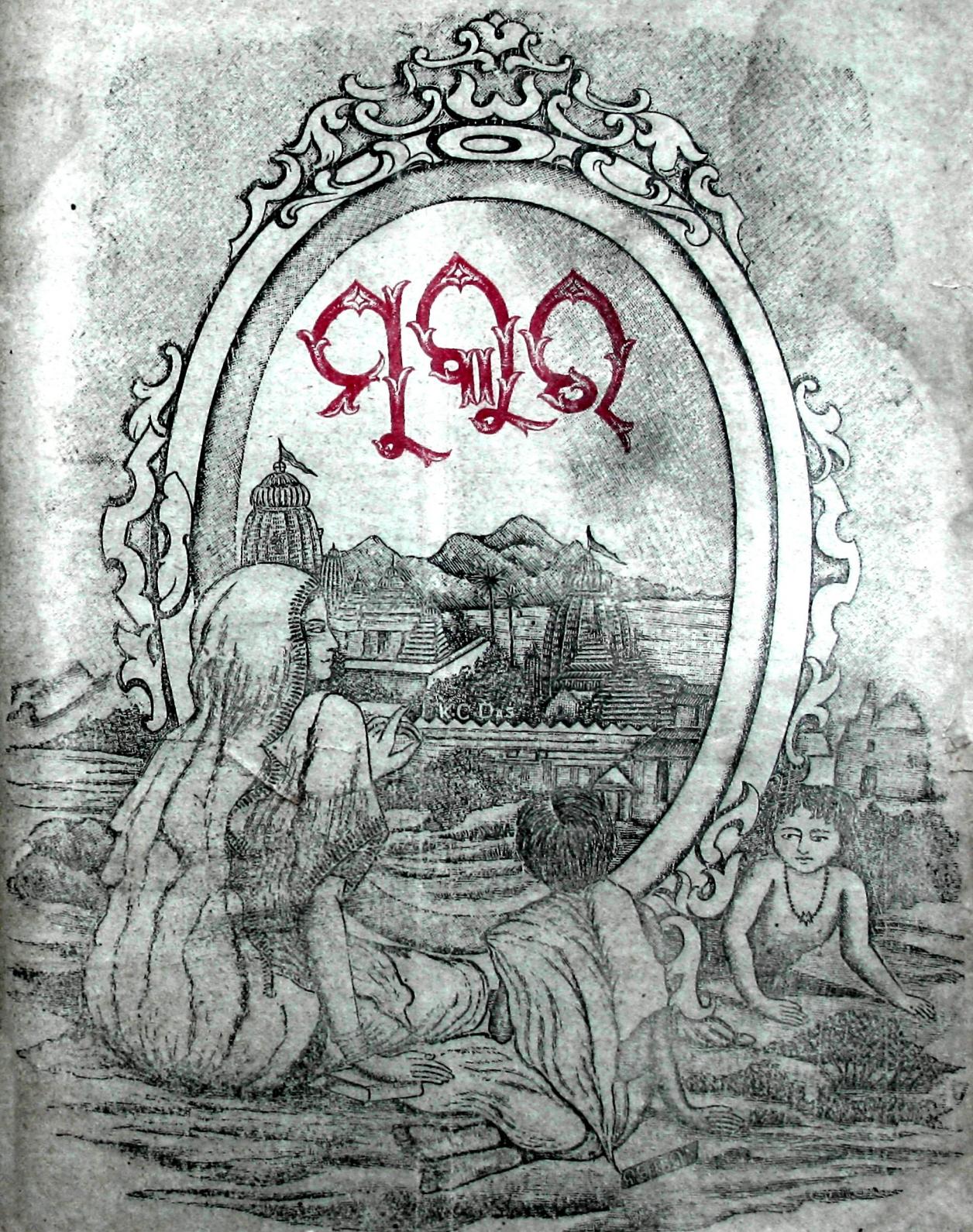

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ

ଶ୍ରୀ ବଜୁନ୍ଦର କାନ୍ତି ପ୍ରକାଶକ

Digitized by Srujanika@gmail.com

ନୂତନ ବିଜ୍ଞାପନ ।

କେତେକ ନୂତନ ବହୁ ।		
ରତ୍ନକିରଣ୍ ପୁରୁଷ [ଗନେଶଙ୍କ]	ଟ ୧୯ ଛଳେ ଟ ୦ ୫	ରତ୍ନରେବନ [କବିତା]
ଦୁର୍ଲଭମା [ସମ୍ମର୍ମିତାର]	ଟ ୧୯ „ ଟ ୦ ୫	ଅନ୍ତପଣ୍ଡିତ [ସର୍ବଲ ପାଳ୍ପ]
ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରୁଷ	ଟ ୦ ୮ „ ଟ ୦ ୧୬	ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର
ଦୁର୍ଲଭମା	ଟ ୦ ୧୬ „ ଟ ୦ ୧୯	ବାଲ୍ମୀକି
(ହେଲି)	ଟ ୦ ୧୭ „ ଟ ୦ ୨୯	ଶ୍ରୀ ଦୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ବି. ଏ.
		ମ'ନେଇର, ମୁକୁର ପ୍ରେମ, କଟକ ।
		ପ୍ରାପ୍ତିଷ୍ଠାନ:— ମୁକୁର ପ୍ରେମ, କଟକ ।

ବିଜ୍ଞାପନ ।

କବିବର ଶ୍ରୀମୁଖ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି ମହୋଦୟକୁ ପ୍ରାପ୍ତିଷ୍ଠାନ ନୂତନ କାବ୍ୟ ।

ପ୍ରଣୟଚିଟାର ।

ଏହିରେ ଥାତଖଣ୍ଡ ପ୍ରଣୟ-ଦର୍ଶ ସାତ ଦର୍ଶରେ ଲିଟିବକ ହୋଇଥାଏ ଦଥା:— ବିଦ୍ରୁପ୍ରତ ବପୁମଣ୍ଡ, ମ୍ରମର-
ପ୍ରତ କୃଷ୍ଣମ-ମୁନୀଶ୍ଵର, ଦିନପ୍ରତ ରୂପିକିମା, ନିଶାକାଥପ୍ରତ ନିଶିଥିମ, ଅଗସ୍ତ୍ୟପ୍ରତ ଦନ୍ତିଶାଶ୍ଵର, ମୃଗପ୍ରତ ମୃଗନୃଷ୍ଠ ଏବେ
କୋକିଳପ୍ରତ ରୂପାଳ-କଳିକା । ବିଷନ୍ଦୁତ୍ତକର ଭଣ୍ଡ ନିର୍ମିମେ, ଭବ ପରିଷ, ସୁକର ଏବେ ସୁଗଭର ପୁଷ୍ଟଦେବ
କିରଣ, କାଳୀ, ପ୍ରମା ଏବେ ପରିଦାଟୀ ସବୁ ଉତ୍ତମେ, ସୁନ୍ଦର ଏବେ ଚାରିକର୍ଦନ । ଶୋଧିକ ପୃଷ୍ଠାକବିଷ୍ଣୁ ଏହେ ପୁଷ୍ଟଦେବ
ମନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ମାତ୍ର ।

ନୂତନ କବିତାମୁଖ

ସାନ୍ଧ୍ୟତାରା ।

ଦେଶେ ୫୩ ଗେଟି ଲିକ୍ଷଣୀୟ, ସର୍ବ, ଶବ୍ଦବୀପକ ନୂତନ କବିତା ପ୍ଲାନ ଯାଇଥାଏ । ମଲ୍ୟ ଦର୍ଶିତା ମାତ୍ର ।

ଜୀବରେକୁ ପୁଣିକଦ୍ଵୟ କଟକ ମୁକୁର ଟ୍ରେସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁଣିକାଳମୁଦ୍ରରେ ବିନ୍ଦୀତ ମୁଦ୍ରା

ଭକ୍ତକବି ୩ ବମଦାସ ବିରତ ।

ପଞ୍ଚଭକ୍ତ ।

ଦାର୍ଢିତା ଭକ୍ତିର ଦଶଅଧ୍ୟେ ଏହିରେ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ଗୁରୁମର ରୂପଶାଳମାନଙ୍କରେ ପାଠର ରେଣ୍ଡିଗୀ ।
ଦେଶର କିମ୍ବୁ । ମନ୍ୟ ଠତ ମୁନ୍ଦର ଟ ୦ ୮ ଦୁର୍ଲଭମା ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାପ୍ତିଷ୍ଠାନ ।

ମୁକୁରଟ୍ରେସ, କଟକ

ଉତ୍କଳ ମଧୁସ ।—ବିଦ୍ଯଧ ପଣ୍ଡକ ମହିକ ସର୍ବତ୍ର ଦେଖ । ଏହି ଯେହିକରେ କୃତି, ଟିଲା, ବିଜ୍ଞକ, ସମାଜ ନିତ,
ମର୍ମନାତି, ଚନ୍ଦ୍ରନିଶିକ୍ଷା, ସ୍ଵାର୍ଥ, ସମ୍ମାନ, ବିଶ୍ଵ ଦାର୍ଢା ମାତ୍ରକେ ପ୍ରତ୍ୟେ ଆବଳ ବୁଝ ବନିତାଙ୍କ ଉପଯୋଗୀ ଦର୍ଶି-
ଦିନ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ଦର୍ଶନ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏହାର ସମ୍ମାନକ ଉତ୍କଳଜୟକର ସମ୍ମାନକ ଘଣ୍ଟିତ ଶ୍ରୀ ମନୀମଣି
ଦର୍ଶିତାରେ । ଅନ୍ତିମ କଣ୍ଠିତ ଟ ୧ । କା; ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଟ ୧ କା ।

ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଦେବ ଗାୟକରୁ । ମେନେରେ—ଉତ୍କଳମଧୁସ ଦର୍ଶାବଜାର କଟକ ।

ନିବେଦନ ।

କେତେକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ କାରଣବଶତଃ ମୁକୁରେ
ନୟମିତରୁପେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ଦୋର
ଆମ୍ବେମାନେ ମନରେ ଗଣ୍ଠର କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଲଙ୍ଘି ବୋଧ-
କରୁଥିଲୁଁ । ବିଗତ ଛଅମାସ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତଳସାହିତ୍ୟର
ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ତନିକଣ ମହାରଥଙ୍କ ତିରଖାନରେ
ଓଡ଼ିଶାର ଯେ କି କ୍ଷେତ୍ର ହେଉଥିଲା, ତାହା ଭାଷାରେ
ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଅସ୍ଥବ୍ଧ । ଆଜି ଏତେ ଦନ୍ତରେ
ସେମାନଙ୍କ ମୃଦୁରେ ଶୋକପ୍ରକାଶ କରି ନିର୍ମିତ-
କ୍ଷୀୟ ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଆମ୍ବେମାନେ
ସମୀକ୍ଷାକାରୀ ବୋଧ କରୁନାହୁଁ । ସେମାନଙ୍କ ମୃଦୁପ୍ରରେ
ଆମ୍ବେମାନଙ୍କର ମନେ ହୁଏ, ଏ ଦେଶରେ ଆଉ କଣ
ସେଇର ପ୍ରାତିକ ଜନ୍ମିତି ? ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତ ଆମ୍ବେମାନ-
ଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମାଦନ କରିନପାରି ଆମ୍ବେମାନେ
ଲଙ୍ଘିତ ଓ ଦୁଃଖିତ ।

ଏଥର ବୈଶାଖ ଓ ଜୀଏୟ ହିନ୍ଦୁ ଏକଟି ପ୍ରକା-
ଶିତ ହେଲା । ଥାଉ ପଢ଼ରଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଆଶାଢ଼ ଓ
ଶ୍ରାବଣ ହିନ୍ଦୁ ଏକଟି ବାହାରିବ । ତପ୍ତରେ ପ୍ରତି
ହିନ୍ଦୁନ୍ତି ଦିନ ପଦିକା ବାହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା
କରିବୁଁ । ଗ୍ରାହକଗଣ ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ ଆମ୍ବେମାନଙ୍କର
ଏ ସୁନ୍ଦର ମାର୍ଜନା କରିବେ । ଯେଉଁ ଗ୍ରାହକମାନେ ମୁକୁ-
ରର ନେମ୍ବ ବେଳନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ
ଏହି ହିନ୍ଦୁ ପ୍ରାପ୍ତ ପରର ମନୀର୍ଦ୍ଦର ଯୋଗେ ଆହୁତାକୁ
ପଠାଇଲେ ସୁରିଧାନକ ହେବ । ନଚେତ୍ ଆଗାମୀ
ହିନ୍ଦୁ ଭାବି ଯୋଗେ ପଠାଯିବ । ଯେଉଁମାନେ
ମୁକୁରର ଗ୍ରାହକ ହେବାକୁ ଅନିଛୁକ, ସେମାନେ
ଅନୁଗ୍ରହ କରି ପାରୁଥାର ଆମ୍ବେମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ
ଆମ୍ବେମାନ ଅକାରଣ ଘନିବୁ ରକ୍ଷା ପାଇବୁଁ । ଉତ୍ ।

ମାନେଜର ।

ପ୍ରବନ୍ଧସବୁର ମନୀମଣି ନିମନ୍ତେ ଲେଖକମାଟିକ ଦାସ୍ତା ।

ସ୍ତୋତ୍ର ।

ବିଷୟ

- ୧ । ସ୍ଵାତିତିତ୍ସ (ପଦ୍ୟ)
- ୨ । ରେଳବାର ଏବଂ ଘରଦିଷ୍ଟରକାର
- ୩ । ଗଙ୍ଗାଦଶ୍ଵରଚିରତମ୍ (ବଜ୍ରାନୁବାଦ)
- ୪ । ଅଶୋଭବନେ ସୀତା ଓ ସରମ (ପଦ୍ୟ)
- ୫ । କଳିଙ୍ଗର ବୀତହାସିକ ପ୍ରତିବେଶଗଣ୍ୟ
- ୬ । ଦେଶାନ୍ତରୀ (ଗଲିତ)
- ୭ । କ୍ଷାଣ୍ଡିଗଲ ମୋରସେହ ପୁଣ୍ୟ-ଅଧିକାର ଯୁ (ପଦ୍ୟ)
- ୮ । ସମାଲୋଚନା
- ୯ । ହରକର୍ତ୍ତା-ଶ୍ରାଵକ (ରାଜାଜୀରୁ ଅନୁନ୍ଦିତ)
- ୧୦ । ମହାଯାତ୍ରା ସମାଲୋଚନା
- ୧୧ । କଳିଙ୍ଗର ପ୍ରତିବେଶୀ ରଜ୍ୟଗଣ୍ୟ

ଲେଖକଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା ।
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୈତ୍ୟାର କର	୧
ଶ୍ରୀ ଶୋବିନ ନିଯାତୀ ବ.୩,	୩
ଶ୍ରୀ ଶ୍ରିଧର ଦାସ	୭
ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣମୋହନ ଦେ ଏମ.୬,	୯
ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଦୁ ଦାସ	୧୨
ଶ୍ରୀ ଉପେନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ବ.୩,	୧୬
ଶ୍ରୀ ନିଗନ୍ଧାଥ ମହାନ୍ତି	୨୫
ଶ୍ରୀ ଅଧିଗଜମୋହନ ସେନାପତି ବ.୩, ୨୭	୨୭
ଶ୍ରୀ ବମ୍ବତ୍ତୁ ଆନୁଯ୍ୟ	୨୯
ଶ୍ରୀ ଜଗବାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ବ.୩,	୨୭
ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଦୁ ଦାସ ଏମ.୬	୨୯

ନୂତନ ପୁସ୍ତକ ।

ପଦ୍ୟସାହିତ୍ୟର ମୁଗ୍ଧାତ୍ମକ !

ମୁଦ୍ରଣପ୍ରେମ ଓ ବୀରଦ୍ଵାର ସ୍ମରଣ ମନାକିବୀ !

ସଂୟକ୍ତୀ

କବିକ ଶ୍ରୀ ଦୟନିଧୀ ମିଶ୍ର ବ. ଏ. ଏଲ. ଟ୍ରେଟ୍ ପୁସ୍ତକ ମାତ୍ରାଜ ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଠ୍ୟ ପୁଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାମୁଦ୍ରା ହେଉଥିଲା । ପ୍ରଥମ ସହରଣ ଶେଷ ହେବାରୁ ଅନୁନ୍ଦା ପରିମାଳାଚିତ୍ର ଓ ସର୍ବତ୍ର ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂସକରଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ମଲ୍ଲିଖ ବସନ୍ତ ଆଠଥାତ୍ତାହଶିଶୁ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୀରଦ୍ଵାର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପୁସ୍ତକ-ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ରାଣୀ ପ୍ରତାପ ସିଂହ ।

ଲକ୍ଷର ରାଜ୍ୟରେ, ଭାଷାର ଉତ୍ତରକାରେ ଏହି ପୁସ୍ତକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଅଧିକାୟ । ରାଣୀ ପ୍ରତାପରୀତିକାଳୀକାଳ ସୁଦେଶପ୍ରେମ ଓ ସର୍ବାସ ଆଧୁନିକ ଭାଷାର ଆବଶ୍ୟକୁଟ ।

ମଲ୍ଲିଖ ଟ୍ରେଟ୍

କଟକ ।

କଥାକଦମ୍ବ ।

ନୂତନ ଗଲିତ ପୁସ୍ତକ । ସଙ୍ଗ ଶ୍ରେଣୀର ଲେଖକଙ୍କ ଆଠ-ଶୋଇଥିରେ ଆମୋଦ ଓ ଶିଳ୍ପ ଲାଭ କରିବା କୁ ରଙ୍ଗା ସଲେ ହେବାରୁ ଖଣ୍ଡ ଓ ଶୀଘ୍ର କିମ୍ବା ଶେଷ ମଲ୍ଲିଖ ଟ୍ରେଟ୍

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ।

କବିବର ଚିନ୍ମଣି ମହାନ୍ତିକ ପ୍ରଣୀତ ଚିଲିକାଭିମଣି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ପଦ୍ୟର ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ପରି ଆର ଅନ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ଦୂର୍ଭିର୍ବିର୍ଭିର । ମଲ୍ଲିଖ ଆଠ ଅଣା ମାତ୍ର ।

ଅମଳେଶ୍ଵର ନାଟକ (ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତଅଶ୍ଵିନ କୁମାର)

ଶୋଷ ଏମ.୧.) ————— ଟ୍ରେଟ୍

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ମଳକଣ୍ଠ ଦାସ ଏମ.୧. କ୍ର

ପ୍ରଣୀତ ପୁସ୍ତକାବଳୀ :—

ମଲ୍ଲିଖ ମହାପ୍ରାଚୀରି

ଟ୍ରେଟ୍

ଦାସ ନାଟକ

ଟ୍ରେଟ୍

ନଦୀପ୍ରାଚୀରିରହାଞ୍ଚିଲ

ଟ୍ରେଟ୍

ପଦାର୍ଥ ଶିଳ୍ପିକା

ଟ୍ରେଟ୍

ଏତଭିନ୍ନ କବିତା ଗଜାଧିର ମେଦେର, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ

ଚିନ୍ମଣି ମହାନ୍ତି ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେନାପତି

ପ୍ରଣୀତ ପୁସ୍ତକାବଳୀ ଆମ୍ବାଟାରେ ମିଳେ ।

ପାତ୍ରିପାତ୍ର - ମାନୋକର, ମୁକୁର ପ୍ରେସ୍, କଟକ ।

ବୁଦ୍ଧିଲା ବୁଦ୍ଧିମାଣସାବ୍ଦତ୍, ଖଳ୍ପ, ଏମ, ପି,

ପ୍ରଣାତ

କୃତକ, ଚମକାର ଶବ୍ଦ ଓ ପଦ ପୁଷ୍ଟକ ।

କଳ୍ପନାକାନନର କୁସୁମାଞ୍ଜଳି !

ସଦ୍ୟସାହିତ୍ୟର ମଣିମାଳା !! ଗୀତିକ ବିତାର ଅମୃତ ନିର୍ଝର !!!

ପ୍ରଣାତ

ଘରେ ନିଷ୍ଠାଯୁ ମୁଖ୍ୟ ହେବେ

ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆଣୀ ଲେଖନୀ ପ୍ରଧାନ
ଅଭିନବ ପଦାସମ୍ଭାରା ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧

ପ୍ରଣାତ

ଆଧୁନିକ ରଚିଷ୍ଟନ୍କ—

ହିନ୍ଦୁ ଗୁହର ଜୀବନ୍ତଚିତ୍ର ।

ଚରଣାଳି ଓ ଅନ୍ଦଜର ଅଭିନବ ବିବାହ କାହାଣୀ, ଗୁମାଟା ସାନନ୍ଦ ଓ ଧୂର୍ଣ୍ଣାମାଳତର ଶ୍ଵାର୍ଯ୍ୟ ସିଙ୍ଗିପାଇଁ ଶତାବ୍ଦୀ
ଚାନ୍ଦି, କାଶି-କେ-ଚାନ୍ଦି ଗଙ୍ଗା ଓ ଉତ୍ତରପଥ ଗାର୍ଦନର ଦୃଶ୍ୟ ଶେଷାଳର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ଦୃଶ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରୁଣ୍ଡି
ହେବାରେ ଥିଲେ । ଥରେପରିଦେଶକ୍ରୂ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।/ ମାତ୍ର ।

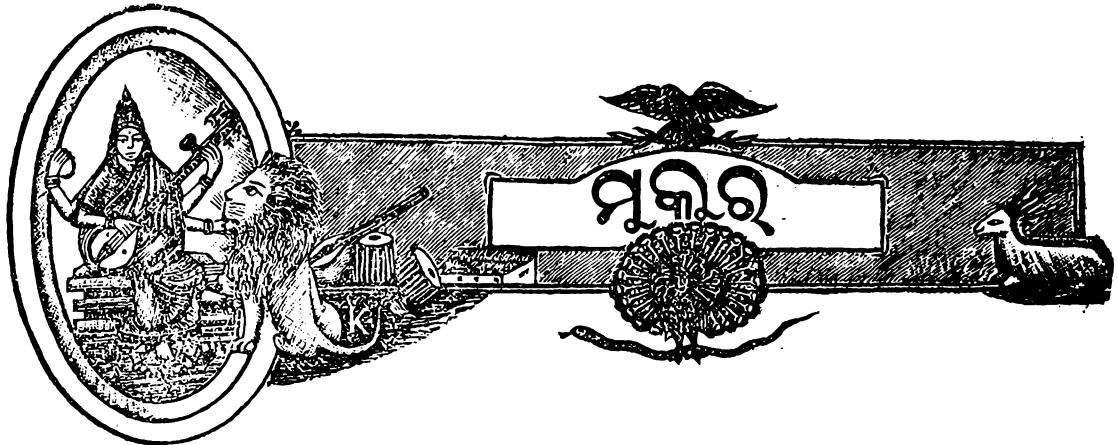
କବିତାରାଜ୍ୟର ଅଭିନବ ସମ୍ପଦ !

ଭାବର ସ୍ମଳ ମନାଳିନୀ !!

ଉତ୍ତରପଥ ।

ପ୍ରକାଶ ଦୋଷତ୍ୱ । ମାର୍ଗବିଶ କୁତୁଳ୍ଗାନୁମାଣିଙ୍କ ଶିଳ୍ପନିୟମ ନୟର ରେତମ୍ଭୁ ପୁଷ୍ଟକର ପ୍ରତ୍ୟେକ
ପାଇଯାଇବେ । ଦୂର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ମାନ୍ଦି ।

ପ୍ରାପ୍ତିଶ୍ଵାନ—ମୁକୁରପ୍ରେସ୍, କଟକ । କଟକର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁଷ୍ଟକବିତାଙ୍କ ଠାରେ ମଲେ ।

୧୯ ଭାଗ ।

ବେଶାଖ ।

୧୮ ସଂଖ୍ୟା ।

(୩)

ପରଳ ପଡ଼ୁଛି ନହୁଣୀ-ପିରୁଲା
ଆହେ ଗଢ଼ଇ ମୁକୁତା-ମାଳା,
ଚଳଇଲ ତଳ ଚଳଇ ନଳିମା
ଝରଇ ଉଷାର ଶିଥିର-ଧାର ।
ଫରପର ମୀନ-ସୁଗଳ ଖେଳ
ଛଳଛଳ ଛଳ ଚନ୍ଦ-ମଣ୍ଡଳେ
ଲୁଚିଅଛି ବେଳା-ଖେଳା-କୁନ୍ଦ-କଳି
କିଶଳୟ-ସୁଗ-ମେ ଗ-ଦିବରେ ।
ଦାଉଦାଉ ଦାଉ ଜଳେ ଉଷା-ଚନ୍ଦ
ପ୍ରଭାତ-ରତ୍ନ ଅଳକେ ଘଜେ,
ଧନଧପ ଜଳେ ଗରନ-ଗହୁର
ତୁପ-ରହାକର ବ୍ୟାଳୁଳ ଲାଜେ ।
ପରଶେ ପ୍ରଭାତ-ମଳୟ-ଅନଳ
ଶେଦ-ପ୍ରେଦ-ବିନ୍ଦୁ ହରିବା ଆଶେ,
ପଦ୍ମିନୀ-ସୁଭାସେ ଧନୀ ମାତ୍ର ହୋଇ
ରତ୍ନିଯାଏ ବାଲା ଉଷ-ପ୍ରଶାସେ ।

ପ୍ରଭାତ-ଜପନ ଖେଳଇ ଅଞ୍ଚଳେ
ପୋତୁଦେବ କି ସେ ଲୋତୁକ-ଡାର,
ତାଳେ ବସ କୁହୁ କୁହୁ କୋକିଳ
ଆଶମୁଠ କର୍ଣ୍ଣ ଦେବ କି ଡାଳି ।
ପୁଣି ତଳତଳ ସୁର୍ଯ୍ୟମୁଣ୍ଡୀ ଫୁଲ
'ମିତଣୀ'ର ଗୋଷ-ବିଧାନ ପାଇଁ,
ପୁଣିହୁ କି ଛଳେ କଞ୍ଚନ-କୁଷମ
କଞ୍ଚନ-ସୁନାକୁ ଦେବ ଭୁଲାଇ ।
କିଛି ନ ଦିଶଇ କିଛି ନ ଶୁଭର
ଉଦ୍‌ସେ କନକ-ପ୍ରତିମା ପରି,
ଉସିଲ କାଞ୍ଚନ-ଲତକା-ପ୍ରବକ
ହେମ-ଶିର-ଝର ପଡ଼ଇ ଝର ।
ରତ୍ନିହୁ ସ୍ଵପ୍ନାର-ଭଗ୍ନାର-କୁଣ୍ଡଳ
ଜୀବନ-ବସନ୍ତ ଅଛି ପାଶରେ,
ଲାଗାଇଛୁ ଲାଳା, କିନ୍ତୁ ମର୍ମ ମର୍ମ
ବୁଡ଼ିଅଛି ଶେଦ ଜନ୍ମର-ସରେ ।

ନିକାଳନେ ଏକ ଚାତ-ପିରୁ-ଡଳେ
 ଅଦୃଶ୍ୟ ଉଦ୍‌ବିଷ୍ୟ କରେ କଳନା,
ନିକାଳର ସିନା ଦୁଃଖ ଗୋପନେ
 କଳ-ଚକ-ବନ-ଦୋଡ଼ା ବେଦନା ।
ହୁଲେହେଁ ସକଳ, ଅଞ୍ଚଳ-ରତନ-
 ଅସ୍ତବେ ସୁନ୍ଦରୀ ହେଉଛି ଦହ,
ନାଶ-ମାତା ବିନା ପୁର କର କାହିଁ,
 ସେ ମର୍ମ-ବେଦନା ପାଇବ ସହ ?
ବିଷାଦ-ଦୂହାରେ ଦବିତ୍ତ ମରିଳ
 ଦୁଃଖିନୀ-ଅମଳ-କମଳାନନ,
ପ୍ରେମ-ରସ-ରୁଲ ପଡ଼ିଛି ଖାଇଁଲ
 ଅନନ୍ତଦୂରରୁ କଲ ଦର୍ଶନ ।
ବୋଧ ଦେବା ଅଶେ ମିଳନେ ପାପରେ
 ତେଣ ସେ ଚରଣ ବହିଲ ଛଳ,
ଦିକଳ-କରୁଣ-ରସେ ତଳତଳ
 ଉଦୃଣାରେ ତାଙ୍କି ଫୁଲ-କମଳ ।
ଅଜେ, ରଜେ, ରଙ୍ଗେ, ଆମ୍ବୁଦ୍ଧ-କୁୟମ
 ପୁଣିବାରୁ ଦାହ କଳ ନୁହଇ,
ମରବ-ତାନରେ ମରବ-ଗାନରେ
 ନାଶ-ଦୂହ-ଦହୀ ମର୍ମର୍ ବାଜର ।
ପରୁଷ-ପରାଣ-ପୁରୁଷ-ପରାଣେ
 ଉଦ୍ଘାସ ସନ୍ତତ ନାଶ-ବେଦନା,
ତଥାପି, ଏକାର ଛଠିଲ ଶିଳାରେ
 ନାଶ-ମାତା-ମର୍ମ-ରେଷ ବାଜଣା ।
ଟାଙ୍ଗର-ଦୃଦୟ ଦୁଇଲକ କଣଣେ
 ଶିଳାରୁ ଏରିଲ କରୁଣ-ଧର,
ଝର-ଦରପଣେ ପ୍ରକୃତି-ପ୍ରତିମ
 ପ୍ରତିବିମ୍ବଦୃତ ହେଲ ବିମଳ ।
ବହୁଧର ଗଣା, ବହିଲ ଯମୁନା,
ମାନସ-ପ୍ରୟାଣେ ମିଳିଲେ ବେନ,

ଶଶର ଆବେଗେ ଗମିଲେ ସାଗରେ
 ଏକ'ର ହୃଦୟ ଆରେକ ଘେନ ।
ତିକଳ-ତରଳ-ବ୍ୟୁତିତ ବଦନେ
 ଶେଳାର ପ୍ରଶାସ-ଶର-ପବନକ
ଉଦ୍ଧିଗଲ ମାଡ଼େ ନିଷ୍ଠାନ-କୋକିଳ;
 ସେ ଛବି ନିହଲ ହୃଦ-ଦର୍ପଣେ ।
କେତେ ଛବି ଅବା ଦେଖୁନାହିଁ ଭବେ
 ବକଳ-କରୁଣ-ରସେ ତରଳ,
ଯେ କରୁଣ ଛବି ନେବିପାତ ମାଧ୍ୟେ
 ଧରେ ନ ସୃଜନୁ ଯେଉଳ-ଜଳ ।
ମୁଁ-ଭଣ୍ଣାରର ଗସର କୋଣରେ
 କେ କାହିଁ ରହିଲୁ ନୁହଇଗାଣି,
ସିହାସନେ ଏକା ବିଜେ କଳେ କାଳେ
 ସୁତ୍-ବିନୋଦିମା ଏ ଛବି-ଶାଣୀ ।
କୁଟୀର-ଦେବତା ଛନ୍ତି ଆନ ଦେଖେ
 କୁଟୀରଟ ଦେଇ ମୋହର ଜମା,
ରହିବଶେ ତେଣୁ ବାପନା-ବିଳାସେ
 ସମାଦି ଥିଲେଇଁ ସକଳେ ସିନା ।
ପଇଛି ବାରତ ଆସିବେ ଦେବତା
 ଲିପି ପୋଛୁ ଦେବ ଏବେ କୁଟୀର
ନିବେଳି କାହିଁ ଏ ଛବି-ଶାଣି
 ଶଳେ ମୁଁ ଏକାହିଁ ରହିବ ତର ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ପ୍ରାନ ସମାର-କନ୍ଦଳେ
 ନାହିଁ ପ୍ରାନ ତାର ଭେଗ-ବେଗରେ;
ନେବନାହିଁ ବନ୍ଧୁ, ଯହିଁ ସୁଖ-ସନ୍ତୁ
 ଉଦ୍ରେଣ ସତତ ନିଜ ମନରେ ।
ନେବେ ନାହିଁ କବି ଅବା ଯୁବ-ଜନେ
 ଧନର କରୁଣ-ସୁତ୍-ଦଶାଳି,
ହେଲେହେଁ ଅଲୋଡ଼ା ବାଣୀ ଶାଶ-ତାରେ
 ନିବେଶିଲ ଦନ ଭବରେ ଭଳି ।

ଶ୍ରୀ ଦେବିତାର କର ।

ରେଲବାଇ ଏବଂ ଭାରତ ସରକାର ।

ରେଲବାଇ ଚଳାଚଳର ସୁବିଧା ଅୟୁଦିଧା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଭାରତବାସିଙ୍କୁ ବିଶେଷ କିଛି ବୁଝାଇବାର ନାହିଁ । ସମ୍ବେଦ ଉଣା ଅଧିକ କିଛି କିଛି ଅନୁଭବ କରିଥିବେ । ଏହି ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ସମୀଦକ ମହାଶୟ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ବାରିଷ୍ଟର ବିଶାରା ବାବୁ ଗଲ୍ଲ ଦୂର ତିନି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ସଭରେ କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଛନ୍ତି । ଆମ୍ବୋମାନେ ବିଶେଷ ସୁଧରେ ଜାଣି ପାଇଛୁ, ସମୀଦକ ମହାଶୟ ନିଜେ ଥରେ ଦୂର ଥର ବେଙ୍ଗଲ ନାଗପୁର ରେଲବାଇ କମ୍ପାନିର ବଡ଼ ହାକିମଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି ଫଳ ଯେ ବିଶେଷ କିଛି ହୋଇଛି, ତାହା ଆମ୍ବୋମାନେ ଜାଣିପାଇନାହିଁ । ଫଳ ନ ହେବାର କାରଣ ମୋକପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଦେଖେ ନୁହେ, ମାତ୍ର ବର୍ଷମାନ ଯେ ପ୍ରଶାଳୀରେ ରେଲବାଇ କାମ ଗୁଲାଚି, ତାହାର ଦୋଷ । ଏହି ଦୋଷର ପ୍ରତକାର ନିମନ୍ତେ ରେଲବାଇ କାମ ସରକାରଙ୍କ ହାତକୁ ଆଣିବା ପ୍ରୟୋଜନ ଭାବ ୧୮୮୮ ଖୀଷ୍ଟାବ୍ଦୀରୁ ଅରମ୍ଭକର ଅଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହାମତ ଗୋଟେଲେ ପ୍ରକୃତ ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତାମନେ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସୁଅଛନ୍ତି । ଏହାର ଗଲାବର୍ଷ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଠିକ୍ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏ କଥା ନେଇ ଯୋଗ ଗୋଟମ ଲାଗେ ଯାଇଥିଲା ।

ସେ ବିଷୟର ଆଲୋଚନା କରିବା ପ୍ରକାର ଭାରତରେ ରେଲବାଇର ଭାବରେ ଉତ୍ସାହ ଓ ପୁରୁତନ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦିଗୁର ଦେ କରିବା ନିତାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ । ଭାରତବର୍ଷରେ ରେଲବାଇ ବସାଇବାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରତ୍ୟାବ ୧୮୫୩ ଖୀଃ ଅ: ରେ ସେ ସମୟର ବଡ଼ଲଟ ଲାର୍ଜ୍ ଡାଲିହାରୀ ଆଗତ କରନ୍ତି । ସେବେଳେ ଭାରତ କମ୍ପାନିଙ୍କ ନିତରେ, ବିଲାତ ସରକାରଙ୍କ ହାତକୁ ଆସିନଥିଲା । କମ୍ପାନି ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ବ୍ୟବସାୟୀ ଲୋକ । କିନ୍ତୁ ଲାଭ ଆଶାରେ ବଡ଼ତ ପରିଶ୍ରମ କରି, ବହୁତ ଲୋକ ହରିବାରେ, ବହୁତ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚକରି ଭାରତକୁ ଆସିଲେ । ନିକର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧରେ ମାରସି ଫର୍ମ୍ କିନ୍ତୁ ଦିନାମର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରତିବନ୍ଦି-

ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ଦସର ନିକ ଗାନ୍ଧି ବେଶ୍ ଟାଣ କରିନେଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ ବ୍ୟବସାୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରତର ଗୁଡ଼ବିତାଦରେ ଲିଶା ଅଧିକ ଟିକିଏ, ମିଶିବାକୁ ପତର । କମ୍ପାନିର ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ବିଲାତର ଅନ୍ଧାରୀ ଇଣ୍ଡିଆ ଅଧିକରେ ବସି ବ୍ୟବସାୟର ଯାହା ସୁନ୍ଦର କରିଲୁ ପାଇବେ, ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ହାତବାରିଶୁଣ୍ଡକ ଭାରତବର୍ଷର ରହି ଭାରତବର୍ଷର ରହିଭଣ୍ଡର ଅଛି ସହଜରେ ଭାବୁକ ଯାଉଥିବାର ଦେଖିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଭୁଗ୍ର ଯେ ଟିକିଏ ନାଲେଇ ଯାଇ ନ ଥିଲା, ତାହା ଶହଥ କରି କୁହା ଯାଇନ ପାରି । ଏହି ଲୋଭରେ ପଡ଼ି କୁହାର ସହିତ ଆରକ୍ଷ ଏବଂ ପଲ୍ଲେ ଜୟ କରି ଭାରତର ଭିତରେ ଭୁମିରେ ଯେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଶାସନଟି ଶେଷଣ କରିଗଲା । ତାହା କାଳକାମେ ହେଷ୍ଟିଂସ, ଟେଲିଫୋନ ଏବଂ ବେଣ୍ଟିକ୍ ପ୍ରତିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାଣି ପରିବଳ ଖର ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଶେଷରେ ଡାଲି ହାତୁଷି ସାହେବଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇଲା । ସେ ଦେଖିଲେ, ଭାରତବର୍ଷରେ ରଂଭେଜୀ ଘଜିବ ବକାଏ ରଖିବାକୁ ହେଲେ, ଭାରତର ବିତନ୍ ଅଂଶକୁ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଯୋଡ଼ନା ପ୍ରୟୋଜନ । ଏକ ଧାନରୁ ଅନ୍ଧାନକୁ ଧେନ୍ତି କରି ବଢ଼ିଲ କରି ନେବାକୁ ହେଲେ, ଏବଂ ଭାରତର ଅନ୍ଧର ଅମୁଲ ରହିଥିଲା ବ୍ୟବସାୟ ଛଳରେ ହପ୍ତବତ କରିବାକୁ ହେଲେ, ଭେଲିବାର ଏବଂ ତାରମ୍ଭନର ନିତାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ । ହେଲେ ତାଙ୍କର ରିପୋର୍ଟରେ ଏହି କଥା ବେଶ ସରକାର ସୁଦର ରୂପେ ବୁଝାଇ ପରେକଟରମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପକାର, ଯାତାମ୍ବାତର ସୁବିଧା ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି, ଏବଂ ଏକ ଜାଗାମୂଳକା-ସମ୍ପର୍କ ଭାରତବର୍ଷର ପୁନର୍ବନ୍ଦ ପ୍ରକୃତ ଅବାନ୍ତର ଫଳଗୁଡ଼ର କାଳକାମେ ଏଇ ଉଦେଶ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ଯୋଗ କରାଯାଇଲା କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ଉଦେଶ୍ୟ ଯେ ସେମାନଙ୍କାରେ ଏକ କମ୍ପାନି ବ୍ୟବସାୟବୁଦ୍ଧି, ସେ ବିଷୟରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହି ପାରେ । ସର ଲୁକିଖାମ୍ ହରିପୁର ଡାଲିହାର୍ଜ୍

ସାହେବଙ୍କର ଜୀବନ ଲେଖିବାକୁ ଯାଇ କହିଅଛନ୍ତି, “Not only would he consolidate the newly annexed territories of India by his railways and immensely increase the striking power of his military forces at every point of the empire, but he would use the railway construction as a bait to bring British capital and enterprise to India on a scale which had never entered the imagination of any previous Governor-General” (Dalhousie, Rulers of India Series pp. 191) ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ରେଲବାର ପ୍ରଣାଳୀ ଦ୍ୱାରା ସରପର ବିବନ୍ଦ ବିଜନ ଅଂଶଗୁଡ଼କୁ ଢୁଢ଼ି କରିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସେଇନ୍ୟବଳର ଶକ୍ତି ସମ୍ମାଜ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶରେ ଅନୁଭୂତ କରଇବେ । କେବଳ ଏତିକି ତାଙ୍କର ଉଦେଶ୍ୟ କି ଥିଲା; ସେ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଇଂରେଜି ଧନ ଓ ବ୍ୟବସାୟ-କୁଣ୍ଡି ଏ ଦେଶରେ ନିଯୁତ୍ତ କରଇବେ ଏହି ଏକ ପ୍ରଧାନ ଉଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଥିଲା ।

ଏହିପରିଶ୍ରବରେ ଡାଲହୋସି ସାହେବଙ୍କ ପ୍ରବେଳନାରେ ୧୯୪ ମୁହଁରେ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ରେଲବାର ବସିବାର ଠିକ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଅର୍ଥ-ସାପେକ୍ଷ । ଭାରତବାସୀ ଏ ବିଦ୍ୟାରେ ଅନୁଭବ, ପୁଣି ଏ ନୂତନ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କ ମତ ସେମାନଙ୍କର ଅବଶ୍ୟକ । ଭାରତ ସରକାର ନିଜେ ନିଯୁତ୍ତ । ଯୁଦ୍ଧ କରି ସମ୍ମାଜ୍ୟ ବଢ଼ାଇବାରେହିଁ ଯାହା କିନ୍ତୁ ଆୟୁ, ସବୁ ସର ଯାଉଥିଲା । ସୁତରଂ ବିଜାପୁ ବ୍ୟବସାୟମନଙ୍କୁ ଭାରତବର୍ଷର ରେଲ ଚଲେଇବା ନିମନ୍ତେ ନିମନ୍ତଶ କରାଗଲା । ସରକାର ସବୁ-ବେଳେ କିନ୍ତୁ ବୁଲନ୍ତି, ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ-ସାହସ (Enterprise) କାହିଁ, ସେମାନେ କ୍ଷତି ହେବାକୁ ବଡ଼ ଭରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରେଲ ଚଳାଇବାପାଇଁ ଯେଉଁ ବିଲାଞ୍ଜ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ତଥାର ହେଲେ, ସେମାନେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ଅଥି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟର ସୁଖ ଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେକାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା, ଟଙ୍କା ଆଗି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲାଯାଇକେ କିମିତ ଗୁଡ଼େ ଲାଭ ପାଇଯାନ୍ତେ । ଏହି ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଦେମାନେ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଜବାବ (Guarantee) ଦାତ କରି ବସିଲେ । ଭାରତ ସରକାର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହେଲେ କମ୍ପ୍ୟୁଟର କମ୍ପ୍ୟୁଟର ତଥାର ଟିକ କଲେ

ସେ, ସେମାନେ ଯେତେଟଙ୍କା ମୂଳଧନ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଯୋଗାଇବେ, ତାର ପ୍ରତି ଶତ୍ରୁ ଟଙ୍କାରେ ଟ ୫ ଲାଭ ଭାରତ ସରକାର ଦେବାକୁ ବାଧ । ଅର୍ଥାତ୍ ୧୫୫ ମୁଣ୍ଡା ଅଥବା ଯେ ୫୨ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ନେଇ ରେଲ ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରାଗଲା, ତା ଉପରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ କମ୍ପ୍ୟୁଟର କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଯଦି ସାତେ ୧୨ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ଲାଭ କରନ୍ତି; ତାହାହେଲେ ଯେତେ ସେଥିରୁ କମିବ ତାହା ଭାରତ ସରକାର ନିଜ ହାତରୁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଦେବେ । ମନେ କରନ୍ତି, କମ୍ପ୍ୟୁଟର ରେଲ କଲେଇଲେ, ସେ ବର୍ଷ ତାଙ୍କର ଲାଭ ମୋଟେ ହେଲେ ୭ କୋଟି, ତାହାହେଲେ ବାକି ସାତେ ୫ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ଘରତ ସରକାରଙ୍କ ଖଣ୍ଡାଖାନାରୁ ତାଙ୍କୁ ଦିଅଯିବ । ଏତକି ନୁହେ, ରେଲ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଯେତେ ଜମି ପ୍ରୋପୋର୍ଟି ନାହିଁ, ସବୁ ମଧ୍ୟ ଭାରତ ସରକାର କମ୍ପ୍ୟୁଟର ମାଗଣା ଦେବେ । ଏ ସବୁର ବଦଳରେ ଭାରତସରକାର କେବଳ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଶାସନ ପ୍ରଗାଳୀ ରାତମନ ଦେଖିବେ, ୧୫ ବର୍ଷ ପରେ ରେଲବାର କମ୍ପ୍ୟୁଟର ହାତରୁ କିଣିନେବେ, ଏବଂ ପ୍ରତି ଛମାସରେ ଯାହା ଆୟୁ ହେବ, ସେଥିରୁ ଜବାବ ସୁଧ ଟଙ୍କାଟା କଟିଯାଇ ଅବଶିଷ୍ଟରୁ ସରକାର ଭାଗ ନେବେ; ଅର୍ଥାତ୍ ଯଦି ପ୍ରଥମ ଛମାସରେ ୮ କୋଟି ଟଙ୍କା ଲାଭ ହୁଏ, ତାହା-ହେଲେ ଜବାବ ୭ କୋଟି କଟିଯାଇ ବାକି ଯେ ଦୁଇକେଟି ରହିଲା, ସେଥିରୁ କୋଟିଏ ସରକାରଙ୍କର ଏବଂ କେଟିଏ କମ୍ପ୍ୟୁଟର । କିନ୍ତୁ ବିନିମୟ ଦର ୧୦ ପେନ୍ସ ବା ୧ ଶିଲ୍ପ ୧୦ ପେନ୍ସରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲା । ଦିଲାଙ୍ଗ ସାହେବମାନେ ଯେ ଟଙ୍କା ନେଇ ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କ ଦେଶର ସୁନା ମାହର । ଭାରତସରକାରଙ୍କର କାରବାର ମୁଦ୍ରା ରୁପା ଟଙ୍କା । ପୁତ୍ରରୂ ଭାରତସରକାର ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସୁଧ ବାବଦରେ ଟଙ୍କା ଦେବେ, ସେ କିମ୍ବର ଭାରତେ ହିଂସା କରି ଦେବେ ? ଠିକ୍ ହେଲା ୧୦ ଟେନ୍ସ ହିଂସା-ବରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରତସରକାରଙ୍କ ଟଙ୍କାଟା ଦିଲାଙ୍ଗ ମୁଦ୍ରା-ପ୍ରଗାଳୀ ଅନୁସାରେ ୧୦ ଟେନ୍ସ ସଙ୍ଗେ ହମାନ । ବର୍ତ୍ତମନ ଭାରତ ଟଙ୍କାର ଦିଲାଙ୍ଗ ମୁନ୍ଦ୍ର ୧୫ ଟେନ୍ସ । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ କାରବାରରେ ଥିଲା ୧୦ ଟେନ୍ସ । କିନ୍ତୁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ସହି ଠିକ୍ ହେଲା ୧୦ ଟେନ୍ସ ।

ଏ ସହିର ପଳକରେ ଯାହା ହେବାର କିଥା, ତାହାରେ ହେଲା । ପ୍ରଥମଟେ ସୁଧ ଜବାବ । ଗେଟିଏ ଦେଶରେ ବିଶେଷତଃ ଭାରତ ରେ ଦେଶରେ ନବନ କିନ୍ତୁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନେକ ବାଧାବିଧ ପ୍ରତିବାଦ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନେକ ବାଧାବିଧ ପ୍ରତିବାଦ

ପାଇବାର କଥା । ସୁତରଙ୍ଗ ପ୍ରଥମେ ୧ ବଂଦସାସ୍ତ୍ରରେ
ଯଥେଷ୍ଟ ଲଭ ହେଲା ନାହିଁ । ଯାହା ନଅଣ୍ଟ ପଡ଼ିଲା, ଭାବର
ହକ୍କାର ତାହା ଯୋଗାଇଲେ । ଏହିପରି ପ୍ରତିବର୍ଷ କର୍ମ-
ନିଜ୍ଞ ହାତକୁ ଭାବର ସରକାରଙ୍କ ଖଣନାରୁ ପ୍ରାୟ କୋଟି ଟ
ଶହେର ଟଙ୍କା ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ୧୮୫୮ର ଭାବର ସରକାରଙ୍କୁ
ପ୍ରାୟ ଦାଢି ୨୭୬କୋଟି ଟଙ୍କା ଏହାହାରେ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା ।
କାଳହମେ ରେଲବାଇର ଲଭ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର
ସେଥିରେ ବିଶେଷ କିଛି ଉପକ ର ହେଉନଥିଲା । କାଇଶ
ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଛମାସରେହିଁ ବଂଦସାୟୀ ଟାଟାଥାଏ; ସେଇ
ଛମାସରେ ଯାହା ଲଭ ହେଲା ଦେଖିବୁ ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ
କିବାଚଦେହ ଟଙ୍କା ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଯାଏ । ବାକି
ଛମାସରେ ବ୍ୟବସାୟୀ ଟାଣ ନଥିବାରୁ କ୍ଷତି ହୁଏ, ଅଥବା
ଯତଃ ସରକାର ପୂରଣ କରନ୍ତି । ଏହିପରିଭାବରେ ଲଭ
ହେଲେ କର୍ମାନିମାନଙ୍କର ଏବଂ କିମ୍ବା ହେଲେ ସରକାରଙ୍କର ।
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଚିକିତ୍ସାରେ ?

ଶେଷରେ ସରକାର ଠିକ୍ କରିଲ ଯେ, ଏଣିକି ରେଳବାଇ
କାମ କମ୍ପ୍ ନି ହାତକୁ ନ ଦେଇ ନିଜେ କରିବେ । ଜବାବ
ଦେହୁ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁସ୍ଵାରେ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ୫ କୋଟି
ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିତାକି ଦଢ଼ୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମନ ସରକାର ଠିକ୍
କଲେ ଯେ, ସେ ବାଣିଜ୍, କୋଟି ଟଙ୍କା ଏଥରେ ଦେବେ ।
ଏ ଦୁଇକେଟି ଟଙ୍କାଟିର, ପୁଣି ଟଙ୍କାଟି ୧୫ କୋଟିରେ
ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ସରକାର କିନ୍ତୁ ଏପରିଶ୍ରବରେ ମଧ୍ୟ
ବେଶି ଦିନ ଚଳିଗାରିଲେନାହିଁ । ନାନାପ୍ରାକରେ ଯୁଦ୍ଧ,
ମୁଦ୍ରା ଏବଂ ଦୁଇକ୍ଷରେ ବ୍ୟତବସ୍ତୁ ହୋଇ ସରକାର ଏମାତ୍ର
ଶୁଭ ଆଉ ଏକ ନାଥ ମାତ୍ର ଧରିଲେ । ଏହି ମାତ୍ର ଅନ୍ତରେ
ଠିକ୍ ହେଲେଇସ କମ୍ପିନାମନେ ରେଲବାଇ କାମ ବୁଝିବେ ।
ସରକାର କେତେକ ଟଙ୍କା ମୁଲ୍କଧନ ସୁରୂପ ଦେବେ ଏବଂ
ତାହାରେ ସୁଧ ଆଦାୟ କରିବେ । ଅବଶ୍ୟକ ଟଙ୍କା
କମ୍ପିନିମାନେ ଆଣିବେ, କିନ୍ତୁ ଶ୍ରଦ୍ଧିତମରକାର ସେ ଟଙ୍କା
ଦିନରେ ଜବାବ ଦେବେ । କୋମ୍ପିନିମାନ ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ ଓ
ହିସାବପଦ୍ଧତି ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ ରହିବ । ସେଥିଥାଇଁ
ଶେଷଟି ଲେବାଇ ବେଳ୍ଟି ମଧ୍ୟ ରହିବ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି
ମାତ୍ରରେ କାମ ଗୁଲିଛି । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ରଭି
ନେକ କଥା କରିବାର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ
ମଧ୍ୟରେ ସେସବୁ କଥା କହିବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ତେବେ
ଏ ଖାନରେ ଏତିକି କହି ରଖୁଁ ଯେ ରେଳବାଇ ଟଙ୍କା
ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଭାବତସ୍ତରକାର ଯେ ରଣ କରିଅଛନ୍ତି,
ତାହା ୧୮୮୮ରେ ଥିଲା, ୫୫ କୋଟି, ୧୯୧୦ ରେ ହେଲା
୫୦ ଟଙ୍କାଟି, ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ ୧୦ କୋଟି ।

ତାହେଲେ ମୋଟଦୁଇରେ ଆମ୍ବେମାନେ ଦେଖିଲୁ (୧)
ରେଲବାଇ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ସାରଷେ ସରକାରଙ୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଧର୍ମ ଅଗ୍ରହ, (୨) କରଜଳର ମୂଳଧର ଆଣିବା (୩)
ବିଦେଶୀ କମ୍ପ୍ଯୁଟରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶନ୍ତ ଦେବା (୪) କବାବ ଦେଖି
ପ୍ରଥା । ଏମତ୍ତେ ଗାଟ ଗୋଟି କରି ଆଲେଚନା କରି-
ବାର ସମୟ ଦୋହିଁ । ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମ୍ବେମାନେ
ସର ଦିନସା ଉତ୍ୟାଶୁକ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବୁ ।
ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି ରେଲବାଇ କମ ବଡ଼ ବ୍ୟକ୍ତିବରେ
କବାଯାଇଛନ୍ତି, ଏତେ ବ୍ୟକ୍ତି ହେବା ଦେଶର ଦ୍ଵିତୀୟମାନ
ପଥରେ ପ୍ରମୋଜନ କଥିଲା । ଲେବାଇ ପ୍ରଥା ଯେ
ଦେଶର ଅଧିନିଶ୍ଚିତ ସୁଖ ଏବଂ ପୌର୍ଣ୍ଣବିଜ୍ଞାନ କାରଣ ହୋଇଛି
ତାହା ମୋର ଦିଶାସ ନୃତ୍ୟ । ରେଲବାଇ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ
ମୁୟେ ଲଭକନକ ବ୍ୟବସାୟବାଣିଜ୍ୟ ଦେଶରୁ ଲେବ
ପାଇଛି । ଆଉ ଟଙ୍କା ପଇସା କଥା ନେଇ କହିବାକୁ ଗଲେ,
ଲାତ୍ତ ରଥସମ୍ବଲାନ୍ତ ସାହେବଙ୍କ ପରି ଅର୍ଥପ୍ରଣାଳୀଦିନ
ଣିତ କହିବନ୍ତି, ପ୍ରତି କର୍ଷ ଭାବର ଗୁବ ଦେଶୀ ହେଲେ
୮୦୧୦ରୁ ୧୦୦ଲକ୍ଷ ପାଇଣ୍ଡ ଧାର କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ ଭାବ-
ଶୟ ରେଲବାଇ କମ୍ପ୍ଯୁଟର କେବଳ ରେଲବାଇ ନିମନ୍ତେ
୨୮୦୦ଲକ୍ଷ ପାଇଣ୍ଡ ଧାର କରିବାର ଦୟମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।
ଧାର କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମ୍ବେମାନେ ଏତକି କହିବୁ ଯେ,
ଅନ୍ଧପାଦ କିନ୍ତୁ ବର୍ଷ ନିମନ୍ତେ ଶତକର ଟ ୫ ଟଙ୍କା ହାର
ସୁଧରେ ଟଙ୍କାରୁ ନକର ଭାବର ବର୍ଷରୁ ଧାର କରିବାର
ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଧରକାରଙ୍କର ଉପରି ।

ତାପରେ କଥା ହଉଛି, ବେଳବାଇ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ
ଯେତେବେଳେ ଭାବିତରକାରୀଙ୍କ ମୂଳଧନ ଏବଂ ଜଗାର
ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, କଣ୍ଠାନମାନେ ତା'ରେ ଦେଲେ ତା'ର ଶାସନ-
ଭାବ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ରଖିବେ କାହିଁକି ? ପ୍ରଜାମାନେ
ଟଙ୍କା ଦେବେ, ତାଙ୍କର ଶକଣାରୁ ଚେଲବାଇ ଜବାବଦିକା
ପାଇବେ, ଅଥବା ସେମାନଙ୍କର ସୁତିଆ ଅସୁତିଆ ନିମନ୍ତେ
ହେ କିଛି ଖାତର କରିବେନାହିଁ । ବର୍ଷମାତ୍ର ପ୍ରକୃତରେ
ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ତାଲିକା ଅନୁସାରେ ରେଲ-
ବାଇ କାମ ଘୁଲିଛି ।

୧୮୯୪ ମାରଳ	କରିଥିବା ଓ ଚଳାଇଥିବା ଲାଗୁନ }
୧୯୯୫ ମାରଳ	କମ୍ପାନ ଚଳାଇଥିବା
୧୯୯୬ ମାରଳ	ସରକାର ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାବାର୍ତ୍ତ } ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ଲାଗୁ }
୧୯୭୧ ମାରଳ	ଦିନା ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ଲାଗୁ }

ଏହି ଲିଖୁରୁ ପାମେମାଟିନ ଦେଖୁଛୁ, ଶେଷର ସାମନ୍ୟ ଦେବୋଟି ମନ୍ଦିରର ଲାଇନ ପ୍ରତିଦେଵଳ ଅବଶିଷ୍ଟ ସହିତ ସ୍ଵରକାରକର କୌଣସି ନା କୌଣସି ସମନ୍ତ ରହିଛି । କବାଚଦେହ ପ୍ରଥା ଅନୁସରେ ରେଲ ଲାଇନ ଗୁରିବାର ବିଷ୍ଣୁ ପରେ ସରକାର ବାଣୀକ କଷ୍ଟ କିନ୍ତୁ କର ଟଙ୍କା ଦେଇ ରଞ୍ଜିମାନ ବନିମୟୁଜ୍ଜୋରରେ ଆଶର ଦରଅନୁଷ୍ଠାରେ ଏପରି କଣ୍ଠିନେଇ ପାରନ୍ତି, ଅଥବା ୧୯ ବର୍ଷ ପରେ ସବୁ ଲାଇନଗୁଡ଼କ ବିନାସକ୍ଷତିରେ ନିଜ ଲାଇନ ସମିନ କବିତାରେଣ୍ଟ । ଏଇ ପ୍ରଥାଅନୁଷ୍ଠାରେ ଗତବର୍ଷ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ସବରେ ଉଷ୍ଣ ରଣ୍ଟିଆର ରେଲବାରର ଭାଗ୍ୟ ନିରୂପଣ କରିଯାଉଛି ।

ଆୟମ ନଙ୍କର କହିବାର ଉଦେଶ୍ୟ, ସରକାର ଏପରି ଲାଇନ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇ ନିଜ ଚଳାନ୍ତି । ନେବକଙ୍କର ପଇସା ଲୋକେ ନିଜେ ବ୍ୟବହାର କରିଲୁ, ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଆସି ତାହା ଅଧିକାର କରି ବସିବ କାହିଁକି ? ଏସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯୁକ୍ତିପ୍ରମାଣ ଆଉ ଏ ସଙ୍ଗ୍ୟ ରେ ଦେବାର ସୁଦିଧା ନୟାଇ ସମ୍ଭାଦକ ଏବଂ ପାଠକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁଛୁ । ପରସଂଖ୍ୟାରେ ସେ ସମୟର ଯଥ୍ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଲୋଚନା କରିବାର ଆଶା ରହିଲା । ଭଦ୍ରମଧ୍ୟରେ ଲୋକପ୍ରତିଧି ଏବଂ ସାଧାରଣ ଲୋକମନଙ୍କର ଏବିଷୟ ପ୍ରତି ଦୁଷ୍ଟ ଆକୃଷ୍ଣ ହେବାର ଦେଖିଲେ ଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ମଣିରୁ ।

ଶ୍ରୀ ଗେବିନ ଶିଶୀ ।

(ବଙ୍ଗାନ୍ଦବାଦ)

ତନ୍ମବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବରେନ୍ଦ୍ର-ଅନୁସନ୍ଧାନ-ସମିତିର ସଦସ୍ୟ-ଶରୀର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଓ କଳିଙ୍ଗରେ ତ୍ର୍ୟୋଦ୍ସତ୍ତ୍ଵ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବ ପୋଥେ ସତାନ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ଅନେକ ଭୌଗୋଳିକ ଓ ଜୀବିତିକ ବିବରଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିବାରୁ ପୋଥୁଟିକୁ ନବଲ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ହୋଇଥିଲା । ବୁଝନ ଓଡ଼ିଆ ଅନ୍ତରରେ ଲିଖିତ ତାଳିପତ୍ର ପୋଥର ପାଠୋକ୍ଷାର କରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ, ସ୍ଵର୍ଗତିଭାଗରୁଙ୍କ ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନରେ ଅନ୍ତରାଦ କରିବାରେ ସିରହସ୍ତ ସୁଯୋଗ୍ୟ ଲୋକ ଦୁର୍ଭର ଥିବାରୁ ତନ୍ମବର୍ଷ ପରେ ଯେ କୌଣସି-ମତେ ଅନୁବାଦ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଲା ହେଲା । ଶ୍ରୀ ମାନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ବିଭାଗରେ ପୋଥରୁ ପ୍ରକର ପାଠୋକ୍ଷାର କରିବା ପହଞ୍ଚିଲ ଦୃଢ଼ତି । ପ୍ରଥମ ଶେଷରୁ ଯେତେବୁର ଜଣାଯାଏ, ତାହା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଏହି ପୋଥିଗଣଟିର କିନ୍ତୁ ବିବରଣ ପ୍ରଦାନ କରିଯାଉଛି । ଧାରାବାହିକ ଉତ୍ସବରେ ଅନ୍ତରରେ ଏହି ଶେଷାୟୁ ଗ୍ରହିରୁ ବିବରଣ ସକଳନ କରିବାକୁ ହେଲା, ସୁତ୍ରବାହି ଏହି ଶେଷାୟୁ ଯେତେ

ପ୍ରକ୍ଷେପ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିଲା, ସେ ସମୟ ସାହୁତ୍ୟ-ସମାଜରେ ଉପର୍ଯ୍ୟାପିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ।

ପୋଥିଟି ଦଶ-ଅଧ୍ୟାତ୍ମ-ବିଚିନ୍ତି ଓ ସମ୍ବୁଦ୍ଧତା-ନବଜ ଗଦାଯଦ୍ୟାସ୍ତକ ତମ୍ଭିକାର୍ତ୍ତ । ଗନ୍ଧିର ନାମ ଜ୍ଞାନ-ଶାନ୍ତି ଚିତ୍ତମ୍ଭୁତି ପାଇବାକାର ନିକଟ ଦୈତ୍ୟତ୍ୟ ଦାନ ନିମିତ୍ତ ଲୋକି-ଅଛନ୍ତି ଯେ, ସେ ଗଜଗୁରୁ ଥିଲେ, ଏବଂ ତାଙ୍କର ନାମ ବାସୁ-ଦେବ ରଥ ସୋମଯାଜୀ ।

ଗୋଦାବାନ-ଦକ୍ଷିଣ-ଶାର-ନିରାସୀ ମାଧ୍ୟେନ୍ଦ୍ର-ରଦ୍ଧୋ-ପାଥିକ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରମ ନାମକ କୌଣସି ପ୍ରମାଣାତକ ତଥାରୁ ସହଧରିଣୀ ଲାଲାବତୀ ଦେବାଙ୍କ ଧେନ୍ତ ଜାର୍ଥଦର୍ଶନ ଅର୍ଲାଙ୍ଘରେ ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆଗମନ କରିଥିଲେ । ବାହାକର ଗମନାଗମନ-ପଥ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ କବି କାବ୍ୟ-ଛଳରେ ଅନେକ ଭୌଗୋଳିକ ଓ ଜୀବିତାସିକ ସମାଗ୍ମର ଲୋକଙ୍କ କରିଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଧାନ ବିଷ୍ଣୁ ଶଙ୍କ-

ବଣିଯୁ ନୃତ୍ୟମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତି-କଥା ବୋଲି ଗ୍ରୁଟିର ନାମ
“ରଜବଣ୍ଡାନ୍ତରିତମ” ଦିଆଯାଇଥିବା ।

ଗଙ୍ଗବଣ୍ଡାୟ ନରପତିଗଣ କଳିଙ୍ଗରେ ଅଭ୍ୟାନ ଲୁହ
କରି କାଳହିମେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉଚ୍ଛଳ ଏବଂ ବଙ୍ଗଭୂମିର କେତେ-
କାଣ୍ଠର ଅଧୀଶ୍ଵର ହୋଇଥିଲେ । ଦୁନ୍ଦୁତ୍ୟ ଅଃପତନ-
କାଳରେ ସେମାନେ କଳିଙ୍ଗର ଶେଷ ସୀମାକୁ ବିତାଢ଼ିନ
ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ବଣିବଣ୍ଡାୟ ସବୁଶୋଭିମ ନ ମନ୍ଦ ନର-
ପତଙ୍ଗ ଶାସନ କାଳରେ ଗ୍ରୁଟଣ୍ଟି ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଏଥରୁ ପ୍ରସଂଗମେ ଶ୍ରୀ ସୁରୁଶୋଭିମ କେନ୍ଦ୍ରର ବିଚିତ୍ର
ମନ୍ଦରାତିର ଅନେକ ଉର୍ବେଶ୍ୟେଶ୍ୟ ଦିବରଣ ମିଳେ ।
ତାହାର ଆଲୋଚନା ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ରଖି ସମ୍ମିଳିତ ଅଳ୍ପ
କେତେଟି କଥାର ଅବଧାରଣା କରିବି ।

କାବେନ୍ଦ୍ରାନ୍ତି ଶର୍ମୀଯ ଶୀ ଦମ୍ଭିଗ ମନ୍ଦହନ୍ତ ନାମକ କୁଳା-
ଜଳର ଉପକଣ୍ଠେ ‘କୁର୍ମଶେଷ’ ରେ ଉପମ୍ପେତ ହୋଇ
ସେଠାରୁ ମନ୍ଦହନ୍ତ-ଜିନ୍ଦ୍ବାୟ ନାମର ସହିତ ସାଗରସଙ୍ଗମ
ପୁଣ୍ୟ ଟଣ୍ଡକୁ ଆସି ପୋଢାଇବେହଣ କରିଲ । ଲାଲାବଣ୍ଡା
ଦେଶ ପୋଢର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ବିଦ୍ୱାତା ହେବାରୁ ବିଦ୍ୟା-
ଶ୍ରୀବ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରୌଦ୍ୟେ ସମ୍ମାଦନ ଅରଳାଷ୍ଟର ପ୍ରାକୁତିକ
ହୌର୍ଦୟେ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ଆଶାରେ ଅନେକ
କରିବାର ଅବତାରଣା କରିଅଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କରିବାରେ
ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବକ୍ଷରେ ସକ୍ଷ୍ୟାର ବଣ୍ଣିକାରୁ କବିକର ରଚନା-
ଲ୍ଲକ୍ଷଣ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ଉପଲବ୍ଧି କରିଯାଇପାରେ । ଯଥା:-

“ଏତଦ୍ବାରାଧ୍ୟ-ବାର ହାରକ-ଘଟା-କାନ୍ତିକ୍ଷଟ-ଜାଦିତଂ
ଭୁମ୍ୟୋ ଗତ ସୁଧାବଦେବ ଧବଳଂ ଗଙ୍ଗା-ମୃତଜାତିବ ।
ମାଣିକ୍ୟାପଳ-ଦିଦ୍ୟୁମାଙ୍କର-କର-ଶୈଶ୍ବର-ବିନ୍ଦୋଦରଂ
ହର୍ଯ୍ୟାଶୁ ପ୍ରତିବନ୍ଦ-ଦୂର୍ଦ୍ଵିତିବା ରକ୍ତୀକୃତଂ ସେବ୍ୟେତ ।

ଲାଲାବଣ୍ଡା ଓ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀବ ପୋଢାଇବେହଣ କରି ପୁଣ୍ୟ
ଧାମର ‘ସୁର୍ଗଦାର’ ନାମକ ବେଳାଭୂମିର ଉପକଣ୍ଠରେ
ଦୋର୍ପଣ କରିବା ପରେ ‘ଦୁହମନାନୁସାରେ’ ସ୍ଥାନ ଉପରୀଦି
ସମାପ୍ତ କରି ସେଠାରେ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତର ଚେତ୍ୟ ଦେଖି-
ବାକୁ ପାଇଲେ । ମହାସମୁଦ୍ର ଉପବର୍ଷି ମହାଶୁଶ୍ରାନ୍ତରେ
ପେଉଁମାଙ୍କର ନଶୀର ଦେହ ଅନ୍ତେଷ୍ଟିତିମ୍ବାରେ ରହ୍ୟ-
ଭୂତ ହେଉଥିଲା, ସେମାନଙ୍କ ଚିଟା ଉପରେ ସେହି ସବୁ
ଚେତ୍ୟ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ତାହାର କାରଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି
କରି ଲେଖିଅଛନ୍ତି;—

“ଯେତେ କେତେବରେ ପୁରୁଷୁତ ଦେଖାକାଇନ୍ତି ଯାଏନୋ
ଦିଦ୍ୟୁନ୍ତେ କଳ ଯଦି ଯଦି ବିଦ୍ୟବଭିତ୍ତି ପ୍ରକାଶ ସବୁର ।

ପ୍ରାସାଦ ବିବୁଲୋ ପକେର୍ଦ୍ଧିରତିଥା ସମ୍ମକ୍ଷ ସୁଧାଶାଳିନ୍ଦା
ସ୍ଥାପ୍ୟନ୍ତେ ମଳମୁଦ୍ରିତରଭୟ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରେର୍ଣ୍ଣାଦିରଙ୍ଗ ।”

ବର୍ଷମାନ ମଧ୍ୟ ସୁର୍ଗଦାରରେ କେତେକଟି ଚେତ୍ୟ ପରିଦୃଷ୍ଟ
ହୁଏ । ଏହି ସକଳ ଚେତ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୂରେ, ଶୁଣାନ-
ଭୂମିର ସବ୍ରିଧିର “ଶ୍ରୀ ଚେତ୍ୟମଣ୍ଡଳୀ” ନାମକ ପଦେ
ଭଗବତଗଣଙ୍କର ଆବାସ ଦେଖି,— ସେମାନେ ପୁଷ୍ପ ପ୍ରକାଶ
ଶୁଣ ନବାସୀ ହୋଇଅଛନ୍ତି କାହିଁକି — ପାହା ଜାଣିବା
ନିମିତ୍ତ ଲକ୍ଷାବଣ ଦେଖିବା ସ୍ଥାପନକ କୌରୁଦ୍ଧଳ
ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲା । ତଙ୍କର ସେହି କୌନ୍ଦିତଳ ଚରିତାର୍ଥ
କରିବାକୁ ଯାର ଦିଦ୍ୟାଶ୍ରୀବ ଉତ୍ସନ୍ଧିତ ସାହାଯ୍ୟରେ
ଗୋଟିଏ ପୁଷ୍ପରହିଦ୍ୟର ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସାହକ କରିଅଛନ୍ତି ।
ସେ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ‘ଚେତ୍ୟମଣ୍ଡଳୀ’ ନଗର ମଧ୍ୟରେ
ଶୁଣ ଲୁହ କରି ନ ଥିଲେ, କାରଣ ସେତେବେଳକୁ ମଧ୍ୟ
ମୋନେ ‘ନିଃଶ୍ଵେତିକ’ ବୋଲି ସାମାଜିକମାନଙ୍କ
ପ୍ରତିବେଶୀ ଦେବାର ଅନ୍ତକାର ଲୁହ କରି ନ ଥିଲେ । ଯଥା-
“ଲେକାନାମର ସେ ବିନାଂ ସୁରୁଚୁର ଦୁଇଁ ପଦାଶେହଣେ
ତତ୍ତ୍ଵ କାର୍ଯ୍ୟେ ପ୍ରେରିତମନ୍ତର କିମିପି ପ୍ରାଣ୍ୟ ନ ସମୟତା,
ମନେ ଦେଇନ୍ୟ ବଶାକୁତେନ ବିଦ୍ୟନା ସୁଦ୍ରାର ମାରେଯି ତିଂ
ଶ୍ରୀ ଚେତ୍ୟବନ୍ଦ ମତାନ୍ତସାର-ସୁନ୍ଦର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଃଶ୍ଵେତିକାଃ ।”

ତଦନନ୍ତର ଶର୍ତ୍ୟାଶୀ ଦମ୍ଭିଗ ସୁରାଧାର ବିରଳ ଦେବ-
ମନ୍ଦର ଦର୍ଶନୋପଲକ୍ଷରେ ନାନାତଥାର ଆଲୋଚନା କରି
ଅନେକ ଭୌଗୋକିକ ଓ ଅତିହାସିକ ସମାଗ୍ମ ବିବୁତ କରି
ଶର୍ତ୍ୟାଶୀବସାନନ୍ଦରେ ପ୍ରତିଧାର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ
ଲାଲାବଣ୍ଡା ଦେଖିବାର ଆଗମନକଳାନ ସମୁଦ୍ରାଶିତ ହେଉଥିଲୁ
ବୋଧନ୍ତୁ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀବ ପ୍ରକଳପଥରେ ପ୍ରତିଧାର୍ତ୍ତନ କଲେ ।
କିନ୍ତୁ ପ୍ରକଳପଥରେ ମଧ୍ୟ ‘ଚିଲିକାହ୍ରଦ’ ଉତ୍ସାହ ହେବାକୁ ପଡ଼-
ଥିଲା । ତାହା ସାଗର ନୁହେ, ନଶା ମଧ୍ୟ ନୁହେ । ତାହା
କଥା ଓ ତାହାର ନାମ କଥା — ଲାଲାବଣ୍ଡା ଏ ନିଷୟ ପ୍ରଶ୍ନ
କରିବାକୁ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀବ ଚିଲିକା ଦେବ ନାମୋହରିବ ଗୋଟିଏ
ନିରୁତ୍ତ ଉର୍ବେଶ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହାର ନାମ ‘ଚିଲିକା’ ;—
ସେ ଦେଶର ଲୋକେ ତାହାକୁ ‘ଚିଲିକା’ ବୋଲି ଅରହିତ
କରନ୍ତି — ସେଥିରୁ ଉର୍ବେଶ ଗରୁମାନଙ୍କରେ ‘ଚିଲା’ ହୋଇ-
ଅଛି । ତାଙ୍କର ନିରୁତ୍ତ ଏହିପରି :—

“ପଞ୍ଚଂ ଯପ୍ତାଚିଲିକଂ ପ୍ରାତି ରାତ୍ୟାଃ
ମହିର୍ଦ୍ଵାକାର ଯୋଗେନ ତସ୍ୟ
ଶାହଂ ନେବା ତାପ୍ୟ ଦୁର୍ବା ତବ୍ରୀ
ତ୍ୟା ହୋକେ ଚିଲିକରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି”

ନୌକାଯୋଗେ ତଣିଖା ଉଦୀତ୍ତ ହୋଇ ଲାଲାବତୀ
ଓ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀକ ଯେଉଁଠାରେ ଉପମନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ତାହାର
ନାମ “ଶ୍ରୀକୋଟ”; ତାହା ବର୍ଷମାନ “କାଳିକଟ” ନାମରେ
ରମ୍ଭାସ୍ତ୍ରସକର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ତଳିକା ହହର ଦକ୍ଷିଣ ତଟାବ-
ସ୍ତର ସୁପରିଚିତ ସଜବାଟି, ସେ କାଳରେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ
ବଜବାଟୀ ଥିଲା । ସେଠାରେ ପାତାମ୍ବର ନାମକ ନରତତି
ପିତୃବତ୍ର ପ୍ରାପାଳନ କରୁଥିଲେ ।

“ଶଶ୍ୟମ୍ରିଧ୍ୟ ଜନକିଦନ୍ତଃ ଶୌରୀୟିଥ ଶୌରୀୟିଥ୍ୟ
ଧୈର୍ଯ୍ୟାଦାର୍ଯ୍ୟବେଳ କେଳନିଳଦ୍ୱାଃ କାରୁଣ୍ୟ ଯତ୍ୟପଦଃ
ଭାତ୍ରଶୁଦ୍ଧାଥ୍ ବିଶୁର ବାରଧ୍-ନଳତ୍ର ସାରଂଶ ପୀମୁଷତାକ୍
ପ୍ରେମ୍ଭା ପାଳମୂର୍ତ୍ତ ପ୍ରକାଃ ପିତୃପମ୍ଭ ପାତାମ୍ବରଃ ପାଥ୍ରବଃ ।”

ଶ୍ରୀକୋଟର ନଗର ଶୋଷ ବର୍ଷମାନ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ମେ-
ଣ୍ୟ । ସେ କାଳରେ ଆହୁର ମଣିଯୁ ଥିଲା । ନୌମର୍ତ୍ତିକ
ସୌନ୍ଦର୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ନଗର ରତନରେ ଶିଳ୍ପକୌଶଳ
ମିଳିବ ହୋଇ ତାହାକୁ କାଞ୍ଚନଶାଳିମା କାହିଁଠାରୁ—
“ବିକାଶବତ୍ତା କାହାଠାରୁ—ଦିକ୍ଷତିମ୍ଭ ଦୃଷ୍ଟିନା” ଠାରୁ
ଆହୁର ଅଧିକ ମଣିଯୁ କରିଥିଲା । “ରଦ୍ଦନାଥ” ସାଗର
ନାମକ ସବେବର ଓ ରଘୁନାଥ-ନିର୍ମିତ ଗୋଟିଏ ସମ୍ମ
ଦେବମନ୍ଦିର ନଗରଶାଖକୁ ଅଞ୍ଚଳ କରି ରଖିଥିଲା ।
କେଉଁଠାରେ “କୁଶାଦ-ପ୍ରଣନ୍ତନ”, କେଉଁଠାରେ
“ଶ୍ରେଷ୍ଠ-ଭାଜନ” ରତନାର “ପର୍ଯ୍ୟ-ପରିପାଠି-ଆପଣ-
ଶ୍ରେଣୀ”କୁ ମଣିଯୁ କରି ରଖିଥିଲା ।

ଏହି ନରର ଯାଇ ଲାଲବତୀ-ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀକ ‘ରଷିକୁଳା’-
ନନ୍ଦରବର୍ତ୍ତୀ ‘ପିତଳ’ ଶାମର ଉପମନ୍ତ ହେଲେ ।
‘ରଷିକୁଳା’ ଉଛଳ ପ୍ରଦେଶର ଦକ୍ଷିଣ ସୀମାରେ ଅବସ୍ଥିତ ।
ତାହା “ଗଙ୍ଗା ପ୍ରତିବୂଯା” ପୁଣ୍ୟତାଯା ସରସପ ବୋଲି
ଲାଲବତୀ ସାଙ୍ଘାଜ ପ୍ରତିପାତ କଲେ । ଏହି ପ୍ରଦେଶ ସେ-
ବାଳରେ କୟାପିହ ନାମକ ନରପତଙ୍କର ‘ଧରକାଟ’
ନାମକ ଦିଷ୍ଟରେ ଅନୁର୍ଣ୍ଣତ ଥିଲା । କୟାପିହ କେବଳ ଯେ
ଦୋର୍ତ୍ତ ତିତମଶାଳୀ ‘ତତ୍ତ୍ଵବକ୍ତୁଳପସ୍ତ’ ପ୍ରକୃତ
ପୁଣଶାଳୀ ନରପତ ଥିଲେ, ତାହା ନୁହେଁ:—ସେ ‘ଦ୍ରୟ-
କାବ୍ୟନିର୍ମାଣପତ୍ର’ ସୁପଣ୍ଡି ତ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ ଥିଲେ ।

ଏହି ପ୍ଲାନରୁ ସେମାନେ ‘ଶିମୁଣ୍ଡ’ ଜନପଦର ‘ପାତାମ୍ବ-
ହାମୋପବନ’ ରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ସେ କାଳରେ
ଏହି “ଗଙ୍ଗାବନପକ୍ଷରବତାର” ସୁରୁପୋଇମ ନାମପଦ୍ୟ
‘ତତ୍ତ୍ଵବକ୍ତୁଳପଶି’ ଅନୁଷ୍ଠାନମଦେବ ନୃପତଙ୍କର ଅଧିକାର-
ଭିତ ଥିଲା । ଲାଲବତୀଙ୍କର ପର୍ଷିରେ ଗଙ୍ଗାରେ ଅମୂଳ

କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀକ ପାତ୍ର ଶେଷ କରି ଅଛନ୍ତି,
ଓ ଦେଶରେ ‘କଟକରଜଧାମନବାସୀ’ ନରପତଙ୍କର
ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ ନମିତ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀକ କହିଅଛନ୍ତି—

“ଗଙ୍ଗାହୟେ ପ୍ରଥମତେ ଇଜନ ଦେବଷଟକ୍କ
ସ୍ତରଜ୍ଞରେ ତଥ୍ରନୁ ଶତ୍ରବନ୍ଦତୋ ନୃତ୍ୟାଃ ।
ଶତ୍ରବନ୍ଦବୋଧୁନ୍ତମ୍ଭ ସମ୍ମଦମାୟୁରେବ
ମଧ୍ୟାଦଶାଜନ ତତ୍ତ୍ଵପାଠ ନିମେଣ ।”

ଏହି ବଶ ‘ଗଙ୍ଗବତ୍ତ’ ନାମରେ ପରିଚିତ ହେବାର
କାରଣ ଲାଲବତୀ ଜିଜ୍ଞାସାକରିବାରୁ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀକ ଗୋଟିଏ
ବୀତହାସିକ ତଥ୍ୟର ଅବତାରଣା କରି କହିଅଛନ୍ତି ।

“ଦେଶେ ଶୁଦ୍ଧରଭବତ୍ର ପ୍ରଥମ କୁତ୍ତଙ୍ଗୋ
ଯ ରୈତଗଙ୍ଗ ଇତି କେତନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟନ୍ତି
ଧୀମାନସୌ ସହଚରୁତିବଳୋଦଦେବେନ
ହିହାସନଂ ଗଜପତଃ ସ୍ଵର୍ଗମଧ୍ୟବାସ ।”

ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଙ୍କଠାରୁ ଗଙ୍ଗବତ୍ର ଉତ୍ତରତ୍ତି; ସେ ଗରହତ
ସିହାସନରେ ପ୍ରଥମେ ଆଶେହଣ କରିଥିଲେ । ଉତ୍ତରାହ୍ସ
ପାଠକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଙ୍କଙ୍କର ପରିଚୟ
ଅବିଦତ ନାହିଁ । ସେ ବଙ୍ଗବିଜୟୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ରଶୁଦ୍ଧକର
ଦୌତ୍ତିତ । ପରେ ଗଙ୍ଗବତ୍ର ଉତ୍ସର୍ଗ କାହାଣୀ ଜନଶୁଦ୍ଧର
ଅତ୍ୟଧିକ ହେବୁରୁ ରେଣ୍ଟିଏ ଅଳୋକିକ କାହାଣୀରେ
ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇଥିଲା । “ଗଙ୍ଗବନ୍ଦନୁରତି” ରଚି
ହେକା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହି କାହାଣୀଟି ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ।
ପ୍ରାଚୀର ତାହାର ଉତ୍ସର୍ଗ କରି କହିଯାଉଥିଲା ।

“ବିଧବାୟୀ ଗଙ୍ଗାରଧେୟାୟୀଃ କଷ୍ୟାଷିତ୍ତ ବାହୁଣ୍ୟୀଃ
ମହାଦେବ ବର ପ୍ରସାଦାତ୍ ଯ ପୁତ୍ରେ ଭୂତ ତଥାଶୋଗଦି

ଏହି କାହାଣୀ ମେକ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲେହେତେ
ଏହା ଯେ ପ୍ରକୃତ କାହାଣୀ ନୁହେଁ, ତାହାର ପରିଚୟ ନିମିତ୍ତ
କବି ପଣ୍ଡି ଭଣାରେ କହିଅଛନ୍ତି—‘ତଦସପ୍ତ’ ।

ଗଙ୍ଗାବନ୍ଦନୀୟ ନରପତମାନଙ୍କର ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ପାତ୍ର-
ଶାସନ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ତାହାର
ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଛଳ ରତ୍ନବନ୍ଦ ସୁରକ୍ଷା ହୋଇ-
ଯାଇଥିଲା । ସୁତରଂ ଏହି କାବ୍ୟରେ ଗଙ୍ଗାରେ ଯେ କଣ୍ଠୀ
କାହାଣୀ ଉତ୍ସର୍ଗ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ଯହର ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲେ-
ତନାମୋର୍ଯ୍ୟ । ଆପାଦତଃ ସେ ଆଲୋଚନାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ

ନ କର କାବ୍ୟର ଗଜବଶର ବିବରଣ ଉଦ୍‌ବାର କରି
ଉପରୁହାର କରିବ ।

ଏହି କାବ୍ୟରେ ବନ୍ଦାବଳୀ ଯେପରିଷବତ୍ତର ବଚ୍ଛବନ
ହୋଇଥିଲା, ତାହାର ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଥମ ଅଞ୍ଚଳୀ ମିଳେ । ଏହି
ବନ୍ଦରେ ଛାନ୍ତିଗ 'ଦେବ', ଛାନ୍ତିଗ 'ନୃଷିଷ୍ଠ', ଛାନ୍ତିଗ
'ଭାନୁ'— ଏବେ ଅଠର ଜଣ ଦୂପତ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵରେ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ 'କିତିପତି' କନ୍ଦପଦଶ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର
ନ ମ ଯଥାକମେ ଉଛିଲିବ ହୋଇଥିଲା । ଯଥା— (୧)
କୁଡ଼ିଙ୍ଗ, (୨) (ଗୁଡ଼ିଙ୍ଗ), (୩) ରଜରାଜେଶ୍ଵର (୪) ଅତରଥ
(୫) ଏକଜଟୀ କାମଦେବ (୬) ମନନ କାମଦେବ (୭)
ଅନନ୍ତଶମଦେବ (୮) ନୃଷିଷ୍ଠ (୯) ଶମନୃଷିଷ୍ଠ (୧୦) ପୁରୁ-
ଷୋଭମ ନୃଷିଷ୍ଠ (୧୧) କର ନୃଷିଷ୍ଠ (୧୨) ଅକଟାସରଟା
ନୃଷିଷ୍ଠ (୧୩) ପ୍ରତାପ ନୃଷିଷ୍ଠ (୧୪) ନିଶକ୍ଷାନୁ (୧୫)
ବାରୁଳ ଭାନୁ (୧୬) ପରଶନ (୧୭) ରୁଚିକ ଭାନୁ
(୧୮) ମଧ୍ୟର ଭାନୁ (୧୯) କଞ୍ଚିଲ ଭାନୁ (୨୦) ସୁର୍ଣ୍ଣ ଭାନୁ
(୨୧) କାଳଗଣ୍ଡ (୨୨) ଚାନ୍ଦିଙ୍ଗ (୨୩) ନୃଷିଷ୍ଠ (୨୪) ଅନନ୍ତ
(୨୫) ପଦ୍ମନାଭ (୨୬) ପାତାମ୍ଭର (୨୭) ପାତାମ୍ଭର-

ବୈମାନେସ୍ବୁ-ବାସୁଦେବଙ୍କର ପୁଣ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ।

କବି ପ୍ରସଙ୍ଗକମେ ଏହି ସମୟ କରିପାଳଙ୍କର ଶାସନ-
କାଳର ଘଣ୍ଟା ଓ କର୍ତ୍ତିକାପ କର୍ତ୍ତିକ କରିଯାଇଅଛନ୍ତି ।
ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ, ଅନନ୍ତଶମଦେବ କର୍ତ୍ତିକ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ
ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କର ମନ୍ଦର ଓ ପ୍ରଥମ ନୃଷିଷ୍ଠ କର୍ତ୍ତିକ
କୋଣାର୍କର ସୂର୍ଯ୍ୟମନ୍ଦର ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କର ମନ୍ଦରର ନିର୍ମାଣକାଳ
ଏହିରୁମେ ଉଛିଲିବ ହୋଇଥିଲା । ଯଥା—

“ଅକଳ୍ପିଣୀ-ଶଶକେନ୍ଦ୍ରସ୍ତିତେ ଶକବନ୍ଧରେ
ଅନନ୍ତଶମଦେବେନ ପ୍ରାସାଦଟି ଶ୍ରୀପଟେଣ କୃତଃ ।”

ଏଥିରୁ ୧୯୯ ଶକାବ—୧୯୭ ଖୀଷ୍ଟାବ ମିଳେ ।
ମନ୍ଦର-ରଚନାରେ ଶିଳ୍ପତ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ
ଦେଖାଯାଏ । ସେତେବେଳେ ବଙ୍ଗଭୂମିର ଜୀବନ-ସଂକ୍ଷେପ
— ଉତ୍ତରର ଜୀବନ-ପ୍ରଭାବ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ଦାସ ।

ଅଶୋକବନେ ସୀତା ଓ ସରମା ।

(୧)

(ବଳଦିନ-ସବେବାର)

“କହୁଇ ମନ ଆରେ ମୋ ବୋଲ କର” ବୃଦ୍ଧିରେ

ଅଶୋକବନେ ଯେବେ ଜାନକୀ ସତ୍ତା
ବନ୍ଦମାତ୍ରରେ କରୁଥିଲେ ବସତ,
ହୋଇ ଦାନବ-କାଶ-ପ୍ରହାର-କୁତା
ଶାରଦବଶଶୀ ଯେତ୍ତେ ପନ-ଆବୁଦ୍ଧା ଯେ । ୧ ।
ସୁରମା-ଦେଖା ବିଶବଶ-ପ୍ରେସ୍ବସି
ନିର୍ଯ୍ୟ-ପ୍ରତ୍ୟୁଷେ କାଶ-ମନ୍ଦରେ ପଥି
ସେବୁଣ ଥିଲେ ନମ୍ବି-ସାଗି ପରମେ
ସବ-ଶମ୍ଭୁ-କ-ରମ-ରମଣୀ-ପାନ୍ଦେ ଯେ । ୨ ।

କଣ୍ଠବନନ୍ଦ ସେହି ପଦାରଦ୍ଧିନେ
(ସୌନ୍ଦର୍ୟେ ଯାହା କୋଟି ପଦ୍ମନାଭଙ୍କରେ)
ନିର୍ଯ୍ୟ ନନ୍ଦ ସୁରମା ପରମାନନ୍ଦେ
ଦେଖିକି ତୋରୁଥିଲେ ନାକା-ପ୍ରବନ୍ଧେ ଯେ । ୩ ।
ସତ୍ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିଦ୍ୟଥା ମରମେ ଜାଣି
ସ୍ଵରୂପଥିଲେ ନାନା ସାନ୍ତୁନା-ବାଣୀ;
ଅତି ମଞ୍ଜୁରୁଷିଣୀ ଥିଲେ ସୁରମା
ତା'ବାକେୟ ମୋହୃଥିଲେ ଶ୍ରୀରମ-ମା ଯେ । ୪ ।

ହେବୁଣ ଥିଲେହେଁ ସେ ସେବକାପର
ସଜିନୀସମା ତାକୁ ରଘୁ-ସୁନ୍ଦର
ପରିଗୁରିବା-ଭାବ ନ ଦେନ ତଳେ-
ପରିଜନ ପରାମୟେ ମଣୁଷ୍ୟରେ ଯେ । ୫ ।

ମହାତଜନଙ୍କର ଏ ଶ୍ରଦ୍ଧ ଦିନା
କାହିଁ ନମ୍ରତା-ଭାବ ମହାତ୍ମା ବିନା ?
ରକ୍ଷକୁଳ-କାମିମା ଦାନବବଧୁ
ଆଜି ଜନକ-ଜେମା-ପରାଣ-ବନ୍ଧୁ ଯେ । ୬ ।

ଦିନେ ସରମା ଆସି ଅଛି ସମ୍ମନେ
ନମନେ ସତ୍ୟ-ସର୍ବସୁଦ୍ଧ-ଚରଣେ—
ସମ୍ମେହେ ସଜମାକ ସର୍ବେଜମୁଖୀ
କଲେକ ଆଲଙ୍କନ ହୋଇଣ ସୁଖୀ ଯେ । ୭ ।

କହେ ସରମା, “ଶୁଣ ବିଳମ୍ବ ହେରୁ;
ତୋ ଭାଗ୍ୟାକାପେ ଥିଲୁ ଯେ ଧୂମକେରୁ,
ସେ ଉନ୍ନିକିତ ଆଜି ଗଲାଟି ଅଷ୍ଟେ
ଦେବ-ପ୍ରତିମ ତବ ଦେବର-ହସ୍ତେ ଗୋ । ୮ ।

ତୋ ଭାଗ୍ୟାକାଶ, ଦେବ, ହେଲୁ ନିର୍ମଳ,
ଆଶା-ବୃତ୍ତଶ ଧରିଲଣି ସୁଫଳ,
ଶତ୍ରୁ-ସହାର ବାର ଧନୁକ-ହସ୍ତ
ତବ ଉକାର-ସଥ କଲେ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ଗୋ” । ୯ ।

ଶୁଣି ପ୍ରସନ୍ନା ହେଲେ ଯୋଜନଗନ୍ତା,
ପ୍ରସନ୍ନ-ମାର ଯେହେ ଅଳକାନନ୍ଦ,
କହନ୍ତି, “ପ୍ରିୟାଙ୍କଦା ସତ୍ତ୍ଵ ରୁ ମୋର,
ଚିର-ମଧୁରଷ୍ଟଣ ରସକା ତୋର ରେ । ୧୦ ।

ସଦା ରୁ ସୁମ୍ମାଦ ବହୁ ପ୍ରେସ୍‌ମୀ
ମୋ ଦୁଃଖ୍ୟମିମାର ଶୁଭରଷ୍ଟ୍ୟ-
ପରାମୟେ ଉଇଁ ମୋର ଜୀବନାକାଶେ
ନିରବ ରତ୍ନା ଶୋକ-ତମିର ନାଶେ ରେ । ୧୧ ।

ତୋ ସମା ଏଥୁ ମୋର ହୃଦକାମେନୀ
କେ ଅଛୁ କହ ଦଣ୍ଡ ଦେଇୟ-କାମିନୀ;
ତୋ ସ୍ଵେହଗୁଣେ ବଢ଼ ହୋଇ ସଜିନୀ
ରହିଲି ଚିର-ରହଣୀ ମୁଁ ଅଭିନୀନ ଯେ । ୧୨ ।

ସତ୍ୟ ଯା କହିଲ ମୋ ଦେବର-ଶୁଣ,
ଅଞ୍ଜବ ବିଚନ୍ଦନ ରଣେ ନିପୁଣ;
ଅଗ୍ରଜ-ଅନୁଗ୍ରତ ଉତ୍ସବର୍ଷଳ
ଏମନ୍ତ ଭ୍ରାତା ଧରିଲେ ବିରଜ ଯେ । ୧୩ ।

ନୁହିଲେ ବେନି ଭ୍ରାତା ହୋଇ ମିଳିତ,
ପଲକେ ବିଂଶଭୁଜ ହେବ ପଢ଼ିତ;
ଶୁଭି ପଢ଼ିତ୍ତ ଯଥା ରହୁ-ଶଳକେ
ମହା-‘ମହାଳ’-ତରୁ-ପ୍ରଶାଶାଗଣେ ଯେ । ୧୪ ।

କି ବଣାଣିବ ଶୁଣ ସହିମିତିର;
ସେମନ୍ତ ଧନୁର୍ଭବ ତେମନ୍ତ ଧୀର,
ଧରଧର ଧର୍ଷର ଯା ବାଣେ ଦୀପେ,
ସେ ପୁଣି ହିମ-ଶିଳା ଅଗ୍ରଜ ପାଶେ ଯେ । ୧୫ ।

ଏମନ୍ତ ଶୌରୀୟ-ଧୈରୀୟ-ସୁମନମୟ-
ପବନ ସୁବିଶାଳ ଯାର ହୃଦୟ,
ତାତୁଶ ବାରଭ୍ରାତା ସହାୟ ଯାର,
ସେ କି ଭରନ୍ତ ସତ୍ତ୍ଵ ବାବଣେ ଶ୍ରବ ଯେ । ୧୬ ।

ଏହି ଆଶାରେ ସିନା ହୋଇ ଆଶାମୟ,
ଶୁଭକିମ ପରାମୟେ ଅଛୁ ଅନାଇ;
ମୋ ନବ ଜଳଧର ଉଇଁ କେ ସତେ
ପ୍ରିର ବିଜୁଳୀ ସମ ଭ୍ରାତା ସଙ୍ଗତେ ରେ । ୧୭ ।

ସାନନ୍ଦେ ଶ୍ରଷ୍ଟି ମନ୍ତ୍ରମଧ୍ୟର ବାଣୀ,
ସ୍ଵେଦେ କୃପା-ସିନ୍ଧୁରୁ ବିନ୍ଦୁ ପ୍ରଦାନ,
ଶମିବେ ଶୁଭକାର ପ୍ରାଣ-ପିପାସା
ଅଭିଗୀର ପରୁବ ସକଳ ଆଶା ଯେ । ୧୮ ।

ଏହି ଆଶାରେ ସିନା ଜୀବନ ଧର
ରହିଲି (୧) ଦୁଃଖଭର ବହନ କରି,
ଦୁର୍ବାଦ ଏ ପ୍ରାଣେ ଗୋ କି ଅଛୁ ଫଳ
ଦୁରାରଣ ସେ ଦୂଦଗାଦଦୂରଳ ଯେ” । ୧୯ ।

ଏମନ୍ତ ଶ୍ରଷ୍ଟି ଧର୍ଷ-ଦିଷ୍ଟାଦେ ଅତି
ପୁଣ୍ୟ ବୃତ୍ତକ ସ୍ଵର କାନ୍ଦଲେ ସତ୍ତ୍ଵ;
ସତ୍ତ୍ଵ-ଦୁଃଖେ ସରମା ହୋଇ ଦୁଃଖିନା
ସାନ୍ତୁନା ଦେଲେ କଜକଣ-ଭାଷ୍ଟଣୀ ଯେ । ୨୦ ।

(୨)

ରସକୁଳ୍ୟ—ବୁଦ୍ଧ ।

“ଦିରୁଣ୍ୟପୁଣ୍ୟ ଯା’ବାତି ଜାଗ” ଉଦ୍‌ଦେଶେ ।

କେବେଶଶେ ଦେଶ ଲଭ ଆଶାସ
କହିଲେକ ତେଜ ଦର୍ଶ ନିଃଶାସ,
“ମନ୍ତ୍ରମୁଦ୍ଭବୋଷେ ସିନା, ସଜିନୀ
ନିଜେ ହେଲି ନିଜ ଆସ୍ତାଦାନି;
ସୁ-ସୁଖ-ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ-ବୃତ୍ତଶ ଯେ
ମତତ୍ତ୍ଵ କନ ପ୍ରାୟେ ନିଜେ ତଥି
(ମୁଁ) ସମ୍ମଳେ ଦେଲି କରଇ ଯେ । ୧ ।

ନିଥ୍ୟା ଅମଗଳ ଆଶଙ୍କା ଲର
ଅଧୀର ନୋହଣ ଯଦି, ପୁନର
ଆୟ୍ୟଙ୍କ ପବିଷ ଆଜ୍ଞାଲଦାନେ
ପ୍ରଲୁପ୍ତ କର ନ ଥାନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ,
ତେବେ କି ପଡ଼ ବିପଦେ ଗୋ
ଉସାଇଣଥାନ୍ତି ଆଚ୍ୟ୍ୟ ଆର୍ଯ୍ୟାନ୍ତୁଜେ
ଦୁଷ୍ଟର ଏ ଦୁଃଖ ନବେ ଗୋ । ୧ ।
ଦିନୟୁର ଖଣି ଶର-ଲକ୍ଷମ,
ସାରଳ୍ୟର ଅବା କୈବଳ୍ୟ ଧାମ,
ସୁଖେଶ୍ୱର୍ୟ-ଷ୍ଟେଗେ ସଦା ନିଃଶ୍ଵର
ଅଗ୍ରଜ-ତୋଷଗେ କି କାମଦୂଷ,
ଏମନ୍ତ ଧୀର ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ ଗୋ
ଦୁରିସନ୍ଧର ଦୋଷାରୋପ କର
କି ବ୍ୟଥା ନ ଦେଇ ପ୍ରାଣେ ଗୋ । ୨ ।
ଛୁଟ ନ ପଡ଼ିଲ କିମ୍ବୀ ରସନା
ଏମନ୍ତ ଅନାର୍ଯ୍ୟାଶତ-ବଚନା,
ଏ'ତ ସଜିମା ମୋ ରହିବେଶୁଣ୍ୟ
ହିତାହିତଙ୍କାନେ ହୋଇଲି ଶିନ୍ୟ,
କହିଲି କଟୁବଚନ ରେ
ଆଜି କରୁଛିଲୁଁ ସେ ପାପର ସିନା
ଦିଷ୍ଟାକୁ ଫଳ-ଭ୍ରାନ୍ତରେ । ୩ ।
ଅଶୁମାଦ ତହିଁ ବିଶୁଣ ନୋହି
ଦିଜ ଗୁଣେ ତହିଁ ମୋ'ଦୋଷ ଧୋଇ,
ତଳେହେଁ ବିରକ୍ତ ନୋହି ମୋ ପ୍ରତି
ଦେଲେ ପୁଣି ମୋର ଉଦ୍‌ବାଦ-ବାଦ,
ଏମନ୍ତ ଉଦାରଚେତା ରେ
କାହିଁ ଦେଖିଲୁକି ନିଶିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ
ବିନା କିନ୍ତୁକିନ୍ତୁ-କେନାରେ । ୪ ।
ଏମନ୍ତ ଦେବର ଶୁଦ୍ଧ ଉଦକ
ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ମୋତେ ହେଉ ପ୍ରାପତ୍ତ,
(ମାତ୍ର) ମୋ ସମ ପାପିନା ଅଗ୍ରଜ-କାମ୍ଯ
ତାଙ୍କୁ ନ ଘଟାନ୍ତ ଶ୍ରୀ ମହାମାୟ
ଏତିକ ମେ'ର ପ୍ରାର୍ଥନା ରେ”
ଏହା କହି ତେଣା ସରମାର ପାଶେ
ଦେଲେକ ରୋତୁଦ୍ୟମାନା ଯେ । ୫ ।

ଅନୁତାପେ ଘାର ହୋଇ ପୁନର୍
ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ ଗୁଣମାନ ସୁମର
ବାହୁନ କାନ୍ଦଲେ ହୋଇ ବିକଳ
ସଦନେ ଝରିଲ ଲୋତକ-ଜଳ
ଉଠିଲକ ଗୁଣ ତାକ ଯେ
ପ୍ରତେ ହେଲ ମନେ ଅଶୋକ କାନନେ
(ଅବା) ଶୋକ ହେଲ ମୁଣ୍ଡିମାନ ଯେ । ୬ ।
ସଜେଙ୍କ ବିଳାପେ ଦର୍ଶ ନିଃଶ୍ଵରେ
ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ-ଲଙ୍କାସୁର ରାଜ-ରିଆସେ
ଟଳିଲ ଆଶ୍ରାନ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀର
ଚମକି ଚଞ୍ଚଳା ହେଲେ ଅପ୍ରିର
ସତ୍ତବୋକ ହୁବେ ଧରି ଯେ
ଅମଗଳ-ଭୟେ କୁଣ୍ଡ ହେଲେ ମନେ
ଶୁଭକଷ୍ଣ ବିଶ୍ଵମୁଖ ଯେ । ୭ ।
ଛନକା ପଶିଲ ପ୍ରକୃତ ଅଙ୍ଗେ
ଶିହରିଲ ତନୁ ରେମାଞ୍ଚ ସଜେ
ମାର୍ଗଶିରେ ଶସ୍ୟଶିରେ କମ୍ପାଇ
ବହୁନେ ସମୀର ଶିଶିର-ବାହ୍ୟ
ଶ୍ୟାମଳ ଶାଳିକେଦାରେ ଯେ
ତରଙ୍ଗେ ତରଙ୍ଗେ ରୋମାଞ୍ଚ-ସଞ୍ଚାର
ହୃଦ ସେବଣ-ପ୍ରକାରେ ଯେ । ୮ ।
ଜଳନିଧି-ଗଳ-ମହୋମ୍ବି-ଘୋଷେ
ମୁଖରିତ ଦର୍ଶ ସମୀର କୋଷେ;
ମୁର୍ତ୍ତି ମଶ ହେଲ ଅଶୁଭଙ୍କା
ଅରଣ୍ୟ କର କନକଲଙ୍କା
ସୁମଳ-ଅମର-ଶଳେ ଯେ
ବଧୁଙ୍କ ବଧୁରା ଦେଖି ତେଜୋନିଧ
ଲୁଚିଲେ ଜଳଦଜାଲେ ଯେ । ୯ ।
ସୁଭାଷଣ-ପଟୁ ପକ୍ଷସଜିନ
ସଦା ସାଧୁ ସେବା ଅନୁରାଗିଣୀ
ସର'ଗେ ସରମା ବସନାଶ୍ରଳ
ନେନ୍ତ ଅଶୁଭାରା ଯୋହୁ ଚଞ୍ଚଳେ
କହିଲେ ମଧୁବଚନ ଯେ
ରାତ୍ରିଗ୍ରହ ଶର୍ଷି— କଳାପ୍ରାୟେ ଫିକା
ଦିଶିଲ ବଧୁବଦନ ଯେ । ୧୦ ।
ଦୃଷ୍ଟିମା ନିଶାନ୍ତେ ଅଭୁତଶାଦମୟେ

ଶଶୀ ଯଥା ପ୍ରଭୁ-ବିଭବ-କ୍ଷମେ,
ପାଣ୍ଡିର ଦିଶର ମାଳିନ୍ୟ ଭଜି
କ୍ଷୟତି ମହିମା ହେଲେ ବରଜି,

ଶେଷନ ହେଲ୍ପ ପାଣ୍ଡର ଯେ
ଶାରଦଚନ୍ଦ୍ରମା— ବଦନ ସେ ବିଧୁ—
ବଦମା ରୟବଧର ଯେ । ୧ ।

ଶ୍ରୀ କାରାପୁଣମୋହନ ଦେ

କଲିଙ୍ଗର ଏଇବିହୁରୀକ ପ୍ରତିବେଶିଣା ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆଭାଷାୟ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କୁ କଲିଙ୍ଗ ନାମରେ
ଅରୁଦ୍ଧତ କରିବା ଯୁକ୍ତିମୁକ୍ତ । ଅତିଏବ ସେହି ନାମଟି ଏ
ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବଶବର ବ୍ୟକ୍ତାର କରାଯିବ । ଏହି କଲିଙ୍ଗ
ପ୍ରଦେଶ ସଙ୍ଗରେ ଏହାର ପ୍ରତିବେଶୀ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କର
ଅତି ଯୁଗରେ କି କି ସମ୍ପର୍କ ରହିଥିଲା, ତାହା ଏ ପ୍ରବନ୍ଧରେ
ଆମ୍ବେଚନା କରାଯିବ । (Sir George Grierson's ଲିଂଗ୍‌
Linguistic Survey) ନାମକ ପୁସ୍ତକର ଓଡ଼ିଆଭାଷା
ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କର ଯେ ମାନଚିହ୍ନ ଦିଆ ଅଛି ବା ଓଡ଼ିଆ ମୁର-
ମେଣ୍ଡ (Oriya Movement) ନାମକ ପୁସ୍ତକରେ
ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଅଞ୍ଚଳର ଯେ ଚିନ୍ତି ଅଛି, ସେଥି ପ୍ରତି ପାଠକ-
ମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟିର
ଉତ୍ତରରେ ବଙ୍ଗଦେଶ ଓ ବିହାର, ପାଣ୍ଡିମରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ
ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ ତୈଲଙ୍ଗନ୍ଧି (ଆଜି ପ୍ରଦେଶ) । ବିହାରର
ପୂର୍ବନାମ ମରଧ ଥିଲା । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଦକ୍ଷିଣ କୋଶିଳ,
ଚେତ୍ର ଓ କଣ୍ଠୀୟାନା ପ୍ରକ୍ଷୁଟ ନାମରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ
ଅରୁଦ୍ଧତ ହେଉଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣରେ ତୈଲଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ କେତେ-
ବେଳେ ଆଜି ବା କେତେବେଳେ ବେଙ୍ଗନା ନାମରେ
ବିଖ୍ୟାତ ଥିଲା । ଏହି ସବୁ ପ୍ରତିବେଶୀ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ
ସଙ୍ଗ ଉଚ୍ଛଳର କି ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା, ତାହା ଦେଖାଯାଉ ।

ସବୁପ୍ରଥମେ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଟିଲିଙ୍ଗର ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟ ଆଲୋ-
ଚନ୍ଦ୍ର ଜୟାତି । ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅଶ୍ଵର ରାମାୟଣ ମହାଭାରତ
ଓ ପୁରାଣର ବିବରଣୀ ବାଦ ଦେଇ ବୌଦ୍ଧଯୁଗ ଠାରୁ ଏ
ସମ୍ପର୍କ ବିଦୃତ କରୁଥିଲା । ଅଶୋକଙ୍କ ସମୟରେ କଳିଙ୍ଗ ଓ
ଆଜି ଉଚ୍ଚ ମରଧର ଅନୁଭୂତି ଖଲେ, ଏହାର ପ୍ରମାଣ
ଟାଇଛି ଲିପିମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତ୍ୱବ୍ୟ । ଖାରବେଳ ସିଙ୍କେ
ସମୟରେ ଅର୍ଥତ୍ ପ୍ରୀଣ୍ମପଦ୍ମ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ-
ଭାଗରେ କହା କାହା ମତରେ ଶୀଘ୍ରପଦ୍ମ ପ୍ରଥମ ଶତାବ୍ଦୀର

ମଧ୍ୟସ୍ତରରେ Dr. H. C. Ray Chaudhury' s history) କଳିଙ୍ଗର ସୀମା ଗେ ଦାବୀ ଥପର ପାଶୁରୁ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା ଓ ଆଜ୍ଞାରା ସାତବାହନ ବଣୀୟ ସାତକଣୀଙ୍କ ବନ୍ଧଧର ଶାରବେଳଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲା । ତା'ର ଘରେ ଦୁଇଶତ କିମ୍ବା ଦିନଶତ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଆଜ୍ଞାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କର ତତ୍ତ୍ଵ ଦୂଷଣ୍ୟ । ଶାରବେଳଙ୍କ ସମୟରେ ମଗଧରେ ସୁଙ୍ଗବଣ୍ଠ ଓ ଆଜ୍ଞାରେ ସାତବାହନ ବଣ ବଜାହିତ କରୁଥିଲେ । ମଗଧର ସୁଙ୍ଗଙ୍କ ପରେ କଣ୍ଠମାନେ କେତେକ ବର୍ଷ ବଜାହିତ କରିବା ପରେ ସାତବାହନ ବଣୀୟ ସାତକଣୀଙ୍କ ବନ୍ଧଧରମାନେ ମଗଧର ସିଂହାସନ ଅଧିକାର କଲେ । ଅଦେବ ସେହି କେତେକ ଶତାବ୍ଦୀର ଆଜ୍ଞାମାନେ ପ୍ରବଳ ହେଉ ଉଦ୍‌ଭବ ଦିଗନ୍ତ ବ୍ୟୁଧିଗଲେ । ଶାରବେଳଙ୍କ ପରେ କେତେକ ଶତାବ୍ଦୀ ଦର୍ଶନ୍ତ କଳିଙ୍ଗର କୌଣସି ବୈତହିସିକ ଦଃନା ଆୟୋମାନେ ପାଉନାହିଁ । ଆଜ୍ଞାମାନେ ଯେ କଳିଙ୍ଗ ଅଧିକାର କରୁଥିଲେ, ତାହାର ମଧ୍ୟ କିଛି ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ । ଅଦେବ ଆଜ୍ଞାମାନେ ପରାମରଶାଳୀ ଥିଲେ ସୁଜା କଳିଙ୍ଗ ଓ ଆଜ୍ଞା ଉଦ୍ଭବେ ପରାମରଶ ସ୍ଥାପନ ଥିଲେ ।

ତା'ପରେ ତରୁଥିଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ସମ୍ବୃଦ୍ଧିତ କାନ୍ତିଶାସନ୍ୟ ଦିଗ୍ବିଜ୍ୟରୁ ଅନେକ ଝାଡ଼ହାସିକ ଦର୍ଶନ ମିଳେ । ସେ ବିର କୌଟୁର, ଏରଣ୍ଟପଲି; ପିଷ୍ଟାପୁର, ବେଙ୍ଗୀଓ କାଞ୍ଚୀର ରାଜାମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏଥେ ମଧ୍ୟରୁ ଗିରି କୌଟୁର, ଏରଣ୍ଟ ପବ୍ଲୀ କଳିଙ୍ଗର ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ଥିଲା । କାରଣ ସେବୁତିକ ମନ୍ଦହତି ଗିରି ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ପିଷ୍ଟାପୁର ସମୟ ସମୟରେ କଳିଙ୍ଗରଥନର୍ଭକ୍ତ ଥିଲା ଓ ସମୟେ ହମୟେ ତୋଳଙ୍ଗ ବା ବେଙ୍ଗୀର ଅଧୀନିଷ୍ଠ ଥିଲା, ଓ ତାହା ଗୋଦାବିଶ୍ୱର ଦକ୍ଷିଣତଟବର୍ଷୀ ଥିବାରୁ କଳିଙ୍ଗର ମଧ୍ୟରେ ତାକ ଗଣ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବେଙ୍ଗୀରୁ

ଗୋଦାବଶ୍ଵ ଓ କୃଷ୍ଣା ନନ୍ଦ ମଧ୍ୟର୍ଥୀ ଗୋଦାବଶ୍ଵ, କୃଷ୍ଣା ଓ ଶୁଣ୍ଠିର ଜିଲ୍ଲା ସଙ୍ଗେ ଦମାନ କରିଯାଇପାରେ ଓ ସୁଦୂର ଦିନିଶରେ ତାମିଲ ବା ଦ୍ରାବିଡ଼ କାର୍ତ୍ତ୍ତ ବଜ୍ୟ ଥିଲା । ପରର୍ଥୀ କାଳର ପଇବ ଓ ଶୈଳମାନେ ତାହା ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଶୁଣ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀ ଶୁଣ୍ଠାଦପୁରୁ କଲିଙ୍ଗ ଓ ତୈଲଙ୍ଗ ବଜ୍ୟ କରିଥିଲେ ଓ ଉଭୟେ ତାଙ୍କ ଅଧୀନତା ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କପରେ କି ବିଶେଷ ଓତ୍ତାସିକ ଟଟନା ଘଟିଥିଲା, ଦେଖାଯାଉ ।

ଗୋଦାବଶ୍ଵ ଓ କୃଷ୍ଣାନନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବେଙ୍ଗୀ ବଜ୍ୟ ଏକ ସମୟରେ ପ୍ରବଳ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ସମୟରେ ଆଦ୍ରେମାନେ କେତେକ ତାମ୍ର ଶାସନମାନ ପାଇଁ । ସେଥିରେ ପ୍ରଥମେ ବିଷ୍ଟକୁଣ୍ଠୀଶ୍ଵରୀ ରାଜମାନେ ୩୫୭ ଖ୍ରୀଶ୍ଵରରୁ ଷ୍ଟାର୍ ଖ୍ରୀଶ୍ଵର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇଥିବା କରିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଲେ (Epigraphic Record 1919 - 20 and ବିମଶର୍ଥ plates Epigraphica Indica vol xii) ମୁଁ ରଜ୍ଜଳ ସାହୁତ୍ୟରେ କେତେକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପ୍ରମାଣ କରିଥିଲୁ ଯେ, ମଧ୍ୟଦେଶାଗତ ବର୍ମନ୍-ରାଧାଧାରୀ ରାଜମାନେ କଲିଙ୍ଗରେ ଚର୍ଯ୍ୟ ଶତାବୀର ମଧ୍ୟରୁ ସପ୍ତମ ଶତାବୀର ମଧ୍ୟରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିଦ୍ୟାର କରିଥିଲେ । ଅତେବ ବେଙ୍ଗୀର ତୈଲଙ୍ଗ ବିଷ୍ଟକୁଣ୍ଠୀ ରାଜମାନେ କଲିଙ୍ଗ (ସିହି-ପୁର ଓ ସାରପଣୀ-ରାଜଧାମରିଣ୍ଝ) ର ମଗଧ ବର୍ମନ୍, ରାଜମାନଙ୍କର ସମୟମୟିକ ଥିଲେ । କଲିଙ୍ଗର ଉତ୍ତର ବର୍ମନ୍, ରାଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଶିଷ୍ଠୀ ଶକ୍ତି ବର୍ମନ୍, ଉମା ବର୍ମନ୍, ମିତି ବର୍ମନ୍, ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ମନ୍ ଓ ନନ୍ଦପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବର୍ମନ୍ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିଶ୍ୟାର ଥିଲେ । ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ବିକାକାଳ ଅଞ୍ଚଳର ସିହିପୁର ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୀନ ପାଠ ଥିଲା ଏହି ବିଷ୍ଟକୁଣ୍ଠୀ-ଶ୍ଵରୀ ରାଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟକର ବର୍ମନ୍, ରତ୍ନ ଭକ୍ତାରକ ଓ ବିଦମ ମହେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । ଏହି ଉଭୟ ବଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସତଦା ବୈରିଷ୍ଠର ଦିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା ଓ ଉଭୟେ ଅନେକ ସମୟମର ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାପ୍ତ ଥିଲେ ଓ ଉଭୟଙ୍କ ବଜ୍ୟର ସାମାନ୍ୟର ସାମାନ୍ୟର ସବଦା ବିଶେଷ ଥିଲେ । ସୁର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ରାଜମାନଙ୍କର ବଜ୍ୟ ଗୋଦାବଶ୍ଵର ଉତ୍ତର ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଅନେକ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ୟୁତ ଥିଲା । ଆଧୁନିକ ଗୋଦାବଶ୍ଵ ଜିଲ୍ଲାର ସମସ୍ତ ଥାଣେ ବିଶେଷତାବିନିର୍ମାଣ କରିବାର କେତେକାଂଶ ମଧ୍ୟ ବେଙ୍ଗୀର ତୈଲଙ୍ଗ ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନିଷ୍ଠା ଥିଲା ।

ଶୁଣ୍ଠୀୟ ଶ୍ଵେତବାବୀର ମଧ୍ୟରେ ବୃତ୍ତାୟ ମଧ୍ୟକର ବର୍ମାଙ୍କ ପ୍ରଦାନ ଏକ ତାମ୍ର ଫଳକରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ,

ସେ ଗୋଦାବଶ୍ଵ ଓ ବିଶେଷ ପେଉନ ଜିଲ୍ଲାର କେତୋଟି ଗ୍ରାମ ବ୍ରାହ୍ମଣମନଙ୍କୁ ଦାନ କରିଥିଲେ (Journal of Dept. of Letters Vol X Calcutta University) । ସେହି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତରେ ଚେଷ୍ଟାଓବାକାନ୍ତକ ସଜ ମାନେ ପ୍ରବଳ ଥିଲେ । ସେମ ନେ କେତେବେଳେ କଲିଙ୍ଗ ରାଜାଙ୍କୁ ସାହ୍ୟ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମାଧବ ବର୍ମାଙ୍କ ବଜାମାନୀ ଏଲୋର ଛିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ମାଧବ ବର୍ମା ଗଞ୍ଜାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲିଙ୍ଗ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ବିଶେଷ ପଥକର ପାଲକ ବାନ୍ଦୁ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ର ଭକ୍ତାରକ ବିଷ୍ଟକୁଣ୍ଠୀଙ୍କ ଅଧିନିଷ୍ଠା ଥିଲା । (Ep. Indica xii 133) । ଏଥିରୁ ଅନ୍ତମ ହୁଏ ଯେ, ବିଶେଷାପରିନ ଜିଲ୍ଲାପୁଷ୍ଟ ଦିନିଶ ଅଂଶଗାୟୀ ବେଙ୍ଗୀର ତୈଲଙ୍ଗ ରାଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବଦା ଟଣ୍ଡାଟର ଗୁରୁଥିଲା ।

ସପ୍ତମ ଶତାବୀର ମଧ୍ୟରୁ ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ କଲିଙ୍ଗ ଓ ବେଙ୍ଗୀ ମଧ୍ୟରେ ବେଙ୍ଗୀର ପୂର୍ବଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ବର୍ଷ ବଜାହ କରୁଥିଲେ ଓ ତଳିଙ୍କର ଗଙ୍ଗାବନ୍ଧ ସେମାନଙ୍କର ସମୟମୟିକ ଥିଲେ । ଯେଉଁ ସମୟରେ ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ପୁଲକେଶୀଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ପର୍ମିଣ ଦିଗରୁ ଆସି ରାଜ ମହେନ୍ଦ୍ର ୧୦ାରେ ବେଙ୍ଗୀର ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ବଜାହ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ, ଠିକ ମେହି ସମୟରେ ବୋରଗଙ୍ଗା କାମାଣ୍ଡିବ କଣ୍ଠୀଟକରୁ ଆସି କଲିଙ୍ଗର ମୁଖଲିଙ୍ଗରେ ଗଙ୍ଗା-ବନ୍ଧର ବଜାହ ଆବମ୍ବ କପାଇଲା । ଉତ୍ତର ଉଭୟ ବନ୍ଧର ପ୍ରଦତ୍ତ ତାମ୍ରଶାସକମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରତି ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ, ଉଭୟେ ପରିପର ସବଦା ଦିଶେଧୀ ଥିଲେ । ସୁର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ରାଜମାନଙ୍କର ବଜ୍ୟ ଗୋଦାବଶ୍ଵର ଉତ୍ତର ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଅନେକ ଦୂରକୁ ମାଡ଼ି ଆସି ଥିଲା ଓ ବିଶେଷ ପରିନ ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରେ କଲିଙ୍ଗ ଓ ଗଙ୍ଗା ବଜାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମା ଥିଲା । ଅନ୍ତର ବର୍ମନ ରେଣ୍ଟ ଗଙ୍ଗଙ୍କର ପିତା ରଜିବକ ବେଙ୍ଗୀ ଅଧିକାର କରୁଥିଲେ ଓ ବେଙ୍ଗୀର କୌଣସିକୋଣସି ରାଜା ମଧ୍ୟ କଲିଙ୍ଗର କେତେକ ଅଧିକାର କରୁଥିଲେ । ସୁର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ରାଜା କୋଲାବଜା ମୁଖଲିଙ୍ଗର ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ବେଙ୍ଗୀର ରାଜୀନାଥ ହେଲେ, ଏବଂ ଅନେକ ବର୍ମନ ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଦେବ ମଧ୍ୟ ରାଜୀନାଥ ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର କନ୍ୟା ରାଜୀନାଥ ପୁର ଥିଲେ । ଯଦ୍ୟପି ଗୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଗଙ୍ଗା ଉଭୟେ ଗୁରୁ ବନ୍ଧ ସଙ୍ଗେ

ବୈବାହକ ସୂଚିର ଆବଶ ଥିଲେ, ତଥାପି ଉତ୍ସବଙ୍କ ମଧ୍ୟର ସଙ୍ଗକା ବୈରଷବ ପ୍ରବଳ ଥିଲା । ‘କଳିଙ୍ଗଟୁ ପରାଣି’ ନାମକ ଏକ ତାମିଲ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହି ବୈରଷବରୁ ଉତ୍ସବ ଏକ ଯୁଦ୍ଧର ବିବରଣ ଅଛି । ଗୁଣଦେବ କଳିଙ୍ଗ ଆଧିମଣ୍ଡ କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ସେଥିରୁ ମିଳଇ, ଓ ଅଥ୍ୟନ୍ୟ କେତେକ ଗ୍ରହୁ ପ୍ରକାଶ ଦ୍ଵାରା ଯେ, ବେଙ୍ଗୀର ପୂର୍ବରୂପକ୍ଷ ରାଜା କଳିଙ୍ଗ ଅଧିକାର ସଜରାଜ ଓ ଅନ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣକ ଅଧୀନସ୍ଥ ଥିଲେ ।

ଏଥିରେ କଳିଙ୍ଗ ଶଙ୍କାରାଜମାନେ ଉତ୍ତରକଳିଙ୍ଗକୁ ଅସି କଟକଠରେ ରାଜଧାନୀ ଖ୍ୟାପନକର ସମସ୍ତ ଉତ୍ସବ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗ ଶାସନ କଲେ । ପୂର୍ବରୂପକ୍ଷ ରାଜମାନେ କେତେକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଙ୍ଗୀରେ ରାଜବୁ କରିବା ଦରେ ସେ ଦେଶ ଧୂଃଶ୍ଵାସ ଦେଲା । ସେମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ଶଣ ଶଣ ହୋଇଦିଲା । ସେହି ପୌଲଙ୍ଗ ବେଙ୍ଗୀରାଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଶଣ୍ଟିକ କାକଣୟ ନାମଧାରୀ ଏକ ପୌଲଙ୍ଗ ରାଜବନ୍ଧର କବଳକୁ ଗଲା । ସେମାନେ ଓରଙ୍ଗୁଳ ଅବୁଣକୁଣ୍ଠରେ ରାଜବୁ କରୁଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣାଶ ଶଣ୍ଟିକ (କୃଷ୍ଣାତୁ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଯାହା ବୟସ୍ତ ଥିଲା) ଯାହା ବିଜୟନଗର ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭାବୁ ଦେଲା । ସେହି ବିଜୟନଗରରେ ନୃଷିଷ୍ଠ ରାଜ୍ୟ, କୃଷ୍ଣ ରାଜ୍ୟ ଓ ଶ୍ରାବନ୍ଧାୟ ପ୍ରକାଶ ଅତି ପରାବମଶାଳୀ ରାଜମାନେ କେତେ ଗତବର୍ଷ ରାଜବୁ କଲେ, ଓ ବେଙ୍ଗୀର ଉତ୍ସବ ଅଂଶ ଶଣ୍ଟି କଳିଙ୍ଗର ରାଜ୍ୟଭାବୁ ହୋଇ ରାଜପତି ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କଙ୍କାର ଶାସନି ଦେବାକୁ ଲୁପିଲା । ସେହି ଗଜାଙ୍ଗଶୀୟ ରାଜପତି ରାଜମାନଙ୍କ ରାଜନ୍ତର କାଳରେ କଳିଙ୍ଗର ସଂମା ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ କୃଷ୍ଣାନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୟସ୍ତ ଦେଲା । ଅତିବେ ଗୋଦାବିଶକୁ କଳିଙ୍ଗ ପାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ବୋଧଦ୍ଵାରା ତାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକ କରି ଶକ୍ତି-ସଙ୍ଗମ ତହର ଏକ ଶ୍ଲୋକ ଲେଖା ହୋଇ ଅଛି ।

“ରାଜନାଥ ପୂର୍ବରାଜୁ—କୃଷ୍ଣା-ଶରାନ୍ତରଂ ଶିବେ ।
କଳିଙ୍ଗ ଦେଶ ସଂପ୍ରୋକ୍ତ—ବାମାର୍ଗପରାୟଣଃ ॥

ଅତିବେ ସୂର୍ଯ୍ୟବନୀୟ ଜୟପତି ରାଜମାନଙ୍କ ଶାସନରେ ପୌଲଙ୍ଗ ସେମାନଙ୍କର ଅଧୀନସ୍ଥ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ରାଜବନ୍ଧମାନଙ୍କ ରାଜୀ ଏହି କୃଷ୍ଣ ସର୍ବ୍ୟନ୍ତ ବୟସ୍ତ ଥିଲା, ସେହି ସମୟରେ ରାଜପତି ରାଜମାନଙ୍କ ଶୋଦିତ ଲିପିମାନ କୃଷ୍ଣ ଓ ଶୁଣୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା । କପିଳ

ଗଜପତି, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ଓ ପ୍ରତାପରୁଦୁ ଦେବକ କେତେକ ଦାନ-ଶାସନମାନ ଉଚ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲୁ ଓ ସେବୁତିକରେ ଉତ୍ତରିକର ହୋଇଥିଲୁ ଯେ ଉଚ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ପ୍ରୋକ୍ତ ଗଜପତିମାନେ ଭୂମିଦାନ କରିଥିଲେ, ଅତିବେ ବିଜୟନଗରର ରାଜା କୃଷ୍ଣରୂପ ରାଜ୍ୟର କୃଷ୍ଣା ନାମ ସୀମାଯାଏ ଗଜପତି ରାଜ୍ୟ ବିଷ୍ଟ ଥିଲା । କେବଳ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବୀର ପ୍ରାବୁରେ କୃଷ୍ଣରାୟ ଗଜପତି ପ୍ରତାପରୁଦୁକ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧକରି ଗୋଦାବିଶକ ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ଵବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳ ଅର୍ଥାତ୍ କୋଣ୍ଟାବିନ୍ଦୁ ଓ ରାଜମହେନ୍ଦ୍ରୀ ଦସ୍ତାପାଟମାନ ଛାଡ଼ାଇ ନେଇଥିଲେ । କାକଣାୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଳିଙ୍ଗ ଗଜପତିମାନଙ୍କର ସେପର ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହ ଘଟିନାହିଁ । କାରଣ ସେହି ସମୟରେ ବାହାମିନି ମୁଷଳମାନରାଜାମାନେ ଦାନିଶାତ୍ୟରେ ପ୍ରବଳ ଥିଲେ, ଓ ଗଜପତି ଓ ବାହାମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା । ଉଚ୍ଚ କାକଣାୟ ରାଜାମାନେ ବସ୍ତର ରାଜ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟ ବିପ୍ରାର ଉତ୍ସବରେ ପରିଶେଷରେ ନାଗବନ୍ଧଶୀୟ ରାଜମାନଙ୍କରୁରାତ୍ରା ସେମାନେ ପରାହତ ହୋଇ ବିତାତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ । ଗଜପତି ରାଜା ଓ ବିଜୟନଗରର ପୌଲଙ୍ଗ ରାଜା କୃଷ୍ଣରାୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ରୂପୁଳ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥିଲା, ସେ ବିଷ୍ଟ ଦୁଇଜନ ପ୍ରାଚୀନ ବୀଜ ପାଇଦାକାରୀ ପାଇଦାକାରୀ ଲେଖି ଯାଇଥିଲା । (vide A forgotten Empire in South India by Sewel, Page 4)

ଏହି ସମୟରେ ଆଉ କେତୋଟି ଶାନ୍ତିଦାନିକ ପଥନାକରି ଉଚ୍ଚର ଉଚ୍ଚର ଅସଙ୍ଗତ ହେବ ନାହିଁ । ଶୁଣୁର ଜିଲ୍ଲାରେ କୋଣ୍ଟାବିନ୍ଦୁ ନାମକ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଅଛି ତାହା କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ ଥିଲା ଓ ଗଣଦେବ ନାମକ ଏକ ଅଧୀନସ୍ଥ ନୃପତି ସେଥିର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଥିଲା । ସେହି ଗଣଦେବଙ୍କ ପ୍ରଦାନ ଏକ ତାମ୍ର ଶାସନକୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଜଗନ୍ନାଥପୁରକ ସୂର୍ଯ୍ୟବନୀୟ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ମଧ୍ୟରେ କଳିଷ୍ଟ କଟକରେ ରାଜବୁ କରୁଥିଲେ । କପିଳେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବନ୍ଦର ବନ୍ଦର ରାଜ୍ୟ ବିଜୟନଗର ନାମକ ଦାନିଶାତ୍ୟର ବାହାମିନି ରାଜମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ଆଲଭଦୀନ ଅଧିନଦୀନ ପାଇଦାକାର ପରାପରା କରିଥିଲେ । ଅତିବେ ଆଧୁନିକ ହାଇଦାବାଦ ରାଜ୍ୟ ଗଜପତିଙ୍କ ଅଧୀନତା ସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ । ବୋଧଦ୍ଵାରା ତାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକ କରିବାକୁ ଶୁଣୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ।

ପ୍ରଧାନ ପ୍ଲାନ ଥିଲା । ତାହା ସେ ସମୟରେ ବାହାମନୀ ରଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ଗଜାବିଶୀୟ ରାଜମନ୍ଦିର ୧୪୯୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜହାର କରିଥିଲେ । ଗଜାବିଶୀୟ ଶେଷରାଜା ରାଜା ଓ ନୃତ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ପରେ ସ୍ଥିର ବିଶୀୟ ପ୍ରଥମ ରାଜା କପିଲେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ରାଜତ୍ୱ କଲେ । କପିଲେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ତେଲିଙ୍ଗରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରି କଣ୍ଠୀଟ ଦିଗ୍ବିଜୟ ଦ୍ୱାରା ବିପ୍ରାର କରିଥିଲେ । ସେହି ଗୁଣ୍ଡାର ଜିଲ୍ଲାର ରେପାଲି ତାଲୁକାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଭୂମିଦାନ କରୁଯାଇଥିଲା, ତାର ପ୍ରମାଣ ଉଚ୍ଚ ତାମ୍ର ଶାସନରେ ପ୍ରାୟବ୍ୟ । (Indian Antiquer vol xx 390)

କପିଲେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ମୁଦ୍ରା ସ୍ଵରୂପୋଦିମ ଦେବ ତେଲିଙ୍ଗ ପାର ହୋଇ ତାମିଲ ବା କାଞ୍ଚ ଜୟ କରିଥିଲେ । କଣ୍ଠୀଟର କଳବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ଅତ୍ୱର୍କତ ଥିଲା । (Vide Epigraphica Indica Vol xiii Pota-varam grant of Pratrp Purusottam sak 1:12) ‘ନବକୋଟି କଣ୍ଠୀଟକଳବର୍ଗେଶ’ ତାଙ୍କର ଉପାୟ ଥିଲା । ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, କଣ୍ଠୀଟର କଳବର୍ଣ୍ଣ ଗଜପତି-ରାଜ୍ୟର ନୂତନ ସୀମା ଥିଲା । କାରଣ ବୋଟିକୁ ‘ଶତଳ୍ଲକ୍ଷ’ ଅର୍ଣ୍ଣରେ ପ୍ରଦେଶ କରି ହେବ ନାହିଁ । ନାନ୍ଦକାଟି ଲୋକହିନ୍ୟ ବୁଝାଇବା ଖୁବ ଅସ୍ମୟର । ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାର୍ଥରେ ଗଜପତିମାନେ ଦାନ୍ତିଶାତ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ କ୍ଷମତା-ଶାଳୀ ରାଜା ଥିଲେ । ଯଦବା ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ବଜୀୟ ମୁଖଲମାନ ନବାବମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅନବରତ ରୁମୁଲ ଯୁଦ୍ଧ ଗୁଲାପିଲା, ତଥାପି ଗଜପତିମାନେ ସେଥିପ୍ରତି ଭ୍ରୁକ୍ଷେପ ପ୍ରଦାନ କରୁନଥିଲେ । ବିଜୟ ନଗର ହିନ୍ଦୁରାଜା, ବାହାମନୀ ଥୁଲରାଜ ପ୍ରଭୃତି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିଭନୀ ଥିଲେ ଓ ଦାନ୍ତିଶାତ୍ୟରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଯତ୍ନାଳୀ ଥିଲେ । ସେହି ଅର୍କଶତାବ୍ଦୀ ଓ ଷୋଷଣ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ କେତେକବର୍ଷ ତେଲିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ଗଜପତି-ମନଙ୍କର ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ଥିଲା, ଓ ପୋଟ୍ଟିରି ମାନେ ଠିକ ସେହି ସମୟରେ କଣ୍ଠୀଟକର ଶୋଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉପନିବେଶ ପ୍ଲାଟନ କରିଥିଲେ । ତେଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରଥମେ ମୁସଲମାନ ଅଧିକାରକୁ ଆସେ ଓ ତାର ଅନେକ କାଳପରେ ମୋଗଲମାନେ ଓଡ଼ିଆଶ୍ରୀ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସୁବାର ପାଞ୍ଚଶାସ୍ତ୍ର ସରକାର ମଧ୍ୟରୁ କଲିଙ୍ଗ ଦଶ-ପାଠ ଓ ରାଜମହେନ୍ଦ୍ର ମୋଗଲଙ୍କ ଅଧୀନରେ କାମତା

ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଗୋଲକୁଣ୍ଡାର ବାହାମନୀ ଥୁଲକନମାନେ ତାହା ଶାସନ କରୁଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଦେମାନଙ୍କ ହସ୍ତର ୧୭୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆବ୍ଦରେ ଇଂରେଜମାନେ ଉତ୍ତର ସରକାର ଅଧିକାର କରିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେହି ଉତ୍ତର ସରକାର ମୁର୍ଦ୍ଦ୍ଵାଜା ନଗର (ଗୁଣ୍ଡର) ମୁଦ୍ରାମାନ ନଗର (କୃଷ୍ଣାଜିଲ୍ଲା) ଏଲ୍ଲେର (ଗୋଦାବିଶ୍ୱା ଜିଲ୍ଲା) ଶକ ମହିନ୍ଦ୍ରିକୀ (ବିଶାଖା ପତନ ଜିଲ୍ଲା) ଚିକାକୋଲ (ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା) ଆଦି ପାଞ୍ଚ ସରକାରରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ଲାଟଥିଲା । ସେହି ସୂଚି ଓଡ଼ିଶା ମୁବାର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ୍ବିଜୟ ଦୁଇଟି ସରକାର ଉତ୍ତର ସରକାରର ପଞ୍ଚ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ବର୍ଷା ଦୁଇ ସରକାରରୁ ପ୍ରଦେଶଭୂକ୍ତ ହେବାରୁ ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳ ଓଡ଼ିଶାତାରୁ ବିଜ୍ଞାନ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଓ ଅଦ୍ୟ ଯି ମଧ୍ୟ ସେହି ସୂଚିରେ ବିଜ୍ଞାନ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଇଂରେଜ ଶାସନରେ ତେଲିଙ୍ଗର ଅଂଶ-କୁପ କଲିଙ୍ଗ ବିବେଚନ ହେଉଥିଲା, କାରଣ ଗଞ୍ଜାମ, ବିଶାଖାପଟ୍ଟିନ ମଳ ପ୍ରଭୃତି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ଅନୁର୍ଭୁତ ।

ଉପରୋକ୍ତ ପରିଚିତଦମାନଙ୍କର କଳିଙ୍ଗ ଓ ତେଲିଙ୍ଗର ଗଜନେତିକ ସମ୍ରକ୍ତ ବିବୃତ ହେଲା । ଉତ୍ତରେ କିମର ସବଦା ବୈବର୍ଷବାନ୍ଦ ଥିଲେ, ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା । ଏ ବୈର ରାବ ସଙ୍ଗେ ତେଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭାବ ଓଡ଼ିଆଶ୍ରୀ ଅଞ୍ଚଳର ସଭ୍ୟତା ଉପରେ ବିଶେଷ ପରିମାଣେ ପ୍ରସାରିବା ହୋଇ ଥିଲା, ଏକଥା ଅସ୍ମୀକାର କରି ହେବ ନାହିଁ । ତେବେଳୀ ଦେବଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଅନେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଆଶ୍ରୀ ଅଞ୍ଚଳର ବିଶେଷ ସମ୍ରକ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ରହିଥିଲା । ଗଜାବିଶୀୟ ରାଜାମାନେ ଦାନ୍ତିଶାତ୍ୟର କଣ୍ଠୀଟକରୁ ଆସି ଦାନ୍ତିଶାତ୍ୟର ସଭ୍ୟତା ତଳାରଲେ । ତେଲିଙ୍ଗ ଓ କଣ୍ଠୀଟକର ଏକ ସଭ୍ୟତା ଥିଲା କହିଲେ ଚଳେ । ସେହି ହେବୁ ଆଗୁର ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଭୃତିରେ ତେଲିଙ୍ଗ ସଙ୍ଗରେ ଓଡ଼ିଆଶ୍ରୀ ପ୍ରଦେଶର ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ଏମନ୍ତ କି ଓଡ଼ିଆଶ୍ରୀ ଆୟୋଜଣା ହେଲେ ସୁବା ଦାନ୍ତିଶାତ୍ୟର ତେଲିଙ୍ଗ ଜାଗାରୁ ଦ୍ୱାରା ଭାଗର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରସାର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଉପରେ ଓ ଶକର ଉକାରଣରେ ରହିଥିଲା । ଓଡ଼ିଆଶ୍ରୀ ପ୍ରଦେଶମାନ ଉକ୍ତଲମାନଧାରୀ ମଧ୍ୟ ଶୋଭି ମଧ୍ୟରେ ଏକବୀତ ରୂପେ ଅର୍ଥାତ୍ ଦେବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାନ୍ତିଶାତ୍ୟର ତେଲିଙ୍ଗ ଜାଗାରୁ ସଭ୍ୟତା ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିଲା, ଏ ସବୁ ସହେଁ ମଧ୍ୟ କଳିଙ୍ଗର

ପଞ୍ଜାମାନଙ୍କ ସମୟର ଲିପି ଚେଳଙ୍ଗ ଦେଶ ପ୍ରକଳିତ ଲିପିଠାରୁ ପୁଥକ ଥିଲା, ଓ କଳିଙ୍ଗ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ ଓ ଦକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ ଏକ ପୁଥକ ସଭ୍ୟତା ବୃକ୍ଷ କଷାରଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରାଚୀନ ଜାଗିମାନଙ୍କର କାରୁ କର୍ଯ୍ୟ-ମନ୍ତ୍ରମଧ୍ୟ ଚେଳଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍ତର ଭାବରେ କାରୁ କର୍ଯ୍ୟ-ଠାରୁ ପୁଥକ ଥିଲା (Forguss's Architecture) । ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର କେବଳ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଚେଳଙ୍ଗର କେତେକ ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶକ ଉଦ୍ଦେଶ କରିପାଇ । କଳିଙ୍ଗର ଦକ୍ଷିଣ ଅଂଶ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଅମଳରେ କିମ୍ବର ଚେଳଙ୍ଗାନାର ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ତାଦାର ମଧ୍ୟ ସୁତନା ଦିଆଗଲା । କଳିଙ୍ଗ ହିକଳିଙ୍ଗ ଓ ଚେଳଙ୍ଗ ସମନ୍ତରେ ଅନେକ କଥା ପୁଣ୍ଡବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ମାନଙ୍କରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଛି ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧମାନଙ୍କରେ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍କଳର ଚେଷ୍ଟା, ବିଶିଷ୍ଟ କୋଣେ ମରଧ ଓ ବଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ କି ସହିକ ରହିଥିଲା, ତାହାର ବିବରଣ୍ୟମାନ ଲେଖିଥିଲା । ବଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଥମେ କଳିଙ୍ଗର ପରେ ଉତ୍କଳ (ଉତ୍ତର କଳିଙ୍ଗର) ଓ ବିଶିଷ୍ଟରେ

ଓଡ଼ିଶାର କିମ୍ବର ସହିକ ରହିଥିଲା, ତାହା ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା ହେବ । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ମରଧ କଳିଙ୍ଗ ସଭ୍ୟ-ଠାରୁ ଗଢିଥିଲା । ଅଶୋକ, ଶାରବେଳ, ଗୃଷ୍ମ ମୌଖର ଓ ବର୍ମନ ପ୍ରଦୂତ ରାଜାମନଙ୍କ ସମୟରେ କଳିଙ୍ଗ ଓ ମରଧ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସହିକ ଘଟିଯାଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ କୋଣର ବା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ସଙ୍ଗେ ଫିନିଙ୍ଗ ସୋମବଂଶ ସହିକରେ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଧର୍ମ ପାଦିଷ୍ଠତାକୁ ଆସିଥିଲା । ତେବେ ରାଜା-ମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ରଦୂତ ବିଷ୍ଟାର କରିବା ପାଇଁ ଯତ୍ନାଳ ଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଅନେକବର୍ଷ ପ୍ରତିବେଶୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୈରିଭାବରେ ବ୍ୟାପୁତ ଥିଲା, ଏବଂ ନିଜର ସ୍ଵାଧୀନତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭବତର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ରଖିଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତିବେଶୀମାନେ ବୈଦେଶିକ କରଣଟ ହେବା ପରେ ସୁଭା ଏ ପ୍ରଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନତାର ପଦାବା ଉତ୍ତାପିଥିଲା । ଏହାର ଯଥିଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣ ରହିଥିଛି । ତାହା ସ୍ଥଳବିଶେଷତର ଆଲୋଚନା ହେବ ।

ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱାରା ।

(ଗଲ୍ପ)

(୧)

ବାଉର ଯେନା କାତରେ ପାଣ, ପର ବିଶ୍ଵାରପୁର । ବାଉର ଯେତେବେଳେ ଦଶବର୍ଷର ପିଲା, ବାପ ଶକ୍ତର ଯେନାର କାଳ ହୋଇଗଲା । ଶକ୍ତର ଯେନା ଲୋକଟି ବଡ଼ ଭଲ ଥିଲା । କାହାର ସାଙ୍ଗରେ ତାହାର ବାଦ ଥିଲା କାହିଁ କି ବିବାଦ ଥିଲା କାହିଁ । ଗୀ ଗଣ୍ଠାରେ ମୂଳ ଲାଗି ଶକ୍ତରୁ କିନ ଶୁଭରଣ ମେଣାଇଥିଲା । ଯାହା ଦୂର ପରସ୍ପା ଯେବେଳାର

କରେ, ସେଇଥିରେ ତାର ଚଳିଯାଏ । ସେ ଦିନେ ହେଠିଲେ ପର ଦୁଆରେ ହାତ ପଦେଇ ଛାଡ଼ା ହୋଇନାହିଁ । କାହା-ରିକୁ ଦିନେ ମୁହଁ ହରେଇ ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ମାଗିବାର ମଧ୍ୟ କେହି ତିକୁ ଦେଖିନାହିଁ । ପ୍ରଭୁ ସିନା ତାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତରେ ଜନ୍ମ ଦେଇଥିଲେ; ହେଲେ ଜାଣ ହେବ, ତାପର ସତ୍ତ୍ୱେକ କୋଟିକରେ ଗୋଟିଏ ମିଳିବା ସହଜ ନୁହେ । ଶକ୍ତରୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଶାନ୍ତରୀ ସବୁ ଏକାଦଶ ଦିନ କେବଳଧାମକୁ ଗୁଲଗଲ, ଗୀ ଗଣ୍ଠାର ସମସ୍ତେ ତା' ପାଇଁ ହାସୁ ହାସୁ କଲେ । ଆଉ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ‘ଶକ୍ତର

ଜେଳକା ପାଇଁ ଗାସର କି ଆଉ ମିଳିବେ ? ଥିଲା ଯେ ରକମ, ଦିନଟିଏ ବି ପାଇଲା ସେହି ରକମ । ଏକେ ବୈଶାଖ ମସି, ତା ଉଠରେ ଦୁଃଖ କରୁ ଏକାଦଶୀ । କେବେଠା ଲୋକ ଏହି ଦିନ ପାଇଥିଲୁ ?”

ଶଙ୍କରୁ ତ ଶୁଣିଗଲ; ବାକି ରହିଲେ ମାଆଟି, ପୁଅଟି । ପୁଅ ବାଉରି ଅଛିକଳ ବାପର ଢାକ । ଗେଟିମଠେ ବାପଟିପର । ବାପର ଯେତେକ ଅଣେ ବାଉରି ସବୁ ଆଶ୍ରି । ଖାଲ ଦେବକ ଦୂରେଁ, — ବାସ ପରି ମଧ୍ୟ ସେଲା ମଠଦଶ । ଆଜି ଘରେ ଖାଇବାକୁ ଥିଲେ ଖାଇଲୁ, ନ ଥିଲେ ନାହିଁ । ତେବେଳେ ବର୍ଷାଦିବେ ଯେତେବେଳେ କାମ ଦିନ ବନ୍ଦ ହୋଇଥାଏ, ମୂଳ ମରୁଷ ଦିଲେ ନାହିଁ, ବାଉରିର ମା ଯନ୍ତ୍ର କାପାଟି ଧରି ପୁଅପ ଇର୍ବାଣୀ ଗାନ୍ଧୀ ତୋରଣୀ ମଧ୍ୟରେ ମନ୍ଦିରାକୁ ବାହାରେ, ବାଉରି କହେଁ : — “ମା, କାହିଁକି ଯାଇ ପରଦୁଆରେ ଛାଡ଼ିବା ହେବୁ ? କାହାକୁ ଯାଇ” କଥଣ ମରିବୁ ? କେବେ କାଳେ ଛାଡ଼ିବର କରିବେ, ଭଗବାନ୍ କଥଣ ଦିନଟାଏ, ଅରନାଟାଏ ହେଫିପରି କଟାଇ ନେବେ ଦାହିଁ ?” ଏହା କହି ବାଉରି ଦାଖଣ୍ଡିକ ଧରେ, ଦେଖିଆଟି ତଥାଓଡ଼ିର ସତ୍ତବ ଦୁଇ ଘନ୍ତା ଲୁଗିପାଇ ଲିଲାରୁ ପାସ କଟି ଦକ୍କା ବାନ୍ଧି ପକାଏ । ବାହିଶ ବାଜି ଶଶ୍ଵିକରେ ଭରିକରି ଶା ଥାଏ ବୁଲେଇ ଦକ୍ଷିଣକ ସେ ଦାଟିକ ବିକି ବେଳେ ଆପେଁ । ସେଥିରେ ମା ପୁଅ ଦୁଇଟିକର ଦେଖ ପଳିଯାଏ । କାହାରିକୁ ଆନୁର୍ଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ, — କ ନିଧାସ ରହିବାକୁ ବି ହେବନାହିଁ । ଧନବନ୍ଧୁ ଏହିପରି ଧନଦୁଖର ଦିନ କଟାଇ ନାହିଁ ।

ବର୍ଷାରେ ବର୍ଷ ଗଢ଼ିଗଲ । ତା ସଙ୍ଗେ ୨ ବଜାରର ବନ୍ଧସବ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ! ବାଉରି ସବେ ପାଇଲା ପୁଅ । ଦିନ ନତେ ମୂଳ ଲାଗେ । ଆଉ ମୁଲାକାପରି ସେ ଠକ ନୁହେ ସତ୍ତବ କାମ କରି ପିଲା ଟାଣିବା ବାହାନାରେ ସେ ଠିଥିତ ବସି ରହେ ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡଖାଲୀ ତଳିଯାରେ ପକେଇ ସେ ହଳ ମନ୍ଦିରଟି ଗଣିଲିଏ । ଏଥିଯାଗୁଁ ବିଷ୍ଣୁରମ୍ଭ ଲଗାଏତ ଆଖି ମାଣି ଦିନ ଶଙ୍କ ଶାର ଲୋକ କାମଟାଏ ଠକେଲ ଆମେ ବାଉରି ଛାଡ଼ା ଆଉ କାହାରିକୁ ଲାକଣ୍ଡିନାହିଁ । ବାଜର ମୋହର ମମଦୁରଙ୍କର ଦ୍ୱାରବାରସେ ! ବାଉରି ନ ହେଲେ କୋକକର ବାଂଞ୍ଚ ମୁକୁକା, ବାଂଞ୍ଚ ମେଲ, ବିଲରେ ନେଇଷଣ ବନ୍ଦ । ପୁନେଇ ପଦ୍ମରେ ଲୋକ ତା ‘ଘରକୁ ଯାଇଁ ପିଠାପଣା ଆରିବା ପାଇଁ ଦାଳ ମଥକୁ ଦାରବାର କରି ନାହିଁ ଆଥି । ବାଉରିର ଲୁଗାଟା କିଣି ଦୁଇ ନାହିଁ, ଲୋକେ ତୁସି ହୋଇ ଦିଅନ୍ତି । ଦର୍ଶନ୍ କର୍ଷ ଶାତଦିନେ

କେନ୍ତମହିମାପଙ୍କ ଦ୍ରୁତ (ଆହା ସେ ବଜ ପୁଣ୍ୟବନ୍ଦ ଲୋକ) ବାଉରିକୁ ଗେଟାଏ ଦଟା ନିଲେ । ସାଥନ୍ଦୀ ଲୋକମ ବାବୁ ଗେଟାଏ ଅଙ୍ଗରଣ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ବାଉରି ତାକୁ ଆଜକୁ ଦେଖ ବର୍ଷ ଦେଇ ଦୋଷ ଆସୁଛି । ଏହିପରିବାରର ଲୋକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ସହ କୁରୁତି ପାଇଁ ବାଉରିର ସଂସାରଟି ବଢ଼ି ଆକଳର କଟେ । ବଜ ପାହିଲ ପାଖରୁ ମା ପୁଅ ଦୁଇଟି ଯେଥି ପାଇଛିରେ ଲଗିଥାନ୍ତି, ଗତ ହେଲେ ଆଗଣା କୁଟିଆ ଶତ୍ରୁକରେ ଆନନ୍ଦରେ ପଡ଼ି ରହନ୍ତି । ସାଇପତ୍ରପାରେ ସରକ ପରେ ହଣ୍ଟ ଥିଲେ ପିହାଶ ବାକୁଛି, କିନ୍ତୁ ବାଉରି ମା ଧରେ କେବେ କରେ ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡ ବାନିବାର ଶୁଣିନାହିଁ । ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଜଳେ ବାଉରି କେନାର କୁଜାଆ ଶତ୍ରୁକ ଯେଦିର ଏ ମନ୍ତରେ ନୁହେ, — ସ୍ଵର୍ଗରେ ।

“ଆଜେ ବାଉରି ମା, ତୋର ଏ କି ଅକଳ କହନ ?”

ବାଉରି ମା ଆଜି ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ବାଉରିର ବସି ପରି ଡାକ୍ତରାର ଉଦ୍‌ଦୋଗରେ ଲାଗିଲା । ସୁଷମାସି ଆ ପ୍ରଭାସା ଖାଲ ଟିଲିମିଲ ହୋଇ ବାଢ଼ିପାର ପଡ଼ିଲା । କେନ୍ତମହିମାପଙ୍କ ସାଇଯା ମାଣିକ ବଜ ବାଜିରେ ବସି ଶର ଦୁଇଛନ୍ତି । ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଜାଳ, ହାତରେ ଶତ୍ରୁଏ ଦା । ସାଥ୍ରାଣୀକର ଆଜି କୁଶଳମନାଟାରେ ଶୁଦ୍ଧବାର କରିବାର ଭାବୀ । ତେବେ କଥା କଥଣ କ, କାକରଟା ଗୁମନାହିଁ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଶାର କାଟିବାକୁ ଗଲେ ହାତ ଶିଲମାର ନେଇଯିବ । ତେଣୁ ସାଥ୍ରାଣୀକର ବାଉରି ମା ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇଟା ସୁଖ ଦୁଃଖ କଥା ପଡ଼ିଲା ! ମାଇକଣ୍ଡିଆ କଲିକ ତ । ଜଣକୁ ଦୁଇଜଣ ହେଲେ ତେଜିଶାଳରେ ଡକାନାଳର କଥ ମନ୍ଦିରାଏ । ପୁଣି କଥାଏ ସୁଅ, କୁଟିରୁ ଯଦି କୁଟିରୁ । ତାକୁ କଥ କରିବ, କାନ୍ଦାର ସଧ୍ୟ ୨ ଟଙ୍କର ତେର କଥା ପରେ ମଣକରି କହିଲୁ, “ଆଜେ ବାଉରି ମା, ତୋର ଏକ ଅକଳ କହନ ?” ବାଉରି ମା କହିଲା— “କଥା କଣ୍ଠ, ମା ସାଥ୍ରାଣୀ ?”

ମାଣିକବଜି—“ଆଗ୍ରା, ବାଉରିଟି କଣ ଆଉ ବାହାରୁ ହେବ ନାହିଁ ? ସେ ତ ଆଉ ପିଲ ନାହିଁ ।—ଆଜି ଆସି ରେଣ୍ଟିଆଇସ ନମ୍ବର । କଥିଏ ଆଉ ଆସୁଛି ? କିନ୍ତୁ, ଟଟାନାଟା ଟକଟକେ—କାଳ ଆଉ ଅବସ୍ଥା ବହାର ରହିଥିବ ? ଆଗ୍ରା ବାଉରି ବନ୍ଧସବ ଟକଟକ ହୁଏ ତାନ୍ତିକାରୀ ମା ?

ଦୁଇ ମା—ଦେଖିଲ ଆଉ ହେବ, ମା ସାଥୀଙ୍କାଣୀ ? ଏଇ
କେବଳ ମୁହଁ ପୁରୁଷାର ପଣ୍ଡି ହେବ ।

ବିଜ୍ଞାନ—ଏହି ଚାରି କଣ୍ଠରେ କଗାଳରେ ଥିଲେ
ଏହିଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ବାହାଘର ହେଉ ସାରହାଣି ।
ତେବେ ଯାହା ହେଲୁ ହେଲୁ । ଆସନ୍ତା
ବୈଶାଖ ମାସରେ ସଥର ହାତରହାଟା
କରିବେ ।

ବାଉରି ମା—ଯେବେହେଲେ ପାଲୁଣୀମୁଣ୍ଡା ମା, ସାଥୀଙ୍କାଣୀ ।
ମୋର ଶକ୍ତି କାହିଁ ଯେ, ବାହାଘର
କରିପାରି ?

ରାଜେ ମେବେ; ଏଇ କଥାକୁ ନା ଆଉ
ଆକୁ, ନାହା ପେଲିବିଲେ କରିବାକୁ !
ଏ ଗଣ୍ଡରେ ଯେମିତି ବାଉରିର କେହି
କାହାନ୍ତି ! ଆଜି ଯଦି ମନ କରିବୁ, କାଳି
ଏ ବୁଝିଲେ ହୋଇଯିବ । ବାହା ହବା କଥା
ଫେରିଲେ କିଏ ସାହା ନ ହେବେ କହିଲୁ ?
ମୁଁ ତ କହିଛୁ, ଅସନ୍ତା ବୈଶାଖ ମାସରେ
ବାଉରିର ବାହାଘର ଠିକ୍ କର । ମୁଁ କାହା ଗଣି
ତବୁଛି । ଦେଇ ସେଇଲେ ସବୁ ହୁଏ । ଆଜେ,
ମନ ଆଗେ, ନା ଧନ ଆଗେ ?

ମଣିକନ୍ଦଳଙ୍କ ଥା ଶୁଣି ବାଉରିମା ଟିକିଏ ହସ
ଛିଲେ । ଏହି ମନ୍ଦିର ମନ୍ଦିଲ, ଆହୁ ! ମା ସାଥୀଙ୍କାଣୀ
ମଣିଷ ନା ଦେବତୋ । ଧନ କେବେ ଲେକକର ଦାଢ଼ି ।
ହେଲେ ଏହାଲ ମନଟିଏ କହାର ଅଛି ? କଥାରେ କହିଲୁ
ଯେ,—“କାନ୍ଥିଲ ହୋଇ ନାହିଁ, କୋଳି ଥିଲେ କାନ
ନାହିଁ ।” ମନ ମନେ ଏବା ଘର ବାଉରି ମା କହିଲୁ,
ତେହା ମା ସାଥୀଙ୍କାଣୀ । ଉମରିମାନଙ୍କ ଅନ୍ଧାପନ୍ଥ ସିନା
ଅମାନବୀ ହେସା । ଉମମାନେ ସାହାଭରସା ହେଲେ
ଅମର ଅର ପିନ୍ଧା କମ ? ପରୁ ସବୁଦିନେ ଏଇ ରବିମ
ଦିନ ଦେଇ ଥାଥାରୁ ମା; କେଉଁ ଘରର ଦିନାନ ହେଉ ।”

ଏହାଠରେ ମାତିକରି ଶାପମଳରେ ଶୁଭବାର କରି
ଦେଖୁ ଆଇଲେ । ବାଉରିମା ବି ଦସି ତାତି ସାର ଦରକୁ
ଲେଲ । ସାଥୀଙ୍କାଣୀଙ୍କ କଥାହାଣି ତା ମନରେ ଯେ କେତେ-
କେ ଶୋଷାଏ ଥିବା ଭର୍ତ୍ତା ଜମି ଠିଲ, ତା କହି ଶେଷ
କରିବା ପରିମାଣ

(୩)
“ଆହା; ବୋହୁଟିଏ ନା ଚନ୍ଦ୍ରଦିଅଟିଏ !”

ବୈଶାଖ ପଢ଼ର ଦିନରେ ବାଉରିର ବିଶ୍ୱ ହୋଇଲା ।
କନ୍ୟାଟି ଦେଖିବାକୁ ରେଣ୍ଟ ଡିଲି-ଭାଇଲ । ଅରୁବଜାତରେ
ଏହଳ ସୁଲକ୍ଷଣ ପିଲା କୋଟିକରେ ଗୋଟିଏ ମିଳିବା
କଠିନ । ଆହ, ଏମିତି ଲକ୍ଷକୁଳା ଯେ, କରଣେର ବୋହୁଟ
ବି କାଣିଷ୍ଟେ ସବୁ ହେବେନାହିଁ । ଗୁରୁତିନ କାଳ ଲଜ
କର ସେ ଶାଶୁକୁ କଥା କହିନାହିଁ । ତେବେ ବାଉରିମା
ବହୁତ ବାଣସମ୍ମର ପକେଇଲାରୁ କଥା କହିବାକୁ ମଞ୍ଜିଲ ।
ଲଥା ବା ନ କହି ଗଲେ ବୈଦେବେ ? ଘରକୁ ଆଉ କିଧା
ଅଛୁ—ଯା ଅଛୁ ନା ନଣ୍ଡ ଅଛୁ ଯେ, ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଥା
କିହିବ, ଦସଖୁସି ହେବ । ସୁଣି ଅଧିଲ ଦିନରୁ ଘର
କୋଣଟିରୁ ଗୋଡ଼ କାଢି ନାହିଁ । ସେ କଥାର ଆହ
କାହାପର ହେଲାକୁ ଯେ, ଶାଶୁଦ୍ଧବକୁ ଅଧିଲ ମନେ
ଦାଣ୍ଡରେ ଘାଟରେ, ହାଟରେ ବଜାରରେ ବୁଲ ବୁଲ ଦିନ
କଟାଇବ ! ତେବେ ବାଉରିମା ଦିନେ ତାକୁ ଦେଇ
ଶାଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ଘରେ ବୁଲେଇ ମୁଁ ଦେଖାଇ ଆଣିଥିଲୁ—
ସେତିକି ଯା’ ଗୀ ସାର ଲୋକେ ସମସ୍ତେ ବୋହୁଟିକି ଦେଖି
ବଢ଼ “ପରଶଂସା” କଲେ । ମଣିକବର ତ କହିଲେ—
“ଆଜେ ବାଉରି ମା, ତୋ କଗାଳ । ବେହୁଟିଏ ନା
ଚନ୍ଦ୍ରଦିଅଟିଏ ପାଇଲ ! ବେହୁଟି ବୋହୁଟୁ,
ମନଲକ୍ଷି ବୋହୁଟୁ ଏକା !”

ବାଉରିମା ବୋହୁଟୁ “ଗୁଡ଼ା” ବୋଲି ତାକେ ।
ଗୁଡ଼ା ଯେପରି ତାର ପ୍ରାଣ,—ତାର ଦୁସ୍ତର ଜଳିବା ।
ଦେଲେ ଏହେ ବୋହୁଟୁ ନ ଦେଖିଲେ ବାଉରିମାକୁ
ଅନ୍ଧକଳ ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ନିନର ଜନ୍ମତଳ ବିଅକୁ ମୁକ୍ତ
ଯେବେ ଏତେ ଗେହା କରିବେନାହିଁ । ଗୁଡ଼ା ବି ତାକୁ
ନିଜ ମାଥା ପରି ଜୀବି କରେ, ମା ବୋଲି ତାକେ । ଦେଲେ
ହେଲେ ସେବା ଶୁଣ୍ଡାର ଉଣା କରେନାହିଁ । ଗୁଡ଼ା ବଢ଼
ସବୁ ଠିକଣା କରି ରଖିଥିଏ । ବୋହୁଟି ଅଳକ ଦିନରୁ
ବାଉରି ମା ନିଜ ହାତରେ ଦାନ୍ତକାଠି ଖଣ୍ଡିଏ ବି ଶଙ୍କି-
ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ କୁତିଆଟି ଏ ଯେବେହେଲେ ଯାହା
ଆଶେ, ଗୁଡ଼ା ତାକୁ ଏମନ୍ତ ମୁହଁରା କରି ଶନିଦିଏ ଯେ,
ବାଉରିମାର ପାହିରୁ ପ୍ରତ୍ଯେନାହିଁ । ଗୁଡ଼ା ବଢ଼ ହୋବା,
ଦରକରଣ ବିଷମ୍ବରେ ବଢ଼ ତମ୍ଭାଚଢ଼ର । କୁଟା କେବାନ୍ତ
ହେଲେ ସେ କେବେ ଲୋକସାନ କରେନାହିଁ । ତାଙ୍କିଟା

ପର ଦୁଆର ଶୁଣିକ ବଡ଼ ସତା ସୁରୁଷ କର ରଖିଥାଏ । କୁଆ କା'ବ ଦେଉଥିବ ନାହିଁ, ଗୁରୀ ଉଠି ବାହାର ଘରେ ପହଞ୍ଚିଗ ବୁଲଇଦିଏ, ଗୋବରପାଣି ହୁଅଣ୍ଟେ—ଆଉ ଛୁଅବନା ଯାଇ ଆଶେ । ପାଶ ପର ହେଲେ କଥାଣ ହେଲା,—କେହିଠାରେ ଟିକିଏ ଅସକର ନାହିଁ କି ଅଳିଆ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ—ବୋହୁଣ୍ଡ ଯେପରି ଘରର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ବିଜ୍ଞାରପୁର ବଢ଼ିରେ ଖଣ୍ଡିଏ ସୁରୁଶାକାଳିଆ ଭରବତ୍ ହୁଣି ଅଛୁ । ନିତ ସଞ୍ଜବେଳେ ସେଠି ସୁରଣ ସାଠ ହୁଏ । ଗୀ ଗଣ୍ଡାରୁ ବହୁତ ବହୁତ ଲୋକ ଥାସି ବୁଣ୍ଡ ହୁଅଣ୍ଟି । ବାଉରିମା ବି ସେଇ ସେଇ ଆସେ, ଯୋଥୁ ଫୁଣେ । ଯେତେ ବେଳେ ହକେଇତି କଥାଟିଏ ପଡ଼ିଯାଏ, ବାଉରିମା କେତେ ଯେ ‘ହାୟୁ ହାୟୁ’ କରେ, ତାର କିନ୍ତୁ ଟିକଣା ଥାଏନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ବି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କରୁଣ କାହାଣୀ ଶୁଣି ସେ କାନ୍ଦ ପକାଏ । ରାମାୟଣ ମହାଭରତର ଯେତେକି କଥା ସବୁ ବାଉରିମାର ଜିର ଅବରେ । ବାଉରି ମା ଗୁରୀକୁ ବହୁତ ବହୁତ ସୁରଣ କଥା କହେ—ସୀତା ଠାକୁ-ଶାଶୀଙ୍କ କଥା, ସାବଧାନ ଦେଖାକ କଥା, ବିମୟନୀରାଶୀଙ୍କ ଉପାଣ୍ୟାନ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ସାବଧାନ ଦେଖାକ କଥା ସେ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଥର କହ ସାରିଥିବ । ସେ କାହାଣୀଟି ଶୁଣି-ବାକୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ଗୁରୀର ଭର ମନ । ଗୁରୀ ଦେଇ ଥର ଥର କହେ,—“ମା, ଆଜି ସାବଧାନ କଥା କହିଲୁ ।” ସେଠୁ ବାଉରିମା ମୂଳରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଗୁ ବଖଣି ଯାଏ । କଥା ଶେଷ ହେଲେ ଗୁରୀ ପରୁରେ,—“ମା, ଏ କଥା କଣ ସତ, ସତେ କଣ ସେ ସୁରରେ ଏ ଭଳି ପିଣ୍ଡ ଥିଲେ ?” ବାଉରିମା ତମକି ପତ କହେ,—“ଏ—କଣ କହିବୁ ଲେ ହିଥ, ଏ ଆଉ କଣ ମିଛ କଥା ? ଯୋଥୁ ସୁରାପର କଣ ମିଛ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ ? ଏପର କଥା ସବୁ ମିଛ ବୋଲି ଉତ୍ତେଇ ଦେବାଭଳି ଶୁଣିଟାଏ କାହାର ଅଛୁ ! କେ ବାପ, କିରି ହୃଦୟ ପତନ,—ଗୁର ପାଟିଯିବ । ଏ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ଜଣେ ମିଛ ବୋଲି ହାଙ୍କି ଦେଇ ପାର ପାଇଯିବ ! ଚରିରାଣି ନରକରେ ତାକୁ ଠାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ଗୁରୀର କର, କୁହାର କର, ଯୋଥୁ ସୁରାଣ ସବୁ ଦେବତା; ତାକୁ ଦ୍ୱାବତ କରିଲୁ । ପରୁ ତାମେ ସତ ସାବଧାନ ପରି ରଖିଥାନ୍ତୁ ।”

ଗୁରୀ ଏ କଥା ସବୁ ମନେ ମନେ ହେଲେ । ସାବଧାନ-ଦିନଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ତେବେ ତେବେ କୁହାର କରେ । ତେବେ ତେବେ କଥା ବି ତା ମନରେ ଥାସି ପଢ଼େ । ସେ

ମନେ ମନେ କହେ,—“ମା ସାବଧାନ ଠାକୁରାଣୀ ଏକା ତମେ । ତମକୁ ଯିଏ ଚଢ଼ିଛୁ, ସେ ସବୁ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଛିନ୍ତିଲୁ । ମା, ତମର କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ଆସି ମୁଦ୍ରିଯାଇ ।”

ଗୁରୀ ଯେ ଆପଣାର ପରପରକୁ ଦିଅଁ ଦେବତା ପରି ଜ୍ଞାନ କରେ, ଏକଥା କହିବାର ଆଉ ଆକଣ୍ୟକ ନାହିଁ । ବାଉରି ମଧ୍ୟତାର ଆଚରଣରେ କହ ମୋହତ ହେବାକଥାଏ । ଅଜାଣତରେ ସୁରା ସେ ଗୁରୀକୁ ‘ହୁନ୍’ ବୋଲି କହେ-ନାହିଁ । ଗେରପ୍ତ ସୁର୍ୟା ରତ୍ନରେ ଦିନେ କେବଳ ପାତି ବାଜିବାର ଶୁଣା ନାହିଁ । ସାଖୁମାର ଲୋକ ଦୁଇଜନଙ୍କର ନାମ ଦେଉଥିଲେ,—ଟୁର୍ମାଟୁର୍ମା । ବାହୁ ଉତ୍ତେଇ ଦୁଇଟ ପର ଦୁଇ ପରାଣୀ ବେଶ ଆନନ୍ଦରେ ନନ୍ଦ ସୁରଣାନ୍ତରେ ଆଥାନ୍ତ । ସନ୍ଧାରର ନୀଳାଯନ୍ତରଣ ଯେବେର ସେମ ନନ୍ଦ ହୁଇନାହିଁ,—କେବେ ବି କୁଳ୍ପାରିବନାହିଁ ।

୪

କିନ୍ତୁ ହେଲେ କଣ ହେବ ? ଏ ଲୀବନଟା ଉଚିତକ କାହାର ପୂରୁଷୟା ହୋଇ ରହିବନ୍ତି । ଦିନ କଣ ପୁଣ୍ଟ ଉଠେ । ଗସାର ଅନ୍ତକାର ମାତ୍ରିଅନ୍ତି । ଉଚିତକର ଆଳୁଅଣ୍ଟିକ, ଜାବନର ଗୁରୁନାଟିକ କିଭେଇ ଦେଇ ଗୁଲି-ଯାଏ । ସୁଖପଦରେ ଦୁଃଖ ବରାଦର ଛକ ବୁଲୁଥାଏ,—ସମୟ ପଡ଼ିଲେ ରାଷ୍ଟ୍ର ସପର ଆସି ମାତ୍ରିବସେ । ମନୁଷ୍ୟର ସୁନାର ସସାରକୁ ଚାନ୍ଦ କହିଦେଇ ଯାଏ । ଦିନେ ନାହିଁ ନନ୍ଦନକାନନ ଆଏ, ଶେଷରେ ତାହା ମରୁଭୂମି ହୋଇ ପଡ଼ିବିଲେ । ଏଇଟା ହେଲା ଜଗତର ନିମ୍ନମୁଖ, କେହି ଏ ନିମ୍ନମରୁ ଏତପାର ନାହାନ୍ତି, ସାରବା ମଧ୍ୟ ସହଜ ନୁହେ ।

ଏତେଦିନ ଯାଏଁ ଗୁରୀର ଭର୍ଯ୍ୟଟି ହସି ଉଠୁଥିଲୁ । ବାସରେ ଥିଲୁ ବେଳେ ସେ ବା କି ଗେହା ହୋଇ ନ ଥିଲୁ । ମାଥାଟି ନାକୁ ସାର ଚଢ଼େଇ ପର କର ରଖିଦେଇଲୁ । ଶାଶୁଦ୍ଧରକୁ ଆସି ମଧ୍ୟ ଭାର କିନ୍ତୁ ଉଣା ନଥିଲୁ । ଶାଶୁଦ୍ଧିଟି ପାଇସିଲୁ ନାହିଁ ଯେ, ସେ ମାଟ୍ଟିଏ ପାଇସିଲୁ । ଆଉ ଗେରପ୍ତ ? ଶ୍ରୁତିଦିଅ ତା କଥା—ହାତ ଧରି ବଦେବ ପେତିପରି ଗେରପ୍ତର ହାତ ଧରିବ । କିନ୍ତୁ ହେଲେ କଥାଣ ହେବ, ସେ କେବେଦିନ ପାଇଁ ? କପାଳରେ ଯେ ତର ପୁଣି ଏତେଗୁଡ଼ାଏ କଣଣ ସ୍ଥଳ, ତା କିଏ ଜାଣିଥିଲୁ ? ବିଧାତା ତକୁ ଯେତକ ଧୂଣ ଦେଇଥିଲୁ, ସେତକ ଦୁଃଖ ଦେଇଲୁ । ଗୁରୀ ଗେରପ୍ତକୁ ନେଇ ବେଶେଦିନ ସୁଖଭେଦ କରିପାରିଲ ନାହିଁ—ବେଶେଦିନ ବିଧାତା ତା ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦୁରାତିକ ରମ ଦେଲାକାହିଁ । ତାର ସୁଖର ଶୁଣ୍ଡର ଦୁଇଦିନ ପରେ ମାହି ହୋଇଗଲା ।

ସେହି ଯେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପନ୍ଥରଦିନ —ସେହିଦିନ ଶୁଭୀ
ହତିରୁ ବାହିତ୍ତା ହେଲି । ବାଉଥର ଯେତେବେଳେ
ଅକାଳରେ କାଳ ହୋଇଗଲା, ସେତେବେଳକୁ ତର
ବିଷ୍ଟ ମୋଟେ ତରିଶ । ସେ ରଣ୍ଜ ବିଷ୍ଟରୁର ଲଗାଏତ
ଚିକଣ୍ଟାରେ ଭର ହଜାର ଲଗିଥିଲା । ନତି ନତି ଖଣ୍ଡିଏ
ଖଣ୍ଡିଏ ରୁ ଦଶ ମୁଣ୍ଡ ପନ୍ଥର ମୁଣ୍ଡ ନିଳାଶ ପାଇଗଲା ।
ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଘର ଶୁଭ ପଡ଼ିଗଲା । ଏପରିକି ସଞ୍ଚିତେ
ଜାଳିବାକୁ ବି କେହି ରହିଲେନାହିଁ । ବାଷାପାଠ ବିଲ୍‌କୁଳ
ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ତେର ତେର ଲେକ ଅକାଳରେ
ରୁଳିଗଲେ । ଶେଷକୁ ଖୁଲ୍ଲ ଗାଉରି, ଦିନ ଦୁଇଟାରେ
ଦେଇ ଥାର ।

ବାଉର ଯେତେବେଳେ ଥରେ “ମା” ଗୋଲି ଡାକ
ଦେଇ ଚିରଦିନପାଇଁ ଅଣି ବୁଝିଦେଲ, ସେତେବେଳେ
ବାଉର ମା ଅଟେତ । ତା’ ପରେ ଯେତେବେଳେ ବାଉ-
ର ଶବ୍ଦଟି ଗୀବାଲ ସବୁ କାହିଁ ନେଇଗଲେ, ସେତେ-
ବେଳେ ବାଉରମାର ଶେଷ ନିଃଶ୍ଵାସଟି ବାଜାଥାଏ ।
ଲେକେ ବୁଝିପାରିଲେ—ସେ ଆଉ ବେଶି କଣ ବୈକିକ
କାହିଁ । ସତକୁ ସତ, ଦୁଇଦଶ ପରେ ବାଉରମାର ନିରାଶ
ପ୍ରାଣେ ଉପଗଲ—ଆଉ ମର୍ତ୍ତରେ ପଡ଼ି ରହି ଦୁଃଖ ଜ୍ଞାନ-
କରେ ଯାଣି ଦେବାପାଇଁ ରହିଲ କାହିଁ ।

ମଣିଷ-ଜନନ ଏହିପରି ସିନା ! ଠିକ୍ ଯେପରି ଏକ
ଛିଟିକ କାଳ । ଛିଟିକ ଆପ୍ୟ, ପାର୍ଶ୍ଵ ପ୍ରତିକର ବୀପ୍,
ମୁଣ୍ଡ କେନ୍ଦ୍ରାଢ଼େ ଯେ ଉତ୍ତିଯାଏ ତାର ପରୁ ମିଳେ ନାହିଁ ।
ବାଉର ପାର୍ଶ୍ଵର ପାର୍ଶ୍ଵର ଏହିପରି ଉତ୍ତିଗ୍ରୂହ, - ତା ପାଇଁ ପରେ
ମାନ୍ଦିର ପ୍ରାଣ ତି ଉତ୍ତିପର । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଫଳବୂପ
ଗେହିଏ କାହିଁ ଅକୁଳସାଗରରେ ଭସିଲା । ସାହା ନାହିଁ,
ଉଚ୍ଚପା ନାହିଁ । ସିଯା ଆଡ଼କୁ ଶୁଭିଲେ ସେଆଟେ ଅନାର,
ଅକାଶକୁ ଶୁଭିଲେ ଆକାଶ ଯେପରି ଭଙ୍ଗିଯାଇଲେ । ଚପୁ-
ମାନାକୁ ଶୁଭିଲେ, ବୟସାତା ଯେପରି ତଳକୁ ତଳକୁ
ମହିତାଏ । ଏହିପରି ଭବରେ ହତିହତୀ ପ୍ରାଣଟାକୁ ନେଇ
ବହିରୁଛି ରୁଦ୍ଧି, - ଶାଲ ଦୁଃଖରେ ସନ୍ତୁଳ ହେବାକୁ, ଆଉ
ଜାରନୀପାଇଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ! ଏହା ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଣ ?

ବିଶ୍ଵାର ଗୁହାକୁ ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି, ଏଥର ଲେକ
ନେହି ନଥିଲେ । ସମ୍ପ୍ରେ ତାକୁ ଆପଣାର ଜ୍ଞାନ କରୁ-
ପରେ । ତାର ଏ ଦୁଃଖ ଦେଖି କେତେ ଲେକ ଯେ ତା
ପଶକୁ ଅସି କେତେ ପ୍ରକାର ପ୍ରବୋଧ ଦେଲେ, ତାହା
କେବେଳେ କରିବାର କଥା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଶୁଭାତ
ପ୍ରକୋପ ଶୁଭିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ତା ଗୁରୁତା ପଥର ।

ପଥର ନ ହୋଇ ଥିଲେ କି ଏବେ ଦୁଃଖ ସହ ପାଇଁ
ନଯାଇ ରହିଥାନ୍ତା ? ଏହା ଯେତେବେଳେ ସେ ଭର,
ସେ ଜଳକୁ କେତେ ଯେ ଧନ୍ତାର ଦିଦ, ତା କିଏ କନ୍ଧ-
ପାରିବ ? ବାଉର ଯେତେବେଳେ କାଳଗାୟରେ ଧେର-
ବେଳକୁ ସେ ଅଞ୍ଜନ । ସେହି ଅବହୁତ ଯଦି ତାହାର
ଶେଷ ଅବହୁତରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାନ୍ତା—ତା ହେଲେ
ସେ ନିହିୟ ସୁଖ ହୋଇଥାନ୍ତା,-ଏଥରେ ସଂକଳନ କାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ବିଧାତା ତାହା ସୁଦ୍ଧା କର ଦେଲନାହିଁ ।

ବାଉର ଅନ୍ତେ ଶୁଭୀର ତତ୍ତ୍ଵ ନେବାକୁ ସେବକ କେହି
ରହିଲେନାହିଁ ସତ, ତଥାପି ଜଣନାରୁ ସେ ଯେଥି
ସାହାୟୀସହାନ୍ତରୁ ପାଉଥିଲ, ପରଲୋକଠାରୁ ସେପରି
କେହି କେବେ ପାଆନ୍ତିନାହିଁ । ସେ ଜଣକ ମଧୁଆ । ମଧୁଆ
ଥିଲ ବାଉରର ସଙ୍ଗାତ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ରିତରେ ଭର
ମେଲାଯି ଥିଲ । ଦୁହେଁ ଯେପରି ହରହର ଆସା । ମଧୁଆର
ଘର ଥିଲ ଝଙ୍କଡ଼ । ଚନ୍ଦବ ରଣ୍ଜ ଦିନରୁ ମା ବାପ ହରର
ବିଶାରଗୁ ଶାକୁ ଥିଲ ଅସି ସେହିତାରେ ଯେ ରହି ଯାଇଛି,
ଆଉ ବାରେ ହେଲେ ନିଜ ଗୀ ମାଉକାହିଁ । ମଧୁଆର ଦିନର
ବଡ଼ କୋର ରୁହିଶ ଶାଶ୍ଵତ ହେବ,—ପାକୁ ଆଉ ଟପି ଯିବ
ନାହିଁ । ଫେମିବାକୁ ଯେଥି ଗୋଟାଏ ଚଉଧୂପରି
ଚେହେବା । ଦେହୁଟି ବେଶ ଥାକୁଳ ଥୁକୁଳ, ରଙ୍ଗଟି ଠିକ୍
ପାଇଲ ଚାମୁକୋଳି ପରି, ମୁହଁଟି ହୁବୁବେଳେ ହସ୍ତପର,
ସୁଭୁବଟି ରକ୍ତ ମଧୁର । ଏପରି ଲେକକୁ କିଏ ବା ଭଲ ନ
ପାଏ ? ବିଶ୍ଵାରର ମଧୁଆର ଖଣ୍ଡିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପହା ।
ଖାଲ ଶାଶ୍ଵତ ପ୍ରତିକରିତା ଦୀର୍ଘ ଅସି କେବିଟି ରଖିବା ପାଇଁ
ଏହିକୁଟିର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ । ଶୋଇବା ପାଇଁ ମଧୁଆର ଆନ ଲେବା
ଦ୍ୱୀପ ନାହିଁ,—କେବେବେଳେ କାହା ଘରେ କହା
ଦ୍ୱୀପରେ ବାହିକା କଟଇଲା, କାର ଠାର୍ଜା ନ ଥାଏ ।

ବାଉର ଥିବା ସମୟରେ ମଧୁଆ ନନ୍ଦ ବାଉର ଦିନି
ଆସେ । ବାଉର ‘ମା’କ ସେ ମା’ ଗୋଲି ଡାକି
ଶୁଭିକୁ ଯେ ଧର ତାରକ । ଗାଉଦିକୁ ଭାବ କରିବା ନାହିଁ
ତାକୁ ପରକ ଅଧ୍ୟ ଧକ୍କା ବି କରିଥାଏ । ଶୁଭ ମଧୁଆର
ସମ୍ବନ୍ଧ ଧର ଥାକାଟା ଲେଇବା ଏହିଏ । ମଧୁଆ ମୂଳକ ହିଁ
ଭଲ ପାଏ । ଏପରି ଦିନେ ତା’ପାଇଁ ହାତରୁ ହଜେ
ଗଲକୁ ପରିପରି କଣ ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ଶୁଭ ତାକୁ
ଦେଖି ବଡ଼ ଦୁଇ ହଜେ ।

ବାଉର ଅନ୍ତେ ମଧୁଆ ପ୍ରତିବନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଦ୍ୱୀପ
ଦିନକୁ ଅସେ, ଦିନକୁ ଦୁଇଦତ ବିଷେ, ଶୁଭୀର ଦ୍ୱୀପ

ବୁଝେ । ଥିଲନଥିଲକୁ ମାଣେ ଅଧେ ପୁଅଳି କି ବଜାରରୁ କଣି ଆଣିଦିଏ । କେତେବେଳେ କଇ ଗଟାଏ ବା କଙ୍କଡ଼ା ଦୁଇଟା ଆଣି ଫୋଟାଛି ଦେଇଯାଏ । ତା ସଙ୍ଗେ ଦୁଇଜଣକ କର ଖୋଜିବାକ ମମଜି ଗୁଡ଼ିଳ ବି ଦେଇଯାଏ, ଗୁଡ଼ା ତାକୁ ବନ ବଢ଼ି ରଖିଥାଏ, ଦୁଇଜଣଯାକ ଖ ଅନ୍ତି । ଏହିଦର ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ଗୁଡ଼ାର ଦନ କଟିଯାଏ । ଅଧିନେ ମଧୁଆ ଗୁଡ଼ାଘର ରହିଯାଏ— କେବେ ବା ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗରେ ଯୋଥୁ ଶୁଣି ଟିଣ୍ଟାଟିରେ କାନି ପାତି ଖୋଲ ଦେବେ ।

ମଧୁଆକୁ ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ସର୍ବାର୍ଥ କାମ କୁଟିଗଲ । ସେଥିରେ ବେଶ ମୋଟା ମକୁଣ୍ଣ ମିଳିଲ । ସେ ବର୍ଷ ବଳରମ ବାବୁଙ୍କର ଗେଟାଏ କୋଠା ତିଆର ଦେଉଥାଏ, ତେବେ ମୂଳିଆ ମୂଳିଆଟୀଲାଗିଥାନ୍ତି । ମଧୁଆ ହୋଇଥାଏ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ସର୍ବାର । ମଧୁଆକୁ ସମସ୍ତଟି ବେଶ ମଜୁଣ୍ଣ ମିଳେ, — ବଳରମ ବାବୁ ବି ତା'ଉପରେ ଖୁବ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥାନ୍ତି । ମଜୁଣ୍ଣ ଛଢା ବେଳେ ଅଧେ ବି ତାକୁ ପଲିଯାଏ ଅଧିଲାଏ ବକଣି ସିଥିନ୍ତ । ମଧୁଆ ଯାହା ଘେଜଗାର କରେ, ପ୍ରାଚ୍ଯ ସବୁ ଆଣି ଗୁଡ଼ା ପାଖରେ ଧରିଦିଏ । ଗୁଡ଼ା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ତା ନେବାକୁ ମଜୁଣ୍ଣଥିଲ ସତ, କିନ୍ତୁ ପରେ ମଙ୍ଗିଲ । ମଙ୍ଗିବାର ତେବେ ତେବେ କାରଣ ଅଛି । ସେ ଦ୍ଵୀ କହିବାର ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

ଦୁଇମାସ କାଳ ଏହିଯର କଟିଗଲ । ମଧୁଆର ଚେକଗାରରେ ଦୁଇପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଅତ ଆଜନରେ ଦନ କଟିଯାଏ । ମଧୁଆ ମୂଳ ଲିଚିବକୁ ବାହାରିଗଲେ ଗୁଡ଼ା ପାଇଁଥାଟିଏ ନେଇ ଗୋବର ସ୍ଥାନ୍ତିବାକୁ ଯାଏ । ନିତ ନିତ ଗୋବର ଆଖି ଗୋଟାଏ ଜାଗାର କାଣ୍ଡିକର ଦିଏ । ଦିନେ ଦେଇଯାର ସେ ତୁତାଳ ଟାଙ୍କ କୋଣ, ପରିମାକୁ ତନିରଣ୍ୟ କରି ଗାଁ ଗନ୍ତୁରେ ବିଳଦିଏ । ଏହିପରି ଭାବରେ ସେ ମନ୍ଦ ଦୁଇପଦ୍ମା ହାତ ଯେଠେ କରେ ।

ଦିନେ ଗୁଡ଼ା ମଧୁଆକୁ ନିହାତ ଧରିବିଲା,— “ଆଜି ମୁଁ ବି ମୂଳ ଲାଗିବାକୁ ଯିବ । ଏହେ ମାରକଣିଆ ରଟା ବେହୁଣ୍ଡି, ମୁଁ କଣ ପାରିବିନାହିଁ ?” ଏକଥା ଶୁଣି ମଧୁଆ କହିଲ, —ଛି, ର ଗୋଟାଏ କି କାମ କରିବୁ ? ସେମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ଅଛି, ସେମାନେ କରୁଣ୍ଡି, ର କଣ ତା ପାରିବୁ ? ପୁଣି ମାରକଣିଆ ମଜୁଣ୍ଣ ଦନ ସାଧା ଖଟି ଖଟି ଛାନ୍ତା ଦେଇଯା ଦୋରି ତ ଦୁଇହି । ତୋର କିନ୍ତୁ ଅଭିନ ଅଛି ଯଦି, କିନ୍ତୁ ?

କିନ୍ତୁ ଗୁଡ଼ା ଶ୍ରେଷ୍ଠବା କିନ୍ତୁ ନୁହେ, ନିହାତ କିନ୍ତୁ କର ବସିଲା,— ବହୁତ ରଣସମ୍ବନ୍ଧ ପକାଇଲା, ଶେଷିର ମଧୁଆ ଆକୁ ମଙ୍ଗିବାକୁ ହେଲା । ସେହି ଦିନ ପାଖରୁ ବୁଦ୍ଧି ଗୁଡ଼ାରେ ରେଳ ରଟା ବୋହିବାକୁ ଯାଏ । ଗୁଡ଼ା ଥକ ପଡ଼ିଲେ ମଧୁଆ ତାକୁ ଥକ ନେବାକୁ କହିବୁ, — ଦକ୍ଷିଣ ଦୁଇଘର ବସିବାକୁ ଦିଏ । ଆଉ ଆଉ ମୂଳିଆଣିମାନେ ଏହା ଦେଖି ଶର୍ଷାରେ ଜଳିଯାନ୍ତି । ଆଉ, ଗୁଡ଼ା ପ୍ରତି ମଧୁଆର ଏତି— ଗୁଡ଼ାଏ ମମତା ଦେଖି ସେମାନେ ଯେ ବେଳେ ଅଧେ ଆଗଣା ଆପଣା ରିତରେ ଠରୀଠରୀ କୁହାନ୍ତି, ଏମନ ନୁହେ । ତେବେ କଥାଟା ବାହାରଲୁ ପୁଣ୍ଟ ନାହିଁ,— ସମଟେ ମଧୁଆକୁ ଡରିଥାନ୍ତି, କାରଣ ସମଟକ ବୁଟି ମଧୁଆ ହାତରେ । ମଧୁଆ ଯଦି କାହା ନାରେ ବାବୁ ଆଗରେ ଦିପଦ ଫୋଟୀ ଦେଇଛୁ, ତେବେ ସେ ଦନ ତାର ମଜୁଣ୍ଣ ପୁରୁଷ ମିଳେନାହିଁ । ବଳରମ ବାବୁ ଦୁଇପରିଷା ଜ୍ଞାର କର କାହିଦିଅନ୍ତି ।

(୭)

ଆଜି ମୂଳପଞ୍ଜ ଗଢ଼ିଯିବାକୁ ବପିଲଣି । ମଧୁଆ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମରୁ ଫେରିନାହିଁ, ଗୁଡ଼ା ସେଥିନ କାମକୁ ଯାଇଥିଲ । ସେ ଯେଉଁଦିନ କାମକୁ ଯାଏ, ସେ ଦନ ସଞ୍ଜବଳକୁ ଦୁହେମୀକ ଏବାତି ଫେରନ୍ତି । ଆଜି ଗୁଡ଼ାର ତେବେ ଟିକି କିରଜମ “ମନା ମାନା” ଗୋଟି ହେଉଥିଲା । ଦେଶୁ ମଧୁଆ ଏକାଜା ଯାଇଥିଲ — କିନ୍ତୁ ଫେରିବାକୁ ବହୁତ କେବି ହେ ଇଗଣି । ଗୁଡ଼ା ବସି ମଦରଙ୍ଗ ଶାଗ କେବା ଏ ବାହୁନ୍ତି, ଆଉ ମନେ ମନେ ଭାବୁନ୍ତି,— “ମଧୁଆ ଏତି ପାରିବାଏ” କୁଆଢ଼ି ଗଲ ? କାହିଁକି ନ ଆଇଲ ? ଅସି କାହିଁକି ? ମୋ ଉପରେ ଆଉ ରିଗ କରିଛି କି ? ରିଗ କରିବାରର କାରଣ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ ।”

ଏହିପରି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧୁଆ ଥାଇ ଡାକିଦେଲା—“ଚନ୍ଦ୍ରମଣି”

ମଧୁଆ ଥିଲାରେ ବେଳେ ଅଧେ ‘ଚନ୍ଦ୍ରମଣି’ ବୋଲି ଡାକି ଦିଏ — କେତେବେଳେ ବା ‘ଗୁଡ଼ାମଣି’ ବହାଇଯାଏ । ଗୁଡ଼ା ସେଥିରେ ବଢ଼ି ଖୁସି,— ଗୁଡ଼ା କାନକୁ ସେଠା ବଢ଼ି ମଧୁର ଶୁଣିଯାଏ ।

ଶୁଅଗିଆ ଡାକଟା ଶୁଣି ଗୁଡ଼ା କିବାବ ଦେଇ— “ଆଜି ତ ବଡ଼ ଉଛୁରରେ ମଧୁ, ଏତେବେଳେଯାଏ” କଣ କରୁଥିଲୁ କି ?”

ମଧୁ ଉଛୁର ଆଉ କାହା ଲାଗି କି ? ତେବେ କଣ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡ ଲୁଗା କିଣିବାକୁ ଯଇଥିଲି ଲେ ଗୁଡ଼ା ! ଦାମଟା କେତେ କିମ୍ବନ୍ତ ଦିଲ ?

ମଧୁଆର କଥା ଶୁଣି ଗୁଡ଼ା ଟିକିଏ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା । ପରେ କହିଲା,— ମୋର ତ ଲୁଗାପାର ଅସବ ନାହିଁ ରେ ମଧୁ ? ଏବେଳୁଙ୍କାଏ ପରସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଆଜିଲୁ କାହିଁ ? ତୋରେ ଏ ବୁଝି କିଏ ଦେବ ?

ମଧୁଆ ହସି ହସି ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେଲା— ନାହିଁ ଲେ, କଥାଟା ବୁଝିଲୁ ନାହିଁ କି ? ଦତ୍ତୁଆଁ ଅସ୍ତ୍ରମାଟାକୁ କମିତି ଗୋଟାଏ ଏମିତି ହୋଇ ବୁଲନ୍ତା ?

ଗୁଡ଼ା ଏକଥା ଶୁଣି କଣ କହିବ କିଛି ଠିକ୍ କରିପାରିଲା-ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ତାର ରୁଣ୍ଟରୁ ବାହାର ଫଡ଼ିଲା,— “ମୋ ଉପରେ ତୋର ଏବେଳୁଙ୍କାଏ ମୁଆଁସ କାହିଁକି, ମଧୁ ?” ମଧୁ କହିଲା— “ସ୍ତ୍ରୀ ବି ଆହୁରି ପରୁରିଲୁ ରୁହି ! ଯେ ଯାହାକୁ ଭଲପାଏ, ସେ କଣ ତାକୁ ଭଲ ଦେଖିବାକୁ ବୁଝେ ନାହିଁ ?”

ଗୁଡ଼ା— ଆସୁ, ତୁ ମୋରି କଣ ଏବେ ଭଲପାର ?

ମଧୁ— ଭଲପାରେ ନାହିଁତ କଣ ? ତୁ କଣ ଆଉ ତା ଜୀଣୁକାହିଁ ?

ଗୁଡ଼ା— ଆସୁ, କାହିଁକି ଏବେ ଭଲପାର କହିଲୁ ମଧୁ ? ମୁଁ ତୋର କେବଳ କୁହେ— ତୁ ବି ମୋର କେହି କୋହୁ, ତେବେ କାହିଁକି ଏବେ ଭଲପାର ?

ଏହାର ଜହାନ୍ତି କଣ ଦେବ, ମଧୁଆ ଭାବ ଠିକ୍ କରିପାରିଲା-ନାହିଁ । ସେ କାହିଁକି ଗୁଡ଼ାକ ଭଲପାଏ, ଏହାର ଉତ୍ତର ତ ମହଜ କୁହେ । ସେ ଯେ ତେବେ କଥା । ସେ କଥା ଖୋଲି କହିବ ବୋଲି ମଧୁଆ ତ ତେବେ ଥର ମନ କରିଛି— କିନ୍ତୁ କହିପାରିଲାନାହିଁ, ଜିନି ଅଗଲୁ ଥସି ତା ଲେଖିଛି ଯାଇଛୁ, ତା କି କହିବା ସହଜ କଥା ! ସେ ବୁଝିଲୁ କାହିଁ କି ଭଲାଗାନ, ତା ଗୁଡ଼ା କାଣେ ନାହିଁ ସବ ; କିନ୍ତୁ ଯେ ଅର୍ପେମା, ତେ ଜଣନ୍ତି ।

ମଧୁଆ ଶିଳନିର କଥାଟା ଠେଲି କହିବାକୁ ଦେଖା କଲ, ଭଲୁ ତା ଦେଲାନାହିଁ । ଶେଷରେ ଠେକର ଗୋଟାଏ ନିଃଶ୍ଵାସ ପକୋର ଦୁଃଖ ଦୂର ରହିଲା ।

ଗୁଡ଼ା ଦୁଇଲା, ନିଃଶ୍ଵାସ କଣ କହିବାକୁ ଯାଇ କହିଲା-ନାହିଁ । ହେଠାଟା କି ବନ୍ଦ ? ସେ କଥା ଜଣିଦାର କଣ ତାପ କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସବ ନାହିଁ ? ଏହା ଭଲ ପୁଣୀ କହିଲା— “ତୋର ଭଲ ପଢ଼ିବାଟା କି ଏହାକି ମଧୁ ? ଗୋଟାଏ କଥା ପରୁଦ୍ଵାରା ଯଦି ନକହିଲୁ—ନାହିଁ, ସେଲେ କଥାରେ ଏହି ସର ପକୋର କାହିଁକା ?

ମଧୁଆ ଅଭି ତୁ ରହିପାରିଲାନାହିଁ । ଆହୁରି ଗୋଟାଏ କେହି ପାରି ନାହିଁ କହିଲା— “ତେବେ ତାହା ଯଦି

କହେଁ, ବାଗ କରିବୁନାହିଁ ତ ରୁଚି ? ତୁ ତ ଜାଣୁ ମୁଁ ଆଜିଯାଏଁ ବାହାରୁ ବୋଇକାହିଁ— ବାହାରୁ କରିବାକୁ ବା ମୋର କିଏ ଅଛି ? ଆଉ ବା ଗୋଟାଏ ବାହାରେବ କାହିଁକି ? ଯାହାକୁ ବାହା ହେଉସେ କଣ ଆଉ ତେଠାରୁ ବେଶି ମାୟାମମତା ଦେଖାଇବ, ନା ତୋ ରୂପଗୁଣରେ ତୋ’ଠାରୁ— କଥା ଷେଷ ନ ହେଉଣୁଁ ଗୁଡ଼ା ତମିତ ଉଠି କହିଲା— “ହି ହି, ଏ କଣ କହୁଛ ମଧୁ । ଏଭଳି କଥା ମୁଣି କହୁନ୍ତି ? ଏଇଥିପାଇଁ କଣ ଭଲପାର ? ହିହି, ସେଷଟୁ କଥା ଗୁଡ଼ି ଦେ ।” ଏହିକ କହି ବୁଝି ଗୁଡ଼ା ବୁଲିଗଲା । ତାର ମନରେ ଟିକିଏ କଷ୍ଟ ହେଲା ପରି ମଧ୍ୟ ଜଣାଗଲା । ମଧୁଆ ବି କଣ କହିବ, କିନ୍ତୁ ଭାବ ଠିକ୍ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ପଡ଼ିଏ-ଯ ଏ ଉପରକୁ ବୁଝି ରହିଗଲା । ଶେଷରେ ଗୋଟାଏ ଦର୍ଶନିଶ୍ଵାସ ପକାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ଆଇଲା । ଏଣୁ ତେଣୁ ପଦେ ଅଧେ ଗୀତ ତାର ମନକ ପଡ଼ିଲା, — ପ୍ରାଣ ଭରି ସେ ସେପଦକୁ ଗାଇନେଲା :—

“ଯିବ ଏ ଜୀବନ ସିନାରେ

ମୋହନ-ପ୍ରୀତି କେ କଲଣି ମନାରେ ।”

(୭)

ଦିନ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଘର୍ତ୍ତି ସରକ ହେବ । ଦୁଇଜନ ବିଶାଳଙ୍କ ବାଡ଼ିଯେଇ ଗୁଣିଛି । ଦୁଇଜନ ମୂରିଆ ଲକିଗିନ୍ତି, ଜଣକ ନୀ ବନା, ଆଉ ଜଣକ ନୀ ବାଉଲି । ବାଡ଼ିଯେଇ ତ ଗୁଲିଛି— ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବି ଗୁଲିଛି ।

ବନା କହିଲା, — ତୁ କମିତି ଏବେ କଥା ଟେର ପାଇଲୁ ର ବାଉଲି ?

ବାଉଲି— ମନ୍ଦ ଯା, ଜଣ ଲୁହୁ ନା ଛିପା । କଥା ବି ଦାଶ୍ରୀରେ ପଡ଼ି ହାଟରେ ଗାତାଗଢ଼ି । ତୁ କଣ ଗୋଟିର ? କଥାନକ ? ନା, କାନ ବୁଝି ଦେବଥାଉ ?

ବନା—କା, ତୁ ବୁଝିନାହିଁରେ, ମଧୁଆ ସେ ରକମ ନୁହେ ।

ବାଉଲି— ଏ, ତେବେ ତ କିନ୍ତୁ ମାନୁମ ନାହିଁ । କିରେ, ସେ ରକମ ନହେଲୁ ଥିଲେ କଣ ସେ ଆଉ ଯାଇ ଦିନରତି ତା ଯାଇର ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତା ? ନା, ସେଠି ଯାଇ ତଦସ୍ତ୍ର କରେ ଏ ମଗଷ କଳାନୁଶ୍ରିଆ, — ତୁ କଣ ତିରୁବେରେ ?

ବନା—ନାରେ, ବାଉଲି ଥାଆଥାଆନ୍ତି ସେ ସେଠିକ ଯାଏ

ବାଉଲି— ଅଧ୍ୟ ଯାମଲ ! ତୁ ତ କଥାର ମଞ୍ଜି ପାଇବାହିଁ । କିରେ ସେତେବେଳେ ଯିବାଟା କିରଳି, ଆଉ ଉତ୍ସୁଣିକା ଯିବାଟା କିରଳି ? କଥାର ପେଞ୍ଚଗାମ । ଠରଇଲେ ତେବେ ନା, ଶାଳ ଉଠରେ ସବିବୁଲିଲେ ହେବ ? ଏହିତ

ତା ଦୁଆରକୁ ମୁଁ ଯାଉଛି ମୋ ଦୁଆରକୁ ଭୁବ ଅସୁବୁ !
ତୁ କେବେଠା । ପିଲୁଆଡ଼ୀ ଶାଢ଼ୀ ମୋ ଦରେ ନେଇ
ଦେଇଥାସୁବୁ, ଆଉ ମୁଁ ବା କେବେଠା ନେଇ ତୋ ଦରେ
ଦେଇଥାସୁବୁ ?

ବନା—କଣ ? ପିଲୁଆଡ଼ୀ ଶାଢ଼ୀ !

ବାଉଳି—ଶାଶ୍ଵି ରେଳି ଯହିଲ ନମ୍ବର—ଏମିତ ସେମିତ
ଦୁହେରେ । ର କଣ ଭବିଷୁ, ଗୁରୀ ଆଉ ଅଶ୍ରତ ଅଛୁ,—
ଏବେ ରୁଦୀ ପାଠସାହି, ନାମଟ ତାର ଜନମଣି ।

ବନା—ହୁଅ ଯା, ଦେଇଥାରେ ଆମର କଥଣ ଅଛି ?

ବାଉଳି—ତା' ତ ଠିକ୍, ତେବେ କଥଣ କି, କଥା
ପଡ଼ିଲକୁ କହିଦିକେଲେ । କହେଲେ ମୋର କିଏ ଯାଏ
ଏ ସବୁ ବେଉସା ଦିବିବାକୁ । ହଁ. ଦେଖୁଛୁ ନା, ମଧୁଆର
ଦେଖାଣଣୁକ କିମ୍ବନା ଦୁରବସ୍ତ ଭାଙ୍ଗିପଲାଣି । ଟୋକାଟା
ବହୁତ ଉତ୍ତାଇଦେଲାରେ ବନା, ବହୁତ ଉତ୍ତାଇ ଦେଲା ।
ଯେତେ ଯେତେବାର କରୁଥିଲ, ରଖିଥିଲେ ଏତେବେଳକୁ
ମରେଇ କରନାଣି ।

ବନା—ହଁ ଶୁଭ ସେ କଥା, ଉଚ୍ଚତା ବୁଝି ଦିଶିଲେ
ମଣିଷ ସେଇରକମ ହୁଅନ୍ତି ।

ଶୁକୀ ନଁରେ ଆଉ ମଧୁଆନଁରେ ଶୀ ସାବ ଗୋଟାଏ
ହୁଅ ବହିଗଲଣି । ମଣିଷ ସୁଭବତ ! ଶାଲ ପରେ ହୁଅ
ଶୋଇବା ଛାତା ଆଉ କଣ ଅଛି ? ବିଶେଷତଃ ସ୍ଵାରକିଣିଆ-
ଶୁଭକର ସ୍ଵଭବ,—ରେଇ କଥା ପଡ଼ିଲେ ଅନୁଜଳ ବ
ହୁଅ ବେନାହିଁ । କୁଆଟାଏ ଉତ୍ତିଷ୍ଠଲେ ତ ଆଜିକାଲ
ୟୁଗରେ .କୁଆଟାଏ ଉତ୍ତିଯାଏ । ତିକଟାଏ
ପାଇଲେ ମେକେ ସେହି !କୁ ପାଇ ତୋରି ନକହ ଶୁଭନ୍ତି
ନାହିଁ । ଶୁକୀ ଆଉ ମଧୁଆ ଯେତେବେଳେ ଏକାଠି ଥାନ୍ତି,
ମଧୁଆ ଯେତେବେଳେ ମୁଠା ମୁଠା ପରିଷାପ ଯେତେବେଳେ
କର ଶୁକୀ ପରେ ଉତ୍ତିର ଦିଏ, ଆଉ ପହଞ୍ଚ ନମ୍ବର
ପିଲୁଆଡ଼ୀଶାଢ଼ୀ କଣିଆଣି ଦିଏ, ସେତେବେଳେ କି ଆଉ
ଶୀ ମାରମେ ସେ କଥାଟକୁ ହୁଅଦିଅନ୍ତି । ମାନି ଘସି
ତାକୁ ଏମନ୍ତ ପାକଳ କରିଥିଅନ୍ତି ଯେ, ତା ଦେହରେ ସତ
ଦେତେ ମିଛ କେତେ ଠିକରେଇବା କାଠିକର ପାଠ
ହୋଇଯାଏ । ଶାସ୍ତରେ କହିଛୁ ପର,—“କଥା ମାନିଲେ
ମୋଟ, କଂସା ମାନିଲେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।”

ଏସବୁ କଥା ଶୁଣି ଶୁକୀ ମନରେ ଭର କଷ୍ଟ ହୁଏ ।
ବେଳେ ଦେଲେ ମଧୁଆ ଭବରେ ତାର ଭର ବାଗ ହୁଏ ।
ସେ ମନେ ପ୍ରତିକଳ କରେ—ମରୁ କା ବନ୍ଧୁ, ମଧୁଆ

ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଆଉ କିଛି ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ ରଖିବନାହିଁ । ଫଶନ
ଦେଇ ପୁଣି ସେ ଭବେ,—ମଧୁଆ ତ ତାର କେହି କୁର୍ତ୍ତେ,
ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ମଧୁଆକୁ ଦେଖିଲେ ତାର ଅପଣାର ବୋଲି
ମନେର ହୁଏ କାହିଁକି ? ସେ ତ କିଛି ମଧୁଆର ହୁଏ
ଧରିନାହିଁ । ଯଦି ସେ ତାର ହାତ ଧରିଥାନ୍ତା— । ୦ମ,
ବିମ, ସେ କଥଣ ଶୁଭାଏ ଭବୁଛି ? କି ଲାଗୁଅ କଥା !
ଶୁକୀ ନିକର ଧୂଷ୍ଟତା କଥା ଭର ଜିଭ କାମୁକି ପକାଏ ।

ଅନେକ ସମୟରେ ଶୁକୀ ନିକର ଗୋଟାଏ ଚିନ୍ମା
ଅସି ଅପେ ଆପେ ଧକ୍କାଦିବ । ସେ ଭବେ—“ମଧୁଆ ତାକୁ
ଦେଇ ଭଲଧାଏ, କିନ୍ତୁ ତା ବଦଳରେ ସେ ତାକୁ କଣ
ଦିଏ ? କିଛି ନା, ସେ ଶାଲ ଭଣୀ ହୋଇ ରଖେ—
ନିତନିତ ତାର ରଖି ବେଳେ, ମାତ୍ର ହୁଅନାହିଁ । ମଧୁଆ
ତାର ମନ ଚିହ୍ନିବାରେ, ଯେତେବେଳେ ତାର ଯାହା
ଦରକାର, ତାହା ଆଣିଦିବ । କିନ୍ତୁ ସେ କେବେ ମଧୁଆର
ମନ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେନାହିଁ । ବର ମଧୁଆର
ରିତରର ଭବଟାକୁ ସେ ଅନେକ ଠର ଦହେଇ ଦେଇଛୁ ।
ମଧୁଆର ଅଣାକୁ ସେ ମୁଦ୍ରା କାଟିଦେଇଛୁ । ତାକୁ ସେ
ସୁନ୍ଦର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଗାନ୍ତି । ମଧୁଆ ଅନେକ ଥର
ଯାହା ଶୁଦ୍ଧିତ୍ତୁ, ଶୁକୀ ଫାକୁ ତାର ବିଶେଷ ଦେଇଛୁ ।
ମଧୁଆ ତା ଠାରୁ ଅନୁତ ଶୁଦ୍ଧିତ୍ତୁ—କିନ୍ତୁ ଶୁକୀର କିନ୍ତୁ
ବଦଳରେ ବିଷ ଦେଇଛୁ । ଏହି ସବୁ କଥା ଭାବି ମୋ
ନିତାନ୍ତ ବ୍ୟଥିତ୍ସ ହୋଇପଦେଇ । ଠିକ୍, ସେମାନ୍ତ ମୁହଁକୁଣ୍ଡର
ଆଉ ଏକ ଚିନ୍ମା ଆହି ତାର ମନରେ ଶେଳିଯାଏ,—
ତେବେ ସେ ଯାହା କରିଛୁ, ତା କଣ କୁଳ । ଏ ପ୍ରତିର
ଦୁଇର ଯେ ଶୋଇ ପାଏନାହିଁ । ହଠାତ୍ ତା ମନରେ
ସାହିତ୍ୟକ କଥା ମନେ ଦବେ । “ଆହା ମୁମ୍ବ କେତେ ଖତା !
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର ମନେ ଯଦେ ସାତାଙ୍କ କଥା, ଅଶୋକ-
ବନ କଥା, ସବରର ପ୍ରଲେଭନ କଥା, ଆଉ ସାତା-
ଦେଖିବାର ଅଗନ୍ତ ଥତାର ସତର କଥା । ଏସବୁ କଥା
ଯେତେବେଳେ ତାର ମନରେ ପଡ଼େ, ତାର ମନ ମଧୁରେ
ସବୁ ଗୋଲିଯାଶ ହୋଇଯାଏ । ସେ ପାଗିନା ସର
ହୋଇ ଆକାଶକୁ ଅନେକ ବିରହେ । ତାର ସମେତ ବୁଦ୍ଧି
ଲୋପ ପାଇଯାଏ ।

ଗଲ କେତେବେଳ ଦେଇ ଶୁକୀ ମନର ଶାନ୍ତ ନାହିଁ ।
ଆଗ ପର ତାର ଆଉ ହସଦସ ଭବ ନାହିଁ । ମଧୁଆ ତାକୁ
ଖୁସି କରିବାକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କିନ୍ତୁ ତାର
ନିବରଣୀ ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇପାର । ଶୁକୀ ନିକର
ମୂରାର କରିବାର କୁଣ୍ଡ ତାର ଟକରୀଅଟ ଇରକେ

ଯେ । ତଥାପି ତାର ଆକାଶ୍ଚା ମନୋନାହୀଁ । ସେ କୁହାପାଠର, ଶ୍ରୀମାର ଏ ଭାବର କାରଣ କଣ । ତାର ଧାରଣା—ଲେକବୁଡ଼ାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଗୁହୀର ଦିଷ୍ଟୁସ୍ତ ସପର ଜ୍ଞବ ଜାତ ହୋଇଛି । ତେବେ ତା ବେଶିଦିନ ରୁହନେହୀଁ । .. ଦୁଇଟିକ ପରେ ଲେକବୁଡ଼ାଙ୍କ ବୁଝୁ ହେଉଥିବେ, ଗୁହୀର ମନ ବଦଳି ଯିବ । ତାର ଅଶୀ ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀ ପୂର୍ବବାରୀ ଏହା ଜ୍ଞବ ସେ ସାବ୍ଦ ନା ପାଏ—ଗୁହୀକୁ ‘ମୁମ୍’ କି ‘ବୁମ୍’ କିଛି କହେନାହୀଁ ।

(୮)

ସେଇନ ବନ୍ଦ ଡେଇ ହେଲଣି । ମଧ୍ୟା କାମରୁ ଫେର ଭାବତ୍ତଙ୍କୀ ପଶକୁ ଯାଇ ପୋଖ୍ଯ ଶୁଣୁଥିଲ । ପୋଖ୍ଯପାଠ ପରି ପରକୁ ଫେରିଲ । ଯରକୁ ଫେର ଦେଖିଲ, ଘରର କବାଟଟି ବାହୀର ପଶକୁ କିଳା ହୋଇଥିଲ । ଗୁହୀ ଘରେ ନାହିଁ । ସେ ଭାବିଲ —କେଜାଣି ବା ପୋଖ୍ଯପାଣି ଯାଇଥିବ । କବାଟଟି ଖୋଲିଲ, ଦେଖିଲ, ଘରେ ଆଳୁଅ ନାହିଁ । କାହିଁକି କେଜାଣି ପରଟା ହେଲା ଗୋଟିଏ ଉଛି । ଖୋଜି ଖୋଜି ସେ ଡକିରିଟାଏ ପାଇଲ । ତାକୁ ଜାଣି ଦେଖିଲୁ—ହାଣିରେ ପୁରଳ ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ଘୋଲିଲ,— ବୋଧହୁଏ ଘୁମୀ ପୁରଳ ଅଣିବା ପରେ ଦୋକାନକୁ ଯାଇଥିବ । ହେଲେ ପୁରଳ କାହିଁ ବାଲି ସେତ ଆଗରୁ ତାକୁ କହିଲାହିଁ— ହୋଇ କଥା କଣ ?

ଯା ହେଉ, ସେ ଗୁହୀକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବହୁ ରହିଲ । ଘର୍ତ୍ତ୍ୟ, ଦୁଇଦତ୍ତ, ତନପତ୍ର ବିତଶିଲ । ମଧ୍ୟା ମନରେ ଗେଟାଏ ପ୍ରେକ୍ଷା ପରିଚିତ—ଗୁହା ଗଲ କେବେଥାପରେ, ଏତିବିବିଦ୍ୟାଏ ଆମ୍ବିଜନାହିଁ କିମ୍ବାକି ? କିନ୍ତୁ ଠିକ କରି ନାହିଁ ବେ ଛାଇବ, ଘରର କବାଟଟି ପୁରଧର କିଳା ଆଣିଲ । ତା’ରେ ପାଇଁ ପାଇଁ କାହିଁ ପାଇଁ କାହିଁ କାହିଁ କାହିଁ । ପରିଚିତ ମୁଣ୍ଡ ପରିଚିଲ । ସେ କଣ କରିବ କିଛି ଠିକ୍

ମଙ୍ଗିଧୂଲ ବିନ୍ଦେର ଦେଲ ପର କହୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଗୁହୀର ବେଶ ନିର୍ମଳ ଦେଖାଯାଉଥିବା । ଦୁଇରେ କିଏ ଗେଟିଏ ବାଟୋଇ ପାଇ ଗର ଯାଇଥାଏ :—

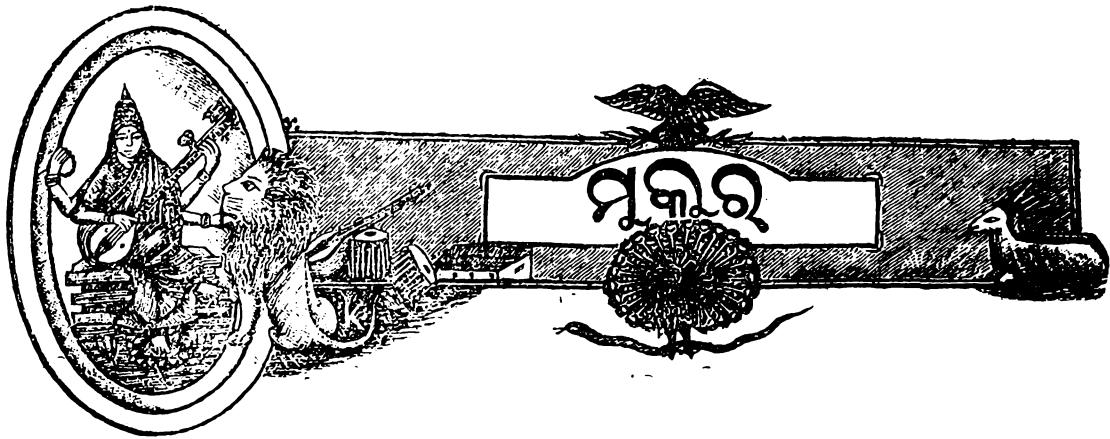
ଗଲଣିବ ଗଲ କଥାର ସଙ୍ଗାତ, ଗଲଣିବ ଗଲ କଥା ।

ମଧ୍ୟା ଥରେ ଗୁହୀଅଭିକୁ ଗୁହୀଙ୍କ । କଥାର କରିବ, କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ କରି ଦାରିଲ ନାହିଁ । ଧାରେ ପରକୁ ଫେରିଥିଲ । ପିଣ୍ଡଟିରେ ବସି ଚଢ଼ିର ଭାବକୁ ଲାଗିଲ, ଯତ୍ତିଏ, ଦିଷ୍ଟି ତନିଯତ ଘରିଲ । ଅବଶ୍ୟକର ତାକୁ ଟିକିଏ ପୁର ନିବ ମାତ୍ର ଆହିଲ । ସେ କାନ ପାଇ ପଡ଼ିଗଲ, କିନ୍ତୁ ନିବ ଫେଲାନାହିଁ । ଅଞ୍ଚମୀର ଗୁହ ବୁଦ୍ଧିଯବାକୁ ବଦିଲ, — ପଡ଼ିଲ ମୂଳ୍ୟର ମଧ୍ୟ କୁଡ଼ିନାଲ । ଗୁରୁଆଜେ ଅନକର, ତଥାଏ ମଧ୍ୟାକୁ ନିବ ହେଲାନାହିଁ,— ସାଧାରଣ ଉଜାଗରରେ ପାଇଗଲ । ଯାହାନ୍ତିଆ କାହିଁ ମୁଣ୍ଡପରେ ଉଭି ଉଭି ମକ ଗଲ —କା — କା ।

ମଧ୍ୟା ବଢ଼ିବେର ଯାଇ ଗାଁ ସାବ୍ଦ ତମାମ କରିଆଇଲ କୁଞ୍ଚିତେଣସା ମଧ୍ୟ ତନ ତନ କରି ଦେଖିଆଇଲ । କିନ୍ତୁ ହଜିଲା ବୟୁଷି କେବେଠାର ତା ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲ କାହିଁ । ମଧ୍ୟା ଆଉ ସମ୍ବାଦ ଦୁଇଲ ନାହିଁ,— ତା’ର ହୃଦୟରୁ ଏହି କାହାଟିଏ କୋହ ଭାବରେ ଯେ କେବେ ଭସିବ କାନ ପକାଇଲ ।

ପେହିଦିନ ବଢ଼ି ବାହିବ ପଞ୍ଚାରପତାରୁ ପର ମାଳି ଦୁଇରେ ମଧ୍ୟାକୁ ଦେଖି ଆସିଲା ବୋଲି କିନ୍ତୁହିଲ । ସେବିବେଳକୁ ଦନ ରତନର ହେଉଥାଏ । ବସୁ ଦଗ୍ଧିଲା,— କିମ୍ବା ମଧ୍ୟ, ତକାହିଁଠିକ୍ ଯାଇବୁକି ? ” ମଧ୍ୟା ସେବିବେଳ ଅବ୍ୟମନସ୍ତ । କଥାଟା ଯେବେଳ ତାର କାନକୁ ପଣିଲା ନାହିଁ । ପେହିଏକ ଆଭିକୁ ଅନେଇ ଗୁରିଗଲ—କେଉଁ ଆଭିକୁ ଗଲ, ତା ଯେ ଦିନରାତ କରୁଛନ୍ତି, ସେହି କେବଳ ଜାଣନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ।

୧୯ ଶ ଭାଗ ।

କେଣ୍ଟ ।

ଶ୍ଵେତ ସଂଖ୍ୟା

କାହିଁ ଗଲା ମୋର ସେହି ପୁଣ୍ୟ-ଅଧିକାର ?

କାହିଁ ଗଲା ମୋର ସେହି ଆଦ୍ୟ ପୁଣ୍ୟବେଳ
ମାଆକେଳେ ସ୍ଵିତେଳି କାଳ କାଟିବାର ?
କନକ-ପ୍ରତିମା ଗୋଟି ବାଳ-ବୁଦ୍ଧିପର
ଦେଖିବାକୁ କେବେ ଦୂରୁ ଧାର୍ତ୍ତିଥିଲେ ପର ?
କିମ୍ବା ନୁହନ୍ତି ଦେଖି ? କହି କ ପାରନ୍ତି
ନବ କିଶଳୟ ସର ଆଦରେ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ।
ଯହଁ ଯେବେ ଆଦିଥାନ୍ତ ମନ ପରସ୍ପର
ଏକନେବେ ରୁଦ୍ଧିଥାଏ କି କ ନଜାଣେ ।
ଫରଣ ପିଠାସା ଆଉ ନଥିଲେ କାହିଁରେ
କ ସ୍ଵପନ ଥିଲା ଲୁଚ ଦୂଦୟ- ସନ୍ଧରେ—
ହସି ଖେଳ ନାଚ ବୁଲି ସୁଶେ ଶୋଇବାର,
କାହିଁ ଗଲା ମୋର ସେହି ପୁଣ୍ୟ ଅଧିକାର ?

କାହିଁ ଗଲା ମୋର ସେହି ପୁଣ୍ୟ ଉତ୍ତାକାଳ
ଦାଣ୍ଡେ ବାଲ-ସର ରଚି ସୁଅ ଶେଳିବାର ?
ଧୂଳିର ଧୂମର ହୋଇ ନିଷ୍ଠିତରେ ବୁଲି
ଝିଅପିଆ ଦିନରୁତ ଥିଲା ସବୁ ଭୁଲ ।
ମାଆ ବାଗା ଭାଇ ବନ୍ଦୁ ବାର ତ ନଥିଲ
ସରଗ ପାଦ୍ୟଷ ସର ପୁରବ ଚିଗାଷୁଥିଲ ।
କରୁଥିଲେ ସୁଅପର ସରଏ ଆଦର
କାହାର ଆଶିରେ କେବେ ନ ଥିଲ ବରର ।
ଏବେ ଦୃଢ଼ ଥିଲା କିମି ଆଦ୍ୟ ଛବି ମୋର
କିଏ ନେଲ ସେ ମୋହର ପୁଣ୍ୟ ଅଧିକାର ?

ଜାଣେନାହିଁ ଗନ୍ଧପତି ଦୟା ମାୟା କଣ,
ଜାଣେନାହିଁ ପୀଠିବାର ଅଦର ମରଣ ।
ଜାଣେନାହିଁ ଭଲମନ କୋମନ କଠୋର
ଜାଣେ ନାହିଁ ତେବାଦେବ ପର ଆପଣାର ।
ହାଣମାର ଯାହା କର, ଯାହା ଯାର ମନ,
ମନା କରେନାହିଁ କାକୁ ସଦା ଏକ ମନ ।
ଏସନ ଜୀବନ ଧର କେବେ କାହିଁ ଖେଳେ
ସାଥ ମେଟଳ ତରୁତଳେ ଢେଇ ଢେଇ ବୁଲେ ।
ଲୁଚ ଲୁଚ ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ପିଲ ବୁଲେ ।
କିଏ ଆଶି ପକାଇଲ ଦହର ଜଞ୍ଜାଳ ।
ଦୂରୁଥରେ ମର ପର ଥିଲ ଏ ଜଗତେ ।
କିଏ ଅଣି ଶିଖାଇଲ ଏବେ ମାୟା ମତେ ।
ମସ୍ତରୁ ଅଳପା ଥିଲ ମସ୍ତର ଜନମ
କେବେ ଲୋଇ ମୋହି କିଏ ଶିଖାଇଲ ଆଜି ।
କେବେ ସୁଖତିରୁ ସେହି ଅଙ୍ଗ ମୋ ଅବେରି ।
ଥିଲ ଯାହା ଗଲା କାହିଁ କିଏ ନେଲା ହରି ?
ସରଗ ଭୁବନ-ସେଗ ଜାବନ ସେତକ
ଏ ମୁକା ବୁଦ୍ଧିରେ ଆଉ ଲୋତ ପାଇବି କି ?
ରୋହିଗଲ ନରପାତି ନ ପେରିବ କାହେ,
ଶୁଭଗଲ ମୁକୁଳଟି ଲଗିବ କି ଡାଳେ ।
ହଜିଗଲ ଧନରହୁ ମିଳେ କରେ ବାବୁ,
କାଳ କାଳ ଗଲଣିଟି ସରିଲାଗି ସବୁ ।
ଆର କି ପାଇବି ସାତେ ଫେରୁଦ୍ଧ-ସୁନ୍ଦର
କାହିଁ ଗଲା ମୋର ସେହି ପୁଣ୍ୟ ଅଧିକାର ।

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପାତ୍ର ।

“ଉତ୍ତପ୍ତୀର ଚିହ୍ନ” ଶ୍ରୀ ଯତ୍ନ ମୋହନ ହିତ, ବି: ଏ, କବିରଞ୍ଜନଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣାତ । ଲେଖକ ଏହାକୁ “ଅଭିନବ ଉତ୍ତପ୍ତୀର” କହିଥାନ୍ତିର । ସେତିକରେ କ୍ଷାନ୍ତ ବିହିତରେ ବେଶ୍-ଭଲ ରହୁଳଥାବ୍ରା । କିନ୍ତୁ ଭୂମିକାରେ ଏହି “ସମାଜ-ଚିହ୍ନ-ବହୁଳ ଉତ୍ତପ୍ତୀରାଷ୍ଟକୁ ଉତ୍ତପ୍ତୀର ଉତ୍ତପ୍ତୀର ଚଥ-ପ୍ରଦର୍ଶକ” କହିବାର ତାପ୍ତୀର୍ୟ କଣ ? ଏହି ବିଚିହ୍ନ “ଚିହ୍ନ” ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରକୃତ ଉତ୍ତପ୍ତୀର କିମ୍ବା ଉତ୍ତପ୍ତୀର ଉତ୍ତପ୍ତୀର ମଧ୍ୟରେ ଆକାଶ-ବାତାଳର ପ୍ରଭେଦ ।

ଦେଖନ୍ତୁ, ଲେଖକ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ସମାଜର କିପର “ଯଥାନ୍ତ ଚିହ୍ନ” ଅଞ୍ଚିତ କରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ, ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ “ଶୋଭଦବ୍ଦ” ବା “ଶୁଭ୍ରଦବ୍ଦ ଇଂରଜରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା Khurdah ର ବଜାନ୍ତବାଦ ପର ? “ଭାଗବତ-ଘର”କୁ ଲେଖକ ଏପରି ବହିଦୂଷିତର ଦେଖିଲେ କହିଁକି କେ ଜାଣି ? “ପରଚର୍ଚା କରିବା ପାଇଁ ପାଇର ଲେଖକ ଏଠାରେ ମିଳିତ ହୁଅଛି” ଏହାହିଁ, କଣ ଓଡ଼ିଶାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ଅନୁଷ୍ଠାନର ମହିନୀ ? ଲେଖକ କେତେ ବଢ଼ି “ମିଟ୍” ରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବେ । ସେବାରେ ବନ୍ଧୁନାନ୍ତବକ୍ତ ସହିତ ଦ୍ୱାରା କଥା ତା’ କଥା, କେତେକେମର କଥାବାତ୍ରୀ ହେଉଥିବେ । କାକର ନାୟକାଙ୍କ ପ୍ରମୋଦ କରି ଆମ୍ବେମାନେ ଅନ୍ତାୟାମୀର କିମ୍ବର୍ବୁ ଯେ, ଯତ୍କୁ କାରୁ ‘ପରଚର୍ଚା’, କରିବା ପାଇଁ ‘ମିଟ୍’, ହୁଁ ଯାଆନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଆ-ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ବଜାନ୍ତ ପୁସ୍ତକ “କବିଲୁ”, “ଧୋଗା”, “ଚୂଷା”, “ଟାଟୀ”, “କାହିଁକୁ” ପ୍ରକୃତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ତପ୍ତିତିରେ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାପନ କରି ନିଜର ଓଡ଼ିଆ ପଣ୍ଡିତର ଯଥାନ୍ତ ପରିଚୟ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ସାତାର୍ଥ ମ ପରହିଗୋଟିଏ ଭାଷା ଶିଖି ପକାଇବା- ନା କେବଳଶିଖିବା ନୁହେ, ଶିଖିଛନ୍ତି ବୋଲି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍କୃତିତିରୁ ମଧ୍ୟରେ ଦିଲ୍ଲି ଲେଖିବା-କମ ବାହାନ୍ତରୁ ନୁହେଁ । ବଜନିରେ ତ ବେଳେ ଲେଖି ଦେଉଛନ୍ତି; ଯଣି ଦୋମଣି ଓଡ଼ିଆ (ନା; କହିଲା ?) ରେ ବହୁଳ ବିଦିହାର ବାହିକି ? ଧାର୍ମଜୀନ୍

ପ୍ରକଟକାରେ ନୁହେ କି ? “କବିରଞ୍ଜନ” ଉପାଧର ସାର୍ଥକର ଏହିତାରେ !!

ସମାଜ ଓଡ଼ିଶାର ତାଳିଶକୁ “ଜଟାକୁଟିଧାସ୍ତ ହନ୍ଦ୍ୟାହାସ୍ତ” ସ୍ଵରୂପେ ନ ଦେଖି ଯେଉଁ ଅଭିଶାପ ଉତ୍ତପ୍ତୀର ତାହା ତାଙ୍କର ନିର୍ବିକିତା ଓ ମନ୍ତକାବୁଦ୍ଧିର ଯଥେନ୍ଦ୍ର ଦରିଚୟ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଧନ୍ୟ କବିରଞ୍ଜନ ! ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରକୃତିଜାତ ବୃକ୍ଷ ସୁକା ରୁମ୍ବ ଅଗିକୁ ଏବେ ଅସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲୁ !! ‘କବି’ଙ୍କ ଦିବ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ତପ୍ତୀର ‘ଭଲ’କୁ ‘ଭେଲ’ ଦେଖିବାର ଚିତ୍ତାନ୍ତ ଉଦାସରଣ !!!

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟୁ ।

ଚିନ୍ମତି ନାୟକ ତାହାର ବଳଦ ଦୁଇଟିଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଭାଷା ପ୍ରଦ୍ରୋଗ କରିଥିଲା ତାହା ଯତ୍ନ ନିମାଦିନଙ୍କୁ “ସୁମଧୁର ସମ୍ମୋଦ୍ଦନ” ବୋଧ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଥରେ ମାତ୍ର ଶୁଣି ମୁଖ୍ୟ କର ପକାଇ ନ ଥାନେ । “ମନ୍ତ୍ରା-ମଳ-ମାଲ ଛଡ଼ା-ଗୋସାଇଶିଦ୍ଵା-ଯୋତିନଶିଯ୍ବା-ଛଡ଼ା” ଏତେବେଳେ ବଥା ମୁଖ୍ୟ କରି ଦୁଇପଦ୍ମମୁଖ୍ୟ କରିବା ଅସୀମ ସ୍ଵର୍ଗିତରି ପରିଚୟ ଦେଉଥାନ୍ତି । କେବଳ ମୁଖ୍ୟ କରି ଲେଖକ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ତାହାର ଅର୍ଥ ଦୁଇପଦ୍ମମୁଖ୍ୟ କରି ବିଶେଷ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା ଦ୍ୱାରା ଯତ୍ନ ମୋହନ ମନ୍ତ୍ରିନାଥ କିମ୍ବା କିମ୍ବନଙ୍କାଳ ପ୍ରକୃତ ପୁରାତନ ଟୀକାକାରଙ୍କୁ ବଳ ଯାଇଥାନ୍ତି ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଟୀକା ସେଥିରେ ଟେକିବାର ନହେ । ଅମ୍ବ ତତ୍ତ୍ଵମଣି ନାୟକ ବଳଦଙ୍କୁ ଶାଳ ଦେଇଥିଲା, କି ‘ଛଡ଼ି’ କ୍ଷାନ୍ତିକିରଣିତିରେ କହିଲେ ? ଛଡ଼ା (ମାର ବାହୁଦାସ) ହାର ହଳ କରିବାର ନାହିଁ, ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା ।

ଓଡ଼ିଶାର ଗାଧୋଇବା ପ୍ରାଣୀ ଲେଖକଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ସେଇକଣ ଲୁହିଥିଲେ ଯେ, କିନ୍ତୁ ଏ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶୀ ବଢ଼ି ସହିର ପରି ଓଡ଼ିଶା ସଫଳତର ଗ୍ରହଣ କିଳାମାଟିନ ‘ଟେପ ଓ୍ଧ୍ୟାଟର’ ରେ ଗାଧୋଇ ଗାଧୀ ଟାକିକ କରିବେ ? ନର, ଯୋଗଶ୍ଵର, କୁଅରେ, ଗାଧୋଇଲେ ତାହା କେବଳ “ଗା-ଧୋଇବା”କୁ ମନୁଷ୍ୟ ଦେଲା ସେଥିରେ ଦୁଇତମ ଧାର୍ମିକି କାହିଁକି ?

ମଣିନାୟକର ସ୍ଥାନୀୟ ଦୁଇ ହାତରେ ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁ
ପିନ୍ଧିଥିଲୁ, ତାହା ଲେଖକଙ୍କ ମନ୍ଦରେ ସ୍ଥାନୀୟ ସହିତ ହିଚା
ବେଳେ Offensive ଓ Defensive ଅଷ୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।
ଅଳ୍କାର ଠ ଅଳ୍କାର, ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟ ପୂଣି ଏପର
କାର୍ଯ୍ୟ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବା କେବଳ ଯଶ୍ରମ ମୋହନଙ୍କ
ପରି ଉତ୍ସବାନ୍ତ ସହିତ ଲେଖକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାରେ ।

ଯଶ୍ରମ ମୋହନଙ୍କର ଜ୍ୟମିଜ୍ଞାନ ବେଶ ଭଲ ଥିଲା
ଦୃଷ୍ଟିଧନ ଦୂର୍ୟ ଜ୍ଞାନ ନିଜ ପେଟ ତିତିରିର ରହିଲେ ତାହାର
ଲୁହ କଣ ? ଯଶ୍ରମ ମୋହନ ସେଉଳି ଲୋକ ନୁହନ୍ତି ।
ସ୍ଵେଚ୍ଛାର୍ଥ ଜ୍ଞାନ ଅବାରିତ ଭାବରେ ବିତରଣ କରିବା
ଉଦେଶ୍ୟରେ ଉତ୍ୱିଶାର ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ଥିଲୋକମାନଙ୍କ ଜଟକୁ
ନ୍ୟାନମେ Horizontal ବା Perpendicular ଏହି
ଦୁଇଗୋଟି ଇଂରାଜି ବିଶେଷଣ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ କରିବା
ଜ୍ୟମିତିକ ଯଶ୍ରମ ମୋହନଙ୍କ ବ୍ୟାପାର ଆଜି କାହା
ପଦରେ ସୁମାଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା ? କିନ୍ତୁ ଯଶ୍ରମ ମୋହନ
ଏହା ଲେଖିବା ବେଳେ Inductive Logicରେ ଗୋଟିଏ
ସୂଚି ଏକବାରେ ଭୁଲ ଯାଇଥାନ୍ତି ! ଉତ୍ୱିଶାର କେତେ
ହିଂସାକ୍ଷ ପୁରୁଷ ମୁଣ୍ଡରେ କଟା ରଖନ୍ତି, ତାହା ଲେଖକଙ୍କୁ
ଅମାଲୁମ୍ବି ! ଜଣକର ଦେଖି ସଂଶେଷ ପ୍ରତି ଗୋଟିଏ କଥା
ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରର ନିୟମାନୁଯାୟୀ ଭ୍ରମପ୍ରକ
ଅଟେ ।

ମଣି ନାୟକ ଥାଳିଏ ଭାବ ଶାଇଲ ବୋଲି ଯଶ୍ରମ
ମୋହନଙ୍କ ଦେହରେ ସହ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ । ଯଶ୍ରମ ମୋହନ
ବୋଧ ହୁଏ ଆଜିକାଲିକାର ଅନେକ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପରି
ଦ୍ରବ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲ ଯେ, ମଣି ନାୟକ
ମୁଣ୍ଡ ଧାଳ ଦୁଣ୍ଡରେ ପକାଇ କିପରି କାହିଁକି ପରିଣମ କରେ ।
ଆଜି ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ଲେଖକ ଉତ୍ସବୀ କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା
କାଗଜ, କଲମ ଓ ଟେବଲ, ଚେପ୍ଟାର ସମ୍ପର୍କ ନେଇ
ଧରିବା ବ୍ୟକ୍ତ ଥାନ୍ତି । ମଣିନାୟକ କଳା ତରକାରୀ
ସହଯୋଗରେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଭାବ ଆଇଲୁ; ଏଥରେ ପୁଣି
ଯଶ୍ରମ, ମୋହନଙ୍କର ଅଟା ତାମ ମା । ମନସଳିରେ ବର୍ଣ୍ଣର
ସବୁ ସମୟରେ ସମାନ ପରିମାଣରେ ପନ୍ଥ-ପରିବା କିମ୍ବା
ମାତ୍ର ମିଳିଲ ନାହିଁ । ମିଳିବା ସମୟରେ ମଣିନାୟକ ଦୂର୍ୟ
ଦରିଦ୍ର କୁଷକ ମଧ୍ୟ ଯେ ପରିମାଣରେ ତରକାରୀ କିମ୍ବା
ମାତ୍ର ଶାଇଥାଏ, ତାହା ଲେଖକଙ୍କୁ ଗୋରା ନାହିଁ ।
ମନସଳିରେ କେତେକ ଲୋକ ଦୂଧ ଶାଆନ୍ତି ନାହିଁ ସତ୍ୟ,
କିନ୍ତୁ ଦୁଖର ପ୍ରକାରରେ, ଯଥା ଦହୁ, ଛେନା ଉତ୍ୟାଦି
ଯିନି ନ ଜ୍ଞାନ, ନୁହେ । ତେବେ ସହରବାସିଙ୍କ ପରି ତାଣି-

ଦୂଧ ଶାଇବା ସେମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟସ ନାହିଁ ।

ଏ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲେଖକଙ୍କର ଉତ୍ୱିଶା-ଶବ୍ଦ-ପଣ୍ଡିତ୍ୟ ଏହି
କେତେକ କେତେକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାନ୍ତି – “ପାଚନ—ତାଢ଼ା,
“ରୁଷୁରୁର”, “ଗୋତ୍ର ବାଲ୍ମୀ”, “ପୁନ୍ଜାମୁନିହୁ”, “, ଶୁଣ
ଶ୍ରାବ”, “ବୁଦ୍ଧାକାର”, ଉତ୍ୟାଦି ଉତ୍ୟାଦି ।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଓଡ଼ିଶାର ମହାଜନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲେଖକ ଯେଉଁବୁ କଥା
କହିଅଛନ୍ତି, ତାହା ଅନ୍ୟନ୍ୟ ଦେଶର ମହାଜନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ସମାନଭାବରେ ସତ୍ୟା କିନ୍ତୁ ଲେଖକଙ୍କର ତ ପ୍ରାକାନ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ,
ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଉତ୍ୱିଶାର ନିନ୍ଦା କରିବା । ପୁତ୍ରା
ଓଡ଼ିଶାର ମହାଜନ ତରିତ ଅନ୍ତରଞ୍ଜିତ କରିବା ଦ୍ୱାରା
ତାହଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ସୁସିଦ୍ଧ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଲେଖକ କହନ୍ତି, ବଜଳା ଦେଶରେ ବିଦ୍ୟାଶିଳ୍ପ
ଚାଳପଦରେ ଆରମ୍ଭହୁଏ (ବା ଏକଥମୟରେ ହେଉଥିଲା),
ଓଡ଼ିଶାରେ ତାହା ଚାଳପଦରେ ଶେଷ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍
ତାଙ୍କ ଦେଶର ବିଦ୍ୟାଶିଳ୍ପର ଆରମ୍ଭ ଯେଉଁଠାରେ,
ଆମ ଦେଶର ଶେଷ ସେହିଠାରେ । କିନ୍ତୁ ଲେଖକ ବୋଧ-
ହୁଏ ଜାଣିଥିବେ ଯେ, ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଅକ୍ଷରଶିଳ୍ପ ଦୁହତରୁ
କୁ ଦ୍ୱାକାର ପ୍ରାସ୍ତୁତ ହେବା ବଡ଼ Educationist ମାନଙ୍କର
ମନାନୁକୂଳ ।

ଲେଖକ ଭୂର୍ବାଲଶିଳ୍ପ ଦେବାର ଯେଉଁ ତିଥି ଅଙ୍ଗିତ
କରିଅଛନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କର ଦ୍ୱାରୀ କପୋଳକିଳିଟିଟି
ଲେଖକ ଶିଳ୍ପର ବିଭାଗରେ ସ୍ଥାନିକିଷ୍ଟ କିମ୍ବା ପରିବର୍ତ୍ତନକାରୀ
କରିବାରେ କରିଅଛନ୍ତି ଏତେବେଳେ ଗୁରୁ ଓ ଶ୍ରୀ ମନ୍ଦରେ
ଏହି କଥୋପକାଥକ ବିନ୍ଦୁ ରୂପ ଧାରଣ କରିଥାନ୍ତା ।

ଏହି ପୁଣ୍ୟରେ ଲେଖକ “ଅନୁରାଗ” ଶବ୍ଦଟି ଯେଉଁଠାରେ
ବ୍ୟକ୍ତହାର କରିଅଛନ୍ତି (ଅର୍ଥାତ୍ “ନିରାଗ” ଅର୍ଥରେ) ତାହା
ସେ ମଣିନାୟକ ମୁହିଁରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ତ ?

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲେଖକ ଭାଗବତପାଠର ଯେଉଁ
ନିରାନ୍ତର ଦେଇଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କରେ କେତେକାନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ
ବିଭାଗ କରିଥାଏ ଧାରଣ କରିଥାଏ । ଯଥା, ‘ଅନୁ’
(ଅନ୍ତୁ), ‘ତିନି’, (ତିନି), ‘ସେସ୍ବଲ୍ ’, ‘ବୁକ୍ଷେର’
(ବୁକ୍ଷର), ନିତି (ନିତି), ‘ବଲନି’ (ବେଳନି),
(କିନ୍ତୁବା)’ (କିନ୍ତୁବା !)

୭୪ ପୃଷ୍ଠାରେ “ନ କହିଲୁ ଛଡ଼ା ଚେଲି ? ” ଗାଁଳମାନଙ୍କ କାନକୁ କିପରି ଖୁଦୁଛି ?

ଷ୍ଣୁ ଅଧ୍ୟାୟ ।

“ ଭୁଣ ହୁଅ ” “ ରନ ହୁଅ ” ହୋଇଥାଏ !
ମଣିନାୟକ କହୁଛି—“ ଅଜ୍ଞା ମୁଁ ଗରିବ ଖେକ—ନିତାନ୍ତ
ଧର୍ମିତ “ରଙ୍କ” ; ମୁଁସେ ଟଙ୍କା କରଇ କେଉଁଠାରୁ ପାରବି ? ”
ଟଙ୍କମାନେ ରଙ୍କ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ବାହାର କରିବୁ ।

ଦୀର୍ଘୀୟ ଶଣ୍ଟି-ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଗରଭଦ୍ଵାରା ଗୁହର ସିଂହଦ୍ଵାର ଦେଖି ଲେଖକ
ଓଡ଼ିଶାର କାରିଗରମାନଙ୍କ ଅପାଦ ରତନା କରିଅଛନ୍ତି ।
ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରକ୍ଷୁର-ଶିଳ୍ପ ଶତମାନରେ ପ୍ରଶଂସିତ ହୋଇ-
ଥିଲେବେଂ ସିଂହ ମହାଶୟକ ମନ୍ଦରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଅଛି ଯେ
ସିଂହଦ୍ଵାର ସନ୍ଧିଖରେ ପ୍ରାପିତ ସିଂହ ଦୁଇଟି “ସାରମେସ୍-
ଭବପ୍ରାପ୍ତ” । ଦ୍ୱାର ସନ୍ଧିଖରେ “ପ୍ରକୁତ ସିଂହ”ର ମୁଣ୍ଡି ନ
ଥିଲେ ଯେ ସିଂହଦ୍ଵାର ହେବନାହିଁ ଏମନ୍ ନୁହେ ।
ସିଂହଦ୍ଵାରର ଅର୍ଥ ପ୍ରଧାନ ଦ୍ୱାର, ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାକୁ ସାଧାରଣ
କଥାରେ ସଦର ଦିନା କହନ୍ତି ।

ଦୀର୍ଘୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

“ପୂଜା-ମୁନନ୍ଧ” କେଉଁ ସମ୍ମତ ଶବ୍ଦରୁ ଉପ୍ରଦେଶ, ତାହା
ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଜଣା ଦାହିଁ । ଦେଖିବ କଥିତ ଭାଷରେ ।
ଆମ୍ବମାନେ କହିଥାଏଁ, ପୂଜାମୁଣ୍ଡି । ୧୦ । ପୃଷ୍ଠାରେ “ ସେ
ନିତାନ୍ତ ପେଲୁ ” ଲେଖିବା ଦ୍ୱାର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ
ହାସ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ଦୀର୍ଘୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

୧୧୩ ପୃଷ୍ଠାରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଶୋଭବିଶକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି
କହୁଅଛି, “ଯମେ ନିଲେଣ୍ଡ ଯା, ମାରିଯେ ନିଲେ ଓ ତା ”
ଏହି ଉଚ୍ଚିର ଅର୍ଥ ଦରଖାର ଘରରେ ବୁଝାଇ ଦେବା ପାଇଁ
ସିଂହ ମହାଶୟକ ଫୁଲନୋଟରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଯେ ଓଡ଼ିଶା
ଦେଶରେ କରଣ କାରିବ କନ୍ଦା ଶଶୁର ଘରକୁ ଗଲେ
ଅଛି କେବେହେଁ ବାପ ଘରକୁ ଆସିପାରେନାହିଁ । ତର
ମଧ୍ୟ କେବେହେଁ ଶଶୁର ଘରକୁ ଆସିପାରେନାହିଁ । ଧନ୍ୟ
ନିତାନ୍ତମାନନ ! ଓଡ଼ିଶାବାସିଙ୍କୁ ଯାହା ଅଜଣା, ତାହା
କୁମୁର ଅଭ୍ୟକ ଉଭାବନା ଶତି ଦ୍ୱାର ସମାଜର ପ୍ରଥା ବା
ଜାତିମୁଦ୍ରା ପ୍ରଥାରୁ ରମ୍ଭ ପୁଷ୍ଟକରେ ଯାନ ପାଇଅଛି । କିନ୍ତୁ
ମନେ ରଖ କୁମୁର ଲେଖିବା ଅନୁଯାୟୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରକଳିତ
ଦେଖିଗୁର କିମ୍ବା କୁଳାଶର ପରିବର୍ତ୍ତି କିମ୍ବା ସଂଶୋଧିତ

ହୋଇ ଯିବ ନାହିଁ । ଏଥପାଇଁ ରୁମ୍ଭେ କହିଅଛ ପର, ଏ
ପୁଞ୍ଜକଟିରେ ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜର ଯଥାଯଥ ଚିନ୍ତ ଅଙ୍ଗିତ
ହୋଇଅଛି ! ଆମ୍ବମାନେ ପୁଷ୍ଟକ ଖଣ୍ଡିକ ଆଦେୟାପାନ୍ତ
ପାଠ କର କେବଳ “ଅଯଥା ଚିନ୍ତ”ର ଅନ୍ତର୍ଗ୍ୟ ଉଦାହ୍ର
ରଣ ପାଇଅଛି ।

“ଭୁଦ୍ୟାସାମା”, “ମାରକିନା”, ବି (ଭିଥ ଅର୍ଥରେ)
ବଜୋହଳ-ସମିଶ୍ରଣର ପରିଚୟ ଦେଉଅଛି ପର !

ଚର୍ବି ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଲେଖକ କହନ୍ତି, “ଉଡ଼ିଶା ଦେଶେ ସାଧାରଣତଃ
ଶୁଦ୍ଧପାତାତିଥି ଅନ୍ୟଥିକାରେ ପ୍ରଥା କାର, ଧନ୍ୟ
ଆମ୍ବିୟ କୁଟୁମ୍ବ ରିନ କେହି କାହାରେ ଶୁଦ୍ଧେ ଖାନ ପାୟ
ନା । ” ବଜୋହଳ ପ୍ରଥା ଯେ ଓଡ଼ିଶାଦେଶ ଅଗେକା
ଦିଶକ୍ଷେ ମୁଖକ, ତାହା ଆମ୍ବମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁନାହିଁ ।
ଯମନ୍ତ ମୋହନ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅନ୍ୟ ସବୁ ବିଷୟରେ ଯେପରି
ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଦେଖିଅଛନ୍ତି, ଅନ୍ତଥିଥିକାର ବିଷୟରେ ସୁରା
ଅକ୍ୟ ପ୍ରଚନ୍ଦର ପ୍ରଦ୍ୟୋଜନ ବୋଧ କରିନାହାନ୍ତି ।

ଷ୍ଣୁ ଅଧ୍ୟାୟ ।

କାଠମୋଡୀ ବିନ “ମହାପୃଷ୍ଠାୟ ଶାସନକର୍ତ୍ତାଗା”ଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା, ଏ ସବାଦ ଲେଖକ କେଉଁଠାରୁ
ପାଇଲିଲେ ? ଏହିବେତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକାର ଓଡ଼ିଆ ଶାଜା କରି-
ଥିଲେ, ଏହା ସ୍ମୀକାର କରିବାକୁ ଯଶନ୍ତ ମୋ ହୁନ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା
ଲଜ୍ଜା ଗୋଧ କରିବେ ।

୧୧୫ ପୃଷ୍ଠାରେ ଶଣ୍ଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ପରି ଦିଆ ହୋଇଅଛି—
ଯେପରି କି ଏହା ଶଣ୍ଟ ଆଦର୍ଶ ପରି । ଅର୍କଶିଳ୍ପର
କେତେକ ବଂକ୍ତି “ବୁଦ୍ଧମାନ” ଲେଖନ୍ତି ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ
“ଲେଖିବା କାରଣ ଏହି କି” ବିଶ୍ୱାସ ବ୍ୟାପାଦ ଓଡ଼ିଆ
ଲେଖକ କେବେହେଁ ଲେଖିବେନାହିଁ । “ଆଜିଶ୍ଵର
ସେବକ” ଅଜ୍ଞାଧୀନ ସେବକ ହେବ । ଏହି ଭୁଲ ବୋଧ
ହୁଏ ମୁଦ୍ରଣ-ଦୋଷରୁ ଘଟିଅଛି ।

ଲେଖକ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ଓଡ଼ିଆ ଶବ ବିକୃତାକାରରେ
ଉଚ୍ଛବ୍ଦ ତିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଯାଏନ କରିଅଛନ୍ତି । ଯଥା “ଓନ୍ଦ୍ରାସ”
(ଉଆସ), “ଦଳବେହାର” (ଦଳବେହେର), “ମଣିମ !
ପଡ଼ିବା ହନ୍ତୁ” (ମଣିମ ! ପଡ଼ିବା ହନ୍ତୁ), “ସଲ୍-
ଇକ ବିଜେ” (ସୁଲେଇକି ବିଜେ), “ପଢ଼ୋଡ଼କୁ ବିଜେ
ହନ୍ତୁ” (ପଦ୍ମଭକୁ ବିଜେ ହନ୍ତୁ), “ପ୍ରମ, ଅବଧାନ କରିବା
ହନ୍ତୁ” (ପ୍ରମ, ଅବଧାନ କରିବା ହନ୍ତୁ), “ପ୍ରକୁତି”

ପ୍ରକରତ, ବଜଳାରେ ଉଚାରିତ ପ୍ରକଟିତ ନୁହେଁ); “କାହିଁକି
ପାଟି କରୁଛୁ—ଛଡ଼ା ଦୂଷ୍ଟ ଲୋକଗୁଡ଼ା ଆବିକା ରଜାଙ୍କର
ଦରବାର ହୁଅଛି—ଉଠି ଯା—ମିଛାରେ ଓଜୋର କର-
ବାକୁ ଆଉଛୁ—ଖଜନା ନ ଦେଇକିରି ମ ଗନା ଜମି
ଖାଇବୁ— ଉଠି ଯା—ଛଡ଼ା—” ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲାଣି । ଆଉ
ଅଧିକ ଉଦ୍ବାଧରଣ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ଏତକରୁ
ପ୍ରମାଣ ଯେ, ଯଶ୍ରମୋହନ ଓଡ଼ିଆ ସଂଗାରେ—ଆସାଦିତଃ
କଥୁତ ଓଡ଼ିଆ ସଂଗାରେ—ଏକ ମହାପଣ୍ଡିତ !

୧୮୬ ପୁଷ୍ପାରେ ଲେଖକ ବିଦ୍ୟୁତ କର କହିଅଛନ୍ତି ଯେ,
ଓଡ଼ିଶାରେ କିଏ ଗ୍ରେଟ କିଏ ବଢ଼ି ଦାହା ଠିକ କରିବାର
ଗୋଟିଏ ମାପକାଠି ଅଛି । ସେହି ଗୋଟିକ ଶବ୍ଦାର
ମହିଣା ଓ ସୂଳିତା, ମାପକାଠି ଠିକ । କିନ୍ତୁ
ଏ ମାପକାଠି କଣ କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଛି, ଆଉ
କେଉଁଠାରେ ନାହିଁ ?

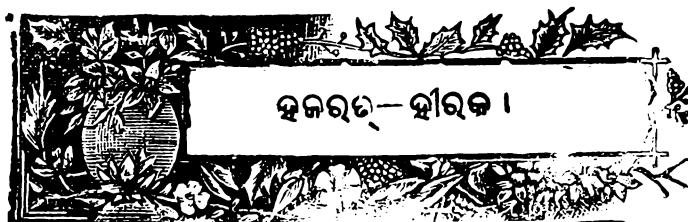
ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଲମ୍ବାଦର ଉକ୍ତିର ବାବୁଙ୍କ ଶଷ୍ଟାର ବଣ୍ଟିନା କରିବାକୁ
ଯାଇ ଯଥିନ୍ତି ବାବୁ ପାହାକର ଟିକି “ବାନାରେତ
ଲେଜେର ମଧ୍ୟ ଧୂଳିଚେତେ” କହିଅଛନ୍ତି । ଶିଖ ଧାରଣ
କରିବାର ପ୍ରକୃତ ଅଭିଗ୍ରହ ଲେଖକଙ୍କୁ କଣ ଥିଲେ
ଏହେ ବଡ଼ ଉପମାଟାଏ ଦ୍ୱାରା ନିଜର ଲେଖିବା ଉଣ୍ଡାଟା
ପ୍ରକାଶ କରି ନ ଆନ୍ଦୋ ।

୧୭୩ ପୁଷ୍ଟାରେ “ମୁଁ ଯାଉଛୁ ପବ୍ଲ—ଟିକେ ସବୁଗ
କରି ପାରନାହିଁ !” ଲେଖକଙ୍କର ବିଚିନୀ ଓଡ଼ିଆ ଜୀବନର
ପରିଚୟ ଦେଉଅଛି । ୧୭୪ ପୁଷ୍ଟାରେ “ଆଜା ଶ୍ଵମୁ
କରଣେ ! ତୁମି ସପ୍ତ୍ୟ କହିଲୁ ?” କର୍ତ୍ତା ଓ କିମ୍ବାର ବିଚିନୀ
ସମ୍ମଳ ଦେଖି ହାସ୍ୟ ସମ୍ବଲଣ କରି ହେଉନାହିଁ । କନ୍ଦଳ
ଯାକ ତି ବାଳ, ଗୋଟି ଗୋଟି କରି କାହିଁବୁ କେବେ ?

ଶ୍ରୀ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ମୋହନ ହେଳାପଦି ।

ଇଂଗ୍ରିଜୀ ଅନ୍ତବାଦିତ ।)

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସମୟର ଘଟନା ବଣ୍ଣିତ ହେବ,
ସେହି ସମୟରେ ଅସୀମାଦୁଷ୍ଟକ ମୋଗଲ ଶର ବାବେ
କାବୁଲରେ ନିରଜୁଣ ଆଧ୍ୟତ୍ମ୍ୟ ଶ୍ଵାସନ ପୂର୍ବକ ପରମ
ଆନନ୍ଦରେ ଓ ନିଃଶବ୍ଦ ଚିତ୍ତରେ ପାଖାଳନ କରଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ପୃଷ୍ଠୀ ଶାନ୍ତି ଓ ନିରୁଦ୍ଧବେଚ୍ଛଦୟରେ ଦିନ ଯାଏନ
କରିବା ପାଞ୍ଜର ଭାଗ୍ୟରେ ଘଟି ନ ଥିଲା—ଯେହେତୁ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରବଳ ଗାସନା ସେହି ସମୟରେ ପାଞ୍ଜର ମନକୁ
ଶୁଭ୍ୟବରେ ବିକ୍ରି କରି ଦେଉଥିଲା । ଯଦ୍ୟପି ମନୁଷ୍ୟର
ଖଳ୍କ ବନ ମାନ ପ୍ରଭବ ଓ ସୁଖଶାନ୍ତି ଦମଶାୟ ଉନ୍ନତ ଓ
ବିକାଶ ପ୍ରାୟ ହେଉଥାଏ, ତଥାପି ଅଧିକତର ସୁଖଶାନ୍ତି
ଓ ବାହ୍ୟୀ, ଉଚ୍ଚତର ସମ୍ମାନ ଓ ପ୍ରଭବ ଲାଭ କରିବା
ସକାଶେ ପାହାର ମନ ସୁତ୍ତି ପ୍ରଧାଦିତ ହୁଏ । କାମନାର
ବୈଳକ୍ଷ-କବଳରୁ ଅଧ୍ୟାହତ ପାଇବ, ଏପରି ଶକ୍ତି କେଉଁ
ମ. ନବ-ସନ୍ତାନର ଅଛି ? ଯେ ଆଭାରିଲା, ସେ ମନୁଷ୍ୟର୍ଥି

ଧନ୍ୟ, ପାହାର ମନରେହଁ ସବଦା ସୁଜ୍ଜ ଶାନ୍ତି ବିଷକିତ-
ପାହାର ହୃଦୟରୁ ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତ ଶୋବଦ୍ୟଶବ୍ଦରୁହିତ ।
କିନ୍ତୁ ବାବର ବା କିପରି ବାସନା-କିରଣ୍ଡର ହୋଇ-
ପାରନ୍ତେ ? ସେ ତ ଜଣେ ଗଜା ! ସାମାଜିକ୍ୟଲକସାଦୁଷ୍ଟ
ମୋଗଲ ଖର !

ଶତ୍ୟଶାମଳା, ପୁରୁଷେଶାଲିମ ସୁବିଷ୍ଟ ଭାରତଭୂମି
ଉପରେ ବାବରଙ୍କ ଲେଖିପ ଦୃଷ୍ଟି ନିଯତିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଭାରତବିଜୟ-ଲିପା ପାଞ୍ଚର ଦୁଇଦଳୁ ସେତେବେଳେ
ବିଶେଷଭବରେ ଅଲୋଚିତ କରିଦେଉଥିଲା । ସେହି
ଦୁର୍କ୍ଷୟ ବାସନାର ଏକାତ୍ମ ବଶବର୍ଧା ହୋଇ ସେ ଭାରତ
ଜୟକିରଣ ନିମନ୍ତେ ତିରଥର ଚେଷ୍ଟା କରି କୌଣସି
କାରଣରୁ ବିପଳମନୋରଥ ଫ୍ରାଇ ବସିଥିଲେ । ଭର୍ଯ୍ୟ-
ବପୁରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଗୋପ ଉପେଚିତ ହେଲା । ତତ୍କାଳୀନ
ଦିଲାଶାସକ ଭାବୁଛିମନେଶାଙ୍କ କୃଶାସନ ଯୋଗୁ ତାହାଙ୍କ
ଦିଲା-ସିଦ୍ଧାସନରୁ ଅନ୍ତର କରିବା କାରଣ କତିପ୍ଯ

ରଜସ୍ଵତ ସେନାପତି ବାବରଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି
ତାହାଙ୍କ ସତଳବଳରେ ଭରତକୁ ଆହ୍ଵାନ କଲେ ।
'ଦିବତ୍ତି' ଅତୁଷ୍ଣକୁ ଶିକା ଛୁଡ଼ିଗଲା ।' ଏହି ହେଉଥିବୁ
ମେଲକେ କହିଥାନ୍ତି, "ମଞ୍ଚ ଲୋଡ୍ଭୁଥିଲ ଯାହା, ବୈଦ୍ୟ
କହିଦେଲ ତାହା ।" ଏହି ଅଭିକଳ୍ପ ସୁଯୋଗ ପ୍ରାୟ
ହୋଇ ବାବରଙ୍କ ଆନନ୍ଦର ଆର ପରିସୀମା ରହିଲ ନାହିଁ,
ତାଙ୍କର ଭରତବିଜ୍ୟାଶା ବଳବଣ୍ଡ ହୋଇ ଉଠିଲ । ସେ
ଭରତାରମୁଖରେ ସମର-ୟାତ୍ରା କରିବା ସକାଶେ ପ୍ରସୁତ
ହେଲେ ।

ସେହି ସମସ୍ତରେ ଆପନାନ୍ତିରାନ-ଦେଶାନ୍ତରଗତ ଦ୍ୱାରା
ନାମକ କ୍ଷୁଦ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ନନ୍ଦିକ ମୋଗଲ ସେନାପତିଙ୍କ
ଅଧୀନରେ ପରିଗୁଲିତ ହେଉଥିଲ । ସେହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟର
ପ୍ରଧାନ ନଗର ଥିଲ ହକରତ । ସେନାପତି ନଗରେ
କଣ୍ଠସ୍ଥିତ ଏକ ସୁରମ୍ଭ ସୁଦୂର ଦୁର୍ଗରେ ସପରିବାର ବାସ
କରୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର କନଶ୍ଵ ଭ୍ରତୀ ମୁକୁରବଣ୍ଣୀ ଜଣେ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରଜଦୂତ ଥିଲେ ।

ଦିନ ମୁକୁରବଣ୍ଣୀ ଗୁରୁତର ରଜଦୂତ ଶକଦୌତ୍ୟ ସାବଧନ
କରି କୌଣସି ଏକ ସୁଦୂର ଶ୍ଵାନରୁ ଅଣ୍ପୁଷ୍ଟରେ ହୁକ-
ରହିଲୁ ଫେରୁଥିଲେ । ସଙ୍ଗରେ କେବଳ ଛାନଙ୍ଗ ସଶ୍ଵତ୍ତ
ହେତିକ ମାତ୍ର । ସମସ୍ତେ ଦ୍ୱାରାର ଦୁର୍ଗ ପ୍ରତି ବିଦ୍ୟୁତ୍-
ବେଗରେ ଧାବିତ । ସେତେବେଳେ ବିସ୍ତର ସମାବେଶରେ
ଦ୍ୱାରାର ନଗର ଗୁରୁତ୍ୱାସ୍ୟମୟ । ଗୁରୁତ୍ୱାସ୍ୟମୟ
ରଜଦୂତଙ୍କ ବଦନ-ମଣ୍ଡଳ ମଧୁରଷ୍ଣୋତ୍ତମୁଳ । ମୁକୁରବ-
ଦୁର୍ଗର ଦ୍ୱାରାଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଦେଖିଲେ, ଦୁର୍ଗଟି
ଏକାବେଳକେ ଜନଶୂନ୍ୟ—ପ୍ରାଚୀର ମଧ୍ୟରେ ଗର୍ବର
ନିଶ୍ଚିତା ଦିଗନ୍ତ ।

ସେହି ନିର୍ଜନତା—ନିଷ୍ଠବ୍ଧତା ଶାନ୍ତି-ସୂଚକ ମୁଦ୍ରା
ବୋଲି ସେ ହଠାତ୍ ବୁଝିପାରିଲେ, ଯେହେତୁ ଦୁର୍ଗର
ପ୍ରଧାନ ତୋରଣଟି ଶାନ୍ତିଭଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲ ଏବଂ
ପ୍ରବେଶପଥର ରଖାବଣେଶ ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ପୃଷ୍ଠାଗୋଟର
ହେଉଥିଲ । ଏହି ଦାରୁଣ ଦୁଶ୍ମନ ମୁକୁରବଙ୍କ ମନରେ
ଯୋର ଅଶଙ୍କା, ବିଷୟ ଓ ସଂଶୟ ଯୁଗପତ୍ର ଅନୟନ
କଲ । ଶାନ୍ତିଭଣ୍ଡ ଉତ୍ତରେ ଅଣ୍ପୁଷ୍ଟରୁ ଅବତରଣ କରି
ପ୍ରିହିତୁର ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ତାଙ୍କର
ଦୁର୍ଗରିରେ ବାଧା ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସେଠାରେ ତାଙ୍କର
କୌଣସି ଶନ୍ତି ମନ୍ତ୍ର ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଦୁର୍ଗ
ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ଅତି ଦୃଷ୍ଟିପାତ କଲେ, ସେଠାରେ
ମୁଖ୍ୟର ଭଣ୍ଡର ଛାଯା ଏବଂ ବିଧୁଂସର ବିରାଟ ଦୁଶ୍ମନ ।

ମୁକୁରବ ଗର୍ବର ଦୁଃଖରେ ଅରଭୁତ ହେଲେ—ତାଙ୍କର
ବିଷୟ ଓ ସଂଶୟ ହିମଶିଖ ଦୁଇପ୍ରାପ୍ତ ହେଲ । ପରେ
ପ୍ରାସାଦ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ଦେଖିଲେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ
କଷତ ମନୋହର ପର୍ବା ଓ କାଷ୍ଟ ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ ସକଳ ଶିନ୍ଦରିନ୍
ବିଧୁଂସ—ଭାବ ପେଟିକାସମ୍ବନ୍ଧ ଏଣେ ଦେଖେ ନିଷିଦ୍ଧ ।
କୁଟିମରେ ପୁରୁଷ, ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବାଳକବାଲିକାମାନଙ୍କ ମୃତ
କଲେବର ରକ୍ଷଣଶୀଳି-ପ୍ରାଦୁରରେ ଭାବମାନ ! ଏହି
ଦୁଶ୍ମନ ଦେଖି ତାଙ୍କ ଶରୀର ବାହ୍ୟନିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ହୋଇଲେ ।
ମନେ ହେଲ, ଯେଦି ଭୟନକ ଭୂମିକମ୍ ଯୋଗୁ
ପ୍ରାସାଦଟି ରସାତଳକୁ ଖୁଅଛି । ଯେଉଁ ଆଜେ ମୁହିଁବ,
ସେହି ମୁଖ୍ୟ କରିଲ ମୁହିଁ—ସେହି ସବନାଶର ଶରୀର
ଦୁଶ୍ମନ ।

ତହିଁ ଉତ୍ତରରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଉପରିକଷକୁ ଯାଇ କଷିତ-
କଲେବର ଓ ବିଷୟ ବିଷାରିତ ନେତ୍ରରେ ଦେଖିଲେ,
କଷଟି ତାଙ୍କର ଆମୀୟ ଦେଖିଲେ ଓ ବିଧୁଂସ ପରିଶୁରକ-
ଗଣଙ୍କ ମୁତ୍ତ-ଶରୀରରେ ପରିପୁଣ୍ଡ—ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର-ଢୋଇ
ନିଜ ନିଦ୍ୱତ ଶିଶୁକୁ କୋଳରେ ଧରି ନିଜ ବିଷୟକରେ
ଶାନ୍ତି କୁରିକା ଦିକର ଚିର-ନିଦାରେ ଶାନ୍ତିଦା । ହେଲ
ବୁଝି ପାରିଲେ, କୌଣସି ଆକର୍ଷିତ ଦୁର୍ଗଟନା ଯୋଗୁ
ନିଷୟହାୟ ଓ ନିରାଶ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ସେନାପତି-ପରା
ଆମ୍ବଦିତ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି । ଦେଖିଲେ, ଭ୍ରତ୍-ଦ୍ୱାରୀଙ୍କ
ଶରୀରରୁ କଳୟ, କଣ୍ଠଭୂଷଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆରରଣ
ସକଳ କଳକୁରପୁର୍ବକ ବାହାର କରି ଯାଇଅଛି । ଏହି
ବିଷୟକାନକ, ଘାତ-ଉପାଦକ ବିକଟ ଦୁଶ୍ମନ ଦେଖି ତାଙ୍କର
ଶରୀର ଦ୍ଵାରା କଷିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲ । ସେହି ନିଦାରୁଣ
ପରିଷ ପଟକାବଳୀର ବନ୍ଧୀନା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ଘାତ-
ବିଜତତ ଚିତ୍ତକୁ ପରିଦ୍ୱାସ କରିପାରିବ, ଏପରି କୌଣସି
ମନୁଷ୍ୟକୁ ସେଠାରେ ଖୋଜି ପାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।
ସେତେବେଳେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ସାହସ ଯେପରି ମୁକୁରବଣ୍ଣୀ କ
ହୁଦୁର କିଣ୍ଠି କାଳ ସକାଶେ ବିଦାୟ କେଇଥିଲ ।

ପରିଶେଷରେ ମୁକୁରବଣ୍ଣୀ ସେହି କଷଟର ଏକ
କୋଣରୁ ମନୁଷ୍ୟ-କଣ-ନିଃସ୍ଵର ଏକ କ୍ଷୀଣ ଶବ୍ଦ
ଦେଖିଲେ, ଜଣେ ଶୈତି-ଶୁଣ୍ଟ ବୁଦ୍ଧି ସେଠାରେ ମୁମ୍ଭୁ
ଅବସ୍ଥାରେ ପଥିତ । ତାହା ପ୍ରତି ନିଶ୍ଚକ୍ଷଣ କରି ବୁଝିପା-
ରିଲେ ଯେ, ସେହି ବୁଦ୍ଧି ଆଉ କେହି ନୁହନ୍ତି, ତାଙ୍କର
ଛିତକାନୀ, ଧର୍ମପ୍ରାଣ ପୁରୋହିତ । ସେହି ରକ୍ତାନ୍ତ ଶବସରି
ମଧ୍ୟରେ କରି ମନ୍ତ୍ରଲାକାଣ୍ଡୀ ବନ୍ଦୁ ଜବଦାବପ୍ରାରେ

ଦେଖି ମୁକରବ୍ କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରମ ହେଲେ । ବୃକ୍ଷ ପୁରୋଧିତ ଦକ୍ଷିଣ ହପ୍ତର ତନିଗୋଟି ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠି କରିଛି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ତାଙ୍କ ଶଶରର ଏକ ପାଣୀରେ ଏପରି ଗୁଡ଼ ଆସାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ତାଙ୍କର ଆଜି ଅଳ୍ପ ଯଣ ମାତି ତାକି ଥିଲା । ଯାହା-ହେଉ, ମରଣୋନ୍ତୁଶ ବୃକ୍ଷ ପୁରୋହିତ ମୁକରବ୍ ଖାନଙ୍କୁ ସେହି ଲୋମହର୍ଷଣକାଶ କାହାଣୀ ଶୁଣାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା-କଲେ । ଭାଷଣ ଭାବରେ ଆହୁତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ସାଶୁନ୍ଦରିନାରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ନିଶ୍ଚାସ ତ୍ୟାପକର ଅତି କ୍ଷାଣ ଅପ୍ରକ୍ଷେପ ସୁରରେ କହିଲେ, ”ସେ ହର ମୁକରବ୍ ! କିନ୍ତୁ ଦିନ ପୁରୋଧି ଦୁଇ ଭାଇ ପ୍ରତିବେଶୀ ସେନାପତି ସୁତ ମୁକ କରିବା ଭିନ୍ଦେଶ୍ୱରେ ସଦଳବଳରେ ଯାଏ କରିଥିଲେ । ପଥମଧ୍ୟରୀ କୌଣସି ଏକ ପ୍ଲାନରେ ଶାଶ୍ଵତ-ସେନାଦଳ ଲୁକାସ୍ତିତସବରେ ଅବଶ୍ଵିତ କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ, ଦୁର୍ଗାଶିବଶତଃ ଆସୁ ସେନା-ପତି ମହୋଦୟ ସେହି ସେନାଦଳ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସହିତ ଆବାନ୍ତ ହୋଇ ସେବିନ୍ୟରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗକଲେ । ଏହି ଦାରୁଣ ସମାଦି ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ମନ୍ୟୁର ନାମକ ଜଣେ ଦିମ୍ୟ-ଦତ୍ତ ନିଷ୍ଠୁର ଅନୁଭବରେ ସୁତ ବିଜନ ପର୍ବତାବାସରୁ ଅବଦରଣକରି ଲୁଣନ କରିବା ଅରିପ୍ରାୟରେ ବିଳଦୂର୍ବଳ ପ୍ରାସାଦ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ହେଲା । ଦୁର୍ଗଭାଷୀସେନାଗଣ ଉତ୍ତରରେ ଦୁର୍ଗରକ୍ଷାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ, କିନ୍ତୁ ଅଧିକଷ୍ଟାଣ୍ୟକ ଦୟୁଦଳଙ୍କ ଆଷମଣରେ ନିରୁଷାହିତ ହୋଇ ପରିଶେଷ-ରେ ସେମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ । ଦୟୁଦଳ ପ୍ରାସାଦର ଧନରତ୍ନାଦ ଲୁଣନ କରି ନିଜ ଶିର-ଦୁର୍ଗକୁ ଫେରିଲେ । ସେମାନିନ ହଜରତ୍ର ସକଳ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଦେଇ-ଅଛନ୍ତି ; କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରମନାର କଥା, ହଜରତ୍ର ପ୍ରାଣ—ଏହି ହାରକ ଶଣ ନେଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି । ତାହା ନେବାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଷ ଅନ୍ଦୁଷଣ କଲେ, କିନ୍ତୁ ତିଫଳମନୋରଥ ହୋଇ ଫେରିଲେ । ସେହି ପ୍ରାଣ-ଚମକପ୍ରଦ ଅରିନ୍ଦର ଯବନକା-ପତନର ଅବ୍ୟବହିତ ପୁରୋ ଦୁଇ ଶ୍ରୀ-ଦ୍ଵୀପ ଅଳ୍ପିତିଷ୍ଠବରେ ଏହି ହାରକଶଣ ମୋ ସ୍ଵପ୍ନର ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ଦଢ଼ ବିଶାସ ଥିଲା, ନିର୍ମିମ ଶାନଦଳ ପୁରୋହିତ ବୋଲି ମୋତେ ଶୁଣ ଦେବେ; କିନ୍ତୁ ହାୟ ! ପାଷଣ-ଦଳ ମୋ ପ୍ରତି ଉତ୍ସବଗର ଆହମଣ କଲେ । ମୁଠପ୍ରାୟ ହେଲେହେମୁଁ ହାରକଶଣିକ କୌଣସିରେ ରକ୍ଷା କରି ପାରି-ଅଛୁ । ଏହି ଦୂର୍ଗର ପ୍ରକତ ଉତ୍ସବକାଶ ଭୁଲେ, ସୁତ୍ରର ଦୁଇ ହସ୍ତରେହୁଁ ଏହି ଅମୂଳ୍ୟ ରତ୍ନ ସମର୍ପଣ କରୁଥୁବୁ । ଦୁଇ ସେବାରେ ମୁଁ ଜାବନ କଟାଇରଥି ଏବଂ ଦୁଇ ସକା-

ଶେହୁ ବାର୍ତ୍ତମାନ ରହିଥାମ ତ୍ୟାଗ କରୁଥୁବୁ ।” ପୁରୋହିତ ଏହା କହି ମୁକରବ୍ ଶୀଙ୍କ ହସ୍ତରେ ହାରକଶଣିକ ସମର୍ପଣ-କରିବାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ତାଙ୍କ ଶଶରବୁ ପ୍ରାଣ ତାମ୍ଭ ରହିଗଲା ।

ମୁକରବ୍ରଣ୍ଟା ବ୍ୟଗ୍ରଭବରେ ହାରକଶଣିକ ନିଜ କଟି—ବେଶ୍ଵନ-ବଦ୍ଧ-ମଧ୍ୟରେ ଭରତ କରି ପ୍ରାସାଦରୁ ବନ୍ଧରେ ହେଲେ । ଦ୍ଵାରଦେଶରେ ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚଜଣ ସେନିକ ତାଙ୍କ ପ୍ରାସାଦରେ ଥିଲେ । ସେଠାରେ ଉପର୍ତ୍ତି ହେବା ଶଣ ସେହି ପାଞ୍ଚଜଣ କହିଲେ, ସେ ପ୍ରାସାଦ ଅଭ୍ୟନ୍ତରକୁ ଯତା ବେଳେ ପ୍ରକ୍ଷମ ସେନିକ ତାଙ୍କ ସଶାନ୍ତର ପରେ ପ୍ରାସାଦରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଏବଂ ମୁକରବ୍ରଣ୍ଟା ପ୍ରାସାଦରେ ବନ୍ଧରେ ବାହୁଦିଲାରେ ହେଲାଇମୁଖରେ ପଳାୟନ କଲା । ମୁକରବ୍ ଏହା ଶୁଣି ପ୍ରକ୍ଷମ ଦୁଇ ପାରଲେ ଯେ, ତାକର ଅନୁ-ପ୍ରକ୍ଷମ ସେନିକଟି ବାସ୍ତବକ ଦଶାସ୍ତବାଦକ; ପୁରାଗଂ ସେ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ ଏବଂ ଭାଗ ବିଦତ ସକାଶେ ପ୍ରମୁଦ ହେଲେ । ଭିନ୍ଦେଶ୍ୱରରେ ନଗରବାସିଗଣ ସେଠାରେ ଆସି ସମବେତ ହେଲେ । ଶିବ ଅସନ୍ନ ଜାଣି ଏବଂ ସେହି କରଣ୍ଟ ତାହାଙ୍କୁ ସେହି ପ୍ଲାନ ଅତି ଶୀଘ୍ର ପଥିବାକୁ ହେବା ପ୍ରିକରି ମୁଢି ବ୍ୟକ୍ତିମନଙ୍କ ଅନ୍ତେଷ୍ଟି କିମ୍ବା ପ୍ରପନ୍ନ କରିବା ସକାଶେ ମୁକରବ୍ ସମବେତ ନଗରବାସିମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କଲି; ପୁଣି ଉଚ୍ଚିତ ମାତ୍ରେ ସେହି ପ୍ଲାନରୁ ପଳାୟନ କରିବା ସକାଶେ ପ୍ରମୁଦ ହେବାକୁ ଉପର୍ତ୍ତିତସେ ନିକମ୍ବାନଙ୍କୁ କହିଲେ ।

ମୁକରବ୍ ଶୀଁ ଓ ଦୂର ପୁରାହିତକ ମଧ୍ୟରେ ଦେଇଁ କଥୋପକଥନ ଚିନ୍ତିତ, ଏବଂ ଦେଇଲେ ଯାହା ଦିନ-ଧିଲ, ସଳାଦକ ସେନିକଟି ସେହି ସକଳ ଶୁଣିଥିଲୁ । ସେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ହାରକ ଶଣ କଟି ହଜରତ ଆଦିମଣକାଶ ଦୟୁଦଳ ସହିତ ସହିତ ନିଳିତ ହେଲେ ତାହାର ଦୁଷ୍ଟ ସକଳ ଅନାୟାସରେ ସଫଳ ହେଉପାରିବ ଭାବ ନିଜ ଅଶୁଷ୍ଟରେ ଦୟୁଦଳ ବିଜନ ବାସାରମୁଖରେ ଦୂର ଅଗସ୍ତର ହେଲା । ସେହି ଦିଗରେ କିନ୍ତୁ ଦୂର ଯାଇ-ଅଛି, ହଠାତ ସେହି ଦୟୁଦଳ ଦ୍ଵାରା ଆଶ୍ରମ ହେଉ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲା । ସେ ଉତ୍କଷଣାତ୍ ଦୟୁଦଳ-କେତେ ମନ୍ଦୁର ସମୁଖକୁ ମାତ୍ର ହେଲା । ମନ୍ସୁର ଜଣେ ଆପଗାନ, କୃଷ୍ଣ-ଶୁଣୁ, ବିଶାଳବନ୍ଧ ମେଳକ, ହଠାତ୍ ଦେଖିଲେ ଏକ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ କମନ୍ସ୍ୟ ଭୂମି ଭୂମି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ହେଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ କୃଷ୍ଣ-

ବର୍ଣ୍ଣ, କଦାକାର କିନ୍ତୁ ଦୁଇଜାମୀ ଘୋଟକ ଉପରେ
ଅବେହଣ କରିଥିଲା ।

ବାରମ୍ବାର ଜଙ୍ଗସ୍ଵିତ ହୋଇ ସେହି ପଳାତକ ବିଶ୍ୱାସ-
ଭାଗକ ସେନିକ କହିଲା, ସେ ଯେଉଁ ଶୁଣ ସମ୍ବାଦ ପାଇ-
ଅଛି, ତାହା ଦୟୁ-ପଢି ମନ୍‌ସୁର ବ୍ୟଷ୍ଟତ ଥନ୍ୟ କାହା
ନିକଟରେ, ବ୍ୟକ୍ତକରିବାକୁ ଏକାନ୍ତ ନାବାଜ । ମନ୍‌ସୁରର
ଆବେଶରେ ଅଧୀକମ୍ପ ଦୟୁଗଣ କିନ୍ତୁ ଦୂରରେ ଯାଇ ଠିଆ
ହେଲେ ନିଜର ବନ୍ଦବ୍ୟ ଅତିଶୀଘ୍ର ଶେଷ କରିବା ସକାଶେ
ଆଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ପଳାତକ ସେନିକ କହିଲା, “ ହଜରତ
—ଶ୍ରବନ କେଉଁ ପ୍ଲାନରେ ଓ କି ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି,
ମୁଁ ଉତ୍ସମର୍ଦ୍ଦେ ଜାଣେ । ଆପଣ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କ
ଅନୁରୋଧ ଯଦ ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି,
ତାହାହେଲେ ସ୍ଵରକଣ୍ଠେକ ଅତ ସହଜରେ ମୋର ଦସ୍ତ-
ଗତ ହୋଇପାରିବ । ତାହା ମୁଁ ନିଶ୍ଚିଦରେ ପାଇ ପାଇ-
ଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ଉପହାରସ୍ଥରୁପ, ଏକଥିରୁସ୍ତ ରଜତ—ମୃଦ୍ରା
ପ୍ରଦାନ କରିବି । ”

ଏହି ଶୁଣି ଦୟୁମ୍ପତ ପୃଷ୍ଠାବ୍ୟକ ସ୍ଵରରେ କହିଲା,
‘ହଜରତ—ଶ୍ରବନ ପର ଖଣ୍ଡିଏ ବନ୍ଦମୂଳ୍ୟ ମନୋହର
ମଣି ପାରଥିଦେଶୀୟ ସାହା (Shah) କିମ୍ବା ରମ୍-
(Rum) ର ସୁଲଭାଙ୍ଗ ମୁକୁଟରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ
ମିଳେନାହିଁ; ତେବେ ଏପରି ଅନୁଷ୍ଠାନ୍ ସ୍ଵରକଣ୍ଠ ଲଭ
କରିବା ସକାଶେ ଆୟୋମାନେ ଯେଉଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁଁ,
ତାହାର ଉପହାର କେବଳ ଏକଥିରୁସ୍ତ ରଜତ ମୃଦ୍ରା !
ତୁମ୍ଭେ ଏପରି ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବାକୁ ଲଜ୍ଜା କା କୁଣ୍ଡଳବାଧ
କଲାନାହିଁ ? ତାହା ଯେଉଁ ପ୍ଲାନରେ ଅଛି, ତାହା ସହ-
ନିଶ୍ଚିଦରେ ଆପଦରହୁଥ ନୁହେଁ ଏବଂ ତାର ପ୍ରାଣି—
ଶ୍ରୀଯୁସ୍ତ ସାମାନ୍ୟ ଶ୍ରମସାଧେଷ ନୁହେଁ । ”

ଉତ୍ସମ୍ଭବ ପାତକ ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି ଏକ ଉତ୍ସେଜିତ ଦାନ୍-
ପୁରୁଷ ଆଚାର ହେଲା । ଅର୍କଦଶ୍ରାଦ୍ୟାପା ଶକ୍ତ ବାଦାନ୍ବୁଦ୍ଧ
ତରେ ପ୍ରିଯ ହେଲା, ସେନିକାଳ ପୋଗାଇବା ଲାଗି
ଦ୍ୱୟାପତର୍ଥୀ ନିଜେ ହୁରକଣ୍ଠେଟି ରଖିବ । ମୁକୁର୍ବ୍ୟ ଶୀଳ
ନିଶ୍ଚିଦରକ ସେନିକ ଥେବି ଶୁଣ ସମ୍ବାଦ କଣାଇବା ନିମ-
ନ ତକେବଳ ପଞ୍ଚାଶତ ସୁର୍ଣ୍ଣମୃଦ୍ରା ପାଇବ ଏବଂ ପ୍ଲାନକ-
ାଣ୍ଡ ଉତ୍ସମ୍ଭବ ହେବାପରେ ତାହାକୁ ଏକଶତ ସୁର୍ଣ୍ଣ ମୃଦ୍ରା
ପାଇବ ଦ୍ୱାରାଯବ । ତୁମ୍ଭି ଅନୁଧାରେ ମନ୍‌ସୁର ନିଜ ଚର୍ମ-
ନିର୍ମିତ କଟିବନ୍ଧମାରୁ ପଞ୍ଚାଶତ ସୁର୍ଣ୍ଣମୃଦ୍ରା ବାହାରକର ସେହି
ଏହି ନିର୍ମିତ ପ୍ଲାନ କାଳ । ପରିଶେଷରେ ସେନିକ ହୁରକ
ନିର୍ମିତ ମୁକୁରଚାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଥିବା କଥା ମୁକାଶ କାଳ ।

ମନ୍‌ସୁର ଅପଣାର ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତଅସାବଧାନଭାବରେ ନିଜ
ପଣ୍ଡାତ୍ମକରେ ରଖି ସେନିକକୁ କହିଲା, ‘ ଗୁପ୍ତ ସମ୍ବାଦ
କଣାଇବା ସକାଶେ ମୁଁ ରୁମ୍ଜୁ ପଞ୍ଚାଶତ ସୁର୍ଣ୍ଣମୃଦ୍ରା ଅଗ୍ରମ୍
ଦେଇଅଛି, ନିଜ ସେନାପତି ପ୍ରତି ରୁମ୍ର ବିଶ୍ୱାସାତକାଳା
ନିମନ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦ୍ୱାରାପାର ଗ୍ରହଣ କର । ’ ଏହା କିନ୍ତୁ
କିନ୍ତୁ ନିଜ ପଣ୍ଡାତ୍ମକାଣ-ବିଲମ୍ବିତ ରଣକୁଠାର (Battleaxe)
ବାହାର କରି ସେନିକର ମତ୍ତକ ଛିନ୍ନ କଲ ଏବଂ ନିଜ
ଅନୁଚରବନ୍ଧକ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିପାତ କର ଜଳଦଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ
କହିଲା, ‘ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିହତ ପ୍ରଭୁତ୍ରୋତ୍ତମ ସେନିକ ବୁଲ୍ୟ
ଆଚରଣ କଲେ ଏପରିହାଁ ପୁରସ୍କୁଳ ହେବ । ’ ତିର୍ହିରାତ୍ରେ
ସେ ମୃଦ୍ର ସେନିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାହାର ପ୍ରଭୁତ୍ରୋତ୍ତମ-ମୂଳ୍ୟ
ସୁର୍ଣ୍ଣମୃଦ୍ରାଗୁଡ଼କ ବାହାର କର ନେଇ ମୃଦ୍ର ଦେହଟିକୁ
ବୁଦ୍ଧ ମୁଖରେ ସନ୍ଦେଖ୍ୟ ନିଷେଷ କଲ ଏବଂ ଅତି କ୍ଷିପ୍ର-
ଗତରେ ହଜରତାରମୁଖରେ ଯଥା କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିଜ
ଅନୁଚରଗଣଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲା ।

ଏଣେ, ପରିଜନ ଓ ବନ୍ଦୁବର୍ତ୍ତକ ମୁତଶଶାର ସକଳ
ସମୟାପ୍ତ କରିବା ସକାଶେ ହଜରତବାସିମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ
ଦେବା ସମୟରେ ମୁକୁରବ୍ୟେ । ଦେଖିଲେ ଯେ,
ଜଣ୍ମଣ ଅଣ୍ଟାରେତ୍ର ପଦବ ଦିଗରୁ ଦୂର ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠି-
ବେଗରେ ଧାବିତ । ସଂପତ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି ଦିନ୍ଦ୍ର ଜାଣିବାକୁ
ତାଙ୍କର ଅଭି ଲେଖନୋପାଦି ବାକି ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ
ପଢ଼ିଶାନ୍ତାତ୍ର ନିଜ ଅଣ୍ଟାରେ ଆସିବ ହୋଇ ସେଧର
କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ସେନିକମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।
ପରେ ସେମାନେ ଏକ ମୁଦ୍ରାଭୂତ ସୁଦ୍ର ଦିଲମ୍ବନ କରି
ସେହି ପ୍ଲାନ ପରିଚ୍ୟାଗ କଲେ ।

ମୁକୁରବ୍ୟ ଏକ ଗିରିଷଟଙ୍କାରମୁଖରେ ଧାବିତ ହେଲେ ।
ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ, ଭାଗ୍ୟ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଯଥ ଅନୁକୂଳ-
ଚରଣ କରେ, ତାହାହେଲେ ସେହି ମାର୍ଗରେ କାହିଁଲକୁ
ଯାଇ ଶାର ବାବରକ ଶରଣପଲ୍ଲ ହେବେ । ମୁକୁରବ୍ୟ
ଏବଂ ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଜନ୍ଯ ସେନିକ ନିର୍ବପଦରେ ଅଳ୍ପ
ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଗିରିଷକଟର ପ୍ରଦେଶ-ଦଥରେ ଯାଇ
ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲେ । ପଣ୍ଡାତ୍ମ ଭାଗରେ କିନ୍ତୁ ମନ୍‌ସୁର ଓ
ତାହାର ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ଅନୁଚରବୁଦ୍ଧ । ଦୟୁମ୍ବଳ ମଧ୍ୟ
ଗିରିଷଟଙ୍କାରମ୍ଭବର୍ଧୀ ପ୍ରସ୍ତରମ୍ଭୁ ପଥରେ ଦ୍ୱାରା ବେଗରେ
ଦରଖିଲେ । ଉଭୟ ପକ୍ଷର କ୍ଷିପ୍ର ଗତ ଜୀବନ-ମରଣର
ସମ୍ଭାବ ପାଇଲେ । ଏକ ଶୁଥ ପ୍ରସ୍ତରଖଣ୍ଡ ଉପରେ ପାଦ-
ପୁଲନ ଯୋଗୁଁ ଆମ୍ବରକ୍ଷା-ପ୍ରୟାସୀ-ପଶ୍ଚର ଗୋଟିଏ ଥିଲା
ଆରୋହି ସହିତ ସେହି ସଂକଣ୍ଠ ମାର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଭୁପଦିତି

ହେଲା । ସେହି ଅଣ୍ଟ, ସେହି ସୌନିକ ପ୍ରତି କାହାର ତୁମ୍ଭେପ ନାହିଁ, ଯହି ନାହିଁ । ଦେଖୁଁ, ଉରମ୍ଭେ ଅନୁଗାମୀ କଳର ଅଣ୍ଟ-ସୁର ଦ୍ଵାରା ଦଳିଛି ହେଲେ । ଲୋହତ୍-ପରିଛଦ-ପରିଦିତ ଏବଂ ସମ୍ବଲ ପାରସ୍ୟ-ବର୍ମ-ସଜ୍ଜିତ ମୁକର ମୁକରବ୍ ହିଁ ଦମ୍ଭୁୟଦଳର ଲକ୍ଷ୍ୟଭୂତ ଶିକାର । ତେବେ ଭୁପତିତ ସୌନିକ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରୁଛି ବା କିଏ ?

ଅନୁସ୍ତତ ଓ ଅନୁସରଣକାରୀ ଦଳ ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଚିରିସଙ୍କଟ ଅପିତ୍ତମ କରି ସୁବସ୍ତିତ ଏକ ପ୍ରାକ୍ତରରେ ଉପନ୍ତି ହେଲେ । ଥେହି ଶ୍ରାବକରେ ତାହାଙ୍କୁ ଏକାକୀ ପରିଦ୍ୟାଗ କରି ରିନ ରିନ ପଥ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ସକାଶେ ମୁକରବ୍ ତାଙ୍କର ସୌନିକମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ବାପ୍ତିବିକ, ସେହି ସମୟରେ ଉତ୍ତବ୍ୟତାତ ଆସରକ୍ଷାର ଅନ୍ୟ ସୁବିଧାଜନକ ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ସୌନିକମାନଙ୍କ ଅଣ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ମୁକରବ୍ଲ୍କ ଅଣ୍ଟ ଅଧିକ ବେଗଗାମୀ ଏବଂ ଉତ୍କଷ୍ଟ ଧରଣର ହେଲେହେଁ ସେ ଏତେ-ବେଳଯାଁ ସୌନିକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶୂଳୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ନିଜ ଅଣ୍ଟର ନିପି ଗତ ସଂଯତ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ସେହି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନାହିଁ । ବାପୁଫେବିଗରେ ଫଳାୟନ କରିବାର ଅପୁର୍ବ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ମୁକରବ୍ ଶ୍ରେ ବୁଝି ପାରିନିଥିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କର କଟିବେଶ୍ଵନ-ବର୍ଷତ୍ତିତ ସାରକ ଖଣ୍ଡର୍ହି ତକାରିତ-ମାନଙ୍କ ଅନୁଧାବନର ଅବଧାରିତ ଓ ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହି ଆଶଙ୍କା ତାଙ୍କ ମନ ମଧ୍ୟରେ ସହସ୍ର ପୁରୁଷ ହେଲା । ଫଳଟିଯାହା ଘଟିଲ, ତଢାଇ ତାଙ୍କର ସେହି ଆଶଙ୍କା ହୁଣ୍ଡି ପ୍ରମାଣିତ ଓ ଦୃଢ଼ୀରୁବ ହେଲା । ପାଞ୍ଜକଣ ସୈନିକ ମୁକରବ୍ଲ୍କାଙ୍କଠାରୁ ବିଜ୍ଞିନ୍ ହୋଇ ନିଜ, ଅବଲମ୍ବିତ ପଥରେ ପରମ ଶାନ୍ତିରେ ଅଗ୍ରତର ହେଲେ । ମନ୍ଦୁର ଓ ତାହାର ଦଳ ମୁକରବ୍କର ଅନୁଗମନ କଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁକରବ୍ଲ୍କୀ ଏକାକୀ ସେ ଅଣ୍ଟକୁ ଅସଂୟତ ଓ ଉତ୍ତେତିତପକରେ ଶୂଳିତ କଲେ । ତାଙ୍କର ଅଣ୍ଟ ଘନବନ୍ଦ ବଲ ଗାର ଶକ୍ତ ସଂଯମରୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ମୁକ୍ତ ହେବା ଥାଣାରେ ଉନ୍ନୟିତ ହୋଇ ସ୍ଵାରୀବା-ଦେଶସ୍ତ ଯନକୁଣ୍ଠ ଦର୍ଶକ ପ୍ରତି କେଶ ପ୍ରବଳ ଦେଗରେ ଉତ୍ତପାଦିତ କରି ବିଦୁତ୍-ବେଗରେ ସେହି ଶ୍ୟାମଳ ସୁକୋମଳ ତୃଣଭୂମି-ପ୍ରାଚ୍ଯରର ଅପର ପାଣ୍ଟରେ କେଇ ମୁକରବ୍ଲ୍କୀ ପଦ୍ମାରଳ । ଅଣ୍ଟ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ପ୍ରଧାବନ ଯୋଗେ ମୁକ ର ବ୍ଲ୍କୀ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ବର୍ତ୍ତମାନଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ଦୁରକୁ ଶୂଳ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ

ଦୃଷ୍ଟି-ବହୁଭୂତ ହେଲେ । ମନ୍ଦୁର ଅନୁଗାମୀ ଅନୁଚର-ଗଣଙ୍କୁ ପଛରେ ପକାଇ ଦେଇ, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଶନ୍ତା ନ କରି ସାମ ବେଗରେ ଅଣ୍ଟ ଶୂଳିତ କଲା । ସେହିବେଳେ ସୁମ୍ଭୀ ଅସ୍ତ୍ରମନୋଦ୍ଦରା ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋଗଲ ଶରକ ପୁରୁର ବାଦାମରଙ୍ଗିବିଶ୍ଵି ଦୁରିତ ଅଣ୍ଟ (Arab) ପୁଣି ଆପଣାନ୍ତପାଣ୍ଟର ଗୁରୁକାୟ ଘୋଟକ (Turko-man) ମଧ୍ୟରେ ବେଗ ଓ ସହିଷ୍ଣୁତା ଦିଷ୍ଟମ୍ଭୁରେ ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିବନ୍ଧିତା ଶୂଳିତା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦସ୍ତୁମାନେ ଦୟାତରେ ବହୁ ଦୂରରେ—ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୁପେ ଅତୁଳ ହେଲେ । କେବଳ ଦୂର ତନିଜଶ ମାତ୍ର ଦୟାକ୍ୟ ଅତିଶୟ୍ୟ କ୍ଲାନ୍ଟ-ନେଟ୍ଵ୍ସ୍-ଜନତ ମୁଦୁ-ମନ-ଗତ ସୁଦୂର ଉତ୍ତିର ଦିଶୁଳୟ-ରେଣ୍ଟରେ ଅଣ୍ଟପୁ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ।

ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆକସ୍ମୀକ ଘଟନା ସଂଘଟିତ ନ ହେଲେ ପ୍ରତିବନ୍ଧିତାରେ ସମ୍ବଦତଃ ବାଦାମା (Chestnut Arab) କମ୍ପୀ ହେବ । ଦୁରହକାୟ ଆଗେହିର ଗୁରୁ ଦନ୍ତଶାଶ ଘନବନ୍ଦ ଯୋଗୁଁ ଆ ଫ ଗା ନ-ଅଶ୍ଵ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତେବେଗ କମଶ ମନ୍ତ୍ର ଗତିରେ ପରିଣତ ହେବାର ଉପରିମ ହେଲା । ନିଜ ଅଣ୍ଟର ନିମ୍ନିକ ମନ ଗତିର ପ୍ରକୃତି କାରଣ ବୁଝିପାରି, ଦୟାପୁରିତ ଆପଣାର ପରିଛଦ, ଗୁରୁ ବକ୍ଷଶାଶ ଅସାଦଧାନ ବାବରେ ଭୁଲିଲରେ ନିଷେପ କଲା । ସେଗୁଡ଼ିକର ସାହାମ୍ୟ ବ୍ୟତିରେକନ ସେ ମୁକରବ୍ଲ୍କୀ ଅନ୍ତାୟାସରେ ପରାଦୂତ କରି ପାରିବ ବୋଲି ତାହାର ପୁଣ୍ଡ ଆଶା ଓ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ଵାସ । ଲୋହମୟ ଦନ୍ତଶାଶର ଘନବନ୍ଦ ଯୋଗୁଁ ମୁକରବ୍ ଶୀର୍ଷକାୟ କିଶୋରରୁପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ହେଉଥିବା କାରଣରୁ ବୋଧନ୍ତ ମନ୍ଦୁର ବିଜ୍ଞାଶାରେ ହୀତ ହୋଇ ନିଜ ଶରସାଶାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କଲ ନାହିଁ । ଏହିପରି ଦୂର ଧାବନର ସହିତ ଉତ୍ତପାଦିତ ହେଉଥିବା କାରଣରୁ କରି ମୁକା ଦୟାପୁରି ମୁକରବ୍ଲ୍କୀ ସଙ୍ଗରେ ମିଳିତ ହୋଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ସୁଦୂର ତାହାର ଶରକ-ପ୍ରାସ୍ୟା-ଶା ସାଫଳ୍ୟର ଦୁରବର୍ତ୍ତମା ବୋଲି ଭବିବାର ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ମୁକରବ୍ଲ୍କୀ ପଶ୍ଚାଭାଗ ପ୍ରତି କଷ୍ଟ ଦେଖିଲେ ଯେ, ଅନୁଗମନକାରିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ କଣେ ମାତ୍ର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ । ମୋଗଲଜାତି-ଶୂଳର ସାମରକ ହୁଣ୍ଡିରେ ପ୍ରଣୋଦିତ ଏବଂ ଉତ୍ସୁପତର ହଜରତ-ପାଶ-ପାତ୍ର-ପ୍ରମ୍ବାସରେ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ବାର୍ଷିକଦ୍ୱାରା ମୁକରବ୍ଲ୍କୀ ଲେଉଛି ଶରୀର ସମ୍ମଣିତ ହେବାକୁ ଶ୍ରି ପଞ୍ଚକ କଲେ ।

ସୁତ୍ରଙ୍ଗଂ ସେ ଅଶ୍ଵ-ବଳ୍ଗା ଶିଥିଲ ଓ ଦେବ ହ୍ରାସ କଲେ; ଏବଂ ହୃଦୟରେ ଧନ୍ତୁ ଧର, ବା ଶା ଧା ର ରୁ ଏକ ଶର ବାହାର କଲେ । ପରେ, ଅଚୂର ବଳ୍ଗା ଠାଣି ତାହା ଗତ ହତୀତ ବନ୍ଦ କଲେ; ପୁଣି ଧନ୍ତୁ-ରଜ୍ଜୁରେ ଶର ସନ୍ଧାନ କରି ଦୟୁମନେତା ପ୍ରତି ମୁଖ ଫେରଇଲେ । ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସଂଗ୍ରାମ । ଏକ ପକ୍ଷରେ ଦୂର୍ମୁହୂଷ-ପ୍ରଦତ୍ତ ଅମୂଳ ଧନରକ୍ଷାପ୍ରମୃତ ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ ବଳ ପ୍ରଯୋଗ ଦୂର୍ମୁହୂଷ ପରଧନାପଦ୍ଧରଣ-ପ୍ରୟାସ । ଦେଖାଯାଉ, କିଏ ଜୟୀ ହେବ ! ମୁକରବ୍ଣୀ ମନ୍ୟୁର୍ ପ୍ରତି ସବଳେ ଶର୍ଯ୍ୟେପଣ କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଷ୍ଠିତ ଆସ୍ରମଣ-ଅସ୍ତର ଅସ୍ତର ଦୟୁପତ ମନରେ ଜ୍ଞାନ ବେଦନା ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲ । ତଥାପି କଦାବାର ବୃଦ୍ଧକାୟ ଦୟୁମନେତା ଭ୍ରମ ଗର୍ଜନ କର ମୁକରବ୍ଣୀଙ୍କୁ ଆମଣ କରିବାକୁ ଉଦ୍‌ୟତ ହେଲ । ସେ ନିଜ ଅଶ୍ଵର ମସ୍ତକ ଉପରେ ନିଜ ମସ୍ତକ ନନ୍ଦ କରି ନ ଥିଲେ ମୋଗଲ ମୁକରକ୍ଷକ ବାଣୀଯାତରେ ପାଣ୍ଡଗ୍ରେ ସତ୍ରଣେ ହୋଇଥାଏ; କିନ୍ତୁ ଫର୍ତ୍ତି ମନ୍ୟୁର୍-ଶର୍ଯ୍ୟରେ ବିବ ହୋଇ ନ ପାର ଅଶ୍ଵର ଦୂର୍ମୁହୂଷରେ ପ୍ରବେଶ କଲ । ଅଶ୍ଵଟ୍ଟ ଗୁରୁଆପାଦପ୍ରାୟ ହୋଇ ଅଗ୍ରପଦଦ୍ଵୟ ଛିତ୍ରେଜନ୍ୟୁବଳ ସଲଖ ଭାବରେ ତିଆ ହେବାରୁ ଆରେହ୍ନ ଭାମ ଦେବରେ ଭୂପତିତ ହେଲ ଏବଂ ନିଶ୍ଚିନ୍ନ ଭାବରେ ମୁକ୍ତିପ୍ରାୟ ଦେଇରିଲ । ମୁକରବ୍ଣୀଙ୍କ ଆନନ୍ଦର ସମୀକ୍ଷା-ରହିଲ ନାହିଁ । ଭୂପତିତ ଚଳଦିଶ୍ଚକ୍ରବିହ୍ନକ ଦୟୁପତ ଗର୍ଭର ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ବିଶାଦର ଅଧୀର ହେଲ ।

ସହସା ଭୂତତ ଶର୍ଯ୍ୟର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେଲ, ତାହା ଜ୍ଞାନିବା ନିମିତ୍ତ ଏବଂ, ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ, ତାହାର ପ୍ରାଣ ବିନଷ୍ଟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁକରବ୍ଣୀ ତାଙ୍କ ଅଶ୍ଵ-ପୁଷ୍ଟରୁ ଧାରେ ଅବଦରଣ କଲେ । ପରିନ୍ତ ଦୟୁପତର ଅକସ୍ମୀକ ଭୂପତନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟୁମାନ ସଙ୍କାଶ-ଶୂନ୍ୟତା କେବଳ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧନା ମାତ୍ର । ଆସ୍ରମଣ ଏବଂ ସୁରିଧା ଦେଖି ଶର୍ଯ୍ୟକୁ ହଞ୍ଚିବା କରିବା ଅରପ୍ରାଦ୍ୱରେ ସେ ଏକ ଗୁରୁଶା-ଜୀବ ବିଦ୍ୟାର କଲ । ଯେତେବେଳେ ତାହାର ଅଶ୍ଵ ଆଦତ ହେଲ, ମନ୍ୟୁର୍ ଘରିଲ ଯେ ଅଶ୍ଵରେଷ୍ଟା ଧନ୍ତୁ-ଶର-ସକ୍ତି ଓ ପୁନରୁଣ ଲକ୍ଷ୍ୟବେଦୀ ମୋଗଲ ମୁକର ସହିତ ଦୂରରେ ରହି ଲଢାଇ କରିବା କଷ୍ଟକର ଓ ପିତରଙ୍କ କାହାର ଭୂତ ଭୂତ ବନ୍ଦ କଲେ । ତାହାର ଭୂତ ପରିପତନ ଓ ମୃଦୁ-ବାହାଦାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଶର୍ଯ୍ୟକୁ ସମୀପକୁ ଆଣିବା, କାରଣ ଏହି ଚକ୍ରବିନ୍ଦନରେ ତାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇପାରିବ

ବୋଲି ତାହାର ଧ୍ୟାନ୍ୟ ଆଶା ଓ ଦିଶାପ । ତହିଁ ଉତ୍ତରରେ ମୁକରବ୍ଣୀ ଶର୍ଯ୍ୟର ଶଠତା ରୁଟେ ନପାରି ନିକଟକୁ ଯାଇ ତାହା ଉପରେ ନନ୍ଦ ହୋଇ ରହିବା ମାତ୍ରେ ବଞ୍ଚିକ ଦୟୁପତ ହତୀତ ସବଳେ ଭୂମିକୁ ଉତ୍ତରଥି ହୋଇ ମୁକରବ୍ଣୀ କଟିବନ୍ମ ଧରିଲ । ତାହାର ଆକାଶ୍ମୃତ ହୁଏକ ଶଣ୍ଟି ଠିକ୍ ସେହି ପ୍ଲାନରେ ଆବଶ ଅଛି ବୋଲି ଜଣି ଯେ ସେ ଶର୍ଯ୍ୟର କଟିବେଷ୍ଟନବସ୍ଥ ଧରିଲ, ତାହା ନୁହେ; କିନ୍ତୁ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଭାବରେ ତାହା କଲ ।

ପୁବକ ମୁକରବ୍ଣୀ କଣକାଳ ନିମିତ୍ତ ତାଙ୍କ ବୃଦ୍ଧକାୟ ଶର୍ଯ୍ୟର ବାନ୍ଧୁମୁଖର ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁବହ ରହିଲେ ଏବଂ ମୂର୍ଖିକ କୁନ୍ତର ଦ୍ୱାରା ଦୋଳିତ ହେବାପରି ଦିଶାଳବ୍ୟ ଦୟୁନ୍ଦର୍ଭୁକ୍ କରିତ ହେଲେ । ତଥାପି ମୁକରବ୍ଣୀ ସେଥିରେ ନିରୂପାଦିତ ନ ହୋଇ ଅପ୍ରତ୍ୟେ ଥାହିସ ସହକାରେ ନିଜର ଅଶ୍ଵଗ କ୍ଷୁଦ୍ର ରହିବାର ବାହାର କର ମନ୍ୟୁର୍ ଶର୍ଯ୍ୟର ବାରମାର ବିନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେହି ଆପାଦରେ ଦୟୁପତ ମୁକରବ୍ଣୀଙ୍କ କହିଦେଶ୍ରୀ ହସ୍ତ ବାହାର କରି ନିଜ କଟି-ବନ୍ମା-ଲମ୍ବିତ ତରବାର ନିଷ୍ଠେଷିତ କଲ । ମୁକରବ୍ଣୀ ମଧ୍ୟ ସେପରି କଲେ । ଦ୍ୱଦୟୁମ (Dual) ଆରଦ୍ଧ ହେଲ । ସେତେବେଳେ ସୁର୍ଯ୍ୟାଲେକ ସମ୍ମର୍ତ୍ତୁରେ ଧରାତଳ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ବସିଥିଲ । ଦୟୁପତ ଅତିଶୟ ବଳବାନ ହେଲେକେହୁଁ ମୁକରବ୍ଣୀଙ୍କ କଷିପ ଅସିଗୁଳିନା ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରହାର ପ୍ରତିନିତ କରିବାକୁ ଏକାନ୍ତ ଅତିମର୍ଥ ହୋଇପଡ଼ିଲ । କାଳେ ଆର କେତେଜଣ ଦୟୁପ ସେଠାରେ ଆସି ହତୀତ ଉପସିତ ହୋଇ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ଏବଂ ସେମନକ ସଂଖ୍ୟଧାର ଯୋଗୁଁ ନିଜ ମୃଦୁ ଘଟିପାରେ, ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ମୁକ ର ବ ଖା ଅଧିକ କାଳଯାଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେନାହିଁ—ଦୟୁପତ ଅତିଶୟ କୁନ୍ତ ଏବଂ ରକ୍ତଶୟ ହେବୁ ମୃଦୁଗୁଁ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଅତେଯା କଲେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଅବଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ଦୟୁପତର ଶିରହାଶୁନ୍କ୍ୟ ମସ୍ତକ ଏବଂ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ବନ୍ଧୁରେ କମାଗତ ପ୍ରହାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଦୟୁପତ ସେହି ଶାଶନ ପ୍ରହାର ବ୍ୟାହତ କରିବାକୁ ନିତ୍ଯ ଅକ୍ଷମ ହୋଇ ପରିଶେଷରେ ମୁକରବ୍ଣୀ ମସ୍ତକରେ ଭୟକର ଆପାଦ କରିବା ସକାଶ ଉଦ୍‌ୟତ ହେଲ । କିନ୍ତୁ ତାହାର ସେହି ତେଷ୍ମା ବିପଳ ହେଲ—ତାହାର ସମୋଦ୍ରେଷିତ ଖଣ୍ଡ ମୁକରବ୍ଣୀଙ୍କ ଉତ୍ତର ଶାଶିତ ଉତ୍ତର-ତରବାର ସର୍ବର୍ଷଣରେ ଆମୁଷୀ ବକଣିତ ହେଲ ।

ମୋଗଲ ଯୁବକ ଶଶ୍ଵର ପୁନଃ-ପ୍ରହାର-ନିବାରଣ-ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲୁ, ଏପରି ସମୟରେ ଦୁଃଖୁ ଓ ଦୟାପତ ତାହାର ଅଫଳପ୍ରଦ ତରବାର-ମୁଣ୍ଡି ନିଷେପ କଲା, ପୁଣି ନିଜର ଅବଶିଷ୍ଟ ବଳ ପ୍ରସ୍ତୋଗ ପୂର୍ବକ ମୁକରେଣ୍ଟାଙ୍କୁ ପୁନବାର ଶ୍ରଷ୍ଟଣ ଆନନ୍ଦ କଲା । ମୁକରବଣ୍ଣୀ ଧେନ୍ତି ହାମ ପ୍ରହାରର ପ୍ରତିହତ-ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ନ କର ଦୟାପନ୍ମୁଖରୁ ହଠାତ୍ ଅପସର ଗଲେ, ପୁଣି ପ୍ରତଣ୍ଟ ବେଗରେ ଯାଇ ମନ୍ୟବୁର୍ବ ବନ୍ଧୁଙ୍କରେ ତରବାର ଆମୁଣ୍ଡି ଦିବ କଲେ । ପରିଶେଷରେ ପାପ-ପ୍ରୟାସର ପରାଜୟ ହେଲା—ଦୟାପତ ମୋଗଲ-ଶତ୍ରୁଧାତରେ ପଞ୍ଚହପ୍ରାୟ ହେଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ରଜନୀ ଘୋର ତମସାବୁଦ୍ଧି । ତୁମୁଳ ଦ୍ୱାଦୟତ୍ତ ଯୋଗୁ ମୁକରବଣ୍ଣୀ ଅତିଶୟ କ୍ଲାନ୍ତ । ଅଶ୍ରୁରଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ଅର୍ପିଯାରେ ସେ ଭୁମିରେ କଣ୍ଠେ ଶର୍କରକଲେ, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ନପାର ଆଶ୍ରୟ ହେଲେ; ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ, ନିହତ ଦୟାପତର ଅନ୍ତରବର୍ଗ ପଥର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଅତିଥି ସେ ଅନ୍ୟ କୌଣସିଠାକୁ ନଯାଇ ସେହି ପ୍ଲାନରେହିଁ ଦିଶାମ ନେବାର ମନସ୍ତ କଲେ । ସେ ପଥାଗର୍ଭବର୍ତ୍ତୀ ଏକ ବନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକଷିତ ହୋଇ, ପୂର୍ବିକ ଉତ୍ତରାନନ୍ଦରୁ ରକ୍ଷା ପରିବା ସକାରଣ ଏକ ଦିନ ପ୍ରାଚୀରର ପଦତଦଶରେ ବିଶାମ ପ୍ରହଣ କଲେ । ତାଙ୍କର ଘୋଟକ-ପଲ୍ୟୁକ ଉପଧାନର କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ଅତିଲିଙ୍କ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଗାଡ଼ ନିଦ୍ରାରଭୁତ ହେଲେ ।

ରାତି ପ୍ରଭାତରେ ପରିଶତ ହେଲା । ପଲମନ୍ ଉପତ୍ୟକା ବାଳ-ତନେର-କଳକ-କରଣରେ ରଞ୍ଜିତ ଏହି ବିଦ୍ଵାଗରଣଙ୍କ ପୁନଧୂର କଳରବରେ ମୁଖରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉପତ୍ୟକା-ପ୍ରବାହିତ ଏକ ସ୍ଥୋତ୍ରପୁଣ୍ୟର ଶର୍ଦ୍ଦରେଶରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଉପବନ । ତାହା ବିଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆକାରର ସୁନ୍ଦର ମଧ୍ୟ ସରସ ଫଳରେ ପୃଣ୍ଣ ଥିଲା । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଏକ ପାହାଡ଼ର ଶିଥର ଦେଶରେ ଏକ ପୁମ୍ବୀ ସୁଦୂର ଦୁର୍ଗ—ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଦୋଷ୍ଟ ମହିମଦ ନାମକ ଜନେକ ମୋଗଲ ସେନାପତି ବାସ କରୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରାଣୁକ୍ତ ଫଳୋ-ପବନ ଓ ସ୍ଥୋତ୍ରପୁଣ୍ୟ ସେନାପତିଙ୍କ ଧନୀଗମର ଉତ୍ତରେ ଉପାୟ ଥିଲା । ସେଠିବେଳେ ପଲମନ୍ ଉପତ୍ୟକା ବନ୍ଦ କାଳର ମାଧ୍ୟମେରେ ଉଭୟିତ । ସେନାପତିଦୁର୍ଗ-ସନ୍ଧିତ ଉତ୍ତରକଟି ପରିବିତ କୁମୁଦିତ ପାଞ୍ଚପଣ୍ଡିତୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କରେ ଧାରଣ କର ଉପରିତ । ମଧ୍ୟର ସ୍ତିର ଦକ୍ଷିଣ-ପବନ ଆମ୍ବାନିବସମୁହକୁ ଉପରେ କର୍ମତ କରି ମନବେଗରେ

ପ୍ରବାହିତ । ପଦଶ୍ରୀମ ସହକାର-ଶାଖାରେ ଦେଖି କୋଳିକ ଆନନ୍ଦରେ କୁ—ଉ—କୁ—ଉ ଟାଙ୍କ କରୁଥାନ୍ତି । ବାଦତ୍ତୀ ଶୋଭାରେ ଜଗତ୍ତ ଅନନ୍ଦମୟ । ବୁନ୍ଦରେ, ଲତାନେ, ଘନରେ, ପୁଷ୍ପ ଓ ଫଳରେ ସେ ଆନନ୍ଦ ଉଛୁଳି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରାତିକାଳରେ ସେହି ବାଲକ-ରଣ୍ଟି-ବୁନ୍ଦିନ, ମୁଦୁ-ମନ-ଶାତ-ବସନ୍-ବାପାଦୋଳିତ ଓ ଫଳପୁଷ୍ପଭାବନତ ମନୋରମ ଉପବନରେ ସେନାପତି ଦେଖି ମହିମଦଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ଦୁହତା ଯୁଲକା ଦୁଇଜଣ ପରିପୂରିକା ସମ-ରିବ୍ୟାହାରର ଭବତତ୍ତ୍ଵ ଭିମଣ କରୁଥିଲେ । ସେ ପରିଗୁରକାମଙ୍କ କହିଲେ, “ମୁଁ ସବାଦା ଉଦ୍‌ବାନ-ବିଚ-ରଣରେହିଁ ଅର୍ଥସ୍ତ, ଏହି ଦୁର୍ଗ-ପ୍ରାଚୀରର ଅପର ପାର୍ଶ୍ଵ-ପ୍ଲାଟ ଦୁଶ୍ୟାବଳୀ ଆଜିଯାଏ ମୋର ନେନ୍ଦରଗରର ହୋଇଦାଇନାହିଁ, ମୁଦୁର ଆଜି ବହିର୍ଭଗର ଦୃଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବା ସକାଶେ ମୋ ଇଚ୍ଛା ବଳବତ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଅଛୁ । ଅଗର ପାର୍ଶ୍ଵ ସମ୍ବଦ୍ଧ ଜନଶୁନ୍ୟ, ଅତିଏବ ଆଶାକରେଁ ରୁମ୍ମେମାନେ ମୋର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଅସମ୍ଭବ ହେବ-ନାହିଁ ।” ଏହା ଶୁଣି ଦେମାନେ କହିଲେ ଯେ, ଏହା ଜାଣିଯାଇଲେ ସେନାପତି ମହେନ୍ଦ୍ରଦୟ ନିତାନ୍ତ ଫୁଲ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଯୁଲକା ବାରମ୍ବାର ଅନୁଶେଷ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଉଦ୍‌ବାନ—କପାଟର ଅର୍ଟଳ ବାହାର କରି ଦ୍ୱାରେଦ୍ୟାଟନ କଲେ । ଯୁଲକା ତତ୍ତ୍ଵଶାନ୍ତି ଯାଇ ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଠିଆ ହେଲେ । ବନର ଶୋଭା ସରଦାନ କରି ତାଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ଓ ବିମ୍ବମୂର୍ତ୍ତି ସମ୍ମା ରହିଲାନାହିଁ । ଏପରି ସେହିପ୍ରଶନ୍ଦେଶ ଦିନ ହୋଇ ଉନ୍ନିକୁ ପକୁଦିର ନଗ୍ନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବା ଡଙ୍କ ଜବନରେ ଏଇ ପ୍ରଥମ । ସୁଦୂର ତାହା ତାଙ୍କର ଦିମେ ହୌସିଗ୍ୟ ମନେ କଲେ । ପ୍ରଭାତକାଳୀନ ପୁରୀ-କିରଣ-ସର୍ବରେ ଅର୍ଦ୍ଦୟ ରୂପବତ୍ତ ଯୁଲକାଙ୍କ ଶର୍କରକାନ୍ତି ଶର୍କରାଗ ବର୍ତ୍ତିତ ହେଲାସ୍ତୁର୍ୟକିରଣ ତାଙ୍କର ଶିଶୁ-ପୁଲେ ମଳ ଗୋଲାହ-ବିନିନ୍ଦିତ ଶର୍କରା ପ୍ରଥମବାର ଚାନ୍ଦକ କରି ଯେତର ଆପଣାକୁ ଚିରତାର୍ଥ ଜ୍ଞାନ କଲା । ବୋଧ ହେଲା, ଯେତର ଉପନଦେବ ଜଳ-ଦେବୀ ଏକାବେଳେ ଭୁଲିଯାଇ ଆଜି ବନ-ଦ୍ୱାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ଓ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକାନ୍ତ ବିମୋହିତ । ସ୍ଵର୍ଗ-ଶାତକ ପ୍ରଭାତକାଳ ଯୁଲକାଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ସୁଦୂର ଲାଲିଟ-ଦେଶ-ସର୍ବରେ ଏକାବେଳେ କରିବାର ଏବଂ ତିଙ୍କ ଆଲୋହିତ—ପିଙ୍ଗଳ—ବର୍ଣ୍ଣ—ରାଜିତ କେଶବୁଲକ ଅଳକାବଳୀ (Ringlets) ସହିତ ହୀଡ଼ାରିବ । ଯୁଲକାଙ୍କ ନମ୍ବନ୍ଦୁଗଲ ମାଲବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ ଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ମତ-

କୋପର ତବୁ-ଶାଖା ପ୍ରଷ୍ଟୁତି ଏବଂ ପାଦଦେଶରେ ଶ୍ୟା-
ମଳ—ତୃତୀୟମୟ ଭୂପୃଷ୍ଠ—ବିନିଷ୍ଟ ପାଚପୁଷ୍ଟର (Peach)
ମନୋହର ଗୋଲପୀରଙ୍ଗ ସହିତ ତାଙ୍କର ଗାନ୍ଧିବଣ୍ଟି
ସମକଳତା କରୁଥିଲା ।

ସେହି ସୌନ୍ଦର୍ୟମୟ, ସୁଖମୟ ବାସନୀ ପ୍ରଭାତରେ, ମୁକୁରବ
ଙ୍କା ତାଙ୍କର କଠିନ ମୁଣ୍ଡମୟ ଶଯ୍ୟାରୁ ଗାନ୍ଧିବଣ୍ଟିକାରୁ
ବା ମାତ୍ରେ ପୂର୍ବବଣ୍ଣିତ ରମଣୀମୟ ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରତି ପାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି
ଆକୃଷଣ ହେଲା । ଯୁକ୍ତକ୍ରମବଣ୍ଣକର ଘୁର ଚନ୍ଦ୍ର ଯୁଗପତି
ସମ୍ମିଳିତ ହେଲା । ମୁକୁରବ୍ ଝାଙ୍କୁ ଦେଖିବା କ୍ଷଣି ଯୁଲୁକା
ତାଙ୍କର ମୁଖେମଣ୍ଡଳ ଅବଶ୍ୟକାରୁ କଲେ । ମୁକୁରବ୍
ଙ୍କା ଆପଣାର ଦକ୍ଷିଣହିଁ ବନ୍ଧୁମଣ୍ଡଳରେ ସଞ୍ଚାପନ ଓ
ସନ୍ନାନ ସହାକାରେ ମନ୍ତ୍ରକ ନତ କରି ଯୁଲୁକଙ୍କୁ ଅଭି-
ବାଦନ କରି କହିଲେ,

“ପରମେଶ୍ୱର ଆପଣଙ୍କୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ ।”
ସେ ଯଗର ପ୍ରତିକିଳିତ ଶାତମନ୍ତର ଉତ୍ତରରେ ଯୁଲୁକା
ଧୀର ଅନୁକ୍ରମ ସ୍ଵରେ କହିଲେ, “ଭିଶର ଆପଣଙ୍କୁ”
ଉପରେ ଶୁଭ୍ରାଶାଷ୍ଟ, କୃପା ଓ ଶାନ୍ତିବର୍ଷଣକରନ୍ତୁ ।”ପର୍ବତୀମୀନ
ପ୍ରାଚ୍ୟ-କୁମାରୀ—ସୁଲଭ ଲଙ୍ଘାର ବଶବର୍ତ୍ତିମା ହୋଇ ଯୁଲୁକା
ଉଦ୍‌ୟାନମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ଦ୍ଧନ କଲେ ।

ଯୁଲୁକା ଦୃଷ୍ଟିପଥରୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦିଶ ହେବାରୁ ମୁକୁରବଙ୍କୁ
ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଆର ସମୁକ୍ତିଲ ଦେଖାଗଲ ନାହିଁ ଏବଂ
ପକ୍ଷିଗଣଙ୍କ ଉପକାଳୀନ କଳରବ କର୍କଣ ଓ ଅପ୍ରାତ୍ମକ
କର ବୋଧ ହେଲା । ମନେ ହେଲା, ଯେପରି ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣର
ଓର୍କୁଳ୍ୟ ଓ ପକ୍ଷିବକର ମଧୁରତା ଯୁଲୁକାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେହି
ଶାନ୍ତି କଲାଇ ! ଅତ୍ୟନ୍ତକାଳୟାମୀ ସାକ୍ଷାତରେ ସୁନ୍ଦର
ମୁକୁରବ୍ ଝାଙ୍କୁ ଯୁଲୁକାଙ୍କ ସହିତ ଦୃଢ଼ ପ୍ରଶନ୍ତପାଶରେ
ଯନାବନ୍ତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ଯୁଲୁକା-ପାଣିଗୁଡ଼ଣ-ବାସନା,
ସହସ୍ରା ବଳବଣୀ ହୋଇ ଦିଲା । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତିଷ୍ଠା ସୁରମ୍ୟ
ପ୍ରାସାଦବାସୀ ସଙ୍ଗିତପଦନ ସେନାପତିଙ୍କ ସୁକୁମାର
କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଧନ--ବାସ-- ଦଶନ ଜଣେ ଭୂମଣକାଶ ଯୁଦ୍ଧକ
ଦ୍ୱୀରୁପେ ପ୍ରାୟ ହେବା ନିତାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ ଓ କଷ୍ଟକର
ଭବ ସେ ଦ୍ୱାଶ ହେଲେ ? ମୁକୁରବଙ୍କ ହୃଦୟରେ
ସଫର ବୈଶରଣ୍ୟ-ସ୍ରୋତ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିଲା,
ଏପରି ସମୟରେ ହୃଦୟରେ— ସ୍ଵାରକବିଷୟ ଯୁଗପତି
ଦାଙ୍କର ସ୍ମୃତିପଥାରୁ ହେଲା । ସ୍ଵାରକ ଶଣ୍ଡିତ ତାଙ୍କ
କଟିବେଶ୍ଵନବସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ନିରାପଦ ଥିବା ଦେଖି ଆଶ୍ରମ
ହେଲା— ଉକ୍ତିଲ ଆଶା ଓ ଆନନ୍ଦ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ

ଶେଳିଗଲ । ହୃଦୟରେ— ସେନାପତି— ପରିବାରର
ବର୍ଗକାଳ ଉପରୁ ସେହି ଅମୂଳ୍ୟ ସ୍ଵାରକଣ୍ଠ ଉଭୟ-
ରାଧିକାଶାପ୍ରାପ୍ତ ସମ୍ପଦ ଥିଲା । ଅବହିମାନ କାଳରୁ
ହେଜରତ— ପରିବାରର ପୂର୍ବସୁନ୍ଦରଗଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାହା
ରିଶ୍ୱରଙ୍କର ପରିଦିଶ ସମ୍ପଦରୂପେ ବିବେଚିତ ହୋଇ
ଯହୁମହିକାରେ ରକ୍ଷିତ ହୋଇଆସୁଥିଲା । ପୂର୍ବରୁ ଅବଧା-
ରିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଏକ ଦମୟରେ ହୃଦୟରେ ହୃଦୟ—ନିରାପଦ
ସହସ୍ରା ବିଲ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ ହେବ, ପୁଣି ସେହି ପତି ସ୍ଵାରକ
ଣ୍ଠର ସାହାୟ୍ୟରେ ନିଧୁଷ୍ଟ ହୃଦୟର ପୁନଃପାର ହୌଁ-
ଭାଗ୍ୟ—ସମ୍ପଦରେ ଉଦ୍ଦର୍ଶିତ ହେଇ ଉଠିବ । ସୁତରଂ
ସେଥି ପ୍ରତି ଏତେ ଯହ ଓ ବିଶ୍ୱାସ । ବଣ୍ଣିତ ସମୟର ଦୂର
ଶତ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଜଣେ ପୂର୍ବପ୍ରାଣ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟଦ୍ୱାରା ବନ୍ଦୁ
କହିଥିଲେ :

କାଳବଶେ ହୃଦୟରତ— ଉପବନ ହେବ ହତ
ରହିବ କେବଳ କୁଶାଙ୍କୁ ଅବଶେଷ;
ଶୁପତି ଅଙ୍କୁରେ ରହ ରବିମ ତେଜ ବହି
* ନ ଗର୍ବ-ସ୍ଵାରକ ପାତ୍ର କରିବ ବିନାଶ ।
ହେବ ପୁଣି ହୃଦୟର-ଉପବନ ଉଚ୍ଛିଦି
ହୌଁ ହୃଦୟରେ ପକ୍ଷି ହେବ ସୁରରତ;
ସୁରକ୍ଷା ସୁମନବାପେ ମଧୁପଳ ସମାବେଶେ
ଦୌର୍ବଳ୍ୟ-ସ୍ଵରର-କରେ ହେବ ବିଶ୍ୱାସିତ ।

ଉଚ୍ଚ ଭବିଷ୍ୟଦ୍ ବାଣୀ ପ୍ରତି ମୁକୁରବ୍ ଝାଙ୍କ ପୂର୍ବ
ସୁରୁଷଣଙ୍କ ଗଭୀର ଆସ୍ତା ଥିଲା, କାରଣ ସେହି
ମହାସୁରୁଷଙ୍କ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟଦ୍ ବାଣୀ କୌଣସି
କାଳରେ ଦିପଳ ହେବ ର ସେମାନେ ଶୁଣି ନ ଥିଲେ ।
ଅତ୍ୟବ ସେମାନେ ଦ୍ୱାପରେକ୍ତ କବିତା-ସୂଚିତ ଘଟନା
ବ୍ୟାପିତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆକ୍ଷୟକ ଅଭିବିତ ଘଟନା-
ବେଳେ ସେହି ସ୍ଵାରକ ପ୍ରତି ହୃଦୟମେତ କରିବାକୁ ସାହସ୍ରା
ହେଉ ନ ଥିଲେ । ଭବିଷ୍ୟଦବାଣୀ ଅନୁଯାୟୀ ହୃଦୟର
ନିରାପଦ କିମ୍ବା ଦେଖିବା ନିରାପଦ କରିବାର କୁହାଯାଇଥିଲା । ଶିଥୁଷ୍ଟ ନିରାପଦ ସୁନରୁକାର ଲାଗି ସେହି
ଅମୂଳ୍ୟ ପ୍ରତିରକ୍ଷଣର ଆଶ୍ରମ୍ୟ-ଗ୍ରହଣ ଯେ ଏକାନ୍ତ
ପ୍ରେସ୍ରୋକମୟ ଓ ଯୁକ୍ତିପରିଚାରି ତାହା ମୁକୁରବ୍ ଝାଙ୍କ
ପକ୍ଷି ଉପରେ କରିବ । ଅତ୍ୟବ ସେ ଅଭ୍ୟମ୍ବଦରେ
ଆବେଦନ ପୂର୍ବକ ଦୂର୍ଗର ଦ୍ୱାରା ଦେଖାଇବାରେ
ନିର୍ଭୀକରିବାରେ ଅଗ୍ରପତି ହେଲେ । ଘରମନ ସେନା-

ପଢିଲା ସହିତ ପାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । ପୂର୍ବରୁ ହଜରତ୍-ପରିବାର ସଙ୍ଗେ ସେନାପତିଙ୍କ ଘନିଷ୍ଠ ପରିଚୟ ଥିଲା, ସୁଦିଶଂ ସେ ହଜରତ୍-ଉଦ୍‌ଦାଖଳାରଙ୍କ ଦୁରଦୃଷ୍ଟ ଦେଖି ଗଣ୍ଠର ଆନ୍ତରିକ ସମବେଦନା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସେନାପତିଙ୍କ ହଜରତ୍-ପରିବାରର ପୂର୍ବ-ପରିଚିତ ବନ୍ଦୀ; ତହିଁରେ ସେହି ସୁନାମଧନ୍ୟ ପରିବାରର ବନ୍ଦୁମୂଳ୍ୟ ସମ୍ବଦ ମୁକରବଣ୍ଣଙ୍କ କରଗଲା, ତେବେ ତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନିଜ କନ୍ୟାକୁ ସମର୍ପଣ କରିବା ସକାଶେ ସେନାପତି ବା କି ହେବୁ ପରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ହେବେ ? ଅନ୍ତରିବଳମେ ବିନାହୋଷକ ମହା ସମାଗେହ ସହିତ ସମାହତ ହେଲା । ଦୂରେ କୁହାୟାଇଅଛି ଯେ, ସେହି ସମୟରେ ଫିଲ୍‌ପ୍ଲାନ୍-କିନ୍ୟ-ସଂକଳନରେ ମୋଗଲ ଗର ବାବର ସୈନ୍ୟ ସଂଗତ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ସହିତ ମିଳିତ ହେବା କାରଣ ମୁକରବିଶୀଳ ସାତିଶୟ ଉଷ୍ଣକ ହେଲେ । ଯଳମନ୍ତ୍ର ସେନାପତି ସେହି ହାରକଣ୍ଠର ବିନିମୟରେ ତାଙ୍କ ଜାମାତାକୁ ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ରୌପ୍ୟମୂଳ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ମୁକରବଣ୍ଣା ସେହି ଧନରେ ଏକ ସହିତ ଅଣ୍ଟାରେଷ୍ମ ସୈନ୍ୟ ସହିତ କରି ଶାଦ୍ରୀ ଯାଇ ବାବରଙ୍କ ଭାବରତ-ଭିନ୍ନପ୍ରାଣୀ ଦୃଷ୍ଟି-ମୋଗଲ-ବାହିମା ସହିତ ମିଳିତ ହେଲେ ଏବଂ ଯାନିପଥ ଓ ସିନ୍ଧି ଯୁଦ୍ଧମେହିରେ ଅଦ୍ଦୁବ୍ର ସାହିସ ସହିକାତେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ।

ମୁକରବଣ୍ଣା ଯୁଦ୍ଧରେ ଗୌରବ-ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଏବଂ ବିପୁଲ ଧନରହାଦି ଲାଭ କର ହଜରତ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ ହେଲେ । ଯେଉଁ ପ୍ରଦିବେଶୀ ସେନାପତି କଣ୍ଠୀକ ତାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିଷ ଭାବ ପରାଷ୍ଟ ଓ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ, ତାହାଙ୍କ ମୁକରବିଶୀଳ ଅନାୟାସରେ ପରାଜିତ କଲେ । ଶତିର ପ୍ରଦେଶ ଆପଣାର ଯେଉଁକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସହିତ ସଂଯୋଜିତ କରି ମୁକରବିଶୀଳ, ହଜରତ୍ରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଧ୍ୟତ୍ମିକ ବିଷ୍ଟାର କଲେ । ତାଙ୍କର ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀନ ପୁଣି, ଶାନ୍ତି, ବିଭବ ଓ ଗୌରବ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଗଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାର ଭ୍ରମ୍ୟରେ ସୁଜା ପଢି ନ ଥିଲା । ସେହି ଅତୁଳ୍ଣ-ସହିତର ଓ ନ ଯୁଦ୍ଧ-ସୁତ୍ର କ ମୁହଁ ର କ ଖଣ୍ଡ ହୁ ସ୍ତର ଗ ତ ହେବା ସମୟାବଧି ହଜରତ୍ବ ବଂଶର ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଗଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ହେଲେ ମୁକରବିଶୀଳ ରିଲ୍ୟ ପରାଦିମ ଶାଲୀ ହୋଇପାରି ନଥିଲେ । ମୁକରବିଶୀଳ ଅଧିକାରରୁ ହାରକ ଶଣ୍ଟି ଗୁଲିଗଲ ସତ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ସେଥି ସକାଶେ ସେ ଦୁଃଖିତ ନ ଥିଲେ, ଯେହେତୁ ଦିଦ୍ଧପରିବର୍ତ୍ତରେ ସେ ଅଧିକ ସମୁଦ୍ରିଲ, ମୂଳ୍ୟବାନ ହାରକ-ପୁଣ୍ୟବତୀ ଓ ରୂପବତୀ ଯୁଝକାଙ୍କୁ ପହାୟିପେ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ପରମ ସୁଖଶାନ୍ତିରେ ଜୀବନାତିବାହିତ କରିଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ଶମତନ୍ତ୍ର ଆଗୁର୍ମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ।

(ପୂର୍ବପ୍ରକାଶିତ ବିଷ୍ଟରୁ ।)

ରଥ ସର୍ଗ ।

ଲୋର ପରେ “ମୋହ” । ଏହା ଜାଗରତ୍ତ ସୁପ୍ତ, ଚକ୍ଷୁଷ୍ମାନ୍ ଅନ୍ତ ; ବିଦ୍ଵାନ୍ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ସ୍ଥର୍ଥ ଏବଂ ସ୍ଵଜନ ପରିସରମଧ୍ୟରେ ଏହାର ସମସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି, ସମସ୍ତ ଜୀବ ନିବନ୍ଧ । ଆମରଣ୍ଟ “ମୋହ,ମୋହ” (ମମ,ମମ) ହୋଇ ଏହାର ଜୀବନ ଯାଏ ! ଭବିଷ୍ୟତ ଏହା ଚକ୍ଷୁରୁ ଯନ୍ତ୍ରଦା ବହୁପଦିତ; ମୁକ୍ତିର ଦ୍ଵାର

ଏହାପଦି ସତତ ଜମସାକ୍ତନ । ଅତଥ୍ୟକୁ ତଥ୍ୟ ମଣି, ସ୍ଵପ୍ନକୁ ସତ୍ୟ ମଣି, ନିର୍ମିଳକୁ ତରଶ୍ଚାୟୀ ମଣି, ଶ୍ରୀନିତି ମରୁଭୂମିରେ ମୁଗରକ୍ଷା ଅନ୍ତେଷ୍ଟି କଲା ପ୍ରାୟ, ଏହା ଅନ୍ତରବତ ଶ୍ରୀମାତ୍ର ନିଜର ମୁଣ୍ଡି ମଧ୍ୟରେ ରତ୍ନବାଲୁ ଚଷ୍ଟର । ଏହାର ଅନୁତରବର୍ଗ ସାଧାରଣତଃ ନିରାଶର-

ବାଦା । ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞନର ସମଗ୍ର ଶକ୍ତି ଏକବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ସ୍ଵଭାବୀ ଏମାନଙ୍କର ଚେତନ୍ୟ ଜାଗରତ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ । ଏମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ବ୍ୟସ୍ତିଭାବରେ (Individuality) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ ମୋହର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ମଧ୍ୟ ନୈଷଧର ଶ୍ରୀମତୀ ପଢିବ ହୋଇଥାଏ । ନୈଷଧର ବର୍ଣ୍ଣନା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା—

“ପଥ୍ୟାଂ ତଥ୍ୟା ମନ୍ତ୍ରହୃଦୀ ମନ୍ତ୍ରଂ ବନ୍ଧୁପ୍ରବୋଧକାମ୍
ଶୂନ୍ୟ ମାଣ୍ଡିଷ୍ୟ ନୋଜୂନ୍ତ୍ର ମୋହ ମୌଷନ୍ତ ହଜ୍ଜ ତେ ।
ଶୁଣ୍ୟ ଶୁଣ୍ୟ ପ୍ରାଣପ୍ରୟାଣେଷ୍ଟି ନ ସ୍ଵରତ୍ନ ସ୍ଵରତ୍ନିଷମ୍
ମନ୍ତ୍ରାଂ କୁଟୁମ୍ବ-ଜମାଳେ ବାଲିଶା ଯତୁପ୍ରାପିନିଃ ।
ପୁଣ୍ସା ମଲଦ୍ଵ-ନିବାଶ-ଜ୍ଞାନ-ଧାର-ମଧ୍ୟାମନାମ୍
ଅନ୍ତର ମୂର୍ଖପ୍ରୟାଣ ବ୍ୟକ୍ତଂ ଯଃ କଳୁଳବୁଦ୍ଧିଲମ୍
* * * * *
ଜାଗରତାମପି ନିନ୍ଦା ଯଃ-ପଶ୍ୟତା ମପି ଯୋଂନତା
ଶ୍ରୀମତୀ ସତ୍ୟର ଜାତ୍ୟା ଯଃ ପ୍ରକାଶେଷିତ ଯନ୍ତ୍ରମଃ ।”

ନୈଷଧର କଳିର ଅନ୍ତରାନ୍ୟ ଅନୁତରମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର ମହାଯାତ୍ରାର କବି “ମଦ” “ଭିର୍ଣ୍ୟ” “କୁତୁମ୍ବ” “ଆଳସ୍ୟ” “ମିଥ୍ୟା” ପ୍ରତ୍ୱତି ଅପର କେତେକ କଳିର ଅନୁତରଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥରୁଠେ ସ୍ଵୀମ୍ ପ୍ରତିଭାବକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନାର ପ୍ରଶାଳୀ ଏକରକମ । ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ ଦୋଷମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷଣମାନ ସତ୍ରହରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୋଷର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଅଛିତ । ଏହି ବର୍ଣ୍ଣନାମାନଙ୍କ ମୂଲରେ ଉତ୍ତିରୂପେ ସେ କବିଙ୍କର ଶକ୍ତି ସୂର୍ଯ୍ୟଦଶିତା ଏବଂ ବିଶେଷଜ୍ଞତା ବିଦ୍ୟମାନ—ଏହା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ଵିକାର୍ୟେ ।

ମୋହ ପରେ ମଦ । ପ୍ରମଦ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣା ଅପେକ୍ଷା ଜଗରରେ ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ମହାତ୍ମର ବା ଉତ୍ତରର ଦେଖିପାରେ-ନାହିଁ । ତାହାର ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଧର ଶରବତ୍ର । ଏଣୁ ଆହୁ-ବଦିମାପରିଗ୍ରମ୍ବକ ଗଗନଶର୍ଷୀ ବ୍ୟାପାରକୁ କବି ମଦକୁ ଚିହ୍ନିତ କରିଅଛନ୍ତି । ତାହାର ମୁହଁର ବାହ୍ୟ ଗାମ୍ୟେ ଅତି ମାତ୍ରାରେ ହାସ୍ୟାବତ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି । ଏହାର ଦାତବୃଦ୍ଧ ଆପଣାକୁ ଏତେ ଉଚିତ ଏବଂ ଅନ୍ୟକୁ ଏତେ ନାଚ ମନେ କରିଛି ସେ, ମୟ୍ୟଦାହାନି ଭୟରେ ଅପର ସହିତ କଥେଗନଥନ କରିବାକୁ ଏମାନେ ଏକାନ୍ତ କୁଣ୍ଡିତ । ବାପ୍ରବରେ ଏମାନଙ୍କ ବଢ଼ିମା ଦେଖିଲେ ଦର୍ଶକ ହାସ୍ୟ ସମ୍ବରଣ କରିପାରିବନାହିଁ । ମଦର ଅନୁତରବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଶିନ୍ତିତ, ଗୁରୁ, ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଂକାନ୍ତା, ଶୂନ୍ୟ, ସମସ୍ତେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଅନ୍ତି । କେତେ ବି “ଅହ୍-

କାରଶୂନ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ଅହ୍ନକାଶ ।” ମୋହର ଜାବନ ‘ମୋହ’-ମୟ୍ୟ; ମଦର ଜାବନ ‘ଅହ୍’ମୟ୍ୟ ବା ‘ମୁ’ମୟ୍ୟ-ଅଥବା ‘ଆମେ’-ମୟ୍ୟ ।

କାଶ୍ଚାର-କବି ଯମେନ୍ଦ୍ର ଦର୍ଶକଲନରେ ‘ମଦ’ର ଅନୁତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ସହିତ ରାଧାନାଥଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧକାର ପରିବର୍ତ୍ତ ମିଳେ । ବାପ୍ରବକ ମହାଜନମାନଙ୍କ ମାନସର୍ଥ ଅନେକ ସମୟରେ ସମସ୍ତରେ ଏମପର୍ବତୀ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥାଏ ।

ମସର ଲୋକର ଦୁର୍ଗାଶସ୍ତମବାସ୍ୟରୂପ ମଦପରେ ଭିର୍ଣ୍ୟ ଆସି ଉପଛିତ । ତାହାର ବଦନ ଅମଙ୍ଗଳମୟ୍ୟ, ଯୋରକର, ଶାନ୍ତିନ । ମାନସିକ ବୈକୁଣ୍ଠବ୍ୟର ବାହ୍ୟ ନିରଦ୍ରଶ୍ୟରୁପେ ତାହାର ମୂର୍ଖ ଜଣ୍ଠି, ଶାନ୍ତି, ଅପସନ୍ନ । ତାହାର ଦୂର-କୁଟିଳ-ଶୁଭାଶିରେ ମନୁଷ୍ୟ କ'ଣ, ନିରୁଲତା ସୁନ୍ଦର ଅବସନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ନିଜର ଦୁଃଖ ତାହାକୁ ଯେବାର ବିବ୍ରତ ନ କରେ, ପରର ସୁଖ ଦେଖିଲେ ସେ ତତୋଧିକ ଅନୁର୍ଧ୍ଵା ଅନୁଭବ କରେ । ତାହାର ଏକମାତ୍ର ବିନୋଦ—ହେଉ ପରଦୁଃଖ; ଏକମାତ୍ର ଶାନ୍ତିର ବିଷୟ ପରର ଉଷ୍ଣେଦୟାଧିନ-କାମନା; ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ପରର ଅମଙ୍ଗଳ-ଚିଧାନ-ଚେଷ୍ଟା । ପରର ଅନ୍ତରୁଷ୍ଟ ନିମିତ୍ତ ସେ ଯେଉଁ କୃତିନ ନିର୍ମାଣ କରେ, ଦିନ୍ହିରେ ନିର୍ଜେ ପଢ଼ଇ ହୁଏ, ପରକୁ ମଧ୍ୟ ପାଇତ କରେ । ଅନୁମାବିର୍ବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭୁର ଅନୁତ୍ତ ଖରୁଆ, କାନ୍ଦକୁହା ଏବଂ ପରଶ୍ରାକାରର । ଏକତା ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ବନ୍ଧୁଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ତଦନ୍ତର କବି ମିଥ୍ୟାର ଯେଉଁ ଚିହ୍ନିତ ଅଙ୍କନ କରି-ଅଛନ୍ତି, ଲାହୁ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକର ପ୍ରାକୃତିକ ଚିତ୍ର ମିଥ୍ୟାର କଶ୍ୟାଇନଗାରେ । ମିଥ୍ୟାବାଦିର ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷଣ ମଣିତ ହୋଇ ଏହି ମୂର୍ଖିଟ ଗଠିତ । ମିଥ୍ୟାବାଦି କଦମ୍ବ ପ୍ରକ୍ଷଣ କଥା କହିପାରେନାହିଁ । ସେ ଖନା ନ ହୋଇ ଖନ; ତାହାର କଥଟତା ଦେଖି ଯେପରି ବାଗ୍ରଦେଶ ତାହାପରି ନିରନ୍ତର ଅପସନ୍ନା । ମିଥ୍ୟାର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ, ଏହି ଶତଚତ୍ରସ୍ତା ସତ୍ରେ ଆସ୍ତିଗାତନ କରିପାରେନାହିଁ । ଆହି ଗୋଟିଏ ମିଥ୍ୟା କଥାକୁ ଆବୁଦ କର ରଖିବାକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ମିଥ୍ୟା, ତାହାକୁ ଶୋଭନ କରିବା ନମ୍ବି ଅର୍ଥ ଏକ ମିଥ୍ୟା—ଏହିରୂପ ଶତ ମିଥ୍ୟା-ପର୍ବତୀ ସର୍ବତ୍ର ମିଥ୍ୟାର ଆସା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପଡ଼େ । କବି ଏହି ଘଟକାରୁ ମିଥ୍ୟାର ତାଳିମୟ୍ୟ ବନ୍ଦବାସ ନିର୍ମାନରୁ ପରିବର୍ତ୍ତ କରିବାରେ ଅଛନ୍ତି । ଗୁଟୁକାର, ବାହାପିଆ ପରିବର୍ତ୍ତ ଶେଷିଲେ ଲୋକ ମିଥ୍ୟାର ଅନୁତର । ଯାବଣ୍ୟ ଅସମିବ କଥି ।

ଏମାନଙ୍କ ମୁଖରେ ଶୋଭନାୟ; ଏବେ କେହି ଏମାନଙ୍କୁ ଅଦିଶୂନ୍ୟ କଲେ ଶଥ ଏମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରମାଣ-ସ୍ଵଳ । କବି ଗଠାରେ ମିଥ୍ୟାକଥାର ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଇ-ଅଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ଅସମ୍ଭବ ବା ଅଜ୍ଞାନ୍ତ ମନେ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, କାରଣ ଏହି ଯୁଗର ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ୟାଧିକ ମିଥ୍ୟାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।

ଅତିରକ୍ତିତ ପୌରାଣିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରତି ଏଠାରେ ବେଳେ ଭାବରେ ଅଛେପ କବନ୍ଧାରାଇଛନ୍ତି ।

ମିଥ୍ୟାପରେ ବସ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧିବ୍ୟୁତ ଶାଠୀର ଦୃଶ୍ୟମାନ ନିର୍ମାଣ ମୂର୍ତ୍ତି । ମାତ୍ର ଏହାଭୁଲ୍ୟ ପ୍ରବଳ୍ୟକ ଓ ଦୂର୍ଜନ୍ମ ଜଗନ୍ମରେ ନାହିଁ । ଦୂର୍ଜନ୍ମ କନଳରୁ ମୁକ୍ତିଲୁଚର ଆଶା ଅଛି,- ଅନ୍ତରାର ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତରକୁ ଦେଖିପାରେ; ମାତ୍ର ଶାଠୀରୁ ମୁକ୍ତି-ଲୁଚ କରିବା ଏକାନ୍ତ ଦୁଷ୍ଟର, କାରଣ ଶଠ କୌଣସି ଦୂର୍ଜନା ନ ଦେଇ ହଠାତ୍ ପ୍ରାଣନାଶ କରେ । ଏହାର ଭକ୍ତୁବ୍ରଦ୍ଧ ଅଧିକାଂଶ ଉତ୍ସତ୍ୱ-ବେଶ ଧାରଣ କରି-ଆଅଛି । ଏମାନଙ୍କର ଦୁର୍ବେଳତା ବୁଝିବା ଦୂରେ ଥାଏ, ଦିନରେ କରିବା ଅନ୍ତର୍ମୟ କଠିନ । ଏମାନେ କେତେବେଳେ କି ବେଶରେ ଉପର୍ତ୍ତି ହୁଅନ୍ତି, ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ସାଧାରଣ ବୁଝିର ଅସାଧ । ଇଂଶାଜ ବଜ୍ୟର ପ୍ରଥମାବ୍ୟାପରେ ଏବେ ଦେଇପରୁ ଦେଇତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ଅନ୍ତର୍ମୟରେ ଛଦ୍ମବେଶୀ ହୋଇମାନଙ୍କରେ ଅନ୍ୟାଚାର ତୈସି କବି ଅବତର ହୁଇଲେ । ଅଧୁନ ମଧ୍ୟ ଏହିଭାବି ସନ୍ଧାନିକର ସଂଖ୍ୟା ଅଳ୍ପ ନୁହେ !

ଶାଠୀରରେ କଳହ, ଏବେ ତୃପ୍ତର ଆନନ୍ଦଅସି ପ୍ରପନ୍ନିତ, ମୁଣ୍ଡାନ୍ତ ଦେଖିବାର ବଳୀର ବର୍ଣ୍ଣନାପ୍ରାୟ ଏମାନଙ୍କ ନିର୍ଣ୍ଣୟକା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ମୟ ପ୍ରାକୃତିକ । କୌଣସି ଠାରେ ଅତିରକ୍ତିତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏନାହିଁ । ଅଧୁନିକ ଧନପ୍ରଣଶୋଷୀ ମେନକଦମା ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୁର୍ଲିପ୍ତି କବି କଳହର ତିରଣ କରି-ଅଛନ୍ତି ଏବେ ଏହି କଳହ ଦ୍ୱାରା ଲୋକର ତଥା ଜାତିର କି ରୂପାନକ ଦିନ ହେଉଥିଲା, ତାହା ପ୍ରକ୍ଷେପେ ଦର୍ଶାଇ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ବାଦୀପ୍ରତିବାଦୀଙ୍କୁ ଶବ୍ଦରୁପେ ଏବେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଶକ୍ତିନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁରୁବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରେ କଳହ ଏବେ ମୋକଢମାଜନିତ କୁପଳର ଯେଉଁ ତିଥି ଅନ୍ତିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉତ୍ସାହରେ ତାହା ବୋଧହୃଦୟ ହେଉଗାରିନଥ ଜ୍ଞାନ । ମାତ୍ର ହାସ୍ୟ, ଏବେ ଯେଉଁ ସୁକା ଏଥୁ-ପ୍ରତି ଦେଶର ଦୃଷ୍ଟି ଆକୃଷ ହୋଇନାଥିଲ; ମହାୟା ଗନ୍ଧିଙ୍କ ଅସହ୍ୟଯୋଗ-ମାତ୍ର କେତେକ ଦେଶରେ ଲୋକଙ୍କ ଚକ୍ର ଦ୍ଵାରା କରିଦେଇଅଛନ୍ତି । ଆନନ୍ଦଅସି ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଯେଉଁ

ସମସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତି ଦେଶରେ ବିଶେଷତଃ ଉକ୍ତିକୁ ବହୁଳ ଦେଶରେ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ତେବେ, ଆଳସ୍ୟର ଦୁଃଖମୟ ପରିତାମ ଉତ୍ସମରୁବେ ପ୍ରଦଶିତ ହୋଇପାରିନାହିଁ ।

ସୁଲକ୍ଷଣ ଏହି ବର୍ଣ୍ଣନାମନଙ୍କରୁ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ ଯେ, ବାଧା-ନାଥ ଆଧୁନିକ ସମାଜର ଫିଯୁକଳାପ ଏବେ ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସମରୁପେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେବେଳଣ କରିଥିଲେ ଏବେ ଆବର୍ଜନାମୟ ସମାଜକୁ ବିଶ୍ଵେଷଣ କରି ତାହାର ସମସ୍ତ ବେଶ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ।

ଏହିରୁପେ ପାପର ଦଳବଳ ଘେନ କଳି ଭରବର ଧନ୍ତି ଏବେ ସଦ୍ବୁଦ୍ଧ ନିର୍ମାଣ ଆହମଣ କଲା । “ ଯତୋ ଧନ୍ତି ପ୍ରତୋ-ଜୟୋତି ”— ଏହି ସତ୍ୟ ପୁନଃ ପୁନଃ କଥୁତ ହୋଇଥିଲା ହେଉ ଦୂର୍ଜନା କାଳଚନିତରେ କଳିନା ଅଭ୍ୟଦୟ ହେଉ ବିଲୀୟସୀ ପାପବାହମ ସମକ୍ଷରେ ସେହି ସବଙ୍କଷ କାଳର ପ୍ରଭାବରେ ପୁଣ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇପର ଏବେ ଅଭ୍ୟଦୟ ହେଲେ । ସଦ୍ବୁଦ୍ଧରେ ଯେ ଯାହାର ଜୀବନ ମାତ୍ର ଘେନ ସରତ୍ତେଭୁବି ପରିଚ୍ୟାଗ କର ଲେକବନ୍ଧୁରୁ ଅନ୍ତର୍ଭିତ ହେଲେ । (ଅବ୍ୟେ ସଦ୍ବୁଦ୍ଧ-ଗଣ ଯେ ଏକ'ବେଳେକ ହମାଜରୁ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି, ତାହା ନୁହେ, କାରଣ ତାହାହେଲେ ସମାଜର ସ୍ତର ଏକାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତା ।)

ଲେକେ ଯୁଗଧନ୍ତି ଅଧୀନ ହୋଇ ଧନ୍ତିକ୍ରୋଷ୍ଟା ଏବେ କୁକମ୍ପି-ନିରତ ହେଲେ । ଯେଉଁ ସାହସ ବଳରେ ଏତେ-ଦିନ ଭରତଭୂମି ମଣିମୟୁ ଦଶମାରୁଲ୍ୟ ଶତ୍ୟର ଅଷ୍ଟିଶ୍ୟ ହୋଇଥିଲା, କଳିକାଳରେ ସେହି ସାହସ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୃଦୟ-ରେ ଆଶ୍ୟ ନେଇ ଯାବନ୍ତି କୁକାରୀରେ ତାହାର ସହାୟ-ତା କଲା । ଯେଉଁ ମୌଜ ଏକବଳ ସାଧୁର ଅଳକାର ହୋଇଥିଲା, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାଠୀର ଦୁରଭିଷନ୍ତ ଗୁପ୍ତ କରିବାରେ ନିମ୍ନୋନ୍ତି ହେଲା । ଏହି ଯୁଗାନ୍ତର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିରାକାଶ କରି ଧନ୍ତିପ୍ରାଣ ଯୁଧଷ୍ଠିରକ ମନ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟା ହେଲା । ମନ୍ତ୍ରପୂର୍ତ୍ତ ପବିତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବେ ଅକେଯୁ-କ୍ଷେତ୍ରକୁଳ-ପରିବର୍ତ୍ତନା ଭାବରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମାପର ପ୍ରମୋଦ-କାନନ୍ଦରେ ପରିଣତ ହେବ, ତାହା ସେ ସହଜରେ ବିଶ୍ଵାସ କରିବାରିଲେନାହିଁ । ମାତ୍ର ଦିନକର୍ମଦର୍ଶୀ ଦେବ ବୈଶାଖର ବୁଦ୍ଧି-ଦେଲେ ଯେ, ବାହୁଣ ଏବେ ଯେହି ସ୍ଵର୍ଗରେ ପ୍ରଥମେ କଳିର ଦେବିକୁଳା ପ୍ରୋଥତ ଦେବ, ଏବେ ତଳକର ଦୋଷ-ରେ ଭରତ ପରପଦାନତ ହେବ । ସାଧୁକଳର ସୁତିକା-ଗାର ଏହି ଭରତଭୂମିରେ ସାଧୁକୁ ବାଦ୍ୟାକ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ସେହି ଦେଶ, ସେହି ଗିରି, ସେହି ନଦିନାଥ,
ନରର ନରଶ୍ଵର ଶର୍ମା ଆଶ୍ରମାଦି କରି
ସବେ ଥିବେ ପୂର୍ବପର; ମାନବେ କେବଳ
ନାମକୁ ମାନବ ରହି, ପଶୁଠାରୁ ସ୍ଵାନ
ହୋଇଯିବେ ମୁଖଧରେ' ଭରତମଣ୍ଡଳେ ॥

ଏହି ପଞ୍ଚତମ୍ୟରେ କବିଙ୍କର ଶଶର ମନ୍ତ୍ରବେଦନା
ପ୍ରବାଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଆଧୁନିକ ଭରତୀୟମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରମ-
ବ୍ୟକ୍ତହାର ପୂର୍ବମଧ୍ୟତିଥିଲା କରି ସେ ଭୁଷେଭୁଷେ ଏହି
ମନ୍ତ୍ରଛୁଦ ଯହଣା ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟଦି ମଧ୍ୟ,
ଯେପରିକି ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ଵର ପାତ କରି, ସେ କହିଅଛନ୍ତି,
“ବିଥିଲ ଏ ଦେଶ କି ହୋଇଛୁ ଆଜ !” ଏହି ଗରୀର ପରି-
ତାପଜନିତ ଅନୁଚିନ୍ତାର ଫଳସ୍ଵରୂପ ତାହାଙ୍କର ଅନୁଭୂତିମୟ
ଅନ୍ତିରୁଲ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦୀପନ ସମ୍ପର୍କର ଅମର୍ତ୍ତା-ଉଚ୍ଚି ଆମୁମାନଙ୍କ-
ସମ୍ମନଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ଏଥିଯାରୁ ହିଁ ମହାଯାତ୍ରାର
ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା । କେବଳ ଶାକାଥ କାହିଁକି, ସ୍ଵାଧୀନତାବଣ୍ଣି
ପ୍ରତ୍ୟେକ କବିଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଅନୁଭୂପ ମନ୍ତ୍ରବେଦନା ଜାତ
ହୋଇଥାଏ । Byron Childe Harold ରେ ଗ୍ରୀକର
ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି କହି ୧୦ନ୍ତି; —

Yet are thy skies > blue, thy crags as wild,
Sweet are thy groves, verdant are thy field;
Thine olive ripe as when Minerva smied,
And still his honied wealth Heinethus yields,
There the blithe bee his fragrant fortress builds
The freeborn wanderer of the mountain air,
Apollo still thy long, long summer gilds,
Still in his beams Mendeli's marble glares
Art, glory, freedom fail, but Nature still is fair.

* * * * *

“Greece, change thy lords, thy state is still
the same.”

ଶୀଘ୍ର ! ଆଜି ମଧ୍ୟ ତୋର ଆକାଶ ପୂର୍ବପର ମାଳବଣୀ, ଗିରି-
ଶିଖର ପୂର୍ବପର ଅରଣ୍ୟମୟ ଓ ଭାଷଣ, କୁଞ୍ଜବନ ମନୋ-
ହର, କ୍ଷେତ୍ରାବଳୀ ଶବ୍ୟଶ୍ଵରମଳ, ଫଳ ପରିପକ୍ଷ, ମଧୁ-ସମ୍ମାର
ସ୍ଵୃଦୃତି; ଆଜି ମଧ୍ୟ ତୋର ସ୍ଵାଧୀନ ପାର୍ଵତ୍ୟ ମଧୁକର ମଧୁ-
ତନ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣରେ କୁଶଳ; ତୋର ଗ୍ରାସ୍ତର୍ଭ ରବିଙ୍କ ପସନ
କିରଣ-ରେଣ୍ଟାରେ ଅନୁରକ୍ଷିତ; ଆଜି ମଧ୍ୟ ମେଣ୍ଟରିସ୍ ର
ମାନ୍ସଲ ଶୈଳ ଜାନ୍ମିଯମାନ; ତୋର କଳାଦିଦ୍ୟା, ଗୌ-

ରବ, ସ୍ଵାଧୀନତା ବିନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତି-
ଦେଖା ପୂର୍ବପର ସୁନ୍ଦର, ପୂର୍ବପର ସୁପ୍ରସର ! ଗ୍ରାସ୍ ! ତୋର
ଲୋକସମାଜକୁ, ସ୍ଵାମୀବର୍ଗକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କର, ତୋର
ବଜ୍ୟପାଠ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତ ରହିଥାଏ !!)

ଭରତର ଆଧୁନିକ ଦୂରଶା ଅବଲୋକନ କରି ବଜନଙ୍କ
ହେମଚନ ମଧ୍ୟ ସମ ତାନରେ ଗାଇଅଛନ୍ତି : —

ସେଇ ଆୟୋବର୍ଜ ଏଣନ (ଓ) ବିସ୍ତୁତ,
ସେଇ ବିକ୍ରିଗିର ଏଣନ (ଓ) ଉନ୍ନତ,
ସେଇ ଭଗୀରଥୀ ଏଣନ (ଓ) ଧାରିତ,
ପୁରାକାଳେ ତାର ଯେବୁପ ହୁଲ !

ସକଳ ତ ଆଛେ ସେ ସାହୁପ କର ?

+ + + + +

ହେୟେଇ ଶୁଣନ ଏ ଭରତ ଭୁମି । (ଭରତସଙ୍ଗୀତ,)
କାବ୍ୟମାନଙ୍କର ଏତାତୁଷ ସାମ୍ୟ କର ଓ ଭରୁକମାନଙ୍କର
ସମ୍ଭବଗତର ପରିବ୍ୟକ୍ତ ଏବଂ ଏତଙ୍କାର କବିଙ୍କର ସ୍ଵାନ
ନିରୂପଣ କରିବା ସୁମାଧ୍ୟ ହୁଏ ।

କଳିର ବର୍ଣ୍ଣନା ନୈଷଧକୁ ଆଶ୍ରମ୍ୟ କରି ଲେଖିଥିଲେ ହେଁ
କବି ନିଜର ଉଦେଶ୍ୟାନୁସାରେ ତାହାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଓ
ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରିଥାଏ । ପ୍ରାନେ ଶ୍ଵାନେ ନୈଷଧର ବର୍ଣ୍ଣନା
ଏବଂ ଶ୍ଵାନେ, ମହାଯାତ୍ରାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଉତ୍ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।
ଏଥିରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ, କବି ସାଧାରଣ ଅନୁବାଦରୁଲ୍ୟ
ନୈଷଧକୁ ସର୍ବତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ କରିନାହାନ୍ତି । ଅନ୍ୟକୁ
ବର୍ଣ୍ଣନାଦୟର ନିଜଟମ ସାମ୍ୟରୁ ଏହାହିଁ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ
ଯେ, କବି ବାରମ୍ବାର ଗବେଷଣା ସହିତ ନୈଷଧ ଅଧ୍ୟମୂଳକ
କରିଥିଲେ ଏବଂ ପାଦା ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ, ତାହା ଉତ୍ସ-
ମରୁପେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ କରିଥିଲେ (assimilated) । ଏହି
କାରଣରୁ ତାହାର ଶ୍ଵାସ୍ତ ମହାଯାତ୍ରାରେ ଏତେବୁରୁ ପଞ୍ଚ-
ବରରେ ପ୍ରତିପଳିତ ହୋଇଥାଏ ।

କଳିରେ ପାପରାଶିର ଜମ୍ବୁ ଏବଂ ପୁଣ୍ୟରାଶିର ପରାଜୟ
ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି କବି ଲୋକମାନଙ୍କର ସଦ୍ବୁଦ୍ଧ-ଉପାୟର ବି
ସମାଧାନ କରିଥାଆନ୍ତେ, ତାହା ଅମ୍ବେମାନେ ଅସଂଖ୍ୟାନ୍ତି
କାବ୍ୟରୁ ଅନୁମାନ ରହିପାରୁନାହିଁ । ନୈଷଧକାର ଅପରା-
ପର ଗୌରଣୀକ ଓ ସଂହିତାକାରଙ୍କ ମତାନ୍ତ୍ରମୟୀ ବୌଧ-
ଧର୍ମର ହେୟତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥାଏ । ସେ କଳି ଏବଂ
ତାହାର ଅନୁବାଦ ଓ ସହାୟ ବୌଧ ଗୁର୍ବାକାଦ ନାସ୍ତିକ-
ମାନଙ୍କର ଶରୀର ଅଭ୍ୟକ୍ଷମ ଦେଖାଇ, ପରେ ସତ୍ୟ ଓ ଧ-
ର୍ମର ଜମ୍ବୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାଏ । ଆମୁମାନଙ୍କ କବି ଅଭ୍ୟକ୍ଷମ
ମରର ନିର୍ଗତ ଶୁଣୁଳରେ ଶୁଣୁଳିତ ନ ହୋଇ ସମୁଦ୍ରି

ପ୍ରଦରେ ବୌକିଧନ୍ତିକୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରକୃତିଗାପନୋଟିମ୍‌ବିଷୟରେ ଦର୍ଶାଇଲା ଏହାର କଳିର ପ୍ରଭାବବଣ୍ଡଟେ ଘରତରେ ଜାହାର ଛାଇଦ ପ୍ରଥ୍ୟେବେଳେ ପୂର୍ବକ ଦିଶପ୍ରାଣ ମନବରୁଣ୍ୟ ମର୍ମାଣିକ ବେଦନା ଅନୁଭବ କରିଅଛନ୍ତି । କବି ଭାସା ଏକ-ତାର କିମ୍ବା ପ୍ରଥମ କରିପାରୁଥାଏଁ । ତାହା ଧାର୍ମମାନଙ୍କ ଅନୁମାନ ହୁଏ କରିପାରୁଥାଏଁ । ଧର୍ମକର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଦେଖାଣର ଉତ୍ସବିକାମୟ ଅନ୍ତକାରରେ ନିମିତ୍ତ କରି-ଆନ୍ତେ କି ? ବା ପୁରୁଣର କାଳନାତ କଳ୍ପିଅବତାର ପ୍ରତି ହୁଣି ରଖି ଏତବନ୍ଧରେ ଲେବମାନଙ୍କ ରଖିଥାନ୍ତେ ?

ଭାବକବି ମଧୁସୁଦନ ଏହି ସର୍ଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହୁ-
ଅବ୍ୟାପ୍ତି :— “ବ୍ୟାପ୍ତ ଚାର୍ଥ ସର୍ଟିଟ ଗୋଟିଏ ଅତି ସୁନ୍ଦର
ଦୂଦୟହାଶ ରୂପକମାଳା, କିମ୍ବା ଉଦ୍‌ଘର୍ଷେୟ ଆନନ୍ଦିତି-
କମାଳକ ମନ୍ଦରେ ନନା ରୂପକନ୍ଦିତେଜହାର ମହା-
କାର୍ଯ୍ୟର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବିଫଳାକୃତ ହୁଏ । କୌଣସି କୌଣସି
ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନଙ୍କର ଉଦ୍‌ଘର୍ଷେୟ ହେଲେଦେଖେ
କୁଷମାର ପରିଚାରକରା ଦେଉରୁ ଅଧୁନିକ ପ୍ରଶାସ୍ତ୍ର
ଶିଶ୍ୱାସ ବିରାମୀ ।”

ବୁଦ୍ଧିମାଳା ଏହିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ
ଶୁଣିଲୁ ଆକାଶର୍ଷତ୍ରରେ କରି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିରୁଙ୍ଗ ଦତ୍ତାତ୍ରେମାନ
କରାଇବାରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ
ଯଥରୀତିର ଚର୍ଚା ରୁହିରୁ ରୁହିରୁ ରୁହିରୁ ରୁହିରୁ
ବର୍ଣ୍ଣକା ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେମିଜେ ଏହାକୁ ପାଖାର୍ଥୀ-
ଭିତାରେ ବୁଦ୍ଧିମାଳା କହୁଗାଲୁ ଲୁହିତ କୋଣ୍ଠାର୍ଥୀ । ଏହା
ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିକାର କରୁଁ ଯେ, ଏହା ବୁଦ୍ଧିମାଳାଟି “ଅତି ସୁନ୍ଦର
ଦୃଢ଼ିଦ୍ଧିହାର୍ଥ” । ମାତ୍ର ଦେଖାଇ ଯେ ମହାକାବ୍ୟର
“ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବିଫଳୀକୃତି” ହୋଇଅଛି, ତାହା ଅନେମାନେ
ସ୍ଥିକାର କରିବୁନାହିଁ, କାରଣ ମହାକାବ୍ୟର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ,
ଲୋକମାନଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜିତ ସଂଘରେ ଟିକା ପରିବର୍ତ୍ତ । ନତି
ବୁଦ୍ଧିମାଳାଟି “ଅତି ସୁନ୍ଦର ଦୃଢ଼ିଦ୍ଧିହାର୍ଥ” ହୋଇଅଛି,
ତାହାରେବେଳେ ମହାଯାତ୍ରା ମହାକାବ୍ୟର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବିଫଳୀକୃତ
କ ହୋଇ ବରଂ ଅଂଶତଃ ସାଧାର ହୋଇଅଛି ।
ଜନମନ୍ଦାରଙ୍ଗନ କରିବାର ଏକତମ ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।
ଯେଉଁ କରିବା ଯମଗେତୁର ଦୃଢ଼ିଦ୍ଵିଷ୍ଟି ଏବଂ ମନ୍ଦାର-
ପ୍ରତିପାଦକ, ତାହା ଲୋକମାନଙ୍କର ଦେବତି ଆଦରିଣ୍ୟ
ହୁଏ । ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ
କହିଅଛନ୍ତି, “ରମଣୀମ୍ଭାର୍ଥ-ପ୍ରତିପାଦକଶବ୍ଦର କାବ୍ୟମ୍” ।
ସଂକଳନ କରିବାକାରେ ସମ୍ମରି ଗଢ଼ର ତତ୍ତ୍ଵାଦିଦେଵିର

ପରିମାଣ ଅଛି ଅଳ୍କ ; ମାତ୍ର ଦିନ୍ତିନାର ଚମଜ୍ଜାଇତା ଏବେ
ହୃଦୟଭାବିଲା ହେଉ ଅବ୍ୟୟି ତାହା ଜୀବମାନଙ୍କ ଆଖି-
ଶୋଯୁ ହୋଇଅଛି । ଦୁଇଦ୍ୱଦେଶୀ ଲୋକମନଙ୍କ ମନୋ-
ହରଣ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସବ୍ୟର ପ୍ରଗ୍ରହ କରଇବା
ଏବେ ମହି ଚିନ୍ତା ପ୍ରଦାନ କରି ସେମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାର ଦରିସର
ପ୍ରସାରିତ ଓ ରୂପ ସଂଶେଷିତ କରିବା ମହାକାବ୍ୟର ପ୍ରଧାନ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ । ରୂପକ ହେଉ ବା ଉତ୍ସମା ହେଉ, ଯେ କୌଣସି
ଦିପାୟୁରେ ଉଚ୍ଚ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ସାଧୁତ ହେଉଗାଇଲେ
ମହାକାବ୍ୟ ତଥା କବିତାର ଚିତ୍ରା ସାର୍ଥ ହୁଏ । ଏହି
ସର୍ଗର ବଞ୍ଚିନବଳୀ ଆଧୁନିକ ଭାବରେ ସମାଜକୁ ବିଶ୍ଵେଷଣ
କରି ତାହାର ବୋଷଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ବିଶଦ୍ଧାବରେ
ପ୍ରକାଶିତ କରିଅଛି, କେଉଁ ହୃଦୟଭାବନ ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା
ପାଠକର ତଥାତ ସ୍ମୀଯୁ ହୃଦୟକୁ ଭୁଲିଲା ନ କରିବ ?
ଏବେ ସ୍ମୀଯୁ ଦୋଷବଳୀ ଅବଶତ ହେଉ ତାହାର ସଂଶେ-
ଧନ ନମିତ ଯହିବାନ ନ ହେବ ? ମିଲିଟନ୍, ବିନିମ୍ୟାନ,
ବାନ୍ଦେ, ଶୈଳ୍ମୂର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରାଚୀନ କବିମନଙ୍କ କଥା ଦୂରେ
ଆଉ, ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଉଲଙ୍ଘଣ ମହା କବି ଟେନ୍ନିସନ୍-
Tennyson ମଧ୍ୟ Idylls of the king ନାମକ
ମହାକାବ୍ୟରେ ଜୀବନ ଏବେ ଆସି ବିଷୟକ ଚିତ୍ରମାନ
ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁମାର ଦେଇ-ଶର୍କରୁ ମଧ୍ୟ ରୂପକ ଓ ଉତ୍ସମା
ଅଣିବାକୁ ଘୁର୍ଭିନ୍ନହାନ୍ତି । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ବଜୀଯୁ କବି ମାର-
କେଳ ମ ଧୂ ସୂ ଦ ନ ନୀମ ଧାକା ଦ ବ ଧ କା ବ୍ୟ ରେ
ମହାଯାଧାର ବୃଦ୍ଧକରୁଳ୍ଲ ବୃଦ୍ଧକ ବ୍ୟବହାର କରିଅଛନ୍ତି ।
ତୃତ୍ୟେବେଳେ ମହାଯାଧାର ବୃଦ୍ଧକରୁଳ୍ଲ କୁଞ୍ଚିତ ଦରି-
ପେପକ " କୋଲି କୁହାଯାଇ ନ ଏବେ । ସଥରେ ଦିଶିବ
ବା ଦିଶିବ ବୁଝିବ ବା ତ୍ରାଜନ (Dragon), ଚିମ୍ବାର
(Chimera) ପ୍ରକୃତିକ ତୁଳି ବର୍ଣ୍ଣନା ନାହିଁ, ଯାହା
ଆଧୁନିକ ପ୍ରକ୍ଷେତ୍ର ବିଶ୍ଵାସର ଦିଶିବୀ ହେବ । ଆର ମଧ୍ୟ
ଯାହାର୍ଯ୍ୟ ଅଳକାରୀକରାନେ ଏତାକୁଣ୍ଠ ବୁଦ୍ଧକମାଳାର
ବିରେଧୀ ନୁହନ୍ତି । ଦେମାଦର୍ଶ ନଗରେ ଶୈଳ୍ମୂରଙ୍କ Fairie
Queen ବର୍ଣ୍ଣିତ ବୁଦ୍ଧକମାଳା ବା ପୁରାଣାଲୈତ କିମ୍ବୁ-
ତକମାନାର ଚିତ୍ରନିବ୍ୟକୁ ମହାକାବ୍ୟରେ ପ୍ଲାନ ଦେବା
ଅନୁଚିତ । ଏଣୁ ବର୍ତ୍ତିର ହର୍ଷର ଭୁବକମାନାହାର ମହା-
ଯାଧାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିପଳୀକୃତ ହେବାର ବୋଲିଯାଇ ନ
ପାରଇ ।

ପୁରୁଷ ଉପମଦ୍ଵାରା କଳିକର୍ମକୁ ନାହିଁ ପରାଭବ
ଜୀବମନ୍ତ୍ରରେ ବନ୍ଧେତ ହୋଇଥିଲା, ଏହି ଦେଖି ଉପମଦ୍ଵାରା

ଉଦ୍‌ବ୍ଲକ ପ୍ରକୃତିରୁ ସମ୍ମାନ ହୋଇଥିବାରୁ ଜନଭୂମି ପ୍ରତି କବିଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ମମତା ଓ ସୁର୍ବୁଚିପେ ପ୍ରକୃତି-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ-ବେଶିଶାଳୀଙ୍କର ଦେଖିଅଛି । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବ ଜଗତ୍ତି ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରତି କଲେ ବର୍ଣ୍ଣନାଟି ସମ୍ବନ୍ଦର ବୋଧ ହୁଏ-ନାହିଁ । ଏକ ଯୁଗର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ, ଆଶ୍ଵର ବ୍ୟବହାର, ସ୍ଵାକ୍ଷରତ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅନ୍ୟ ଏକ ସମ୍ମୁଖୀ ବିନନ୍ଦଧର୍ମ-ସରର ସାମନ୍ଦି ଏକ ମୁହଁର୍ଭାବରେ କଦାପି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନାମାକ ନ ପାରେ । ଯେଉଁ ଲେଖମାନେ ଅନବରତ ଏଥରେ ତଳି ଅହିଅଛନ୍ତି, ସେମନେ କଦାପି ଏକ ଦଳରେ ପାପାଶ୍ରା ହୋଇପାରିବେନାହିଁ । କଳିର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରକାର ପ୍ରାପିତ ହୋବା ଲାଗି ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ଶତବ୍ଦୀ ଅତ୍ୱାହିତ ହୋଇଥିବ । ଅତିଏବ କଳିର ଅଗମନରେ ଏକ ମୁହଁର୍ଭାବରେ ଭରତର ପୁଣ୍ୟପୁଞ୍ଜ ଭରତ ତ୍ୟାଗ କରିବା ଏହିକି ମାତ୍ର କିବ୍ୟାର ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ବାସ୍ତବ ଜଗତର

କିୟାକଳାପ ସହିତ ଏକ ତୁଳିଦଶ୍ଵରେ ଓଜନ କରିବା ଆମୁମାନଙ୍କର ଉଚିତ ନୁହେ । କାବ୍ୟଗତ ନାୟକ ନିମିତ୍ତ ଆମୁମାନଙ୍କୁ କିଛି ଶୁଣି ପଦ୍ମବାକୁ ହେବ । ବିଶେଷତଃ କବି ଏଠାରେ ଯୁଗର ବାସ୍ତବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରତି ପେଟେବୁର ହୃଦୟ ନ ରଖି, ଅତେ ଧର୍ମ୍ୟଯୁଗ ସହିତ କଳି ଯୁଗର ଭୁଲନା ଓ ଅପରକର୍ତ୍ତା ପ୍ରତି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଅଛନ୍ତି ।

“ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷମିତ୍ୟ ପରେ ସବ ଅଗ୍ରେ ସିନା
ଦେଶବ କୌଣ୍ଠୀ କଳି,”

ଏହି ପଂଜିଦ୍ୱୟାରା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସର୍ଗର ଉପହମ ସ୍ଵର୍ଗ
ହୋଇଅଛି ।

ସମଶି

ଶ୍ରୀ ଜଗଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ।

କଳିଗର ପ୍ରତିବଶୀ ରଜ୍ୟଗଣା ।

(ପୂର୍ବପ୍ରକାଶିତ ଉତ୍ତର ।)

ଦୁଃଖେସା କେପଳରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଉଜ୍ଜଳରେ
ସହିତ ସହିତ ଯଥ ଧଳ ଓ ପ୍ରାୟ ଦଶସହସ୍ର ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ
ଯଜକ ହୁଲି । ଲେଖକ ଶକ୍ତାକୁ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ଓ
ଅନବରତ ଦଶାଳରେ ବ୍ୟବସାଯରେ ଓ ବୁଦ୍ଧକ ନିୟମରେ
ପାଇଁ ପାଇଁ କରୁଥିଲେ । ଏ ବର୍ଣ୍ଣନାଟିରୁ ଆମ୍ବେମାନେ
୨୧ କାଳିଟ ଉଜ୍ଜଳମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରେ ବୋଲି କହି ନ ପରୁ ।
ସେମାନେ ଅନୁନ୍ଦତ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରେ ନ ଥିଲେ ।
ଦଶାଳରେ ଯେ ଅନ୍ତରେ ଶକ୍ତାର ବ୍ୟବହାର
କରିଅଛନ୍ତି ତାକା ଶକ୍ତାର ନୁହେ । ଯେଉଁ ଠାରେ ଦଶ-
ଶକ୍ତା ଶକ୍ତାରକା ଥିଲେ ୩ ଶକ୍ତାରେ ଶକ୍ତାପ୍ରାୟ ଓ ଶିଖ-
ରକ୍ତ ଥିଲେ ୨୨ ଶକ୍ତାରେ ଅନ୍ତରେ ଅର୍ଯ୍ୟପାଠର ଧର୍ମ
ଆପନା ଓ କାହିଁ କାହିଁ ଏହିଏ ହୁଏଥିବ । ଅନ୍ତରେ

ମାରଧୀ ପ୍ରକୃତ ଭରତ ପ୍ରତଳନ ଅଧିକ ମ ଶାରେ ହୋଇ-
ଥିବ । କିନ୍ତୁ ସେ ଭରତ ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ବଜୀୟଙ୍କ ହୃଦୟର
ହୃଦୟ ନ ଥିଲା । ଏବେ ଦଶାଳାକୁ ମଧ୍ୟ ଏ କଥା ଦିଶିବା
କରିବାକୁ ସାହସ କରନାହାନ୍ତି ।

ଦଶାଳାକୁ ଲେଖନ୍ତି କି ଦୁଃଖନ୍ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆଗମନ ଦୁଃଖୀ
କଳିଙ୍ଗ ଲେଖମନେ ଅନୁର୍ଧ୍ଵତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଉଜ୍ଜଳ ଓ
ଦଶାଳା ଅନ୍ତରେ ଲେଖମାନେ କଳିଙ୍ଗର ପକୁଳରେ ବସନ୍ତପାତକ
କରିଲେ । ଏହି ହେତୁ ତାଙ୍କ ସମୟର ଅନୁନ୍ଦତ ଅନ୍ତରେ
ଜାତିମନଙ୍କ ବିବଶୀ ସେ ଲେଖିଲେ । ମୁଁ ପରୁରେ, କଳି-
ଙ୍ଗର ଲେଖମାନେ କଣ ବଜୋପସାଗରରେ ଘାସ ଦେଲେ ?
ବାବେ ଦଶାଳାର ଲେଖମନେ ଉଜ୍ଜଳ ଓ ଦଶାଳାକୁ

ଲୋକଙ୍କ ସର୍ବଶର୍ଣ୍ଣରେ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକତର ସର୍ବ୍ୟ କରିଥିବେ, ଓ ସେମାନେ ସମସ୍ତ ବୌଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତିବଳମୀ ଥିବାରୁ ଏହି ସମସ୍ତ ଜାତ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁର୍ବିବାହ ସଂପଦିତ ହୋଇଥିବ । ଏ ସର୍ବକରେ ମୁଁ ଏହି କହି ରଖିଥିଲୁ ଯେ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧର ପ୍ରକାଶ କରିଅଛୁ ଯେ ‘ଉତ୍ତର’ ଅନ୍ତଳିଟି ମହାନଦୀ ଓ ବୈଚରଣୀ ମଧ୍ୟ ଭୁଣ୍ଟ ନହେଁ, ଏହା ଦ୍ୱାରା ସାରି ମହାନଦୀ ପଦତଃଶ୍ରଣର ପଣ୍ଡମରଣୀ ଜୟପୁର ଓ ବସ୍ତ୍ରର ଅଂଶ ବିଶେଷର ସମସ୍ତ । ଅତିଏବ ଉତ୍ତର ଲୋକେ କଲିଙ୍ଗ ଉପକୁଳକୁ ହୁଏନିସାଙ୍କ ସମୟରେ ଆସିଥିବା ଅସ୍ମିତିବ । ଏବ ହୁଏନିସାଙ୍କ ‘ଉତ୍ତର’ ଶବ୍ଦଟି ଚାନ୍ଦାଶାରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି; ସେଥିରୁ ବିଜୟ ବାବୁ ଉତ୍ତର ଓ ଉତ୍ତଳ ଦୂରଟାଯାକ ବୁଝିବାକୁ ଗଲେ କାହିଁ କି ? କଲିଙ୍ଗର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ-ମାନେ ଆଦୋି ଅନୁର୍ଧ୍ଵତ ହୋଇ ନଥିଲେ ବରଂ ବୌଦ୍ଧ-ସ୍ଵରୂପରେ ଉତ୍ତରାଶଳ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣାଶଳ ମଧ୍ୟରେ ସବ ଓ ଭାଷାର ବିଶେଷ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୋଇଥିବ ଏବଂ ମନ୍ଦିର-ଶଳ ଶାସନଗୀଠରୁ ଦୂରରେ ଥିବାରୁ ସବଦା ଭାଷା ଓ ସଭ୍ୟଦା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ ଅଂଶ ଅତେଷ୍ଟା ଅନୁନ୍ତ ବିବେଚିତ ହେଉଥିବ ।

ବିଜୟ ବାବୁ ଭାବର ମୁନିଙ୍କ ଭାବର ନାଟ୍ୟ ଶାସନରେ ଉତ୍ତର ଶବ୍ଦକୁ ଶବ୍ଦକୁ ‘ବିଜ୍ଞାତ’ ହମନ୍ତରେ ଦେବ ଅଧେ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି ଯେ ବିଭିନ୍ନ ବିକୃତ ଆୟ୍ୟଭାଷା ନହେଁ ଏହା କେବଳ ଅସଭ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣର ପ୍ରଣାଳୀ ମାତା । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ଏତକ କହିବାର ଅଛୁ ଯେ ଥର ଓ ଉତ୍ତମାନେ କଲିଙ୍ଗର ଦୂରଟି ବିଶିଷ୍ଟ ଜାତ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଆୟ୍ୟମାନଙ୍କ ସର୍ବଶର୍ଣ୍ଣରେ ବହୁକାଳୁ ଆସି-ଥିଲେ ଏବଂ ଜରିଗଢ଼ ଓ ଧରିଲୀର ପଣ୍ଡମ ଗାର୍ଭବର୍ତ୍ତୀ ଅନ୍ତଳର ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବସନ୍ତାସ କରୁଥିଲେ । ଦେମାନେ ଅଶୋକଙ୍କ ସମୟରୁ ଆୟ୍ୟଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିଥିବାର ସମ୍ଭବ । ଶବ୍ଦରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ବୌଦ୍ଧ ପ୍ରଥା ଅଦ୍ୟାପି ରଖିଥିଲୁ । ଅତିଏବ ଭାବର ମୁନି ଲେଖିଗଲେ ଯେ ଶ୍ରୀଶ୍ଵାର ଦ୍ୱାରା ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉତ୍ତର ଓ ଶବ୍ଦରମାନେ ଏକ ବିକୃତ ଆୟ୍ୟଭାଷା ବା ଆୟ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୟର ମିଶ୍ରିତ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ଏଥିରେ ସବେହି କରିବାର କାରଣ କିଛିହୁଁ ନାହିଁ ।

ହୁଏନିସାଙ୍କ ଥିଗମନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲିଙ୍ଗ ଦେଶର ଭାବୁ ଅନ୍ତଳର ଭାଷାର ବିଷୟରେ ସମ୍ଭବ ଆଲୋଚନା କରୁଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶାୟାଇ, ତାଙ୍କପରେ ଅର୍ଥାତ୍

ଶ୍ରୀଶ୍ଵାର ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀ ପରେ କଲିଙ୍ଗ ଦେଶର ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଆୟ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଓ ଭାଷାର ପ୍ରେକ୍ଷଣ ପ୍ରବେଶ କଲା । ହୁଏନିସାଙ୍କ ଦେଶରେ କେତେକ ବର୍ଷ ପାଇଁ କରିବାବୀସ୍ଥ ଶତାବ୍ଦୀ ମହାଦେଶ ତୋଷଳ ଓ କୋଙ୍କରରେ ଭାଜନ କରିଥିବାର ସମ୍ଭବ, ଓ ସେ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ଧାରବାହିକ ପ୍ରମାଣ ଆମ୍ବେମାନେ ଗାଇକାହୁଁ ।

ଗତମାସର ହୁଏନିସାଙ୍କ ଦେଶର ‘କଲିଙ୍ଗ ଗଜୋବଶର ସୃଷ୍ଟି’ ନାମକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଲେଖିଅଛି ଯେ ଶ୍ରୀଶ୍ଵାରସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଦ୍ୟୁମ୍ୟ ବର୍ଷକାଳ ଆଧୁନିକ ଓତିଆସି ପ୍ରେବେଶ ଦୂରଟି ଶାନରୁ ଦୂରଟି ରାଜ-ଭାଷା ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ତନ୍ଦଧରୁ କଷିତି କେଣଳ ଶୁଣ୍ଡ ରାଜବିଶେଷ ଏକ ଶାଖା ପ୍ରଥମେ ସମୟପୁର ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କରି ଭାଜନ କରିଲେ ଓ ଦେଶରେ ସେମାନେ ମହାଦେଶ ଉତ୍ତର ପାଶ୍ଚାତ୍ୟିକ୍ରମୀର୍ଯ୍ୟ ଭୁଣ୍ଟ ରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍ତରରେ ଉଚ୍ଚକରେ ଘଜିବା କଲେ । ମହାନଦୀ ଶରଦର୍ଷୀ ଦିନାତ୍ମପୁରରେ କେତେକକର ଭାଜନାମ ଥିଲା, ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଅନ୍ତଳକୁ କଣ୍ଠୀଠ ଦେଶାଗତ ଗଜାମାନଙ୍କ ମୁଣିଲଙ୍କରୁ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । କେଶଶ୍ଵାର ଗଜାମାନେ ଆୟ୍ୟଭାଷା ଏକ ପ୍ରଧାନ ପାଠ ଧରିଲିଗିରି ଅଞ୍ଚଳ ଶଣ୍ଟିକ ଓ ଗଜା ଗଜାମାନେ ରାଷ୍ଟ୍ର-କୁଳାଶ ନିକଟଟିଲୁ ଜରିଗଢ଼ ଅଞ୍ଚଳ ଶଣ୍ଟିକ ନିଜ ପାଞ୍ଚ-ଭାବୁ କଲେ । କେଶଶ୍ଵାର ଗଜାମାନେ କୋଶକର ଶାଖା ଓ ମରଧର ସଙ୍କାରୀ ଥିଲେ । ଏବଂ ତେବେ ରକଣିଶ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବୈବାହିକ ସୁନ୍ଦରେ ଆବଶ ଥିଲେ । ଗଜାବିଶେଷ ଗଜାମାନେ ଦ୍ୱାବିତ ଦେଶାଗତ ଥିଲେ ଏବଂ ଭଣ୍ଟାକର ମହାଶୟଙ୍କ ମତରେ ଗଜାବିଶେଷ ଗଜାମାନଙ୍କର ଆଦିମ ଅଧିବାସ ସ୍ଥାନ କଣ୍ଠୀଠରେ ସାତଶ ବର୍ଷକାଳ ଆୟ୍ୟ ଭାଷା କଥିତ ଓ ପ୍ରକଳିତ ଭାଷା ରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା ଅବେବ ଆୟ୍ୟଭାଷା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବିଦେଶୀସ୍ଥ ଭାଷା ନଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ସ୍ଥାବାକୁ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ କଲିଙ୍ଗ ଗଜାମାନଙ୍କର ଶୋଦିତ ଲିପିଗୁଡ଼କ ପୁରାତନ କଣ୍ଠୀଠୀ ଅନ୍ତରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ତିନ୍ତୁ ସେ ଅନ୍ତର ମୁଗ୍ଧକ ତୈଳକ ତାମିଲରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁଅକ । କେଶଶ୍ଵାର ଭାଷାସ୍ଥ ଗଜାମାନଙ୍କ, ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତରାଶଳରେ ଅନ୍ୟ ଭାଷାର ହେବେ ପ୍ରତିକଳ ହୋଇଦେବ ତାହା ପ୍ରଚଳିତ ହେବ ନ ଥିବ । ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ କେଶଶ୍ଵା

ଗଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତିଷ୍ଠଳରୁ ଅର୍ଥାତି କାନ୍ୟକୁଣ୍ଡ ଓ
ମରଗରୁ ଜେ ଶିକ୍ଷିତ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଆମାତି ହୋଇଥିବାର
ଅନ୍ତମାନ କରିବା ସ୍ଵକ୍ଷିପ୍ତରୁ । ଫଳୟ ବାବୁ ବଜାଳୀ କାୟୟ
ଅଣି ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଅଛନ୍ତି ସେ କଥା ଆୟୋ-
ଜୁକ ବୋଲି ଘରରୁ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ଏହି କେଶରୀ
ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ ବଜାମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ମାରଖ ପ୍ରାକୃତ ଆଧୁନିକ
ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଆକାର ଧାରଣ କରିଥିବା ଖୁବ ସମ୍ଭବ । ଏ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶୀଘ୍ର ମଧ୍ୟଦିନ ଦାସ ଓ ସୁର୍ଯ୍ୟାୟ ତାରଣୀ
ରେଣ୍ଟ ରଥ ସେମାନଙ୍କ ଗବେଷଣାରେ ଲେଖି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି
(ଉତ୍କଳ ସାହୁତ୍ୟର ପ୍ରାଚୀନ ସଂଖ୍ୟାମାନ ଦେଖାଯାଉ) ।
ବାସ୍ତବିକ ଆମ୍ବେମାନେ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ର ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରି
ପାରିବୁଁ ନାହିଁ ଯେ ସମ୍ବଲପୁର ବାଟଦେଇ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା
ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ କେଶରୀ
ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ ବଜାମାନଙ୍କ ଶୈବ ଓ ଶାକ ଶାର୍ଥମାନ ଏ ଦେଶରେ
ଶ୍ଵାସନକଲେ, ସେବେବେଳେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାର ରହୁଳ ପ୍ରସାରରୁ
ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ମୂଳରୁ ଦସ୍ତାତିତ ହୋଇ ଅଛି ।
ଏଥରେ କାହାର ମତ ଭେଦ ହେବ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ
କଳିଙ୍ଗ ଗଜାମାନେ ଉତ୍କଳ କେଶରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଜମ୍ବୁ କରି
ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକ ଶାସନାଧୀନକୁ ଅଣା-
ଇଲେ ସେବେବେଳେ ଉତ୍କଳ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗର ଭାଷା
ଓ ସର୍ବଧାର ପରିତ୍ରାଣ ଆଧାନ ପ୍ରଦାନ ହେଲା । ଉତ୍କଳରୁ
ବ୍ରାହ୍ମପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଜାତିର ଲେକ ଯାଇ କଳିଙ୍ଗରେ
ନସତ ଶ୍ଵାସନ କଲେ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗର ପଣ୍ଡିମାଣରୁ
ଉତ୍କଳମାନେ ଆହି ଉତ୍ତିର କଳିଙ୍ଗରେ ବସ ବାସ କଲେ ।
ଏହିପରି ଭାବରେ ନମେ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍ତିର କଳିଙ୍ଗ
ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଭାଷା ପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି
ସମ୍ପର୍କରେ ଏତକି କହି ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଆତି କେଶରୀ
ବଜାମାନେ କୋଶଲେନ୍ଦ୍ର ବା ଶିକଳିଙ୍ଗା ପଢି ନାମଧାରୀ
ଥିଲେ । ଏଣୁ ସେମାନେ ଉତ୍ତିର କଳିଙ୍ଗ ଓ ପଢିମି କଳିଙ୍ଗ
ଅର୍ଥାତି ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଭାଷା ଓ ସର୍ବଧାର
ପ୍ରମୂର କରି ଥିବେ । ପୂର୍ବବର୍ଷୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲେଖା ହୋଇ-
ଅଛି ଯେ ବିଜୟ ବାବୁ ବଜାଳୀ କାୟୟକୁ କେଶରୀ ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ
ବଜାମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କର୍ମସୂର୍ଯ୍ୟ ରୂପେ ଛୁଅ ପ୍ରଦାନ କରି
ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କଳିଙ୍ଗରେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷା ପ୍ରମୂର ହୋଇ-
ଥିବା କଥା ପ୍ରମାଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ
କେତେବେଳେ କଥା ଗତ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ବର୍ଷ-
ମନ ଏତିକ କହିଲେ ଦେଖେ ଦେବ ମେ କେଶରୀ

କର୍ମଶୀଳ ରାଜାମାନଙ୍କର ଯୋଗ ଓ ଦତ୍ତ ଉପଧିଧାସୁ
କର୍ମଶୀଳମାନେ ନିଜକୁ ଗଣକ ବା ଅନ୍ତରିଷ୍ଟକ କ୍ଷତିରୁ
ଜାତ ରୂପେ ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ । ଦେମାନେ ଫକଶଳ
ଓ ନଗଧରୁ ଆସି ଥିବାର ଅନେକ ପ୍ରମାଣ ଅଛି । ଏ ଉପଧିଧାସୁ-
ମାନ ପୂର୍ବେ ଭାରତ ବ୍ୟେତିଥିଲା । ଏହି ରଣକମାନେ ଓଡ଼ି-
ଶାର କରମେନଙ୍କର ଦୂଷ ସରୁଷ ବୋଲି କେବେଳି
ଅତିଦ୍ୱାରିକ ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ଏ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ପ୍ରବ-
ଳିର ଆଲୋଚନା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେ ।

ପ୍ରକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ବିଦୟ ବାବୁ ଯେ କଣର
ପ୍ରସବକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଦୃଷ୍ଟି ଉପରେ ଅଣି ଥୋଇଛନ୍ତି,
ତାହା ଭ୍ରମ ମୂଳକ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପରବୃକ୍ଷ ଉପରେ
ବଜଦେଶର ଅନେକ ପ୍ରସବ ଅତ୍ୱ ତାହା ସ୍ଥିକାର କରିବାକୁ
ହେବ । କାଳିଙ୍ଗରେ ଆର୍ଯ୍ୟଭାଷାର ସ୍ଥ୍ରେତ ରଜକେତକ ଓ
ଧର୍ମ ପ୍ରଚ୍ଛର ସମକ୍ଷୀୟ ଘଟନା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।
କେଣ୍ଟେ ରାଜାମାନଙ୍କ ରଜହନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ମାନଧ
ପ୍ରାକୃତରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ସ୍ଵଦନ୍ତ ଭାଷା ହୋଇ ଉଠିଲା ।
ମସିମ ମନଙ୍କୁର ରଜହନର ଟୌରେକିମ୍ବର ବିଜେଯ ପରେ
ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରୁ ଯେଉଁ କାହିଁଶ ଓ ଠନ୍ଧାନ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଜାତର
ଶିଷ୍ଟିତ ଲୋକମାନେ ଏ ଦେଶକୁ ଅନନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ,
ଦେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷକୁ ଏକ ନୂଆ ପ୍ଲାଟରେ କୋଇ
ଦେଖିଲ । ହିନ୍ଦୁ ଦେବକିନ୍ଦୁମନ ହ୍ରାଦାନେ ଓ କାର୍ତ୍ତି ଓ ଦେଖି-
ମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପଙ୍ଗେ ଟେବି ଓ ଶାକ୍ତ ମର୍ମ ଲୋକମାନେ
ଅବଲମ୍ବନ କଲେ । ଦେଖି ଦେଖିବେ ଏ ଦେଶର ଲୋକ-
ଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ବ୍ୟବହାର ଶାତ ମାତ୍ର ଓ ଭାଷା ଏକ ନୂତନ
ଆକାର ଧାରଣ କଲା । ଗଙ୍ଗାର୍ବାୟୁ ରାଜ ମାନେ ମଧ୍ୟ ମର୍ମ-
ଷେଷ ପ୍ଲାଟନ ଦ୍ୱାରା କେଣ୍ଟେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦାରା
ଫର୍ମାଯିତ ଓ ଦର୍ଶିତା ଭାଷକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିଲେ । କଟକ,
ପୁରୀ, ଯାଇପୁର ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ରଜଧାନୀ ଥିବାରୁ ସେ
ଅଞ୍ଚଳରେ ଭାଷାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଧୁତ ହେଲା ଓ ସେହି ସମୟରୁ
ଦିହଭୂମ ସମଲପୁର ଓ କୟପୁର ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ
ପ୍ରାଦେଶିକତା ପର୍ମିମାନାରେ ଚଢିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଓଡ଼ିଆ ଭ୍ରମା କିପରି ରିନ୍ଦୁ, ତୋରୀରେ ରିନ୍ଦୁ'
ଆକାର ଧାରଣ କଲୁ ଓ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିର କିପରି
ହମ ବିକାଶ ହେଲୁ ଗାହାର ଅଳେଚନା ନ କଲେ ଏ
ବିଷୟଟି ଅସମ୍ଭବୀତି ହେବ। ସେ ବିଷୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି
ଫଶ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବ ।

ଶ୍ରୀ ବଜବଳୁ ଦାସ

୧୦

ମୁକୁର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ, କଞ୍ଜନା, ଦେବନାଗୀର
ଓ ଇଂଲାଙ୍ଗ ଅନ୍ତରେର ବହୁ, ଚେକ, କାର୍ଡ, ମିମର୍ଯ୍ୟେଷ
ପ୍ରକୃତ ସୁଦର ଓ ସୁଲଭ ମୁଳ୍ଯର ଶ୍ଵାମ୍ବନ୍ଦ୍ର ଏ । ୧୦କୁ
ପ୍ରବୃତ୍ତିକାର ପୁସ୍ତକ ଓ କାଗଜ ପ୍ରକୃତର ଅଭିର ୧୦୦ାଇଲେ
ଛି ଦିନ ଯୋଗେ ୧୦୦ାନ୍ତର ।

ମୁକୁଟ - ହିନ୍ଦୁଚାଳୀ ।

୧ - ମୁକୁର ପ୍ରତିମାସର ଶେଷ ସପ୍ତାହରେ ନିମ୍ନମିତ୍ତରେ ପ୍ରଦିକ୍ଷିତ ହେବ ।

୨—ମୁକୁର ଅଗ୍ରାମ ଗାଁକ ମୂଳ୍ୟ ଟ ୧୦ଙ୍କା, ପ୍ରଥମାନଙ୍କ କିମ୍ବାନ୍ତି ଟ ୨ କା, ପ୍ରତିଦିନକ ସଂଖ୍ୟାର ମଲ୍ୟ ୦ । ମଧ୍ୟ ।

୩— ରିମ୍ବାଇ କାର୍ଡ ବା ଟିକଟ ନ ପାଇଲୁ ଉପର
ଦ୍ୱାରା ଯାଇବା ପାଇଁ ।

୪—କେବୁ ଠକଣା ପରିବର୍ଷନ କଲେ ଅନୁଗ୍ରହ ପରିକ
ଦି ଯନ ମଧ୍ୟରେ ଜଣାଇବେ । ନତେତ୍ର ଦସ୍ତିକା ହସ୍ତଚର
ନହେଲେ ଅନ୍ତେମାନେ କାମୀ ନେ କୁଁ ।

୯—ଗ୍ରାହକମାନେ ତିଥିପଦ ପଠାଇଲେ ଅନୁଶ୍ରଦ୍ଧପୂର୍ବକ ଗ୍ରାହକ ନନ୍ଦର ଓ ନନ୍ଦିନୀ ଗ୍ରାହକ “ନନ୍ଦନ” ଗୋଲିଲେଖିବେ ।

୩—ପ୍ରବେଶ ମନେଜମେଣ୍ଟ ନ ହେଲେ ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯାଇ
ନାହିଁ କିମ୍ବା ମନେଜମେଣ୍ଟ ନ ହେବାର କାରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ
ଦେଇଲାଏ ।

ମନ୍ତ୍ରରେ ବିଜ୍ଞାନ ଛାତ୍ରକବା ଶାସ୍ତ୍ର : -

ଏକଥର ପାଇଁ—ଅର୍ଦ୍ଧଶହୁକୁ ଟ ୧୫ କିଆ, ସୁନ୍ଦରୀ ଟ ୨୫
କିଆ ଦୃଷ୍ଟି ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫ କିଆ । ଏକବର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ଯଥା-
କ୍ରମେ ଟ ୧୫ କିଆ, ଟ ୨୫ କିଆ, ଟ ୩୫ କିଆ, ଏବେ ଟ ୫୦
କିଆ । ବିଜ୍ଞାପନର ମଲ୍ଲ ବିଜ୍ଞାପନର ସହିତ ନ ପଠାଇଲେ
ଛପା ହେବ ନାହିଁ ।

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ଅଭିମନ୍ୟବିଧ ଶ୍ରୀ ଅଳେଖପୁରୀ ଦ କାଷଙ୍ଗ କୃତିମଲ୍ୟ ଟ. ୩୦ ରୁ.

ବାକିଲିଖି [ଶ୍ରୀ ରାଦିକା ମିଶ୍ର]

ମାଟିକିଲିକା „ „ ୪୦ ୫୧

ବଳିକଣ୍ଠ [ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ଚନ୍ଦ୍ର] „ ୪୦୯

କୁଳବି ଜ୍ଞାନପଦ୍ମ ବରେତ

ଭାବିତା

ଗୋଡ଼ୀଯୁ ବେଷ୍ଟିବ ସମ୍ବାଦୀଯୁ ଓ ରକ୍ତମାନଙ୍କର

ଆଦିରର୍ପ ପ୍ରକଳ୍ପ ।

ତେଣୁ କିମ୍ବା, ଭକ୍ତି-କ୍ଷେତ୍ର, ଭକ୍ତି ଦିଦ୍ୟବୀନ, ଭକ୍ତି ର ମାତା, ଭକ୍ତି ଅଧିକାରୀ
କ ଏ, ମେଂତେ ବସୁର, ବୁଦ୍ଧିତ୍ୟ ନ ଯତ୍, ସାଧନ-ଭକ୍ତି । ତୋହାଙ୍କ ଅଗ୍ରଧାରୀ, ଶ୍ଵାଶ
ଜର୍ଦ୍ଦଳିତ କବ୍ରପ୍ରକାଶ ଭକ୍ତି, ମୃଦ୍ଦିଦର୍ଶନାତି ଦ୍ୱାଦଶ ଅଙ୍କ, ଚନ୍ଦ୍ରମା, କାମନୀଶା ଓ
ସନ୍ତୁତୀନୂତ୍ରା ଭକ୍ତି, ପ୍ରତିକାଳୀନ ଭକ୍ତି, ପ୍ରେମଭକ୍ତି ଦୃଢ଼ିର କେଣେ ଦେବତା
ମାତା ହେଉ ଥିଲେ ବ୍ରତିକ ମହାଲାଭାନ୍ଧ । ଏପରି ଭକ୍ତି ଗର୍ବ ଓ ଉତ୍ତା
ଭାଗାରେ ଆଜିଖାନ ନିରକ ।

ପ୍ରେସ ଗନ୍ଧୀର ଆବଶ୍ୟକ

ପଞ୍ଚମ ଏକଟିବା । ଓକମାସିଲ ୫୩ନ୍ତି

ଏକ ମାତ୍ର ପ୍ରାଣୀଙ୍କିତାନ୍ତଃ - ମୁକର ପେଶ, କଟକ ।

୪୫ ପରିବହନ ଓ ଯୋଗ :—

ମଧ୍ୟନେଇର, ଫିରି ପେସ କିଟକି ।

ଶ୍ରୀ କଣେଶ୍ୱରୀ ମନ୍ଦିରରେ ପାଶରେ ।
ଶ୍ରୀ କଣେଶ୍ୱରୀ ମନ୍ଦିରରେ ପାଶରେ ।

ଶ୍ରୀକୃତୁଳର ବାବୁ

ନୂତନ ବିଜ୍ଞାପନ ।

ହରଭକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରାଦୟ	ଟ ୧୯ ଶଳେ ଟ ୦ ୫	କେତେକ ନୂତନ ବହୁ ।
କୁହୁବେବର୍ତ୍ତ ସୁରଣ [ଗଣେଶଶ୍ଵତ୍] ଟ ୧୯ „ ଟ ୦ ୬		ରତିଶେଦନ [କବିତଙ୍କ] ଟ ୦ ୮
ସୁଲକ୍ଷଣା [ସାମନ୍ତର୍ପିତାର] ଟ ୦ ୮ „ ଟ ୦ ୧୭		ଅନୁଭ୍ରୀ [ସରଳ ପଳ୍ପ] ଟ ୦ ୯୨
ଲକ୍ଷ୍ମୀସୁରଣ ଟ ୦ ୯ „ ଟ ୦ ୧		ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚମ୍ପା । ଟ ୦ ୧
ସୁମଧୁରା ଟ ୦ ୧୭ „ ଟ ୦ ୧୯		ବାଳଭକ୍ତ ଟ ୦ ୮
ଅଞ୍ଜଳି ଟ ୦ ୧୯ „ ଟ ୦ ୧୮		ଭରଣେସ୍ବରଜ ଟ ୦ ୯
ଶ୍ରୀ ଦୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ବି. ଏ.		ପ୍ରବନ୍ଧ ପୁସ୍ତକକୁ [ଯଦୁମଣି] ଟ ୦ ୯୦
ମାନେଜର, ମୁକୁର ପ୍ରେସ୍, କଟକ ।		ଶ୍ରୀନିବାସ ଦାୟିକା ଟ ୧୧
		ପ୍ରାତିଷ୍ଠାନ:—ମୁକୁର ପ୍ରେସ୍, କଟକ ।

ବିଜ୍ଞାପନ ।

କବିବର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚିନ୍ମାନଶି ମହାନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରାଧୟକ୍ଷ ପ୍ରତୀତ ନୂତନ କାବ୍ୟ ।

ପ୍ରଣୟଚିଟାର ।

ଏଥରେ ସାତଶତ୍ତି ପ୍ରଣୟ-ପଦ୍ମ ସାତ ସର୍ଗରେ ଲିଖିବିଦକ ହୋଇଥାଏ ଯଥା:— ବସନ୍ତପ୍ରତି ବସୁମଣ, ତ୍ରୁମର-
ପ୍ରତି କୁସୁମ-ସୁନ୍ଦରୀ, ଘନପ୍ରତି ରୂପକମା, ନିଶାନାଥପ୍ରତି ନିଶିଥମ, ଅଗସ୍ତ୍ୟପ୍ରତି ଦକ୍ଷିଣାଶା, ମୃଗପ୍ରତି ମୃଗନୃଷ୍ଟା ଏବଂ
କୋକିଳପ୍ରତି ରସାଳ-କଲିକା । ବିଷୟଗୁଡ଼କର ଭାଷା ନିରୂପେ, ଭାବ ପଢିବି, ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ସୁରକ୍ଷାର । ଯୁଷ୍ଟକର
କାଗଜ, କାଳୀ, ଶ୍ରୀମା ଏବଂ ପରିପାଠୀ ସବୁ ଉଚ୍ଛବୀ, ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ଚିତ୍ରକର୍ତ୍ତକ । ଶତାଧିକ ପୃଷ୍ଠାବିଶ୍ଵା ଏହି ଯୁଷ୍ଟକର
ମଲ୍ୟ ବାରଅଶା ମାତ୍ର ।

ନୂତନ କବିତାଗ୍ରହ

ସାନ୍ଧ୍ୟତାରା ।

ଏଥରେ ୫୯ ଗୋଟି ଶିକ୍ଷଣୀୟ, ସରସ, ଭାବୋଦୀପକ ନୂତନ କବିତା ପ୍ଲାନ ପାଇଥାଏ । ମଲ୍ୟ ଦଶଅଶା ମାତ୍ର ।

ଉପରେକ୍ଷ ଯୁଷ୍ଟକଦୟ କଟକ ମୁକୁର ପ୍ରେସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯୁଷ୍ଟକାଳମୂରେ ବିନ୍ଦୀତ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ

ଉତ୍ତରକବି ୩ ରାମଦାସ ବିରତତ ।

ପଞ୍ଚଭକ୍ତ

ଦାର୍ଢାତା ଭକ୍ତିର ପଞ୍ଚଅଧ୍ୟାୟ ଏଥରେ ସନ୍ଦର୍ଭକୁ ହୋଇଥାଏ । ଗଞ୍ଜାମର ଗୁଟାଶାଳୀମାନଙ୍କରେ ଯାଠର ଉପଯୋଗୀ ।
ଦେଇବ କିଣନ୍ତୁ । ମୂଲ୍ୟ ଅତି ସୁଲଭ ଟ ୦ ୯ ଦୂରଅଶା ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାତିଷ୍ଠାନ ।

ମୁକୁରପ୍ରେସ, କଟକ

ଉଜ୍ଜଳ ମଧୁୟ ।—ବିଦିଷ ବିଷୟକ ମାସିକ ମୁଖ୍ୟ ପଦ୍ମ । ଏହି ପଦ୍ମିକାରେ କୃତି, ଚିଳ୍ପ, ବିଜ୍ଞାନ, ସମାଜ ନାତ,
ଧର୍ମନାତ, ରକ୍ଷନଶିଳା, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ, ସମାଗ୍ରୀ, ବିଚିନ୍ତି ବାର୍ତ୍ତା । ମାତ୍ରବାକ୍ୟ ପ୍ରଭୁତ୍ବ ଆବଳ ବୃଦ୍ଧ ବନତାଙ୍କ ଉପଯୋଗୀ ବିଷୟ-
ମନ ସଂଶେଷରେ ଏବଂ ସରଳ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏହାର ସମ୍ପାଦକ ଉଜ୍ଜଳପ୍ରଦୀପକାର ସମ୍ପାଦକ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ମନମଣି
ଦିଦ୍ୟାରା । ଅତିମ ବାର୍ଷିକ ଟ ୧ । କା; ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଟ ୧ କା ।

ଶ୍ରୀ ଶିତତଥୋର ଗାୟକରା । ମେନେଜର--ଉଜ୍ଜଳମଧୁୟ-ଦରଘାବଜାର କଟକ ।

ବୁଦ୍ଧିଲା ବୁଦ୍ଧିମାଣ ସାବତ୍ର, ଖଣ୍ଡ, ଖମ, ପି,

ପ୍ରଶାନ୍ତ

କୃତନ, ଚମଳାର ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ।

କଳ୍‌ପନାକାନନର କୁସୁମାଞ୍ଜଳି !

ସଦ୍ୟସାହିତ୍ୟର ମଣିମାଳା !! ଗୀତିକବିତାର ଅମୃତ ନିର୍ଭର !!!

ବୁଦ୍ଧିଲା

ପଢ଼ି ନିଶ୍ଚଯ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ହେବେ

ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆଣୀ ଲେଖନୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ଅଭିନବ ପଦ୍ୟସମ୍ପାଦା

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧।

ବୁଦ୍ଧି

ଆଧୁନିକ ରଚନା—

ଦ୍ଵିତୀୟ କୀବନ୍ଧିତ୍ତ ।

ଶେଷାଳି ଓ ଅନଙ୍ଗର ଅଭିନବ ବିବାହ କାହାଣୀ, ଗୁମାଟା ସାନନ୍ଦ ଓ ଧୂର୍ଣ୍ଣମାଳଙ୍ଗର ସ୍ଵାର୍ଥ ସିଦ୍ଧିବାର୍ଷି ଭାଷା
ଚନ୍ଦ୍ର, କାଣୀ-ଚଳ-ବାହ୍ନା ଗଙ୍ଗା ଓ ଇତ୍ତନ ଶାର୍ତ୍ତନର ଦୃଶ୍ୟ ଶେଷାଳିର ପରିଚର୍ଚା ଦୃଶ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମାଣା
ସହିତ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଥରେପତିଦେଶକ୍ଷୁ ।

ଭାବର ସ୍ଵର୍ଗ ମନ୍ଦାକନୀ !!

କବିତାରାଜ୍ୟର ଅଭିନବ ସମ୍ପଦ ।

ଉତ୍କାଶ ।

ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଛି । ନାଶକବି କୁତ୍ତଳକୁମାରଙ୍କ ଶିଳ୍ପନିଧିଶ ହସ୍ତର ପରଚନ୍ଦ୍ର ପୁସ୍ତକର ପ୍ରତିଷ୍ଠନ ଫଂକ୍ଷନ୍
ପାଇଯାଇବେ । ମୂଲ୍ୟ ଆଠଥା ମାତ୍ର ।

ଶାର୍ତ୍ତମାର୍ଗ-ପରିଚୟ, ୧୯୭୭ । ୧୯୭୭ ମସି ପରିଚୟବାବାର୍ତ୍ତ ପାଇଯାଇଲା ।

ପ୍ରବନ୍ଧକାରୀ ମତାମତ ନିମନ୍ତେ ଲେଖକମାନେବାଟୀ ।

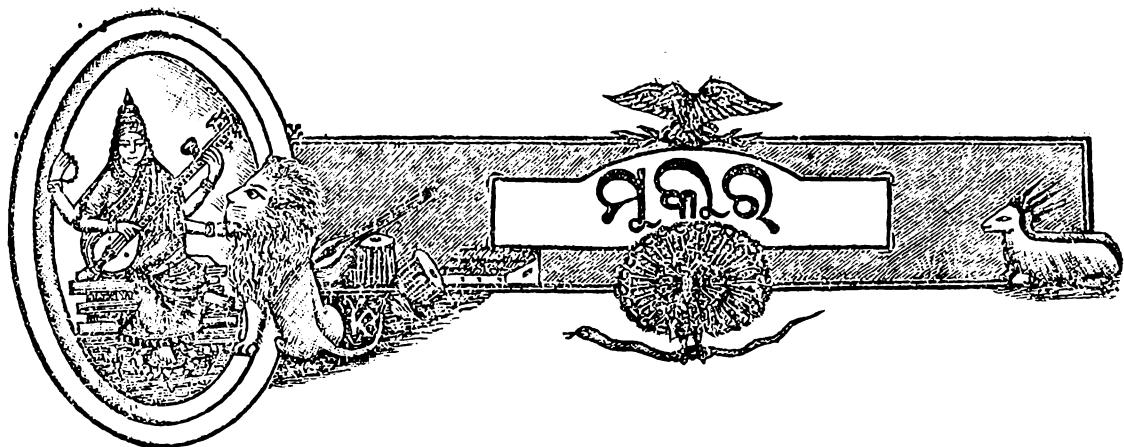
ସୂଚୀ ।

ଶବ୍ଦ	ଲେଖକଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
୧ ବର୍ଷାବିଜୟ (ପଦ୍ଧ)	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁମ୍ମେମଣି ମହାନ୍ତି ଏମ୍. ଏ. ବି. ଏଲ୍. ୪୫	
୨ ବିରହ	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ରମଣି ଦାସ	୪୬
୩ ସଜୀତ	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ବି. ଏ.	୪୭
୪ କଳିଙ୍ଗଯତୋ କୋଣକର ସପର୍କ	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବ୍ରଜବନ୍ଦୁ ଦାସ ଏମ୍ ଏ:	୪୯
୫ କୁରୁତୀର ଘଳ (ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଉପେନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ବି. ଏ.	୫୧
୬ ଅଜି ଓ କାଲି (ପଦ୍ଧ)	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ —————	୫୧
୭ ଦୁର୍ଲିଙ୍ଗ (ପଦ୍ଧ)	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୌରଚରଣ ଗୁରୁ	୫୧
୮ ମହାଯାନୀସମାଲୋକନା	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ବ. ଏ.	୫୨
୯ ନାନୋପୂଳି (ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟଶାଖା ପ୍ରସାଦ ଶାଠୀଆ	୫୩
୧୦ ଭରତ-ରେମଣୀ (ପଦ୍ଧ)	ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତକା କୁମାରୀ	୫୦
	ସାବଧାନ ଏଲ୍. ଏମ୍. ବି.	
୧୧ ସମାଜ ଓ ଜୀବଜଗତ	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନୃତ୍ୟଚରଣ ମହାନ୍ତି	୫୫
୧୨ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ - ଶକ୍ତିଶେଳରେ -	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟଶାଖା ମୋହନ ଦେବ ଏ.	୫୪
୧୩ ରମକ ରିକାର୍ଡ	(ପଦ୍ଧ)	
୧୪ ଅଞ୍ଚଳର ଆହାନ	(ପଦ୍ଧ) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଉପେନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ବ. ଏ.	୫୫
୧୫ ଭବନା	(ପଦ୍ଧ) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋଦିନଚନ୍ଦ୍ର ଶୂନ୍ୟଦେଖେ	୫୬
୧୬ ପାରସ୍ୟ-ନର୍ତ୍ତକୀ	(ଗଲ୍ପ) ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳା ଦେବି	୫୭
୧୭ -ନିକଷ		
୧୮ -ସାହୁଚିନ୍ଦ୍ର ସମ୍ମାଦ		
୧୯ -ସାମର୍ଥ୍ୟକ ପ୍ରତିବନ୍ଧ		

ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ବ୍ୟାଖ୍ୟାନୀ—

ଆମେମାନେ ଏହି ସଂଖ୍ୟା “ ମୁକୁର ” ରୁ: ଯି: ରେ ପଠାଇବାକୁ ପ୍ରତି କରିଥିଲୁ ; କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଗ୍ରାହକ ମନିଅଢ଼ର ଯୋଗେ କିନ୍ତୁ ନିଜ ଦେଖୁ ପଠାଇ ଥିବାରୁ ସେଥିରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହେଲୁଁ । ରି: ଦି: ରେ ପଠାଇଲେ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କର ଯେ ଅସୁରିଧା ହୁଏ, ଏହା କାହାରିକୁ ବୁଝାଇ କରିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । କେବଳ ଯୋଗ୍ନି ଅଫିସକୁ ଦୂରଥଣ୍ଡ ଅକାରଣ ଦେବାଇଛନ୍ତା ଆଉ କିଛି ହୁଏନାହିଁ । ଯେଉଁ ମାନେ ନିଜ ଦେଖୁ ପଠାଇ କାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ମନିଅଢ଼ର ଯୋଗେ ପଠାଇବେ ତବୋଲି ଆୟୁମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ । ଯେଉଁ-ମାନେ ପଠାଇବେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆଗାମୀ ସଂଖ୍ୟା ରି: ଯି: ରେ ପଠାଇବ । ରି: ଦି: ଗ୍ରାହକ କରିବାକୁ ରହିବା ନଥିଲେ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଜଣାଇଲେ ତିରେପାରୁ ହେବୁଁ ।

ମାନେଜର,
ମୁକୁର ପ୍ରସାଦ, କଟକ ।

୧୯ ଶ ଭାଗ ।

ଆଷାଠ ଓ ଶ୍ରାବଣ ।

{ ଶ୍ରୀ, ପର୍ବତ ସଂଖ୍ୟା

ଟଳିଲୁ କି ତବ ଯୋଗ-ଆସନ

ରଳିଲୁ କି ତବ ଚିତ୍ର !

ଛିଲିଲୁ କି ଧର-ଆର୍ଦ୍ଦୁହାର

(ପ୍ରାଣେ) ଜାଗିଲୁ କି କନହିତ !

ଦିଶିଲଣି ତବ ବିଜୟ-କେତନ,

ପଞ୍ଚଲଣି ଏବେ ମରତେ ଚେତନ ।

କୁଞ୍ଚିତ ତବ କୁଞ୍ଚିତ-ଦାମ ପ୍ରାର ଦେଲୁଣି ଆକାଶ,

ବିଷମ ପ୍ରାଣମ ସୀମା ପ୍ରାତି କାହିଁଲୁଲଣି ଲଭ ଯାସ ।

ସୀମା ସାଜିଛୁ ବର୍ଷା-ସାତି ଆଜି

ପ୍ରକାଶିଛୁ ଅଙ୍ଗହାସ ।

ଲହ ଲହ କରେ ବିଦୁୟ-ଜିହ୍ଵା

(ବହେ) ପ୍ରଗରେ ଝଞ୍ଜା ଶାସ ।

ପ୍ରଳୟ ରତ ଆସଇ ହୁକାର,

ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ପୁର ଟଙ୍କାର ।

ସରକୁ ଅଛି ତାଣୁବ ଯୋର, ଗରନ୍ତି ହାଣେ ବାଣ,

ଦେଇ କରେ ଚୌଳ-ଶରୀର (ଶରୀର) ଶିବର କର ଜ୍ଞାନ ।

ସମ୍ରାଟ ତବ ବିଶ୍ୱ-ମୁରୁତ,

ବିଷ୍ଣୁକା ହେଉ ଦୁଇ ।

ନିକିତ ଆଜି ପ୍ରୀଷ୍ଟ-କୌଣସି

ଗବ ହେଲୁଣି ଚାର ।

କୁରତା ତେଜି ହୃଥ ଗୋ ଶାନ୍ତ,

ବୁଦ୍ଧା ତେଜି ହୃଥ ଗୋ କାନ୍ତ ।

ବଞ୍ଚାଅ ବର୍ଣ୍ଣ ସଞ୍ଜୀବନ ଦୁଅଥ ହା-ହୃତାଣ,

ସହିତ କରୁ କରୁଣା ତବ ପରାଣେ ନବ ଆଶ ।

ଶୁଭଲଣି ତବ ଶୁଭ ଆବାହନୀ

ବନ-ପ୍ରାନ୍ତର-ଭେଦ,

ତାକିଲେଣି ହର୍ଷେ ରେକ-ଡାଢ଼କ

କଳ କଳ ଶାଏ ନନ୍ଦ ।

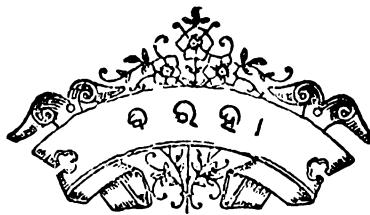
ଆସ ଗୋ ଆସ ଗୋ ବରଷା-ଶାତୀ,

ଆସ ଗୋ ମରତେ ଆସ କଲ୍ୟାଣୀ ।

ଦେନ ଏ ଦାନ ଆବାହନ ବିଶ୍ୱ କର ଗୋ ଧନ୍ୟ;

ଦିତର ଭବେ ଆଶପ ଆଶିଷ ଦୁଅଥ ଦେନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ସୁର୍ଯ୍ୟମଣି ମହାତ୍ମା ।

(ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ।)

ଲେକର ଅନ୍ଧକ'ରରେ, ଆଶାର ଦ୍ୱାରରେ,
ପୃଣ୍ଡିମା ନିଶାର ଅମାକାସ୍ୟରେ, ବସନ୍ତର
ଉତ୍ସାହରେ, ସୁଖର ଦୁଃଖରେ, ବନ୍ଧୁଭାର
କଳହର, ଏବଂ ପ୍ରେମର ବିବହରେ ମାଧ୍ୟମ ।

ଆଲକର ମାଧ୍ୟମ ଏହି ଉତ୍ସାହରତା ଆଲକରେ
ବାଧଗମ୍ୟ ନା, ଏହକାରରେ ? ଆଶାର ପରିମେତକତା
ଅଣାରେ ନା ଦ୍ୱାରାଶାରେ ? ପୃଣ୍ଡିମା ନିଶାର ପୃଣ୍ଡିତା ଦୂର୍ଲିମା
ନିଶାରେ କା ଅମାବାସ୍ୟରେ ? ନିଷନ୍ତର ସେ ମନନାମୋ-
ହନ ମୁଣ୍ଡିର ମାଧ୍ୟମ-ଉତ୍ସାହର ଘବନା ବହନରେ ନା
ହୀନେର ? ସୁଖର ସାର୍ଥକବି ସୁଖରେ ନା ଦୁଃଖରେ ?
ନିଷନ୍ତର ପ୍ରକଳ୍ପ କରନ ଏବଂ ସ୍ନେହର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ ଛକ୍ରର
ଦସ୍ତଖା ମିଳନରେ ନା ବିଛେଦରେ ? ପ୍ରେମର ପ୍ରକୃତ
କିଳାଶ ଅଥବା ତାହାର ସୌଭାଗ୍ୟର ପରିମେତକତା
ମିଳନରେ ନା ବିହୁରେ ?

ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରେମି, ଦୃଦ୍ଧିକାଳ .ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରିୟ-
କରିଦ୍ଦ୍ଵାରା କେବଳ ବିଳାସ ମନୀ ନ ଭବ ହୃଦୟର
ଅନ୍ତର୍ମେ ପ୍ଲାନରେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ଯାହାକୁ ହୃଦୟ-
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରିୟକନର ଟୀତ-ପ୍ରତିମା ଅନ୍ତିତ ଅଛି । ଯେଉଁମାନେ
ଶୟାମ, ସ୍ଵପ୍ନ, ଜୀବନରେ ହେବି ପ୍ରିୟକନ-ମୁଣ୍ଡିକୁ
ଦୁଦୁକୁ ନିମିଷକ ପାଇଁ ଅନ୍ତର କରିବାହାନ୍ତି, ପ୍ରିୟକନ-
କରିବରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଶ୍ରୁଦ୍ୟଗ କରିବାକୁ ଶିଖି-
ଅଛନ୍ତି, ନରର ରେତର ରହିରେ ମୁକ୍ତ ଗଚନକୁ ଅପଳକ
ଦେଖିବରେ ଗୁଣ୍ଡ ପ୍ରିୟକନ-ସ୍ତରେ ନିରିର ଅସ୍ତ୍ରର ଭୁଲି-
ଗାଇଅଛନ୍ତି, ଯାହାକ ହୃଦୟ ହେବି ହବିର ଭବନାରେ
ମନ୍ଦିରା ଅକ୍ଲି, ଯେ କରେ ଅନ୍ଧାରୀତା ଏବଂ ସମ୍ପର୍କ-
ଧାରନା ଜାଣି ସୁଖ ସେହି ସ୍ନେହମୟ ମୁଣ୍ଡିର ଭବନାରୁ
ନିରିକ ପ୍ରାଞ୍ଚ ଉତ୍ସାହ ହୋଇବାହାନ୍ତି, ଯେ ପ୍ରିୟକନ
କରିବାକୁ ହୃଦୟାହାନ୍ତି, ଯେ ତାରେକାଣିତ ଗଢ଼-

ମଣ୍ଡଳକୁ ଗୁଣ୍ଡ ପ୍ରିୟକନ-କଥୋପକଥନରେ କାଳ ଅତି-
ବାହିତ କରିବାକୁ ସେଳା କରିବାହାନ୍ତି, ପ୍ରିୟକନ ସହିତ
କୁସୁମ-କାନନର ମାଧ୍ୟମ ଉଦୟେର କର ଯେ ଜୀବନ-
ଶୈଳୀ କ୍ଷଣିକ ସୁଖ-ସାଗରରେ ଉପସାଇବାକୁ ଭୟ କରି-
ନାହାନ୍ତି, ହେମାନେ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଉତ୍ସର ଆଉ ଥରେ
ସେହି ପ୍ଲାନକୁ ଯାଇ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁ ।

ଏ ଜଗତରେ ପରିଷ୍ଠର ମିଳନ ସ୍ନେହ ବା ପ୍ରାତିର ଯେ
ପରିମାଣରେ ପରିପୋଷକ, ବିରହ ମଧ୍ୟ ସେହିଦର ।
ପ୍ରେମରେ ଯେପରି ଆନନ୍ଦ, ମାଧ୍ୟମ ଏବଂ ସୁଖ ଏବଂ ପ୍ରେମ
ମାନବକୁ ଯେଉଁ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଦୁଇଁର ଆନନ୍ଦ ଦିବ, ବିରହ
ତାହାଠାରୁ ଆହୁର ଅଧିକ ଦିବ । ପ୍ରେମ ମାନବ-ଜୀବନର
ଦ୍ୱାରା ଗମନରେ ଯେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ବିରହ ତେବେ-
ଧ୍ୟକ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ପ୍ରେମ ମାନବକୁ ଯେଉଁ ଅମରର
ପ୍ରାଦାନ କରେ, ବିରହରେ ତାହାର ମାଧ୍ୟମ ଅଧିକରି
ଅନୁଭୂତି ହୁଏ । ପ୍ରେମ ମାନବ-ଜୀବନକୁ ଯେ ପରିମାଣରେ
ଉନ୍ନତ କରେ, ବିରହ ଅବସ୍ଥାବିଶେଷରେ ଉତ୍ତରାଧିକ
ସାହାଯ୍ୟ କରେ; କାରଣ ଗୋଟିକରେ ମୁଣ୍ଡିର ଉପାସନା,
ଅର୍ଥାତ୍ ପିନ୍ଧିକନ ନିକଟରେ ବସି ତାହାର ମଧ୍ୟର ହାତ-
ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦନମଣ୍ଡଳକୁ ଅପଳକ ନୟକରେ ଆସିବୁ ତ ହୋଇ
ରୁହିରହିବା, ତାହାର ଅଜ୍ଞପ୍ରତ୍ୟେଜର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ
କରିବା ଏବଂ ମଧ୍ୟର ସ୍ନେହମୟ ପରିଷ ବାକ୍ୟ ଶୁଣିବା,
ଅର୍ଥାତ୍ ସଜବ ମୁଣ୍ଡିର ଆସିବା କରିବା—ଅରେ ପନ୍ଥରେ
ଯାହାକୁ କେବେ ଦେଖିବନାହିଁ, ଯାହାର ମଧ୍ୟର ଛବି
କଲ୍ପନାର ଅଳ୍ପି, ଯାହାର ମଧ୍ୟର ବାଣୀ-ଝକ୍କର ଆର୍ଦ୍ଦିନେ
ଶୁଧାତ୍ମକ ଭୁଲିଯାଇ ବିଶେର ହୋଇ ଶୁଣିବ-
ନାହିଁ, ଯାହାର ଆତ୍ମ ରୁହାଣୀରେ ନିକକୁ ଧଳ୍ୟ ମଣିବ
ନାହିଁ, ନିର୍ମଳ କଶରେ ବସି ଯାହା ସଙ୍ଗେ କେବେ ଶୁପ୍ର-
ଭବରେ ପ୍ରେମକଷୟକ କଥୋପକଥନରେ ମରି ହୋଇ-
ପାଇବିବାହାନ୍ତି, ତାହାର କଲ୍ପନା-ମୁଣ୍ଡି ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ଲାନେ କଣ୍ଠବା ଏବଂ ପୁଣ୍ୟତନୀ ଭାବିବା ।

ପ୍ରତିକ୍ଷ୍ୟ ଉପାସନା ଯେ ଅତି ମଧୁର, ଅନ୍ତର ଧରନ, ଅତି ମନ୍ଦିରାହୁର ! ସେ ମାନବକୁ ଉତ୍ତର ଉଚ୍ଛବର ଥୋପାନକୁ ନେଇଯାଏନାହିଁ, ଆସାର ସନ୍ଦୂତରେ ସାହାୟ କରେ-
ନାହିଁ—ପରପାରରେ ଅପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପାସନା କଠୋର,
ନୀରସ, ନିଃର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମନୋବ୍ରତମାନଙ୍କ ଉପରେ
ଅସ୍ଵକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ, ଏବଂ ମାନବ ଜୀବନରେ ପ୍ରେମର
ଉତ୍ତର-ୟାତ୍ରରେ ଏବଂ ମାନବର ନଗ୍ନତ ପ୍ରେମମୂଳରେ
ସାହାୟ କରେ ।

ଏ ନଗ୍ନରେ ମାନବ-ଶଶୀର ଧାରଣ କର ଯେ ନେବେ
ତେ-ପ୍ରାଣରେ ପ୍ରାଣ ସମ୍ମିଳନ କର ହେବ ସୁଖ-ମୁଖରେ
ସ୍ନାନ କରିନାହିଁ, କେବେ ହୃଦୟ-ହୃଦୟର ସମ୍ମିଳନ କର
ମାନବପ୍ରକୃତି ତରଳ ତରଙ୍ଗମୟ ମଧୁର ଗୟାର ମହା-
ହୃଦୟ ଶୁଣିନାହିଁ, ନିକର ଏକ ପ୍ରାଣକୁ ସହସ୍ର ପ୍ରାଣରେ
ଢାଳି ଦେବାରୁ ଶିଖିନାହିଁ, ପ୍ରିଦ୍ଵିଜନ-ମୁଖ ଅବଲୋକନ
କର ଜୀବନର ଅସ୍ତ୍ରାୟିତା ଭୁଲିଯଇନାହିଁ, ପ୍ରୟଜନ-
ଅଙ୍ଗ-ହର୍ଷରେ ନିଜ ଅଙ୍ଗରେ ଦିଲ୍ଲାସର ତରଙ୍ଗ ଖେଳାଇ-
ନାହିଁ, ପ୍ରେମର ମୋହନ ମନ୍ଦରେ ପଡ଼ି ନିଜେ ଆହୁରି
ହୋଇନାହିଁ, ସେ ଯୋଗୀ, ଭାଗୀ, ବ୍ରଦ୍ଧିଶୁଦ୍ଧ, ଗଜା ଯାହା
କିଛି ହେଉ ପଛକେ ଏକ ପକ୍ଷରେ ତାହାର ଜୀବନ
ମରୁଭୂମିଷ୍ଟବୁଦ୍ଧି ।

ଯେ ସଦା ପ୍ରିୟଜନର ସର୍ବରେ ନିରବିଜ୍ଞନ ସୁଖରେଣେ
କରିଥିଲୁ, ପ୍ରିୟଜନ-ବିରହରେ ହାହାକାର କରି ଗରନ
ଦିଦିଶ୍ଚି କରିନାହିଁ, କାତର କଣ୍ଠରେ ପ୍ରିୟଜନ-ମଙ୍ଗଳ
ପାଇଁ ଭିଜାନଙ୍କ ଚରଣରେ ଆକୁଳ ଭବରେ ପ୍ରାର୍ଥନା
କରି ଶରଣାନନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ, ନିଜ ପାଇଁ କାନ୍ଦ ପର ପାଇଁ
କାନ୍ଦବାକୁ ଶିଖିନାହିଁ, ପ୍ରିୟ-ଜନ-ବିରହରେ ତାରକାମୟ
ଚଳନରେ ନାରବ ଅନୁଧ୍ୟାଗ କରିନାହିଁ, କି ଏପରି
କରିବାର ମୁଯୋଗ ପାଇନାହିଁ, ସେ ପ୍ରେମର ଅନେକ ଲାଲା-
ମୟୀ ଅନେକ ମାଧୁର ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ସେ ଏ ପ୍ରାନ୍ତରେ
ଆଇ ଏହି ପ୍ରାନ୍ତର ସୁଖରେଣେ କରିଥିଲୁ, ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତର
ମଧୁର ତାହାର ହୃଦୟରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହୋଇନାହିଁ ।
ତେଣୁ ବିରହ-ବିଶାନକ କଷ୍ଟଦାୟକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିର-
ବିଜ୍ଞନ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ।

ବିରହରେ ପ୍ରେମର ପରିଶୁଦ୍ଧି, ପ୍ରୀତିର ମନ୍ଦିରତା, ପ୍ରେ-
ମର ମୂଳମୟ ହରକ୍ଷୟ-ପ୍ରକୃତ-ନିହତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଥବା
ସେହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରୁ ରୂପର ଉପା-
ସନା ଏବଂ ମରନମିଶ ଆହୋଷର୍ଗ ।

ପ୍ରେମର ମୁଖ୍ୟ କଣ୍ଠକ ସୁଖଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ସ୍ବାର୍ଥପରତା ।
ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ଏବଂ ଅନୁଭବ ସୁଖଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ଅନୁଭବ
ଏବଂ ସ୍ବାର୍ଥପରତାରେ ସମ୍ମିତ, ତାହା ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେମ
ନୁହୁଁ । ପ୍ରେମର ବିଭବବିନା ମାତ୍ର । ଏହିତର ସ୍ବାର୍ଥପର
ସୁଖଲକ୍ଷ୍ମୀ-ନିହତ ପ୍ରେମ ଆକର୍ଷଣରେ ଉପାସନା କରିବା
କିମ୍ବା ଆହୋଷର୍ଗ କରିବା ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ସମ୍ମର୍ଗ ବନ୍ଦମୂଳ
ହୋଇ ରହିଥିପାରେ । ଯେଉଁ ମାନେ ଶ୍ରାବ୍ୟ-ଦିପର୍ଯ୍ୟେମୁହୁରୁ
ମନୁଷ୍ୟରୁ ପରିଭ୍ରମା ଅଥବା ମନୁଷ୍ୟରୁ ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶରୁ
ବଶର, ଏହା ସେହିମାନଙ୍କ ସୁଖରେ ବନ୍ଦମୂଳ ହୋଇ-
ପାରେ, ଏହା ଉଦାଚରିତର ଉଚ୍ଚପ୍ରକଳ୍ପିତଶାଳିମାନଙ୍କର
ଉପଲେଗ୍ୟୋଗ୍ୟ କୁଦିନାହିଁ । ଏହି ସ୍ବାର୍ଥପରତା ଏବଂ ସୁଖ-
ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ଦିନରେ ବିରହ ଅଗ୍ନି ବନ୍ଦ ରିଗୋପକ, ପରଶୋଧକ,
ତେଣୁ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ପ୍ରୀତିର ପ୍ରକର୍ଷବର୍କକ । ଯାହାର ହୃଦୟ
ସୁଧାରର ସୁତା କେବେ ପଦିଷତାର ଶାନ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ, ଶୁଦ୍ଧ.
ସୁନ୍ଦର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ମୁଣ୍ଡି ଦେଖିବାକୁ ପାଏନାହିଁ, ସେ ପୁଣି
ବିରହରୁ ଅଗ୍ନିରେ ଦବୁଁ ହୋଇ ସହସା ତାହାର ହୃଦୟ-
ନିହତର ପ୍ରୀତିର ଦବିଷତା ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ସମାବେଶ
ଦର୍ଶନ କରି ଆନନ୍ଦରେ ଉନ୍ନତି ହୋଇ ଉଠେ, ଏବଂ
ଏହି ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଶରୀର ସ୍ଵର୍ଗରେ ସମସ୍ତ ମନୋବ୍ରତିର
ମୁନ୍ଦର୍ଦ୍ଦନ ଅଥବା ନଦୀବନନର ଭାବ ଅନୁଭବ କରି ଜୀବନକୁ
ମଧ୍ୟମୟ କରେ ଏବଂ ନିଜେ କୃତାର୍ଥହୁଏ । ଏହି ସ୍ବାର୍ଥପର
ଜିଜ୍ଞାସା ଜିଜ୍ଞାସାଦିପାଦାନ ହୋଇ ପଡ଼େ । ଲାଲମ୍ବା ଯଦି-
ବା ସମୂଳେ ବିନନ୍ଦନ ନ ହୁଏ, ତଥାପି ଗୁଣର ଅନ୍ୟଧିକତାରେ
କୀର୍ତ୍ତି ପାପଶି ଯେପରି ଗୁଣର ଆଶା ଧାରଣ କରେ,
ସେହିପରି ଏହି ଦୁର୍ଦିମନ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତିର ପିଲ୍ଲିଜନର
ଉପାସନା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଵର୍ଗ ଉଚ୍ଚତାର ଉପାସନା କରିବାକୁ ପ୍ରଥମେ ଶିଖା
ପାଏ ଓ ତାହାର ଅନ୍ତେକିକି ପ୍ରାପ୍ତ ଅପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରିୟଜନର
ଉପାସନା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଵର୍ଗ ଉଚ୍ଚତାର ଉପାସନା କରିବାକୁ ପ୍ରଥମେ ଶିଖା
ପାଏ ଓ ତାହାର ଅନ୍ତେକିକି ପ୍ରାପ୍ତ ଅପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରିୟଜନର
ଉପାସନା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଵର୍ଗ ଉଚ୍ଚତାର ଉପାସନା କରିବାକୁ ପ୍ରଥମେ ଶିଖା
କରିବାକୁ ଶିଖା କରେ । ବିରହର ଏତାଦୁଷ ଶିଖାକୁ କୌ-
ଣ୍ସି ମତେ ସାମାନ୍ୟ ଶିଖା କୁହାଯାଇନପାରେ । ଏ ଏକ
ଅଭ୍ୟନ୍ତର ସାଧନା । ସାଧନାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ, ପ୍ରେମର
ଅନେକ ଲାଲମ୍ବା ମଧ୍ୟ ଭିତ୍ତିର ପରିଶାମ ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ।
ତେଣୁ ପ୍ରେମରେ ପୂର୍ଣ୍ଣତା-ଲାଭ ମଧ୍ୟ ସାଧନାର ପୂର୍ଣ୍ଣତା-
ଲାଭ—ତେଣୁ ପ୍ରେମ ଅଭୁତ ବିଭବ ପ୍ରାପ୍ତିନମିତି ସାଧନାର
ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ।

ଶୋକ—ଶୋକ କଣ ? ସ୍ଵର୍ଗରେ ଉପାସନା ଏବଂ ଏହି
ସ୍ଵର୍ଗରେ ଉପାସନାରେ ମନୁଷ୍ୟର ଶୌରବ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟରୁ

ମଳଭାବୀ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ନିରିତ ଟେ ଆସକ୍ତି ବା ଶେକ୍ ତ ତା
ମନୁଷ୍ୟ-ଜାତର ନିମ୍ନତମ ଜୀବସମ୍ପଦଠାରେ ଶୋଭମାୟ;
ଶ୍ରୀର-ସୃଷ୍ଟିର ଶୈଷ୍ଟ ମାନବ ପଥରେ ଶୋଭମାୟ ଦୃଢ଼େ ।
ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରଶାନ୍ତ ହୃଦୟରେ ଅନୁଭବ ଅନନ୍ତକାଳବ୍ୟାପୀ
ସମାନ ବେଗରେ ପ୍ରବନ୍ଧିତ ନହେଲେ ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟ-
ରେ ଚିତ୍ତର ସଞ୍ଚାର ହୃଦୟନାହିଁ । ଜଗତର ବୈଚିନ୍ୟମୟ
ଦୋଷ୍ୟ ସମୁଦ୍ର ସମାରର ସ୍ତର୍ଣ୍ଣ ଏବେ ବିଲସ୍ତକୁ ପରିହାସ
କରି ଅନନ୍ତ ସହିତ ଅନନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉ କାଳ ସହିତ
ସମାନ ବେଗରେ ବହି ନଥାରିଲେ କୃତାଥ୍ ହୃଦୟନାହିଁ ।
ସେହି ହେଉରୁ ଶୋକସନ୍ଧପ୍ତ ହୃଦୟରେ ଶୋକାହତ
ପ୍ରାତିର ଅନନ୍ତରୁ ଖୁଣୀ ଗତ ଯତନକାଳପାଇଁ ନିତାନ୍ତ
ତାଣୀଶ ହୃଦୟକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର କରିନେଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ଟାଣି ନେବାକୁ ଉଛୁକାରେ । ସେହି ହେଉରୁ ମନୁଷ୍ୟ ନିମିଶ୍ର
ମନୁଷ୍ୟର ଶୋକ ଜଗତରେ ସର୍ବତ୍ର ଦେବବୁଲଭ ପବିତ୍ର
ବୁପର ପୁନଃହିସ୍ତ୍ଵାନ ।

ଏ ଜଗତରେ ଏହା ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ମାନେ-
ପ୍ରିୟଜଳନିବହିଜନତ ଶୋକପତ୍ର ପ୍ରାଣକୁ ସସାରିର
କୁଆ କଥା କହି ସାତ୍ତବ ନା ଦେବାକୁ ରଙ୍ଗା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ମୋର ମୁଦ୍ର ବିବେଚନାରେ ସେମାନେ ହୃଦୟଶୂନ୍ୟ ।
ଆଜି ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ମାନେ ବିରହ-
ବିଧୁର ପ୍ରାଣକୁ ନା ନା ପ୍ରକାର ନିଷ୍ଠାର ମାତ୍ର ସ୍ଵର୍ଗ ବା ପ୍ରା-
ତିର ଅନନ୍ତରୀତି ପ୍ରକାର ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ ଅସାର ଶାଖି ଶୁଣାଇ
ଶାକାକୁଳ ହୃଦୟର ମର୍ମପୁଳକରୁ ପର ଲୋକ ଗତ
ପ୍ରୟକ୍ଷନ-ପ୍ରୀତି-ପ୍ରତମୀ ଅପସାରିତ କରିବାକୁ ଯତ୍ନଶାଳ
ହୁଅଛି । ମୋର କୁଦ୍ର ବିବେଚନାରେ ସେମାନେ ମୁଢ଼ ।
ମୋର କୁଦ୍ର ବୁଝିରେ ଶୋକ ଶୋକ କୁରୁହି—ସାଧନାର
ପ୍ରତକୃତି—ପ୍ରଶାନ୍ତ, ଜ୍ଞାନାତ୍ମିର୍ଯ୍ୟ ଓ ପଦମ୍ଭ ଏହା ଶାକାକୁ-
ଳ ମାନବର ଆକୁଳ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖିର ଶୀତଳତା ଏହା ପୁରୁଷ-
ଶରୀର । ମୋର ବିବେଚନାରେ ଆର୍ଦ୍ଧକାବ ଶାକ ନୁହୁ,
ଏହା ପ୍ରିୟ-ବିଚଳେଦର ପ୍ରଥମ ଆଗାଧରେ ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟରେ
ଦେଇଁ ଉତ୍ସାହକ ବ୍ୟାକଳତା ଜନେ, ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଶୋକ-
ଅଭ୍ୟ ଦେବା ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ନୁହେ ।

ଯେଉ ପ୍ରେମ ଚନ୍ଦ୍ର ପଳକରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୁଏ,
ଅଟିପାଞ୍ଚପ କୁସୁମ ପରି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଶୁଣିଯାଏ ଅବା
ଦେଖେଥିବ ବାତାହାତ ହେଲେ ଛୁନ୍ଦ ହୋଇ ଭୂମିରେ
ଦେଖି, ଯେ ପ୍ରେମ ସୁଖରେ ଏକ, ଦୃଶ୍ୟରେ ଅନ୍ଧପ୍ରକାଶ;
ଦେଖିବେ ଏକ, ବିପଦରେ ଅନ୍ଧପ୍ରକାଶ; ନନ୍ଦନ

ସମୟରେ ଏକ, ପୁରୁତନ ହେଲେ ଅନ୍ୟଗୁର୍କାର । କବିର
କୁହକାଳୀନ ଚଞ୍ଚଳ ମାନବ ତାହା ନେଇ ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇ-
ଦାରେ । ପୁରୋ କହିଛି ଯେ, ଶୋକର ନାମ ଦୁଇର
ଉପାସନା ଏବଂ ସେ କାଳକୁଣ୍ଡିନଦିନ ପ୍ରାଣ ପ୍ରିୟଜନର
ରୂପ ଓ ଶୁଣକୁ ପ୍ରାତିର ଶକ୍ତିରେ ସମ୍ମାନ ରଖି ଦୃଢ଼ଯୁଦ୍ଧରେ
ନିତ୍ୟ ପୂଜା କରିବା । ଶୋକର ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ସାଧନା
ସାର୍ଥକ ହୁଏ । ମନୁଷ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଏହିଦର ଶୋକ-
ସନ୍ନାୟରେ ଶାନ୍ତ, ପୁଷ୍ଟିର, ସହିଷ୍ଣୁ ଓ ସମତତତି ହୋଇ
ଶହୁ ମିତ ସମତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି ସକରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିବାକୁ
କମ ହୁଏ, ତେତେବେଳେ ତାହାର ଅବସ୍ଥା ଫଳର୍ଣନରେ
ଦୁଃଖ ନ ହୋଇ, ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଭକ୍ତି ଜୀବ
ହୁଏ; ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ-କହିତ ପ୍ରାତି ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯେ
ନିଚାନ୍ତ ସାମାନ୍ୟ ଖେଳନା ବା ମାୟାର ଛଳନା କୁହେ,
ଏହା ଅନୁଭବ କରି ଦୃଢ଼ଯୁ ମନୁଷ୍ୟ-ଜୀବିପ୍ରତି ହିନ୍ଦା ଏବଂ
ଉଦ୍‌ଦ୍ଵିରେ ଅବନତ ହୋଇପଡ଼େ ।

ଯେଉଁ ସଂସାରର ଜଣିକ ସମ୍ପଦ ଅଧ୍ୟକାଂଶ ଲୋକଙ୍କର
ଉପାସ୍ୟ, ଯତି ଗଣନା କରିବା ଏକ ମାତ୍ର ଶିଳ୍ପୀ, ଶିଳ୍ପୀମ୍ଭୟୁ
ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟକଲ ଅବର୍ଥନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟର ବିଜ୍ଞାପ-କ୍ଷେତ୍ର,
ଯଦି ସେହି ସଂସାରରେ ଶୋକସ୍ମୃତିର ପ୍ରକୃତ ସମ୍ମାନ
ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ—ଯେଉଁ ସଂସାରରେ ପଲଜନୀର
ପରିମଳ ପ୍ରେମିକନି ଚିତ୍ର ଏତେ ପ୍ରକୃତିଚଞ୍ଚଳ ଯୁଦ୍ଧକଦଳ
ପରିଷର, ଉପମୟଳ ବୋଲି ଆଦୃତ ଦ୍ଵୀପାନ୍ତି—ମନୁଷ୍ୟର
ନମତ-ନିଧାର ସ୍ଵେଚ୍ଛା-ଭୂମିରେ ଜଳରେଣ୍ଟ ସତ୍ତ୍ଵଶ କଣ-
ଶାୟୀ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଅତୁଶ୍ୟ ଦ୍ଵୀପ-ଅନୁଗର ତରଙ୍ଗ
ସ୍ଵେଚ୍ଛାନୀର କ୍ଷେତ୍ର ପାତା-ମାଳାପରି କଳୁକଳ ରବରେ
ଦସୁଆଏ ଏବଂ ପୁନର୍ବାର ସେହି କଳରେ ମିଳାଇ ଯା-
ଯଦି ଏହିପରି ଫଂସାରରେ ସ୍ମୃତିର ଉପାସନା ସମୁଚ୍ଛବି
ପୁଜାଲଭ କରେ, ତେବେ ଜାଣେନା ମାନବର ଶେଷଗତ
କେଉଁ ଅଧୀସ ସୀମାରେ ।

ବିରହ ମଧ୍ୟ ଶୋକସ୍ଵର୍ଗ ସ୍ଥୁତିର ଉପାସନା; ତେଣୁ
ବିରହ ମଧ୍ୟ ଶୋକପରି ସମ୍ମାନଚୟୋଗ୍ୟ । ଶୋକାତୁର
ଲେକର ପରିମ୍ଳାନ ମୁଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ଗାୟାର୍ଯ୍ୟ, ବିରହ-
କୁଳ ପ୍ରେମିକର ମଳିକ ମୁଖ-ମାୟାରେ ମଧ୍ୟ ଦେହ
ଗାୟାର୍ଯ୍ୟର ପୁଷ୍ପ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଭେଦ ମଧ୍ୟରେ, ଶୋକ
ସୁଅର୍ପ ବିରହ ଏବଂ ପୃଷ୍ଠା ନିରାଶା; କିନ୍ତୁ ବିରହ ଶୋକର
ସାମନ୍ଦିକ ଘେଗ ଅଥାତ ଆଶାରହିତ ନୁହେ । ଶୋକରେ
ଯେଉଁ ମଧ୍ୟାଧନାର ଶିକ୍ଷା, ବିରହରେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଶିକ୍ଷା ।

ଶୋକରେ ଆସାର ଯେତେ ହୁଅ ଗତ ହୁଏ, ବିରହରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରିମାଣରେ ହୁଏ । ପ୍ରଭେଦ ଏହିମାତ୍ର, ଚୋକ ଗୋଟିଏ ଦିର୍ଗତି ସିକ ପୁରୁଷ ଛିଡ଼ା ସଥାରେ ସମ୍ମତଙ୍କ ନିକଟରେ ଆଶାଶୂନ୍ୟ ଅନ୍ତକାର । ବିରହ ମଧ୍ୟ ସେହିତରେ ଅନ୍ତକାର, କିନ୍ତୁ ଆଶାପ୍ରଦିତ ।

ବିରହରେ ପ୍ରେମର ପଥକା । ପ୍ରେମ ଯେବେବେଳେ ପ୍ରବଳ ହୁଏ, ପ୍ରିୟଜନ-ମୁଖ-ଦର୍ଶନ-ଆଶା ଯେବେବେଳେ ହୃଦୟରେ ବିଳବଣ ହୋଇ ଉଠେ, ତେବେବେଳେ ହୃଦୟର ମନ୍ତ୍ରକଥା ସେହି ଅନ୍ତର ଜନ ସମ୍ମଣରେ ଅନ୍ତରରେ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଜାହା ଦ୍ୱାରା ଯାହା ଅନ୍ୟ ଭକ୍ତରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ନମ ହୁଏନାହିଁ, ସେହି ଅନ୍ତର ଗସାରତମ-ଶ୍ଵାନ-ନିହିତ ସେହି ନିର୍ମଳ କାହାଣୀ ମଧ୍ୟ ଅନାମ୍ବାସରେ ପ୍ରକ ଶିତ ହୋଇ ପରକୁ ଆପଣାର କରିବାକୁ ଯହିପର ହୁଏ—ସେହି ବାଣୀର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରକ୍ଷିତ ପର କଳନକାର୍ଯ୍ୟ କରି ହୃଦୟକୁ ହୃଦୟ ସହିତ ଗୁଣ୍ଡି ରଖେ—ଅଥବା ହୃଦୟଦ୍ୱାରା ଉନ୍ନତ କର ସେହି ପିୟ-ଜନକୁ ସବଳେ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରୁ ଟାପିନିଏ । ତେବେବେଳେ ନିତାନ୍ତ ଅସାରବିଭ କୀଣପ୍ରାଣ ମାନବ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୀତିର ତରଙ୍ଗରେ କ୍ଷଣକାଳ ପାଇଁ ଫୁଲ ଦରି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଆପଣାର, ଶୋଭ, ଆପଣାର ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଇପାରେ । ସେହିପରି ପରକାମ୍ପ-ନିହିତ ପ୍ରୀତିର ଗୌରବ ଆଉ କାହିଁରେ ହୋଇପାରେ ? ମେହି ପ୍ରାତିହିଁ ପ୍ରାତି, ଯାହା ଆପଣାର ବୋଲି ଆପେ ଜୀବିତ ରହେ—ସେହି ପ୍ରାତିହିଁ ପ୍ରାତି, ଯାହା କାଳରତରଙ୍ଗର ଧାତପ୍ରତିଷ୍ଠାତରେ ଏବଂ ଅବଶ୍ୟାର ଦୂର୍ଣ୍ଣିଯାକରେ ଆହୁତ ପ୍ରତ୍ୟାହୁତ ଓ ପୁନଃ ପୁନଃ ଆବଶ୍ୟିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମୁଖୀନ୍ତରୁପେ ଅଟଳ ରହେ—ତେହି ପ୍ରାତିହିଁପ୍ରାତି, ଯହା ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲେଇନ ଏବଂ ଚିର-ପ୍ରେସ୍-ପରେଚନାରୁ ବହୁତ ରହି ସୁନ୍ଦର ଆଶାନୈରାଶନରେ, ଆଜଳକରେ ଓ ଅନ୍ତକାରରେ ହୃଦୟାବଶ୍ୟ ପ୍ରତିମର ଧ୍ୟାନ କରେ । ଯେଉଁ ପ୍ରେମ, ନିଧାରି ଜୁଆରରେ ଫୁଲ ଉଠେ, ଭକ୍ତାରେ କମିଯାଏ, ବର୍ଷାରେ ଝୀତ ହୁଏ, ଶାତରେ କୀଣ ହୋଇଯାଏ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଯେଉଁଠାରେ ତାର ଅସ୍ତରୀୟ ସାଗର ରହିଛି, ସେହି ଦିଗକୁ ଏକ ମନରେ ଏକ ପ୍ରାଣରେ ପ୍ରବାହିତ ହୁଏ; ଯଦି ପଥର ସମ୍ମଣୀକ ହୁଏ ତେବେ ତାକୁ ଉପସାଇ ଦିଏ କିମ୍ବା ରେଦକର ଘୁରିଯାଏ ଏବଂ ପ୍ରାଣ-ପ୍ରବାହ ଯଦି ଏକବାରେ ଶୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଏ, ତଥାପି ଅନ୍ତରଲାଲା ଫଳୁପୁର ଅର୍ଥ-ତରରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ପର ପ୍ରାଣରେ ପବନ ଶାନ୍ତର ।

ଅନୁତ ବାଳ ଦିଏ— ସେହି ପ୍ରେମର ଏପର ଜଳା ଆଉ କେଉଁଠାର ଅଛି ! ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକପ୍ରକାର ପୁଣ୍ୟମୟ ତଥିଥା ଏବଂ ପ୍ରାତିର ଯଦି କିନ୍ତୁ ପଥକା ଥାଏ, ତେବେ ସେହି ପଥକା ବିରହର ଏହି ସୁଦ୍ଧାର୍ଥ ତଥିଥାରେ ।

ବନ୍ଧୁନା—ବନ୍ଧୁନା କଣ— ପ୍ରଣୟର ଏକ ଅଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁନା । ଯୀ ହୃଦୟର ସେହି ପ୍ରେମ ବା ପ୍ରାତି ପ୍ରଣୟର ଏକ ଅଙ୍ଗ, ଦୁଇଜଣ ସରଳଭବ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁନା ହୁଏ, ତାହା ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରକୃତ ମୁଁ ଏକଗତିର କିନ୍ତୁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ମାନବର ପ୍ରେମ ଏକ ପାଦରୁ ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ପାଦପ୍ଲଟ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟି ସମବୟେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ତଥାବକର ବନ୍ଧୁନା ଜୀବନରେ ଥରେମାତ୍ର ହୁଏ, ଦୁଇ-ଥର ହୁଏ ନାହିଁ; ନାଶର ପ୍ରଣୟ କଥା ଅନେକ ଶୁଣିଅଛି କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁନା ପ୍ରେମର ବନ୍ଧୁନା ପରିପାଦକ । ପବନ ସୌଦୀ-ଦ୍ୱରା ଯେ ମଧ୍ୟସାନ୍ଧା, ତାହା ଜୀବନର ପମ୍ପ ସୁଖସମ୍ମୋଦ୍ଦର ବୁଲ୍ଲ ମନେ କରିପାରେ । ପୁଣ୍ୟ କହିଅଛି, ପ୍ରେମ ପରକଣୟ ପ୍ରକୃତନିହିତ ହୌର୍ଦର୍ପଣ୍ୟର ଉପାଦାନା; କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁନା ପରକଣୟ ଭବର ଉପାସନା । ଦୁଇ ପ୍ରାଣର ଏକ ଭବ, ଏକମତ ଏବଂ ଚରଣର ପ୍ରଗାଢ଼ ଶକ୍ତି ଉପରେ ଚନ୍ଦ୍ର-ତାର ମୂଳ ରହି । ପ୍ରେମର ସାଧନାତାରୁ ବନ୍ଧୁନାର ସାଧନା ଶତ ଗୁଣେ ଉଚ୍ଚ ଓ ମହିମା । ପ୍ରେମରେ ଗୋଟିଏ କୋମଳ-ପ୍ରାଣ ଅବଳାର ପ୍ରାଣ ମଜାର ତାହାକୁ ନିଜର ଏବଂ ନିଜକୁ ତାହାର କରିବା—ବନ୍ଧୁନାରେ ଏକ କଠୋରପ୍ରାଣ ସୁରୁ-ଶର କଠୋର ପ୍ରାଣ ଦୁଇଟି ସହିତ ମଧ୍ୟର ବନ୍ଧନ—ପ୍ରେମର ପ୍ରତକୃତ ପ୍ରେମର ପରିମା ମୁକ୍ତି—କଠୋର ସାଧନା ପରିଶାମ ମୁକ୍ତି—ବନ୍ଧୁନାପାନ ମଧ୍ୟ ଏକ କଠୋର ସାଧନା— ତାହାର ପରିଶାମ ମୁକ୍ତି । ତେଣୁ ପ୍ରେମ, ବନ୍ଧୁନା, ସାଧନା ସମ୍ପଦ ଏକ । ଏ ଜୀବନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାନବ ଶରୀରଦତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ବଣିତ୍ବୁତ । ସେହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ବ୍ୟସାଧନ ନିମିତ୍ତ ମାନବ ଏକାଶ କ୍ଷମ ନୁହେ । ମାନବ ନିଜର ଭୁଲ ନିଜେ ଜାଣିବାକୁ ଅସମ, ଜଣେ ସହଯାଦ୍ରି ନିଜର ପ୍ରେୟାନନ ଯେତି, ତାହାର ବିଦ୍ୟ ଗମନରୁ ବା ଭୁଲ ମାରଣକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ କ୍ଷମ ହେବ । ବନ୍ଧୁନା ଏକ ମାନି ସହାୟ ପ୍ରତିହିଁ ଏକ ପରିଶାମରେ ଯେଉଁଠାରେ, ସୁର୍ଯ୍ୟ ସେହି-ଠାରେ—ଜୀବନର ଅମୂଳ୍ୟ ନିଧି ସେହିଠାରେ-ତଥିଥା ଏବଂ ସାଧନାର ଫଳ ସେହିଠାରେ । ବିରହରେ ପ୍ରେମିକର ଯେଉଁଦଶା, ବନ୍ଧୁନା-ପ୍ରେମବିହିନୀ ଯୁବକର ମଧ୍ୟ ସେହି ଦଶା । ତେଣୁ ବିରହ ବନ୍ଧୁନାରେ ଏବଂ ପ୍ରେମରେ ସମ୍ପଦପ୍ରଦ ।

ଏ ଜଗତରେ ଏପର କିଏ ଅଛୁ, ଯେ ପ୍ରଣୟ-ଶେଳା ଶେଳକ ନାହିଁ. କିମା ପ୍ରେମର ଶେଳାର ମହି ଥାର ଆସି ବିଦୁଷନା ଓ ମନୁଷ୍ୟର ଅବମାନନା କରେନାହିଁ ? ଏକ ମୁହଁର୍ ଦରେ ଯାହାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମୃତ ହୁଏ, ମନୁଷ୍ୟ ତାହାକୁ ଜନସମାଜରେ “ ପିଯୁତମ ” ବୋଲି ସମ୍ମାନ କରିଥାଏ । ଯେଉଁ ଛବି ନୟନପଥର ଅନ୍ତର୍ବଳରେ ଯିବାମାନେ ଏକାବେଳେ ହୃଦୟରେ ମଧ୍ୟ ଅଦୂଶ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ, ମନୁଷ୍ୟ ତାହାକୁ “ ଅଭିନ୍ଦନଦୟ ” ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଆଦରରେ ଆସନ ଦିବ । ଯାହାର ଶ୍ରବନା ଉତ୍ସବରେ, ବ୍ୟଥନରେ, ଦର୍ଶ ବିଶାଦ ପ୍ରଭୁତ ଜୀବନର କୌଣସି ଅଚସ୍ପାରେ ମନରେ ହାତ ପାଏନାହିଁ ଏବଂ ଅତି ଦର୍ଶ ବିରହରେ ମଧ୍ୟ ଯାହାର ସ୍ଵତି ହୃଦୟରେ ଜୀବରତ ହୃଦୟକାହିଁ-ମନୁଷ୍ୟ ଯାହାକୁ ନିକଠାରୁ ବହୁଦୂରରେ ରଖି ଜୀବନର ସଙ୍କଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମମାନ ଉତ୍ସବରେ ନିଯୋଜିତ ହୋଇପାରେ— ଯାହାର ଅଦର୍ଶନ ବା ଅଭିବରେ ନିକକୁ କୌଣସି ଆମରେ ଅଜ୍ଞାନ ଜୀବ ନକରି ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପ୍ରସ୍ତର ଚିତ୍ରରେ ନିଷ୍ଠା ରହିବାକୁ କ୍ଷମ ହୁଏ, ଦେ ତାଦୁଶ ନିତାନ୍ତ ବହୁପ୍ରଦିଷ୍ଟ ଜଳକୁ ମଧ୍ୟ ନିକଟରେ ପାଇଲେ ପ୍ରାଣର ଜଳ ବୋଲି ପିଯୁ ହୃଦୟର କରିଥାଏ । ପ୍ରେମର ପରମାରଧ ସବିଷତା ନେଇ ଏବୁପ ଲୌକିକ ଲେଳୋ ଖେଳିବା ନିତାନ୍ତ ଦୁଃ୍ଖପତ୍ତିକାର ପରିମ୍ବେ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ମନୁଷ୍ୟର ଏହର ଛଳନାର ଅଭିନ୍ୟା କରିବା ମଧ୍ୟ ହୃଦୟବସ୍ତୁନାତର ପରିଚାଳକ । ପ୍ରାତି ପ୍ରକୃତ ଅମୃତ । ଦୁଃ୍ଖପତ୍ତିକାପୀ ହୃଦୟା ବିଜା ଏ ଅମୃତ ମାନବର ଅଧିକାର୍ତ୍ତ ଅଧେନାହିଁ । ପରିଷ ପ୍ରାତିହିଁ ପୃଥିବୀରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୁଏ । ମାନବ ଯୁଗାନ୍ତର୍ଯ୍ୟପୀ କଟୋର ସାଧନା ଦ୍ୱାରା ଧରିପାରୁ ନରକ-ପର୍ବତୀ ଭାବରେ କରି ପାପରାଶି ବିଦ୍ୟୋତ୍ତମାନରେ ସେପରି

ଥାରୁ ଦିଦି ହୃଦୟ ପ୍ରାତିର ଅନ୍ତର୍ତ୍ତ ହର୍ଷରେ ଆନନ୍ଦମୟ ଏହି ଶାନ୍ତିକ ରହେ ଏବଂ ଦୃଶ୍ୟ ପିଯୁଜନକୁ ସତତ ନିକଟରେ ମନୁଷ୍ୟରେ, ତାହାରିଲେ ଦିରହ ମନୁଷ୍ୟରେ ସେପରି

କି ଦୁର୍ବାର ବିଷୟ ? ବରଂ ଶାନ୍ତିନକେତନ ଏବଂ ସାଧନାର ପୃଣ୍ଡତା ଲାଭର ସୋମାନ ।

ଏହି ନିଶିଳ ଜଗତ ନୌଶ ନିଷ୍ଠବ୍ଧତାରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ଅବେଳିତ ହୃଦୟ ପର ଜାଗରୁକ ରହି, ସୁଖ ନୁହେ, ଦୁଃଖ ନୁହେ, ସୁଖଦୁଃଖର ମିଶନ ନୁହେ, ମନର ସେହି ଏକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ପିଯୁ ତିନା ଆବେଶରେ ମଜ୍ଜି ରହିଥାଏ, ତେତେବେଳେ ଆସାର ଗାମ୍ଭୀର୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରକୃତର ଗାମ୍ଭୀର୍ୟ ଏକାକାର ମୋଇଯାଏ । ପ୍ରକୃତର ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧ ସୌନ୍ଦର୍ୟର ମାଧୁରୀ ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ହୃଦୟମୁଖୀ ହୃଦୟକାହିଁ, ପ୍ରେମାଲୋକପ୍ରଶାସ୍ତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ-ଚନ୍ଦ୍ର ଯାମିନୀର ମିମିରବସି ଭେଦକର ତେତେବେଳେ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ପ୍ରକୃତର କଣ୍ଠନାଥତ ଯେଉଁ ସ୍ଵରଳହରାର ମାଧୁରୀ ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ମନୁଷ୍ୟ କଣ୍ଠର ବହୁଦୂରରେ ଲିଙ୍କ ଯିତି ଥିଲା, ତାହା ମଧ୍ୟ ଦେବେବେଳେ ଝଙ୍କାରିବ ଝଙ୍କାରି ଶବରେ, ସୁତ୍ର ପଣ୍ଡିତ ଅର୍ଦ୍ଦ ରୂପ କଣ୍ଠ ଧୂନିରେ— ବୃକ୍ଷ ଦୟର ଆକସ୍ମୀକ ମର୍ମର ଶବରେ ଅଥବା ନିର୍ମାଣ ବାସୁର ଅଶ୍ଵତତ୍ପୂର୍ବ ନିଃସ୍ଵନରେ, ବୃକ୍ଷଢାଳରେ ପେରକର ଗମ୍ଭୀର ଶବରେ ଶ୍ରୀଦୂତପଥ ଦ୍ୱାରା ହୃଦୟ-ତଥାରେ ପ୍ରବନ୍ଧ କରେ ଏବଂ ମଧ୍ୟରେ ଜଡ଼ ଜଗତର ଯେତେ ରଙ୍ଗା କିନ୍ତେ ପ୍ରାନ ବ୍ୟବଧାନ ଥାଉପଛିକେ ହୃଦୟ ତେତେବେଳେ ହୃଦୟର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେଉ—ସୁଦୂରରୁଣିତ ହୃଦୟ ସହିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ଯୋଗେ କଥୋପକଥନ କରି, ଯେଉଁ ଦେଇ ଶକ୍ତି ସକଳ ହୃଦୟର ଶେଷ ଗତି ଓ ପ୍ରାଣର ଚରମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ତାହାଙ୍କର ଶାନ୍ତି, ଅନୃତମୟ ତଥାତରେ ମୁହଁର୍ଭୁକ ପାଇଁ ଛିଲ ପବନ୍ତି ।

ପ୍ରେମ ଏବଂ କନ୍ଦୁର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏକ, ସାଧନା ଏବଂ ତାହାର ପଳ ସ୍ଵରୂପ ମୁକ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଦାସ ।

ହତ୍ତରୁ ଦିନୀତ କରି

କେଉଁ ଯଶବାନା ଉଡ଼ାଇବ ହେ ।

ଯାହା ଦେଇଥିଲ ସବୁତ ନେଲାନି

ଆଉ କିମ୍ବ ଏବେ ଛାଇବ ହେ । ଯୋଗା ।

ଯଥାରେ ଯେ କରଇ ଆଶ, ଧାଏ ସିନା ସେ ତୁମ୍ଭ ପାଶ,
ସଙ୍କଳ ଭାବସା ଯାର ଦୁଇଲଖି,
କାଳୁ କିମ୍ବ ବେଳି ଡିଲୁଇବ ହେ । ୧ ।

ଠଂକ ଠଂକ ଥରିଲୁ ଥର,

ବୁଝିଲଖି ତୁମ୍ଭ ଶୁଭର,

ମନେ ଯାଇଛକ ହାଟ ମହିଟିରେ,

ଛିପ୍ତାକରି ବାଟ ହୁଡ଼ାଇବ ହେ । ୨ ।

ତୁମ୍ଭ ପଦା ଏତିବି ବେଳି, ସବୁ ଧରା ଦେଲିଲି ଠେଳି,

ଗୁର ଦର୍ଶି ଯେ କାଟି ସାରିଲଖି,

କେଉଁ ପାନେ ତାକୁ ଜଡ଼ାଇବ ହେ । ୩ ।

ହାତ ଠାର ଲୋଇ ଦେଖାଇ, ଡାକ ନାଟ ଦେଖିବା ପାଇଁ,

ସିହାଶ କରୁଇ ଆହୁରି ଥରେବି,

ନାକ ଘଷେ କାନ ମୋଡ଼ାଇବ ହେ । ୪ ।

ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାଯାମ ।

କଳିଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ କୋଣାରକ ସମ୍ପର୍କ ।

କୁରର ଘର ଯୁଗ୍ମାରେ ବଳିଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ
ଦୈଲିଜର ସ୍ଥାଧୀନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଝାଁଝହା-
ଟିକ ସମ୍ପର୍କ ବାର୍ତ୍ତା କରିଥିଲ । ବର୍ତ୍ତମାନ
କଳିଙ୍ଗର ଚିହ୍ନିମ ଓ ଉତ୍ତର ଦିଗ୍ନୟ ପ୍ରତି-
ବେଶିମାନଙ୍କ ସମ୍ଭବ ସମ୍ପର୍କ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ
ବିଭବଣ ଦେବ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ମନ୍ଦାନଦୀ ଓ ତାହାର
ପ୍ରଧାନତମ ଶାଖା ଦେଲେ ନଦୀର ଚିହ୍ନିମ ଦିଗ୍ନୟ ସ୍ଥାନଥମ୍ଭ
ପ୍ରତି ପାଠକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍
ସମ୍ବଲପୁର, ପାଠକା, ସୋନ୍ଦୁର, କଳାହାଟ୍ଟି, ବେଢାପମ୍ବର,
ପୁଲଖର, କୁଞ୍ଜିଆଳ ଓ ବନ୍ଦର ପ୍ରଭୁତ୍ସାନ ପ୍ରତି ଏ ସମ୍ବଲପୁ
ବର୍ତ୍ତନୀ ନିର୍ମ୍ଭେଜିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ

ଚିହ୍ନିମ ଧାରରେ ଅବସ୍ଥା ଅଟନ୍ତି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ
ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିବଶୀ ରାଜ୍ୟଗ୍ରହ ରାଜନୈତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନଙ୍କର
ସଠାଇ ଥିଲେ ।

କଳିଙ୍ଗର ଚିହ୍ନିମ ସୀମା କେତେବୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକଥମ-
ସ୍ଥରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଥିଲ, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇ
'ଉତ୍ତର ସହିତ୍ୟରେ' ପ୍ରକଳ୍ପିତ କଳିଙ୍ଗର ପ୍ରଚାର ଭୁବନେଶ୍ୱର
ନାମକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଏ ବିଷୟର ସ୍ଥବନା ଦେଇଥିଲ । ଭାମାଦୁଣ୍ଡ,
ମହାରାଜ, ପୁରାଣ, ବୈବିଦ୍ୟର ଲିୟମାନଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାରେ
ଏହାର ଚିହ୍ନିମ ସୀମା ଅନେକ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଥିଲ ।
ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳର ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଳିଙ୍ଗ ପରିବତ ବ୍ୟକ-
ତାର କରିବା ବିଷୟରେ ଝାଁଝାଇକମାନେ ଅତ ଅଭିଷ୍ୟନ ।

ମହାନଦୀର ଉପ୍ତିଷ୍ଠାନ 'ଶତଆଳ ନିକଟସ୍ଥ ସହୋଦ୍ରା (ସଂହ ପୁର), ମହାନଦୀକୁଳପୁର ଶାପୁର (ବାନିମ) ଓ ମହାନଦୀ ତତ୍ତ୍ଵ ଶିବ ନାରାୟଣ ଯତ୍ୟେ ଆଜିକାଲି ମଧ୍ୟଦେଶର କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୂକୁ ଅଛନ୍ତି, ତଥାପି ସେ-ପୁଣ୍ଡିକ ବିଶାଳ ବଳିଙ୍ଗ ରଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ଏକ କଥାରେ କହୁବାକୁ ଗଲେ ବିଲାସପୁର କ୍ଲାସ୍ଟିମାରିଶିକ ପରିଷତ ଅନେକ ବିଷୟରେ ବୀରବାହିକ ସୀମାବାହିଣୀ ପ୍ଲାନ୍ଟ୍‌ରୁପ ପ୍ରହଶ କରିଯାଏ । ଏହି ଅମ ର କଣ୍ଠ କି କୁକେତେକେ ମେଳକ ପରିଷତ ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରଧାନ ବୃଜରୁମେ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ କରନ୍ତି । ମହାଭାରତ ଓ ପୁରାଣରେ ମେଳକର ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଅଞ୍ଚଳଟି ମେଳକ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବିହିମାନପୁର ଭୁଣ୍ଡୁ ଉଚ୍ଛଳ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଅତିଥି ଆଧୁନିକ ସୁରଗୁଜା, ଯଶ୍ଵର, ଉଦୟୋପର ଅଞ୍ଚଳକୁ ମେଳକରୁପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଯାଇପାରେ । ସେହି ଅମରକଣ୍ଠକର ପୂର୍ବକୁ ମଗଧ ରଜ୍ୟ, ଦକ୍ଷିଣକୁ କଳିଙ୍ଗ, ଉତ୍ତରକୁ ଦେଖୋଇଜ୍ୟ ଲଗାରହିଥିଲା । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅମରକଣ୍ଠକ ଭରତର ଦିନଶୋଷି ପ୍ରଧାନ ନିରାର ଉତ୍ତିଷ୍ଠ ଶୁଣ । ପ୍ରଥମଟି ନରଦୀ ନଦୀ । ତାହା ଜବଲପୁର ଓ ମଧ୍ୟଭାରତ ଦେଉ ଶୁଭେଶ୍ଵରରେ ଆରବ୍ୟ ସାଗରରେ ପଡ଼ି-ଅଛି, ଦ୍ଵିତୀୟ ଶୋଷନଦୀ । ତାହା କାଇପୂର ପଦତ୍ତି-ଶୀର ନିମ୍ନ ଦେଶରେ ଯାଇ ସାହାବାଦ ଜିଲ୍ଲାରେ ଗଜା-କନ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ମିଳିବ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ମହାନଦୀର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଶାଖା ଉଚ୍ଚପ ନଦୀ ମଧ୍ୟ ସେହିଠାରୁ ବାହାର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଅସିଥାଏ । ମସ୍ତ୍ୟପୁରଶର ଦ୍ଵିତୀୟ ଶତ୍ରୁ ଓ ଅଧ୍ୟରେ ନନ୍ଦଦୀ ନଦୀର ମାହାପ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା ପମ୍ବରେ ଲେଖାଅଛି—

କଳିଙ୍ଗ-ଦଶ-ଦୟାର୍ଦ୍ଦୀ ପରାଦେଶମରକଣ୍ଠକେ ।
ପୁଣ୍ୟାଚ ତ୍ରିତୁ ଲୋକେଷୁ ରମଣୀୟା ମନୋହର ॥

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁଣ୍ଠରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଅଛି, "ଶୋଣ-ମେଳକ-ପୁରା" । ପ୍ରଥମ ଅତ୍ୟାରେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ପମ୍ବକ ପ୍ଲାନ୍ଟ ନିରାର ବସତି କରୁଥିଲେ । ଏହିହେଉ ସେମାନେ ଦୂର୍ଗମ ପବତଶ୍ରେଣୀ ପାଦହୋଇ ରଜ୍ୟ ବିଦ୍ୱାରେ ପକ୍ଷପାତ୍ର ନଥିଲେ । ବର୍ଣ୍ଣ ଓ କାଇପୂର ପଦତ୍ତ ଅନ୍ତର୍ମଳର ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ କେତେକ ଶତାବ୍ଦୀ ଦୟେନ୍ତ ଆସିନଥିଲେ । ଏହି ପମ୍ବରେ କଳିଙ୍ଗ ଅର୍ଯ୍ୟାବର୍ଦ୍ଦର ରଜ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଫଳକ ଉପ୍ତିଷ୍ଠାରେ କଳିଙ୍ଗ ପହିମରରୀ ସୀମା ଦିନ୍ୟପବ୍ରତ-ଶ୍ରୀଠାରୀ ଦୈତ୍ୟ ଥିଲା । ବିନ୍ଦୁର ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ

ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ପୁଣ୍ଠର ଓ ଶବରମାନେ ବାସ କରୁଥିଲେ ।

"ଦେଶାଂ ପରେ ନନ୍ଦପାଦ ଦକ୍ଷିଣା ପଥବାହିନୀ
କରୁଣାଶ୍ରୀ ସହ୍ରୋଦୀକା ଆଟବ୍ୟାପ ଶବର ସ୍ଥା
ପୁଣ୍ଠା ବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଠିକା ବୈଦର୍ଜୀ ଦଶକେ ସହ,
(ମସ୍ତ୍ୟପୁରଶର ୧୯-୪୭-୪୮ଫେବ୍ରୀ)

ଆଶରାଃ ସହରେତ୍ରିକା ଆଟବ୍ୟାପ ଶବରର ଯେ
ପୁଣ୍ଠା ବିନ୍ଦୁମୁଳିକା ବୈଦର୍ଜୀ ଦଶକେ ସହ ।
(ବାୟୁପୁରଶର ୪୫-୧୦୦)

ଦକ୍ଷିଣା ପଥ ଜନ ମାନ୍ୟ ଦଶେନରବରାତ୍ରିକୋଣୀ
ଶୁହାଃ ପୁଣ୍ଠା ଶବର ବୁଦ୍ଧକା ତନ୍ତ୍ରକେ ସହ ।
(ମହାଭାରତ-୧୨-୧୦୭)

ସମୁଦ୍ର, ଶୁହାଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଦିଗନିଜମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳିଙ୍ଗ
ଓ ବିଷ୍ଣୁ ମଧ୍ୟପୁର କୋଣକ ନାମରୁଧୟ କୌଣସି ଏକରଜ୍ୟର
ନାମ ଆମ୍ବେମାନେ ଶୁଣୁକାଙ୍କୁ । ପୁରଶର ଓ ବୌଦ୍ଧଗ୍ରହମାନଙ୍କ
କର ଷୋଡ଼ଶ ଜନପଦ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି କୋଣକର କାମ
ନଥିଲା । ଅଶୋକ ଓ ଶାରବେଳଙ୍କ ପମ୍ବରେ ମଧ୍ୟ ଏହି
କୋଣକର ସହିମରେ କୋଣକ ରଜ୍ୟର ଉତ୍ତିଷ୍ଠିତେଲା,
ତାହା ଆଲୋଚନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆମ୍ବେମାନେ ସମତ୍ରେ
ଜାଣୁ ଯେ, ଅଯୋଧ୍ୟା ଏକପମ୍ବରେ କୋଣକ ନାମରେ
ଅରହତ 'ହେବିଥିଲା, ଓ ଏକ ସମଯରେ ଅଯୋଧ୍ୟା ଓ
କୋଣକ ପରାଷର ସନ୍ଦିକଟିଷ୍ଠ ଦୁଇଟି ସ୍ବାଧୀନ ରଜ୍ୟ ଥିଲେ,
ଓ କୋଣକରକୁମାରୀ କୌଣସିଙ୍କୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ରଜ୍ୟ
କୁମାର ଦରଶିଥ ଦିବାତ କରିଥିଲେ । ସେହି ସମଦ୍ରିରେ
କୋଣକର ସେବନ ରଜ୍ୟ ରଜନ୍ତ୍ର କରୁଥିଲେ । କେତେକଙ୍କ
ମତରେ କଳିଙ୍ଗ-ରଜ୍ୟ ଶାରବେଳ ସେବନ କରୁଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ମୁଗରେ କାଶୀ
ଓ କୋଣକ ଏକ ରଜାକର ଅଧୀନିଷ୍ଠ ହେଲା ଓ ଏକଟେ କାଶୀ-
କୋଣକ ନାମରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ରଷ୍ଟରର ପରାଷର ହେଲା,
ଅର୍ଥାତ୍ ରଜାର ଉଦ୍ଧର ପାର୍ଶ୍ଵରୁ ଓ ଦକ୍ଷିଣପାର୍ଶ୍ଵରୁ ସମସ୍ତ
ରଜ୍ୟ ଏକ ରଜ୍ୟରେ ପରାଷର ହୋଇ ମରାଧର ପଶ୍ଚିମ
ସୀମାକୁ ବ୍ୟାପି ରହିଥିଲା । କାଳକିମେ ସେବନ କାଶୀ-କୋଣକ
ର ରଜାମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ରଜ୍ୟ ବିଦ୍ୱାରକର ବିନ୍ଦୁ
ଓ କାଇପୂର ପାର ହୋଇ ଏକ କୋଣକ ରଜ୍ୟପାଦକ-
କଳେ, ଓ ଏହି ବିନ୍ଦୁ ପଥ ପାରସ୍ଯ କୋଣକ ଏକ ସମଯରେ
ସ୍ବାଧୀନ ହୋଇ ଦକ୍ଷିଣ କୋଣକନାମରେ ବିଶ୍ୟାଦ ଦେଲା ।

ଏହୁପରି ମନ୍ତ୍ର ପୂର୍ବକାଳରେ ଉତ୍ତରକୁରୁ, ଦନ୍ତିଶକ୍ତିଶୁଣୁ,
ଉତ୍ତରକଳିଙ୍ଗ ଓ ଦନ୍ତିଶକ୍ତିକଳିଙ୍ଗ ପ୍ରକାଶ ରଜ୍ୟମାନଙ୍କର
ସ୍ଥାପନୀ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଦନ୍ତିଶକ୍ତାଶଳ ଏକସମୟରେ
ମହା-କୋଶଳ-ଆଶ୍ୟା ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ମହାକୋ-
ଶଳର ସୀମରେ ଅନେକ ବିପର୍ଯ୍ୟୁଷ ଉଠିଥିଲା । ମଧ୍ୟଭାରତର
ବାକାଡ଼କ ଓ ଚେନ୍ନାମାନେ ଓ କଳିଙ୍ଗର ରାଜ୍ୟମାନେ ଏହାର
ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶରେ ସେଇ ଉତ୍ତରିଥିଲେ ।

ଆଉ ଏକ କଥା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖିତ ଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ନାନ ଦି
ବୌଦ୍ଧ ଜାତକ ଗଲାମାନଙ୍କରେ କଳିଙ୍ଗର ସହି ମଧ୍ୟାଶ୍ଵର
ଯେଉଁ ସବୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ନାମ ଅଛି, ସେଥି ମଧ୍ୟରେ
ଆମ୍ବେମାନେ ଅସ୍ତ୍ରକ (ଆଧୁନିକ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଭାଷା ପ୍ରଦେଶ)
ର ନାମ କେବଳ ଦେଖୁ । ଅତିଥି କୋଣର ଅଭ୍ୟାସ-
ତୁଥନକୁ ପ୍ରାଣୀୟ ଚିର୍ଥରେ ଭାବୁ ଦୂରରୁ ପ୍ଲାନ ଦେଇ
ହେବନାହିଁ । ସମ୍ବନ୍ଧଗ୍ରହିତ ବାନ୍ଦିହାତିକ ସମ୍ବନ୍ଧକ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ
ଦିଗ୍ବିଜୟ ଯମଦୂରେ ଘଟେ । ସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁପ୍ତ କୋଣଳ-ରାଜ
ମହେତୁଙ୍କ ପରଜୟକର କଳିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ରାଜମର ରିକୋଟିର ଓ
ଏରଣ୍ଡ ପରୀରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଅତିଥି ଆମ୍ବେମାନେ
ନିର୍ବିବାଦରେ ଏହା ଅନୁମାନ କରିପାରୁଁ ଯେ,
ଖାରବେଳେଙ୍କ ରାଜହ ଦରେ ଯେତେବେଳେ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
ଶତାବ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା, ଏହି କଳିଙ୍ଗର ଦୟିମ ଥାଣରୁ
କେତେଣ୍ଠା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିନ୍ୟ-ନିକଟ୍ସ ରାଜ୍ୟ ସଙ୍ଗେ
ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଏକ କୋଣଳ ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଗଠିତ ହେଲା,
ଓ ସେହି କେଣଳ ଓ କଳିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟବିଭିନ୍ନାକ ସମୟେ ଏ
ମହାକାନ୍ତର ବା ହାତି ଶତ ରୂପେ ଅଭିନ୍ଵତ ହେଲା ।
ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ଠାରୁ ହୃଦୟନଥାଙ୍କ ଭାରତ ଆଗମନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ନିରଣ୍ଯ ବର୍ଷକାଳ ମଧ୍ୟରେ କଳିଙ୍ଗର ଉତ୍ତର ଭାଗରେ
ଅର୍ଥାତ୍ ମହାକାନ୍ତର ଉତ୍ତର କଲୁବର୍ଜୀ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ
ବିଶେଷ କିନ୍ତୁ ରାଜନୈତିକ ସଟନା ଦିନ୍ୟବାର ସମ୍ବନ୍ଧର
ନାହିଁ । ସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁପ୍ତଙ୍କ ସମୟର କୋଣଳ ସୀମା ହୃଦୟନଥାଙ୍କ
ଆଗମନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଧକ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀୟ ଭାବରେ ରହି
ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇଥିଲା । ହୃଦୟନଥା ଉତ୍ତର,
କୋଣଳ ଓ କଳିଙ୍ଗ ପାର ହୋଇ ଆଧୁନିକ ଜୟପୁର
ବିସ୍ତର ମଧ୍ୟ ଦେଇ କୋଣଳକୁ ଯାଇଥିଲେ । ତିକାଣଳର
ବନ୍ଧୁମାନ ସେତେବେଳେ ଡ୍ରାବ୍ଦ ନଦୀରଟ୍ଟରୁ ବୁଦ୍ଧ ଜିଲ୍ଲାର
ଏକ ପ୍ଲାନରେ ଥିଲା ଓ ହୃଦୟନଥା ସେହି କୋଣଳ ଅଞ୍ଚଳର
ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ବିସ୍ତୃତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ କଥା ଲିପିବକ
କରିଥିଲେ । ଦେହି କୋଣଳରୁ ସେ ହାରଦ୍ଵାବାଦ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ବୁଦ୍ଧ ଆନ୍ତର ରାଜ୍ୟମାନ ଧାନ୍ୟକଟକ (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାତା)

ଅରୁମୁଖରେ ଯାଏଥା କଲେ । ଅଟେଣିର ଆଧୁନିକ ନାଗପୁର
ଦିଗ୍ବିଜୟ ହୃଦୟନଷ୍ଟାଙ୍କ ସମୟର କୋଣଳ କହିଲେ ଭୁମ-
ଜନକ ଦେବନାହିଁ । ତାର ନାଗପୁରରୁ କୋଣଳଶକ୍ତିମାନେ
ଦିତାଉତ ହୋଇ ଯେତେବେଳ କୁ ମହାନଦୀ କୂଳପୁ
ଣ୍ଡପୁରକୁ ଆସିଲେ, ତାହା ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଆଲୋଚ୍ୟ
ବିଷୟ ।

ଗତ ହଣ୍ଡାରେ ଲେଖିଥିଲୁ ଯେ, ମଧ୍ୟ-ଭାରତରେ
ବାକାଦିକମାନେ ପ୍ରବଳ ହୋଇମନ୍ତ ବେଙ୍ଗାର ବିଷ୍ଟୁକୁଣ୍ଠୀ ଓ
କଳିଙ୍ଗର ରଜାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବୈରଷକରେ ବ୍ୟାପୃତ
ଥିଲେ । ସେହିମାନେ କୋଶଳମ ନକ୍ଷ୍ତୁ ଓଁଦା ନାମ
କୁଳରୁ ଅପସାରିତ କବାଇ ଦେଉଥିଲେ ଓ କୋଶଳମାନେ
ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଶ୍ରୀପୁରରେ ରଜିଷ୍ଟ୍ର କରିବାକୁ ବହିଲେ ।
ଓ କୋଶଳ ସେହି ସମୟରୁ ଛିତିଶଗତ ବିଶ୍ଵଗରେ ପରିଣତ
ହେଲା ଓ ଆଧୁନିକ ଧର୍ମଲୟର ଅଞ୍ଚଳର କେତେକ
ସ୍ଥାନ ଉତ୍ତର କୋଶଳ ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଭୂକ୍ତ ହେଲା । ଏହି
କୋଶଳ ରଜ୍ୟର ସୋମବଣୀ ଗୁପ୍ତବଣୀ ଏକ ପ୍ରଧାନରଙ୍ଗ-
ବଣ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଗତ ସଂଖ୍ୟା ଉଚ୍ଛଳ
ସାହିତ୍ୟରେ ‘ଶିକଳିଙ୍ଗ ସୋମବଣୀର ଅଭ୍ୟଦ୍ଵାନ’
ନାମକ ପ୍ରଦେଶରେ ଲେଖିଥିଲୁ । ସେହି ଲୋଶଳଗୁଚ୍ଛ
ବଣ ଶିକଳିଙ୍ଗ ସୋମ ବଣ ବା ଓଡ଼ିଶା କେଶରୀବଣର
ପୃଷ୍ଠା ପୁରୁଷ କୋଲ ପ୍ରମାଣ କରିଥିଲୁ, ଓ ମନ୍ଦିର ମୌଖର
ବର୍ମନ ଓ କଳିଙ୍ଗର ସିଦ୍ଧପୁର ମରିବର୍ମନକମାନଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ସେହି କୋଲ ଗୁପ୍ତମନଙ୍କର କିପରି ବୈବାହିକ
ସଙ୍କଳିତ ଥିଲା, ତାହାର ମଧ୍ୟ ସୂଚନା ଦେଉଥିଲା । ଆଧୁନିକ
ଛିତିଶ ଗତ ବିଶ୍ଵଗରେ ରାମ୍ୟପୁର, ବିକାସପୁର, ଦୁର୍ଗ ଜିଲ୍ଲା
ଓ ଅନ୍ୟ କେତେଟି ଗତିଜାତ ଅଛି ସେବୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ
ମହାନଦୀର ଉପନିଧି ରବ, ମଣ୍ଡ, ହେଷ୍ଟୋ, ରବପ୍ରା,
ହାମୀ ଓ ଶିବନାଥ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରବାହିତ । ସେହି କୋଶଳ
ଗୁପ୍ତ ରଜାମାନେ ପ୍ରାୟ ତିନି ଶତ ବର୍ଷକାଳ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ
ସଜଦୁ କରିଥିଲେ, କାରଣ ଆମ୍ବେମାନେ ଦେଖି ଯେ,
କୋଶଳ ଗୁପ୍ତବଣୀର ପରିଷ୍ଵାତା ଦିବାୟନିକଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି
ଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାୟ ୧୯ ଜଣ ରଜା ରାଜହକର ଥିଲେ ।
ଶ୍ରୀପୁର ସମସ୍ତଙ୍କର ରଜଧାନୀ ଥିଲା । ଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କ ପୁଣି
ଜନେନୟ ମହାରବମୁଦ୍ର ରଜଦେବ ସବ୍ରାପ୍ତମେ ଉତ୍ତିର
କଳିଙ୍ଗ (ଉଚ୍ଛଳ) କୁ ଜମ୍ବୁକର ସେଷାନର ଅଧିପତି
ହେଲେ ଓ ଶିକଳିଙ୍ଗାଧିପତି-ନାମ ଧାରଣ କଲେ । ସେହି-
ଦିନଠାରୁ ଶ୍ରୀପୁରରୁ କୋଶଳରଜଧାନୀ ନାମ ଉତ୍ତିହାସ-
ପ୍ରତିକ୍ରି ନହେ । ଉଚ୍ଚ କୋଶଳଗୁପ୍ତ ରଜାମାନଙ୍କ ରଜିତ

ପ୍ରମଦ୍ରବେ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗ ବା ଆଧୁନିକ ଗଞ୍ଜାମ ଅଛଳ
ପ୍ରଥାନ ସାକମାତ୍ର କେନ୍ତ୍ର ଥିଲା ଓ ଉଚ୍ଚଲ ସମୟରେ ଧର୍ମ-
ଚର୍ଚାରେ ବ୍ୟାୟତ ଥିଲା । ହୃଦୟରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସବରେ
ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ପ୍ରସବ ଓ ପ୍ରସାରର ସବିଶେଷ ବିବରଣ
ଦେଉ ଯାଇଥିଲା ।

ଶ୍ରୀଚୁରୁ କୋଣଳପୁତ୍ରମାନେ ଶରଭୟର ସଜାମାନଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ବିଚାରିଛି ହୋଇ ଧର୍ମଗ୍ରାହିତ ଉତ୍ତରାମ୍ଭାନଙ୍କ
ଅନାମ୍ବାସରେ ପରମ୍ପରା କରି ରାଜତ କଳେ ଓ ସେମାନଙ୍କ
ଦେରେ କୋଣଳ ଶର୍ଯ୍ୟ ଖଣ୍ଡିକ ନେବା ରାଜ୍ୟର କାଳଚାରୀ-
ଭଣୀୟ ସଜାମାନଙ୍କ କବଳିକୁ ଗଲା । ଉଚ୍ଚ କାଳଚାରୀ
ସଜାମାନେ ଜବଳପୁର ନିକଟସ୍ଥ ଶିରୁଷାର ରାଜଧାନୀ
ଛାଏନ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଏକ ଶାଖା ହେଉଥିଲୁ-
ନାମ ଧାରଣ କରି ବିଳାସପୂରସ୍ତ ରହୁଥିଲା ରାଜ୍ୟରେ
ରାଜତ କରୁଥିଲେ । ଏହି କାଳଚାରୀ ଓ ହେଉଥିଲାନଙ୍କ
ଦେଶ୍ୟ ରେବର୍ତ୍ତୀ ଏକ ଦୟାତ୍ମକରାର ବର୍ତ୍ତନା କରୁଥିବା ।

ଏକ ଧର୍ମଦୂତର ଆଧୁନିକ କଟକ ଅଞ୍ଚଳ କୋଟିଲ
ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଉଥାର ପ୍ରମାଣ ମିଳଇ । ତାହା
ଜିନ୍ଦଗିଦ୍ୱାଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶି କେତୋଟି ତାମ୍ର ଫଳକରୁ ଅନମିତ
ଦ୍ୱାରା । ସେ ଦର୍ଶିଣ କୋଶଳରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଭୂମିଦାନ
କରିଥିଲେ, ତାହା ମହାନଦିକୃଷ୍ଣ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରତି
ନିଷ୍ଠ୍ୟ କରୁଥିଲା । ପାଠିମାନେ ଚାଲେ ଯେ, ଭୂବନେଶ୍ୱର
ଏକ ଧର୍ମଦୂତର ତୋହାର ନାମରେ ଅଭିହିତ ଥିଲା ଓ
ଅଶୋକଙ୍କର କଳିଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶର ସଜଧାମାର୍ଗେ ଶଣ୍ୟ
ହେଉଥିଲା । ଦର୍ଶିଦୀ କାଳରେ ତାହାର ନାମ ମଧ୍ୟ
ତୋଳଳ ହୋଇଦିଲା । ତକାଗଦର ସାହାଙ୍କୀ ଦଶୀ
ମହାଦେଵଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶି ଭାମଳିପିରେ ତୋଳଳ କୋଶଳର
ଭାବିଷ୍ୟ ଅଛି । କଟକ ଓ ଭୂବନେଶ୍ୱରନିକଟରୁ ଅଞ୍ଚଳମାନ
ତୋଳଳ କୋଳେ ନାମରେ ଯେ ଏକ ଧର୍ମଦୂତର ପରିଚିତ
ଥିଲୁ, ତହା ଏଥିରୁ ସହଜରେ ଅନୁମେଦ୍ୟ । ଦର୍ଶମିହିର
ଟାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ କୋଶଳ ଓ ତୋଳଳକୁ ଏକମେଦେ
ଦିଶେଖ କରିଥିଲୁ । ଅତିଥି କୋଶଳଗୁଡ଼ମାନଙ୍କର
ପ୍ରସ୍ତର ଦଳିଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍କଳରେ ପନ୍ଦରକ ଦିରିର୍ଭକ୍ଷଣ
ଦିଲିନ୍ଦ୍ର ବୌଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା କୋଶଳଗୁଡ଼ଙ୍କ ଅଗମନରେ
ଅନ୍ତର୍ଭାବ ହୋଇଥିଲା । ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଦ୍ୱାରା ଉତ୍କଳର ଉତ୍କଳର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବ୍ୟାପକ କରାଯାଇ ।

କୁଣ୍ଡଳୀ ଧତୁମ ତତ୍ତ୍ଵରୁ ଖୀକୁଣ୍ଡଳୀ ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ-

ଦେଇ ଟେଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଣଳଗୁପ୍ତ ବା ସୋମବଣ୍ଣୀ ରାଜୀ-
ମାନେ ଶିଳଙ୍ଗାଧୂପତ ନାମ ଧାରଣ କରି ଉଚ୍ଛଳରେ
ସଜ୍ଜ କରୁଥିଲେ । ଏହି ପୁରିଷତ ବେଳେ ମଧ୍ୟରେ ବେଳେଭାବ
କାଳଚିରୁ ରଜାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ବୈଳକ୍ଷଣ୍ୟ
ଉଠିଲୁଛି ଧଳା । ଆମେମାନେ ସମୟେ ସମୟେ ଦେଖିଥିଲୁଛି
ଯେ, କାଳଚିରୁ ରଜାମାନେ ନିରଜ ନିରଜ ସିକଳଙ୍ଗାଧୂପତ
ଉଠାଧ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ସୋମବଣ୍ଣୀ ବଜାମାନଙ୍କ ପଞ୍ଚରେ ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵା
ଥିଲେ । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନୀର ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ-
ଯେତମାନ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା । ବହୁଦିନ ପରେ ହେତ୍ତି
କାଳଚିରୁବଣ୍ଣୀଯୁ ଏକ ଶାଶ୍ଵତ ତେବେରଙ୍ଗିରୁ ସ୍ଥାପିତ
ହୋଇ କୋଣଳ ସଜ୍ଜ ଶିଳ୍ପିକ ରହୁଥିର ଦୁର୍ଗରୁ ଶାମନ
କଲେ । କଳିଙ୍ଗ ଗଞ୍ଜାଙ୍ଗର ରାଜୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଙ୍କ ଦେବ
ଯେତେବେଳେ ଏକାଦଶ ଶତବିଦୀର ଶେଷ ଭୟରେ
ଉଚ୍ଛଳ ଅଧିକାର କରି ଦୃଷ୍ଟି ଦୃଷ୍ଟିମ ଓ ଉତ୍ତରିଦିଗରେ
ଦଳ୍ୟବସ୍ତାରପ୍ରୟୋଗୀ ହୋଇଥିଲେ, ତାହାଙ୍କୁ ରହୁଥିର
ସଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହରେ ବ୍ୟାପ୍ତି
ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଙ୍କ ଦେବ ରହୁଥିର ଦୁଃଖ
ଅଧ୍ୟତଙ୍କୁ ପରୁତ୍ତ କରିଥିବାର ମଧ୍ୟ କେତେକ ତାମ୍ର-
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରକାଶ ଦାବ ।

ଏକ ତାମ୍ରଲପିରେ ବନ୍ଧିତ ଅଛି ଯେ, ଚେଷ୍ଟାର ଶିଖେ
କାଳଚୁଣ୍ଡ ବଣନ ଏକ ସନ୍ନାନ ଦକ୍ଷିଣ କୋଣେଲ ଅଧ୍ୟକାର
କରି ଭୂମାଣ ଦିକ୍ବିରେ ସଜିଧାମ ପ୍ରାତକ କରିଥିଲେ ।
ତାହାଙ୍କର ନାମ କଲିଙ୍ଗ ରଜ ଥିଲ । ବୋଧଦ୍ରୀଏ ସେ
କଲିଙ୍ଗର ଦୈନିମତନ ଅଂଶ ଯେ କରିଥିଲେ ବୋଲି ମିଳିବୁ
କଲି ଙ୍ଗ ମାଜ ନା ମ ରେ ଅଭିଷିତ କରିଥିଲେ । ସେ
ଦ୍ଵାରା ବଣର ପ୍ରତ୍ୱାତା ଓ ବସ୍ତରେ ନାଶଣା
ହୋମେଶିବେକକୁ ଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ଓ ଅନ୍ତରୁ
ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ରକ୍ତ୍ୟମାନ ଜୟ କରିଥିଲ । ତାକର ରତ୍ନି ଜାଳ
୧୯୧୪ ଶାହୁର ବ୍ରଦ ବୋଲି ଜ୍ଞାନାବ (Epigraphica
Indica Vol 1)

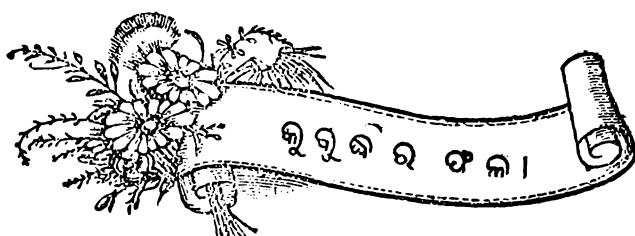
ଦିଦ୍ଧର କଣ୍ଠକର ୧୯୪୭ ଶୁଣ୍ଟାବଦରେ ଓ ନବ-
ସିଦ୍ଧକର ୧୯୬୮ ଶୁଣ୍ଟାବଦରେ ଶକ୍ତିଜୀବିପତ୍ର-କିମ୍
ଧରେ ବିରିଖିଲେ (Inscriptions U. P. of
Berar)

କୁଟୁମ୍ବର କାଳଚିତ୍ତବ୍ସନ୍ଧୀରେ ରକାମନଙ୍କ ହଜାରି
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦରେଇ ଉତ୍ତରର ରାଜମାନଙ୍କ
ମାତ୍ର କହି ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସବ, ଦୋଷରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ

ସମ୍ମତ ବିଷୟ ଜାଣିବାର କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ନାହିଁ । ସେହି ଦେଉରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠଗତରେ ଉଚିତ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲ୍ପନା ଓ ତଥାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୀକ୍ଷା ସମୀକ୍ଷା ସମେତରେ ବନ୍ଦିତ ହେଲା । ମୁସଲମାନ ଓ ମରହଟା

ସମୟର ବିବରଣୀ ଏକ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ବିଷୟ ଅଟେ । ପରିବାରୀ ସଂଖ୍ୟାମାନଙ୍କରେ ବଜ୍ର ଓ ବିହାର ସଙ୍ଗେ କିତିହାସିକ ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ ଉତ୍ସବରେ ଲେଖିବି ।

ଶ୍ରୀ ବୃଜବନ୍ଧୁ ଦାୟୀ ଏମ୍ : -

ଶ୍ରୀ ବୃଜବନ୍ଧୁ

ବିମଣି ମୁଦ୍ରିଷ୍ଟା ପଣ ଫଣ ବରି-
କହିଲେ— “ ସତ କହୁଛି, ମୁଁ ଆଉ
ଏତେ କାମକୁ ପାରିବିନାହିଁ ! ସବ ତୁ
ସ୍ତର୍ଯ୍ୟାୟେ ଟେଟି ଟେଟି ମୋର ହୃଦୟ
ମାଂସ ମିଳେଇ ପଡ଼ିଲାଗି । ”

ସ୍ତ୍ରୀ କମଳଲେବନ ଏହା ଶୁଣି ଦରହାସ୍ତ୍ରୀକଣ୍ଠରେ
“ ହା ହା-ବୁ ବୁ ” କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀମଣି ଗଣ୍ଠି ଉଠିଲେ । ଏକାବେଳେକବ ରାଗରେ ଗୋଟା-
ସାର ଲାଲ ପଡ଼େଇ କହିଲେ— “ କଣ, ତମକୁ ସ୍ବର-
ବେଳେ ଥାଇ ଲାଗିପାର ପରା ! ହୋୟ, ହାୟ, , ଏମିତି ଦରଜ-
କାଣ ସ୍ତ୍ରୀମା ମୁଁ କେଉଁଠି ଦେଇନାହିଁ । ” ଏହା କହି ସେ
ସ୍ତ୍ରୀମା କମଳଲେବନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦ୍ରୁବକୁଟିଳ କଟାନ୍ତରେ
ଗୁଣ୍ଠି ରହିଲେ । କମଳଲେବନ ପଢାଇ ଭାବରଙ୍ଗୀ ଦେଖି
ମନେ, ମନେ ଟିକିଏ ଶକ୍ତି ହେଲେ । ସ୍ତ୍ରୀମଣିକର ଶୁଣୁରିତା-
ଧରୁ ହେଉଁ ଅଣ୍ଟିନ୍ଦରମ ହେଉଥିଲା, ତାହା ଲକ୍ଷଣର ସେ
ବୁଝିଯାଉଲେ ଯେ, ସେଠା ବାପୁବିକ ଥାଇ ତାମସାର
ବେଳ ନୁହେଁ । ସୁନ୍ଦର ସେ ଦରହାସ ତ୍ୟଗକରି ଉଦା-
ର ସୁରଗେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା— “ ଛା ଛା, ଏପରି କାହିଁ-
କି ହେଉଛି, କଥା କଣ ? ”

ସ୍ତ୍ରୀମଣି ରୁଷ୍ଣୁରରେ ଜବାବ ଦେଲେ—କଥା ଆଉ
ନିଆଁ ନା ଚାହିଁ ! ଏବେ ଥାର କହାନୀ, ମୁଁ ଆଉ ଏତେ-
କାମକୁ ପରିବ ନାହିଁ । ଧନ୍ୟାର ଧନ ହୋଇ ଦେବ । ତାଙ୍କୁ

ମୋର ଯେ ସାହା ଉତ୍ସବରୁକୁ । ମୋର ଜୀବନଟା କଣ
ଜୀବନ ନୁହେଁ ? ”

ଏହା କହି ସ୍ତ୍ରୀମଣି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଦ୍‌ଧରିଲେ । କମଳ-
ଲେବନ ଷଣ କାଳପତ୍ର ଉତ୍ସବ ଦେଇଲ — “ ଏତେବେଳ-
ଯାୟେ ତ ପରିବାର ତମେ ତୁମରୁଥିଲୁ, —ଆଜି ଆଉ କି ଅଣି
ଦେଇଲା କି ? ”

ସ୍ତ୍ରୀମଣି ଅଧର ଦାଶନ କରି କହିଲେ— “ ମୁଁ କିନ୍ତୁ
ସବୁଦିନେ ଖଟି ମିରାକୁ ଲେଖି ବେଳିନାହିଁ । କେବେଳେ
ସାରଦିନ ଫୁଲଶୈଳୀରେ ଦେଇ ହାତ ମରୁଥିବେ, ମୁଁ କାହିଁ ତି
ଥାମୀ ପୋଳିଲା ନୁହେଁ ଯେ, ଖଟି ଖଟି ତିଳ ତିଳକି’ ପ୍ରାଣ
ଦେଉଥିବି । ”

କମଳଲେବନ ଏହା ଶୁଣି ମନେମନେ ଟିକିଏ ବିରାମ
ହେଲେ । ମାତ୍ର ବିରାମିର କୌଣସି ସତନା ବାହାରକୁ
ପ୍ରକାଶ ନକରି କହିଲେ— “ ତମକୁ ତ ବାସୀ ଯୋଇଲୁ
ବୋଲି କେହି କହୁନାହିଁ । ଆପଣା ଦତ୍ତ କାମଦାମ କଲେ
କି କେହି କେବେ ଦାସୀ ଯୋଇଲୁ ହୋଇଯାଏ ? ”

ସ୍ତ୍ରୀମଣି ଏ କଥାର କହାକଠି ଜବାବ ଦେଇବହିଲେ—
“ ଆପଣା ଘରେ କାମ କରିବାକୁ କି ମୁହଁ ଏକା ଲେଖିଲେବ-
ନାହିଁ ? ଆଉ ସମ୍ମେ ଯେଥର ଶୁଣିର ଦେଇବତା, ଶାର
ବିବରସ ପୁଞ୍ଜ ପାଇବେ ! ”

ପଢାଇ ସ୍ତ୍ରୀମଣି କାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଏ ତ୍ରୁଟି ଗରୁଳଧାର
ତାଳ ଦେଇଗଲେ, କମଳଲେବନଙ୍କର ତାହା ବୁଝିବାକୁ

ଏହି ରହିଲି କାହିଁ । ସେ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ପାଇଲା ନେଲେ ଯେ, ସାନ୍ତ୍ବନା ଦିବ୍ୟକରିକର ବାନ୍ଦିକାବଧି କନ୍ଦ୍ରପ୍ରଶ ପ୍ରତି ସ୍ଥାବମଣିଙ୍କର ଏ କଟାଯାଇଛା । ଏହା ବୁଝିପାରି ସେ ମନେ ମନେ ଦେଖି ଶୁଣୁ ହେଲେ ଏବଂ କୋମଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦୂରୀର ଅରକ୍ତ ମୁଖମଣ୍ଡଳକୁ ଗୁଡ଼ି । ରହିଥିବା କାସ୍ତରେ କହିଲେ—“ତୁଁ, ସେଠର କଥା କି କୁହାଯାଏ ? ଦିବ୍ୟକରିକର ଯେ ତମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇ ଦୂରୀ ଅରକ୍ତ ମୁଖମଣ୍ଡଳକୁ ଦେଖିବା ଉଚିତ ନୁହେ ? ତମର କି ରିଷ୍ଣା କରିବା ଉଚିତ ?”

ସ୍ଥାବମଣିଙ୍କୁ ଏ ଉପଦେଶଟା ବଡ଼ ତିକ୍ତ ବୋଧହେଲା । ସେ ଗର୍ଜନକର ଉଠିଲେ—“ ହଉ ହଉ, ଦେଇବି ଥାଉ, ମେ ଶାସ୍ତ କଥାଟା ଏବେ ବାନ୍ଦିରଣ ! ” ଏହା କହି ସ୍ଥାବମଣି କ୍ଷିପ୍ରଗତରେ ନିଷ୍ଠାତ ହୋଇଗଲେ । କମଳଲେଚନ ଦୂରୀ ଏ ଅଧ୍ୟଦତ୍ତ ଦେଖି ମର୍ମାଦୂର ହେଲେ । ହଠାତ୍ ଆଜି ସ୍ଥାବମଣି ପେରି କ୍ଷିପ୍ତ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଉଠିବାର କାରଣ କଣ, ସେ ଭାବି ଠିକ୍ କରିପାରିଲେନାହିଁ ।

ସେହି ଦିନ ଘରରେ ପଢ଼ିପାଇଲୁ ରହିଲା ପୁନର୍ବର ଏହି ଦିବ୍ୟ ନେଇ ଗୋଟାଏ ଭୟକ୍ଷର ଅନର୍ଥ ଦିଶିଗଲା ।

,

ସବୁଆହେ, ସବୁଟୀରେ ଏହି କେତେକ ସୀଳକ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ, ଯେହିମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ କଳହ-ସୃଷ୍ଟି । ବିନା କଥାର କଳହଟାଏ ଛାଡ଼ିବା କରିବାରେ ଯଦି ଜଣନକର ପାଇବା ରଜିଷ୍ଟେର ଟାଇଲେ, ତେବେ ଦେମାନ୍ଦ ଟାଗାଟାଏ ଅଛି ମହିତ ଉଦେଶ୍ୟ ସାଧାରଣ ହେଲା ଡାଲି ମନେ କରନ୍ତି । ଏହାରେ କେବେକ ହୀଲେକଙ୍କର ପ୍ରରୋଚନାରେ ଏତେ ସ୍ଥାବମଣିଙ୍କର ଆଜି ମଣିଗତ ବଦଳିଯାଇଛି । ପୁଣ୍ୟରୁ ଦସ ଏତେବୁର ରିଷ୍ଣାଦୟେଯଣ ନ ଥିଲେ । ସ୍ଵାମୀ କମଳଲେଚନଙ୍କୁ ସେ କେବେହେଲେ ଏପରି ଟାଣ୍ଟାଣ୍ଟାଣ୍ କଥା କହିନାହାନ୍ତି,— “କନ୍ଦ୍ରପ୍ରଶାକୁ ମଧ୍ୟ କେକେ ହେଲେ ଏହି ଅର୍ପନାତି ତିଷ୍ଠୁରେ ଦେଖିନାହାନ୍ତି ।

ବିବର ଦିବ୍ୟକରିକର ବିବାହ ଆଜକୁ ପ୍ରାୟ ମାସ ଦୁଇତିରୁ ରହିପର ହିଂହାରଗଲା । କନ୍ଦ୍ରପ୍ରଶ ଦିବ୍ୟକରିକର ବାନ୍ଦିକାପଦ୍ଧାତା । ବୟସ ଶୁଭ ଅଳ୍ପ—ପ୍ରାୟ ବାର କି ତେବେ : ଏବେବାକୁ ସାକ୍ଷାତ୍ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରାୟ । ସ୍ଵଭବତି ଏହି ମଧ୍ୟର । ହାସ୍ତେବୁଲ ବିଦେଶମଣ୍ଡଳରୁ ନିଯମିତ୍ତର ମଧ୍ୟରୁ ମିଳେ ।

‘ କମଳଲେଚନ ସାନ ଭାଇ ଦିବ୍ୟକରିକର କୁ ଦୁଇ ଭଲପାଞ୍ଚି, ତତୋଧ୍ୟକ ଭଲପାଥାନ୍ତି କନ୍ଦ୍ରପ୍ରଶାକୁ ଅହିମା ଦିନରୁ କେହି ତାକୁ କେବେ କାମଦାମ କରିବାକୁ କିମ୍ବନାହିଁ । ଏହି କି ନିଜର ଯୋଗତାର ଦୂରୀ ପରିଚୟ ଦେବାର ବଳଦଶ ଛାଇ ଥିଲେ ସୁଖ କନ୍ଦ୍ରପ୍ରଶାକେ କେତେବେଳେ ହେଲେ ସେହି ସୁଯୋଗ ଲଭ କରିପାର ନାହିଁ । ସ୍ଥାବମଣି ଦିଶାଶପର ମାଲିକ—ଦୁଇଓଳିଯାକ ରନ୍ଧାବତାର ଭାର ତାଙ୍କର ଉପରେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଶୁଣ୍ଟି ସୁଲକ୍ଷଣା କେତେବେଳେ ପାଇଛି କରନ୍ତୁ କେତେବେଳେ ନାହିଁ । କରିବାକୁ ଗଲେବି ସ୍ଥାବମଣି ସହଜର କରେଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

କମଳଲେଚନଙ୍କ ବରତ ଅନୁପାରେ କନ୍ଦ୍ରପ୍ରଶାକୁ କେବଳ ମାତ୍ର ଗୋଟାଏ ସୌଖ୍ୟନ୍ କାମ କରିବାକୁ ଦତ୍ତେ,- ସେଷା ପାନଭଙ୍ଗା । ଏହି ଗୋଟାଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଧରିବା ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ମନା । ସେ କହନ୍ତି—“ ସାନଦରୂ ଦେଇ ଅଳ୍ପ, ସେତ କାଲିକାର ପିଲାଟା,-ଆଜଙ୍କୁ କି କାମ କରିବ ? କାମର ବଣ୍ଟି କଣ ଗତିଗଲଣି ? ” ସ୍ଥାବମଣି ସ୍ଵରିଜିର ଅଳକାଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି-ନାହିଁ । ଯେତେ ଭିତ୍ତି ପଢ଼ୁ ପରିଚକ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ନିର୍ବିବାଦରେ ଦୁଇର ନିଅନ୍ତି ।

ଅଦ୍ୟାବଧି ଏହିପରି ଚଳିଆସୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସବୁଦିନେବ ଆଉ ଏକ କଥା ଥାଏନାହିଁ । ସବୁଦିନେ ବି କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟର ମନେଗତି ଏକରେକମ ରହେନାହିଁ । ସ୍ଥାବମଣିଙ୍କର ଆଜି ମଧ୍ୟ ଟିକ୍ ସେମ୍ବ ଦଶା । ଦେବର ଦିବ୍ୟକରିକର ବିବାହ ଦିନ-ଠାରୁ ଅର୍ପେକର ଏତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କନ୍ଦ୍ରପ୍ରଶାକୁ ଦେ ବେଶ୍ ଦେଇ-ଦମଦର କରିଆସୁଥିଲେ । ବିବାହର ସଖୀ ବ୍ୟବହାରରେ ଅପ୍ୟମ୍ବିତ କରୁଥିଲେ । ଆପଣାର ସାନ ଭଉଣାରୁ ପୁରୀ କେହି ଏତେ ପ୍ରେସ କରନ୍ତିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଅନ୍ୟର ପ୍ରବେଚନାରେ ଦତ୍ତ ସ୍ଥାବମଣି ଏକାବେଳକେ ବଦଳିଯାଇନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଯେତେ ଅନ୍ୟାଗୁରିତ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି— ଏଥିପାଇଁ ସେ ନିରାପଦ ସ୍ଥାବମଣି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଦେଇବା କୋଣ ଦିବେଚନେବ କରନ୍ତି । ସେ ଭାବନ୍ତି— କଣେକୁ ରକ୍ଷଣା କରି ଦେଇବାନରେ ବସାଇବା, ଆଉ ଜଣକୁ ଦିନ ନାହିଁ ଗତ ନାହିଁ, ଦାସୀ ପୋଲୀ ପରି ଶଟାଇମାରିବା କବାପି ନ୍ୟାୟଶାସିର ଅନୁମୋଦିତ ନୁହେ । କନ୍ଦ୍ରପ୍ରଶ ଦୁଇଦିନ ଦେଇନ ଅସି ମଧ୍ୟକର କାନିଗନ୍ତିର ହୋଇବସି— ତେବେବି

ସେ କଣ କେଉଁଠୁ ଭସି ଅସ୍ଥିଲେ ? ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଗତ ତ ଆଉ କିଛି ନୁହେ; ତାଙ୍କପରି ଗୋଟାଏ ବୋହୁ ! କିନ୍ତୁ ଜଣେ କୁଠା କେବେବ ଏଠୁ ଉଠାଇ ସେଠି ଥୋଇବନାହିଁ, ଆଉ ଜଣେ ବରବର କାମରେ ଧନ ହୋଇ ପ୍ରାଣୋଡ଼ କରୁଥିବ, ଏହା କି ନାୟା ବ୍ୟବଶା ? ମୁଣି ଆପଣର ସ୍ଵାମୀ ଦରର ମୂରବି । ସେ ବା କେଉଁ ପଥଦରେ ଏ ବ୍ୟବଶାଟା କଲେ । ଏହିଦର ଯୁକ୍ତିର୍ବକ୍ଷ କରି ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ଉପରେ ରାଗ କରନ୍ତି ଓ ସୌଖ୍ୟକ୍ରମିକ ବୋହୁ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଗତକୁ ଆପଣର ସ୍ଵାମୀ-କାଶର ଗୋଟାଏ ବିଶାଟ କୁଣ୍ଡଳ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ମନେର ଆଜି ଏହିରୂପ ପାଇବା କରିବାର ବଳଦୂର୍ବକ ଭିତି କରିଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

୩

କମଳଲେଚନଙ୍କ ଦିବାହୃତ ଜୀବନରେ ତ୍ରୈ ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ହନ୍ତି ଏଦର ଗୋଟାଏ ଅନଥିଁ ଘଟିବା ଏହି ପ୍ରଥମ । ବାପ୍ତିକ ସେବନ ରତ୍ନରେ ପଦତନ୍ମାଙ୍କ ରତ୍ନରେ ଗୋଟାଏ ଭୟ-କର ଝଗଡ଼ା ହୋଇଗଲା । କମଳଲେଚନ ଏତେଦୂର ରତ୍ନରେତିଲେ, ଯେ ସେ ଜୀବନର କେବେ ଏଦର ରତ୍ନ-ନଥିଲେ ପ୍ରାମଣୀ ମଧ୍ୟ ଏଦର ଟାଣ ଟାଣ କଥା କହିଲେ ଯେ, ତାହା କାହାର ସହ୍ୟ ହେବାର ନୁହେଁ ।

ରାତି ପ୍ରଭାତ ହେଲା ! ଉଷାର ସ୍ଵର୍ଗଧାକୁଳ ପ୍ରଭ୍ରବନ୍ଦାନ-ପଥ ଦେଇ କମଳଲେଚେନଙ୍କ ଶନ୍ତିନ-କନ୍ତରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ମୃଦୁଷଳ ପ୍ରସତ ପଦକ ସିର ସିରି ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧାର୍ଥକରର ତତ୍ପରତା ସଞ୍ଚାରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି ସମୟରେ ହଠାତ୍ କମଳଲେଚନଙ୍କ ନିଦ୍ରା ଶୁଣି-ଗଲା । ସମ୍ଭବ ଶଯ୍ୟାତଥାଗ କରି ଦ୍ୱାରୋଦୟ-ତନପୂର୍ବକ ସେ ଶୟନକରୁଣ ନିମ୍ନାନ୍ତ ହୋଇଗଲେ । ପ୍ରଦଦନ କମଳଲେଚନ ଶଯ୍ୟାତଥାଗ କରିବାମୟରେ ତ୍ରୈ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟର ପ୍ରାତି ସନ୍ଦର୍ଭବାବା ଆପଣାନ୍ତର କରିଯାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଆଉ ସେ ପ୍ରାତିସମ୍ଭବତ ନାହିଁ—ମେ ହଦେୟାକୁଳ ମୁଖକାନ୍ତ ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁଦିନର ସହିତ ପ୍ରମୟ ଆଜି ଯେପରି ବିଶ୍ଵାସ ହୋଇଥିଲା ।

କମଳଲେଚନ ଦ୍ୱାରେଦାଟନ କରିବା ସମୟରେ ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ନିଦ ଚଟକର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଦିନଶାତୁ ଶଯ୍ୟା-ତଥାଗ କରି ଶନ୍ତିନକଟଟ ଯନ୍ତ୍ରପୂର୍ବକ ପରିଷାର ପରିଷନ୍ନ କରିବାରେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିଲେ ।

ପ୍ରାତିକରିବ୍ୟ ସମାପନ କରି କମଳଲେଚନ ଜଳଦଗ-ମୀର ସ୍ଵରରେ ଡାକିଲେ—“ମା !”

ମା ଉତ୍ତର ଦେଲେ—“ କଣ କହୁଛୁ କି ରେ କମ !”

ସ୍ଵେଚ୍ଛର ଶାସ୍ତ୍ରସ୍ଵରୂପ ତ୍ରୈହମୟୀ ମା ସୁଲକ୍ଷଣା ‘କମଳଲେଚନ’ ଶବ୍ଦଟିକୁ କାଟି ଗୁଡ଼ି ‘କମ’ ଏହି ଦୁଇଟିମାତ୍ର ଅନ୍ତର ଅବଶିଷ୍ଟ ଗଣିଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ରଭୁଣ୍ଟରେ ଏ ସନ୍ଧିପ୍ରସାଦମୁହଁନାଟି କେବଳ ଯେ ଲାଲିତ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଭାବେ, ତାହା କଥାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ।

କମଳଲେଚନ ପର୍ବତର ଗମ୍ଭୀରସ୍ଵରରେ କହିଲେ—“ମା, ଏଥାଡ଼କୁ ଆଇଲୁ ।”

ମା ସୁଲକ୍ଷଣା, ବୋଧନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କିନ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧତର ଗୋପନ୍ୟ ଶ୍ରୀମର୍ତ୍ତି ଅଛୁ, ବୋଲି ଭାବ ଉଦ୍‌ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଧାର୍ଯ୍ୟଅସିଲେ । ମାତ୍ର କମଳଲେଚନଙ୍କର ଗମ୍ଭୀର ମୁଖ ଦେଖି ସେ ରିଷ୍ଟର ଶକ୍ତି ହୋଇ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କର ସନ୍ଧଗ ହୃଦୟ-କନ୍ଦରର ଗୋଟାଏ ଜଟିଳ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅନବରତ ଧନୀତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲୁ—“ବ୍ୟାରେଟା କଣ ?”

କମଳଲେଚନ କହିଲେ—“ମା, ଆଜି ଗୋଟାଏ ଅନଥିୟ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି, ଅଦେଖ ମାଜନା କରିବୁ ତ ?”

କମଳଲେଚନ କହିଲେ,—“ମା, ଆଜି ଦିନଟା କିମ୍ବା କରି ଦୁଇଟା ରାତିଦେଇ ପରିବୁବାହିଁ ? କାଲ ନିଶ୍ଚେଷ ମୁଦ୍ରିତ କେଉଁଆକୁ ହେଲେ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟବଶା କରିବି ।”

କଥାଟା ଶୁଣି ସୁଲକ୍ଷଣା ଅବାକୁ ହୋଇଗଲେ । ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ କିନ୍ତୁ ଅପ୍ରତ୍ୟାମିତ ବିଷଦ୍ଵର ଅସାଧ ପାଇଲେ ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟରେ ସ୍ଵଭାବତଃ ଗୋଟାଏ ସନ୍ଦେହର ଶୁଦ୍ଧ-ପାତ ହୁଏ,—ଗୋଟାଏ କିମ୍ବିତ ଦୁର୍ଧାରା ଆଶକ୍ତାରେ ହୃଦୟପ୍ରଣ କମ୍ପିତ ହୋଇଭାବେ । ସୁଲକ୍ଷଣଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଦେଖ ଅବସ୍ଥା ଉପାଦିତ ଦେଲା । ସେ ଭବିଲେ, ବୋଧନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀମର୍ତ୍ତି ଦେହରେ ପାଇବାର ପରିଷନ୍ନ କେଜାଣି ବା ତା ବୁଝୁଛି ହୋଇରେଠିଲା । ଏକା ସବ ହେ ଏକାବେଳେକେ କ୍ୟାନ୍ତିକ ବିହାରଦେବିର ଏକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ

ଏହିରେ ପୂରିବାକୁ ଲାଗିଲେ—“କାହିଁକି, କାହିଁକିରେ ଜନ, ଗୋହିର କି ବିନ୍ଦୁ ଦେଇମ-ଆସମ,—ନା, ନା—ହେ ବାବା ଦେବଦ୍ୱାରା, ତେ ନାଳାଲେସ୍ବାମୀ !”—ଏହା କହି ସୁଲକ୍ଷଣା ବ୍ୟାକୁଳଚିହ୍ନରେ ଠାକୁର-ଦେବତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣମ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଜନମକ ଏ ଦୁଃଖତା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କମଳଲେଚନଙ୍କ ଗମୀର ମୁଖରେ ସୁଜା ହାସ୍ୟର କୀଣକେଥାତ ପୁଟିଛିଠିଲ । ସୁଲକ୍ଷଣା ଟିକିଏ ଆଶ୍ରମ ହେଲେ ।

କମଳଲେଚନ କହିଲେ—“ନା ମା, ସେପରି କିନ୍ତୁ ଭୟ କରିବାର କାରଣ ନାହିଁ । ଦେବେ ମୋର ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅଛି, ତାହା ପାଳକ କରିବାକୁ ହେବ ।”

ସୁଲକ୍ଷଣା ଆଶ୍ରମୀୟ ହୋଇ ପୂରିଲେ—“କଣ ? ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ?”

କମଳଲେଚନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—“ହି ମା, ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ।”

ସୁଲକ୍ଷଣା ରିଷ୍ଟ୍ରେ ହାସ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ—“କି ପ୍ରତିକ୍ରିୟରେ, କମ ?”

କମଳଲେଚନ ଗମୀର ଘନରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ମୁଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କିବୁନ୍ତି ମା, ଆଜିଠାରୁ ତୋର ବଡ଼ବୋହୁଁ-ହାତରୁ ଆଉ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବିନାହିଁ ।

ସୁଲକ୍ଷଣା ଏହା ଶୁଣି କେତେକ ପରିମାଣରେ ଆମୋଦ ଅନୁଭବ କଲେ, କେତେକ ପରିମାଣରେ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ରମୀୟ-ନୂତ୍ର ହେଲେ । କମଳଲେଚନଙ୍କ ଆକାରରଙ୍ଗିତରୁ କୁଣ୍ଡି ପାରିଲେ ଯେ, ପଢିପବୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୋଧହୃଦୟ ଗୋଟାଏ କିନ୍ତୁ ଅନର୍ଥ ଘଟିଯାଇଛି । ଏହା ତାହାର ତଥିଶାମ !

ମନେ ମନେ ଏହିପରି ଭାବି ସେ ଦେହପୂଣ୍ଡ ଭଣ୍ଡନା-ସୁଫର କହିଲେ—“ଛୁଟି, ଏ ଗୋଟାଏ କି ପ୍ରତିକ୍ରିୟର କମ ? ହୀ ଯେ କୁଳକ୍ଷେତ୍ର !”

କମଳଲେଚନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—କୁଳକ୍ଷେତ୍ର କୁଣ୍ଡି ମା—କୁଳର କଳିକ । ଯେ ଆମଣ ଘର କାମ କରିବାକୁ ଏତେବେଳେ କୁଣ୍ଡି, ଯେ ପଢିଦେଇ ଯ, ଯାହାପାଇଁ ତୋଟର ଏକ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଢିଦି ମା, ସେ କି କୁଳର କଷ୍ଟୀ ? ମାତ୍ର କି ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଉଠେ ମା ?

କମଳଲେଚନଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ବିଚନ୍ଦନ ମା’ ସମକ୍ତ କଥା ବୁଝିନେଲେ—କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗାନ୍ଧି ରଦ୍ଦିଜାନାହିଁ । ସ୍ଵାମିଙ୍କ ଯେ ନିଷ୍ଠାଯୁ ଆଜି କାହାର କୁମନିଶାର ବଣୀଭୂତ, ଏହା ମଧ୍ୟ ସେ ଠିକ୍ ଅନୁମାନ କରିବିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ମନେ ମନେ ବି ଟିକିଏ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ, ସ୍ଵାମିଙ୍କର ଏ ମନୋ-ଘରଟା ଚିରଦିତ ଶ୍ଲୋମୀ ହୋଇରହିବ । ସୁଲକ୍ଷଣା ବଧୁ ସ୍ଵାମିଙ୍କୁ ଯେତର ଚନ୍ଦ୍ରନ୍ତି, ବୋଧହୃଦୟ ଅନ୍ୟ କେତେ ସେପରି ଚିତ୍ରନାହିଁ । ପୁତ୍ରଙ୍କ ସେ ଘବିଲେ—ଏ ଘରଟା ଶକ୍ତିକ, —କେବଳ ଗୋଟାଏ ଶରଦୁକାଳୀନ ଧନ୍ୟତା । ଏହା ଭାବି ସେ କହିଲେ—ଏତର ଗୋଟାଏ ଧାମନ୍ୟ କଥା ନେଇ ଏତେବୁରକୁ ଯିବାଟାତ ଭଲ ନୁହେଁ, କମ । ମନୁଷ୍ୟର ମନର ଅବସ୍ଥା ତ ଚିରଦିନ ଧମାନ ଥାଏ-କାହିଁ । ଆଜି ସେ ଗୋଟାଏ ଭୂଲ କରିପକାଇଛି, କାଲ ବୋଧହୃଦୟ ସେ ଆପଣାର ଭୂଲଟାକୁ ବୁଝିପାରିବ—ବୋଧ-ହୃଦୟ ତା ହଶେଧନ କରିନେବ । ସେଥିପାଇଁ ତ ପୁଣି ସମୟ ଦେବା କରିଦାର ।

କମଳଲେଚନ ଏସବୁ କଥା ଶୁଣି ଶୁଣିଲେବାହିଁ । ସେ ଦୃଢ଼ପ୍ରଭରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ନା, ମା, ଦେ ଭୂଲ ଆଉ ସନ୍ଦେଖନ ହେବାର ନୁହେ—ସେହା କି ମୁଁ ଆଉ ବୁଝିନାହିଁ ମା ? ସେ ତ ଭୂଲ ନୁହେ—ସେ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟାଧ । ସେହା ବଢ଼ିବ ସିନା, କେବେ ଛୁଟିଯିବ-ନାହିଁ । ଏ ଯାହାହେଉ, ମୁଁ ପଞ୍ଚ କହିଦେଉଛି ମା, ଏ ଜନ୍ମର ମୁଁ ଆଉ ତା’ହାର ରୁ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବିନାହିଁ—ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁ ଅସିଲେ ସୁଜା ନୁହେ । ଏହା ମୋର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ।

ଏହା କହି କମଳଲେଚନ ପୃଷ୍ଠାନ୍ତରକୁ ଗୁଲିଗଲେ ସୁଲକ୍ଷଣା ମନେମନେ କହିଲେ—“ଓଁ, କି ରାଗ ଲୋମା ? ଯେ କେବେ ନରମେ, ସେ ରଖିଲେ କି ଅସମ୍ଭାବ ହିଁ ହୋଇନାହିଁ ! “ଏହିପରି ଭବ ସୁଲକ୍ଷଣା ଧାରେ ଧୀରେ ବାତ-ଆଡ଼କୁ ଗୁଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରପୂର୍ବ ଦେଇ ନଥିଲ । ସୁତରଙ୍କ ତାହାପାଇଁ ଯେ ଆଜି ଏତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ଦ୍ୱାଷ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଓହାରେ—ସେ ତାର ବିନ୍ଦୁବିଥରେ ସୁଦ୍ଧା ଜାଣିପାରିଲନାହିଁ ।

ସ୍ଵାମିଙ୍କ ଅନ୍ତରକର ଥାଇ ସମସ୍ତ ଶୁଣିପାରିଥିଲେ । ସ୍ଵାମୀ ଯେ ଆଜି ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଦ୍ଧା କରିବାକୁ ନାଗଜ, ଏହା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନେମନେ ଗୋଟାଏ ଖର ହେଲା-

ଦଳ ଜଳ ହିତିଥିଲ-ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣ ଅଭିମାନ ମୁକ୍ତ ସର୍ପପର
ଗର୍ଜନ କରିଥିଥିଲ ।

କମଳଲୋଚନ ଯେଉଁ ଘରେ ଥିଲେ, ସ୍ଵାମଣି ବିଦ୍ୟୁତ୍-
ବେଶରେ ସେ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାଦକଣ୍ଠରେ
କହିଲେ—“ତମେ କଣ ମୋହାତ୍ମାତୁ ଜଳପର୍ଣ୍ଣ କରିବନାହିଁ ?
ମୁଁ ଠିକ୍ କଥାଟା ଜାଣିବାକୁ ଗୁହେଁ ।”

କମଳଲୋଚନ ଦୃଢ଼ିଷ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—“ନା ।”
ସ୍ଵାମଣି ରୂପ କଣ୍ଠରେ ପଗ୍ଧିରିଲେ—“ତା’ କି ଚିରଦିନ-
ଯାଇଁ ?” କମଳଲୋଚନ ଭୁକୁଟିକୁଟିଲ ମୁଖରେ ଉତ୍ତର-
ଦେଲେ—“ଆଉ କଣ ଦିନକ ପାଇଁ ?”

ଏହା ଶୁଣି ସ୍ଵାମଣି କ୍ଷିପ୍ତ ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲେ,—
ଅଧର ଦଂଶନ କରି କହିଲେ—“ତେବେ କଣ ଅଭିମାନ
ଦେବାପାଇଁ ମୋତେ ଏଠି ରଖିବାକୁ ପମର ଇଛା ?
ମୋତେ ଏହିକଣି ଆମ ଘରେ ନେଇ ଛୁଟଦେଇ ଆସ ।
ସେଠି ମୋତେ ଯେଷିବାକୁ ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ।”

କମଳଲୋଚନ ଏ କଥାର କଢ଼ି ଜବାବ ଦେଲେ-
ଯେଷିବାକୁ ଯଦି ଏତେଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ତେବେ ଆଜି ଏହୁ
ରୁଲିଯାଆ—ମୋର ମନା ନାହିଁ । ବୈଷଣ୍ଵ ନୟନରେ
ସ୍ଵାମଣି କହିଲେ—ଆଜି କାହିଁକି—ଏହିକଣି ।

କମଳଲୋଚନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—“ଆଶ୍ରୀ, ତାହାହିଁ
ହେଉ ।” ଏହା କହି ସେ କ୍ଷିପ୍ତଗତରେ ବାହାରିଗଲେ ।
ସ୍ଵାମଣି ଫୋଧରେ, ଅଭିମନ୍ତର ଏକାବେଳକେ ଉନ୍ନି
ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଅଞ୍ଚିବର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୁଖ ଚନ୍ଦ୍ର
ବାଣ୍ଶାହୀମରେ ସ୍ଵରଣାକୃତ ଧାରଣ କଲା ।

ଏହି ଦମୟତରେ ସୁଲକ୍ଷଣା ଦ୍ଵାରଦେଶରେ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ହୋଇ ସ୍ଵାମଣିଙ୍କର ତାଙ୍କାଳୀନ ଅବଲ୍ଲାଟା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି
ବଜୁବିନନ୍ଦୀ ସ୍ଵରରେ ଡାକିଲେ—“ସ୍ଵାର !”

ସ୍ଵାମଣି ଅବନନ୍ଦ ମୁଖରେ ଅଭିମାନ-ଅଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜନ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ଶର୍ଶ୍ରୀ ସୁଲକ୍ଷଣାଙ୍କ ଗୁରୁଗ୍ରୀର ଡାକ
ଡାଙ୍କର ରୂପ କଣ୍ଠକୁଡ଼ିରେ ବାଜି ଫେରିଆଇଲା । ସୁଲ-
କ୍ଷଣା ପୁନଃବାର ଡାକିଲେ—“ସ୍ଵାର, ମୋ କଥା ଶୁଣିବୁ-
ନାହିଁ ?”

ସ୍ଵାମଣି ଏଥର ଉଗୁକୁହରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—
“କଣ ମା ?”

ସୁଲକ୍ଷଣା କ’ଣ କହିବାକୁ ଉଦୟତ ହେଉଥିଲେ, ଏହି-
ପର ସମୟରେ କମଳଲୋଚନଙ୍କ ଡାକ ଶୁରଳ—“ମା ।”

କମଳଲୋଚନ ଉତ୍ୟବସରରେ ଯାଇ ନିକଟର୍ଭୀ
ଶଣ୍ଟିଏ ଗ୍ରାମରୁ ବେହେର କେତେକଣ ଡାକିଆଣି ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।
ଯେଯର ହେଉ, ଏହି ମୁହଁର୍ଦ୍ଦରେ ସ୍ଵାମଣିଙ୍କ ପିଣ୍ଡମୁକୁ
ପଠାଇ ଦେବାକୁ ସେ କୃତଫଳକୁ । ତେଣୁ ସେ ପ୍ରବେଶ
ମାତ୍ରେ ଡାକ ଦେଲେ—‘ମା, ।’

ସୁଲକ୍ଷଣା ଦିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ—“କାହିଁକି ଡାକୁକୁ,
ଆସୁନାହିଁ ?”

କମଳଲୋଚନ ବେହେରାମଙ୍କୁ ଶୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ପ୍ରାନ୍ତରୁ ସବାର ଫିଟାଇ ଆଣିବାକୁ ହୁକୁମ ଦେଇ ମା
ସୁଲକ୍ଷଣାଙ୍କ ଆଗରେ ଆସି ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେଲେ । ସୁଲକ୍ଷଣା
ପଗ୍ଧିରିଲେ—“ସବାର କଣ ହେବ କିରେ ?”

କମଳଲୋଚନ କ୍ଷୋଧକଣ୍ଠିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ—
“ଦେଖ ମା, ଆଜି ଡାକୁ ଏହି ମୁହଁର୍ଦ୍ଦରେ ବିଦା କ କରି
ଜଳାହାର କରିବ ନାହିଁ । ଝଟ୍ଟ ବାହାର ଆହିବାକୁ କହ ।”

ସୁଲକ୍ଷଣା ଏହା ଶୁଣି ପ୍ରଥମେ ପ୍ରମିତ ହୋଇଗଲେ ।
ତରେ ଭୁକୁଟିକୁଟିଲ ନୟନରେ ଶର୍ଜନ କରିଥିଲେ
“ତୋ ମୁଣ୍ଡରେ କି ଦିଶ୍ଚ ପଣ୍ଡିତରେ ଅଳକ୍ଷ୍ମୀ ?—ଏକା-
ବେଳକେ କଣ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ରୀ ଲେପ ପାଇବାକୁ ବସିଲାଣି !”
ଏହା କହି ସେ ପୁଣ୍ୟ କମଳଲୋଚନଙ୍କ ଆଢ଼କୁ ପ୍ରକଣ୍ଠ
କୋପର ଛଳନା କରି ଗୁହଁରେହିଲେ । କମଳଲୋଚନ
ସେ ଅସ୍ଵାଭବକ ଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ମାନରେ ଦେପର ଟିକିଏ ହୃଦ
ଶପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତଥାପି ସେ ସାହସମୁଦ୍ରକ
କହିଲେ—“ତୁ ବାହୁଦୂର କାହିଁକି ମା, ମୁଁ ତ କିଛି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଏ ସରେ ଯେ ରହିବାକୁ ଗୁହଁରେ
ନାହିଁ, ଡାକୁ ବଳୟକ ରଖିବା ଉଚିତ ହେବ କି ମା ?”

ସୁଲକ୍ଷଣା ପୁନର୍ବାର ଶର୍ଜନ କରି ଉଠିଲେ—‘ଚୁକ୍କର-
ରହିବାକୁ ଗୁହଁରେନାହିଁ କିଏ ।’ କମଳଲୋଚନ ବଜାହତ
ପର ଠିଥା ହୋଇରହିଲେ । ମନ୍ତ୍ରିଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ କିନ୍ତୁ ପ୍ରମାଣିତ
ଯେପରି ବିଶ୍ଵାଳ ହୋଇଗଲ ।

ସୁଲକ୍ଷଣା ବଧୁ ସ୍ଵାମଣିନିକଟକୁ ଯାଇ ହାତ ଧରି ଡାକିଲେ
—‘ଛଠିଆ, ମା ।’ ସ୍ଵାମଣି ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରି-
ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଧାରେଧାର ଉଠି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲେ ।

ସୁଲକ୍ଷଣା ବଧୁର ହାତଧରି ଦୁଇ କମଳରେନେକୁ ଅଡ଼କୁ ଅଗସର ହେଲେ । କମଳରେନେ ଅବାକୁ ହୋଇ ।

ସୁଲକ୍ଷଣା କହିଲେ—“ ସ୍ଵାମୀର ପାଦଧୂଳି କେଇ ମଥାରେ ମାର, ସ୍ବାମୀ ।”

ସ୍ଵାରମଣି କିନ୍ତୁ ଲଜ୍ଜିତ ଅବଗୁଣିତ ମୁଖରେ କାଷ୍ଟପୁରୀ-ଶିଟି ପରି ଦଣ୍ଡାସ୍ମାନ ହୋଇଛିଲେ । କମଳରେନେ ପ୍ରକୃତିର ହୋଇ ଲକ୍ଷାରେ ପଳାଦୂନ କରିବାକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ ହେଲେ । ଏହା ଦେଖି ସୁଲକ୍ଷଣା କିନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡରେ ପୁରୀର ହସ୍ତ ଧାରଣ କରି କହିଲେ—“ଠିଆ ହ’ ।” କମଳରେନେ ନିଷକସ୍ତରର ଠିଆ ହୋଇଛିଲେ । ସୁଲକ୍ଷଣା ଏଥର ବଧୁ ସ୍ଵାରମଣିଙ୍କୁ ଗୁହଁ କହିଲେ—“ଲକ୍ଷା କାହିଁକି ମା ? ମୋର ଆଦେଶଟା କଣ ତୋର ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ରୁଚା ?”

ସ୍ଵାରମଣି ସ୍ଵାମିଙ୍କ ପାଦଧୂଳି କେଇ ମସ୍ତକରେ ଧାରଣ କଲେ । କମଳରେନେ ଲଜ୍ଜିତ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ଗୁହାଳିରକୁ ପ୍ରସାନ କଲେ । ସୁଲକ୍ଷଣା ସ୍ଵାରମଣିଙ୍କୁ ସମ୍ମୋହନ କରି କହିଲେ—“ମା କୁଳିଲୟୀ ମୋର, ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକର କୁମିଳାରେ ଫଢ଼ିଲେ କୁଳ ଉତ୍ସନ ହୁଏ—ଏ କଥାଟା ମନେ ରଖିଥିବୁ । ତୋରେ ଅଜି ଟିକିଏ ବେଶି ଖଟିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି— କାଲି ଅଉ ପଡ଼ିବିନାହିଁ ମା । ମୁଁ ତାର ଦିପାମ୍ବୁ କରୁଛି । ଏବେ ଯା, ଅଜି ବଡ଼ ଉକ୍ତର ହୋଇଗଲାଣି— ଗଠୋଇ ଆସି ଚୁଇଟା ଲାଗେ ଦେ’ ।”

ସ୍ଵାରମଣି କାଳବିଳମ୍ବ କକର ସ୍ଵାନ କରିବାକୁ ଗଲେ ।

୫

ଦୁଇଦିନ ପରେ ସ୍ଵାରମଣି ଓ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ମୁଷ୍ଟରଣୀଙ୍କରେ ଦୟି କଥୋପକଥନ କରୁଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅନିନ୍ୟ ସୂତ୍ରମା ଚିତ୍ରିତରେ ବ୍ୟାୟତିହାର ପଢ଼ିଥିଲା । ସାନ୍ୟ ସମାରଣ ମୁଷ୍ଟରଣୀ-ଗାନ୍ଧରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ମୁଦ୍ରା କଞ୍ଚାକର ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ନିର୍ଝର ଆକାଶରେ ଗୋଟାଏ ହୁଦିତାର ବସି ଅନିମେଷ ନିହିନରେ ଯେ କାହାକୁ ରୁହିଁ ରହିଥିଲା, ତେ ଜଣେ ।

ଅନେକ କଥା ଦିଇବ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ପରିମାଣିତ ହେଲା—“ଅପା, ଏଗାଟାଏ କଥା ଦିଇ ନାକୁ ରଙ୍ଗ ! ହେଉଛି—ଦଗ୍ଧି ଅରିବି ତ ?

ସ୍ଵାରମଣି ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେଲେ—କି କଥା ଲେ ଉଦ୍‌ଦେଶୀ;— ପରିବାକୁ କଣ ମନା ଅଛି ?

ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଉତ୍ସନ୍ତ ହୋଇ କହିଲୁ—ତେବେ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ଅପା, ଲୁଚେଇବ ନାହିଁ କହିବ, ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଶାରିଛ ?

ସ୍ଵାରମଣି ହରିହରି ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେଲେ—ମୁଣ୍ଡଟା ଖାଇବାକୁ କିନ୍ତୁ ଆଗ୍ରି ଥିଲନାହିଁ ଉଦ୍‌ଦେଶୀ, ତେବେ ଏଠା ତ ଆର ଘେକଶୋଶର ହେଲ ନୁହେ । ପୁଣି ଆଜି ତୋର ମୁଣ୍ଡଟା ଖାଇଦେଲେ କାଲି ଦିବ୍ୟଶକ୍ତିର କି ମୋର ଶରୀର ଉଦ୍‌ଦେଶ ରଖିବ ?

ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ହରି ଉଠିଲ । ତେହରେ ସୋହାଗରେ ଗୋଟାଏ କହୁଣୀର ଖୁମ୍ବା ମାରିଦେଇ କହିଲୁ—ଯାଏ ମେତି ଥର କଥା କହୁଲେ ମୁଁ ଆଉ କିନ୍ତୁ ପରିବିବାହିଁ ।

ସ୍ଵାରମଣି ଅରିମାନନ୍ଦର କଣ୍ଠମର୍ଦ୍ଦନ କର କହିଲେ— ନା, ଏଥର ତୋର ମୁଣ୍ଡ ଶାରିଛି, ଲୋ ପେଡାମୁହିଁ । କଣ ପରୁରୁଛି, ଦସ୍ତର ।

ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ପରିମାଣି—“ଅଗ୍ର, କହିଲ ଅପା, ତମ ଦୁଇ-ଜଣଙ୍କ ରିତରେ କାହିଁକି ଗୋଟାଏ ଏତେ ବଡ଼ ଧୂରତା ହୋଇଗଲା ? ତାର କାରେଣଟା କଣ, ସତ କୁହା ।” ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ପ୍ରଶ୍ନା ଶୁଣି ସ୍ଵାରମଣି ଟିକିଏ ଚଟପ୍ପ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଫରେ କହିଲେ— ‘ତୋର ସେମରୁ କଥା ଜାଣି ଲଭ କଣ, ଉଦ୍‌ଦେଶୀ ? ସେ ଯେ ଅନେକ କଥା ।’

ଚନ୍ଦ୍ରପୁର କୌରୁହଳ ଆହୁର ଅଧିକ ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ହୋଇ ଉଠିଲ । ସେ କିନ୍ତୁ କହିଲୁ— ତମକୁ କହିବାକୁ ହେବ ଅପା, ନ କହିଲେ ମୁଁ ଶୁଦ୍ଧବିନାହିଁ ।

ସ୍ଵାରମଣି ଟିକିଏ ହରକହରେ ଦିଲେ । କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଦିଲେ, ନିଷଟଟ ମୁମେଣିକିରୁ ଗୁହଁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଏକ ଭବବେନ୍ୟ ଉଛୁଲି ଉଠିଲ । ସେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ହାତ ଧରି ଅନନ୍ତ ମୁଖରେ କହିଲେ— କହିବାକୁ ମୋର ଆତିଥି ନାହିଁ ଉଦ୍‌ଦେଶୀ, ତେବେ କହିଲେ କି ତୁ କିମା କରିବୁ ?

ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଏହା ଶୁଣି ଆଶ୍ୟର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲ । କଥା ଦେପର ତାଙ୍କ ଗୋଟାଏ କଟିଲ ସମସ୍ତ ପରି ବୋଧହେଲା । ସେ ବଲ୍ ବଲ୍ କରି ସ୍ଵାରମଣିଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ପରିଦ୍ଵାରା— ‘ମୋର ସେଥିରେ କିମା କରିବାର କଣ ଅନ୍ତି ଅପା ?’

ଶ୍ରୀମତୀ ଉଦ୍‌ଧର ଦେଲେ—ମୋତେ ଯେ ମୁଁ ଟିକିଏ
ରୂପା କର ଶିଖିଥିଲି, ଉଦ୍‌ଧର ! ମୋତେ ଟିକିଏ କୁରୁକ୍ଷି
ଦେଖାଇଥିଲ କିନା—ସେଥିପାଇଁ ତ ଏହି ଦଣ୍ଡ ଶେଷ-
କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲ ।

ତଣ୍ଡୁପ୍ରସ ଏ କଥାର ବିନୁବିପର୍ଶ କିଛି ବୁଝିପାରିଲନାହିଁ ।
ସେ ସାହୁର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା, କଣ କହୁଛ ଅଥ,—
ମୋର କି ସନଗୁଣ ଦେଖି ତମର ଉଦ୍‌ଧର ହେଲା ?

ଶ୍ରୀମତୀ ଉଦ୍‌ଧରିକଣରେ ଉଦ୍‌ଧର ଦେଲେ— ସନଗୁଣ
ନୁହେ ଉଦ୍‌ଧର, ମୋତେ କି କୁରୁକ୍ଷି ଦେଖାଇଥିଲ,
କେଜାଣି । ଭବିଥିଲି, ତୁ କାହିଁକି କିଛି ନକରିବୁ, ମୁଁ କାହିଁକି
ଘରର ସବୁ କାମଦାମ କରିବ । ଆଜି ସେ କଥା ଭାବିଲେ
ତଣ୍ଡ ଲଜ୍ଜା ହୁଏ, ଉଦ୍‌ଧର । ତୋ ଯାଖରେ ମୁଁ ଯେ କେତେ
ଦକ୍ଷ ଅପରାଧୀ, ତା ବି ବେଶ ବୁଝିପାରେ । ସେଥିପାଇଁ ତ

ଆଜି ଦୋର କ୍ଷମା ଗୁଣ୍ଠା,—ତୁ କଣ କ୍ଷମା ଦେବୁନ ହୁଏ,
ଉଦ୍‌ଧର !

ଶ୍ରୀମତୀ ଏହା କହି କଷ୍ଟ ଛକଇଲ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ତନ୍ତ୍ରପ୍ରଶର ମନରେ ଦାରୁଣ ବ୍ୟଥା ଜାତ ହେଲା । ସେ
ଗଢ଼ିଦକଣରେ କହିଲ—ଆର ଲଜ୍ଜା ଦିଅନାହିଁ ଅପା, ମୁଁ ଯେ
ତମ ଯାଖରେ କେତେବୁର ଉଣୀ, କେତେବୁର ଅପରାଧୀ,
ତା ମୁଁ ଜାଣେ— ତମର ଯେ ମୋତେ କ୍ଷମା ଦେବାର କଥା-
ମୁଁ କି କ୍ଷମା ଦେବି ?

ଶ୍ରୀମତୀ କରୁଣ ଦର୍ଶନିଶ୍ଚାସ ତ୍ୟାଗ କରି କହିଲେ—
ସେପରୁ କଥା କହନା ଉଦ୍‌ଧର— ସେ ସବୁ ଶୁଣିଲେ
ମୋତେ, ବଢ଼ି ଲଜ୍ଜା ହୁଏ ।

ଏହି ହମୟରେ ନିକଟରେ ଗୋଟାଏ ସତ୍ସତିଆ ଡାକ
ଉଠିଲେ— “ସବ୍-ସବ୍-ସବ୍ ।”

ଶ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଧର ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ।

କାଳ ଥିଲା ଅଜି,
ଦୁଣି କାଳ ହେବ ଅଜି,
ଦୁଇ ପାଖେ କାଳ
ଲଗାଇଲୁ ଘେଇବାକି । ୧ ।
ନତାଗତ ଦୁଇ
ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅଜ୍ଞେଯ ବିଦ୍ୟ,
ଖୋଜି ନ ମିଳିଲ,
ମନ୍ଦିର ନହିଁକାଳ ହିଲୁ । ୨ ।
ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଦେବାଲି
କେ ଦେଖିଲୁ ଲୁପ ତର,
ଅନାହିଁ ଅନାହିଁ
ନୁହେ ତା ଦୋଳିବାର । ୩ ।
ବର୍ଣ୍ଣମାନ ପାଇ
ନା ଜାଗାରେ ଚହେ କଣେ,

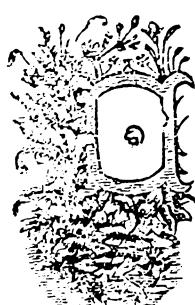
ଆଜି ଦେଖଇ କେହି ଜଣେ । ୪ ।
କାଳଟି ସବୁର
ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ନାହିଁ ବାଳ ।
ବାଳ ଥିଲେ ସବେ
କାଳ କଳିବାକୁ
ଦଣ୍ଡ ପଳ ଲିପା
ଦିନ ପକ୍ଷ ମାସ
କଳିପାରନ୍ତି କି
ଅଜନ୍ତି ଗଣ୍ଠା ଆଦି ନାମ । ୫ ।
ବର୍ଷ ମୁଗ ଆଦି
ମନଦଣ୍ଡ ଯୋହା ଯେତେ,
କାଳ-ପାଶବାର
ଗରୁର ବିଦ୍ୟାର କେତେ ? । ୬ ।

ଏହେ ବଳିଯାନ ହୋଇଛି ବା ହେଲି
 କେଉଁ ଦେବନାର ବରେ । ୫ ।
 “ଆଜି” ‘କାଳି’ ବୋଲି ବୋଲୁଛୁ ଯାହାକୁ,
 ସେ ତ କାଳିହିନ୍ତୁ ବାଲି ।
 ତା ସଙ୍ଗରେ ଦଳି ମନବ-ଜୀବକ
 ଦେଖି ଦେଖି ଯାଏଗୁଲି । ୧୦ ।

ବୋଲନ୍ତି ଦୁଇକ ସଫେ ଯେଦିନ ମାନବ,
ବିଦବ-ଜାଇଁ ଆବଦ ହୋଇ ଘେଗେ ଦୁଃଖ
ଅରଧାନ କହେ, ଏହା କୁହଇ ଦୁଇକ;
ମେଘାଙ୍କଳ ଦିବସିଂଁ ଦୁଇକରେ ଗଣ୍ୟ।

କୃଷ୍ଣ-ନାମମୃତ-ପାନ-ସୁରେ ବହୁଦି—
ସେବନ ଦୂର୍ଦ୍ଧନ ନିଶ୍ଚେ; ନାହିଁ ଟି ଧନ୍ଦେହ ।
ଧୀର ସ୍ଥିର ତତ୍ତ୍ଵ ଏହା କର ବିବେଚନା ।
ଅତିରକ ପ୍ରତିଦିନ ନିଜାତ ପନ୍ଥରେ
ଥରେ ହେଲେ, ବୋଲି “ଜୟ ଘାକୁଷ୍ଟ ହରେ” ।
ଶ୍ରୀ ଗୋର୍କିରଚନ ଚରି,

ଗତ ସର୍ଗମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଏହି
ଦର୍ଶରେ ରିନ୍ ଧରନରେ ଉନ୍ମତିମ ପରି-
ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ । ସର୍ଗର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ଏକୋନ-
ନବତି ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୟୂରଭଞ୍ଜର
ସୁର୍ଚତ ମହାବିଜ ବନନ୍ଦେ ଭଞ୍ଜ ଦେଓଳି
ଶୁଣି କୌଣସି କହିଲୁ ହୋଇଥାଏଛି । ଶୁଣିର ଆଦର ଏବଂ ବନ-
ନ୍ଦେର ପୁଣ ନିଷ୍ଠେ ରଖି କହି ଏହି ରାଜ୍ୟଭକ୍ତିକୁ ସୀମା

କାବ୍ୟରେ ସ୍ନାନ ଦେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣୀୟ ଦଳଙ୍କର ଥିଲୁ ଶୁଣିଲୁ
ଅମରତ୍ତ ପ୍ରଦାନ କରିଅଛନ୍ତି । ଅନ୍ତରୁ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟାନୁହୋପୀ
ବଦାନ୍ୟ ମୟୁରଭଞ୍ଜାଧପ କିବକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତତତ୍ତ୍ଵରେ ନାନା-
ବିଧ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଉଜ୍ଜଳସାହିତ୍ୟର
ଉନ୍ନତ ଏବଂ ଦର୍ଶନିମିତ୍ତ ସେ ପେଇଁ ବିଦ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନକୁ
ନାନାବିଧ ସନ୍ଦର୍ଭାନ, ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ସହ ବ୍ୟକ୍ତି-
ଗତ ପ୍ରମର୍ଶ ଉତ୍ସବ ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲେ,

ରାଧାନାଥ ସେହିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । ତାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧଚନାରେ ରାଧାନାଥଙ୍କ ‘ଦିଲ୍ଲିକ’ ପ୍ରଥମତଃ ମୁଁର ଭକ୍ତରୁ ପ୍ରକାଶିତ “ଉଜ୍ଜଳ ପ୍ରଭୁ” (?) ନାମକ ମାସକ ଦିନରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେଥିନିମନ୍ତେ ରାଧାନାଥ ଟ ୧୦୦ (ଜାଇବିତ ବୈପଣ ମୃଦ୍ରା ପୁରୁଷାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ॥ ତଥରେ ମହାଯାଦୀର ଉତ୍ସମ ସରର କେତେକ ଅଂଶ ସର୍ବାଦିକୀ ସେହି ପୁରୁଷାର ଉତ୍ତରେ ଏବଂ ସେହି ପରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏଥରେ ମଧ୍ୟ ରାଧାନାଥ ସଫଳକାମ ହୋଇଥିଲେ ; ଏବଂ ଏହି ସମୟରେ ହଁ ସେ ମାହିଯାଦୀ ନାମକ ଖଣ୍ଡିଏ ମହାକାବ୍ୟ ଲେଖିଥିବାର ସାଧାରଣକର ଜ୍ଞାନଗୋଚର ହୋଇଥିଲା । କେବଳ ଦେଇକି ନୁହେ; ବିଦୁତ୍ତବ୍ରତ ମହାରଜ ନିଷ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମୟରେ କବିଙ୍କି ନାନାଦିଧ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଦେଇରୁ ସ୍ଵାୟତ୍ତ କୁତୁଳେତା ଜ୍ଞାନକ କରିବା ନିମିତ୍ତ କବି ଏବା ଦୂରଶ୍ଵର ଗୁଣଗାନ କରିବା ସ୍ବାଭାବିକ । ସେ କାହା ରମତନ୍ତ୍ରି-ଦ୍ଵାରା କିମର ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଥିଲେ, ତାହା ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ପାଞ୍ଜିମାନଙ୍କରୁ ଜଣାଯାଏ :—

“ରୁମୁର ଆଦିଶେ, ଶର, ଏ ମହାଯୀତିକା
ନ୍ତାଇବା ଅଶ୍ୟେ ଏବେ ଧରିଲି ମୁଁ କରେ;
ଚିରମୂଳ ଶରୀ ମୋର ସିନ୍ତ ନେତ୍ରଜଳେ
ଝିଦିଷ୍ଠ ଏ ଗାତ ଆସୁ ଦିବ୍ୟ ଅର୍ଥାନେ ॥”

ଏଠାରେ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ସର୍ବଗୁଣ ପ୍ରଶାସିଦି ହୋଇଥିଛି, ତାହା ବନ୍ଦୀର ପୁଣି ପ୍ରାୟ ଅଦ୍ୟଥା ଗୁଣଗାନ କୁଟହା । ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ମହାରଜ ରମତନ୍ତ୍ରି-ଭକ୍ତ ବାସ୍ତବରେ ବଡ଼ ଗୁଣଶାଳୀ, ବଡ଼ ବିଦେଶୀଧାସୀ, ବିଶେଷତଃ ସତ୍ୟାଶରେ ବଡ଼ ବିଜ୍ଞାନୀ ଥିଲେ ! କବି ତାହାଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟର ସୁଫଳ ସ୍ଵାୟତ୍ତ ଉପଲବ୍ଧ କରି ମୁଁ ହୋଇଥିଲେ । ଏଥୁ ଗୁଣିର ପ୍ରକାରରେ ଉତ୍ସାହିତ ରାଧାନାଥଙ୍କ ପରି ପଥ-କବିଙ୍କ ପଣରେ ବସ୍ତବରେ ଗୌରବର ବିଷୟ । କେବଳ ଏହିଠାରେ କୁଟହା, ଚିକିକା ଓ ଦରବାରୁଧେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାଙ୍କର ଗୁଣ ଦେଖିବା କରିଥିଲୁଛନ୍ତି ।

ବାଣରକ୍ଷ କହିଅଛନ୍ତି, “ ଗର୍ଭଶର୍ଵରହଂ ଅଭିନବ-
ବୌବନହଂ ଅପ୍ରଦିମରୁପଦଂ ଅମାନୁଷେକଶକ୍ତିଦ୍ଵାରା ତେତ
ମହୁତ୍ସମ୍ଭବ ଖଲୁନାର୍ଥପ୍ରମାଣ । ସଙ୍ଗାବନମ୍ବାକାମେକିକ
ମନ୍ୟଷା ମାସୁନନ୍ମ, କିମୁତ ସମବାୟ । ” ଏହିମାନଙ୍କ-
ଦ୍ୱାରା ମଦାନ୍ତରୁ ହୋଇ ଥାଇ ରହିଲୁମୁଁ ରଜନ୍ୟମଣ୍ଡଳୀର

ଏତେବୁର ପଢନ ସାଧାର ହୋଇଥିଛି । ମାତ୍ର ଦେଇପ୍ରମାଣ ବାମଚନ୍ଦ୍ର ଏହି ସମସ୍ତର ଅଧୀନିର ହୋଇଥିଲେହୁଁ, ସର୍ବତା ଦିବବକପ୍ରଶେଷିତ ହୋଇ କହିବିଧ୍ୟ-ଦଥର ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବାରୁ ଘୋଷ ଦୋଷିତ୍ସ ଲଙ୍ଘଣମାନ ତାହାଙ୍କ-
୧୦ରେ ଗୁଣରେ ବିଦରିଶତ ହୋଇଥିଲା । କବି ରମ-
ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ‘ଧୂବତାର’ ଏବଂ ‘କଳିତରୁ’ ପ୍ରବୁପ ଯେଉଁ
ଉପମାନଦ୍ୱୟ ସହିତ ଭୁଲନା କରିଥିଲୁଛନ୍ତି, ବାମଚନ୍ଦ୍ର
ବାସୁଦେବ ତାହାର ଉପଯୁକ୍ତ ବୋଲି ତଥାମୁଁ ସମସାନଦ୍ୱୟକ
ପୁଧାରିତ ମୁଖୀର ଶୁଣାଯାଏ । କାନ୍ତିବକ ସେ ଅଙ୍ଗନାନ୍ତି-
କାମମୟ ଉଜ୍ଜଳଗଣନରେ କେବଳ ଧୂବତାର ନ ଥିଲେ,
ମାତ୍ର କାମିକାମଦ କନ୍ଦବୁନ୍ଦୁଲ୍ୟ ଉଜ୍ଜଳର ଅଭିଭୂତ
ଦୂରଣ୍ଟରେ ନିରତ ପ୍ରଦର୍ଶନକୁ ଥିଲେ ।

ମାତ୍ର କବିଙ୍କର ସମସ୍ତ କୁଟହା ସତ୍ୟ, ମହାକାବ୍ୟ
ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ରଜପ୍ରଶ୍ନଟି ସମାଚାନ କୁଟହା । ତତ୍କାଳ
କାବ୍ୟର କମରଙ୍ଗ ହେଉଥିବାରୁ ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନ ତାହାକୁ
କାବ୍ୟମଧ୍ୟରେ ଶ୍ଵାନ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ଅନ୍ୟତଃ ଏହି
ବିଷୟ ସମ୍ୟକରୁପେ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଠାରେ
ପୁନରୁକୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ।

ମହାଯାଦୀର ବିଷୟବିନ୍ୟାସ ଏପରି ସୁଦରବୁପେ
ସୁଦରପୁକ ଯେ, ଶୋଟିଏ ସଗର ବିଷୟ ପୂର୍ବବର୍ଣ୍ଣ ସର୍ବରୁ
କାରଣେ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନୁସ୍ତତ ହୁଏ । ତତ୍ତ୍ଵ ସର୍ବରେ
କବି ସୁତନା କରିଛନ୍ତି, ‘ବାହୁଣ ଓ କ୍ଷମିତର ପଢନ
ହେଲେ ଘରତର ପଢନ ହେବ ।’ ଉପର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବରେ
ବ୍ରାହ୍ମଶନ୍ତିଯଙ୍କର ପଢନ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସର୍ବଦ୍ୱାରୀରେ
ତାହାର ପରିଶାମୟରୁ ଘରତଦତ୍ତନ ବିଷ୍ଣୁରିତଚୂପେ
ବନ୍ଧୁତ ହୋଇଥିଛି । ଏକ ବିଷୟରୁ ବିଷୟାନ୍ତରକୁ, ଏକ
ଚିନ୍ତା ଅନ୍ୟ ଚିନ୍ତା, ଅଥବା ଚିନ୍ତା ଏକ ପ୍ରାତରୁ
ଅପର ପ୍ରାତକୁ ବର୍ଣ୍ଣନାକରୁ ଅଗ୍ରପର ହେବା ଏବଂ
ଚିନ୍ତା ପାଠକ ସମସ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ବା ବିଷ୍ଣୁକୁ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭବରେ ଉପପ୍ରାୟେ କରିପାରିବା କବିର ବିଷେଷ ।
ତୁଳିକା ଏକ ସମୟରେ କୌଣସି ଦୟ ବା ପଟକାର
ଦୁଷ୍ଟକୁ ବିଛିନ୍ନ କରିବ ଅକ୍ୟ ଏକ ନୁହନ୍ତର ସୁଦରକୁ
ଏକପାଞ୍ଜିମାନ ଆନ୍ତମାନଙ୍କ ଦର୍ଶାଏ; ଲେଖକ ଏକମୟରେ
କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାର୍ଶ୍ଵ ପ୍ରଦର୍ଶାର-
ପାର୍ଶ୍ଵ କିମରାନ୍ତରେ କେବଳ ଏକପଟରେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ
କେବଳ କଳ-ଆଗମନ ଦେଖାଇପାରନ୍ତା । ତୁରୁତିବର୍ଷା
ଦତ୍ତନାନିବ୍ୟ ଦର୍ଶାରକୁ ହେଲେ, ସେ ଛାଇରୁ ଆମ୍ବ-
ମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟକୁ ବିଛିନ୍ନ କରିବ ଅକ୍ୟ ଏକ ନୁହନ୍ତର ସୁଦରକୁ

ସହିତ ଅସ୍ଵରୂପ ପଠରେ ନିବାକ କରଇବା ତାହାର
ଆବଶ୍ୟକ ହୁଅନ୍ତା । ମଃଣ କରି ଏକମାତ୍ର ଛବିର ଦିଶନ
ଯା ବୁଝେ ଏହି ଦୁଶ୍ୟଦ୍ୱାସ୍ୟ ଚିହ୍ନିତ କରି ଏକରୁ ଅନ୍ୟପଥ
ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟି ଓ ମନକୁ ହମଣଣ ଆକୁଣ୍ଡ କରି ଆଣି-
ଅଛନ୍ତି । କାରେବୁ କାର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୟ ପ୍ରତି ସ୍ଵଟଃ ଆକୁଣ୍ଡ ହେଲା-
ପରି ଚତୁର୍ଥ ସରଗୁ ପଞ୍ଚମ ଦର୍ଶକ ଆମ୍ବେମାନେ ଆକୁଣ୍ଡ
ହୋଇ ଅଥିନ୍ତାରୁ । ଏହା ଫାଧାରଣ କିମ୍ବାଲୁଭ ନହେ ।

କୁଞ୍ଚିତ ଧର୍ମଚଳ, କୁଞ୍ଚିତ ଭୁଜବଳ,— ଏହି ଉତ୍ସବ
କାରେ ସମ୍ପର୍କରେ ଯେଉଁ ମହାଶନ୍ତିର ଉତ୍ସବ, ସେହି
ମହାଶନ୍ତିର ଉତ୍ସବ ଭାବରେ ସନାତନ ଧର୍ମ, ଓ ସେହି
ଧର୍ମର ଫଳବ୍ୟାପ ଯାଦଶୟ ଗୋରବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଥିଲା ।
ମାତ୍ର ଯୁଗଧର୍ମର ପ୍ରଭୃତିର ପ୍ରାକ୍ତ ଶକ୍ତିଦୟର କ୍ଷୟ
ହାତ ହେବାରୁ ଭାବରେ ସେହି ଉତ୍ସବ-ରବି
ଚାରିକାଳ କିମିତି ଅନୁମେତ ହେଲା ।

Tennyson ଙ୍କ “Idylls of the King”ନାମକ
ମହାକାବ୍ୟରେ Seat Perilous (ଦିଦିକକ ଆସନ)
ନାମକ ଅସନର ଶୈଳିକା ଥିଲା । ଯେଉଁ ଧୂଷର ସୁମୃଦ୍ଧ
ନାମକଙ୍କ ପରିଷ-ବଳରେ ଏବଂ ଶ୍ରୀର ପ୍ରଗାଢ଼ ଧର୍ମବଳରେ
ଶତିମାନ୍, ଅହୁଜାର ଯାହାର ପରିଶ ମାନସକୁ ତଳେ-
ମାନ୍ ହିଣ୍ଡିନାହିଁ, ପ୍ରାର୍ଥିତ୍ଵାର ଯହାର ତତ୍ତ୍ଵ ବିଷଦୁଷ୍ଟ
ହୋଇନାହିଁ, ଦେହ କେଳେ ସେ ଅନୁନରେ ଉପବେ-
ନେ କରିବାକୁ ଯମଥ୍ । ଅନ୍ୟ ଦେହ ସେ ଅନୁ ଅମକାର
କଳେ ତାହାର ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ସୁନ୍ଦରିତ । ଦିବିଶ ଅର୍ଯ୍ୟ-
ଯମାଜରେ ବୃଦ୍ଧଶର ଅନ୍ଦକ ଠିକ୍ ଦେହରେ । ଯେତେ-
ଦିନ ବ୍ରାହ୍ମଣ କଠୋର ସଂନବଳରେ ନିଜକୁ ନିର୍ଲୋଭ,
ଜୀବିଷ୍ଟକାର, ସରଳ ଓ ପଥାର ରଖିପାରିଥିଲା, ତେତେ-
ତକ ଯେ ଅଧିକ ବିଷଦ୍ଦମାନ ସ୍ବାଧୀନ କର ନିଜର ଦଥା
ଛାଇବ ଗୌରେ ହନ୍ତିର ପ୍ରଣାମ କେବଳ ଯମଥ୍ ହୋଇଥିଲା ।
ମହି ଯୁଗଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ହେଉ ଯେଉଁଦିନ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ବୃଦ୍ଧମର କଠୋର ନିଦ୍ରମ ପାଳନରେ ଶିଥଳବ୍ରତ
ଦିଲ୍ଲାଇଥିଲା, ଯେଉଁଦିନ ଅହୁଜାର-କାଳଦଶ୍ବ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ନିଜକୁ ଦେବତାଠାରୁ ଉଚିତ, ଦେବର ସବେଳବା
ହେ ଅତର ଜାତିମାନଙ୍କର ଘଟ୍ୟବିଧାତା ମନେ କରିଅଛି,
ଯେଉଁଦିନ ବ୍ରାହ୍ମପର ଜ୍ଞାନ-ଦେଇର ହଙ୍ଗମିତି, ଯେହୁ-
ଦିନଠାରୁ ବ୍ରାହ୍ମପ ଦ୍ୱାରା ହରି ପଦିଶର ଅନୁଧ୍ୟ
ହେ ହେବିନଠାରୁ ପଦିଶରେକଟା ଦିନଠାର । ନିଜ
ନିଜରେ ନିଜର ପାଇଦା-ବ୍ୟାପାର ଅନ୍ୟଥି ହୋଇ
ଏହି ବ୍ୟାପି ଲୋକ ଓ ଅନ୍ୟକାରୀ କୋଣକାରିତାରେ

ନୀଜର ଦିଇ ଆହ୍ଵାନ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ, ବାହୁଣ ଅପର
ଜାତିମାନଙ୍କୁ ସୁଦୂର କର୍ମକାଣ୍ଡଳରେ ଆବଶ କରି
ଦେମାନଙ୍କର ସବ୍ୟା ଅପଦ୍ରବଣରେ ପ୍ରଚୁରି ଦେଇଲ, ଏବେ
ନାନାରିଧ ସ୍ଵକ୍ଷରିତା ଓ ଅନ୍ତର୍ଗ୍ରହିତାର ସୃଷ୍ଟି କରି ଶକ୍ତି,
ସ୍ଵାଧୀନତା, ଜାଗାଯୁତା, ଓ ଉନ୍ନତିର ମେରୁଦର୍ଶ ଏକତାର
ଉତ୍ତେଦସାଧନ କଲେ । ସ୍ଵାର୍ଥାନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ନିବର କ୍ଷମତା,
ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବନ୍ଧାଏ ରଖିବା ଉତ୍ତରଣରେ ଅପରଜାତିର
ଶକ୍ତି ହାସ କରିବାର ଉପାୟ ଚନ୍ଦ୍ରକରୁ' ଭୁଲିଗଲୁ, ଭାବତ
ମହାଦେଶର, ଭାରତୀୟ ମହାଜାତର, ସନାତନ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର
ସେ କି ମହାନିଷ୍ଠୀ ସାଧାନ କରିଥିଲୁ । ଅନେକଥର ପରିଶାମ
ସ୍ଵରୂପ ନାନାପ୍ରକାର ଶୃହବିବାଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ବେଗର
ଉତସ୍ତର ପରି ଭାରତୀୟ ମହାଜାତକୁ ଛିଦ୍ରମୟ କରି ଥୁ-
ବ୍ୟସ୍ତ କରିପକାରିଲା । ଜାଗାୟ ଶକ୍ତିର ଅପରାଧ ସଙ୍ଗେ
ସଙ୍ଗେ ଘରଚର ଅତୁଳ ବିଭବରେ ବୈଦେଶିକ ପ୍ରଲୋଭନ
ହୋଇ ଭାବତକୁ କେବଳ ଲୁଣିତ ନୁହେ, ଲଞ୍ଛିତ କରି
ହତଗୋରକ କରିଥିଲୁ ଏବଂ ଫଳତ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଜି
ଦେଶନାଶରୁ ଅକ୍ଷରୀ-କଳଙ୍କରେ କଳଙ୍କିତ ।

ଯେତେବେଳେ ରଜନ୍ଧର ଦିନଶ ଦୋଷଗୁଡ଼ିଲୁ
ନ୍ମାହୁତେଜାତର ଏତାଦୃଷ ଅଧୀପତ୍ରକ ସଂହିତ ହୁଏ,
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘରର ଶାମକ କଷିଯିଲାତିର, ମଧ୍ୟ
ଧୂମ ସାଧାର ହୋଲିଲା । କଷିଦୂମାନେ ସ୍ଵୀୟ ପ୍ରାଚୀନ
ସୁଦେଶିତ୍ରକିଳତା, ଦୃଢ଼ପ୍ରକିଳତା, ନ୍ୟାୟରେତା, ସନ୍ଧି-
ଷ୍ଟୁତି ଦିନ୍ଦାର ଚୁଣ୍ଡିତସ୍ଥ ଭୁଲିଯାଇ କାମାହିତ, ଅଳି-
ସ୍ୟବଶ ଓ ରିଣ୍ଠାରେ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗୃହବିବାଦର
ନାନାବିଧ ଦୃଶ୍ୟର ହେଲା । ଦେଶଭ୍ରଦରେ, ଭଣା-
ଭେଦରେ ପ୍ରତିକ ସଂକୁଦ୍ଧ ଉପରକୁ ନିଜଠାରୁ ଦୟାର୍ଥୀ
ଦୂରକ୍ଷମନେ କଲେ; ସ୍ଵାର୍ଥ-ନିରାପଦରେ ଅଭ୍ୟତ ହୋଇ
ଦେଶପ୍ରତି କର୍ମବ୍ୟ ଏବେ ଜାତପ୍ରତି କର୍ମବ୍ୟ ବିଦ୍ୟନ
ହେଲେ; ଭିଷଣ୍ୟତ ପ୍ରତି ଦୃକ୍କପାତ ନ କର, ଲୋକନ୍-
ନୟନ ବହୁଶକ୍ରିୟତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ରଖି ନିଜ ନିଜର ପ୍ରାଧନ୍ୟ
ପ୍ରାପନ ନିମିତ୍ତ ଜାଗରୁକ ହେଲିଲ ଏବେ ପରମଭର ରାତ୍ରରେ
ଦେଶ ଭାରତଧରଣୀକୁ କଳକିତା କରି ଶକ୍ତିର ଶେଷମନ୍ୟ
ଦର୍ଶକ ଅନ୍ତରୟ କଲେ । ଯବନର ପଥ ପରିଷ୍ଠତ ହେଲା ।
କିନ୍ତୁ ସ୍ଵ-ପରିଜିତ ଭାରତେଜାତି ପ୍ରାପନରେ ପୁନଶ୍ଚାର
ଫଳିତ କରି ଯବନ ସ୍ଵାର୍ଥପ୍ରସ୍ତୁ ଭାରତର ସିଂହ ସନ
ଅଧ୍ୟୟେଦ୍ଵାରା କଲା ।

କେଣ୍ଟାକିରଙ୍କ ଭାଷ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଧର୍ମପ୍ରାଣ ସ୍ଥାଧିନ୍ଦି
କରେ ଯୁଗାନ୍ତରଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷଳୀ ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ତି କଲା

ଉଚ୍ଚେଶ ଓ ଛଞ୍ଜାରେ ସେ ପ୍ରଥମ କଲେ, “ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଏ ଅନେକ୍ୟକୁ ଦୂର କରି ଏକାଶାଦତ ନିମିତ୍ତ କେହି ମହା-ପୁରୁଷ କି ପ୍ରତିଧରେ ଅବଶେଷ ହେବେନୋହଁ ?”

ଏହିଠାରେ କବି ଭରତ-ଇତିହାସର ଅନ୍ୟ ଏକ ପାର୍ଶ୍ଵନ୍ତୁ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲାନ୍ତି । ଏକବାର ଏକବାର ଦିନାଶ ଅବଲୋକନ କରି, ଆମ୍ବେମାନେ ତାହାର ପୁନର୍ଜୀବନ-ପ୍ରଦାନ୍ତକ ବୌଦ୍ଧମୁଗ୍ରରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲୁ । ତର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବରେ ପୌରଣିକ ଦୂରର ଅବସାନ ହେଲା । ଦଷ୍ଟମର୍ଥର ପ୍ରଥମାଂଶରେ ଶୈତାନିକ ମୁଗ୍ର ଏକପାର୍ଶ୍ଵ ଦର୍ଶନ କରି ଯୁଗାନ୍ତରକୁ ରର୍ତ୍ତମାନ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟି ଆକୃଷ୍ଣ ହେଲା ।

ଯୁଧଷ୍ଠିରଙ୍କ ଖେତୋକ୍ତି ଶବଶକର ଅଗ୍ନି ଦେବ କଥିଲେ, “ମହାବାନ, ଅନେକକାଳ ପରେ ଦ୍ଵାମାଳୟର ଉପାନ୍ତର୍ଭାଗୀ କପିଳବାୟୁ ନଗରରେ ଶାକ୍ୟବିଶ୍ଵରେ ଗୌତମନାମା ଜଣେ ନିଶ୍ଚପ୍ରାଣ ଯନ୍ତ୍ରିତ୍ୟକ୍ଷାନ ଜନ୍ମପରିଗ୍ରହ କରିବେ । ଭରତର ଦୂରବସ୍ତା ଦୂରକରିବା ନିମିତ୍ତ ସେ ପୁଣ୍ୟ, କଳ୍ପି, ଘନ୍ୟ ଭବ୍ୟାଦିର ସମସ୍ତ ମମତା ପରିଛିନ୍ତ କରି ଗହନ କାନନରେ ବଢ଼ୋର ତିପଣ୍ଡବରଣ ପୁଣ୍ୟକ । ଏକ ନବଧର୍ମର ଉତ୍ସାହନ କରିବେ । ସାମ୍ୟ, କୁକ୍ଷ ଏବଂ ସାବଧାନ ମୌର୍ଯ୍ୟ ଅକ୍ଷା ଭବରେ ପ୍ରତଷ୍ଠିତ ସେହି ନବଧର୍ମ ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଭରତରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିବା: ଏବଂ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଲୋକ ସକା ଅଶୋକଙ୍କ ଆନୁକୂଳ୍ୟରେ ସୁଦୂର ଚାନ୍ଦ, ଯାଥାନ, ତିକତ ପ୍ରକ୍ରିତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ପ୍ରମୁଖ ହେବ । ମାତ୍ର ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ-କୁତ୍ତରେ ପ୍ରୋକ୍ତ ଧର୍ମାଲୋକ ଭରତ-ପୁଷ୍ପରୁ ତିରେହୁତ ହେବ । କେବଳ ପୁଣ୍ୟଭୂମି ଉଚିତର ପରିଷ ମାଲାଚଳ ସେହି ଧର୍ମର ମହାସତ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନିକି ହେବେ । ପରିଷର ବିଶେଷୀ ହୋଇ ଗୁହ୍ୟଶତ୍ରୁ ବିନାଶ-ସାଧନମିତ୍ତ ଆର୍ଯ୍ୟପତ୍ରକମାନେ ବହୁଶ୍ରୀକୁ, କଥାର ଗନ୍ଧବର୍ଷ ପର, ନିମନ୍ତନ କରିଆଣିବେ ଏବଂ ପରଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ମାବକହସ୍ତରେ ସ୍ଥାପି ସ୍ଥାଧୀନତା ଅର୍ଦ୍ଧ କରିବେ ।

ଏହିଠାରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସର୍ବଦ୍ଵାର ସୁନ୍ଦରାତ ହେଲା । ଭରତୟ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟ ତର ପରିଶାମସ୍ତ୍ରପ ସରତ ଯବନର ଅଧୀନ ହେବ—ଏହି କଥାରୁ ସୁତଃ ପ୍ରଶ୍ନ ଛାତିବ, କରିବ କି ଉପାୟରେ ଭରତ ଯବନର କର-କବନିତ

ହେଲା, ଏବଂ ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସର୍ବଦ୍ଵାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେବ ।

ଏହି ସର୍ବର ପ୍ରଥମରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, କବି ବୌଦ୍ଧ-ଧର୍ମର ଏକାନ୍ତ ପକ୍ଷପାଶ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ମତରେ ବ୍ରାହ୍ମମାନଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥପରତା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ବିଶେଷୀ ହୋଇ ତାହାର ଉତ୍ସବିଦସାଧନ କଲା । ମାତ୍ର ଆମ୍ବେମାନେ ଏଥରେ ଏକମତ ହେବ ନ ପା ରୁ । ଶକ୍ରର, କୁମାରିର ପ୍ରକ୍ରିତ ବ୍ରାହ୍ମଶ ଶତ୍ରୁମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଉତ୍ସାଠନରେ ଦ୍ଵାଷ ହୋଇଥିଲେ, ଏବଂ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ, ଏଥରେ ସଦେହ ନାହିଁ । ମାତ୍ର କିଏ କହିବ ଯେ, ଏହି ବ୍ରାହ୍ମମୟ ବ୍ରାହ୍ମବାବୁ ମନଷୀମାନେ ସ୍ଵାର୍ଥର ସଂକଷ୍ଟ ବେଣୁମା ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦି ? କିଏ କହିବ, ନିଶ୍ଚାହ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ, ସ୍ଵାର୍ଥସ୍ଵାନ ବୌଦ୍ଧଦେଶ ସ୍ଵାର୍ଥାଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହେଲା ? ତଥ୍ୟ କଥା,—ବ୍ରାହ୍ମଦେବବଦ୍ଧ ନିଶ୍ଚାହ-ପ୍ରାସ୍ତର କେତେକ ଶତାବ୍ଦୀ ପରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମଯାଜକ-ମାନେ ତାହାଙ୍କ ପରିଷ ମାତ୍ରକୁ ବିରନ୍ଧବାଦରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ତାହାର ସାରମନ୍ତ ଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ କରିଦେଲେ ଏବଂ ଜନ୍ମକାଦ ପ୍ରମୁଖ କବର ଭିନ୍ନରବିଶ୍ୱାସ ଓ ଧର୍ମରୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ମନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଫଳତଃ ନାକାରିଧ ଅନ୍ୟାୟ, ଅନ୍ୟାୟ ଓ ବିଶ୍ୱାଳା, ସମାଜକୁ ଉପୀତିତ କଲା । ଗୌତମଙ୍କ ପରିଷ ଧର୍ମ ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରୀୟ, ସତ୍ୟଭୂଷଣ ପାପାୟ କୁତର୍କୀ ବୌଦ୍ଧ-ଶିଷ୍ଯଙ୍କ ରେଣ୍ଡିକନାରେ ତେମୟ ଫଳ ପ୍ରଦାନ କଲା । ଆବହମାନ କାଳରୁ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଭାରତ-ବାସିର ଦୁଦ୍ୱୟରେ ଭିନ୍ନ-ଭିନ୍ନ ବିଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସ ବିନ୍ଦମୁକ ହୋଇଥିଲା, ଧର୍ମର ସହାୟତାରେ ଯେଉଁ ଜାତ ବିବଧ ପୁଣ୍ୟରେ ସାଦୁ ଆସାନି କରିଥିଲା, ସେହି ଜାତ ହତାହ ନିଶ୍ଚାହରବାବୁ ହୋଇ ପଢ଼ିବାକୁ ସ୍ଥାନ୍ତି ହେଲାହି ! ଫଳତଃ ସମାଜରେ ନାନାପ୍ରକାର ଉପୀତିନ, ନାନାବିଧ ଅଣାନ୍ତି ଉତ୍ସବିତ ହେଲା । ଏହି ଅବସରରେ କୁମାରି ରକ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିତ ବେଦବେଦାନ୍ତରୁ ପ୍ରମାଣମାନ ପ୍ରତିଶ କରି, ତିର୍କର୍ମବାବୁ ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କୁ ପସାନ୍ତ କରି, ସ୍ଥାଯୀ ମତକୁ ପ୍ରକାନ୍ତ କଲେ । ଏହିବୁପେ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମର ପୁରକୁଥୀନ ହେଲା । ଅତେବ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ଉତ୍ସବରେ ଆମ୍ବେମାନ ବ୍ରାହ୍ମମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମେତ ଦୋଷୀ କରିବାକୁରୁ । କବିଙ୍କର ଏତାଦୁଶ ପରିଷାଦତା ଲକ୍ଷତ-ବିତ୍ତର ପ୍ରକ୍ରିତ ବୌଦ୍ଧ ଶ୍ରୀମାନ ମଧ୍ୟରୁ କରିଥିବାର ଫଳ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ।

(ଅନୁବାଦ)

ଗୋକୁଳଦେବଙ୍କ ଅନୁତମନ୍ତ୍ର ଉପ-
ଦେଶ ମାନନକର ଅଷ୍ଟଥ୍ୟ ନରକାଶ
ଅନୁତମନ୍ତ୍ରର ଅନ୍ତକାଶ ହୋଇଥିଲୁଛି,
ଏଥରେ ତନେମାତ୍ର ସଦେହ ନାହିଁ ।
ବୌବ ଶାହରେ ଏହିପର ଅନୁତମନ୍ତ୍ର-
କାରଣୀ ଜୀବନ୍କାଳ କ୍ଷେତ୍ର ନାଶଦ୍ଵୀ-
ବର ବିଚରଣ ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ସେମାନେ ଜୀବନରମା ଓ
ଚରଣ-ମାହାତ୍ମ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଖାନ ଅଧିକାର
କରିଥିଲୁଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ବାରାତଦ୍ଵୀର
ବିଚରଣ ପାଠକଥାକାଳ ପକ୍ଷରେ ସୁପାଠୀ ହେବ
ବୋଲି ମନେ କରି ତାହା ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରଦ୍ୱାସୀ ହେଲି ।

ଶୁଭ ଚାଗେ ଧନ୍ତାତ୍ୟ ଶୃଦ୍ଧର କନ୍ୟ । ଭଗବାନ୍
ଟାକିଥିରୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ସମ୍ପାଦର ଅଷ୍ଟା-
ଗନ୍ଧ, ଭୋଗକଳ ସର ଅସ୍ତ୍ର, କାମଭେଗର କୁଣ୍ଡଳ
୧୦୦ କାମପରିଦ୍ୟାଗର ସୁଫଳ ହୃଦୟରୁପେ ଉପଳବ୍ରି
କରିଥିଲେ । ସମ୍ପାଦ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅଛ ଆସନ୍ତି ହେଲା
ନାହିଁ ।

ଦୂର୍ବ-ଜନ୍ମିତ ପୁଣ୍ୟକୁ ଶୁଭ ଅଷ୍ଟାଧାରୀ ଶୃଦ୍ଧ-
କରଣେର ଆଧାର ହୋଇ ସମ୍ପାଦର ନୟନପିଲକା
ଦେଖିଥିଲେ । ପ୍ରତାମାତାଙ୍କର ସେ ଏକମାତ୍ର ସଙ୍ଗାଳୀ
ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଦିନେ ଦେହ ଓ ଯତ୍ନ ଯୋଗୁ
ଦ୍ଵାରା ତତ୍ତ୍ଵକାଳ ବୁଲି ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ଦିନ ଅଦ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାନା ତାଙ୍କର ନାମ ଶୁଭ ଦେଇଲେ ।
ଦିନକ ନାମର ହାର୍ଦିକତା ପ୍ରକୃତରେ ସେ ହାର୍ଦିକ
ରହିଥିଲେ । କୌଣସି ଶୁଭ-ଦେଖିନରେ ଲୋକମନ୍ଦକ
ମନେର ଯେତର ଅନ୍ଦର କାହିଁ ହୁଏ, ଶୁଭଙ୍କ ଦେଖି
ଦେଖି ଆନନ୍ଦକୁର ହେଉଥିଲା । ଦେଖେବୁଟି ହେବ
ହେବ ଶୈଖକ ଶୃଦ୍ଧକଣ୍ଠ ଓ ଶୃଦ୍ଧଗରିମା ହେବୁ ତଥିବେ
ଦେଖିବେ । ଶତ ଶତ ରଜକୁମାର ଓ ଶୈଖି-
ମ୍ରିମାନଙ୍କ ଶୃଦ୍ଧକ ଦେଖିବୁଥିଲା ନିମିତ୍ତ
ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଦେଖିବୁଥିଲା ।

ହେଲେ । ଅରୁକମୟ ଧନ-ଚନ-ଯୌବନ ସମ୍ମ ନା
ସୁବକମାନେ ତାଙ୍କର ପାଣିରୁହଣ-ଆଶାରେ ଆଶାନ୍ତିର
ହେଲେ । ମାତ୍ର ସମସ୍ତକ ଅଶା ନିରଶାରେ ଦଶିତ
ହେଲେ । ଯାହା ତୁଳଦ୍ୟରେ ବିବଞ୍ଜନର ଦମଳ କ୍ରେତା
ଦିମେ ଦିମେ ପ୍ରକଟିତ ହେଉଥିଲା, ଯାହା ଦଶରେ ପାର୍ଥବ
ପୁଷ୍ପୋଭଗ୍ୟ କାକବିଷ୍ଣ୍ଵା ଭୁଲି ହେଲୁ ।

ଶୁଭ ସମ୍ପାଦର ନିରାକୁର ବିରଦ୍ଧନ ଲାଗି
ଆବତ ହେବାପାଇଁ କ୍ଷମେତି ସମ୍ମତ ହେଲେନାହିଁ ।
ଅଳ୍ପକ କାନ୍ଦ-ଭୋଗରେ ଜଳାଞ୍ଜଳ ଦେଇ ନିଷାମଧନ-
ପ୍ରତିପାଦନରେ ମନ ବଳାଇଲେ । ପିତାମାତା ଗତ୍ୟକର
ନ ଦେଖି ଶୁଭଙ୍କ ଜଣେ ପର୍ଯ୍ୟାସିନଙ୍କ ଆଶମକୁ ଦେଖି-
ଗଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସ-ମହିରେ ସନ୍ଧିତ କରଇଲେ ।

ସେହି ଆଶମରେ ସର୍ବତା ଲୋକହମ ଗମ ହେବୁ ଶୁଭ
ସେଠାରେ ନ ରହି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜନ ହୋଇରେ ଅମ୍ବ-
ବନରେ ଏକାକୀ ବାସ କଲେ ।

ମଧ୍ୟରଙ୍କ ବିମ୍ବାର ଦେଖୁବନ ନ ମକ ପ୍ରମେତ
ଉଦ୍‌ଦେଶକୁ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଶିଖ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭାଷ୍ଟ
କରିବା ନିମନେ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ରଜବେବେବେ
ଜବକଙ୍କର ଗେଟିଏ ମନୋହର ଅମ୍ବକାନନ ଥିଲା ।
ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେ ହତ୍ୟା ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଦାନ କରିଥିଲା ।
ମଧ୍ୟ-ରଜଧାନୀ ରଜରୁହରେ ଥକା ବେଳେ ସେ କେବେ
କେବେ ବେଳେବନରେ ଏବଂ କେବେବେଳେ ଜବକ-
ଙ୍କର ଅମ୍ବକାନନର କିମ୍ବା ଅକ୍ୟ କୌଣସି ଅଶମରେ
ବାସ କରୁଥିଲେ ।

ରଜରୁହର ଶୈଖୀ-ଶୈଖକ, ଅନାଥପିଣ୍ଡି ଶୈଖୀ
କୋଣକ-ରଜଧାନୀ ଶ୍ରୀରାମରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ।
ସେ ଜବକୀ ଦରକୁ ଦୁରିବକୁ ଯାଇ ରଜରୁହରେ
ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଦେଖିବାପୁତ୍ର ନନ କରି ଧର୍ମ ହେବନେ
ଏବଂ ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀରାମରୁ ଦେବାନନ୍ଦ ଅନ୍ତରୁକ୍ତକିରି
Digitized by srujanika@gmail.com

ଜେତଦନ ପ୍ରସୁତ କଲେ । ସେହି ନେତବନ ବୁଦ୍ଧି-
ଦିବଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଲକାଶେଷରେ ପରିଶର ହୋଇଥିଲା ।
ଗଜମୃଦ୍ର ତାଙ୍କର ଆଦି-ଲକା-ଶେଷ, ଜେତଦନ ମଧ୍ୟ-
ଲକା ଶେଷ, ଏବଂ କୁଣ୍ଡଳିନଗର ଶେଷ ଲକା-ଶେଷ
ଥିଲା ।

ଉଗବାକ୍ ବୁଦ୍ଧିଦେବ ଘଜଗୁହ ଦରିଦ୍ୟାଗ କରିବାରୁ
ଜବକଙ୍କର ଆସୁବନ ନିର୍ଜନତା ପ୍ରାୟ ହେଲା । ଶୁଭ ସେହି
ନେହୁନ୍ୟ ଶ୍ଵାନରେ ସାଧନ-ନିରତା ହେଲେ । ବୁଦ୍ଧିଦେବ-
କର ଚରଣ-ରେଣୁ-ପୃତ ଆମ୍ବକାନନ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଆହିମ-
ମୁଳୀ ହେଲା । ସେ ଖାନାବସ୍ତାରେ ଦିନରାତ ଅତିବାହିତ
କଲେ ।

ବଦ୍ରକାଳ । ବଦ୍ରକ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ସନ୍ଧାର
ରମଣୀୟତା କବିକଳନାଟକ । ସୁଦ୍ଧାଶୀର୍ଷ ଆସୁବନ
ନେହୁନ୍ୟନ୍ୟ, ନିଷ୍ଠକୁ ଓ ନାରବ । ମଳୟାନଳ-ଦୟ-
ଶୁଳିତ କୋମଳ ଆମକଶଳଦ୍ୱାର ମର୍ମରଶବ ସେହି ନିଷ୍ଠ-
ଚଢାକୁ ସମୟ ସମୟରେ ବିନୋରବ କରୁଥିଲା । ଗନ୍ଧ-
ବହୁର ନାସର୍ଦର୍ଶକାସ ସୁନ୍ଦରେ ଦିପଦିଗ ସୌରରତ
ଛେଇଥିଲା । ଆମକଶଳଦ୍ୱାର ସୁନ୍ଦରେ ପ୍ରାଣିବର୍ଗ ଉନ୍ନିର ।
ପ୍ରକୃତ-ଦେବ ଆଜି ସୁନ୍ଦର ପସର ମେଲ ଦେଇ
ଜନଶ୍ରଦ୍ଧିକୁ ବିମୁଗ୍ର କରୁଥିବନ୍ତି, ମାତ୍ର ଏହି ମନ୍ୟ-
ପ୍ରାଣମୁଦ୍ରକ ସା ମଳୟାନଳ ତାପ୍ତ ପନ୍ଥରେ ଅଳିନ, ଅସ୍ତ୍ରୀ ।
ତପ୍ଯାତୀ ଏହି ସଂପ୍ରାୟ ପ୍ରାକୃତିକ ସୁତମରେ ଚିମୁନ୍
ଦୃଥିନ୍ଦ୍ରିନ୍ଦ୍ରିୟ । ସେ କୁନ୍ତାନନ୍ଦରେଥାସ୍ତାନନରେ ବିଶେଷ,
ସ୍ଥିପ୍ରତ ଭାଙ୍ଗେହି ଭାନ୍ଧେତ ନାହିଁ । ନିର୍ଜନତା ହିଁ
ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ଏହି ପଦିତ ଆସୁକାନନର ପାଦଦେଶ
ଧୌତ କର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଦ୍ୟୋଗୁଣ କଳକଳ ରବ-
ଛିକରେ ଜର୍ଜିଷ୍ଟାବର ପଦିତ ଶୁଣଗାନ କର ପ୍ରବା-
ହିଥା । ଅଳିରଦ୍ୟାଗା । ତପ୍ଯାତୀଣ ଶୁଭ ଧାନଭଜାନେ
ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକାଶନ କରିବାକୁ ସେହି ତପ୍ତମର ତଟ-
ଦେଶର ଉଦୟେଇ ହେଲେ ।

ଶୁଲକ ପାଣିପ୍ରାୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି
ତାଙ୍କର ସେହି ମହିତ ଜୀବଦଶ ଓ ଜର ଆଦର୍ଶର ବିଷୟ
ଅଚରଣ ହୋଇ ଭଣ୍ଡ-ବନମୁସକରେ ନମ୍ବାର କର-
ଦିବ କାହିଁ-ପ୍ରକାଶରୁ ନିର୍ଜନ ହେଲେ । ଏବଂ କେହି କେହି
ତଟ ଧର୍ମଭାବ ଦେଇ ତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳକାନନା କଲେ ।
ମାତ୍ର ଜୀବ ମୁଦ୍ରକ ତାଙ୍କୁ ଭାଲୁ ପାରିଦେନାହିଁ । ସେହି

ୟୁବକଙ୍କ ହୃଦୟାସନରେ ଶୁଭଙ୍କ ବୁପଲାବଣ୍ୟ ଏହି
ଇନ୍ଦ୍ରବିରବିନନ୍ଦତ ନେତ୍ରଦୟ ଏପରି । ଜୀବନ୍ତ ଶବରେ
ଅଙ୍ଗିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ସେ ଶତ ଚେଷ୍ଟା କଲେହେଁ
ତାହା କୌଣସିରୁପେ ଅନ୍ତହିର୍ଭ ହେଲନାହିଁ । କାଳନିକ
-ପ୍ରଣୟ-ହିତୋଳରେ ଯୁବକ ସବଦା ଦୋଦୁଲ୍ୟମାନ
ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ; ଶ୍ଵରନରେ ଏବଂ ସ୍ଵପ୍ନରେ ଶୁଭଙ୍କ
ବୁପରଶ୍ଵ ସନ୍ଦର୍ଭ କର ଯୁବକ ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହୋଇ-
ଗଲେ । ସେ ସବଦା ଏହି ତଙ୍କାରେ ମୟ ହେଲେ ଯେ,
ଶୁଭ ଏପରି ଅଲୋକକ ବୁପରଶ୍ଵର ଅପବ୍ୟବହାର
କାହିଁକି କରୁଥିଲା । ବାରତର ବୃଷ୍ଟିଧାର-ପାନାର୍ଥୀ
ଗୁରୁକ ପ୍ରାୟ ସେ ଶୁଭଙ୍କ ପାଣିପ୍ରାୟମାନରେ
ଆଶାନ୍ତିର ହୋଇ ଶ୍ଵାସାୟ ତାହାଙ୍କର ଅନୁସରଣ
କଲେ । ତପସ୍ତିମା ଶୁଭ ତାହା କିଛି ମାତ୍ର ଜାଣି ପାଇ-
ନଥିଲେ ।

ସେହି ନୌଶରଣ-ଜର୍ଜିର ଶେଷୀ-ପୁରୁଷ ନାମ
ଶୀତକ । ଶିଶ୍ୟୀର ଅଙ୍ଗରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିବାରୁ
ତାହାଙ୍କର ପାର୍ଥବ ଶେରିଜିଷ୍ଟା ଅଭାବ ବଳବତ୍ତ ଥିଲା ।
ଶୁଭଙ୍କ ଶୀରୁପରେ ପାଇଲେ ତାହାଙ୍କର ପାର୍ଥବ ସ୍ଥାନ
ପୁଣ୍ଯ ହେବ, ଏହି କାମନାର ବିଷବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଯୁବକ
ଅହରହ ଶୁଭରୁଦିଶୀ ମଧ୍ୟତକାର ପଣ୍ଡାତ ଧାବନରେ
ବ୍ୟାସର ହେଲେ, ବନ୍ଦକାଳ ଦିବାରମ ଶୁଭଙ୍କ ଅନୁରତା
କଲେହେଁ ତାହାଙ୍କୁ ନିଜର ମନ୍ଦାବେଦନା ଝାଇନେ
କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇନଥିଲେ ।

ଏବେକାଳ ପରେ ଆଜି ସେହି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପୁରୋଜ
ମିଳିଲ । ଶୁଭଙ୍କ ଏକାକିମ ନଥ-ତଟରେ ଦେଖି ଦୃଢ଼-
ମନ୍ଦରେ ତାହାଙ୍କ ସମ୍ମାନଶ୍ରୀ ହେବାକୁ ପ୍ରାୟମାନ ହେଲେ ।
ଇତିପ୍ରେସେ ସେ ସମ୍ମନସ୍ତନରେ ଶୁଭଙ୍କ ପ୍ରମନ୍ୟ
ଦେଖି ଦିଲ୍ଲିତ ହେଲେ; କାରଣ ସେ ଭାବରୁ ତାହାଙ୍କ
ଆକାଶ ସମ୍ମନ୍ୟରେ ଶୁଶ୍ରୁତୁ ଶକ୍ତିର ଭାବ ତୁଳିତୁରାତ
ଦେଖି ଅଖର ଆହୀୟାନ୍ତିର ହୋଇ ଭାବିଲେ.
ମଧ୍ୟକ ର କଣ ଅନ୍ୟା ନ୍ୟ ସମ୍ମ କୁ ତ୍ୟା ର ରୁ
ନାନୋପୁକିନନ୍ଦତ ଆକାଶକୁ ଭାବର ଦୁଃଖଜାନ ଦିଲ୍
ଦିଲ୍ଲିରୁ ମଧ୍ୟ ଆହରଣ କରିବା ନାହିଁ ବାହୁଲ ହୋଇ-
ଅଛୁ ! ପୁଣି ତାହାଙ୍କ କଣ୍ଠ ସମ୍ମାନକୁ ଯାଇ କିମ୍ବାତ
ସୁଷ୍ଟିମରେ ଶୁଶ୍ରୁତୁ ଶୁଶ୍ରୁତୁ ରବ କରିବାର ଦେଖି ଶାରିକ
ମନେକଲେ,— ମୋର ଦୃଷ୍ଟି-ପ୍ରେସେ ତାହାଙ୍କର କଣ୍ଠ-
ଗୋଟିର କରାଇଥିଲୁ କି ? ଯୁବକ ବାହୁଲକାରୀ ଏହି

ଶ୍ରୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ' ଶୁଭଜିର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କହିଲେ, "ହେ ଶୁଭଜୀ ! ତୁମେ ଏକାକିନୀ ଏ ବିଜନ ସ୍ଥଳରେ କାହିଁକି ବାସ କରୁଅଛ ? ତୁମ ପରି ରୂପ-ଲୁଚଣ୍ଦର୍ମନୀ ଯୁବତର ବାସୋପଯୋଗୀ ଏ ଶ୍ଵାନ ନୁହେ ।

ଶୁଭ ହଠାତ୍ ମନୁଷ୍ୟର କଣ୍ପୁର ଶୁଣି ତମକି ପଡ଼ି ମୁଖୋଶ୍ରେଣନ କରି ଶାବକଙ୍କୁ ଦେଖି ଭୟକତି କଣ୍ଠେ କଣ୍ଠରେ ପରୁରିଲେ, "ଆଠଣ କିଏ ? ଏପରି ସମୟରେ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାର କାରଣ କଣ ? ଆଠଣ କଣ ହସାରର ଶାବୁ ଯାତନା ଦୁଶ୍କରଣାର୍ଥୀ ଏବଂ ଶାନ୍ତି ଲୁଭାର୍ଥୀ ଏହି ବିଜନ ସ୍ଥଳୀକୁ ଆସିଛନ୍ତି ? ଲୋକାଳୟ ମୋର ସାଧନ-ଭଜନ ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ତରୟ ହେବାରୁ ମୁଁ ଏହି ଜନପ୍ରାଣିଶୁନ୍ୟ ଅମ୍ବକା ଜନର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଅଛି ।"

ଏହା ଶୁଣି ଶାବକ କହିଲେ,-"ଉଦ୍‌ଦେ, ମୁଁ ଯେଉଁ ମନୋବେଦନାରେ ରୂପାନଳସମ ଦହନ-କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରୁଅଛି, ସେହି ଯାତନାର ଅବସାନ ନିମିତ୍ତ ରୁମ୍ର ଶରଣ-କାନ୍ତି ହୋଇ ଏ ସ୍ଥାନକୁ ଅନ୍ତିଶ୍ରୀତି । ମୋର ମନୋ-ବେଦନା ଜଣାଇବାର ଏ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ ମନେ କରି ତୁମ୍ଭ ସମୀପରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଅଛୁ । ଦଦ୍ମା ବହି ତିବଣ କଲେ ମୁଁ ଧନ୍ୟ ହେବ । ମୁଁ ଶୈଶ୍ଵରୀଯୁଦ୍ଧ ଶାବକ, ଦୁଇର ପାତ୍ରିଗ୍ରହଣ-ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅଟେଁ ।"

ଶୁଭ କହିଲେ, "ଉଦ୍‌ଦେ, ମୋ କେବି ମୁଣ୍ଡିମେତ୍ରକା ଟେରିକ-ବଟ୍ଟ-ପରିହଟା ଶ୍ରୀମତୀ ରଖାରଣୀର ଆଠଣ ପଶିପ୍ରାର୍ଥୀ, ସଥଳଗି ମୁଁ ଯପୁରେବକାହିଁ ସୁଖ ହେଲି, ମାତ୍ର ଯେମତୋ କାନ୍ଦୁତେ ସୋକୋ, ଯେମତୋ କାନ୍ଦୁତେ ଭୟୁଁ । ଯେମତୋ ବିଦ୍ୟମୁଦ୍ରୟ ନନ୍ଦ ସୋକୋ କୁଟୋ ଭୟୁଁ ।

ପ୍ରେମରୁ ଶୋକ ଜାତ ହୁଏ, ପ୍ରେମରୁ ଭୟ ଉପରେ ଉପରେ ହୁଏ । ମେ ପ୍ରେମରୁ ମୁଢି, ତାହାର ଶୋକ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଭୟ ମଧ୍ୟ କାହିଁ ।"

ଏହି ସତ୍ୟକୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାଣନ୍ତି, ସେ କଣ ଏହି ତୁଳି ପ୍ରେମ ଓ ବିନ୍ଦୁକ କାମର ଆଶ୍ରୟପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବେ ? ଅଳିକ କାମର ବଶବର୍ଧୀ ନ ହୋଇ ଯେବେ ପଦିଷ ପ୍ରେମ ଓ ମେହିସ ଘରରେ ଜଗହକୁ ପୁଣିତ କରାନ୍ତି, ତେବେ ତିଷ୍ଠୟ ଅତୁଳନ୍ୟ ସୁଖଶାନ୍ତି " ଓ ଦିବ୍ୟ ପ୍ରାତିର ଅଧିକାରୀ ହେଉଗାରିବେ ।

ଶାବକ କହିଲେ,—"ଉଦ୍‌ଦେ, ଯାହା ହେଲି ତାହା

ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ଏହା ତମୟୁଷାପେକ୍ଷା । ଅଗ୍ରେ ସାଥାର ସୁଖ ଅନୁଭବ ନ କର, ତିଥିରେ ବିବତ ନ ହେଲେ ବ୍ୟକ୍ତିନନ୍ଦ ଲଭ ହେବା ବିଭିନ୍ନା । ତୁମେ ମୋର ଅନ୍ତରେ ରକ୍ଷା କର ଗର୍ହଣ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରତିଗାନକରେ ବ୍ୟକ୍ତି ହୁଅ ।"

ଶୁଭ କୁଠିତ ହୋଇ କହିଲେ,—" ତୁମେ ମର୍ଜନ, ମୋହାନ୍ତି, ଓ ଦୁଶ୍କରାଜ; ଜଳନ୍ତିମରେ ମୁଗଦୃଷ୍ଟାର ଅନୁଧାବନ କରୁଅଛ; ଅଗ୍ରିରେ ପଦଙ୍ଗ ଧାସ ଦେବା ତୁମ୍ଭ ତୁମେ ତୁଳି ନାଶ୍ଵରେ ଦେଖିଲୁ ହୋଇ ଦୁର୍ଲଭ ମାନବ ଜନବ ସାଥ୍ୟକତା ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବି ? ହାୟି ? ଅକ ପୁରୁଷ, ଲୁବଣ୍ୟ ମୋହରେ ପଡ଼ି କାଳଭୁଜ-ଜିମାକୁ ଆଲାଙ୍କନ କରିବାକୁ ଉତ୍ସୁକ ? ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତାନତ ଲଭ ପାଇଁ ରୁଷି ଓ ମହିମାନେ କଲେ କଲେ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତପସ୍ୟ କରୁଅଛୁ, ତୁମେ ତାହାର୍ଥି କର; କାଣ୍ଡର ଦୌର୍କର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ମୁଗୁ ହୋଇ ଏହି ଦୁର୍ଲଭ ମାନବ ଜନକୁ ବୁଥା କର ନାହିଁ ।

ମାତା ଯଥା ନିଦଂ ପୁଅ, ଆୟୁଷା ଏକ ପୁଅ ଅନୁରକ୍ଷଣ, ଏକମି ସବୁଭୁତେସୁ ମାନନ୍ତ ଭବସେ ଅଦରିମାଣଂ ।

"ମାତା ଯେପରି ନିଜର ପ୍ରାଣ ଦେଇ ତାହାର ଏକମାତ୍ର ପୁନକୁ ରକ୍ଷାକରେ, ସେହିପରି ତୁମେ ତମ୍ଭ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିଜ ତୁମ୍ଭ ଜୀବ କର । ପୁନି ପ୍ରତି ମାତାର ଏଠାର ତେବେ ଯେ, ଧେ ନିଜ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ମୁଖେକବଳରୁ ସନ୍ତାନକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ମାତୃଭାବ ପୋଷଣ କର । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଜ ପୁନି ତୁମ୍ଭ ହେତୁ କର ।"

ଶାବକ,—"ମୋର ହୃଦୟ ତେବେଦୂର ଉଦାର ନ ହେଲେହେ ମୁଁ ବିଶ୍ଵଦେମର ପରିମାଣ କେତେ ତାହା ଜାଣେ । ଆଗ୍ରା କେହି କଦାପି ନିଜର ପୁନି ତାର ପୁନକୁ ପ୍ରେମ କରିପାରେ କି ? ନିଜର ସୁଖ ଓ ସ୍ଥାନ୍ଦ୍ୟ ପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୁଷ୍ଟି, ଦରନିମନ୍ତେ କେହି କଦାପି କିଛି କରିଅଛୁ କି ? ତୁମେ କାହିଁକି ଏହି କଠୋର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କରୁଅଛ ? ସାମାରକ ସୁଖଠାରୁ ବଳ ଏଥରେ କଣ ସୁଖ ଲଭ ହେବ ? ଅଳିକ ସୁଖ ଲଭ ଆଶାରେ ପକ୍ଷକୁ ସୁର୍ଯୁ ତୁମେ କାହିଁକି ବହୁତ ହେଉଅଛ ?"

ଶୁଭ,—"ହେ ଶାବକ,— ପ୍ରକୃତ ସୁଖ କାହିଁରେ ମିଳେ, ତାହା ତୁମେ ଜାଣନ୍ତି । ସାଥର ଯଣିକ ସୁଖକୁ ତୁମେ

ପ୍ରତି ସୁଖ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କର, ମାତ୍ର ତାହା ନୁହେ । ଲିଶେ-ଲିଶେ ଦିଶା ନିବାରଣ ହୋଇପାରେ କି ? ମଦକଦିବ୍ୟ ସେବକୁ କରି ମଦଦ୍ୟ କରିବି ଦୃଷ୍ଟି ହୃଦୟାନ୍ତି, ଦରଂ ଦରିମାଣେର ଦୃଷ୍ଟି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାର କାମନାର ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । କାମାର୍ଥର ଦୃଷ୍ଟି ଆବୋଦ ଦ୍ଵାନାଟି; ସେ ଯେତେ କାମ ଭେଗ କରେ, ତାହାର ତେତେ ଭେଗେଛା ଦୃଷ୍ଟି ପାଏ । ଭେଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ, କେବଳ ଚ୍ୟାଗରେ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ଦୃଷ୍ଟି !”

ଶୀରକ କହିଲେ,—“ମୋର ଏହି ତହୁକୁନରେ ପ୍ରଢୋଜନ ନାହିଁ । ଯହିଁ ପାଇଁ ବାତୁଳ, ତାହା ନ ପାଇଲେ କଦାୟି ମୁଁ ସୁଖୀ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯାହା ପାଇବା ଆଶାରେ କଠୋର ସାଧକାରୀ, ତାହା ପାଇଲେ ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ହେବନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା ପାଇବା ପାଇଁ ଏତେ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରିଅଛୁ ଓ କରୁଅଛୁ, ତାହା ନ ପାଇଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଚିରଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରଖିବ । କଗର କୌଣସି ବସ୍ତୁରେ ମୋର ଦୃଷ୍ଟିସାଧନ ହୋଇନାହିଁ ।

ଶୁଭ୍ର କହିଲେ—“ଆସ, ତାହାହେଲେ ତୁମେ ତୁମର ଅରଳେଷିତ ବୟସ ପାଇବା ପାଇଁ ଯଦି କର । ସୁରେ କାରଣ ଅନ୍ତେଷ୍ଟି କରିବାରେ ଶୁଣି କରନାହିଁ । ମୁଁ ବର୍ଷମାନ ନିଦୟାୟ ହେଲା ।”

ଶୀରକ କହିଲେ,—“ତୁମେ ଯିବ କେଉଁଅଛେ ? ତୁମ ମୋର କାମ୍ୟବ୍ୟୁ । ତୁମକୁ ଲିଭ କରିବା ଲିଖି ମୁଁ ଏହାକାକୁ ଆସିଥିଛି । ତୁମକୁ ପାଇଲେ ମୋର ଅସ୍ତ୍ର-ବ୍ୟୁ ଲିଭ ହେବ ।”

ଶୁଭ୍ର ଘୁବକର ଅରିପ୍ରାୟ ବୁଝି ତନ୍ମାନଗ୍ରୂ ହେଲେ । କିମ୍ବଦ୍ଵିକ ଲିପଟର ଆଶ୍ରୟ୍ୟାନ୍ତି ହୋଇ କହିଲେ—“ମୁଁ ତୁମର କାମ୍ୟ ବ୍ୟୁ ! ଏହି ମଳନୂଷଦୃଷ୍ଟି ତନେମୟ ଶର୍ଷର ତୁମର କାମ୍ୟ ବ୍ୟୁ କେବେ ହୋଇପାରେ । ସୁବକ, ତୁମେ ମହା ଭୁମରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ନବହାର ଭେଦ ଯେଉଁ ଶର୍ଷରରୁ ସବଦା ମଳ ନିର୍ଗତ ହେଇଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରେ ତୁମର ଏତେ ହୃଦ୍ବା କାହିଁକି ? ତାହା-ଲିଗ ତୁମେ ବାତୁଳ କିଆଁ ?”

ଶୀରକ କହିଲେ, “ତୁମର ନିକୋପୁଳବିନନ୍ଦିତ କିମ୍ବଦ୍ଵିଯ ମୋର ହୃଦୟ-ପଳିନରେ ସଦା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।

ତହୁରେ ମୋର ଚିତ୍ର ସତତ ଆକୁଣ୍ଡ । ସେହି ଅଭିନ୍ନ ବ୍ୟୁ କି ପାଇବା ଯାଏ ମୁଁ ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇ ନଗାରେ ।”

ଶୁଭ୍ର,—“ଆଜ୍ଞା, ତୁମର ଅଭିନାଷ ଅବାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ତୁମର କାମ୍ୟ ବ୍ୟୁରୁ ତୁମକୁ ବହୁତ କରିବା ମୋର ଧର୍ମ ନୁହେ । ତୁମେ କିଛିନ୍ତଣ ଅପେକ୍ଷା କର, ମୁଁ ନଗରୁ ମୁହଁହାତ ଧୋଇ ଆସେ ।”

ଶୀରକ ଆଶା-ଲିତାରେ ବସି ତୋତୁଲିମାନ ହେଲେ । କିମ୍ବଦ୍ଵିନଶ ପରେ ଆଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ, ଏହା ଶବ୍ଦ ଆନ୍ଦର ହେଉଥିଲେ, ଛଣ୍ଡ ଶଶେ ତାଙ୍କ ଶର୍ଷର ପୂର୍ବକତ ଦେଇଥିଲେ । ସୁଖବର୍ତ୍ତନ୍ୟର ସ୍ଥାନ-ଦର୍ଶନରେ ସେ ଆଦୁକ୍ଳନମୁକ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ଶୁଭ୍ର, କିଛିନ୍ତଣ ପରେ ଫଳର ଆସି ଶୀରକର ସମୀକ୍ଷାବର୍ଷୀ ହୋଇ, “ତୁମର କାମ୍ୟ ବ୍ୟୁ ଗ୍ରହଣ କରେ” ବୋଲି କହ ସେ ଘୁବକ ହୃଦୟରେ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଚମ୍ପକୁ ଅର୍ପଣ କରେ ।

ରହୁରକ୍ଷିତ କୋମଳ ମାଂସଟିକୁ ହାତରେ ଧରି ଶୀରକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶତ ହେଲେ । ସେ ଶୁଭ୍ରର ଗୋଟିଏ ଚମ୍ପକୁ ଏହର ଶବରେ ହତାତ୍ପାର ଉତ୍ସବିହଳ ଚିତ୍ରରେ ଶୁଭ୍ରର ମୁଖକୁ ଗୁହଁ ରହିଲେ । ଗୁହଁ ଗୁହଁ ଶୁଭ୍ର ପାହାର ଅପର ଚମ୍ପକୁ ଉପାଟନ କର ପୁନରମ୍ବୁ ଘୁବକ ହୃଦୟରେ ଅର୍ପଣ କରି କହିଲେ—“ତୁମେ ଯେଉଁ ଅରଳେଷିତ ବ୍ୟୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଏତେ ଲକ୍ଷା-ଯୁଦ୍ଧ ହେଉଥିଲୁ, ତାହା ଅଧ୍ୟନା ପାଇଲନ ହାତୁମାନ ପରମାନନ୍ଦରେ ତାକୁ ଦେନ ବିଦାୟ ହୃଦୟ । ଉପବାକଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମାବରେ, ତୁମେ ଏହା ଶବ୍ଦ କରି ପ୍ରକୃତ ସୁଖର ଅଧିକାରୀ ହୁଅ ।”

ତପସ୍ତିନାର ଏଭଳ ହୃଦୟବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରାର୍ଥନା ଶୁଭ୍ରର ଏହି ଅମାନୁଷିକ ପ୍ରାର୍ଥନାଗରେ ସେ ଅଣେବ ଚମଜିତ ହୋଇ ଶବ୍ଦିଲେ, “ଶୁଭ୍ର କଣ ମାତ୍ରିଷ ନା ଦେଖ !”

ସହସା ତାଙ୍କର ମୁଖ ବିବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଗଲ । ସେ ଅନୁଭାବ ଓ ମନ୍ତ୍ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ହୋଇ ତୁମରେ ହୃଦୟମୁକ୍ତ ବୁକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ପଡ଼ଗଲେ । ମୁହଁତ ଅଭ୍ୟାରେ ନିଜକର ଶର୍ଷର ତଥା ଦର୍ଶନ କରି ଅନ୍ତର ପିଣ୍ଡ ହେଲେ । ପ୍ରକାଶ କାହିଁବେ କହିଲେ, “ତୁମେ

ମାତ୍ରନ କିଏ ? ତୁମେମାନେ କଣ ଯମଦୂତ ? ମତେ କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ସେଇ ଯାଉଥିଲ ? ମୁଁ କିଛି ଅନ୍ୟାୟ କହିନାହିଁ । ଏ କଣ କୁମୀପାକ ନରକ ? କାହିଁକି, —ଅନ୍ୟାୟ କଣ ମୋର ପ୍ଲାନ ନାହିଁ ? ହଁ, ମୁଁ ବୁଝିଲୁ, ଯେଉଁ ଦୁରୁଷମାନେ ପରଦାଇଗମୀ, ଯେଉଁ ସ୍ଵା ବ୍ୟର୍ଣ୍ଣଣୀ, ପେମାନଙ୍କର କୁମୀପାକ କୁଣ୍ଡଳ ରତ୍ନୀକ ପ୍ଲାନ । ଦେହ ପ୍ଲାନ ମୋ' ପଶେର ଉପସୁକୁ; କୋହିଲେ ମୋର ନାତର ପ୍ରାୟୁଷିତ ହେବନାହିଁ ।”

ଶୁଭ ସେ ପ୍ଲାନ ତ୍ୟାଗ କରି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସନ୍ଧା-
ଦିନ ସହ ଚିତ୍ତ-ବନାରମ୍ଭରେ ଯାତା କଲେ । ଦିନେ
ଅପରାହ୍ନ ବେଳେ ଭଗବାନ୍ ବୁଦ୍ଧଦେବ ବିଶ୍ଵଟ ସମ୍ବର
ଧର୍ମାର୍ଥଦେଶ ଦେ ଉଥ ବା ବେଳେ, ଶୁଭ ସେହି
ହେଲାର ଦୋରଣ-ଦଶରେ ଉପସୁକ ହୋଇ । ତାଙ୍କର
ପ୍ରଦତ୍ତନା ଲଞ୍ଜ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ବୌଦ୍ଧପରକ
ଅଳ୍ପ ଏହି ସନ୍ଧାବ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଜଣାଇବାରୁ, ଶୁଭକୁ
ପ୍ରତି ମନ୍ତ୍ରରୁ ଯିବାପାଇଁ ସେ ଅନୁମତ ଦେଇଲେ । ଶୁଭ

ସେ ମହରେ ପ୍ରଦେଶ କରି ଅଧିଶାର ଅତ୍ୱକାହାଟୀ
ଦେଖାରେ ଅଧେୟାତାଳ ବର୍ଣ୍ଣନ କଲେ । ସମ୍ବର ତାହା
ଶୁଣି ତାଙ୍କ ସାଧୁବାଦ ଦେଇ ଏହି ଆର୍ଣ୍ଣବାଦ କଲେ
ଯେ, ତେବେ-ତମ୍ଭେ ପରବର୍ତ୍ତରେ ବୁନ୍ଦର ଦିଦ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଲୁହ
ହେଉ । ଶୁଭ ତତ୍ତ୍ଵାତ୍ ଦିଦ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଲୁହକଲେ ।

ଶୀରକ ବହୁବିଶ ସେହି ପ୍ଲାନର ରହି କଷ୍ଟ ପାଇଲେ ।
ମୁଁଭାଇ ପର ବାହି ହୋଇଥିବାର ଦେଖିଲେ ।
ଦେବେବେଳେ ଅମ୍ବକ ଜନଶୁନ୍ୟ । କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା
କରିବା ଆଶରେ ଶୁଭର ଆନ୍ଦୂଷଣ କଲେ, ମାତ୍ର
ବିଷଳ-ମନୋରଥ ହୋଇ ଗୁହକୁ ଫେର ଆଦିଲେ ।
ସେ ଏହି ବିଷୟ ତିଥାମାତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ତର ଦିନ
ଲାଗେ ଗୁହ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ତୁମ୍ଭେ ତାଙ୍କର କୌଣସି
ସମାତ ଆଉ ମିଳିଲାନାହିଁ । କିନ୍ତୁକାଳ ପର ଶକ-
ପୁନରେ ତାଙ୍କୁ ଉଷ୍ଣଲୁହରେ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ କିମ୍ବା
ମରିବାର ଲୋକେ ଦେଖିଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ କାନ୍ତରୂପଗୁପାଦ ଶାଠିଆ ।

ସମ୍ବନ୍ଧ ଜନମ,
ସପଳ ଜୀବନ,
ମୁଁପର; ଭରତ ରମ୍ଭା ।
ମୋ' ତ୍ୟାଗ ସୁଖ୍ୟ
ବହିଷ୍ମିତ୍ତ ଗୁଣେ
ମୋହନ୍ତି ନିଶ୍ଚିନ୍ଦନ ଧରଣୀ ।
କାମାନର ପାଦ,
ନାରୀନେ ଆଦର,
ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ରୀପନ କାମ୍ପା-ଜନମର,
ବିଷ୍ଣୁ-ଶର୍ମାନେ ମୁଁ
ମୁଁ ଦୁଃଖା ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ବୁଦ୍ଧା ।

ପଢ଼ୁଛି କୁନ୍ତେ, ମୋ' ନିଦ୍ରାର୍ଥ ପଦା,
ପରମ-ଶତ୍ରୁ ମୋ' ଜୀବନେ ଗୁଣ୍ଡା ।
ବୈଧବ୍ୟ-ବସ୍ତାନ ତିଥାର ଦହୁନେ
ମୁଣ୍ଡିମତୀ ଧର୍ମଧାରଣୀ ।
ଆସୁ-ଶତ୍ରୁ-ଲୁହା ନରକଳେବରେ
ଉଠେବ ବିଶୁ କଟାନ ମନ୍ତ୍ରର,
ମୁଁଚ ଆଦ୍ୟା ଶତ୍ରୁ, ଭକ୍ତ, ଆରତ,
ଅନ୍ତମ-ମୁଣ୍ଡ-ସରଣୀ ।

ରମ୍ଭା କୁନ୍ତକାନ୍ଦୁ ମର ନ ଦେଖ ।

ମାଜ-ବିଜ୍ଞାନର ଶୋଷାଏ ପ୍ରଧାନ କଥା ବହୁତ-
ଦୂରଗୋଟି-ନର ଓ ନାଶ । ଯେ କୌଣସି
କଡ଼ ଯାମାଜିକ ସମସ୍ତା ଉଠୁ, ତାର ମୂଳ ଏହିଠାରେ ।
ପ୍ରକଳ୍ପିତ ନିର୍ମାନକୁହାରେ କର ଓ ନାଶର କର୍ମକଳା
ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ସେହି ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବେରେ
ନିର୍ମାନିକ କରିବା ମାଜ-ତତ୍ତ୍ଵର ମୂଳ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ ।
ଏହି ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟିକୁ ଅଗ୍ରହ୍ୟ କଲେ ସମାଜର କ୍ଷତି,
ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟିକୁ ଉତ୍ସମ୍ଭାବରେ ସମାଜ-ଦୋଷକ ଚାଲିରେ ଗୁରୁ-
ଥାଏ ଏବଂ ସମାଜରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଅନନ୍ତ-
ମତତା ଉଠିପୁଣି ହୁଏନାହିଁ । ପ୍ରାକୃତିକ ନିର୍ମାନଳୀ
ଅନୁସରଣ କରି ଯେ କୌଣସି ଦୂରରେ ହେଉ
ପଛିକ ହାମାଜିକ ସମସ୍ତାମାଜ ସମାଧାନ କରିବାକୁ
ହେବ । ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଉଚ୍ଛ୍ଵାସୀ ସନନ୍ଦ
କରିଯାଇ ନାହାରେ । ମାଜକ ସୁବିଧା, ଅସୁବିଧା, ଦେଶ,
କାଳ, ପଦ୍ଧତି ଦେଖି ବନ୍ଦାନିର୍ମଳୀ ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନଭାବରେ
ବିଦେଶର ଦେଇପାରେ ।

ସମାଜରେ ଅର୍ଦ୍ଧକ ସ୍ତ୍ରୀନ ଅଧିକାର କରଚି ନାହିଁ ।
ପରିବାର ଓ ଶୁଦ୍ଧିମୟରେ ଯେଥିର, ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ
ସେହିପର ନାଶର ହୁଏ । ସମାଜର ସଂଗ୍ରହୀଳୀ କଲ୍ପନା
ଓ ଫିତ ପାଇଁ ତାହାର ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଛାନ ଥିବା
ଆବଶ୍ୟକ । କାରଣ ନାଶର ମୁଖ ଦୁଃଖ, ଆଶା-ଆକାଶର
କଥା ନାହିଁ ଯେଥିର କଞ୍ଚାଗର, କର ସେପର ପାରିବ-
ନାହିଁ କା ସେହିପର ତାର ଅନୁଭୂତି-ଶଳୀ ନାହିଁ । ଆଜି
ସମାଜରେ ନାଶ ହୀ, ଭଗନା, ମାତା ବୁଦ୍ଧରେ ନିଜର
ଅତ୍ରିହ ଦୂରୁଷ-ସମାଜର ଅପ୍ରିଜନର ବୁଦ୍ଧେଇ ଦେଉଥିବୁ ।
ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଘରଜବର୍ଷର ଏହି ପ୍ରଥା ଚନ୍ଦ୍ରଅନ୍ତି ଏବଂ ଏହା
ଘରଗତ ନାଶର ବିଶ୍ଵାସ ର ତିରିଶମୂଳ । ନାଶକୁ ଦୂରୁଷ-
ଠାରୁ ଦିଲ୍ଲିନୀ ଘରରେ ଦେଖିବା ପ୍ରଯୋଜନ ଖୁବ୍ କମ ।
ଯେତେବେଳେ ପରିବାରର ଓ ଶୁଦ୍ଧିରେ, ସେହିପର ସମାଜରେ
ନାଶ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଛାନ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କିନ୍ତୁ ଆଜି ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନାଶୀର ପ୍ଲାନ
କେ ଦୂରି ? ଆମ ଦେଶର ସମାଜ-ସମସ୍ୟାରେ ଆଜି
ଏଇଠା ର କଠିନ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଯାମାକରେ ନାଶୀର ପ୍ଲାନ ପୁରୁଷର
ଟିକିଏ ପଣ୍ଡାତ୍ମକଗରେ ଅବସ୍ଥା—ଏହାହିଁ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ
ବସବର ଦେଖେ । ପୁଅନର ସମସ୍ତ ସବ୍ୟ ସମାଜ ଏହାହିଁ
ସାକ୍ଷୀ ଦିଅନ୍ତି । ଏଠାରେ ପଣ୍ଡାତ୍ମକଗରେ କହିବା ଅଧିକ
ଏହା ଦୁଇସା ଯେ, ନାଶୀ କରିବାରୁ ସମ୍ଭାନରେ ଶାନ,
ସମାଜ ଚଳାଇବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନାଶୀ ପୁରୁଷଠାରୁ
ଟିକିଏ ଦ୍ୱାରାପଦ । ମନେ ହୁଏ ଯେହିର ପ୍ରାକୃତିକ
ନିର୍ମିମଳ, ଘର ଓ ଭାବାରର ସ୍ଥାନବିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଭାଗ
ପାଇଁ ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟର ଫୁଣ୍ଡି । କିନ୍ତୁ ନାଶୀର ସମ୍ଭାନର
ଦିଦୟୁ ଆଲୋଚନା କଲେ ଏହାହିଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ
ଯେ, ଯେଉଁ ସମାଜ ଯେତେ ପରିମାଣରେ ଉନ୍ନତ, ଯେ
ସମାଜ ନାଶୀର ଦାତି ସେତେ ପରିମାଣରେ ସ୍ଥିକାର
କରିଅଛି ଏବେ ବାସ୍ତବିକ ସେତେକି ପରିମାଣରେ ତାଙ୍କୁ
ଉଚାସନ ଦେଇଛି । ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟର କାଣେ ଅନୁଭବାନ
କଲେ ନାଶୀର ମହିଳା ତାହାର ମୂଳରେ ଅଛି ବୋଲି
ବୋଧନ୍ତୁ, ଅନୁଭବ ଭାବର ପକ୍ଷରେ ଏକଥାଟା ସତ୍ୟ,
ଏବେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଭାବରେ ସମାଜର ଟୋଟିଏ କିଶେଷତ୍ତା ।
ନାଶୀର ଏହି ସମାଜ ସମାଜର ଉନ୍ନାନ-ସତର, ଉନ୍ନତ-
ଅବନନ୍ତ ହତ୍ୟା ଓ ହ୍ରାସ ପାଇଛି ବୋଲି ଉଦ୍‌
ଦ୍ୱାସର ବୋଧ କରିବାଏ ।

ତର୍ହୁମାନ ଯାଶୁଦ୍ଧ ସମାଜର ନାଶ ଦିଷ୍ଟମ୍ବରେ କିଛି
କହୁବାକୁ ହେବ । ସେ ସମାଜ କଥା କହୁବାକୁ ଗଲେ
ଦେଆୟାସ ଯେ ଏହା ପୁରୁଷ ଓ ହୀର ସମାଜ, ଆମ କେବଳ
ପରି କେବଳ ପୁରୁଷର ସମାଜ ନୁହେ । ସେ ସମାଜରେ
ନାଶର ହମାଜ ଚକାଇବାର ଅଧିକାର ଏବଂ ଶକ୍ତି ଅନ୍ତର୍ରୁ ।
ସେହିବେଳୁ ପୁରୁଷ ସେଠାରେ ନାଶକୁ ନିଜ ଅଧୀନରେ
ସ୍ଵର୍ଗତ ସର୍ବରେ ରଖିଦାରେନାହିଁ । ଯେଉଁଠାରେ ପୁରୁଷ
ଏବଂ ନାଶର ଅଧିକାର ଓ ସ୍ଵାର୍ଥରେ ଫର୍ଦ୍ଦଶ ଆସି ପହଞ୍ଚେ,
ଦେଠାରେ ନାଶକୁ ପୁରୁଷଠାରୁ ବିନିନ୍ଦା କରେନ୍ତିର ନାହିଁ

ବାକୁ ପଡ଼େ, କାଣି ପୁରୁଷ ହେତେବେଳେ ନାଶର ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵୀ ହୋଇ ଦଣ୍ଡମାନ ଦ୍ଵୀଏ । ସେବୁଷ ଜୟି-ମନଙ୍କରେ ନାଶର ମଧ୍ୟ ସମାଜକ କ୍ଷମତା ହିତ ଆବଶ୍ୟକ । ତାହା ନ ହେଲେ ତାକୁ କଣରେ ଦିଗାଳୁ ଦ୍ଵୀ । ଯେଉଁଠାରେ ନର ଓ ନାଶ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ସ୍ଥାର୍ଥର ସଂପର୍କ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠାରେ ଅଛିଲୁ ଭବ, ସେଠାରେହିଁ ସମାଜର ଆଦର୍ଶ । ପୁରୁଷ ଯେବେ ନାଶ-ଧର୍ମପରାଦୃତତା ସହିତ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ଥାର୍ଥ ସମାଜରେ ଅନୁଶୀଳନିପାରେ, ତାହାହେଲେ ସେଠାରେ ସମାଜର ଉଚିତମ ଆଦର୍ଶ । କାରଣ ତାହାହେଲେ ନାଶକୁ କଠୋର ସଂଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଅସି ତାର ସ୍ବାଭାବିକ କୋମଳତାକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ହୁଏନାହିଁ । ସମାଜରେ ନାଶର ଯଥେଷ୍ଟ ସମାଜ ଅତ୍ର ବୋଲି ପଞ୍ଚଶ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରିବାକୁ କୌଣସି ଦୃଶ୍ୟପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ; କିନ୍ତୁ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ସଙ୍ଗେ ସେମୁଡ଼ିକ ଶାସ ଶାଆନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି, ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପାଦ ରଖି କରିବାକୁ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଅନେକ ପ୍ରକାର ପଞ୍ଚଶ୍ରୀ ବୋଧ କରିଥାଇଁ । ବିଶେଷତଃ ଚର୍ଚିମ ଜଗତରେ ଆଜିକାଲ ନାଶ-ସମାଜର ଗତି ଦେଖି ମନେହୁଏ ଯେ, ସେମାନେ କେବଳ ନାଶ ବୋଲି ସମାଜରେ ପୁଜା ପରିବାକୁ ଶୁହାନ୍ତି,—ସମାଜର ସେମାନେ ଠିକ୍ ମାତ୍ରା, ଭରିନ୍ତା, ପହାଁ ପ୍ରଭୃତି କିନ୍ତୁ ନୁହନ୍ତି—କେବଳ ସ୍ବାଧୀନା, ବନ୍ଦନଶୀଳା, କେବଳ ମାନବ ସମାଜର ଅଂଶମାନ,—କେବଳ ନାଶ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଦଳ ନର ଓ ନାଶ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ବାଭାବିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅତ୍ର—ତାହାକୁ ଅବିଜ୍ଞତାଭବରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଜ ବା ପରିବାରର କୌଣସି ଧର୍ମଶ୍ରୀ ବନ୍ଦନ ମଧ୍ୟରେ ନ ଆଣି—ସେହି କେନ୍ଦ୍ରିତକ ମନ୍ଦିରକୁ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରିବାକୁ ଶୁହାନ୍ତି । ଏବଂ ଏହି ମନିବାଦ ନାକାଶବରେ ନାନା ଉପାୟରେ ନାନା ଦିଗ ଦେଇ ପ୍ରଗ୍ରହ କରିପାରିଥାଏ । ଏଥରେ ସମାଜର ଯେ ଖୁବ ମଙ୍ଗଳ ସାଧନ ହେବ, ଏପରି ମନେ କରିବା କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଫଳ ହେଉଛି, ବିବାହବନ୍ଧନ ଅସ୍ତ୍ରୀକାର ଓ ତାହାର ଆଦୃଷ୍ଟିକ ଉପସର୍ଗଗୁଡ଼ିକ । ତା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ଗୋଟିଏ ଅଭିବାଦ୍ଵାତା-ମାତ୍ର-ସମସ୍ୟା; ଏହା ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ସ୍ଵାଧୟ ଓ ତତୋଧ୍ୟକ ଶିଖାର ଫଳ । ତେବେ ତା ଉନ୍ନତିର ପରିବ୍ୱକ୍ତ କି ପଣ୍ଡାଦନ୍ତବର୍ତ୍ତନ, ତାହା ବିବେଚନା କରିବାର ସମୟ ଆଜି ଅସ୍ତ୍ରୀତି । ଏହି ସ୍ଥାନ୍ୟର ଆର ଏକ ଫଳ ସାପ୍ରାଂଜେଟ-ଆନୋଳନ । ସ୍ଵର୍ବର ସଂକଷେତ ଯେ ଏହି ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ କୌଣସି କରିମାନରେ ଦାଢ଼ି କୁହୁହ, ତାହା କୁହାଯାଇ ନଗାରେ ।

କିନ୍ତୁ ସାପ୍ରାଂଜେଟମାନେ ଯେଉଁ ଭବରେ କର୍ମ୍ୟ କରିଛି, ତାହା କିନ୍ତୁ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଓ ସ୍ଵର୍ଗଶା । ପ୍ରକୃତ ତାହା କେତେବୁଝ ସହ୍ୟ କରିବ, ତାହା ବିଦେଶୀର ଫେରୁ । ଜୀବନର ସୁଖଶାନ୍ତି ପାଇଁ ଯେ ତାହା ଶୁଭ ଅସମଦାତ୍ତକ, ତାହା ମନେ ଦ୍ଵୀନୋହିଁ । ଭାବେଷ୍ୟ ମହିଳାମନେ ଟିକିଏ ସହ୍ୟ, ହୋଇ ଏହିବୁ ଦେଖନ୍ତୁ । ସମାଜରେ ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵୀକ ଜାଗରୁକ ଥିବେ ସତ୍ୟ, ନିଜ ନିଜର ନ୍ୟୟ ପାଇଶା ଆଦ ସ୍ଵ କରିବେ ସତ୍ୟ, ତା ବୋଲି ଯେ ଉନ୍ନିତି ଅମ୍ବ କରିଦିଅପାଇ, ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେ । ବାସ୍ତବ ଜାରି ଦିଲ୍ଲୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ କ କରି କେବଳ ଶିକ୍ଷା ନ୍ୟୋଦ୍ସାହିତ ସାହା-ସାଧନେ ଜୀବନ ଅନ୍ତିମ ବାହୁଦିନ ହୋଇନାପାରେ । ଜାରଣେ ମ ଧ୍ୟ ରେ, ଦୋଷ-ଶଂସୋଧନ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ପ୍ରତିବା ପ୍ରତିବା ପ୍ରତିବା ପ୍ରତିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଇର ନାଶକାରିର କଥା । ଭାବେଷ୍ୟ ସମାଜକୁ ପୁରୁଷର ସମାଜ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଯେଉଁଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସ୍ବାଧୀନତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିପାରିନ୍ତି, ସେଠାରେ ସୁଜା ପୁରୁଷମାନେ ହେମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ପ୍ରଭୁ ଓ ଶାସନକର୍ତ୍ତା । ନାଶର ସେଥିରେ ବିଶେଷ କୌଣସି ଅଂଶ ଅତ୍ର ବୋଲି ବୋଧ କରିଯାଏ ନା । ଅବଶ୍ୟ ସା ଧା ର ଶତି ସ ରୁ ଦେ ଶ ମା ନ କି ର ପୁରୁଷମାନେ ସାମାଜିକ ବିଧ ନିୟମ ପ୍ରଯେନ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ନାଶର ଶକ୍ତିଅତ୍ର ବୋଲି, ସେମାନେ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧ ରେ ଛୁଟା ହୋଇ ପ୍ରତିବିଦ୍ୟା କରିପାରିନ୍ତି । ସେଠାରେ ପୁରୁଷର ଏକ-ଛତି ଶାସନ ତଳିପାରେ ନା । କିନ୍ତୁ ଆମଦେଶରେ ପୁରୁଷ ପ୍ରତି ଏହିର ଦିନ କୌଣସି ପ୍ରକାର ନାହିଁ । ଅତି କାଳୁ ସେମାନେ, କେତେକ ବା ସ୍ଵାର୍ଥର ଶାତରେ କେତେକ ବା ପ୍ରେମର ଶାତରେ ଯେଉଁ ଆଇନ କାନୁନ ନାଶ-ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରତିକାର କରିଅଛନ୍ତି, ନାଶ ତାହା ଅବନନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରକରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିଅଛନ୍ତି । ସେହିହେବୁ, ପୁରୁଷ ଯେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାଶର ଅସ୍ତ୍ର-ବିଷ୍ଣୁନର ମର୍ଯ୍ୟାଦା କଷା କରିଅଛନ୍ତି, ଏ କଥାଟିକ କହିବାକୁ ସାହସ ହୁଇନାହିଁ । ଅନେକେ କହିପାରିନ୍ତି ଯେ, ଦୂରୁଷ ତାହାର ପ୍ରେମମନ୍ଦିର ପାଇଁ କରି ତାର ପ୍ରେମମନ୍ଦିର ପହାଁକୁ ନିଜର ଯେମତାଧୀନ କରିବାକୁ ବରେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର କର ଓ ନାଶ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପଥକ୍ୟ
ଦୃଷ୍ଟି ହେଲକିପର ? ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ-
ଦେଶ ଏକଦିଗରେ ଏଣ୍ ଭାବରେ ସମାଜ ଏକ ଦିଗରେ ।
ଗୋଟାଏ ଯେତର ଅନ୍ୟଠାର ପ୍ରତିବାଦ ସୁରୁପ ଛାଡ଼ି
ହୋଇଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର ବୋଧନ୍ତୁଏ ତାହାର ସ୍ଵାଭା-
ବିକ କୋମଳତା ବିଶେଷ କଟୋର କ୍ଷମତା ଛାଡ଼ି
ଦେଇଥିଲା । ଅଥବା ହୃଦୟ କୌଣସି ଯୁଗରେ
କୌଣସି ବିଶେଷ କାରଣ ବିଶେଷ ନାଶର କ୍ଷମତା
ଖର୍ବ କରା ହୋଇଥିଲା, ଏବଂ ସେହି ଅଭିଧାରର ଫଳରେ
ହଜାର ହଜାର ଦର୍ଶକ ଧରି ତାହାର ହତକଣ୍ଠେ ସତ୍ତି-
ଗଣ ଭୋଗ କରୁଥିଲାନ୍ତି । ନାଶର କ୍ଷମତା ଓ ଅଧି-
କାର ଖର୍ବ କରା ହୋଇଥିଲେ ସୁରା ସେମାନଙ୍କୁ
ପ୍ରଥମେ ଏକବାରେ ଯେ ଅଛ ଓ ଡଙ୍ଗୁ କରିବୋଇ
ଥିଲା, ଏପରି ନୁହେ, — ଭୁବନେଶ୍ୱର ସାମଜିକ ରତହାସ
ଏହାର ସାକ୍ଷୀ । କିନ୍ତୁ ସମାଜ ଯେତର ହିମଶଳ ଫଳକ୍ଷିତା
ମଧ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କୁ ଲାଗିଲା, ନାଶର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ
ସେହିପରି ହିମଶଳ ଖର୍ବ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି
ଅଧିପତନ ଯୋଗୁଁ ନାଶମାନଙ୍କର ଯେ କୌଣସି ଦାୟିତ୍ବ
ନାହିଁ, ତାହା ନୁହେ । ହେମାନଙ୍କର ନିଜର ଆଳସ୍ୟ,
ଓଡାସୀନ୍ୟ ତାହାର କାରଣ ବୋଲି ମନେ ହୃଦୟ । ସେ
ଯାହା ହେଉ, ଆଜି ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ସମାଜରେ ଯେଉଁ
ଅବସ୍ଥା, ସେଥିରେ ନାଶକାରୀର ଅଷ୍ଟିର ଅଛି କି ନା
ହିଦେହ, ଏବଂ ସେହି ସୁଯୋଗ ସମୟରେ ପୁରୁଷ
ନାଶମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାଗୁର କରୁଥିଲା ଓ
କରୁଥିଲା, ତାହାର ଫଳରେ ସମଜ ଆଜି ଅଞ୍ଚି ମୁଢି ।

ଭାରତରେ ନାଶର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହି ପ୍ରକାର । ନାଶର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କହିଲେ ଆମ୍ବିମାନେ ତାହା ବୁଝ , ତାହା ଦଶମି ଜଗତର ତଥାକୃତି କାଶଦୂଜା ଅପେକ୍ଷା

କେଉଁ ମାନ୍ଦ୍ୟତାଙ୍କ ଅମଳରେ କିଏ କୌଣସି ଶିଖ
ପ୍ରଣୟନ୍ତକର ଯାଉଥିଲେ, ତାର ଟୀକା, ଟିପୁଣୀ, ଭାଷ୍ୟ
କେବ ପମାନରେ ମରାମର । ହଜାର ବର୍ଷ ପୁରୁଣ
ବିଧାନଷେଷ ଅପେକ୍ଷା ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏ ଟିକିଏ ଅଛି-
ଜୁଡ଼ା ଭଲ, ଏ କଥାଟିକ ଆମ୍ବେମାନେ ବରାବର ଭଲୁଛି ।
ତରିବର୍ତ୍ତନମୟ ଜଗତ୍ ସାଙ୍ଗେ ତାଳ ରେଣ୍ଟି ଗୁଲିନପାରିଲେ
ଯେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ମୁଖୁକୁ ବରଣ କରିବାକୁ ହେବ,
ଏହା ଏକ ସୁତ୍ରପିତ୍ର । ଆଜି ନବାନ ପ୍ରାଣରେ ନବାନ
ପ୍ରେରଣା ଜାଗି ଉଠିଛି । ନବାନ ଆଶା ଓ ଆକାଙ୍କ୍ଷା
ଜାଗି ଉଠିଛି — ପୂର୍ଣ୍ଣର ପାଇଁ, ମୁକ୍ତି ପାଇଁ । ମାନବ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ମୁକ୍ତ ହେବ,— ଅନ୍ତର, ପଙ୍କୁ ହୋଇ
ନୁହେଁ । ଏହି ମୁକ୍ତ ସମାଜବନ୍ଧରୁ . ଏକ ତରୁଣ,
ଜୀବନ୍ତ ସମାଜ ଫୁଟି ଉଠିବ, ଯାହାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ
ମାନବ ଆତ୍ମ— ବିଜାତ ଦିଗରେ ଅଗସର ହୋଇପାରିବ ।
ଏହି ଭବିଷ୍ୟତର ନବାନ ସମାଜ ଦୃଢ଼ତର, ପବିତ୍ରତର,
ଏବଂ ମହାତର ଉତ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଉ, ଏହାହିଁ
ଭାଷ୍ୟରଙ୍କଠାରେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା । ମୁକ୍ତ ଏବଂ
ସ୍ଵାଧୀନତା ଏହାର ମୂଳମୟ ହେଉ । ଏବଂ ସ୍ଵାଧୀନତାର ଧୂକା ନ ଧରୁ ।

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣହତରଣ ମହାନ୍ତି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର-ଶକ୍ତି-ଶେଳରେ ରାମଙ୍କ ବିଳାସ ।

(ଦର-ଗ୍ରେଣ୍ଡି)

ଶୋକେ ଜରକର ତନୁ,
ବେନ ବନଜ-ନୟକୁ,
ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର ଦେଖି ବୁକେ
ଦାରୁଣ ବିଛେଦ-ଦୂଃଖେ,
ବିକଳେ କାନ୍ଦଲେ ବହୁତ,
ଅନୁଜ-ବନଜ-ତନୁ

ବିକଳେ କୌଣସୀ-ସୁନୁ
ଡାଳି ଆସାଇ,
ଚମ୍ପିଶ ଅମ୍ବନ-ମୁଖେ
ପ୍ଲାବ କାନ୍ଦାର,
କାନ୍ଦଲେ ବହୁତ,
ଦର ଧରି । ୧ ।

ନିର୍ମଳ ଉମ୍ମିଳା-କାନ୍ଦ
ଚୁମ୍ବନେ ଏମନ୍ତ କାନ୍ଦ-
କିବା ଫୁଲ ଛନ୍ଦାର,
ହୃଦୟମୟ ନଳିନିର
ସମୀରେ କି ହୋଇ ବୁଲିଛ
ମୁହଁମୁହଁ ପରିଷର

ଗୋପାଳନା-ଶିଶେରୁଆ
ବିଧାତର ସୁଧା ଢିଶା
ଶର୍ଦ୍ଦିବ ଦିକାଶୀ କାଷ-
ରକା ରଜନୀରେ ରାସ-
ଚମ୍ପିଲେ କି ନିକୁଞ୍ଜବନେ,

ହେମାଜିନିକର
କାନ୍ଦଲେ ରମ୍ବନାୟକ
ଅଣ୍ଟବ ଦୁଃଖେୟକ
ନୟକରୁ ଦର ଦର
ଅଶ୍ରାନ୍ତ ଅଶ୍ର ନିର୍ଭର

କାନ୍ଦଲେ ବନାନୀ ବିକଳେ
ବିଶାଦ-କରୁଣ

“ଉଠ, ବାବୁ, ବାବୁର,
ହୁ ହୁ ଶୈନ ନକର,
ଉଠ ମୁ ନକର ରେ,
ପେହିଲେଣି ତୋ ସୋଦର

ତୋବିନା କେ ଆଶ୍ରମୀମେର ?
ନକବଳ ଦିଜା ଭରିଥା

ମୁଖକମଳେ ଅଶାନ୍.
ଛୁବି ହୋଇଲୁ,
ଦିଗ୍ବି ମାନସ-ସର
ଅଙ୍ଗ ଛୁଇଲ;

ହେମାଜିନୀ ଗୁରୁତ୍ବନା
ନିବାର ହର,
କୁରୁମ-ଶଶି ସକାଶ
ରୁଷେ ବହର,
ହେମ-କଞ୍ଜ-ବଦନେ ।

ଥୋଇଣ ଧନୁଶାୟକ
ବଚନ କହ,
ଧାରେ ତହୁଁ ଧାରେ
ଗଲୁକ ବହ,
ପ୍ରତିଭଷଷତ୍ତଳେ ।

ଉଠ ମୋ ମ୍ରାଣ ଦେମର
ଏ ରୁଷ ଶେଯେ,
ଫେର ଦୁଷ୍ଟ ନିଶାତରେ
ଗରଜ ତେଜେ;
ତୋବିନା କେ ଆଶ୍ରମୀମେର ?
ଅରୁହ ତୋର ।

ତୋ ବିନା କା'ପର ଆଉ,
ଜନକ-ଭାରେ
ଛୁନ ହେଲ ମୋର ଦକ୍ଷ— ଭୁବ ଆଜି,
ଜଟାୟୁ ଯେଥକ ରନ—
କ ସାହସ ଘୁଣେବ ଆଉ

ଆଶାରେ ଭୁଲଇ ବିଧ

ଛୁତ ପଞ୍ଜଳ ମୋ ଡେଶା,
ତୋହ ସମ ବଜୁ ଥେହା
କାନ୍ଦନ୍ତ ବାସୁନନ୍ଦନ,
କାନ୍ଦନ୍ତ ଶ୍ରୀ ବିଭାଷଣ,
କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡିତ,
ନଳ ନଳ ହୋଇଲେଣି

ପୁର ଫେର ନିଶାତରେ,

ରଟିବେ ଲକ୍ଷ ନଗରେ

ଶୁଣି ତାଙ୍କ ସର୍ପଧୂନ

ବିନା ମେଘରେ ଅଶନ,

ତା ଶୁଣି ଦିବସ୍ୟମିଳା

କାନ୍ଦବେ ଜନକ-ଜେମା

ଯା'ର କୋମଳ ଦୃଦୟେ,

ଲଦ୍ଦି ଥିଲୁ ଅନ୍ତରୟେ

ଅଳ୍ପଦ୍ୟ ତୋହ ଦିଗ୍ବୁର, ହେଲେହେହେ ତାହା ଭକ୍ତାରେ

ଏତ ଦେଲୁ ଯା' କଥାରେ

ଆଜି ସେହି ଜାନକ-ଦୃଦେ

କେମନ୍ତେ ଏ ଶୋକ-ଶେଳ

ମୋ ଅଞ୍ଜଳି ଲଭନ-କନ୍ତି

ଦ୍ରବ୍ୟର ପରମ-ଦର୍ଶି-

ନିବେଦିଲୁ ଯାଇ ପାଶେ

(ବିଧୁ ଯଥା ରହୁ ଗ୍ରାସେ),

ଆଜି ସେହି ମୁଖ ତୋହର

ମନେ ଦେଖୁ ଅଛୁ ଭୁବାରୁ

କୋଦଣ୍ଡ ଧର ।

ଭରସି ରେ ମହାବାହୁ
ପାରଥିଲ ସାହସେ,
ଛୁନ ହେଲ ମୋର ଦକ୍ଷ— ଭୁବ ଆଜି,
ଜଟାୟୁ ଯେଥକ ରନ—
କ ସାହସ ଘୁଣେବ ଆଉ

ଆଶାରେ ଭୁଲଇ ବିଧ

ଶାର ବିହୁନେ,
ଅଗନଦାନ ବନ୍ଧୁଗଣ
ବସି ମରନେ;
କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡିତ,
ଭୁମେ ପତତ ।

ଏ ବାରଦା ଗନ୍ଧଭରେ
ପ୍ରତିଭେ ଲକ୍ଷ ନଗରେ
ପରମା ଗରମଣି
ଅଶୋକବନେ,
ଜନ୍ମଦୁଃଖିନା ।

କଷଣ ଦେବାର ଭରେ,
ଅଞ୍ଜଳି ମୋହର;
ଅଳ୍ପଦ୍ୟ ତୋହ ଦିଗ୍ବୁର, ହେଲେହେହେ ତାହା ଭକ୍ତାରେ
ଏତ ଦେଲୁ ଯା' କଥାରେ
କର ନିର୍ଭର;

ଆଜି ସେହି ଜାନକ-ଦୃଦେ
କେମନ୍ତେ ଏ ଶୋକ-ଶେଳ

ଲକ୍ଷାରେ ପାତତ-ମର୍ମ

ରଞ୍ଜିତ ଦୂଃଖେ,

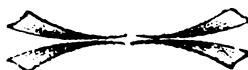
ବିବୃତି ବଦନେ ପାହେ,

ଦାରୁଣ ଦୁଃଖେ,

ଆଜି ସେହି ମୁଖ ତୋହର

କୋଦଣ୍ଡ ଧର ।

କହିଲୁ ଯାହା ମଧୁରେ,	ନିନିବା ତା ଅଞ୍ଚ ଦୂରେ,	ଯେ ଯହିଁ ସ୍ଥବେ ନବରେ,	ପୁଣିବେ ଆସିଶ ଖରେ
ତା'ଶୁଣି ଅନ୍ତର ପୁରେ,	ଆଶୀର୍ଷ ନଧାଇ	ପୁଣିବେ ଉଛଣ୍ଡାରେ	ଶୁତା ଭରତ,
ଯୁଦ୍ଧ ତୋ ଭ୍ରାତୃ-ମୁରତି,	ଦୁଃଖ ନାନକସତ୍ତ-	ଆଶରେ ହୋଇ ବିଶେଷ,	ପୁଣିବେ ବନ୍ଧୁଏ ତୋର,
ବିରହେ ତପିତ ଅତି	ନାୟିଲ ହୋଇ,	ସେକାଳେ ହେବଟି ମୋର,	ମରଣ ଶତ,
ଆଜି ତା କୁଳକୁ ଦ୍ଵୀପୁଣି			କେମନ୍ତେ ରେ ଦେଖାଇ ମୁଖ,
ହେ ଭ୍ରାତୃବସଳ	ତୋର ସୁର ସୁଗୁଣା	ଦାବୁଣା ଏ ବାର୍ତ୍ତା କହି	ଦେବର୍କ ଦୁଃଖ ।
କହୁତଥିଲୁ ଉଦାରେ,	ତୋର ଅଚିବେଚନାରେ	ଏମନ୍ତ କୁର-ବେଦନା-ବିଷେ	ଦିଶାକ୍ର ବଚନା
ଲକ୍ଷାପୁର-କାଶଗାରେ,	ଭନ୍ମା ସୀତା;	ଶୁଭ ପତବ ରସନା	ସେ କାଳେ ସିନା,
ଆଜି ଏ ସାଗର-ଖରେ	ଶୋଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ସୁପ୍ରିରେ	ଉଠ ଦେବେ ମହାବାହୁ,	ବିଳମ୍ବ ନକର ଆଉ,
ଚିତୁଁ ତାକୁ କଲୁ କିରେ	ସୁନିବାସିତା ?	ନଭଠିଲେ ଭର କାହୁଁ	ଯିବି ତୋ ବିନା ?
କେ ବା ଆଉ ଶୟୁ ସହାରି		ପ୍ରତିକ୍ରି ମୋ ଶୁଣରେ ଶୂର,	
ରଖିବ ବନ୍ଦର ଟେକ	ସୀତା ଉକାରି ?	ତୋରେ ଶୁଭ ନ ଯିବି ମୁଁ	ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ।”
ତୋହ ଦିନା ଆଉ ସର	କାହା ମୁଖଚନ୍ଦ୍ର ଶୁହିଁ	ଏମନ୍ତେ ଲେକଳନ୍ତମ,	ନବଦୂଷାଦଳଶ୍ୟାମ
ଜୀବନ ଯାତିବ ଯାଇ,	ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁରେ;	ନମିଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଧାମ	ଶ୍ରୀରାମ ଶକ୍ତି;
ଦୁରାର ଜାନକୀ ସତା,	ଦୁରାର ତୋ ସମ ରଥୀ	ଶୁଣନିଧ ପ୍ରାଣରାମ,	କୋଟି କାମ ଅଭିରାମ
ଭବର୍କ ମନେ ନହାଦି	ଅଭାଗ ମୁଁରେ,	ହାହାକାରେ ଅଭିରାମ	କାନ୍ଦଲେ ବସି ।
ଫେରିବିରେ ଆଉ କି ଦେନି		ଜଗତ ଲୈତନ ନନ୍ଦନ	
ରୁମ୍ଭେ ଯେଣୁ ମୋର	ଜୀବ-ଜୀବନ ବେନି ।	କାନ୍ଦଲେକ ନିଷନ୍ତରେ	ବିଶ୍ଵବନନ୍ଦ ।
ଜୀବାହା ତ୍ୟକ୍ତ ଜୀବନ	ଯା ଏ କିରେ-ଜୀବଧନ	ସେ କାଳେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ,	ସୁଖଚନ୍ଦ୍ର ଅକଳିଙ୍କ
ସେବନ ସଙ୍ଗରେ ଜୀବନ-	ଶୁନ-ଶଶର,	ଦିଶା-ଦ-କାଳିମା-ପଙ୍କ	ମନିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ଦେମନ୍ତ ତୋରେ ବରକି	ଜାନକୀ ସତାକୁ ତ୍ୟକ୍ତ	ଦେଖି ଲୁଚଲେକ ରବି,	ମନେ ବ୍ୟଥା ଅନୁଭବି
ନିର୍ଜୀବ ଦେହେ କି ମଜ୍ଜି	ରହିବ କର ?	କଠିନ ହେଲେହେଁ ପବି,	ଶାଥାତ୍ମା ଦ୍ରବ ।
ଏ ବିଛେଦ ଅତ ଦୁଃଖରୁ;		ଦୁଃଖଭୂତ ହେଲେ ସରବେ	
ଶୁଭ୍ୟମ୍ଭାନ କାମ୍ଭା କାହିଁ	ଦେଖିଛୁ କହ ?	ପୁରିଲ ସେ ଅରଣ୍ୟାମ୍	ବିଶାଦରବେ ।
ଗଲେ ଅଯୋଧ୍ୟାନବରେ,	ଶୁଣିବେ ସବେ ସହରେ	ଛିନ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଲତା ସମ,	ସ୍ଵକୁଳ ଅଙ୍କୁରୋଦ୍ଧିମ
ମିଳିତ ହୋଇ ଚହରେ,	ମମାଗମନେ,	ଲୁଣିତ ଦେଖି ବିଷମ	ଶୋକ ସହର
ପୁଣିବେ ମାତା ସୁମିତ୍ରା	ଦେଖିବ୍ୟ-ବ୍ୟ-ପବିତ୍ରା	ଦିନରେକ ମଳନ ମଳେ,	କଲ୍ପ ନିଶା ଅବସାନେ
ଉମିଲ-ବନ୍ଧୁ ସପାତା-	ବୁଦ୍ଧ ବିଦନେ	ଏ ଦୁଶ୍ୟ ପୁଣି ନୟନେ	ନୋହୁ ଶୋତର ।
ତୋ ବିଳମ୍ବେ ଉଦ୍ଧିଶ୍ବର ମନେ		ସର୍ବ କି ସେ ମଜଳାଧାର	
ପୁଣିବେ ବିଳମ୍ବ-ଚତୁର	ମୋତ ତନ୍ମଶେ ।	କରବେ ଏ ଦୁଶ୍ୟ	ଦୁଷ୍ଟ-ପଥୁଁ ଅନ୍ତର ।
			ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣମୋହନ ଦେ ।

(୧)

ଗୁଲରେ ଶ୍ରୁତ ଘରଦିବସୀ,
ଗୁଲରେ ଆଜି ସେ ଯୁଗେ ଫେରି,
ରଖାରାବେ ଡାକେ ଯେ ଆଜି
 ଅଟତର ଏ ବିଜୟ-ରେଣ୍ଟ ।
ଗୁଲ ସେ ଘନ ଶ୍ୟାମଳ ବନେ,
ଫେରି ଗୁଲରେ ମୁଦୁତ ମନେ,
କେତେ କାଳ ରୁ ରହିବୁ ଭୁଲ
 ଆଉ ଏ ମାୟା-ମରାବ ହେବି ?

(୨)

ପ୍ରକୃତିର ଯେ ସତ୍ତାନ ରୁହୁ,
 ସେ କଥା କିରେ ନପାରେ ମନେ ?
କେନ୍ତା-କୋଳ ବରୁଜି ଆଜି
 ଧାର୍କୁଛୁ କାହିଁ, କି ଅନ୍ତେଷ୍ଟଖେ ?
ବନ ଯେ ତୋର ଭବନ, ସର;
 ବନ ସୁଖ ଯେ ସରଧେ ନାହିଁ,
ଚରତ ପର ମେଲିଲ ଆଖି
 ଦିନେ ରେ ସେହି ଗହନ ବନେ ?

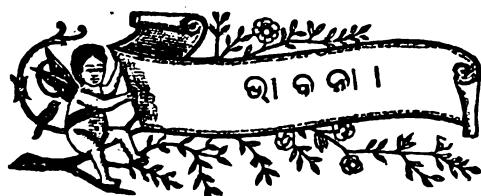
(୩)

କି ଅବା ନାହିଁ ସେ ଶ୍ୟାମ ଗେହେ ?
ନୟକ ମେଲି ଗୁହାରେ ବାବେ,
ଧୂଳି ଯେ ତାର କନକ-ରେଣ୍ଟ
 ନହିଁ ଯେ ତାର ଅନିୟ ଝରେ;
ଗନ୍ଧରତ ତା' ଗଗନ ସାର,
 ଅନ୍ତୟ ତହିଁ ସଜୀବଧାର,
ନିଶି ଦିବସ ନିୟତ ଚଢ଼ି
 ଅଖଣ୍ଡ ଶୋଭାପୁଷ୍ଟମା କ୍ଷରେ ।

(୪)

ସ୍ବା ଧୀନ ମନେ ଗୁଲରେ ଘର,
 ଫେରି ସେ ବନ ଭବନେ ଆଜି,
ଅଟତ ଯୁଗ ତାପସ ବେଶେ
 ଅମଜ ତରୁ ବହୁଲେ ସାକି,
ତୋ ପାଇଁ ତହିଁ ଝରଣା ଝରେ,
 ପାଦପ ଫଳ-କହଲେ ଭରେ,
ତୋ ପାଇଁ ପର ତା' ବେଣୁ ବନେ
 ଉଠଇ ମଧୁ-ମୁରାଳ ବାଲି ।

ଶ୍ରୀ ଉତ୍ତପ୍ତପ୍ରସକ ମହାନ୍ତି ।

ଦଶୀତ ।

ଭବନା ମୋହର ଜୀବନ-ଦେବତା,
 ଭବନା ମୋହ ସୁଖ ଶାନ୍ତି । - (ଘେଷା),
ଭବନାରେ ଆରେ କେତେ ମଧୁରତ;
 ଭବନାରେ ଭରେ କେତେ ମୁଦୁରତ;

ଭବନା ମୋହ ଆକନ୍ଦ;—
ଭବନା ଦରେ ଶାନ୍ତି । ।
ଭବନା ମୋହର ଗୁରୁ ତଥକାର,
କରଇ ଅକନ କି ଯତନ କରି

ସୁରଗ-ଶୋଭା-ସୁମଳ

ଥାର ଶ୍ରୀମଣ କାନ୍ତି । । ।

ଲୁହନା ମୋହର କେବେ ଖାରଙ୍ଗନା,

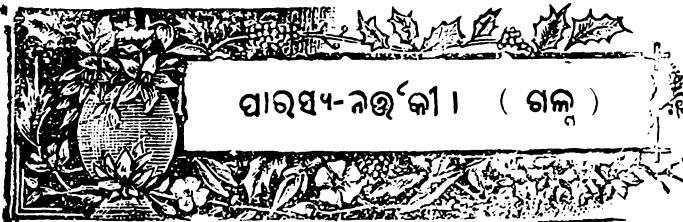
କେବେ ସ୍ତ୍ରେମସ୍ତ୍ରୀ ସାଧସା ଲଜନା,

ଘବନା ମୋର ସାଧନୀ;—

ଘବନା ଘଜେ ଭ୍ରମୀ । । ।

ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ରଦେଶ୍ ।

ରା

ଜାକର ପୁଷ୍ପାଦ୍ୟାନର କରେ କରେ
ନୃତ୍ୟ ନଦୀଟିଏ ବହୁ ଯାଉଥିଲା । ଉଦ୍ୟାନ
ରତରେ ମର୍ମର-ପ୍ରସ୍ତର-ବେଦା; ବେଦି
କାଟିର ଚଞ୍ଚପାଶ ଦେଇ କୁଞ୍ଚାଟପାର
ଦକ୍ଷଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ ।

ବେଦା ଉଠରେ ଶକକବ ଗୁରୁଦୁର ବସି ଥିଲେ ।
ନିଶାନ୍ତରୀ ଅବ୍ୟବଧିତ ପର୍ବତ, ସେବେବେଳେ ଠିକ୍
ଉଷାଶାଙ୍କର ଲଲଟ-ଟୀକାର ପାଟୀମା ପୁଣି ଉଠୁଥିଲା ।
ନର୍ତ୍ତକନ୍ୟାଙ୍କରେ କେଉଁ ଗୁରୁ ଶିଳୀ । ଯେପରି
ଗୋଟାଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଳର ତୁଳିକା ଶାଢି କର ବୁଲଇ
ଦେଇଥିଲା । ଫୁଟକ୍କା ଫୁଲର ସହସ୍ର ପ୍ରକାର ମହକକୁ
ଧୀର ପବନ ବାହି ଆଶୁଥିଲ । କବି ତନ୍ଦୟ ଭବରେ
ଆକାଶକୁ ରୁହିଥିଲା । ମଳକ କ୍ଳାନ୍ତ ଶାଙ୍କାଟି ଶାର ଶିର୍ଷ-
ଟି ପରି ଆଛନ୍ତି-ନଦ୍ରାରେ ତାଙ୍କ ଜାନୁଷପରେ ଆଉଜି
ଦେଇଥିଲା ।

ସହସ୍ରା ନନ୍ଦଟରେ କାହାର ଅନାହତ ନୂପୁର
ବାଜିରିଟିଲା - ରୁଣୁ ରୁଣୁ ଝଣୁ । ...କବିଙ୍କର ଆବେଦିତ
ପ୍ରାଣ ଚେତ ଉଠିଲା;— ତମକ ଜବ ନନ୍ଦକୁ ରୁହି
ଦେଖିଲେ, ଜଳତରଙ୍ଗ ଅତ ଧୀରେ—ଅତ ମୁଦୁଭଙ୍ଗରେ
ତଟଭୂମିରେ ଧରା ଖାଇ ଯାଉଥିଲା—ସତେ କିବା କରୁଣ
ସୁରରେ ତଟ-କାନ୍ଦର ସେ ନିଶୀଥ-ପ୍ରତକ୍ଷା କାହାଣୀ
ଶୁଣାଉ ଥିଲା ।

ନୂପୁର ନିକୁଣ୍ଠ ଦେଉଥିଲା ରୁଣୁଣୁ-ରୁଣୁ । କବି
ଦେଖିଲେ ରାଜସବ୍ରାନ୍ତ ନବାଗତା କିଶୋର ନର୍ତ୍ତକ ଏକାକିନୀ

ସ୍ଵାନ କରିବା ପାଇଁକ ଯାଉଥିଲା । ପିନ୍ଧିଥିଲା ଖଣ୍ଡ ସେ
ଚମ୍ପାଫୁଲରଙ୍ଗୀଯା ଝାନ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଶାଢା । ଧୀନଶାଢାଟିର
ଜରିରେ ଆଜିତ ପଣତୁଟି ଉଗାର ସ୍ତ୍ରୀ କୃତ୍ସମାର ପରଶ କରି
ମୃଦୁ ଉତ୍ତୁଥିଲା । କାନ୍ଦର ପଡ଼ିଥିଲା ତା'ର ଶଣ୍ଡେ
ଚହଟରଙ୍ଗ ଗାଯମାର୍କନା । ରୂପରେ ଦଗ ଚହଟାଇ ନର୍ତ୍ତକ-
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସନ୍ଦର୍ଭରେ ପାଣିକ ଯାଉଥିଲା । ମେମିତ ଉଷା
ପ୍ରଭାତର ଆଗମନ ବୁଝି ଅତ ସନ୍ତର୍ପିତ ଧାର ଲଜିତ
ଗରିରେ ଜଳଶୟନ ପାଇଁ ନିଶମ ଭଜିବାକୁ ଯାଉଛି ।
କବି ବିସ୍ମୟ ହେଲେ !—

ନର୍ତ୍ତକ ଅଙ୍ଗରେ ଏତେ ରୂପ—ରୂପିର ଲୁବଣମସୀ
ପ୍ରତିମାଟିଏ ସେ ।

ଗୋଟିଏ କୁଞ୍ଜ-ଲତା-ଆଲିଙ୍ଗିଟ ବକୁଳ ବିଟପୀ ଝାଡ଼-
ଅନ୍ତରଳରେ କବି ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ଆର ପଟର ମେଘା
କୁଦ୍ରତି ତେବେବେଳେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଧର ଧର ଉତ୍ତରିତ
ଯାଉଥିଲା !

ନର୍ତ୍ତକ ପାଣିକ ଯାଇ ଗାୟବନ୍ତ ଶସାଇ ଦେଲା—
ପାଣି ଦେହ ବେଢ଼ି ଯେପରି କି ଗୋଟାଏ ସୁବର୍ଣ୍ଣବର୍ଣ୍ଣର
ତଳ ତରଙ୍ଗାସ ଖେଳିଗଲ । କବି ନିନ୍ଦିମେଷ ନେନ୍ଦରେ
ରୂପସୀକ ରୁହୁ ରହିଥାଆନ୍ତି—ଯୌବନ ତା'ର ସୁନ୍ଦରୀ
ହେତେ ତା ଭଣ୍ଟାରର ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ-ସୁମାରେ ନର୍ତ୍ତକ
ଦେହକୁ ପରସ୍ପରୀ କରି ସାଜି ଦେଇଥିଲା । —ଅବ୍ୟବଗୁଡ଼ିକ
ତରୁଣ, ସୁକୁମାର-ମାଧୁର୍ଯ୍ୟରେ ପାଟି ପଡ଼ିଲ ପର ଦିଶୁଛି ।
ସୁନ୍ଦର ଦେହଟି ଦେଇ ଜଳର ମୃଦୁତରଙ୍ଗ ଅପାର ହିଙ୍ଗେ-
ଲରେ କାହି ନାହିଁ ନେଲୁଥିଲା । ରୂପସୀ ଅପେ ଆମଣା-

ମନକୁ ଗାନ୍ଧିମାର୍କନା କରୁଥିଲା ।-ହାତର କିଙ୍କଣୀ ତା'ର ତାଳେ ତାଳେ ବାଜୁଥିଲା ।

ମୁଣ୍ଡ଼ିତରେ କବିକର ଘବଲେ, ଏହି ମୋ'ର ମାନ୍ସର-ହଂସୀ—ସ୍ଵା'ର ପାଇଁ ଏତେଦିନ ଧରି ଯେପରି ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ କେତେ କେତେ ଘର ବିଚିନ୍ତି ଛନ୍ଦରେ ଫୁଟି-ପଡ଼ୁଛି; ଏହାକୁହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣର ଲକ୍ଷ ବାସନା କାମନା ନିତ୍ୟ ନବ ସଙ୍ଗାତରେ ମୁଖର ହେଉଛି-ହେଉଛି । ଏ'ହି ତାଙ୍କର ସେହି ପ୍ରାଣର ଅନ୍ତରମ ପ୍ରାଣ, ହୃଦୟ-ବାନ୍ଧବ ! କବିକର ତେତନା ଲୁପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀର କେତେବେଳେ ଯେ ସେ ବଉଳବଣ୍ଣ ଏତେଇ ଏକଦମ୍ ସମ୍ମଣରେ ଆସି ପଡ଼ିଥିଲା, ତା' କବିଙ୍କୁ 'ମାଲୁମ' ନାହିଁ । କିମା ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ନାହିଁ ଆ ଗା ତ ଜ ଦି ତ ସ ହ ପ୍ତ ତା । ଯେତେବେଳେ ତେତନା ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଗଲା, ସେହି ତାର ଦିମ ଓସ୍ତଦ୍ଵୟର ସଲକ୍ଷ ରଣତ ଅଶୁଠ ହାସ୍ୟ-ଚକ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୃଦୁଭରସ୍ତବାର ରେଖାରସ;—ଠିକ୍ ଯେପରି ବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରଭାତରେ ମେଘ ଓ ଚାରିଦର ତକତ ହୀଡ଼ା । କବି ଅପ୍ରତିର ହୋଇ ଘୁଣ୍ଡ ଆସିଲେ;-ନିଷ୍ଠ ଚିତ୍ତରେ ଛାଡ଼ା ହେଲେ ।—

ସ୍ଥାନ ଶେଷକର ନର୍ତ୍ତକୀ ବୃକ୍ଷଗୁର୍ବୀ ମାତିଥିବା ନିରୋଳ ପଥ ଧରି ଯରକୁ ଘନିଗଲା । କବି-କାନରେ ଶୋଟାଏ ଶାରୀର ଗତ ବହୁକଣ ନିମନ୍ତେ ଧୂନିତ ହେଉଥିଲା-ବୁଣ୍ଡ-ଶୁଣ୍ଡ-ବୁଣ୍ଡ ।

,

ରାଜାଙ୍କ ସଭାରେ କବିଙ୍କ ଗୀତ ସେ'ଦିନ ସକାଳେ ଭଲ ଜମିଲ ନାଇଁ- ଶାଣାଟା କିମେତି ବେସୁର ହୋଇ- ଯାଇଥିଲା ।-ରାଜା ହସି ହସି କହିଲେ,—“ଆଜି କବିକର ହେଲା କ'ଣ ? ସକାଳୁ ଆଜି ଏତେ ଅନ୍ୟମନସ ଦେଖୁଛି ଯେ !” ବିଦୁଷକ କହିଲୁ—“କାଲି ବାତରେ କବି ତା' ମନକୁ କୋଉଁଠି ହକେଇ ଅସିଲା ! ଗୁହଣୀଙ୍କ କଢ଼ା ତଦାରଣ ଘରସରେ ଆମମାନଙ୍କ ମନ ଦ୍ଵରେଇ ବସିବାର ବାଟ-କାହିଁ-କିନ୍ତୁ କବିର ସେ ସବୁଦି କହି ବାଧା-ନାହିଁ ।” ରାଜା କହିଲେ—“ସେ'ସ୍ଵା ନା କ'ଣ, କବି ?”

କବିଙ୍କର ତେଁ, କଣ୍ଠ-ନାୟା ରକ୍ତିମାର ହୋଇଦିଲା-କବି କହିଲେ, “ଶାଣାଟାରେ କିମିତକା ମୁର ପଡ଼ିନାହିଁ, ତ'ରିଗୁଡ଼ାକ ଟାଣି ହୋଇ ରହିବାହିଁ ।” ବିଷତୁକ

କହିଲୁ—“ହୁଅ ତେବେ କବିକର ଆଜି ଛୁଟି ହେଉ, ଆଜି ମହାରାଜ ! ସେ ପାରସ୍ୟଦେଶୀମ୍ବା ନର୍ତ୍ତକର ଦୃତ୍ୟାଗାନ୍ତ ଗୁଲୁ; ଦେଖି ଚକ୍ରକଣ୍ଠୀ ସାର୍ଥକ କରିବ । କାନଟାକୁ ହିମାଗତ ଶୋଭାଗ୍ୟ ଯୋଗାଇ, ଆଖି ଯୋଡ଼ାକୁ ମାରିଗାକୁ ବସିଛି; ଆଜି ଚକ୍ର ଶୋଭକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୁଅ ।” ରାଜା କହିଲେ, “ଦେଖି କହିଛି, ବକ୍ଷୁ !”

ସେଇରୁ ନିଷାନା ନର୍ତ୍ତକାକୁ ବନ୍ଦିଷ୍ଟରରେ ଡକର ହେଲା । କବିଙ୍କ ଦୃତ୍ୟାଗିତ ଥର ଥର ହୋଇ ଥରିଦିଲା; ସବୁ ରକ୍ତ ମୁଣ୍ଡାଭକୁ ବିଦୁାତ୍ମପରି ଧାଇଁଲୁ-ପ୍ରାଣରେ କି ଏକରକମ ଆକୁଳତା ଗୁଞ୍ଜିର ଉଠିଲା ।

ସମ୍ମତ ଦେହମନରେ ଯେପରି କି ଗେଟାଏ ଝତି-ତେଜାନ ବହିଲା । ଦୁଇ ହସ୍ତରେ କବି ବନ୍ଧ ଗୁପ୍ତ ଧରିଲେ, ମନେ ହେଲା ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣର ଗେପନମି କଥାଟି କାଳ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଯିବ ? ଯେପରି କୌଣସିମନେ ପ୍ରକାଶ ନ ହେଉ, ଏହି ଇଚ୍ଛାର ଜୋରେ କବି ଆମସମେ କଲେ —ସାବଧାନରେ ।

ସିହାସନ ପରିପଟ ପରଦା ହଲିଲା, ନୂପୁର ବାଜି-ଦିଲା-କାହିଁ ଦୂରଗତ ବନ୍ଦିଶାନାଦ ପର ଅତି ମନୋଜ୍ଞ ଭଙ୍ଗୀରେ-ଧଣୁଶ୍ଶୁ ବୁଣ୍ଡବୁଣ୍ଡ ହୋଇ, କବିଙ୍କ ଦୃଦ୍ବାଦୋଳାକୁ କିଏ ଯେପରି ସଜ୍ଜାରେ ଦୋଳାୟମାନ କରିଦେଲା । ଦେହରେ ତାଙ୍କର ସରମ ସଙ୍କୋଚର ଗୋଟିଏ ତପ୍ତତ୍ପ୍ରବାହ ରେଖାଗତ କରୁଥିଲା ।

ରାଜା କହିଲେ, “ହେ ପାରସ୍ୟ-ରୂପସୀ; ଆଜି କବିକଣ୍ଠ ଏକବାର ମାରବ-ବୋଧନ୍ତୁ ଏ ତା ନୂପୁର ଝଙ୍କାରରେ—” ରାଜାଙ୍କ କଥାକୁ ବନ୍ଦୁସ୍ୟ କାଢି ନେଇ କହିଲୁ—“ଯେପରି ଏ ବସନ୍ତର ଜ୍ୟୋତିଷ ମୋ' ଗୁହଣୀଙ୍କ “ମୁମଞ୍ଚୁଳ ଭଣ ସରିବେ” ପିଞ୍ଜାବବକ କୋକିଳଟା ହତାହ ପ୍ରମି ଯାଇଥିଲା !” କବିଙ୍କର ବନ୍ଧ ଏ ପ୍ରାତି ସେ ପ୍ରତି ଧାଁ କରିଦିଲା ! କବି ଥରେ ଶସ୍ତରବରେ ମୁହଁ ଟେକିଲେ, ସମ୍ମଣରେ ସେହି ଭୁବନମୋହନ ସମ୍ମାହନାରୁ । କେଣ୍ଣି-ଶଶି କୁହୁତ ଖାଲର ପର ରେଣୁପଢ଼ିଛି, ଲମ୍ବିତ ହୋଇ ତାର ନିତମଦେଶ ଅନ୍ତମନକରି; ନଳରେଶମ ପେଶୋ-ଦ୍ୱାରା ସୁନ୍ଦର ଆବରଣ ଭେଦ କର ଦେହ-ବକ୍ଷି “ନବ-ମେଘ ଦୀନିମ” ପର ପୁଣିଭିତ୍ତିରିଛି ।

କବି ଦେଖିଲେ ଖାଲ ନର୍ତ୍ତକର କଣ୍ଠଭରଣ - ତନ୍ମଧିଷ୍ଠାନଶ୍ଶୁ; ଆଉ ତା'ର ଲକିତ କୋମଳ ପ୍ରବାଳିତି

ଓଷାଧରରେ ସଲକ୍ଷ ମୁଦୁହାସ—ରେଖା ! ସେହି ହାସ୍ୟ, ଯେଉଁ ହାସ୍ୟରେ ଉପାଦେଶକ ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ ସେତନ ମୂଳ ବୋଧ ହେଉଥିଲା;—ଆଉ ତା'ର ଗୁରୁପାଶ ବେଢ଼ି ରହିଥିଲା ସ୍ତିର ନିର୍ମଳ ଲବଣ୍ୟଦିକାଶ ।

ନର୍ତ୍ତକୀ—ନୂପୁର ଲକାଛଦରେ ବାଜିଛଠିଲ୍-ସେହି ଛନ୍ଦ ତାଳରେ ତାଳରେ ହିଙ୍ଗୋଳ ତୋଳି ନର୍ତ୍ତକୀ ନୃତ୍ୟରମ୍ଭ କଲା । ସର୍ବଗୁଡ଼ରେ ରୂପର ବିଦୁତାଭା ଶେଳଗଲ, ନୃତ୍ୟ ଦେଖି ସର୍ବସଦ, ଘଜା, ବଯସ୍ୟ, ବିଦୂଷକ ପ୍ରମୁଖ ସମସ୍ତେ ମୁଗ୍ଗ ହୋଇଗଲେ । ଘଜା ନିଜ କଣ୍ଠରୁ ବନ୍ଧୁମୂଳ୍କ କାଞ୍ଚନମାଳୀ ବାହାର କରି ନର୍ତ୍ତକୀକୁ ଉପହାର ଦେଲେ । ନର୍ତ୍ତକୀ ଆତ୍ମୁମେ ପ୍ରଣତପୂର୍ବକ ମନ୍ଦରୁ ଉପହାର ସମ୍ମନସ୍ତ ଶିରରେ ପ୍ରର୍ଣ୍ଣ କଲା ।

ପାରସ୍ୟ—ନର୍ତ୍ତକୀ ମେହେର'ର ନୃତ୍ୟରେ ଘଜସଭ ମାତରିଠିଲ୍ । ଘଜା ନୃତ୍ୟର ପ୍ରଣାମକରି ରହିଥିବଣ ପୁରସ୍କାର ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସବୁ ନିତ ନିତ ମୌକଙ୍କର ଜୟଗାନରେ ମୁଖର ହୋଇଥିଠେ । ଘଜସଭରେ ଆଉ କବିବରଙ୍କର ଡାକର ପଡ଼େନାହିଁ । କବି ତାଙ୍କର ଜାଣ୍ଠି ଶାଶ୍ଵତ ନେଇ ଉଦ୍‌ବାନର ସେ ବକ୍ତୁଳ ଶାଥକାନ୍ତରଳରେ ବସିଥାଆନ୍ତି ।

ନଶଜଳରେ ପରଙ୍ଗ ଉଠେ, ତାହିଁରେ କୁମୁଦିମାକାନ୍ତି-କର ରଜନ ଜ୍ୟୋଷ୍ଟ୍ରା । ପଡ଼ି ଝଳ ଝଳ କର ଝଲସି ଉଠେ । କବି ଖାଲ ସେଇଆ ଦେଖନ୍ତି; ଆଉ ଥାର୍ହ ଥାର୍ହ ସେହି ତଠ,—ଯେଉଁଠି ରୂପସ୍ତୀ ଉତ୍ତମାର ପ୍ରଥମ ଚରଣ-ପାତ ଦିନେ ତାଙ୍କ ଚଷ୍ଟୁ-ପଥ-ତ୍ଥକ ହୋଇଥିଲା; ତାହାର ନୂପୁର ଯେଉଁଠି ଲଳିତ ଝଙ୍କା-ରରେ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ଉପା-ଉଦୟକୁ କମମାୟୀ-କରି ସାର୍ଥକ କରିପାରିଥିଲା । ସେହି ତଠ ଆତକୁ କବି ଗୁହ୍ନୀ-ଥାଆନ୍ତି-ଶର୍ଵ ନିଶ୍ଚାସ ଅନ୍ତର୍ଷକ୍ଷି ଉଠି ସମୀର ପ୍ରବାହରେ ବିଲୟ ଭଜେ । ଶାଶ୍ଵତ କୋଳଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ । କବି ପ୍ରାଣରୁ ସେ ଶାଶ କିନ୍ତୁ ଏବେ ଆଉ ଲେଶମାନୀ ଭାବ ପୁଣୀ ମଛନ କରି ଉଠାଇପାରେନାହିଁ ।

* * * *

୩

ସହସା ପୁଣି ଦିନେ କବିଙ୍କର ଘଜସଭରେ ହାଜର ହେବାକୁ ପରଓନ୍ତାକା ଆସିଲା । କବିଙ୍କର ମନ-ମୁଖି ଦେଖି ଘଜା ଅପ୍ରତିର ହେଲେ-ସଭର, ଲୋକେ କିଷ୍ଟୀ

ପ୍ରକାଶ କଲେ—“କବି ! ତୁମଙ୍କୁ ନୃତ୍ୟ ଗାନ ରଚିବାକୁ ହେବ । ଏଥର ବସନ୍ତୋଷବରେ ଶାର ବଡ଼ ଉଷ୍ଣବ କରିବା ମୋର ଅଭିଗ୍ରହ ଅଛି । କୁମାରଙ୍କର ଅନୁପ୍ରାଣନର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି-ଏକାଦିନକେ ସବୁ ହେବ । ମୋର ବିଶ୍ଵର ଆସ୍ତିମ୍ବୁଦ୍ଧ, ଲୁଟୁମ୍, ଘଜା, ସାମନ୍ତରାଜମାନେ ଘଜନମହାରେ ଆସିବେ, ଅତିଏବ ତୁମେ ଶୁଭ ଉଛିଷ୍ଟ ସ୍ଵର-ତାଳ-ସ୍ଵର କରି ଗାନ ବାନ୍ଧ ; ସେ'ଦିନ ସବାରେ ‘ମେହେର’ ଗଇବ ।”

ପୁଣି କବିବନ୍ଧ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଇଗଲା; ଏ କ'ଣ ପରିହାସ ! କିନ୍ତୁ ଘଜାଙ୍କ ମୁହଁରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ଚଳିବନାହିଁ । ଏତେକାଳ ଯିଏ ତାକୁ ପ୍ରତିପାଳନ କରି ଆସି ଅଛନ୍ତି-ସେ ଘଜା ତାଙ୍କ ପରମସ୍ତୁଦ ପୁଣି ହୃଦସ୍ଵର ବନ୍ତୁ । କବି କହିଲେ—“ଯଥା ଆଜ୍ଞା ମହାରାଜ ।”

* * * *

ବିଶ୍ଵଟ ସଭା, ରହିଶଚିତ ଏଗଣନ ଆସନରେ ଦେଶର ଯେତେ ଘଜା, ମହାରାଜା ବଦିଯାଇଛନ୍ତି । ପାଶିମି ମନ୍ତ୍ରୀ ସଦଳରେ ସଭାରେ ସମବେତ । ବନ୍ଧୁମୂଳ୍କ ଚିତ୍ତମକ ବେଶରେ ସଜ୍ଜିତ ! ହୋଇ ମେହେର ଆସି ଅଙ୍ଗନଦିନେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆସନରେ ବସିଛି । କବି ଆସି ଲେ ହେଲା । ସମମେ ଉଦ୍‌ବ୍ରାତ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି—ରୂପସ୍ତୀ ନର୍ତ୍ତକୀ ନୃତ୍ୟାଳୀରେ ଆଜି ରୂପର ଜ୍ୟୋଷ୍ଟ୍ର । ବିଶ୍ଵହେବ, ଦେଖିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟାକୁଳ,—କବି ଦାହିଁ !

କବି ଆସି ଲେ; ପରିଧାନରେ ତାଙ୍କର ଟୋମଳ ପଟ୍ଟବାସ, ଗଲାରେ ଉତ୍ତିଶ୍ୟ—ଲଲଟର ଚନ୍ଦନବନ୍ଦୁ । ଶାନ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନତୁଷ୍ଣି, ଗୌରତନ୍ତୁ-ଦେବମାଜରେ ଯେପରି ମୀନବକତର ଆଦିର୍ଷବ ହେଲା ।-ଘଜା ଓ ସମ୍ମାନ ସମବେତ ମଣ୍ଡଳୀଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି କବିବର ଶାଶ୍ଵତ ସ୍ଵର ଦେଲେ । ସେ ସ୍ଵର ସଜ୍ଜିତ ସଭାର ଚଉଶାଶ ପ୍ରତିଧୂନିତ କରିଗଲ, ଯେପରି କୋହନୁର ଘଜି ହଜାରଶତ ହୋଇ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଗଲ । ଗୁରୁଆଡ଼ ଆଲୋକ-ଲହୁର ଶେଳଗଲ—ଶାଶ ବାଜିରିଲ୍ ।

‘ମେହେର’ ସେହି ଶାଶ୍ଵତ ସଙ୍ଗେ ନିଜର କମକଣ୍ଠ ତୋଳ ମିଶେଇ ଦେଲା, ଶାନ୍ତ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏ ଶାଶ୍ଵତ କରୁଣ “ବସନ୍ତଗାଥା” ।-ବସନ୍ତ ଆସିଲ, ଫୁଲ ଫୁଟିଲ, ପିନ ଶାଇଲ, ଶୋଭାସମ୍ମାରରେ ଦିଗ ପୁଣି ହେଲା । ‘ଗୋ କବି-ମାନକ୍ଷସ-ସୁନ୍ଦରୀ ! ଅଭିମାନରେ କେଉଁ ପୁଣି-ଅନ୍ତର ଶଳରେ ପାଶାର ରହିଲ ! କୁଞ୍ଜ-କୁଟୀରଟିକୁ ମନ୍ଦମା-

ବକ୍ଷ ସଜାଇଦେଇ, କବି ତମର ମୃଦୁଶିଖିତ ଚରଣ-ରେଣ୍ଟା ଆଶାରେ ଅଧୀର ତଥରେ ବସିଥିଲା । ଶାଶ-ତାର ମାରବ ହୋଇଯାଇଛି, ଗୀତିକାବ୍ୟ ସେ ଭୁଲି-ଯାଇଛି, ଶର୍ମମୁହର୍ତ୍ତ ଧରି କବି ତମର ଧାନ୍ତରେ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଶାଶ ତା'ର ମାରବ କମ୍ଳନଶ୍ଵାନ ହୋଇ-ଯାଇଛି । ତମେ ଆସି ଶାଶଟିକୁ ଖାଲି ପରଶି ଯାଆ-ଶାଶ ପୁଣି ତା'ର ଚିରତକ ଶାତକୁ ଫେରି ପାଉବ । * * * ତେବେ ପୁଣି ଆସିଲ ନାହିଁ ? ବସନ୍ତର ପୁଷ୍ପବଣି, ହାୟ ହୃଦିପଡ଼ିଲ; ପିକ ତାର ଶେଷ “କୁହୁ” ଗାଇ ଚିଢା ହେଲଣି, ତେବେ ସୁଜା ଆସିଲ ନାହିଁ ? ବସନ୍ତ ତା ହେଲେ ନଶ୍ୟ ବ୍ୟର୍ଥ ବିଫଳତା ଦେଇ, ମୋ'ଠାରୁ ବିଦାୟ ଦେଲା ।

ଶୀତ ଶୁଣି ସରସ ସମସ୍ତଙ୍କର ନୟକ-ପ୍ରାନ୍ତ ସଜଳ ଦୋଇ ଦେଲା । କବି ଓ ଶାସ୍ତ୍ରିକାର ଜୟଧନରେ ସରସଙ୍ଗୁଡ଼ି ନିକାଦିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଶାଜା ସିହାସନରୁ ଉଠି ସ୍ଵହତ୍ତରେ କବଣ୍ଟରେ ପୁଷ୍ପମାଲା ଗଲେଇ ଦେଲେ । ମୁକୁଟରୁ ମଧ୍ୟ ମଣି କାଢି ମେହର ସୁନ୍ଦରକୁ ପାରିଦେଖିକ ଦେଲେ ।

୪

କେତେବେଳ ଗତ ହୋଇଗଲଣି । ସହସା ଗୋଟାଏ କଳାମୟ ଉଠି ଚିରଦିଗ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲା । ‘ମେହେର’-ରୂପନିଶାରେ ଶାଜା ବିଭେନ; ନିର୍ଯ୍ୟ ମେହେରକୁ ଚକ୍ରରେ ରଖି, ନିର୍ଯ୍ୟ ତା'ର ରୂପ-ସୁଧା ଦାନକର ମଧ୍ୟ ଶାଜକର ଦୃଷ୍ଟା ଦୃଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା । ସୁଯୋଗ ପାଇ ପ୍ରବଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠନା ଅସି ସହସା ଶକ୍ତି ବୈଧ କଲେ । ଶାଜା ବନ୍ଦୀ ହେଲେ ।

କବି ସେତେବେଳେ ବକୁଳ- ବଣ-ପ୍ରିୟ ବେଦିକାଟିର ବସି-ସେମିତ ବହୁଳ ନେଷରେ ନିଷାଟକୁ ଗୁଡ଼ୁଁଧାଣ୍ଡ । ଏ ଦ୍ୱୀପନାଦ ଶୁଣି, ସେ ଥରେ ତୁମ୍ଭୀଭୁବ ହୋଇ ଛାଡ଼ା ହେଲେ, ପରେ ସନ୍ଧା ଅନ୍ତକାରରେ ଭିଷନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳୀ ଶାଜ-ପ୍ରାସାଦ—ଚୂଡ଼ାକୁ ନିଶ୍ଚରଣ କରି ଗୋଟିଏ ଦାର୍ଢଶାସ ଦିକାଇଲେ ଏବଂ ଶାଶଟିକୁ ବାନ୍ଧ ସନ୍ଧା-ଅନ୍ତକାରରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଶ୍ଵାସ ହୋଇଗଲେ

୫

ନାନାଦଶ-ଶର୍ତ୍ତ ଭ୍ରମୀ ୧୫ବର୍ଷ ପରେ ଆଜି କବି ପୁଣି ନିଷାଟକରେ ନିଷାଟକରେ ବସିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଖରେ ଶାର୍ଣ୍ଣ ଲୋଳ ରେଣ୍ଟା ପଡ଼ିଛି, କେଶ ପକ୍କ ହୋଇଛି । ସେ ତିରୁପରେ ଗୋଟିଏ ଅଶୋକଶାଖା ଓହନି ପଡ଼ିଥିଲ, ଏବେ ସ୍ଵର୍ଗ ସେ କୃଷ୍ଣ ଏହି ନିଷାଟ ନ ଥିଲା ।

ଅଶୋକ ପୁଷ୍ପ ଖାତି ପଡ଼ିଥିଲ, ଯେପର କେଉଁ ରୂପସୀଙ୍କ ଚରଣ ସମାତରେ ଚଟଭୂମି ଆଶାକୁ ଆଉ ବୁଦ୍ଧ କରି ରଖିପାରିନାହିଁ; ତାହାର କଠିନତା—କ୍ଲିନ୍ ଦୁଦୟ ସେ କୋମଳ ଚରଣପରଶରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ପୁଷ୍ପରୂପରେ ଫୁଟି ପଡ଼ିଛି; ଆଉ ତଟ ଭୂମି ସେ ରଙ୍ଗରେ ହସୁଥାନ୍ତିରୁ ।

କବିକର ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲ-ସେହିପରି ଆଉ ଏକ ଦିନର ଭାଷାର କଥା-ଯେଉଁଦିନ ଏହି ନିଷାର ନିର୍ମଳ ଖର ଆଲୁଅ କର ରୂପ-କୌମୁଦୀ ହରି ପଡ଼ୁଥିଲ-ଗୋଟିଏ ତରଳ ହାସ୍ୟପ୍ରତିମା ଶତରଣୀ ସିଂହତାରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା ।

ସହସା ପଣ୍ଡାତରୁ କି ଏ ବାମାକଣ୍ଟରେ ଡାକିଲୁ-‘ଗୁରୁଦରା’ କବି ଫେର ଗୁହ୍ନ୍ତିଲେ-ଗୋଟିଏ ପ୍ରୋତ୍ତା ନାଶ ! କବି କହିଲେ-“ତମେ କିଏ ?” “ଚନ୍ଦ୍ରପାରୁନ; ମୁଁ ମେହେର !”

ମେହେର !-ଏହି ସେ ? ପରିବିନୀ ଲାପାର ସେ ଦେହ ଆଜି ଏପର ପୁଲ-ବର୍ଣ୍ଣିଲ ଆକାର-ଧାରଣ କରିଛି ! ସେ ଚନ୍ଦ୍ରମାନର ବର୍ଣ୍ଣ ଏକି ହିମାନ୍-ଜାଲରେ ଆବୁଦ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ! ସବସୁମ୍ଭେ କବି କହିଲେ-“ତୁମେ ମେହେର ?” “ମୁଁ ମେହେର !” “ଏକୁ କିପାଇ ଆସିଛି ?” “ତା’ କହିବା ଆଗରୁ ମୋର ଇତହାସ ଶୁଣ । କବିବର ! ନର୍ତ୍ତକ-କନ୍ୟା ମୁଁ । ମାଆକୁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ । ବଜାରରେ ଫଳଫୁଲପର ଯେବେ ବିଦିହେଲି-ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ସାନଟିଏ-ହୋଇଥିଲ । ନୃତ୍ୟ-ଶାତ-କଳା-ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତି ପରେ ମୋତେ ଜଣେ ସରଦାଗର ବଜନସାରରେ ଆଣି ରେଷି ଦେଲା । ରଜା ମୋ ରୂପରେ ଭୁଲିଗଲେ । ଆଉ ସମସ୍ତେ ନାଣିଥିଲେ, କେବଳ ତମ ଛାଡ଼ା ସେତେବେଳେ ମୋର ପ୍ରଥମ ଯୌବନ-ସେହି ଯୌବନର ରୂପକ ମୋହରେ ହୁଣି ଶାଜକର ସଂକାଶ ଦିଲା । ଦହୁଁ ଦେଶର ନୂଆ ଶାଜା ଆସିଲା । ଶାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଶକ୍ତିନିକମାନେ ମନେ ବନ୍ଦମା କର ଆଣିଲେ । ଶାଜା ସମୟକ ସମ୍ଭବରେ କଠୋର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋ ରୂପ-କାଶଗାରରେ ବନୀ କଲି । ଶାଜା ତା'ପର ସନ୍ଧା ଭୁଲିଲେ, ଶାଜିକ ଭୁଲିଲେ, ଏହି ମୋ ପଦ-ସୁଗରେ ନିଜକୁ ବିଷାତ କଲେ । ସେ କି ଆଦର--ସେ କି ଅଜସ୍ରୁଗା ମଧ୍ୟର ବନନ--ପ୍ରଣୟର କେତେ କାତର ମିନଦି ! ଶାଜ-ମସ୍ତକ ଏହି ପାଦ ଦୟରେ ଲେଟିଲ । ଅବଶେଷରେ ଶାଜକର ମୋ ଗର୍ଭରେ ସନ୍ତ୍ରାନ ଜନିଲ । ଦୂର ପୁନି, ଶାଜିକ କନ୍ୟା । ଫରେ ଯୌବନର ସେ ଲବଣ୍ୟ ମଧ୍ୟ କେଉଁ ଅତୁଶ୍ୟ ଶାଜ୍ୟରେ ଉଭେଇଗଲା, କୃଷ୍ଣକେଶ ପାଶରେ କେଉଁ ଦାନବ ମନ୍ଦ ପଢ଼ିଗଲ-କେଶ କାର୍ଯ୍ୟ ଖୋଟ ହୋଇଗଲା । ସମସ୍ତ ମାଧ୍ୟମକ ଯୌବନ

ପା'ର ଧନ୍ୟ-କୋଣରେ ଯାକଷି ଗାନ୍ଧିଥଳ୍-ସେ ଆକର୍ଷଣର
ଜୀବତ ମନ୍ଦ ଶୈଥଳ ହୋଇଗଲ୍-ଚର୍ମ ଲେଳ ହୋଇଗଲ୍ ।
ସଙ୍ଗକର ଅବୁଢ଼ ଧରିଲୁ । ଦିନେ ମୋତେ ‘ପାପୀମୁଖୀ-
ଅଳକଣାରୁର ହିହା’ ବୋଲି କହି ବହୁଷୃଦ କରି-
ଦେଲେ । ସନ୍ତାନଗୁଡ଼ିକ ଦାଣେ ମୁଣ୍ଡ ପଡ଼ି ପ୍ରାଣ
ଚେକିଟିଲୁ । ବିପଦ ଯାଇଛି-ଏ ମା ଯୌବନର ସେମାନେ
ସଂକଳନାଶ କରିଥିଲେ ।”

କବି କହିଲେ, “ଏସବୁ କାହାଣୀ ଦେଖିବାରେ ଲାଭ ।
କଥଣାଁ” ମେହେବ କହିଲୁ-“ଫଳ ଅଛି, ଲାଭ ଅଛି, ତଥାକି
କହୁଛି । ମରନ ଅଛି କି ୧-ମେଉଁଦିନ ଗୋପନୀରେ ମୋର
ସ୍ମାନ ଦେଖୁଥିଲ ? ତା’ପରେ ବଜସରୀରେ ସେହିନ ‘ବିଷନ୍ତ
କଥା ;’ ଯେତେବେଳେ ମରେ ସୂର ଶିଖାଇଥାଆ,
ସେତେବେଳେ ମରନ ଶୁଣି ପାରୁନଥାଆ-ତମ କଥା
କଣ୍ଠବକ୍ଷ ହୋଇ ଅଧ ବାଟରେ ଘଙ୍ଗେଯାଉ ଥାଏ । ମୁଁ
ତା’ର ମର୍ମ ବୁଝିଥିଲି-ଆଉ କୌରକରେ ସେହିନ ମୋ
ଓଷ୍ଠ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଉଷ୍ଣତ୍ତ ହାସ୍ୟ ପୁଣି ପଡ଼ିଥିଲ-ତମ
ଦରତ୍ତ କବି-ତମ ପ୍ରେମର ମୂଲ୍ୟ କଣ ? ତତ୍ପରେ ସେ
ନାହିଁ, ତମ ପ୍ରାଣର ପରାମରଶ କାହାଣୀ-ତମେ ମରେ ଗୁହ୍ୟଥିଲ-
କବିର ମନସ କଲୁନା ସେ ନୁହେ-ସେ କେବଳ ମୁଁ ।”
କବି ଶୁଭୁଦାତି କହିଲ, “କିନ୍ତୁ ଏସବୁ କଥା ପଡ଼ିଛି
କାହିଁକି ?

“କାହିଁକି?—ତମେ ମତେ ଭଲ ପାଥ । ତମକି ପଡ଼ନାହିଁ,
ମୁଁ ଜାଣେ । ଏହିପରି ମୁଁ ଦୂର ଶକ୍ତିକୁ କ'ଣ, ଅନେକଙ୍କୁ
ମୁୟ କରିଛୁ-ଆଉରି ମଧ୍ୟ ଶୀକାର କରିଛୁ-ଲେକକି ଦୂରମୁୟ
ବିଷ କର ଶୁଣଦେଇଛନ୍ତି । ଅଞ୍ଚଳ ଶିଖପରି ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ
ମୁଁ ଖେଳିଛି-ପୁଣି ଶକ୍ତି ବୁଝିକରି ଦେଇଛନ୍ତି । ବୁଧ-ଦର୍ପରେ
ନେଇଦେବଳେ ପ୍ରେମ ଗୁଡ଼ିନାହିଁ-ଦୂରମୁୟ ଶୋଜିନାହିଁ”—
“ଏପରି ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ରୁହିନା ମେହେର, ମୁଁ ରୁମକୁ
କେବେ ଭଲ ପାଇନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଶକ୍ତିପରିରେ
ଧର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଏ ବୁଧ । ଯେ କଳେ କଳ ଦେଖଇ ହୁଏ,
ନୃତ୍ୟକ୍ଷଟାର ବୁଧର ଶୁଭ୍ୟୀ ଯେ ଦେଖାଇ ହେବାକୁ
ମୁହଁର୍ଭେଦ-ତା’ ପ୍ରାଣରେ ଯଦିଦି ପ୍ରେମର ପ୍ରାନ ନାହିଁ । ଯେ
ବୁଧର ଦର୍ପ କରେ-ସେ ପ୍ରେମର ମୁଖ ଜାଣେନାହିଁ ।
ଦିବ୍ୟପାଇଁ ମୁଁ କେବେ ରୁମକୁ ଭଲ ପାଇବାର କଳ୍ପନାକୁ
ଧ୍ୱାନ ମନ୍ଦରେ ସାକ ଦେଇନାହିଁ ।”

“ଭଲ ପାଇ କି ଧୂଳି ? ତେବେ କାହିଁକି ସେ ବିଦଳ
ବିସନ୍ଧର ତିଥିଷ ? ସେ କ'ଣ ରୁକ୍ଷ ମିଥ୍ୟା ଶବ୍ଦ-ବିଜ୍ଞାସର
ଶୁଭସିଂହ”

“କା ମେଳହେଉ, ତା’ର ନୁହେଁ ।” “ଦେବେ କ’ଣ, କବି ?”
“ମୁଁ ତମର ସେ ଦେହଟାକୁ ଭଲ ପାଇଥିଲି,
ମେହେଉ । ସେ ଦେହର ମୂଳ କଣ୍ଠ ? ମୁଖୁର କପଳ
ଶ୍ରୀରେ ସେ ନିଷିଦ୍ଧକେ କୁଣ୍ଡିତ କଦମ୍ବୀୟ ହେବ ଓ
ଯୌବନାତେ ବିଭବ ମୁଣ୍ଡି ଧରିବ । ସେପରି ନଈର
ପିଣ୍ଡକୁ ଭଲ ପାଇ ଲାଭ କଣ ? ମୁଁ ଭଲ ପାଇଥିଲି-ସେ
ଦିନର ନିର୍ମଳ ଉପାରେ ଦୁମ୍ବ ଦେହ ମୁରିପାଖେ ଜାଗନ୍ତେ
ବୁଦ୍ଧର • ଦ୍ଵିଶ୍ଵାଲ ଟି କ ପ୍ରକଟି ଥିଲି,
ଦୁମ୍ବ • ଅଧରରେ ଯେ ସଲଜ୍ ହାସ୍ୟ ଫୁଲ୍ଲ
ଇ ଠି ଥ ଇ, ସେ ବୁଦ୍ଧ କଣକ ପାଇଁ ଫୁଲ୍ଲ ଉଠି-
ଥିଲି, ଆଜି ଶତଚନ୍ଦ୍ରସ୍ତା ସବୁ ସେ ଦ୍ଵିଶ୍ଵାଲ, ସେ ହାସ୍ୟ
ଦୁମ୍ବ ଚିନ୍ତା କର ଆଜି ପାରିବନାହିଁ । ଦୁମ୍ବ ଗୋଟାଏ
ଜଢି ପିଣ୍ଡ ମାଦି; ଦୁମ୍ବ ଦେହଟାକୁ-ଦୁମ୍ବର ପାଠିବଦାକୁ,
ତଥା ଏକ ପ୍ରାଣସ୍ଥାନ ମୁଣ୍ଡି ଘିରିଲାକୁ ଭଲ ପାଇବା,
ଏକ କଥା ।

ମେହେର କହିଲୁ— “ତେବେ ସୁଜା ମୋ’ କଥା
କୁହେଁ—ଶୁଣ ଟିକେ କବି, ମତେ ଷମାକର, କବି ।
ଏତେ ବାଜାଦର, ଏତେ ଶ୍ଵାରେହୁଁ ଲେଖମାଟି ସୁଅ
ପାଇନାହୁଁ—ଦୃଷ୍ଟି ପାଇନାହୁଁ, କେବଳ ଆକାଂକ୍ଷାର ଗୁରୁତ୍ୱା
ବଢ଼ିଥିଲା । ମୋର ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଆଶ୍ରୟ ପାଇ ଯେତେବେଳେ
ସାର୍ଥକତା ଦିବାକୁ ବସିଛି,—ମୋ ଆଶ୍ରୟଟିକୁ ପ୍ରେତେ-
ବେଳେ ଭୁମ୍ବର ଛବି—ଭୁମ୍ବର ସ୍ଥତ ଅଗ୍ନିପର ଅନ୍ତରଟିକୁ
ମୋର ଜଳର ଦେଇଛି, ଭୁମ୍ବ-ଶାତଳ ମୁଖଛବି—
ଦିନକପାଇଁ ପାଶୋଇନାହୁଁ, କବି । ଏହି ଘାଟରେ ଭୁମ୍ବଙ୍କ
ପ୍ରଥମ ଦେଖିଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ନିତନ୍ତ ଏଠିକୁ ଆସେ ।
ଦେଖ, ଉପରେ ବରଳକୁଞ୍ଜଟି ଝଣ-ଝଣ ହୋଇ ଶୁଣି-
ଗଲଣି, ତେବେ ସୁଜା ମୁଁ ଏହି ଆକାଶକୁ ଶୁଣିଥାଇ, ସବଧଳ
ଆଉ ଦେଖା ହେବନାହୁଁ—ଏ ଜୀବନରେ— କିନ୍ତୁ ଭଗ୍ୟ-
ଫଳରୁ ତା’ଘଟିଲା । ମୋତେ କ୍ଷମା କରି ଯାଅ, କବିରଙ୍ଗି”
ବୁଝୁଦି କହିଲେ, “ଭୁମ୍ବକୁ କ୍ଷମା ? କେଉଁଥରେ—
କଥାପି ନାହେଁ । ବାଜା-ପ୍ରତି ଭୁମ୍ବ ବ୍ୟବହାର ! କଥା
ସେ ? ଯେ ବୁଝ ଦେଖିଲେ ପ୍ରାଣ ପ୍ରମୁଖ ହୋଇରିଥିଲେ,
ମେ ଭୂପର ନିର୍ମଳ ଅସ୍ତିରେ ସାରବଧିରେ ଆଜ୍ଞାକଥିବା
ହୋଇ ବିକସି ଥାଅନ୍ତ ! ମାତ୍ର ସେହି ବୁଝରେ ଭୁମ୍ବ
ଅନଳ ଜୀଳ ଦଗ୍ଧାୟମାନ କରିଦେଇଛା । ଏତେ ଚାପ
ଏଥୁପାଇଁ ! ଏଥୁପାଇଁ କଣ ବିଧାତା ଭୁମ୍ବକୁ ତାଳି-
ଦେଇଥିଲେ ନାହା ? ରାଶ, ମୁଁ ଏ ଅସର୍ଥ କ୍ଷମାକର
ପାଇବନାହୁଁ ।

ଶ୍ରୀ ଦତ୍ତ ଗୁଲାର୍ଣ୍ଣେ । ମେହେର ଏକଦୃଷ୍ଟିରେ ନବାକୁ ବୁଦ୍ଧି ଛାଡ଼ାହୋଇ ଘରୁଥିଲୁ,— ‘ଏ ଦୟାପ୍ରାଣରେ ଶାତଳ ପୁରୁଷଙ୍କର ପାର୍ଶ୍ଵଥରେ ଆସି ଛାଡ଼ା ହୋଇ ଏ ଦୃଷ୍ଟି ସୁଧା-ସୁଖ ଦେଇ କରିବାପାଇଁକି ମୋର-ପ୍ରକଳ୍ପ ବିଧାତୁନଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଏହି ଅଳକ-ତଳ ଜଳ ହେବ ଦେ !’

ନବାଜଳରେ ରଙ୍ଗରଷ୍ଟି ଫୁଟାଇ ମିହିର ତେତେତେଳି ଗରନର ପାର୍ଶ୍ଵଥରେ ଆସି ଛାଡ଼ା ହୋଇ ଏ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖୁଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳା ଦେଇ ।

କାମ ନାଏଇ :—ପଣ୍ଡିତ ମାଳକଣଦାସ ଏମ., ଏ, କନ୍ଦାର ଚିରଚିତ ନୂତନ ପଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । ଟେନିସନ ପ୍ରଣାତି “ଭନକ୍ ଅଭ୍ରକ” ନାମକ ପୁସ୍ତକର ଅବଲମ୍ବନରେ ପୁସ୍ତକଟି ରଚିତ ହୋଇଥାଏ । ଭଣା ଏପରି ସରଳ ଯେ, ସାକ ସାକ ଯିଲମାନେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରିବେ । ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ପଢିପ୍ରତି ପହିର ରଚି ବିଷୟରେ ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ପହିରିପ୍ରତି ପରିର ଅଣ୍ଟ୍ର ପ୍ରେମ ବିଷୟ ଅତି ବିଷଦ୍ବବରେ ବଣ୍ଟିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଦୌପକୀ :—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରଣାତି ହତିଥ ରଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । ଭଣାର ସରଳତା ତଥା ସବର ଗାମୀର୍ଯ୍ୟରେ ପୁସ୍ତକଟି ସଂବନ୍ଧର ହୋଇଥାଏ । ସଂଖ୍ୟିରେମଣି ଦୌପକୀ ରେଖା ଅତି ନିପୁଣତା ସହକାରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ ।

ପଢ଼ୁନୀ :—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରମଚନ୍ଦ୍ର ଅଶ୍ୱୀଙ୍କ ପ୍ରଣାତି ନୂତନ ରଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । ଭଣା ସରଳ ଓ ମାର୍କିତ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ରାମଙ୍କ ପ୍ରଣାତି ରଙ୍ଗଳା “ପଢ଼ୁନୀ” ପୁସ୍ତକର ଅବଲମ୍ବନରେ ପୁସ୍ତକଟି ଲିଖିତ ହୋଇଥିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ । ଏ ବିଷୟ ଭୂମିକାରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ପୁସ୍ତକଟିରେ ପ୍ରଦତ୍ତରେ ପୁସ୍ତକର ଅଧିକାଂଶ ଶାସ୍ତ୍ରି ବନ୍ଦଳାପୁସ୍ତକର ଅନୁକରଣରେ ଅଞ୍ଚିତ ।

ପଢ଼ୁନୀ :—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାଦ୍ଵାରା ଟଙ୍କାମୁକ୍ତକିର୍ତ୍ତ ପ୍ରଣାତି ରଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । ଗରୁକର୍ଣ୍ଣ ମହାଶୟ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ରଙ୍ଗଳା “ଶର୍ମିଷ୍ଠାନ”ରୁ ଅନୁବାଦିତ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ମାରକ୍ୟ ଆବୋ ନାହିଁ କହିଲେ ଗଲେ । ଅନୁବାଦ ମଧ୍ୟ ସଂକାଷ୍ଟକରକ ନାହିଁ ।

ଚିଲିକା-ଭମଣ :—କବିବର ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି ପ୍ରଣାତି ନୂତନ ରଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । ଭଣା ଲଜ୍ଜିତ ଓ ପ୍ରାଞ୍ଚିତ । ସୁଦେଶପ୍ରାଣତାର ବିମଳ ଚିତ୍ତ ପୁସ୍ତକର ଅନେକଟି ପରଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ବଞ୍ଚିନାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ଲାନେ ପ୍ଲାନେ । ଏମର ଚତ୍ରକର୍ଷକ ହୋଇଥାଏ ଯେ, ପଢ଼ିଲାବଳେ ମନପ୍ରାଣ ପୁଲକିତ ହୁଏ—କବିଦାର ଅମୃତମନ୍ତ୍ର ନିସ୍ୟନ୍ତରେ ହୃଦୟ ସିନ୍ଧୁ ହୋଇଯାଏ ।

ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା :—ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ ସାବଦିକ ପ୍ରଣାତି ନୂତନ ରଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । “ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା”ର ଚିରଜିଗୁଡ଼ିକ ମୁଦୁବାତାନୋଳିତ ଜାହାଗର ଲଦ୍ଦଶାରୁଲ ରମଣୀୟ ଓ ଶାନ୍ତିପ୍ରଦ । ଲେଖିକାଙ୍କ କୋମଳ ପ୍ରାଣର ମଧ୍ୟର କାନ୍ତ ପଦାବଳୀ ବାସ୍ତବରେ ପ୍ରଣାପାର ବିଷୟ । ତାଙ୍କୁ ଲମ୍ବ କରି ଲେଖିକା ଯାହା ଲେଖିଛନ୍ତି, ତାହା ଯେ କୌଣସି କବିପକ୍ଷରେ ଶ୍ଲାଘାର ବିଷୟ ହେବ ।

ରଣା ପ୍ରତାପସିଂହ :—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦମ୍ଭାନ୍ୟ ମିଶ୍ର ବ, ଏ, କ ପ୍ରଣାତି ନୂତନ ରଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । ପ୍ରତାପସିଂହଙ୍କ ତ୍ୟାଗ, ମାନସିଦ୍ଧକ ଭ୍ରମ ଓ ଆକବରଙ୍କ କପଟଚା ଦକ୍ଷତା ସହକାରେ ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଥାଏ । ଭଣା ପ୍ରାଞ୍ଚିତ ଓ ହୃଦୟପର୍ବତୀ ।

କଥାକଦମ୍ବ :—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୟାକଥ୍ୟ ମିଶ୍ର ବ, ଏ, କ ପ୍ରଣାତି ପାଞ୍ଚଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ମିରେ ପୁସ୍ତି । ଗଲ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ସୁନ୍ଦରବନରେ ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ ଯେ, ଦିଲିଜ୍ଜନେ ମତ ଦିବ୍ୟାନନ୍ଦରସରେ ପୃଷ୍ଠେ ହୁଏ । ଆମ୍ବମାନେ ଏହି ପୁସ୍ତକର ବହୁଳ ପ୍ରବୃତ୍ତ କାମନା କରୁଅଛୁ ।

ସାହିତ୍ୟ-ସମ୍ବାଦ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବନ୍ଦବନ ମିଶନ୍କ ପ୍ରଣୀତ “ଦର୍ଶ ଦିଗ୍ଭୂତ” ନାମକ କାବ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ମୁଲ୍ଲା ଟ ୦ ।/ ନାମକ ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଯହିଁ । “ପିଲଙ୍କ ରାମାଦୃଷ୍ଟ”ର ତୃତୀୟ ସଂସକ୍ରମ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ।

* * *

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବନ୍ଦବନ ଅଧ୍ୟେତାଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ “ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ସୋଦାନ” ନାମକ ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଯହିଁ ।

* * *

ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ ସାବଦି “ଦରଶ-ମଣି” ନାମକ ଗେଟିଏ ନୃତ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ତାହା ଶୀଘ୍ର ଯହିଁ ହେବ । ସେ “ଉଚ୍ଛବ୍ସୀ” ନାମରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

* * *

ଶ୍ରୀ ମନ୍ଦିର ମାନ୍ଦିର ଦାସଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ “ପିଲଙ୍କ ଭଗବତ”

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ “ଦମସ୍ତନା” ନାମକ ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଯହିଁ ।

* * *

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭବଗ୍ରାସ୍ ପଦ ଲୈକମାନ୍ୟ ତିଳକଙ୍କ ଜୀବନ-ଚରିତ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

* * *

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୟାନିଧି ମିଶନ୍କ ପ୍ରଣୀତ “ପ୍ରୟୁକ୍ତା”ର ଦ୍ୱାରା ସଂସକ୍ରମ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ।

ଆମ୍ବକଥା ।—ନାନା ସୁଖଦୂଃଖରେ ପଡ଼ି, ବିଦ୍ୟ ଅସୁଧାରେ ଘାଣି ହୋଇ ମୁକୁରକୁ ନିହମିତିରୁପେ ପବାଶ କରିବାକୁ ଅସମଥ୍ ହୋଇ ଆମ୍ବମାନେ ଗର୍ଭର ମନ୍ତ୍ରରେବନା ଅନୁଭବ କରୁଥିଁ । ଏଥର ଅଷ୍ଟତ ଓ ଶାକଶ ଦ୍ୱାରା ଏକଷ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଶବ୍ଦ ସନ୍ତାନ ଦିବ ଶୁଦ୍ଧଦ୍ୱାରା ବାହାରିବ । ଆଶାକରୁଁ, ସବୁଦୟ ଗ୍ରାହକ ଓ ପାଠକମାନେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ଏହି ସୁନ୍ଦର ମାର୍ଜନକା କରିବେ ।

ମୁକୁର ଉପନ୍ୟାସ ଗ୍ରହମାଳା :—ମୁକୁର ପ୍ରେସ୍ରୁ ପ୍ରତି ରଙ୍ଗମାସ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହରେ ଶଣ୍ଟିଏ ଲେଖିଏ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଅଛି । ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହରେ ପ୍ରକାଶିତହେବ ।

ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ସୁଦିଧା ସକାଶେ ମନ୍ତ୍ର ଅତି ସୁଲଭ କରିଯାଇଛି । ମୁକୁରର ଗ୍ରାହକମାନେ ବାର୍ଷିକ ଦୂରଟଙ୍କା ଅତୀମ ୧୦-୧୫ଲେ ବାରମାସରେ ବାରଣ୍ଣେ ଭାବନ୍ୟାସ ପାଇପାରିବେ । ସାଧାରଣ ଗ୍ରାହକମାନେ ଅତୀମ ୧୫ଟଙ୍କା ଟଠାଇଲେ ସେହି ସୁଦିଧା ଲଭ କରିପାରିବେ । ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରତି ଉପନ୍ୟାସର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ମୁଲ୍ଲା ପାଞ୍ଚଅଟା ନିର୍ଦ୍ଦାରିତ ହେବ । ଆଶାକରୁଁ, ଦେଶର ସାହିତ୍ୟରସିକ ସୁଧାବୁଦ୍ଧ ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି କୃତଜ୍ଞତା-ପାଶରେ ଆବଶ୍ୟକ କରିବେ ।

କାରୀକବ ଅନୁପୁଣ୍ୟ—ଶ୍ରୀମତୀ ଅନୁପୁଣ୍ୟାଙ୍କ ବିରତତ ପଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳରେ ସୁପରିଚିତ । ବର୍ଷମାନ ଧନ୍ୟବାଦରେ ସେ ଅତି ଅନୁଭବରେ କାଳଯାତ୍ରନ କରୁ-
Digitized by srujanika@gmail.com

ତେଣୁ । ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାନିମନ୍ତ୍ର ଉଠିଲା
ମହିଳର ଅନେକ ଅନୁଶେଷ ପଦ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଶ୍ରୀମତୀ ସବଳା ଦେଉ ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ ଆୟମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ
ଖଣ୍ଡିଏ ନିବେଦନ ପଦ ମୁକୁରର ପ୍ରକାଶ କରିବା
ନିମନ୍ତ୍ର ପଠାଇଅଛନ୍ତି । ସେ କହିଅଛନ୍ତି, “ବର୍ତ୍ତମାନ
ନାୟକର ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଜ୍ଞାନ କଣାଇଗରେ ନିପାତିତିତା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ସରସ୍ଵତୀଙ୍କର ସପହାଇ ସମ୍ମନରେ ସେ ପ୍ରକାଶ
ପ୍ରଚଳିତ, ସେ କଥାଟି ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ଅଛି ସତ୍ୟ
ହୋଇଇଥିଲା । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାନା ଅଭ୍ୟବ ଓ ଜ୍ଞାନକ
ମଧ୍ୟରେ ଅତିଶୟ ଦୁଃଖଭେଗ କରୁଥାଇଲା । ତାଙ୍କର
ସ୍ଵ ଭା ସ୍ଵ ଲ ଭ କପିତ୍ର ହେଉ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାମିଙ୍କ
ଆହୀୟ ଓ କୁଟୁମ୍ବର୍ଗ ତାଙ୍କ ଗୁହବିଭାବିତ କରିଦେଲେ ।
ହୁନ୍ଦୁଯରର ସୀ ହୋଇ ଲେଖୁଛି, ଦକ୍ଷିଣ, ଦାଣରେ ନା’ଟା
କିନ୍ତୁଛି,— ଏହିଟାଙ୍କୁ ସେମାନେ ଅଛି ଗହେତ ଭବ ସହସ୍ର
ହୋଇ ଗୁହବିଭାବିତ କଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ଥାମି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର
ଭର ଦକ୍ଷଯାଗ ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମଧ୍ୟ ହୀଙ୍କ ସହିତ
ଏହି ଗୁହ-ନିଷାଧକ—ଦଣ୍ଡଟିକୁ ମୁଣ୍ଡ ପାତ କେନିଲା ।
ଜୀବନ-ଫତ୍ତାମର ପ୍ରତି ପଦକ୍ଷେପରେ ଦେମାନଙ୍କୁ କି
ପ୍ରାଣନ୍ତିକ କଷ୍ଟ ସ୍ଥିକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବ, ଘର୍ଷଣରେ
ସ୍ଵର୍ଗ ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ସର ନାହିଁ । ଏହିସବୁ କାରଣେମୁଁ
ଚତୁର୍ବୀକାରୁଛି, ତାଙ୍କପାଇଁ ଗୋଟିଏ ‘ରଣ-ମରିଶୋଧପତ୍ର’
ପ୍ରତିଷ୍ଠନ କରିବାକୁ, ଅନୁକଳ୍ପା କରି ଭରଣୀମାନେ ଓ
ଭରମାନେ ଯଥାଶକ୍ତି ଦେଇ ମାସିକ ବା ଏକକାଳୀନସୁରୁପ
ଶୀଘ୍ର ଶ୍ରୀମତୀ ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣ ନିକଟକୁ କିମ୍ବା ଶ୍ରୀମତୀ ଦରଳା-
ଦେଇ C/o ଶ୍ରୀରାମରଥ ମହାପତ୍ର ଗୃଟର, ଦୋ: ଅ.
ଚିତ୍ତର୍ମେହୁର କି. କଟକ କିମ୍ବା ପଠାଇରେ ।

ଶୋକସଂକାଦଃ— ଓଡ଼ିଶାର ଦୁର୍ଗାଗ୍ରହ ହେ, ଛାମାସ
ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ସାହୁତାକାଶର ବୁଝି ଗୋଟି ନିଜୁକୁ
ନନ୍ଦିତ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରେସି ଘାସିଥାଏ କିମ୍ବା ଶର୍ମାଙ୍କ
ଗଢ଼ଶେଖାଚୁଣ୍ଡି ଭାବାତ୍ତ୍ଵମୁକ୍ତି ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର
ପରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ହେବନାହୀ— କିମ୍ବା ଶୋଧିର
ମେହରଙ୍କ ଯୁଧ୍ୟର କୋକିଳ—ଶାନ୍ତରେ ଓଡ଼ିଶାର
ସାହୁତା—କୁଞ୍ଚ ଆହୁ ଫଳାଦତ ହେବନାହୀ— ପ୍ରେସି
ମୁଖରୀର ରଥକୁ ପ୍ରକୃତିଗୁରୁକ ଅର ଦେଶଗାସ୍ତା
ଚେଷ୍ଟିତାକୁ ପାଇବନାହୀ । ୦୭ସାନ ଦେମନଙ୍କୁ
ଦିଦିଶିଲ ସକରେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଅନ୍ତରି କଥି-

ଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ସାହୁଧିନାଳୀ ଏକ ଜାଗାରରେ
ପୁଣ୍ଡି ହୋଇଥାଏଲା । ଆମ୍ବମନଙ୍କ ଏହି ଦୁଃଖର
ଉପଶମ କି ହେଉଥିଲା, ଉଜ୍ଜଳିକ ଆଜ୍ଞାବନ ସାହୁଧିନ-
ସେବକ ପଣ୍ଡିନ ଜାଳମଣି ବିଦ୍ୟାରେ ଅମ୍ବମନଙ୍କ
ଶୋକସାରରେ ଭୟାଇ ଦେଇ ଅମରଧାମକୁ ପ୍ରିୟ ନ
କରିଅଛନ୍ତି । ଦରିଦ୍ର ଉଜ୍ଜଳ ପଣ୍ଡରେ ଏ ଦୁଃଖ, ଏ
ଯହଣା ଯେ କିପରି ଦୁଃଖ, ଚାହା ଭାଷାରେ ବ୍ୟକ୍ତ କଥ-
ହେବନାହିଁ । ଆମ୍ବମାନେ ଏଠାରେ ସ୍ଵର୍ଗର ମନନ-
ମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବେଶୀ କିନ୍ତୁ ଲେଖିବାକୁ ସମ୍ଭବ୍ୟ
ଅସମର୍ଥ । ଆମ୍ବମାନ କେବଳ ଏତକ କହିବୁ ହେ,
ସେମାନେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସୀମା ହର୍ଷ କରିନାହିଁଲେ
ପୁଜା ନିଜର ଅଲୋକିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଗର୍ଭର ନିଷ୍ଠ-
ବଳରେ ଦେଖରେ ଅକ୍ଷୟ କରି ରଖି ଯାଇଅଛନ୍ତି—
ଅନ୍ଦେମାନେ ଯଦି ପ୍ରକୃତର ସେମାନଙ୍କ ତବୈଧାନରେ
କାତର ହୋଇଥାଉଁ, ତାହାରହିଲ କେବଳ କାନ୍ଦିଲ
କିନ୍ତୁ ହେବନାହିଁ କିମ୍ବା ସେମନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟରେ
ଦେଇ ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଠାର ଦାରିବାକାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ
ପ୍ରତିଭାର ପ୍ରକୃତ ପୁଜା ହେବ, ଯଦି ଆମ୍ବମାନେ ସେମାନଙ୍କ
କାର୍ଯ୍ୟବଳିକୁ ନିଜ ନିଜ ଜୀବନରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରି ।

ବାରେଣ୍ଡାରୀ ଉପନ୍ୟାସ— ବିଗତ ସ୍ଥଳେ
ଉଛଳ ସହିତୀରେ ‘ବାବତୀ’ ନାମକ ଗୋଟିଏ
ବାରଦିରିଆ ଉପନ୍ୟାସର ପ୍ରଥମ ଦୂର ପରିଚ୍ଛବି
ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । କେତେଜଣ ଉତ୍ସାହ ଯୁଦ୍ଧକ
ମିଶି ଏହି ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ଅରମ୍ଭ କରିଥିଲା ।
ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଯେ ବାଧୁବିକ ପ୍ରକାଶନାମୟ, ସେଥିର
କାହାର ମନ୍ତ୍ରଦ୍ଵିଧ ଥାଇନାରେ । ଆମେମାନେ
ସବାନ୍ତିକରଣରେ ହେମ ନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମର ସମଳନ୍ତା
କାମନା କରୁଥିଲୁ । ଉପନ୍ୟାସଟି ଫଲ୍ପୁଣ୍ଡ ନବତି ଅଟେ-
ମାତ୍ରନ ସେ ଦିପଦୃଶେ କୌଣସି ମଦାମତ ପ୍ରକାଶ କରି-
ବାକୁ ଉଚ୍ଛବ କୋଢି । ଏଠାରେ କେବଳ ଏତିକି
କହିଲେ ଯାଇଥୁଣ୍ଡ ହେବ ତଥା, ଲେଖକମାନଙ୍କ ବଜଳା
ଭଣାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବାରେଣ୍ଡାରୀ ଉପନ୍ୟାସର ପ୍ରେରଣାରେ
ଏହି କର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି-
କିଛି ବୋଧନ୍ତିଏ ଯେ, ବିଶ୍ଵାସକ ଶେ ତୁମେ
ବିମଣ୍ଡା ବଜାରରେ ତାରଜଣ ସଂତ୍ରିଧିକମାନଙ୍କ
ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ‘ଜନ୍ମ ମାମୁ’ ନାମକ ଗୋଟିଏ
ପଦ୍ୟ ପୁଣ୍ଡକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଭୁବିକାରେ
ଏହି ବିଷୟର ସୁଚନା ଦେଇଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନା
ବୋଲି ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ ।

କାର ମୂଲ୍ୟରେ କାଞ୍ଚନ ବିକୁଳ୍ୟ !

ଅଭିନବ ସମ୍ବାଦ !

କୁଠନ ଆୟୋଜନ !!

ଅମୂଲ୍ୟ କାଚୀଯୁ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପଦ;—

ଉତ୍କଳର ନବୀନ୍ ପ୍ରକାଶ ସାହିତ୍ୟ ରଥୀ ମାନଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥଗଳି—

ଅଛି ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ

ମୁକୁର

ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ବିତରଣ ।

ଉଦେଶ୍ୟ—

ଘରେ ଘରେ ଓଡ଼ିଆ ପୁସ୍ତକର ଲାଇଟ୍‌ବ୍ରେରୀ ହେଉ !

ଦେଶଭାଷା ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଆଦରର ସାମଗ୍ରୀ ହେଉ !!

ସର୍ବସାହିତ୍ୟ-ସେବା ସୁଧୀକୃତଙ୍କର ସାହିତ୍ୟରୁ ଉପଶମିତ ହେଉ !!!

କାଚୀଯୁ ଅଭ୍ୟାସ ଦିକସରେ କାଚୀଯୁ ସାହିତ୍ୟର ବିଜୟ-ଭେରୀ-ନିନାଦ ଗ୍ରାମେ ଧୂନିତ ହେଉ !!!!

ଉତ୍କଳବାସୀ !

ଏ ସୁଯୋଗ ଛାଡ଼ିଛୁ କାହିଁ !

ସମସ୍ତେ କାଗରିତ ହେଉଛି !

ଉଞ୍ଜ୍ଞ, ସାରଳା, ଦୀନକୃଷ୍ଣ; ଜଗନ୍ନାଥ, ଅଭିମନ୍ୟଙ୍କ
ଲୀଳାଭୂମି ପବିତ୍ର ଉତ୍କଳର ଅମର ସମ୍ବାଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ !
ମାତୃଭାଷା ସ୍ଵତି ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅବଧାରଣ କରନ୍ତୁ !!

ଉତ୍କଳ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମା ମାନେ !

ଆପଣମାନେ ତ ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ିବାକୁ ସୁଖ ପାଅଛି !

ଏ ସୁବିଧା ସମ୍ମୂଳୀଭାବେ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତୁ !

ଏହି ମାୟତାରୁ ମୁକୁର ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଲେଖାଏଁ ସୁଧାତ୍ୟ
ଉଦ୍ଘାନ୍ୟାସ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ଉପହାର ଦେବୁଁ ।

[ଅପର ସୁଷା ଦେଖନ୍ତୁ]

ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ

ଉତ୍କଳ-କାବ୍ୟ-କୁଞ୍ଜର କଳକଣ୍ଠ୍ୟରୁପିଣୀ

ପ୍ରତିଭାମୟୀ, ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଚିତ୍ରକୁଣଳା, ଶ୍ରୀମତୀ କୁଞ୍ଜଲାକୁମାରୀଙ୍କର ଅମୃତମୟ ଲେଖନୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ପରଶମଣି ।

(ସରିବ୍ରତ ଉପନ୍ୟାସ)

ନାମରେ ପରଶମଣି !

ରଣରେ ପରଶମଣି !

ଭାଷା ଶିଶୁବୋଧ୍ୟ ସରଳ, ସରସ, ଭାବ କରୁଣ ଓ ମନ୍ଦିର୍ମଣୀ ।

ଚରିତ୍ର ଚତ୍ରଣ ଅବୁଜନୀୟ !

ଛାପା ଓ ଛବି ସବୁ ପୁନର !!

—ଶ୍ରୀଦ୍ଵାରାହକ-ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହେଉଛି!—

॥ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟିବ୍ୟ—

ମାସକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଦୁସାବରେ ବାରମାସରେ ବାରଶଣ୍ଠ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ଉପନ୍ୟାସ ବୃଦ୍ଧିକର ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩୯, ମୁକୁର ଗ୍ରାହକମନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଟ ୧୫ ମାସ । ମୂଲ୍ୟ ଅଗ୍ରୀମ ଦେବୁ । ଭାକ-ମୟୁଲ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠାକୁଣ ରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ ।

ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର ବ. ଏ ;
ମାଳନକର, ମୁକୁର ପ୍ରେସ କିନ୍ଟକ ।

ବୈଷ୍ଣବ ତୃତୀ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ।

ଉତ୍କଳ ସେବାତ୍ମମ ମମବାୟରୁ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵାନିଧି ପରିତ୍ରକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ “ବୈଷ୍ଣବତତୃତୀଚନ୍ଦ୍ରିକା” ନାମକ ଶ୍ରୀ ପୃତ୍ରିକା ଖଣ୍ଡ ପାଠକର ଅନ୍ୟମାନେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥରେ ପ୍ରକୃତ ବୈଷ୍ଣବ କାହାକୁ କହନ୍ତି, ଦେଖିବମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରୟର ବାହନର ଏବେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ ସମକ୍ଷରେ ଶାତ୍ରୋକ୍ତ ପ୍ରମାଣ ମୂଳକ କେତେବୁନ୍ଦର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ତାହାର ଉତ୍ସାହ ଅନୁବାଦ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରକୃତ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଦୂରନୀ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ । ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ଆଠ କବଳ ଆଜିକାଲ ଯେଉଁ ଭଣ୍ଡ ଘରମାନଙ୍କୀ କଟା ମେଟିଦିନରେ ବୈଷ୍ଣବମନେ ଖୋଲ କରିଛାନ୍ତି ଯେତି ପୁଣ୍ୟ ସହବରେ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ରିକ୍ଷା ମାଗେ ନିଜକୁ ବୈଷ୍ଣବ ବୋଲି ପରିଚାଯ ଦେଉଥିଲେ, ଦେମାନଙ୍କ ପାତା ସମାନର କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ମନେ ମନେ ମନେ କି ଦେଇ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ କରୁଥାନ୍ତି ତାହା ସହଜରେ ଦୂରା ପଢିବ । ଏହି ପୁସ୍ତକର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଓ ଦେଇବ ଭାଲକମାନଙ୍କ ସେବାରେ ବାହୀନ୍ତି ହେବ ବୋଲି ପୁସ୍ତକ ଉପରେ ଲେଖାଥାଏ । ପୁନଃ ନେପା-ମାନଙ୍କ ପରେ ମନ୍ଦିର କାର୍ଯ୍ୟର ଲଗୁଥିବାରୁ ପ୍ରତିକ ଦେଶବାସୀ ଗନ୍ଧିଏ ପାତସା ଦେଇ ଏଥରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କିମିବା ବିଶ୍ଵାନିଧି ।

ପ୍ରାଣିହାନି- ମୁକୁର ପ୍ରେସ, କଟକ ।

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼କ ଆମ୍ବଠାରେ ବିଦୟାର୍ଥୀ ଗଛିତ ଅଛି । ଅଗ୍ରମସହ ଅଭିର ଠୋରଲେ ବେଶ ବନ୍ଦିଶନ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ମଫଲର ଗ୍ରାହକମାଳଙ୍କ ନିକଟକୁ ରହ ଯିଃ ଯୋଗେ ପୁସ୍ତକମାନ ପଠାଯାଏ । ଅଭିର ଦେବ'ବେଳେ ନିଜ ନିଜ ନାମ ଧାମ ହଷ୍ଟ କରି ଲେଖିବେ ।

କବିତର ଗଜାଧରମେହରକ ପ୍ରଣାତ-	କଲୁନା କୁଞ୍ଜ	ଟ ୦ ୮/	ନାଶ ଚିତ୍ର	ଟ ୦ ।
ପ୍ରଣୟ ବରିଷ୍ଠ	ଉଦ୍‌ବଳ କମଳା	ଟ ୦ ୮/	ରୂପିବିମଚନ୍	ଟ ୦ ୯/
ତପ୍ତିମା	ଚିଲିକା ଭୁମଣ	ଟ ୦ ୬	ଶିକ୍ଷା	ଟ ୦ ।
ଅର୍ପ ଥାଳୀ	ଦାଳନୀ	ଟ ୦ ୮/	ଜବନ ଏବଂ ଜାବନୀ	ଟ ୦ ।
ଉଦ୍‌ବଳ	ଦୀହରାଜ	ଟ ୦ ।	ମାତିଗନ୍ଧ	ଟ ୦ ୮/
ଆଯୋଧ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟି	ଘରଦଳଳନା	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ଗୋଦାବିଶ୍ଵାଶ ମିଶ୍ର ଏମ. ଏ-	
ମହିମା	ସପ୍ତରଥୀ	ଟ ୦ ୬		ପ୍ରଣାତ
କବିକ ବଧ	ସପ୍ତସତ୍ତା	ଟ ୦ ।	କଳିକା	ଟ ୦ ୟ/
ଉଦ୍‌ବଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତାନ୍ତିମା କୁମାର ଦୋଷ ପ୍ରଣିତ-		ମୁକୁତ ଦେବ	ଟ ୦ ୟ/
କବିତର ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣିମହାନ୍ତିକ ପ୍ରଣାତ	କଳାପାତ୍ର ନାଟକ	ଟ ୧ ।	କିଶଳୟ	ଟ ୦ ୟ/
ପୁଣ୍ୟାଠୀ	ସେଓଜୀ	ଟ ୧ ।	ଆଲେଖିକା	ଟ ୦ ୬
ମହୋଦ୍ୟ	ଗୋବିନ୍ଦ ଦିଦ୍ୟାଧର ନାଟକ	ଟ ୧ ।	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତବାଙ୍କନ୍ଧ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି. ଲେ	
ପଦ ପୁଷ୍ଟି	ସମଲେ ଶ୍ରୀ ନାଟକ	ଟ ୧ ।		ପ୍ରଣାତ
ମହେନ୍ଦ୍ର	ରିପନ୍ତି ଲେତୀ	ଟ ୦ ।	ସବିହା	ଟ ୦ ୬
କଳଳିତା	ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ମଳକଣ୍ଠ ଦାସ ଏମ୍-୯, ପ୍ରଣିତ		କଥାଶରକ	ଟ ୦ ୬
ଆର୍ଯ୍ୟବାଳୀ	ପିଲଙ୍କ ମହାଭାରତ	ଟ ୧ ।	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ବିମଚନ୍ ଅଗ୍ରୟୀ ପ୍ରଣାତ- ହିତକଥା ୧ମ	ଟ ୦ ୮/
ଘୁଗଳ ମତ	ଦାସନାଏକ	ଟ ୦ ।		ଟ ୦ ୮/
ଭୁବନେଶ୍ୱର	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ଉପସଂହାଦ ମହାନ୍ତି ଚ. ଏ.		ସମ୍ପଦ	ଟ ୦ ୬
ଉଦ୍‌ବଳନ ଶଣ୍ଟି	ପ୍ରଣୟ ପାଯୁଷ	ଟ ୦ ୮/	ମଲ ପଣା	ଟ ୦ ୮/
ସୁର୍ଦ୍ରା	ବାରଜା (ଗଲଟ)	ଟ ୦ ୮	ପ୍ରଣୟ ପ୍ରବାହ ଅବକା	ଟ ୧ । ..
ସାନ୍ଧ୍ୟଭାର	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର (ମହାମହୋ- ପାଧାୟୀ; ନ୍ୟାନ୍ଦ୍ରତିକ୍ରିହ୍ୟ ଶ୍ରୀନିଳ ୧୯ ।		” ବିଜ୍ଞାନ	ଟ ୧୫ ।
ବିଶ୍ଵଚିତ୍ର	ପଦାର୍ଥ ଦାସକା	ଟ ୦ ୯/	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ବିରଜ ମୋହନ ସେନାନୀ	ସେନାନୀ
ପ୍ରତିଲେଖ	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ଦୟାନିନ୍ଦମିଶ୍ର ବ. ଏ ପ୍ରଣାତ-			ପ୍ରଣାତ-
ବାଜରଙ୍ଗି	ସଂୟୁକ୍ତା (ଯୁଦ୍ଧ ସହାରଣ)	ଟ ୦ ୬	କପାଲୁଷ	ଟ ୦ ।
ଜନମା	ଶକ୍ତିହ	ଟ ୦ ୬	ଆଶ୍ରୁଷ	ଟ ୦ ।
ଶାର୍ପକାରି	ଶକ୍ତିପ୍ରତିପ ଶକ୍ତି	ଟ ୦ ୬	ଶ୍ରୀ ମଜା କୁନ୍ତାଳୀ କୁମାର ସାନ୍ତି ପ୍ରଣାତ	
ଶ୍ରୀପ୍ରବ୍ରା	କଥାକଦମ୍ବ	ଟ ୦ ୬	ସମ୍ବିନ୍ଦ୍ର	ଟ ୦ ୧୦/
ପ୍ରଣୟ ଚଟାଇ	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାମଣ ସାହୁ ଏମ୍-୯-		ଅଞ୍ଜଳି	ଟ ୧ ।
ମନ୍ତ୍ରଚିତ୍ର	ଶକ୍ତୁନଳା	ଟ ୦ ୯	ପିଲୁସି	ଟ ୦ ୬
ବଣ ମଳିଶ	ପାନୁନା	ଟ ୦ ୮/	ବବ'ଜୀ କୌଣସିବରଣ ଦାସ କୁତ୍ତ- ରିହମଳାବିନନ୍ଦ	
ବିଦ୍ୟମାଦିତ୍ୟ	ବିମଚନ୍ କର ମାନବିକତା	ଟ ୦ ୯	ଟ ୦ ୧୦	

ମହାସାଙ୍କ ଜଣାଶ	ଟ ० १୭	ରଥଗୀତ	ଟ ० ।	ସୁନାର୍କିଅ	ଟ ० ।
ମାନରଞ୍ଜନ ନାଟକ	ଟ ० ।	ଆମାବାପ ଚିକିଷା	ଟ ० ।	ସନ୍ଧାପ ସିନ୍ଧ	ଟ ० ।
ବାଲ୍ମୀଳକା	ଟ ० ।	ହର ମନ୍ଦର	ଟ ० ୧୫	ସରଳ ଭରଜନ ଲହୁରୁ	ଟ ୦ ।
ବିରହ ମାନ ନାଟକ	ଟ ୦ ।	ଆକୁ ଓ ତମାଟୁରୁଷ	ଟ ୦ ୧୩	ଲାଭଣ୍ୟବଣ୍ଟ ଶୋକ	ଟ ୦ ।
କୃଷ୍ଣକାଳୀ ନାଟକ	ଟ ୦ ୯	ପରିମଳ	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ମିର୍ଯ୍ୟା ମହନ୍ତ୍ବ ବେଗ ଶୀତ	ଟ ୦ ।
ବିଷ୍ଣୁ ସାହ ନାଟକ	ଟ ୦ ୯	ମନ୍ଦନ ବିନୋଦ	ଟ ୦ ।	ଅସ୍ଵର କହାଣୀ	ଟ ୦ ୭
ନବାନୂରାଗ ଶାଶ୍ଵତ	ଟ ୦ ୧୭	ଦାଖିତ୍ୟ ୧ମୀ	ଟ ୦ ୧୭	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଣୀଗାସ୍ତ ପ୍ରଣିତ	ଟ ୦ ।
ସାନ୍ତ୍ବା ଗୋପାକାଥ ଜଣାଶ	ଟ ୦ ୧୭	ଜୀବନ ବନ୍ଦ	ଟ ୦ ।	ଆଦର୍ଶ ନାଶ ନାଟକ	ଟ ୦ ।
ଶାହାରୋହିନ ଶାଶ୍ଵତ	ଟ ୦ ୧୭	ମାତ ପଶର	ଟ ୦ ।	ବିଧବା କୋରଲି	ଟ ୦ ୨୭
ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେନପୁଣ୍ଡ ବି ୯	ଟ ୦ ୧୭	ଆଶନ୍ଦନ ମାଳା	ଟ ୦ ୯	ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣୀ	ଟ ୦ ୨୭
ଜନମା	ଟ ୦ ୫	ପଦ୍ୟମାଳା	ଟ ୦ ।	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ—	
ବିନ୍ଦୁ ଚର୍ଯ୍ୟ	ଟ ୦ ୫୮	ବଣ୍ଣିଛିଆ	ଟ ୦ ୯	ମୋ ସୁନା ପୁଅ	ଟ ୦ ୧୭
ରୂପାକୁ ସେତେ	ଟ ୦ ।	ନାଶଦର୍ଶ	ଟ ୦ ୯	କାଠମୋଡ଼ ବନ୍ଦ	ଟ ୦ ୧୩
ବିମନକୁଷ୍ଟକୋରଲି	ଟ ୦ ୧୩	ଜ୍ଞାନଗଙ୍ଗା	ଟ ୦ ।	ଅମୃତ ରଥାବଳୀ	ଟ ୦ ୮
ଶ୍ରୀ ବିମ କୃଷ୍ଣ ଉପଦେଶାନ୍ତର ଟ ୦ ।	୧୩	ମେହ ବୈଶିକିଷା	ଟ ୦ ।	ଭରତୟ ସ୍ଵରାଜ	ଟ ୦ ୫
" "	୧୩	ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରା ବିଶୁର	ଟ ୦ ।	ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରବେଶ	ଟ ୧୯
ବିଧବା ଗୁହାରୀ	ଟ ୦ ୧୭	ସମୟର ସଦବ୍ୟବଦ୍ୱାର	ଟ ୦ ୧୯	ପଞ୍ଚକ୍ରକ	ଟ ୦ ୮
ମୋ ତାରଧନ	ଟ ୦ ।	ପ୍ରକୃତ ପେଟିକା	ଟ ୦ ୧୭	ମୋହନ ଶଶୀ	ଟ ୦ ୮
କଳ୍ପଚରୁନମକୃଷ୍ଣ(ବଙ୍ଗଳା)	ଟ ୦ ।	ରଷା ମୃତ	ଟ ୦ ୧୯	ଅଧ୍ୟାତ୍ମମାୟିଶ	ଟ ୨୨ ୬
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅନନ୍ତପଦନାର ପଟନାୟକ ପ୍ରଣିତ		ହୟୁକ୍ତା (ପଦ୍ୟ)	ଟ ୦ ୧୭	ଧର୍ମଜୀବନ	ଟ ୦ ୮
ଧାନ୍ତମାଣିକିଆ ଓଷା	ଟ ୦ ୧୭	ଗ୍ରାମ୍ୟ ସମିତି	ଟ ୦ ୧୭	ଫୁଲବଉଳବେଣୀ	ଟ ୦ ।
ପୁର ଟିଲ	ଟ ୦ ୧୭	ମାତ ସୁଧାକର	ଟ ୦ ୧୭	ଅଭୁତ ଆଦର୍ଶ	ଟ ୦ ୮
ଦମସ୍ତ୍ରୀ	ଟ ୦ ୫	କ୍ଷରକବଧ ନାଟକ	ଟ ୦ ୧୮	ଶାନ୍ତି ସତା	ଟ ୦ ୮
ସନ୍ତ୍ରିତ ଶ୍ରୀ ମନମଣି ବିଦ୍ୟାରହୁ ପ୍ରଣିତ		ଗରମ୍ୟରେଗ ଚିକିଷା	ଟ ୦ ୮	ଭାଗବତ ଦର	ଟ ୦ ।
ଗରୁବର ଗୋରୁ	ଟ ୦ ।	ବନଜ ଶାଦ୍ୟ	ଟ ୦ ।	ବାଣୀ	ଟ ୦ ୨୭
ଅଞ୍ଜନ୍ତ୍ର କଣ୍ଠକ	ଟ ୦ ।	ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ର	ଟ ୦ ୯	ସୁଲକ୍ଷଣା	ଟ ୦ ୮
ମୁକୁର୍ଣ୍ଣ ମେମା	ଟ ୦ ।	ଗୋବିନ୍ଦ ମଞ୍ଜଶାକାବଳୀ	ଟ ୦ ।	ଲକ୍ଷଣାଥା	ଟ ୦ ।
ମନଶୀ ଜଣାଶ ଶାଶ୍ଵତ	ଟ ୦ ୧୭	କାହୁ କୁଣ୍ଡିଆ ଚିକିଷା	ଟ ୦ ୧୭	ପ୍ରଭତ କୁସୁମ	ଟ ୦ ।
ଝଞ୍ଜି କୌମୁଦୀ	ଟ ୦ ।	ଶର ରେଗ ଚିକିଷା	ଟ ୦ ୧୭	ଭପଦାର	ଟ ୦ ।
ଭନ୍ଦ ବୋଧନୀ	ଟ ୦ ୧୭	ପ୍ରବାଦ ପୁଷ୍ପାଙ୍କଳି	ଟ ୦ ୧୭	ପ୍ରେମଦଳ ଲିତା	ଟ ୦ ୮
ଶିକ୍ଷା ବିନୋଦ	ଟ ୦ ୧୭	ସଦୁକ୍ତ ସଗହ	ଟ ୦ ୧୯	ଅଶ୍ରିତିକିଷା	ଟ ୦ ୮
ମାତ୍ରକୁସୁମ	ଟ ୦ ।	ମଣିରୁ ମାଳା	ଟ ୦ ୧୭	ଦୃତବଧ ନାଟକ	ଟ ୦ ୫
କଳଚିହ୍ନା	ଟ ୦ ।	ଜୁର ଚିକିଷା	ଟ ୦ ।	ପେଶାଚିକ କାଣ୍ଠ	ଟ ୦ ।
ଗୋ ମହାସ୍ୟ	ଟ ୦ ୧୬	ଗୋ ଚିକିଷା	ଟ ୦ ୧୮	ବିଜନ ଶୈଁ	ଟ ୦ ୮
ମତରହା କର	ଟ ୦ ।	ମେଲେରିଆ ଚିକିଷା	ଟ ୦ ।	ଅଶୋକ ଦୃତକ	ଟ ୦ ୫
ଦ୍ରୋପା ବିଷ୍ଟାଦ୍ରଶ	ଟ ୦ ୮	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ଗଦାଧର ସଦ୍ୟ ଭୁଷଣ ପ୍ରଣିତ	ଟ ୦ ୧୯	ଅରନ୍ୟ ବଧ	ଟ ୦ ୮
ରେଥନାରଞ୍ଜନ	ଟ ୦ ।	ବାଳିକା ଶୋକ	ଟ ୦ ୧୯	ପୁଷ୍ପାଙ୍କଳି	ଟ ୦ ୮
				ମାତିକଳିକା	ଟ ୦ ୨୭
				ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା	ଟ ୦ ।
				କହୁନ୍ତି ମାତ୍ର ଶାଶ୍ଵତ	ଟ ୦ ୧୩
				ବୁଦ୍ଧହ ଯଦୁମଣି ରହସ୍ୟ	ଟ ୦ ।

ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର ବି, ଏ, ମାନେନ୍ଦ୍ର
ମନ୍ଦ୍ରାମ ପ୍ରେସ୍, କଟକ ।

ମୁକୁର - ପ୍ରେତରେ ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା, ଦେବନାଗିରୀ ଓ ଉର୍ବଣି ଅନ୍ଧରରେ ବହୁ, ଚରକ, କାର୍ତ୍ତି, ନିମନ୍ତପଦ୍ମ ପ୍ରଭୃତ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ଶୁଘାନ୍ତର । ଏଠାକୁ ପ୍ରବୃଷ୍ଟକାର ପୁଷ୍ଟକ ଓ କାଗଜ ପ୍ରଭୃତର ଅନ୍ତର ପଠାଇଲେ ଯେତେ ଯୋଗେ ପଠାଯାଏ ।

ମୁକୁର - ନିୟମାବଳୀ ।

୧ - ମୁକୁର ପ୍ରତିମାସର ଶେଷ ସପ୍ତାହରେ ନିୟମିତରୂପ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେବ ।

୨ - ମୁକୁରର ଅଗ୍ରୀମ ବର୍ଷିକା ମୂଲ୍ୟ ଟ ୨୫ଙ୍କା, ଶୁଷ୍ଟିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଟ ୨ କଣ୍ଠା, ପ୍ରତିୟକ ସନ୍ଧ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟ ୦ । ମାତ୍ର ।

୩ - ରିପଲାଇ କାର୍ତ୍ତି ବା ଟିକଟ ନ ପଠାଇଲେ ଉଦ୍‌ଦିତ ଆୟିବ ନାହିଁ ।

୪ - କେହି ଟିକଣା ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ଅନୁଗ୍ରହ ପୂର୍ବକ ଦି ୨ କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣାଇବେ । ଜରେହ ପର୍ଦିକା ହସ୍ତଗତ ନହେଲେ ଆୟୋମାନେ ଦାୟୀ ନେ ହୁଁ ।

୫ - ଗ୍ରାହକମାନେ ଚିଠିପଦ୍ଧତି ପଠାଇଲେ ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ ଗ୍ରାହକ ନିମ୍ନ ଓ ନୂତନ ଗ୍ରାହକ "ନୂତନ" ବୋଲିଲେଖିବେ ।

୬ - ପ୍ରବନ୍ଧ ମନୋମାତ ନ ହେଲେ ଫେରନ୍ତ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ମନୋମାତ ନ ହେବାର କାରଣ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେବନାହିଁ ।

- ମୁକୁରରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଛାଇବା ଖର୍ଚ୍ଚ : -

ଏକଥର ପାଇଁ - ଅର୍କଷମୂଳ୍ୟ ଟ ୧୫ କଣ୍ଠା, ପୁନ୍ଦରୀ ଟ ୨୫ କଣ୍ଠା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫ କଣ୍ଠା । ଏକବର୍ଷ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଟ ୧୫ କଣ୍ଠା, ଟ ୨୫ କଣ୍ଠା, ଟ ୨୫ କଣ୍ଠା, ଏବଂ ଟ ୫୦ କଣ୍ଠା । ବିଜ୍ଞାପନର ମଳ୍ଲ ବିଜ୍ଞାପନର ସହିତ ନ ପଠାଇଲେ ଛାପା ହେବ ନାହିଁ ।

ନୂତନ ପୁଷ୍ଟକ ।

ଗଦ୍ୟପାଦିତ୍ୟରେ ଯୁଗାନ୍ତର !

ସ୍ଵଦେଶପ୍ରେମ ଓ ବୀରତ୍ତର ସ୍ଵର୍ଗ ମନାକନୀ !

ସଂୟୁକ୍ତ ।

ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର ବ. ଏ. ଏଲ. ଟି ।
ଏହି ପୁଷ୍ଟକ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଠ୍ୟ ପୁଷ୍ଟକରୂପେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥାଏ । ପ୍ରଥମ ସମ୍ବରଣ ଶେଷ ହେବାରୁ ଅଧ୍ୟନା ପରିମାଳାର୍ଥ ଓ ସର୍ବତ୍ର ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂକ୍ଷିପଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ମୂଲ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଠାଶାବ୍ଦୀ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଣାତ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପୁଷ୍ଟକ-ତିକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।

ରାଣୀ ପ୍ରତାପ ସିଂହ ।

ଭାବର ଶାମୀର୍ୟରେ, ଭାଷାର ଉତ୍ତରଜନାରେ ଏହି ପୁଷ୍ଟକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଝବ୍ନିଶାୟ । ରାଣୀ ପ୍ରତାପସିଂହଙ୍କ ଅଲୋକିକା ସ୍ଵଦେଶପ୍ରେମ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଆଧୁନିକ ଭାବରେ ଆଦର୍ଶସ୍ଵରୂପ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦.୫ ।

କଥାକଦମ୍ବ ।

ନୂତନ ଗଲଙ୍କ ପୁଷ୍ଟକ । ସବ୍ବ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ପାଠ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ । ଏକାଧାରରେ ଆମୋଡ଼ ଓ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବା-କୁ ଉଚ୍ଚା ଥାଲେ ଏହି ପୁଷ୍ଟକରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଶିକ୍ଷା କଣି ରଖନ୍ତି ।

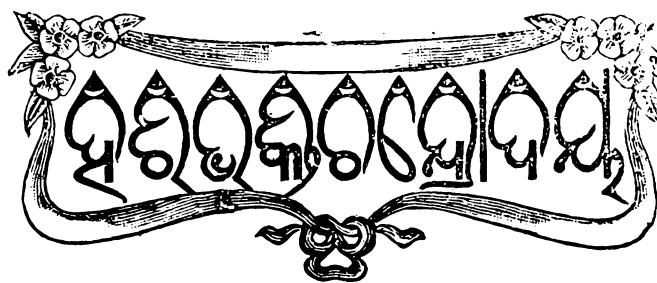
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦.୫

ପ୍ରାତିଷ୍ଠାନ - ମୁକୁର ପୁଷ୍ଟକାଳୟ,
କଟକ ।

ବିଜ୍ଞାପନ

ଅଭମନ୍ୟବଧ ଶ୍ରୀ ଅଲେଖପୁଷ୍ଟାକିତାସଙ୍କ କୃତମୂଳ୍ୟ ୩ ୦ ୮

ଚାଲଇକୁ [ଶ୍ରୀ ରଦ୍ବ ମିଶ୍]	" ୮ ୦ ୮
ମତକଳିକା ["]	" ୮ ୦ ୯
ବାଲଇକୁ [ଶ୍ରୀ ବାମୋଦର ରଥ]	" ୯ ୦ ୯

ରକ୍ତକବ ଭାମନାସଙ୍କ ବିରତି

ଭକ୍ତିଗ୍ରହ

ଶୌତୀୟ ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକାୟ ଓ ଭକ୍ତିମାନଙ୍କର

ଆଦରର ପୁସ୍ତକ ।

ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟା, ଭକ୍ତିବିଜ୍ଞାନ, ଭକ୍ତିବିଜ୍ଞାନବ, ଭକ୍ତିମତି, ଭକ୍ତିଅଧିକାରୀ
ବିଦ୍ୟା, କ୰ମବିକଳ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ, ସାଧନବିକ୍ରି, ବୌଦ୍ଧବିଜ୍ଞାନ, ଶିବବିଜ୍ଞାନ,
କର୍ମବିଜ୍ଞାନ ନବପ୍ରକାଶ ଭକ୍ତି, ମୁଦ୍ରିତର୍ଭାବ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଙ୍କ, ବରାଦୁରା, କାମାନଗା ଓ
ପନ୍ଦିତାନୁଗା ଭକ୍ତି, ଭବତକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାଦଶ ଅଙ୍କ, ପ୍ରେମଭକ୍ତି ଦ୍ୱାଦଶ ବେଶେ ଦ୍ୱାଦଶ
ନାନା ବିଷୟ ଥେବେ ବସ୍ତ୍ରବେଶର ଅନ୍ତରେ ବସ୍ତ୍ରବେଶର ଅନ୍ତରେ । ଏପରି ଭକ୍ତିଗ୍ରହ ଉତ୍ତା
ଭାଷାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରଳ ।

ଏହି ଗ୍ରହ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗହିଷ୍ଵର ଆବଶ୍ୟକ

୧୯୫୬ ଏକଟଙ୍କା । ଡାକମୟୁଲ ଦୃଢ଼ିଲ

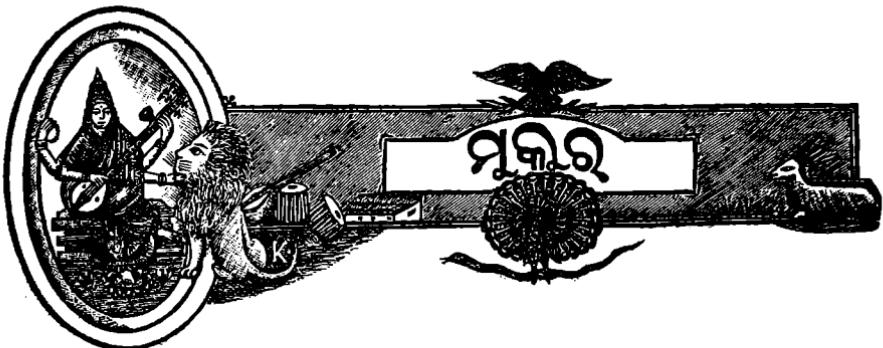
କବ ମାତ୍ର ହୃଦୟାନିଃ - ମୁକୁର ପ୍ରେସ, କଟକ ।

ପତ୍ର ପାଇବର ଟିକଣ : -

ମ୍ୟାନେଜର, ମୁକୁର ପ୍ରେସ କଟକ ।

ତେ ପ୍ରେସ ଦେବାସିନୀ ! ଅଭମନ୍ୟବଧ ପ୍ରେସର ପାଇଁ ପାଇଁ ! ମନ୍ଦିର ପାଇଁ !

ପ୍ରେସର ପାଇଁ ! ମନ୍ଦିର ପାଇଁ !

୧୯ ରାଗ । }

ଆଶ୍ରିତ ।

{ ଷ୍ଟର ସଂଖ୍ୟା ।

ଶର୍ଦ୍ଦ ବନ୍ଦନା ।

ଆଜି ଶୁଭ ଶରତେ,
କହ ତା, କିମ୍ବା, ସତେ,
କରୁଣା ଉଣା ଏହେ କରୁବୁ, ମା ।
କାଶ କୁସୁମ ଗସ୍ତ,
କରୁ ଫୁଲ ପରସ୍ତ,
ଗଜଶିରଳୀ ଶୋଭ ପାହୁଚୁ, ମା ।
ତୋର ଅଜ ଝଟକ,
ସୁରୁ ଦନ୍ତ ଝଟକ,
ସୁମର ଅନିମିଷେ ଝୁବୁଚୁ, ମା । । ।
କୁଚ ମାଳଗରନେ,
ବଦାର ପ୍ରହଗଣେ,
ଉପରେ କାହାକୁ କି ଠାରୁବୁ, ମା ।
ଦିଲୁ ନାହିଁ ତୋ ହାସ୍ୟ,
ପରିବୁ ନାହିଁ ଶର୍ଯ୍ୟ;
ନିରାଶ ମନେ ଏବେ ମରୁବୁ, ମା । । ।
ଦିବ୍ୟ ବାହନ ଚଢି,
ବୁଲ ପଡ଼ିକ ପଡ଼ି,
କାହିଁ କେବେଳ ଭଣ୍ଡାର କରୁଚୁ, ମା ।
ହେଲ କି ଅଧରମ,
କଲୁ କି କୁକରମ,
ବିଶାଳ ଘର ବିଶେ ଜାହୁଚୁ, ମା । । ।
ତୋ ଯୋଗୁଁ ଏ ଜୀବନ,
ତୋ ପାଇଁ ଧନ ଜନ,
ଦିଲୁ କଥାକୁ ପରା ଗାହୁଚୁ, ମା ।
ଆସ ଦିଗ ଉଚଳି,—
ଦେବନ ଗୋ ଆସବଳି,
କୋଟି ମୃଣିଆ ତୋତେ ମାହୁଚୁ, ମା । । ।
ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ପୂରୁଷେ ।

ସଙ୍ଗୀତ ।

ଶାଲ ଖମାଣରେ ଯେବେ ଯାଏ ପଡ଼ି,
ଦେଉଅଛ କର ବଢାଇ ହେ ।
ଅବାଟରେ ଯେବେ ଯାଏଁ ପଥ ହୁବି,
କେଉଅଛ ବାଟ କଢାଇ ହେ । ଗୋଟା ।
ଦସାରା କେଳେ, କଦାରା କେଳେ,
ଲଗି ରହିଅଛ ନାଜାରୁପ ଖେଳେ,
ଦାନ ଘେନ ଆଜି ଯାହା ପଦଇଅଛ,
କାଲି କେଉଅଛ ଇତ୍ତାଇ ହେ । । ।
ସମ୍ବେ, ବିମ୍ବେ, ଦରଷେ, ବିଶାଦେ,
ରହିଅଛ ସଦା-ବେଳେ ସାଥେ ସାଥେ,
ଅଜାଗରେ ରୁମ୍ଭେ ଦିନରାତ୍ରି-ମୋର,
ପଞ୍ଜେପଞ୍ଜେ ଅଛ ଗୋଡାଇ ହେ । । ।
ଆନନ୍ଦ ହାତେ ଦେଉଛ ଶୁଆର,
ଶୁଆରଛ “ନଦା-ବାର” ଗୋଟି ଗାଇ,
କୋଳେ ଧର କେବେ ଶୁନେୟ ଉତ୍ତାରିଛ,
କେବେ ଜଳେ ଦିଅ ବୁଢାଇ ହେ । । ।
ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର

ମହାଯାତ୍ରା ସମାଲୋଚନା ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବୃଦ୍ଧି ।

ଷ୍ଟୁଧର୍ଗ ।

ଏହି ଗତ ସର୍ଗ ପ୍ରାୟ ଏହି ସର୍ବର୍ଷ କାମଶ୍ରାଧିଶର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାୟ ସାର ବାସୁଦେବ ସୁତଳଦେବଙ୍କ ପ୍ରକଟିତର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । କବି “ବାମଣ୍ଟା” ଓ “ସାର ବାସୁଦେବ ସୁତଳଦେବ”ଙ୍କ ବିଷ- ମୂର୍ରେ ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଦବୟ ଲେଖିଅଛନ୍ତି, ତାହା ପାଠ କଲେ ତାଙ୍କର ବାସୁଦେବଙ୍କ ସହିତ କିମେର ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲା ଏବଂ ବାସୁଦେବ କିମେର, ତାହା ପଣ୍ଡ ପ୍ରତିତ ହେବ । ଶୁଣଇ ବାସୁଦେବ ତାହାଙ୍କର ଅତ୍ୱରଙ୍ଗ ବକ୍ତୁ ଥିଲେ ଏବଂ କାବ୍ୟରଚନାରେ ତାହାଙ୍କୁ ପଥେଷ୍ଟ ଉପାଦାନ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏପରିପ୍ରତିକ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତି କବିଙ୍କର କୃତଜ୍ଞା ଜ୍ଞାନ କରିବା ସ୍ଥାବିକ । ସୁକୃତ ସମସାମୟିକ ଆର୍ଦ୍ଦଜନନୀ ଚିତ୍ରଣ କବିଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସେହିମାନେ ହିଁ ଶୁଣଇ ପ୍ରକୃତ ପୂଜା ଜାଣନ୍ତି, ତଥା ଶୁଣଇ ଅମରତ୍ମକ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ତେବେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ପ୍ରଶନ୍ତିକୁ ପ୍ରାକ୍ କଣଜନା ବଜାକ ବିଷ-ମୂର୍ରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କାବ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ କବି ନିଜର କବିତା ବିଲରେ ମହିନୀର ଯଥାଯଥ ଆଦର କରିପାରଥାନେ ।

ଭାବତପତନର ମହାକାଟକ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ସମ୍ମର୍ମରେ ଉପଗ୍ରହିତ କରିବା ଆଶ୍ରମ୍ୟର କବି ଉତ୍କଷିତ ପୁରୁଷୀଙ୍କ କିମ୍ବା ଓ ବିକାକିଙ୍କ ଅନଳଦେବଙ୍କ ପ୍ରଶନ୍ତ ସମାଧୀତ କରିଥିଅଛନ୍ତି । ଅନଳଦେବଙ୍କ ଉତ୍ତାଷ୍ମିମେ ସ୍ଥାନଦେଖି ସହ୍ୟରି ସମୀପର ଆଦିଭୂତା ହୋଇ ଦିବ୍ୟ ଆକ୍ୟାମ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଏହି କୃତଜ୍ଞାରେ ଉପମାକଟି କବିଙ୍କ ବିରଜନ ମାହାମ୍ୟ ଜ୍ଞାନର ଉତ୍ତରମ୍ଭ ଦେଉଥାଏ । ଅର୍ପିଦେବ ଦିହିରେ ଦିବ୍ୟାସ୍ତନ ପ୍ରସୁତ କରି ଯୁଧ୍ୟିତରଙ୍କ ଚିତ୍ରରେ ଅର୍ପଣ କଲେ । ହଠାତ୍ ଯୁଧ୍ୟିତରଙ୍କ ସମସରେ ସମୁଦ୍ର-ମାଳିନୀ ଦିହି ନଗରର ଦୂର୍ଣ୍ଣ, ଏବଂ ଦିହିରାପରେ ତିର୍ଯ୍ୟ ତିରେଇ (କୁରୁମେଷ) ଯୁଦ୍ଧ ନିରି ପେନ୍ୟ-

ଶମର ଦୂର୍ଣ୍ଣ ଭନ୍ଦୁତ ହେଲା । ମାତ୍ର ଏଠିଦ୍ୱୟିକ ଶମରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଏବଂ ଦ୍ରଶ୍ୟାକର ବୋଧଗମ୍ୟ କରିବା

ନିମନ୍ତେ କବି ଅର୍ପିକ ମୁଖରେ ଅନ୍ତର୍ବର୍ଷୀ ଘଟନା ପରମାର ସମେପର କର୍ତ୍ତାନା କରିଥାଏନ୍ତି । ସରଦର ପ୍ରେକ୍ଷା କାଳିନ-ଇତିହାସ (ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ-ଧର୍ମର ବୁଦ୍ଧିଥାନ ସମସ୍ତରୁ ସରଦ ପଢନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ-ସୁରଗ) ଅଳ୍ପଧକ ପରମାରେ ତମାତ୍ତ୍ଵରେ ତମାତ୍ତ୍ଵରୁ; ଏଣୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କବି ତାହାର ବିଷ୍ଟର ବିବରଣ ଦେଇପାରିଲାହାନ୍ତି । ତଥାପି ପୁରାଣ ଏବଂ ଗୁରୁଙ୍କ କାବ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଏହି ସମସ୍ତରୁ ଉତ୍ତରାସ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ସେ ଯଥା-ସାଧ ଯତ୍ତ କରିଥାଏନ୍ତି । ଏହି ସର୍ଗରେ କର୍ତ୍ତାତ ପ୍ରତିହାର, ପ୍ରମାରକ, ଶତୋର ଶୈଦାନଙ୍କ ଉପ୍ତି ବିଷୟକ ଆଖାୟିକା ଶୁଦ୍ଧ କାବ୍ୟମାନଙ୍କରୁ ଶୁଣାଇ । ଆମ୍ବେମାନେ ଶୁଦ୍ଧ କାବ୍ୟମାନଙ୍କି ଦେଖିବାକୁ ସୁଧାରା ଆଭାନ୍ତି । ମାତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ (Tod) କି ‘ବାଜୁକ’ନାମକ ସ୍ତୁକରୁ ଏହି ପ୍ରକାଦର ଯଥାଲକ୍ଷ ଭାଗର ଅନୁବାଦ ଓଡ଼ିଆ କର୍ଜମା ସହି ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କଲୁ ।

“A short extract may be acceptable from the original respecting the birth of the Chohan, to guard the rites of our Indian jove on this Olympus, the sacred Aboo.....

Notwithstanding the sanctity of Aboo and the little temptation to distract the anchorites of Bal, “the Munis who passed their time in devotion .”, yet did the Daityas, envying their felicity render the sacrifice impure and stop in transit the share of the gods.

“The Brahmans dug the pit for burnt sacrifice to the southwest (Nairri)

but the demons raised storms which darkened the air and filled it with clouds of sand, showering ordure, blood, bones, and flesh, with every impurity, on their rites. Their penance was of no avail."

Again they kindled the sacred fire: and the priests assembling round the Agnicoonda prayed for aid to Mahadeva.

"From the firefountain a figure issued forth but he had not a warrior's mein. The Brahmins placed him as guardian of the gate, and thence his name is Pratidwara (contracted to pratihara and p̄irihara). A second issued forth and being formed in the palms (chalos) of the hand named chalookya. A third appeared and was named Praimara. He had the blessing of the Rics and with the others went against the demons, but they did not prevail.

Again Vasistha, seated on the lotus, prepared incantations; again he called the gods to aid; an das he poured forth the libation, a figure arose, lofty in stature, of elevated front, hair like jet, eyes rolling, breast expandad, feirce, terrific, clad in armour, quiver filled; a bow in one hand and a brand in the other, quadriformed (chatooranga), whence his name Chohan..... The Brahmins were made happy and of his race was Prithwiraja.

[ଅନୁବାଦ :— “ପଦିଷ ଆରୁ ପଦତରେ ଭରଣୟ କୋର ବା ଉନ୍ନତିଙ୍କ ପୁଜାବିଧ୍ୟ ରକ୍ଷଣ ନିମିତ୍ତ ଗ୍ରେହାନଙ୍କ

ଉପରୀ ସମକ୍ଷୟ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ର ଆଖ୍ୟାୟିକା ଏଠାରେ ପରିହାନ୍ୟ ହୋଇପାରେ ।

“ଆରୁ ପଢ଼ିଦରେ ପଦିଷତା ଏବେ ବିଳକ ରିପାସକ ଧର୍ମ ପ୍ରାଣ ସମ୍ମାନାନଙ୍କର ଦିଦ୍ୱାକଳାପରେ ଅନାର୍ଥକ ବାଧା ଦେବାର ଅତି ରୁହୁ ପ୍ରଲେଭନ ସଞ୍ଚେ ଦୈତ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନଦ୍ୱାରେ ମସର ହୋଇ, ଯାଏ ଅପରିହ ଏବେ ଦେବତାମାନଙ୍କ ଯଜ୍ଞଭୂଷଣ ଅପରିବରଣ କଲେ ।

“ବ୍ରାହ୍ମମାନେ ନେଇର୍ବିଦ୍ଧ କୋଣରେ ପଢ଼ିକୁଣ୍ଡ ଜନନ କଲେ । ମାତ୍ର ସମ୍ମାନାନେ ଧର୍ତ୍ତିକା ଓ ଧୂମେଷରେ ଗରନ ତମୋନ୍ୟ କରି ସେମାନଙ୍କ ପୁଜାବୁଦ୍ଧିରେ ମଳ, ମାଂସ, ଶୋଣିତ, ଅଛି ପ୍ରଭୁତ ଯାବନ୍ୟ ଅପଦର୍ଶ ପଦାର୍ଥମାନ ବୃଣ୍ଣି କଲେ । ବ୍ରାହ୍ମମାନଙ୍କ ଦିଃ ନିଷ୍ଠଳ ହେଲା ।

“ପୁନଃବାର ସେମାନକ ସମିତି ଅଣ୍ଟି ହରାପିତ କଲେ; ଏକ ଯାକଳମାନେ ଅଣ୍ଟିକୁଣ୍ଡର ଚର୍ବିଗରେ ସମଦେଶ ହୋଇ ମହାଦେବଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ।

“କୁଳକୁ ବହୁ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡିର ଆର୍ଦ୍ଦର ହେଲା, କିନ୍ତୁ ତାହାର ଘରସତି ଆକୃତ ନଥିଲା । ବ୍ରାହ୍ମମାନଙ୍କ ତାହାରୁ ଦ୍ୱାରାପାଳିତୁଥେ ଶ୍ଵାସନ କଲେ । ତେଣୁ ତାହାର ନାମ ପ୍ରତିହାର (ପରେ ପ୍ରତିହାର ବା ସରହାର) । ତୃପ୍ତରେ ଅପର ଏକ ମୂର୍ଖ ଉପରୀ; ଏବେ ହୃଦ୍ୟ ଚକ୍ର ବା କରତଳ (କେତେ) ରୁ ଜାତ ହୋଇଥାରୁ ତାହା ନାମ ବୁଲୁଳ, ତୃପ୍ତରେ ଦୃଶ୍ୟମଳ ଉପରୀ ଏବେ ସେ ପ୍ରମାର ନାମ ଧାରଣ କଲେ । ରକ୍ତମାନଙ୍କ ଆଶାକାନ୍ତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସେ ଅକ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବହୁର୍ପତି ହେଲେ । ମାତ୍ର ସମସ୍ତ ହେଲେ ।

“ପୁନଃବାର ବଶିଷ୍ଠ ପଦ୍ମାବନରେ ଉପଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ମହାରମ୍ୟ କଲେ । ପୁନଃବାର ସେ ଦେବତାମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ଏବେ ଯେତେବେଳେ ସେ ହରିହର ମୁଖରେ ହବିଥ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି, ଜଣେ ପ୍ରାଂଶୁ-ମୂର୍ଖ, ନନ୍ଦି ଲଙ୍ଘଣ, କୃଷ୍ଣକେଷ, ତଳତଷ୍ଠ, ଦିଶାଲବନ୍ଧା ବର୍ଣ୍ଣଧାରୀ ଧନକାଣଦ୍ୱାରା ସାତପ୍ରତ ଚରୁଇଗଲୋପ ପୁରୁଷଙ୍କର ଆର୍ଦ୍ଦର ହେଲା ଏବେ ସେ ଗ୍ରେହାନ ନାମରେ କଥିତ ହେଲେ । * * * *

“ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସୁଖୀ ହେଲେ । ପୃଥ୍ଵୀରାଜ ସେହି
ଶ୍ରେଷ୍ଠାକ ବଶୋଭିବ ।”

ଭାଗ୍ୟରୁ କୁ ପ୍ରାଦାଦରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ, ସାଠୋର କଣ୍ଠ
ଅନ୍ତିମ କୁଳୋଭବ ନହେ; ଏବଂ ବୁଝିଜଣ ଦେଶହିତେଷୀ
ପର ଦେଶରକ୍ଷା ନିମ୍ନି ଅନ୍ତିରେ ପ୍ରେକ୍ଷଣ କରିବା କାଳୁ-
ନିକ । କବି ଉମାହକ ପ୍ରାଦାଦ ଶିଳବଣ କରିଥିବେ, ଅଥବା
କାର୍ଯ୍ୟକରେଣ୍ଟରେ ବ୍ୟତିକମ କରିଥିବେ ।

ଅନ୍ତର୍ଗୁର କବି ସାହଚରଣକର ମୂଳ କାବଣ୍ୟ ସଠାୟାର-
କୁଳପାତ୍ରଙ୍କ ଜନ୍ମକର୍ତ୍ତା ଏବଂ ଶୈଦାନ-କୁଳ-ତିଳକ
ସୁଥୀରଜନ ଚେତରକର୍ତ୍ତା କର ଉତ୍ସମନ୍ତରୀୟ ୧୯୫ ପ୍ରାଣୀ-
କର ପ୍ରଥମ ଦିବେଶ ସୁଭର ସୁତକାମାନ କହିଅଛନ୍ତି
ଏବଂ ତଥାରେ ଉତ୍ସବର ଉତ୍ସବର ପ୍ରାଣିନଦା-ଲକ୍ଷ୍ମୀକର
ଦିବେଶନ-ନାଟକର ଉତ୍ସବକ ୧୯୫ ପ୍ରାଣୀକର
ଦିବେଶନାତ୍ମାମ (୧) ନିକଟରେ ସୁଧୀରିବିଜ୍ଞ ଉତ୍ସବର
କହିଅଛନ୍ତି । ମୁଖୀୟଙ୍କ ଓ କନ୍ଦୁତକ କଳହଠାରୁ
ସମ୍ମ ସର୍ଵର ପ୍ରକାଶିତ ଅଂଶର ସମାପ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କବି
ଉତ୍ସବର ଉପରେ ସମ୍ମୁଖୀ ନିର୍ଭର କରିଅଛନ୍ତି । ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ
ସୁର୍ବାର୍ଥ ମୁଗ୍ରର ମଧ୍ୟଦେଇ ପାଠକକୁ ନାନାଦୂଷ୍ୟ ଦେଖାଇ
ତଳାର ଅଣିବାରେ ତାହାକର କରିବୁଲବ ବୃଦ୍ଧି
ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି । ସୁଧୀରିବିଜ୍ଞ ଉତ୍ସବର ମଜ୍ଜା
ଯେପରି ମୁକ୍ତିଶାତ୍ର ଭାବର ସୁଭର ସୁମାପାତ କରିଥିଲା,
ତୁମ୍ଭଦୂର ବଜାୟେ ଯଜ୍ଞ ସେହିପୁଣେ ଉତ୍ସବର ମହା-
ସୁଭର ସୁମାପାତ କଲା । ପେଥରେ ଗାରପ୍ରସ୍ତୁ ଉତ୍ସବ-
ଧରଣୀ ବାରାଣ୍ସା ହୋଇଥିଲା; ଏଥରେ ସମ୍ବଲପୁଣୀ,
ସବଗୌରବ ଓ ସବଭାନ୍ଦର ମୂଳଭାଗି, ସ୍ଵାଧୀନତା
ହେବିଲା । ଏହା ମହାକର୍ତ୍ତାଙ୍କର ଯଜ୍ଞ ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁଣୀ
ସୁମାପାତ ବିଷୟ କରି ଅତି ହତେପରେ ସୁନ୍ଦର-ଭାବରେ
ବୈଣୀକା କରିଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ତଥାବର୍ତ୍ତୀ ଦ୍ଵାରା ନିପାର
ବୈଣୀକା ଅତୋଧିକ ସୁଭର ଓ ମନୋହର ହୋଇଅଛି ।
ଏହା ପାଠ କଲାବେଳେ ରାମାଯାନାର ଅଯାଧା ବର୍ଣ୍ଣନା,
ମହାବଲଦର ହତ୍ତିନା ଓ ଲକ୍ଷ-ପ୍ରପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା, ଶ୍ରଦ୍ଧାର୍ଜକ
କୃତିକରର ବର୍ଣ୍ଣନା, ମଧ୍ୟସୁଦିକଳ ଲକ୍କା ବର୍ଣ୍ଣନା,
ମଳିକନ୍ଦିକ Tower of Babel ର ବର୍ଣ୍ଣନା ଏବଂ
ଟେଲିସନଙ୍କ ବା ମେଲ୍ ଟ୍ (Camelot) ବର୍ଣ୍ଣନା
ସୁତିପରେ ଉତ୍ସବର ହୁଏ । ଉତ୍ସବର ସୁମିଶ୍ରାନ୍ତି
ଦିନିକରେ ଉତ୍ସବର ଉତ୍ସବର ଉତ୍ସବର ଉତ୍ସବର

ମୁକୁତ ହୁଏ, କନିକାର କଳ୍ପନାକୁ ଓ ବଣ୍ଣନା ଝାମୁଖ
ସଜିଲ ପ୍ରାୟ ହୁଏ ଧରାଯି ହୋଇ ଯୁଗପଥ କିମ୍ବା
ସମ୍ମୂଳାଶରେ ଚମ୍ପା କାବ୍ୟମଧ୍ୟରେ ନୃଦ୍ୟ କରୁଥିଲା, —
ପାହା ଏହାଠାରେ ଏହି ପରବର୍ତ୍ତୀ ବଣ୍ଣନାମାନଙ୍କରୁ ପଞ୍ଚ
ପ୍ରେସ୍‌ମ୍ୟାନ ହୁଏ । ତଥାପି ଆମେମାନେ ସ୍ଵାକାର କରିବୁ
ଯେ, ଦିନିର ବଣ୍ଣନରେ କବି ନେଇଥି ଠାରେ ବନ୍ଦ
ସରମାଣରେ ଶଣି ।

ଏହି ଦୁଃଖର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ମନ୍ଦରୂପ ଦୁଖ୍ୟାତ୍ମକ ଆମ୍ବମାନକ ଦେଶାଧିକ ହୁଏ । ଭାବାସ୍ତ୍ର ଘରବୁନ୍ଦ—ଯେଉଁ-ମାନେ ଆଜି ଆମ୍ବ ମାନଙ୍କୁ କପୋଳକଳି ଦିବୁଣେ, ଶଣାଥୀ ସୁଖସୁରୁଷେ ପ୍ରଶାନ୍ମାନ ହୁଅଛି—କବି ସେହିମାନଙ୍କ ସମାଗମ ଦୁଶ୍ୟକୁ ଶେ ଚାନ୍ଦରୁପରେ ଚିତ୍ରଣ କରି ଆମ୍ବ-ମାନଙ୍କମନରେ ଅୟକ ଭବର ବିଳାସ ଉପାଦକ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି ମହିଦୁଶ୍ୟ ନିକଟରେ ସିଂକ ତରପ୍ରଶାହିତ Scottish Highlander ମାନଙ୍କର ଏକଶିକରଣ ଖାଦ୍ୟବିନ୍ଦୁ ପ୍ରଶାନ୍ତ ହୁଏ । ବାପୁବରେ ଏ ବର୍ଣ୍ଣନା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସର୍ବର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ମହାଯାତ୍ରାର ଉଭାମନ୍ଦୋବନର ଜୀବନ ବିକ୍ଷିତ ହେଉଅଛି । ଏଠାରେ ବାଲକ ମହାଯାତ୍ରାର ଦୂର୍ଦ୍ଵାର୍ତ୍ତର ଲକ୍ଷ ପ୍ରଳିତଦର୍ଶନକନିକ ବାଲସୁଲଭ ବିମ୍ବୁମ ନାହିଁ; ଚର୍ବି ସୁର୍ବେ ବିଭାଦକର ବର୍ଣ୍ଣନକ-ଜନିତ ଗୋଗର୍ବନ୍ୟାଣ ହିୟିତ ପୌଣ୍ଡ ମହାଯାତ୍ରାର ମନୋବୃତ୍ତି କେଳିଲୁ ନାହିଁ; ପଞ୍ଚମସରର ନାକାଦିଧ ପଟକାବର୍ଣ୍ଣନ୍ୟାତ୍ମିତ ପଠନଶାସ୍ତ୍ର କିଶୋର ମହାଯାତ୍ରାର ସାମାଜିକ ଜୀବ ବିପ୍ରାର ନାହିଁ (acquisition of passive knowledge); ମାତ୍ର କର୍ମଶୈଳ୍ୟ-ସୁବଳସୁଲଭ କର୍ମପକଳନ୍ତି, ସାହସ, ଓ ଉତ୍ସାହ ଏ ସର୍ବ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସର୍ବ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ପ୍ରଦିଷ୍ଟନିତ ହେଉଅଛି । କୁପ୍ର ଓ କଳିତି ସର୍ଗମାନକରେ ମନୁଷ୍ୟ-ମହାଯାତ୍ରା ଓ ପ୍ରୌଢ଼ ମହାଯାତ୍ରାର ଦୁଶ୍ୟ ଦିବାତା ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟିପଥରୁ ଦୂର କରଅଛି । ବାପୁବରେ ମୁଦ୍ରବ ସୁର୍ବର ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁରେ ମନୁଷ୍ୟ ଯେୟର ଶୋକସତ୍ତ୍ଵ ହୁଏ, ମହାଯାତ୍ରାର ଶ୍ରୀତି ଜଳେକର ଦେଖି ଉକ୍ଳାସାହିତ୍ୟ ସେହିପରି ପରିସମ୍ପତ୍ତି ହେଉଅଛି ଓ ହେଉଥିବ । ଶାଶ୍ଵର ପୁଣିତାରୁ ବଦ୍ଧପରିମାଣରେ ପ୍ରିୟମ ସେହି ମାନସ୍ୱର୍ବିନ ସ୍ଵଦ୍ଵରେ ଉତ୍ସେଦସାଧନ ଅପରାହ୍ୟ ଓ ବାଧ୍ୟାମଳକ ହେବା ଅବସରେ କବି-ଦିତାର ଆତ୍ୟନ୍ତକ ମାନୁଷିକ ଯୁଦ୍ଧା ସାଧନର ମାତ୍ରର ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ । ମହାଯାତ୍ରାର

ଶେଷାଂଶୁ ଦାତ ସମୟରେ ସଧାନାଥଙ୍କ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା
ଦୃଢ଼ିତକଥାକାର ଗୁଣାଦ୍ୟକୁ ଦୟାପାତ୍ର ରୁଳମୟ ।

“ଏହି ସର୍ବରେ କବି ଯେଉଁ ସେଇନ୍ୟସମାନଙ୍କର
ଚିତ୍ତ ଅଳକନ କରିଅଛନ୍ତି, ତାହା ସନ୍ତୋଷ ହେଲେହେବେ ବନ୍ଦ
ଅର୍ଥର୍ଥକ । ଦୁଃଖାତ ସୁରୂପ ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣନା
. ଉଚ୍ଛିତ ହେଲା ॥=

“ ଆସନ୍ତି ଆୟୁଷପଦତ୍ତ, ସମକଷସରେ,
ଧୂପଶ୍ରୀଧାୟା ଚଞ୍ଚିତସୁଦୃଶ୍ୟବାଦା;
କୁଳପିମଣ୍ଡିତଗଣ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ-ପ୍ରସାରେ,
ଦ୍ଵୀପୁର୍ବି କେବଳ ସିନା ଚନ୍ଦ୍ରୋଜ୍ବୁଦ୍ଧବ୍ରାତ
ଯାହାକର ବନ୍ଦୁଦାସ ବ୍ରାତାଜିତ ଦେହେ ।”

ଏହି ବର୍ଣ୍ଣନାଟିର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳୀୟମାନଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳନ ଅବସ୍ଥା-
ଦିଷ୍ଟରେ ଅଳେକ କଥା ଜଣାଯାଇଛି । ଚର୍ଚା ପାଇରେ
ସେମାନଙ୍କ ସବୁପିମ୍ବା ଓ ଅଳକାରପିମ୍ବା ବାଜିତ
ହେଉଥିଲା । ‘କୁଳପି’ (କର୍ଣ୍ଣପାତ୍ରୀ ଗଣଲମ୍ବୀ ବୁର୍ଣ୍ଣବୁନ୍ଦଳ)
ମେମାନଙ୍କ ଜାପାୟ ଚିନ୍ତା ।’ ଶତ୍ରୁପୁରୁଷରେ ସେମାନେ

ଦିଶେଷ ଦର୍ଶ ଥିଲେ । ଶେଷୋକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାଟି ଅତିଶ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ।
ପ୍ରାଚୀନ ବଜାଶେଖରଙ୍କ ବାଳସମାୟଶରେ କଥିତ ଅଛି,
“ ଅତ୍ରପ୍ରାସିରଣ୍ଟି । ”

ଶ୍ରୀମିତ ସୁତନନ୍ଦିର ସେଇନ୍ୟସମବ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କର
ଆସାନ୍ତର ଏ ସର୍ବ ସମାପ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି । ପୃଥ୍ବୀଜଳଙ୍କ
ଆଦେଶନୁସାରେ ଆଜିର, ଗୁର୍ଜର, ସିନ୍ଧୁ, ବାଲ୍ମୀକି,
ଦ୍ଵାରା, ସୁରବେଦ, ମାଳବ, ଦୟା, ଅବଧ (ଅଯୋଧ୍ୟା),
ମିଥିକ, ମିର୍ଜାପୁର, ଅଜ, ଚେଷ୍ଟା, ବର୍ଜ, ଗୋଟ୍ରୀ, ଉଜ୍ଜଳ,
କେତାଳ, ଶେଜପୁର, ବିନ୍ଧ୍ୟାଶଳ, ଉତ୍ସୁମୀ, ମାହୁଷୀ,
ଦିଦିଶ, ପ୍ରଭୁତ ଭରତର ବିରମ ପ୍ରଦେଶରୁ ସେଇମାନେ
ଆସି ଯବନ ସହିତ ମୁକ୍ତ କରିବା ନିମତ୍ତେ ପୁଥୁର୍କୁ ଅପେକ୍ଷା
କର ଦିଶିବ ବହୁଧ୍ୟ ବିଶାଳ ପ୍ରାଚୀରରେ ସମବେଳ
ବୈଭାଗ୍ୟରେ ।

ଏହି ସେଇନ୍ୟସମାନଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ କବି ପ୍ରାଚୀନ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳାୟ
ବବିମାନଙ୍କ ରୁଳା । ରୌଗୋଲିକ ଦିନ ପ୍ରତ ଦୁଷ୍ଟିପାଦ
ବରିବାହାନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଜଗଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ।

କିର୍ତ୍ତ ଓ ଦାନ୍ତ ।

ଏକ ଦରେ ଥାନ୍ତି ଦୂର ପରାଣୀ ।
ଦୁହଙ୍କର ପ୍ରାତି ନୁହେ ଦଖାଣି । ୧ ।
ଦାତ ଲାଗି ଜିର ପରାଣ ଯାଏ ।
ସବୁବେଳେ ତାକୁ କରିଶ ଥାଏ । ୨ ।
ବାହାର ପଦାର୍ଥ ଲବିଲେ ଚଢ଼ି ।
ଜିର ବୁଲୁଆଏ ବ୍ୟାକୁଲ ହୋଇ । ୩ ।
କିମର ତାହାକୁ କରେ ବାହାର ।
ତେବେ ଯାଇ ଶାନ୍ତ ଦୂର ତାହାର । ୪ ।
ବୁଢ଼ିଆଣି ସୁତା ସମ ଉଧାର ।
ପଦାର୍ଥ କିରକୁ ଭର ଦିଶେଷ । ୫ ।
କେତେମତେ କିର ତାନ୍ତକୁ ସେବେ ।
ଶିତ, ହେଲା, ଭୁମେ ନଳରେ କେବେ । ୬ ।

ପଡ଼ିଗଲେ କିନ୍ତୁ କେବେ ହାବୁଡ଼େ ।
କମ୍ବିକର ଦାତ ଦିବ କାମୁଡ଼େ । ୭ ।
କରିଦିବ ତାକୁ ଲୋହ୍ର ଲୁହାଣ ।
ଲଗାଇଛି ଧାତା ଭଲ ରିଆଣ । ୮ ।
ଯାଇ ସବି ଯାଇ ଯାଏ ଜାବନ ।
ସେ ଦୂରି ତାହାକୁ ଦିବ କଷଣ । ୯ ।
ହେଲେ ପେବେ ପୁରେ ଦାତର କାଳ ।
ଲୁହରୁଗେ କିର ରୁହାଏ ଲକ । ୧୦ ।
ଗଲୁଯାଏଁ ପୁତେ କାହିଁ ପାରଇ ।
କାଳେକାଳେ ସଜେ କିର-କରଇ । ୧୧ ।
ଆସ-କଳଦାନ ମୂଳ ପ୍ରେମର ।
କିରଠାରୁ ଶିଖି ଦୁଇ ଅମର । ୧୨ ।

ଶ୍ରୀ—

ଇନ୍ଦ୍ରମତୀଙ୍କ କାର୍ତ୍ତି ।

ପ୍ରବେଶ କରି ଦେଖିଲେ—କାଣ୍ଡପରିଷ୍ଟାରେ କୁଆ
କୋଇଲି କେହି ନାହିଁ । ତହୁଁ ସେ ବାତଦୟେ ଆବଶ୍ୟକ
ଗତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ୧୯ ପଥରେ ସୁମଧୁର କଙ୍କଣ-
କାନ୍ଦ ଚାକର କଣ୍ଠକୁଦ୍ରରେ ପ୍ରଦେଶ କଲା । ସେ
ଯଥାକରେ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ଦେଖିଲେ, ଶାଢ଼ିଜାମ୍ବୁ
ଶାନ୍ତିମାଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀମାଳା ଦେଖା ବୁଝଇ ଏକ କୋଣରେ ଦସି
ସଂଖ୍ୟାବାତର ସକାତ୍ତୁ ଅଛନ୍ତି; ନିକଟରେ ଶିଶୁଦୂରୀ ବିଭୂତି-
ଭୂଷଣ ନିଚାତ୍ର ନିକଷ ଶିଥରେ ଖୀତା କରୁଅଛି ।
କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଜୋତା ଦୁଇଟା ଖୋଲି ପକାଇ ନଶ୍ଵରାଦରେ
ହ୍ରାରଦେଶରେ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଯିବା ମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀମାଳା
ହଠାତ୍ ଅନ୍ଧର-ବାସନାରେ ଅଣ୍ଟିର ହୋଇପଡ଼ି ପଢ଼କୁ
ଅନାଦିଦେଲେ । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଦୃଷ୍ଟିଶାତ୍ର ଦୂରକର ଗୋଟାଏ
ଦଶବର ପକାଇଦେଲ ମୁତ୍ତକି ମୁତ୍ତକି ହୃଦୟବାକୁ ଲାଗିଲେ
ଏବଂ ବିଭିତ୍ତିଭୂଷଣକୁ ଥମେହ ଅନିଜନ କରିବାକୁ
ଉଦ୍‌ଦେଶ ହେଲେ ।

ଲଦୁମଣୀ ଏକାବେଳକେ ତମିକୁ ଉଠି ଦିସ୍ତମ୍ପିଦିଶାରିଥ
କେହିରେ କହିଲେ—“ଏ କିଏ-କୁମୁଦ !” କୁମୁଦକ୍ଷେ
ତସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ—“ନା, ଆଉ କଣେ !”

ଭଦ୍ରମଣ୍ଡଳ କହିଲେ—ତା'ର ଠିକ୍, ମୁ ଯେ ଏହିଷମି
ଗ୍ରେଇ ବୋଲି ସହିତାର ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲି ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଏହା ଶୁଣି ତୋତୋ କର ଦୟି ଉଠିଲେ ।
କୁମୁଦ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ—“ଆହା, କୁମୁଦ, ସବକୁ
ଆଟିକାପୁଣ୍ୟ ଶରୀର ତିଥି ଲେଖିଦେଇଥିଲେ କଥି ବ୍ୟବହାର-
କାହିଁ ଅଣଙ୍କ ହୋଇଯାଇଥାଏ ? ଯାମାକି ଦଳଟା ପକସ୍ତ

କେତେ କରିବାକୁ ବି ଏଡ଼େ କୁଣ୍ଡିତ ?” ଏହା କହି ଉନ୍ମଗ୍ନ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରଗତିରେ ବୁଝି ଉଲ୍ଲେଖ ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କହିଲେ—“ନା ନା, ନାଆବୋହୁ, ତା ନୁହେଁ ।
ଅସଳ କିଆଟା ଏହି ଯେ, ମୋର ଆସିବାର ଠିକ୍ ଥିଲନାହିଁ ।
ବୋଧକୁଏ ଦିନେ ଦୂରଦିନ ବାଦ ଆଶିଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାଲ
ସରକର ଚିଠିଟା ପାଇ ଆଉ ଅଧିକ ଦିନ ରହିବାଟା ଉଚିତ
ମନେ କଲିବାହିଁ । ଭାର ଯେ ଲେଖିଥିଲେ, ନାଆବୋହୁ
ତମେ କା’ଡ଼େ ମୋ ଉପରେ ଭାର ଗପ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ।”

ଦୁଃମତ କହିଲେ—“ଶ୍ଵର ହେବାର କଥା; ଶ୍ଵର
ଦେବିନାହାଁ ! କେତେବେଳ ହେଲା ତମକୁ ଦେଖିନାହାଁ କହିଲୁ
କୁମୁଦ । ମୋର ପ୍ରାଣ ଯା ହେଉଛି ମୁଁ ଚାଣେ, କହିଲେ
ଦିଶାସ କରିବ କାହାଁ । ଏବିବ, ଏ ନିଷ୍ଠେ ଥାଇ କରୁଛି ।
କିନ୍ତୁ ସତ କହିଲୁ,— କୁମୁଦ, ଏ ବାକ୍ତର ପିଲା ଲାଗିଛି—
ତମପାଇଁ ମନଟା ଏବେଦୂର ଗୋଲେଇଧାରୀ ହେଲା ଯେ,
ଚେଳକରେ ଦେବେ କାମଦାମ କରିବାକୁ ଉଛା ହେଲ-
ନାହିଁ । ଏବର କି ତମ ସ୍ଵରକି ଯାଇ କହିଲୁ— କୁମୁଦ
ଯାଇଲୁ ଗୋଟାଏ ତାର ଖବର କରିଦିଆ, ସେ ଝଟ
ବୁଲିଆସ । ତା ପାଇଁ ମୋ ମନଟା କାହିଁକି ବସକର
ଗୋକାଇଧାରୀ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ମାନିଲେ କାହିଁ,—
କହିଲେ, “ଏବର ଅସ୍ତିତ୍ବ ହେଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ? କୁମୁଦ ନ
ଅଧି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯିଦି କି ? ବୋଧାତ୍ମକ କିନ୍ତୁ ଅସୁଧା
ହେଉଛି, ଅଧିଗାନାହାଁ । ଦିନେ ଦୂର ଦିନ ଅନ୍ଦେଶ କର ।
ଆଜି ମୁଁ ଶଣ୍ଟ କଢା କରି ତିଥି ଲେଖି ଦେଉଛି ।
ଦେଇବ କି—”

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ—କାହିଁ ତ କଡ଼ା କଥା
କିମ୍ବା ଅଳକାଣ୍ଠ, ନଆଗୋବ, ମିର ଲାଦିଲ ଲଜନ ?

କିମୁଣ୍ଡଳ ଛାତ୍ର ଦେଲେ—ମିଛ କାହିଁକି କହିବ ?
ଅଜିକି ଥିଲା ଏବେଳେ ଏ ଘରେ ଆଜିଲ, ଏଥିରେତରେ
ମୋତେ କେବେ ମିଛ କହିବାର ଦେଖିଛ ? ସେ ସବୁ
ସବୁ ଆସ କେଣ୍ଟିରେ ନାହିଁ ଲମ୍ବକ । ଏବା ଜିନି ନିଯମମ

ମୁହଁ ମୁହଁ ଦସିବାକୁ ଲଗିଲେ ଏବଂ ବିଜ୍ଞାପନ ପରେ
ପୁନବାର କହିଲେ—ଆଜୀ ସେ ସବୁ କଥା ପ୍ରତି । ଏବେ,
ଏହେଦିନଯାଏଁ କେର୍ତ୍ତିଆଡ଼େ ଥିଲ କହିଲ । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଅନେକ ଦିନ ହେଲେ ଶେଷ ହେଲାଣି, ତମେ ସେ କଟକ-
ଟାରେ ରୁହାରେ ପଡ଼ିବିଦ୍ଵିଳ, ଏହାର କାରଣ କଣ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଦେଲେ— ତାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ
ଅଛି, ନୂଆବୋଦ୍ଦୁ । ସେ ସବୁ ପରେ କହିବି । ରହୁଣିକା
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ଅନ୍ତରୁ କରିବାର ଉପାୟଟା କଣ କହିଲ ଶୁଣେ ?

ରହୁଣିଶ ଏହା ଶୁଣି ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇପାଇଲେ । ବାପ୍ତିବିକ
ପ୍ରାଣ୍ୟପତିମ ଦେବର କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଦେଖି ସେ ଆନନ୍ଦରେ
ଏହେତୁର ଅଧୀର ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ, ସେ ଉଚ୍ଚ
ବିଷୟଟା ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲିଯାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ
କୁମୁଦବନ୍ଧୁର କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କର ହୃସ୍ତ ହେଲା । ସେ
ଆପଣର ଏ ଦୂର୍ବିଗ୍ରହାର୍ଥ ଯଥେଷ୍ଟ ଅ ନୂତନ ପ୍ର
ହୋଇ କହିଲେ—“ଶମାକର, କୁମୁଦ, ମୋର ସେ
କଥାଟାକୁ ମୋଟି ଶିଅଳ କାହିଁ । ଆହା ମୁଁ କାନ
ଦିଶ୍ରମ ଶୁଣିଲାଣି—ମୋ ନାଁଲାଗା ଅପିକି କଣ ତା
ଦିଶୁଛି ? ଆସ ଆସ ଲୁଗାପଠାଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲିପକା,
ମୁଁ ଏଇସାପି ସବୁ ସଜିଲ କରି କେଇଆୟୁଛି । କଥାବାର୍ତ୍ତ
ପରେ ପରେ ହେବା ।

ଏହା କହ ରହୁଣି ଶୁହାତ୍ତରକୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
ହେଲେ । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ତା ଦେଖି ପୁରୁଷଙ୍କୁ— ଏହେ
ବ୍ୟାପ୍ତ ହେଉଛି କାହିଁକି, ନୂଆବୋଦ୍ଦୁ ? ଟିକିଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର ।
ତି ଶାନାଟା ଆଣିବାକୁ ବୁଲିଲ, ଶୁଣେ ।

ରହୁଣି ହସି ହସି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଦେଲେ— ଏଇ ଗରମ୍
ଗରମ୍ ଦୁଃ ସାଜରେ ମାଧ୍ୟାମା ସର ଚୁପା, ଆର ତା’
ସାଜରେ ଟିକିଏ ନବାଚିମୁଣ୍ଡି । ଏହି ହେଉ କଟକ ବାବୁଙ୍କ
ଲୁପ୍ତ ଶାନା ।

କଥାଟା ଶୁଣି କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ହୋ ହୋ କରି ହସି ଉଠି
କହିଲେ—କା, ନୂଆବୋଦ୍ଦୁ, ସେ ସବୁ ଶାନା ପଢ଼ିବ
ନାହିଁ—ଆସ ଅନ୍ତରୁ ହେବା କଣ ଗୋଟାଏ ଶାନା
ଦରବାର ।

ରହୁଣି ମର୍ମକଥାଟା ପୁଣ୍ଡିପାର ସହାୟ ମନ୍ଦରେ
କହିଲେ—ଦେବେ ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷର ଓଡ଼ିଆଶାନା
କେଇଆସେ, କୁମୁଦ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ—“ଆଣ ।”

ରହୁଣିଶ ପିପରଗତରେ ରହୁଣିଶାନାରେ ପ୍ରବେଶ କରି
ମୁହଁର୍କକ ରହିରେ ଦୁଇଟା ଶୁଣିଟା ବଢ଼ି ପୋଡ଼ି ଛେତି-
ଦକ୍ଷାରିଲେ । ତା’ ପରେ ପଣାକ ହାଣିରୁ ଗଣ୍ଯବେଳେ
ଦେବ ସକ ପଣାକ ବଢ଼ି ଆଣି ନଥାନାନରେ ଥୋଇ-
ଦେଲେ । ଦିବ୍ୟଦୂର ମନ୍ତ୍ରପୁରିଆ ତୋଷଣି ମନିକ
କାଂସାଧାରିରେ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ
ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରାଣ କେଇ ଏକାବେଳେକେ ଆସି ତା ଆଗରେ
ଆସନ ରହିଦେଲେ ଏବଂ ପ୍ରଥମଟି ତିକ୍ ତିକ୍ କରି
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ତୋଷଣିମନଙ୍କ ପିଲଦେଇ ବଢ଼ି ପୁଣିର ସହିତ
କହିଲେ—“ଆଓ, ବନ୍ଧୁଲ ନୂଆବୋଦ୍ଦୁ ।”

ନୂଆବୋଦ୍ଦୁ ଟେଣ୍ଟ ପ୍ରେଟ ତାଳପନ୍ଦିତଙ୍କୁ ଧର ବ୍ୟାକନ
କରୁଁ କରୁଁ ପରୁରିଲେ— ଟିକିଏ ଆସନ ଆଣିଦେବ,
କୁମୁଦ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ—ଆହୁର ବୁଝି ପରୁରିବ !
ତା ସାଜନୁ ବି ଗୋଟାଏ “ଲକମୋଦିନ” ଯଦି ଆଣି-
ଦାରି, ନୂଆବୋଦ୍ଦୁ !

ରହୁଣି “ଆଶୁତ୍ରୀ” ବୋଲି କହ ଚଟପର ରଠିଯାଇ
ଅବୁର ଓ ଲଙ୍କା ଉପରୁ ନେଇ ଆସିଲେ । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ
ଦୃଷ୍ଟି ରହିରେ ପଣାଳୁଞ୍ଜାକ ଉଦରଷ୍ଟ କରିଦେଇ
ଆମନ କରିବାକୁ ଗଲେ । ଆମନାଟେ, ରହୁଣିଶ
ତାମ୍ବୁ ସଜାଦି ଆଣି ହାତରେ ଦେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି,
ଏହିପରି ସମସ୍ତରେ ଅଳ୍ପଦୂରରେ କେତୋବାବ ମନମର
ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ସବା ହାରକାନାଥ ସାନ୍ଧ୍ୟାକୁ ମନ ସାର
ଦରକୁ ଫେରିଲେ । ହାରକାନାଥଙ୍କୁ ଦେଖି କୁମୁଦବନ୍ଧୁ
ଅପରାପ ହୋଇ ଧାର୍ଯ୍ୟାସି ଭୁମିଭରଣିର ହେଉ
ପ୍ରତିପାଦ କଲେ । ହାରକାନାଥ ଅଧିର୍ୟ ହେଉ ପରୁ-
ରିଲେ—“କିରେ କୁମୁଦ, ତ ବୁଝି କେତେବେଳେ
ଆରନ୍ତି ?”

“ଦ୍ଵିତୀୟ ହେଲୁ” ବୋଲି କହ କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଧାରେ
ଧାରେ ଆପଣାର ମସ୍ତକରେ ହସ୍ତସାକନ କରିବାକୁ
ଲାଗିଲେ ।

ଏଥେ ଉତ୍ତର ଦୂର ଭାବକ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ବିଷୟରେ
କଥୋପକଥକ ଗୁଲିଲା । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାଲମ୍ବଳ, ଶାସନିକ

କୁଶଳ ସମାସ୍ତର, କଟକ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉଚ୍ଛବି ରଥ୍ୟାଦି ଅନେକାବେଳେ ପ୍ରସଗର ଆଲୋଚନା ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ରଥ୍ୟବସରରେ ଉନ୍ନମଣି ରଜନ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରପଦ କରି ବିଦୁତ ଆହୋଜନରେ ଲାଗିଲେ ।

ପରଦିନ, ଦ୍ଵାରକାନାଥ କଟେଶ୍ୱର ବାହାରିଗଲା ପରେ ଉନ୍ନମଣି କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ସହିତ କଥା ବାର୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଅସି ଯଥାପାନରେ ହାତର ହୋଇଗଲେ । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ସେବେଳେ ଗୋଟାଏ ଖାତା ମେଲାଇ ନିଜାତ ନିକଷ୍ଟ-ତିରରେ କଣ ଗୋଟାଏ ଲେଖୁଥିଲେ, ଆଉ ବେଳେ ବେଳେ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ହୋଇ ତାହା ଅବୁଧି କରୁଥିଲେ । ଉନ୍ନମଣି ସମୀପବର୍ତ୍ତିନୀ ହୋଇ ପରୁଥିଲେ—“କଣ ଗୋଟାଏ ଲେଖାପଦା ଲାଗିଛି କି, କୁମୁଦ ? ସୁଣି ଗୋଟାଏ ପରାମା ଦେବ କା କଣ ?”

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ତକତନେଥରେ ଉନ୍ନମଣିଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଶୁଣି ଦୂର ଉଠିଲେ ଏବଂ ଖାତାଟା ଓଲଟାଇ ପକାଇ କହିଲେ—ରକ୍ଷଣକର, ନୂଆବୋଦୁ, ତା ଯେପରି ଆଉ ନୁହେ । ପରାମାର ବା, ଶୁଣିଲେ କଲିଜାରୁ ରକ୍ତ ଶୁଣି-ଯାଉଛି ।

ଉନ୍ନମଣି କହିଲେ—“ତେବେ ଆଉ କଣ ହେଉଥିଲ ଶୁଣେ ? ଖାତାଟା ଯେ ଓଲଟାଇ ପକାଇଲ,—ମୁଁ କଣ ପରି ଯାଉଛି ?”

ଏହା କହି ସେ ମୁଦୁମୁଦୁ ଦସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ମୁଁ କଣ ତାହା କହିଲା ? ବସି ଦିଲେ ଏଣୁ ଶେରୁ କଣ ଗୋଟାଏ ଲେଖୁଥିଲା । ତା ଉପରେ ତମେ ଏତେ ଶୁଭାବ ନଜର ଦେବ ମୋଳି ଜାଣେ ! ତା ଯଦି ହେଲା, ତେହା ଏବେ ବଜ କଷଯାଉ, କ୍ଷତି କଣ ?

ଏହା ଶରୀ ଉନ୍ନମଣିର ଟକିଏ କୌରହଳ ଦ୍ରଦ୍ରିତ ହେଲ ପଦ, କିନ୍ତୁ ତାହା ସେ ବାହାରିଲୁ ପ୍ରକାଶ ନବର କହିଲେ—ହଁ ସେଠା ଏବେ ବଜ କଷଯାଉ । ଏପରି ସମସ୍ତରେ ସେପକୁ ଲେଖାଳେ ତି ଚଲେନାହିଁ, ବୁଝିଲା ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ,—ବୁଝିଲା ? ତେବେ, ସେ-ପରି ଯଦି ନଜଲେ, ଆଉ ତଳେ କଣ ?

ଉନ୍ନମଣି କହିଲେ,—ତଳେ ଗଲା ସ୍ଥଳ ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଆହା, ତାହାହିଁ ବୁଝିଲା ।

ଉନ୍ନମଣି ଆରମ୍ଭ କଲେ—ଆହା କୁମୁଦ, ତତ କର କହିଲ, କାହିଁକି ଏତେଦିନଯାଏ କଟକରେ ଥିଲ ? କାହାର ମାସ୍ତା କି ଯାଗକର ପାରୁନାଥିଲ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କହିଲେ—ଅନେକଟା ଠିକ୍ ସେହି ରବମ୍ବେ ! ସେମାନେ କି ସହିତରେ ମୋତେ ପ୍ରତିବେବାକୁ ରବ ହେଉଥିଲେ, ନୂଆବୋଦୁ !

ଉନ୍ନମଣି ଆରିଯେ ହୋଇ ପରୁଥିଲେ—ସେମାନେ କି ଏ ? କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କହିଲେ—ସେମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆନନ୍ଦ-ବାହୁ ଦୂରେ ଆଉ ରଣଜା । ସେ ଦୁର୍ଦେଖେକ ମୋର ସାଙ୍ଗୀ କି କା—ଏକସାଙ୍ଗରେ ପଢିଥିଲୁଁ, ଏକସାଙ୍ଗରେ ପାଶା ଦେଲୁଁ । ପଶାମା ଯେଉଁଦିନ ଶେଷ ହେଲା, ସେମାନେ କି ମୋତେ ପ୍ରତିବେବାକୁ ରବ କୁଆବୋଦୁ !

ଉନ୍ନମଣି ପରୁଥିଲେ—କାହିଁକି ? ତାର କାରଣ ? କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କହିଲେ—କାରଣ ଆଉ କଣ ? ବଡ଼ଦିନର ସାଜସାଧ୍ୟ ଯେବେଲେଲେ, ଗୋଟାଏ ବଜ ରକମ ମାସ୍ତା-ମମତା ଲାଗିଯାଉଥିଲା । ସେମାନେ କହିଲେ—“ଦୁର୍ଦିନ ରହିଥାଏ ଭର, ଆଉ କେବେ କଟକ ଅର୍ଥିବ କି ନାହିଁ—କଥାକରେ ଥିଲେ ଯାଇ ହିମା ଦୂରୀ ଦେଖା ସାଜାହିଁ” ମୁଁ କହିଲି—‘କା, ଭର ଏ ମେଦରେ ଆଉ ରହିବାକୁ ରାଜ୍ୟ ହେଉନାହିଁ । ଏତେଦିନ ଖାଲ ବାଧ ହୋଇ କଟେଇ ଦେଲ ସିନା । ରୁମ୍ମେମାନେ ଆଉ କି ତା’ ଦେଖି ପାଇଁବାହିଁ’

ଉନ୍ନମଣି ପରୁଥିଲେ—ସେଇଠୁ କଣ ହେଲ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ—କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଆଉ ନ ପ୍ରତିବେବା । ଏକାବେଳେକ ଅତି ବସିଲେ—“ତେବେ ଆମ ଦରକୁ ମୂଳ ନା ଭାଇ, ସେଠି ଆଉ ତମର ଅସୁଦିଧା କଣ ?” ମୁଁ କହିଲା—ଅସୁଦିଧା କିନ୍ତୁ ନୁହେ—ତେବେ ଦେଖା କଣ ଭଲ ଦେଖାଯିବ ?” ସେମାନେ ମୋ କଥାଟାକୁ ଏକାବେଳେକ ହସି ଉଠିଲେ ଦେଲେ ।

ଉନ୍ନମଣି ପରୁଥିଲେ—ସେଇଠୁ ତମେ କଣ ତାଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ରହିଲ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଆଉ, ଉପାୟ କଣ, ନୂଆବୋଦୁ ? ମୋତେ ଆଉ କଣ ରଖିଥୋଇ ଦେଲେ !

ଏକାବେଳକେ ଯେ ମୋର ଜିନିସପଦି ଟେକି ନେଇଯାଇ ତାଙ୍କ ସରେ ହାଜର ।

ଏହା କହି କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଜିଜ୍ଞାସା କଲେ—ତମେ କଣ ଆଗରୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଥିଲୁ,—ତମକୁ କଣ ତାଙ୍କ ସରେ ସବୁ ଚିହ୍ନି ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ହସି ଉପର ଦେଲେ—ମୋତେ ପୁଣି ଚିହ୍ନିନାହିଁ—ମୁଁ ଯେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ କେତେବାର ଯାଇଛୁ—କେବେଥର ତିବାକ ସରେ ଭେଜନ ପକେଇଛି । ପୁନେଇ-ପବରେ କି ସେମାନେ ମୋତେ ଆଉ ପେଟେ ନଶେଇ ଶୁଣି ! ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲେକ, ନୂଆ-ବୋହୁ, ବିଶେଷତଃ ଆନନ୍ଦବାବୁ ଆଉ ତାଙ୍କର ସୀ । ସେ ପ୍ରାତିର ଲେକ ମୁଁ ଶୁନ୍କ କମ୍ ଦେଖିଛି ।

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ସମୟ ସୁରରେ ପରୁରିଲେ—ଆହା, ତମକୁ କି ସେମାନେ ଲାଜ କରନ୍ତିନାହିଁ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଠାଠୋଠ କର ହସିଦିଲେ କହିଲେ—ବେଶ୍ବର ! ଆନନ୍ଦବାବୁ ବି ମୋତେ ଲାଜ କର ଓଡ଼ିଣା ପକାନ୍ତେ !

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ନିଜର ଭୁଲଟା ବୁଝିପାର ଅପ୍ରତିକର ହେଲେ ଏବଂ ହସିଦିଲି କହିଲେ—ନା, ନା, ତା ସବୁ ବୁନ୍ଦିନାହିଁ ଯେ । ମୁଁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ—ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ସୀ କି ତମକୁ ଲଜ୍ଜା କରନ୍ତୁ-ନାହିଁ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କହିଲେ—ଓଁ, ତା କାହିଁକି କରିବନାହିଁ । ସରେ ପରୁରିଲେ—ଆହା, ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କର କଣ ଶାରି ଗୋଟିଏ ପୁଅ—ଆଉ ପିଲାଇଲ କିଛି ନାହିଁ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କହିଲେ—ପିଲାଇଲ ଯେ ତାଙ୍କର ଅନେକ, ନୂଆବୋହୁ, ଖୁବେଷି ପୁଅ, ଦୁଇଟି ଖୀଅ, ମୋଟେ ଛାଟି ।

“ଦୁଇଟି ଖୀଅ” । ଏକ ଆଟା ଶଣି ଇନ୍ଦ୍ରମଣିଙ୍କର କାହିଁକି କେଜାଣି ଭୁଲଟା ଟିକିଏ କୁହାଇ ଦୋଇ ଅବିଲ । ସେ ପୁନବାର ପରୁରିଲେ—“ଆହା, ଖୀଅ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ନା ସାନ ?”

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉପର ଦେଲେ—ନା, ଗୋଟିଏ ବଡ଼, ବୟସ ପ୍ରାୟ ପରି କି ଶୋଳ ହେବ । ଆରଟି ସାନ—ବ୍ୟସ ସାତ ଆଠରୁ ବେଷି ହେବନାହିଁ ।

ଏହା ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ମନରେ ସନ୍ଦେହର ଶ୍ଵାସ ପକାଇଲୁ ହେବାକୁଳିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ବାହାରକୁ ତାର କୌଣସି ସୁନେବା ପ୍ରକାଶ ନକର ପରୁରିଲେ—“ଆହା, ବଡ଼ ଖିଅ କଣ ବାହାରକୁ ହୋଇନାହିଁ ?”

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ହସିଦିଲି ଉପର ଦେଲେ—କାହିଁକି ? ଗୋଟିଏ ପାହିପାତ ସଜିଲ କରିଛ କି ? କରଣର ଶିଥ—ଏତେ ଖୁଣ୍ଡ କେଉଁଠି ବାହାରକୁ ହେବାର ଦେଖିଲାଗି !

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଅଛି ସନ୍ଦେହରେ କହିଲେ—ତା’ ଠିକ । କିନ୍ତୁ ସେବିକବେଳେ, ତାଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହଟା ଯେ ଦୁଇତିଭୁବି ହୋଇଆସିଲା, ତାଙ୍କ ନିଦାନ ସରଳମତି କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଜାଣି-ପାରିଲେନାହିଁ । ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ନନ୍ଦମନେ ଘରିଲେ—“ଧ୍ୟାଗରାଟା କଣ ! କୁମୁଦ ସହିତ ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ପରିବାର ଏବେ ଦନ୍ତଷ୍ଠତା କାହିଁକି ? ଏହା ରିତରେ ନିଷ୍ଠିମୁକ୍ତି ରହିଥିଲେ ଅଛି । ନହେଲେ କି କି, ଏ, ଏପଣା ଦେଇ କୁମୁଦ ଏବେଦନିନ୍ଦା ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ପରିବାର ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ରପର ରହିଥାଏ ।

ଏହିପର ନାନା କୌରୁହଲୋଦିପକ ପ୍ରକୃତି ଇନ୍ଦ୍ରମଣିଙ୍କ ମନରେ ଉଦ୍‌ଦିତ ହେବାକୁଳିଲା । ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଏହିପର ମମୟରେ ସମ୍ମନରେ ଅଥି ଉଦ୍‌ଦିତ ହୋଇଗଲେ । ଏଆକୁ ସେଆକୁ ଦୁଇରୁବିଟା କଥାପରେ ଅସଲ କଥାଟା ପକାଇଦେଇ ସେ କହିଲେ—“ଆହେ, ବେଶ ନିଷ୍ଠିତ ଥିଲାପରି ତ ଜଣାଯାଉଛି । ପରୁରେ, ଦୁନିଆର କିଛି ଶବ୍ଦ-ଅନ୍ତର ବଣ୍ଣିତ ନା ?”

(୩)

ସେହିନ କରେଶାବନ । ହାରକାନାଥ ଶାରସାର ଆସନ୍ତ ନେଇ ସାଇରେଣି । ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଏହିପର ମମୟରେ ସମ୍ମନରେ ଅଥି ଉଦ୍‌ଦିତ ହୋଇଗଲେ । ଏଆକୁ ସେଆକୁ ଦୁଇରୁବିଟା କଥାପରେ ଅସଲ କଥାଟା ପକାଇଦେଇ ସେ କହିଲେ—“ଆହେ, ବେଶ ନିଷ୍ଠିତ ଥିଲାପରି ତ ଜଣାଯାଉଛି । ପରୁରେ, ଦୁନିଆର କିଛି ଶବ୍ଦ-ଅନ୍ତର ବଣ୍ଣିତ ନା ?”

ହାରକାନାଥ ଉପର ଦେଲେ—“ଦେବ, ରୁମେ କଣ କେବି ରଣ୍ଜି ?”

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି କହିଲେ—ଆଉ କଣ ରଖୁନାହିଁ, ତମର ପର ହେଇଛି । ଆହ୍ଵା, ତମେବେ ଏତେ ଶବ୍ଦକାନାଥ ପଢ଼ୁଛ— ବହୁ-କିମାର୍ଗ ପାଞ୍ଚଟା, କହିଲ ରଖ—ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ଘର କେଉଁଠି, ଆଉ ତାଙ୍କର କେତେଠା ପୁଅ, କେତେଠା ହିସ ?

ପଢ଼ି ଇନ୍ଦ୍ରମଣିଙ୍କର ଏ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଦ୍ଵାରକାନାଥ ଠୋଟୋ କରି ଦୂରିତିଲେ । କହିଲେ—“ସେ ଜୀବଦ୍ୟ- ବିଷୟାବାଦ ଆଜିଯାଏଁ” କେଉଁ ଶବ୍ଦକାନାଥରେ ବାହାର- ନାହିଁ, ବୁନ୍ଦୁ ।”

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ସହାସ୍ୟମୁଖରେ ଉଦ୍‌ଦର ଦେଲେ—ଦେବେ ନ ବାହାରିଥିଲେ ଶୁଣା । ପାକ ଘର ହେଉଛି କଟକ ମୁକା- ମରେ—ଦାଙ୍କର ଗୁର ପୁଅ, ଆଉ ବୁନ୍ଦ ହିଅ ।

ଦ୍ଵାରକାନାଥ କହିଲେ—ବେଶ୍ଟ; ଆମେ ସେଥିରୁ କଣ ଖାଇଲୁ ?

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଉଦ୍‌ଦର ଦେଲେ—ଏବେ ଅଧିର୍ୟେ ହେଉଛି କାହିଁକି ? ଶୁଣି :—ତାଙ୍କ ରିତିରୁ ପୋଟିଏ ବଡ଼, ବନ୍ଦସ ପଦର କି ଖୋଲ, ଆରକ୍ଷ ସାନ—ବନ୍ଦସ ସାତ କି ଅଠ ହେବ ।

ଦ୍ଵାରକାନାଥ କହିଲେ—ତା' ଆଉ, ମନ କଣ ?

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଉଦ୍‌ଦର ଦେଲେ—ମନ କାହିଁକି ହେବ— ଏଠା ଯେ ନିତାନ୍ତ ଶୁଭସମ୍ବାଦ ।

ଦ୍ଵାରକାନାଥ ପୁଅରିଲେ—କି ରକମ୍ ?

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଦୂରିତି କହିଲେ—ଏଇ ଯୋଗୁଡ଼ କହୁଛି, ତମେ ଦୁଃଖାର କିଛି ଖବର ରଖନାହିଁ ।

ଦ୍ଵାରକାନାଥ ଉଦ୍‌ଦର ଦେଲେ—ତମେବେ ଏବେ ରଖୁଛୁ— ମୁଁ ଅଛ ଅଧିକ କଣ ରଖିବ ? ଦେବେ ଅସଲ କଥାଟା ଶେ, ଶୁଣେ ?

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି କହିଲେ—ଅସଲ କଥାଟା ହେଉଛି ଏତିକି ଯେ, ତମକୁ ଜବୁରି ଆଜି ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡ ତିଠି ଲେଖିବାକୁ ହେବ ।

ଦ୍ଵାରକାନାଥ ଆଧିର୍ୟେ ହୋଇ ପୁଅରିଲେ—କାହିଁକି, କଥା କଣ ?

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ତୁଳିତା ନର୍ତ୍ତନକର କହିଲେ—ତାର କାଣ ଅଛି,— ଖାଲ କଣ ରୁହୁଟାରେ ଲେଖିବାକୁ କହୁଛି ?

ଦ୍ଵାରକାନଥ ପୁଅରିଲେ—କି କାରଣ ?

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଉଦ୍‌ଦର ଦେଲେ—ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ ହିଅ ସତ୍ତବ କୁମୁଦର ବିବାହପ୍ରସ୍ତାବଟା ଥରେ କର ଦେଖିନ, କଣ ହେଉଛି ।

ଦ୍ଵାରକାନଥ ଆଧିର୍ୟେ ହୋଇ ପୁଅରିଲେ—କାହିଁକି ? କୁମୁଦର ବିବାହକଥା ତ ଦିନକରେ ଦିନେ ଉଠାଇନାହିଁ— ଆଜି କାହିଁକି ଏଠା ଏବେ ଜରୁର ହୋଇପଢ଼ିଲା ? ଆଉ, ସେଠି ବା ଏବେ ‘ନାନ୍ଦ’ ଲାଗୁ କାହିଁକି—ଆଉ କେଉଁଠି କଣ କନ୍ଧା ନାହାନ୍ତି ?

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଉଦ୍‌ଦର ଦେଲେ—କନ୍ଧା ଥିଲେ କଣ ହେବ ? ମୁଁ ଯେବେଦୂର ଭବ ଦେଖିଲା, କୁମୁଦର ତା ସାଜରେ ଘବ ଅଛି । ଏଠା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଇପାରେ ।

ଦ୍ଵାରକାନଥ ମନେମନେ ଟିକିଏ ଆମୋଦ ଅନୁଭବ କର କହିଲେ—ଆହ୍ଵା ପ୍ରମାଣ କରିଦିଅ ତ, ଦେଖିବା କିମ୍ବତ ପ୍ରମାଣ ?

ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଗ୍ରୌର ହୋଇ କହିଲେ—‘ଦେବେ ଶୁଣ’ ।

ଦ୍ଵାରକାନଥ କୌରହଳୀ ହୋଇ ଶୁଣିବାକୁ ଲେଖିଲେ— ଇନ୍ଦ୍ରମଣି, କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ସହିତ ଆନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ପରିବାରର କି ପ୍ରକାର ଦନ୍ତ ସଙ୍କର ଅଛି, ତାର ସାଲକାର ବର୍ଣ୍ଣନା କର ପୁଣିଗଲେ । ଅବଶେଷରେ କୋର-ଗଲାରେ କହିଲେ— ଏଠା ଆଉ କିନ୍ତୁ ନୁହେଁ—ପ୍ରେମର କୁହୁକବାଜା । ଟିକିଏ ଶାର ରିତବକୁ ପରିଲେ କାହାଟା କେଣ ରୁହିପାରିବ ।”

ଦ୍ଵାରକାନଥ ଏହା ଶୁଣି କେବଳ ହସିବାକୁ ଲୁଗିଲେ । ଏବେ ହସିଲେ ଯେ, ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଅବଶେଷରେ ଆପଣଙ୍କା ବଡ଼ ଅପମାନିତ ବୋଧକରେ ଏବେ ଅଭାବକଣ୍ଠୁ କଣରେ କହିଲେ—ରୁମେନାନେ ସୁରୂଷ, —ବୁନ୍ଦିମାର ଲେକ । ଆମେ ହେଲୁଁ ପୁଅ ମାରିବିଥା ମୁଣ୍ଡ—ଆମ କଥାଟା ବେଉଁଠି ଶାରିବ ପଢ଼ିବ । ଆହ୍ଵା ହେଉ, ପରେ ବୁଝିବ ଯେ । ଏହା କହି ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ମରବ ହୋଇ ରହିଲେ ।

ପଢ଼ିର ଏ ପରମ ଅରମାନ ଦ୍ଵାରକାନାଥଙ୍କଠାର ବ୍ୟର୍ଥ-
ହେଲାବାହୀଁ । ସେ ସମୟ ପଶୁ ବି ବେ ଚ ନା କ ର
ଦେଖିବେ ବୋଲି ଆଶା ଦେଇଲ ।

(୪)

ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲ କଟକରୁ ଗୋଟିଏ ନୁହନ ସାହୁତ୍ୟ-
ପତ୍ରିକା ବାହାରୁଛି,—“ନନ୍ଦ-ମଞ୍ଜୁସ୍” । ନନ୍ଦମଞ୍ଜୁସ୍ତାରେ
ବନ୍ଦନ ଲେଖକର ନନ୍ଦନ ଲେଖା ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏହି
ନନ୍ଦନ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର କୁମୁଦବନ୍ଧୁ
ନଶେ । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କବିତା ଲେଖିବାରେ
ବିଶେଷ ଅଭ୍ୟାସ—ବିଶେଷତଃ, ପ୍ରଶଂସା କବିତା ପାଇଁ ହାତରେ
ଯେବେ ପୂର୍ଣ୍ଣମାନରେ ଫୁଲିବାରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କବିତା
ଦେଖେବୁର ଫୁଲ ଉଠିବାରେନାହୀଁ । ଏଥର ‘ନନ୍ଦ-
ମଞ୍ଜୁସ୍’ର ପଞ୍ଜୀକର ମହାଶୟ ପତ୍ର ଲେଖି ଗୋଟିଏ
ପ୍ରଶଂସା-କବିତା ମାରି ପଠାଇଥିଲା । ସେବନ ଯେ କୁମୁଦ-
ବନ୍ଧୁ ଶାର ମେଲାର ବିନାଶ ବିନ୍ଦୁଭିତରେ କଣ ଗୋଟିଏ
ଲେଖୁଥିଲେ, ଅର ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀମାନ୍ଦୁ ହୋଇ ଆକୁଣ୍ଡ
କିରୁଥିଲେ, ପାହା ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ—ସେହି ପ୍ରାଥିତ
ପ୍ରଶଂସା-କବିତା । ଭଦ୍ରମଣ ବିସ୍ତର ପାଇବାଯୋଗୁଁ ସେ
ତାହା ଶେଷକର ପାଇନଥିଲେ—କେତେ ପଦମାନ୍ତି
ଅବଦିଷ୍ଟ ଥିଲ । ପରେ ତାହା ପୂରଣକର ସେ ଯଥାପାଦକୁ
ଧାରାଇଥିଲେ । ମୂଳ ଲେଖାଟା ଶାରରେ ଥିଲ ।

ଦିନେ କୁମୁଦବନ୍ଧୁଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତ ସମୟରେ ଭଦ୍ରମଣ
ତାହା ହତୀତ ଆବଶ୍ୟକ କର ପକାଇଥିଲେ ଏବଂ କହିବାଟା
ପାଠକର ସେ ଏକାବେଳକେ ସୁଲକ୍ଷଣ ହୋଇଉଠିଥିଲେ ।
ପ୍ରଶଂସିବାର ବିବହାଳାରେ ଅଛିର ହୋଇ ପ୍ରଶଂସା
ଆସାର ମନ୍ମବେଦନା କବିତାଙ୍କରେ ଏକାବେଳକେ
ଅନାହିଁ ଦେଇଛି । କବିତାର ଶିରେକାମା—“ବିବହ-
ବ୍ୟଥା ।”

ଭଦ୍ରମଣ କବିତାଟି ନେଇ ଏକାବେଳକେ ସ୍ଥାନୀ
ଦ୍ଵାରକାନାଥଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ
କହିଲେ—“ଆଜ୍ଞା ତମେ ଜୀବନରେ ବିରମ୍ଭ ହୋଇ
ଦିବହବ୍ୟଥା କେବେ ସେଇ କରିଛ ?”

ଦ୍ଵାରକାନାଥ ହସିହସି ଉଦ୍‌ଦିନ ଦେଲେ—ତା ଆର
ବେଗ କରନାହୀଁ ? କେତେଥର ସେଇ କରିଛି । ତମେ

ମେବେ ବାପରବନ୍ଧୁ ଯାଆ, ସେଇବେଳେ ପର ଅକାଳ-
କୁନ୍ତଭିପର ଘନା ଦିବହ ଆସି ମୋତେ ପାଇଯାଏ ।

ଭଦ୍ରମଣ ପ୍ରଶଂସାରେ—ଆଜ୍ଞା, ସେ ଦିବହ ଅବସ୍ଥାରେ
ତମେ କଣ କର ?

ଦ୍ଵାରକାନାଥ ହସିହସି କହିଲେ—ଶାର “ହାପହୀ,
ହାପହୀ” ହୋଇ ମରେ, ଆଉ କଣ କରିବ ?

ଭଦ୍ରମଣ କହିଲେ—ତା ଛାତା କ ଆଉ କିଛି କରନାହୀଁ ?
ଦ୍ଵାରକାନାଥ ରହିଛନ୍ତି ଉଦ୍ଦିର ଦେଲେ—ହୀଁ, ନନ୍ଦରିବ
କାହାକି ?

ଭଦ୍ରମଣ ପ୍ରଶଂସାରେ, କଣ ?

ଦ୍ଵାରକାନାଥ ଉଦ୍ଦିର ଦେଲେ—ଏଇ ଧର, —ଆକାଶରେ
ମେଘକୁ ଦେଖି ତାକେ,—“ଆ’ରେ ମେଘ ଆ’ ମୋ
ପ୍ରଶଂସିବା ପାଶକୁ ଯା’ ।” ଯୋଗଧାକୁଳରେ ବଦକ ଫଳକ
ଗୋଟାଏ ଦେଖିଲେ କହେ—“ଆ’ରେ ବଦକ ଆ’ ମୋ
ପ୍ରଶଂସିବାକୁ ଯା’ ।” ରତ୍ନାଦ ରତ୍ନାଦ ।

ଭଦ୍ରମଣ ଏହା ଶୁଣି ପାଇବାରେ ଲୁଗା ଶୁଣି ହସିପୁଣିଲେ,
କହିଲେ—ରୁହେ ନିଗାତ ଅକବି ।

ଦ୍ଵାରକାନାଥ ପ୍ରଶଂସା କଲେ—କି, କେର୍ତ୍ତ ଦୋଷକୁ ?

ଭଦ୍ରମଣ ଉଦ୍ଦିର ଦେଲେ—ତମେ କବି ହୋଇଥିଲେ
ଏହି ବକମ ଗୋଟିଏ କବିତା ଲେଖିଥାଏ, —ପଦ ମିଳେଇ,
ଛନ୍ଦ ବକାଇ କାନ୍ଦକାଟି ଭସେଇ ଦେଇଥାଏ—ଆଉ କବି-
ତାଟାର ନାଁ ଦେଇଥାଏ—“ଦିବହ-ବ୍ୟଥା ।”

ଏହା କହି ଭଦ୍ରମଣ କବିତାଟା ଆଦେସାପାତ୍ର ପାଠ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପାଠ କରିଯାଇ ପ୍ରଶଂସାରେ—
“କହିବିକା ଲାଗଇ ?”

ଦ୍ଵାରକାନାଥ କହିଲେ,—ବେଶ ତ, କିଏ ରେଖିଛି ?

ଭଦ୍ରମଣ ଦୂସର ଖାତାରପର ନାମଟି ଦେଖାଇ
ଦେଲେ । ତା’ପରେ କିବ୍ବକୁ ହୋଇ ହସିବାକୁଳଗିଲେ ।
ଦ୍ଵାରକାନାଥ ମଧ୍ୟ-ରସନା କର କହିଲେ,—“ତମର
କିଛି କାମ ନାହିଁ, ଭଦ୍ର । ଏଇପରି ପଶୁ କେବଳ
ବସବିଲିପ୍ତ ଆଥ !”

ଭଲ୍ମଗା କହିଲେ—“ଏଠା କି ତେବେ ନିତାତ୍ତ୍ଵ ଉପଶାର ବିଷୟ ? ଦିନକୁଳନ କଥାଟା ଯେ କି ବୁଝୁବର ହୋଇରିଛି, ତା ରୁମେ କଣ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ? ବିରହ ଯେତେବେଳେ ଭାଇକ ସମ୍ମାନୀ କର ଦାଖିର ପ୍ରତିଦେବ, ସେତେବେଳେ ସକଟା ବୁଝିପାରିବ—ଏବେ କଣ ହେଲଣି କି ? ହାରକାନାଥ ଏହା ଶୁଣି ହସିରିଥିଲେ ।

(*)

ହାରକାନାଥ ହସିରିଥିଲେ ସତ, କିନ୍ତୁ ଭଲ୍ମଗା ଅନ୍ଧକରେ ପ୍ରତିଦେବର ପାପା ନୁହନ୍ତି । ସେ ଅଜି ବସିଲେ, ଦେମିତି ହେଲେ ବିବାହର ପ୍ରସ୍ତାବକର ଆନନ୍ଦବାଜୁଳ ପାଶକ ଚିଠି ଲେଖିବାକାହେବ । ଅବଶେଷରେ ପଢ଼ୁଇର ସନ୍ଧିବଳ ଅନୁଶେଷରେ ଦଢ଼ି ସେ ଶୁଭଦନ ଦେଖି ଶୁଭ-ପରିଶୂର ପ୍ରସ୍ତାବକର ଏବଂ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇ ଦଶ-ଦେଲେ । ଭଲ୍ମଗା କିନ୍ତୁ ଏ ଖବରଟା କୁମୁଦବଜୁଳତାରୁ ମୋପନ ରସିଲେ,—ସୁଗାନ୍ଧରେ ସୁକା ଜାଣିବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଏହୁପରି କେତେଦନ ଅଚିବାହିତ ହୋଇଗଲା । ଆନନ୍ଦବାଜୁଳତାରୁ ପଦେର ଉଦ୍ଧବ ଆସିଲ ନାହିଁ । ଭଲ୍ମଗା ଟିକିଏ ତିନ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଭଲ୍ମଗରେ ଦିନମଣାଙ୍କର କନିଷ୍ଠ ଭାତା ଶ୍ରୀମାନ୍ ମାରଦ-ସୁନ୍ଦର ଆସି ପଡ଼ୁଥିଗଲେ । ମାରଦସୁନ୍ଦରଙ୍କୁ ଦେଖି ଭଲ୍ମଗ କିନ୍ତୁଦନ ପାରି ସମସ୍ତ କଥା ଭୁଲିଗଲେ । ପିଶାଳମୂର ରଥା ସ୍ବାମୀର ଯାବାଣୀମୁକ୍ତ କଥା ହସିଥ କିବାରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଥାଇ ତାକୁ ଦିବାରୁହି ପୁରୁଷର ମିଳୁ କି ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମାରଦ-ସୁନ୍ଦର ଦେଖିଦନ ଭରିଲାପଦ ଶୁଭରେ ଅବଶ୍ୱନ କରି-ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଶୁଭଦନ ମାନ୍ ରହ ଅବଶେଷରେ ଦିଦାମ୍ଭ ଦେଲେ । ନିତାତ୍ତ୍ଵ ଜିଦି କର ସେ କୁମୁଦବଜୁଳକୁ ମଧ୍ୟ ଟାଣି ଓତାର ସାଗରେ ନେଇଗଲେ । “ଆଜି ଯିବ, କାଲି ଯିବ” କହି ସେ କୁମୁଦବଜୁଳ ସୁମୁଦରେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦରଦନ କାଳ ଅଟକାଇ ଦେଲେ ।

ଭଲ୍ମଗରେ ଦିନେ ଆନନ୍ଦବାଜୁଳତାରୁ ପଦେର ଉଦ୍ଧବ ଆସିଲ । ପଦେରେ ସେ ହାରକାନାଥଙ୍କର ସାନ୍ତ୍ଵନ ରଖି ଲେଖିଥିଲେ;—“ସମୟ ଓ ସୁଦିଧା ଦେଖି ଆପଣ ଯତ ଥରେ ଆସି ପାରନ୍ତି, ତା ଦେଲେ ଦିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବରେ କଥାବର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁନ୍ଦର ହୁଅନ୍ତା । କଟକ ତଥାର କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ବର୍ଷମାନ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଆସିବାଗାଇଁ ଏ ପଦ ଲେଖିଲି । ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ

ସବବେ ନାହିଁ । ଏଠାକୁ ନିମିଶଗୁଡ଼ି ବୋଲି ମନେ-କରିବେ ।”

ଟିଟିଟା ଶୁଣି ଭଲ୍ମଗା ଏକାବେଳକେ ନାଚି ଉଠିଲେ । “ଆଜିଯାଅ, ଆଜିଯାଅ” ବୋଲି କହ ସେ ସ୍ଥାନୀ ଦ୍ୱାରକା-କାଥଙ୍କୁ ନିତାତ୍ତ୍ଵ ଦିକ୍ଷାର କର ସକାଇଲେ । ଅବଶେଷରେ ଦ୍ୱାରକାନାଥ ଦୂରଦିନ ପବେ ପ୍ରକାପିତକ ନାମ ସ୍ମରଣ କରି କଟକ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଯାଏନ କଲେ । କଟକରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ସେ ଅକ୍ଷେତ୍ରର ଆନନ୍ଦବାଜୁଳ ବାସରବଳ ଶୋଇନେଲେ । କାଠମୋଟାକୁ ନିଧାର ଠିକ୍ କୁଳରେ ହକୁମାନ ଘାଟର ସମ୍ମୁଖରେ ଆନନ୍ଦବାଜୁଳର ପ୍ରକାଣ୍ଟ ଦେଖାଇ କାଠା । କୋଠାର ପୁଷ୍ପସରଗରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ର ସ୍ଵର୍ଗବାଟିକା । ନାକାଜାତ ସୁଷ୍ପତିରବରେ ଉଦ୍ୟାନ ଖଣ୍ଡିକ ସବୁଦେଲେ ମନୋରମ ଦେଖାଯାଏ । କାଠମୋଟାର ମୁଦୁମନ କାମ୍ପୁ-ଦ୍ୱାରା ନାହିଁ । ଜେଥାଏ ସମ୍ମିରେ କାଠମୋଟା କୁଳରେ ଦୟାମ୍ଭ-ମନ ହୋଇ ଦୂଷ୍ଟିପାଦ କଲେ ଜଣାଯାଏ, ଯେପରି ତାହା ବୌନ୍ଦୀର୍ଯ୍ୟ ଆବାସ-ଭୂମି ।

ହାରକାନାଥ ବେଗ ହସିରେ ଆସି ଏହି ଶ୍ଵାନରେ ଉପ-ସ୍ଥିତ ହୋଇଗଲେ । କୁଦିଥ ହସିରେ ନିକର ଆଗମନ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ତରକୁ ଯଠାରଦେଇ ସେ ବାହାର ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୁହର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ କୁଦିଥ ଫେରିଆସି ହାରକାନାଥଙ୍କୁ ଉତ୍ତରକୁ ଡାକି ନେଇଗଲା । ଆନନ୍ଦବାଜୁଳ ହାରକାନାଥଙ୍କର ଆଗମନ ପ୍ରକାଶରେ ଥିଲେ । ହାରକା-ନାଥ ଯଥାପୁରକରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲମାନେ ଉତ୍ତରମଧ୍ୟରେ ଯଥାଗୋଟିଏ ଅରକାନ ମୁଲିଲା । ତପ୍ତରେ ଉତ୍ତରମଧ୍ୟ ପ୍ରଦଶକର ଅନ୍ଦେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଥୋପକଥ-କରେ ବ୍ୟାପୁର ରଖିଲେ ।

ଦିବାହ ଦିଶୀର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ କଥାବର୍ତ୍ତା ହୋଇଗଲା । ଆନନ୍ଦବାଜୁଳ କିନ୍ତୁ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିଶ-ସ୍ଥିରେ ମୋର ସୁତମାର ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇ, ଏ ଦିଶୀର୍ଥରେ କୌଣସି ସେବେଦ କାହିଁ । କୁମୁଦବଜୁଳ ହାତରେ ସୁରମାନ୍ ସମର୍ପଣ କରିଦେଲେ କନ୍ୟାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜୀବନ ଦିଶୀର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଲେଶମାନ ଚିତ୍ର ରଖିବାକୁ । ତେବେ ଗୋଟାଏ କଥା ଏହି ଯେ, ସୁରମା ନିତାତ୍ତ୍ଵ ପିଲା । ମୋଟେ ପନ୍ଦର ପୂର୍ବମାର ଶୋଳ ପଶିଲା । ଏପରି ଅବମ୍ବାରେ କି ସେ

ଆପଣାର ଦିବାହର ଜାକନର ଦାନ୍ତି ବୁଝି ସଥାରକ୍ଷେତ୍ରରେ କଢ଼ି ହୋଇଯାଇଥିବ । କା, କଣ ? ଜୟସୂତ୍ର ହୋଇପାରିବ ?

ଦାରକାନାଥ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଏ କଡ଼ି ବିଷମ କଥା, ଆନନ୍ଦବାବୁ ! ଦାନ୍ତିହଙ୍କାନ ଗଜା ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଦି ଦିବାହ ପ୍ରତି ରଖାଯାଏ, ତେବେ ଦିବାହଟା ଏ ଜନ୍ମରେ ହୋଇ ଯାଏ କି ନା, ସେ ବିଷମ୍ବରେ ମୋର ଦାରୁଣ ସଂନ୍ଦର୍ଭ ବର୍ଷା ମାନ ।

ଆନନ୍ଦବାବୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ହସି ଉଠିଲେ ଏବଂ କିଛିଷଣ ପରେ କହିଲେ—ତେବେ, ନିଚାର ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ଲେକର ଘରେ ଯାଇ ତ ମୁଣି ବୋହୁ ହେବାକୁ ହେବ !

ଦାରକାନାଥ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ବୋହୁ ହେବାକୁ ଲେଲେ ତ ଅନ୍ୟ ଲେକର ପରହଞ୍ଚି ଦରକାର—ସେ ତ ବିଧାରା ବିଧି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ।

ଆନନ୍ଦବାବୁ କହିଲେ—ନା, ନା, ତା ମୁଁ କହୁନାହିଁ ଯେ । ମୁଁ କହୁନ୍ତି—ସେ କଣ ବୋହୁ ହେବାର ଉପମୁକ୍ତ ହେଲାଣି ?

ଦାରକାନାଥ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ବୋହୁ ନ ହେଲେ ହିଅ ହେବାର ତ ଉପମୁକ୍ତ । ତେବେ ଆଉ କଥା କଣ ? ଆପଣଙ୍କ କନ୍ୟା ମୋ ଘରେ ସେହି କନ୍ୟାଦୂପର୍ବତ ରହିବ ?

ଆନନ୍ଦବାବୁ ଏହା ଶୁଣି କି ଉତ୍ତର ଦେବେ, କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ କିମ୍ବାରିଲେନାହିଁ—ତେବେ ଆପଣାର ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଶିଶୁଙ୍କ ଉପରେ ଅତ ଆଦରରେ ହୃଦୟଶାଳକ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିଛିଷଣ ପରେ କହିଲେ—ଆହା, ଗୋଟାଏ ଦୂଳଟା ବର୍ଷ କି ଆଉ ଆପଣ ସମ୍ମାନିପାରିବେନାହିଁ ? ଦାରକା ବାହୁ, ମୁଁ ଛଳୀ ପାନ୍ତାଏ ଧର କହାରେ ଯେ, କୁମୁଦି-କନ୍ତୁ ଛଳା ମୁଁ ସୁରମାରୁ ଆଉ କାହାର ହାତରେ ସମ୍ରକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗୁକ ନୁହେଁ । ତେବେ ଗୋଟାଏ ଦୂଳଟା ବର୍ଷ ରହିଗଲେ ଆପଣଙ୍କର କ୍ଷତି କା କଣ ?

ଦାରକାନାଥ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—“କ୍ଷତି ନାହିଁ, ଏ କଥା ମୁଁ ସ୍ଵାକାର କଲି । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ସେ ବିଶେଷ କିନ୍ତୁ ଲାଗ ହେବ, ସେ ରହମ ତ ମୋର ମନେ ହେବନାହିଁ ।

ଆନନ୍ଦବାବୁ ହସି ହସି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ଲାଗ ବୋଲି ଏତିବେ, ସୁରମା ସେତେବେଳକୁ ଆଉ ଟିକିଏ

ଦାରକାନାଥ କହିଲେ—ତେବେ ମୋ ସରେ କି ଆପଣଙ୍କ ସୁରମା ବଢ଼ିପାଇବକାହିଁ, ଆନନ୍ଦବାବୁ ? ଏଗର ସନ୍ଦେହ ବ ଆପଣ କରିପାରନ୍ତି ?

ଦାରକାନାଥ କଥାଟା ଏଗର କରି କହିଲେ ଯେ, ଆନନ୍ଦବାବୁ ତାହା ଶୁଣି ତୋତୋ କରି ଫରିତିଲେ । ହସ୍ତ ହସ୍ତ କହିଲେ—ଆଗଣ୍ଜ ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧକର୍ତ୍ତରେ ପାରିବା ସହିନ କଥା ନୁହେଁ ଦେଖୁଛି, ଦାରକାବାବୁ । ବିବାହ ପାର୍ଦ୍ଦ ଆପଣ ଯଦି ଏତେବୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତରକର୍ତ୍ତ, ତେବେ ତାହାର୍ହ କମ୍ପାରି । ଆଉ ଉପମା କଣ ? ମୁଁ ସଥି କରି କହୁଛି, ଦାରକାବାବୁ, କୁମୁଦକଟ୍ଟ ସ୍ଥିତ ସୁରମାର ବିବାହ ଦେବାକୁ ମୋ ସୁରମାନ ସାବଧାତରଣ ଅନେକ ଦିନରୁ ମୋ ପାଖରେ ପ୍ରସାଦ କରିଥିଲା, ମୋର ମଧ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ଧରି ସେମ୍ବା । ତେବେ ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ କଥାଟା ଉଠାଇ-ନଥିଲ । କାରଣ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ କୁମୁଦକଟ୍ଟ ବି, ଏ, ପାପ କରି ଏମ୍, ଏ, ପଢ଼ିବ । ସୁରମା ଏତେବେଳି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେବେଳେ ବିବାହ ହେବ । ସେତେବେଳକୁ ସୁରମା ବି ଟିକିବ କେବେ କଢ଼ି ଯାଇଥିବ, —ସୁରାତ୍ମକ କଥାଟା ବେଶ ସୁନ୍ଦର ହେବ । କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖୁଛି, ଆପଣଙ୍କ ତା ଅର୍ପାୟ ନୁହେଁ । ତା’ ହେଲେ ବିବାହର ବନ୍ଦୋବନ୍ଦ କବନ୍ତୁ—ଆଉ ଉପମା କଣ ?

ଦାରକାନାଥ ଏ କଥା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦବ ହୋଇ କହିଲେ, ତେବେ ଶୁରସ୍ତ ଶୀଘ୍ର । ଆସନ୍ତା ଆଶାଦିମାପରେ ହିଂ କରି-ବାବୁ ହେବ, ଆଜ ଦିନ ନାହିଁ । ମୁଁ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ପର ଦେବ ।

ଆନନ୍ଦବାବୁ କହିଲେ—“ଆହା ।”

ଦାରକାବାବୁ ସେ ଦିନଟା ବନ୍ଦୁହରେ କଢ଼ି ଆନନ୍ଦରେ କଟେଇଦେବ ପରଦିନ ସକଳ ଗାଡ଼ିରେ ଘରକୁ ଦେଇ ଆସିଲେ । ଏବାକୁ ଅପି ସେ ବନ୍ଦୁମଙ୍ଗଳ ପାଖରେ ସମସ୍ତ କଥା ଶୋଇ କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗଜା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦରେ ଏକାବେଳେ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ହୋଇପାରେ । କୁମୁଦକଟ୍ଟ କେବେ ଦେଇ ଆସିବେ, ଆଉ କେବେ ସେ ତାକୁ ଏ ଶୁର ଖରକଟା ଦେଇ ଅବାକୁ କରିଦେବେ, ସେ କେବଳ

ସେହି ସମୟର ପୁଣ୍ଡ ପ୍ରଗଞ୍ଚାରେ ଦିନାତିଥାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

(୭)

ଯଥା ସମୟରେ କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଫେରିଆସିଲେ । ଫେରି-
ଆସି ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇଲୁଛି କି ନାହିଁ, କନ୍ଦୁମଣି
ଆଜିଗଢ଼କ କଷ୍ଟରେ କହିଲେ—“କୁମୁଦ, ସୁର ଗୋଟାଏ
ଶୁଭ ଖବର ଅଛି, ଶୁଣି କି ?” କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇ
ପରୁଥିଲେ—କି ଖବର ?

କନ୍ଦୁମଣି—ଆସୁ, ଅନୁମାନ କର କହିଲ, ଦେଖିବା ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, କିନ୍ତୁ ଠିକ୍
କରିବାରଙ୍କାହିଁ । ଶୁଭ ଖବରଟା କଣ ? ସଂଶୋଧନ
ପିଥାତ ଶୀଘ୍ର ବାହାରିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେ । ତେବେ ଆଉ
କଣ ? କଟକରେ ଆଉ ତଢ଼ିଥିବା ସମୟରେ ପ୍ରାୟ
ଦୁଇମାତ୍ର ତଳେ କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଦେଇଲବ ଖବର କାହାରକରେ
ଦିଲ୍ଲିପନ ଦେଖି ଗୋଟାଏ ଠ ଏମ କାର ଶୁକର ପାଇଁ
କୌଣସିବଳରେ ଗୋଟାଏ ଦରଖାସ୍ତ କରିଦେଇଥିଲେ ।
ସତେ ଆଉ ତା ବାହାରିଲୁ କି ? କାହିଁ—କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କର
ତା ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଲାହିଁ । ସେ ସବିଲେ—ଦର୍ଶକମୟୀ
ରହିମନ୍ତକର ଏକା ଗୋଟାଏ ଉଣ୍ଡାନ୍ତି, —ଗୋଟାଏ
ଦିଲ୍ଲାଦି । ଏହା ଶକ ସେ କହିଲେ, ତମ ଶୁଭଖବରଟା
ତମର ପାଶରେ ଥାଉ, ଦୂଆବୋହୁ, ମୋର ତା କରକାର
ନାହିଁ ।

ରନ୍ଦୁମଣି କହିଲେ— ତାହିଲନାହିଁ ? ତେବେ ମୋତେ
ଖୋଟାଏ କର ତଳ କେବ ତ, କୁହ । ମୁଁ ଏହି ସାହୁଠିକ
ପରି କହିଦେବ ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ— ‘ ଛୋନାରୁ
ବ୍ୟୋଗ ଦେବି ।’

ରନ୍ଦୁମଣି ମୁହଁ ମେଢ଼ିଦେବ କହିଲେ—ଆସ ହେଉ ।
ନ କାହିଁ କଣ ଶାଖ କହିଛି,— “ ଯାହାର ବାହା, ତାହାର
ମନେ କାହିଁ, କା, ସାଇଦିଶାକୁ ନିଦ କାହିଁ ।”

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ—ହେଉ, ହେଉ, -ଅମର ବାହା ତମେ
ଅମର ମନେ ନ ଥାଉ । ଏବେ, କିନ୍ତୁ ତମିପଥ ଏଥିମଧ୍ୟରେ
ଅସିଥିଲୁ ନା, ଦିଅ ।

ଲନ୍ଦୁମଣି କହିଲେ—ହୀ ହି, ଖଣ୍ଡ ତମ ଅସିଥିଲୁ,
ଦେଉଛି । ଏହା କହ ସେ ଧାର୍ଯ୍ୟାର ତିଟା ନେଇ
ଆହିଲେ ଏବେ କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ହାତକୁ କଢାଇ ଦେଇ
ପରୁଥିଲେ—“ତିଟା କେଉଁଠୁ ଅସିଛି କି ?”

ତିରୁପରେ ସାରକାରର ହୃଦ୍ୟାଳ୍ପର ଦେଖି
କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ବୋଧକ୍ଷେତ୍ର, ଅନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ
ସଥ ସାରକା ଦେଉଛି । ଏହା କହ ସେ ତିଟା ପଢିବାକୁ
ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ।

ଲନ୍ଦୁମଣି କୌରହଳ ହୋଇ ତିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ।
କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ତିଟା ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ, କାହିଁକି କେଜାଣି ପ୍ରମାଦିତ
ହୋଇବାକୁ ଲାଗିଲେ—ମୁଖର ଆକୁଳ ପରିବର୍ତ୍ତି
ହୋଇଗଲେ—ହୁକୁମ୍ବି ତ ହୋଇବିଲେ—ତମ୍ଭୁ ଉତ୍ସାହର
ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏ ସବୁ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ଲନ୍ଦୁମଣି ତିରୁ
ସାର ମର୍ମିଟା ଅବେଳାରେ ବୁଝିଲେ ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ତାହା ଥରେ ପଦିଶାର ଆଉ ଥରେ
ପଢିବାକୁ ଦସିଲେ । ଏଥର ଲନ୍ଦୁମଣି ସମ୍ବାନ୍ଧ ନ ପାରି
ଗାନ୍ଧିରେ ଲୁଗା ବୁଝି ହସି ପକାଇଲେ ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ନିରାଜ ଦସିତ ହୋଇ ପରୁଥିଲେ— ଏ ସବୁ
କଣ, ଦୂଆବୋହୁ ?

ଲନ୍ଦୁମଣି ତତୋଧ୍ୟକ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରକାଶ କର କହିଲେ—
କେଉଁ କଥା ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ— ସତେ ଯେପଥ ନିଷଳକ୍ଷ
ପ୍ରତିମା, — କିନ୍ତୁ କାଣନାହିଁ !

ଲନ୍ଦୁମଣି କହିଲେ— କେତେବେଳେ ଯେ କଣ କୁହ, ପାର
ଠିକ୍ ଆଏକାହିଁ । ତମିରେ କଣ ଲେଖା ହୋଇଛି, ନ
ଜେଖା ହୋଇଛି, ତା ମୁଁ କମିତି ଜାଗିବ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ତିଟା ଅନ୍ୟମନ୍ୟବରେ ଲନ୍ଦୁମଣିଙ୍କ ହାତକୁ
କଢାଇଦେବେ । ଲନ୍ଦୁମଣି ତାହା ପାଠ କର କହିଲେ—
ଏଥିରେ ତ କାହିଁ ଅଶୁଭ ଖବର ଥାହିଁ, କୁମୁଦ । ମୁଁ କିମ୍ବା

ଏ ଶବ୍ଦରଟା ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲି । ଏଇପରିଷାର ଲେଖା ହୋଇଛି— “ନିକଟ ଉଚ୍ଚ୍ୟତରେ ସୁରମା ସହିତ ତମର ଶୂର ପରିଶୟ ହେବା କଥା ବାପାକ ପଢ଼ିବୁ ଅବଶ୍ୟ ହେଇ ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦ ହେଲି । ବାପା ସମସ୍ତ କଥା ଖୋଲି ଲେଖିନାହାନ୍ତି—ମୁଁ ଦରକୁ ଗଲେ ବୋଧକ୍ଷେତ୍ରର ସବୁ ସମ୍ମାନ ପାଇପାରିବ । ସେ ଯାହାହେଉ, ତମର ଜାମାଦା-ବେଶଟା ଦେଖି ନୟନ ସାର୍ଥକ କରିବାର ବାସନା ରହିଲା । (ଠିକ୍କଣ୍ଠେ ସାରଦାଚରଣ ସୁଶୀର୍ବ ଲେଖିଥିଲେ)

ରତ୍ନମଳ ଠିକ୍କଣ୍ଠେ ରଖିଦେଇ ଷପ୍ରପଦରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ହେଲେ । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଶୂନ୍ୟଟା ଏବଂ ଛାଡ଼ା ହୋଇ ସବିବାକୁ ଲେଖିଲେ ।

ଶୀଳାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ମିନତ ସହେ ରହସ୍ୟଟା ଉପାଟିନ କଲେନାହିଁ । ଅବଶେଷରେ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଗଲା । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ନବୋଧୀ ପଢ଼ି ନେଇ ପେରି ଆଇଲେ ।

(୭)

“ନବନ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵା” ର ପ୍ରଥମ ଚୁପ୍ତାରେ କୁମୁଦବନ୍ଧୁଙ୍କ ‘ବିରହବ୍ୟଥା’ କବିତା ପ୍ରାଣ ପାଇଛି । ଉଚ୍ଚ ପଦିକାର ପରିଶୈଳକ କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ନିକଟକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ପଦ ମଧ୍ୟ ଲେଖି ପାଇଛି । ପଦର ମର୍ମ ଏହିରୁପୁ ।

“କବନ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵା” ରେ ଆପଣଙ୍କ ‘ବିରହବ୍ୟଥା’ କବିତା ଦେଖିବେ । କବିତାଟି ବଢ଼ି ତମକୁର ହୋଇଥିବନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ଗୋଟିଏ ସୁରଷାର ଦେବାପାର୍ବ ପଦିକାର ପଦସ୍ଥଳକ ମହୋଦୟକର ଇଷ୍ଟା । ତଦନ୍ତରେ କାଳି ମନୀଅନ୍ତର ଯୋଗେ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ଟ ୩୦ କା ପ୍ରେସିତ ହେବ । ଏ ଉତ୍ସାମାନ୍ୟ ସୁରଷାର ଶକ୍ତି କରି ଆମ୍ବାମନ୍ଦ୍ର ବାଧତ କରିବେ ଓ ଅଗାମୀ ଦିନେ ନବନ-ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵା ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସରଥା କବିତା ପଠାଇବେ । ଉଠି ।”

ଏହି ପାଠକର କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ସରବର ହୋଇ ଉଠିଲେ । ତଥାକ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵର ସୁମେ ସୁଶ୍ଵର ଖୋଲି ସେ ସୁରବିତ କବିତାଟି ସମ୍ମା ଖରି ବାହେ, ତୁମ କାହା ଓତିକଳ ଖରି ଆପଣଙ୍କ ଲେଖାରେ ଆପେ ମୋହିତ ହୋଇ ଶକାବେଳକେ ଆତ୍ମ-ପଦ୍ମତ ହୋଇପିବାକୁ ଲେଖିଲେ ।

ଏହି ସମସ୍ତରେ ରତ୍ନମଳ ମନ୍ତ୍ରରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିଲେ—‘କଣ ଗୋଟାଏ ନିଟେଇ’କି ପଢ଼ୁଛନ୍ତି, କମ୍ବଦ ?

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ପ୍ରଶ୍ନାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଭୁଲିଯାଇ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ କହିବାକୁ ଲେଖିଲେ—ଶୁଣିଲ ନା, ଦ୍ୱାରାବୋଦୁ ? ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସୁରଷାର ପାଇଛି । ‘ନବନ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵା’ ର ସମ୍ମାନକ ମୋତେ ଟ ୩୦ କା ସୁରଷାର ଦେବାପାର୍ବ ।

ରତ୍ନମଳ ପଶୁଦିଲେ—‘ନବନ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵା’ କଣ ? କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—‘ନବନ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵା’ ଏହି ମାର୍ଗକ ପଦିକାର ନାମ । ଏହି ଯେ ମୂଳ କବିତା ପରି ମୁଁ ସୁରଷାର ପାଇଛି । ଏହାର ନାମ ହେଉଛି—‘ବିରହ-ବ୍ୟଥା’ ।

ଏହା କହ ସେ କବିତାଟି ଅବୁଲିମାର ଦେଖାଇଦେଲେ । ରତ୍ନମଳ ‘ବିରହ-ବ୍ୟଥା’ ନାମ ଶୁଣି ଯେପରି ତମକ ଉଠିଲେ ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ କହିବାକୁ ଲେଖିଲେ—ଆହୁର ବି ଗୋଟାଏ କବିତା ମରିଛନ୍ତି—ମୋତେ ଶୀଘ୍ର ପଠାଇବାକୁ ହେବ । ସେହା ଆଗାମୀ ସଂଖ୍ୟାରେ—

ରତ୍ନମଳ ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ—ସେ ‘ବିରହ ବ୍ୟଥା’ କବିତାଟା କାହିଁ, ଦେଖେ ।

କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ‘ନବନ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵା’ ପଦିକାଟି ହାତରୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ । ରତ୍ନମଳ ପଡ଼ିବାକୁ ଲେଖିଲେ । ପଢ଼ୁଛି ସେ କଥ ଶୁଣାଏ ଯେପରି ବିରହବାକୁ ଲେଖିଲେ । ବାହୁକ କେନାଣି ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଟିକିଏ ଅବଳମ୍ବନ ହୋଇ ଲୁଟିଲା । କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ବିରହ ସକରେ ପଶୁଦିଲେ—କବିତାଟା କମ୍ରିତିକା ଲୁଟୁଛି, ଦ୍ୱାରାବୋଦୁ ?

ରତ୍ନମଳ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—“ବେଶ୍ୟବନ୍ଧୁ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ମନେ ମନେ କହିଲେ—“ବଢ଼ ସୁରଷାରେ ଏହା ଲେଖିଥିଲ, କୁମୁଦ—ଏହାର ବଳରେ ଏକାନେନକେ ଦୂରଟା କହିବ ଜବର କର ହୋଇଗଲା ।”

* * * * *

ଅନେକ ଦିନପରେ ଉତ୍ସମଗ୍ର ସୁରମା ପାଶରେ ସମ୍ମତ ରହସ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କର କହିଥିଲେ—“ ଏହି କିନିଙ୍କ ଗୋର ପ୍ରକରତତ୍ତ୍ଵ, ସୁରମା । ମୁକୁ ବୋଥଳିରେ ରଖି ପ୍ରତିଦିନ ମୁଣ୍ଡରେ ମାରିବା ଛାପ । ”

ସୁରମା କଥାଟା ଶୁଣି ବଡ଼ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଏବଂ ଆକର୍ଷି ଆରା ପଡ଼ିଯାଇ କହିଥିଲା—“ହେହୁ ।”

ଶ୍ରୀ ଉପେତ୍ରପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ।

ହୃଦୟଂକ କଳିଙ୍ଗ ଭ୍ରମଣ ।

ତତ୍ତବ ଅଧିକାଶ ପାତାରିକ ବିବରଣ ବିଦେଶୀମାନଙ୍କର ଭ୍ରମଣ ବୃଦ୍ଧତତ୍ତ୍ଵ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନକାଳର ତାଙ୍କ ଓ ତାଙ୍କ ଜାଗିମାନଙ୍କ ଏ ବିଷୟରେ ଅଗ୍ରଣୀ । ଗୀମାନଙ୍କ ଦିଗ୍ଭିକ୍ଷ୍ୱରେ ଏ ଦେଶକୁ ଆ ମନକ କିମ୍ବା ଶେଷକୁ ବୈବାହିକ ସୁଖରେ ଆବଶ ହୋଇଗଲି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଜାଗିମାନଙ୍କ କେବଳ ଧର୍ମରତ୍ନ କରିବାର ଅଧିକାର ଅଧିକାର । ଶ୍ରୀଶ୍ରୀପୁଣ୍ୟ ପଞ୍ଚମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ତାଙ୍କ ଧର୍ମ ଧୂଷ୍ଟିକର ଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଶୋକ ତାଙ୍କ କଳିଙ୍ଗ ବିଜୟ ପରେ ଏହି ଧର୍ମକୁ ଜୀବତର ବା ଏହିଆଖଣ୍ଡର ସହଦିଗରେ ପ୍ରସ୍ତର କରାଇଲେ । ଏହି ଧର୍ମ ଅବଶେଷରେ ଭାବରୁ ଦିଗ୍ବେଶ୍ଵର ହେଲା ଏ ପତିମ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବ୍ୟାପି ଯାଇଥିଲା । କେବଳ ହୃମାଳୟ ଓ ଉତ୍ତରପୁର୍ବକର୍ତ୍ତା ପଦବମାନା ଭେଦକର ତାନ, ନାଗନ, ତକତ, ପ୍ରତି ଓ ମାଲୟ ଦ୍ୱାପର୍ବତୀ ଦିଗରେ ବିଦ୍ୟାରତ ହେଲା ଏ କଳିଙ୍ଗ ଉପର୍ଯ୍ୟ ପଥ ଦେବ ଭାବତମହାସାଗରରୁ ଦ୍ୱାପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦେଶ କଲ । ସେହି ସମୟରେ ତାଙ୍କଦେଶରୁ ଅନେକ ପରିଭ୍ରାନ୍ତ ଭାବରୁ ଅଗମନକରି ବୌଦ୍ଧମେରିର ଚଢା କହିଥିଲେ । ଧର୍ମ ସହାତ ଭାବରୁ ଦେବା ଏ ପ୍ରବରତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଏ ଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକରି କି କି ସାମାଜିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତକ ବିବରଣମାନ ଦେଇ ଯାଇଥିଲୁ, ତାହାର୍ଥୀ ଆନ୍ଦୋଳି ବିଷୟ । ସେହି ପଥକୁନକ ମଧ୍ୟରେ ପାଦହୁନ୍-ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ହୃଦୟକଥା ପ୍ରଧାନ । ପଥାର୍ଥିତର୍ଣ୍ଣ କାଳରେ ତାରାନାଥ ନାମକ ଜଣେ ଚେନିକ ପିଲାହୟ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବିବରଣ ଲେଖି ପକାଇଅଛନ୍ତି । ଆମୁନାଙ୍କ ପ୍ରଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୃଦୟକଥାକ ବିବରଣରୁ ଅନେକ ଚଥ୍ୟ ମିଳେ । ହୃଦୟମା ସମ୍ମତ

ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟ ଦିନରେ ହୃମାଳୟ ପଦବମାନ ବିରାପକ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଆଧିକାର, ସେ ପ୍ରାୟ ୩୩୦ ରୁ ୩୪୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଦେଶର ସର୍ବତ ପରିଭ୍ରାନ୍ତ କହିଥିଲେ । ଉତ୍ତର ଭାବର ପରେ ସେ ପାତଳୀପୁର୍ବ, ମଧ୍ୟ, ସଂତ୍ରେ (ବକ୍ଷାସ୍ତା), ସମ୍ବନ୍ଧ (ଅଧିନିକ ବଜଳାର ପ୍ରସିଦ୍ଧେନ୍ଦ୍ରି ବିଶ୍ଵବ୍ସ), ତାମିଲିଟି (ତମଲକୁ), କର୍ଣ୍ଣୀପୁର୍ବ (ପାତାଳ ପ୍ରବାନ୍ଗ ଜଳ) ଅନ୍ତରମନର ଅବଶେଷରେ ଉତ୍କଳରେ ପଦାର୍ଥଙ୍କରେ । ପ୍ରଭୋତ୍ତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ବଜ୍ୟର ଆସୁନ୍ଦର ଓ ପରାପର ଦୂରତା ସେ ଦିଶେଷବଦରେ ଉତ୍ସେଷକର ଯାଇଥାରୁ । ସେ ଉତ୍କଳ, କୋଗଦ ଓ କଳିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟବର୍ଷୀ ତନିମୋଟ ସଜ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରଦାନକରି ଅଛନ୍ତି ।

ତାମିଲିଟି ଆଧୁନିକ ନାମ ତମଲକୁ । ସେ ସେଠାରୁ ଉତ୍କଳକୁ ସିଧା ନାଥର ଉତ୍ତର ପତିମ ଦିନରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶ ମାଇଲ ଯାଇଲା କର୍ଣ୍ଣୀପୁର୍ବରେ ପ୍ରେବେଶ କଲେ । ଏହି କର୍ଣ୍ଣୀପୁର୍ବରେ ମନ୍ଦିରରେ ଆଜିକାଳ ଅନେକ ମନ୍ଦିରେ ହୁଏ । ଏହି ବଜ୍ୟ ମୂର୍ଖିବାଦାଦ, ସରଭୂମ, ମାଲଦତ୍ତ, ଓ ସାତ୍ରାଳ-ପ୍ରବାନ୍ଗ ପ୍ରକୃତି ଉତ୍କଳର କଳମାନଙ୍କୁ ନେବା ଗଠିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣୀପୁର୍ବ ନରକତ ବଜାର କେଉଁ ଗର୍ଭରେ ଥିଲା ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ପ୍ରିକରି ଗାନ୍ଧାରାନ୍ତି । ସେ, ଯାହା-ଦେଉ, କର୍ଣ୍ଣୀପୁର୍ବରୁ ସେ ମାନଭୂମ ସିଦ୍ଧରୂପ ଓ ମୟୁରଭଜନ କଲାରେ ଉତ୍କଳରେ ପଦାର୍ଥ ବିବେଶ କରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳିବାହିଁ । ହୃଦୟମା ଉତ୍କଳ, କୋଗଦ ଓ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାହା ଓଳିଲି ଯାଇଥାରୁ, ତାହା ନିମ୍ନରେ ବିବୁଦ୍ଧ

ହେଲ୍ (Beals Si-yu-ki, and R. C. Dutt's Accident India Vol II), ଉଚ୍ଛଳର ପରିଧି ୧୫୦୦ ମାଇଲ । ସାହାର ବନଧାମ ବୈଚିରଣୀ କୁଳସ୍ଥ ଯାନ୍ସୁର ନିକଟରେ ଥିଲା । ଉଚ୍ଛଳ ବନଧାମ ନଶୀଶ ପାଷମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିପୁଳ ଥିଲା । ଜମି ଖୁବ୍ ଉପର ଧଳ ଓ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ ଆମଦାମା ଦେଉଥିଲା । ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ପ୍ରକାର ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଥିଲା । ଅନେକ ଆଶ୍ରୟୀ ଧରଣର ମୂଳ ଓ ପୁଷ୍ଟିବନ୍ଧ ସବୁ ସେଠାରେ କନ୍ଦୁଧଳା । ଲୋକେ ସେବେଦୂର ସର୍ବ୍ୟନ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ତେହେର ହରିତ ଓ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ମିଶ୍ରିତ ଥିଲା । ଉଚ୍ଛଳ ଭରତର ସାତାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଭାବୀ ବରନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ଦିଦ୍ୟାରାଣୀ ଥିଲେ । ସମ୍ପ୍ର ଭାବରେ ସେହି ସମୟରେ ବୌଦ୍ଧଧାରା ଦେଉଥିଲେ ଉଚ୍ଛଳ ବୌଦ୍ଧଧାରା ପ୍ରଧାନ ପାଠ ଥିଲା । ଅନେକ ଶତ ସନ୍ଦାରମ (୮୦) ପ୍ରାୟ ଦଶସହୟ ସରକି ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ଦାରମା ଉଚ୍ଛଳର ଥିଲେ ଏବଂ କେବଳ ୫୦ ଗୋଟି ମାତ୍ର ଦେବମନ୍ଦର ଥିଲା । ଦୁଇନ୍ଦ୍ରାଜ୍ଞ ମେମ୍ପୁଳୁ ଉଚ୍ଛଳ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଗର୍ଥଶ୍ଵେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେ ସମୟକୁ ଅବଶ୍ୟ ସବୁ ଦେଉଳ ନିର୍ମିତ ହୋଇ ନଥିଲା । ପୁଷ୍ଟିର କାମକ ପଦନ ଉପରେ ଏକ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ଦାରମ ଥିଲା ଏବଂ ମଠ ଉପରେ ଏକ ପ୍ରସ୍ତର ସ୍ମୃତି ଏକ ପ୍ରକାର ଅଭ୍ୟ ତ ଆଲୋକ ବାହାର ଥିଲା । ବହୁବ୍ରଦ୍ଧ ବୌଦ୍ଧମାନେ ଏହି ପ୍ରାକକୁ ଆସି ଚିହ୍ନିତ ଛାତା ସବୁ ଉପହାର ଦେଉଥିଲେ ଓ ପନ୍ଥାକା ରୂପୀ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ଦଶିତ ପୂର୍ବ ଭରତରେ ଗୁରୁତ ନାମରେ ଏକ ଭଦର ଥିଲା । ବନିକ ଓ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକମାନେ ଏହି ଭଦର ବାଟ ଦେଇ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଗମନାପନ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଭାଜ୍ୟର ନଶରମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀର ସବୁ ସୁଦୃଢ଼ ଓ ଅଭ୍ୟ ଥିଲା ଏବଂ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଦୂର୍ମୁଖ ମଣିମୁହାମାନ ଏଠାରେ ମିଳିଥିଲା ।

ଉଚ୍ଛଳର ଦଶିତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତମର୍ଦ୍ଦ କୋଙ୍କର ବନ୍ୟ ଥିଲା । ଏହା ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଅଂଶ ଏକ ଉପାସନର (ଶିଳ୍ପୀ ଦ୍ରୁଦ) କୁ ସେଇ ବହିଥଳ । ଲୋକେ ଖୁବ୍ ସାହସୀ ଓ ତେଜିଷ୍ଠ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ଥିଲା । ସେମାନେ ଶୁଣ୍ଟ ରତ୍ନ ଓ ସାଧୁ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଉଚ୍ଛଳବାସୀଙ୍କ ସଜେ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକ ଥିଲେ ସ୍ଵାକ୍ଷର ଉଚ୍ଛଳ ଭରତର ଲିପିମାନ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଛଳର ପ୍ରଶାଳୀ ଉଚ୍ଛଳ-ଭରତର ପ୍ରଶାଳାରୀର ଦେଇ ସୁଧକ ଥିଲା । ବୌଦ୍ଧଧାରା

ପ୍ରଭାବ ଏଠାରେ ଶୁଣ୍ଟ କମ ଥିଲା, ଓ ଦୁଇଧର୍ମର ଏହା ପ୍ରଧାନ ପାଠ ଥିଲା । ଏହି କୋଙ୍କର ଜାତିକା ଅତି ବଳ-ଶାକୀ ଥିଲା । ଦୁର୍ଗାଚିତ୍କ ଅତି ସୁଦୃଢ଼ ଓ ଉଚ୍ଚ ଥିଲା । ସେମାନେ ପ୍ରଦେଶୀ ଶଳ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ କେହି ପରାଜ୍ୟ କରିପାରୁ ନଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ବନ୍ୟ ଏକ ଉପାସନାରକୁ ସେଇ ବହିଥଳାରୁ ସେମାନେ ଅନେକ ବହୁମଳ୍ପିଦ୍ବ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟ ପାଠ ଦେଇଥିଲେ । କରବି, ଶାମୁକା, ମୁକ୍ତା ପ୍ରଦୃତ ଯଥେଷ୍ଟ ଆୟୁଥଳ । ସ୍ଵର୍ଗ, ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ସାଧାରଣ ଯାକ ବାହନ ପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟିମାନେ ବ୍ୟବ୍ସୁତ ହେଉଥିଲେ ।

କୋଙ୍କର ଦିଶିତଦ୍ଵିମଳ୍ପି ଲାଗି କଳିଙ୍ଗ ବନ୍ୟ ଥିଲା । ଏକ ଘୋର ଜଙ୍ଗଳ ମଧ୍ୟ ଦେଇ କଳିଙ୍ଗ ବନଧାମକୁ ପ୍ରଦେଶ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏହାର ପରିଧି ପ୍ରାୟ ଏକ ସହସ୍ର ମାଇଲ ଥିଲା । ଜମି ଖୁବ୍ ଉପର ଥିଲା ଓ ଉତ୍ତିମ-ରୂପେ କରିବା ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଜଙ୍ଗଳ ସେ ଦେଶରେ ଥିଲା ଓ ପଦବି ଓ ଜଙ୍ଗଳମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ଵର ପରମାଣରେ ହାତା ବହିଥଳାର । ଲୋକେ ଶୁଣ୍ଟ ବାଣି ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଅତି କଠୋର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଦିଶାସୀ ଓ ଦୃଢ଼ପ୍ରଦିକ୍ଷା ଥିଲେ । ଦୁଇନ୍ଦ୍ରାଜ୍ଞ ମଧ୍ୟ ଲୋକିଯାଇ ଅଛନ୍ତି “ଦୁଇବ୍ୟ ଏ ବଳୀଟି ଅନେକ ଦୂର-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବୁତ ଥିଲା ଓ ବ୍ୟବ୍ସୁତ କଳାଳିଷ୍ଠ ଥିଲା ।” କିନ୍ତୁ କଳିଙ୍ଗର ଦୂରଗୋବିବକ ତାଙ୍କ ସମୟକୁ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

କଳିଙ୍ଗର ଉତ୍ତରପରିଷିମଳ୍ପି ଯାଇ କୋଣଳରେ ସେ ପ୍ରଦେଶ କଲେ । ସେଠାରୁ ଦିଶିତା ଯାଇ ଆଶ୍ରମ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପାଠ ହେଲେ ଓ କମେ କମେ ସ୍ଵର୍ଗ ଦିଶିତରୁ ପରିଷିମ ଭାଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଥିଲେ । ଦର୍ଶାକ ଦେଖାଯାଉ, ଉଚ୍ଛଳ, କୋଙ୍କର ଓ କଳିଙ୍ଗ ସମୟରେ ସେ ଯାହା ଲୋକିଯାଇ-ଅଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ କି ସୁତାନ ଆମ୍ବେମାନେ ପାଇଅଛନ୍ତି ।

ସୁଦୃଢ଼ ବୋଲିଯାଇ ଅଛି ଯେ, ଦୁଇନ୍ଦ୍ରାଜ୍ଞ ୭୩° ରୁ ୨୫° ଶାନ୍ତିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗର ଘଟକାର କିମ୍ବା ଆଲୋକନା କରିବା ଦରି-କରି । ତାଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗର କୌଣସି ଉପରେ ତାମଳିପି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଳି ନାହିଁ । ଯାହା ମିଳିଅଛି, ଯାହା ପରେ ଆଲୋ-ଚିତ ହେବ । ଦୁଇନ୍ଦ୍ରାଜ୍ଞ ସମୟରେ କାନ୍ଦିକୁ ବହିଥଳାର ହର୍ଷ-

ବର୍ଷକ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଭାବରେ ସହପ୍ରଧାନ ସମ୍ମାନ ଥିଲେ ଓ ସେ ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଓ ଦଶିଶ ଭାବର ଜୟ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସଜରେ ବଜ୍ର (ଗୋଡ଼) ବଜାକର ରୂପକ ସୁବ ହୋଇଥିଲା । ଦ୍ରୁଦନସାଂକ୍ଷ ଦୂର ଏକ ଶତାବୀ ଆଗରୁ କାଳଦାସ ଓ ବରଦ୍ଵାମିଦ୍ଵିର ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଚ୍ଛମାନ ଲେଖି ଯାଇଥାନ୍ତି । କାଳଦାସଙ୍କ ସମୟକୁ ବିଶାଳ କଳିଙ୍ଗ ଶାଖ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ତାଙ୍କ ଲେଖା ଅନୁସାରେ କଂସାର ନନ୍ଦର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ଵରୁ ଉଚ୍ଚଲ ଜାତ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଓ ସେମାନେ କଳିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟକୁ ରୁଷୁକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ଏହି ଉଚ୍ଚଲ ଜାତ କଳିଙ୍ଗର ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରୀମ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚଲ ଦେଖି ନାମ କାଳଦାସ ଉଦ୍ଦେଶ କରି ନାହାନ୍ତି କି ଉଚ୍ଚଲ ଦେଶ ଓ କଳିଙ୍ଗ ଦେଶର ମଧ୍ୟରେ ୨ ସୀମାର କିନ୍ତୁ ସୁତକା ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । କେବଳ କଳିଙ୍ଗର ଦକ୍ଷିଣୀମାସ୍ତ ମହେନ୍ଦ୍ର ଗିରିର ଉଦ୍ଦେଶ କରିଥିଲା କରିଅଛନ୍ତି । କବତ୍ତିଶମିଦ୍ଵିର ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚଲ ଓ କଳିଙ୍ଗକୁ ସୁତତ୍ତ୍ଵକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିଅଛନ୍ତି । ଉଚ୍ଚଲକୁ ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବରେ ଓ କଳିଙ୍ଗକୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ପ୍ରାୟ ପାଦକ କରିଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାଳଦାସ ଓ ବରଦ୍ଵାମିଦ୍ଵିର କୋଜାଦ ବିଶ୍ଵାସରେ ମରିବାକାରୀ । କାଳଦାସ ଉଚ୍ଚଲକୁ ଏକଜାତରୁପେ ଉଦ୍ଦେଶ କରିପାଇଥିଲେ ତୁ ଦ୍ରୁଦନସାଂକ୍ଷ ଉଚ୍ଚଲକୁ ଏକଦେଶ ବୋଲି ଲେଖିଯାଇଥାନ୍ତି ଓ ତାହାର ଏକ ବଜାକାମ କଥା ମଧ୍ୟ ଲୁଚିବିବ କରିଅଛନ୍ତି । କଳିଙ୍ଗର ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଅଣ୍ଟ, ଏହିପରି ଏକ ସୁତକ ଦେଶରେ ପରିବେଶ ହୋଇଗଲା, ଓ କଳିଙ୍ଗର ଦକ୍ଷିଣ ଅଣ୍ଟକି ପରିବର୍ତ୍ତନାମାନେ ଅରହିବ ହୋଇ ଚିନ୍ହାତାରୁ ଗୋଦାବିଶ୍ୱାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତର ଥିଲା । ରଜ୍ଞାମ, ଜୟପୁର ଓ କଷ୍ଟର ପ୍ରତିତ ଦେଇ ନାହାର ଦକ୍ଷିଣ ଭୁଗ୍ଣ ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ତି ଥିଲା । ମୁଁ ଏକାଧିକବାର ରଜ୍ଞୀ ପ୍ରବନ୍ଧମାକଙ୍କରେ ପ୍ରମାଣ କରିଅଛନ୍ତି ଯେ, କିମିଳ ଥୋମକଶ (ବା କୋଳିଲ ପୁଣ୍ଡି କେପରା ଦଶ) ସଜମାନେ କିମିଳଙ୍କର ଉଦ୍ବିରାଶକୁ ଓ କଳିଙ୍ଗ ରଜ୍ଞାବିଶ କଳିଙ୍ଗର ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରାୟରୁ ସୁତକ ସୁତକରେ ଅଧିକାର କରି ପାଇବା ଉଦ୍ବିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଏହି କିମିଳଙ୍କ ବା କଳିଙ୍ଗ ଶାଖ୍ୟର କିମ ଅଧିକାରୀ

ଥିଲା, ତାହା ଦେଖାଯାଉ । କେତେକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଲେଖିଅଛି ଯେ, ଦିହପୁରର ବର୍ମନ ବଜାମାନେ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗର ଦିହପୁରରୀତାରୁ ଦିନ ବୁଝ ଶତ ବର୍ଷକାଳ ଶାଖର କରୁଥିଲେ ଓ ସୁଧା କିମାର ଭବନେଶ୍ୱର ବିମା ଚିନ୍ହାର ଉଚ୍ଚଲ ଦିହପୁର କୋଣସି ଏକ ପ୍ରାୟ ଶାଖାର କଳିଙ୍ଗର ମଧ୍ୟ ଅଣ୍ଟ କୋଣଦିମଣ୍ଡଳକୁ ଶାଖନ କରୁଥିଲେ । ଏହି କୋଣଦିମ ଯେ ଏକ ସମୟରେ କଳିଙ୍ଗର ଅଣ୍ଟ ଥିଲା ଓ କୋଣଦିମ ନରଶାମ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମନିଅଛି । କାଳଦାସ କୋଣଦିମ ନରଶାମ ଦର୍ଶାଣକର୍ତ୍ତାରୁ ବିନ୍ଦିନ ଓ ସୁତକ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତାହାର ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମନିଅଛି । ଗଞ୍ଜମନିଶ୍ୱାର ପୁରୁଷାରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରଥମ ମାଧ୍ୟଦର୍ଶମାନଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଚାମିଲିପିରୁ କଣ୍ଠାବାଦ ଯେ, ତାଙ୍କ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୈଳେଭବ ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଜା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କଳିଙ୍ଗର ଅଧ୍ୟତ୍ତମ ଥିଲେ । ସେମାନେ କୋଣଦିମ ନରଶାମ ଭଜାନ କରିଥିଲେ ଏହି ସେତାରେ ବଜାକର୍ତ୍ତାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପ୍ରଦତ୍ତ ଚାମିଲିପିରୁ କିମିଳଙ୍କର ଦିହପୁର ବେବୁଦ୍ରୁଏ ଏହି ଶୈଳେଭବମାନେ କୋଣଦିମରେ ଓ ମୌର୍ଯ୍ୟ ବର୍ମନମାନେ କଳିଙ୍ଗର ବଜା ଥିଲେ ଓ ଦ୍ରୁଦନସାଂକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରେ କଳିଙ୍ଗ ରଜାମାନେ କଳିଙ୍ଗ କୋଣଦିମ ଦେଖେ ବାଣିଶବ୍ଦର କିମିଳ ଉଚ୍ଚଲ ଦିହପୁର ବର୍ମନରେ କିମିଳ ବଜାକର୍ତ୍ତାର ମଧ୍ୟ ମନିଅଛି । ବୋଧଦ୍ଵାରା ବଜାମାନର ଏହି ସମୟରେ ଉଚ୍ଚଲରେ ଥିଲେ ।

ଦ୍ରୁଦନସାଂକ୍ଷ ଚାନ୍ଦବିଶାରେ ଉଚ୍ଚଲ (utcha) ନାମରେ ଉଚ୍ଚଲ ଶହଟିକୁ ଅରହିବ କରିଅଛନ୍ତି । ତାକମାନେ କି କି ଲୁ ଦିହପୁର କରିପାଇନାହିଁ । ତ ଲୁ ଟ କି କି ଲୁ କୋଳ ଉଚ୍ଚଲ କରିଅଛନ୍ତି । ସୁତକାଳରେ ମୁଁ ରଭତ୍ତ, କେଦୁର୍ବଳ ଓ ଦିହପୁରମ ଦୁର୍ଗମ ଶକ୍ତି ନଥିଲା ।

ଅଶୋକଙ୍କ କଳିଗ ହଜୁସ୍ତ କାଳରେ ସେହି ବନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ମରଖ ଓ କଳିଗର ସମ୍ପର୍କ ଘୁଷୁଲୁ, ଓ ସମ୍ପର୍କ ଉପକୁଳଯ୍ୟ ବନ୍ଦରମାକଙ୍କରୁ ସେହି ବନ୍ୟ ବାଟେ (ଅର୍ଥାତ୍ ବୈଚରଣୀ ଭାବର ଉପରିକା ବାଟେ) ମରଖ ଓ ବୁକିଗମ୍ଭୀ ଓ ବନ୍ଦଗୁଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୟାପା ପଢିଥିଲୁ ଓ ସେହି ବୟାପା ଦେଇ ବୁକିଦେବଙ୍କ କଜ ଦୂରାତାକୁ ଅମାତ ହୋଇଥିଲା । ହୃଦୟନ୍ତା ସେହି ବୟାପାରେ କର୍ଣ୍ଣୀସୁକର୍ଣ୍ଣୀରୁ ଉଛକଳ ଆସିଲେ । ଅଦଶ୍ୟ ସେହି ବନ୍ୟ ଗୁଡ଼କରେ ବର୍ଷମାନ ପର ଅଧିକାଂଶ ଅନାର୍ଯ୍ୟ-ବୈକ ସେଠାରେ ବସବାସ କରୁଥିଲେ, ଓ ବୁକିଗମ୍ଭୀର ନିକଟବର୍ଷୀ ଥିବାରୁ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ବିଶେଷ ପ୍ରମ୍ଭର ସେଠାରେ ଫୋଇଥିଲା । ଓ କଂସାର ନବାତାରୁ ପ୍ରଶାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ବଜୁଏ ପରିଧି ଯେ ୧୫୦୦ ମାଲିଲ ଟିକ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ସମ୍ମକ । ବୈଚରଣୀ ତିକ୍ଷେ ଯାକପୁର ପାହାର ଘରାକାନ ଥିଲା । ଯାକାସୁର ଯେ ବିରାଳାପାଠ ହେବାପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ବୌଦ୍ଧପାଠ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଥ୍ଯାତ୍ମକ, ଅଦ୍ୟପି ମଧ୍ୟ ଯାକାସୁରର ଉଦୟପୂରି ନଳତିରିବରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମମାନ ଅଛି । ମୟୁରଭର୍ତ୍ତର ଅଶ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଛିତାଳ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତି ଓ ବୌଦ୍ଧକଣ୍ଠ ଆବିଷ୍ଟ ଦିଦିରାତ୍ମକ । ହୃଦୟନ୍ତାଙ୍କ ସମୟରେ ମୟୁରଭର୍ତ୍ତର କରଞ୍ଜମ୍ବୀ ଅନ୍ତରେ ଶିକ୍ଷଣଗତ ଉଛକଳ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଦଶଶ ଥିବାର ସମ୍ବୂଦ୍ଧ । ହୃଦୟନ୍ତାଙ୍କ ବିବରଣ ଅନୁଯାୟେ ସେହି ପ୍ରାନମାକଙ୍କରେ ବୌଦ୍ଧ ମଂତମାନ ଥିଲା । ବୈଚରଣୀକାରୀର ଉତ୍ସୁକାର୍ଥ ଅତିଶ୍ରୀ ଉବ୍ବର ଥିଲା । ସେହି ଅଶ୍ୟମାକଙ୍କରେ ଅଧିକାଂଶ ଭୁଣ୍ଡୀ, ପାତାଳ ଓ କୋର୍ଦ୍ମମାନେ ବାସକରୁଥିଲେ ଓ ସେମନକର ତେବେଷର ହୃଦୟନ୍ତା ଲୟକରିବାକୁ । ସେମାନକ ଭ୍ରମ ମାରି ପ୍ରାକୁପିତାରୁ ବରନ ହେବାର ବିଧା, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଯେ ବିଦ୍ୟାରଳାଟା ଥିଲେ, ଏହା କମ୍ ବୌଦ୍ଧର କଥା ନୁହେଁ । ଲେବେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ତିଷ୍ଠରେ ରକ୍ଷଣଶାଳା ଥିଲେ । ହୃଦୟ ବା ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମର ସେମାନେ ପଶ୍ଚାତା ନଥିଲେ । ସେହିଦେଇ ସେମାନକ ମଧ୍ୟରେ ଶିଶେଷର ବରେ ପ୍ରାକୁମ୍ବମାନେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁଟିଲେ, ଓ ମାର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ଲିପି ପ୍ରବେଶ କରିନଥିଲେ । ତାଙ୍କ କଣ୍ଠେ ସ୍ଵାମୀ କିମ୍ବା କେ ତେ କ ଧରିବିରିରେ ଓ କେତେକ ନବନିଃାରେ ପ୍ରାପନ କରିଅଛନ୍ତି । ସେହିଦେଇକିମ୍ବା ଧରିବିରି ଯେବେ କୋଣଦର ଅତିର୍ଭୁତ ଥିବ, ତେବେ ଦୂରଗିର ନବନ ବ୍ୟାପକ ଅନ୍ୟ କିମ୍ବା ହୋଇନାରେ ଓ ନବନ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ବୌଦ୍ଧମେଷ୍ଟ ଥିଲୁ । ସରତ ବନ୍ଦର

ଦେଖୁବେ ଅନ୍ତରେ କିମ୍ବା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । କେବେଳ
ଏହାକୁ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟଙ୍କେ, କେବେଳ କୋଣାର୍କୀଙ୍କେ ଓ
କେବେଳ ଧାରମ୍ ସଙ୍ଗେ ସମାଜ କରିଅଛନ୍ତି । ଯାହା ହେଉ
ସମ୍ଭ୍ରୂ ଉପକୁଳୟ ଅଞ୍ଚଳ ପଢିଥିଲୁ ସମୁଜ୍ଜିଗାଳୀ ସାଲ ।
ହୃଦୟାଳ୍ପକ ବିନବଶରୁ କୌଣସି ବଜବଶର ନାମ ଆମ୍ବେ-
ମାନେ ଦେଖିଲୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦେଶ ଯେ ସ୍ବାଧୀନ
ଥିଲା, ଏଥିରେ ଅଶ୍ରୁମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତରୁବିଶ୍ଵର
ହିନ୍ଦୁକୁଣ୍ଡ ସେଇ ରହିଥିଲେ ମୁକ୍ତା ଏହି ପାଦତଥ ଓ ସମ-
ଦଳ ମିଶିଛି ପ୍ରଦେଶରେ ଅପେକ୍ଷାକୁତ ଅନୁନ୍ତର ଲେକ-
ମାନେ ଯେ ସ୍ବାଧୀନବିଭବରେ ଥିଲେ, ଏହା ସେମାନଙ୍କ
ପକ୍ଷରେ କମ ଚୌରାବର ବିଶ୍ୱୟ ନୁହେଁ । ଯାଥାତ ମହାଶିବ
ଶୁଦ୍ଧିକ ସମୟର ଉତ୍ତରଭାବର ବ୍ରାହ୍ମମାନେ ସେତେ-
ଦେବଳେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସି ନଥିଲେ । ଚୌରାବର ମରଧ
ବା କାନ୍ଦ୍ୟକୁଳର ବଜାମାନେ ଏହାକୁ ଅଧିକାର କରି-
ଥିବାର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନିକ୍ତାହାଁ । ଆମ୍ବେମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
କେବେଳ ଉପାୟରେ ପାରାଥିଲୁ ଯେ, ନାଳମା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟା-
କ୍ଲେମ୍ବ ପ୍ରାଚୀକ ବୌଦ୍ଧ କାର୍ଣ୍ଣକିଳ ଓ ଧର୍ମପ୍ରଭୁରକମାନେ
ଉଜ୍ଜଳ କୌତୁକ ମଂମାନଙ୍କରେ ଦିଦିଆ ଓ ଧର୍ମଚର୍ଚା
କରାଥିଲେ ।

ଉଜ୍ଜଳ ପରେ କୋଣବା । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୁଖ ପଥିଛେଦ-
ମାନଙ୍କରେ କିଛି କୁହାଯାଇଅଛୁ । ଏହା ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସୁଖ-
ପାଶରେ ଦେବ ରହିଥିଲା । ଏହି ଗଣାର ଆସୁନନ ଦିଆ-
ଦେଇଗାନ୍ତି । ବୋଧକୁଏ ଏହା କମ୍ପୁନଥାରୁ ରଖିକୁଳା
ବା ଧରିଲା ଠାର କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସୁତ ଥିଲା । ଅଧୁ-
ନିକ ନୟାବେ, ଶଣ୍ଟପଡ଼ା, ଭରପୁର, ଶୋର୍କ୍, ବାଣପୁର,
ଶିଳକୋଟ ଆଂଗର ପ୍ରକୃତ ଏହି ରାଜ୍ୟର ଅନୁର୍ଦ୍ଧର ଥିଲା ।
ସୁମୁଖର ବୁଝାତା, ପାରିବୁଦ ଓ ଖୋର୍କାର କେତେକ
ଛାନ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଅଂଶ ଥିଲା । ଏକ ତାମ୍ରମିତିରୁ
ଆ ମେ ମା ନେ ପା ର ଅ ଛୁଁ ଯେ, ଏ ହା ର ଶକ-
ଧାନ ସାଲମା ନଦୀ କରିବେ ଅନ୍ତର୍ଭିତ ଥିଲା ଓ କୁଣ୍ଡରେ
ଦଶମୁରେ ଏକ ରାଜୀ ଭୁବିନାନ କରିଥିଲେ । ଅନେକେ
କୃଷ୍ଣରିକୁ ମଳାକଳ ଅଥବେ ବ୍ୟବହାର କରି ଏ ଅଞ୍ଚ-
ଳକୁ ପୁଣ ଅଞ୍ଚଳରୁ ପେ ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏପରି
ଅନୁମନ ଭ୍ରମମୁକ୍ଳ । ଏହି ସମସ୍ତ ଭୁଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକକ
ନମ୍ବ ଓ ପବତ ଅଛି । ବୋଧକୁଏ ଖୋର୍କ୍ ମଧ୍ୟ କୌଣସି
ପ୍ରାନରେ ଏହାର ରଜଧାନୀ ଥିଲା ଓ ସେହି ରଜଧାନୀଟ
ଏକ ସମୟରେ ସମସ୍ତ କିଣି ଦେଶର ଗ୍ରାଧାନ ଥିଲା ଓ

କୋଜନମଣ୍ଡଳର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ନଗରୀ ଥିଲା । କରବଶିଯୁଦ୍ଧରେ ଦେଶୀ ମହାଦେଶ କୋନାରକ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କୋଣାରକ ପ୍ରତିଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କେତେକ ଦାସୁପାଳକ ପ୍ରଧାନ କରିଥାଏନ୍ତି । ଏହି ମଣ୍ଡଳଟି ଯେବେ କୌଣସି କାଳ ଫୁଲାଙ୍କି ହୋଇ କଲିଗଲା ବଢ଼ିଲା ଥିଲା, ତାହା ଅଳ୍ପକାଳପାଇଁ ହୋଇଥିଲା । କାରଣ ସ୍ଵତମ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷରୂପକୁ ଶିକିଲିଗ ହୋମେଶମାନେ ଏହାର ଉତ୍ତର ଆଶ ଓ କଲିଗ ଗାନ୍ଧାମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଅଂଶ ନିଜ ନିଜ ବଜାୟରୁ କରିଥିଲେ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦୁଃ୍ଖ ସାକ୍ଷରେ ଏହା ଏକ ସରତ ବାଜ୍ୟ ଥିଲା ।

ଦୁଇନିମ୍ବାକ ବିବରଣ ଅନୁଠାରେ ଏହା ଲାକ୍ଷା ପାର୍ଶ୍ଵ-
ଦୟା ଥିଲା । ଲେକେ ଅର୍ଥାତ୍ ସାହସ୍ରା ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ସେମାନଙ୍କ ଯୁଗ ଉଛଳବାସିଙ୍କ ଯୁଗ ପର । ସେମାନେ
ମାର୍ଗ ଭାଷା ଓ ମାର୍ଗ ଲିପି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।
ଏହାର କାରଣ, ଏହି ଅଳ୍ପ ବହୁ କାଳରୁ ସର୍ବ୍ୟତାର
ବେଳେ ହୋଇଥିଲା । ଅଶୋକ ଓ ଖାରବେଳ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ନର-
ଦେଶମାନେ ଏହି ଭୁଲଗୁଡ଼ରେ ଶାସନପାଠ ଓ ଧର୍ମପାଠମାନ
ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀଶୁଣୁଷ ଅଭିମାନଙ୍କରୁ ଯଠାରେ
ପାଇ ଓ ମାର୍ଗ ପ୍ରାଚୀତ ଭାଷା ଓ ଲିପି ଚଢ଼ିଥିଲା । ଏ
ବିଷୟ ମୁଁ “କିଳିଜରେ ଆର୍ଯ୍ୟଭାଷାର ସ୍ତୋତ୍ର” ବାମକ
ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବିଶେଷବାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିଅଛୁ । ବୌଦ୍ଧ ଓ
ଜୈନ ପାଠ ହୋଇ ସାହବା ପରେ ଶିଖିଲେଇବମାନେ
ଉଦ୍‌ବିଶ୍ଵରତଣ୍ୟ ଭାଷା ଓ ଲିପିକୁ ମଧ୍ୟ ଆଦର କଲେ ଓ
ଭ୍ରାନ୍ତମାନେ ମଧ୍ୟ ମରଧ ଓ କାନ୍ଦ୍ୟକୁରୁ ସେମାନଙ୍କ
ସମସ୍ତର ଆସିଥିବାର ସମ୍ବନ୍ଧ । ଅତିଥବ ଦୁଇ ଧର୍ମର
ସୁନ୍ଦରବାର ହେବୁ ମାର୍ଗ ଭାଷା ଓ ଲିପିର ବନ୍ଦଳ ପ୍ରଚଳନ
ଥିଲା ଓ ସେହି ଭାଷା ଓ ଲିପିରୁ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଓ
ଲିପିର ଉପର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଉଛଳିମ୍ବ ଲେଜକର ଉଚାରଣ
କୋଙ୍କରାବୀଶିଙ୍କ ଉଚାରଣ ଏକଥି ସମ୍ମିଳିତ ହେବାରୁ
ପରିଦର୍ଶନ ଆଦାନ ପ୍ରାଦାନ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆଭାଷାର ଏକ ସ୍ଵଦତ
ଉଚାରଣ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ଦିଲା । ଏହି ଜାତ ଅଧିକ ପରା-
ଫିନିଶାଲୀ ଥିଲେ । ସେମାନେ କାହାର ବଣ୍ଣାତା ସ୍ଥାକାର
କରି ନ ଥିଲେ । ବରଂ ପ୍ରତିବେଶୀ ସଜ୍ଜମାନଙ୍କ ଉପରେ
ପ୍ରକୃତ ଦିଶାର କରୁଥିଲେ । ବୋଧକୁଏ ଉଛଳ ଓ କଳିଜ
ସଜ୍ଜମାନେ କେତେକ ସମୟ ଏମାନଙ୍କ ନରବ ସଜ୍ଜାରୁପେ
ଥିବେ କିମ୍ବା ଏହି କୋଙ୍କର ସଜ୍ଜମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କଳିଜ
ରଜା ଥିଲେ ଓ ଉଛଳବାସୀ ଏହାଠାରୁ ଡିଲିନ ହୋଇ
କିମ୍ବା ସ୍ଥାଦ୍ୟମର କରୁଥିଲେ । ଏହି ସଜ୍ଜମାନ ମୁଦ୍ରିତ

କନର ଓ ଯୁଦ୍ଧକିତ ଟେଲିକ୍ ଥିଲେ । ହୃଦୀ, ଯାକବାହକ
ଏ ଦେଶରେ ବନ୍ଧୁକାଳରୁ ଚଢ଼ିଥିଲା । ଏ ଦେଶର ସଜା-
ମାନେ ଯେ ଗଜପତି ଥିଲେ, ସେ ନାମ ଅନେକ କାଳ
ଆଗ୍ରା କଲିଙ୍ଗ ସାହାମାନକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କରି ଆୟୁଷିତା ।
କହ ଗ୍ରେ କଲିଙ୍ଗର ଗନ୍ଧାରାମାଯରେ ନନ୍ଦମାନଙ୍କୁ ପରକମ୍ୟ
କରିଥିଲେ । କାଳିଦାସ କଲିଙ୍ଗ ସାକ୍ଷୀ ଗନ୍ଧାରାମ ଆଖ୍ୟା
ପ୍ରାକାନ କରିଥିଲୁ । ଦାସିଶାର୍ଦ୍ଦର କଲିଙ୍ଗ ସାକ୍ଷୀ
ହମ୍ମେ ଗଜପତି ବୋଲି ଅଭିହିତ କରାଯାଇଲେ ।

ଏହି କୋଣଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ବଜୀୟ ଶାପ-
ହାସିକ ପ୍ରମାଣକ ବିଷୟମାନ ପ୍ରକାଶ କରୁଥାନ୍ତି ।
ମହାବିଜ୍ଞାନକ ଶଶାଙ୍କ ବୋଲି ଏକ ନାମ କୋଣଦ
ତାମିଲିମାନଙ୍କରେ ମିଳେ । ସେଥି ରୁ ସେମାନେ ଅନୁମାନ-
କରନ୍ତି କି କର୍ଣ୍ଣୁବର୍ଣ୍ଣ ଶଶାଙ୍କ ଶଶାଙ୍କ ନରେନ୍ଦ୍ରମୁଢ଼
କୋଣଦର ମହାବିଜ୍ଞାନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟର
ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦ୍ୱାରା ସାଂଶୋଦିତ କରିଯାଇ ନାହାନ୍ତି ।
ସେ ବରା ଲେଖି ଯାଇଥାନ୍ତି, କୋଣଦ ଗଜିମାନେ
ବିଶେଷ ସବ୍ୟବମଶାଳୀ ଥିଲେ ଓ କାହାର ବର୍ଣ୍ଣଯା ସ୍ଵିକାର
କରି ନ ଥିଲେ । ଯେବେ ଶଶାଙ୍କ କୋଣଦ କର୍ଣ୍ଣ କଲେ,
ପେବେ ଉଚ୍ଛଳକୁ କିମ୍ବା ଅତିମିନ କଲେ ? ସେବେବେତେ
ଉଚ୍ଛଳ କାହାର ଅଧୀନଷ୍ଟ ଥିଲ ? ଉଚ୍ଛଳକୁ ପ୍ରକାଶରେ
ବଜୀ ସବ୍ୟବନ ବିନ୍ଦୁର ନ କୋଣଦ ପ୍ରତି ଶଶାଙ୍କ-
କର ଏବେ ମମତା ହେଲା କିମ୍ବା ? କୌଣସି ଏବେ
ଲେଖକ କହନ୍ତି, ଶଶାଙ୍କ କୋଣଦ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ
ବୋଲି ସେ ଆର୍ମ୍ୟଷା ଓ ଲିପି କୋଣଦରେ ପ୍ରଭୃତି
କଲେ ଓ ଉଚ୍ଛଳରେ ତାହା ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଏହା
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ ଓ ବିତଣ୍ଣା ସାକ୍ଷି । ଉଚ୍ଛଳ ବାଟ ଦେଇ
ସେ ବଷା ଓ ଲିପିଟା ଯାଇଥିବ । ଉଚ୍ଛଳରେ ତାହାର
ତିନ୍ତୁ କେରାଂଥାତେ ଗଲ ? ଅମ୍ବେଲାକେ ଫାଣ୍ଡି, ଯେ ଏକ
ମାଧ୍ୟବବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରାଣୀର ୭୫° ଧାରରେ କୋଣଦରେ ଏକ
ଶକ୍ତିଶୀଳ ଘଜ କରିଥିଲେ । ସେ ନିଷୟ ସ୍ଥାପନ ଥିଲେ;
ତାହା ନ ହେଲେ ଏ ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତେ କାହିଁକି ? ଦୁର୍ବଳ
ବର୍ଣ୍ଣନ ୭୭୦ ରୁ ୮୫୦ ପ୍ରାଣୀର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘଜକୁ କରିଥିଲେ ।
୭୫୦ ବେଳକୁ ଶଶାଙ୍କ ସ୍ଥାନବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।
୮୫୦ ପ୍ରାଣୀର ବେଳକୁ ଶଶାଙ୍କ ନରେନ୍ଦ୍ର ମୁଣ୍ଡକୁ ଦୁର୍ବଳ-
ବର୍ଣ୍ଣନ ପଶକୁ ଦିଲେ । ଅତିବେଳ କୋଣଦର
ମହାବିଜ୍ଞାନ କେବାକୁ ଶଶାଙ୍କଙ୍କ ଅବସର ମିଳିଲା
କେବେ ? ଅତିବେଳ ଏହି ଦଶବର୍ଷ ଉଚରେ ଏପରି

ସଂଶାଳା ଓ ଲିତିଟା ଶଶାକ ପ୍ରସ୍ତର କରିଥିଲେ ଯେ, ହୃଦୟକାଳ ହଠାତ୍ ଟଙ୍କା ଟୋଷ୍ଟାବରେ ଅଥି ପାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଗଲେ ? ଓ ପାହା ନାମକା ଦାମନିଦିମାନଙ୍କରେ ପ୍ରସ୍ତରି ଲୁହ କଲ ? ଗୋଧୁରୁ ଏହି ଶଶାକ—ଚନ୍ଦ୍ରମା ନାମକ ଏକ ମୌଖିକରମନ୍ଦ ଘଜାକୁ ନୟେ କରୁଆଛି ବା ଦ୍ରୁଦ୍ରଶ୍ୟାୟ ବୌଣସି ଘଜାକୁ ସୁତିତ କରାଇଥିଛି । ଆମ୍ବେମାନେ କଳିଙ୍ଗ-ଗଜା ଗୁଡ଼ଗଜଙ୍କ ଲିପିରୁ ଦେଖିଥିଲୁ ଯେ, ସମୀକାଳ ଶଶାକ ବା ଶଶଧର ଦସ କହନ୍ତି । ବୋଧୁରୁ ଦିଦିଦୁର ବର୍ମନମାନଙ୍କୁ ଏହି ଶଶାକ ନାମ ପ୍ରସ୍ତର୍ୟ ହୋଇଥିବ । ସେ ଯାହାହେଉ, ହୃଦୟକାଳ ଆମ୍ବେମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଇତ ସ୍ଵଦ୍ଵାରା ଏ ମୁଧୀନ ଥିଲ ଓ କାହାର ବଶ୍ୟରେ ସ୍ଵାକ୍ଷର ଥିଲା । ଆମ୍ବେମାନ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଭବରେ ଦେଖିଲୁ ଯେ, ଦୁର୍ଵଳର୍କଣ ତାଙ୍କ ବନହର ୭୪ ପ୍ରାଣୀଙ୍କରେ କୋଇଦ ପ୍ରତି ଅଧ୍ୟାତ୍ମଶ କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ନାନ୍ଦନଦୀର ପ୍ରସବ କୋଇଦ ଉପରେ ବିନ୍ଦୁ ହୋଇଥିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳନାହିଁ । ହୃଦୟକାଳ ସମୟରେ ଶୈଳେଭାବ ବନ୍ଦର ମାଧ୍ୟବମୀ କୋଇଦରେ ବଜାର କରୁଆଇଲେ । ନାଜର କଳିଙ୍ଗ ପ୍ରତିବେଶାଙ୍କ ଉପରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦାର ସମ୍ବନ୍ଧ ।

କୋଇଦର ଦନ୍ତଶର୍ଷଟିମକୁ ଲୁହ କରିଲ ମଧ୍ୟରେ କଳିଙ୍ଗବନ୍ୟ ଥିଲା । ଏହା ଦନ୍ତଶର୍ଷକଳିଙ୍ଗ ବନ୍ୟ । ଗଞ୍ଜାମ ଓ ବିଶାଖାପଥର କଳିର ଅଧିକାର୍ଥ ଏହାର ଅଧିକ ଥିଲା ପରି ଦୋଧ ହୁଏ । ଏହାର ପରି ଏକହଜାର ମାରଲ ଥିଲା । ଏହା ରଷ୍ଟିରୁଲ୍ଲା, ତେଲ, ରନ୍ଦବଣୀ ଓ ଗୋଦାବନୀ କାହାର ମଧ୍ୟରେ ଆସିଥିଲା । ଲୋକ କୋଇଦ ଲୋକଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଟିକିଏ ଅନୁଭୂତି ଥିଲେ । ଏମାକଙ୍କ ବସା କୋଇଦ ବାଣୀ ଓ ଲିପିରୁ ବିବନ୍ଦ ଥିଲା । ବିଶେଷ ପରମାଣରେ ଦ୍ୱାରାଢିଷ୍ଟା ବିନ୍ଦୁଥିଲା । ଆମ୍ବେମାନ ଜାଣୁ ଯେ, ପୁରେ ଠାୟରେ ଏଜେନ୍ଟୁର ଅଧିକାର୍ଥ ପୁରସ୍କର୍ଷମାନେ ଦସବାସ କରୁଆଇଲେ । ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧିଗୁଡ଼ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ଦେଇ ଦନ୍ତଶର୍ଷକୁ ଯାଇଥିଲେ । ମଗଧ ବର୍ମନମାନେ ଉତ୍ସବାଳୀୟ ସର୍ବ୍ୟତ୍ତା ଏଠାରେ ଦ୍ୱାରା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ହୃଦୟକାଳ ସମୟରୁ ମାର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ଲିପି ଉପରେ ପ୍ରଦେଶ ବନ୍ଦାବନରେ କରିବାରିବନ୍ତିଲୁ ଏ ରତ୍ନ ଘଜାନଙ୍କୁ ଅନବରତ ଦେଇର ବିଶୁଦ୍ଧିତା ଓ ମଧ୍ୟବରତ ଏ ଦନ୍ତଶର୍ଷ କୋଶଳର ବାକାକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଦୁତାବନ୍ଦର କରିବାରୁ ପଢ଼ୁ ଥିବାରୁ ଆମ୍ବେମାନ ବସା ଲିପି ଓ ସର୍ବ୍ୟତ୍ତା ପ୍ରତି ଦୁଷ୍ଟିଦେଇ ପାରୁ ନଥିଲେ । ଅବଶେଷରେ ଯେତେବେଳେ

କେବଳ ଏ କଣ୍ଠୀଟକରୁ ଘଜାମାନେ ଆସି ମହେନ୍ଦ୍ର ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କଲେ ଓ ବର୍ଧାସ୍ତ ପଟ୍ଟିଲ ମୁଖଲଙ୍କ ନଗ୍ନ କଟକରୁ ଏ ଦନ୍ତଶର୍ଷକଳିଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳ ଶାସନ କଲେ, ସେବେବେଳେ ସଙ୍ଗ ଲିପି ଓ ସର୍ବ୍ୟତ୍ତାର ସ୍ତୋତ୍ର ଏଠାରେ ତିଲିଙ୍କ ଓ ବୁଲୁକ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଇବାର ସତ୍ତ୍ଵ କରିବାର ଏବଂ ସୁତିତ ଲିପି କଲାଇଲେ । ଆହା ଅର୍ଥାତ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦନ୍ତଶର୍ଷର ଭିନ୍ନମୁକ୍ତ ଏ ସେ ଉତ୍ସବାଳୀୟ ପଥକ କଥା ମୁମ୍ବକାନ୍ତାରୁ ଶୁଣି ଲେଖିଗଲେ । ସେ କଳିଙ୍ଗର ଦନ୍ତଶର୍ଷକ ଶାସନ କଳିଙ୍ଗରୁପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କର ଯାଇଥିଲୁ । ବୋଧୁରୁ ସେବେବେଳେ ନୟୁପୁର ଏ ଦୁଷ୍ଟର ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକତର ସୁରମ ପଥ ଥିଲା । ଏହି ଦେଇ ସେ ସେହି ବାଟ ଦେଇ କୋଶଳକୁ ଗଲେ ।

ହୃଦୟକାଳ ବର୍ଣ୍ଣିତ କୋଶଳ ଆଧୁନିକ ଦେଶର ଅଞ୍ଚଳକୁ ଲୁହ ଆଛାନ୍ତିରୁ । ଶତମ (ଶ୍ରୀପୁର) ଏକ ସମୟରେ ବୋଶଳର ବକଥାମା ଥିଲା ଓ ଦିବକନ୍ତ ପୋମବନର ସୁର ସୁରପୁଷ୍ପମାନେ ବୋଶଳନ୍ତରୁ ନାମ ଧାରଣ କରି ସେହି ଶ୍ରୀପୁର ଦୁଷ୍ଟଶର୍ଷଟ ଅଞ୍ଚଳ ଶାସନ କରୁଆଇଲେ । ବୋଧୁରୁ ଦୋଧ କୋଶଳ ବନହର ଦୁଷ୍ଟଶର୍ଷଟ ହୋଇଥିଲୁ ଏ ଶ୍ରୀପୁର ବନର ଶିଳିଙ୍ଗର ଏକ ଅଂଶ ଉଚ୍ଚକ ଅଧିକାର କରିବାରୁ ରହିବାର ହେଲୁ ଶାଶା ବିଲାସପୁରସ୍ତ ରହୁଆଇଲେ । ବକଥାମା ଶ୍ରୀପୁରରେ ବକଥାମା ଶ୍ରୀପୁର କରି କୋଶଳ ବା ଉତ୍ସବାଳୀୟ କରିବାର ଏକହଜାର ଦନ୍ତଶର୍ଷକଳିଙ୍ଗ କରିଥିଲୁ । କଳିଙ୍ଗର ଦନ୍ତଶର୍ଷଟ ପ୍ରତିକରିତ କରି ଉତ୍ସବାଳୀୟ କରିବାର ଏକହଜାର ଶିଳିଙ୍ଗର ପରିମାଣ ଥିଲା । ଗୋଦାବନୀ ମୁହାଶ୍ରମ ଅଞ୍ଚଳ କଳିଙ୍ଗର ଅତ୍ରଭିତ୍ତି ନ ଥିଲା ଓ ବିଶାଖାପଥର କିମ୍ବା ଦେଇବାର ଅଧିକାରକ ଥିଲା ।

ସମେପରେ ହୃଦୟକାଳ ଭ୍ରମଶୁଷ୍ଟାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଲା । ସତ୍ତମ ଶତାବୀର କେତେବେଳେ ବନନେବେଳେ ବିଶ-

ସୂର ଆମ୍ବେମାନେ ଆସୁଥ ପାଇଲୁ । ହୃଦୟକଥା ହି କଳିଙ୍ଗ ନାମଟ କୌଣସିଠାରେ ଲେଖିଯାଇ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ କଳିଙ୍ଗ, ଯାହାକ ଅଶୋକ ଖାଇବେଳ ଓରକ ଗନ୍ଧ ସମ୍ମରେ ଏକ ସୁତୀର୍ଣ୍ଣ ଅଣ୍ଟ ବିପ୍ରୀଣ୍ଟ ଥିଲା, ଯାହା ଖଣ୍ଡଶ୍ରୀ ହୋଇଥିଲା । ମେଘାନିନ୍ଦା ଓ ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ଗଜାଶ୍ରୀ କଳିଙ୍ଗ, ମଧ୍ୟ କଳିଙ୍ଗ (ମଡ଼ କଳିଙ୍ଗ) ବା ମୁଖ୍ୟ କଳିଙ୍ଗର ବର୍ଣ୍ଣିକା କରି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଏବାଧିକ ବାର ଲେଖିଅଛୁ ଯେ, ମହାଭାରତରେ କଳିଙ୍ଗ ତିନିଥର ତିନି ସ୍ଥାନରେ ଉଚ୍ଛିତ ହୋଇଥିଲା । ହୃଦୟକଥା ମଧ୍ୟ ସେହି ତିନିଶ୍ରୀର ବିବରଣ ଦେଇଗଲେ । ମହାଭାରତରେ ଯେଉଁ କଳିଙ୍ଗ ପଞ୍ଜାମାଗରଠାରୁ ବିପ୍ରୀଣ୍ଟ ଥିଲା ଓ ଯାହା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ତେବେଣାରୁ ନଦୀ ପ୍ରାହୃତ ହେଉଥିଲା, ଯେଉଁ କଳିଙ୍ଗ ତେବେଣାର ଉଚ୍ଛିତ ପାର୍ଶ୍ଵରେ ବିପ୍ରୀଣ୍ଟ ଥିଲା, ସେହି କଳିଙ୍ଗ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ହୋଇ ବିରଳ ବିରଳ ରେ ପରିଷତ । ହୃଦୟକଥା ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ବେମାନେ ଉଚ୍ଛଳକୁ ଏକ ଜାତିଶ୍ରୀପେ ଦେଖିଥିଲୁ । ପୁରୁଷମାନଙ୍କରେ ସୁଦ୍ୟମୁକ୍ତ ପୁରୁଷାନେ (ଗୟା, ଉଚ୍ଛଳ, ବିନନ୍ଦା) ଯଥାପରମ ବିଦ୍ବାର, ଉଚ୍ଛଳ ଓ ପର୍ବତିନ ଅଞ୍ଚଳ ସେଇ ବହୁଥିଲେ । ଗୟା ଓ ଉଚ୍ଛଳ ପରିଷତ ସମ୍ମର୍ମିତି ଥିଲା । ଏହି ସମ୍ମର୍ମିତିରେ ପର୍ମ୍ୟାର କଥା ଶୁଣାଯାଏ । ଗୟାଠାରୁ ଗୋଦାବାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ଶଳ୍ୟ ବିପ୍ରୀଣ୍ଟ ଥିଲା, ଯାକିପର ପାହାର କାରିଗରରେ ଥିଲା ଓ ଗୟା ମସକରେ ଥିଲା । ଅତିଥିକ ଯାକିପରକୁ କାରିଗରୀ କହୁଥିଲେ । ଯାକିପରଠାରୁ ଗୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଭୁଣ୍ଡ ଉଚ୍ଛଳ ନାମରେ ଅରହିତ ହୋଇ ସୁଦ୍ୟମୁକ୍ତ ଦୃଢ଼ ଉଚ୍ଛଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀତି ହେଉଥିଲା । ଦେହ ଘୋଷ-

ଶିକ କଥା ଆମ୍ବେମାନେ ହୃଦୟକଥା ବିବରଣରୁ ଯାଇଁ । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଶିଖେ ଉଚ୍ଛଳବାସୀ ତପସ୍ୱ ବନ୍ଧୁକିବାମକ ବଣିକମାନେ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ଉଚ୍ଛଳକାତକର ବିଦ୍ଵାନଙ୍କ ସମ୍ମାନ ଥିଲା, ଯାହା ଜାଣିବାର ଉପରୁ ନାହିଁ । ହୃଦୟକଥା ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପାଇବ ନାମୋଦେଶ କରି ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ଉଚ୍ଛଳ ଅଂଶକିର ପରମାଣୁ ଦେଖାଇଲେ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଉତ୍ତର ଜାତ ବା ଦେଶର କିନ୍ତୁ ଉଦ୍ଦେଶ କରିନାହାନ୍ତି । ଉତ୍ତର ଜାତଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ସବରେ ଏହି ଶୋଳ କଳିଙ୍ଗ ବନ୍ୟର ଧିନ । ସେମାନଙ୍କ ଆଦିମ ଅଧ୍ୟବାସଭୂମି ଦିଶ୍ୟରେ ଅନ୍ତକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । କେତେବେଳେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ମତରେ ବିପ୍ରୀଣ୍ଟ ଓ କନ୍ୟପୁରର ସବୀର, ବାତବା ଓ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଭୁତ ଦେଶମାନଙ୍କ ଘୋଷାର; ଓ ମଧ୍ୟପରାଶମ୍ଭୁ ରଣ୍ମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଦତ୍ତ ଦେବାରୁ ସେମାନେ ଶତର ଓ କରମାନଙ୍କୁ ପାଇବାକୁ ଆସି ଖୋର୍ଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଷ୍ଣୁବାବ କଲେ ଏବଂ କଳିଙ୍ଗ ବଜାମାନେ ଯେବେବେବେଳେ କଟକ ବା ଉଚ୍ଛଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସିଲେ, ସେବେବେଳେ ସେମାନେ ବିପ୍ରୀଣ୍ଟ ଓ କନ୍ୟପୁରର ଉତ୍ତରଅଞ୍ଚଳ ଉଚ୍ଛଳମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଏକ ଘୋଷା ହୋଇଗଲେ । ଏ ବିଷ୍ଣୁ ଅକ୍ଷାମଳୀ ପ୍ରବର୍ତ୍ତମାକଙ୍କରେ ସୁଦିଶେଷ ବୁଦ୍ଧରେ ଅଳ୍ପତତ ହେବ ।

ବିମଣ୍ଡି

ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ଦାସ ।

ରଣ ।

ଦିଶ ନୁହେ ଜାଏ
ବିରତ ଅଟଇ ରଣ
କଣେ ମରେ ବିଷେ
ମରନ୍ତି ରଣରେ ମୁଣ୍ଡ । ।
ପାପ ଆଜି ରଣ
ବଜ ସୁଣ ମଣେ ନର,
ସେ ଯେତେ ମହିତ
ସେବେଳେ ନା ମନ
ପରିଶାମ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ । ।

ଧକ ସେ ରଣକୁ
ଦିନୁର ଦେହ ନିଦାନ,
ମଳେ ଯେ ମଧୁର
ତାକୁ ନ ମଣ ସାମାନ୍ୟ । ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବୋଲି
ସେହି ସୁରୁଷ ରତନ ।
ହୋଧି ଧମାକର
ମଣ ଯେହୁ ବାରେ
କରିନାହିଁ ଦରଶନ ।

ଶ୍ରୀ—

ବନ୍ଦଦର ପିଲା ।

ମାକାନ୍ତ ମିଶ୍ର କାମଚର ଗୋଟିଏ ବାଳକ
ରେବନ୍ଦା କଲେଜର ଦିର୍ଘ' ବାର୍ଷିକ
ଶ୍ରେଣୀରେ ପଡ଼େ । ଗଠବର୍ଷ ତାହାର
ପରେନ୍ଦ୍ରିଯକ ନ ଥିବାରୁ ପରିମା ଦେଇ ପାରିଥିଥିଲା ।
ଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ସେ ବାଧା ସେ ଅତିମ କରିଥିଲା ।

ରମାକାନ୍ତ ପୂର୍ବ ସହରର ବଡ଼ ଘରର ନାମଜାଦା
ଦିଲ । ତାହାର ଅବଶ୍ୟା ଭଲ । ତାହାର ବାପା, ମା ଏବଂ
ଆର ଦରେ ଆଥାନ୍ତ ଏବଂ ସେ ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକାରୀ । ଆଜମା ସେ କାଳର ବୁଢ଼ୀ ଅନେକ ସୁନା,
ବୁଦ୍ଧା ଓ ଜହାନର ସିନ୍ଦୁକରେ ରଖିଥିଲୁ ଏବଂ ସେ
ସବୁର ଏକା ମାଲିକ ରମାକାନ୍ତ । ମା ମଧ୍ୟ ତାହାର ମାତା-
ମହିଳା ଏକମାତ୍ର କଳନ୍ୟ—ତାହାଙ୍କର ଆଉ ଭାର ଭରଣୀ
ନ ଥିଲେ, ସୁତଃଂ ମାତାମହିଳା ଅଭିଲ ବିଷୟର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକାରୀ
ଅଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଧନ ଦୌଲତ ରଖି ଯାଇଥିଲୁ ଏବଂ
ତାହାର ବାପା ସେ ସବୁର କିମ୍ବାତି ଅପବ୍ୟୁକ୍ତ କରି-
ତାହାନ୍ତ କରଂ ଦଢ଼ାଇଥିଲା । ସେ ସମସ୍ତର ମାଲିକ
ମଧ୍ୟ ରମାକାନ୍ତ । ମେତା ସୌଭଗ୍ୟବାନ୍ ପିଲା, ସେ ଯଦି
ଆଠଶାତାଂ ନ ପଡ଼େ, ତାହାହେଲେ ଦଶକଣ କଣ କହିବେ ?
ଏ ସବୁ ଶବ୍ଦ ରମା ଅଧିକ ବ୍ୟେତ ।

ରମାର କୌଣସି ବଦଳିଯାଇ ନ ଥିଲା । ସେ ପାନ,
ପିପରେକୁ କିଛି ପର୍ଣ୍ଣ କରେ ନା । ତେବେ ବ୍ୟାହକ ମଧ୍ୟରେ
ଥିଲୁ ଏକା ଫୁଟବଲିଶେଳ—ତାହା ମଧ୍ୟ ସେ ଶାର ବର୍ଷ
ଶୁଦ୍ଧ ଦେଇଥିଲା । ଶେଳରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଏକା-
ବେଳକେ ଅପମର୍ତ୍ତ । ଦେଖି ଯିବାର ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ନ ଥିଲା,
କାରଣ ସେ ଶାର ବର୍ଷ କୁର ସହି ସହାମ କରୁଥିଲା ।

ବନ୍ଦଦରର ଏକମାତ୍ର ପିଲା, ସେହି ହେବୁ ସେ ବାପ-
ମାର ଗଣ୍ଡିକ । ସେ ଭୁମିଷ ହେବାର ଥାଏ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କେବେହେବେ କାହା ବା କୁକର କୋଳରୁ ଓହାର ନାହିଁ ।
ନତି କେବୁ ତାହାକୁ ଥରେ ମାତି କୋଳରୁ ଓହାରାଇଲ,
ତାହାହେଲେ ସଂକାଶ । “ଆରେ ପଢ଼ିବି” “ଆଲେ
ଗୋଡ଼ ଦରକ ହେବି” ଏହିପରି ଗର୍ଜନ । ଆଜମା ତାହାକୁ

ସବୁବେଳେ ଆଖି ସାମନାରେ ରଖୁଥିଲ । ସବୁବେଳେ
ଦେହରେ ଜାମା, ଟକିଏ ମାତି ପବନ ପିକାର ବାଟ ନ
ଥିଲ । କାରୁଲିମାନେ ଯେପରି ଅକ୍ଷୁରସି ଦୁଲାଗଦରେ
ଗୋଡ଼ରଇଣ୍ଡର ସେହିପରି ରମାର ବାଲ୍ମୀକିନ ଅତି-
ବାହୁଦର ହୋଇଥିଲା ।

ରମା ଗାର୍ଜ ମାନ୍ଦୁର ପଣ୍ଡିତ ନିମୁକ୍ତ ଥିଲେ, ମାତି
ମାସମଧ୍ୟରେ ଆଇମା କୁପାରୁ ସେମାନଙ୍କର ୧୫ ଦିନ
ଛୁଟି । ଆଜ ପିଲାର ଜର ହୋଇଥିଲା, ଆଜ ପିଲାର ପେଟ
କାମୁଦୁଅଳ୍ପ, ଏହିପରି ନାନା କାରଣରୁ ପଢ଼ାଏଟିରେ
ବ୍ୟାପାକ ହୁଏ ।

ପରିଶାମ ଏହା ହେଲା ଯେ, ତାହାର ବାରମାସ ବୈଶ
ଜନି ବିହୁଥିଲା । ପାଦେ ମାତି ଗୁଲିବୁଲ ପାରୁ ନ ଥିଲା ।
ସବୁବେଳେ ପାଲକି ଓ ଗାଡ଼ । ରଗବାନ ଗୋଡ଼ ଯୋହିଏ
ଦେଇଥିଲୁ ଏତ୍ୟ, ମାତି ତାହାର ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ
ବୋଲିଲେ ଅର୍ଥ୍ୟକ୍ତ ହେବ ବାହିଁ । ଏପରି ଅବସାରେ
ଆର ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେ ଯେ ରେବନ୍ଦା ରଖିଲବୁ ପ୍ରବେଶିକା
ପରିଶାମରେ ୧୮ ବିଶ୍ଵଗରେ ଉତ୍ତରିଣ୍ଡିଲ୍, ସେ
ତାହାର ପୁରୁଜନ୍ମ ଉତ୍ସବାରୁ ପଳ ବୋଲିବାକୁ ହେବ ।
ଫୁଲବଲୁ ଟିମରେ ନାମ ଥିଲା ଥତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ କେବେହେବେ
ତାହାକୁ ଖେଳିବାକୁ ହୋଇନାହିଁ—କେବଳ ବର୍ଷକୁରୁପେ
ସମୟ ଅତିବାହୁଦର କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ମାତି ବୈଶର
ସେବାରେ ଦିନ କଟିଯାଇଥିଲା ।

କଲେଜରେ ଏତିବା ସମୟରେ ଏପରି ଘୋରରେ
ଭେଟିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଗାନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧି ଥର
ତଥା କରିଥିବ କି ନାହିଁ ହନ୍ଦେହି । କିମ୍ବା ଆର ଅତି
ନାହିଁ । ତାହାର, କବିବଳ, ଭରନାନ ଯେପେ ପ୍ରକାର
ଅଳ୍ପ, ସବୁ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଯଦି ଏ ସବୁ ଦ୍ୱାରା
କରିଯାଏ, ତାହାହେଲେ ବୋଧ ହୁଏ ରମାର ପେଟରେ
ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟରକମ ତାତ୍ତ୍ଵବିଜ୍ଞାନ ପିଟି ଯାଇଥିଲା ।
ସେ ମଧ୍ୟ କୁବେନ୍ଦ୍ରିୟ, ଓହାଲିଟିମ୍ୟାର ହାର୍ଟ୍ସ୍କାରବିଜ୍ଞାନକୁ
ଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ କିଛି ପଳ ହେଲା ନାହିଁ । ମ୍ୟାଲିରିଆ
ତାହାକୁ ବ୍ୟାଧିବ୍ୟୁତ କରି ଦେଇଥିଲା । ଏପରି ଅବସାରେ

କଲେଜରେ ପାରସ୍ପରକଟେଜ ରହିବା ଅସ୍ମବ । ତାହାପରେ ସେ ଆଖ ମାସ ହେବ ମ୍ୟାଲେରିଆରୁ ଅବ୍ୟା-
ହତ ପାଇଅଛୁ ।

ତର ଅସିବାର ବେଳ କିନ୍ତୁ ଠିକ ନ ଥିଲା । ମୁହଁରୀ
ସେ ସ୍ବରୁ ପକାକୁ ଯିବାକୁ ଶାହୁର କରେ ନା । ଘରର
ସମସ୍ତେ ମଧ୍ୟ ମନା କରନ୍ତି । କେବଳ ସେ କୋଣ କବି
ଦିବ କଟାଏ । ଦିବେ ସେ ଦସିଅଛୁ, ଏହିପରି ସମସ୍ତରେ
ତାହାର ମନେ ପଢ଼ିଲ ଯେ ଆଜି ଗୋଟିଏ ବଢ଼ିବକମ
ପୂଟକଲ ମ୍ୟାଚ ଅଛି । ଟାଇକ୍‌କ୍ଲୁବ ଏବଂ କଲେଜ ଟିମର
ଫାର୍ମକେଲ ମ୍ୟାଚ ହେବ; କିନ୍ତୁ ସେ ଯାଇପାରିବାହିଁ;
ତାହାପରେ ଘରର ଗାଡ଼ୀ ପାଇବା ଅସ୍ମବ, କାରଣ
ତାହାର ବାପାକୁ ଠିକ ଶାକ୍‌ଟା ବେଳେ ଅପିପରୁ କେହିଁଠାକୁ
ସିବାକୁ ହେବ । ବଢ଼ି ମୁସିଲିରେ ସେ ପଢ଼ିଗଲ, କଣ
କବିଦ କିନ୍ତୁ ଠିକ କରି ପାଇଲ ନାହିଁ । ଏପରି ମ୍ୟାକଟା
ସେ ଦେଖି ପାଇବ ନାହିଁ । ବୁଲିଯିବାର ମଧ୍ୟ କ୍ଷମତା ନାହିଁ ।
ଘରେ କହିଲେ ଯିବାକୁ ଦେବେ କି ନା, ସନ୍ତେତ । ଏପରି
ଅବଶ୍ୟାରେ ସେ ଠିକ କଲା, ତାର, ସ୍ବରୁ ତାହାକୁ କି କହ
ବୁଲିଯିବ । ଏହା ବସି ସେ ଦୋକାନକୁ ଓଡ଼ିଲାଇ ପଦାରେ
ଆସି କବିଲା । ତାହା ପରେ ସେ ମନେ କଲା ଯେ ଘରକୁ
ଯାଇ ଟଙ୍କା କେଇ ତୁମ କର ଅସିଯିବ । ତାହା ପରେ
ଯାହା ହେବାର ହେଉଥାଏ ।

ଘରର ପାରଣାରେ କହିଅଛୁ, ଏମତୀ ସମସ୍ତରେ ତାହାର
ଥାହାର ଉମା ଦାମେ ଜଣେ ଦିଲ ଗାଡ଼ି ଚଢ଼ି ସେ ବାଟ
ଦେଇ ଯାଉଥିଲ । କୋକୁ ଦେଖି ସେ କହିଲା, କିରେ ରୁ
ମାଗକ ଦେଖି ଯିବୁ କାହିଁ । “ଆସୁଲି ଆ ମୋ ଗାହରେ ।”
ତେ ଫୁଲ ଦୂରୋଧ ପାଇଗଲ । ନଳୁ ଶୋକୁଥିଲ ଯାହା,
ଦିଲର ଦିଲରକୁ ତାହା । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାମା ଓ ଯୋଡ଼ାଏ
ଛିଣ୍ଟା ଯୋତା ମାଡ଼ି ସେ ତାହାର ଗାହରେ ଚଢ଼ି କବିଲା ।
ସେ ତାହାର ଗୋଷାକ ସହିତ ବଦଳାଇବାକୁ ପାଇଲା-
ନାହିଁ । ଯାହା ଦିନଥିଲ ତାହା ରହିଲ । ପରସା କୌଡ଼ି
କିନ୍ତୁ ଦଳରେ ନେବାକୁ ମନେ କଲ ନାହିଁ । ପଢ଼ିବାରେ
ଦେଖି ସେ ତାହାକୁ କହିଲା ଯେ ସେ ଯେପରି ତାହାକୁ
ନ ପୁଣି ମୁହଁ ଯାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିରେ ଗଜ ହେଲା ।
ତାହାପରେ ସେହି ଗୋଲମାଳରେ ସେମାନେ ଛଢାଇଛି
ହେବିଗଲେ ।

ମାଗ ଆରମ୍ଭ ହେଲ । ଖରରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ
ବିନାକା ଆରମ୍ଭ ହେଲ । ଅଣ୍ଣିଏ ମେନ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲ ।
ତଥାପି ଭୁବେଶ କାହିଁ । କୁଳାପଟା ସବୁ ଓଡ଼ିବା ହୋଇ-
ଗଲ । ତାହାପରେ ଖେଳ ଶେଷ ହେଲ, କିନ୍ତୁ କଲେଜ
ହାଇରଲ । ତାହାର ମନଟା ଶରୀର ହୋଇଗଲ । ଗୋଡ଼-
ହାତ କିନ୍ତୁ ଝାଲିଲ ନାହିଁ । ଏକେ ବେଗା, ତାହାପରେ ମନ
ଶେଷ । ତାହାର ମନେ ହେଲ, ବୋଧନ୍ତୁଏ ଜର ଆସିବ ।

ତାହାପରେ ସେ ତାହାକୁ ଶୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲ ।
ଯେଉଁଠି ଗାଡ଼ିରେ ଓଡ଼ାଇରଥିଲ, ଦେଇ ଯାଇ ଦେଖିଲ ଯେ
ତାହା ନାହିଁ କି ତାହାର ଗାଡ଼ି ନାହିଁ । ଏଥାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭାବ
ଆଗର ପ୍ରାୟ । ମେଘ ମଧ୍ୟ ଧର ଆସିଲ । ଘରକୁ କିପରି
ଅବିବ, ସେ କିନ୍ତୁ ଠିକ କର ପାଇଲା ନାହିଁ । ଏକାବେଳକେ
ତାହାର ବୁକ୍ ଲୋପ ପାଇଲ । ପବେକରେ ହାତ ଦେଇ
ଦେଖିଲ ଯେ, ଅଣ୍ଣିଏ ପଢ଼ ରହିଅଛୁ । ଏଥରେ କଣ
ହେବ ? ଭୁମେମାନେ କହିବ ଯେ ତୁମଙ୍କ ଘରର ପିଲାର
ବୁକ୍ ଏହିପର । କିନ୍ତୁ ଭୁମେମାନେ ଯାହା କହ, ରମାର
ମୁଣ୍ଡରେ ସେ କଥାଟା ମୋଟ ଗଲ ନାହିଁ ।

ରମା ଅନ୍ଧେ ଉପାୟ କିନ୍ତୁ ନ ଦେଖି ମୁଣ୍ଡିବାର
ବ୍ୟବହାର କଲା । କେବେ ସେ ବାଟ ମୁଲ ନାହିଁ । ଏହି
୨୦ ମର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ସେ କେବେହେ ଏପରି ବିପଦରେ
ପଢ଼ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଉ କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଭୁମେମାନେ
କିନ୍ତୁ ମନେ କର ନା । ସେବେବେଳେ ତାହାର ଗାଡ଼ି
ରହି ରହି ଯିବା ନାହିଁ । ଏକାବେଳକେ ତାହାର ପାଦାରି-
ଯାଇଥିଲ । ଯାହା ବରକରେ ଅଛି, ଏପରି ମନେ କରି ସେ
ତାହା ଲୁଗାରେ ଏବଂ ଛିଣ୍ଟା ଯୋତା ମାତ୍ର ବାଟ ମୁଲକାକୁ
ଆରମ୍ଭ କଲା । ଏବେ କିଣ୍ଟି, ତାହାପରେ ତେବେରେ ଦଶାରେ
କାଳ ଠିଆ ହୋଇ ବଶର ଅବସନ୍ନ । ମିଳରଟେ ତାର
ହୋଇ ଠିକ ଖାଇବି ପଢ଼ିଲ । ଏଆପାଇଁ ଛିଣ୍ଟା ଯୋତାଟ
ଦେହୁଯାକ କାରୁଅ ଛିଠାର ଏକାବେଳକେ ତାହାପର
ସାର୍ଥକାଳ ହୋଇ ପଢ଼ିଅଛୁ । ତାହା ପରେ ଏପରି ସେବ
ଯେ, ତାହା କଞ୍ଚାଗାତ । ଶେଷରେ କଣ କରେ । ପାଖରେ
ଅଣ୍ଣିଏ ଥିଲ, ସେଥିରେ ସେ “ପରମାର “ତାବୁର”
କିମ୍ବା ଶାର ଶାର ଅଗସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲ । କର ବେଗାର
ଉପାଦେଶ ପଦାର୍ଥ କିନ୍ତୁ ହେଲେ କଣ ହେବ, ସେହି “ଚନା-
ଚନ୍ଦର” ରମାର ଏପରି ସୁଖାଦ୍ୟ ହୋଇଥିଲ ସେହିପରି ରମା

ଜୀବନରେ ଖାଦ୍ୟକ କି ନାହିଁ ସବେଦ୍ଧ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ସବ ପ୍ରାୟ ସାବେ ଆଠଟାରେ ସରେ ଆସି ପଡ଼ୁଥିଲ । ଗାଠକଗାଠିକା ଥରେ ଭବି ଦେଶକୁ, କେହିଁଠି ନିର୍ମାଳ ଉଷ୍ଣଲ ଗଲି, ଆଉ କେହିଁଠି କିମ୍ବ ପଡ଼ିଆ ।

ଭାମାକୁ ଏତେ ବନ୍ଦିଯାଏ ସରେ ନ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଚିତ୍ତର । ବୁଦ୍ଧିଆଢ଼େ ଘୁବରବାକର କୌତ୍ତା କୌତ୍ତ କହୁଛନ୍ତି । ବାପା ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିଆଢ଼େ ସକଳ ନେବାକୁ ବାହାରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଭାମା ଯେ ପୁଟ୍ଟବଲ ଖେଳ ଦେଖି ଯାଇଛି, ଏକଥା କାହାର ମନେ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ । କେହିଁଠାରେ ଭାମାର ସମାଜ ନିମିଳନ ନାହିଁ । ଅବଶେଷରେ ବାପା ଯେତେବେଳେ ପୁଲିଶରେ ଖେଳ ଦେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏପରି ସମୟରେ ଭାମା ଆସି ହାତର ହୋଇଗଲା ।

ସେତେବେଳେ ଭାମାର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଅତିବତ୍ତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତରଫାର କରିବାକୁ ସାହସ୍ରୀ ହେବନାହିଁ । ବାପା ଭାମାକୁ ଘରକୁ ନେଇ ଗଲେ, ଏହି ଝୁଲକ ବାକର ଭାମାକୁ ଭଲକର ଖୋଲଗୋଛୁ ଦେଲେ । ଭାମାର ସେତେବେଳେ ଏବର ଅଗ୍ରିତକ ଯେ ଆଉ ସମାଜ ପାରାଲନାହିଁ । ମାରୁ ଶାରବାକୁ ମାଗିଲା; କିନ୍ତୁ ଭାମାର

ଭାମା ନିର୍ଯ୍ୟ ଅହାର, ମା ଭାମା ଆଶିଦେଲେ । ସେ ବରରେ ଦୂଧସାବୁ ଖାଏ । କିନ୍ତୁ ଭାମାର ସେଥିରେ ଗୋଷାଇଲନାହିଁ । ସେ ମାରୁ ଭର କିମ୍ବା ରେଷ୍ଟ ଶାରବାକୁ ମାଗିଲା । ମା ଏକାବେଳକେ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ଯେ ସାମାଜି ଦୂଧସାବୁ ଦୁଲମ କରିପାରେନା, ଭାମାକୁ କିମର ସତ କିମ୍ବା ରେଷ୍ଟ ଦେବେ ? କିନ୍ତୁ ଭାମା କିଛି ମାନନ ନାହିଁ । ସେ ଦିନ ୧୦ । ୩ ଖଣ୍ଡ ରେଷ୍ଟ, ଓ ତାତିଆଏ ତରକାଶ ଖାଇ ପକାଇଲା । ମା ତ ଏଥରୁ ଦେଖି ଗାଲରେ ହାତ ଦେଇ ବହି ପଡ଼ିଲେ । ଭାମା ଏ ସବୁ ହଦ୍ଦିବହାର କରି ଶୋଇବାକୁ ମନ । ଯାହାର ବନ୍ଦିଯାକ ସୁନ୍ଦର ହୁଏ ନା, ସେ ବିଶଶାକୁ ଯିବା ମାତ୍ରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲା ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ସେ ବେଳରେ ଛଟିଲ । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରମ୍ୟର ବିଷୟ ଯେ, ଭାମାର ସେଇ ଏକବାରେ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ପୁଟ୍ଟବଲ ଖେଳ ଦେଖି ଯିବାର ପାଇଁ ସେ ଭଲଭୁପେ ଉପରେଗ କଲା । କର୍ଣ୍ଣମାନ ସେ ରେମ୍ପମୁକ୍ତ । ଆମ୍ବେମାନେ କାହାକୁ ଧର୍ମଧାର ଦେବୁଁ, ସେହି “ଦନା-ଦୂରକୁ”, ନା ଭାବର ପୁଟ୍ଟବଲଖେଳ ଦେଖି ଯିବାକୁ, ନା ଡାକୁରମାଙ୍କରେ ଅନ୍ତର୍ଧଗୁଡ଼ାକୁ ।

ଶ୍ରୀ ବିମଳାଚରଣ ସମ୍ମ ତୌଧୂରୀ ।

ଜୀବନ ।

ନୁହେ ଜୀବନ ଅସାର ସ୍ଵପନ,
ନୁହେ ଯୌବନ ଦାଶ-ପୋଟକା;
ଜୀବନ-ନଦନ- କାନନେ ଯୌବନ-
ପାରିବାତପୁଲ ପ୍ରେମ-ମହକା ।
ପ୍ରେମ-ପୁଲତଳ ସନ୍ତୁତ-କମଳ
ଯୌବନା-କୋଳକୁ ଧରେ ସୁନ୍ଦର;
ଯୌବନ-ଦିକାର ଗଲେ ସୁନ୍ଦର ସାର
ପ୍ରେମ ଶୂନ୍ୟକାମେ ଲଜଣ ଅନ୍ତର ।
ବିଜନ ମଜ୍ବୁତ କର୍ମର ରଜମ୍ବୁ
ଜୀବନ-ବସନ୍ତେ ତାଳକ ଶାନ୍ତି;

ଲୋକେ ଏ ଜୀବନ ବେଦିବ ଗଗନ
ବୁଦ୍ଧବ ସାଧରେ ନ ରଜି ଶାନ୍ତି ।
ଖେଳବ ସାଧାରେ ବୁଲିବ ଅଭାରେ
ଶୂନ୍ୟ ନିର୍ବାଣେ ନ କର ଧ୍ୟାନ;
ମିଶିବ ମାଟିରେ ପୁଟିବ ଅତିରେ
କେତେମତେ ପିଣ୍ଡ ନହେବ ମୂଳ ।
ଜୀନ-ପ୍ରେମ ଦେନ କର୍ମ-ସଙ୍ଗ ସେନ
ସୁରଗ-ଦିବେଶୀ ଦତ୍ତେ ଜୀବନେ;
ସହି ତୋପାନ ନାପି ପରଶ
ମୁଗଳ ରୂପର ଧୂବ ସୁମନେ ।

ଶ୍ରୀ ବିମଳାଚରଣ ମିଶ୍ର ।

ସୁନିଆଁ ଭେଟି ।

କି ଦେଇ ଭେଟିବ ଅଛି

ଏ ସୁନିବସେ

ସାର ମଣି ସ୍ଵେଚ୍ଛ-ମଣି

ଧର ମିଳିଲ ହୋ ଟାଷେ;

ମୋଜ ଖୋଜ ଅବସନ୍ନ

ଦେଲିଖି ଗରୁ ଆୟୁଷେ ॥

ଭେଟ ମୂଳେ ସ୍ଵେଚ୍ଛମାତ୍ର

ପାଇବାର ଅଭିଲାଷେ । ୧ ।

ଯେ ଆସେ କେତେ ପଥରେ

(ଦେଖେ) କେହି ନାହିଁ ଅଧିକରେ,

ଦେନାର ଦୋହିଲେ ହୋଇ

ହତାଶେ ପେଇବି ଆହା !

ଏ ଜୀବନ ଏ ଶଶାର

ସବୁ ତୋ ଅଧୀକେ ଆସେ;

ଏତେ ଆଶା ହେବ ବୃଥା

(ଏବେ) ତୋହର ପଦାର୍ଥ ତୋହର

ଅରପିବ କ ସାହସେ । ୧ ।

(ସିନା) ପୂର୍ବାଚିତ କମ୍ପିଟୋଷେ;

ତାଣି ଦାଣି ଦୂଦ-ପେଟେ

(ଶେଷେ) ପାଇଲି ମୁଁ ରହ-ଗୋଟି

ଏ ଭେଟ ବିରଦିନିଆ

(ଏଣୁ) ଅପିଲ ନବ ବରଷେ । ୩ ।

ଶ୍ରୀ ଦୋଳିଗୋପନ ମହାନ୍ତି

ବି ଶ୍ରୀ ଭ୍ରମଣ ।

(ପୃଷ୍ଠାନୁଭୂତି)

ନନ୍ଦନ ଜଗତରେ ଉପର୍ତ୍ତି ହୋଇ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିଷେଧ କର ଦେଖିଲୁଁ ଯେ, ପୃଥିବୀ ସେହି ନନ୍ଦନ-ଶୁଦ୍ଧ ପେହର ଶବ୍ଦର ଦୃଷ୍ଟି ଦୃଷ୍ଟି, ତିନାଶତ କୋଟି ମାଇଲ ଅଗ୍ରପଥ ହେଲେବେହି ତାହା ବନ୍ଦୁ ପା ଦେଖାଗଲା । ସେମାନଙ୍କର ଆସନ ଓ ଭୟରକାର ବୃଦ୍ଧ ବିଦ୍ୟାନ୍ତ ଜାଗଲାକାହିଁ । ପଶାତ ଦିନକୁ ପରି ପୁଣ୍ୟବେଳେ ବୃଦ୍ଧତା, ଶନ ପ୍ରଭୃତ ଆଜି ଦେଖାଗଲେନାହିଁ । ଆୟୁମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ ଶୂନ୍ୟ ନନ୍ଦନ ପ୍ରାୟ ଦିଖିଲା । ସମ୍ମନରେ ଅଭି ଗୋଟିଏ ଭଲ୍ଲ ନନ୍ଦନ ଦେଖାଗଲା । ତାହାର କାମ ଆହୁକା ସେଷତାର । ସେହି ନନ୍ଦନଟିକୁ ଲକ୍ଷଣକରି ଅଗ୍ରପଥ ହେଲୁଁ । ଏହାକୁ ଜ୍ୟୋତିବୈଦ୍ୟମାନେ ପୃଷ୍ଠାର ସବାପେଣା ନିକଟବର୍ଷୀ ନନ୍ଦନ କୋଲି କହନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀର ଏତେବେଳେ ଅରହିତ ଯେ, ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରେବେଳେ ତାହାର ସମୀପବର୍ଷୀ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ହୋଇପାଇଲୁଁନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ନିକଟକମ ଏହି ନନ୍ଦନଟିର ଦୂରକ ଅନ୍ୟକ ସତର ଦବୁ ମାଇଲ ବୋଲି ଜ୍ୟୋତିବିଦୀ ପଢ଼ି କଲ ଧାରଣା । ପୂର୍ବ ଗତରେ ଆୟୁମାନେ ପ୍ରାୟ ସାତେ ପୁଣ୍ୟବେଳେ ତାହାର ସମୀପବର୍ଷୀ ହେଲୁଁ ।

ଏହି ଅଭନକ ବୌର ଜଗତରେ ଉପର୍ତ୍ତିହୋଇ ଆୟୁମାନେ ଗୋଟିଏ ଅଲୋକକ ବ୍ୟାପାର ସନ୍ଦର୍ଭର କଲୁଁ । ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ, କିନ୍ତୁ ଯଠାରେ ଦୁଇଗୋଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିଲୁଁ । ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟତାରୁ ଏକପଥ ସମାଧାର କୋଟି ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ମାଇଲ ବ୍ୟାପାରରେ ବହି ପରିଷକ୍ରମ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରୁଥିଲା । ଥରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରିବାକୁ ଚୌଦ୍ଧାରା ବର୍ଷ ଲାଗି । ଯୁଦ୍ଧ ଏହି ଯୁଗର ସୂର୍ଯ୍ୟର ଚର୍ଚିଗରେ ବନ୍ଦ-ପଣ୍ଡାକ ଶକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରୁଥିଲା । ଏହି ରହର ଅଧ-

ସୁଧ ମିଳିଟ ଲାଗିଲ, ମାତ୍ର ଦେହ ଆହୁକା ସେଷତାର

ବୟସିମାନେ କେତେ କେତେବେଳେ ଦୂର ସୁର୍ଯ୍ୟକୁ ପ୍ରତ୍ୟେ
କରନ୍ତି, ପୁଣି କେତେବେଳେ ଗୋଟିକୁ ଅନ୍ତ ଏବଂ ଗୋଟିକୁ
ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ହେବାର ଦେଖନ୍ତି । ଏହି ସୁରଲୟସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶରେ
ଆଜି ଆଲୋକ ବିଦରଣ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଅଧୀନୟ
ରହିଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିବାକୁ ଅତ୍ୟକ୍ତ ସୁନ୍ଦର । ଏହାର
ଦୂରବିଦ୍ୟନ କେତେଦୂର ଆଶ୍ରମ୍ୟ-ଜନକ, ତାହା କହୁବା
ବାହୁଦିଲ୍ୟ ମାତ୍ର । ଦୂର ସୁର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିକର ଆଲୋକ
କମଳାକର୍ଷିତ ଏବଂ ଅପରାତିର ଆଲୋକ ସ୍ବର୍ଗ ଦ୍ଵୀର
ଅଟେ । ଏହି ଦୂରଟି ସୁର୍ଯ୍ୟ ଚର୍ଚାଗର୍ଭୀରୁ ଗ୍ରହଶମ୍ବନ୍ଦ
ଅଧ୍ୟବାସୀ କିମ୍ବା ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ରମଣୀୟ ପ୍ରକାଶକ ଶୋଭା
ସର୍ବର୍କନ କରୁଥିଲେ, ତାହା କଳନାଶତ । ସମୟ ସମୟରେ
ପଦସ୍ଥ ପାହାଡ଼, ପବତ, ବୃକ୍ଷ, ଲଦା, ଜଳ, ଝଳ, କମଳା-
ଦ୍ଵୀରେ ରଙ୍ଗିତ; ପୁଣି କେତେବେଳେ ସ୍ବର୍ଗ ଦ୍ଵୀରେ ରଙ୍ଗିତ
ହେବ । ଅନେକ ସମୟରେ ଉଭୟ ଦ୍ଵୀରେ ସମିଶ୍ରଣରେ
ଅନନ୍ଦବ ଦ୍ଵୀର ବିଶାଶ ହେବ ।

ଆକାଶରେ ଦୂରଶ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଅପଣୀ ସୁଧୀ
ଦିଦ୍ୟମାନ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକ କାଳରେ ଆମ୍ବୋମାନେ ଏକ
ସୁଧୀର୍ଥ ଅନ୍ୟ ସୁଧୀ, ଏକ ଚାଲିଗଲିଗଲିରୁ ଅନ୍ୟ ଚାଲି-
ଲିଗଲି ଅତିକରି, ରଜି, ପାଇ, ଦୂରତ ପ୍ରଭୁତ ବିଦ୍ୟା
ପୁରୀଙ୍କେକି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଅଗ୍ରଗର ହୋଇଥିଲୁ । ମାତ୍ର
ପାହା କର୍ତ୍ତିନା କରିବା ସମ୍ପର୍କ ଅପମ୍ବନ । ଆମ୍ବୋମାନେ
ପୁଷ୍ଟ ବେଗରେ ଗଠିକର ପ୍ରାୟ ନଥ ବର୍ଣ୍ଣପରେ ସାକରିଯିବୁ
ନାମକ ଗୋଟିଏ ନଶତର ନିକଟବିରି ହେଲୁ । ଏହି
ନଶତି ଆମ୍ବୋମାନଙ୍କ ସୁଧୀର ଆସନ୍ତର ଅତେବେ ଦୂର-
ଦୂରକାର ଶୁଣ ବଡ଼ । ଏହି ଶ୍ଵାମକୁ (୧୯୩୫) ନାମକ ନଶତିକି
ଯିବାପାଇଁ ତେବେର୍ଷ ଓ ପ୍ରାୟ ନଶତକୁ ଯିବା-
ପାଇଁ ଅନ୍ୟକ ବଣ୍ଣ ର୍ଥ ଲାଗିବ । ଏବେବେଥାତ ଆଉ
ଯେଉଁ ନଶତ ଅଛି, ତାହାର ନିକଟବିରି ହେବାକୁ ପ୍ରାୟ
ଶବ୍ଦର୍ଥ ଏବଂ ତଥାପି ଦୂରତ ନଶତକୁ ଯିବାକୁ ପ୍ରାୟ
ସହିସ ବର୍ଣ୍ଣ ଲାଗିବ । ଆମ୍ବୋମାନଙ୍କ ଅଳାମ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଦୂରଗଥ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକ କରିବା ଅପମ୍ବନ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ଏକ ଶାନ୍ତରେ
ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ଦୂରବର୍ଷୀ ନଶତ ଶଳ୍ୟକୁ ଅରିଜବେଶ-
ପ୍ରକଳ୍ପ ଦେଖିଲୁ ।

ଆକାଶରେ ଯେଉଁ ଶ୍ଵାସଥ (milky way)
ଦୁଃଖ କୁହ, ତାହାକୁ ଦେଖିଲୁଁ । ଏହା ଅଗନ୍ତିର ଧନ-
ବିକ୍ୟାତ ନିଷ୍ଠର ମସି ମାତ୍ର । ଏଥର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ
ନିଷ୍ଠ ଆମ୍ବାକଳ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଛାଇ ଦୃଢ଼ତ, ପୁରୁଷ
ଶ୍ଵାସଥର ଅଗଣୀତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦିଶାକିର । ସେହି ସବୁ ସୂର୍ଯ୍ୟର
ପଦ୍ମଚକ୍ରର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଵାସଥ ଦୃଢ଼ିଗୋଟର
ହେଲା । ତହୁଁରେ ମଧ୍ୟ କୋଟି କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦିଶମାନ ।
ଉଦ୍‌ବାନଙ୍କ ସଳାଗର ସୀମା ନାହିଁ, ଅତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ !
ତାଙ୍କର ବଳ୍ୟ ଅଧିମ, ଅନ୍ତର ।

ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଣ୍ଡିତମାନେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଯେଉଁ
ଅଭିମାନ କରନ୍ତି, ତାହା ପ୍ରାଚୀନ ଦ୍ୱାରା ମନ୍ଦିରର
କିଛି ନୁହେ । ଅଧୁନା ଆମେମାନେ ଯଦ୍ବୀଳ ସାହାଯ୍ୟରେ
ଯେଉଁ ଅଜ୍ଞତ ଅଦ୍ୱୟ ବଜ୍ୟସମ୍ଭବ ଦେଖି ବସୁନ୍ତ ଓ
ପ୍ରମିଳ ହେଉଥାଏଁ, ତାହାକୁ ପ୍ରାଚୀନ ଆର୍ଥ୍ୟମାନେ ବିଦ୍ୟା-
ବଳରେ, ଯୋଗବଳରେ ବୃକ୍ଷକଳରୁ ପ୍ରତ୍ୟେଶ୍ଵରିତ କରି-
ପାରିଥିଲେ । ପୁଣଶ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉଚ୍ଛବ୍ଦ ପ୍ରେ ଲେବ, ଅଧ୍ୟ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକାରୀ ଏବଂ ଚର୍ବିର୍ଣ୍ଣ ବୃକ୍ଷାଶ୍ରମ ବୋଲି ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ
ହୋଇଥାଏଁ, ତାହା କଣ ? ତାହା ଏହି ସବୁ ଅଧିକାର ବଜ୍ୟ,
ଯାହାକୁ ଆମେମାନେ ଦୂରବାନଙ୍ଗ ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଖି
ବସୁନ୍ତ ହୋଇଥାଏଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଏହି ସରଥାମ ଦ୍ୟାଗକର
ସ୍ଵ ସ୍ଵ ପୁଣ୍ୟବଳରେ, ଭୁବ, ସ୍ଵ, ମହ, ଜନ, ଦିଃ, ସତଃ,
ବ୍ରହ୍ମ, ବନ୍ଦୋଳକକୁ ମେନ କରିବା ବିଷୟ ଯାହା ଶାସ୍ତ୍ରରେ
ପାଠ କରୁ ତାହା ଆଶ କିଛି ନୁହେଁ, ତାହା ଏହି ସବୁ
ଜଣନ୍ତି । ଅଚନ୍ତୁଶକ୍ତି ବିଶକର୍ତ୍ତା କି ସୌଭଗ୍ୟରେ,
କ ନିଷ୍ଠିତବଜ୍ୟ, ସ୍ଵର୍ଗରେ ଜାବସ୍ଥିତ କର ଆପଣାର ମହୀୟସ୍ଥି
ଶତର ପରିଚୟ ଦୋକାନ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଣଶ ଶ୍ରୀଦୁ,
ଚିହ୍ନରେ ମାନବ ଶ୍ରୀ ପ୍ରତିମ ପାଣୀ । ମାନବର କି ଶକ୍ତି ଯେ
ଅଜ୍ଞନ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଅପରିମ୍ବନ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗକେବିଶଳକୁ
କଲାନା କରି ପାରିବ ? ଓ ତର ପଢ଼ !

ଶ୍ରୀ କାର୍ଣ୍ଣମୁଖ୍ସପ୍ରସାଦ ଶାଠେରୀ ।

ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ।

(କୌପଦୀଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିବାରଣ)

ସମବିତ ହୁଅ ।

ବୁଦ୍ଧିରୀ ସତ୍ୟଭାବରେ
ଦ୍ୱାରକାଗୁରେ ଯଦୁନାଥେ ।
ଦ୍ୟୁତକାହାରେ ଛନ୍ତି ମାତି
ଦାନ ଯତ୍ତିଛୁ ପଞ୍ଚଆତି ।
ନ ଗେଲ କୃଷ୍ଣଜଗ ସାର
ଶଶୀଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ଅପାର,
କହୁଣ୍ଟ ଦେଉ କବତାଳ
ନିଷେଷ ହାରିଲ କନମାଳୀ ।
ଏମନ୍ତ ରଜ ରସ ବାଳ
ବୁଝା ତାକିରେ ଅସ୍ମିଲେ:
ସେ ତାକ ଶୁଣି ଯଦୁପଦ
'ହାତିକା ଯିବି ଶାନ୍ତି ଗତ'
ଏମନ୍ତ ରଷି ପାରବାସ.
ଶେନକିରେ ହୋଇଲେ ଉଦାସ ।
ତା ଶୁଣି ଶକ୍ତିତ୍ସୁତା
ଅଛ ରାଷ୍ଟାଳ-ତାକ୍ୟ-ଯୁଦ୍ଧ,
ମଧୁର ଉପହାସ-ବାଣୀ
ଆନନ୍ଦ-ମନକର ଶୁଣି ।
କହୁଣ୍ଟ ସହାସ୍ୟ କବନେ,
"ହାତିକା ଯିବ କି କାରଣେ ?
ହାରିବା ବେଳ କାଳ ଜଣି
ହାତିକା ଯିବ ତିରଗଣି ?
ରୁମ୍ଭେ ଚରୁବ ଶାନ୍ତାନ
ଦୁଆ କି ଦେଖୁଛୁ ମୁଁ ଆଜ ।
ହାତିକା ଗଲେ ଯିବି ସଙ୍ଗେ
ଦେଖିବ ଯାଅ କି ପ୍ରତିଗେ ।
ହାରିବା ଭୟେ ପଳାଯୁନ
କରୁଛ ନିଷ୍ଠେସ୍ତେ ମୋହନ ।"
ହସି କହନ୍ତି ତିରାଣି,
"ଶୁଣ ମୋ ଅଷ୍ଟ ପାଠଶାଖ;
ଆଜ କୌପଦ-ସର୍ବତଳେ
କୃଷ୍ଣକୁ ଧର ଆଖି କବେ;

ଦିବଶା କରେ ଦୁଃଖାସତ,
ଦେଖନ୍ତି ସତ ସର୍ବ୍ୟଗଣ ।
ଦେଖନ୍ତି ବସି ଶୁଷ ଦ୍ରୋଷ
ସରବେ ବଜ-ରତ୍ନେ ମୋନ ।
ଦେଖନ୍ତି ଧର୍ମକ ତନୟ
ଦିନକେ ନୋହିଶ ଅଥୟ ।
ଶାମ ଅର୍ଦ୍ଧନ ମାତ୍ରାକୁତ
ପ୍ରତିକ୍ଳିକବକ, ପ୍ରତିଶ୍ରୁତା
ନାରବେ ହାତଦାନ ପ୍ରାଣ୍ୟ
ପଢ଼ିଗୋର ଦାନ୍ୟେ ।
ଦେଖନ୍ତି ହୋଇ ମୁହଁମାନ
ପଦିନ୍ଦାର ଅପମାନ ।
ପ୍ରତିକ୍ଳିଲ ଲାଘନର ଭର୍ତ୍ତେ
ଦେଖନ୍ତି ପାତାଙ୍ଗ ଦୂଦର୍ବେ ।
ଯିବି ହାତିକା ଅର୍ଯ୍ୟାନେ
କୃଷ୍ଣ ର କାତର ଆହାନେ ।"
ଏମନ୍ତ କହ ଦୂଣି ଖେଳେ
ମାତିଲେ ଶଶୀକର ମେଳେ ।
ଶଶୀଏ କହନ୍ତି "ହେ କାତ !
ଏ ତବ ବିରୂର କେମନ୍ତ ।
କଷାର ଏ ବିପଦ ସର୍ବେ
ନିଷ୍ଠିତ ହେଲ ହେ କେମନ୍ତ ?
କଢି ନିଷ୍ଠୁର ଦୁରୁଗ୍ରହ
ଦୁଦୟ ସିନା ଦାମୋଦର ।
ନାସାର ମାନ ଅପମାନ
କାହିଁ ବୁଝିବ ହେ ପାଶାଶ ।
ତବ ଆଶ୍ରିତା ମାଜିଷେମା
ସଦା ଭଜେ ସେ ପାଦ ବେନି,
ତାକୁ ବିପନ୍ନା ଜାଣି ଶୁଣି
କେମନ୍ତେ ରହିବ ହେ କୁନି,
ରୁମ୍ଭ ବିନା ନ ଜାଣେ ଆଜ
ତାକୁ ଦେବତା ଅପମାନ ।"

ହୁଁ କହୁନ୍ତି ତାତବାସ
ପଣ୍ଡକୁ ଦେଇଶ ଆସାଏ ।
“ଦୃଷ୍ଟକୁ କରିବ ଉବାର
ସେ ବେଳ ହୋଇନାହିଁ ତାର ।
କହୁଛି ଶୁଣ ସତ୍ୟବାନ
ଆସନର୍ଥ ହୋଇ ବାମା
ସମ୍ମାତି ଶ୍ରୀଅଜନ-ବସନ
କରଇ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ ।
ଦୁଇଲ କରେ ତୃତୀକରି
ବସନ ଧରିଛୁ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ମୋତେ ତାକର କାହିଁପାଇଁ
ମୁଁ ତ ତା’ଜାଣି ପାରୁବାହିଁ ।”
ଏମନ୍ତ ବସି ଖେଳେ ମନ
ନିର୍ବିନ୍ଦୁ କଲେ ଶାମିଯନ ।
ପଣ୍ଡା କହୁନି “ମହାବାହୁ !
କିବା କରନା କାହା ଆର,
ଦୂର କାମିନା ବସ୍ତାନଳ
ଓହାରେ ସୁରୁଷ ପ୍ରକଳ;
ଯଥା ଶକ୍ତି ପ୍ରମାଦାର
କରଇ ଅବଳା ପାହାର,
ଏଥାର ଦେଖି ବେରିପାରେ
ବୁଝି ମୁଁ ନ ପାରେ ସମ୍ପାଦେ ।
ପଢ଼ି ଏ ମହାଦୋର ଦାୟେ
ରଖ ହେ ତାକେ ଯଦୁବାସେ ।
ବଢ଼ ପାଶର ଦ୍ୱୟା ତକ
ବନ୍ଧୁତ୍ୱ କଠିନ ମାଧ୍ୟମ ।”
ଏମନ୍ତ କଥା ରଖି ଦେଲେ
ଦୁଣି ଦୌର୍ଘୟର ତାତ ଦେଲେ ।
“ଆସ ପାଦବ-ଚନ୍ଦ୍ରମଣି
ରଖ ହେ ତ୍ରୁଟି ସବ ଦୂରଶି ।
ପାଣ୍ଡବ ବଧୁ ରଖ ଆସି
ଏ ଦୃଷ୍ଟ ପାମରେ କିକଣି ।
ମୋ ସ୍ଥାମାଗଣ ଚଦିପଣି
ଥିବା ନ ଥିବା ପ୍ରାଣେ ଜାଣି ।
ଆସ ବହୁନ ଶାମିଯନ
କର ସମା ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ ।
“ଦୁଃଖ ନିବାର ସନ୍ତ ପାତ୍ର
ଦୁଷ୍ଟ ନିବାର ସନ୍ତ ପାତ୍ର ।”

ଏ ଶାସ୍ତ୍ର ବାଜ୍ର୍ୟ ଯେବେ ସତ୍ୟ
ଆସି ରଖ ମୋ ମହାତ୍ମା ।
ଅବଳା ଦେଇଦ୍ଵାରା ଦିଅ ବଳ,
ଦୁ ନାଥ ତରମ ସମ୍ମଳ ।
ହେ ନାଥ ଶାକ୍ଷ ଲଜ୍ଜନ
କର ମୋ ଲଜ୍ଜା ନିର୍ବାରଣ ।
ହୋଇ ମୁଁ କୁଳ ସୀମନ୍ତରେ
ଦ୍ୱାବ-ରାଜେନ୍ଦ୍ର - ନନ୍ଦମା
ହୋଇ ପାଣ୍ଡବ କୁଳ-ବଧୁ
ଅକାଥା ହେଲିଟିକ ବନ୍ଦୁ
ଏ ରତ୍ନ୍ ବଳ ବିଦା ଦୁଃଖ
ଅଛଇ ଆଉ ଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖ ।”
ଏମନ୍ତ କହି ଏକହାତ୍ମ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଦେଖିବେ ପ୍ରଧାର
ଅପର ହୃଦୟ ବସ୍ତ ଧର
ଶ୍ରୀ ଅଜନ-ଆବୋରେ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ହୁଁ କହୁନ୍ତି ରମାପଦି
“ ହୃଦୟର ଅଛଇ ଶକନି
ଦେବେ କିପାଇଁ ଦାନ ଦାନ
ଦାନ କରୁଛ ଉଚୁଠନ ଏ ।
ମୋତେ ତାକୁଛ ଗୌଣଗୁବେ
କେମନ୍ତ ଯିବି ଗୋ ସେ ଠାବେ ?
ଏମନ୍ତେ ପରହାଏ ତାକ
ଶେଷେ ମୋତେ କି ଦେବ ପାକି ?”
ଏମନ୍ତେ ବାଣନେ ଶ୍ରୀହରି
ବୁଝିଲେ ବୁଝିଶା ସୁନ୍ଦରୀ ।
କହିଲେ “ଶଠ ଚତୁର ମଣି
ରଖ ହେ ପାଣ୍ଡବ-ରଶା;
ନକର ମଠ ପାଥ ଯାଏ
ପ୍ରତି କପଟ ପଦୁଷ୍ଟେ ।
ଆହୁରେ କାନ୍ଦର ତରୁଣି
ତବ ମହିମା ମନେ ବୁଣି,
ନରଶ ଯେବେ ପାଣ୍ଡବର
ଲଜ୍ଜା ନିବାର ଯଦୁବାର,
ସମା ସାଧୁର ଅପାମାନ
ହୋଇବ ଦେବେ ରଶଦାନ ।
ସମାବୁ ନାହାର ଲଜ୍ଜନ
ନାଥ କି କରଇଛ କାମନା

ପାଶବ-ଶକତର ଜମ୍ବୁ
ହେଲେ ଦଢ଼ିବ ପାପାଶମ୍ବୁ ।
ପାପ-ପ୍ରଶ୍ନମ୍ବୁ ଧର୍ମ'ଗ୍ରାନି
ଫୁଲ ଏହା ତ ଅଛ କଣି ।
ଦେବ କିପାର୍ଦ୍ଦ ଯଦୁବାର
ଦ୍ରୋପଦୀ ଡାକକୁ ବଧାର ?”
ଏମନ୍ତ କାଳେ ସନ ସନ
ଟଳିଲ କୃପା ସିଦ୍ଧାସଥ ।
ତି ବାହୁ ଟେକ ଉଚ୍ଚ'ମୁଖେ
କୃଷ୍ଣ ଡାକଲେ ଅତ ଦୁଃଖେ ।
“ଆସ ହେ ଧୂ-ବ-ଦିଶାରଣ
ସୁବାମା-ଦାରିଦ୍ର୍ୟ-ରଜ୍ଞନ
ଆସ ପ୍ରହାଦ ରକ୍ଷାକାରୀ
ଆସ ହେ ସୁଦର୍ଶନଧାରୀ ।
ହେ ନାଥ କ୍ରମାଣ୍ତି କରତା
ଦିଲାଚମାନ ରୁ ସଥା,
ଉଦୟ ହୋଇ ସର ସୁଳେ
ଆଶ୍ରୟ ଦିଅ ପଦତତେ ।
ଉକତ ପ୍ରହରାଦ କାଳେ
ସଥା ପୁଣିକ ପମ୍ପ ଦାଳେ
ଉଦୟ ହେଲେ ନରହର
ଭକତ-ମାତ୍ରା ପୁଣୀକର ;
ଦେବନ ଆସି ଦକ୍ଷାସ୍ତ୍ର
ମୋତେ ପାମର ହୃଦୀ ଦାର
ଶ୍ରୀପାଦ ପଦ୍ମେ ଦେଇ ପ୍ରାନ
ଉଖ ହେ ଦାପୀର ସମ୍ମାନ ।
ନ ରଖ ଯେବେ ନନ୍ଦବଜା
ଅବକା ମୃତ୍ୟୁ କାଟ ମଳ ।
ଉଖ ବା ନରଶ ଗୋପାର୍ଦ୍ଦ
ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ ମୋର ନାହିଁ ।”
ଏମନ୍ତେ ଦୂର ଭଜ ଫୋଲ
ହୃଦ-କପାଟ ବେଶେ ଖୋଲ
ଲବ୍ଧା ସରମ ନାଶ ଧର୍ମ
ହିତ ଅଛି କରୀକମ୍ପ
ଅନ୍ତର କର ଦୂରକରେ
ସମର୍ଥ ମୁଗଳ ପଦ୍ମର,
ହୋଇଶ ନିତାନ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳ
ଡାକଲେ ରଖ ଆଦିମୂଳ

ଭର୍ତ୍ତିଲ ବୋଲ ଦୟା ମୟୁ
ବଣିଲେ ବଚନ ଅର୍ପୁ ।
କହିଲେ “ଦେଖ ସଦାଶମା !
ମୋତେ ନିର୍ଭର କର କାମ
ଦିବନ ତାଳେ ଅତ ଦୁଃଖେ
ଦ୍ଵିତୀୟ ଟେକ ଉଚ୍ଚ'ମୁଖେ ।
ଆସ ନିର୍ଭୟା ଆର କୋହି
ତାଳକର ନିବଶୟ ହୋଇ
ଅନ୍ୟ ବଦସା ପ୍ରତିଲଙ୍ଘି
ମୋତେ ଡାକର ମୁଠପାଶି
ମୁଁ ତାର ଶୁଣିଲ ପୁହାର
କେଲଇ ତା ଲବ୍ଧ ନିବାର
ଯାଇଶ ଯୋଗାର ବହନ
ପରାତ୍ମ କରି ଦୁଃଖାସନ,
ଦେଖି ତକନ ହେଲ ଅତି
ବବର ଭନୁମତୀ-ପତି ।
ଦୃଷ୍ଟାକୁ ଦୟ କର ଦାନ
ବର୍ଷିଲ ସନ୍ଦର ସମ୍ମାନ ।
ଦୃଷ୍ଟାର ତାଳେ ଅନ୍ୟମନା
ଧରି ମୁଁ ଏ ନୁହେଁ ଛନନା ।
ଦୁଃଖେତ ସବଦା ହାରର
ଏ କେବେ ନୂଆ କଥା ସହ ?
ଅର ନ କର ଗୋ ଗଞ୍ଜନା
ଶାବଦ-ଶଶାଳ-କଦନା ।”
ଏମନ୍ତ କହି ରଷ-ରଷ
ମୋହିଲେ ମହାଶୀ ସମାଜ ।
ବିମଳାରୂପିଣୀ ପୁରୁଷୀ
କହନ୍ତି ଅମୁତବଜଣି,
“ରେ ନାଥ ଉକତରକଷଣ !
ତୋ କୃପା ଆମ୍ବଦ ସମ୍ମଳ
ସେ କୃପା ଦିନା ସବକାଶୀ
କାହାଙ୍କ ଅନ୍ୟ ବଳ କାହିଁ ।
ସେ କୃପାବଳେ କଲୀରୂପୀ
ଦାସୀ ଏ ସିନା ଶ୍ୟାମଶିଶୀ ।
ଅମୁର ଜମ୍ବୁ ସରକୟୁ
ତବ ଲଜ୍ଜାଟି ଅପାଶମ୍ବୁ ।
ଦୂରେ ତ ବନ୍ତ ପ୍ରାସାଦନ
ଭର୍ତ୍ତର ଗୌରବ କର୍ତ୍ତନ

ମନାମ୍ଭି, କରୁ ପାଶେ ହାର
 ଲୁଗୁ ଦୁଆ ଶ୍ରାଚତିଧ୍ୟାମ୍
 ରୁମ୍ଭେ କ ହାରିଲେ ତସ୍ତବ୍ରାରେ
 ହୃଦୟକୁ କେ ହୁଏଇ ତାରେ ।
 ଯାହାଙ୍କ ଭୁକୁଟି କଟାଯେ
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦାହ ପାହ ଦାବେ ।
 ପାଙ୍କୁ କେ ହୁଏଇ ନାଥ
 ଯାକ ଆଦେଶେ ଅତ୍ୟାତ
 ହୃଦୟ ନଖିଳ ଭୁବନ;
 ରବ ଶଶାଙ୍କ ଅଗଣନ
 ଯାହାଙ୍କ ଶକ୍ତି ଆଶ୍ରୟ
 ହୃଦୟ ଗର୍ଭେ ଛାଇବାର ।
 ଯାହାଙ୍କ ପଦ ଲୋମକୁଷେ
 ବିଶ୍ୱ ବିବଜେ ପୁଣେ ପୁଣେ,
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମାଳ ହୋଇ
 ବିରାଟ ଦେହେ ଅଛି ଶୋଇ,
 ସେ ଶକ୍ତ ଧର ଭଗବାନେ
 ଅଣ୍ଟ ପରୁଷ ପ୍ରଧାନେ
 କେ କଣି ପାରେ ନନ୍ଦବଳା
 ଅମ୍ବେ ତ ଦହନେ ଅବଳା ।
 ତଜକୁ ଏବେ ଲୁହୁରି
 ପ୍ରକାଶ କ କର ଶ୍ରାଦ୍ଧର,
 ଛଳ ବଚନେ ସବଗ୍ରାସ୍
 ଦାସୀଙ୍କି ନ ଦିଅ ଭୁବର ।”
 ବହନ୍ତି ତତ୍ତ୍ଵ ସମ୍ବନ୍ଧମା
 ଅମୁକମୟୀ କାକ୍ୟଧାମ ।
 ଭୁବଳେ ବାଗ୍ବେଶବୁଦ୍ଧିଶା
 ସୁରଜ-ବ୍ୟଙ୍ଗ-ବିନୋଦିମା ।
 “ ହେ ଭାଗ୍ନି, ପୁଣ ଏହାକର
 ସତ୍ୟ ଯା କହିଲ ନିକର;
 ମାତ୍ରକ ପ୍ରରେଦ ଏତକ
 ସଦା କରନ୍ତି ଅମାତକ;
 ଅଗାକ ବିପରୀତ ସାତ
 ଅନୁ ସହିତ ନନ୍ତ ନନ୍ତ ।
 ସାଧନ୍ତି କର୍ମ ଭୟକର
 ଏକ ବିଶ୍ୱ ନାଥକର ।
 ତୌର ସଜନେ ତୌରେଁ ମାତି
 କହୁଅଜର ହୋନ୍ତି ସାଥା;

ନବରେ ଅଣ୍ଟି କର ନ୍ୟେ
 ନିବାଶ ଲୁଗି ହୋନ୍ତି କ୍ୟେ;
 ସଂକବେ ବିପଦ ରାତାର
 ପଣ୍ଠି ପା କୌଣସି ଲିପର ।
 ବିପ ବା ତହିଁ ହୁଏ ଲଭ
 କହନ୍ତି ତକ ପଦୁନାର ।
 କଷ୍ଟାର ଏ ବିପଦମାତ
 ତାଙ୍କର ରିଆଣଟି କାଶ ।
 ତଥି ପଣକୁ ଅଢ଼ିଗ୍ରୟ
 ଭବତ ପ୍ରବ-ପୂତି-ପ୍ରୟେ ।
 ଅବଳା ବାନକୁ କଷଣ
 ବୃଥାରେ ଦେଲି ପ୍ରାଣଧନ ।
 ଦେଲକୁ ଯେବେ ଲାଙ୍ଘାର
 ତେବେ କିପାଇଁ ନରହର ।
 ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଗଲ କୁବି
 ଯେସନ କରୁଣାର ଛବି ।
 ଏହା ମୁଁ ଦେଖି ନତିପତ
 ବଣା ତୁଥେ ଯଦୁପତ ।”
 ଶୁଭିଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଲୁଣଧାମା
 କହନ୍ତି ଶଶ ସତ୍ୟସମା,
 “ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ଲକ୍ଷା ବୋଲ ଯାହା
 ସ୍ଵକାଶୁକ୍ରି ବିଭବାହା,
 ସେ ନିତ୍ୟ ଲାକାର ମଧ୍ୟେ
 ଜିଗର କିଳନୀ ବୁଝସ୍,
 ବୁଝି କ ପାରେ ସୁତରୁର
 ସେ ଲାକା-ରହସ୍ୟ-ମଧ୍ୟ ।
 ସେ ଲାକା ରହସ୍ୟ ନିମ୍ନ
 କେନ୍ଦ୍ରେ ବୁଝିବୁଁ ଆମେ ମୁହଁ ।”
 ଏମନ୍ତ କୋଷ୍ଟ ସଶାଜର
 ବଚନ ସରଳ ମଧ୍ୟର ।
 ଶୁଣିଶ ଅଷ୍ଟ ପାଟବାଣୀ
 ସଂଦେ ହୋଇଶ ଯୋତିବାଣି
 ଗଦିଗଦ ବଚନେ ସରଫେ
 ପ୍ରୋକ ବଜିମ ମୁଣ୍ଡି ଆମେ ।
 ପ୍ରବଳେ ପ୍ରେରତିର ହୋଇ,
 “ଠଣ ସୁନ୍ଦର ବୁଝ ମୋହି ।
 ସେ ଲାକା ଆମ୍ବେ ଶ୍ରୀ ନାରୀ
 କାନ୍ତି ବୁଝିବୁ ଦଇବାର ।

ଚିବ ଏ ମାହା ମାୟାଧର
ଅଛଇ ବାନ୍ଦୁକୋଣ୍ଠୋରି ।”
ଏମନ୍ତ ଭାଷି ରଖିଗଲେ
ବନ୍ଦଲେ ସମ୍ମାନ ତରଣ ।
ନିଶିଳ ଘୋଷର ଆପଦ
ଯେ ଯୁଗୁ-କୋଳକନ୍ଦ-ପଦ ।
ପଶେ ରାଜୀମାନଙ୍କର
ବୁଝଇ ତିକୁର ସମ୍ମାନ
ବି ଦିଦ୍ୟ ଘୋଷ ହେଲେ ତହିଁ
ବଚନେ ଦୂହର ତା କହି ।

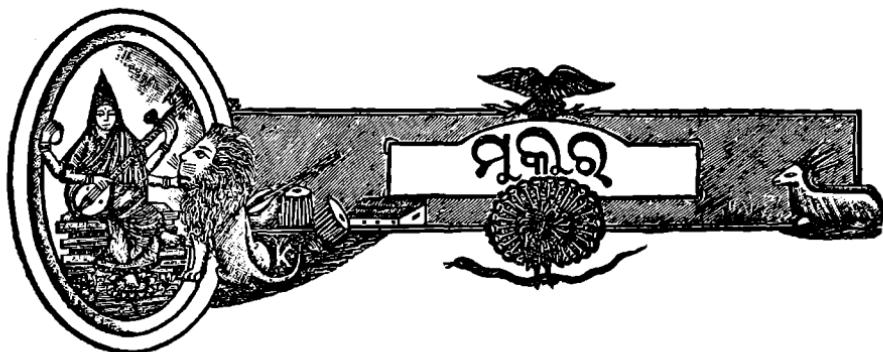
ବର୍ତ୍ତନେ ସେ ଶୋଭ ଦିଇବ
କଳ୍ପନାମାନେ ପରାବରତ ।
କରେଣ କମ୍ପୁ-ଗ୍ରାମା ଧର
ଦରଶେ ଆଲିଜନ କରି
ଦିମ୍ବାଧରଙ୍କି ଦେମରେଣେ ।
ଉଠାଇ ବସାଇଣ କୋଳେ ।
ଅମୁକୁ-ବଦନେ ଦୁମୁକ
ବହିଲେ ଅମୁକ-ବରଣ ।

ଶ୍ରୀ ନାଶମୁଖ ମୋହନ ଦେ ।

ନିକଟ ।

ନବବିଧାନ ଶଣିତ—ଆଜିକାଲ ବଜାରରେ ଗଣିତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପାଠ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକର ଅଭିନ ନାହିଁ । ଅନେକ ସ୍ଵପ୍ନକ Text book committee କ ଦାର ମନୋମାତ ହୋଇଥାଏ ମଧ୍ୟ । ତଥାପି ଏ ଦିନରେ ଦୂରନ ଉଦ୍ୟମ ଦେଖିଲେ ମନରେ ଗସ୍ତ ଆଜନ ଜାତ ହୁଏ । ଉଠିମଧ୍ୟରେ ଶ୍ଵେତ ଦାଶରଥ ପାଣିତାମ୍ବୁ ବ, ଏ, ବ; ଓ ମହାଶୟୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରାଦେଶୀୟରୁ ଆବର୍ତ୍ତ କର ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଶ୍ରେଣୀର ପାଠୀପଦ୍ଧାରୀ ଗଣିତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପାଠ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକାମାନ ପ୍ରଫେନ୍ଦ କର ପ୍ରକାଶିତ କରିଥାଏନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପ୍ରତୀତ ଦିଗ୍ବ୍ୟାପ୍ତିକ ନବବିଧାନ ଶଣିତ Text book committeeଙ୍କ ଦାର ପାଠ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକରୁଷ ମନୋମାତ ଦୋକାନ୍ତରେ ସିଲେକସନ୍ ଦିହିରୁଚି ବିଷୟ ଆବୋ ନାହିଁ । ଦୁଃଖ ଗଣିତ ପରି ନାରସ ବିଷୟକୁ ଚାକ୍ରକର୍ତ୍ତକ କରିବା ବିଷୟର ସେ ଦୂର୍ତ୍ତ କର ନାହାନ୍ତି । ସେ ନିଜେ ଅଭିନ ଶିକ୍ଷକ—ଗଣିତରେ ତାଙ୍କର ସୁନାମ ଅଛି ମଧ୍ୟ । ମାକସାକ ତଥା ପଶାକିଆ ଗଣିତଶାସ୍ତ୍ର ମେରୁଦଶ, ଏ ବିଷୟ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟେ ଉପରଥି ଭରି ତାଙ୍କ ସ୍ଵପ୍ନକରୁତିକରେ ଦୂର୍ତ୍ତ ସଦିଦ୍ୟବାର କରିଥାଏନ୍ତି । ଆମ୍ବେମାନେ Syllabus ସହିତ ଛାତ୍ରଙ୍କ କର ଦେଇଥିବୁଁ ଯେ, ସମ୍ମାନେତିତ ସ୍ଵପ୍ନକରୁତିକରେ ଗ୍ରେମାନକର ଅନଧୀତରେ କୌଣସି ବିଷୟ ନାହିଁ । ନିମ୍ବାଧାମିକ ପ୍ରାଦେଶୀକ ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ଗଣିତ ସ୍ଵପ୍ନକରୁତିକରେ ମନୋମାତ ହୋଇଥାଏ, ସେଥରେ ଅନେକ ଅଭାବର ଶେଷର ଦେଖି ଆମ୍ବେମାନେ ମର୍ମିତର ହୋଇଥାଏ । ରାଜାଙ୍କ ମୁଦ୍ରାପରିମାଣ ଦ୍ୟ ଓ ଟଙ୍କା ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢାଯିବା କଥା; କିନ୍ତୁ ପାଠୀଗଣିତ ସହିତ ପ୍ରଶ୍ନମାଳା (Macmillan & Co.—Pages 72 and 73) ଓ ନି: ପ୍ରା: ଗାଠାଗଣିତ (ବାମକୃଷ୍ଣ ଓ

ବାମକୃଷ୍ଣ ପଢିଗୀବୁଦ୍ଧି—Page 10) ରେ ଏହି ବିଷୟର ଉଦ୍ୟମ ଦେଖାଯାଏ । ଦୁଃଖ ସୁନା କଷା, ମୟା କରି କଷା, କାଳ କଷା, ପିରିକ କଷା, ଧାନ୍ୟ କଷା, ଭୁମି କଷା—Syllabus ବ ହି ଭୁବ୍ର ତ ବ ପ ମ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ପାଠୀଗଣିତ ଏବାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନମାଳାରେ ସେସବୁର ସାକ ଅଛି । ନଳ କାଣାଳ ସ୍ତ୍ରୀମ ଓ ଅଞ୍ଚଳ ଶେରାର ଉପଯୋଗୀ ବିଷୟ ହେଲେ ସୁନା ବର୍ଧମାନ ନିମ୍ବାଧାମିକ ପାଠୀଗଣାନକରେ ପ୍ରକଳନ ସ୍ଵପ୍ନକରୁତିକରେ ଦୂର୍ତ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତ ଓ ବର୍ଷମୂଳ ବିଷୟ ନିମ୍ବାଧାମିକ ପାଠୀଗଣାଲ ପ୍ରଦେଶମାନକ ବୋଧର ଅଗମ୍ୟ ହେଲେ ସୁନା ନିଃ: ପ୍ରା: ପାଠୀଗଣିତର (ଗରବତୁ ଓ ଶତଙ୍କୀ) ଏଥର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥାଏ । କରି ଜରିବ ନଳ, କୁଟା, ବରଜ, କିମ୍ବରିଦୟ—ଏ ଗୁଡ଼ିକ Syllabus ରେ ଶୋଇ ଆମ୍ବେମାନେ ପାଇଲୁ କାହିଁ; ଅଥବା ଏ ଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ବାଧାମିକ ପାଠୀଗଣାନକରେ ଅବାଧରେ ପଡ଼ା ଯାଇଥାଏ । ବର୍ଷମାନ ଦେଖାଯାଇ, ସିଲେକସନ୍ ଅନୁରତ ସମ୍ପତ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ପାଠ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକମାନକରେ ଅଛି କି ନାହିଁ । ବାଧାର ବ୍ୟବହାର, ଏକର ଓ ଯାମାୟ ମାପ ସହିତ ହିଁର ସମ୍ବନ୍ଧ, ଶ୍ରେଣୀର ବିଧା ଓ ସେଇ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ମେକମିଲକ ସ୍ଵପ୍ନକରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଗରବତୁ ଓ ଶତଙ୍କୀର ସ୍ଵପ୍ନକରେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ବାହି ବସିଲେ କମ୍ବକାଳ ବାଳ । ଆମ୍ବେମାନେ Text Book Committee କୁ ଫେରୁ, ଉପରେ ସ୍ଵପ୍ନକରୁତି ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଠ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକରୁଷ ନିବାରିତ ହେବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦିଲେବସ ପ୍ରତି ଦୂର୍ତ୍ତ ଦିଆଯାଇ ଥିଲା କି ? କେତେକ ସ୍ଵପ୍ନକ କେବଳ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ Text Book Committee ଦାର ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ସଜ୍ଜା ପ୍ରାଦେଶୀକମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ବିଷୟ ନୁହେ କି ? ଆମ୍ବେମାନେ ଏ ବିଷୟରେ କର୍ତ୍ତୃପରିଷଦଙ୍କ ଶୁଭଦୂଷ୍ଟ ଆକର୍ଷଣ କରୁଥାଏ ।

୧୯ ଶତାବ୍ଦୀ । }

କାନ୍ତି କ ।

{ ୭୮ ସଂଖ୍ୟା

ରାଷ୍ଟ୍ରପୂଣ୍ଡିମା ରାତ୍ରିର ଚନ୍ଦ୍ରଦର୍ଶନେ ।

ସ୍ଵାଗତ, ସ୍ଵାଗତ ଦେବ ସୃଷ୍ଟି ଜଳାକର
ସୁବର୍ଣ୍ଣଲ ଭୂବନ-ମୋହନ-ଦେବଧାସ୍ !
ଅତ୍ସି ପ୍ରଣମେ କଟ ମର ଜଗତର
ସେନା ଦେହ ଶ୍ରୀତବଣେ, ବିଶ୍ଵମନୋହାର !

ସାଜିଛ ତ ବେଶ ଆଜି ବଢ଼ ବାହାରଥା !
କମ୍ପୁଅଛୁ ସିନ୍ଧୁ ତେଣୁ ଆକନ୍ଧ-ଭାସେ;
କମ୍ପନ ଉତ୍ତାପେ ଦୃଶ୍ୟ କୁମୁଦମ-ଦ୍ଵା,
ଉଦ୍ଧେଲିଛୁ ଶିର ସମ୍ମ ତବ ଶର୍ମ-ଆଶେ ।

ଆୟୁତ୍ତ ଦେବ ଆଜି ଜଗନ୍ନ ଦସ୍ତାର,
କାଶତ କି ହେବ ଆଜି ନଶି ଶେଷ ତାମେ ?
ଯିବ ନିଜେ କାନ୍ତି ସୁଖ ଜଗନ୍ନ କବାର;
ଛୁଟିପଟା ଆଦେୟ ସୁଖ, ଦୁଃଖ ପରିଶାମେ ।

ନଶିଥେ ଶ୍ରାବିବ ଆଜି କେବୁ ଯେତେବେଳେ,
ଅଜ ସରସ୍ଵତ ତବ ଲଭବ ହେ ହାନି;
ବିଶାଦର ଦନ୍ତପଟା ପୋଟିବ ଭୁବଳେ
କହୁଁ ନ ସରବ ସିନା କୁମୁଦମ-ପ୍ରାନ !

ନଶବ, ନଶବ ଆଉ ପ୍ରତେତା-ଶ୍ରବ
ଆମନ ଭବେଶ୍ୟ ତୋ ଅଭାବ ଉଦାର;
ଅମଜନ ତନ୍ତ୍ର ଆଉ ଦୂହ ପ୍ରାନପ୍ରଭ
ନ କରିବ ଦେବତାର ଦୁଷ୍ଟ କେବୁ ଶ୍ରବ ?

ବୃଦ୍ଧାକନେ ବୃକ୍ଷାକ ବୃକ୍ଷାକାଳା ସଙ୍ଗେ
ଆରମ୍ଭିକେ ବସ-ଲଳା ମହାମିଳନର;
ପ୍ରାତି-ସାଗରର ଆଜି ତରଳ ତରଙ୍ଗେ
ଭସିବ ହେ ଦୁଇବନ ଶ୍ରୀ ବୃଦ୍ଧାକନର ।

ଚଳେ ସ୍ଥଳେ ନରେ ଅଜ ବୁଝ, ଦୃଶ, ଲପି
ବନେବେ ପଣ୍ଡାଷୀ ଜାଟ ଓ ପଢ଼ଗେ
ଦୟାଦିବେ ପ୍ରୀତି-ହାଟ; ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ମନତା
ଦିନାମୂଳେ କଣା ପକା ହେବ ନାନାରଙ୍ଗ ।

୮

ରୁମ୍ରେ ଆଜି ଆଲୋକିବ ସେ ପାଇତି-ହାଟ
ଧକ୍ଖ ଜନ୍ମ, ଧକ୍ଖ ସୁଖି ରୁମ୍ର ତପସ୍ୟା;

ଉତ୍ସୁ ପଳାଇବ କେବୁ ଶୋଇ ନିଜ ବାଟ୍
ଜନନ ମରଣ ମଣି ଦିଶମ ସମସ୍ୟା ।

୯

ବିପଦ କବଳ କେବୁ ବିଡାର ବଦନ
ଓରାଳେ ସୁକମୀ ଦଥ ସତତ ଜଗନ୍ତେ;
ଆଟଳ ବିଶାସ ହୋଇ ଚବ ସୁରକ୍ଷନ
ଆଶେ ନିରପଦ ସିନା କମୀ-କମୀ-ପଥେ !

ଶ୍ରୀ ଉଦୟକାରୀମ୍ଭୁଷ ମହାନ୍ତି ।

ଭାଗ୍ୟ ।

“ଦୁରାର, କାନ୍ଦରେ କଣ ହେବ ? ଭଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥାଏ,
ଯାହା ଦଟେ ?” ଏକି ମାତ୍ର କହି ଦୟା-ଦଳପତ ସୁଲି-
ପଲେ । ମାତ୍ର ଏ ସାମ୍ନା ସୁଶୀଳାର ଦୁଃଖ ଲୁହ କରିବା
ଦୂରେ ଥାଉ, କରଂ ଶର୍ଦୁଳୀ ପର୍ବିତ କଲ । ତାହାର ଚନ୍ଦ୍ରକୁ
ଅଜ୍ଞ୍ଞ ଲେଖିବଧାର ବହିବାକୁ କରିଲ ।

କଲପତ ସୁଶୀଳାର ମଧ୍ୟାହ୍ନର ଅସି ଦେଖିଲେ ଯେ,
ସୁଶୀଳା ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ତ୍ତ ଦସି ହରଣ କରୁଥାଏ । ଅନାହାରରେ
ଯାହାର ସୂର୍ଯ୍ୟମର ଶର୍ଦୁଳ ଶାଶ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ।
ଦୁଃଖରେ ତାହାର ମୁଣଶୀ ମଳିନ ପଢ଼ିଯାଇଥାଏ । କନ୍ଦନ
କର କର ତାହାର ମନୋହର ନୟନଦୟ ଜ୍ୟୋତିଶ୍ଵର
ଦୋହରାଇଥାଏ ।

ତପର ସୁଶୀଳାର ସାତ୍ତ୍ଵନ ଦେବେ, କୌଣସି ଯାପୁ
ଉଦ୍‌ବନ୍ଧ ବନ୍ଧିବିଲେନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ପୁଣି ଥରେ
ସ୍ଵେଚ୍ଛପୁଣ୍ଠ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଦୁରାର, କାନ୍ଦରେ କଣ
ହେବ ? ଯାହା ସାରାବେ ଅଛି, ତାହା ନିଷ୍ଠି ଘଟିବ ।
ବର୍ଷମାନ ଯାହାକ ହୃଦୟରେ ପଢ଼ିଅର ସେଥିରୁ ମୁକ୍ତ ପାରିବ
ସହନ ଦୁହେ । ମୁଣଶୀକୁ ସୁରଦୂରାଣ ସବୁ ସେଇ କରିବାକୁ
ପଡ଼େ । ଦୁଃଖରେ ଅଧିାର ଚେତ୍ତ ମନୁଷ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦୁହେ ।
ପୈଶାୟ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦର ଗୁଣ । ଏହା ଦୁଃଖକୁ ସୁନ୍ଦରେ
ପରିଚାଳ କରେ । ବର୍ଷମାନ ବେଳା ଉତ୍ତର ଦେଖାଇଥାଏ ।
ସ୍ଵାନ କର କିନ୍ତୁ ଆହାର କର । ଦୂରଦନ ଉପବାସରେ
ଦୁଃଖ ଅନ୍ତର ଶାଶ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଆଉ ଅନ୍ତା-
ଧାରରେ ଶର୍ଦୁଳକୁ ଅଥବା କଞ୍ଚି ଦିନାହିଁ । ରୁମ୍ର ଦୁଃଖ
ଦେଖି ମୋ ମନରେ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ହେଲାଥାଏ ।”

ସୁଶୀଳାର କଣ୍ଠରେ କଥା ପ୍ରବେଶ କଲନାହିଁ । ସେତେ-
ବେଳେ ତାହାର ବନ୍ଧ ବିପଦୀ ହୋଇଯାଉଥିଲ । ମନ୍ତ୍ରିଷ
ପୁଣ୍ଠ ହେଉଥିଲ । କେବଳ ପରେ ଅଧେ ଉପରେ ଉପରେ
ସେ ଶୁଣିଯାଉଥିଲ । ସେହି ପଦ ଅଧିକ ତାହାର ମନକୁ
ଅଗ୍ରତ ସବଳାର ବିଦ୍ଵାନ୍ତଳୀ କର ପକାଇଲ । ‘ମନୁଷ୍ୟକୁ
ସୁଖଦୟ ସବୁ ଭାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼େ’ । ତାହାରେହେଲେ
ଦିନ ତାକୁ ଏକାବେଳକେ ସୁଖରୁ ବନ୍ଧ କରିବାକୁ କାହିଁକି
ସୁଖ କଣ, ତାହା ତ ସେ ଜାଣିନାହିଁ । ‘ରୁମ୍ର ଦୁଃଖ
ଦେଖି ମୋ ମନରେ କଷ୍ଟ ହେଉଛି’, ଏ କି କଥା ? ଏକ
ଅସ୍ମୟବ କଥା ? ଦୟା-କର କଣ ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖରେ ଦୁଃଖ
ହୁଏ ? ଦୟା-ର ଯାତ୍ରାନ୍ତରଦୟାରେ କଣ କେବେ ଦୟା
ଜାଗରି ହୁଏ ?

ସେଥିରୁ ହେଲ । ମାତ୍ର ଦୁଃଖିନା ସୁଶୀଳା ସୁଦରଶ
ଦୁଃଖରେ ନିଦ୍ରାପାଦିଲା । ଏଥର ଦଳପତ ସୁଶୀଳାର ହୃଦୟ ଧର
ଛାତାର ନେଲେ । ସ୍ଵାନ କରିବ ଆଣି ସୁଦରଶରେ କିମ୍ବା
ଆହାର କରିବ ଦେଲେ । ଶିଶୁରେ ଗୋଟିଏ ସୁମଜ୍ଜ୍ଵଳ
ଦରର ତାକୁ ଶୟନ କରିବ ଦୂରଜନଦୟ ସ୍ଵର୍ଗ ରଖିଲେ ।

ରୁମ୍ରଦୟ-ଅଜି ରୁମ୍ରମାନରେ ଏହେ ଧନ କାହାଠାରୁ
ଅପଦରଶ କଲ ? ଏଥରେ ତ ସୁଲୋକର ବିଦ୍ଵାନ୍
ମୂଳ୍ୟ ଅଳକାର ସବୁ ରହିଥାଏ । ଆଜି କଣ
କୌଣସି ସ୍ତା ଲେଖିବାକୁ କଷ କରିଅଛ ?

ପ୍ରଥମ ଦସ୍ୟ- ଅପଦରଶ ଆଜ୍ଞା ନମାନିବା କାହାର ସାଧ ?
ଅପଦରଶ ଯେଉଁ ଦିନ ମଣିଷ ମାରିବାକୁ ମନା କରି-

ଅଛନ୍ତି, ସେହିଦୁଇଁ ଆମ୍ବେମାନେ କାହାରକୁ
ମାରିବାହୁନ୍ତି ।

ଇନ୍ଦ୍ରଭୂଷଣ—ତାହାଙ୍କୁ କୌଣସି ଧନୀ ଗୁହରୁ ଏ ସମସ୍ତ
ଅନ୍ତର୍ଭାବ କରିଥିଲୁ ?

‘ସୁ ଦୟୁ—ତାହା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ନୁହେ । ଆମ୍ବେମାନେ ଆଜି-
ବାଳି ଏକବକମ ସାଧୁ ପାଇଛି ଗଣିଶି ।

‘ସୁ ଦୟୁ—ଆମ ଦୂରବାଣୀକୁ ଏ ଅଳକାରଗୁଡ଼କ ଠିକ୍
ହେବ । ଏହାକୁ ଦିନରେ ସେ ମୋଟିଏ ବଣିପର
ଦିଲିବେ ।

‘ଏ କଥା ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରଭୂଷଣ ହାସ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଥି ବହି-
ଗାରିଲେନାହୁନ୍ତି । ସେ ତ ବାଳା, ବଣା କିଏ ? କିମ୍ବୁମାନେ
କଣ ସୁଶାଳାକୁ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦରଶ କରିଅଛନ୍ତି ?

ଇନ୍ଦ୍ର—ତିବେ ଏ ଅଳକାର ସବୁ କେଉଁଠି ଆଖିଲ ?

‘ମ ଦୟୁ—କଣେ ଖୋର ଏସବୁ ଖୋରିକର ନେଇଥିଲ ।
ଆମେ ତାହାଠାରୁ ଏସମ୍ପତ୍ତି ଛାଇ ଆଖିଲ ।

ଇନ୍ଦ୍ର—(ହସିକର) ସ୍ଵେଚ୍ଛକୁ ଖୋର ବଳ ପଡ଼ିଲ ନାହିଁ
କଣ ?

‘ସୁ ଦୟୁ—ଆପଣ ନିଜ ହାତରେ ଏ ସବୁ ଆମ ବଣାଇଁ
ପିନାର ଦେବେ ।

ଇନ୍ଦ୍ର—ଆହୁ, ରମ୍ଭ ବଣା କିଏ ?

‘ସୁ ଦୟୁ—ଆମ୍ବେମାନେ ଏବେ ଯାହାକୁ ଧର ଆଖିଲ ।

ଇନ୍ଦ୍ର—(ହସିକର) ତାଙ୍କୁ କଣ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
ଆଖିଲ ?

‘ମ ଦୟୁ—ନଇଲେ କାହିଁକି ଆଖିଲ । ତାଙ୍କଠାରେ ତ
କିନ୍ତୁ ସୁନାରୁଥା ନ ଥିଲ ।

ଇନ୍ଦ୍ର—ରମ୍ଭେମାନେ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଯାଅ । ଧରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ।

* * * *

ସତଙ୍ଗ ହେବାକୁ ଆଉ ବେଣୀ ସମୟ ନାହିଁ । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକର
ପ୍ରକାଶ କିରଣମାଳା ନମୟଙ୍କିଣ ଦେବାକୁ ଦେଖିଲାମି ।
ରମ୍ଭେମାନେ ନିଜ ନିଜର ନାହିଁକୁ ଉତ୍ତରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ

କରିଲେ । କିମ୍ବୁମାନେ ବର୍ଣ୍ଣିବାକୁ ସକିମ ହେଲେଣି ।
ଇନ୍ଦ୍ର ଭୂଷଣ ବେଣୀ ହେବନାହୁନ୍ତି । ଦେଖିବାକୁ
ତ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର । ନିଷୟ ଭଦ୍ରଲେକର କନ୍ଦା । ଦେବେ
ତାହାର ନିଧରେ ବସେ ଅସିବାର କାରଣ କଣ ? ଦେଖାଇ
ନିଧରେ ପଢ଼ିବାର୍ଥିଲୁ, ନା ଜାଣି ଶୁଣି ଅସବଦିତ୍ୟ କରି-
ବାକୁ ଯାଇଥିଲ ? କିନ୍ତୁ କଣ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ସେତ ଆଜି-
ଯାଏ କାହାରକୁ କଥା କହିନାହିଁ । ଏବେ ନିଧରେ
କେବଳ ନିଧର ନାମଟି କହିଅଛି । ଏବେ ଆର କେତେ
ଦିନ ନାରଦରେ ରହି ? କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ତ ସେ ଆସି
ଅଧାପ୍ରଣ ହେଲାଣି । ତାଙ୍କୁ କିମ୍ବରେ ସାନ୍ତୁନା ଦିଅଯିବ ?”

“ସୁନ୍ଦର, କଣ ସ୍ବର୍ବବେଳେ ଏହିପରି କାହିଁ ଥିବ ?
ଯେଉଁ ଅବସାନ୍ତ ମୁକ୍ତ ପାଇବାର କୌଣସି ଜାପ୍ୟ ନାହିଁ,
ସେ ଅବସାନ୍ତେ ସମ୍ମର୍ଶ ହୋଇ ରହିବା କଣ ଉଚିତ
ନୁହେ ? କେତେକାଳ ଏହିପରି କାନ୍ଦୁଥିବ ?”

ସୁଶାଳା କୌଣସି କଥା କହିଲ ନାହିଁ । ଇନ୍ଦ୍ରଭୂଷଣ
ଯାର ସୁଶାଳାର ପାଶରେ ବିଶିଳେ । ଦେଖିବାର୍ଥି ସୁରରେ
ପୁନରା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, “ସୁଶାଳା, ରମ୍ଭ ନରରେ ବସି
ଅସିବାର କାରଣ କଣ ? କଣ ଜାଣି କଥି ଅନ୍ତର୍ଭାବ
କରୁଥିଲ, ନା ଦେଖାଇ ରମ୍ଭ ଏ ଦଶ ହେଲା ?”

ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ସୁଶାଳାର ବିଶେଷ ଶୋଭ ହେଲ । ପ୍ରଶ୍ନ
ଉଦ୍ଦର ଦେବ କି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ହିର କରିବାରିଲାମାହୁନ୍ତି ।
ମାତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ର ଭୂଷଣ ତା’ପ୍ରତି ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର କରିଅଛନ୍ତି,
ସେଥିରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉଦ୍ଦର ନ ଦେବାଟା ଠିକ୍ ହେବାକୁହୁନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁଶପ ପରେ ସୁଶାଳା କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ କହିଲ, “ଅସରିନ୍ତା
କାହାଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ଆପଣ ଏତେ ବ୍ୟବ କାହିଁକି ?
ମୁଁ ଯେ ତରଦୂରିଲା ।”

ଇନ୍ଦ୍ରଭୂଷଣ ସୁଶାଳାର ମଧ୍ୟ ସୁରରେ ଚନ୍ଦର ହୋଇ
କହିଲେ, ‘‘ଅନ୍ତ’’ ଅପାରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଦୁଃଖ ଟିକିଏ
ଲୁହ ହୋଇଯାଏ । ଦେବେ ରମ୍ଭେ ରମ୍ଭ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ
କରିବାକୁ ଏତେ କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ?

ସୁଶାଳା—ଏ ଦୁଃଖ ଲୁହ ହୋଇବାର ଦୁଃଖ ନୁହେ ।
ଏହା ଅସାମ—ସାମାଜିକ ଦୁଃଖ ଶେଷ ହୋଇଥିଲ, ନାହିଁ
ଦତ୍ତଭାବର ଦୁଃଖ ସରିବ ନାହିଁ ।

ଇହୁ—ମୋର ମନେ ହୁଏ, ରୂପର ଦୁଃଖ ଶେଷ ହୋଇଥାଏ ଅଛି । ଏ ଦୟାମାନେ ରୂପର ଜୀବନ ଉପର କରି ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ରୂପଙ୍କୁ ମାତା ସ୍ଵରୂପ ରଚି କରନ୍ତି । ମାତାର ଦୁଃଖରେ ସନ୍ଦର୍ଭମାନକର ଯେପରି ଦୁଃଖ ହୁଏ, ରୂପର ଦୁଃଖରେ ସେମାନେ ସେହିପରି ଦୁଃଖ ହେଉଥାଏ । ଆଉ ରୂପର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ସୁଖର ଦିନ ଆସିଥାଏ । ସୁଖକଥା ସ୍ଵର୍ଗ ଦୁଃଖର ମାତା ବଢାଅନାହିଁ । ସୁଖରେ ଦୁଃଖ କଟାଅ ।

ସୁଶୀଳା—ସୁଖ ! ‘ସୁଖ କଣ ?’ ମୁଁ ତ ଜାଣେବାହିଁ । ମୁଁ ଯେ ଆଜିମୁଁରିମା ।

ଇହୁ—ସୁଶୀଳା, ରୂପର କାହାଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ ଅଚ୍ୟତ ଉଚାରିଛି । ଜଣେ ବନ୍ଦୁକୁ କଣ ନିଜର ଦୁଃଖ କହିଲେ କିଛି ଦୋଷ ଅଛି ?

ସୁଶୀଳା—ମୁଁ ବର୍ଷମାନ କିଛି କହିପାରିବାହିଁ । ଆପଣ ଯାଆନ୍ତି, କାରି ସକାଳେ ଆସିବେ ।

* * * * *

ସୁଶୀଳାକେଳ । ଇନ୍ଦୂବାବୁ ଭ୍ରମଣ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ବହର୍ଷତ ହୋଇଥାଏ । ବିକଟେଜଣ ଦୟା ସଙ୍ଗରେ ଯାଇଥାଏ । ଅକ୍ୟାନ୍ୟ ଦୟାମାନେ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲୁଅଛନ୍ତି । ସୁଶୀଳା ନିଜ ଘୟୁକାଗାରରେ ଏକାକିମା ବସିଥାଏ । ତାହାର ଦୁଃଖ ଅଳ୍ପପରମାଣରେ ହ୍ରୁଷ ହୋଇଥାଏ । ସେ ବସିଥାଏ ।

“ଇନ୍ଦୂବାବୁ, ଏ କି ଦୟାକଲପତ ? ଏହାଙ୍କୁ ଦୟାମାନେ ଏହେ ରକ୍ତ କରନ୍ତି, କାହିଁକି ? ଏହାକର ଆଦେଶକୁ ହେମାନେ ଗୁହ୍ନ୍ତି କିମିଥାନ୍ତି କାହିଁକି ? ଏହାଙ୍କୁ ‘ରବା’ ବୋଲି ଚାକିଗାର କେତେଥର ଶୁଣିଥାଏ ; କିନ୍ତୁ ଏହି କେବେ ଦୟାଙ୍କ ହେତୁ ସ୍ନେହକରିବାକୁ ଯିବାର ଦେଖିବାହିଁ । ସେ ଦିନତ ହେମାନେ ଜଣେ ଭର୍ତ୍ତା ମହିଳାଙ୍କୁ ଅବମାନନ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବସି ଅନାହାରରେ ଯାଇନ କରିଥିଲେ । ଦୟାମାନେବ ଅର ଯେତର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ କାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତିକି କରିଥାଏ । ଏକ ଦୟା ? ଏବି କଢ଼ ଅଭୂତ । ଏମାନେ ତ ମୋର କୌଣସି ଅନନ୍ତ କରନ୍ତି କାହିଁ । ବରା ମୋର ଆଜ୍ଞା ପାଇବାକୁ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଅନ୍ୟାୟ କରିବାର ତ କେବେ ଦେଖିବାହିଁ । ଦେବତା ପାଦିରେ ଏମାନେ ଏହେ ଧନରହ ଆଶନ ଦେବତାଙ୍କୁ ?”

ଏହି ଆସି ପ୍ରହରେ ହେଉଗଲାଣି । ସୁଶୀଳା ଏହିପରି ବସି ବସିଥାଏ । ଏହି ସମସ୍ତରେ ଜଣେ ଦୟା ଆସି କହିଲ, “ମା, ଶାରୀରକ ଆସିଥାଏ । ବଜା ବୁଝି ବସିଥାଏ ।” ସୁଶୀଳା ଆଜିକାର ଇନ୍ଦୂପରମାଣଙ୍କ ପାଖରେ ଖାବ ।

୪

୧୯ ଦୟା—ଦୂଆରଣୀ କଣ ସବୁ ତିନେ ଏହିପରି କାହୁଁ ସବୁ ? ଆମେତ କେହି ମାଙ୍କୁ ସାନ୍ତୁମୀ ଦେଇଗୁବୁନଥାର । କଣ କରିବା ?

୨୩ ଦୟା—ରଜାର ତାଙ୍କ କେତେଥର ସାନ୍ତୁମୀ ଦେବାକୁ ଦେଖା କଲେଣି ମାତ୍ର, ସେବ ସେହିପରି କାନ୍ଦୁଅଛନ୍ତି ।

୨୪—ଆଜି ବେଳରୁଡ଼ି ସଶା ରଜାକୁ କହିଥାଏ ଯେ କାରି ସକାଳେ ସେ ତାଙ୍କ କାହାଣୀ କହିବେ ।

୨୫—ଶଶି କଣ ରଜାଙ୍କ ସହିତ କଥା ବର୍ଣ୍ଣା କଲେଣି ?

୨୬—ଆଜିର କେବଳ ବନ୍ଦୁ କଷ୍ଟରେ କଥାବର୍ଣ୍ଣା କରି ଅଛନ୍ତି ।

୨୭—ଏବେ ତାକର ମନ ବଦଳିପିବ ଯେ ।

୨୮—ଦୁଃଖ ଆମ ରଜାଙ୍କ ଦେଖିଲେ କେହିଁ ହୀ ସମ୍ବାଦ ହୋଇ ରହିପାରିବ ?

୨୯—ଶଶି ମଧ୍ୟ ପେହିପର । ତାଙ୍କ ଦେଖିଲେ ସୁରୁଷ-ମାନେ ବି ପୈରୀଧର ରହିପାରିବେ ଦାହିଁ ।

୩୦—ଆଜା ସେ ଯଦି ଆଶରୁ ବିଷ ହୋଇଥାଏ ?

୩୧—ଦୁଃଖ ନା । ସେଥିରେ ଯାଏ କେବେ, ଆସେ କେବେ, ବର୍ଷମାନ ତ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନୀ ଭାଙ୍ଗ ପାଖରେ ନାହାନ୍ତି ।

୩୨—କା, ସେ ବୋଧନ୍ତୁଏ ବିଷ ହୋଇନାହାନ୍ତି ।

୩୩—ଆଜା ସେ କରିବେ କିମ୍ବା ସଭିଲେ ?

୩୪—କିଛି ତ ଜଣା ପଡ଼ୁନାହିଁ ।

୩୫—ଯାହାଦେଉ ପ୍ରାଣ ଗଲେ ଦାରେ ଯିବ । ତାଙ୍କ ନିଷ୍ଠୁ ଆମ ରଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବିଷ ଦେବା ।

୩୬—କାରି ସକାଳେ ସବୁ ନାଗାପଢ଼ିବ ନାହିଁ କ ?

ସୁଶଳା—ମୁଁ ଜନ୍ମି ମାତୃପ୍ରତ୍ଯାମା । ମାତୃପ୍ରତ୍ଯାମ କିପରି,
ଜାଣେକାହିଁ । ମୋତେ ସେବେବେଳେ ପାଞ୍ଚ-
ବର୍ଷ, ମୋର ପିତା ସୁଜୀବିବାହ କଲେ । ମୁଁ
ଦୁଆ ମା’ଙ୍କୁ ପାଇବ ବୋଲି କେତେ ଆନନ୍ଦର
ଦେଉଥିଲା । ମାତ୍ର ସେ ସେବେବେଳେ ଘରକୁ
ଆସିଲେ, ମେର ସବୁ ଆଜନ କୁଆଡ଼େ ଉପରେ-
ଗଲା । ମୋର ଶ୍ରୀମତୀ ପଢ଼ିଲେ ତାଙ୍କର ଲାହି
ଡେଇଁ ବାକୁ ଲାଗିଲା । ସବୁଦେବେଳେ ମୋ ପଢ଼
କଟ୍-ଦ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୋର
ପ୍ରତୋଦିକ କାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦିଷ୍ଟ ପର ଲାଗିଲା ।
ମୋତେ ସେବେବେଳେ ଗୀରେ ସମସ୍ତେ ଭଲ
ପାଇଥିଲେ । ତିତାଙ୍କର ମୁଁ ନ ସୁନ୍ଦର-ପିରୁଳା
ଥିଲା, ମାତ୍ର ଟମାର ଦୂରକ ଜନନ ମୋତେ
ସେଥିରୁ ବନ୍ଧନ କଲେ । ବାପା ଦୂରକମ୍ପରେ
ମୋତେ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ସୁଜା ମୁଁରେ ମୋର
ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିରତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ମାତ୍ର ମୁଁ ତାଙ୍କ ବିରତକୁ ଖାତିର କରୁ ନଥିଲା ।
ସେ ମୋର ପିତା, ମୋର ଦେବତା, ସଥାରେ
ସମସ୍ତ ଆଶା ଭର ସାର ଏକମାତ୍ର ହୁଲ । ତାଙ୍କ
ବିରୁ ସେବକ ସହ୍ୟ କରିପାଇଲନାହିଁ ।
ଅଳ୍ପକାଳ ପରେ ତିତା ଉଦ୍‌ଧାମ ଦ୍ୟାଗ କଲେ ।

ବର୍ଷମାନ ମୋର ବୋଲି ସପ୍ତାବରେ ଆଜି କେହି
ନଥିଲେ । କବଳ ମୋର ବୁଢ଼ିମା । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଦେଖି
ଦିନ ବନ୍ଧନର ଆଶା ନଥିଲା । ଯାହାହେଉ, ମୁଁ ତାଙ୍କର
ପାଶରେ କାଳ କଟାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି ସମୟରେ
ସୁଶଳାଙ୍କ ମୋର ଅନ୍ୟ ଏକ ସାନ୍ତ୍ଵନାର ପୁଣି ଥିଲା ।
ସେଠାରେ ମୁଁ ତଙ୍କମାନଙ୍କ ସହିତ ମହାନନ୍ଦରେ ସମୟ
କଟାଇଥିଲା ।

କହୁଁ କହୁଁ ମୋର ବାଜୁକାଳ କଟିଗଲା । ମୁଁ ଯୌବନ-
ନିରେ ପଦାର୍ଥ କଲ । ବୁଢ଼ିମା ପାମବାସୀଙ୍କ ଯଦ୍ବର
ଜଣେ ଧନୀଲେବ ସରେ ମୋର ବିବାହ କରଇଲେ ।
(ବିବାହ କଥା ଶୁଣି ଉନ୍ନୟନଶକ୍ତିର ତମକ ପଢ଼ିଲେ) ।
ମୋର ସ୍ଥାମୀ ରୂପ, ଧନ, ବିଦ୍ୟା ସବୁ ଦିଷ୍ଟମ୍ଭରେ ପୁଣି
ଥିଲେ । ମୋ ମନରେ ବର୍ଷମାନ ସୁଖ ଆଶା ସଞ୍ଚାର
ଦେଲା । ମନେ ମନେ କେତେ ଆନନ୍ଦ କଲିବା କରି-

ବାକୁ ଲାଗିଲା । ମାତ୍ର ମୁଁ ସେବେବେଳେ ଶୁଶ୍ରାବରେ
ପଢ଼ିଲା, ମୋର ସମସ୍ତ ଆଶା ଜଣକରେ କେବଣ୍ୟରେ
ପରିଣତ ହେଲା । ଭବିଲ ଯେ, ଏ ଜନ୍ମରେ ମୋର
ସୁଖ ନାହିଁ ।

ମୋର ସେଇ ଦଶା ହୋଇଥିଲା, ମୋର ସ୍ଥାମିଙ୍କର ମଧ୍ୟ
ହେତୁ ଦଶା । କରଂ ତାହାଠାରୁ କିଛି ଅଧିକ । ବିମାତା
ଭୟରେ ସେ ସେ କି ଦୁଃଖରେ କାଳଯାଏନ କିମୁଖଲେ,
ତାହା କିନ୍ତୁ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ତାକୁ ଆନନ୍ଦରେ
ସହ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମୋତେ ହେତୁ ଯାଦନା ଭେଗ କରି-
ବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ସ୍ଥାମିଙ୍କ ମୁଖ ଶୁଦ୍ଧି ମେର ସମସ୍ତ
ଦୃଶ୍ୟ ଶୁଶ୍ରାବରେ ଥିଲା । ତିଜକ ମଧ୍ୟର ମନ୍ତ୍ରପୁଣ୍ୟ ବାକି
ଶୁଣି ମୁଁ ସୁର୍ଗପୁଣ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଆହୁର ମଧ୍ୟ
ମୋର ଗେଟିଏ ଆଶା ଥିଲା । ଧର୍ମିଙ୍କ ମୁଖ ପରେ ମୁଁ
ପୁହୁର ଅଧିକାରୀଙ୍କା ହେବି ।

ସବୁ ଆଶାପରି ସେ ଆଶା ମଧ୍ୟ ଆଶାରେ ଦ୍ୟବହିତ
ଦିଲା । ଦୁଇର୍ଷ ପରେ ମୋର ପଢ଼ ବିମୁକ୍ତକାରେ
ପ୍ରାଣଧାର କଲେ । ଅଭିନନ୍ଦ ଦୁଃଖ ଦିବିବାକୁ ଲାଗିଲା ।
ଆହୁରଦ୍ୟା କର କିପରି ଶିଶୁ ନନ୍ଦ-
କରି ? ମନରେ ଆହୁର ଗୋଟିଏ ଆଶା ସଞ୍ଚାର ହେଲା ।
ମୋର ପୁଣି ହେବେ ମୁଁ ସୁଖ ପାଇବି ।

ରଧାତା ମୋତେ ସବୁ ଦେଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ଭେଗ
କଲିବେଳକୁ ସବୁ ଛାପାର ଦେଉଥିଲେ । ପିତା, ମାତା,
ପଢ଼ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ମୋତେ କେହି ଦେଇଗି
ଦେଇଲାହିଁ । ବର୍ଷମାନ ମୋର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହେଲା ।
ତାହାର ନାମ ଦେବାକୁ କେହି ନଥିଲେ । ଦୁଃଖନାର
କୋଳରେ ଲାଗ ହେଲା ଦେବାକୁ ‘ଦୁଃଖ’ ଡାକୁ-
ଥିଲା । ସୁଶଳା ଆଜି କଥା କହିପାଇଲାନ୍ତି ।

ଭଦ୍ର—ଭଦ୍ର ବିରେଷ କଷ୍ଟ ହେଉଛି । ଆଜି ତାହା-
ହେଲେ କହିବାହିଁ ।

ସୁଶଳା—ଆପଣଙ୍କ ଆଶରେ ନ କହିଲେ ମୁଁ ଆର କାହା-
ଆଗରେ ଦୁଃଖ ଜଣାଇବ ? ମୋର ସେ ସପା-
ରରେ ଆଜି କେହି କାହାନ୍ତି ।

‘ଦୁଃଖ’ ବର୍ଷମାନ ମୋର ପେହିର ଦେବାକୁ ହେଲା
ତାହାଠାରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଆଶା ସଞ୍ଚାର କର କେତେ
ପୁଣିକଲନ୍ତା ମନରେ ସଞ୍ଚାର କଲା ।

ଅମର କୋଠାଟି ଠିକ୍ ନଗାଇପରେ ଥିଲା । ଦନେ ଆଜକରନ ମୁଁ ‘ଦୁଃଖ’କୁ ଗେଲ କରୁଥିଲ । ସେବେ-ଦେଲ ଆଉ କେହି ନଥିଲେ । ମୋର ମନ ସୁରକ୍ଷା ‘ଦୁଃଖ’କୁ ଦୁଃଖ ଦେଇଥାଏ । ଉପରକୁ ଫୋଟଫାଇ ଦେଇଥାଏ, ଧରନେଇଥାଏ ।

‘ଏହା କହୁଁ’ କହୁଁ ସୁଶୀଳାର ମୁହଁ ଶୁଣିଗଲ । ସେ ତୁମିର ପଢିଗଲ, ଲକ୍ଷ୍ମିଶ୍ଵର ଦୟମାନଙ୍କୁ ତାକ ପକାଇଲେ । ପାଣି ଆଣି ମୁହଁରେ ଦେଲେ । ବିଶଳେ; ତନିବଣ୍ଣା ପରେ ସୁଶୀଳାର ଚେତା ହେଲା ।

9

ଅନେକ ଦିନ ଅଟତ ହୋଇଗଲଣି । ସୁଶୀଳା ଦୁଃଖରେ କଳିଯାପନ କରୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଆଜିକାଲି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଜରେ ମିଳିନିଆ କଲାଣି । ସମସ୍ତେ ତାର କାହିଁକିକାପରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ସମ୍ମତ ହେଇଥାଇଛନ୍ତି ।

ସୁଶୀଳା ଲକ୍ଷ୍ମିଶ୍ଵର ନିଷଳକ ଚିରଶରେ ମୁଁ ହେଇଥିଲା । ଲନ୍ଦାରୁ ଜଣେ ଅପ୍ରକଳ ଲେକ । ବସ୍ତୁମୁଁ ୩, ୪ ରୁ ଦେଖି ହେବନାହିଁ । ଦୟାର ଅବତ୍ତର । ତାଙ୍କର ମୁଖ ପବିତ୍ରାର ଦର୍ପଣ । ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ଦିଦିତ ସୌର୍ଯ୍ୟର ଆଧାର । ପଦିତତା ମାନବକୁ ପେଣ୍ଠି ହୋଇଥିଁ ପ୍ରଧାନ କରେ, ତାହା ଦେବଦୂର୍ବିର । ସୁଫଳକର ସାଧସାଧନ ଥିଲେ ତାହା ମିଳେ ।

ଲନ୍ଦାରୁ ପ୍ରାତଃ ବୁଝିଟା ସମସ୍ତରୁ ବୁଝିଦୟା କିମ୍ବିତ ଦୂରେ ଜୟ ପୁନା ପ୍ରତ୍ଯେ କରନ୍ତି । ତୁମରେ ଦୂରୀଧାରୀ ଅଧ୍ୟନ କରନ୍ତି । ସକାଳ ଦେଲାଟା ଏହିପର କିମ୍ବାଏ । ପରି ୨ ଟା ୩ ଟା ୪ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ପ୍ରୋଟ ପାଠ କରନ୍ତି । ତିଥିରେ ଧର୍ମପୁଣ୍ୟ ପାଠକର ଦୟମାନଙ୍କୁ ବୁଝାନ୍ତି । ଏହିପର ପ୍ରାୟ ଦିନଯାକ ଧର୍ମାଲୋଚନାରେ କିମ୍ବାଏ । ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟପ୍ରିୟତା, ଧର୍ମନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ରସମ ଦେଖିଲେ ଆଶ୍ରୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଦୟମାନେ ଯେଥେ ନିରିବ ତାଙ୍କ ଆଜା ପାଇନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ବଜାର ତାଙ୍କି ।

ଲନ୍ଦାରୁଷଙ୍କ କୌଣସି ଜିନିପର ଅସବ ହେଉଥିଲା । ସେବେବେଲେ ଯାହା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା, ଦୟମାନେ ତାହା ଆଣି ଯୋଗାଇଥିଲେ । ସେ ସେବେବେଲେ ପ୍ରକୃତ ବଜାରର କରୁଥିଲେ ।

“ଶୁଣିଲା ! ଦୟମାନେ ରୁମ୍ବ ପାଇଁ ଏ ଅଳକାର ସବୁ ଆମିଥିଲା । ରୁମ୍ବ ଏହାକୁ ପିନ୍ଧିଲେ ସେମାନେ ଖୁସି ହେବେ ।”

ଅଳକାରଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ସୁଶୀଳାର ଦୟମାନେ ରୁମ୍ବ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଲେଇ ହେଲା । ସାଧାରଣତା ଅଳକାର ଦେଖିଲେ ଶୀଳେକମାନଙ୍କର ଲେଇ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ସେ ଆସନ୍ତେମ କରି କହିଲା,

“ଦୁଃଖମର ଅଳକାର କଣ ହେବ ?”

“ଶୁଣିଲା, ରୁମ୍ବ ଆଉ ଦୁଃଖ କାହିଁ । ସୁଶୀଳ ଅଧିଅଛି, ସୁଶୀଳ ସେଇ କର ।”

ଶୁଣିଲା—ଆମାବନ ମୋର ସମସ୍ତ ଆଶା ଦେଇଶ୍ୟରେ ଦରିଦ୍ର ହୋଇଥାଏ ।

ଲନ୍ଦା—କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେ ହୃଦୟ, ଏଣିକି ଅଛ ରୁମ୍ବର ଆଶା ବିପଳ ହେବନାହିଁ ।

ଶୁଣିଲା—ମୋର ମନ ବସନ୍ତରେ ସବୁ ଦିବଶୁଦ୍ଧ ଘଟଇ ।

ଲନ୍ଦା—ତାହା ବିଷୟ । ଭାବ୍ୟ ଉପରେ କାହାର ହୃଦୟ ନାହିଁ । ବିଥାପି ଲେକେ ସମୟକୁଟୀ କରି କରିଯାଉଥାନ୍ତି, ତେଣିକି ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଆୟ, ତାହା ଘଟେ ।

ଶୁଣିଲା—ମୁଁ ଯେ ବିଧବା ।

ଲନ୍ଦା—ଆଜିକାଲ ରିଶରଚନା ରୁବିଆହେ ବିଧବା କିବାହ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଶୁଣିଲା—ଆପଣ ଯାଆନ୍ତି । ପରେ ଆସିବେ ।

* * *

“ତ ଆଶ୍ରୟ ! ମୁଁ ତ ଲନ୍ଦାରୁମୁଁ କହନ୍ତି ‘ମୁଁ ବିଧବା !’ ସେ ମୋତେ ସୁଣି କିମ୍ବା ଅଜାବ ଯାଇଲେ ? ସୁଣି କହିଲେ, ରିଶରଚନା ରୁବିଆହେ ବିଧବା କିବାହ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହାର ଉଦେଶ୍ୟ କଣ ? ତାହା ରୁହା ପଡ଼ୁଥାଏ । ମୁଁ ତ ଆଜି ଅଳକାର ଦେଖିବା ଦେଇଅଛା । ତାଙ୍କ ମନରେ ଦିଶେଷ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲ । ଆଉ କ’ଣ

କରନ୍ତି ? ବିଧବା ହୋଇ କିନ୍ତୁ ଅଳକାର ପିତ୍ରନ୍ତି ?
ମୋ ସୁଖ୍ୟରେ ତ ଦିନକୁ ଦିନ ଦୂଆ କଥା ସହୁଅଛି।
ଦେଶାଯାଉ, କାଲି କ'ଣ ହେବ ।

୮

୧ମ ଦୟୁ—ଭଲ ଆଜିତ ଗଣୀ ସବୁ ଅଳକାର ସେଷାର-
ଦେଲେ । କଣ କରବା ?

୨ୟ—ରଜା କଣ ନିଜେ ଅଳକାର କେଇ ଯାଉଥିଲେ ?

୩ୟ—ହଁ, ରଜା କେତେ ବହିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ ମଞ୍ଜିଲେ
କାହିଁ ।

୪ୟ—ଶୁଲ ଆମ୍ବେମାନେ ଯାଏ” ଗଣୀଙ୍କୁ ସମସ୍ତ କଥା
ବହିବା ।

୪୯—ହେଉ ।

* * * * *

ଦୟୁମାନେ ଶୁଣିଲାର ଚରଣଠଳେ ପ୍ରଣାମ କଲେ ।
ଶୁଣିଲା ସେମାନଙ୍କର ଭର୍ତ୍ତା ଦେଖି ଆସୁଯେ ହୋଇ ପଶୁ-
ବିଲ୍ଲ, “ରୁମ୍ମେମାନେ ଏତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ଆସିଲ ?”

୫ମ ଦୟୁ—ମା, ଆପଣ ଆଜି ଅଳକାର ପିତ୍ରବାବୁ ମନା-
ବିଲ୍ଲ । ଆମ ର ଜାଙ୍କ ମନ ରେ ଗରି କଷ୍ଟ
ହୋଇଅଛି ।

୬ୟ ଦୟୁ—ଆପଣଙ୍କୁ ନିଷ୍ଟମ୍ଭୁ କାଲ ଅଳକାର ପିତ୍ରବାବୁ
ହେବ ।

ଶୁଣିଲ—ମୁଁ ପର ବିଧବା ।

୭ୟ—ରଜା କହୁଥିଲେ, ‘ଆଜିକାଲ ବିଧବାମାନେ ବିଷ
ହେଉଛନ୍ତି ।

ଶୁଣିଲ—(ହସିବର) କଣ ସବୁ ବିଧବା ବିବାହ କରିବେ ?
ଯାହାର କଷ୍ଟ ହେବ, ସେ ବିବାହ କରିବ ।

୮ୟ ଦୟୁ—କହିଲା,—“ଆମ ରଜାଙ୍କୁ ରୁମେ ବିବାହ
କରିବ ।”

ଶୁଣିଲ—ବିବାହ, ଅସମ୍ଭବ ।

୯ୟ—ଆମ ରଜା କଣ ରୁମେ ମନକୁ ଯାଉନାହାନ୍ତି ।

୧୦ୟ—(ରମ୍ଭାର ମର୍ତ୍ତି ଧାରଣକର) ରୁମ୍ମେମାନେ ସେପରି
କହିଲେ ମୁଁ ଆସୁଛନ୍ତୁ କରିବ ।

ଦୟୁମାନେ—(ଏକ ସ୍ଥରେ) ମା, ସେ କଥା ବହିବାହି ।

୧୧ୟ—ରୁମ୍ମେମାନେ ଯାଅ । ଯରେ ଆହିବ ।

* * * * *

“କଣ କରିବ ? ଏମାନେ ତ ମୋତେ ମହା ବ୍ୟାପରେ
ସକାଳରେ । କାଲିତ ରନ୍ଧୁବାବୁ ପୃଣି ଅଳକାର ସେବି
ଆସିବେ । ତାଙ୍କ କ'ଣ କରିବ ? ମୁଁ କଣ ଆଜ ଥରେ
ଦିବାହ କରିବ ? ଉଷରତନ୍ତୁ ବିଧବା ବିବାହ ସକାଶେ
କି କାରଣ ସବୁ ଦେଶାରଥିଲୁ ? ମୋର କଣ ସେପରି
କିଛି କାରଣ ଅଛି ?”

ଏହି ମମମୂରେ ଜଣେ ଦୟୁ ଆସି କହିଲୁ, “ମା, ରଜା
ଏ ବହି ଖଣ୍ଡିକ ଦେଲେ, ନିଅ ପଡ଼ିବ ।”

ଶୁଣିଲା ଦେଖିଲ ଯେ, ବହି ଖଣ୍ଡିକ ଯି ଶା ର ବହି କ
ପ୍ରଣାତ ‘ବିଧବା-ବିବାହ’ । ଆନନ୍ଦରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଲୁହିଲ ।

‘ନିଷ୍ଟମୁଣ୍ଡେ ପ୍ରକୁଳିତେ କୁବେଚ ପତରେ ପଚାରୀ,
ଅଞ୍ଚୁପରମ୍ପରା ନାଶାଣ୍ମା ଅନ୍ଧପରି ର୍ଧିଧୀମୁଣ୍ଡେ ।’

“ମୋର ପଢ଼ ତ ମରିଛନ୍ତି । ମୁଁ କଣ ବିବାହ କରିବ ?
ମୋର କମ୍ବସ ତ ଦେବଣୀ ହୋଇଲାହି । ବିବାହ କରେ
ପଢ଼ କଣ ହେବ ? ଉଷରତନ୍ତୁ ବିଧବା-ବିବାହର ତେବେ
କାରଣ ଦେଶାରଥିଲୁ, ସେ ସମସ୍ତ ତ ମୋର ରହିଅଛି ।
କଣ କରିବ ? ବହି ଦେଖିମ ସମସ୍ତାରେ ପଡ଼ିଲ ।”

୯

ଶୁଣିଲା ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ହୋଇ ଭବୁଅଛି । ରନ୍ଧୁବାବୁ
ପଛରୁ ଆସି ଘୋଟିଏ ବହୁମୁଳ୍କ ଶୁନାହାର ତାହାର
ଗଳରେ ଲମ୍ବାର ଦେଲେ । ସେ ପଢ଼ିଲୁ ଶହୁଁ ଦେଖିଲା
ଯେ, ରନ୍ଧୁବାବୁ । ଶହୁଁ ଅପଦସ୍ତ ହୋଇ ପଢ଼ିଲା
ତେବେ । ହାରକୁ ବେଳକୁ କାହିଁ ପକାଇବ ତ କାହିଁ, କିଛି
ଶିବ କରିବାରିଲାନାହିଁ । ରନ୍ଧୁବାବୁ ଏହି ଅବସର ପାଇ
କହିଲେ, “ଶୁଣିଲା, ରୁମେ କଣ ଅଳକାର ପିତ୍ରବାବୁହାନ୍ତି ?”
ଲମ୍ବାରେ ଶୁଣିଲାର ଗଣ୍ଡପଳ ପାଠଳ ହୋଇଗଲ । ସେ
ଆଜ କିଛି କହିବାରିଲବାହି ।

ଭଦ୍ର ବାବୁ ସୁଶୀଳାକୁ ସମୟ ଅଳକାର ଦିନାରୁଦେଲେ ।
ସୁଶୀଳାର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଶତରୂପ ବଜ୍ରିତ ହେଲା ।

ଦସ୍ତ୍ୟମାନଙ୍କର ଜୟ ହେଲା । ସେମାନେ ଆଗରୁ ସମୟ
ସପ୍ତବିଂଶ କଥା ଉପିଥିଲେ । ମୁଦିନ ରତ୍ନରେ ସୁଶୀଳା,
ନିନ୍ଦାଭୂଷଣଙ୍କର ବିବାହ ହୋଇଗଲା ।

୧୦

ସୁଶୀଳା ଦିନ ଆହିଛି । ଏତପରୀ ମହାନନ୍ଦରେ ସମୟ
କଟାଉଥିଲା । ଯଣକାଳ ବିଜେତା ମୁଗ୍ଧର ବୋଧ ହେଉ-
ଅଛି । ଦସ୍ତ୍ୟମାନେ ସୁଶୀଳା ମାତିଛନ୍ତି ।

ଦିନେ ଭଦ୍ରଭୂଷଣ ପ୍ରସରିଲେ, “ସୁଶୀଳା, ସେ ଦିନ ଯେ
ତୁ ସବୁ କଥା କହନ୍ତାହଁ” । କଥା କହିବା କଥା ଶୁଣି
ସୁଶୀଳାର ମୁହଁ ଶୁଣିଗଲା । ବଢ଼ିକଷ୍ଟରେ ଶୀଘ୍ର ସୁଶୀଳାରେ ବହିଲା,
“ମୁଁ ଏହିପରି ଗେଲ କହୁକିରୁ ‘ଦୁଆଖା, ମୋ ହାତରୁ ନିରାଚର
ଖେଲ ପଡ଼ିଲା । ମୋର ସାହା ଉଚିତରେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ନିରାଚର ଦେଇଁ ପଡ଼ିଲା’ ।” ତୁ ସୁଶୀଳାର ଏତବି ମାତା କହି
ସୁଶୀଳା ଭଦ୍ର ବାବୁଙ୍କ କୋଳରେ ଶୋଭିଲା । ଭଦ୍ରବୁ
ବନ୍ଦତ ଅଧିକାନୀ ଦେଇ କହିଲେ, ‘ସବ୍ୟରେ ଯାହା ଥାଏ;
ତାହା ଘଟେ, ଦୁଃଖ କଲେ କଥା ହେବ ? ସେ ରୂପର
ନୁହେ । ସେଥି ଲାଗ ରୂପ ନିକଟରୁ ଶୁଣିଗଲା ।

* * * *

“ଆପଣ ତ ଦିନେ କହୁଥିଲେ, ସେ ଆପଣ କଲେଜରେ
ପଡ଼ିଥିଲେ । ତାହାରେ ଆପଣ ଏଠାକୁ ଆସିଲେ
କିମ୍ବର ? ଆପଣ ଏ ଦସ୍ତ୍ୟଦଳଙ୍କ ସଜରେ ମିଶିଲେ
ଦାହୀକି ? ଏହାଙ୍କ ସଜରେ ରହିବା ତ କହାପି ନିରାଚର
ନୁହେ । ଏମାନେ ଯେବେବେଲେ ଧର ହେବେ, ସେବେ-
ବେଳେ ତ ଆମେ ଆପଣ ଦଣ୍ଡ ପାଇବେ । ଆହୁ ଆପଣଙ୍କ
ଏମାନେ ଏତେ ମାନନ୍ତି କାହିଁକି ? ଏମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ
ଦେଖିଲେ ତ ଦସ୍ତ୍ୟଙ୍କ ପର ବୋଧ ହୁଏନାହଁ” ।

ଭଦ୍ର—ସୁଶୀଳା, ମୋର ଗଲ୍ପ ରହସ୍ୟମୟ । ତାହା ଶୁଣିଲେ
ତୁ ମେ ଆଫର୍ୟ ହେବ ଏବଂ ମୋତେ ଦୃଶ୍ୟ କରିବ ।

ସୁଶୀ—ହଁ, କହିବକାହଁ କଥ ? ମୋ କଥା ତ ଶୁଣିବାରିଲା
ଆର କାହିଁକି କହିବ ?

ଭଦ୍ର—ମୋର ବାହାପା ଶୁଣିଲେ ରୂପର ଭାବୁ ଜାତ ହେବ ।

ସୁଶୀ—ହେଉନା । ରୂମେ ତ ମୋ ପାଖରେ ଅଛ ।

ଭଦ୍ର—ହେ,

ପ୍ରସାରକୁ ଯେ ମୁଁ କିପରି ଆସିଲା, ତାହା ମୁଁ କାଣେ-
ନାହିଁ । ମୋତେ ଯେ ପାଲିଥିଲେ, ସେ କହୁଥିଲେ ଯେ
ସେ ମୋତେ ବଶରୁ ପାଇ ଆଶିଥିଲେ । ମୋତେ ନେବେ-
ବେଳେ ” ବର୍ଷ ବସୁସ, ସେବେବେଳେ ମୋର ସ୍ଵା-
ବରେ କେହି ନ ଥିଲେ । ମୁଁ କଳିକତାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧକୁ
କଳିକର ଏମ, ଏ, ପଥୁଥିଲା । (ଏମ, ଏ, ପଢ଼ିବା
କଥା ଶୁଣି ସୁଶୀଳା ଆଶ୍ରୟେ ହେଲା) । ଏମ, ଏ, ପସାଣା
ଅଳ୍ପକରଣ ଥିଲା, ମୁଁ କଲେଜ ପ୍ରତିଲି । ତପ୍ତର ଦୂରବର୍ଷ
ହେଲା ଅସି ଏଠାରେ ଅଛି ।

ସୁଶୀ—ଏଠାକୁ କିପରି ଆସିଲା, ସେ କଥା କହୁନା ।

ଭଦ୍ର—ପରେ ଶୁଣିବ ।

୧୧

କଳିକତାରେ ଦୂରବର୍ଷ ହେଲାଣି କହ ଦୂର ପଡ଼ିଲା
ଦିନେ ଦାରୋଗା ସାହେବ ମେମ୍ ସହିତ କେଠିରୁ ବାହାରା
ପାଦାକୁ ଆସୁଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଦୂରକଣ ଯୁବକ
ପାଦ ନିକଟରୁ ଦେଖା କରିବାରୁ ଆସିଲେ । ତଥାରେ
ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦୁକର ଶବ୍ଦ ହେଲା, ଏବଂ କହଁ କହଁ
ଦାରୋଗା ସାହେବ ଭୂମିରେ ପଡ଼ି ପ୍ରାଣଧ୍ୟାଗ କଲେ ।
ଯୁବକ ଦୂରକଣ ଦସ୍ତ୍ୟବେଗରେ ଯେ କୁଅଢ଼େ ପଳା-
ଇଲେ, ତାହାର ସବ୍ରା ମିଳିଲ ନାହିଁ । ସେ ଦିନଦୟରେ
ଶୁଣିଅବେ ଅନୁଧନାକ ଲଗିଛି, ମାତ୍ର କେହିଠାରେ କିଛି
ତଥା ମିଳିବାହଁ । ମେମ୍ ସାହେବ ଯୁବକ ଦୂରକଣକର
ଦୂର ତନ ତନ ଦର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୋଟିଏ
କହ ପୁରସାର ଗୋପନୀ କରିଅଛନ୍ତି । ତଥେକିରମାନେ
ଶୁଣିଅବେ ଲାଗ ପଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ।

୧୨

ସୁଶୀ—କଣ କଥାଟା ଅଧା ରହିଲ ? ଆଉ କହିବ କାହିଁ ?

ଭଦ୍ର—ଆଉ କିଣ କହିବ ? କହିବାକୁ ବଢ଼ ଭୟ ହେଉଛି ।
ଭୟର କାରଣ କିଛି ସୁଶୀଳା ବୁଝିପାରିନାହଁ, ମାତ୍ର
ସେ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଅଥୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଭଦ୍ରଭୂଷଣ
କଥା କହିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ ।

“ମୁଁ, ଏ, ପଡ଼ିବାବେଳେ ବିମଳକୃଷ୍ଣ ବୋଲି ମୋର ଜଣେ ପରମ କରୁ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅମ୍ବାୟ ବିଗବହାର ଏବଂ ପଦିଷ କରିଛ ମୋ ମନରେ ଆଜି ପୁରା ଜାଗରି ରହିଥିଲା । ଅଧିଷ୍ଠିକ ଜମଦିର ସେ ମୋର ଗୁରୁ ବୋଲି କହିଲେ ତଳେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସଜରେ ସ୍ଵର୍ଦ୍ଧକେ ବୁଲି-ବାକୁ ଯାଏଁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ଜାନା ସମ୍ବୁଦ୍ଧକେଶ ଶୁଣେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ରତରେ ସବଧା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପ୍ରନିହାସାନଳ କରିଥିଲ । ସମ୍ମତ ପାପ ଏବଂ ଅନେକ ସଫ୍ରେ ସେ ତାହାକୁ ମନବର ଏବଂ ମହିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଦାର ଦାସେଗା ସାହେବ ଦିନେ ବିଲାଜ୍ଞାରରେ ରେଳିପଥରେ ତାଙ୍କ ପରମାର୍ଥୀ ମାତ୍ରଦେଶୀକର ସଙ୍ଗର ହୁଏଣ କରିଥିଲ । ମାତା ପତ୍ନୀଙ୍କ ପତ୍ନୀର ଏ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜଣାଇ ଏବଂ ପ୍ରତିହାସ କର୍ବିବ୍ୟ ବୋଲି ଆଦଶ କରି ଆସିଥିଲ୍ୟ କରିଥିଲେ । ପୁଣି ମାତାଙ୍କ ମୁସ୍ତିର ମର୍ମାହିତ ହେଉ ମାଧ୍ୟାଦେଶ ଶିରଶ୍ରଧାରୀୟ କଲେ ଏବଂ ଏହା ଜାବନର ଏବଂ ମହିତ ଉଚ୍ଚବନ୍ଦ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରିୟ କଲେ । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ, ଯଦି ସେ ଜାବନରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରି-ଦିପାରନ୍ତି, ତାହାଦେଲେ ତାଙ୍କ ମାନବକନ୍ତୁ ବୁଆ ।

ଦିନେ ସମ୍ବନ୍ଧବେଳେ ଆମେ ଦୁଇହିଁ ବୁଲି ମାରିଥିଲୁଁ । ସେ ତାଙ୍କ ପକଟରେ ତାଙ୍କ “ଶିଖିଲୁଁ” ନେଇଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିଥିଲ । ଯେତେବେଳେ ଆମ୍ବମାନେ ସାହେବଙ୍କ କେଠି ପାଖରେ ହେଲୁଁ, ସେ ମୋତେ କୋଠିଆଥିଲୁଁ ଟାଣିନେଲେ । ସେତେବେଳେ ସାହେବ ଏବଂ ମେସ ଭିରସ୍ତେ କୋଠିରୁ ବାହାରକୁ ଆୟୁର୍ଥିଲେ । ନିକଟରେ ଅନ୍ୟ କେତେ ନଥିଲେ । ସେ ସାହେବଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଏଁ ହତାହ କହିଲେ, “You fool, suffer the consequence of your own folly,” (ନିଜାଧ, ନିଜ କୁଟ କର୍ନ୍ତିର ଫଳ ଷ୍ଟେଗକର), ଏହା କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ମୁହି ପ୍ରମୋଗ କଲେ । ସାହେବ ତଳେ ଦଢ଼ି ପ୍ରାଣଦ୍ୟାର କଲେ ।

ସେତେବେଳେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଦଶା ଯାହା ହୋଇଥିଲା, ଶୁଣି ପାରୁଥିବ । ଆମ୍ବମାନେ ବିଦ୍ୟୁତ ବେଗରେ ମନାର ଅସିଲା । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଅସିଲ । ବିମଳକୃଷ୍ଣ ଅନ୍ଧା ଦଶର ପଳାଇଲେ । ଅବଶେଷରେ ମୁଁ ଥାଏ ଏ ସୁନ୍ଦରମନର କୁୟମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ କେନ୍ତି । ପେହି-କିନ୍ତୁ ବିମଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ କୌଣସି ଖର ପାଇନାହିଁ ।

ପୁଣିଲା—ରୁମେ ବଡ଼ ଭୁଲ କରିଥାନ୍ତି । ରୁମ୍ ହପ୍ତରେତ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ନ ଥିଲ । ରୁମ୍ରେ ସେଠାରେ ବହି ରୁମ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶତାର ସରବର୍ତ୍ତ୍ୟ ଦେଲନାହିଁ କାହିଁକି ?

ରୁମ୍—ତାହା ମୁଁ ନିଷ୍ଠିତ କରିଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ବିଦାର ମୁଁ ବିମଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମୁସ୍ତିର କାଶର ହୋଇଥାନ୍ତି । କୁୟମାନେ ମୋତ ପାଇ ଆନନ୍ଦ ହେଲେ । କାହିଁକି ଯେ ତାଙ୍କ ମନରେ ମୁଁ ଏବେ ଆନନ୍ଦ ଦେଲି, ତାହା ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେହିଦ୍ୱା ସେମାନେ ମୋତେ ଦେବତା ପର ପୁନା ବିବୁଅଛନ୍ତି, ଏବଂ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ବୁଝିଲୁଁ ଏକ ପ୍ରକାର ବଦଳାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ପୁଣିଲା ସମ୍ମତ କଥା ଶୁଣି ଏକ ବର୍ଣ୍ଣନାୟାସ ପକାଇଲ, ଭରିଲ, ଭରିଲେ ରାହା ଥିବ ।

ଅନେକ ଦିନ ଅନ୍ତର ହୋଇଗଲଣି । ଏହା କିମ୍ବରେ ବିଶେଷ ସରବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । ନବ ଦଶିତ ଏବେକାଳ ମହାୟଶରେ କଟାଇ ଆସିଥିଲା । ସୁଖର ଆଧିକବ୍ୟ ହେବୁ ସମ୍ମତ ଅଶ୍ରୁ ଦୁଃଖ ମନରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇଥିଲା । ସୁଖଲାର ଦୁଃଖର ଭାବ ଆଜି ସୁଖରେ ଦରିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା ।

ଏବେ ଦିନପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଷଶ ଆଜି ବଜା । ସେ ଆଜି ମରିମ ମାରୁ ମକଦମାର ଦୋଣା । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯଥ-ଯଥ କାରଣ ରହିଥିଲା । ନିଷ୍ଠିତ ପ୍ରାଣଦୟ ଆଦଶ ହେବ ।

ଆଜି ଦୟା-ବୁଦ୍ଧି ଦୁଃଖରେ ଅଧୀର । ଆଜି ପୁଣିଲା ଦୁଃଖରେ ପ୍ରତିରବତ୍ତ । ସମ୍ମତ କଲିକତା ବ୍ରିକ୍ଲାର୍କୋର୍ଡର ରୁଷେତି ।

ମନଦମା ଦିଗୁର ହେଲ । ରିକ୍ଷା କରିବାର କେବୁ ସଞ୍ଚେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଷଶ ପ୍ରାଣଦୟ ଆଦଶ ପାଇଲେ ।

ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶ୍ୱାସିଯିରେ ସମ୍ମତ ଦୁଷ୍ଟ ଏକ ବାଧାମୂଳି ଉପରେ ପଡ଼ିଲ । ସେ ବୟାର ସକରର ଅସି ବିରୁଦ୍ଧପତଙ୍ଗ ସମ୍ମରିଗେ ଦଣ୍ଡାମନ ହେଲେ । ବିଶ୍ୱାସିଯି ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟିରେ ବୁଝି ରହ ଅଛନ୍ତି, ଏବେକାଳ ମାନବ ।

ବିଜଗମୀର ନାଦରେ ରମଣୀୟ ବିଶ୍ୱାସିଯିରୁ କମ୍ବି କଲ । “ଧର୍ମାଭିତାର ! ମୋର ପତ ଉଠ-ଓ ।

ଆପଣ ତାଙ୍କର ଗ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ ଦେଇ ଅନ୍ୟାୟ କରିଥିଲୁଛି । ଆପଣଙ୍କୁ ପରେ ଅନୁଦ୍ରତ୍ତ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବା ।”

“ମୁଁ ରୂପ୍ ସୁନ୍ଦିର ନର୍ଦ୍ଦେଶତାର କୌଣସି ପରିଚୟ ପାଇଲାମାହିଁ । ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମନେ କଲି, ଯାହା କଲି ।”

“ଆପଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ତାହା ସତ୍ୟ, ମାତି ଦୁଦ୍ରି-
ଘରିନାର ସ୍ଵର୍ଗରେ ସବୁ ଅନ୍ୟାୟପାକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ
ପରିଣତ ହେଉଥିଲା । ଆପଣ ଥରେ ଅଭିନିମାର ସ୍ଵର୍ଗ-
ବିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଣିଲୁ । ତପ୍ତରେ ମୋର ଉଷ୍ଣଦେବତାଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗ
ବିଶ୍ୱର କରିବେ ।

ମୁଁ ଜନରୁ ପିତୃମାତୃ-ସ୍ନେହରୁ ବସନ୍ତ ହୋଇ
ପୌରକରେ ପତି-ତତ୍ତ୍ଵ-ସ୍ଵର୍ଗଲକ୍ଷ୍ୟଶାରେ ଜୀବନଧାରଣ
କରିଥିଲା । ମାତି ଶୁଣିଲାହୁରେ ଦୂର ବର୍ଷ ବାପ କରିବା-
ପରେ ମୋର ପଢ଼ିବାର ବିମୋହ ହେଲା । ସେ ଆଜିକୁ
ବହୁବର୍ଷର କଥା । ତପ୍ତରେ ମୋର ଏକମାତ୍ର ଦୁଃଖ-
ପାଶେର ପୁଣି ‘ଦୁଃଖ’ କୁ ବୁଝିମୁଁ ଜୀବନ ଧାରଣ
କରିବାକୁ ଲୁହିଲା । ମାତି ସ୍ଵର୍ଗ ମୋର ସବଦା ପ୍ରଦିକୁଳ ।
‘ଦୁଃଖ’ କୁ ଅନନ୍ତରେ ସେହି କରୁ କରୁ ଦୁଃଖ ନିଷାରେ

ପଡ଼ିଲା । ଅଭିନ୍ଦିନ ତାହା ସଜେ ସଙ୍ଗେନିଶକୁ ଦେଇ
ପଡ଼ିଲା, ମାତି ଅଭିନ୍ଦିନର ନିର୍ମଳ ପ୍ରାଣ ନଥ ନିକରେ ପୁଣିଲି-
ନାହିଁ ।”

ଏତିକମାତ୍ର କହିଅଛନ୍ତି । ଆଉ ଅଧିକ କହିବାକୁ ଦେଖୁ-
ନାହିଁ । ବିଶୁରପଦ ରମଣୀର ପଦ ତଳେ ପଡ଼ି କାଷପଦ-
ପଦ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, “ମା, ମୁଁ ରୂପର ଅଧିମ ପୁଣ
ଆଜିଯାଏ ମାତୃଦେହରୁ ବନ୍ଧିତ ହୋଇଥିଲ । ମାତି-
ଦେବା କିମର, ଜାଣି ନଥିଲ । ଆଉ ସେ ସୁଖରୁ ବନ୍ଧିତ
କାଷପନାହିଁ । ପିଲାଦିନେ ‘ଦୁଃଖ’ ବୋଲି ଯେବୁଁ ଦିନ୍ତି
ଅହର ଲେଖି ଦେଇଥିଲ, ତାହା ଅଧାରି ମୋର ହସ୍ତର
ରହିଅଛି ।”

ଗୋପାକ ନାହିଁ ବିଶୁରପଦ ‘ଦୁଃଖ’ ଅଷ୍ଟର ଦୁଇଟ
ଜନନୀଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ । ମାତା ତୃଦରହରୁ ତୃଦୟରେ
ଧାରଣ କଲେ । ଅଶ୍ରୁପାଦିତ ନେତ୍ରରେ ‘ଦୁଃଖ’ ଅଷ୍ଟର
ଦିନ୍ତିକୁ ଶତେବାର ଦୂମକ କଲେ ।

ଶ୍ରୀ ମାସ୍ତ୍ରାଧର ମିଶ୍ର ।

ଯଦି ମତେ ଭଲ ପାଥ ହେ !

(ସଂକଳିତ)

କନ୍ତୁ, ଯଦି ମତେ ଭଲ ପାଥ ହେ,
ଦୂରେ ବିଶେଷ ରହିଥାଏହେ,
ମିଳନଟି ଏକା ବିଶେଷଦର ସଖା,
ବିଶେଷ ଦେଖା ନ ଦିଅ ହେ ! ୦ ।

ଦୂର—ପରବତ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର,
ଦୂରୁଁ ଗାଏ ଗାଏ କେଡ଼େ ମନର !
ଦୂରର ତରଙ୍ଗ ମୋହନ ମଧୁର,
ପାଶେ ତାର ବିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେ । ୧
(କନ୍ତ)

ପାଶେ ଗଲେ ଶଶି ନୁହେ ପୀମୁଷ,
ନୁହେ ଏ ଗପନ ସତେ ନିକଟ,
ନୁହେ ମୁମାକର—ରେଣ୍ଟା ଏ କହୁଥ
ସବୁ ବୁଥା ମାୟାମୋହ ହେ ! । ୨

ଦୂର ଥାଏ ବନ୍ଦୁ, ସେ ବଢ଼ି ଭଲ;
ଦୂରେ ଦୂଷି କର ଦିଶ ମଜଳ ।
ଦୂର କାଳର ଏ କୁହୁବେ ପଣିଲ,
ବିକୁଳ କରୁଣା ପାଥ ହେ । ୩ ।
ଶ୍ରୀ ବରମାଳା ମିଶ୍ର ।

ଶୋକ ଗୀତିକା ।

ଭଗ—ରସକୁଳୀ ।

ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ-ଦରେଖ୍ୟ ବାଣୀ-ପୂଜନ
ନିରତସ ନିଷାପର ସାଧକ,
ଚର୍ମସର ଧୀର ସୁଧୀପ୍ରକର,
ସାହିତ୍ୟ-ରସିକ ସ୍ଵର୍ଗାଧାର,
କାହିଁ ଘୁଲଗଲ ଏକା ହେ,
ତବ ଚର୍ମ-ଭୂମି ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ-ଅବଳ,
ଦୃକୁଅଛୁ ଦିଅ ଦେଖା ହେ । ୧ ।

କି ଅବୁଜନୟ ତବ ଲେଖନ,
ପଡ଼ିଅଛୁ କେତେ ଗୁଣୀ ସୁଜ୍ଞନ,
ଫୁଟାଇଛୁ ବନ୍ଦ କବି-କୋରକ,
ଦିଶାଇଛୁ କେତେ ସୁରୁକ-ମୁଖ,
ବାଟାଇଛୁ ହତ କଥା ହେ,
ସୁରଲେ ଦୃଦୟ ବିଅଞ୍ଚି ଦେଇଛୁ,
କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ମଥା ଦ୍ୟଥା ହେ । ୨ ।

ଆକନ୍ଧର-ଶୁଣ୍ୟ ତବ ଜୀବନ,
ନ ସ୍ଵର ମନେ ଅରମାନ-ଠକ୍କ,
କେତେ ନବ ନବ କାର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶାଇ,
ଦେଶବାଣୀ-ମନ ନେଇଇ ମୋହି,
ଆଜିବନ ଦେଖ କଥା ହେ,
ପୁତ୍ର ସୁତ ବନ୍ଦ ଆଶା ବାନ୍ଧିଥିଲ,
ସୁର ଦେଇଗଲ ଦୃଥା ହେ । ୩ ।

ବିଜ୍ଞନ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ମିଳନ ପାଇ,
କେତେ କିର୍ତ୍ତ୍ୟାପନ ନ ଥିଲ ସହ,
ପ୍ରତିବେଶିକର ଗାନ୍ଧୀ ପାତନା,
ଦିଶାଇଲ୍ଲ ପୋର ଦୂଦ-ବେଦନା,
ତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ଦୃଢ଼ିବୁଦ୍ଧ ହେ,
ବନ୍ଦ କାଥା ବିନ୍ଦୁ ବସ୍ତିଲେହେଁ ଦିନେ
ହୋଇନାହିଁ ବିଚଳିତ ହେ । ୪ ।

ଶୁଣ୍ୟବାଣ ବିଚକ୍ଷଣ ନିର୍ଭାବ,
ଦେଖିଛୁ ରୁଦ୍ଧ ସମ ଅଳ୍ପ ଲୋକ,
ସ୍ଵାର୍ଥ ସିଦ୍ଧ ପାଇଁ ନଥିଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ,
ଦିପନ୍-ଜନନ୍ତକ ସେବାରେ ଦଶ,

ପ୍ରତିଷ୍ଠ ପୂଜା-ପ୍ରବୃତ୍ତି ହେ,
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଦିବଳ ଦେଶାୟାଏ, କିନ୍ତୁ
ତବ ଦୃଦେ ତା ବସନ୍ତ ହେ । ୫ ।

“ପ୍ରକାକନ୍ତୁ” “ହିତେତିଣା” “କର୍ମକ”,
ବେଦବ ସୁଲେଖକ କର ସ୍ମରନ,
ଜାତ-କୁଣ୍ଡଳାର କରିଛି ଧ୍ୟାନ,
ବିଜାତ-ପ୍ରସବ ହୋଇଛି ହାସ,
ପର ଉପକାର କର ହେ,
ପାଳକେ ପଟ୍ଟନା ଲଭ କର ନିଜ
ଜୀବନକୁ କର ସାର୍ଥ ହେ । ୬ ।

“ମଧୁମ” ନିମନ୍ତେ ମଧୁ ସଗନ୍ଧ,
ଆର କେ କରିବ ହୋଇ ସାରହ ?
ସମୟ କରଇ ଯାହା ତା ପାଇଁ,
ବନ୍ଧୁବ ସିନା କିନ୍ତୁ କାଳ ଶାର,
ପରେ ତା ଦଶା କି ହେବ ହେ,
ସୁର-ସୁପାଳିତ ନନ୍ଦ-କାନ୍ଦ,
ଆହର କି ଯୋଗାଇବ ହେ । ୭ ।

ନାହିଁ ମୋର ଜୀବ ଶତ ସାଧନା,
କରିବାକୁ ତବ ଶୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା,
ମାତ୍ର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ରତ୍ନାସରେ,
ନାମୋଦେଶ ଦେବ ଶ୍ରୀରକାମ୍ଭରେ,
ତବ କୃତ ଶହୀଦଳି ହେ,
ପ୍ରତ ଘରେ ରହି ସମାଦରେ ତବ
ମୃଦୁଲୀପ ଦେବ କାଳ ହେ । ୮ ।

ଦେଖା ଦିଅ ଦେବ ସୁପୁରେ ଅରେ,
ନୁହାରବ ତବ ସଦ୍ବୁ-ପ୍ରସୁରେ,
ଜଣାଇବ ମୋର ଦୂଦ-ବେଦନା,
ସୁରାଶ୍ଵଳ ବୋଲି ନକର ଘଣା,
ତବ ପ୍ରିୟ ପୁନ୍ଦ ଦୟାଦେ,
ଆହୁର ହେଲେଣି ଆଶାବାଦ ତର,
ହେଉ ତାକ ତିର ଥିଲ ଥୟ ହେ । ୯ ।

ଏତକି ହେ ଦେବ ! ଶେଷ ମାରୁଣି,
ଉଜ୍ଜଳ-ଅବସ୍ଥା ଅଛଇ ଜାଣି,
ପ୍ରତକାର ପାଇଁ ବିରୁ ଗ୍ରାମୁରେ,
ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବ ପ୍ରତନଧରୁରେ,

ତବ ସକଳିତ କାର୍ଯ୍ୟ ହେ,
ଉଜ୍ଜଳ ମିଳନ ଆଶୁ ହେବାପାଇଁ,
ଜଣାଉଥିବଟି ଆର୍ଯ୍ୟ ହେ । ୧୦ ।

ଶ୍ରୀ ଶିବର ଗାୟକରହୁ ।

ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକେ ଚିଲିକା ।

ତରଙ୍ଗର ଆଦାତ-ପ୍ରତିବାଦରେ ତରଙ୍ଗକଣୋଳିତ ବିଲିକା
ଦିଚିଛି । ପ୍ରତ୍ୟ ବସ ମେଲ ଅନନ୍ତ-ବିଲାକ ତରଙ୍ଗ
କେବାର କେତେ ଆଶାରରସ୍ତା, ବନଭୂଧର, ପରୀ-
ପ୍ରତିବ ନିଜ କେଳିବାକୁ ଦେଇ ସହାସ୍ୟ
ମୁଖେର ପଡ଼ି ରହିଛୁ । ସେ ପଡ଼ ରହିବା ଜଗତର ଜଡ଼ତା
ବା ଜିଜତା ପାଇଁ ନୁହେ, ସାହସ ବା ପିର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ
ନୁହେ, ଜୀବନର ଅନନ୍ତ ବିକାଶ, ଭୁବନର ଅମୃତକୋତି
ଫୁଟିକା ପାଇଁ ପ୍ରତି ପଲକରେ କଥର ନରଲୋକେ ସୁର୍ଘ-
ଲୋକ ପିଲୋକ ଅତ୍ୱା ଅଜ୍ଞେୟ ଭାବରେ ଜମ୍ବୁ ପାଇଁ
ନିଜର ପ୍ରତ୍ସା ପାଇଁ, ଆମ୍ବାରୀରବ ପାଇଁ ତାଣ୍ଟବ ଜରିଛି,
ଏ ତାହାର ଏକ ନିରଣ୍ଣତ ।

ସହସ୍ର ମୁଖରେ ଶର ଶର ତରଙ୍ଗଶିଖି ଜିଜର ଶାଶ୍ଵତ—
ସଙ୍ଗିତ ଗାଇ ଗାଇ କାହିଁ ବୁଲିଛନ୍ତି । ବନ ପଦତ, ଦରୁ-
ଲହା, ଫୁଲ ଫଳ, ନରକାଶ, ଚନ୍ଦ୍ର୍ୟ-ନିଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠା
ଦିଶାରେ ପାଇଁ—ରବିକରଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜ୍ୟୋତିର ଉତ୍ତରବେଶର
ବିକାଶ ବେଶ୍ବରାହିଁ; ଫଳ ସଙ୍ଗରେ ଫଳର, ଜଳପଞ୍ଜରେ
ଫୁଲର, ବନ ସଙ୍ଗେ ଝୁଧର, ନାୟକରେ ଝୁମିର,
ନ ସାମଙ୍ଗେ ନରର ବାଦ ଲାଗିଛି, କି ଆସୁପରିବେଶ୍ଟା
ବୁଲିଛି, ସମସ୍ତଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ହେବେ, ପ୍ରବଳ ପ୍ରବଳ
ତର ହେବେ, ଧନ୍ୟକୁ ଧନ୍ୟର ହେବେ, ଶେଷରେ ସଂଶେଷି-
ମାନ୍ ଦେବତା ହେବେ । ସେତେବେଳେ ପଥର ପଥର
ଦୁହେ, ମାଟି ନୁହେ, କାଠ କାଠ ନୁହେ । ଦେବ-ଅଙ୍ଗ,
ଦେବବୁଝମା-ଶୌଭିର ଅନ୍ତ ଅନୁଭବ କରିବ । ପ୍ରତ୍ୟକର
ଏହି ଅସ୍ତ୍ର—ପ୍ରଥାରଣ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଯୋର ରଣ ଲାଗିଛି,
ହଶୋପନ-ସାଧକାର ଯେଉଁ ନାରବ-ସ୍ତୋତ୍ର ବୁଲିଛି, ଚନ୍ଦ୍ର-
ମାନ ମାନକ । ଭଲ ଜର ଶଶ, ତିଲକାର ତରଙ୍ଗ ପାଖରେ
ହୁବଣ-ହେଲୀ ଲିଙ୍ଗର ରଣ । ବସାରବରେ ବାଜୁଛି, ଚନ୍ଦ୍ର
ଲୋକ ପଢ଼ୁଣାହିଁ, ଦୃଦ୍ଧମୂର ସକଳ ତିନ୍ତା ଏକବୁଦ୍ଧ
ହୋଇଯାଉଛି, ପାଖରେ ତିଲକ ଅସୁଛି, ମନ୍ତ୍ରିଷ ବିଲିତ

ହେଉଛି । ସାବ ଶଶର, ଆପାଦମତ୍ତକର ଏବ ଅପୁର୍ବ
ଗ୍ରାହତା ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଶଶକ ପାଇଁ ତିଲମୁଦା
ଆସୁଛି, ସମୀମତା ବିଶ୍ଵାସ ହେଉଛି । ସୃଷ୍ଟି ସାଧକାର
ମଳାକୁମି ବୋଲି ବିଶ୍ଵାସ ହେଉଛି, ଜୀବନ ପାଇଁ ଜୀବନ
ଯେ ପଥଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ନିର୍ଜିବ ବିଶ୍ଵାସରେ ପଡ଼ କେତେ
ପ୍ରତାରଣ କରିଛୁ, ଗୋଟି ଗୋଟି ମନେ ପଢ଼ୁଛି । ଅନୁଭାଗ
ଅସୁଛି, ତା ପାଇଁ ଅଶ୍ରୁର ଗଢ଼ାଇବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ।
ହେବା ଅଜ୍ଞାନୁ ନିର୍ଜିବାର ନିଜ ଉଶା ହେଉଛି ।

ମାନକ ! ଦେଖୁଛ, ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତି ଉତ୍ସେଷରେ ଦେଖୁଛ,
ଦଶ-ଦିଲକର ମୌଳିକତାର ବିକଶ ଏ ବିଲେପ ଏହିଠାରେ ।
ତିଲକାର ମାଳ ପଲଳ ସ୍ବାଭବିକ ଶୋଭା ନ ହେଲେହେଁ
ଦର୍ଶିରୁ ସ୍ବରବସ୍ତର ଫେଜ ବିକରିଆଏ—ତରଙ୍ଗର ପ୍ରତି-
ପାଦରେ, ମୁହଁମୁହଁ ବିବାଦବିମ୍ବାଦରେ, ନିର୍ବିବାଦରେ
ଦୁହେ । ମାରବ ମାନକ ! ମାରବତା ସୃଷ୍ଟିର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦୁହେ ।
ନିର୍ଜିବତା ଜୀବନର ମାର୍ଗ ନୁହେ, ଜଡ଼ତା ଜଗତର
ସାଧଦ ନୁହେ, ମୌଳିକ ପୌର୍ଣ୍ଣର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ବିବାଦରୁ ଉପରାଧ ଧୂମ୍ରିର ଅଶୁଦ୍ଧମାଶୁ ଦେହରେ ନିଜର
ଅତ୍ୟନ୍ତ ନରଶ ମିଶ୍ରିଯାଏ । ତିଲକାର ନିରୁପମ ତରଙ୍ଗେଜ୍ଞାୟ
ଯେତର ଜଣକେ ପ୍ରତ ନାରବକୁରେ କୋଟି । କୋଟି
ଆକାରେ ନିଜର ସ୍ବରୂପ ବିପ୍ରାଦିତିର ନୁହେ । ମାନକ ଯେତେବେଳୀମାର୍ଗ
ବିଶ୍ଵାସକ, କଳାନା ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୀମ, ଶଶର ଯେ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଟିର କିକାର ବୋଲି ଛାଇ ବିଶ୍ଵାସ ନ କରିଛି,
ତିଲକାର ଏ ତର-ଦରୂଣ ତରଙ୍ଗର ମହିମା ନର-ଦଳ-
କାର ବହୁରୁତ ।

ଦିଶ ଦସ୍ତର, କାଢୁଛି, ତାର ଦସ୍ତାମା ନାହିଁ । ମାନ
ନିଜର ବା ସୃଷ୍ଟି ସୃଷ୍ଟିର ଅଶୁଦ୍ଧମାଶୁରେ ସ୍ବା
ସହିଷ୍ଣୁ ନୁହେ । କୋଣେ ନିମିଷ ନାହିଁ—ଯେତେବେଳେ

ପୁଣି ଜାପନ ଦୂରତା । ତଳକାରେ ତରଙ୍ଗର ବେଳ ନାହିଁ,
ଭୁବନମଣ୍ଡଳରେ ବାସୁ-ସ୍ଥୋତର ସରା ନାହିଁ, ଜଗତରେ
ଜାବକର ଧାର ଶେଷକାହିଁ । ଶେଷକୁ, ପ୍ରତି ପଳକରେ
ଶେଷକୁ, ଶାଲ ଶେଷକାହିଁ, ସୃଷ୍ଟିକୁ ଚିର-ସଜୀତମୟ
କରି ଶେଷକୁ, ଏକମାତ୍ର ସଜୀତ ଦୂରେ, ପ୍ରତି ମୁହଁରେ

ଅଭିନବ-ସଜୀତ ଅଭିନବ ଅଭିନବ ଶେଷକୁ
ମାତ୍ର ଏ ଖେଳ ଦୂରେ, ପ୍ରାଣର ଅପ୍ରତିମ ତେଜର, ବିଜାପୁ-
ଜାବକର ବେଳେ ଏହିପରି ରଣ ଲାଗିଥାଏ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପାତ୍ର ।

ଏ କଳ ବ୍ୟ ।

(ଗୀତାରନୟ)

ଏକଳବ୍ୟ ଓ ସୋମରାତ ।

ସୋମରାତ :—

କି ସୁନ୍ଦର ତପୋବନ ! ଆହା କି ପାବନ,
ସଜେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ସୁନ୍ଦର ମନୋହର ତେଷେ
ଚର୍ବିରେ, କଳକାଦେ ଗେର-ନିର୍ଭରଣୀ
ସୁଜ ଶୁଭ ପଦ୍ମୋଦର ଧର ବନ୍ଧେପିଲେ
ବନ୍ଧୀଯାଏ ଅପ୍ରଗଲ୍ଭେ, ବସି ବନ୍ଧ-କୁଞ୍ଜେ
ରାଜାଞ୍ଜଳପର ପିତ ତୋଳି ତାନଳୟ
ସିଂହ ପାତ୍ରପଥୀ, ମଧୁ-ଶୁକ୍ଳନେ,
ଦୌରାତ୍ମକ-ସୁରତ କୁତ୍ତ-ପ୍ରତିଷ୍ଠାନେ
ବହି ବନ୍ଦେଶ ଅବା ପ୍ରାଣୀ ସ୍ଵପ୍ନରେ
କରେ ଶଶ ଧର ସରା ଅମର-ଶାତକା
ମୁକୁ ହୋଇ ହେ ବସୁଷ୍ମ ! ଏକଳବ୍ୟ ତକ
କଟୋର ଦଦ୍ଧରଣେ ! ଆହା ପିଲବର,
ସତେ ଦିବ ମନୋରଥ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଯାଇ,
ସେ ଦୂର୍ଭର ଉଷ୍ଣପଥେ ଏତେ ଦିନ ପରେ ?
କରିବ ଏଥ ଅପେକ୍ଷା ଜ୍ଞାନକାଳ ପାଇଁ,
ଜାଗିବ ବସୁଷ୍ମ-ହୃଦ-ଶ୍ଵର ଅବଳୁଷ୍ଟ ।

(ଷଣକାଳ ଦରେ ଏକଳବ୍ୟର ଧ୍ୟାନରଙ୍ଗ)

ଏକଳବ୍ୟ :—

ଧାନବନ୍ତ ଦୟାପିତ୍ତ ! ଦୂରୟ ମଧ୍ୟରେ
ବିବଜନ ଅଛ ନାଥ ବୁଦ୍ଧ-ଜାନବୁଦେ,
ଦୂର୍ମଳ ଭବସାଗରେ ମେଲିଅଛି ଜାବ
ଆଶ-ତାପ, ଚାମ୍ପ ସିନା ଏକା କଞ୍ଚିଧାର
ଉଦ୍‌ବନ୍ଧନେ, ମୁହଁ ଶୁଦ୍ଧାଦତି ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ
ବଢାଇଛି କର ଧରିବାକୁ ସର୍ବ-ଶଶା,

୪

ତୋଳିବାକୁ ସୁରତବୁ-କୁସୁମ-ସ୍ଵଦକ !
ହେ ଆୟୁର୍ଯ୍ୟାର ଦ୍ରୋଣ ଶୁଦ୍ଧିଲମଣି
ମାତ କୁଳେ ଜନ ବୋଲି ଉପେକ୍ଷିଲ ମୋତେ,
ଅନ୍ତେବାସୀ କରିବାକୁ, ସେ କି ଦୋଷ ମୋର ?
ଦିଧାତା ଦିଧାନେ ଜନ ଲଭେ ଆୟୁ ଭବେ,
ଦୂର ସେ ଦାରୁଣ ସୁଦି, ଧକୁରେ ବଢିଧା,
ଅଧ୍ୟ ଦିଧ-ଦିଧାନେ, ଦେବେ କିମ୍ବା ପ୍ରାଣେ
ଜନିଲ ସେ ଆଶକ୍ତର କର ହେବା ପାଇଁ !
ଦେବ ଦୂର୍ମ ଉପେକ୍ଷିଲ ମୋତେ ଦୃଶ୍ୟରେ;
ମାତ ମୁଁ ଏ ପ୍ରାଣ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ତୁମ୍ଭ ଦବେ,
ଦୂରେ ଧର ତୁମ୍ଭ ଦବ୍ୟ ବୁଦ୍ଧ-ସୂଦି ଦୂରେ,
ମନ-ଦ୍ଵାରା ସନ୍ତୋଷନ ବସାଇଛି ଶୁଭ ଦୂରେ ।
କରୁଛି ସାଧନା, ସୁର ଦିବ ସୁକୋଶଳ,
ରଣଜନେ ତେଜୋଗାୟ୍ୟ-ଦେଖାନକ ବଦନେ
ଦେଖାଅ ଯା' କୁରୁ-ପାଣ୍ଡମୁଦ୍ର ଆର୍ଯ୍ୟବୁଦ୍ଧେ ।

ସୋମରାତ :—

ସୁଷ୍ଟୁଷ୍ୟ ତେ ପ୍ରିୟ ବନୋ ଶର ଏକଳବ୍ୟ,
କେବେକାଳ ସାଧୁଥବ ଏ ଦୋର ତତ୍ତ୍ଵବା,
କି ଦୂର୍ବିର ଅଶା ହୃଦେ ଧର ଅଦ୍ଵିତୀୟ ?
ସୁକୁମାର ତବ ଦୟ ଶାଶ୍ଵାରୀତି ଦୟା
ସଜେ ମରି, ଅବା ଶୀଘ ଶାଶ୍ଵାର ଉଦ୍‌ବନ୍ଧନ
ଅଦ୍ଵିତ ପରିବର ଯଥା, ଦୃଷ୍ଟିଶାନ-ଦ୍ରବେ
କିମ୍ବା କାହିଁ ହେ ଶର ଦିବସରକଣ,
ଅନୁଚିତ ଶର ପରିଷ ଶଶାର-ଏତତ ।

ଏକଳବ୍ୟ—

ପ୍ରଶମେ ଚରଣେ ତବ ଅଗ୍ରଜ-ପ୍ରତିମ
ଯୋମସତ, ଏ ଜାବକେ କିବା ପ୍ରହୋଜନ,
ଯେବେ ଜନ ଉତ୍ସଳତେ ଦୁଆର ବିହିତ,
ଧାର, ଧାର, ସାଧ୍ୟ, ରୋଶୀ ଦୂରୀବଳ ଅବା
ଯେବେ ନ କରଇ ନିଜ ଅରୀଷ୍ଠ ପୂରଣ,
ଧକ ସେ ଜନ୍ମ-ଧାରଣ ! ଜନ୍ମ କରବଣେ
ଦନ୍ସ୍ତାନ ହୋଇ ସର ପଡ଼ିବା କି ଶୋଭେ ?
ଯୋଜିଥିଲି ବହୁ ଆଶା, କୌଣସିପ୍ରୟୁ-ପଢଇ
ଅନ୍ତେ ବାସୀରୂପେ ବସି ରିଖି ଧୂରୋଦ
ହେଉ ଧକ୍ଷ ଜାଗରଣ, ମାତ୍ର ମୋ' ଜନମ
ନାଚ କୁଟେ ଲାଗି ବୁଝୁ କଲେ ଦରିଦ୍ରାବ ।

ସୋମସତ—

ଯେବେ କିବା ଉତ୍ସଳଣେ କହିବା ଆଶାରେ
କରୁଛ ଦୁଷ୍ଟର ତପ୍ତ ଏ ଘୋର ଅରଣ୍ୟ !

ଏକଳବ୍ୟ—

ନୁହେ ବନ୍ଦୋ ! ସେ ଅଭୟ ଶୁଭପାଦ-କଞ୍ଜ
ଦୂରେ ଧର ଦୂରେ, ସାଧୁଅଛି ସାରଚର୍ଯ୍ୟା
ନିଧ୍ୟ ଏକାନ୍ତରେ, ଧ୍ୟାନେ କରୁଛି ପୂରଣ
ସେ ସୌମ୍ୟ ମୃଦୁ ମୃଦୁମିମମା କ୍ଷମି ଦୂର
ଲଭୁଛି ମା କଥହୁତେ ଶିଳ୍ପ ଧ୍ୟାନଯୋଗେ,
କରଇ ପ୍ରଦୋଷ ଦାର ଏଥ୍ ନିଶାମୁଖେ ।

ସୋମସତ—

ସୁନ୍ଦର ଏ ସାଧନା, ଧନ୍ୟ ଧୋର୍ଯ୍ୟ ଦବ;
କିନ୍ତୁ ମନେ ଦୂର ସର, ସିର ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ଦୂରପରହତ, ମୁଗଦୃଷ୍ଟା-ଜଳକତ ।

ଏକଳବ୍ୟ—

ଯାହାଦେଉ, ନ ପ୍ରତିବି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମୋହର,
ଯେବେ ଏ ଗରନ ଉଚିତତେ ମୋ ମସ୍ତକେ,
ଅବା ଉତ୍ସାହରେ ଧୟ ପଣେ ଆଚନ୍ଦିତେ,
ସମସ୍ତ ଅଶ୍ଵ ଯେବେ ପଢ଼େ ଏକାବେଳେ
ଏ ମୋର ମସ୍ତକି, ଥବା ଯାଏ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ,
ଦୂର ସେ ଶୁଭରେଷ ସାଧନ ସାଧନା ।

ଦେଶମରତ—

ଏ ହି ଘୋର କୋଳାହଳ ଦିନନ କାହାରେ !

ଅହୋ ! କୋଳାହଳ କାହାର ଦିଗନ୍ତ
ଦୂର-ଅଶନ-ନିପାତ-ଶବ ଅନୁକରେ,
ବାଦ୍ୟରେଲେ କମେ ଦୂର ବନ୍ଧୁର ଶବଧ,
ଦିଗନ୍ତ-ଦ୍ୟାର-ଧୂଳି-ପଟଳ ଦୃଷ୍ଟିଦେ
ଆହୁଦର ଦେଶ ଏହି ମଧ୍ୟାହ୍ନ-ମାର୍ତ୍ତିଣ୍ଠ,
ପ୍ରାଦୁଷ-ଆଗମେ ଯଥା ମାଳ ଘନାବଳ ।

ଏକଳବ୍ୟ—

ନ ଦୂର ଅଗ୍ରିର ଭ୍ରାତା, ମନେ ଦୂର ମୋର
ମୁଗମ୍ବା-ବ୍ୟାପାରେ ମର ମୁଗମ୍ବ-ନିବଦ୍ଧ
ଆହମନ୍ତି ବନ୍ଦୁକୀ ଘୋର କୋଳାହଳେ । ।

(ଆଶମରେ ଶାନ-ଅନୁଧାବିଦ ଗୋଟିଏ ମହି ବରଦର ପ୍ରବେଶ)

ସୋମସତ—

ଦୂରେ ମିଥ୍ୟା ଅକୁମାନ ତବ, ଏହି ଦେଶ
ଦିକଟଙ୍ଗମ୍ବୁ-ଦୟମ୍ବୁ ଶାଶ୍ଵତ ଶକର
ଶାସ୍ତ୍ର ଦେଶେ ଏ ଆଶମେ, ଶାବୁଳ ତାର
ଶମନ-ପ୍ରଣିଧି ସମ ପାଇଁ ଅନୁଗତ ।

ଏକଳବ୍ୟ—

ଦୂରେ, ଅସମ୍ଭବ, ଶାନେ ଆହମିଦେ ଅସି
ଅପରାଦ ଆମ୍ବା, ଦେଖି ଦନ୍ୟ ଦେଶ;
ଦୂର ଅବହୁତ ମିଥ ପ୍ରାଣ-ଦୟାପଣେ ।

(ଧନୁରେ ଏକକାଳୀନ ଗୋଟି ରେ ନିଷେଷକର କୁଳର ଓ
ଶୁକର ଦୂରା)

ଏହି ଦେଶ, ସମ୍ରାଟରେ ଦେଲେ ଏଥ୍ ଦକ
ଏକକାଳେ ସଶୁକର ସାରମେମୁଳୁଳ,
ଶାନ୍ତ ଏ ଆଶମପଦ ପୁଣ୍ୟ ଏବେ ।

ସୋମସତ—

ଏ କାହାର ଶର ଦେଶ ଦେଖି ଅଚନ୍ଦିତେ
ଦୂରପଣେ ଜାଲଦେଲୁ ଦାବାଗ୍ରିପଦୟେ ।
(ଅକୁନ ଓ ଦ୍ରୋଣକର ପ୍ରବେଶ)

ଅକୁନ—

କ ଆଶ୍ୟୀୟ, ଦତ ଏଥ୍ ସାରମେମୁଳୁ
ଶୁକର ସତ୍ତା, କାହାର ଏ ଦ୍ୟାବାହସ,
ବନ୍ଧୁବାଲୁ ଦେଲେ ମୋର ପ୍ରିୟ ଶୁନାଳେ,
ଅବ୍ୟାହ ମୋ ଲଭ୍ୟ ନିଷେ କରିଛି ପୁନରେ
ଶୁନିଶ୍ଚାୟୀ, ମାତ୍ର ବିଧ ବିପନ୍ନ କାହାରେ

ତୁଣ୍ଡ ହୋଇ କିଏ ଲଜ୍ଜେ ପ୍ରୋତ୍ସହ-ପ୍ରତକୁଳେ
କରିବାକୁ ଗତି ? ଅଗା କାଳସର୍ପୀ-କରୁ
କାଢିବାକୁ ମଣି କିଏ ପ୍ରସାଦିଛୁ କର ?
କିଷେ ଏ ମୋ ଯମଦ୍ସ୍ତ୍ରୀ ସହଚର ଶର-
କର୍ଷାର୍ଥ-ଫଳକ ତାର ହୃଦୟ-ଶାଖିତେ
ବୁଝୁ ରଜିବାକୁ ବିଧ କରିଛୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ।

ଏକଳବ୍ୟ :—

ଶର-ଦର୍ଶ-ମଦେ ମଣି କିଏ ରୂପେ ଏଥୁ
ପ୍ରକାଶିତ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ବୁଆ ଆଖାନକେ ମାତି ?
ବିଧୁ ଏ ମୋର ଶର କାଳବ୍ୟାକୋମି
ପରିବର ସହିତେ ସବ୍ଦ୍ୱାନେ ଏକକାଳେ
କର୍ଷାର୍ଥ-ଜୀବରେ, ଯାହା ମାନକର ଧର୍ମ
ଧୟତଳେ, ସବ ଦେଖ ଥରେ ବାବଦ;
ଆସବନ୍ତିରିନ୍ଦ୍ରିୟ ସବ ଦିଶେ କି ଶୋଇନ
ବରମୁଖେ କେବେ ହେଲେ, ଜାଣଇ ଯେ ଥରେ
ଦିଶାଳ ଧରଣୀ ନୁହେ ଏକଶର-ଧାରୀ ।

ଦ୍ରୋଷ :—

ହେ ସନ୍ଧ୍ୟାଷି-ସୁତ ଆଶ୍ରମୁକୋତିତ କର୍ମ
ମୌନିତ୍ରେ, ଜାଣନାହିଁ, ନରିଦୂସରିମ
ବରବର ସବ୍ୟାତା ସମ୍ମଳନ ରୂପର,
ଯାର କ୍ଷାତି ତେଜ ଦୁନ୍ତିବାର ଉଚିତିଛୁ
ମର୍ତ୍ତିଧାମ, ଯଥା ଚଣ୍ଡ ମର୍ତ୍ତି ନିବାରେ ।

ଏକଳବ୍ୟ :—

(ସ୍ଵାତତ) ଧର୍ମ ମୋ ଜାବନ, ନିଷ୍ଠେ ଦେଖିଲ ନୟନେ
ମୋ ଉଷ୍ଣଦେବତା ଗୁରୁଦେବ ଦ୍ରୋତାପୁରୀ
ସମ୍ମଶେଷ ମୋହର, ପ୍ରିୟ ପିଷ୍ଟ ପାର୍ଥ ସହ ।
(ପ୍ରକାଶ୍ୟ) ଆୟ୍ୟବରୀ ! ଯେବେ ଏହି ପ୍ରଣତ ଅନର ।

ଅର୍ଜୁନ :—

ସତ୍ୟ ଏହା, ରୂପ ଶରେ ଧରଣୀ ଏଥୁ
ଏ ଶକ୍ତି, ତଳ-ଲକ୍ଷ୍ୟ-ରେତ ମୋର ବ୍ୟାର୍ଥ ! !
ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଶିଶୁ ଏହା କରିବ ବିଶ୍ୱାସ ?

ଏକଳବ୍ୟ — (ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରତି)

ନୁହେ ମିଥ୍ୟା ମୋ ଶତର ଗର-ବୃତ୍ତାମଣି,
ବ୍ୟାର୍ଥ ତବ ତଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଖ ପୁରୋତ୍ତମେ,
ମହାତମୁ ଦୟା ତବ ବିଷଦ୍ଧୁ ଶରେ ।

ଏଲକେ ଅଙ୍କିତ ନାମୁଁ ଜାଣି ସ୍ବୀମ୍ କୃତ
ପରହର ସ୍ମୃତିମଦ ଅସୁମ୍ବା-ସୁତ ।

ଦ୍ରୋଷ —

କିଏ ତୁମ୍ଭୁ ରଷ୍ଟିପୁଷ୍ଟ ପ୍ରଗଲ୍ଭେ ଏହି
ସ୍ଵାନୁଷ୍ଠାନ ମରବର ପାର୍ଥର ସମ୍ମଶେ ?
ଧର୍ମ ତାପସ ବେଶ, ତପସ୍ୟା-ବରୋଧୀ
ଧର୍ମ-ଦୂରୀ ରତ୍ନ ପାଶେ ସାଧୁକ କି କାର୍ଯ୍ୟ
ଦିଜନ ବିପିନେ ଏଥୁ କିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ?

ଏକଳବ୍ୟ —

କୌରବ-ଶୌରବ, ଆୟ୍ୟକୁଳ ବୃତ୍ତାମଣି,
ଶୁଭୁକେକ, ଦନ୍ତଶାନ ଏକଳବ୍ୟ ଏଥୁ
ଆଶାହୀ ବେୟମବହାରୀ ହୃଦଶ-ଲଞ୍ଛନ
କରେ ଧରିବାକୁ ଏହି କ୍ଷାପ ତପୋବଳେ ।
ହେ ଆଦିଷ ରକ୍ଷିତେବ ! ଯେ ଦିନ ଶ୍ରୀପଦେ
ଅଶ୍ୱ ଲବିବା ଆରୁ ହୋଇଲୁ ବର୍ଷିତ
ଅକିଞ୍ଜନ, ଇତି ଏହି ବିଜନ କାନନ
ଶରଦାରବିଦ-ନିନ୍ଦା ତବ ଶ୍ରୀଚତ୍ରଣ
ଦୂଦେ ଧରି ତୁବେ ସାଧୁଥାରୁ କୁଳଧର୍ମ ।
ପୁଣୀ ମୋ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଆଜି, ପୁଣୀ ମୋର ଆଶା,
ଦେଖିଲ ଯା ତର୍ମିକେତେ ସ୍ଵତର ସମ୍ପାଦ,
ପାରିଲ ଯା ଦୃତକଥ ଜୀବନ-ବାହୁଦିତ;
କୃତାର୍ଥ ଜାଣ୍ମା ଅଜି, କୃତାର୍ଥ, କୃତାର୍ଥ;
ଜାଣୁଅଛୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବ ଦେବ କରାଯୁଗ
ଶ୍ରୀପଦ-କମଳ ରିଷ୍ଟ ମୋ ଅଶ୍ୟ-ଶିଷ୍ଟରେ
ବନ୍ଧୁଦିନ ପରେ ଅଜି, ତିରମାନମୟୀ
ପଢ଼ି-ସ୍ଵରୂପିତା ଦେଖା, ପ୍ରସନ ଅନ୍ତରେ
ସେନିତିରୁ ଏ ଅନର ସୂରା-ସୂରାଜିନୀ ।

ଅର୍ଜୁନ —

କିଏ ଏ ତାପସ-ଶିଶୁ ଆୟ୍ୟବ୍ୟ-ପ୍ରବର !
ବନ୍ଧୁ-ଭିତ୍ତିମନ୍ତ୍ର ଗଦଗଦ ଶଶେ
ବନେ ଦିବ ଦଦକଞ୍ଜେ ଏ ଦୋର କାନ୍ଦାରେ ?

ଦ୍ରୋଷ —

ଆସୁଛୁ ସ୍ଵତିପଥେ, ବନ୍ଧୁଦିନ ଅଶେ
ଏ ନିଷାଦତିଷ୍ଠୁ, ହୋଇ ଅଷିଶା-ପ୍ରାର୍ଥୀ
ଯାଇଥିଲ ହୃଦିନାରେ, ଅର୍ଜୁନ-ଦୃଷ୍ଟିରେ

ଉଦେଶ୍ୟର ତାକୁ ମୁଁ ଗଜସୂଚ ସଙ୍ଗେ
ସାଙ୍ଗ ଧନୁଦେବମାନ ଶିକ୍ଷାଦେବା ଲବି ।

ଅର୍କୁତ—

କି ଅରୁତ ହେବେ, ତତି ତବ କାମ ପ୍ରେମେ
ବିଦିତ ଅସ୍ତ୍ରପ୍ରଦ୍ଵୀପ ଶିଖିଲ ଏ ଶିଶୁ
ଅବଦେଳେ, ଏ ବିଜନ ଗଢନ ମଧ୍ୟରେ,
ଶିଖିକାହିଁ ତାହା ମୁଁ ଥେବି ପ୍ରତ୍ୟେକରେ
ନିଯମ ତେବ ଦକ୍ଷୁମ; ଉଣ୍ଡି ଯା ଆୟ୍ୟ !
ବାରହେସ୍ତ ଗୋର ମୋତେ ଧରଣୀମଧ୍ୟରେ,
ଦୁହେ ଏହା ସଦ୍ୟ, ଏବେ ଜାଣିଲ ଅନ୍ତରେ ।

ତ୍ରୋଣ—(ମୁଗତ)

ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଏକଲବ୍ୟ ଦୃଢ଼ ଭର୍ତ୍ତ ତବ !
ଅସ୍ତ୍ର-ଧ୍ୟାନ-ଫଳେ ପରିରୁଷ ଆଜ
ଦିନସହାରଣୀ ଶତ୍ରୁ ଦେଖ ଧରୁର୍ବଦ୍ୟ ।

(ପ୍ରକାଶ୍ୟ)

ବସ୍ତ ! ଏକଲବ୍ୟ ! ଅଜ ସିର ତବ ତପ୍ତ,
ମୋର ଅଶ୍ଵାସାବେ ଲବ ଧର୍ମୀୟ ଧର !
ମାତ୍ର ଗୁରୁଦସିଶାର୍ଟୀ ଆୟ୍ୟୀ ରୁମ୍ଭ,
ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଏବେ ଯଥାତ୍ମକ ଦାନେ ।

ଏକଲବ୍ୟ —

କୁରାର୍ଥ ମୁଁ ଗୁଣେ ! ଆଜ ଶୁଣି ତବ କାଣୀ,
ସାର୍ଥକ ଜୀବନ ମୋର, ସତେ ଏ ମୋ କର

ଦିନିଶ, ଦିନିଶ-ଦାନେ ଗୁରୁଶିତରଣେ
ହୋଇବ ପରିଷ ନିର୍ଣ୍ଣେ, ଆଦେଶରୁ ଦେବେ
କିବା ଉପାୟ କେ ରୁଷ୍ଟି ବହବ ଆୟ୍ୟୀ !

ତ୍ରୋଣ—

ସତ୍ୟ ଯେବେ ଗୁରୁଭକ୍ତ-ମନ୍ମାତାମ-ସ୍ନୋଦେ
ସୂର୍ଯ୍ୟ ହୃଦୟେତ୍ତ ତବ, ମୋର ହୃଦୟ ଲାଗି
ଛେଦ ଦକ୍ଷବଦ-ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ନିର୍ଜେସୁ
ଦିଥ ମୋତେ ଅଭ୍ୟାସ ଦିନିଶପୁରୁଷେ ।

ଏକଲବ୍ୟ—(ଅଜୁଁ ଶୁଣେବ କର)

ନୁହେଁ ମୁଁ କୁରିତ ଏଥ, ହୃଦୟ-ଧର୍ମର
ଅଭ୍ୟାସମା ନାନ୍ଦାଶୁଣ ଏକା ସାଜୀ ମୋର,
ଯେଣୁ ମୁଁ ଜାଗେଇ ଗୁରୁ ପାତାତ ଉଦ୍‌ଧର
ବହୁ ପୁଣ୍ୟପଳେ ଆଜି ମୋର ରେଣ୍ଟାତସ୍ତ ।

ତ୍ରୋଣ—

କଷ ଏକଲବ୍ୟ ! ଧନ୍ୟ ରୁମ୍ଭ ସାଧବା,
ଧନ୍ୟ ରୁମ୍ଭ ଭକ୍ତ, ଧନ୍ୟ ଜନମ ରୁମ୍ଭର,
ଗର୍ଭେ ଯେ ଧରିଲେ ରୁମ୍ଭ ସୂର୍ଯ୍ୟ କଲେବବ +
ଆଶୀର୍ବାଦ କରେଁ ବସ୍ତ ! ଯାବତ ମେହମ
ଦିଦେୟାଦିବେ ତ୍ରୁପୁରୀୟ, ତାବତ ଏ ଯଶଃ
ଅବନ୍ଧି ଆଲେଜିବ ହୃଦୟ-କନ୍ଦର
ଅନ୍ତେବାସି-ସମାଜରେ, ଧନ୍ୟ ହେବେ ଶୁଣି
ଧରଣରେ ଜନେ ଏହି ପରିଷ କାହାଣୀ ।

ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ଦାଶ ।

ନିକଣ୍ଠ ।

ମେଳକ ପଞ୍ଜ କା—ଶ୍ରୀମତ ଦିଗରଥ ପାରିଶାହୀ
ବି, ଏ, ବି, ଟି, କି, ପ୍ରଣୀତ ଅରୁନବ ସୁତ୍ରକ । ସୁତ୍ରକଟି
ଦୂରପ୍ରଗରେ ଦିକ୍ତ । ଓଡ଼ିଆ ସବ ତେବେ ଜାଣିଲେ ଏହି
ସୁତ୍ରକ ସାହ୍ୟରେ ତହିଁର ସମସ୍ତମୁକ ରଙ୍ଗକ ଏନ
ଓ ତାରିଖ ସହଜରେ ଜଣାଯିବେ । ସୁତ୍ରକଟି ସ୍ମୂଲ ହେତ୍ତ-
ମାସ୍ତୁରମାନକ ତଣରେ ଦିଶେଷ ଉପଯୋଗ । ଆମୁମାନେ
ଏହି ସୁତ୍ରକର ବନ୍ଦଳ ପ୍ରସ୍ତର କାମନା କରୁଥିଲୁ ।

କଳିଦାସ ସନ୍ଦର୍ଭ—ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ଦାସ କାବ୍ୟ-
ଶର୍ମିତ ପରିଚିତ ନୂତନ ଗନ୍ଧ୍ୟପ୍ରକଟ । କଳିଦାସ-
ପଣ୍ଡିତ ଦ୍ୱାରା, କଳିଦାସମବ ଓ କଳିଦାସ ପ୍ରକଟସ୍ଥର
ବୁଝେ ନିବାଚିତ ହେବାର ଦେଖିଲେ ସୁଣି ହେବୁ ।

ବର୍ଷପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲେ ମହାଶୂନ୍ୟ ପ୍ରକାଶକ-
କାରରେ ପ୍ରକାଶିତ କରିଥିଲା । ଏହି ସୁତ୍ରକର ପ୍ରଣ-
ସ୍ତୁରରେ Lamb's Tales from Shakespeare
ର ପଢ଼ି ଅନୁୟାୟ ହୋଇଅଛି । କୁଳମଣି ଦାଶ ସହିତ୍ୟ
କରିବରେ ଅବେଳିତ ନୁହିଲା । ତାକ ଟାଣିତ ପ୍ରକାଶକର
ସହାଯାଦରଣକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ କ୍ଷମ ହୋଇ-
ଅଛି । “କା ଲି ଦା ସ-ସ ନ ର୍ଭ” ରେ ତାକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା
ଓ ବିଦ୍ୟାର ପରିଚୟ ପାଇ ଅନ୍ଦେମାନେ ତାଙ୍କ ଅତ୍ୱିକ
ସାଧବାଦ ଅର୍ପଣ କରୁଥିଲୁ । ସୁତ୍ରକଟିକୁ ପାଠ୍ୟପ୍ରକଟ-
ବୁଝେ ନିବାଚିତ ହେବାର ଦେଖିଲେ ସୁଣି ହେବୁ ।

ବୈଷ୍ଣବ ତ୍ରୈ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ।

ଉଛଳ ସେବାରୁମ ଯମବାୟୁରୁ ଶ୍ରୀ ବାଞ୍ଛାନିଧୀ ପରିଭାଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ “ବୈଷ୍ଣବଦ୍ଵାରା ଚନ୍ଦ୍ରିକା” ଜାମନ ହୃଦୟ ପୃଷ୍ଠିକା ଖଣ୍ଡ ପାଠକର ଆମ୍ବେମାନେ ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏଁ । ଏଥରେ ପ୍ରକୃତ ବୈଷ୍ଣବ କାହାକୁ କହନ୍ତି, ଦେଖିବମାନକର ଅବୁର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶାତ୍ରୋତ୍ତର ପ୍ରମାଣ ମୂଳକ କେତେବୁନ୍ଦରିବ ଶ୍ଲୋକ ଏବଂ ତାହାର ଏତେଥା ଅନ୍ତବାଦ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏଁ । ପ୍ରକୃତ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପୁହୁପରିମାନକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଦୂରନା ଦିଆଯାଇ ଥାଏଁ । ଏହା ପୁତ୍ରକଣ୍ଠେ ପାଠ କରିଲ ଆଜିକଲ ଯେଉଁ ଭଣ୍ଡ ବୀମାନଙ୍କ କଟା ଗେତୁଥିଲାଆ ବୈଷ୍ଣବମନେ ଶୋଳ କରିଛାକ ଯେତି ପୁରୁଷ ସହରରେ ଦାରେ ଦାରେ ରିକ୍ଷା ମରେ ନିଜକୁ ବୈଷ୍ଣବ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଉଥିଲେ, ଦେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସମାଜର କିମନ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ମୋନେ ଯମାଜର କି ଯୋର ଅନୁଷ୍ଠାନିକରୁଥିବାରୁ ଦୂରନା ଦେଇବ । ଏହା ପୁତ୍ରକର ଲଭାଶ ଅନାଥ ଓ ଦରିଦ୍ର ଗାଲକମାନଙ୍କ ସେବାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହେବ ଗୋଲି ପୁତ୍ରକ ଉପରେ ଲେଖାଥାଏଁ । ସୁନାର୍ଥ ହେତ୍ତା-ମନିଙ୍କ ପଦସା ପଦାର୍ଥରେ ଦେଖିବାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗୁଥିବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶକାରୀ ଗ୍ରୈଟ ପଦସା ଦେଇ ଏଥିରୁ ଶଶ୍ଵତ କଣ୍ଠର ବାଞ୍ଛନ୍ତୁ ।

ପ୍ରାଣିଶାନ- ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରେସ, କଟକ

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ପିଲାଙ୍କମହାଭାରତ-ଲେଖକ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ନାଳ-କଣ୍ଠ ବାସ ଏମ, ଏ; ଏହା ପୁଷ୍ଟିକରେ ସମ୍ପତ୍ତି ମାତ୍ରାଧରତ, ଗ୍ରୂପ ପ୍ରକ୍ରିୟାକାରରେ ସରଳ ଗ୍ରହଣର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇଥାଏଁ । ପ୍ରକେଳିକ ପରିବାରରେ ଏହା ପୁତ୍ରକୁ ଶ୍ରୀଏ ରହିବା ଦେଇବ । ମୁଲ୍ଲ ଟ ୧ ।

ଦାସ ନାଏକ ଡେଶର ସ୍ଵପ୍ନିକ ଦେଶର ଶ୍ରୀ ନାଳକଣ୍ଠ ଦାସକ ଦ୍ୱାରା ବିରତତା । ସରଳ ଓ ପୁଲକିତ ହଷରେ ଲଭିତ ଏବଂ ପଦ୍ୟ ପୁଷ୍ଟିକ ଏତେଥା ରାଷ୍ଟରେ ଅଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏଁ । ମୁଲ୍ଲ ଟ ୦ ୮ । ମାତ୍ର

ପାଞ୍ଚରକ୍ତ- ଦାର୍ଢି ତା ରହିଥିବୁ ସମ୍ମରିବ । ଏହା ପୁତ୍ରକ ଗାନ୍ଧୀ ପାଠାଳମନଙ୍କରେ ପାଠ୍ୟପ୍ରକରୁମେ ବ୍ୟବ-ହୃଦୀ ହୋଇଥାଏଁ ମୁଲ୍ଲ ଟ ୦ ୮ ।

ଚିଲିକା ଭିମଣ- ନବିବର ଚିଲାମଣି ମହାନ୍ତିକ ହାର ରିକ୍ଷିତ, ମନୋହର ଗଦ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶକ । ମୁଲ୍ଲ ଟ ୦ ୦ ୬ ସମବଳଶ୍ରୀ- ଶ୍ରୀପୁନ୍ଦିତ ଅଞ୍ଜିମାନ୍ଦୁମର କେତେ ମେ, ଏ, କି ଲଭିତ ନୁହିଲ କାଟକ ପୁତ୍ରକ । ସବର ରିକ୍ଷିତ ବ୍ୟବହାର ଉପାଦାନ ଓ ସଙ୍ଗାତର ମୁକ୍ତାରେ ମନ୍ତ୍ରପଦ ଦିଲ୍ଲିତି ହେବ । ମୁଲ୍ଲ ଟ ୧ ।

ସାବତ୍ରୀ ୧ ଶ୍ରୀ ବାକାନିଧୀ ପାଠାୟକ ଫରହିତ ଅନୁଲୁ ଗଦ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶକ । ପ୍ରିମ୍ବୁନକ୍ତ ଦେଖିବାର ଉପାଦାନ ଉପରୁ ଦ୍ୱାରା । ମୁଲ୍ଲ ଟ ୦ ୬

କଥା ଶତକ- ଶତକ ଗେଟି ସରଳ ଜାନିବି ପୃଷ୍ଠା ମୁଲ୍ଲ ଟ ୦ ୨ ।

ସାଂକ୍ଷେତ ପ୍ରେମମୁଦ୍ରାକଳୀ । ମୁଲ୍ଲ ଦିଶିପରିଯା ।

ପ୍ରାଣିଶାନ- ମୁଦ୍ରାର ଟ ୧୨, କଟକ ।

ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ ବହିକିଣୀ ।

ନିଜ ପଚକୁ !

ପିଲାପିଲିଙ୍କୁ ପଚକୁ

ସାଇପତିଷାଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତୁ !!!

ଶୀଘ୍ର ବିମଳାବରଣ ଲୟୁଗେଖୁଣ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅନୁବାଦି—

ସେକ୍ସ୍ ପିଆରଙ୍କ ର ଟେମ୍ପେଷ୍ଟୁ ।

ସୁନ୍ଦର ଗଲଟ, ପ୍ରାଞ୍ଜଳିଷତା, ସୁନ୍ଦର ମୂଳ୍ୟ, ବଶୁତ ପ୍ରାପ୍ତିଥାରେ ଏପର ଗଦା ସୁପ୍ରକ ଅଛ ବିରଳ ।

ପଢି ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ବୁଝନ୍ତୁ — ମୂଳ ପାଞ୍ଜାଣା ମାତ୍ର ।

ମରଚେଣ୍ଟ ଅବ୍ ଭିନିସ୍ ।

ବା

(କୃତଣ ଦୌଦାଶରର ଗଲଟ)

ଅଣ୍ଟିକ କାରଜରେ ପ୍ରାପ୍ତ — ଶିକ୍ଷାବସଗର କର୍ମଗୁଣକ ଦ୍ଵାରା ସୁପ୍ରଶାର୍ତ୍ତିତ ।

ପିଲମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଛ ଉପାଦେୟ ପୁଣ୍ଡଳ । ମୂଳ ବୁଦ୍ଧିଅଣା ।

ମହାରାଜା ପଞ୍ଚକେର୍ଜ ।

(ସୁପ୍ରକର ବିଶେଷ ପରିଚୟ ଅନାବଶ୍ୟକ, ଅଛ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦୂର ହୃଦୟରଣ ହୋଇଅଛୁ । ବରଦେବ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରୋଭିତବା ବହୁମୂଳ ହାତଟେନ୍ ତଥିଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ଵାରା ସୁରକ୍ଷିତ । ବିହାର ଓଡ଼ିଶାର ଭାଇ ପଦଶ୍ଵର ସାହୁଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଶିଳା ବିଷ୍ଵାରୀଯ କର୍ମଗୁଣାମନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସରିତ । ଟେକ୍ନୋଲୋଜୀକ କମେଟୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରାଇଜକ ଓ ଲାଇବ୍ରେଶ ସ୍ପ୍ରକର୍ତ୍ତେ ରୁହନ୍ତିମୂଳ ବୁଦ୍ଧିଅଣା ମାତ୍ର । -

ପ୍ରାପ୍ତିଶ୍ଵାନ — କଟକ ଓ ଗଞ୍ଜାମର ସୁପ୍ରକାଳୟମାନ ଓ

ମୁକୁର ପ୍ରେସ୍

କଟକ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ଆମ୍ବଦାରେ ବିଷୟାବଳୀ ଗଢ଼ିଛି ଅଛି । ଅଗ୍ରିମସହ ଅଭିର ଠଠାଇଲେ ବେଶି ଦିନିଶ୍ଚିତ୍ତ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ମହାପଳର ଶାହିକମାନଙ୍କ ବିକଟକୁ ରହି ଦିଏ ଯୋଗେ ପୁସ୍ତକମାନ ପଠାଯାଏ । ଅଭିର, ଦେବାବେଳେ ନିଜ ନିଜ ନାମ ଧ୍ୟାମ ପ୍ରକୃତ କରି ଲେଖିବେ ।

କବିତର ଗଜାଧରମେହର ।	କଲ୍ପନା କୁଞ୍ଜ	ଟ ० .୫	ନାରୀ ଚନ୍ଦ	ଟ ० ।
ପ୍ରଶନ୍ଦ ବନ୍ଦି	ଉଦ୍‌ବଳ ଚମଳା	ଟ ० ।୦୦	ରୂପିରମଚନ୍ଦ	ଟ ୦ ।୦
ତପସ୍ତିନୀ	ଚଲିବା କୁମଣ	ଟ ୦ ।୫	ଶର୍ଷା	ଟ ୦ ।
ଅର୍ଦ୍ଧଥାକୀ	ପାଳିରୀ	ଟ ୦ ।୦୦	ଜବନ ଏବଂ ଜାବନ	ଟ ୦ ।
ରେତୁଳୀ	ଦିଦିରକ	ଟ ୦ ।	ମନ୍ତ୍ରଗର୍ଭ	ଟ ୦ ।୦୦
ଅଗୋଧା ଶ୍ରୀ	ଉଦ୍‌ବଳିକା	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ଗୋଦାବରାଶ ମିଶ୍ର ଏମ, ଏ-	ପ୍ରଣୀତ
ମହିମା	ସପ୍ରବର୍ଥା	ଟ ୦ ।୫	କଳିବା	ଟ ୦ ୫୦
କବତ ବଧ	ସ୍ପୃଷଣ	ଟ ୦ ।	ମୁକୁତ ଦେବ	ଟ ୦ ୫୦
ଉତ୍ତଳ ଲଗ୍ନୀ	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତାଶ୍ଵିମୀ କୁମାର ଘୋଷ ।		କିଶୋକ୍ତ୍ଵ	ଟ ୦ ୫୦
କବିତର ଶ୍ରୀ ଉତ୍ତାମନିମହାନ୍ତି ।	କଳାପାହାତ ନାଟକ	ଟ ୧ ।	ଆଲେଖିକା	ଟ ୦ ୫
ପୁଣ୍ୟବାଠୀ	ସେତୁଙ୍ଗ	ଟ ୧ ।୯	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ବାକନିଧି ପଞ୍ଜାମୃତ କ, ଏଲ	ପ୍ରଣୀତ
ମହେବିଦ୍ୟ	ବୋହନ ବଦ୍ୟାଧର ନାଟକ	ଟ ୧ ।୯	ସାହିତୀ	ଟ ୦ ୫
ପଦ୍ମ ଦୁଷ୍ଟ	ସମଲେ ଶ୍ରୀ ନାଟକ	ଟ ୧ ।୯	ବାଥାନଗତକ	ଟ ୦ ୫
ମହେତ୍ର	ରିପାର୍ଟ୍ ଲେଭୀ	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ସମତନ୍ତ୍ର ଅସୁରୀ ।	
ଭଲପାଳ	ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ନାଲକଣ୍ଠ ଦାସ ଏମ୍-୧,		ଦୃଢ଼କଥା 'ମ	ଟ ୦ ୮
ଆୟ୍ୟବାଳା	ପିଲାଙ୍କ ମହାବ୍ରତ	ଟ ୧ ।	” ” ସ୍କ୍ରୀପ୍	ଟ ୦ ୫
ପୁରଳ ମଠ	ଦାସକା ଏକ	ଟ ୦ ।	ମଳ ପଣ୍ଡି	ଟ ୦ ୮୦
ଭୁବନେଶ୍ୱର	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ରଜପ୍ରେତ୍ରପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି କ. ଏ.		ପ୍ରତ୍ୟେ ପ୍ରବାହ ଅବନା	ଟ ୧ ।
ଭୁବନେଶ୍ୱର	ପ୍ରଣୟ ଦୟାଗୁଣ	ଟ ୦ ।୦୮	” ବନାର	ଟ ୧ ୫୦
ମୁଦ୍ରା	ବାଲକା (ଗଲ୍ବ)	ଟ ୦ ୦	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ବିରଳମୋହନ ପେନାରତ୍ନ	
ପାନ୍ଦିତ୍ୟା	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ତ୍ର(ମହାମହୋଗାଧାରୀ)		ପ୍ରଣୀତ-	
ଦୁଷ୍ଟତ୍ତ୍ଵ	ନାୟକରତ୍ରବ୍ରାହ୍ମକି	ଟ ୧ ।	କପାବୁଷ	ଟ ୦ ।
ପ୍ରତିଲେଖ	ପଦାର୍ଥ ସର୍ପକା	ଟ ୦ ୫୦	ଅଲୁଷ	ଟ ୦ ।
ବନକଟ୍ଟି	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତଦୟାନିନିଶ୍ଚ କ. ଏ		ଶ୍ରୀମତୀ ବୁନ୍ଦାଲୀବୁମାରୀ ହରାତ	
କନମା	ସଂଘତା (ଶ୍ରୀ ସମ୍ବାରଣା)	ଟ ୦ ୫	ପତ୍ର	ଟ ୦ ।୦୮
ଆର୍ଥିକାର	ବାଣପ୍ରତିପାଦ ଦିବ	ଟ ୦ ୫	ଅଞ୍ଜଳି	ଟ ୧ ।
ଶାପ୍ରିପ୍ରସା	କଥାକଦମ୍ବ	ଟ ୦ ୫	ରହୁଷ	ଟ ୦ ୫
ପ୍ରତ୍ୟେ ଚିଟାର	ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାର୍ଯ୍ୟ ସାହୁ ଏମ୍-୧-		ବବାପ ବୌଷିତରତ୍ନ ଦାସ ।	
ମଧୁକର	ଶକୁନିଲ	ଟ ୦ ୦	ରସଲକାବନକା	ଟ ୦ ।୦୫
ତଣ ମାଳଖ	ସାନ୍ତୁନା	ଟ ୦ ୦		
ବିଷମାଦିତ୍ୟ	ଶମତନ୍ତ୍ରକର ମାନବିକତା	ଟ ୦ ୦		

ମହାପାତ୍ର କଣ୍ଠାଶ	ଟ ୦ ୧୭	ରଥଗୀତ	ଟ ୦ ୧	ସୁନାଖ ଫ	ଟ ୦ /
ମାନଭକ୍ତି ନାଟକ	ଟ ୦ ।	ଅମଗାତ ଚିକିତ୍ସା	ଟ ୦ ।	ସଲାପ ଦିନ	ଟ ୦ /
ଦାଖିଲା	"	ହର ମନ୍ଦିର	ଟ ୦ ୧୯	ସରଳ ଭଜନ ଲହୁରୀ	ଟ ୦ /
ବିରହ ମାନ ନାଟକ	ଟ ୦ ।	ଆଳ ଓ ମୋଟିରୁଷ	ଟ ୦ ୧୩	ଲବଣ୍ୟବତ୍ତ ଶୋକ	ଟ ୦ /
କୃଷ୍ଣକାଳୀ-ଜାଟକ	ଟ ୦ ୯	ପଦମଳ	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ସୁର୍ଜ ମର୍ଯ୍ୟାନ ମହିତଦ୍ଵ ବେଦ	ଟ ୦ ୫
ଚିତ୍ତ ବସ ନାଟକ	ଟ ୦ ୯	ମଦନ ବିନୋଦ	ଟ ୦ ।	ଅବସର କହାଣୀ	ଟ ୦ ୫
ନରାଜୁର ଜାଟକ	ଟ ୦ ୧୭	ବାତିତ୍ୟ ଧର୍ମ	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀମତୀ ଭାମସେନ ପାଣିଗ୍ରାମ	
ହାନୀ ଗୋଟିଏ ଆଜାଣ	ଟ ୦ ୧୭	ଜୀବନ କର୍ତ୍ତା	ଟ ୦ ।	ଅର୍ଦ୍ଧନୀ ନାରୀ ନାଟକ	ଟ ୦ ।
ରଥଗେରିକ ଜାଟକ	ଟ ୦ ୧୭	ମନ୍ତ୍ରପାତ୍ର	ଟ ୦ ।	ବିମବ କେ.ରମ୍ପି	ଟ ୦ ୧୫
ଶ୍ରୀମତୀ କୃଷ୍ଣବନ୍ଦୁ ସେନସ୍ଟ୍ର ବି. ଏ		ଆଖ୍ୟାନ ମାଳା	ଟ ୦ ।	ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦ୍ଵୀପ	ଟ ୦ ୧୭
କଜନ	ଟ ୦ ୫	ପଦମଳ	ଟ ୦ ।	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ-	
କୃତ୍ୱବ୍ୟେ	ଟ ୦ ୫୦	ବର୍ଣ୍ଣିତ୍ୟା	ଟ ୦ ୧୯	ମୋ ସୁନା ସୁଅ	ଟ ୦ ୧୦
ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଏବେ	ଟ ୦ ।	ନାଶତ୍ତା	ଟ ୦ ।	କାଠଯୋଡ ବନ୍ଦ	ଟ ୦ ୧୩
ବମ୍ବକୁରୁତୀକାଳି	ଟ ୦ ୧୩	ଝାଙ୍ଗରା	ଟ ୦ ।	ଅନୁଭ ରହାବଳି	ଟ ୦ ୮
ଶ୍ରୀ ରମ କୃଷ୍ଣ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ମୂଳକ	ଟ ୦ ।	ମେହ ବେଶତିକଣ୍ଠା	ଟ ୦ ।	ଭରତମୁ ସୁନ୍ଦର	ଟ ୦ ୬
"	୨୩ ଟ ୦ ୫	ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରା ବିଶୁର	ଟ ୦ ।	ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରବେଶ	ଟ ୧ ୮
ବିଧା ସୁତ୍ତା	ଟ ୦ ୧୭	ସମ୍ମୁଖ ସଦ୍ବିବହାର	ଟ ୦ ୧୭	ପ୍ରେସ୍ କ୍ଲା	ଟ ୦ ୮
ମୋ ତାତେନ	ଟ ୦ ।	ପ୍ରକୃତ ଯେଷଳକ	ଟ ୦ ୧୭	ମୋହନ ବଣୀ	ଟ ୦ ୧୨
କିଳିବୁରୁମ୍ବି ମର୍ଯ୍ୟାନ୍ ଜଙ୍ଗଳା)	ଟ ୦ ।	ରେସା ମୁଦ	ଟ ୦ ୧୯	ଅଧ୍ୟାତ୍ମମାୟୋଗ	ଟ ୨ ୨
ଶ୍ରୀମୁଖ ଅକଳଦେଶ୍ୟ ପକାନୁକୁ		ସୁନ୍ଦରା (ଦିନ୍ୟ)	ଟ ୦ ୧୭	ଧର୍ମଜୀବିକ	ଟ ୦ ୮
ଧାନମାଣିକୀ ଓଷା	ଟ ୦ ୧୭	ହମ୍ୟ ହମିତ	ଟ ୦ ।	ପ୍ରକଳ୍ପକାରୀ	ଟ ୦ ୨
ଦୁଲ ଦିଲ	ଟ ୦ ୧୭	ମନ୍ତ୍ରପାତ୍ର	ଟ ୦ ।	ଅଭୁତ ଅଦ୍ଦଶ	ଟ ୦ ୮
ଦମଦାଳୀ	ଟ ୦ ୫	କିନକବନ୍ଧ ନ ଟକ	ଟ ୦ ୧୨	ଶାନ୍ତି ସରା	ଟ ୦ ୧୨
ଦେଇ ଶ୍ରୀ ନଳକର୍ଣ୍ଣ ବିଦ୍ୟାଗର୍ଭ ପ୍ରଣାତ-		ରମେଶ୍ୟ ବିକିତ୍ୟା	ଟ ୦ ୯	ପ୍ରତିବର୍ଷ ସର	ଟ ୦ ୧
ଗର୍ବରତ ଗୋରୁ	ଟ ୦ ।	ବିନକ ଜୀବ୍ୟ	ଟ ୦ ।	ବର୍ଣ୍ଣା	ଟ ୦ ୧୨
ଅଜାନ୍ତୀ କଣ୍ଠକ	ଟ ୦ ।	ଅର୍ଥନଦ	ଟ ୦ ୧୬	ସୁଲକ୍ଷଣା	ଟ ୦ ୧୨
ମୁଣ୍ଡି ନନ୍ଦା	ଟ ୦ ।	ଗୋଦିନ ମନ୍ତ୍ରରକାରୀ	ଟ ୦ ।	ପିଲ୍ଲାଗାଆ	ଟ ୦ ୧
ମେଣା ନନ୍ଦା ଜାଟକ	ଟ ୦ ୧୭	କାନ୍ଦୁ ଦୁର୍ଗ ଆ ବିକିତ୍ୟା	ଟ ୦ ୧୬	ପ୍ରକଳ୍ପକ କୁମ୍ବମ	ଟ ୦ ୧
କରି କୌମୁଦୀ	ଟ ୦ ୧୮	ଶିର ଦେଶ ବିକିତ୍ୟା	ଟ ୦ ୧୬	ପ୍ରଦ୍ଵାର	ଟ ୦ ୧
ଦବ ବେଷମା	ଟ ୦ ୧୬	ପ୍ରଗାଢ ଦୁର୍ଗାଞ୍ଜଳି	ଟ ୦ ୧୭	ପ୍ରେସ୍ ଲାଲା	ଟ ୦ ୧୦
ଶିନ୍ଦା ବିନୋଦ	ଟ ୦ ୧୭	ସଦୁକ୍ତ ହତ୍ୟା	ଟ ୦ ୯	ଅଶ୍ଵଚିହ୍ନି	ଟ ୦ ୮
ନନ୍ଦି କୁମୁଦ	ଟ ୦ ।	ମଣିଚନ୍ଦ୍ର ମାଳା	ଟ ୦ ୭	ଦୁର୍ଗିତ ନାଟକ	ଟ ୦ ୬
ନନ୍ଦି କର୍ଣ୍ଣି	ଟ ୦ ।	କୁର ବିକିତ୍ୟା	ଟ ୦ ।	ଦେଇ ଦେଖୀ	ଟ ୦ ୮
ଗୋ ମହାଦ୍ୟ	ଟ ୦ ୧୬	ଗୋ ବିକିତ୍ୟା	ଟ ୦ ।	ଅଶ୍ଵାକ୍ଷେତ୍ର ଦୁର୍ଗ	ଟ ୦ ୫
ମନ୍ଦିରା କର	ଟ ୦ ୮	ମିଲେନିଆ ବିକିତ୍ୟା	ଟ ୦ ।	ଅର୍ଦ୍ଦନ୍ୟାନ୍ୟ	ଟ ୦ ୧୦
ଦେଇ ପତ୍ର ଦୟାହରୁଣ୍ଟି	ଟ ୦ ୮	ଶ୍ରୀ ସୁର୍ଜ ରତ୍ନାର ପଦମୁକ୍ତଶ୍ଵର	ଟ ୦ ୧୬	ଦୁଷ୍ଟିକ୍ରି	ଟ ୦ ୮
ରହନ୍ତରେ କ୍ରୁ	ଟ ୦ ।	ବାକିକା ଶୋକ	ଟ ୦ ୧୬	ମନ୍ଦିକା	ଟ ୦ ୧୦

ନୂତନ ପୁସ୍ତକ ।

ଗନ୍ଧାରାହୃତ୍ୟର ମୁଗାନ୍ତର । ସ୍ମୃଦେଶ ପ୍ରେମ ଓ ବୀରଦୂର ସିଙ୍କ ମନାକନୀ ।

ଚଲଶକ ଶ୍ରୀ କମ୍ବାନିଧି ମନ୍ତ୍ର ଚ. ଏ. ଏଲ. ଟି. ଏହି ପୁସ୍ତକ ମାତ୍ରାଜ ଓ ଉତ୍କଳଶରେ ଗାୟେ ସୁନ୍ଦରରୁ ଯେ ବାବଦୂର ହେଉଥିଲା । ତଥାମ ସଂସକରଣ ଶୈଷଷ ହେବାରୁ ଅଧ୍ୟନା ପରିମାଳାଗାଁର ଓ ସତତ୍ର ବିଶେଷ ସଂସକରଣ ପ୍ରକାଶନ ହୋଇଥାଏ । ମୂଲ୍ୟ ପୁସ୍ତକର ଆଠଙ୍ଗା ।

ଶ୍ରୀମତ୍ ଦମ୍ଭାନିଧି ମନ୍ତ୍ରକ ପ୍ରଣାତ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସୁନ୍ଦରକରୁଣକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଭବର ଗାୟୀର୍ଥିଂ ରେ, ବର୍ଣ୍ଣାର ଉତ୍ତେଜନାରେ ଏହି ସୁନ୍ଦର ଉତ୍କଳ ଉତ୍କଳା ସାହଚର୍ଯ୍ୟରେ ଅନ୍ଧାଶ୍ୟ । ବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରତାପ ସି ହଙ୍କ
ଅଲୋକକ ସ୍ତୁଦେଶପ୍ରେମ ଓ ସନ୍ଦାୟ ଆଧୁନିକ ଭାବରେ ଅନ୍ଧାଶ୍ୟରୁପ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୫ ।

ନୂତନ ଗଲକ ସୁନ୍ଦର । ସବ ଶ୍ରେଣୀର ଲେକକ ଗାୟେଗା । ଏକାଧାରରେ ଆମୋଦ ଓ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବେ ଲୁ
ହଙ୍କା ଥିଲେ ଏହି ସୁନ୍ଦର ଶର୍ତ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ର କରି ରଖନ୍ତୁ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୫

ପ୍ରାତିଶ୍ୟାନ-ମୂଲ୍ୟରତ୍ୟେ, କଟକ ।

କଟକର ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ମୁଗ୍ଧାଚନ ପୁଷ୍ଟିଲାଳମ୍ବ ।

ଅରୁଣୋ ଦୟ ପ୍ରେସ୍

ବାଲୁ ବ ଜାର,

ପୋ: ଥି: ଗୁମନୀଟୋକ - କଟକ ।

ଅମରକୋଷ ସଂଖ୍ୟା	ବିଚିତ୍ର ଶମାୟଶ	ଦଣ୍ଡନାଟ	ନଦିଙ୍କ ପୁରାଣ
ଉତ୍ତମ ଲିଲୁ ବନ୍ଦେଇ ଟ ୦.୫	ଉତ୍ତମ ବନ୍ଦେଇ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦.୫	୧ମ ଓ ୨ୟ ଟ ୦.୧	ସଂଖ୍ୟା ବନ୍ଦେଇ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦.୫

କୁର୍ମ ପୁରାଣ
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୯

ମଧ୍ୟ ପୁରାଣ
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦.୧୦

ବ
ର୍ଣ୍ଣ
କେ
ଣ
ରୀ
ପୁ
ରା
ଣ

ମହାଦେବ ଦାସକବ୍ଦ
ପାଞ୍ଚଶ୍ରୀରେ ସଂଖ୍ୟା ।
ଏଥରେ ଦୁଇଶ୍ୱରବିଧ,
ପ୍ରଭ୍ରାଦରରେ, ବୈଶ୍ଵିକନ
ବିଧ, ମାଳତି କନ୍ୟା ଓ
ବିଳିବାମନ ଚରିତ ପରିଚି
ଅଛି ମନେ ମୁଣ୍ଡକର ଦିଷ୍ଟୁ
ଲକିତ ପଦ ବିନ୍ୟାସ ଦାର
ବଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଟ ୫୯

ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବ
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦.୧୫

ଦେବଦେହୀଶ ବିଳାସ

ସଂଖ୍ୟା ବାନ୍ଦନ ଛୁଟ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅମ୍ବଲ ରହ !
କାଣ୍ଡୁ ଗୋରବର ବିଶ୍ୱୟ-
କେନ୍ଦ୍ର !!

ନଗନ ସମ୍ମରଣ, ନୃତ୍ୟ ଆକାର,
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଇ ବିଷବ ଓ
ଦରଳାର୍ଥ ଅଳକାରିକ ପ୍ରମାଣ
ସହିତ ପ୍ରକାଶିତ । ଗୁପ୍ତାହାୟ୍ୟ
ବ୍ୟାଙ୍ଗେ ପଢି ପରିବେ ।

ଶୁଭଶ୍ରୀର ସଂଖ୍ୟା, ମୂଲ୍ୟ ଟ ୪୫

ରୂପିଣ୍ଣରେ ସଂଖ୍ୟା
ଦୁଇମାନଙ୍କର ମହିଳା
ପୁରୁଷ ଗ୍ରହ । ଏହା ଟ ୧୦
କଲେ ଉତ୍ସବ, କାର୍ଯ୍ୟ,
ଦୟାର ପଠର ଅନ୍ତରେ
ଦରଳାର୍ଥ ଅଳକାରିକ ପରିବ୍ରାନ୍ତ
କୁଟୁମ୍ବାର ପଢି ଦେଖନ୍ତୁ
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୨୫

ବ୍ରଦ୍ଧି
ବେ
ବ
ଭା
ପୁ
ରା
ଣ

ଉପ୍ରାଗ୍ରହାଗର
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦.୧

ବାଲୁକ

ଶମାୟଶ

ସଂଖ୍ୟା ବନ୍ଦେଇ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫୫

ଶକ୍ତିବାନ
ମହାର ରତ୍ନ

୨୦ବର୍ଷରେ

ସତର
ଶ୍ରୀ ମଭାଗବତ ୧୧ ଖଣ୍ଡ
ସଂଖ୍ୟା - ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫୫

କାତକ ଚକ୍ରକା

ଜାତକ ପ୍ରୟେତ୍ରେ ରୁ ଶୁଭଶ୍ରୀ
ପଳ ସମସ୍ତ ମହିଳା ଏ ଅନ୍ତରେ
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦.୧

କବିରାଜ ଶ୍ରୀବାଲୁକେଣ୍ଟର ଆଚାର୍ୟ୍ୟ ଭିଷକ୍ତରନ୍ତ ।

ଆଳମଗୁଳି ବିଜାର, କଟକିଙ୍ଗର ନଦୀବିଷ୍ଣୁ ତ ।

କୃରକେଣ୍ଟରୀ ବଚିକା

୧ ଭିବା ଟ ୧୯

ମ୍ୟାଲେରିସ୍ୱା ଓ କୀର୍ଣ୍ଣିକର ଅବ୍ୟଥ୍ ମହୋଷଧ ।

ନବକୁର ପ୍ରତ୍ୟେତ କଥା ଗୁଣିଦିଥ । ଅଛିକାଳି ମ୍ୟାଲେରିସ୍ୱା ଏବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରୁଥାଏ । ହଇଲା, ବସନ୍ତ, ପ୍ରତ୍ୟେ ମାଘଷ୍ଵକ ଦେଖଗୁଡ଼କ ଲେକି ନିର୍ମଳ କରିବାରେ ଯେତେ କୃତକାର୍ୟ ହୋଇପାରିବାହାନ୍ତି, ଆଜିକାଳ ମ୍ୟାଲେରିସ୍ୱା ତାହାର ଶର୍ଵିଶ କରିପାରିଥାଏ । ତେଣୁ ଲେକମାନେ ଉତ୍ସମ୍ଭ୍ଵ ଓ ନିର୍ମଳୀୟ ହୋଇ କୁଇକାଇନର ଆଶ୍ୱର ନେଇ ଦେଖ ଉତ୍ସମ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ତାହା ଚାଲିଥାଏ । ଦେମାନଙ୍କର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ, ଏ ଦେଶର ଲେକଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଏ ଦେଶୀୟ ଉପାକାନକରେ ପ୍ରୁତ୍ତ ଅପରଫ୍ଟ ଘଷଣ୍ଟ । କୁଇକାଇନକୁ ଲେକମାନେ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଷୟର ମନେ କରି ନାହାନ୍ତି, ଥେବେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶରୁ ଦିନ୍ଦ୍ରିୟ ଅସ୍ମବତ । ଶ୍ରୀ ମୁଁ ଲେକମାନଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷାର୍ଥରେ ଦେଶୀୟ ଶୁଳ୍କିଳିତ ଦି ବିହିତ ଦେଶକ ଉପକରଣ ସାହାଯ୍ୟରେ କୃତ କେଣ୍ଟରୀ ବଢିକା ନାମକ ଏହି ମହାପକାଶ ନୂରକାଶକ ତିଷ୍ଠ ଅବସାର କରିଥାଏ । ଏହା ନିମ୍ନମିତ ଭାବରେ ସେବନ କଲେ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀ ଓ ଯନ୍ତ୍ରି ସଂମୂଳ ମ୍ୟାଲେରିସ୍ୱା, ଶୋଥ, ଅଗ୍ନିମାର୍ଯ୍ୟ, ଭଦ୍ରୀଦି ସହର ବଦ୍ରୀର ହୋଇ ଶଶର ପୁଷ୍ଟି ଓ ସବଳ ହୁଏ ।

ହଇକାର ଅବ୍ୟଥ୍ ମହୋଷଧ କର୍ପର୍ରାରିଷ୍ଟ ।

୧ ଶିଶ ଟ ୧୦୫

କାଳିରକ୍ଷସାତ୍ତ୍ଵ ହଇକା ଦେଶରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଲୋକ ଜୀବନ ବିସର୍ଜନ କରୁଥାଏ । ହଇକା ଦେଶ ହେବା ବୁଝରୁ ଦେଶର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଦେଶ ହଠାତ୍ ମାସମୁକ ହୋଇରିଥେ । ଚିକିତ୍ସକ ଡାକିବାକୁ ମେଲେ ମିଳିଲାହାନ୍ତି । ଚିକିତ୍ସକ ଅବଦରୁ ଲେକେ ଅତିକଷ୍ଟରେ ପଡ଼ି ଅମୂଳ୍ୟ ଜୀବନ ନନ୍ଦ କରନ୍ତି । ହଇକା ଦେଶ ହେବା ମାତ୍ରେ କର୍ପୂରାରିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଦେଶ ପ୍ରତିଳେ ନ ହୋଇ ଉପମେ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରତିବେଳେ ଶ୍ରୀ ଓ ପ୍ରମାଣୀ ନିଜ ନିଜ ପାଶରେ କର୍ପୂରାରିଷ୍ଟ ରଖିବା ନିଟାପ୍ରତିପଦ୍ଧତିକାର । ୧୦୧୩ ମେଦେରେ ଏହି ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଜୀବନ ରହେ, ତାହାଦେଲେ ଏହାଠାରୁ କଳି ଆଉ କି ମୁୟୋଗ ଅଛି ?

ମକରଧୂକ

୮ ମଧ୍ୟ ଟ ୧୯

ହବଦିଧ ଦେଶର ଅବ୍ୟଥ୍ ମହୋଷଧ । ବିଧୂମନ୍ତର ସେବନ ହେଲେ ମୁମୂର୍ତ୍ତ ବ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ ପନକ୍ଷେ ବନ ଦାନ କରିପାର । ଶାଶ୍ଵରେ ଲେଖାଅଛି, ଏହା ଶାଶ୍ଵରରଣକାଶକ । ଏହା ଦେଶର କଲେ ତେବେଳି, ବଳକୁଳ; ଏବେ ମେଧା, ଆୟୁ ଓ କାନ୍ତି ବୁଝି ଦ୍ରୁତ । କାର୍ତ୍ତବ୍ୟକନନ୍ତ ସମ୍ପଦକର ଦେଶରେ ଏହା ଅୟୁର ସ୍ଵରୂପ । ମେରେ ମନେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାନ୍ୟିକ ଚିତ୍ତମ କରି ଅସମ୍ଭବରେ ଜୀବନ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ଏ ରେଣ୍ଜିମାନନ ବଦୁକାଳ କପଶିର ଦେଶର ପୀତତ ହୋଇ ଫରନକୁ ଗାସିଲାଙ୍କାର କରିଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଏହା ସେବନ କରି ନକର ସ୍ବାପ୍ନ ଦେଇପାଇବେ ।

ଭର୍ତ୍ତାମଧୁପ ।

ଉଜ୍ଜଳ ମଧୁପ ।—ଦିଦିଷ ବିଷୟକ ମାସିକ ସଂପ୍ରଦାସ ପତ୍ର । ଏହି ଟେକାରେ କୃତି, ଶିଳ୍ପ, ଚିଙ୍ଗ, ସମାଜ ମାତ୍ର, ଧର୍ମଜୀବ, ଉଜ୍ଜଳଶିଖୀ, ସ୍ଥାପନ, ସମାସ୍କର, ବିଚିତ୍ର ବାର୍ତ୍ତା ନାତବାକ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ଆବାଳ ବୃତ୍ତ ବନନ୍ତାଙ୍କ ଉତ୍ସଯୋଗା ବିଷୟ-ମାନ ସଂଶେଷରେ ଏହି ସରଳ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏହାର ସ୍ଵତଂଶୁତା ଉଜ୍ଜଳଶିଖୀର ଭୁବନ୍ଦୀ ସମ୍ପାଦକ ପଣ୍ଡିତ ନାନୀଶ୍ରୀ ଦିଦିଷରୁ । ଅଛିମ ବାର୍ତ୍ତକ ଟ ୧ କିଂକା; ଶ୍ରୀରାମନାନକ ପର୍ଷାରେ ଟ ୧ କିଂକା ।

ଶ୍ରୀ ପିପତିଦୋଷ ମାୟକରତ୍ତ । ମେଳନକର--ଉଜ୍ଜଳମଧୁପ ଶ୍ରୀଧ୍ୟାବଲାର କଟକ ।

ବାଣୀବିନୋଦ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା

ସଂପାଦକ :—ଶ୍ରୀ ଗୋପାଦଶଶ ମିଶ୍ର ଏମ, ଏ,

ପରିବ୍ରଳକ :—ଶ୍ରୀ ଗୋପାନାଥ ଦାସ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ଵଲ୍ଭ ମଲ୍ଲରେ ସଦଗ୍ରର ପ୍ରଗର ନିମନ୍ତେ ଏହି ଗ୍ରହମାଳା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇ ଅଛି । ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ପୃତିଗୁଡ଼କ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ, ତେଥେବେଳେ ମୂଳ ଦୂର ଟଙ୍କାରୁ ଯେଥର ବେଶିକହୁଏ, ସେ ବିଷୟରେ, ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବ । ବିଜ୍ଞାନ, ଶିଳ୍ପ, ନାଟକ, ଉତ୍ସବାସ ପ୍ରକୃତ ବିବଧବିଷୟକ ଉପାଦେସ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକମାନ ସୂଳମ୍ବ ମୂଲ୍ୟରେ ଗ୍ରହମାଳାଙ୍କୁ ଯୋଗାଇବା ପ୍ରକାଶକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ । ଅଧିଳକ୍ଷାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗ୍ରହମାଳାର ଅଳ୍ପକରଣ କରିବାର ହେବେ, ଯେମେକଙ୍ଗୁ ଗ୍ରହମାଳାର ଗ୍ରହମାଳାକ ପ୍ରଯାଦରରେ ଦିଆଯିବ ।

“ବାଣୀ-ବିନୋଦ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା”ର ସ୍ଵାଧ୍ୟମ ଖଣ୍ଡ ।

ସତିତ୍ର

ସ୍ଥାପ୍ତି-ସୋପାନ

ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ମହାମ୍ବା ମାନଙ୍କ ପ୍ରଶାନ୍ତ “Guide to Health” ନାମକ ଇଂଗଳି ପ୍ରକଳର ଅବଳମ୍ବନରେ ଏହା ଲୁଣିତ ହୋଇଅଛି । ଉଠିରେ ମହାମ୍ବା ମାନଙ୍କ ତିନି ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଅଛି । ମଲଟ ଶ୍ରୀରାମରେ ମୁଖ୍ୟ ସବସାଧାରିଙ୍କେ ନିମନ୍ତେ ଟ ୨୦୪; ଗ୍ରହମାଳାର ଗ୍ରହମାଳାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଟ ୨୦୫ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତୁ—

ଶ୍ରୀ ଗୋପାନାଥ ଦାସ, ମେଳନକର
ବାଣୀବିନୋଦ ନିକେତନ
ବିତ୍ତସ୍ଥା, ଗଞ୍ଜାମ,

ସୂଚୀ ।

ବିଷୟ	ଲେଖକଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
୧ ମିଳନ ସଂଗୀତ (ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ—	୧୫୭
୨ ଦେଖିଣିଶବ୍ଦରେ ଓଡ଼ିଆର ପ୍ରାଣପ୍ରତିଷ୍ଠା	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମନିକଣ୍ଠ ଦାସ ଏମ୍. ଏ,	୧୫୮
୩ ଜାଣ୍ଯୁ ସଂଗୀତ (ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମତୀ କୃତ୍ତଲାକୁମାରୀ ସାହୁ L. M. P.	୧୦୧
୪ ଓଡ଼ିଶା ଲଦିହାସରେ ଗଞ୍ଜାମର ଛାନ	” ବ୍ରଜବନ୍ ଦାସ M. A.	୧୦୨
୫ ଛିନମତ୍ତା	” ନିଦ୍ୟାନନ୍ଦ ଶର୍ମୀ	୧୦୩
ବରଗନ୍ଧ ମୁଣ୍ଡଳ	” ବିଦ୍ୟେଶର ମିଶ୍ର	୧୧୦
୭ ଦେଶନିଶବ୍ଦ (ପଦ୍ୟ)	” ବିଦ୍ୟାମଣି ମହାନ୍ତି	୧୧୧
୮ ଗଞ୍ଜାମର ଓଡ଼ିଆ ଦୂର୍ଭଗ୍ୟ	” ବିଦ୍ୟାମଣି ମହାନ୍ତି	୧୧୨
୯ ସରଗଳ (ପଦ୍ୟ)	” କୃଷ୍ଣମୋହନ ପଟ୍ଟକାମ୍ବକ	୧୧୩
୧୦ ଅତ୍ୱନ	” ଜାନକିନାଥ ବାଉଦରବୁ ମହାପାତ୍ର	୧୧୪
୧୧ ଦୂଦନ ଓ ସ୍ଵରତନ	ଶ୍ରୀମତୀ କୃତ୍ତଲାକୁମାରୀ ସାହୁ ଏଲ୍. ଏମ୍. ପି,	୧୧୫
୧୨ ଜ୍ଞାମ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଜାଗରଣ	” ସମବ୍ରତ ଆସୁର୍ୟ	୧୧୬
୧୩ ନିକଟ		୧୧୭
୧୪ ସାହିତ୍ୟ-ସମ୍ବାଦ		୧୧୮
୧୫ ଚମ୍ପନିକା		୧୧୯
୧୬ ସାମଣ୍ଡିକ ପ୍ରତିବିମ୍ବ		୧୨୧

ବିଜ୍ଞାପନ ଦାତାମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମରେ

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ

ରଖିବକ ଅପାର କରୁଣାରୁ “ମୁକୁର” ପଢି ସବୁ-
ମାଧ୍ୟମରେ ଆଦର ଦିନ୍ଦୁଦିନ ବହୁଅର୍ଥ । ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାହିକ
ମାଧ୍ୟମ ଯେପରି ବୃଦ୍ଧି ଦାଉଛି, ଏଣିକୁ “ମୁକୁର” ରେ
ବିଜ୍ଞାପନ ଛପାଇବା ମନ୍ୟ ବଢାଇବାକୁ ଅମେମାନେ ବାଧ୍ୟ
ହେବୁ । ବଳିତ ନର୍ତ୍ତର ଚେତିମାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ରେ-
ମାନେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦରରେ ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ଅଛୁ ।

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ପୃଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ	ମାସକୁ	ଟ ୪ ୯
”	ବର୍ଷକୁ	ଟ ୪୦ ୯
ଏକ କଲେମ୍	ମାସକୁ	ଟ ୨ ୯
”	ବର୍ଷକୁ	ଟ ୨୦ ୯
” . ଏବଂ „	ମାସକୁ	ଟ ୧ ୯
”	ବର୍ଷକୁ	ଟ ୧୦ ୯
” ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଅନୁସରନ କରନ୍ତୁ ।		
ମେନେକର,		
ମୁକୁର ଅଧିକ୍ୟ, କଟକ ।		

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ଆଶା:—ଦୂଦୁରୁବୁ ପ୍ରକାଶିତ ବିବିଧବିଷୟକ ସାମ୍ପ୍ରଦୟକ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଥର ସମୀକ୍ଷାକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶରୀରପଣ ରଥ
M. L. C. ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଅସ୍ତ୍ରବ ଅସ୍ତ୍ରବିଧ୍ୟା ଏବଂ
ଦେଶବଦେଶର ବାର୍ତ୍ତା ଚିତ୍ରକର୍ତ୍ତଙ୍କଷବ୍ଦରେ ଏଥରେ
ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଅଭୀମ ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ୯

ପ୍ରକାଶ:—ଦୂଦୁରୁବୁ ମାସିକ ପରିଶ୍ରମ । ଏଥର ସମୀକ୍ଷାକ
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶରୀରପଣ ରଥ ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏମ୍. ପି. ଅଭୀମ
ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୨

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଅନୁସରନ କରନ୍ତୁ—

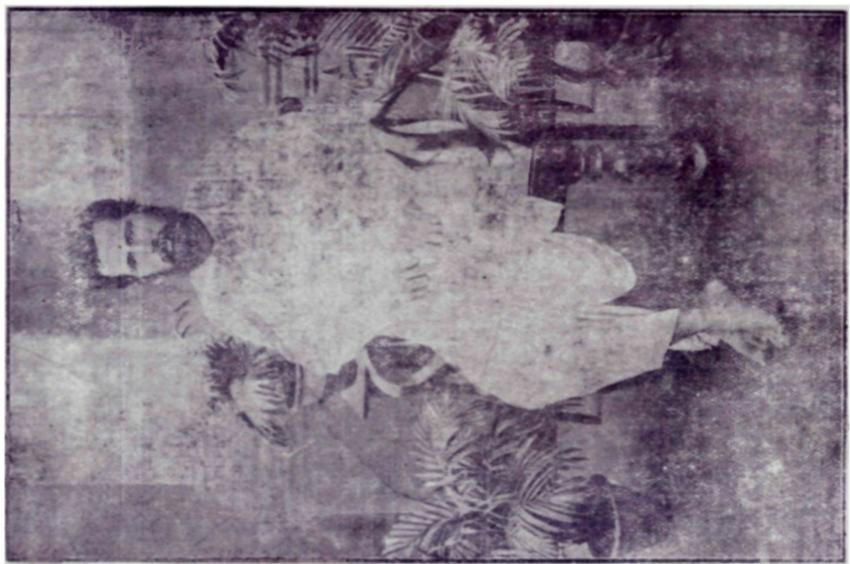
ମେନେକର,
ଆଶା ପ୍ରେସ୍,
ଦୂଦୁରୁବୁ, ଗଞ୍ଜାମ ।

ବୁଦ୍ଧିଲା ବୁଦ୍ଧିର ସାବର, ଏଣ୍ଡମ, ପି, ପ୍ରଣାତ

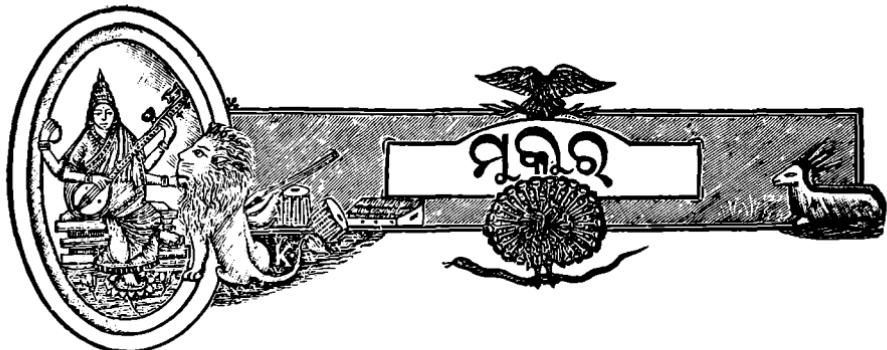

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ

୧୯ ଭାଗ ।

ପୌଷ ।

୫ମ ସଂଖ୍ୟା ।

ମିଳନ--ସଙ୍ଗୀତ

ସେଇବାର

ପରୁରେ ରୁମ୍ବ ଦୁଆରେ,
ହେ ଗଞ୍ଜାମବାସି, ରହିବ କି ମିଶି,
ଓଡ଼ିଶାବାସି-ସଙ୍ଗରେ—ସବେ ଏକରିନ ଶାସନରେ । ଗୋ ।

ଦେଲଜା ଭାଇଙ୍କ ପରିଚର ପର,
ରହୁ ଏତେକାଳ ହେଲ ଏତେସବ;
ରନ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ହେଲ ହତଶିଶ,
ଚିହ୍ନେ ଚେରୁଛ କି ଭାଇ ବାରେ !
ଯାହା ହେବାର ହେବ ଏ ବାରେ । ୧ ।

ମେଦିମୁରର ବାସିନା ଉଛଳୀ
ଉଲିଲେଣି ସଙ୍ଗ ଦଙ୍ଗସଙ୍ଗେ ମିଳ,
ଆପଣାକୁ ଆସେ ବୋଲନ୍ତି ବଜାଳି
ଜାତି-ଅରମାନ ଦିଙ୍ଗି ଦୂରେ;
ରୁମ୍ବୁ ହେବ କି ସେ ପରକାରେ ? ୨ ।

ଥୋକ ଉଛଳିଏ ବୋଲନ୍ତି ହିନ,
ପଣ୍ଡିମାଙ୍କ ପରି ଛିରେ ପାଗ ବାନ୍ଧ,
ମଧ୍ୟ-ପ୍ରଦେଶରେ ହୋଇଛନ୍ତି ବନୀ
ସବୁ ଉନ୍ନତ ଜାତି-ସେବାରେ,
ଆସ-ସଙ୍ଗାନ ଦଳ ଦେବାରେ । ୩ ।

ଏକମୁରେ କୁହ କଷାପ ମିଳନ,
ମିଳନରେ ଏକା ଗଞ୍ଜାମ-ଶାବନ,
ଅଥବା ଉଛଳ-ଜାତିର ମରଣ
ନିଷ୍ଠେ ହେବ କିଛିଦିନ ପରେ,
ରନ ଥିଲେ ଯା ଘଟେ ସଂସାରେ । ୪ ।

ଏକ ବେଶଭୂଷା, ଏକ ଆଶାଭୂଷା,
ଏକ ବୃଷବାସ ବାରବୁଦ୍ଧ ଓଶ,
ଅକାଳେ ଏକକୁ ଆରେକ ଉରସା,
ହୋଇ ଟେକିବ ମୁଣ୍ଡ ମସାରେ;
ଏକ ହୋଇବୁଁ ଦିଅ କହିରେ । ୫ ।

ଶ୍ରୀ—

ଦେଶମିଶ୍ରଣରେ ଓଡ଼ିଆର ପ୍ରାଣପ୍ରତିଷ୍ଠା

‘ଆମର’ ଜାତ’, ‘ଆମର ଜାତ’; ଏ କଥାଟିର ଆଜିକାଲ ବହୁତ ଶୁଣାଯାଉଛି, କିନ୍ତୁ ଏ କଥାଟିର ଅର୍ଥ କଣ, କାତର ପ୍ରାଣ କେବେଳାରେ, ଜାତର ଏକହି କିମ୍ବା ସମ୍ବନ୍ଧ, ଏ ବିଷୟ ଲୋକେ ଅନ୍ତର୍ବାଦରେ ବୁଝିଲେ ମଧ୍ୟ, ଅନେକେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜାଣନ୍ତି କି ନାହିଁ, ସନ୍ଦେହୀ ଦିନ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ଲୋକ ନିଜକୁ ଏକ ପ୍ରତିବାରର ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ, ଏକ ଜାତର ଲୋକ ବୋଲି ଅନ୍ତର୍ବାଦ କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ଆଦିମ-ଜାତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ସବ ଅଛି । ଭାରତ-ବାଷ୍ପ ନିଜର ଗୋଟି-ପ୍ରତିବାଦ-କାମ ଧରି ଆଜ ଯେ ପରିଚୟ ଦିଅନ୍ତି, ସେହିରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଭାରତ ପୁଣ୍ଡ ଲଢନ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜାନନ-ସଂଭାଗର ପ୍ରସାରରେ ପୃଥିବୀର ସାମାଜିକ ତଥା ସଜମାନକ ବିକାଶରେ ପାଇବାରିକତାରେ ଆଉ ଜାତର ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ।

ପାଇବାରିକତାରୁ ଯେତେବେଳେ ଜାଣମୁଦ୍ରାର ବିକାଶ ହେଲା, ରିନ ରିନ ପ୍ରତିବାର ଲୋକ ଯେତେବେଳେ ଏକଜାତର ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେବାର ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିଲା, ସେବେଳିବେଳେ ପୃଥିବୀର ଧର୍ମର ଦିକାଶ ହୋଇଥିଲା । ଏକ-ଧର୍ମାଜଳମ୍ବାନେ ହିମେ ଏକ ଜାତର ଲୋକ ବୋଲି ଆପଣକୁ ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ । ଦିଶାଳ ମୁସଲମାନ-ଧର୍ମ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ମର୍ତ୍ତୁରୁପେ ଏହି ଜାଣମ୍ବ ଭାବୁ ବିଜ୍ଞନ ହୋଇଥିଲା କି ନା ସନ୍ଦେହ । ଅଜ୍ଞାନର ନିଜାନ୍ତର-ତତ୍ତ୍ଵ, ଭାରତର ପ୍ରାସ୍ତୁତ ଆକାଶ ପ୍ରତିବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଓ ପ୍ରବୃଦନା ସବୁ, ମୁସଲମାନର ସେ ଭାବ ହିମେ ଭଲ କରୁଥିଲା । ଭାରତମ୍ବ ଆର୍ଥିକ ମଧ୍ୟ ଏହି ଭାବରେ ପ୍ରବୈଦନ ହୋଇ, ଦିନେ ଶାଶ୍ଵତ ସଂଖ୍ୟତ ଭାଷା ଓ ସାହୁଦାଦ ପ୍ରତିବାଦ କରି, ଶର୍ତ୍ତ-ଯାତାଦର ବିଦ୍ୟା ଦେଇ, ଜାଣମୁଦ୍ରାର ଭଣ୍ଠା କରିବାର ଉଦ୍‌ଦେଶ କରିଥିଲା । ସେ-ଦ୍ୱାଦୁଷ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସେ ଭାବ ଆଉ ନାହିଁ । ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜାଣମ୍ବ ପ୍ରାଣ କେବେଳାରେ ?

“ଜନମ ଜନ୍ମଭୂମି ସୁର୍ବୀଦତି ଗଣମୂର୍ତ୍ତି” ଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବଚନ । ପାଇସି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏ ଭାବ ବହୁଦିନରୁ

ଦିକାଶ ଦାଇଥିଲା । ଭାରତରେ ଏହା ଦୂରନ ହେଲେହେଁ ନିତାର ଅଧ୍ୟନକ ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ‘ସୁର୍ବୀଦତି ଗଣମୂର୍ତ୍ତି’ ମନୁଷ୍ୟର ସେ ‘ଜନ୍ମଭୂମି’ କିମ୍ ? ଆଜ ପୃଥିବୀର କେହି କାହାର ଜନ୍ମଭୂମିର ପ୍ରିର ବୋଲି ବହୁଦେବନାହିଁ । ବାଷ୍ପରିମ୍ବନ, ଦାସହ ପ୍ରତିବାଦ ନାନା ଉପାଦାନ ପଣି, ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମଭୂମି ପ୍ରିର ରଖୁକାହିଁ; ଏପରି କି, ଠିକ୍-ବୁଝି ବିଲେ, ଭାରତ ପାର୍ଶ୍ଵର ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମଭୂମି ନୁହେ, ଆମେରିକା ନିଶ୍ଚର ଜନ୍ମଭୂମି ନୁହେ, କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭାରତମ୍ବର ଜନ୍ମଭୂମି ନୁହେ, ଅଣ୍ଟ୍ରିଲ୍ୟାରେ ଭାରତମ୍ବର ଜନ୍ମଭୂମି ନୁହେ । କିନ୍ତୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ରଖିବାର ?

ଆମେରିକାର ସ୍କ୍ରି-ଶକ୍ତିର ଆବନ୍ ଅଛି, ଯାହାର ମାତ୍ରଭାଷା ଯାବା ହେଉ ମଛକେ, ଲିଂଗରୀଣ ଭାଷାକୁ ଦେଖି ଭାଷା ବୋଲି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କକଳେ, କେହି ସେ କଥାରେ ପ୍ରାୟ-ଅଧିକାସୀ ବୋଲି ଆଜନ୍ ଅନୁସାର ଗୃହନ ହେବେ-ନାହିଁ । ଅଣ୍ଟ୍ରିଲ୍ୟା, ଟାଇମ୍ସନିଆ, ନିରଜିଳଣ୍ଡ୍ ପ୍ରକ୍ରିତରେ ବିକଳ ଓ ବିତାତ ଆଦିମ-ନିବାସିମାନଙ୍କ ରହିବାକାହିଁ । ଲିଂଗରୀଣ ଭାଷା ସେ ଦେଶର ସମ୍ବ୍ୟାପ୍ତ ଭାଷା । ଆଜ ଭାରତର ନବ-ଜାଣମ୍ବ-ଜାଗରଣରେ ହିନ୍ଦ୍ରାମ ଜାଣମ୍ବ ଭାଷା ହେବାର ଲୋଡ଼ା ପଢ଼ିଥିଲା । ଅତେବେ ଦେଶ-ଶକ୍ତିର ଭାଷା ହୀଁ ଜାଣମୁଦ୍ରାର ରହିଭୁମି । ହେବୁ ଭାଷା ଜାଣମ୍ବ ପ୍ରାଣ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । ଜାଣମ୍ବ ପ୍ରାଣର ପ୍ରତିବାଦ ସେହି ଭାଷାରେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ।

ହିନ୍ଦ୍ରାମ ଭାରତର ଜାଣମ୍ବ ଭାଷା ହେବ ପର, କିନ୍ତୁ ବାତ୍ରିକରେ ଭାରତ ଗୋଟିଏ ମହାବେଶୀ ସବାହ ଗୋଟିଏ ଜାଣମ୍ବ ଭାଷା ତିବେ ରଖିବାକେ, ଭାରତର ସମ୍ବନ୍ଧ ଜାଣମ୍ବ-ବିକାଶ ହେବନାହିଁ । ହିନ୍ଦ୍ରାମ ଭାରତର ଗଜମାତିକ ଜାଣମ୍ବ-ଭାଷା ହୋଇବାରେ; କିନ୍ତୁ

ଘରତର ପ୍ରାଦେଶିକ ସଂଗମାନଙ୍କର ଉଚିତାସ ଅଛି—ସାହୁତି ଅଛି—ବିଶେଷତ ଅଛି—ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ସେ ସବୁ ଲୋକ କରି ହେବନାହିଁ । ତାକୁ ଲୋଗ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ ବା ସଜିତ ନୁହେ । ବଜଳାତକ ବିକାଶ ଫଳରେ ସରତ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ ପର ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଦେଶମାନ ତହୁଁରେ ଅଭ୍ୟବତସ୍ତୁତ ରିନ ରିନ ବିଶ୍ଵର ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରକାଶ ନକଲେ, ଜାତ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ହେବନାହିଁ । ପ୍ରାଦେଶକ ଜାତମାନେ ନିଜ ନିଜର ଉଚିତାସ-ପରିଷେଷ ଓ ବିଶେଷର ସେଇ, ମହାଜାତସ୍ଥା ଗଢିବେ । ତାହା ନହେଲେ, ଜାତମାନଙ୍କର ମିଶନ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ସଜୀତର ସତ୍ୱବୁଦ୍ଧରେ ସେ ମଧ୍ୟରେ ମୋହନ ଏକବାନ ବାଜିରିଠି, ଭବତ-ଜାତୀୟ-ପ୍ରାଣରେ ସେ ସଜୀତ ବିକାଶ ପାଇବନାହିଁ । ହାଠର ଗୋଳମାଳରେ ସଜୀତ ନଥାଏ, ଶବ୍ଦ ଓ ସୁରମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଶ୍ରିତ ଆଏ ମାତି । କିନ୍ତୁ ସରତର ମହାଜାତସ୍ଥାରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ବିଶେଷମାନଙ୍କର ସମବ୍ୟାବେ ସଜୀତ ପୁଟ୍ଟାଇବାକୁ ହେବ । ଏ କଥା ସରତର ବଜଳାତକମାନେ ସମ୍ମତ ବୁଝନ୍ତି—ନୁହେଁ, ମହାସ୍ତା ଗାନ୍ଧି ଓ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ଶୁଳ୍କିତ ଜାତୀୟ ମହାସମିତି ବୁଝିଅଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଜାତୀୟ ମହାସମିତିର ନବ-ବିଧାନରେ ଭାବାୟିରେ ପ୍ରଦେଶ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

ମୋଟାମେଟି ପ୍ରଦେଶ ଗଠିତ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କୌଣସି ପ୍ରଦେଶର ସମୀକ୍ଷା-ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବାରେ ଅପୁର୍ବବିଧା ଦେଲା । ମହାସ୍ତା ଗାନ୍ଧି ମୁକ୍ତ-ପ୍ରାଣରେ ସେ ଅପୁର୍ବବିଧା ମେଶାଇ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । କିନ୍ତୁ ସମ୍ମତ ମହାସ୍ତା ଗାନ୍ଧି ନୁହେଁ । ସମ୍ମତ ସବୁ ଅଭ୍ୟବରେ ସରତର ମହାଜାତ-କାମନା । କରି ସେହି ଅନୁସାରେ କିମ୍ବ-ବିଧାନ କରିବାରି ପ୍ରୟୁକ୍ତ ହୋଇଲାହାନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ ସ୍ଵାର୍ଥ ସେଇ ମାନବ ଯେହାର ଦାତାବାରକ ଶୁଣ-ସମୃଦ୍ଧି କଣ୍ଠ କରେ, ସେହିପରି ପ୍ରଦେଶ-ପରିବାର ସରତ-ଦେଶରେ ସଙ୍ଗ୍ରହି ପ୍ରାଦେଶିକ ସ୍ଵାର୍ଥ ଅଛି । ଉଚ୍ଚକ-ବାସୀ ଏହା ଅଙ୍ଗେ ନିର୍ଭରନ୍ତି । ଏକ ଦିନରେ ବଜାଦେଶ, ଅନ୍ୟ ଦିନରେ ଦିବାର, ଓ ପ୍ରାତିକ ସବକରେ ଆଜି ଦେଶ ଉଚ୍ଚକଣ୍ଠୀ ପ୍ରଦେଶରୁ ଖଣ୍ଡିବ ଖଣ୍ଡିବ ମାତ୍ରରେ ନିଜ ନିଜର ସଙ୍ଗ୍ରହି ସ୍ଵାର୍ଥସାଧନକାରୀ, ତାହା ଶୁଢ଼ିବାକୁ କାରାକ । ସେଥିପାଇଁ, କଂଶେଷ-କମିଟିର ନିର୍ବାଚଣ ଓ ମହାସ୍ତା ଗାନ୍ଧି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଉଚିତର

ପ୍ରାଦେଶିକ-ସମୀକ୍ଷା-ନିର୍ଦ୍ଦେଶ-ପ୍ରସ୍ତର ସମ୍ମାନ ହୋଇପାରିଲାହିଁ । ବିହାର ନେତା ବାବୁ ସକେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ, ଓ ଆନ୍ଦୋଲନର ନେତା ଜକର୍ ପଟ୍ଟାରସିଂହାମାୟା ଓ ନିଷ୍ଠାର ପ୍ରକାଶମ୍ ଏ ଷେଷରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ସଙ୍ଗ୍ରହିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଜର ବିଶାଳ ପ୍ରାଣ ଯେହାର ସଙ୍ଗ୍ରହିତ କରି-ଅଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ବାତୁବିକ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଧାରଣା ହୋଇଥାଏ, ସଙ୍ଗ୍ରହି ସ୍ଵାର୍ଥ ଶୁଢ଼ି ଜାତୀୟବା ଗଠନ କରିବାପାଇଁ ଭାବରୀଯ ନେତାମାନଙ୍କର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ପୁଣିର୍ଭାବୁ କି ନା ସହେହ ।

ବାତୁବିକ କଂଶେଷ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କପାଇଁ ଏ ପ୍ରତିରେ ହେମନ୍ତ ସମ୍ମାନ କରିଦେଇଥିଲେ, ଓଡ଼ିଆମାନ ଏ ହେମନ୍ତର ନିଷ୍ଠିତାର୍, ଆଉ ସରକାରର ଦ୍ୱାରା ଯୋଗିଲା ହୋଇ ନଥାନ୍ତି । ସରକାର ଯାହା କରନ୍ତୁ, ଦେଶବାସୀ ଆମ୍ବର ଜାତୀୟ ଆକାଶ୍ବାସ ସ୍ଥିରକରି କରିବିଲେ, ସରକାରଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆବଶ୍ୟକତା ଆମ୍ବୋମାନେ ରଖିନଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ପରିପାର କଥା, କଂଶେଷ ହାତରେ ଓଡ଼ିଆ-ଦେଶନିଶ୍ଚାନ୍ତି-କାର୍ତ୍ତ୍ଵୀ ଦିନକୁହିନ ପ୍ରସ୍ତର । ଓଡ଼ିଶାର ଅସହଯୋଗୀ-ନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ଓ ଅଳକ୍ଷିତ ଭବରେ କମ୍ବେ ଏ ସମ୍ମତ ସମ୍ମାନପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଆବଳୁ ରୁଦ୍ଧିବାକୁ ରୁଦ୍ଧ ନାହିଁ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆବାସୀ ରିନ ରିନ ଭାବୀ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାର୍କିର୍ବେ ରହି, ଦିନକୁହିନ ନିଜର ଜାତୀୟ ସରମ୍ବରୁ ବିଜ୍ଞାନ ଦେଇଥାଇଛନ୍ତି । ଏ କଥା ଅସହ୍ୟ । ସେମାନେ ଯେ ଦିନେ ଆମ୍ବରକାର ନିଜଶା, ନିରଜିଲକ୍ଷ୍ୟ ମଦ୍ୟେ ମଦ୍ୟେ କାଟିପରି ହେବେ, ଏ କଥା ଭାବିଲେ ପ୍ରାଣ ପାଟିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଦେଶକ-ପରମ୍ପରା-ସମ୍ମନ ଓଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟ ସହଜରେ ତାହା ହେବନାହିଁ । ନଗନାଥ ଦାସଙ୍କ ‘ଭଗବତ’ ଶତାବ୍ଦିକ ବର୍ଣ୍ଣର ଦିବାତିଥି ସହ ମଧ୍ୟ ମେଦିନୀପୁରରୁ ଲୋହ ସରନାହିଁ ଏବର ଧିମାର ଗୋଟିଏ କିନ୍ତୁବାହିକ ଜାତକୁ ନିଷ୍ଠ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଦ୍ୱାରା ନୁହେ । ଭରତର ଜାତୀୟ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଅଭ୍ୟକ ଅନୁକଳକର । ଓଡ଼ିଶା ପକ୍ଷରେ ବିଶେଷରେ ଏ ଗୋଟିଏ ଦୂରତବସ୍ଥ ଦୂରସଂଧ୍ୟ । ବାତୁବିକ ସାଧା ନିଷ୍ଠ ହେଲେ, ପରମାଣୁ ହୀନ ହେଲେ, ଜାତର ମେରୁଦ୍ଧର୍ଣ୍ଣ ଭଜିଯିବ । ରିନ-ସାଧା ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗ ମିଶାଇବା ଯେବେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ତିର୍ଯ୍ୟକ କିନ୍ତୁ ଆପଣି ରହିବାନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାହା

ହେବକାହୁଁ । ଫଳରେ ଭଗ୍ୟପୂରିତରେ ଦେଖ ଗଠିତ ନହେଲେ, ଏତହାସିକ ଉଚ୍ଛଳକାତ ପରମୀଶରୁ ବିଜିନ ହୋଇ ନୟ ହେବ, ଭରତର ଗୋଟିଏ ଅଜାହାନ ହେବକ । ଏହା ଭରତର ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ବାଜମାନକ ବିକାଶରେ ଗୋଟିଏ ଘୋର ଅନ୍ତର୍ବଦ୍ୟ, କେବଳ ଓଡ଼ିଆ-ପ୍ରାଣର ଗୋଟିଏ ଭବମାତ୍ର ନୁହେ ।

ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଓଡ଼ିଶାର ସୀମା ବହୁ-ବସ୍ତୁ ଥିଲା । ଗଙ୍ଗାତାରୁ କାବେଶ୍ଵା ଦୟୀଙ୍କ ଓଡ଼ିଶାର ସୀମା ବିଷ୍ଵତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବଜନ ପ୍ରଦେଶରେ ସଥା ଓ ଜାଗାଯୁଧା ଲେପ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି-ନଥେ । ବର୍ଷାମନ ଓଡ଼ିଆ ଯେ ରନ ରନ ପ୍ରଦେଶରେ ବିଭାଗ ହୋଇଥିଲା, ତାହାର କାରଣ ମଧ୍ୟ ମେହେ ବିକୟ ଓ ଦେଶଧାରକ । ଲ୍ରାଂଗେଜମାନେ ଯେବେବେଳେ ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶ ସଙ୍ଗ ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁ ଶେଷ ଅଧିକାର କରିଅଛନ୍ତି, ଦାଳୁ ସେହି ପ୍ରଦେଶ ସଙ୍ଗ ପୁନିଦେଇ, ନିଜର ସୁଧିଧା ଅନୁସାରେ ଶାସନ କରୁଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଲ୍ରାଂଗେଜମାନେ ବାରିକିଯେଦେଖା ତାତ । ଶ୍ରୀପଦରେ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦବନ୍ୟୁର ହୃଦୟବକତାବ । ପୁଣି ଭରତରେ ସେ ବିଦେଶୀ । ସାରତର ପ୍ରାଣ, ସାରତର ପରମୀଶ—ଶରମୟ ପ୍ରଦେଶମାନକର ଜାଗାଯୁ ଅଭିରୁଚି ଓ ଆକାଶ୍ଚା ତଥା ତାତ, ଉପଜାତିମାନକର ସ୍ଵାଭାବିକ ବିକାଶ ଦେଖିବାକୁ ତାକର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଏବେଦିନ ପରେ ମଧ୍ୟ, ସରକାର ଲୋକମତର ଶ୍ରୀ ଭାରୀ ସହନପାର ରତ୍ନର ଦେଉଥିଲା, ‘ଗଞ୍ଜାମ ଲୋକେ ଓଡ଼ିଆରୁ ଭାଇ କହନ୍ତି କ ବେଳଜାରୁ ଭାଇ କହନ୍ତି’ ସେ କଥା ସେ ଜାଗିନାହାନ୍ତି । ଶ୍ରୀମତୋନ୍ଦ୍ରପୁର ଦୁଇଜଣ ହିରିଅନ୍ଧକର ଠାରୀରେ ସେ ବିଷ୍ଣୁରେ ସେ କିଛି କହିପାରିବନାହିଁ । ବିଧାତା ଜାଣନ୍ତି—ଏ ସିରିଯୁକ୍ତମାନେ କିପରି ଶ୍ରୀମତୋନ୍ଦ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ଖୁବ ସମ୍ବନ୍ଧ, ସାରତ ସରକାରକର ରହିଛା ଓ ସୁଧିଧା ଅନୁସାରେ ଶ୍ରୀମତୋନ୍ଦ୍ରକର କଳ ଆଗରୁ ମୋଡ଼ା ହୋଇଥିବ, କିମ୍ବା ନିଜର ସୁଧିଧା ଓ ରଙ୍ଗା

ଅନୁସାରେ ଶ୍ରୀମତୋନ୍ଦ୍ର ସ୍ଵର ଝୁରିବ । ପଞ୍ଚବିଶତ ବର୍ଷର ଘୋର ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ପ୍ରାଣର ବ୍ୟାକୁଳ ନିଜକ ସରକାରକୁ ନର୍ମଦାଲ କିପରି—ତାହା ବୁଝିବା ଦୁଃଖାଧ । ଯାହା ହେଉ, ଓଡ଼ିଆ ହତାଶର ଶେଷ ଆଶାରେ ଯେ କୌଣସି ଆତ୍ମ ଆଶ୍ୟସକା ଗୁହେଇଁ । ଦେଶମିଶ୍ରଣ ତଥା ଓଡ଼ିଆ-କାତି-ଗଠନ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ଜାଗାଯୁ ପ୍ରାଣ, ଜାଗାଯୁ ବିକାଶ, ଜାଗାଯୁ ଆଶା ଓ ଆକାଶ୍ଚା ଜିତି ହୋଇଅଛି । ଏବେଳାକଳ ଓଡ଼ିଶାର ହୃଦୟପିଣ୍ଡ ଯେପରି କ ପଞ୍ଚଧା ଛନ୍ଦବିଜ୍ଞିନ ହୋଇ ତାହାର ପ୍ରାଣ ପାଇୟାଇ-ଅଛି । ମୁଣ୍ଡରୁ କଟ୍ଟିରେ ଆଶା-ବାଣୀ ପରି ବେଳନ ବେଳେ ସେ ଆଶ୍ୟସନାର ବାଣୀ ଶୁଣି ଶାନ୍ତ ହେଉଅଛି ମାତ୍ର । ବିଧାତା କରିବୁ, ଏ ଆଶ୍ୟସକାର ବାଣୀ ପା'ର ପ୍ରାଣରେ ଅମୃତ ବର୍ଣ୍ଣ କରୁ । ସରକାର ସାରତ ରେ କେବଳ ହିସାବ-କିଟାବ ନ ଦେଖି ଯେତେବେଳନ ଜାତିର ପ୍ରାଣ ଓ ଜାଗାଯୁ ଆକାଶ୍ଚା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇନାହାନ୍ତି, ସେତେବେଳନ ଲୋକ-ପ୍ରିୟ ହେବେନାହିଁ । ସରକାର ବାସ୍ତବିକ ଲେକପିଯୁ ହେଲେ, ଲୋକମତର ଅନୁକୂଳ ଦିଶା ବିଧାନ କଲେ, ସ୍ଵରଜ-ଆନ୍ଦୋଳନ ଦାର୍ଶନିକ-ଆଲୋଚନାରେ ପରିଣତ ହେବ । ଦେଶମିଶ୍ରଣପାଇଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବୁ—ଶୁଣାଇବା ଭଲ ଲୋକମତ ପ୍ରକାଶ କରିବୁଁ, ଏପରି ତିଯା କେବଳ ବିଦେଶି-ସରକାରରେ ସମ୍ବନ୍ଧ । ସରକାର ବିଦେଶୀଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବିଦେଶୀଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବିଦେଶୀଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଭାବରେ ସାବାନ୍ତୁ ହେଲେ, ବିଦେଶୀଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏ ଏକାନ୍ତ ବାସନା, ଯେବିପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନ ଦେଇ, ଲୋକେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁ-ଭାବରେ ଅଧିକାର ଦାବ ବରିବା ପୁନରୁ ସରକାର କରିବୁ ବ୍ୟାକ । ଅଧିକାର ଦାବ କରିବା ସାରତବାସିର ପରମୀଶ ନୁହେ । ପ୍ରକାକ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନ କରିବା ସାରମାନ୍ଦ୍ର ବିଜ୍ଞାନ ଆଦରି । ସାରତ-ଶାସନରେ ଏହି ଆଦରି ‘ପୁନ୍ର ଓଡ଼ିଆର ଆକାଶ୍ଚା ପୁଣ୍ତି ହେଉ ।

ଶ୍ରୀ ମାଲକଣ୍ଠ ଦାସ

ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ

(୧)

ଆଜି ଗାଉବି, ଆଜି ଗାଉବି, ଆଜି ଗାଉବି,
କଳିଙ୍ଗ ମାତାର ଜୟ,
ଆଜି ଉଠିବି, ଆଜି ଉଠିବି, ଆଜି ଉଠିବି,
ତେଜି ମୋ ଜଡ଼ିବା ରୟ ।

ଦୁହିଁ ମୁହିଁ ଶାନ, ଦୁହିଁ ମୁହିଁ ଶାନ,
ଦୁହିଁ ଅଧୂନିକ, ଦୁହିଁ ଅଚାଚିନ;
ଶୋଣିବେ ଆୟୀହୁ କହେ ସୁରେ ଯୁଗେ
ପ୍ରାଚୀନବାହି ତାହା ଲୟ ।

ଶିର-ଶୁଭାନାନ ମୁକ ସାଷ୍ଟି ମୋର,
ମୁଁ ଆୟୀ-ସନ୍ଦାନ, ଦୁହିଁ ମୁଁ ବବର,
ଯାଇ ଅବସାଦ, ଯାଇ ମୋ ବିଷାଦ,
ଉଠିବି ଗାଇ ମୁଁ କମ୍ବୁ—

ଯାଇବା କଳିଗର ଜୟ ।
ଥର ଖାରବେଳ, ସିଦ୍ଧ-ଗନ୍ଧପତ,
ନବ କୋଟି କରେଶ୍ଵର ଯା ଭୁପତ,
ସେ ତ ମୋର ନାତି, ମୁଁ କି ଶ୍ଵାନ ଅତ,
ମୁଁ ଯେ ଶୁର ଦେଜୋମୟ,
ଉଠିବି ଗାଇ ମୁଁ କମ୍ବୁ,
ମାତା କଳିଗର ଜୟ ।

(୨)

ହେଲେ ମୁଁ ଆଜ ଉଛଳ ! ଆଜ ଉଛଳ !
ମୋ ଭରସା ସିକା—ମୋ ଭରସୁ ସିନା,
ଓଡ଼ିଆ-ବଳ !
ଓଡ଼ିଆର ଦେହେ ଯେ ଶୋଣିବ ବହେ,
ଓଡ଼ିଆ-ପରାଣେ ଯେ ପ୍ରାତି ଶୋହେ
ସେ ତ ମୋ' ସମ୍ବଳ—ସେ ତ ମୋ ସମ୍ବଳ,
ପୁଣି ସମ୍ବଳ !

କିମ୍ବା ଦୁଃଖ ମୁଁ, କିମ୍ବା ଦୁଃଖ !
ହେଲେ ମୁଁ ଆଜ ଉଛଳ । । ।
ହେଲେ ମୁଁ ଶାନ ଓଡ଼ିଶା ! ଶାନ ଓଡ଼ିଶା !
ମୋ ଭରସା ସିକା—ମୋ ଭରସା ସିନା
ଓଡ଼ିଆ, ସାଧ,
ଓଡ଼ିଆ-ବଦନେ, ଓଡ଼ିଆ-ସଦନେ,
ଭବନେ ପଠନେ ଯେ ବାଣୀ ସ୍ଵନେ,
ସେ ତ ମୋ ସାଧନ—ସେ ତ ମୋ ସାଧନ,
ପୁଣି ସାଧନ;

କିମ୍ବା କର୍ବନ ମୁଁ, କିମ୍ବା କର୍ବନ,
ହେଲେ ମୁଁ ଶାନ ଓଡ଼ିଶା । । ।

(୩)

ସର ସର କୋର କେବେ ମୁଁ ଢାକିବ
ତୋଦର ସକଳ ସନ୍ତାନେ,
ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ମୋର କୋଳେ ଆଲଜିବ
ଦୁଃଖ ଅଧମ ଅଜ୍ଞାନେ । । ।

ଉଣା ଯେ ମୋଠାରୁ, ମୁହଁ ତ ସେ ସାକ,
ନଥାର ତାହାର ଧନ-ସନମାନ,
ହେଉ ସେ ଚଣ୍ଡାଳ, ଜଗତ-ଜଞ୍ଜାଳ,
ଜାଗିବ ସେବ ମୋ ପରାଣେ । । ।
ସେ ତ ତୋ ସନ୍ତାନ, ତୋ ଶୋଣିବ ବିଦୁ,
ଦେଇ ମୁସନ୍ଦାନ, ଶିଖ, କେନ୍ଦ୍ର, ହିନ୍ଦୁ,
ସେ ମୋହର ଭାଇ, ଜାତ ତାର ନାହିଁ,
ସେ ମୋହର ପ୍ରିୟ ଭୁବନେ । । ।

ଶ୍ରମଗ କୁତ୍ତଳାକୁମାର ସାବଦ

ଓଡ଼ିଶା-ଇତିହାସରେ ଗଞ୍ଜାମର ସ୍ଥାନ

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରକଳରେ ମୁଁ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଐତିହାସିକ ସହିକ ଦେଖାଇ ଦେଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଞ୍ଜାମର ଦେଶିଣଶ୍ରଣ-ସମସ୍ତା ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେବାର ଦେଖି ସେ ବିଷୟର ଗବେଷଣା ନିମିତ୍ତ କୌରହଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲା । ପୂର୍ବ ଦିଶେଷରେ ମୋର ପୁରୁଷବର୍ଷୀ ସନ୍ଦର୍ଭବିତର ପୁନଃବୁଦ୍ଧି ହୋଇଗଲେ ପାଠକମାନେ କ୍ଷମା କରିବେ ।

ମୁଁ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆମାତଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁକି ଗର୍ବରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିଲା, ସେତକ ଅଭ୍ୟନ୍ୟ ଓ ନିରବକିନ୍ତିର ସହିକ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଗଞ୍ଜାମ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବାର ଦେଖୁଥିଲା । ପୁରୁଷମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଅଜ, ବଜ ଓ କଳିଙ୍ଗ ନାମ ଏକଥି ଦେଖାଯାଏ, ସେଥିରୁ କଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣିତ ହେବ, ବଜକେବଣଠାରୁ ଆରମ୍ଭବିତ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଦାବାରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳିଙ୍ଗ ବଜ୍ୟ ବିପ୍ରତ ଥିଲା । ତାହାହେଲେ ଆଧୁନିକ ମେଦିନୀର, ବାଲେଶ୍ୱର, କଟକ, ପୁରୀ, ଗଞ୍ଜାମ ଓ ବିଶାଖାତେଜନ ଜିଲ୍ଲାର ସମସ୍ତକୁ କଳିଙ୍ଗ ଦେଶ ବା କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରୁଥିଲେ । ଯେପରି ଆଜିକାର ସମ୍ପ୍ରଦାସକୁ ସମନ୍ଦିଳ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ମାଳ ଅଞ୍ଚଳ (Hill and plain area) ରେ ଭାଗ କରାଯାଇଥିଲା, ସେହିପରି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦିଶାନ କଳିଙ୍ଗ ଦେଶ ଦୂର ପ୍ରଧାନ ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ ଥିଲା ଓ ଉପକୁଳବର୍ଷୀ ପ୍ଲାନେଟରୁକୁ ସାଧାରଣତା କଳିଙ୍ଗ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପାବାଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳ ଉତ୍ତର ଓ ଉତ୍ତର ଅଣ୍ୟା ପ୍ରାତ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ଉତ୍ତର ଭାବତକୁ ଯେବେବେଳେ ଆର୍ଯ୍ୟ-ଥ୍ୟୋତ ଆସି ଦାନ୍ତିଶାତ୍ୟରେ ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲା, ଥେବେବେଳେ ଆର୍ଯ୍ୟ-ମାନେ ନନ୍ଦା ଓ ସମୁଦ୍ରକୁଳ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶରେ ବାସ ସଲେ ଓ ପାବନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଅନାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ବାହୁଦୂରି ହୋଇ ରହିଲା । ଯେଉଁ ଅନାର୍ଥୀମାନେ ଅତି ପ୍ରାଚୀନକାଳୁ ରହିଯାଇଥିଲେ, ଆଧୁନିକ କଟକ, ଭାବର, ଭୁବ୍ନୀ, ସାତାଳ ଓ କୋର୍ତ୍ତମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧନର । ଆମ୍ବେମାନେ ବୌଦ୍ଧ ଜାତକ-ଗଜୁମାନ-

କୁ ଦେଖିଅଛୁଁ ଯେ, ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଜାହିୟ-ମାନେ ଓ ବ୍ରାହ୍ମମାନେ ଏହି କଳିଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସମସ୍ତରେ ଓଡ଼ିଶା ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳ ଏକଥି ଥିଲା । ମହାଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଅଛୁଁ ଯେ, ଗଜାପାତାରରେ ସ୍ଥାନ କରି ସମୁଦ୍ର କୁଳେ କୁଳେ ପାଣ୍ଡବମାନେ କଳିଙ୍ଗକୁ ଆସିଥିଲେ । ବୈଚରଣୀରେ ସ୍ଥାନ ଓ ଯଜ୍ଞ ସାରି ଅବସେଷରେ ଆସି ମହେନ୍ଦ୍ର ଗିରିରେ ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲେ । ମହାଭାରତର ଅନ୍ୟ କେତେକ ପୂର୍ବରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ମହେନ୍ଦ୍ରଗିର ନିବାଟରେ କଳିଙ୍ଗର ବଜାଧାନ ବଜୁଦୁର ଓ ମଣିଦୁର ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା । ଅତିଏବ ମହାଭାରତ ସମସ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଏହି ଉତ୍ତର ଦେଶ ଶାହିତ ହେଉଥିଲା । ଟଳେମୀ ଓ ଟୁନି ଯେଉଁ ଭାବର ବିଦରଶମାନ ଲେଖି ଯାଇଅଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ସେମାନେ ଏହି କଳିଙ୍ଗକୁ ଗଜାପାତୀ କଳିଙ୍ଗ, ମୁଖ୍ୟ କଳିଙ୍ଗ ଓ ମଧ୍ୟ କଳିଙ୍ଗରେ ବିଭଗକରି ଦେଇ ଯାଉଥିବାର ପ୍ରମାଣ ଆମ୍ବେମାନେ ପାଇଅଛି ।

ଯେବେବେଳେ ଆମ୍ବେମାନେ ପୁରାଣ, ମହାଭାରତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ ଉତ୍ତାହାସ-ୟଗରେ ପ୍ରତିବଶ କରୁଁ, ତେବେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ବେମାନେ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଦେଶର ଅଧ୍ୟକତର ବନିଷ୍ଟ ସହିକ ଦେଖୁଁ । ପ୍ରଥମଟି ଅଶୋକ କଳିଙ୍ଗ-ବିଜୟ ପ୍ରାଚୀନ ଅଶୋକ ଦୁଇଟି କଣ୍ଠୀ ଗୁଡ଼ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଅଶୋକ ଦୟାନନ୍ଦ-ବିଜୟ ଧରଳି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରଷିକୁଳା-ବିଜୟ ଜରଗଢ଼ । ଧରଳି ନିକଟରେ ଦୋଷାଲ ନାମକ କଳିଙ୍ଗ ଏକ ବଜାଧାନ ଥିଲା ଓ ସେଠାରେ ଜଣେ ବଜୁଦୁର ଅଶୋକଙ୍କର ବଜପ୍ରତିନିଧିବ୍ସବରେ କଳିଙ୍ଗ ବଜ୍ୟ ଶାପନ କରୁଥିଲେ । ସେହି ବଜୁଦୁରଙ୍କ ଅଧ୍ୟକତର ଦୋଷାଲ ଓ ସମାପ ନାମକ ନଗରରେ ସବକିମ୍ବରୁମାନେ ଉପପ୍ରଦେଶମାନ ଶାପନ କରୁଥିଲେ । ଶେଷୋକ୍ତ ସମାପ ଜରଗଢ଼ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା ଓ ଜରଗଢ଼-ଅନୁଶାସନଟି ମଧ୍ୟ ସମାପ

ନବରୂପ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସକଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ଖୋଦିତ ହୋଇଥାଏଛି । ତୋସାଳ ଓ ସମାପର ଶାସକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଚୀୟ ଅନାର୍ଥୀ ଜାତିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ଉପଦେଶ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଅତିବା ଅଶୋକ କଳିଙ୍ଗକୁ ଦୂର ଶଣରେ ବିଷାଗ କରି ଦୂରଟି ଉପପ୍ରଦେଶ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ସେହି ଦିନୁ ଉତ୍ତର କଳିଙ୍ଗର ପ୍ରଦାନ ନଗର ସମାପ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ସମାପ ଏବଂ ତୋସାଲର କେତେକ ଦୂରରେ ମଧ୍ୟ ପାଦପଥୀ ଲୋକମାନେ ବାସ କରୁଥିଲା । କର ଓ ଶବଦ-ମାନେ ସେହି ଦିନୁ ଅଶୋକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆର୍କର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲେ ଓ କଳିଙ୍ଗିଆ ଘାଟ ବାଟେ ସେହି ଦିନୁ ସମାନେନଗରର ପାଦପଥ ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ପାଇଥିଲା, ଏହି କଳିଙ୍ଗିଆ ଘାଟଟି ପୁମସରଷ୍ଟ ପୁରୁଷାଟ ପବତଶ୍ରେଣୀର ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅଶୋକଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଗୋଦାବାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ଵତ ଥିଲାପର ଜଣାଯାଏନାହିଁ । ତାହା ହୋଇଥିଲେ ସେ ବିଶାଳାନ୍ତେଜି ନିକଟଷ୍ଟ କୌଣସି ଏକ ପବତରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଏକ କଳିଙ୍ଗ ଅନୁଶୀଳନ ଖୋଦିତ କରିଥାଏ । ବୋଧିତୁ ଏହି ତୋସାଲ ଉତ୍ତରରେ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ଯେଉଁକି ବ୍ୟବିଧିଲା, ସମାପର ଦକ୍ଷିଣରେ ତେବେକ ଦୂର ମଧ୍ୟ ତାହା ମାତ୍ର ଦିରିଥିଲା ।

ଅଶୋକଙ୍କ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଶାରବିଲ ଥିଲା ଏ ଦେଶରେ ବଜା ହୋଇଥିଲେ, ତେବେବେଳେ ସେ କଳିଙ୍ଗରୀର ସୀମା ଅନେକ ଦୂର ଦୂରି କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘନଧାରା କଳିଙ୍ଗ ନଗରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ଏହି କଳିଙ୍ଗ ନଗର ଧଉଳୀ ନିକଟଷ୍ଟ ତୋସାଲ ବ୍ୟାପାର ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ନୁହେ । ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ଦକ୍ଷିଣରେ ଆକ୍ରମାନେ ଥିଲେ । ସେ ବୈକୋ ନାମକ ଦୂରରେ ଏକ ପ୍ରତି ଶତ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ବିଦ୍ୟାମାନ ଏହି ବୈକୋକୁ ଆଧୁନିକ ତିକାଟି ସଙ୍ଗେ ସମାନ କରିଥାଇଛନ୍ତି । Ind Ant ap 23 ତାହା ଛତ୍ରା ଶାରବେଳ ବସ୍ତର ପାଇଁ ହୋଇ ଗୋଦାବାସର ଉପନିଧି ବେନଗଜା-ଦଟ୍ଟପୁଷ୍ଟ ମୂରିକନଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟାର କରିଥିଲା । ତେବେ ଏଥରୁ ପ୍ରତି ଜଣା ପଚାଶୁଟି ଯେ, ସେ ଦୂରକେଶରତାରୁ ଶାସନ କରୁଥିଲେ ଓ ଆଧୁନିକ ଜ୍ଞାନ, ଜୟପୁର ଓ ପ୍ରସର ଅଞ୍ଚଳ ତାଙ୍କ ଶାସକାଧିକାରେ ଥିଲା । ଅତିବା ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗର ସନିଷ୍ଠତା ଲାଗି ରହିଥିଲା ।

ଶାରବେଳଙ୍କ ପରେ କେତେ ଶତ ବର୍ଷ' ପାଇଁ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଉତ୍ତରାଧିକାର ନିଷ୍ଠିତ । ମାତ୍ରକା ପଞ୍ଜିରେ ଆମ୍ବେମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁ ଯବନ-ଆକିମଣ-କଥା ମନ୍ତ୍ରୀ, ସେହିପରି କିନ୍ତୁ ବୋଧନ୍ତୁ ଏ ଘଟିଥିଲା । ବୋଧ ଦୃଷ୍ଟି ଆଜି ବୋଇମାନେ କେତେକ ବର୍ଷ' ପାଇଁ ସମସ୍ତ କଳିଙ୍ଗକୁ ନିଜ ଶାସନ-ଧୀକରେ ରଖିଥିଲେ । ରକ୍ତବାହୁ ସେହି ଅନ୍ତର୍ଭେଦ କେତେକ ନିଜା ଧାରା ବିବରଣ ଏହି ସମୟର ଉତ୍ତରାଧିକାର କୌଣସି ପ୍ଲାନ କି ଆଧୁନିକ ପୁରୁଷ, ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିଯ ହୋଇଗାହିଁ ।

କୌଇ ଓ ଜେନ ଘଜକୁ ପରେ ହିନ୍ଦୁ ଯୁଗର ପନ୍ଦରୁଥାନ ଦେଲା । ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରାଚୀ ଶାସନରୁ ଚର୍ବିତ ଶତବାର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ସମ୍ବ୍ରଦସ୍ତ ତାନ୍ତ୍ରିକାଣ ଆକିମଣ କଲେ । ସେ କୌଇଲକ, ମହାବାତ୍ରର, ମହେନ୍ଦ୍ର ଗୀର, କୌଟୀର କିମ୍ବା କରିଥିଲେ । କୌଇଲକଙ୍କ ଆଧୁନିକ ମୋଗଲବନୀ ଓ ମହା କାନ୍ଦାରକୁ ଆଧୁନିକ ଗଭିରାତ ଏକବିନ୍ଦୁ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି ଧର ଯାଇଥାଏ । ମହେନ୍ଦ୍ରକୁ ନିକଟଷ୍ଟ କୌଟୀର ଦୂରରେ କଳିଙ୍ଗର ଘନଧାରା ଥିଲା । ଏହି କୌଟୀର ମହେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପୁରୁଷ ସମୟରୁ କଳିଙ୍ଗ ଦେଶ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଯାଇଲା । ଏହି ଯେ ଦିନଶତ ହୋଇ କଳିଙ୍ଗ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା, ସେହି ତନି ଶତ ଅଧିକମାନେ ସରବର ସ୍ଥାଧିକ ଥିଲେ । ଦିଷ୍ଟାଯୁରର ମହେନ୍ଦ୍ର ନାମକ ବଜା କେତେକ ବର୍ଷ' ନିମିତ୍ତ କଳିଙ୍ଗକୁ ନିଜ ବଜୁଥିଲୁ କରିଥିଲେ । ଆମ୍ବେମାନେ ଏକ ତାନ୍ତ୍ରିକାନରୁ ଦେଖୁଁ ଯେ, ଦିଷ୍ଟାଯୁରର ଶତବିର୍ଦ୍ଦୀ ନାମକ ଏକ ନରପତି କଳିଙ୍ଗ ଦେଶ କିମ୍ବା କରି ତାହାକୁ ନିଜ ବଜ୍ୟର ଏକ ବିଷ୍ଣୁରେ ପରିଷତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦିଷ୍ଟାଯୁର ବଜନବଶ ଅତି ଅଧିକ ସମୟ ପାଇଁ କଳିଙ୍ଗକୁ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ, ବେଶି ଦିନ ପ୍ରଭୁର ବିଷ୍ଣୁର କରି ପାର ନଥିଲେ ।

କାଲିଦାସଙ୍କ ସମୟକୁ ଅଦ୍ସ୍ଵାର ଅନ୍ତର୍ଭେଦ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । କଳିଙ୍ଗର ଉତ୍ତର ଅଂଶରେ ଉଜ୍ଜଳ ଜାତ ବାସିଗଲେ ଓ ବସିଥିଲେ କଳିଙ୍ଗ ନାମ ଧର ରହିଲା । ବୋଧନ୍ତୁ ଏ ମଣ୍ଡଳ ଶାରି ମନ୍ତ୍ରଦେଶକୟା-ଦଟ୍ଟପୁଷ୍ଟ କୌଣସି ପ୍ଲାନ ସେତେବେଳକୁ ତାହାର ଘନଧାର ଥିଲା । ଦୃଷ୍ଟି ନାମ ଓ ରାଜନୀତିର ବିଶ୍ଵରତି ମୁଁ ଅନେକ

ପ୍ରଦତ୍ତରେ କିମ୍ବୁରୁ ଲେଖିଥାଏ । ସମ୍ମନ ଶତାବ୍ଦୀରେ କିମ୍ବରୁ ମଧ୍ୟ-ଆଶଟ କଳିଗର ନାମରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଭୂଷଣ ହୋଇପଡ଼ିଲା ଓ ବାଣସୁରର ସାନ୍ତ୍ଵା କଥା-କୁଳରେ କୌତୁକ ସାନ୍ତ୍ଵରେ ତାହାର ସକଥାମ ଥିଲା । ହୃଦକଥା ଯେଉଁ କଳିଗର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇ ଯାଇ-ଅଛନ୍ତି, ତାହା ରତ୍ନକୁଳ୍ୟାତାରୁ ନାବାବଙୀ ନଥା (ଲଜୁକିଥା) ଫର୍ମ୍-କୁ ବିପୁଲ ଥିଲାପରି ଚୋଧନ୍ତୁବ । ସେ ଲେଖିଥାଏ, କଳିଗର କଙ୍କଳ ମଧ୍ୟ ଦେଇ କାଶକ ରିଦିବାକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ଅତିବର ଜମ୍ବୁରୁ ଓ ପୂର୍ବବାଟର ଜଳଳ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ସେ ଏକଥା କହିପକାରାତ୍ମନ୍ତି । ‘କଳିଗର ବେଳାହିକ ପ୍ରତିବେଶାଗତ’ ନାମକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଲେଖିଥାଏ ଯେ, ବଶ୍ୟାର ତଟସ ସିହୁପର ଓ ସାରପଣ୍ଠ ନାମକ ନବରେ କଳିଗର ବର୍ମନ-ଉପାଧି-ବାଜା ସାନାମାନକ ହାତ୍ତୀୟ ଅଞ୍ଚଳ ଶତାବ୍ଦୀରୁ । ସମ୍ମନ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜକ କରୁଥିଲେ ଓ ସେହି ସମସ୍ତରେ ବେଙ୍ଗାର ବିଷ୍ଣୁକୁଣ୍ଠା ବାଜାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରତିବେଶୀ ଥିଲେ । ଉତ୍ତର ସାନାମର ଯେଉଁମୁଁ କାନ୍ଦି-ଶାସକମାନ ଆନମ୍ବାନକ ପାଇଥିବୁ, ସେଥିରୁ ପ୍ରମାଣ ଦାଇଅନ୍ତରୁ ଯେ, ବିଶାଖା ଦେଇ ଜିଲ୍ଲାର ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ କଳିଗ ରାଜକର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଅଞ୍ଚଳ ଦେଇଶାଲାକର ଅଧିକିଷ୍ଟ ଥିଲା । କଳିଗ ରାଜ୍ୟ ଏ ବାଜାମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ଗୋଦାବାସ ନଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୟାପୁର ନଥିଲା । କେବଳ ବଶ୍ୟାର ଓ ନାବାବଙୀ ଅତିକମ କର ଦୟାପୁରା ଓ ପାଲକୋଟ୍ରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଯାଇଥିଲେ ଓ ପାହର୍ଯ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବେଙ୍ଗାରାମାନେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିଥିଲେ ।

ଛ୍ରାଣ୍ମୀୟ ସ୍ଥତ୍ମମ ଶତାବୀପରେ ଉଦ୍‌ଧର କଲିଙ୍ଗ ଓ ଦିଶା
କଲିଙ୍ଗର ସବିଶେଷ ବିବରଣ ମିଳେ । ଦିଶାଶ କଲିଙ୍ଗ ବା
କେବଳ କଲିଙ୍ଗରେ ଗଞ୍ଜାବଶୀୟ ସାହମାନେ କଲିଙ୍ଗ
କଲିଙ୍ଗରୁ ବକ୍ତ୍ଵ କଲେ । ଟିକିଲିଙ୍ଗ ସୋମବରୀ ସାହମାନେ
ଓ ବେଳୀର ସୂର୍ଯ୍ୟଲୁକ୍ୟ ସାହମାନେ ସେମାନଙ୍କର
ପ୍ରତିବେଶୀ ଥିଲେ । ସୋମବରୀମାନେ ଚିଲ୍ଲକାର ଉଦ୍ଧିର-
ପାର୍ଶ୍ଵ ହୃଦୟରୁ ଓ ଗଞ୍ଜାବଶୀମାନେ ଚିଲ୍ଲକାଠୀରୁ ନାଗବରୀ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ଷୟରୁ ଦଖଲ କରୁଥିଲେ । ଗଞ୍ଜାବଶୀ
ଅନ୍ତରୁ ଓ ବର୍ମନ ନାମଧାରୀ ସାହମାନଙ୍କ ଉପରୁ ସମଦରରେ
ମୁଁ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଅଛୁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପରବର୍ତ୍ତୀ
ଜୀବଳୀ ଲେଖିବାର ବାସନା ମଧ୍ୟ ରହିଅଛୁ । ଏହି
ଗଞ୍ଜାବଶୀୟ ସାହମାନେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସମଗ୍ର ଗଜାମ ଜିରା ଏ

ଦିଶାଖା ପରିଣମ ଉତ୍ତରାଶ କଳିଙ୍ଗ ବଜାର୍ ଅନ୍ଧର୍କ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଦରି ଦାନ ଶାସନମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କିମ୍ବା ବନ୍ଧୁଭାବ ଏବଂ ଲଙ୍ଘନିଯୀ ନିରା ମନ୍ଦର୍ଭୀ ପ୍ରାମାନଙ୍କର ଉତ୍ତରିଣ ରୁହୁଅଛି । ଲଙ୍ଘନିଯୀ କରିବ କହିଣ୍ଠିବାରୁ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରାମାନଙ୍କର ଉତ୍ତରିଣ ଆସୁମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଦାନ-ଶାସନମାନଙ୍କରେ ନଦେଖିବାରୁ ସବୁକରେ ଅନୁମାନ କରିଗାରୁ ଯେ, ଆଧୁନିକ ଦିଶାଖା-ପରିଣ କିମ୍ବାର କେବଳ ତିପୁରୁଷୀ ଓ ପାଲକୋଣ୍ଡା ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକମ୍ବୁ ଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ଜଙ୍ଗାନଶୀୟ ରାଜମାନେ ଓଡ଼ିଆ ମୂଳକର ବକା ଥିଲେ । ଗଜାକଣ୍ଠୀୟ ଦାନ-ଶାସନମାନଙ୍କରେ ଆସୁମାନେ ପାରିଲାର ମୁଖଲିଙ୍ଗ ନକରୀ କଟକ ଶାକାକୋଳର ସିଦ୍ଧପୁର, ମଞ୍ଜିଶାର ମହେନ୍ଦ୍ର ଭେଗ ବିଷୟ, ଚିତ୍ତପୁର ଶେରକାଧସ୍ଥାନ, ଟିକିଲିର ତଳଗ୍ରାମ, ଦରଳା, ବୁଢାର ହିହ ଓ ରହୁପୁର ଅଞ୍ଚଳର ଅନେକ ପ୍ରାମର ଉତ୍ତରିଣ ପାଇଁ । ଦଶଧାରର ଉତ୍ତରୟ ଡଟବର୍ଷୀ ହେଲୁଷ୍ଟ-ବର୍ତ୍ତମା ଓ କଣ୍ଠକବର୍ତ୍ତମା ପ୍ରଗଣାର ବିବରଣ ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ତୁଳୁପୁରସ୍ତେ ସିଦ୍ଧପୁରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦର୍ମନ ବୈତନିଜକର ପ୍ରାତିନିଧିତ୍ଵକାରୀ କରିଥାଏ ଥିଲା ଓ ସେହିଠାରୁ ୧୧୩ ପ୍ରାଣଦରେ ସେ ଏକ ପାତ୍ରଶାସନ ଦାନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରଦରି ପ୍ରାମମାନ ସମ୍ବା-ଦିଷ୍ଟମ୍ବୁରେ ଅବହିତ ଥିଲା, ବୋଧିବୁ ହେଲାମାତ୍ର କାଳିମେ ସମ୍ବା-କାମରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ବନ୍ଧୁଦିନ ବିଜ୍ଞାନ ମନ୍ତ୍ରେ ଆଧୁନିକ ସୋମପେଣ୍ଟ ସମ୍ବା-ନାମରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ସମାପ୍ତ ସମାପ୍ତ ଓ ସେଥିରୁ ସୋମପେଣ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।

କୋଣଦରେ ଶେଳୋଭବ ବନ୍ଧ କହିବୁ କରୁଥିଲେ ।
ବନ୍ଧାତ ସେମାନଙ୍କ ବନ୍ଧରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଘଜାଥିଲେ ।
ଘଜାବଣୀୟ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଘଜା ହୃଦୀବିମ୍ବ ମଧ୍ୟ ରଖାଯାଇ-
ଉପାସ୍ୟ ଧାରଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ଉଭୟ ବନ୍ଧରେ
ପଦବର ସମ୍ମର୍କ ଲାଗିରହିଥିଲା । କୋହନ୍ତୁ ଏ ଏହି ଶେଳୋ-
ଭବ ବନ୍ଧ କେତେକାଳ ନିମିଶ୍ର ଗଜାମାନଙ୍କର ବନ୍ଧଗ୍ରହ
ସ୍ଥିକାର କରିଥିଲେ । ଗଜାବଣୀୟ ଘଜାମାନଙ୍କର ସମ୍ମନ
ଦାନଶାସକରେ ମହେତ୍ତରିରୁ ଗୋକୁଳୀୟାମା ମହାଦେବ-
କର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଛି । ଏହି ମହେତ୍ତରି ନିକଟରେ
ସେମାନଙ୍କର ଉପାସ୍ୟ ଦେବତା ଦେଖିଥିଲେ, ଓ ସେହି
ଦଶାୟ ଘଜାମାନେ ଭଲ ଭଲ ଯାକ ଜୟେଷ୍ଠ ବିଜୟ
କଟକ କାମ ଦେଇ ସେହି ଯାକମାନଙ୍କରୁ ଶାସନମାନ
ଦାନ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ମର୍କରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ଯେ, ଆଧୁନିକ ଜୟୁଷ୍ଠ-ସଙ୍ଗବିଶ୍ଵକ ପୂର୍ବେ ଜୟୁଷ୍ଠରେ ଶୈଳବିଶ୍ଵ ବାଜା କରୁଥିଲେ ତୋଧଦ୍ରିସ ଏହି ଶୈଳବିଶ୍ଵ କୋଳ ଶୈଳୋଭବ ବିଶ୍ଵ ଏକ ଶାଖା ଥିଲେ ଓ ଗଜାବିଶ୍ଵର କରେବାଜାରୁପେ ବିସବସ୍ କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ଗଜାବିଶ୍ଵ ପଥମ ବୃଦ୍ଧିର ବର୍ଣ୍ଣାରୁ କଳିଙ୍ଗ-ଗଜାମାନରେ ବିଶ୍ୱାତ ଥିଲେ, କାରଣ ଚିତ୍ରାତାରୁ ନାଗବରୀ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳିଙ୍ଗଦେଶ ବିପୁଳ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗମେ ଯେତେବେଳେ କଳିଙ୍ଗ-ଗଜାମାନେ ଉତ୍ତର-ଦିଗ୍ବୁବୁ ବ୍ୟୟି ଛାନ୍ତା ପାଇ ଦେଲେ ଓ ଦିକିଙ୍ଗ ଥୋମବିଶ୍ଵକାରୁ ଭାଜି ଅଧିକାର କଲେ, ସେମାନେ ଶିକଳିଙ୍ଗ-ଗଜାମାନରେ ଅଭିଷତ ଦେଲେ । ଏହି କଳିଙ୍ଗ ଗଜାମାନେ ବର୍ଣ୍ଣାମନ ମଧ୍ୟ ଗଞ୍ଜାମରେ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ପାତମିଲ ବାଜାରୁ ଆସିଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗ ଗଜା ଅନ୍ତର୍ଭୂତରେ ବୈଭବିତ ଦେବକର ଉତ୍ତର-ବିଜୟାବୀର ଗଞ୍ଜାମ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଜୟୁଷ୍ଠରିଥିଲା । ସେହିଦେବରୁ ଓଡ଼ିଶା (କଟକ ଅଞ୍ଚଳ) ଗଞ୍ଜାମର ଅଧୀନିଷ୍ଠ ଥିଲା । ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳରେ ବିତ୍ତର ସାନ୍ୟ ଶାସନ-କରିବାକୁ ପଡ଼ିବାରୁ କଳିଙ୍ଗ ଗଜାମାନେ ଗଜଧାମ ଗଞ୍ଜାମଜଳ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରୁ ଉଠାଇ ଆଣି କଟକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଖାପନ କଲେ । ଏହି ଯେ ଗଜାବିଶ୍ଵ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସର ଏତେବୁନ୍ତ ଗୌରବବ୍ୟୁତି ପ୍ରାନ ପାଇଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପୁଅମେ ଗଞ୍ଜାମୀ ଲେକି ଥିଲେ । ଏହି ଗଞ୍ଜାମୀ ବାଜା ଗଞ୍ଜାମ ଓ ଜୟୁଷ୍ଠର କୃଷକ ବୈନିକ ଆଣି ଉତ୍ତର କଳିଙ୍ଗ ଅଧିକାର କଲେ ଓ କେଣ୍ଟିବିଶ୍ୱାସୀୟମାନଙ୍କର କଳିଙ୍ଗର ଲେପ କଲେ । ଗୈତ୍ରୀଗନ୍ଧେବ, ଅନନ୍ତ ସାମଦେବ ଓ ନରପତିହଦେବ ପ୍ରଭୁତ ଗଜାବିଶ୍ଵାସୀୟ ଗଜାମାନେ ଏହି ଗଞ୍ଜାମ (କଳିଙ୍ଗ) ବଜନବିଶ୍ଵ ସତ୍ତତି । ପ୍ରଥମ-ବିଶ୍ୱରେ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ରାଟ ଗଜାବିଶ୍ଵାସୀୟ ବାଜାୟ କଟକଠାରୁ ଶାସିତ ଦେଲୁ, ସେତେବେଳେ ସମ୍ରାଟ ପ୍ରଦେଶ ବିରନ୍ନ ଦଶ୍ତିର ବିଭାଗ ଦେଲୁ, ଓ ଗଜାବିଶ୍ଵର ଗଜାମାନେ ପ୍ରାୟ ପୂର୍ବ ବୁଝୁଣେଗାନ୍ତିର ଗଜିକୁ କଳିଙ୍ଗଦଶ୍ତାଟ-ଆଖା ଦେଇଥିଲେ, ଓ କଳିଙ୍ଗଦଶ୍ତାଟ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଧୁନିକ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ଓ ବିଶାଖାପଟନର କେତେ ଅଞ୍ଚଳ ଏକ ପ୍ରଧାନ ବକନେତିକ ବିଶ୍ୱର ହୋଇ ରହିଲା ।

ଗଜାବିଶ୍ଵାସୀୟ ଗଜାମାନଙ୍କ ସରେ ସ୍ମୃତିବିଶ୍ୱାସୀୟ ବାଜାମାନେ ବଜାହ କରିଲେ । କରିଲେନ୍ତିଦେବ ସମସ୍ତ ପୌଲିଙ୍ଗ ବାଜାୟ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ତାଙ୍କ ଶୋଦିତ ଲିପିରୁ ଶୃଷ୍ଟିର, ନେମେହ, କୃଷ୍ଣଜିନ୍ ପ୍ରଭୁତରେ ଦେଖାଯାଏ । ତାଙ୍କ ପୁଣି ସବୁଦେଶାରିମ ଦେବ ମଧ୍ୟ କାଞ୍ଚି ଓ କଳବର୍ଗ ଜୟୁଷ୍ଠ କରିଥିଲେ । ପୌଲିଙ୍ଗ ବାଜାୟରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ବାନନାସନ ସବୁ ମିଳିଥିଲା । ଏହି ସ୍ମୃତିବିଶ୍ୱାସୀୟ ବାଜାମାନଙ୍କ ବାଜାହ ସମୟରେ ସମସ୍ତ ଉତ୍ତରାସା ଅଞ୍ଚଳ ଏକ ଶାସକାଧୀନରେ ରହିଲା, ଓ କେତେବେଳେ ଗୈତ୍ରୀଗନ୍ଧେବ ମଧ୍ୟ ଏହା ସଙ୍ଗେ ମିଶି ରହିଥିଲା । ଏହି ସବୁଦେଶାରିମ ଦେବକର କାଞ୍ଚିନୟରେ ଯେଉଁ ବାଜାମାନେ ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ସେହି ବାଜାମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱରମାନକ ଆଜିକାଳ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ଜୟୁଷ୍ଠର ଅଞ୍ଚଳର ବିରନ୍ନ ବୁଝୁଣିମାନଙ୍କର ଅଧ୍ୟତତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିପରେ ସମ୍ରାଟ ଓଡ଼ିଶାଦେଶ ୧୯୭୮ ପ୍ରାଣୀବରେ ପରିଧ୍ୟାନ ହେଲା, ଓ ୧୯୯୫ ପ୍ରାଣୀବରୁ ସମୟକୁ ଆକବର ଏହି ଉପକୁଳକୁ ସମସ୍ତ ଉତ୍ତା ଅଞ୍ଚଳକୁ ପାଞ୍ଚ ସରକାରରେ ବିଭାଗ କଲେ । ଜଳେଶ୍ଵର, ଭଦ୍ରଶ, କଟକ, କଳିଙ୍ଗ-ଦଶ୍ତାଟ ଓ ବାଜମହେତ୍ରୀ ଆଦି ପାଞ୍ଚୋଟି ସରକାର ଗଜାଠାରୁ ଶୋଦିବା ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିପୁଳ ଥିଲା । ବାଜମହେତ୍ରୀ ଓ କଳିଙ୍ଗଦଶ୍ତାଟ କାଳିଙ୍ଗମେ ଶୋଲିକୁଣ୍ଡାର ବିଶ୍ୱର ସୁଲପାନଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ଯାଏ । ସେହିଦିବନୁ କଳିଙ୍ଗ ଦଶ୍ତାଟ ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱର ବିଜ୍ଞାନ ହୋଇ ରହିଲା । ୧୯୭୯ ପ୍ରାଣୀବରେ ଗୋଲକଣ୍ଠାର ସୁଲପାନ ଭାବୁଦ୍ରାମ ସାହ ବାଜମହେତ୍ରୀ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କଲେ, ଓ ତିକାକୋଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହମନମ ବାଜାୟ ବିଦ୍ୟାର କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ୮୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତର-ବିଶ୍ୱରୁ ଭାବୁଦ୍ରାମ ସାହ ବାଜମହେତ୍ରୀ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କଲେ, ଓ ତିକାକୋଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହମନମ ବାଜାୟ ବିଦ୍ୟାର କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ୮୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତର-ବିଶ୍ୱରୁ ଭାବୁଦ୍ରାମ ସାହ ବାଜମହେତ୍ରୀ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କଲେ, ଓ ତିକାକୋଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହମନମ ବାଜାୟ ସମେତ ଗଞ୍ଜାମଜଳକୁ ମୁସଲମନମାନେ ତିକାକୋଳ-ସରକାର ଶାସନ ଦେଇ ହାଇଦ୍ରାବାଦରୁ ଶାସନ କଲେ । ତିକାକୋଳରେ ଏକ ପୌଲିଙ୍ଗ ବାଜାୟ କରିଥିଲେ, ଏକ ପୌଲିଙ୍ଗ ବାଜାୟ କରିଥିଲେ, ଏକ ପୌଲିଙ୍ଗ ବାଜାୟ କରିଥିଲେ । ପରିଷ୍ଠୀ ଦଶ୍ତାଟ ମଧ୍ୟରେ ପରିଷ୍ଠୀମାନକ ହାତରୁ ପ୍ରିଟିଷ୍ମାନକ ଉତ୍ତର ସରକାରର

ଅଂଶୁରେ ଏହି ଚିକାକୋଳ ସରକାର ଅନ୍ତରୀମ କଲେ । ଉତ୍ତାପୁର ଏ ସରକାରର ପ୍ରଧାନ ଦିଗ୍ଭରଣ ବଳଧାରୀ ଥିଲା, ଓ ତାହା ଚିକାକାର କାଷ୍ଟକୁଣ୍ଡା ଓ ପୁଣୀ ପର୍ଯ୍ୟାନ ବସୁନ୍ତ ଥିଲା । ତାହା ପରେ ଏହି ଦିଦିଶ୍ଵ ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତରୀମ ଅନ୍ତରୀମ ପରାର୍ଥନା ଦିନ୍ଯାକାର ଅଛି ।

ପୁଷ୍ଟବର୍ଷୀ ସଜନେତକ ଉଚିତହୀଁ ସୁର୍ଯ୍ୟ ଆସୁମାନେ
ଦେଖିଗାରୁ ଥିଲୁ ଯେ, ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳ (ନାଗବର୍ଷୀ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ମୁଲିମାନ ବିଜୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୈଲଙ୍ଗନଗର
ଅଧୀନୟ ନଥିଲା । ବେଳୀର ବିଶ୍ଵକୂଣ୍ଡା ବା ପୁଣ୍ୟ-
ଗୁଲକ୍ୟ, ଶେଶିଲର କାକଶୟ ବା କୃଷ୍ଣ-ଉପଦ୍ୟକାଷ୍ଠ
ମୁଲକ ଘେର ବା ତୈଲଙ୍ଗ ଘେର ବା ବିଜୟନଗର
କଣ ଆତ କେହି ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳ ବା କଳିଜ ଦଶପାଠକୁ
ନିଜ ବଜ୍ରଭକ୍ତ କରିନଥିଲେ । ଏହି ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳ
ଦ୍ରୁତ ନିଜେ ସୁଦର୍ଶନ ଏକ ସ୍ଵାଧାନ ଓଡ଼ିଆ ସନ୍ଧ୍ୟ
ହୋଇଥିଲା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ସଙ୍ଗେ ମିଶି
ଏକ ଧରନର ଅଧୀନରେ ଥିଲା ଓ ଏହି ଗଞ୍ଜାମ
ଅଞ୍ଚଳର ସୀମା ଆଧୁନିକ ବିକାଳୋଳ ପାରିଷଦୀର
ଦଶକ୍ଲ ଯାଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ଵିକାର କରିବାକୁ ହେବ
ଯେ, କେତେକ ଗଜାକଣ୍ଠୀୟ ଗୀମାନେ ନାଗବଳୀକ କରି
ପାରହୋଇ ଆହୁର ଦଶକ୍ଲ ବଜ୍ରାର କରିଥିଲେ
ଓ କାଳିମେ ବିଶାଖାପଟନି, ଗୋଦାବରୀ, କୃଷ୍ଣା, ପୁଣ୍ୟ
ପ୍ରଭୁତ ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡ଼କରେ ପ୍ରଭୁତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ଏହିପରୁ ଶେଷଭାବୀ ବଜ୍ର ଓଡ଼ିଆଧିକ୍ୟ କରିଥିଲା ଓ
ସେଥିରୁ ଆମ୍ବିକ ଅଧିକାର ସ୍ଵର୍ଗ କରିପାର ବଜ୍ରର
ଅତ୍ୱର୍କୁ ହିଲା । କିନ୍ତୁ ନାଗବଳୀକ ପାରହୋଇ
ତୈଲଙ୍ଗନାନେ କଳିଜମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲୁଛି ।
୫୩୩ ଶ୍ରୀଶ୍ଵରପଦର ଯେତେବେଳେ ବଜନମହିତୀ ଗୋଲ-
କୁଣ୍ଡା ଅଧୀନକୁ ଯାଏ ଓ ତମେ ତମେ ମାତ୍ରାକର ପୁଣ୍ୟ-
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକୁ ଉଚ୍ଚିର ସରକାରର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ, ତେବେ-
ରେଲେ ତୈଲଙ୍ଗନାନେ ଏହି ଉଚ୍ଚିର ଅଞ୍ଚଳକୁ ମାତ୍ର-
ଅଛିଲେ ଓ ନାଗବଳୀ ବିଶ୍ୱାସ ମହେନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କୁ ପାର
ହୋଇ ତମେ ତମେ ରୁଷିକୁଳୀ କୁର୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।
୧୯ ବିତ ନାଗବଳୀ ଓ ବିଶ୍ୱାସମଧ୍ୟରୁ ବଜ୍ର ଏକା-
ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତୈଲଙ୍ଗନା ହୋଇପଡ଼ିଲା ଓ ବିକାଳୋଳ

ସବୁକାରର କାଶିମ କୋଟା ଓ ଚକାକୋଳରେ ଆଜି ଓଡ଼ିଆ-ସଙ୍ଗ ଦେଖିବାକୁ ନିଛାହିଁ । ଏହି ୩୫୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି ପରିବର୍ତ୍ତନମାନ ଘଟ୍ଯାଇଥାଏ । ୧୯୧୧ ସାଲରେ ଗଞ୍ଜମକିଳରେ ୧୭ ଲକ୍ଷ ଲେବ ମଧ୍ୟରୁ ସାବେ ବାର ଲକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଅଛେଇ ଲକ୍ଷ ଦେଲଜା ଥିଲେ ଓ ବାଜା ଅନ୍ଧାରୀ ଥିଲେ । ୧୯୧୨ ସାଲରେ ୧୮ ଲକ୍ଷ ଲେକରୁ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଅଳକଣ ଦେଲଜା ହେଲେ । ଦେଖନ୍ତୁ, ଦଶଠା ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲାର ଲୋକଫଣ୍ଡା ବଢ଼ିଗଲେ ଦୁଇଲକ୍ଷ, ଅତିଥି ୧୯୧୫ କେଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ୧୮ ଲକ୍ଷ ଓ ଦେଲଜା ଦେଲକ୍ଷ ହେବାର କଥା । ଓଡ଼ିଆ କମିଶରଲେ ଶଲକ୍ଷ, ଦେଲଜା ବଢ଼ିଗଲେ ଗାଞ୍ଚିଲକ୍ଷ । ଅନୁମାନ କରନ୍ତୁ, ପ୍ରିଣ୍ଟିଶାବଳି ଗଞ୍ଜମରେ ୧୫୦ ବର୍ଷ ହେଲା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏତୁ [କାରଣ ୧୯୫୫ ରେ ଉତ୍ତିର-ସରକାର କରୁ ଦୁଇ] । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ପଦରଠା ସେକ୍ସ୍‌ଟ ହୋଇଯିବାର କଥା, ପାହାହେଲେ କେଳେଲକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆ କାଳିଶମେ ଦେଲୁଗୁରେ ପରିଷଦ ହୋଇଗଲେଣି ! ଆଜି ଗାଉଳାଖେମଣ୍ଡ, ଟେକାଲି, ଚକାକୋଳ, ନାରୁପେନା ଦେଶ, ପାଲକୋଣ୍ଟା, ଚିତ୍ତବିରୁଦ୍ଧ ତାଳକା ପ୍ରାୟ ଦେଇଗା-ଅଧ୍ୟତ୍ତିତି !

କେମୁର ଅଳକ ଯେ ବହୁ କାଳରୁ ଓଡ଼ିଆମାନ-
ଙ୍କର ବାସଭୂମି ହୋଇଥାଏ, ସେଥିରେ ସନ୍ଦେଶ ନାହିଁ ।
ତେଣୁଗମାନେ ଏଅଟେଲାବ ବିଶେଷ ଭବରେ ପ୍ରବେଶ-
କରିବାହାନ୍ତି । କମ୍ପୁଟର ପାଦତ୍ୟ-ପ୍ରଦେଶ-ସମାଜକୀୟ
ଦେବାରୁ ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ ଘଟନାମାନ ଘଟି-
ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟତରେ କୟମୁରର ପ୍ରାଚୀକ ଉତ୍ସବାସ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ସନ୍ଦର୍ଭ ଲୋକିକ ଓ ଜଞ୍ଜାମ ଓ
କୟମୁର ଅଳକର କଳ, ଶବଦ, ସରଳ, ଓ ଗଢ଼ବା
ପ୍ରକୃତ ଅନାମ୍ୟ ଜାତିମାନେ କିମ୍ବର ଓଡ଼ିଆ-ପ୍ରଭାବରେ
ପ୍ରାସବିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆରେ ସରଣତ ହୋଇଥାଏନ୍ତି
ଓ ଉଚ୍ଛବିକୁ ମାତୃଭୂମି ବୋଲି ସ୍ଵାକ୍ଷାର କରୁଅଛନ୍ତି,
ତାହାର ମଧ୍ୟ ବିବରଣ୍ୟ ଦେବି ।

ଶ୍ରୀ ବଜବକ୍ଷ ଦାସ

୧

ଛିକୁମସ୍ତା

,

ବେଶି ଦିନର କଥା ନୃତ୍ୟ—ହେ'ଟ ସେବନ ପଟ୍ଟି-
ଯାଇଛୁ—ଆଜି ସୁଜା ଦୁଇଥିଟି ଆଖିଆଗନ୍ତର କଳକଳ
ଦିଶୁଛି । ପଟ୍ଟନାହିଁ ସୁରବନକଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ଲେବନକ-
ଧାର ବିଶଳିତ ହୁଏ, ଶାରୁରେ ବୋମାଷ ଜାତ ହୁଏ !

ବଢ଼ କଷ୍ଟ ସୁଜାର କରି, ମାତ୍ରାଜ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ-
ଠାରୁ ଅର୍ଥମୁକ୍ତର ପାଇନା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଧୀରପଢ଼ କରି କରି ପଣ୍ଡରେ ଯେତେବେଳେ ସୀମା-
ଚଳ କଟକ କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାର ସହପାଠିମାନଙ୍କ
ସଙ୍ଗରେ ଲ୍ଲାସରେ ଯାଇ ବହିଲ, ସେବନ ତା' ଆକନ୍ଧ-
କଥା କହିଲେ ନସରେ । ଅନନ୍ତ ହେବାର କଥା
ମଧ୍ୟ । ପିଲାଟ ଦିନୁ କଟକରେ ପଢ଼ିବ ବୋଲି ସେ
ବେଳେ କଲୁକାଜଳନ୍ତା କରିଥିବ । ଯେଉଁଦିନ ସେ
କଟକା ପାତ୍ରରେ ପରିଣତ ହେଲା, ସେବନ ତା'
ହୃଦୟ ଆକନ୍ଧରେ ଭକ୍ତିଲିପଦିଲ ।

ପାରଳାଶେମୁଣ୍ଡିରେ ସୀମାଚଳର ଘର । କଟକକୁ
ଆହିବାୟରୁ ସେ ଅନେକ ଥର ଦିଗାକ ଥାଗରେ
କଟକରେ ପଢ଼ିବା ଜାଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲ, କିନ୍ତୁ ପାରଳା-
କଲେଜର ଠଢ଼ା ଶେଷ ହୋଇନଥିବାରୁ ଠଢ଼ା ଆଜି-
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭବ ଦେଇନଥିଲେ । ଯେଉଁଦିନ ଗେଜେ-
ଟରେ ସୀମାଚଳର ଅଳ୍ପ.୧. ଦାସ-ଖବର ବାହାରିଲ,
ଦିଦା ଆଉ ଆର୍ଦ୍ର କରିପାରିଲାହି । ମାତ୍ରାଜ
ଅଦେଶୀ କଟକରେ ପଢ଼ିବା ଦେଶି ଦୁଇଧାନକଳ,
ଏ ବଥା ସେ ଭଲଗୁଣେ ବୁଝିପାରିଲେ । ସେଥିପାଇଁ
ମୁଅ କଟକରେ ପଢ଼ିବ ବୋଲି ସେ ସମ୍ପ୍ରଦାର
ଆୟୋଜନରେ ଉପ୍ରଭ ହେଲେ ।

ବୁଦ୍ଧି ହେଲ ଦିନୁ ଦେଖିଶଙ୍ଗ ଓ ସମ୍ବିଲମାର ନାମ
ଶ୍ରୀଲେ ସୀମାଚଳ ପାଗଳ ହୋଇଯାଏ । ତେଲଙ୍ଗା-
ମାନଙ୍କ ସଂଶୋଭରେ ରହି ଓଡ଼ିଆମାନେ କିପରି କଷ୍ଟ ପାଇଛନ୍ତି,
ଯେ ପାରଳାନିବାସୀ ନୁହେ, ସେ ତାହା ଭଲଗୁଣେ
ବୁଝିପାରିବକାହିଁ । ପାରଳା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ବର୍ଜେ; ପାର-
ଳାର ବଜା ସାହେବ କାର ଶ୍ରୀ ପ୍ରୋତ୍ସର୍ବର ନବକୋଟି-
କଣ୍ଠୀଟି-କଳବର୍ଗର ଉଜ୍ଜଳ-ସ୍ମୃତିକ ସୁଯୋଗ୍ୟ ଦର୍ଶନ-
ଧର । ଏହି ଗଜାରେ ଜନ୍ମ ସୁଜା ଅଜି ଓଡ଼ିଆମାନେ
ବିଧବିଭିନ୍ନନାବଶତଃ ତେଲଙ୍ଗାମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟରେ କିପରି
ନିର୍ଯ୍ୟାତତ ହେଉଅଛି, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନାପାଇ । ଅବଶ୍ୟ
ବଜାମହୋଦୟକ ସୁଦେଶପ୍ରେତ ତେଲଙ୍ଗାପ୍ରଭବକୁ ଅନେକ
ପରିମାଣରେ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ଓ ମଳିନ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପାରଳା
ଉଜ୍ଜଳରେ ଥିଲେ ଯେହି ଦ୍ରୁଷ୍ଟା, ସେପରି ହୋଇ-
ପାରିବାକାହିଁ । ଏ କଥା ସୀମାଚଳ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅଭୂତ
କରିଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ତ ଦେଖିଶଙ୍ଗର ନାମ ଶ୍ରୀଲେ
ସେ ପାଗଳ ହୋଇଯାଏ ।

ଶଜା ସହେବକ ଅକ୍ଷସ୍ତ୍ର ଧନବନ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ
ପାରଳା-ଶ୍ରୀମାନାମର ଉଜ୍ଜଳସମ୍ବିଲମାର ଅଧ୍ୟବେଶକ
ହେଲ, ସୀମାଚଳ ପ୍ରେତାପେବକ-ପଦରେ ନିମ୍ନଲି
ହୋଇ ନିକରୁ କୃତାର୍ଥ ମଣିଲ । ତା'ର ଅନ୍ତାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ
ଓ ଉଜ୍ଜଳର ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ମଧ୍ୟାବୁରୁ, ଗୋପକଳୁ
ବାବୁ ପର୍ବତ ଉଜ୍ଜଳର ବିଶ୍ଵାସ କେତାମାନେ ପରିମ
ପରିଗୋପ ଲଭକରିଥିଲେ । ସୀମାଚଳ ଯେ ଦିନେ ବଢ଼
ଲେବ ହେବ, ଏ ବିଶ୍ୱରେ ବାହାର ମନ୍ତରଦୈତ୍ୟ କଥିଲା ।

ବିଶୁକ ସମାବେହ ସହକାରେ ପାରଳାରେ ଉଜ୍ଜଳ-
ସମ୍ବିଲମାର ଅଧ୍ୟବେଶକ ହୋଇଗଲ । ଜାଗତିଗାର

ପ୍ରବଳ । ବନ୍ୟାରେ ସ୍ଵର୍ଗ ଓଡ଼ିଆମାନେ ପରଶରକୁ ଆଲି-
ଜନ-ପାଶରେ ଆବଦ କଲେ । ସେହି ସମୟପୁର-
ଓଡ଼ିଆ ମେଦିନୀପୁର-ଓଡ଼ିଆର ସବ ବୋଲି ସମୋଧନ
କଲ, ଜୟପୁର-ଓଡ଼ିଆର ହୃଦୟ ସିଦ୍ଧମ୍ଭି-ଓଡ଼ିଆର
ହୃଦୟ ସହିତ ଏକ ହୋଇଗଲ । ଏ ପରିମମୟ ଦୂଷଣ
ଦେଖି ସୀମାବଳର ନମ୍ବନ ଲେତକହିଛି ହେଲା । ଭଗ-
ବାନ୍ଧ ! ଓତିହାସିକ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ଆଉ କେତେକାଳ
ଛୁନ୍ଦରିନ କର ରଖିଥିବ ? ଓଡ଼ିଆ ଜାତ କଣ ଏକ
ଶାସନରେ ଆଉ ରହିବନାହିଁ ? ସୀମାଚଳ ଆଉ ଶବ-
ଦାଇନାହିଁ । ତାହାର କଣ ବାଞ୍ଛିବୁ ହୋଇଗଲ ।

ସ୍ଵର୍ଗିଳମାର ଅଧିବେଶନ ଶେଷ ହେଲା । ନେତାମାନେ
ନିଜ ନିଜ ଘରକୁ ବୁଲିଗଲେ । ଉଷେଷମମୟ ପାରଳା-
ନନ୍ଦା ନିଷ୍ଠବ୍ଧତା ଭଜିଲ । କିନ୍ତୁ ସ୍ଵର୍ଗିଲମ-ମନ୍ତ୍ରପରେ
ପ୍ରାମାଚଳ ଉକୁଳ-ନନ୍ଦାକର ଯେଉଁ ଶ୍ରୀମତ୍ର ମୁଣ୍ଡି
ଦେଖିଥିଲ, ସେ ମୁଣ୍ଡି ରହିବାକାଳ ନିମନ୍ତେ ତା' ସ୍ମୃତି-
କୋଷର ଅମ୍ବୁଲ ସ୍ଵପଦ ହୋଇ ରହିଲ ।

୩

କଟକ କଲେଜରେ ରମେଶ ସହିତ ସୀମାଚଳର ସର
ମତ ମିଶି । ଦୁହେମାକ ଏକା ରୁମେରେ ଥା'ନ୍ତି । ରମେଶର
ସୁର୍ଣ୍ଣ ନାମ ରମେଶରତ୍ତ କର ମହାପାତ୍ର ।

ସୀମାଚଳ ଭବିଥିଲ ଯେ, ରମେଶ ଜଣେ ବଜାଳି ।
ତା' ମୁହଁରୁ ସେ କେବେ ଓଡ଼ିଆ କଥା ଶୁଣିଥିଲ ।
ପୁଣି ସୀମାଚଳ ନିଜ ମଧ୍ୟ ବେବେ ଓଡ଼ିଆ କଥା କହି-
ବାକୁ ସାହସ କରେନାହିଁ । ତା' ଭାବରଣ ଶୁଣି
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ହସିବେ ବୋଲି ତା' ମନରେ ଭୟ
ଛୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ସାଧାରଣତଃ ଭାବରଣରେ କଥା-
ବାର୍ତ୍ତା କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସଙ୍କୋଚ ଦେଖି ଦିନ
ରହିପାରିଥିଲାହିଁ । ତୁ ଗୋପାଳକୁଣ୍ଡକ ଜନ୍ମାଇରେ କିନ୍ତୁ
ଲାଇ ସେ କଣ ଓଡ଼ିଆ କଥା କହିବାକୁ ଡିଇବ ? ପ୍ରଥମେ
କେତେ ଦିନ ତୁଲ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ଦ ଅଛି
ସେପରି ହେବନାହିଁ । ସୀମାନ୍ୟ ସଙ୍କୋଚ ଯୋଗେ ସେ
ନିଜ ମାତୃଭାବରେ କଥା କହିବନାହିଁ, କିବେଳାହୁ
ଭାବରେ ବାବର ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରିବ ! ଅସମ୍ଭବ—
ସୀମାଚଳ ଏହା କବାପି କରିବନାହିଁ । ସଙ୍କୋଚକୁ
ପାଦରେ ଫେଲି ମାତୃଭାବର ମହିମାମୟ ଫୋଡ଼ରେ
ଆଛିଲୁ ନେବ ।

ରମେଶ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ଶବ୍ଦିଥିଲ ଯେ, ସୀମାଚଳ ଜଣେ
ଦେଲେଜା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦିନ ଉଭୟଙ୍କର ସମୟରୁକୁ
ହେଲା, ଉଭୟେ ଭ୍ରାତୃଭାବରେ ଦୟାଗୁଡ଼ିନ ହୋଇ
ଏକଟାର ମୋହନ ମରିବେ ପାଇଁତ ହେଲେ, ସେହି
ଦେଖାନେ ଅନନ୍ତରେ ଯେପରି କାନ୍ଦିଥିଲେ, ସେପରି
ଆଉ କେବେ କାନ୍ଦାହାନ୍ତି । ଏକ ମାତାର
ସନ୍ତ୍ରାନ ହୋଇ ସେମାନେ ଆଉ କେତେକାଳ ଅଲଗା
ରହିଛେ ?

କିମେ ସୀମାଚଳ ଜାଣିପାରିଲ ଯେ; ରମେଶର ଘର
ମେଦିନୀପୁରରେ । ସ୍କୁଲରେ ବଜାଳା ପଢି, ବଜାଳିମାନଙ୍କ
ପଥରରେ ଆସି, ସେ ଓଡ଼ିଆ କଥା ଏକପ୍ରକାର ଭୁଲି-
ଯାଇଥିଲୁ । ଏପରି କି, ମେଦିନୀପୁରର ଅନ୍ୟ କୌଣସି
ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରମକୁ ଦେଖିଲେ ସୁଜା । ସେ ଓଡ଼ିଆରେ କଥା
କହିବାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଲ-କଲେଜରୁ, ହାଟବଜାରରୁ ଓଡ଼ିଆ
ଭାବା ନିଷ୍ଠାପିତ ହୋଇଥିଲେ ସ୍କୁଲ । ମେଦିନୀପୁର-ଓଡ଼ିଆର
ମାଜଳିକ କୃତ୍ୟ ଗଲେନାହିଁ । କିବାହ-ବ୍ୟକ୍ତିମନ୍ୟରେ
ଅଧ୍ୟାଧି ଦେଖି ପୁରୁଷୀରେଣ୍ଟାମ୍ବା ଉତ୍ତରେ
ଆବରେ ଉତ୍ତର ହେଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ମେଦିନୀପୁର ଓଡ଼ିଆ
ଆଉ ନିଜକୁ ଓଡ଼ିଆ ବେଳି ପରିଚୟ ଦେବନାହାନ୍ତି । ନିଜକୁ
ବଜାଳି-କାମରେ ଅରହିବ କହିଅଛନ୍ତି । ଜାଗା-
ଦୂରାର ବେମୂଳ ଲୋପ ଦେଖି ସୀମାଚଳ ଆଉ ଦମ୍ଭ
ଧରି ରହିପାରିଲାହିଁ । ଦୂର ଅଭିରୁ ଦୂର ଧାର ଲୁହ
ଗଢିପଡ଼ିଲ । ସୀମାଚଳର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ରମେଶର
କଷ୍ଟ ମଧ୍ୟ ସଜଳ ହେଲା ।

୪

ଏଥର ପୁଜାହୁଟିରେ ସୀମାଚଳ ଘରକୁ ନନ୍ଦାର ରମେଶ
ସହିତ ଗୋପାଳଭୂରକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ରମେଶର
ପିତାମାତାଙ୍କ ଅଧି ପେନ୍ଦ ପାଇ, ସବରିଶାଙ୍କ ଆଜି-
ବିକତାର ମଧ୍ୟ ଆସାନ ପାଇ, ସେ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ
ମଣୁଥିଲୁ ।

ମନୋରମା ରମେଶର ଜୟେଷ୍ଠୀ, ବୁଦ୍ଧିମ ନଥ ବର୍ଷା । ସେ ସବୁରେଳେ ସୀମାଚଳ କଟରେ ରହି ତାଳୁ “ଦାଦା”

ବୋଲି ତାଙ୍କେ । ସୀମାଚଳ ମଧ୍ୟ ତାଳୁ ଘର ସେବା କରେ । ବାଲିକାର ସୁନ୍ଦର ବାକ୍ୟାଳାପରର ମୁଣ୍ଡ ହୋଇ ସେ ଅନେକ ସମୟ ତା’ ସହି ଅତବାହିତ କରେ ।

ସୀମାଚଳକୁ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ରମେଶ ଦିତାମାତା ତା’ ବିଷୟ ଅନେକ ଥର ଶୁଣିଥିଲେ । ଦିତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଦ ଲେଖିବା ସମୟରେ ରମେଶ ସୀମାଚଳ ବିଷୟରେ ଲେଖିବାକୁ ଭୁଲେନାହିଁ । ତିଥା କମେ ସୀମାଚଳ ନିକଟକୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପଦ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପଦର ଆଦାନ-ପ୍ରଦାନ କମେ ସୀମାଚଳକୁ ରମେଶର ପରିବାର ସହିତ ଘନିଷ୍ଠାନରେ ହୃଦୟ କଲ । ରମେଶ ଦିତାମାତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ଏହିଦିନର ସେ ଥର ଗୋପିବିବିବୁରକୁ ଆସିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ତା’ ଅଞ୍ଜଳରେ ରମେଶ ଏତି କଣ୍ଠ କରିପକାରି ବୋଲି ସେ ଜାଣେନା । ଜାଗିର ବା କୁଆଡ଼ି ? ରମେଶ ତାଳୁ କହିଥିଲେ ହିକା ଜାଣିଥାନ୍ତା । ସେଥିପାଇଁ ପୁନାହୁଟି ସବଳରୁ ରମେଶର ଦିତାମାତାଙ୍କ-ଠାରୁ ବିଦ୍ୟା ନେଇ ସୀମାଚଳ ରମେଶ ସହି କଟକୁ ଫେରିଥିଲା । ସୀମାଚଳ ଦାଦା ଶୁଣିଯିବାରୁ ମନୋ-ରମାର ପଙ୍କଜତତ୍ତ୍ଵ ସୁନ୍ଦର ମୁଖ ମଳିନ ହୋଇଗଲ । ସେ ମାରିବରେ ଅଶ୍ରୁଦ୍ୟାଗ କର କାର୍ଯ୍ୟତ୍ତରରେ ମନୋ-ନିବେଶ କଲା ।

୫

ସମ୍ମିଳନ-ମଣ୍ଡପରେ ଉଛଳ-ଜନମାଙ୍କ କ୍ରିମିଷା-ମୁଣ୍ଡ ଅନେକକ ଦେଖିଥିଲେ । ସୀମାଚଳର ଦିତା ମଧ୍ୟ ସେ କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଆଶ୍ରୁଦ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ଏହି ମୁଣ୍ଡ ଅନେକ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ମୁଢ଼-ପଥର ଆବୃତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ନେତ୍ରମଳକୁ ସନଳ କରେ । ଅତିଧିମିଳ ଉଛଳଦେଶର ଦୁରବଣ୍ଣ ଦେଖି ସେ ଶୋକରେ ଅଧିର ହୋଇଯାଏ ।

ଦିନେ ସେ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ଯିବା ସମୟରେ ଡାକବାଲ ଆସି ଖଣ୍ଡିବ ତିଟି ତାଙ୍କୁ ଦେଉଗଲ । ତିଟିରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଲେଖ୍ୟ ଲେଖାଥିଲା—

“ମୁଁ ସ୍ମୃତି ସହାଶୟ,

ଆପଣଙ୍କ ସହି ଅପରିଚିତ ହେଲେ ସୁଜା ଆମୁ-ଶାନ୍ତ ସୀମାଚଳର ଘନିଷ୍ଠାନ ଏ ପଦ ଲେଖିବାକୁ ମତେ ଉପାଦିତ କରିଥିଲୁ । ମୋର ପୁନି ରମେଶ ସହି ସୀମାଚଳ ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ପଢ଼େ । ବିଗନ୍ଧ ପୂଜା-ଅବକାଶସମୟରେ ଦୁଇ ବନ୍ଦୁ ଏଠାକୁ ଆସି-ଥିଲେ ।

ଏ ପରିବୟରେ ମୁଁ କିପର ଆକନ୍ଧତ ହୋଇଥିଲୁ, ତାହା କଥାରେ ଦ୍ୱାରା କରିପାରିବାନାହିଁ । ମେଦମାସର ଓଡ଼ିଆମାଙ୍କ ଦୁଇବନ୍ଦୁବିଷୟ ଆପଣ ଶୁଣିଥିବେ । ଆମ୍ବୋମାନେ ଜାତ ଦସର ମୁସୁରପୁଣ୍ଡବିଶୟ କାଳସତ୍ତଵ ଅମ୍ବୋମ ଯହଙ୍ଗା ସେବ କରୁଥିଲୁ । ଆଜ ନିକଟୁ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଆମ୍ବୋମାଙ୍କର ଲଜ୍ଜା ହେଉଥିଲୁ । ସୀମାଚଳ ଆମ୍ବୋମାଙ୍କର ଏ ମୋହ ଅପ-ସାରିତ କର ଆମ୍ବୋମାଙ୍କର ଜୀବ-ନେତ୍ର ଉନ୍ମାଳିତ କରିଥିଲୁ । ଆପଣ ଏପର ପୁନିର ପିତୃକୁ ଲଭ କରି ଧନ୍ୟ ହୋଇଥିଲୁ ।

ଆମ୍ବୋମାଙ୍କର ଏ ପରିବୟରୁ ଘନିଷ୍ଠାନ କରିବା-ନିମନ୍ତେ ଆପଣଙ୍କ ଏହି ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଯାଇ-ଥିଲୁ । ଆଶାକରେ, ଆପଣ ମୋର ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କର ଓଡ଼ିଆ ଜାତର ସୀମାଚଳ ନିଳକରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

ମୋର କନ୍ୟା ମନୋରମା ସହି ସୀମାଚଳର ପରି-ଶୟ-କିମ୍ବା ସପନ ହେଲେ ଉଭୟ ପରିବାରର ମୁଖ ହୁଅନ୍ତା ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଆଶାକରେ, ଆପଣ ଏ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କ ମଦ ଲେଖି ପୁଣି କରିବେ ।

ଆମ୍ବୋମାଙ୍କର ସମସ୍ତ କୁଶଳ । ଆପଣଙ୍କ କୁଶଳ-ସମ୍ବାଦ-ପ୍ରଣାମାରେ ରହିଲୁ । ଉତ୍ତର ।

ବଶନ୍ଦୁଦ

ଶ୍ରୀ ବିନୋଦବିହାରୀ କର ।”

ତିଟି ପଡ଼ିଥାଏ ସୀମାଚଳର ଦିଶା କ୍ଷଣକାଳ ନିଷ୍ଠଳ ରହିଲେ । ଉଜ୍ଜଳକଳମାଙ୍କ ସେହି ଛିନ୍ମମୟା-ମୂର୍ଖ ସୁନ୍ଦର ତାଙ୍କ ମୁଦିପଟରେ ଆରୁତ ହେଲେ । ଦୁଇ ଅଖିରୁ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଲୋତକ-ଧାର ବହିବାକୁ-ଲାଗିଲା । ଦିନୋଦ ବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟାବରେ ସେ ଆଉ ଅସ୍ତିତ୍ବ ହୋଇପାରିଲେବାହିଁ । ସେହିଦିନ ନିଜ ସମ୍ମତ ଜଣାଇ ଗୋଟିବଳରମୁରକୁ ପଦ୍ମ ପ୍ରେରଣକେଲେ ।

୬

ଦିବାକ ପଦିରୁ ମନୋରମା ସହିତ ନିଜ ବିବାହ-ବିଶ୍ୱାସ ଅବଶି ହୋଇ ସୀମାଚଳ୍ ପ୍ରଥମେ ନିଜ ଦଶ୍ମକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲାବାହିଁ । ପରେ ଯେତେ-ଦେଲେ ରୁମେଶ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ସେହି କଥା କହିଲୁ, ସେ ଆଉ ବିଶ୍ୱାସନକର ରହିପାରିଲାବାହିଁ ।

ବିବାହର ଲକ୍ଷ ଦେଇକା ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଥିଲା । ରୁମେଶ ଏବଂ ସୀମାଚଳ ତୁଟି କେଇ ନିଜ ନିଜ ଘରକୁ ଶୁଳ୍କାରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ ସମସ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ଅତିରିମୟ ଘଟନା ମଧ୍ୟରେ ରହି ବିବାହ-ଦନକୁ ପଢକୁ ପୁଅଭବଦେଲ ।

ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ସରକାର ପରିଷ ଓ ଉତ୍ତର ସାହେବଙ୍କୁ ଗଞ୍ଜାମ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଦେଶମିଶ୍ରଣ-ଆକାଙ୍କ୍ଷାର ସତ୍ୟାପନ୍ୟ ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ଗଞ୍ଜାମକୁ ପଠାଇଲେ । ସାହେବମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ଅଭିଷ୍ଟ ଜଣାଇବାନିମଟ୍ଟେ ପ୍ରବଳ ଆନ୍ଦୋଳନ

ଆରଦ୍ଧ ହେଲା । ସୀମାଚଳ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମନ-ପ୍ରାଣ ଦାଳିଦେଇ ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଦେଶମିଶ୍ରଣର ଶୁଭ-ବାର୍ଷିକ ପ୍ରଶ୍ରୁତ କରିବାକୁଲାଗଲା ।

ସାହେବମାନ ବିଶାଖାଟଣା ଓ କନ୍ୟପୁରରୁ ଦେଇ-ଆସି ପାରିଲାରେ ପଦାର୍ଥଣ କଲେ । ବଜାସାହେବଙ୍କ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଅଷ୍ଟଖ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହେବମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥନା କରିବାନିମଟ୍ଟେ ଶ୍ଵେତକୁ ଅବିଥିଲେ । ସୁମଧୁର ବଶୀ-ବାଦନ କରି ରେଣୁଗାଢ଼ ଧୂମୋହାରିପୁଷ୍ପକ ଶ୍ଵେତ-ନରେ ଉପମାତ ହେଲା । “ଜୟ ଉଜ୍ଜଳର ଜୟ” ନାଦରେ ଆକାଶମେଦମା ପ୍ରକଳ୍ପିତ ହେଲା । ଏ ଦିବକ ଜନପଦର ପ୍ରବଳ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଓ କରୁଣ ଚିତ୍ତରେ ସାହେବମାନେ ବିଗଳିତ ହୋଇଗଲେ । ସୁମୟ ଗଜା-ସାହେବ ଉଜ୍ଜଳ-ଜନମାଙ୍କ ଛିନ୍ମମୟା-ମୂର୍ଖ ସାହେବ-ମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇଥିଲେ ।

୭

ସୀମାଚଳ ଓ ମନୋରମାଙ୍କ ପରିଷର୍ତ୍ତିଯା ସପନ ହୋଇଥିଲା । ମେଦିନୀପୁର ସହିତ ଗଞ୍ଜାମର ମିଳନ ହୋଇଥିଲା । ଛିନ୍ମମୟା ଜନମାଙ୍କ ଛିନ୍ମ ମୁଦିପଟ ବିବାହ-ବନ୍ଧନର ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଲେପରେ ସାର୍କାରୀପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ମୁଣ୍ଡ କଣ ଯୋଡ଼ିଦେଇବନାହିଁ—ଉଜ୍ଜଳଜନମା ଚିରକାଳ ଛିନ୍ମମୟା ରହିବେ ? ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ଆକାଙ୍କ୍ଷା କେବେ ବିପଳ ହୋଇନାହିଁ, ଆଜି ସୁଜା ହେବନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶର୍ମା

ବରଗଛ-ମୂଳେ

(ଗଲୁ)

ଶନିବାର ଦିନ ଗୋଟାକ ପରେ କଲେଇବୁ ଆସି ରହାନନ୍ଦ ବୋର୍ଡ୍ କିରେ ପଦ୍ଧତିରେ ପଦ୍ଧତିରେ । ପୁଷ୍ପ-ଶାଢ଼ ଦୁଇଟା-ଦେଲେ ପୁଅଭବାର କଥା । ପ୍ରାୟ ଅଧିକାରୀ ରିତରେ ରହାନନ୍ଦ ଥରି ଥର ବାହୀରକୁ ପୁହିଁ ତା'ର ସମ୍ବନ୍ଧ-ବାସୀମାନଙ୍କୁ କହୁଥାଏ—“କାହିଁ, ଲୋକନାଥ ବାବୁତ

ଏହେବେଳେଯାଏ ଆସିଲେନାହିଁ !” ପ୍ରାୟ ଗୋଟାକ ସୁନିଶ୍ଚ ମିନିଟ୍ ଦେଲକୁ ରହାନନ୍ଦ ପ୍ରାଣର ବନ୍ଧୁ, ପରୁ-ସତ୍ତବ ଲୋକନାଥ ବାବୁ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଗ୍ର ଆଉ ଗୋପ୍ତ୍ଵର କଣ୍ଠ ଶ୍ରୀଗାନ୍ଧାରା ପେନ ବୋର୍ଡିଙ୍କି ଫାଟକ ପାଶେ ଦେଖାଦେଲେ । ରହାନନ୍ଦ ପରିତର

ହୋଇ ଲଗପଟା ଦିଖିଲି ଯାହା ସଜାତି ରଖିଥିଲେ, ତାକୁ ଧର ଲୋକନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଅଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ଗଲି-ବେଳେ ବୋଢ଼ିଗିର କେହି କେହି ବାଲକ ଦହିଲେ, “ତେଣା ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୁଲିଲେ, ଦେଶଟାକୁ ଝଲଟାଇ ପକାଇବେ” ରସାନନ୍ଦଙ୍କର ସରଳ, ସୂନ୍ଦର ଓ ସୁରକ୍ଷିତମନ୍ଦ ଦେଖି-ଭୂତା ଓ ପ୍ରାଣରେ ଦେଶପ୍ରାତର ରକ୍ଷିତୁ ଏବଂ ଦେଖି ଉର୍ଧ୍ଵପର ହୋଇ କେହି କେହି ସ୍ଵପ୍ନାଠୀ ଓ କଳେ-ଜର ଶୁଣି ବେଳେବେଳ ରସାନନ୍ଦଙ୍କୁ “ଓଡ଼ିଆ-ଭାଷା-କୁଳର୍” ଉଠ୍ୟାଦି କେତେକ ଭାଷାରେ ଗାଲିଦାନ । ମାତ୍ର “ଓଡ଼ିଆ” ଶବ୍ଦରେ ରସାନନ୍ଦଙ୍କର ଦୁଃଖ ନ ହୋଇ ବରଂ ଆମର ଦୁଃଖ ।

ଯଥାସମୟରେ ଲୋକନାଥ ବାବୁ ଓ ରସାନନ୍ଦ ପୁଣ୍ୟ ଗାନ୍ଧିର ଦ୍ୱାରା ବିଦେଶରେ ପରିଦିନ ବେଶି ରହି ନଥିଲା—ସୁତରା ଦୂର ଦୂର ଗାନ୍ଧିର ସେହି ଦର୍ଶର ନାଦ ମଧ୍ୟରେ ଭଲଭୂପେ ଭାବର ଆଦାନ-ପ୍ରଦାନ କରିବାର ସୁଧିଧ ପାଇଲେ । ଲୋକନାଥ ବାବୁ ପଶୁରରେ—“ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କାରୁ ଅନୁମତ ଆଣିଛ ତ?”

ରସାନନ୍ଦ—“ଆଣିବ, ଆଜି ବୋଢ଼ି ସୁପରିଶେଣ୍ଟ ପରିଦିନ, “ଭୁମେ ସବୁ ଶନିବାର ରବିବାର ଦିନ ଏତେ ଯାଉଛି କାହିଁକି ?” ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସବୁ କହିଲା । ସେ ଉଦ୍‌ବାସିନୀରରେ ଶୁଣିଲେ, କିନ୍ତୁ କହିଲେନାହିଁ ।”

ଲୋକନାଥ ବାବୁ—ସେ ଆଉ କ’ଣ କହନ୍ତେ ? ସେମାନେ ହୃଦୟରେ ଅନଶ୍ଵର ଅନୁଭବ କହୁଥିବେ । ମାତ୍ର ମୁକିରି ତ କରିଛନ୍ତି—କଲେ, କ’ଣ ଆମ ସାଙ୍ଗକୁ ଆଉ କେହି ବାହାରନ୍ତେନାହିଁ ? ହଉ, ଦିନ ଅସିବ, ଯେବେବେଳେ ବିଧାଦାଙ୍କ କୃତ୍ୟାନ୍ତ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ସେହି-ସହାନୁଭୂତି ଖେଳିଯିବ । ଭୁମେ କେତେ ଦିନକୁ କୁଟି ଆଣିବ ?

ରସାନନ୍ଦ—ଶୁଣିବନପାଇଁ ।

ଲୋକନାଥ ବାବୁ—ଶରଦ ଆଜି ବୋଧକ୍ଷେତ୍ର ଗଞ୍ଜାମର ସେ ଅଷ୍ଟକ ଦେଖି ଆସିଥିବ । ସେ ଯାହା ଲେଖିଥିଲୁ, ସେଥିରୁ ତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲୁ ସେପର । ସେ ଆସିଥିଲେ, ତାକୁ ପୁଣ୍ୟ କେବା କି ନାହିଁ ? ମୁଁ କାଟାନଗରରୁ ନଗଦ ଟ ୫୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇଛି—ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଅଛୁ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ କୁହୁ-

ପୂର ପଠାଇ ଦେବା—ସେ ଟଙ୍କା ଦୂରତ୍ବ କାମରେ ଲାଗିବ ।

ରସାନନ୍ଦ :—ଶୁଣୁଥିଲି, ଅନ୍ୟ କେହି କେହି ମୁହା ଉଠା-ଉଠିଛନ୍ତି ?

ଲୋକନାଥ ବାବୁ :—ଉଠାନ୍ତି, ଗଞ୍ଜାମର ଏ ଦୁର୍ଘା-ବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଶନାତ୍ର ଚରେ, ଶତଦିନଗୁଡ଼ି, ସେହି-ସହାନୁଭୂତି, ଟଙ୍କା ପଲାସା, ଲୋକ ଅନ୍ଧାତି ହୋଇ-ପଡ଼ିବା ଦରକାର । ସେମାନେ ଏ କଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆଶ କଣାଇଛନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣମାନ ଉଛଳର ଏହି ଅନୁଭବ ଭୁନ୍ତୁ ଆମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଉପରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଅଧିକାର ଅଛୁ । ରୁମ୍ମାନଙ୍କର ନିକଟରେ କୁଟି ହେଲେ ଆମ୍ବେମାନେ ସେ ଅଷ୍ଟକଳୁ ଯିବା । ଓଡ଼ିଶାରୁ ବିଜିନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆମ୍ବେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ବାହ୍ୟିବେ । ମୁଁ ଆର ଦର୍ଶ ଗଞ୍ଜାମ ଗଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ସେହି-ସହାନୁଭୂତି, କଥାବାହିନ୍ତୁ ବୁଝିବି, ସେମାନେ ଛଳକ-ବିତ୍ତେଦ ମନ୍ତେ ମନ୍ତେ ଘେରୁଛନ୍ତି । ଦର-କାର ପଡ଼ିଲେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶିବାପାଇଁ ସେମାନେ ସ୍ଵର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟ କମ୍ପାଇଦେବେ । ମାତ୍ର ଆମ୍ବେମାନ-ଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ବଡ଼ କୀଏ । ମୁଁ ତିନି ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓକିଲାଦ ତନ ରଖିଛି, ରୁମ୍ମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ, ସମସ୍ତେ ମିଶି ବିଜିନ ଓଡ଼ିଆ ଦେଶର ମାନ ରଖିପାରିବା—ସେମାନଙ୍କର ଏ ପ୍ରାଣକଟ-ବେଳେ ଯଦି ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇସ ଆମ୍ବେମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ସମାନ ନହୁଁ—ସେହି ସହାନୁଭୂତି ପାକୁଗଲ ନହୁଁ, ତେବେ ଏବେଶ ବିବକାଳ ଏହିପରି ଥିବ ।

ଏପରି କେତେ କଥା ମଧ୍ୟରେ ଗାଢ଼ ବାରଗ, ଭୁବ-ନେଶ୍ବର କୁର୍ବି ଶେରଧାରେ ପଦହାଲ । ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଭିତରୁ ଶରକ ଗାଢ଼ର ବଖରକୁ ବଖର ଅତ ଭିତ୍ରେ ଗରେ ଗୁହଁ ଗୁହଁ ରଖାନ୍ତି ରଖାନ୍ତି ଦିନକରୁ ଆଶ ଦେଖି, ଆନନ୍ଦରେ ବିହୁଳ ହୋଇଗଲ । ତା’ର ଅଧି ହାସମ୍ବୁ,—ଚକ୍ର ବିଭାବିତ । ତନ କମ୍ବୁ ଦେଖାଇଦେଲେ, ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟ ଅଷ୍ଟକଳ କଥା ଶରଦ କଣ୍ଠିକା କଲ । ଗାଢ଼ ତୁମିବାକୁ ଅନ୍ୟ-ସମୟ ଥାଇ, ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରଟ୍ଟାବ କମେ ଲୋକନାଥ ବାବୁ ଟଙ୍କାତକ ଶରତ ହୋଇବେ ଦେଇ ବନ୍ଧୁପୂର ଯିବାକୁ

କହିଲେ । ଶରତ ତରତର ହୋଇ ଓଖାଇ ଓଖାଇ ଗାଡ଼ରେ ଯାଇଁ ଦସିଲା ।

ଓଖାଇ ଗାଡ଼ ପୁଣିଲ ପରିର ସୁଶାଶ୍ଵାର ପୁଣିଲ, ବାଟରେ ଯେଉଁ କଥାବାର୍ତ୍ତ ଦୁଇଁକ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଲ, ତାହା ଅନୁମାନରେ ଆସିବାର କଥା । ଯଥାଏମ-ମୂରେ ସୁରା ଶ୍ରେଣୀରେ ଓଖାଇ ଲୋକନାଥ ବାବୁ ଓ ରସନନ୍ଦ, ଶ୍ରୀପିତ୍ର ରଘୁନାଥ ରଥ କବିଶକ୍ଳ ବସା-ଆଡ଼କୁ ଗଲେ ।

ତହିଁ ଆରଦନ ସକାଳୁ ଉଠି ଲୋକନାଥ ଓ ରସନନ୍ଦ ସୁରାର ପରିଚିତ ୩୦ ଜଣ ପିଲଙ୍କୁ ଦେନ ପରିଭ୍ରାତାର ପ୍ରତିଭାକରେ ବୁଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଦେଖିଲେ, ସେମାନେ ଆଶାନ୍ତୁପ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଲେ-ନାହିଁ । ତହିଁ ସେଥିରେ ବିକୁତ ନ ହୋଇ ଲୋକନାଥ ବାବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଦୁର୍କଷ-ସାହାଯ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା—ପୁଣି ତହିଁନ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନ୍ତୁତ । ଏ ଦୁଇଟି ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ବକ୍ତ୍ତା ବୁଝିଲା, ସାହାଯ୍ୟ କିଛି କିଛି ପାଇଲେ, ମାତ୍ର ଅଣିଷ୍ଟିତ ଓଡ଼ିଆ ଜନସାଧାରଣ ଗଞ୍ଜାମମେଳେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଅଳଗା ହୋଇ ଯେ କି କିମ୍ବରେ ଅଛନ୍ତି, ତାହା ଭଲକର-ବୁଝିଲାଯିଁ । ଜଣଶ କେହି କହିଲ, “ହୁଁ ବାବୁ, ମୁହଁ କାଙ୍ଗାଚୁଣି ତ ସେଆତ୍ମ ଆସିଛନ୍ତି—ମାଗି ଖାରିଚନ୍ତି, ସମ୍ବୁ ପକ୍ଷୀରୁ ସିପି ଗୋଟାଇ ବିକୁତ ।” ବାଟରେ ଗଲିବେଳେ ରସାନନ୍ଦ ଆଖି ଛଳ ଲେନ କରି କହିଲେ, “ଲୋକନାଥବାବୁ, କେତେ ନରନାଶ୍ୟ—ବାଳକ-ବାଲିକା ନିଜ ଫର ବୋଲ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସି କାଙ୍ଗାଚୁଣି ପର ବୁଝିଲନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ଆର କ’ଣ ହେବ ? ମୋର ପ୍ରାଣ ଭଜିବାରୁ । କାହିଁ କେଉଁଠାରେ ଉଦୟମ ନାହିଁ ।” ଲୋକନାଥବାବୁ ତ ଅନୁଭବ । ସେ କହିଲେ, “ସେମାନେ କାଙ୍ଗାଳ ହେଲିବେଳେ, ଆମେ କାଙ୍ଗାଳ ହେବା । ସେଥିଗାଇଁ ପ୍ରୟୁନ ନଥିଲେ ସିକା ହୃଦୟରେ ନରୁହାତ୍ମା ଆସେ ।”

ରସାନନ୍ଦ ଲୋକନାଥବାବୁ ପଦ୍ମଶ ଶରତ ପାଖକୁ ଦିଲ ଲେଖିବସିଲେ । ରସାନନ୍ଦ ‘ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁଳରେ କାଙ୍ଗା-ଚୁଣିଗୁଡ଼ାଏ ସିପି ଗୋଟାଇଛନ୍ତି’ ଶୁଣିବେଳେ କ’ଣ ବୁଝିଲେ କେତାଣି, ଲୋକନାଥବାବୁଙ୍କୁ ନଜିଶାଇ ସଞ୍ଜବେଳକୁ ସେଆଡ଼େ ଗୁରିଲେ । ଦେଖିଲେ,

ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁଳରେ କେତେ ବଜାଳି ବାବୁ, ଓଡ଼ିଆ ସର୍ବ ଶିଷ୍ଟିତ ବାବୁ ସୁନ୍ଦର ଗୋଷାକ ପିଲ, କେହି କେହି ବାବ ଧର, ଅଶିରେ କେହି ବସମା ଦେଇ, ଢିଳ ତଳ ବାବ-ସୁଲଭ ପଦଗୁଣେ କରୁଥିଲି, ମାତ୍ର ଅନ୍ତର ସାଗର ସବୁଦିନ ଦର ତୁଳନା ମହିମା ଦିଗ୍ବାର କରି ଗୁରୁ ଗୁରୁ ନାଦରେ ଆକାଶ କମ୍ପାଇ ଦେଉଥିଲା । ରସାନନ୍ଦଙ୍କର ‘ସମ୍ବୁଦ୍ଧଶ୍ରୀ’ ଆଡ଼େ ନଜର ନାହିଁ । ସେ ଗୋଟାଇଛନ୍ତି କେବଳ ଗଞ୍ଜମର ଦୁର୍ବିଷ୍ଣପ୍ରତିତ ଅଞ୍ଚଳର କାଙ୍ଗାଚୁଣା ।

ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁଳ ସିପି ଗୋଟାଇବା ନୁଆ କଥା ନୁହେ, କେତେ ତ ଗୋଟାଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଦିଲ୍‌ସିପି ପ୍ରାୟ ୨୦୦୦ ପରିଷ ହେବ—ଗୋଟିଏ ଚବୁଣି ତର ତର ହୋଇ ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁଳରୁ ସିପ ଗୁଡ଼ାଏ ଗୋଟାଇ ଗୋଟାଇ ଅଣିଏ କର ଧରିଛି । ସେ ଖାଲ କାଙ୍କୁଚି, କାହାକୁ କିଛି କହନାହିଁ । ମଧ୍ୟ ଅଣା ସନ୍ତିତି ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗର୍ବନଶ୍ୟ ମାରୁଛି । ତୁଣାର ସୁର୍ଣ୍ଣିବୋର ମୁଖଟ ପାଣିର ଦିଶୁଚି । ଗାଳଗୁଡ଼କ ଅନ୍ତରେ ବିଶ ହୋଇ କାଳରେ ଦଢ଼ିଲା । ଦେହଟିରେ ତିରଗୁଡ଼ିବିଶିଷ୍ଟ ଖର୍ତ୍ତିଏ ଜାଣି ବଢ଼ି । ମାତ୍ର ସେ ବଡ଼ ଗୁମ୍ଭାର-କାହାରି ସନ୍ଦର କଥା ନାହିଁ, ବାର୍ଷା ନାହିଁ ।

ରସାନନ୍ଦ ତୁଣାପାଣର କଷା ବୁଝିପାରିଲ । ପାଶକୁ ଯାଇ ପରୁରିଲ—“ତୁମେ ଠାରେ ସିପି ଗୋଟାଇଛନ୍ତି କାହିଁକି ?”

ତୁଣାଣି—(ଅଟ୍ଟ ଦିନମୁଁ ଘରରେ) ଲକ ବୋଲ ତ ସବୁ ଯାଇତ ବାବୁ, ଦଇବ ପ୍ରତିକଳ ହେଲେ, ମଣିଷ କ’ଣ ନକରେ ? ଦେଖାଇଁ ସିପି ଗୋଟାଇଛନ୍ତି—ଆର କ’ଣ ?

ରସାନନ୍ଦ :—ଦର କେଉଁଠି ?

ତୁଣାଣି :—ଗଞ୍ଜାମ ଜିହାର ଗୋଟିଏ ମନସରେ । ମୋର ବାପ ସ୍ତର କେହି ନାହାନ୍ତି । କେମାନି ମାଆ । ଜମିବାଢ଼ କିଛି ନାହିଁ, ଦୁଇଭାଇରେ ତ ସମସ୍ତେ ଜମିବାଳ ମଲେ । ଆମ କଥା—

ରସାନନ୍ଦ :—ତମେ କେତେ ଜଣ ଘ୍ୟାଡ଼େ ଆସି ?

ତୁଣାଣି :—ମୁଁ, ମୋ ମା’—ଆର କାହା କଥା ମନେ ଜଣାନ୍ତି ? ଏହା କହି ତୁଣାଣି ଅପ୍ରଗାମୀ ସୁର୍ଯ୍ୟକାଳୀନ

ଶୁଣି ଫେରପଦଳା । କହୁଥିଲା ଯାଇ ପୁଣି ଫେର
ରସାନନ୍ଦକୁ ଘୁଞ୍ଚିଲ । ତା'ର ଆଖିର ଲୁହ ଗଡ଼-
ଦଢ଼ନ । ସେ କାହିଁ କାହିଁ କହିଲା—ବାବୁ, ମୋ ମା’
ମରିବି । ତୁମେ ଏତେକାଳ ପରେ ମନେ ଦିକଥା
ପରୁରିଲ—ଦେଖୁ,

ରସାନନ୍ଦ ‘—କାହିଁକି ? ଆପ୍ଣ ତମ ମା’ କୁଠିଲୁ ?

ତରୁଣୀ:—(ହାତ ଦେଖାଇ) “ମା’ ମୋର”—ବୋଲି
କହ ଆଉର କାନ୍ଦିଲ ।

ତରୁଣୀ ପଛେ ମନେ ରସାନନ୍ଦ ମର୍ମ ମର୍ମ ଗର୍ଭର
ଯହଣା ଓ ଯୋର ଅନୁଭବ କର ଘୁଲିଲ । ଦେଖିଲ,
ଗୋଟିଏ ବରଗଛ ମୁକୁ ରସାର ପରିଷ୍କାର ହୋଇଥାଏ ।
ମରଳା କନାରେ ବଜା ଦୁଇଦିନଟି ପୁଟୁଳ । ଗର୍ଭ ମୁଳ
ଆଜକୁ ଲାଗି ଦିନଖେଣ୍ଟି ଉଠା ଉପରେ ଉପରେ ଉପର
ଦେଇ ଯୋଡ଼ି ବକା ଆହିକା । ଶ୍ରୀଏ ତର ସତ୍ତବ
ମହିଶରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରୋତ୍ତା ନାଶ ଘୋର-ଶାୟଥ
ରତନା କରଇ । ତା'ର ଦେହ ଅସ୍ତିକାଳିତାର । ସେ
ଶାଶ କଣ୍ଠରେ କହିଲ—“ମା ମୋର, ଅଭିଲୁ; ଏ ବାବୁ
କିଏ ?”

ରସାନନ୍ଦ :—ମୁଁ କଲେଜରେ ପଢ଼ । ଏ ବୋଧକ୍ଷେ
ରୂପ ଝିଅ, ରୂପ କ'ଣ ହେବା ?

ନାଶ :—ବସ ବାବୁ, ମୁଁ ଦିବିଦ୍ଵା । ମୋର ସ୍ଥାନୀ
ଦୂରଦୂରୀରେ ଲନ୍ଧିଥିଲେ । ମୁଁ ଆଜି ଶିକ୍ଷା ଓ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ବନ୍ଦିଥିଲି; ପାପ ମା ଗଲେ—ସପଦ ଗଲେ ।
ମାତି ଏକମାତି ଝିଅ ବିମଳାଟି ମୋର ଅଦରର
ଧନ । ଆଉ ସ୍ଥିରକର ଦିଶା, ଉଦାରତା ଉପରେ ମୁଁ
ପୂର୍ବକଳନା କରିଥିଲ । ଦୁର୍ବିଷ ଅସିଲ । ମୋର
ପ୍ରଭୁ ମନ୍ଦୁମୁଖ କହିଥିଲେ, ବିମଳାରୁ ଶ୍ରୀଶାରେ
ଦିଷ୍ଟ ଦବ । କେତେ କିଏ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ । ମୁଁ
ଓଡ଼ିଶା ଆଇଲ । କରଣ କୁରେ ଝିଅ ମୁଁ ପାଠ
ଦଢ଼ିଲୁ । ମାତି ଧନ ନଥିଲେ କେତେ କାହା ଦୁଆରେ
ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହୁଏ । ଖରକାଗଜ ପଡ଼ି
ଜାଣିଥିଲ, ଓଡ଼ିଶା ଗଞ୍ଜାର ଅଛେଦ୍ୟ ସମଜ । ଆସିଲ,
ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଗଲିନାହିଁ । ହା ବିଧାତା ! ଅଦରର
ଝିଅ ବିମଳା ମୋର ! ସେ ତରୁଣୀ ହୋଇଲୁ ବୋଲି,

ମନେ କେହି ଆଜି ଦେଲେନାହିଁ । କରଣ କୁରେ
ମୋର କନ୍ଦ ବୋଲି କେହି ବିଶ୍ୱାସ କଲେନାହିଁ,
ସେ ବା ବିଶ୍ୱାସ କଲେ, ସେ ଗଞ୍ଜାର ବୋଲି
ମନେ ରସିଲେନାହିଁ । କହିଲେ, ଆସୁମାନେ
ହୋଇ ସମୁଦ୍ର ପକ୍କାରୁ ଆସିଲ । କାଜାକ୍ତଣ ମୁଁ
ସମୁଦ୍ରପଥରେ ରହିଲ । ଏଇ ସମୁଦ୍ରରୁ ଶୁଣି
ମରିବି । ଶ୍ରୀଶାର—ମାତୃଭୂମିରେ ଶୁଣୁଁ ଏଇ ସାଗର-
କୁରୁ ବାଲିଗେରେଡ଼ା ବିକି ଖାଇବ । ବିଧାତା
ଦୂଃଖ ସୁଅଳବେ । ଦିମଳା ମୋର ଦର କରିବ—
ବିଶ୍ୱାସିଥିଲା !”

ଦିମଳା “ମା’ ମା’ ବୋଲି କାନ୍ଦ ଉଠିଲା । ଏଇକୁ
ବିଶରେ ଶୁଣି ଧର ନାଶ କହିଲ—“ମା’ ମୋର, ଦୂଃଖ
କ'ଣ ? ରୁହ ପଡ଼ିବ—ଜାଣିବ । ରୁ କାଜାନଣା ଦାକ୍ଷ,
ନିଜ ଶକ୍ତିରେ ତ କହିବୁ । ‘ଓଡ଼ିଆ ଗଞ୍ଜାମ ମିଳନ’ ଧନ୍ୟ
ଏ ଓଡ଼ିଆ ଜାତ । ସବ-ସମେତ-ବକ୍ତ୍ବା । ବାବୁ କିଛି
ବିଶ୍ୱରାନାହିଁ !”

ଦିମଳା ଶାଲ କାନ୍ଦିଥାଏ । ରସାନନ୍ଦକୁ ଶୁଣୁଁଥାଏ—
ମା’କୁ ଶୁଣୁଁଥାଏ । ରସାନନ୍ଦ ବଢ଼ ମର୍ମହତ ହେଲେ,
ସେ ଆର କିଛି ନକହ ବଜାରାଅଭକୁ ଘୁଲିଗଲ । କିଛି
ସମୟ ପରେ ମେଲକାଥାବାବୁକୁ ସାଜରେ ଧର ବୁଣି
ସେଇ ବରଗଛ ମୁକୁ ଆଜକୁ ଆସିଲ । ଦୂରରୁ ଦିମଳାର
ଆର୍ଦ୍ରନାଦ, ପ୍ରତିତଟା କାହଣା ଶୁଣି—ବେଳକାଥ ବାବୁକୁ
ରସାନନ୍ଦ କହିଲୁ, “ନାହାଟ ବୋଧକ୍ଷେ ଘୁଲଗର ଘର !”

ଅବଳମ୍ବେ ଦୁର୍ବେ ଯଥା ପ୍ଲଟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।
ଦେଖିଲେ, ଜାଣିବନ୍ଦୀ, ଆଳୁକିଚକୁତଳା ପମଳା ମା’ର
ବିଶବେଶରେ ଆର୍ଦ୍ରକ ବସି କାନ୍ଦିବ । ଆସନ-ମୁଖ ରମ-
ଣୀର ବାର୍ଷିକାଶମ କହିଥାଏ । ସେ ମୁଖୁମୟଶାରେ
ଛଟପଟ ହେବାରୁ । ରସାନନ୍ଦକୁ ଶୁଣୁଁ କମଳା କାନ୍ଦ
କାନ୍ଦ କହିଲୁ—“ବାବୁ, ମୋ ମା’ ମରିବି—ମୁଁ କ'ଣ
କରିବ ?”

ନାଶ ନୟନ ମେଲର ବାବୁ ଦୁର୍ବିକୁ ଦୁର୍ବିଲ । କହିଲ,
“ବାବୁମାନେ, ମୁଁ ମୋ କଥା କହିବ—ରୂପେମାନେ ମନେ
ସାହାଯ୍ୟ କରିଗାରିବନାହିଁ । ମୋ ଝିଅପାଇଁ ଯଦି
କିଛି ପାର ” କହୁ କହୁ ରମଣୀର କଣ୍ଠରେଖ ହେଲା ।

ସେ ଶ୍ରୀଶକଣ୍ଠରୁ କେବଳ ଅପ୍ରସ୍ତୁ କଥାଗୁଡ଼ିକ ବାହାର ବାୟୁରେ ମିଳିଗଲା ।

ଯଦିଶାରେ ଛଟପଟ ହୋଇ କିଛିକାଳ ପରେ ବିମଳାର ମା' କାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ଶୂନ୍ୟଗଲା । ତରୁଣୀର ବିକଳ ଆର୍ଦ୍ଧକାନ୍ଦ ଓ ବନଶୀର ସଜ୍ଜାର-ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ସେ ଘର ସମ୍ବୁଦ୍ଧକାରେ ଲୋକନାଥ ବାବୁ, ରସାନନ୍ଦ ଆଉ ଡାଙ୍କର କେତେକ ସହକରୀ କଟାଇଦିଲେ ।

ରସାନନ୍ଦ ଦେଶପାଣ-ଶିକ୍ଷିତ । ସେ ବିଦ୍ୟ, ବିଏଲ୍ ପାଶ କରି ଏବେ ଓଳାଇ । ସେ ଉଚ୍ଚ କରଣ ସନ୍ତାନ । ବିମଳା ତାଙ୍କ ପଢ଼ି । କିପରି ଏହା ପଢ଼ିଅଛୁ । ସେ କଥା ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଦୁହେନେ ଦୁହଙ୍କର ସହଧର୍ମୀ-ସହକରୀ । ‘ଦେଶମିଶ୍ରଣ’ପାଇଁ ମା' ମଲଦିନ ବିମଳାର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦୁଛି । ସେ ଗଞ୍ଜାମ-ଦିନଭୁଲ-ମେଦିନୀପୁର ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତ ମହିଳାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଡିପନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିଛି । ଖରବ କାଗଜକୁ ଅନେକ କାଳର ମାରବତା ପରେ ଉଚ୍ଚକ ସହିତି ଆରମ୍ଭରେ ସାର୍କ୍‌ର ହୋଇ ଲେଖିଲା ପରି ସେହି ‘ଦେଶମିଶ୍ରଣ’ କଥା ଲେଖିବାର ଦେଖି ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣ ଦୁଃଖିତ ହୁଏ ।

ଏବେ ତତ୍ପ୍ର କମିସନ୍ ଆସିଛି । ରସାନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗ ବିମଳା ପୁଣ୍ୟ ଯାଇବାକୁ । ରସାନନ୍ଦ ନିଜର ଦିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁରୋଧରେ ପୁଣ୍ୟ ଯାଇଥିବାରୁ ସେ ଯାଇଛନ୍ତି । ତତ୍ପ ଧାରେବକ ଆଗେ ଏଥର ଯେହେବ ଆୟୋଜନରେ ଓଡ଼ିଆ-ଅର୍ଯ୍ୟୋଗ ଦେବଦିନ, ସେ କଥା ଖବରକାଗଜରେ ଦେଖାଯାଉଛି--ଲୋକ ମୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବେଳେ କଣ୍ଠାଯାଉଛି ।

ରସାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସରିଲା । ତତ୍ପ ଆବଦନ ପୁଣ୍ୟ କଟକ ଯିବାର କଥା । ଶେଷିର ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ କରି ବିମଳା ଓ ରସାନନ୍ଦ ଦୁହେନେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୁଳଅନ୍ଧକୁ ଶୂନ୍ୟକାଳିଲେ । ଦିନରେ ତତ୍ପକମିସନ୍ କଥା ଶୁଣି, ବିମଳା କ'ଣ ବସିଥିଲା କେଜାଣି । ସେ ହଠାତ୍ ତା' ମା ଯେଉଁ ବକଗଛ-ମୂଳେ ଶେଷ ନିଃଶ୍ଵାସ ଦ୍ୟାଗ କରିଥିଲା, ସେହି ବରପଛ-ମୂଳକୁ ଯିବାଗାରୁ ସୁମିକୁ କହିଲା । ଦୁହେ ଗାଡ଼ ରଖାଇ ସେବାରୁ ଗଲେ । ବିମଳା କ'ଣ ବରସପରେ ସେ ବରଗଛ-ମୂଳକୁ ଗଲା । ହଠାତ୍ ଅଖିରୁ ଲୁହ ଗଢ଼ାଇ ତା' ମା' ଯେଉଁଠି ଶୋଇଥିଲା-କହିଲା—“କାହିଁ ଲୁହ ମା—ତା'ର କାଙ୍କଣ୍ଠା ବିମଳା ମୁଁ—ମୁଁ ଏହି ଓଡ଼ିଆ ଗଇଜରେ

ଦର କରିଛି । ଆଉ ସତେ ରୁ ଲାଗିରୁନାହିଁ ?” ବାଲିକା ପରି ବିମଳା କାନ୍ଦିଲା । କେନେକାଳ ପରେ ରସାନନ୍ଦ-ବାବୁ ବିମଳାର ହାତ ଧରି ଟେଠୋରୁ ଉଠାଇଲେ । ମଧ୍ୟ ବିମଳା ସବର ଆବେଶରେ କହିଲା—“ପ୍ରଭୁ, ବାବୁ ବୋଲି ଦିନେ ତାକଥିଲି—ମା'କୁ ମୋର ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି—ଓଡ଼ିଶାରେ ରହିବ ବୋଲି ସେ ଦୁର୍ବିନ୍ଦିକାଳରେ ମା ମତେ ଦିନ ଅବିଳାଳ । ସେହି ବିମଳା ମୁଁ, ସେହି ବାବୁ ତଥେ । ନାହିଁ ଯୁ ଗଞ୍ଜାମ ବାଲିକା ଦୁହେନେ ତଥିଲେ ପୁରୁଷ ଯୁବକ ଦୁହୁକ । ମା' କାହିଁ ଆଉ ଦେଖିବ !” ରସାନନ୍ଦ କହିଲେ, “ଗଞ୍ଜାମ-ଓଡ଼ିଶାର ମିଳକ ଏକିକି କେତେ ମାତା ଦେଖିବି ! ଏଇ ତତ୍ପକମିସନ୍ ପରେ ବୋଧକୁ ପୋଛିଦେଇ ଗମ୍ଭୀର ଭବରେ କହିଲା, “କମିଟନ୍ ! ହୁଁ, ହେଲେ କମି-ସନ ହୁଏତ ସରଚାରଙ୍କୁ ଜଣାଇବ ଓଡ଼ିଶାର ଗଞ୍ଜାମର ମିଳକ ହେଉ । ଦିନେ ମଣେମୁଁ ସେହିଦର କହିଥିଲେ । ଆଜି ତ ଶୁଣୁଥିଲେ, ତତ୍ପସାହେବଙ୍କୁ କିପରି ମାଳ, ମନନ ଦେଇ ଗାତ ଗାଇ, ଅର୍ଥାତିକା କରି କେତେ କେତେ ଲୋକ ଗଞ୍ଜାମରେ ପୁଣ୍ୟ କରୁବାକୁ । ଏଥେବୁ ହୁଏତ ତତ୍ପ ବୁଝିନେବେ । ଓଡ଼ିଶାର ଦୁର୍ବିନ୍ଦି ମେନିଶିବ । ମାତା ମୋର ମାଥା ତତ୍ପାହେବକୁ କହିଲାହିଁ—ସାମାନ୍ୟ ଅବଦା—‘କାଙ୍କଣ୍ଠା’ ମା ମୋ’ର, ନାଙ୍କାନ୍ତା ଅଭିଭାବ ଏଇ ‘ବିମଳା’କୁ ଦେନ ଉଚ୍ଛବିତୁମିକ ମୋର କରି—ରହିଲାର ବାସୁବନାନରେ ଯେ ଶେଷ ନିଶାସ ମିଶାଇ ଦେଇ ପାରିଛି—ତା' କେଉଁ ତତ୍ପସାହେବ ଦେଖିବେ ? ହୁଏ ଏ କମିଶନ୍ ପଳକରେ କ'ଣ ହେବ ଦେଖିବା । ଦୁମେ ଏବେ ଗଞ୍ଜାମ ଯାଅ । ସାହେବକୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣାଇବାରେ ଦେଶକୁ ସାହାଯ୍ୟ କର । ମାତା ମୋ ପାଇ ଏଇ ବରଗଛ-ମୂଳେ ଗଞ୍ଜାମରଙ୍କାଳର ମିଳନ । ଯେଉଁଦିନ ଏହିପରି ଭ୍ରାତ୍ରାବ ଓଡ଼ିଆଗାଡ଼ିର ଆସିବ—ଓଡ଼ିଆ-ସାହିତ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ରକ୍ତ, ଓଡ଼ିଆ ଭବ ଯେବେବେକଲେ ଗଣାରୁ ଗୋଦାବିହୀନ ଶେଷିକିବ, ସେହିଦେବକାଳୁ ଆଉ କମିଶନ୍ ଲୋଭାନାହିଁ—ଶାସନ ଭେଦରେ ଦାଧା ନାହିଁ ।

ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଯିବାରୁ ବିମଳା ପୁଣି ସେହି ବରଗଛ-ମୂଳକୁ ଆର ଥରେ ସୁଦ୍ଧି, “ଆହା, ମା' ମୋର” ବୋଲି କହି—ରସାନନ୍ଦଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବାବୁଙ୍କ ପେର ଅବିଲେ, ଆଉ ରସାନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ଗଞ୍ଜାମ ଯିବାଗାରୁ ଅନୁଶେଷ କଲେ ।

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମିଶା

ଦେଶମିଶ୍ରଣ

ହତାତୀ-ପ୍ରକାରେ	ପୃଷ୍ଠା ଉଠିଥିଲା	କଳ କଳ ସ୍ଵରେ	କହୁଛି କରୁଣେ
ଆଶାର ଆନ୍ଦୋଳନ-ରେଖା,		ରୁଷିକଙ୍କ୍ୟା ରୁଷିକୁଳା,	
ଦେଶମାତା-ମୁଖେ	ଭାଗ ସୌଭାଗ୍ୟର	ଜନମା-ଦିଲ୍ଲୋଡେ	ପ୍ରାଣ ଆର୍ଦ୍ଦ ଆର୍ଦ୍ଦ
ମୁଦୁ ହାସ୍ୟ ଯାଏ ଦେଖା ।		ହୋଇଲୁ ମୁଁ ମୁଢ଼କୁଳା ।	
କୋଟି କଣ୍ଠ ଉଠେ	“ପ୍ରଦେଶ ମିଶ୍ରଣ”	ଶତଶତା-ମୁଖେ	କହୁଛି ମହେନ୍ଦ୍ର
ମଧୁମଶ୍ରମ ପୁଣ୍ୟପୁର,		ଉଜ୍ଜଳର ହିମାଳୟ,	
ସେ ମନ୍ଦିର ସ୍ଵରେ	ଅବମା ଆକାଶ	କ କହୁଛି ଦୁଃଖ	ମାତୃଦୂର ହୋଇ
ହୋଇଛି ଚିରମୁଖେ ।		ପାଟିଯାଏ ମୋ ଦୁଦୟୁ ।	
କଣ୍ଠାତ୍ତି ସଖେଦେ	ଉଜ୍ଜଳକୁମରେ	ଏହିପରି ସବେ	ଜନମା-ଦିଲ୍ଲୋଡେ
ମନେ ବହୁ ଜବ ଆଶା,		ଯାତନାରେ ହୋଇ ଘାରି,	
ମହାପ୍ରାଣ ତତ୍ତ୍ଵ	ଦିଲିପ୍କ ପାଶେ	ବ୍ୟାକୁଳ ଭବରେ	ସାହେବଙ୍କ ପାଶେ
ପ୍ରାଣର ଆରୁରଭ୍ରମ୍ଭା ।		କରନ୍ତି ଦୁଃଖ ଗୁହାରି ।	
ହୀବର ଜଗମ	ମୁମୟକ ରୁଣ୍ଡି	ଦେଖାଇଛୁ ଆଜି	ଆଶାଯୀ ଉହଳ
ଏକ ଭାଗା, ଏକ ସ୍ଵର,		ଏକତା, ଦୃଢ଼ତା ଟେକ,	
ଉଜ୍ଜଳ-ମାତାଙ୍କ	ହିନ୍ଦ ଶିର ଆସି	କୋଟି ପ୍ରାଣ ମନ	ଦୃଦୟ ଶରୀର
କାନ୍ଦରେ ଲାଗୁ ସହର ।		ମିଶି ହୋଇଅଛୁ ଏକ ।	
କହୁଛି ତଲିକା	ମହୋଦଧି-ଜେମୀ	ହେ ମହାସା ତତ୍ତ୍ଵ,	ଦେବାସା ଦିଲିପ୍,
ଫେନିଲ-ଲହୁରୀ-ମୁଖେ,		ରାଜମାତା-ପୁରାଣୀତି,	
ମାତୃପୁନ୍ୟ-ପାନ୍ତି	ବହୁ ହୋଇ ମୁଁ	କର ଏ ଦୁଃଖିନୀ	ଉଜ୍ଜଳ ଆଶା
	ବଞ୍ଚିଛି ଦୂର୍ଭର ଦୁଃଖେ ।		ସାଧନୀ—ମୁଣ୍ଡ-ମଣ୍ଡିତ ।

ଶ୍ରୀ ଚିତ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି

ଗଞ୍ଜାମରେ ଓଡ଼ିଆ ଦୁର୍ଦ୍ଧଶା

ଓଡ଼ିଆକାତ ଶ୍ରୀବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ବିରନ୍ଦ ପ୍ରଦେଶର ଶାସକାଧୀନରେ ରହିବାରୁ କି ଅସୁଧା ଭେଗ କରୁଥିଲା, ତାହା କହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ସେ କଥା ହାଟରେ ପଡ଼ି ବାଣ୍ଣରେ ଗଡ଼ାଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଶକ୍ତିବାରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୁହାରପଦରେ ସେ ଅନ୍ତରସ୍ଥ-ଅସୁଧା ବାରମାର ଚିରିତରଙ୍ଗ ହୋଇଥାଏ । ଏବଂ ହେଉଥାଏ । କେବଳ ସଜନେବକ ଅନ୍ତରସ୍ଥ ନୁହେ—ପ୍ରବଳ ଜାତିର ପ୍ରବଳ ଶୁଣା ସେ ବୋଲି ଉପରେ ନିରନ୍ତରାଇଛି । ମୁଁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷକାଳ ଗଞ୍ଜାମରେ କଟାଇଥାଏ । ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧକାଳର ଅନୁଭୂତିରେ ମୁଁ ବୁଝିଅଛି—ଗଞ୍ଜାମବାଦୀ ଓଡ଼ିଆ-ଭାଷମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଗତ ଅସହନୀୟ । ତେଲଙ୍ଗାନାକେ ସେମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଭାବର ଦୁଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତି । ତୁ, ରେ, ପ୍ରତ୍ୟେ ତାତ୍ତ୍ଵପ୍ରକାଶର ତ କଥାହିଁ ନାହିଁ, ଅଧିକତ୍ତ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆକୁ “ଓଟ୍ଟି” ବୋଲି କହନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆମାନେ ଶିତ ପଦସ୍ଥ ହେଉଥାଏ, ଏହା ସେମାନଙ୍କର ଲଜ୍ଜା ନୁହେ । କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଭଲ କାହିଁ କରିବାକୁ ଗଲେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରତିବନ୍ଦିକ ଯତ୍ନଥିଲା ମିଳିପାରେ, ମାତ୍ର ସହାନୁଭୂତି ମିଳେନାହିଁ । ମୁଁ ଥରେ ପ୍ରେସ ମେନେକର କାହିଁପାଇଁ ଡକ୍ଲେବେସନ କରିବାକୁ ଜଣେ ତେସଟି କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଏକଳାପକୁ ପାଇଥିଲା । ହାକିମଟି ତେଲଙ୍ଗା । ସେ ମୋତେ ତୁ, ତାକର କରି କଥା କହିଲେ । ମୁଁ କହିଲି—ସେବୁପ କହିବା ଶିଖାଗୁର ନୁହେ । ତହିଁ ମୋ ପରି ପରି ହେଲା—“ଓଡ଼ିଶାରେ କଥାଗ ରୁ ବୋଲିବାଟା କାହା ? କେହି କହେନାହିଁ କି ?” ମୁଁ କହିଲି—ଭାବର ଲେକେ କହନ୍ତି, ମାତ୍ର ତାହା କୌଣସି ଭକ୍ତିଲୋକର ସଙ୍ଗ ନୁହେ । ଏହା ପରେ ହାକିମ ଆର ରୁ କହିଲା ତମେ ବୋଲି କହିଲେ, ମାତ୍ର ତରଥୀପା-ବନ୍ଦତି କେଳେ କେଳେ ତାକ ଦୁଷ୍ଟିରୁ ରୁ ବାହାର ପଡ଼ୁ-ଆଏ ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେଧିତ ହୋଇ ତମେ ହୋଇଯାଉଥାଏ । ମୋର ଘର କେଉଁ ଜିଲ୍ଲାରେ, କେଉଁ ସବୁଜିଜିଜିଜିରେ, କେଉଁ ଥାନାରେ, କେଉଁ ପ୍ରମରେ; ମୋର କେତେ ଭୁମି ଅଛି—ସେଥମଧ୍ୟ ଶୁଣିଲି କେତେ ଆର ଦୂରତ୍ବରୁ କେତେ, ଏହିପରି ନାନା ପ୍ରଧିର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ

ଦେବାକୁ ମୋତେ ପଡ଼ିଲା । ତହିଁପରେ ଆଉ ଏକ ଶଷ୍ଠମ ସମସ୍ତା । ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରେସ ମେନେକର ଗାଈ ଡିକ୍ରୋ-ରେସନ କହିବାକୁ ଯାଇଥିଲା, ସେହି ପ୍ରେସରେ ଅନେକ ଦିନ ପୁଷ୍ପରୁ “ଜାପାରୁ କୋରଲି” ନାମରେ ମୋଟାଏ ଗୋଟିଶ ଶଣେ କାବ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଥରେ ମୋଟାଏ ପଦ ଏହିପରି ଥିଲା :—

“ତେଲଙ୍ଗାଏ ପ୍ରଥମେ ତକଣ,
ତେଲଦ୍ବାରେ ତେବୁଁ ତେବୁଁ କଳେ ରଜନେଷ,
ଲେ କୋରଲି ।”

ଏହି ସାମାନ୍ୟ କଥାକୁ କେବେଳ ତେଲଙ୍ଗା ମାନୁଷମାନଙ୍କର ବୋଲି ବୁଥାରେ ଗୋଟା ଏ ବିଦ୍ରୋହ ଇଠାଇଲେ । ଏହା କିଏ ଲେଖିଲା, କିଏ ପୁଣ୍ୟ କରିଲା, କେଉଁ କମୋଜିଟର କମୋଜ କରିଲା, ଦେବତାବେଳେ ମେନେକର କିଏ ଥିଲା, ଏହିପରି କେତେ ନଥ ମୋତେ ପଢ଼ିଗଲା । ମୁଁ କହିଲା—ମୁଁ ଏ ସ୍ଥାନରେ ଦୂରକ, ଏହା ଅନେକକାଳ ପୁରୁଷ କଥା, ସୁଧାରଂ ମୁଁ କିଛି ଜାଣେନାହିଁ । ଶେଷରେ ହାକିମ ମୋତେ “ତଙ୍କଣ୍ଠ”ର ଅର୍ଥ ପଢ଼ିରଲେ । ମୁଁ କହିଲା, ଏପରି ଶନର ବ୍ୟବହାର ମୁଁ ତେବେଳାରେ ଦେଖିଲାହିଁ, ବିଶେଷତଃ ତାହା ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଶବ୍ଦ, ତାହାର ଅର୍ଥ ମୁଁ କିପରି କହିଲୁ ? ବୋଧହୃଦ ତେଲର ଗୋଟାଏ କହି ଯଥ ହୋଇଥିବ । ହାକିମ କିଛି କ୍ଷଣ ଭବି ଚିକଗର ଅର୍ଥ “ତାକୁଣୀ” ଦେବ କି ବୋଲି ପରୁଇଲେ । ମୁଁ କହିଲା ଅସଜନ । ଏହିପରି ଅସ୍ତ୍ରାସଜିକ କୁଟ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିନ ୧୦ ଟା ଠାରୁ ଶୁରୁଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ, ମୋତେ ବଡ଼ ବିଭିନ୍ନ ବୋଧହୃଦେଲେ । ମୁଁ କହିଲା—ମୁଁ ଡକ୍ଲେ-ରେସନ କହିବାକୁ ଆସିଲା, ଏପରି ଅସ୍ତ୍ରାସଜିକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦେବାକୁ ମୁଁ ବାଖ ନୁହେଁ, ଆପଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି ମୋର କାହିଁଟି କରିଦେଇଲୁ । ହାକିମ କିଛିଶବ୍ଦ ନାରକ ରହି କଥାଗ ଭବ ତହିଁ ପରଦିନ ଆସିବାକୁ କହି ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେଲେ । ମୁଁ ଆର ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ହୋଇଥାଏ, କି ପ୍ରେସ ମେନେକର କାହିଁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାଏ ।

କହିଦିନ ପରେ କେତେକଣ ତେଜଜ୍ଞାଙ୍କ ଦୌର୍ବସ୍ଥ୍ୟରେ
ପ୍ରେସ୍ତି ଉଠିଗଲା ।

ଏହି ଗଲ୍ଲ ବଡ଼ କର୍ମଶୂନ୍ୟକର କଥା, ଏବେ ସାନକର ଗୋଟାଏ ଖାରି କହିବି । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସର ଉତ୍ତା ନେଇ ବସା କରିଥିଲା । ସେହି ଘର ରଦ୍ଦରେ ଗୋଟାଏ କଣାରୁ ଗଛ ମାଡ଼ ଅନେକ ଫଳ ଧରିଥିଲା । ଦିନେ ଜଣେ ତିମ୍ବକର୍ମଶୂନ୍ୟ ସନ୍ଧର୍ଗୀୟ ଲେବହିଏ କଣେ କୌକିଦାରକୁ ସଙ୍ଗରେ ଦେନ ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ସେ ମାରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲା, କଣାରୁ ଗଛଟା ମୋର ସୈପିତ, କି ଶୁଦ୍ଧମିର ସୈପିତ । ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣ୍ଥାଏଁ । ଯମଷ୍ଟେ ମୋର ସୈପିତ ବୋଲି କହିଲେ । କହିଣିର ପରେ ତୋକିଦାର ଆସି ମୋତେ କହିଲା—“ମେଣ୍ଟେକୁ (ମାଜି-ଷ୍ଟେଟ) ଗରପାଇଁ କଣାରୁ ଲେଢାଅଛି, ସଞ୍ଚାର ଦେବାକୁ ଦେବ । ତାହାର ଏ ହାକିମୀ କଥା ଶୁଣି ମୋର ସୁନ୍ଦର ଟିକିଏ କୌରୁକ କରିବାକୁ ଲଜ୍ଜା ହେଲା । ମୁଁ କହିଲା—“ମେଣ୍ଟେକୁ କହିବୁ, ସେ ପରିସା ପଠାଇଦେଇ ବଜାରରୁ କଣି ନେବ । ନଦ୍ଦେଲେ ଯଦ ମେଣ୍ଟେକୁ କହିଥାଏ, ଦେବେ ତା” ପାଶରୁ ଖଣ୍ଡେ ତିଟି ଆଖିରୁ ଯା ।” ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ଲେକଟାରୁ ମୋର ପରିଚ୍ୟ ପାଇ ଅଛ କିନ୍ତୁ ନକହି ସେ ନାରବରେ ଘୂରିଗଲା ।

ଆଉ ଅଧିକ ଉଦାହରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ—ଅବସର ନାହିଁ । ମୁଁ ରନ୍ ପ୍ରେିତେନ୍ତିର ଲୋକ, କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ମୋ ପ୍ରତି ଏ ବ୍ୟବହାର । ଝାମୁ ଅଣିଶିତ, ନିଷବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଯେ କି କୌର୍ବସ୍ଥ୍ୟ—କି ଲୁଙ୍କା ସେବକରନ୍ତି, ତାହା ସହକରେ ଅନୁମେୟ । କେବେଳ ତେଲେଜା ଓଡ଼ିଆକୁ ଯେପରି ଦୃଢ଼ା କରନ୍ତି, ମନୁଷ୍ୟକୁ ସେପରି ଦୃଢ଼ା କରିପାରେନାହିଁ ।

ପ୍ରାୟ ପଦରବର୍ଷ ପୂର୍ବ କଥା, ମୁଁ ଦେବେବେଳେ ପ୍ରକୃତ୍ସରରେ ଥାଏଁ । ଦିନେ ଜଣେ ତୋଲିଜୀମ୍ବ ଯୁଦ୍ଧକ ଆସି ଓଡ଼ିଆ ପଢ଼ିବାଗି ଅତ ବନ୍ଦସ୍ତରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା । କଣ୍ଠାରୁଣ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ସେ ଦରଶାନ୍ତ କରିଥିଲା, ସେଥରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିବା ଦରକାର । ସେ ମୋ ପାଶରୁ ଓଡ଼ିଆ ପଢ଼ିବାଲେ ପରାମାଣ ଦେବ । ପୁରବକଟି ପୁରିମାନ । ପ୍ରଥମଦିନ ଓଡ଼ିଆ ଅନ୍ତର ଉପରେ ତେଲୁଗୁରେ ଲେଖି କେବ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାଗୁଡ଼କ ଶିଖି ପକାଇଲା । ତହିଁ ଆରଦିନ

ବନାନ ସେହିପରି ଶିଖିଲା । ଦୃଶ୍ୟ ଦିନ ସହଜ ସହଜ ଯୁକ୍ତିଶର ତହିଁଗଲା । ଆଉ ତାହାର ଦେଖାନାହିଁ । ତମାସ ପରେ ଥରେ ବାଟରେ ଅକସ୍ମାତ୍ ଦେଖାନେମ୍ବେ । କୁତ୍ତ-ଜାରେ ନିର୍ମଳ ସେ କହିଲା—“ମୋର ଗୁରୁଙ୍କା ହୋଇଗଲା, କବାଳ ଟିକେ ଟିକେ ଆସିଲା, ଆଉ ଆପଣେ ତ ଲେକାଟା କଇବେଲେ, ମୁଁ ପ୍ରାସ ହେଲାଗଲା ।” ଏହିଦର ନାମମାତ୍ର ଶିକ୍ଷା ଯେବେ ଓଡ଼ିଆ ସହାରେ ଦୟାଦାର ପରମାପକ ହୁଏ, ଦେବେ ନିଷାହ ଓଡ଼ିଆମାନେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବେ କଥା ?

ମୁଁ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରକଳତାରୁ ଶୁଣିଥିଲୁ, କେବେଳ ତେଲୁଗୁ ଶିକ୍ଷକ ସୁନ୍ଦରୀ ପ୍ରଦିକର ଯେପରି ତହିଁ ନିଅନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଦିକ ସାମ୍ବରେ ସେପରି ଘଟେନାହିଁ । ନମ୍ବର ଦେବାରେ ସୁନ୍ଦର ଉଚ୍ଚବିଶେଷ-ଶର ଦେଖାଯାଏ । ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ର ଯେବେ ବୁର୍ମିନାନ୍ ହେଲେ ମୁକ୍ତା ତଳେ ପଡ଼ିବହନ୍ତି । ନରୁବା ତେଲୁଗୁମିଳାଏ ବୁର୍ମିନାନ୍ ହେରୁ ଅଧିକ ପାସ କରନ୍ତି, ଓଳା ପିଲାଏ ହୃଦ୍ୟଦେବୁ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପାପ୍ରା ହୃଦ୍ୟ—ଏହା ନୁହେ । ରଙ୍ଗ କବିମୂଳ୍ୟ ପ୍ରକୃତକର ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟ ସରତାରୁ କୋଣସି ଜାତିର ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟ ଅଗେମା ଉଣା ନୁହେ ।

ଓଡ଼ିଆମାକଲର ଖଣ୍ଡେ ସମାଦ ପଦ ବାହାରୁ, ଏହା ସୁନ୍ଦର ତେଲୁଗୁମାନକର ଭାଙ୍ଗ ନୁହେ । ପ୍ରକାମିଶର ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ନିରାପଦ କଥାର କହିନ୍ତି କଦର୍ଥ କର ସମାନେ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ ଘଟାଇଥିଲେ, ତାହା କାହାର ଅବିଦିନ ନୁହେ । ସେହି ଅଧାରରେ ପ୍ରକାମିଶର ଅକାଳମୁଣ୍ଡ ପଟ୍ଟିଲ ଏବଂ ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଚ୍ଚକର ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦଦନୁଷ୍ଠାନ ଚାର୍ଷି ହୋଇଗଲା, ଏହା ସୁରଣ କଲେ ଚକ୍ର ଲେତକାନ୍ତ୍ର ହୋଇଥାଏ ।

ଗତ ଦେଶମିଶ୍ରଣ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ତେଲୁଗୁମାନେ ସାମାନ୍ୟ କରାନ୍ତି କରିପାରାନ୍ତି । ଗାଡ଼ିଆଳ ବାଟରେ ଗାଡ଼ି ନେଇପାଇଛନ୍ତି, ତାକୁ ପଚାଇଗଲା—“ତୁ ପ୍ରକୃତ୍ସରରେ ରହିବୁ, ତା କଟକ ଯିବୁ ?” ସେ ତାଟକା ଫାରାର କହିଲା—“କି ବାବୁ, ମୁଁ କଟକ କାହିଁକି ଯିବି ?” ଡକ୍କି ଲେଖାଗଲା—ତାହାର ଓଡ଼ିଆ ସଙ୍ଗରେ ନିଶିବାର କହା ନାହିଁ । ଲେକମତ ଏହିପରି ସଗର କରିଯାଇ-

ଥିଲ । ଏହୁପି ତଥାତ୍ କୌଣସି ସର୍ବ ଶିକ୍ଷିତ ଜାତ ଉଚ୍ଛଳହୃଦେଶୀ ବ୍ୟକ୍ତ ଯେ ନାହାନ୍ତି, ଏହା ମୁଁ କହିଲାହାନ୍ତି । ପ୍ରମୁଖ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯଥେଷ୍ଟ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ସେଭଳି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଦେଶମିଶିଲାର ବିରେଧୀ ହୁଅଛି ।

ଦେଲୁଗୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମହାପ୍ରାଣ ଦ୍ୱାରାମନା

ହୁଅଛି ।

ଶ୍ରୀ ବିଜ୍ଞାମଣି ମହାନ୍ତି

ସରିଗଲା

(ସଂଖୀତ)

(ମୋର) ଗୋଟା ପଞ୍ଚବଟା ନଳିଗଲ-
ସରିଗଲ ।
ତାତ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଶୁଣ ଝଳିଗଲ-
ସରିଗଲ । (ଘୋଷା)

ପଥର ଲଡ଼ାଇ ସୋଲ-ଅଜେ
ଆଜନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧିଲି କର୍ମ-ସଙ୍ଗେ,
ଚଢ଼କ ପ୍ରହାରେ କେତେ ଠିଆ ହେବ,
ଫୁଲ ଫୁଲ ଦେହ ଝଳିଗଲ-
ସରିଗଲ । ୧ ।

ଆଶାରେ ବାନ୍ଧିଲି ସୁନାବେଦା
ସୁନାଗୁଡୁଆଟି ମେଘଭେଦା,
ଅଶ୍ରୁ ପ୍ଲାବନେ ଗଲ ସାରିଦୁସି,
ଆଶା ନିବଶାରେ ଦୁଃଖଗଲ-
ସରିଗଲ । ୨ ।

ଏପନା ସେପନା ବୁଲି ଦୂର
ଦିଅର୍ଥେ ରେଣ୍ଟିଲ ପୋଡ଼ାଗୁଳି,
ସକାଳର ହସ ସଞ୍ଜକୁ ଲିରିଲ,
କାଳ ଅନକାର ସେଟିଗଲ-
ସରିଗଲ । ୩ ।

ସଙ୍ଗାନ୍ତର ଉଷ ପଲ ଶୁଣି,
କବିତା- ତେଇ କେ ଦେଲା ପୁଞ୍ଜି,
ଆକାଶ ଗୋଟାକ ରାଜିତଭଳପି,
କାଳ ଶୁଣି ମୁଣ୍ଡ ହଜିଗଲ-
ସରିଗଲ । ୪ ।

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଆହୁନ

(ସଂଖୀତ)

ଉଠ ସୋଦରେ ହେ ! ପାହଲାମି ଦୁଃଖ-ବର୍ତ୍ତ,
ମୁଦୁର ଗଞ୍ଜାମ— ଅଥବା ଓଡ଼ିଆ
ଲେଉୁଅଛୁ ନିଜ ଜାତ ।

କାପ୍ରେତି କାତ ମନତା ନ ଥିଲେ
ସେ ଜାତ ଅଧିପତିତ,
ତା ଶକ୍ତି ଦୁରକଳ, ତା ଭଣା ଦୁରକଳ,
ଦୁରକଳ ତାହାର ବିଜ । ୧ ।

ବିଜ୍ଞିନ୍ ହେବାରୁ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଦେଶ
ନିଜ ଭଣା ନିଜ ଜାତ
ପ୍ରତିବେଶି-ପାଶେ କାହିଁ ତା ସମ୍ମାନ,
କାହିଁ ତାର ନିଜ ମ୍ୟାତ । ୨ ।

ସୋଦରେ ସୋଦରେ ଧର କରେ କରେ
ଏକ ମାତାର ସନ୍ତାନ

କର ପରିଷର ସେହି-ସମ୍ମାନଶ,
ରଖ ଓଡ଼ିଆ-ସମ୍ମାନ । ୩ ।

ଭର ! ଜାଗ ଜାପ, କରେଲେ ଲଗ ଲଗ,
ଦେଶ ସମିଶ୍ର-ଯାଗେ,
ମା ଉଛଳ ଭୁମି ପୁଣୀତିମା ହେଉ
ବିଶ-ପ୍ରଶ୍ନା-ଅନୁଭାବେ । ୪ ।

ଶ୍ରୀ ଜାନନ୍ଦବାପ ଶର୍ମିଷ୍ଠେ ମହାତାମି

ମାତ୍ରମଣ୍ଡଳ

ନୃତ୍ୟ ଓ ପୁରୀତନ

ଆମ ଦେଶରେ ଆଜିକାରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟି-ସମୟ-ସମ୍ମରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଥାଗୁଡ଼କ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୁଏ, ତାହା ଭଲ କି ମନ, ଶାସ୍ତ୍ରମୋଦିତ ଅଥବା କେବଳ କୁଣ୍ଡଳାର, ଏହା ଭାବକାରୁ କାହାର ସମୟ କାହିଁ । ଅଥବା ଆମ୍ବେ-ମାନେ ଉନ୍ନତ, ଶକ୍ତିଶାଲୀ ଜାତରେ ପରିଣାମ ହେବାକୁ ବିଦ୍ରୋହ ଏବଂ ଦାଶ କରୁଛି ଯେ, ଆମେ ପୁରୁଷଙ୍କ ସମଶେଷ, ସମେନତ, ସମ୍ବନ୍ଧୀ ସର୍ବ, ମହାପରମଶାଲୀ, ଜ୍ଞାନବଜ୍ଞାନସହିତରୁ ଆମ୍ବେ-ଜାତର ବନ୍ଧଧର ! କିନ୍ତୁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଶାଳର କବର୍ୟ ପ୍ରଥାଗୁଡ଼କ ଆମେତନା କଲେ ମନରେ ହୁଏ, ଏହା ଏତେ ବଡ଼ ଜାତର କେବଳ “ଅନୁଷ୍ଠାନିକ—ଦୋଷ !”

ଶାରତବର୍ଷର ସବୁ ଜାତକ କଥା ପ୍ରତି କେବଳ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ କଥା ସବଳ ବେଳକୁ ମନେ ହୁଏ, ଓଡ଼ିଆ ଏତେ ଶାରଜାତ ଥିଲେ, ଏତେ ପରାମର୍ଶୀ, ଜ୍ଞାନମେଧା-ସମ୍ମଳ ଜାତର ସ୍ଥାନ୍ୟବଜ୍ଞାନ ନିଃନ୍ୟ ଅତି ଉନ୍ନତ ଥିଲା ।

କୋହିଲେ ଦୁଃଖ ମାତାର ଦୁଃଖ ସତାବ ଯେ ସବୁଶୋଭିମ, ଅନଜଶାମ, ଯମାଚିକେଶ୍ଵର ଆଦିରେ ପରିଣାମ ହୋଇଥିଲେ ଅଥବା ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ,

ଉଗେନ୍ଦ୍ର ରଞ୍ଜି, ମଦବୁଷ ହୋଇ କବିତାକାନନରେ କୋକିଳକାଳି ଶୁଣାଇଥିଲେ, ଏହା ଅଗ୍ରବ ଅହମ୍ବବ ।

ଆଧୁନିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ଶିଖିର ପରିଚୟୀ ଯେ ଅର୍ଥ-ପ୍ରଥାର ସଙ୍ଗ୍ରହୀ ବିବେଧୀ ଏବଂ ଜାଗାୟ ସ୍ଥାପନକାରାର ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ଵା କାରଣ, ଏହାହିଁ ହକ୍ଷପରେ ଦର୍ଶକବା ଏ ପବନର ଉଦେଶ୍ୟ । ଆଶାକରେ, ସନ୍ଦର୍ଭ ପାଠକ-ପାଠିକବର୍ଗ ଏ ବିଷୟ ଧାର ତିରରେ ଥରେ ବିବେଚନା କରିବେ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ଅଛି, “ଶୁଭମାଦ୍ୟ-ଶକ୍ତ ଧନୀସାଧନମ,” ଅଥବା ଯେଉଁ ଶୁଭରେ ମାନବ-ଜୀବକର ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣର ଶୁଭ ସୂଚନା ହୁଏ, ସେପାଇ ଆମ ଦେଶରେ ଆବାସଭୁନ୍ନିର ନିର୍ମଳତମ ଅଂଶରେ ହୁଏ ନାହାନ୍ତି ହୁଏ । ବୁନିଆ ଘର, ରବାଘର, ତେଜି-ଶାଳ, ଅନ୍ନାର କୋଣ ଅବା କେତୋଟି ତାଟିଦେଇ ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରକଟିତ, ଅଲୋକବିଶ୍ଵାନ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ-ଧୂମିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କାରାଗାରସଦୃଶ କୁଦ୍ର ପ୍ରକୋଣ ମାନବଶିଶୁର ପ୍ରଥମ ନିବାସ-ଶୁଭ ସକାଶେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ଏଥରେ ସନ୍ନାନଟି ଭବିଷ୍ୟତରେ ସବଳକାୟ ମାନକ ନ ହୋଇ ଚିରହୃଦୀ ଓ ସାନବଳ ହେବା ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟକ, ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତର ଅକାଳ ବାର୍ଷିକ୍ୟର ନିଦାନ ମଧ୍ୟ ଏହିଠାରେ ସୁଚିତ ହୁଏ ।

କିନ୍ତୁ ଆମର ପଦ ପୁରୁଷଙ୍କର ଅନୁଭିଗାଳ ଅବା ସୁତ୍ତିକାର କେଉଁଠାରେ, କପରିଷବରେ ଏବଂ କି ଉପକରଣରେ ନିର୍ମିତ ହେଲାଥିଲା, ତାହା ଥରେ ଅନୁସଂହାନ କଲେ ଆମୁର ପୁରୁଷଙ୍କ କେନିମାତ୍ରେ ଓ ଆମର ସାନବଳ ଓ ଶାଶ୍ଵତିର କାରଣଗୁଡ଼କ କଣା ପଡ଼େ ।

ସାଗର ସେପାରିର ଲେକେ ଆସି ଆଜି ଆମକୁ ଯେଉଁ ମାତ୍ରମଙ୍ଗଳ, ଶିଶୁମଙ୍ଗଳାଦି ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା-ଦେଇଛନ୍ତି, ଓ ମେଜିକ୍ ଲଣ୍ଠନରେ ଛବି ଦେଖାଇ ଆମ ମଗଜରେ ପୂର୍ବାନ୍ତବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି, ସେ ଆମର ଘର କୋଣରେ ଗଦା ହୋଇଛି । ଆମର ଅଳିମାଳିକା ପୋଥୁପାଞ୍ଜିରୁ ସେ ବରମୁଢିକ କାଢି, ଧାତି, ଦଶିମାଳ ଆମର କତରେ ଉପରିଶ କରିବାକୁ ଅସିଛନ୍ତି । ଆମେ କି ଏହିବୁର ତହିଁ ନେଇ, ନା ଖୋଜାଲେଡ଼ା କରିଥାଏଁ ?

ଆଜି ଗୋଟିଏ ଯୋଡ଼ିଏ ବିଷୟରେ ବହୁ ଆଲୋ-ବକା କରିବ । ତାହା ଗୋଟିଏ ଲୁପ୍ତ ପ୍ରଥା ଅର୍ଥାତ୍ ଗର୍ଭଣୀ ନାହିଁ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ସନ୍ନାନ ସକାଶେ ସରାନ୍ତେ ପ୍ରମୋଜନୀୟ ସୁତ୍ତିକା-ଗୁହ—ନିର୍ଣ୍ଣାଣ ।

ଡାକ୍ତର ମତରେ ସ୍ପୃମ ମାସଠାରୁ ଅଷ୍ଟମ ମାସ-ଶେଷମଧ୍ୟରେ ସୁତ୍ତିକା-ଗୁହ ନିର୍ଣ୍ଣୟପୁରୁଷ ପ୍ରସବୋ-ଯୋଗୀ ସୁମଦାୟ ପ୍ରବ୍ୟସମାର ମୁସଜିଦ କର ରଖିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଗୁହଟି ପ୍ରଶ୍ନେ, ଗାୟୁ ଓ ଆଲୋକ-ପୁଣ୍ଠି ଏବଂ ପରିଷ୍କାର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶକିତ ହେବା ପ୍ରମୋଜନ, ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିନିସ ବିଶେଷ ଭବରେ ଧୋଇ ଓ ହିଶେଖିତ ହେବା ଉଚିତ । ପ୍ରସବୋଯୋଗୀ ଦ୍ୱାରା ଦାଳିକା ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବା ।

‘—ପରିଷାର ପୁରୁଣ୍ଠା ଲୁଗାପଟା, ଧୂଆକାୟ ହୋଇ ପରିଷାର ହୋଇବେ ରହିବ ।

‘—ପରିଷାର ବିତଣା, ଖଟ, ମୟୁର ଓ ଶିଶୁର ଆଛାଦନ ଓ ଶାଶ୍ଵତବରଣ ।

‘— ପରିଷାର ସ୍ତୁତୀ, କଇଁଚି ଓ ସାବୁନ୍ତୁ ।

୪—ତୁଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣ ପିନାଇଲୁ, ପୋଟାୟ ପରମାଜାନେଟ୍, ସାଇଲନ୍, କୋରିକ୍ ଅସିଲୁ ଓ ରୁଳା ଏକ ପାକେଟ୍ ।

୫—ଶାଇବା ତୁଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ ଓ ବ୍ରାଣ୍ଡି-ଦୂର ଦୂର ଆଦିନ୍ଦି । ଏବିଭିନ୍ନ କଳ୍ପ-ପାଶାଦି ଓ ଅକାଶକ୍ୟ ପ୍ରେୟୋଜନୀୟ ପଦାର୍ଥମାନ ଉପକରଣକ ପରମର୍ମାନ୍ୟାବ୍ୟାୟୀ ଆହୋଜନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଅଷ୍ଟମ ମାସରୁ ବିକଷକ ବା ଧାରୀ ଦ୍ୱାରା ଗର୍ଭବତୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରାମାର୍ଫ୍ଟ ଓ ବ୍ୟବ-ପାଦ ବିଧେଯୁ ।

ରୁଷି ଚରକ ଓ ଶିଶୁଦକର ମତ କଣ, ପାଠକ-ପଠିକା ଦେଖନ୍ତି । ଚରକ-ପାହିତାର ଶାଶ୍ଵତ-ପ୍ରାନ ଓ ଶିଶୁଦି--ପାହିତାର ଗର୍ଭିଣୀ--ବ୍ୟାକରଣରେ ନିମ୍ନ-ଲିଙ୍ଗିତ କରିପାରୁ ଅର୍ଥକୁ ଉପଦେସ୍ୟ ବିଷୟାବଳୀ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବ । “ନବମ ମାସପୂର୍ବ ସୁତ୍ତିକା-ଗୁହ ନିର୍ମାଣ କରିବ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଶ୍ରୀଦ୍ୱାରି ବର୍ଣ୍ଣି-ରେବଦରେ ତଳ୍ଲୁ, ବଟ, ଦିନୁକ, ଭାରାତିକ କାଷ୍ଟରେ ଶୁକ୍ର ନିର୍ମିତ ହେବ ଏବଂ କାନାରିଷ ଅନ୍ଧଧକ ଦୃଷ୍ଟି-ଶାଖା-ପରିବେଳେଷି ହେବ । ଯେଉଁ ପ୍ଲାନରେ ଶୁକ୍ର ମୁହଁ ନିର୍ମିତ ହେବ, ସେଠାରେ ଅସ୍ତି, ଶରବ, ଶର୍କରା ନଥୁବ; ଭୁମି ଶୁକ୍ର ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନେ, ରୂପ-ରସ-ଗନ୍ଧ-ବିଶ୍ଵି ହେବା ଉଚିତ । ସେହି ଘରଟି ଆଠହାତ ପର୍ଯ୍ୟ, ଶୁରିହାତ ପ୍ରଶ୍ନେ, ଏବଂ ରତ୍ନ ସୁଲେପିତ ଓ ଧୂପଧୂନା-ବିଶେଷତ ଏବଂ ପୁରୁଷ ତାମ ଦିନିଶାତ୍ମା ହେବ, ଏବଂ ତାହା ବାଯୁ ଓ ଆଲୋକପୁଣ୍ଠ ହେବା ଉଚିତ । ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗିତ ଦ୍ୱାରା ଉପରିଶର୍କ ଉପଦେଶନ୍ୟାବ୍ୟାୟୀ ପ୍ଲାନ କରିବ । ଦିତା, ଖଟ, ଆଲୋପନାର୍ଥ ପାତା, ଅଗ୍ନି, କଳ, ଉଦ୍‌ଧନ, ମଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ଲାନ, ଦୂରକ ପ୍ଲାନ, ଚୁମ୍ବ ଉପର୍ଯ୍ୟାତ ନଥାପ୍ଲାନର ଯଥୋପ୍ଲାନିଟର୍ବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ରଖିବ, ଏବଂ ପୁତ୍ର, ତେଲି, ମଧ୍ୟ, ସୌତ୍ତର୍ଣ୍ୟ, ସୌବର୍ତ୍ତଳ, କାଳଲବଣ, ବିତଣ, ପୁତ୍ର, କୁତ୍ତ, ଦେବଦାରୁ,

ଶୁଣି, ଯିବୁଲ, ଦିନେଲମ୍ବନ, ଗଜେପଥଳ, ମଣ୍ଡଳପଟ୍ଟି, ଅନେକର, ଶିଶୁଙ୍ଗଳା, ବଦ, ଚେ, ତିତା, ଭାବି-ବରତ୍ତ, ହେବୁ, ସୋରଷ, ରସଶ, ଶୁଭଲଗୁଣ୍ଡ, ଖୁଦ, କଦମ୍ବ, ଫେସି, କୁଣ୍ଡାଙ୍ଗ, ଭୁକ୍ତପଦ, କୋଳଥ, ମେରେମ୍ବୁ, ସୁର ଓ ଆସବ ରଖିବା ଦୁଇଟା ଶିଳପତା, ଦୁଇଟା ବଢ଼ି ମୂଳଳ, ଦୁଇଟା ଉଦ୍‌ବେଳ ସୁରକଶୁଭ-ଦ୍ଵାର କରିବେ ରଖିବ । ଉଲିକ ଗୋଟିଏ ଗର୍ଭର, ଗୋଟିଏ ବୃଣ, ସୁରତ୍ତି ଓ ରଜନିମ୍ବିତ ଦୁଇଟି ସୁତି, ଓ ସୁତି ରଖିବା ପାଇ, ରସପାତ୍ର-ନନ୍ଦିତ ଶୁଷସମ୍ବୁଦ୍ଧ, ବିଲ-କାନ୍ତୁନନ୍ଦିତ ଦୁଇଟା ଶଟ, ଅନ୍ତିମ ଜାନିବା କାରଣ ଠଢ଼କ ଓ ଲୁହ କାଷାଦ ବ୍ୟବସା କରିବ । ଆଉ ବନ୍ଧୁତାନିବଜା ଓ ଯେଉଁମାନେ ଗର୍ଭଶାର ସ୍ଵର୍ଗର ଏବଂ ତାହା ପ୍ରତି ସ୍ନେହଶାଳା, ଏପରି ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସୀ ଲୋକ ନିବାଦନ କରିବ । ସେହିମାନେ ପ୍ରସବ ସମୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବେ । ସବୀ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଅଥବା-ବେଦିବିତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ଅର୍ଥାତ୍ ଚିକିତ୍ସକ) ପ୍ରସବ-ସମୟରେ ପ୍ରସ୍ତୋଜନୀୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ଘୃତରେ ଅଭ୍ୟାନ କରିବେ । ଉଚ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଯାହା ଯାହା ଉପୟୁକ୍ତ ବିବେଚନା କରନ୍ତି, ତହୁଁ ସମୁଦ୍ରରୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ପଣ୍ଡବ-କରି ରଖିବେ ।

ନବମ ମାସ ଉପର୍ତ୍ତି ହେଲେ, ଶୁଭଦିନ, ଶୁଭ-କରଣରେ ମେରେମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏବଂ ଶୁଭକଷତି ଗଠ-କନ୍ତୁରେ ଶାନ୍ତି-ବର୍ଷିତିଧାନୀୟାରେ ହୋମକର ଅପ୍ରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ଚିକିତ୍ସକ), ଅନ୍ତିମ କଳିମ୍ବ ସୁତକଶୁଭ ପ୍ରଦିଷ୍ଟ କରିବ ଏବଂ ଗୋସମ୍ବକୁ ଦୃଶ, ଜଳ ଏବଂ ମନୁଷୀତି ଖର ଖୁଆରବ ।

ଆସନୋପଦିଷ୍ଟ ବ୍ରାହ୍ମଣବର୍ଗକୁ ଆତପ ତଣୁଳ, ସୁର ଓ ସ୍ବାରମନ ମାଜନ୍ତ୍ରସ୍ତବକ ପଳକସମ୍ବକୁ ଜଳ ସହ ଦାନ କରିବ ଏବଂ ତଣୁଳରେ ଅଭିନନ୍ଦ, ସୁନ୍ଦର-ମନକ ଓ ସ୍ମୃତିବାନପୁରୁଷଙ୍କ “ପୁଣ୍ୟହଂ ପୁଣ୍ୟହଂ” ଏହି ଶବ୍ଦ ଉଚାରଣ କରି ବ୍ରାହ୍ମଣବର୍ଗର ପଦ୍ମବିଜ୍ଞାନୀଁ ହୋଇ ଗର୍ଭିଣୀ ସ୍ତରକାମ୍ପରେ ପ୍ରତେଷକରିବେ ଏବଂ ଅଶୋକୁ ଦିବସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ଶୁଦ୍ଧରେ ବାପ କରିବେ ।

୭

ଉପର ଲିଖିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଠକର ଅଧ୍ୟାତ୍ମା ପ୍ରତିକିଳିତ ପ୍ରଥା ସହିତ ରଖିଲା କଲେ ମନରେ ଗୋପନ ଶୋଭ ଜାଦ ହୁଏ । ଆମେ କି ହତ ସାବଲମ୍ବନ୍ ! ଆର ସାଗର ସେପାରିବ ଲୋକ ତାହାର ମନ୍ତ୍ର ଶୁଦ୍ଧର କରି ମର୍ଯ୍ୟାଦା-ପ୍ରତକ ନିଜ ଚକିତିଷ୍ଣାହୁଗତ କଲେ ଏବଂ ଜଗତରୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ଆଧୁନିକ ଭାକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରରେ ଯେପରି ପରିଷାର ବସାଦ ବିଶେଷ ପ୍ରସ୍ତୋଜନ, କରକ ଶୁଶ୍ରୂଷକ ମନରେ ମନ୍ତ୍ର ଦିବରତ୍ନ । ଅଛି ଶୁତ, ଶୁତ୍ର ଶୌମ ବସନ୍ତକ ବ୍ୟବସାର ବିଶେଷରୂପେ ନରର୍କିତ ହୋଇଥିଲୁ, ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ନବନାତ ତିଷ୍ଠର ନାନ୍ଦାବରଣ ଶୟ୍ୟାଦିର ବିଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରଦାନ ହୋଇଥିଲୁ ।

ତାତ୍କାଳ ଚକିତା ସବୁତ ରଖିଲା କଲେ କେତେକ ବିଷୟର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚୌପାଦୁଷ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ।

୧—ବାମୁ-ଆଲେକ-ପୂର୍ଣ୍ଣ, ପ୍ରଶ୍ନ ପରିଷ୍ଠୁତ ସୁତ-କାଗାର ।

୨—ପ୍ରସବୋପଯୁକ୍ତ ବଢ଼କ ଦିବ୍ୟମ୍ବାର ଏବଂ ସୁର ଓ ଆସବାଦ (ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମି, ପିରିଟ) ଅର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୂତ ।

୩—ଶଟ, ତିତା, ବିଶଶ ରହା ଇଶ୍ପାତ ତନ୍ତ୍ରିତ ପ୍ରସବସାଧାର ଓ ଉପସୁକ୍ତ ଶୁଶ୍ରୀଶାକାରିଣୀ ରମଣୀ-ଦୂନ ଏବଂ ଅଥବାଦେବବିତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣକର୍ତ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଆୟ୍ୟ ଯୁଗର ଭାକ୍ତର ଓ ନର୍ତ୍ତ ମାସେ ଦେଖିମାସ ପୁରସ୍କାର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟ ସୁବ୍ୟସ୍ତିତ ଓ ସବସ୍ତବକାର ଶୋଚ ଓ ଧର୍ମର ବିଧ୍ୟବାନ । ଏହା କି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆୟ୍ୟେ ଏହି ଚୌରବର କଷ୍ଟୟ ନୁହେ ?

ହାୟ ହାୟ, ସେବନ କାହିଁ ? ଏବେ ଅନ୍ତର କୁର୍ମାର୍ଥ ବଳି କୁର୍ମା ନାହିଁ ! ଦଶବାର ଲଣ ବଢ଼କଣ୍ଠି, ଶିକ୍ଷିତା ନାଶ ଓ ଅଥବାଦେବବିତ୍ତ ଚିକିତ୍ସକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାନ ଜଣେ ଅର୍କଲ୍ପନରମିତ ସମଳ-ନନ୍ଦ-ବିଶିଷ୍ଟା, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷାର-ଦିନ-ପରିଷାର ମାତକାତ୍ମା ଦାର ଅଧିକାର କରିବା ଯେ ଆମ ଜାତିର କେତେ ଦାରୁଣ ଅଧିକାର ପରିଷୟକ, ତାହା ଏ ଶୁଦ୍ଧ ଲେଖନାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଦୃଶ୍ୟାଧିକ ।

ଗର୍ଭଶାର ଚକଣା, ଶୁଣ୍ଡା, ପଥ୍ୟାଦି ଏବଂ ନବ-
ଜୀବ କୁମାରର ପରିଚେତ୍ୟା ବରକ ଶୁଣ୍ଡ ଗ୍ରହରେ
ଅଛି ବିଶବବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଗୋଟିଏ ଉଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତର ଉର୍ବେଶ ଅଛି ପ୍ରମେୟକାମୟ
ମନେ କଲ, ଅର୍ଥାତ୍ ନାରଙ୍ଗେନାମ । ଆଜିକାଲ ଯେପରି
ଯେ କୌଣସି ଅପରିଷ୍ଠ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର, ଶଣିଯା ଟଣ ଖଣ୍ଡ
ବା ଦାଢ଼ୁଆ ଶାମୁକାରେ ନାର କାଟନ୍ତି ଏବଂ ଟଙ୍କା କି
ତବଳ ପରସା ଉପରେ ଥୋଇ ଦସି ଦସି କଟାଯାଏ,
ତାହା ପୁଣେ ପ୍ରତିକିଳ ନଥିଲ । ନାରଙ୍ଗେନାମର ବିଶେଷ
ଦିଖ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମନେ ଶାମୁକାକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।
ନାରମଳରୁ ଆଠ ଆଜୁଳି ପ୍ରାତି ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଶ୍ଵାକରେ
କଟାଯିବ, ତମ୍ଭର ବଳ ଉପର ଦୂରପାଶ ତକ୍ଷିତ କର
ନିମ୍ନର ପରିଷାର ସୁନ ବନନ୍ତିପାଇଲ ଶକ୍ତ୍ୟାର
ଦୃଷ୍ଟି, ରଜନ ବା ଲୌହାଇହାଏ ଛେଦନ କରିବ ଏବଂ
ଛେଦତ ଅଂଶରେ ବଙ୍ଗ ସୁନ ଶିଥଳପାବରେ ଶିର
ଗଲାରେ ଝୁଲାଇଦେବ । ଆକମ୍ପାକ ରକ୍ତସ୍ଫକ ନିବାରଣାର୍ଥେ
ଏହି ବନ୍ଦପା ଅନୁମିତ ହୁଏ ।

କାର ସେବକବା ପ୍ରଥାର ବନ୍ଦୀନା ନାହିଁ । ନଶେରେ
ଟିପି ଟିପି ସେବି ପଦିନ ପୁରୁଷ ଯଥାଦିଆ କିମେ
ନାରାଟି ଶାନଚୁପ କର ଦାରୁ ବନ୍ଦୀସ୍ ଘେନ ପକା-
ଇବା ପ୍ରଥାର ଉର୍ବେଶ କୁମାର ହୃଷ୍ଣ ହୃଦନାହିଁ ।
ବରଂ ତହେପରିବର୍ତ୍ତରେ ଲୋଧ, ଯଷ୍ଟିମଧ୍ୟ, ପ୍ରିୟକୁ ଓ
ହଳଦି ଏକଥ ବାଟି ତେଲର ସିଂହାର ସେବି ଦେଲ
ନାରରେ ଦେବା ଓ ଲୋଧରୁବା ଦେଇ ବାନିବା ବିଷୟର
ଉର୍ବେଶ ହୃଷ୍ଣ ହୃଦା । ଏହା ଅଧୁନିକ ତମ୍ଭିଙ୍କ ପାରତର
ଦେଇ ବାନିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ଭବ ଅଟେ । ଏପରି
ବିଧସ୍ତ ପାଳିଲେ ବିଷାଣ-କୁର, ବରାଆ ବେଗ ଯେ
ଦେବନାହିଁ, ଏହା ଉର୍ବେଶ କରିବା ବାନ୍ଧୁମାତ୍ର ।

ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ଆସୁମାନକ ନିଜର ଶାସ୍ତ୍ର-ସମ୍ବନ୍ଧ
ପ୍ରଥାମାନ ଭୁଲିଯାଇ ନିଜାତ କୁଣ୍ଡପାବରୁତକୁ ଧର୍ମଜ୍ଞାନରେ
ପାଳି ଆସୁଛୁ ଏବଂ ତମ୍ଭର ବିଷମୟ ଫଳମୁହୂରତ ଶିଶୁ
ଓ ପ୍ରସ୍ତରର ମୁଖ୍ୟମଣ୍ୟ ରମ୍ଭକର ବୁଦ୍ଧି ଲଭକରୁଥାଏ ।
ଏହାହିଁ କି ଜାଗମୟ ଜାଗରଣ ?

ଶ୍ରୀମତ କୁଟୁମ୍ବାକୁମାର ସାବଦ

ଗଞ୍ଜାମ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଜାଗରଣ

ଜଗନ୍ନ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଧୀନ । ଏହି ହିସାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଦେଶ ଓ ଜାତିର ନିମ୍ନମ ଉତ୍ଥାନ ଓ ପଦନ । ଦିନ ଥିଲ,
ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ନିଜର ଉତ୍ଥାନ ଓ ମାର୍କିଟ ସାହିତ୍ୟ,
ଶିଳ୍ପ, ଚାରିଜ୍ୟ, ବ୍ୟବସାୟ, ସମାଜନାତ, ସକଳନାତ, ଧର୍ମ-
ମାତି ଓ ସମରମାତ୍ର ନେଇ ଗପ କରୁଥିଲ, ଏବଂ ତଥାର
ସମ୍ପଦ ଉତ୍ତରବର୍ତ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ
ହେଉଥିଲ, ଏପରି କି ଉତ୍ତରବେପ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସମର
ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇଥିଲ । ଦିନ ଥିଲ,
ଯେତେ-
ବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଜମହୁପ୍ତ ଖାଦ୍ୟକାମା କେଶସ୍ଥ-

ବଶୀମ ବାହାମାନେ ଅଭ୍ୟାସ-ବାରହ-ଶାଶିତ ପରାମରଶାଳୀ
ସିନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ସୁଦୂର
ନେଲେର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜର ଆଧୁପଦ୍ୟ ପ୍ରାପନ କରିଗାରି-
ଥିଲେ । ଏହା ଥିଲ ଓଡ଼ିଶା ପମ୍ପରେ ଉତ୍ଥାନ-ସ୍ଵରଗ । ବିର୍ଦ୍ଦମାନ
ଓଡ଼ିଆର ସେହି ଶାସ୍ତ୍ର ବୋଇବର ଦିନ ଶୁଳ୍କ ଯାଇଛି । ବିର୍ଦ୍ଦମାନ
ଓଡ଼ିଆର ସେହି ଉତ୍ଥାନ ନାହିଁ, ସେହି ପୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ, ସେହି
ଦେବ ନାହିଁ, ସେହି ଉତ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଅଛି କେବଳ ତାହାର
ଅନ୍ତର୍ଗୁଡ଼ୀରବ-ସୁରଣ ଏବଂ ବାବି-ଭାନୁତ୍ୟାଶା । ବିର୍ଦ୍ଦମାନ
ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ପଦନ-ସୁରଣ କହିଲେ ଚଲେ ।

ଏହି ପଦନର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ଓଡ଼ିଆର ଖଣ୍ଡବିଶ୍ଵତ୍ତି-ଚାଙ୍ଗ । ଏହି କାରଣରୁ, ଓଡ଼ିଆମାନେ ଉନ୍ନତ-ପ୍ରସାଦୀ ହେଲେହେଁ ଉନ୍ନତ ହୋଇଯାଇବୁନାହାନ୍ତି । ଏହି ଶୋଭ-ନାୟି ଅକ୍ଷୟ ସକାଶ କାହୀଁ କେବଳ ସରକାର । ଓଡ଼ିଆ-ମାନଙ୍କୁ ଶୂରୁ ମୋଟି ପୃଥିକ୍ ଶାସନାଧୀନରେ ରଖି ସର-କାର ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତ-ପଥ କଷ୍ଟକର୍ତ୍ତା ଓ ବୁଝି କରି-ପକାଇଛନ୍ତି । ବିନ୍ଦୁ ଶାସନାଧୀନ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଯେ କି ଅଭିଭୂତିବିଧା ଘଟିଥିଲା, ତାହା ଭାବିଲାବେଳକୁ ବୁଝି ପ୍ରତିବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ଓଡ଼ିଆମାନେ କିମ୍ବା ଦୁଇଜନଙ୍କୁ ସହ୍ୟ କରିଥିଲୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଅଭ୍ୟାସୁ ଉକ୍ତାର ପାଇବା ନିମ୍ନ ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟ କିପରି ପ୍ରମାଦ, ଜୀବନ ଜାଗରି ହୋଇଥିଲା, ସେଥିର ଆଲୋଚନା ହିଁ ଏହି ପ୍ରତିବନ୍ଦ ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ଓଡ଼ିଆମାନେ ଯେଉଁ ସକଳ ଅସ୍ଵାଦ-ଅପୁରୁଧା ଭେଟି ଆସୁଛନ୍ତି, ତାହାର କିଳନା ନାହିଁ । ଜୀବ-ନର ପ୍ରଦେଶ୍ୟକ ବିଶ୍ଵବର ସେମାନେ ତେଲୁଗୁ-ଶାଲିମାନଙ୍କର ପଦଦଳର ହେଲାଇଛନ୍ତି । ଆନ୍ତର କିଳଟରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଏକାବେଳକେ ନିଷ୍ଠା, ନିଷେଷ ଓ ନିଷ୍ଠନ । ସରକାରଙ୍କରୁ ଉପାଧି ଦେଲୁଗୁମାନକ ଗଞ୍ଜାମର ମଧ୍ୟ-ପ୍ରଳରେ ଅସି ସରକାର କାମ କରିଥିଲୁଛନ୍ତି । ୧୯୮୨ କୋର୍ଟ, କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା—ଏପରି କି ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳସମ୍ମରେ ମଧ୍ୟ ଦେଲୁଗୁମାନେ ହୁନ୍ତି ମାତ୍ର ବିଶ୍ଵାସ । ଓଡ଼ିଆ କିଳରେ ରହି ଓଡ଼ିଆ ସାହା ଶିକ୍ଷା କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦୋଳି ସେମାନେ ଆମେ ଭାବିଲାମାନ୍ଦ୍ରାଜିରେ । ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମ୍ବାନଙ୍କର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତ-ଶାସକ-ଜାତ (Intermediary ruling race) ଦୋଳି କିଛିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଞ୍ଚୁକିରା ଆଶଙ୍କା ହୋଇଲାନିପାରେ । ସେମାନେ ପ୍ରଦେଶ୍ୟକ ବିଷୟରେ ଜିଲ୍ଲାର ଓଡ଼ିଆ ଅଧିକାସିମାନଙ୍କ ରଥରେ ତେମାକାର ଅଧ୍ୟକାର ଦେଶାନ୍ତର-ଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତି, ଓଡ଼ିଆ ସାହା, ଓଡ଼ିଆ ବେଶଭୂଷା, ବୁଲିଗଳକ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଗାସର ଦାଙ୍ଗଲୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଉପର୍ଯ୍ୟାସ । ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ‘କର’ ଅଣ୍ଣ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ “ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଧବା” ଦୋଳି ଦେଖୁ-ଜୀବ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଜିଲ୍ଲାର ଓଡ଼ିଆ ଅନେକ ପ୍ରମାଣରେ ବିକାଶ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତି । ଏପରି ଆଉ କେବେଳକ ବର୍ଷା ଶୁଭିଲେ ଏଠାର ଓଡ଼ିଆ ସାହା ଏକାବେଳକେ ଲୋପ ପାଇଯିବା ଅସମ୍ଭବ ବା ବିଶିଷ୍ଟ ନୁହେ । ଏଠାର ଓଡ଼ିଆ ଲୋକେ ସରକାରଙ୍କ ସହାୟତା ଆକୃଷି କରିପାରୁ-

ନାହାନ୍ତି । ଦୁଇର ବିଷୟ, ଆଜିଯାଏଁ ଗଞ୍ଜାମ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଉପରେ ସରକାରଙ୍କର ଅନୁକୂଳ ଶୁଭ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ନାହିଁ ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ତେଲୁଗୁ ଓ ଶାଲିମାନଙ୍କର ସହ୍ୟ ଅତି ଅଧିକ । ସେମାନଙ୍କର ଶୁଭମାନ, ଶୂରୁ କଳନ, ଆଶା-ଆକାଶ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଆବୁଦ୍ୟବିହାର, ଉଦେଶ୍ୟ-କାମକାଠାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖି । ଏଣୁ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ସରକାର ଏହି ଦୂର ଜାଗର ପ୍ରାତି ନିମିତ୍ତ ସବଳ କାରଣେ କିମ୍ବା ଶୁଭମନ୍ଦିରପାରେ, ଏଣୁ ଏମନେ ସମ୍ମାନ ହୋଇନାପାରନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଆଶା-ଆକାଶା ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ବିଧା ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାର ଶାସନ-ନାତ ପ୍ରଶମ୍ନ କରନ୍ତି-ନାହିଁ, କାରଣ ପ୍ରଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତଙ୍କ ଗୁରୁତ୍ୱର ପାଇବାର ସହାୟତା ପାଇବାର ଉପରେ ଅନ୍ତର୍ବିଧା ପ୍ରଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତଙ୍କ ହୋଇଥାଏନ୍ତି—ସେମାନଙ୍କ ରୁଚିଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଶାସନ-ସହ ଶୂନ୍ତି କରିଥାନ୍ତି ।

ଧୂର ପାଠ୍ୟପ୍ରତିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେହି କଥା । ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଶିଳ୍ପ-ଆଦରି ଅନୁମାରେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲ ସମ୍ମୁଦ୍ରର ଶୁଭମନ୍ଦିର ପାଇଁ ଉପସ୍ଥିତ ପାଠ୍ୟ ସ୍ପୃଷ୍ଟକର ନିବାରି ଅସିବ । ଏଠାରେ ଅଳ୍ପ ଫଣ୍ଟକ ଓଡ଼ିଆ ଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଆ ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶ କଲେ ବିକି ହୋଇପାରିବନାହିଁ—ଏହି ଆଶାକାରେ ମଧ୍ୟ କିମ୍ବାକିମ୍ବା ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟ ସ୍ପୃଷ୍ଟକ ବାହାର କିମ୍ବାକିମ୍ବା ଥାଏ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପେଞ୍ଜିମାନେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଆର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ସରକାର ସେମାନଙ୍କ ଶୁହାର ଶୁଣ୍ଟି ନିଶ୍ଚିଲ ପରି ରହନ୍ତି ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ହୋଇକୋର୍ଟ ଗଞ୍ଜାମାରୁ ବୁଢ଼ ଦୂରରେ—ପ୍ରାୟ ସାତଶ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅନ୍ତର୍ବିଧା । ପୁଷ୍ଟକରୁ ଅସୁରିଧା ଘଟିଥିଲା । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ହୋଇକୋର୍ଟରେ ଅନ ପରିମାତ୍ର ଉପରୁତ୍ତ ଓଡ଼ିଆ କିରଣା ବା ଅନୁବାଦକ ନିମ୍ନର କିରଣାର ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ଅନ୍ୟ ପରିମାତ୍ର ଉପରୁତ୍ତ ଓଡ଼ିଆ କିରଣା ବା ଅନୁବାଦକ ନିମ୍ନର କିରଣାର ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ଅନ୍ୟ ପରିମାତ୍ର ଉପରୁତ୍ତ ଓଡ଼ିଆ କିରଣା ବା ଅନୁବାଦକ ନିମ୍ନର କିରଣାର ନାହାନ୍ତି ।

ଗଞ୍ଜାମର ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରେସର କଲେଜ ଦୂରଟି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଲୟ ସହିତ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାର ଅନୁକୂଳ ଶୁଭ ଦୃଷ୍ଟି ପଢ଼ନାହିଁ ।

ସକାଶେ ସୁଦୂର ମାତ୍ରାଜ ନଗରକୁ ଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଧୟାତ୍ମ, ଭୋକନ, ପାନ ଉଚ୍ଚାର ବିଷୟରେ ଦୋର କରୁ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଶିଳ୍ପ ନିମନ୍ତେ ମାତ୍ରାଜ ନଗରର କଲେଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗ୍ରହ କରିଥାଇଲା—ଆପେପର ବିଷୟ ସେଠାର ରଖିଥିଲେ କଲେଜରେ ମଧ୍ୟ ଏହି କଥା । ଗଞ୍ଜାମ ଓଡ଼ିଆ ସଙ୍ଗ ମିଶିଲେ, ସମ୍ବନ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଜାତ ଏକ ଶାସନାଧିନରେ ରହିଲେ, ଓଡ଼ିଆ-ମନ୍ଦିର ଗେଟିଏ ସୁତ୍ତର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୁଅଥାବାଦ । ଆନ୍ତିମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଵକଷ୍ଟ ଏକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରାଦୀନର ଆୟୋଜନ କରିଥାଇଲା, କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥପ୍ରତି ଶୁଣିବାରେ ହୋଇଥିବା କାରଣରୁ, ଏହି ବିଷୟରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ବଳ ସାହସ ପାଇନାହିଁ । ଦେଶନିଶ୍ଚିନ୍ତା କହେଲେ, ଗଞ୍ଜାମ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଆଜ୍ଞା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାତ୍ମା ସ୍ଥାନର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ, ସନ୍ତେଷ ନାହିଁ ।

ଗଞ୍ଜାମର ଏବଂ ମାନ୍ଦାଚାର୍ଜର୍ତ୍ତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ-ଶିଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧର କୋଟି କରେଣ୍ଟ ଯେଉଁଥି ବିଜ୍ଞାନ, ସମ୍ବନ୍ଧ ବା ହାର କରନ୍ତି, ସେଥିରେ ଓଡ଼ିଆଶିଳ୍ପ ଶାନ ନାହିଁ, ସବୁ ରାଶକିରେ ଏବଂ ତେଲଗୁରେ ଲୋଗୋ । ତାହା ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକେ ଅକଥମୟ କଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତିରେ । ସରବାରକର କରେଣ୍ଟ କୋଟିରେ ଓଡ଼ିଆଶିଳ୍ପର ପ୍ରବେଶ ନାହିଁ । ବେଙ୍ଗଲୁକାଶିଳ୍ପର ରେଳ-ଓର୍ମେ କମ୍ପାର ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆପ୍ରତି ସେହି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ !

ଏହିପର ପ୍ରଦେଖିକ ଶେଷ୍ୟରେ ଗଞ୍ଜାମର ଓଡ଼ିଆ ଲୋକେ କାନା ଅସୁଧାରୀ ଶେରି ଆସୁଥିଲା । ବୁନ୍ଦ ବନ୍ଧୀନା କରିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେବର ବୁଦ୍ଧି ମାତ୍ର ସାର ହେବ । କିନ୍ତୁ ଗଞ୍ଜାମୀ ଓଡ଼ିଆ ନିରୁଷାହିତ ବା ଦ୍ୱାରା ହୋଇନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆମାନେ ନିରବକ୍ଷିଣୀ ଦୁଃଖ-ମତବାଦ (pessimist) ନୁହନ୍ତି, ଏହା ଅବଶ୍ୟ ଅସୁଦ୍ଧ ଆଶା ଓ ଅନ୍ତର ବିଷୟ । ଆଜକୁ ପ୍ରାୟ ଦିଇଶ ବର୍ଷ କାଳ ହେଲେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଜାତ ଦେଶନିଶ୍ଚିନ୍ତା, ଭ୍ରାତୁମିଳକ ପାଇଁ ବସିବର ଆମୋଳନ, ଆମୋଳନା କରି ଆସୁଥିଲା । ଶିଳ୍ପ-ସୁଦୂର ପ୍ରଦେଶ-ଗଠନ-ପ୍ରୟାବ ଓଡ଼ିଆ ମୃଦ୍ଦୁଷ୍ଟରୁ ଜାତ । ଓଡ଼ିଆର ଏହି ନବଭବର ସାରବର୍ଷ ଦୃଦ୍ଧିଗ୍ରାମ କରି କଂଗ୍ରେସ ଜଫା ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦେଶ-ଗଠନ-ମାତ୍ର ସମର୍ଥକ କରିଥାଇଲା । କନିକା ରାଜୀ ମହୋଦୟ ଓ ଶା ପକିଦାନନ୍ଦ

ସିହ ମହୋଦୟର ପ୍ରତାବାନୁଶାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶାନ୍ତି ବାବୁ ଭୁବନାନନ୍ଦ ଦାସ ଓ କ୍ରିସ୍ତମନର ଦାସ ମହୋଦୟକୁ ଉତ୍ସମ ଓ ଅଧିକାସ୍ତ୍ର ଫଳରେ ଭ୍ରାତାର କାଷାୟ ମିଳନ, ଦେଶନିଶ୍ଚିନ୍ତା ପ୍ରତିବର୍ଷରେ ଲେବୁନ୍ତ କି ନାହିଁ, ଏହା ବୁଝିବା ସକାଶେ ଶାନ୍ତିମାଳ ବର୍ଷ-ମାନ ଗୋଟିଏ କମିଶନ୍ ପଠାଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଜାତର ହୃଦୟବିଦ୍ୟାପାଦ ଦେଶନିଶ୍ଚିନ୍ତା-ଦାସ-ଭୁବନ୍ଦୀନାନ ଏବଂ ଜାଷ୍ଟ୍ସ୍ୟ-ମିଳନ-ପ୍ରାୟ ପ୍ରକାଶ ସର୍ବେ ଏହି କମିଶନ ଯେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଥାଇଲା, ଏଥରୁ ସରକାରଙ୍କ ରହସ୍ୟମାଳୀ ଦୃବ୍ରଦ୍ଧିତାର ସମ୍ବନ୍ଧ ପରିଚୟ ମିଳି ନାହିଁ କି ?

ସେ ଯାହାହେଉ, ଏହି କମିଶନର ଦିନକ କାମ ବୁଝିଲୁଣ୍ଟି । କମିଶନର ବ୍ୟାପ୍କ ମୀ. ପିଲିପ୍ ଓ ମୀ. ଡାଇଲ୍ ଗତ ନବେଳର ମାସର ୧୪ ତାରିଖଠାରୁ ଗଞ୍ଜାମର ପ୍ରଦେଶକ ପଢକିଲୁ ଯାଇ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଦେଶନିଶ୍ଚିନ୍ତା-ଦଳା ବୁଝିଅଛନ୍ତି । ତସମିର ତା ୧୨ ରିଶ ଯାଏଁ ଏହି ଦିନକ ଶୁଳକ ।

ଅନ୍ୟକ ଅନନ୍ଦର କଥା, ଗଞ୍ଜାମ ଓ ବିଶାଖାପାଟିଶାର ଓଡ଼ିଆମାନେ ଚେରି ଉଠିଛନ୍ତି—ଜାଗରି ହୋଇଥାଇଲା । ସେମାନଙ୍କ ଦୃଦ୍ଧିମୁଦ୍ରର ଆଶା ଓ ଉତ୍ସାହର ତରଙ୍ଗ ଖେଳ ବୁଲୁଣ୍ଟି । ସେମାନଙ୍କ ଓଡ଼ିଆର ବିକଶି ଉଠିଛି । ସେମାନେ ପ୍ରତିବେଶୀ ବିଦ୍ୟା ଜାତି ମାତ୍ର, ସକାଶୀତ୍ତାବୁକଳ ଷତ୍ୟରାପ ପ୍ରତି ଲବମାତ୍ର ଭ୍ରାତରପ ନ କରି କମିଶନର ବ୍ୟାପ୍କ ଆଗରେ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଟର, ଖୋଲ ଦୃଦ୍ଧିମୁଦ୍ରର ଓ ନିର୍ମାଣ ଚିତରେ ଦେଶନିଶ୍ଚିନ୍ତା ଲେବୁନ୍ତି—ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣ ଚିର-ପୋଷିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ, କାଷାୟ-ମିଳନ ଦାଶ କରୁଥାଇଲା । ଗଞ୍ଜାମର କି ଶିକ୍ଷିତ, କି ଅଣି ଶିକ୍ଷିତ, କି ବଜା କି ପ୍ରଳାପ, ଆବାଳ-ବ୍ୟକ୍ତିବନ୍ଦିତା ସମସ୍ତେ ସାହେବ ଦୁର୍ବୀଳ ସମକ୍ଷରେ ଏକ-ବସନ୍ତ-ଆକାଶ୍ବା ଦ୍ୱାରା କରୁଥାଇଲା ।

ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟାପ୍କମୁଦ୍ରର ଓ ଉତ୍ସାହରର ଦୂର ତିନି ଲକ୍ଷ ମାତ୍ର ସକାଶୀତ୍ତା, ଅବିବେକ, ଜାତ-କଳକ ଓ ଦେଶ-ଦୋଷା ଓଡ଼ିଆ ତେଲୁଗୁମାନଙ୍କର ଲୁଚଦରେ ପଡ଼ି, ପ୍ରଲୋଭନରେ ଭୁଲି ଯାଇ ଦେଶ-ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ପ୍ରତିକୁଳା-ଚରଣ କରୁଥାଇଲା । କିନ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗଞ୍ଜାମର ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ସାହ, ଅନିତ ଦେବ, ଅପୁବ ଉତ୍ସାହକା ଓ ଜାଷାୟ-ଶକ୍ତିକ ନିକଟରେ ଏଭଳି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦୂର ତିନି-ଲକ୍ଷକର ଦୋଷ ଅଛି କୁଠା ଅନ୍ତର ।

ବିଶାଖା ପାଠଶାଳା ଓ କୟୁଣ୍ଠରରେ ପ୍ରାୟ ସାତ ହଜାର ଓଡ଼ିଆ, ପାରୋରେ ପ୍ରାୟ ବାହୁଦାର, ଚିକିତ୍ସା ଓ ବଡ଼-ମେଲୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରାୟ ବଶ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ ପିଲିଯ୍ ଓ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଗରେ ଦେଖିମିଶ୍ରଫେଣ୍ଟ୍ୟୁ ଫ୍ଲେଷ୍‌ବରେ ଓ ଏକର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ କଣାଇଥିଛନ୍ତି । ସହରର ସମ୍ବା ଓ ଗନ୍ଧରେ, ପଞ୍ଚାର ବାଟ୍ ଓ ପାଠରେ, ସାହେବ ଦୁହେ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆକୁ ଭେଟିବେ, ଚାହାର ମତ ଲେବୁଛନ୍ତି— ଯମସ୍ତେ ଅବୁକୁଳ ମତ ଦେଇଥିଛନ୍ତି, ଦୃଦ୍ଧର ପୁଣ୍ଡି ଓ ପକ୍କତ ଆକାଶ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିଛନ୍ତି । ନ କରିବେ ବା କିମରି ? ଲେଲୁଗ୍-ଫଣିଗରେ ବହି ଦେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣର ସେ ଗୁରୁ ଆଗର ଲାଗୁଛି, ସମ୍ପ୍ରଦାଳ ଜାଗନ୍ନାଥ-କଷ୍ଟୁ ଜୀବିତ ହୋଇଥିଛି । ଶୁଣି ଦୁଇତିମିଶ୍ର ହେଲୁଁ ଯେ, ସ୍ଵର୍ଗ କନ୍ଦୂପୁର ଘାଟା ଦେଶ-ମିଶ୍ରଙ୍କ ଅନାଦଶ୍ୟକ ବୋଲି କମିଶନ୍ ଆଗରେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଛନ୍ତି । କରନ୍ତୁ, କିମି ଦାଖିଁ । ଗୁମ୍ଭାମର ବିଜାମାନେ ଦେଇଦେବେଳେ ଦେବୁଛନ୍ତି ପ୍ରାଣରେ ଜଣେମ୍-ମିଳନାକାଣ୍ଟା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିଛନ୍ତି, ଜନ୍ମସ୍ଵରେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣମାନେ ଯେଇଦେବେଳେ ଲେଲୁଗ୍-ସର୍କର ରୁଟାଇବାକୁ ବରତରକର, ଜନେ ମାତି ଅନ୍ତି-ପ୍ରଭବତ ବରାକ ବିରୁଦ୍ଧ ମଦରେ ଦେବେ ଯାଏ ଅସେ ନାହିଁ । ଗୁମ୍ଭାମର ବିଜାମାନଙ୍କ ଦୃଦ୍ଧର ନାଟୟ ଜାଗରଣର ଗୋଟିଏ ପ୍ରକର ହୋଇ ପ୍ରବାହିତ—ଏହି ! ଏକ ଶୁଭ ସୂଚନା, ମଜଳ-ସଙ୍କେତ । ବୋମନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଦେଇମିଶ୍ର ଓ ଅଭାବ ଉପାଦାନ ଦେଇମିଶ୍ର ମନରେ ଅଣେକ ଆଶା ଓ ଉପାଦାନ ଦେଇମିଶ୍ର ହୋଇଥିଛି । ଗୁମ୍ଭାମାନୀମାନେ ଦୁଇନ ବଳ ଓ ପ୍ରେରଣରେ ମାତି ଦିତେଇଛନ୍ତି । ତତ୍ତ୍ଵ ମାସ ତା ୧୯ ରିକ ଦିନ କନ୍ଦୂପୁରରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଶ ସର୍ବ ନିଷିଦ୍ଧିଲା । ସେହରେ ପ୍ରାୟ ଥାଂ ସହସ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଏକବିତ ହୋଇଥିଲେ । କନ୍ଦୂପୁର ଘାଲକା ଓ ସହରର ବରନ ସମିତି ପକ୍ଷରୁ କମିଶନ୍ ଆଗରେ ତେବୁଣ୍ଟକଣ୍ଠେ ଦିଆ-ଯାଇଥିଲା । ସାବଦବମାନେ ବେକମାନଙ୍କର ଭଣ୍ଟା ବୁଝି-ଗାର ଅତିଶ୍ୟ ପ୍ରାତ ହୋଇଥିଛନ୍ତି ।

ଜାଗନ୍ନାଥ ପ୍ରଦେଶ୍ୟକ ମନୁଷ୍ୟର ଜନନ୍ଦିତ ଦାତା । ପ୍ରଦେଶ୍ୟକ ମନୁଷ୍ୟ-ସାନାନ ଜାଗନ୍ନାଥ ମନମା ଓ ସୁଦେଶ-ପ୍ରାରେ ଅଧାନ । ଏହା ଜାଗନ୍ନାଥ ପୁରୀ, ନିଜେ ସୁଦେଶ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ମନମାନେ ଓଡ଼ିଆ-ଦେଶ-ମିଶ୍ର-ଅମୋଳନ ଦେଇମିଶ୍ରରେ ଶାମେତ ଅଗ୍ରଥର ହୋଇ ଅସୁ-

ଅଛନ୍ତି, ଦେମାନେ ବିରଧ ଶତ୍ରୁଯର ଉଭାବକ କରୁଥିଛନ୍ତି । କାନ୍ତପୁର ପକ୍ଷର, ସ୍ଵାମିକ୍ୟ ଦଳର ଆନ୍ତର୍ଭାବରେ କରୁଥିବାର ଦେଖି ଅନ୍ତମାନେ ସାତିଶ୍ୟ ବିଶ୍ୱିତ ଓ ମନ୍ତ୍ରାହ୍ୟତ । ଏହି ଧରଣର ଲୋକେ ସେ କଂଗ୍ରେସ-ଦଳ-ଭୁଲ ହୋଇଥିଛନ୍ତି, ଏହାଠାରୁ ବଳ ଶୋଭ ଓ ଲକ୍ଷାର ବିଶ୍ୟ ଆବି କଣ ହୋଇପାରେ ? ସଲକ୍ଷେତା ଓ ଅବମୃତ୍ୟୁକାହିତର ପ୍ଲାନ କଂଗ୍ରେସ ନୁହେ । ଅତିକ୍ରମ ଆଶେପର ବିଷୟ ଏହି ଯେ, ଓଡ଼ିଆ ଦେଶ-ମିଶ୍ରଙ୍କ ବିବୁଦ୍ଧରେ ଗଞ୍ଜାମର ଅନ୍ତମାନେ ‘ଗୁମ୍ଭାମ-ରକ୍ଷା-ସବ’ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସମିତି ଗଠିତ କରିଥିଛନ୍ତି । ଏହି ସବ ଲେଲୁଗ୍-ମନବ ମଧ୍ୟ ଧନ ସରବର କରି ଓଡ଼ିଆ ବିବୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗତ କରିଛନ୍ତି । ସେମନେ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଦେଇମିଶ୍ରର କବିତା କରିବାର ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟାବାଦ । ଶୁଣି ପାରିଲୁଁ, ସେହି ସବ ଦେଇ ଲଙ୍ଘ କେହି ଲେଲୁଗ୍ ବ୍ୟବୁଦ୍ଧି ଦିଲିଲୁଁ ଓ ଉତ୍ସକ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଓଡ଼ିଆ-ଆମକାନଙ୍କ ବିବୁଦ୍ଧରେ କହିବାକୁ ବାହାରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଧର୍ମରୀତି ନିମିଶନ୍ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଅନୁକୂଳ କିମ୍ବା ପରକୁଳ ମତ ଶୁଣିବାକୁ ଏକାନ୍ତ ନାବାଦ । ଏହି ଅନ୍ତର୍ଭାବମାନେ କାନ୍ଦମୁଣ୍ଡ ଅର୍ଜିଷ୍ଠ ନାନା ମାୟ-ଜାଲ ବିଷ୍ଟର କରୁଥିଛନ୍ତି । ଅଣିକିର ଓଡ଼ିଆମନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ କହୁଥିଛନ୍ତି—

‘ଓଡ଼ିଆ ଲେଲୁଗ୍-ମନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦେଇଶବ ଆଶିବ ଭିଦେଶିଯରେ ହୁଁ ସରକାର ଏହି ଦେଶ-ମିଶ୍ରଙ୍କ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ରତ୍ନାଳୁଣ୍ଡର, ସେଥିରେ ଭୁଲିଯାଅନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ସଙ୍ଗେ ମିଳିଲେ ଗଞ୍ଜାମ-ଓଡ଼ିଆମାନେ ଦଢ଼ କଷ୍ଟ ପାଇବେ, ଓଡ଼ିଶାର ଯୋଲିଥିଅଇନ, ବନ୍ଦୋବତ୍ ବିଧ ଅତ କହା ଇତ୍ତାଦି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ଭେଲି ଜାତ ପ୍ରତାଙ୍ଗରେ ଏହି ଅର୍ଥମାନ ପ୍ରବଦିବନାରେ ଭୁଲିଯାଇ ନିକର ଯଥାର୍ଥ ଦଥ ହୁବକାର ଜାତ ନୁହେ । ବିଦ୍ସ ଦଳର ସକଳ ପ୍ରକାର ଦୃଶ୍ୟ ପଢ଼ିବନ୍ତିକୁ ଖାତର ନକର ଗଞ୍ଜାମର ଓଡ଼ିଆମାନେ ଦେଶ-ମିଶ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ଉତ୍ସବିତ, ଉତ୍ସାହିତ ଓ ଉଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରତ୍ନିତି । ଜାମ୍ବୁ-ମମନା କେବେ ଲୋକ ଯାଇବାର ଜନିଷ ନୁହେ ।

ଜାଗନ୍ନାଥ, ଗଞ୍ଜାମର ଓଡ଼ିଆଭରମାନେ । ଗୌରବମୟ ଦେଶାର ବିଦ୍ସ ପରମାଣୁ ଦୃଶ୍ୟ ବ୍ୟବହର ହୋଇ ବ୍ୟବହର-

ମାନେ ! ଜାଗତ ହୃଥ; ଭର୍ତ୍ତ-ଦୀହାର-କବିଧୂପୀୟ-ମାନକୃଷ୍ଣ-
ପ୍ରମୁଖ ଯୋଗକଳ୍ପନା କବିକୁଳର ନନ୍ଦ୍ୟ-ବାଣୀ-ଲାକା-ଭୂମିର
ଉତ୍ସବ ସନ୍ନାଦଗଣ ! ଉଠି; ବିପରୀ ଜାତର ଶତ କୁଚନ୍ଦ
ସତ୍ତ୍ଵେ, ସହସ୍ର ପ୍ରବେଶକା, ଅଗ୍ରାମ ପ୍ରଲୋଭନ ସଂକ୍ଷି,
କାତି ଉଠ, ମାତି ଉଠ, ଘରମାନେ ! ଅଗନ୍ତର ଗତ,
ନିଃସହାୟର ସହାୟ ମାନାଚଳନାଥ ମାନକାନବ ଜଗନାଥଙ୍କ
ପଦିନ ନାମ ଦିବାରଣ କରି ସରଦର୍ଢରେ ଫୁଲ ଉଠ ।
ଘରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକମ୍ବ ରହିବାକୁ, ଏହି ରହି ମା'ର
ବେଦନା ପୁନ୍ନାଇବାକୁ ଥଣ୍ଡା ରହି ବିଦ୍ୟୁତ ଗଢ଼ରେ

ଧାର୍ଯ୍ୟ ଆସ । କୌଣସି ଭୟ ନାହିଁ, ଚୌଣସି ଆହାର
ନାହିଁ । ନନ୍ଦ୍ୟ-ବେଗରେ, ଶୁଣ ଫୁଲର ବାନ୍ଦ ଟେକି
ପ୍ରାଣରେ ଦମ ଧର, ସାହସ ବାନ୍ଦ ଜାଗାୟ-ସଞ୍ଚିତର
ଆହୁତ ଦେବ, ଧାର୍ଯ୍ୟାବ-ରହି ପୁଣି, ହୁଏ ଯମଶ,
ସରକାରକିର ଆସନ ଭୂମମଙ୍ଗର ବନ୍ଦ-ଗ୍ର୍ଯୁର ଚିଲା-
ରନେ ଟଳମଳ ହେଉ, ପେହି ଶମ ରଞ୍ଜିତର, ବିଳୁମୁ-
ସଙ୍ଗାନରେ ଏବି ଜାଗାୟ ମନ୍ଦରାଜରଣୀର ସରତ-ପରାନ
ପ୍ରଥମର ହେଉ ।

ଶ୍ରୀ ମମଚନ୍ଦ୍ର ଆଶ୍ରୟ

ନ କ ପ

ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟଧୋପାଦ:— ମହାଶ୍ଵର ଗାନ୍ଧି ପ୍ରଣୀତ Guide
to Health ନାମକ ଇଂରେଜ ପୁସ୍ତକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ।
ଅନୁବାଦକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଆଶ୍ରୟେ ଓ ପ୍ରକାଶକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
ଗୋଟିନାଥ ଦାସ, ବାଣୀବନୋଦ ନନ୍ଦକିନ୍ତନ, ବ୍ରଜବୁଦ୍ଧ ।
ଏହି ପୁସ୍ତକ ବାଣୀ-ବିଜନାଦ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ।
ପ୍ରକାଶକ ମହାଶ୍ଵର ଆହୁତି ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ କରି
ମୂଲକ ଦ୍ରିଲରେ ପ୍ରାକମାନଙ୍କ ଯୋଗାରତାକୁ ଶିର
କରିଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏପରି ସାଧ୍ୟ ଉବ୍ଧମ ଦେଖିଲେ
ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ପୁସ୍ତକଟିର ଅନୁବାଦ
ସର୍ବଳ ଓ ମାନ୍ଦିତ । ଭାବ ବିଷୟରେ ଦେଖି କିଛି କହିବା
ଅନାବଶ୍ୟକ । ମହାଶ୍ଵର ଗାନ୍ଧି ନିଜ ଜୀବନରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଯାହା ଅନୁଭବ କରିଅଛନ୍ତି, ତାହା ନିଜ ପୁସ୍ତକରେ
ପ୍ରାଙ୍ଗଳ ଭ୍ରମରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି । ଅନୁବାଦ ମୂଲପରି
ମୁଦ୍ରଣେ ଓ ସୁବୋଧ । ଆମ୍ଭେମାନକ ପୁସ୍ତକଟିର ବସ୍ତୁ
ପ୍ରମାଣ କାମକା କରୁଅଛୁ ।

ବିଜନ କେଣ୍ଟ :— ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୀତାମର କର ବି, ଏ, କ
ପ୍ରଣୀତ ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । ଲେଖକ ସାହୁଦି-ଶେଷିରେ
ଦେଖିଲେହି ଭାଷା ଓ ଭବର ସମାଚେଷରେ
ଯଥରେ ଲୁହର ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି । ଦେଖିବେ ପ୍ରାନେ ପ୍ରାନେ
ଭଣ୍ଟକୁ ଭଣ୍ଟିଦେବ ପ୍ରାନ ଦେଇ ଟିକିଏ ଦୁଲୋଧ
ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଭଦ୍ରଶବ୍ଦରେ ଏଥର ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଦେଖିଲେ ସୁଖୀ ହେବୁ ।

ସାହୁଦି-ସମ୍ମାଦ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ବି, ଏ, ଏଲ୍, ଟି, କ୍ର ପ୍ରଣୀତ
“ମନଭଞ୍ଜ” ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ଏହା
“ମୁକୁର-ଦୟାନନ୍ଦ-ଗ୍ରୁମଳ”ର ରହୁର୍ଥ ଖଣ୍ଡ ।

* * * * *

ଶ୍ରୀମତୀ କୁତୁଳାକୁମାର ଥାବତ୍ର ଏଲ୍, ଏମ୍, ପି, କ୍ର
“କାଳୀ ଚୋହୁ” ମୁକୁର-ଦୟାନନ୍ଦ-ଗ୍ରୁମାଳାର ପଞ୍ଚମ
ଉଦୟାନପୁସ୍ତକ ମନ୍ଦଳାନିତ ହୋଇଅଛି ।

* * * * *

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଟେମିକୁମାର ଦୋଷ ଏମ୍, ଏ, “ହନ୍ଦରମଣୀ”
ନାମକ ଗୋଟିଏ ଦୂରନ ସାମାଜିକ ନାଟକ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।
ନାଟକଟ ସମାଜବସ୍ତ୍ରକାନ୍ତ ସଧାଦୁଷ୍ଟ-ଜ୍ଞାନମଧ୍ୟର
ବିଗତ ୩୭ ତାରିଖ ଦିନ ଅନ୍ତମର ହୋଇଥିଲା ।

* * * * *

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗମନକୁ ପଢିବି “ବନ୍ଧୁର ସିହାପଦ”
ନାମକ ସତର୍ବ ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ।

* * * * *

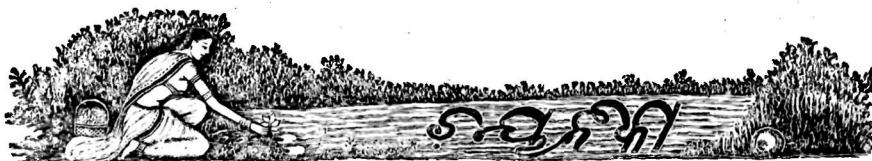
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗମନକୁ ଆଶ୍ରୟେ ପ୍ରଣୀତ “ଦ୍ଵିତିକାଥା”ର
ଦୃଷ୍ଟେ ଭାବ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ।

* * * * *

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାନ୍ଦକୃଷ୍ଣ କର ବି, ଏ, କ୍ର ପ୍ରଣୀତ “ଫୁଲ-
ଗୁରୁତ୍ୱ” ନାମକ ଗଳଟ-ପୁସ୍ତକ ଟେପ୍ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ।

* * * * *

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି “ବୃତ୍ତାଚୁତ୍ତ” ଓ “ଶନିଦୟା”
ନାମକ ଦୁଇଟି ଉଦୟାନପୁସ୍ତକ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀମତୀ

ସୁର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ଯେଥର ନିଜ ଶଶରର କୌଣସି ଖବର
ରଖେଲାଏଁ, ସୁର୍ଯ୍ୟ କାହିଁ ସୁଜା ସେହିପର ନିଜ ଜାନ୍ମେତାର
ଖବର ରଖେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତମେ ଯଦି ଜାତିର ଜାଗମୁତା
ଭାଙ୍ଗିବିକାଅ, ତାହାରେଲେ ତହିଁର ପରିଗଠନ ଛଡ଼ା
ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଚନ୍ଦ୍ର ତା' ମନରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଇବ-
ନାହିଁ । ତାହାର ଏକତା ଓ ସ୍ଵାଧୀନତା-ବିଧାନରେ
ସେ ସମସ୍ତ ମନ୍ଦିରାଶ ଢାଳିଦେବ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ
ଯେବେ ଆକଷ୍ୟକ ହେଲେ ସୁଜା ପଛରେ ଯନ୍ତ୍ରିତ ରହିବ ।

— କନ୍ତୁ ରେଡ଼ିମଣ୍ଡି—

କାହିଁ ଯେବେଳେ ପରିତ ହୋଇଆଇ ପଛକେ, ସେ
ଯଦି ନିଜ ଘଷାକୁ କୁଣ୍ଡିରବଣଖ, ତାହାରେଲେ ନିଜ
କାର୍ଯ୍ୟାବର ମୂଳ ସଙ୍ଗଦା ତାହାର ହସ୍ତରେ ରହିବ ।

— ଡିବେଟ୍—

“କର୍ତ୍ତମନ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ବିଷୟ ବିଶୁର କର ।
ସେମାନେ କିଅଶ ଲେଖନ୍ତି, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟିକିଏ ଦେଲେ
କେହି ସେଆଜକୁ ମନ ଦେଇନାହିଁ । ଆପରିମାନେ
ସବୁବେଳେତ ଚୁପ୍ଚ ଚାପ୍ତ ହୋଇ କାମ କରିବେ, ଆପରୁ
କାହାକୁଠି ଟିକିଏ ପରୁରିବେନାହିଁ । କର୍ତ୍ତମନ ଦେଖନ୍ତ,
ଓଡ଼ିଆମାନେ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳର ସୁରମ୍ଭିକନ ମେଡ୍ରୁ-
ଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ବହାରିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କ
ଜାତିର, ଭଷାଗତ କୌଣସି ସାମ୍ୟ ନାହିଁ, ଯେଉଁ
ବହାର ଉଛକଠାରୁ ଏଥର ସୁବସ୍ତୀଣ୍ଟି ଗିରିମାଳା ଓ ସୁଦୂର-
ବାହିମା ନିଧାପୁଞ୍ଜଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାଥର ହୋଇ ରହିଅଛି ଯେ
ଆମ୍ବିମାନେ ତା ଉପରେ ରେଲଗ୍ରାସ ପକାଇବାକୁ ଅକ୍ଷମ
ହୋଇଅଛୁଟ୍, ସେ ବହାର ଲଞ୍ଜରେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବୁଝିବାର
ଲଭ କିଅଶ ? ମୁଁ ଦିନ ସହିତ କହୁଛି, ବ୍ରମିବେ ପଢ଼ି
ରୁମେଥରୁ ଯାହା କିଛି, ତାହା କେବେହିଁ ପ୍ଲାୟୀ
ହେବନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆମାନେ ତୁମ୍ଭୁ ଆହୋଳନ କରି କାଣ୍ଠ-

ନ ହାତ ସେମାନେ ଯଦି କରିବସନ୍ତେ, ତମେ ସେମାନଙ୍କର
ଦାତା ନ ଶୁଣି ରହିଥାରନ୍ତାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଘଟନାରେ
ବିଶୁର-ବିବେକ ଜଳାଙ୍ଗଳ ଦେଇ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ସବସ୍ତାନ୍ତ
କରିଅଛି ।” — ଲଭ୍ର କର୍ଜନ

ଲଭ୍ର କର୍ଜନ

ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ସହିତ
ଗ୍ରାମ ଜିଲ୍ଲା ଓ ମାଳ ଅଞ୍ଚଳ ଏକଶାସ ନାଧୀନରେ ରହିବା
ଦିଶିତ । ବୈଶିଳିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଜାଗମୂଳ ଏକତାର
ପ୍ରସ୍ତୁତି ପରିପାଳନ ।

— ଏଣ୍ଟ୍ ପ୍ରେସର୍

ଓଡ଼ିଶାର ଅରିଯୋଗ ସବାଦୌ ଶୁଣିବା ଉଚିତ । ଏକମାତକ
କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଅଙ୍ଗଛେଦ ହୋଇଅଛି । ଓଡ଼ିଆ ଦେଶର
କେତେକାଂଶ ବିଜର, କେତେକାଂଶ ବେହାରରେ,
କେତେକାଂଶ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ତିମେଶରେ
ଅଛି; କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିନରେ କିମ୍ବା ନାହିଁ ।
କଞ୍ଚେପଥ ଓଡ଼ିଶା ଜାତକୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଗତ
କରିଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଆନ୍ତରିମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସହକ

ଉପାୟୁ କହିଦେଇଅଛି । ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଆହୋ-
ଳକ ପଳରେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଏହି ସୁତୀଷା ମିଳିଅଛି ଯେ,
ବଳବାନ ଜାତ ଦୁଃଖଲ ଜାତର ଦାରିଦ୍ର ସମ୍ଭାନ କରିବା
ଉଚିତ । ଥନେହୁ-ଷ୍ଟଳରେ ଦୁଃଖଲର ଜାତର ସଫଳରେ
ମତ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ।— ମହାମ୍ବା ଗନ୍ଧି

ମହାମ୍ବା ଗନ୍ଧି

ବିରନ୍ନ ଶାସନାଧୀନରେ ଓଡ଼ିଶାର ଆଧୁନିକ ଅଙ୍ଗଛେଦ
ଓଡ଼ିଆ ଜାତର ଦୁଃଖଲୁ ଶଶିଭରବରେ ଆଲୋହିତ
କରିଅଛି । ଜାତ ଏବଂ ଭାଷାଗତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟକୁ ଉଠେଣ୍ଠା
କରି ସରକାର ଓଡ଼ିଆ ଦେଶର ଅସ୍ତ୍ରାଭାବକ ଅଙ୍ଗଛେଦ
କରିଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆମାନେ ଅଜି ରୁରିଗୋଟି ବିରନ୍ନ
ପ୍ରଦେଶରେ ଅଚନ୍ତୁ । ଏହି ଦୁରବିଷ୍ଣା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଙ୍କୁ
ଅପରିସ୍ମାନ ଯହଣା ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି । ଓଡ଼ିଶାର ଅଜି
ଉତ୍ତରାସ, ଗୌରବମୟ ଶିଳ୍ପନୈୟବ୍ୟ ଏବଂ ଅମର
ସାହିତ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଜାତକୁ ଅଜି ସୁତୀଷା ଏକାତା-ବନ୍ଦନରେ
ବାନ୍ଧି ରଖିଅଛି । ପୁଣ୍ୟ-ମନ୍ଦିର ଅମ୍ବା ଶୋଭା, ଗଞ୍ଜାମର
ଅରୁଳମୟ ସାହିତ୍ୟ-ବିଭବ ଅଦ୍ୟାବିଧ ଓଡ଼ିଶା-ଗୌରବର
ମୂଳ ସାକ୍ଷାତ୍କାରୀପେ ଦିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି । * * *

* * * * * ସରକାର
ଦୀଲିପ୍-ତତ୍ତ୍ଵ-କମିଟିକୁ ନିମ୍ନକୁ କରି ଓଡ଼ିଆ
ଭାଷାମାନଙ୍କ ଅଭିଯୋଗ ନିବକରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ
ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନାତ କରିଅଛନ୍ତି । * * * * * ଓଡ଼ିଆ ଜାତର

ଆସ୍ତରକ୍ଷଣ-ପ୍ରଚେଷ୍ଟାକୁ ସ୍ଥାନାର କରି ଏହି କମିଟି ଓଡ଼ିଆ-
ମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର କରିବେ କ ନା, ଉଗବାନ୍ ଜାଣେ ।
ଆମ୍ବେମନେ ଏହି ଅନ୍ତରଳର ଗୁରୁତା ସ୍ଥାନାର କରୁ-
ଅଛି ଏବଂ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ସହିୟେ ପ୍ରଦାନ
କରୁଅଛି ।

—The Servant.

ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଅଞ୍ଜଳିଦୂରିକର ଏକକରଣରେ ମୋର
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାହୁଭୂତ ଅଛି । ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ଯେ, ମନେଟୁ
ଏବଂ ଚେମସପୋର୍ଟଙ୍କ ସମ୍ବାଦ-ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଏଥର ବ୍ୟବହାର
ନିହିତ ହୋଇଅଛି । ଯଦି ଭାବତୟ ବନ୍ଦଯାଇକ ସଜରେ
ଶାଶ-ଶୁଦ୍ଧିରେ ପ୍ରଦେଶଗଠନ ବିଷୟ ଭଲଭାବରେ ଉଥା-
ପିତ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ନରକାର ସେଥରେ ସମିତ
ନହୋଇ ରହିଯାଇବେନାହିଁ । ମୁଁ ଆଶାକରେ, ତୁମେ-
ମାନେ ନିଜ ଉଦେଶ୍ୟର ସିଦ୍ଧିପ୍ରେସ୍ତର ଅନୋକନରୁ ଚରତ
ହେବନାହିଁ । ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦିଦ୍ୟମର ସଫଳତା କାମନା
କରୁଅଛି ।

— ଆମ୍ବୂର୍ଧ୍ୟ ପି. ସି. ରାୟ

ଆମ୍ବେମନେ ଏକ ମାତାର ସନ୍ନାନ । ଆମ୍ବମାନଙ୍କର
ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ଆମ୍ବେମନେ ଦିଦେଶୀୟ ଶାସକମାନଙ୍କ
ଅଧୀନରେ ଅଛି । ସରକାର ତୁମ୍ଭ ଶଶିରାତ୍ର ନିର୍ଯ୍ୟାତିଥି
କରିଯାଇନ୍ତି, ନିଜ ଆଇନର ଅଶ୍ୱ ନେଇ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କୌଣସି
କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମନ୍ତ୍ର କରିପାରିଛି; କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭ ଆସାର
ଚିତ୍ର ଓ କାର୍ଯ୍ୟପରେ କାହାର ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

— ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ମଧୁସୁଦନ ଦାସ

ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ମଧୁସୁଦନ ଦାସ

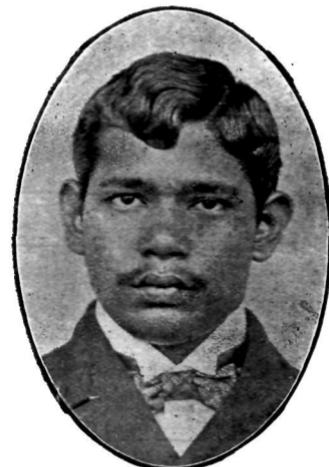
“* * ଓଡ଼ିଆ ଓ ତେଲୁଗୁମାନଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନାହିଁ । ଜଣକର ଜୟରେ ଅନ୍ୟର ସାତ ନିଷ୍ଠାମୂଁ, କାରଣ ତେଲୁଗୁମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆମ୍ବ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ କରିବାର ଅଛି ଓ ସମାବେହର ସେମାନେ ଏ ଫିଲରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି-ଛନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ, ଓଡ଼ିଶାର କେତାମନେ ଯେପରି ସହଜ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି— ଏହି (ଦେଶମିଶ୍ରଣ) ପ୍ରଶ୍ନ କେବେ ସହଜ ନୁହେ । ଗତ ଆଦମ ସ୍ମାରି (Census) ରିପୋର୍ଟରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ଏହି (ଗଞ୍ଜାମ ଓ ଭାରଜାଗପଟ୍ଟମ)

ମୟୁରଭଜାଧୀଶର
ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଜନ ଦେଶ

କିମ୍ବମାନଙ୍କରେ ଭାବ ଅନୁସାରେ ଜାତ ହୀର କରିବା ଅନିଷ୍ଟିତ—କାରଣ ଓଡ଼ିଆ ଜାତର ଲେକମାନେ ତେଲୁଗୁ-ଭାଷା କହନ୍ତି ଓ ତେଲୁଗୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ କହିଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଭାଷାଭ୍ୟାସରେ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ଥାବା ପ୍ରଦେଶର ଉନ୍ନତ ନିଷ୍ଠିତ । କାରଣରେ ଏବଂ ଆସାମାଣୀ କରିବାର ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଏକବାର ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କର ଏକବାରଣେ ସେମାନେ ସମ୍ଭାବୁଭୂତି ନକରି ରହିପାରିବେନାହିଁ ।”

—The Statesman

କନିକାଧୀଶର
ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଜନ ଦେଶ

ମୟୁରଭଜାଧୀଶର ହୃଦୟରେ ବିଶ୍ଵାସରେ ପରିଗଣିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଉତ୍ତର (ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶା) ଜାତାର ଗୋରକ୍ଷମୟୁ ଉତ୍ତରାସ ଓ କଳାକୁଶରତାର ଗଢ଼ କରେ । ଯେବେ-ବେଳେ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧିତ ମୁସଲମାନ-ଯତାନତ, ତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରର ସଜମାନେ ସ୍ଵାଧୀକାର ଥିବାର କଥା ଅଛି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଉଦୟଗିର ମୁହାମାନଙ୍କରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ପ୍ରକାଣ୍ଡ ମନ୍ଦିର, ଭୁବନବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରିଥାଏ ମନ୍ଦିର ଓ କୋଣକର ସ୍ଥାପନକରିଷ୍ଟ ସ୍ମୃତି କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଓ କଳାବିଦ୍ୟା ଦେଖି କଳାବିଦ୍ୟାର ଶୁଦ୍ଧମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ବାକ୍ଷରୀୟାନ୍ତିତ ହେଉଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆର ସୁନ୍ଦର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କହିବ ଜନମା । * * *

କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ସେ ଗରିମାମୟୁ ଅନନ୍ତର ତିନ୍ତୁ ପୁରା ଦେଖାଯାଏନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷିତ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଭାଷାଗତ ଓ ଜାତିଗତ ଏକବାର ଅସ୍ଵାକ ବୋଧକରୁ ଅଛନ୍ତି ।

—Times of India

ମହାରାଜା ପ୍ରତିକୃତିକାଥ ଦେ ବାହାତୁର

“ଦେଶାସନ ନିମିତ୍ତ ସରତର ବର୍ଷମାନ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ହେତୁ ଅସତ୍ତ୍ଵପର କାରଣ । ବର୍ଷମାନ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କୁ ଭାଗୀ କରି ଭାଗୀମନରେ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଚଲିଥିଲା । ଭାଷା ସ୍ମୃତିରେ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ସ୍ଵଭାଗ ପଟ୍ଟମର ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଉଛ୍ଵାସିବା ପାଇଁ କମିଶନ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାଦାରୀ ସ୍ଵଭାଗ ସରତ ସରକାର ଏହି ଭାଗୀମନରେ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ନିମିତ୍ତ ଲେଖିପୁସ୍ତିର ଏସେମନ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟାବରେ ଜନଧାରଣଙ୍କ ମତ ଜାଣିବାର ଉଛ୍ଵାସ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା ।”

—The Madras Mail.

ଦେଶବେଳ ପତ୍ର ନରବିହୁ ଦାସ

“ଉଜ୍ଜଳ-ଦେଶମିଶ୍ରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବା ନିମିତ୍ତ କମିଶନ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ସ୍ଵଭାଗ - ପଟ୍ଟମର ଓଡ଼ିଆମାନେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନ-ଅପରୀତ ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବାରାଥେଣୁ ଏହି ଦେଶମିଶ୍ରଣ ନେଇ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର କିଷେଷ ଭାବିବାର ଆବଶ୍ୟକତା କାହିଁ, କାରଣ ଭାଷା ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନର କେନ୍ଦ୍ରିୟକରେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟତା । କିମ୍ବିନ୍ ଅଂଶମାନଙ୍କର ଅଧିକାରିମାନଙ୍କର ଭାଗୀମନଙ୍କର ଅନ୍ୟତା । ଆମ୍ବିମାନଙ୍କ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ସ୍ଵଭାଗ ପଟ୍ଟମର ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ସଙ୍ଗେ ମିଳିପିତି ହେବାର ଉଛ୍ଵାସ ପହଞ୍ଚି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତି ଜ୍ଞାପନ କରୁଥିଲୁଛି ।”

—The “Janmabhumi”

ଧରକୋଟାଧୀଶ୍ୱର

ଘରା ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ସିଂହ ଦେବ

ସାମୟିକ ପ୍ରତିବିମ୍ବ

ଦେଶମିଶ୍ରଣ ।— ଫିଲିଂଡ ଓ ଉତ୍ତର ସାହେବଙ୍କ ଶୁଭ-
ମନ ଯୋଗେ ଅଳିକାଳ ଜଞ୍ଜାମ ଓ ଜୟପୁରରେ ଭର
ଚହଳ ଦଢ଼ିଥିଛି । ବାଜାପ୍ରଳା ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତରେ ସାହେବ-
ମାନଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜ ନିଜ ଦେଶମିଶ୍ରଣ-ଆକାଶ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତ
କରୁଥିଛନ୍ତି । ଆମ୍ବେମାନେ ଯେଉଁ ସମାଦ ପଥଅଛୁଁ,
ସେଥିରୁ ଆମ୍ବେମାନଙ୍କ ରସ୍ତୀ ବିଶ୍ଵାସ ହେଉଥିଲୁ ଯେ,
ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଆକାଶ୍ତ୍ର ଅତିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ହେବ । ବାଜା-
ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଜୟପୁରର ସାହେବଙ୍କ ଦେଶମିଶ୍ରଣ
ପ୍ରତିକୂଳ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିବାର ପ୍ରକାଶ ।
ସମ୍ମିଳନର ବିଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଗୁରୁ-ଅଧିକେଶନ ସମସ୍ତରେ
ଶଂସିତ ବାଜା ସାହେବ ଅର୍ଥିକ ଆନ୍ଦୁଳୀ ପ୍ରକାଶ କରିଥିବା
କଥା ଆମ୍ବେମାନେ କାହିଁ । ଏବେ ପୁଣି ସେହି ବାଜା
ସାହେବ ଦେଶମିଶ୍ରଣ ବିବୁଦ୍ଧିରେ କିମର ଛାତ୍ର ହେଲେ,
ଏଥର ରହିଥୀ ବୁଝିବାକୁ ଆମ୍ବେମାନେ ରସ୍ତୀ ଅଛମ ।
ନିତ ସହା ତାଙ୍କର ସ୍ଥାଧୀନ ମତ ହୋଇଥାଏ, ତାହା-
ଦେଶନ ଆମ୍ବେମାନଙ୍କ କହିବାକୁ କିଛି କାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି
ପରିଚ୍ଛିରେ ପଡ଼ ସେ ଏପରି କରିଥାନ୍ତି, ତାହାଦେଶରେ
ଦୃଶ୍ୟ କରିବାର କାରଣ ନାହିଁ କହିଲେ କଲେ । ବାଜା
ଦ୍ୱାରା ଏପରି କହିଲେ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷିମାନେ ଯାହା
କହିଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ କଣ ଦିଦିକ୍କାରୀ ସାହେବମାନେ
ନମ୍ବୁର-ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଦେଶମିଶ୍ରଣ-ଅରଳାପ ବୁଝିନଥିବେ ?

ଜଞ୍ଜାମ ଓ ବିଶ୍ଵାସାଠଣା କିମ୍ବାରେ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ
ବାଜା ଅଛନ୍ତି । ସେମନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଜଣଣ ଦେଶ
ମିଶ୍ରଣ ଦିପନରେ କହିଲେ ବୋଲି ଆମ୍ବେମାନଙ୍କ-ଆମୋଳକ
କଦାପି ପଣ୍ଡ ହେବନାହିଁ । ମୁଖେ ବିଶ୍ଵାସ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଜା-
ମାନେ ସମସ୍ତେ ଦେଶମିଶ୍ରଣ ନମନ୍ତେ ଦିଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତିଗତା
ଦେଖାଇଥିଲୁ । ଏଥରେ ଯଦି ସରକାରଙ୍କ ଆମ୍ବି
ନପିଟେ, କେବେ ଦିଶିବ କାହିଁରେ ?

ଆଉ ପ୍ରକାମାନଙ୍କ କଥା କଣ କହିବୁଁ ? ତଦତ୍ତକାରୀ
ସାହେବମାନେ ଯେଉଁଠିକ ଯାଇଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ପ୍ରକା-

ମାନଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଭାଷାର ଦେଖି ସେମାନଙ୍କ ଦୃଦହୟ ନିହିୟ
ବିବଳିତ ହୋଇଥିବ । ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁଥିରୁ ସମାଦ
ଆମ୍ବେମାନଙ୍କ ହୃଦୟର ହୋଇଥିଲୁ, ସେଥିରୁ ଆମ୍ବେମାନେ
ଦିନ ସହ କହିଯାଇବୁଁ ଯେ, ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଦେଶମିଶ୍ରଣ
ନିହିୟ ହେବ । ତେବେ ସରକାର ଯଦି ଏଥରେ ମଧ୍ୟ
ଅଭିଭିତ ରହନ୍ତି, ତାହାଦେଶରେ ଆମ୍ବେମାନଙ୍କ ଦେଶମିଶ୍ରଣ
ଆକାଶକୁ ସୁଷ୍ଠୁ କରିବାନିମନ୍ତେ ଆଉ କି ପ୍ରମାଣ ଆବ-
ଶ୍ୟକ, ତାହା ଆମ୍ବେମାନେ କାଣିପାରିଲେ ସୁଖି ହେବୁଁ ।

କୋହାଟ-ଭାବୁପଥ:—ସାରତର ଭାବୁପଥମ ସାମାଜି
ପ୍ରଦେଶରେ କୋହାଟାନାମକ ଗୋଟିଏ ଜିଜ୍ଞା ଅଛି ।
ଏଠାରେ ହିନ୍ଦୁପଥମ ଉଚିତକାରୀ ଦଶ ଜଣ, ବାକି ସମସ୍ତ
ଠୋଣ । ଅଳ୍ପଦିନ ମୁହଁ ଏହି ଜିଜ୍ଞାରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ
ଠୋଣନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭୟକର ବିବାଦ ଜାତ ହୋଇ-
ଥିଲୁ । ସେହି ବିବାଦର ଫଳସ୍ଵରୂପ ଅନେକ ହିନ୍ଦୁ
ମୁଖ-ମୁଖରେ ପଥତ ହୋଇଥିଲୁ । ଭୁଟ୍ଟିଙ୍କ-କେଶରାଜ ଆଭନ
ଓ ଶୁଳ୍କଳା (law and order) ରକ୍ଷା ପୁଥ୍ୟା-ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।
ତେବେ କୋହାଟରେ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆର୍ଥି ଥିଲୁ ପ୍ରକାମାନଙ୍କ
ପ୍ରତ ସରକାରଙ୍କର କଣ କେଣ୍ଟି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ ?
ଅବଶ୍ୟ ଭାବଦ-ସରକାର ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ମ୍ମଚିରମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ-
କଳ୍ପନାକୁ ସମ୍ପର୍କ କରିଥିଲୁ, କିନ୍ତୁ ଏହା ଦେମାନଙ୍କ
ଦୂରଦେଶୀର୍ବାଦ ପରିଚିତ ଦେଉନାହିଁ । ଆମ୍ବେମାନେ ଏଠାରେ
କୃଥା ସମାଜେକାରୀର କାଳଶେଷ କରିବାକୁ ରୁହୁଁ-
କାହିଁ । କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଭିବନ୍ଦୁପଥରେ ଏପରି
ଅଶାନ୍ତ ଆଉ ଦିକବିନାହିଁ, ତହିଁର ସ୍ତରକା ଦେବା ହିଁ
ଆମ୍ବେମାନଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟ । କୋହାଟ ପ୍ରତିକୁ ଭିବନ୍ଦୁପଥର
ଅଧିକାର ଥିଲୁ । ଲତ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଙ୍କ ଅମଳରେ ଏହି
ଦୂରନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲୁ । ପଞ୍ଚାବର ତାଦା-
ମନ୍ତ୍ରକ ଗ୍ରେଟ ଲଟ ହାତ୍ବବ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନର ବଳେଧୀ

ଥିଲେ ସୁବା ବାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଶର ହୋଇଅଛି । ଏହି ନୂତନ ପ୍ରଦେଶ ଯୋଗୁଁ ସରକାରଙ୍କୁ ଅନେକ ଥର ବ୍ୟତିକ୍ରିୟା ହେବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଥରେ ସରକାରଙ୍କ ପଣ୍ଡର ଏଥର ଚିବନ୍ତ ହେଲାଥିଲା ମଧ୍ୟ । ଚିବନ୍ତକାଣ୍ଠରେ କମିଟିର ଦୁଇଜଣ ମେମ୍ବର ଏହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ପଞ୍ଚାବ ସହିତ ପୁନର୍ମିଳିତ କରିବା ନିମିତ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ । ସରକାର ସେହି ମନ୍ତ୍ରକୁ ଉପର୍ଯ୍ୟକ୍ଷା କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଭାବରେ ପ୍ରଦେଶଗୁଡ଼କର ସନାର୍ଥନ ନ ହେଲେ ସରକାର ବରଦର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ୁଥିବେ ।

ଜମିଦାର ଶ୍ରୀମତି ବିମଳାଚରଣ ବାୟୁ ଚୌଧୁରୀ ମହାଦୟ “ଓଡ଼ିଆ ରବ୍ୟ-ସାହୁତ୍ୟର ଆଧୁନିକ ଅବଧି” ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବେଳୁଷ୍ଟ ପ୍ରବନ୍ଦଲେଖକଙ୍କୁ ପରିଶର ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ଦେବାକୁ ସ୍ଥାନ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମିଶାମହାଦୟଙ୍କ ନାମାନ୍ତରେ ପୁରସ୍କାର କାମ “କାର୍ତ୍ତିକଚନ୍ଦ୍ର-ପୁରସ୍କାର” ରଖିଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଓଡ଼ିଆ ମହିଳା ପରିଶର ଶାହକ, ମେମାନେ କେବଳ ଏହି ପୁରସ୍କାରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିପାରିବେ । ସୁରସ୍ଵାରବାଦୀ ନିଜେ ପରାଷକ ନିୟମୁକ୍ତ କରିବେ । ପ୍ରବନ୍ଦଗୁଡ଼କ ୧୯୧୫ ସାଲ ଫେବୃଆରୀ ମାସ ଶେଷ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମତ୍ର ବିମଳାଚରଣ ବାୟୁ ଚୌଧୁରୀ, କାଜିବଜାର, କଟକ କିମ୍ବା “ମୁକୁର” ପନ୍ଥିକାର ସାଧଦକଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇବାକୁ ହେବ ।

ଆତ୍ମକଥା:—ବୁକଗୁଡ଼କ ଯଥାତ୍ମମୟରେ ଆମ୍ବମାନ-କର ହୃଦୟର ହୋଇନଥିବାରୁ ଆମ୍ବମାନେ ଏହି ସଖା “ମୁକୁର”କୁ ସାନ୍ତ୍ଵନ ଦନ ବାହାର କରିପାର ଦୁଃଖିତ । ନିଜ ଦେଶରେ ବୁକ-ପ୍ରପୁଣ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିର୍ମାଣରୁ ଏପରି ଅସୁବିଧା ହୋଇଅଛି । ପୁଣି ଦେଶର ନେତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତିକରି ସପରି କରିବାରେ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରି ସୁଜା ଆମ୍ବମାନେ ସପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସଫଳକାମ ହୋଇପାରିବାହୁଁ । ଆଗମୀ ସଖାରେ ଅନ୍ୟନ୍ୟ ନେତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତିକରି ଉପହାର ଦେବାକୁ ସବେଷ୍ଟ ହେବୁଁ । ଆଶାକରୁଁ, ସମ୍ବନ୍ଧ ଦୟା ପାଠକବୃତ୍ତ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ଏ ସୁନ୍ଦର ମାର୍ଜନା କରିବେ ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର-ପୁରସ୍କାର—ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅନନ୍ତ ସହିତ ପାଠକ-ପାଠିକାବର୍ଷକୁ ଜଣାଉଅଛୁଁ ଯେ, କଟକର ବିଶ୍ୱାର

ପରଶମଣି-ପୁରସ୍କାର:—କଟକର ଜଣେ ସାହୁତ୍-ପ୍ରିୟ ଭାବୁ ମହିଳା “ପରଶମଣି”ର ସବେଳୁଷ୍ଟ ସମାଜେତ-କଙ୍କ କେତ୍ତିବେ ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ଦେବାକୁ ସ୍ଥାନ ହୋଇଅଛନ୍ତି । “ପରଶମଣି” ମୁକୁର - ଉପନ୍ୟାସ-ଗ୍ରହ୍ଣ-ମାଳାର ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ । ପ୍ରକୃତକ ଉଚ୍ଛଳର କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀମାନେ ଏହି ପୁରସ୍କାରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିପାରିବେ । ପ୍ରବନ୍ଦଗୁଡ଼କ ୧୯୧୫ ସାଲ ଫେବୃଆରୀ ମାସର ଶେଷ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମତ୍ର ବିମଳାନିଧି ମିଶ୍ର, ମେନେଜର, ମୁକୁର ଅପିସ୍, କଟକଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇବାକୁ ହେବ । ସୁରସ୍ଵାରବାଦୀ ସମ୍ବନ୍ଧକ ନିୟମୁକ୍ତ କରିବେ । ପ୍ରବନ୍ଦଲେଖକମାନେ ମୁକୁର--ଉପନ୍ୟାସ--ଗ୍ରହ୍ଣମାଳାର ଗ୍ରାହକ ନହେଲେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିପାରିବେନାହିଁ ।

ବୈଷ୍ଣବ ତ୍ୱରି ଚନ୍ଦ୍ରିକା ।

ଉତ୍ତର ସେବାମେ ସମବୟୁଧ ଶ୍ରୀ ଗାଁତ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ “ବୈଷ୍ଣବଚନ୍ଦ୍ରିକା” ନାମକ ଛୁଦ ପୃଷ୍ଠକା ଖଣ୍ଡ ପାଠକର ଆମ୍ବେମାନେ ଆକନ୍ଧିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଏଥରେ ପ୍ରକୃତ ତେଷିଷ୍ଵବ କାହାକୁ କହନ୍ତି, ଦିକ୍ଷିବିମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରବ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶାସ୍ତ୍ରୋତ୍ତମ ପ୍ରମାଣ ମୂଳକ କେତେବୁଦ୍ଧିବ ଶ୍ଲୋକ ଏବଂ ତାହାର ଓତ୍ତା ଅନ୍ତରାବସାଯି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲୁ । ପ୍ରକୃତ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପୃଷ୍ଠକରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଦୂରନା ଦିଆଯାଇ ଅଛି । ଏହି ପୃଷ୍ଠକଣ୍ଠୀ ଗଠି କରେ ଉତ୍ତର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ କଟା ଯେତେ ସମାନତା କଟା ଯେତେ ବିଷ୍ଣୁମନେ ଶେଳ କରିଛାକ ଦେଇ ପୁଣ୍ୟ ସହବରେ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ଭିକ୍ଷା ମାତ୍ର ନିଜକୁ ବୈଷ୍ଣବ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଉଥିଲୁ, ସେମାନଙ୍କ ପୃଷ୍ଠ ସମାଜର କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ଦେମାନେ ଦିମାନର କି ଯୋର ଅନେକୁ କରୁଥିଲୁ ତାହା ସହକରେ ବୃକ୍ଷ ପଡ଼ିବ । ଏହି ପୃଷ୍ଠକର ଲାଗଂଶ ଅନାଥ ଓ ଦରଦ୍ର ବାଲବମାନଙ୍କ ସେବାରେ ବ୍ୟସ୍ତିର ନିହବ ବୋଲି ପୃଷ୍ଠକ ଉପରେ ଲେଖାଯାଇ । ପୁଣ୍ୟ ଦେବାମାନଙ୍କ ପରିଷା ସମାଜକୁରେ ଦେଶପଦା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗୁଥିବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶକାହାଁ ଗୃହିତ ଦିଲାପ ଦେଇ ଏଥରୁ ଶାନ୍ତିର କଣ୍ଠବା କାହାନ୍ତାମୟ ।

ପ୍ରାପ୍ତିଶ୍ଵାନ - ମୁକୁର ପ୍ରେମ, କଟକ

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ପିଲାଙ୍କମହାଭାରତ—ଲେଖକ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ମାଳ-
କଣ୍ଠ ଦାସ ଏମ, ଏ; ଏହି ପୃଷ୍ଠକରି ସମଶ୍ର ମହାଭାରତ
ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ଷଣ ସବରେ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିଥିଲୁ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲୁ ।
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶକରେ ଏହି ପୃଷ୍ଠକରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏ ରହିବା
ରୁଦିବା । ମୁଖ୍ୟ ଟ ୧ ।

ଦାସ ନାଏକ ଉତ୍ତରାବ୍ୟ ପୃଷ୍ଠକର ପଣ୍ଡିତ
ଶ୍ରୀ ମାଳକଣ୍ଠ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିରତର । ସରଳ ଓ ସୁଲକ୍ଷଣ
ଭିକ୍ଷାରେ ଲଭିତ ଏଥର ପଦ୍ୟ ପୃଷ୍ଠକ ଓତ୍ତା ରହାରେ
ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ମୁଖ୍ୟ ଟ ୦ । ମାତ୍ର

ପଞ୍ଚରକ୍ତ—କାର୍ତ୍ତ ତା ରଚିବୁ ରମ୍ଭାତ । ଏହି ପୃଷ୍ଠକ
ଶାକ୍ତମ ପାଠକମାନଙ୍କରେ ପାଠ୍ୟପୁଷ୍ଟକରୁଣେ ବ୍ୟବ-
କ୍ରୂତ ହୋଇଥିଲୁ । ମୁଖ୍ୟ ଟ ୦ । ୫

ଚିଲିକା ଭୁମଣ—କବିବର ଚିନ୍ମାତି ମହାନ୍ତିକ
ଦ୍ୱାରା ବିରତିତ ମନୋହର ନିଧି ପୁଷ୍ଟକ ମୁଖ୍ୟ ଟ ୦ ।

ସମଲେଖଣାରୀ—ଶ୍ରୀମତ ଅଣ୍ଣିକୁମର ରେଷ ଏମ,
ଏ, ଜି ଲିଖିତ ନିର୍ମଳ ନାଟକ ପୃଷ୍ଠକ । ଭାବର ଉତ୍ସାହ,
ଭିକ୍ଷାର ଭନ୍ଦାଦନା ଓ ସଜାଂତର ମୂର୍ଖନାରେ ମଜାପାତ୍ର
ଦୁଲକିତ ହେବ । ମୁଖ୍ୟ ଟ ୧ ।

ସାବତ୍ରୀ ୧ ଶ୍ରୀ ବାକୀନାଥ ପଇନାଯକଙ୍କ ବିରତିତ
ଅମୂଳ ଗଥ ପୃଷ୍ଠକ । ପ୍ରିୟଙ୍କକୁ ଉତ୍ସାହ ଦୋବାର
ଉତ୍ସାହ ସମାପ୍ତି । ମୁଖ୍ୟ ଟ ୦ ।

କଥା ଶତକ—ଶତବେ ଗେଟି ସରଳ ଚଳନ୍ତରେ
ପୃଷ୍ଠ ମୁଖ୍ୟ ଟ ୦ ।

ସାଜାଂତର ପ୍ରେମପ୍ରତାବଳୀ । ମୁଲ୍ୟ ଦଶପରିଶୟା ।

ପାଣ୍ଡିତ୍ୟକ—ମୁକୁର ପ୍ରେମ, କଟକ ।

ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ ବହିକଣ ।

ନିରଜ ପତତୁ !

ପିଲାପିଲିଙ୍ଗୁ ପତତୁ

ସାଇପଡ଼ିପାଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତୁ !!!

ଶ୍ରୀମୁଖ ବିମଳାଚରଣ ଶ୍ରୀମୁଖୋଧୂରାଜ ଦ୍ଵାରା ଅନୁବାଦିତ—

ସେକ୍ସ୍ ପିଆରଙ୍କର ଟେମ୍ପେଷ୍ଟୁ ।

ସୁନ୍ଦର ଗଳି, ପ୍ରାଞ୍ଚିଳଭଣା, ସୁଲଭ ମୂଳ, ବଶୁଦ ଶ୍ରୀମା ଓଡ଼ିଆରେ ଏପରି ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଅଛି ବିରଳ ।

ପଢ଼ି ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ବୁଝନ୍ତୁ —— ମୂଲ୍ୟ ତାତ୍ପର୍ୟା ମାତ୍ର ।

ମରଚେଣୁ ଅବ୍ରିନିସ୍ ।

ବା

(କୃପଣ ପ୍ରୋଦାଗରର ଗଳି)

ଆଶ୍ରିକ କାଗଜର ପ୍ରାୟ—ଶିଖାଦିଶରର କର୍ମଗୁରୁଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସୁପର୍ରାଦିତ ।

ତିଲମାନଙ୍କ ଯାଇଁ ଅଛି ଉପାଦେଶ୍ୱର ପୁସ୍ତକ । ମୂଲ୍ୟ ଶୁଭିଥା

ମହାରାଜା ପଞ୍ଚମିଜର୍ ।

(ପୁସ୍ତକର ବିଶେଷ ପରିଚୟ ଅନାବଶ୍ୟକ, ଅଛି ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦୂର ସମ୍ଭାବନା ହୋଇଥିଲା । ସ୍ଵରତବର୍ଷ ଅନ୍ତିଷ୍ଠିତ ଅଣାହୋଇଥିବା ବହୁମୂଳ ହାତଟେହେତୁ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ଵାରା ସୁରକ୍ଷିତ । ବିଦ୍ୟାର ଓଡ଼ିଶାର ଉଚ୍ଚ ପଦଗ୍ରେ ସାହଚର୍ଯ୍ୟକ ଓ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗୀୟ କର୍ମଗୁରୁମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସରିତ । ଟେକ୍ନୋଲୋଜି କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରାଇକ୍ ଓ ଲାଇବ୍ରେଶ୍ ପୁସ୍ତକରୁଣେ ଦୃଶ୍ୟତ ମୂଲ୍ୟ ଶୁଭିଥା ମାତ୍ର ।)

ପ୍ରାତିଷ୍ଠନ—କଟକ ଓ ଗଞ୍ଜାମର ପୁସ୍ତକାଳିମ୍ବାନ ଓ

ମୁକୁର ପ୍ରେସ୍

କଟକ ।

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସୁଷ୍ଟିଦର୍ଶକ ଆସତାରେ ବିଦ୍ୟୁତର୍ ଗଛି ତ ଅଛି । ଅଗ୍ରମୟତ ଅଢ଼ର ଠୋଇଲେ ବୈଷି ଦିଶନ
ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ମଧ୍ୟଦଳର ଗାହକମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ରିଃ ପିଃ ଯୋଗେ ସୁଷ୍ଟିକମାନ ପଠାଯାଏ । ଅଢ଼ର ଦେବବେଳେ
ନିଜ ନିଜ ନାମ ଧାମ ଶ୍ରୀ ଜର ଲେଖିବେ ।

କବିବର ଗଙ୍ଗାଧରମେହର ।	କଲ୍ପନା କ୍ରିୟ	ଟ ୦ ୮/	ନାଶ ଚିତ୍ର	ଟ ୦ ୧
ପ୍ରଶର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟ	ଉତ୍କଳ କମଳା	ଟ ୦ ୮/	ରୂପିରାମଚନ୍ଦ୍ର	ଟ ୦ ୧
ତୁମ୍ଭିନୀ	ତିଲିକା କ୍ରିୟ	ଟ ୦ ୬	ଶିକ୍ଷା	ଟ ୦ ୧
ଅର୍ଦ୍ଧଥାଳୀ	ହାଳଦୀ	ଟ ୦ ୮/	ଜୀବନ ଏବଂ ଜୀବନ	ଟ ୦ ୧
ଦେଖୁମର	ଦିହବଜନ	ଟ ୦ ୧	ମନିଶାଳୀ	ଟ ୦ ୮/
ଅଯୋଧ୍ୟ ଦୁଷ୍ୟ	ଘରଦଳିଳକା	ଟ ୦ ୧	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ଗୋଦାବରାଣ ମିଶ୍ର ମେ. ଏ-	ପ୍ରତାତି
ମହିମା	ସମ୍ପ୍ରଦୟ	ଟ ୦ ୬	କଳିକା	ଟ ୦ ୭/
ଝଳକ ବଧ	ସମ୍ପ୍ରଦୟ	ଟ ୦ ୧	ମୁକୁତ ଦେବ	ଟ ୦ ୫/
ଉତ୍କଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ରଅର୍ଥିଙ୍କ କୁମାର ଘୋଷା ।		କଶଳୟ	ଟ ୦ ୫/
କବିବର ଶ୍ରୀ ଉତ୍କଳମିହର ।	କଳାପାତ୍ରା ନାଟକ	ଟ ୧ ୧	ଆଲେଖିକା	ଟ ୦ ୬
ସୁଷ୍ଟିଯାଠ	ସେତୁଙ୍କ ନାଟକ	ଟ ୧ ୯	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ରବାକନିଧି ପଞ୍ଜାବ୍ୟକ ବ. ଏଲ	ପ୍ରତାତି
ମହୋଦଧ୍ୟ	ଗୋଦିନ ବିଦ୍ୟାଧର ନାଟକ	ଟ ୧ ୯	ସାବଧାନ	ଟ ୦ ୬
ପତି ଦୁଷ୍ୟ	ସମଲେ ଶ୍ରୀ ନାଟକ	ଟ ୧ ୯	କଥାଶିତକ	ଟ ୦ ୬
ମହେନ୍ଦ୍ର	ରତ୍ନମ୍ବ୍ରି ଲେତୀ	ଟ ୦ ୧	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ମହାତମ ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ।	
କଳ୍ପନା	ପ୍ରଣ୍ଟିଟ ଶ୍ରୀ ନାଲକଣ୍ଠ ଦାସ ଏମ୍ୟ,		ହିତକଥା ୧ମ	ଟ ୦ ୮/
ଆସ୍ତିନାଳା	ପିଲ୍ଲକ ମହାଭାରତ	ଟ ୧ ୧	” ୨୩	ଟ ୦ ୬
ଧୂଗଳ ମଠ	ଦାସନାଏକ	ଟ ୦ ୧	ମନ୍ଦ ପଣ୍ଡା	ଟ ୦ ୮/
ଉଦବନେଶ୍ୱର	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ଉତ୍ସପ୍ରଦ୍ରପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ବ. ଏ.		ପ୍ରଣ୍ଟି ପ୍ରବାହ ଅବଜା	ଟ ୧ ୧
ଉଦ୍ୟାନ ଶଣ୍ଟି	ପ୍ରଣ୍ଟି ପାତ୍ରମ୍ବ୍ରି	ଟ ୦ ୧/	” ବନ୍ଦାର	ଟ ୧ ୫/
ସୁରତ୍ତୁ	ବାଲକା (ଲଙ୍କା)	ଟ ୦ ୮/	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ବିରକମେହନ ସେନାଟତ	
ସ୍ଵାମ୍ୟବାସ୍ତବ	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ରଜଗନ୍ନା ଅ ମିଶ୍ର (ମହାମିହାପାଧାୟା)		ପ୍ରତାତି	
ଦୁର୍ବିତନ୍ତ	ନ୍ୟାୟଦୂର୍ବିତନ୍ତାଜ୍ଞଳି	ଟ ୧ ୧	କରାରୁଷ	ଟ ୦
ପ୍ରତଳେଶ	ପଦାର୍ଥ ପାପେକା	ଟ ୦ ୫/	ଆଖୁରୁଷ	ଟ ୦ ୧
ସନ୍ତତକ୍ଷଣୀ	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ରଦୟନିଧିମିଶ୍ର ବ. ଏ		ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତାଲାକୁମାର ସାବତ୍ର	
ଜନନୀ	ସଂୟାକା (ପ୍ରେସରିଶରଣ)	ଟ ୦ ୬	ସନ୍ତି	ଟ ୦ ୧/
ଅର୍ଥବାରି	ଶାପାପରାପ ଦିବି	ଟ ୦ ୫	ଅଞ୍ଜଳି	ଟ ୧ ୧
ଶାପାପରା	କଥାକଦମ୍ବ	ଟ ୦ ୬	ଉତ୍କଳ୍ୟ	ଟ ୦ ୬
ପ୍ରଣ୍ଟି ଚିଟାର	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମନାରାମ୍ୟ ସାନ୍ତ୍ର ଏମ୍ୟ-୧		ବଦାଳ ବୌଷ୍ଟବରଣ ଦାସ ।	
ମଧୁଚତ	ଶକ୍ତିନଳା	ଟ ୦ ୮/	ବସନ୍ତକାବନନା	ଟ ୦ ୯୬
କଣ ମାଲମ୍ଭ	ସାନ୍ତ୍ରନା	ଟ ୦ ୧		
ବିଜ୍ଞାପନ୍ୟ	ବିମନଦ୍ଵୀଳ ମାନବକବା	ଟ ୦ ୯		

ମହାସାକ ଜଣାର	ଟ ० ९७	ରଥଗୀତ	ଟ ० /	ସୁନାଖ ଥ	ଟ ० /
ମନେଭକ୍ଷନ ନାଟକ	ଟ ० ।	ଆମବାବ ଚିକିତ୍ସା	ଟ ० /	ସତ୍ତାପ ସିନ୍ଧ	ଟ ० /
ବାଲ୍ମୀକୀ	ଟ ० ।	ଦୂର ମନ୍ଦର	ଟ ० ९୯	ସରଳ ଉଚ୍ଚତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ	ଟ ० /
ବରତ ମାନ ନାଟକ	ଟ ० ।	ଆହୁ ଓ ତମାଶୁଷ୍ଟ	ଟ ० ୩୩	ଲାଭଶ୍ୱର ଶୋକ	ଟ ० /
କୃଷ୍ଣକାଳୀ ନାଟକ	ଟ ० ୮	ପରିମଳ	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ଦୁଇ ମିର୍ତ୍ତା ମହମଦ ଦେବ	ଟ ୦ /
ବିହାର ଗ୍ୟାର ନାଟକ	ଟ ୦ ୯	ମନନ ବିନୋଦ	ଟ ୦ ।	ଅସ୍ତ୍ରବ କହାଣୀ	ଟ ୦ ୭
ନାକୁରାଗ ଲକ୍ଷଣ	ଟ ୦ ୯୭	ଦାମ୍ପଥ୍ୟ ୧୯୯	ଟ ୦ ୧୨	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ଭ୍ରାମିଷନ ପାଣିତାମ୍ବା	
ଶାନ୍ତି ଗୋଟିନାଥ କଣାତ୍ତ	ଟ ୦ ୯୭	ଜୀବନ ବନ୍ଦ	ଟ ୦ ୧୦	ଆଦର୍ଶ ନାରୀ ନାଟକ	ଟ ୦ ।
ବାହୀନ ଲକ୍ଷଣ	ଟ ୦ ୯୭	ମାତ୍ର ପରାଗ	ଟ ୦ ।	ଦିମବା କୋରିଲି	ଟ ୦ ୨୬
ବାହୀନ ଲକ୍ଷଣ	ଟ ୦ ୯୭	ଆଶ୍ୱାସ ମାଳା	ଟ ୦ ୯	ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦ୍ଵୀପ	ଟ ୦ ୨୭
ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ରକଷ୍ଟକର୍ମ ସେନପ୍ତ ବି. ଏ		ପଦ୍ୟମାଳା	ଟ ୦ ।	ଅନ୍ତ୍ୟାନ୍ୟ-	
ଜଳନାମ	ଟ ୦ ୯	ବର୍ଣ୍ଣିତିଶା	ଟ ୦ ୯୯	ମୋ ସୁନା ସୁଅ	ଟ ୦ ୨୬
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ୍ୟ	ଟ ୦ ୯୯	ନାଶରତ୍ତ	ଟ ୦ ।	କାଠମୋଡ ବନ୍ଧ	ଟ ୦ ୩
ରୁହାନୀ ଏତେ	ଟ ୦ ।	ଜ୍ଞାନଗଞ୍ଜା	ଟ ୦ ।	ଅସୁନ୍ଦ ରହାବଳୀ	ଟ ୦ ୯
ବିମନ୍ଦ୍ରିୟକାଳୀନ	ଟ ୦ ୯୯	ମେମ ଦେଶଚିହ୍ନା	ଟ ୦ ।	ସରଙ୍ଗମ୍ ସୁନ୍ଦର	ଟ ୦ ୬
ଶ୍ରୀ ହମ କୃଷ୍ଣ ପଦଦେଶାନ୍ତର	ଟ ୦ ।	ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଯାତ୍ରା ବ୍ୟୁତ	ଟ ୦ ।	ପ୍ରବଳ ପ୍ରବେଶ	ଟ ୧ ୯
"	୧୯ ଟ ୦ ୯	ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ସଦବ୍ୟବହାର	ଟ ୦ ୧୨	ରତ୍ନକ୍ଷତ୍ର ରତ୍ନକ୍ଷତ୍ର	ଟ ୦ ୯
ଦିନବା ଶୁଭାର୍ଥ	ଟ ୦ ୧୨	ପକ୍ଷତ ପେଣ୍ଟକା	ଟ ୦ ୧୨	ମୋହନ କଣ୍ଠୀ	ଟ ୦ ୯
ମୋ ବାଇଧନ	ଟ ୦ ।	ରେଖା ମୁଦ୍ର	ଟ ୦ ୯୯	ଅଖାର୍ତ୍ତମାୟିତ୍ତ	ଟ ୨ ୬
କଳ୍ପନାକୁ- ମର୍ଦ୍ଦ୍ଵା- (ଗଲା) ଟ ୦ ।		ଦୟାକା (ୟଦ୍ୟ)	ଟ ୦ ୧୨	ଧର୍ମଜୀବନ	ଟ ୦ ୯
ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ରଅନନ୍ଦନାର୍ଥ ପଣ୍ଡନାନ୍ଦନ		ରୀମ୍ ମେନ୍ଟ	ଟ ୦ ।	ଦୂଲବରଳବେଣୀ	ଟ ୦ ୧
ଧ୍ୟାନମ ବିନାଥ ଓପା	ଟ ୦ ୧୨	ମାତ୍ର ସୁଧାକର	ଟ ୦ ୧୨	ଅଭ୍ୟାସ ଆଦର୍ଶ	ଟ ୦ ୯
ହୃଦ ଦିଲ	ଟ ୦ ୧୨	କର୍ତ୍ତବ୍ୟକଷ ନାଟକ	ଟ ୦ ୦୮	ଶାନ୍ତି ସଖା	ଟ ୦ ୯
ଦେମନ୍ତାନୀ	ଟ ୦ ୯	ରର୍ମେରେଗ ଚିକିତ୍ସା	ଟ ୦ ୯	ସୁରକ୍ଷାର ରର	ଟ ୦ ।
ଦେଇତ ଶ୍ରୀ ନଳମନୀ ବଦ୍ୟାରର ପ୍ରଣାଳୀ		କନଜ ଶାକ୍ୟ	ଟ ୦ ।	ବାଣୀ	ଟ ୦ ୨୭
ଚକ୍ରବର ଚୋରୁ	ଟ ୦ ।	ଅର୍ଥନ୍ତ	ଟ ୦ ୧୨	ସୁଲକ୍ଷଣା	ଟ ୦ ୯
ଅଳ୍ପନ୍ତି କନ୍ଦଳ	ଟ ୦ ।	ଗୋଦିନ ମନ୍ତ୍ରଶକାବଳୀ	ଟ ୦ ।	ଛିନ୍ଦିଗାଥା	ଟ ୦ ।
ସୁଦୃତୀ ଚମ୍ପା	ଟ ୦ ।	କାହୁ ଦୂର୍ଘୀଆ ଚିକିତ୍ସା	ଟ ୦ ୯୯	ପ୍ରେମଲ୍ଲ ଲତା	ଟ ୦ ୯
ମେଣା ଦିଶାନ ଲକ୍ଷଣ	ଟ ୦ ୯୭	ଶିର ଦେଶ ଚିକିତ୍ସା	ଟ ୦ ୯୭	ଅଶ୍ଵଚିତ୍ତିକିଷ୍ଟା	ଟ ୦ ୯
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୋମ୍ପା	ଟ ୦ ।	ପ୍ରବାଦ ଦୁଷ୍ଟାଙ୍ଗିଳି	ଟ ୦ ୧୨	କୃତିବିଧ ନାଟକ	ଟ ୦ ୫
ଦୁଦ ଦୋଧୁମା	ଟ ୦ ୯୭	ସମୁଦ୍ର ସରବର	ଟ ୦ ୯୯	ପୌଶାଚିକ କାଣ୍ଡ	ଟ ୦ ୯
ଶିକ୍ଷା ତିନୋକ୍ତ	ଟ ୦ ୯୭	ମଣୀରେ ମାଳା	ଟ ୦ ୧୨	ବିଜନ ଦୟା	ଟ ୦ ୯
ମାତ୍ରଦୁଷ୍ମ	ଟ ୦ ।	କୁର ଚିକିତ୍ସା	ଟ ୦ ।	ଅଶୋକ କୃତ୍ତିତ୍	ଟ ୦ ୫
ଜୀବିତକଷା	ଟ ୦ ।	ଗୋ ଚିକିତ୍ସା	ଟ ୦ ।	ଅରନ୍ୟ ବଧ୍ୟ	ଟ ୦ ୯
ଗୋ ମହାବ୍ୟ	ଟ ୦ ୯୭	ମେଲେରିଆ ଚିକିତ୍ସା	ଟ ୦ ।	ସୁଷଙ୍ଗାଙ୍କି	ଟ ୦ ୯
ମନେହା ରେ	ଟ ୦ ୯	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ଗଦାଧର ପଦ୍ୟକୁଣ୍ଡଳୀ	ଟ ୦ ।	ମାତକଳିକା	ଟ ୦ ୨୭
ଦେଇପା କନ୍ଦରଣୀ	ଟ ୦ ୯୭	କାଳିକା ଶୋକ	ଟ ୦ ୯୯	ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା	ଟ ୦ ୯
ରୁହନାରୁକ୍ତନ	ଟ ୦ ।			କଷତ୍ତ ମାଦ ଲକ୍ଷଣ	ଟ ୦ ୯୯
				ବୁଦ୍ଧତ ଯଦୁମଣି ରହେସ୍ୟ	ଟ ୦ ।

ସମ୍ବନ୍ଧକ ରହୁଳୀ	୪୦୯	ଉପକବିଦୀପୀଠା	୪୦୫
ପଞ୍ଚୁୟୁଗଣ	୪୦୮	କୋଇଲି ମାଲିକା	୪୦୫
ଚଣ୍ଡୀ	୪୦୭	ଶୃଙ୍ଗକ୍ୟ ଶ୍ରୋକ	୪୦୫
ବିଦ୍ୟାଧର ମାଲ	୪୦୬	ଅଜବପଢ଼ି	୪୦୫
ରତ୍ନା ମହାବ୍ୟ	୪୦୫	ଦ୍ରୋଲିଙ୍ଗ ଉତ୍ସବନୋଦ	୪୦୫
ପାଲ ବନଦା	୪୦୪	ମହାକାଠକ	୪୧୯
ରତ୍ନ କର ପାଲୀ	୪୦୩	ଲବଣ୍ୟବତ୍ର	୪୧୯
ଶକ୍ତରବୁଦ୍ଧିଆ ପାଲ	୪୦୨	ପ୍ରଦର୍ଶନକର	୪୦୫
ଭ୍ରମରବର ପାଲ	୪୦୧	ଲକ୍ଷ୍ମଣଶକ୍ତୁର୍ବେଦ	୪୦୫
ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁମର ପାଲ	୪୦୦	ମୋହମ୍ମଦ ରୂପ କରମ ରୂପ ଗାନ୍ଧୀ	୪୦୫
ଶେଷବସନ୍ଧ ପାଲ	୪୦୯	ତଳକ ଜୀବନୀ	୪୦୫
ଦାନନ୍ଦ ପୌଦାଗର	୪୦୮	ଜାପାମୂର୍ତ୍ତି ଗାନ୍ଧୀ	୪୦୫
ହରଥର୍ମୁନ ପାଲା	୪୦୭	ପାଉଣ୍ଡେନ୍ତୋଳ୍	୪୧୯
ଶୁଦ୍ଧ ତକିଥା ୧୯	୪୦୬	ହନ୍ମାନକ ପ୍ରସ୍ତ୍ର	୪୦୫
ପାଲ	୪୦୫	ସତ୍ୟ ଶିଶୁଦ୍ରୀମାଳା	୪୦୫
ପାଠ୍ୟ ରହୁଳୀ	୪୦୪	ପ୍ରଭୃତିଅବକାଶ	୪୦୯୭
ଶୁଣସାଗର	୪୦୩	ହରଣୀୟତି	୪୦୫
ଶସତାଢ଼ା	୪୦୨	ନାବକେଳି	୪୦୯୭
ଗୋପୀଲକ୍ଷଣ	୪୦୧୯	ମନବରାଧ ଶଶୀ	୪୦୯୭
ଲକ୍ଷ୍ମୀୟୁଗଣ	୪୦୧	ହନ୍ମର୍ମୁନକଳି	୪୦୫
ଭଗବଦଗୀତା (କୃଷ୍ଣ ସଂପଦ)	୪୦୧	କେଶବ କୋଇଲି	୪୦୯୩
ଶୂନ୍ୟ ସଂପଦି	୪୦୦	କାନ୍ତି କୋଇଲି	୪୦୯୯

ପତ୍ର ଲେଖିବାର ଠିକଣା :—

ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମେଣ୍ଡ ବି, ଏ, ଏଲ, ନ୍,
ମାନେଜର
ମକୁର ପୁସ୍ତକାଳୟ,
କଟକ ।

ଶୁଭ ସଂକାଦ !

ଉତ୍ତଳୀୟଙ୍କ ପାଇଁ

ଅଭାବକୀୟ ସୁଯୋଗ !

ମନୋଯୋଗ ଦେଇ ପଚନ୍ତି ।

ଘର ଲାଇବ୍ରେରୀ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସରେ ସଜାନ୍ତି !

କାଣୀୟ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ମାନ ଅକ୍ଷୟ ରଖନ୍ତୁ !!

ମୁକୁର ଉପନ୍ୟାସ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳର

ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ

ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ

ଶ୍ରୀମତୀ କୁତ୍ତଳାକୁମାରୀ ସାବତ ପ୍ରଣୀତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଛି । ମୂଲ୍ୟ ୫ ।

ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ

ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ

କବିଦର ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତିକ ପ୍ରଣୀତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଛି

ମୂଲ୍ୟ ୧୦ ।

ଚାରୀମୁ ଉପନ୍ୟାସ

ଶତକ-ଶୁଦ୍ଧ ।

ଶ୍ରୀମୁଖ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଆଶ୍ରୟେ ବ. ଏଲ୍. ପ୍ରଣାତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ଚର୍ବି ଉପନ୍ୟାସ

ମାନ-ଭାଙ୍ଗିଯ

ଶ୍ରୀମୁଖ ଦସ୍ତାନିଧି ମିଶ୍ର ବ. ଏ. ଏଲ୍. ଟି. ପ୍ରଣାତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ସମ୍ମ ଉପନ୍ୟାସ

କାଳୀବୋହୁ

ଶମଶ କୁତ୍କାକୁମାର ସାବତ L. M. P. ପ୍ରଣାତ, ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ।

ଯେଉଁମାନେ ଅଛୀମ ଭିନ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଗ୍ରାହକ ହେବେ, ସେମାନେ ବାରମାସରେ ବାରଖଣ୍ଡ ଉପନ୍ୟାସ ଯାଇବେ । “ମୁକୁର”ର ଗ୍ରାହକମାନେ ଉପନ୍ୟାସ—ଗୁରୁମାଳା ନିମନ୍ତେ ଅଛୀମ ଦୂର ଟଙ୍କା ଦେଇ ପ୍ରତମାସ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ଉପନ୍ୟାସ ପାଇଯାଇବେ । ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରତିଶଣ୍ଡର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ ।

ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର ବ. ଏ, ଏଲ୍, ଟି,
ମେନେଜର,
ମୁକୁର ପ୍ରେସ, କଟକ ।

କବିବର ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି ମତଦାତରୁଙ୍କ ପ୍ରାଣିତ

ନିଜନ ବିର୍ଷାଟ କାବ୍ୟ

ଶ୍ରୀ ମୁକୁତ୍ତିଦେବ ।

ଏହା ଉତ୍ତଳ-ସାହରଣ ଭଣ୍ଡାରର ମହାର୍ତ୍ତ ମତଦାତାଙ୍କ ଗୋରବ ମହାମଣି—କବିବନକାଙ୍କୋଶଲର କୋଣର୍କ ମନ୍ଦିର ଏବଂ ତିରା, ଜ୍ଞାନ, ଉପଦେଶ, ଜାଗମୃତା ଓ ଦେଶସ୍ଵରବାଧର ପଞ୍ଚରତ୍ନ ପ୍ରଫାଯ । ଏଥରେ ଉତ୍ତଳର ଔତ୍ତହାସିକ, ରୌଗୋଲିକ, ନୈତିକ, ସାମାଜିକବଟଣା, ଉତ୍ତଳ ଅଜନଗୋରବ, ବିଭବ, ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ବିର୍ଯ୍ୟ, ସମ୍ମନ ଏବଂ ଶଶ୍ଵାରୁକ, କାବ୍ୟଛଟାର ଆଳକାରିକ ସ୍ରଷ୍ଟାରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାକୃତକ ବର୍ଣ୍ଣନାର ମୋତମାଣିକ୍ୟ କାବ୍ୟର ପ୍ରତିପଦ୍ଧତି ହେଉଥିଲା । ଅଞ୍ଚଳଧାରେ ଏହା କାବ୍ୟର ପରିଚୟ ଦେବା ଅସ୍ତ୍ରବ, କାବ୍ୟଗଠା ହେଉଥାର କାବ୍ୟର ମରଚୟ । ଉତ୍ତଳ ଅଣିକ ବାଗଜଳର ଦୂତନ ବଢ଼ିଥିଲାରେ ସୁନ୍ଦର ପରିପାଟାରେ ମୁହଁତ, ପ୍ରାୟ ଦିନଶତ ପୃଷ୍ଠା ଦିଶିଷ୍ଟ ଏହି ପ୍ରକାଶ କାବ୍ୟର ମନ୍ଦିର ଦୂରକଙ୍କା ମାତ୍ର । ବନ୍ଦର ସୁତ୍ରକର ମୂଳ୍ୟ ଦୂରଟକାଇଥାରେ ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାତ୍ମି ପ୍ଲାନ —
ମୁକୁର ମୁଷ୍ଟକାଳୟ

ତୌଧୂରୀ ଦଜାର ପୋ, କଟକ ।

ଉତ୍ତଳବି ହମଦାସଙ୍କ ବିରଚିତ ଅମଲ୍ୟ ଉତ୍ତିଶ୍ଵର । ଗୋଡ଼ାମ୍ବ ବୈଶ୍ଵର-ଶ୍ରୀପଦାୟ ଓ ଉତ୍ତମାନଙ୍କର ଅଦରର ଦୃଷ୍ଟିକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ହନ୍ତୁ-ପରିବାରରେ ଏହି ସୁତ୍ରକରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ରହିବା ଉଚିତ । ମୂଳ୍ୟ ଅତିସ୍ମରଳ — ଆଠଅଣ ମାତ୍ର ।
ଉତ୍ତଳବି ୩ ରାମଦାସ ବିରଚିତ ।

ପଞ୍ଚତକ

ସୁତ୍ରର କିଣନ୍ତୁ । ମୂଳ୍ୟ ଅତି ସୁଲଭ ୧ । ୧ ଦୂରକଙ୍କା ମାତ୍ର

ପ୍ରାତ୍ମି ପ୍ଲାନ ।
ମୁକୁରପ୍ରେସ୍, କଟକ

ଶ୍ରୀ କୃଜୟୁଦ୍ଧର ଦାସ ଦ, ଏ, ସମାଦକ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବୋ ଜୟତି ।

ହେଉ ଅପିସ— ବାବୁର ବଜାର, ତାଙ୍କ ।

ବାଜ୍ର—ନ ୧୦ ମୂର ଠାକୁଳଜାର, ନାରଦୁଣିଶ୍ଵର,
ତାଙ୍କ ।

କାରଣାନା—ସାନ୍ତ୍ଵାଦରିଥାଲେନ, ତାଙ୍କ ।

ଏଜେନ୍ଟ୍—ମହୃମନଷେହ—ଛୋଟବଜାର ।

ଶ୍ରୀରତ୍ନଶାର ସ୍ଵକାମଧନ ପୂର୍ବବଜାର ଆଦିପେଟେଣ୍ଡ ଓଷଧ ଆବଶ୍ୟକ

ସ୍ଵର୍ଗମୁଖ ଲଲବ୍ୟାହନ ଶାହ ଶଙ୍ଖନିଧ ମହାଶୟକ କନ୍ଦୁଭାଗା ନୟମାହେବ ଶ୍ରୀ ଗୌର ନିତାର ଶାହ ଶଙ୍ଖନିଧକ

ଶ୍ରୀରନ୍ତିତାର ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଔଷଧାଳୟ ।

ଅଧ୍ୟସ—ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରନ୍ତିତାର ଶାହ ଶଙ୍ଖନିଧ ।

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ଓ ଚିକିତ୍ସକ ।

କବିରଜ ଶ୍ରୀମୁଖ ସାରଦାପ୍ରସନ୍ନ ସେନଗୁଡ଼, କବିରହ । କବିରଜ ଶ୍ରୀମୁଖ ବରଦେଶର ଦାସଗୁଡ଼ କବିରହ ।

ମୂଲ୍ୟ ଫେରସ୍ତ ।

ଏହି ଔଷଧାଳୟରେ ଅକୁତ୍ତମ ଚଟକା ଔଷଧ ସ୍ଥାଲଭମୁଲ୍ୟରେ ବକ୍ରମ୍ବୁଦ୍ଧ ଓ ଔଷଧ ଖାଣ୍ଡିନହେଲେ

ମୂଲ୍ୟ ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯାଏ ।

ଚିକନପ୍ରାଣ ।

କାଶର ସୁପଳ ଥେମ୍ବାତ୍ତାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ଏହା ଶ୍ଵାସ, କାଶ ଓ ଘୋଷର ମହୋତ୍ସବ, ପରମ ରହ୍ୟାନ୍ତର ଏବଂ ଧାର୍ତ୍ତ ଓ ଶରୀରର ବସ୍ତିକାରକ । ଏହା ଆବଳ ବୃଦ୍ଧକନନ୍ତର ସମସ୍ତେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରନ୍ତି । ଦୂସରୁ ଓ ତୃଦୟରୁ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଉତ୍ସବ କଲକାରକ ଓଷଧ । ଏହା ସ୍ଵାପ୍ନ ଶରୀରରେ ସେବନ କରିଯାଏ ।

ମୂଲ୍ୟ ୧ ସେବ ଟ ୨୫ ମାତ୍ର

ଶ୍ରୀରକାନ୍ତି ସାଲପା ।—(ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପଦିତ)

ଦେଶୀୟ ରିବେଶାର୍ଥ ସର୍ବପ୍ରକାର ସାଲପାତାରୁ ଶୁଣରେ ଶୈଶ୍ଵର । ଏହା କାହିଁ, କୁଣ୍ଡିଆ, ଯାଦୁ ପ୍ରଭୃତି ଚର୍ମରେଗ ବାଦିରକୁ ରହୁଣ୍ଡିପାରିବାରେ ବିଦ୍ୱତ୍ ଏବଂ ଗର୍ଭୀ (ଉଦ୍ଦଦ୍ଵାରା) ରେଗର ଅବ୍ୟଥର୍ମ ମହିଷ୍ମାର । ମୂଲ୍ୟ ବଡ଼ ବୋଲି ଟ ୩୫ ଓ ସାକବୋଲି ୧୫ ମାତ୍ର

ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପିନ୍ଦୂର ।

ସବ ବ୍ୟାଧନାଶକ, ଆୟୁର୍ବେଦର ଅନୁଲ୍ୟ ରହ ।

ଏହା ଅନୁଦାନ ବିଶେଷରେ ସବ ବେଗରେ ବ୍ୟବହାର କର ଯାଇପାରେ । ମୂଲ୍ୟ ୧ଟୋଳା ଟ ୩୫

ମକରଧୂଳ ।

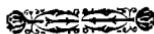
ଏହାପ୍ରଳ୍ୟ ପର୍ବତୋରାଗନାଶକ ଚଳକାରକ ଓଷଧ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଭ୍ୟ କରନ୍ତରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇବାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ରେଗ ହେଉଥାରେ, ଅନୁଯାନ ରେବଦରେ ଏହାବାର ସେ ସମ୍ପତ୍ତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣୟ ଆଗେଗେ ହୁଏ । ଏହା କଳ, ଶର୍ଯ୍ୟ, ଆୟୁ, କିନ୍ତିବନ୍ଦ କ; ରସକାତା ହସ୍ତାନ୍ତର ପରିପୋଷକ । ବିଶେଷରେ ଏହା ଦୂସରୋଷ ଶିଖୁତାରୁ ଅଶ୍ଵାଦ ବର୍ଷ ବୃଦ୍ଧ ଓ ଗର୍ଭିଣୀ ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ପଦଙ୍କ ପମ୍ପେ ଅମୃତ ଭୁଲ୍ୟ ପଳକବାହୁକ

ମୂଲ୍ୟ ୧ଟୋଲା ଟ ୧୯

ବିଶେଷ ଦ୍ରୁଷ୍ଟବ୍ୟ—ଆୟୁମାନକର ଓଷଧମୁଲ୍ୟ ନିର୍ମାଣ ସ୍ଥିକାର ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରର ସମସ୍ତ ଓଷଧର ଭୂଷଣ ବିଶେଷଭାବରେ ବୈଶ୍ଵିକ ହୋଇଅଛି । ଉଠିବେଳୁ ଠିକଣରେ ଦିନ ଦେଲେ ରହି ବହିଶ୍ଵରି କିମା ମୂଲ୍ୟରେ ମାଇପାରିବେ ।

 ଅଞ୍ଚଳ ପଠାଇନାବେଳେ ଅନୁଭବକରି ଏହି ସମ୍ପିକାର ନାମୋଦିଶ କରିବିଲା ।

ନୂତନ ପୁସ୍ତକ ।

ଗର୍ବ୍ୟାଧାକ୍ରିତ୍ୟର ମୁଗ୍ଧାକ୍ରିତ୍ । ସ୍ମୃଦେଶ ପ୍ରେମ ଓ ବୀରଚିର ସ୍ମିଳ୍ ମନାକିନୀ ।

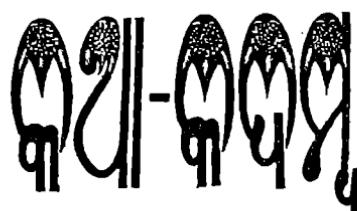
ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମଞ୍ଜି ବ.୬. ଏଲ. ଟି. ଏହି ପୁସ୍ତକ ମାତ୍ରାକ ଓ ଉତ୍ତରାରେ ପାଠୀ ପୁସ୍ତକରୁଣେ ବାଚକ୍ରତ୍ତ ହେଉଥିଛି । ଯଥମ ସଂସକ୍ଷଣ ଶେଷ ହେବାରୁ ଅଧିନା ପରିମାଳାର ଓ ସତିତ୍ର ବିଜୟ ସଂସକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶନ ହୋଇଅଛି । ମୂଲ୍ୟ ଦୂରଦୂର ଆଠଅଣ ।

ଶ୍ରୀମତ୍ ଦୟାନିଧି ମଞ୍ଜିଙ୍କ ପ୍ରଣାତ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ।

ସବର ଜାନ୍ମୀୟ ରେ, ସତର ବିଭିନ୍ନକାରେ ଏହି ପୁସ୍ତକ ଓତ୍ତା ସାହଚାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୟ । ସାଥୀ ପ୍ରଦାନ ସିଦ୍ଧକ ଅଳୋକିକକ ସ୍ମୃଦେଶପ୍ରେମ ଓ ସନ୍ଧାନ ଅଧିନାକ ବରଚର ଅବଶ୍ୟକୁପୁରୁଷ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୫ ।

ନୂତନ ଗଲ୍ପ ପୁସ୍ତକ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲେକକ ପାଠୀଯୋଗ୍ୟା ଏକାଧାରରେ ଆମୋଦ ଓ ଶିଖ ଲାଭ କରିବାକୁ ଲାଗୁ ଥିଲେ ଏହି ପୁସ୍ତକରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଶାନ୍ତି କଣ ଉଣଗୁ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୬ ।

ସାପ୍ତିପ୍ରାନ୍ତ—ମୁକୁରପ୍ରେସ୍, କଟକ ।

କଟକର ସ୍ଵପ୍ନଶବ୍ଦି ଓ ପୁରୁତନ ସ୍ଵପ୍ନକାଳୟ ।

ଅରୁଣୋଦୟ ପ୍ରେସ ବାଲୁ ବଜାର,

ପୋ: ଅ: ରୁଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତୋକ - କଟକ ।

ଅମ୍ବରକୋଣ ପମ୍ପଣ୍ଡିତ ଉଦ୍‌ଧିନ କିଲ୍ ବରେଇ ଟୁୟ	ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ ଉଦ୍‌ଧିନ ବରେଇ ମଳ୍ଲ ଟୁୟ	ଦଶନାଟ ୧ମ ଓଁୟ ଟୁୟ	ନନ୍ଦିଷ୍ଠ ପୁରାଣ ସାହୁ ବଜାଇ ମଳ୍ଲ ଟୁୟ
---	---	---------------------	--------------------------------------

କୂର୍ମ ପୁରାଣ
ମଳେ ୩ ୧୯

ମସି ପୁରାଣ
ମନ୍ଦିର ୧୦ ।୯

<p>ବିଶ୍ଵକୋଣ ଶରୀରର ପାଦଗୁଡ଼ରେ ଧର୍ମତ୍ତି ।</p> <p>ଏହରେ ହରଣବିଧ, ପ୍ରକାଶଦରିତ, ବେଳେଚନ ବିଧ, ମାଳତ କନ୍ଧୀଆ ଓ ବିଳବାମନ ଚରିତ ପର୍ବତ ଅତି ମନେ ମୁଲକର ଦଶୟ ଲକିତ ପଦ ବିନ୍ଦୁସ ଦାର ବସ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା ।</p> <p>ମୂଲ୍ୟ ଧର୍ମତ୍ତି ଟ ୫ ୯</p>	<h3>ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ</h3>	<p>ଧର୍ମତ୍ତି ବାନି ତୃତୀ ।</p> <p>ଓଡ଼ିଆ ସାହଚର୍ଯ୍ୟର ଅମ୍ବଳ ବିହୁ !</p> <p>ଜାଗମୟ ଗୋରବର ଜଳମ୍ୟ- କେତକ !!</p> <p>ନମନ ସହରଣ, ନୂତନ ଆକର, ପ୍ରତେକ ଦେର ଦିଶବ ଓ ସରଳାର୍ଥ ଅଳକାରିକ ପ୍ରମାଣ ସହିତ ପକାତିର । ଶୁଦ୍ଧାହାର୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତତ ଦଢ଼ି ପରିବେ ।</p> <p>ମୂଲ୍ୟ ଧର୍ମତ୍ତି, ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୨୭</p>
<p>ବସନ୍ତ ଉଷବ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।</p>	<p>ଉପାତ୍ତ ସାଗର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।</p>	<p>ଶ୍ରୀଶ୍ଵରେ ସମ୍ମୁଖ ଦ୍ଵାଦ୍ଶମିନାତ୍ରର ଦିନମ୍ଭେ ସୁରତ ହେଲା । ଯହା ଟା ୧୦ କଲେ ଇତିହାସ, କାବ୍ୟ, ପଞ୍ଜାତ ଟା ୧୦ର ଅନୁ- ବରଗୀୟ ଅଳକ ଅନୁ- ଭୂତ କ୍ରୂଏ ଦଢ଼ି ଦେଖନ୍ତୁ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୯</p>

ବ୍ୟାକୁଲିତି

ପରମାୟଶ

ସପ୍ତକାଣ୍ଡ ବନ୍ଦାଇ ଦୁଲ୍ଲ ଟ ୧୫

<p>ଶାର୍କଳାଦାସ ମହାଭାଗିତ ନୃତ୍ୟ ପାଦିତ, ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଂଶୋଧନ । ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫୦ ।</p>	<p>ସତିତ୍ତ ଶ୍ରୀ ମହାଶବତ ୧୫ ଖଣ୍ଡ ସମ୍ପର୍କ ମୁଦ୍ରଣ ଟ ୫ ।</p>	<p>ଜାତକ ଚନ୍ଦ୍ର କା ଜାତକ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରୁ ଶବ୍ଦଶୂନ୍ୟ ପଳ ସମ୍ପର୍କ କରାଯାଏ ଅଛୁଟ୍ କେବୁଦ୍‌ଦେଶପରିଷତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।</p>
---	--	--

କବିରାଜ ଶ୍ରୀବାଲୁକେଣ୍ଟର ଆଗାର୍ଯ୍ୟ ଭିଷକ୍ତରନ୍ତ୍ର ।

ଆଳମରୂପ ଦଜ୍ଞାର, କଟକଜର ନବାବିଷ୍ଟ, ତ ।

କୁରକେଣ୍ଟରୀ ବଚିକା ୧ ତଥା ୨ ।

ମ୍ୟାଲେରିଯା ଓ ଜୀଣ୍ଜିରର ଅବ୍ୟର୍ଥ ମହୋଷଧ ।

ନବଜୀବ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଦିଖା ପ୍ରତିଧାନ । ଆକିକାଳ ମ୍ୟାଲେରିଯା ଓ ତୁମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଜିରେ ଏକଛି ସମ୍ମାନର ସିଂହାସନରେ ବସ୍ତି ଯମଦୟ ହସ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଠଙ୍କି ଶାସନ କରୁଥିଲା । ହଇଜା, ବସନ୍ତ, ପ୍ରତ୍ୟନ ମାଘମରକ ଚେବନ୍ତିକ ଲେକ ନିର୍ମିଳ କରିବାରେ ଯେତେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାଇନାହାନ୍ତି, ଆତକାଳ ମ୍ୟାଲେରିଯା ତାହାର ଦୟାଗ କରିପାରିଅଛି । ତେଣୁ ଚାନ୍ଦମାନେ କରୁଥିଲୁ ଓ ନିର୍ମିଳ ହୋଇ କୁଳନାଇନର ଆଶ୍ୟ ନେଇ ଘେଗ ହେଲେ ଦେବିବର୍ତ୍ତନେ ତାହା କଢାଇଥାନ୍ତି । ବସମାନିକର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ, ଏ ଦେଶର ଲେକଙ୍କ ପରାରେ ଏ ଦେବିଯ ଉତ୍ସାହାନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍ସାହିତ ପରିଷାପ । କୁରଜାନିକୁ ଲେକମାନେ ଯେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିଷାପ ମନେ କର ନାହାନ୍ତି, ଥେବେଳକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଗରୁ ନିର୍ମିତ ଅସ୍ମୟକ । ଏଣୁ ମୁଁ ଲେକମାନଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷାର୍ଥେ ଦେଶୀୟ ଶୁଳ୍କବ୍ୟବ ବିବିଧ ରେଣ୍ଟ ଉପଦରିଷ୍ଟ ସାହୁଯରେ କୁର କେଣ୍ଟରୀ ବଢିକା ନାମକ ଏହି ମହୋତ୍ସାମ ନୂରନାଶକ ଉତ୍ସାହ ଥାର୍ଦ୍ଧାର କରୁଥିଲା । ଏହା ନିମ୍ନମିନ୍ଦର ଲୁବରେ ସେବନ କଲେ ସୁତ୍ତା ଓ ଯନ୍ମହୁ ସଂମୁଚ୍ଚ ମ୍ୟାଲେରିଯା, ଶୋଥ, ଅଗ୍ରମାଝ୍ୟ, ଲତ୍ୟାଦି ସନ୍ଧର ବିଦୁରିତ ହୋଇ ଶରୀର ପୁଣ୍ଡ ଓ ସବଳ ହୁଏ ।

ହଇଜାର ଅବ୍ୟର୍ଥ ମହୋଷଧ କର୍ପରୂରିଷ୍ଟ ।

୧ ଶିଶ ଟ ୦ ୫

କାଳସପ୍ତାରୂପ ହଇଜା ଘେଗରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଲୋକ ଶାବନ ଦିଅନ୍ତର୍କଳ କରୁଥିଲା । ହଇଜା ଘେଗ ହେବା ସୁବ୍ରାତାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଘେଗ ହାତାରୁ ମାଘମରକ ହୋଇରିଥିଲେ । ଚିକିତ୍ସକ ଡାକିବାକୁ ସମୟ ମିଳନାହିଁ । ଚିକିତ୍ସକ ଅସବରୁ ଲେକେ ଅଚିକିତ୍ସାରେ ପଡ଼ି ଅମ୍ବଳ୍ୟ ଜୀବନ ନିଷ୍ଠ କରନ୍ତି । ହେଇଜା ଘେଗ ହେବା ମାଧ୍ୟମେ କିମ୍ପୁରିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଘେଗ ପ୍ରବଳ ନ ହୋଇ ଉପଶମ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରୂପ ଓ ପ୍ରାସାଦୀ କିମ୍ପୁରିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ପରିମାଣରେ କିମ୍ପୁରିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ପରିମାଣରେ । ୩୦୧୩ ମେହିନାରେ ଯଦି ଅମୁଲ୍ୟ ଜୀବନ ରହେ, ତାହାରେ ଏହାତାରୁ ବଳ ଆଉ କି ସୁଯୋଗ ଅଛି ?

ମକରଧୂଳି

୮ ମଶା ୧ ।

ସବରଧ ଘେଗର ଅବ୍ୟର୍ଥ ମହୋଷଧ । ବିଧମୁଠେ ସେବନ ହେଲେ ମୁମ୍ବି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ସୁନାର୍ଜିବନ ଦାନ କରିଯାବେ । ଶାହରେ ଲେଖାଅଛି, ଏହା ଚାମମରଣକାଶକ । ଏହା ସେବନ କଲେ ଅଗ୍ନିବୁର୍ବିତ୍, ବଳୁବର୍ତ୍ତ; ଏହି ମେଧା, ଆସୁ ଓ କାନ୍ତି ବୁଦ୍ଧି ହୁଏ । କାର୍ତ୍ତକ୍ୟନନ୍ଦ ସହସ୍ରକାର ଘେଗରେ ଏହା ଅସୁର ସୁରୂପ । ଯେଇଁ ମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାନସିକ ପରିଶ୍ରମ କରି ଅସମୟରେ ଜୀବନାଶୀ ହୋଇଥିଲା ଓ ଯେଇଁ ମାନେ ବଢ଼ିବାକି କଷାୟପ ଘେଗର ପାତ୍ରତ ହୋଇ ଜୀବନକୁ ଦାସକାଳୀନ କି ରୁଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଏହା ସେବନ କଲେ ନିଜର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରିପାଇବେ ।

ଉତ୍କଳମଧୁଗୀ ।

ଉତ୍କଳ ମଧୁଗୀ ।—ବିଧି ଦିଶନ୍ଦ୍ରିକ ମାସିକ ସଂପ୍ରଦାସ ପତ୍ର । ଏହି ୫୯. କାରେ କୃତ, ଶିଳ, ବିଜ୍ଞାନ, ସମ୍ବନ୍ଧ ନିତ, ଧର୍ମନାର୍ଥ, ବନନିଷିଷ୍ଠା, ସ୍ଥାପନ୍ୟ, ସମ୍ବନ୍ଧର, ବିଜ୍ଞାନ ବାର୍ତ୍ତା । ଲାଭବାକ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ଆବାଳ ବ୍ୟକ୍ତ ବନନାଳ୍କ ଉତ୍କଳମଧୁଗୀ କଣ୍ଠସ୍ଵାମାନ ସଂଶୋଧନର ଏବଂ ସବଳ ଭଣ୍ଡରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଉତ୍କଳମଧୁଗୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସମ୍ବାଦକ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଲାଲମଣି/ବିଦ୍ୟାଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଚନ୍ଦ୍ର ପତ୍ରରେ ଟ ୧ ଟଙ୍କା ।

ଶ୍ରୀ ଶିଶ୍ତଦୋଷ ଗାୟକରରୁ । ମେଣନକର-ଉତ୍କଳମଧୁଗୀ ତୌଧୂରାବଳାର କଟକ ।

ବାଣୀବିନୋଦ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା

ସମୀଦକ :— ଶ୍ରୀ ଗୋପାତ୍ମକ ମିଶ୍ର ଏମ, ଏ,

ପରିବ୍ରକ୍ତ :— ଶ୍ରୀ ଗୋପାତ୍ମକ ଦାସ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁଲଭ ମନ୍ଦରେ, ସହପ୍ରକଳିତ ପ୍ରସ୍ତର ନିମନ୍ତେ ଏହି ଉତ୍କଳମାଳା ଆରମ୍ଭ କରଯାଇ ଅଛି । କର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ଵତ୍ତବ୍ସୁତ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ, ସେବୁତକର ମୂଳ ଦୂର ଟଙ୍କାରୁ ଯେତ୍ତିର ଦେଖି ନନ୍ଦିଥ, ସେ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବ । ବିଜ୍ଞାନ, ଶିଳ, ନାଟକ, ଉତ୍ସନ୍ଧ୍ୟାସ ପ୍ରକୃତ ବିବିଧତତ୍ତ୍ଵକ ଉପାଦବୟ ସ୍ଵତ୍ତବ୍ସୁତ୍ତକ ମନ୍ଦରେ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ଯୋଗାଭାବ ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ । ଅଚ୍ୟଳକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଉତ୍କଳମାଳାର ପକେକ ପ୍ରକଳିତ ହୋଇସାବିଲେଖି । ଶାଶ୍ଵତ ରୁ' ଅଣ ପରସା ଦେଲା ଗ୍ରାହକଶେଷୀଭୂତ ହୁଅଛୁ । ଯେଉଁମାଳକ ଏହିପରି ଗ୍ରାହକ ହେବେ, ସେମାଳଙ୍କୁ ଉତ୍କଳମାଳାର ପାତ୍ରମୁକ୍ତକ ପର୍ଯ୍ୟାଦରରେ ଦିଆଯିବ ।

“ବାଣୀ-ବିନୋଦ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା”ର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ।

ସତତ

ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ-ସୋଧାନ

ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ମହାୟା ବାନ୍ଦକ ପ୍ରଣାତ “Guide to Health” କାମକ ଲଂଘନ ପୁସ୍ତକର ଅବଳମ୍ବନରେ ଏହା ଲିପିତ ହୋଇଅଛି । ଭତରେ ମହାୟା ବାନ୍ଦକ ତିନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଅଛି । ମଲଟ ପର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତକ । ମୁଲ୍କ ସହସ୍ରାବଶଳ ନିମନ୍ତେ ଟ ୦.୫; ଉତ୍କଳମାଳାର ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଟ ୦.୬ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଗାରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତୁ—

ଶ୍ରୀ ଗୋପାତ୍ମକ ଦାସ, ମେଣନକର
ବାଣୀବିନୋଦ ନିକେତନ
ବିଜ୍ଞାନ, ସମ୍ବନ୍ଧ,

ସ୍ଵରୀ ।

ବିଷୟ		ଲେଖକଙ୍କ ନାମ	ମୁଦ୍ରା
କାବ୍ୟଗାରେ ଶେଷରୁଚି	(ସବ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମୁହଁ ମନକଣ୍ଠ ଦାସ ଏମ୍, ଏ,	୧୩୩
ଦେହଲେନ		ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମହାପାତ୍ର	୧୩୪
୩ ନାବିଳ	(ସବ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମତୀ ଦେବଚନ୍ଦ୍ର ଦେବର	୧୩୦
୫ କଥୋପକଥକ		„ ବାହୁନିଧି ମିଶ୍ର	୧୩୧
ମମାରୀ ଦୋ ପିଲ୍ଲାଜା		„ ବିମଳା ଚରଣ ରାୟୁଶ୍ରୀମୁହଁ	୧୩୮
ଭାବଦେଖ ପ୍ରାର୍ଥନା	(ସବ୍ୟ)	„ ନାବୟଶ ମୋହନ ଦେ ଏମ୍, ଏ,	୧୪୦
୭ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ପରେୟଲିପି		„ ବିଜୁଳ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ	୧୪୧
୮ ସାତଦୟରା ପଦ୍ମତ	(ସବ୍ୟ)	ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମିଶ୍ର	୧୪୮
୯ ପ୍ରତିବାଦ		„ ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର	୧୪୯
୧୦ ମା ଏ ପଂକ୍ତିର ଯତ୍ନ		ଶ୍ରୀମତୀ କୃତ୍ତିଲାକୁମାରୀ ସାବଦ ଏଲ୍, ଏମ୍, ପି,	୧୫୨
୧୧ ଦିନମୟେ	(ସବ୍ୟ)	ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ବ, ଏ,	୧୫୯
୧୨ ବନ୍ଦୁନଳି			୧୬୦
୧୩ ପରପାରେ	(ସବ୍ୟ)	ଚିରଦୂଷଣୀ	୧୬୧
୧୪ ନିକଷ			୧୬୨
୧୫ ସାମୟେନ ପ୍ରତିବନ୍ଦୁ			୧୬୩

ବିଜ୍ଞାପନ ଦାତାମାନଙ୍କ ପଥରେ

ସୁବୃଣ୍ଡ ସୁଯୋଗ

ରାଷ୍ଟ୍ରବକଥାର କରୁଣାରୁ “ମୁକୁର” ପର ସବ୍ୟ-
ସାଧାରଣଙ୍କ ଆଦର ଦିନୁଦିନ ବଢ଼ିଥାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ଗ୍ରାହକ
ସଂଖ୍ୟା ଯେପରି ବୃଦ୍ଧି ମାର୍ଗିଛି, ଏଣିକି “ମୁକୁର” ରେ
ବିଜ୍ଞାପନ ଛପାଇବା ମୂଲ୍ୟ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ କାଧ୍ୟ
ହେବୁ” । ତଳିତ ଚର୍ଚର ତେବେମାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ଭେ-
ମାନେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦରରେ ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରତିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ଅଛି ।

ସୁଦୃଣ୍ଡ ଏକ ପୃଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ	ମାସକୁ	ଟ ୪୯
	ବର୍ଷକୁ	ଟ ୪୦୯
ଏକ ଲକ୍ଷମ.	ମାସକୁ	ଟ ୨୯
	ବର୍ଷକୁ	ଟ ୨୦୯
ଅଛୁ „	ମାସକୁ	ଟ ୧୯
” ” ” ”	ବର୍ଷକୁ	ଟ ୧୦୯
ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ ।		
ମେନେକର,		
ମୁକୁର ଅର୍ପିଷ, କଟକ ।		

ବିଜ୍ଞାପନ

ଆଶା:—ବୃଦ୍ଧପୁରୁଷ ପ୍ରକାଶିତ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାଶକ ସାହାରିକ
ପରୀକ୍ଷା । ଏଥର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୀମୁହଁ ଶତିରୁଷଙ୍କ ରଥ
M. L. C ଓଡ଼ିଆ ଜାତର ଅଭିଭାବ ଅସୁଧାରା ଏବଂ
ଦେଶବିଦେଶର ବାହ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରକର୍ତ୍ତକର୍ତ୍ତବାର ଏଥରେ
ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଅଗ୍ରାମ ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୯

ପ୍ରଦୀପ:—ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାଶକ ମାସିକ ଦତ୍ତ । ଏଥର ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଶ୍ରୀମୁହଁ ଶତିରୁଷଙ୍କ ରଥ ଏମ୍, ଏଲ୍, ପି. । ଅଗ୍ରାମ
ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୨୬

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ—

ମେନେକର,
ଆଶା ପ୍ରସ୍ତେ,
ବୃଦ୍ଧପୁର, ଗଞ୍ଜାମ ।

ବୁଦ୍ଧିଲା ବୁଦ୍ଧିଲା ସାବର୍ତ୍ତ, ଖଣ୍ଡ, ଷମ, ପି,

ପ୍ରଣାତ

ଅଞ୍ଜଳି

ଉଜ୍ଜର ପରିଦି କଥୋବନ !
ଭାବର ସୁଜ୍ଜ ମଦାକିମା-ଧାର ! !
କଳ୍ପନାର ମନୋହର ନିକୁଞ୍ଜ ! ! !
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧।

ଭ୍ରାନ୍ତି

ଏକ ନିଶ୍ଚାସରେ ପଢିବା ବହୁ !
ଦୃଢ଼ ପରିବାରର କୁଳକୁ ଚିତ୍ତ
ରୁଦ୍ଧନ୍ୟ-ରାଜ୍ୟର କୋହିଦୂର ! ! !
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୧।

ଉଜ୍ଜାସ

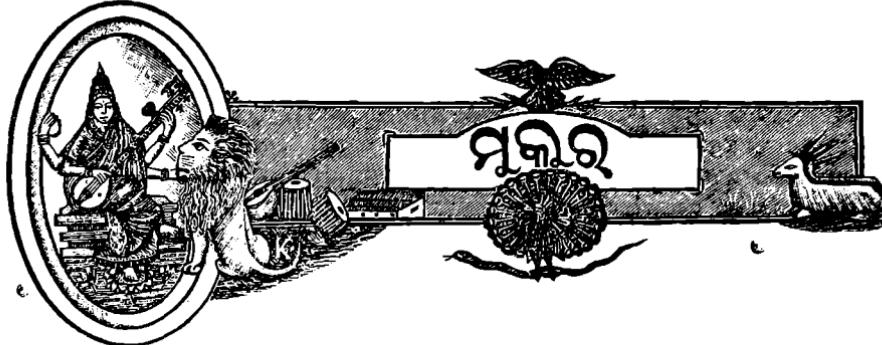
କବିତାର ମଧୁର ଉଜ୍ଜାସ !
ପଦ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟର ମୁକୁଟମଣି ! !
ଭଷାତିଙ୍କର କୋଣାର୍କ ! ! !
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫

ଗ୍ରାହୀଲାକ - ମୁକୁରପ୍ରେସ, କଟକ । କଟକର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ବିକ୍ରିତାଙ୍କଠାରେ ମିଳେ

ମୁକୁର

ଶୋଧାନ୍ତର

୧୫ ଭାଗ

ମାଘ

୧୦ମ ସଂଖ୍ୟା

କାରାଗାରେ ଶେଷରତ୍ନି

ପତିଲା ଏ ପୃହଦାର; ଏକାଚୀ ମନ୍ଦରେ
ସୁହାଇବ ଶେଷରତ କାରାଗାରେ ଆଜି ।
ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ଜାବନର ଶୁଦ୍ଧିଯୀବ୍ୟ କୁଠ
ସରଳ ଏ; କେବେ ଆଶା ସମ୍ମ ସାଧନା
ଅବଦଳେ ଜଳ ବିଦି; ଶାନ୍ତିର ଆସନେ
ସତେ ଗଲୁ କି ଏ କାଳ ! ଅଶାନ୍ତି-କବଳେ
ବାହ୍ୟରିବ କର୍ମଭୂମି ନରେଣ୍ଟି ଦରଖି ।
ଯୌବନ-ପ୍ରସ୍ତେ ଯେବେ ଏହ କର୍ମଭୂମି
ଖୋଜୁଥିଲି ଅନ୍ତାୟରେ, ମନେ ତୁ ଏ ଆଜି,
ଦେଶପାଇଁ ଦଶପାଇଁ ଆଚର କରନ
ମଣିର ଜୀବନେ ସୁଖ; ସେ ସୁଖ ଧ୍ୟାନେ
ଦ୍ୟାନର ଚରମ କିଛି ଭାଲିନାହିଁ କେବେ ।
ପରାଧୀନ ଜାତ ମନ ପରଣେ ଶ୍ଵରେ;
ଏ ଶୁଦ୍ଧ ଜାବନେ କାହିଁ କି ଦ୍ୟାଗ ଆଚର
ଜାରେ ଏ ମହାବନେ ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣ ?
ଭାଲି ଭାଲି କେତେମନ୍ତେ ଆଚରିଛି ପଦ୍ମା,
ମାତିଶ ପୁରୁଷକାରେ ଭୁଲ ବିଭୁ ସାହା ।

ଶେଷେ ସତ ବିଶୁଭାଣୀ ସୁରକ୍ଷା ସାଧନେ
ଦିନ୍ତିଲୁ କି ମହାମନ୍ଦେ ! ଉଠିଲ ତମକ;
ଶ୍ରୀଶ ଏ ସୁରୁଷକାର କେତ ମର୍ମ ମର୍ମ
ବାଜିଲ ଅମର ତାନ, ତିତିଲ ତନକ;
ଉଜ୍ଜଳିଲ ତରୁଦିଗେ ମହାଦ୍ୟାଗ-ସିଂହ;
ମରିଲ ଏ ସ୍ତୁଦ ପ୍ରାଣ ଦେବ ତାଳ ତାହଁ;
ଅନ୍ତର ଦିନ୍ତିର ଯିବ ମମତା ବିଦେଶୀ ।
ଜାବନର ମହା ଯୋର ରୁକ୍ଷ-ମୁଖ ତୁଷା
ଦୂପର ଲରିଲ କଣ୍ଠ, ଆହୁରେ ଭୁଲ,
ପ୍ରାଣ ପ୍ରସାରେ ପୁଣି ଅଖୁ ଅଖୁ ଅନ୍ତକେ
ଭୁଲ ଶୁଦ୍ଧ, ପିତାମାତା, ସନ୍ନାମ ମରଣ,
(ବରଷେ ବରଷେ ଯାହା ପ୍ରଦୟିମା ମମ
ଦେଖିବୁ ସୁମର ମୋତେ ନିଶ୍ଚାପ ପକାଇ
ବାରଯାଇ, ଶୁନ୍ନେ ଶୁଦ୍ଧ ନିରାପ ଆଶାସେ) ।
କର୍ଣ୍ଣ ହେଲ ଆସଦ୍ୱା; ଦ୍ୟାଗର ଚରମ
ବୋଲ ଲରିଲାର୍କ ଶେଷେ ଛୁର କାରାଗାର,
ମତଦର ସୁରାଯାର ! ସେହି ଆସି ଆଜି
ସରିଲ; କି ଅଛୁ ଆର ଲେବବ କଗଢି ?

ମଣିଥଳ, ଶୁଣିଥଳ, ଏ କରମେ ମମ
କାଶର ସାଧନା ପୁଣି ଉଠିବ ଉଜଳ
କର୍ମର ଅମିତ କୋତି; ପାହିବ ତହିଁ ।
ଜାତର ସହବ କର୍ମ, ପ୍ରସ୍ତର କୁଟେଳି
ପାହିଯାଏ ଯଥା ପାପ ମଧୁ-ଦିବାକରେ ।
କାଶର ବଜଳ ସତେ ସ୍ଵରଜ ସାଧନେ
ଜୀବର ସଥାର ସମ, ମୁକତରେ ତହିଁ
ଜାତର ମୁକତି-ଜୋଗି ଉଠିବ ବରସି;
ତର ସେ ସହବ ପାପ ଉଜଳ ବିନାଶ ।
କି ଦେଖିବ ଏବେ ଯାଇ ? କଲହ ବେଦନା
ଧର୍ମ ଧର୍ମ ମନେ ମନେ ହେବ ଉଦି;
କୁତୁ ଶୁକ୍ଳ କର୍ମଦାର । ସବେ କି ଚିଧାତା !
କାଶର ସାଧନା ପାଳେ ଏହି ସିକି ଦେଖେ ?
ଅନତି ନିଦେଖେ ତବ ଏହି କି ତେ ସତେ
ବିଦିତ ବିଧାନ । ନର ପରାହତ ସିକା
ଏ ତହିଁ ତିନେକ ବିଷେ; ନାହିଁ ମୋ ବିଶାପ,
ତେଣୁ କିମେ ଏ ସଂଶୟ ? କଲ୍ପା-ନିଦାନ,
କଲ୍ପା କରଣୀ ତବ କି ଅନ୍ଧକୁ ପାଦେ !
କାଶର ସଧନା ଏକା ସୁରକ୍ଷା ସାଧନା
ନୁହେ କେବେ । ଯେତେ ଦନ ଏ ପୁରୁଷକାର
ଦିଶାସେ ଦୂହର ମୁନ୍ଦ, ବିଷମ ବିଦାବେ
ନଦେଖେ ମଜଳ ନର, ଆପା ବିଦୟୁତ୍ୟେ
ଉଜ୍ଜଳ ନିରାଶ ଅଗା, ଅନତି ବିଶାସେ
ରଙ୍ଗ, କ୍ଷେତ୍ର, ଅପରେସେ, ବୃକ୍ଷ ବିକାଶର
ମଜଳ ଉଜିତ ଦେଖେ; ତବବେ ସମଦା,
ଯଶେସ୍ୟ ସତ୍ୟର ଫୁଲ୍ଲ, ବିଷମେ ସହତ,
ସ୍ଵରତ୍ରେଦେ ସଙ୍ଗୀତର ଅରଳ ମାଧୁରା,
ଦିନକେବି ପାରିଛି, ମୁହଁ କରମ ସାଧନେ;
ମନେକେ ଦନ ନାହିଁ ରବେ ତ୍ୟାଗର ଗର୍ଭମ,
ସାଧନାର ନିଷ୍ଠା ଅବା ଆସାର କଲ୍ପା,
ସୁରକ୍ଷା ପଞ୍ଚାରେ ଯାହା ବଜଳ ବିବତେ,
ସାଗ-ଦର୍ଶୀ ଭେଦ ତର କରି ପରାଗକେ ।

ସଗ୍ରେ ଦାରୁଣ ଏହି ପରାଗରେ, ବିଷେ,
ଦିଅ ନବ ଦୟା କର୍ମେ; ଦୁର୍ମର ଦିଶାସେ

ଦିଶୁ ହେ ମଜଳ ସୁଣି; ଅକାଶରେ ଗୁଡ଼ି
ଦୁର୍ମର ଆକର୍ଷ ହର, ଦୁର୍ମର କରମ
କରେ ମୁଁ ନଦିର ନିଜ ପରବ କଳିବେ;
ଶୁଦ୍ଧ ସାନ୍ତ ମନବର ଫଳାଫଳଜୀବ
ମାନଦଣ୍ଡ, ବିଶ୍ଵଜୀବି, ମଜଳ ହେ ତବ
ନକରୁ ମନେକ ନର । ତବ ଏ ଜୀବନ
ତବ କର୍ମେ ହେଉ ସାଜ ଶୁକ ବୁଦ୍ଧି ବଳେ ।
କାଶରାର ସାଧକାର ଅହଂକାର ବେଦି,
ଦିଅ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଦିଶା ତବ ଆଦରଶେ
ନିଶାନ ତିକାଶେ ନବ କର୍ମ ଲାଗ୍ନା ଧର
ଗର୍ବ ସ୍ଵାରୀ ଆକସ୍ୟର ରୈରବ ବିପାକେ
ଇଜିତେ ବିକାଶି ବିଶ କଳ୍ପାଶ କରଣୀ ।
ତ୍ୟାଗର ବରମ ବୋଲ ମନି କାଶଗାରେ,
କର୍ମପୂନ ଅନ୍ଧପର ନପତ ଅକର୍ମେ,
ଦିଅ ଦେଖେ ଦିଶାକାଣ୍ଡ ଲହରେ ଲହରେ,
ତାଳେ ତାଳେ ଦ୍ୟାଗ-କର୍ମ କରମ-କିରଣେ
ଦିଅ ଜଳ ଶତ ଜିହ୍ଵା ମେଲର ଗରନେ
ବିଶ ବିଦ୍ୟାତନେ ଦିଶୁ ଶତ ଜାଗରଣ ।

କହନ୍ତି ସରବେ, କାଳି ଶୁକ କାଶଗାର
ଯିବି ମୁହଁ କେବେ ସୁଖେ ! ସେ ସୁଖ କି କାହିଁ
ନପାଏ ମୁଁ ଏ ସରଗେ ! ଏ ଜୀବନ କାଗ
ଭାଲ ମୁହଁ, ମୁହଁ ଭୟେ ଅନ୍ତରେ ରଜ୍ଜର ।
ଜୀବର କାଶବାସ ସଦିନ ତ ଦିନେ,
ସେବନ ମୁଁ ସତେ କେବେ ଅମୃତ-ଦୂଆରେ
ମନ୍ତ୍ରିତ କି ଆପରେ ମୁଁ ? ଏ କାଶ-ଦିବାକେ
ମୁକତିର ଅନୁଭବ ଦରବଦ ସତେ ?
ମୁଖେରେ ଅନ୍ତର ଯେବେ ଦିଶିବ ଦିଶାସେ,
କାଶଗାରେ ବିକାଶିବ ଦିଶ୍ୟ କର୍ମ ଭୂମି !
ସର୍ବେ ଦିଶାସ ନାହିଁ; ନାହିଁ ମୁଖେରେ,
ଜୀବନର ପରାଗରେ ଅମୁଖ ବିକାଶ ।
ଏ ସଂଶୟେ ଏହି ଭୟେ ଭୟେ ହେବେ ଦେବତା,
ଦିଶାତ୍ରେ ରଜ୍ଜେ, ସୁଣି ମାକବ କରମେ,
ମୁଖେରେ ଅମୃତ ଭୟେ, ତ୍ୟାଗ ଆହୁରଣ,
ସାଧନାରେ ଆଦରଶ, ସିଦ୍ଧିରେ ପ୍ରାପତ୍ତ,
ଯାତ୍ରା ହେ ମୁକତି, ଦିଭେ, କର୍ମେ ଅନାପକ୍ତି ।

ହେଲେନ୍

ଅମ୍ବାଳୀ

ବି ପ୍ରଦିବ ଜଗତରେ ପ୍ରେମର ସୁରୂପ ଛିର କରିବା
ସହିତ ନୁହେ । ବିଶେଷତଃ, ଯେଉଁ ଦେଶରେ ପିତାମାତା
କିମ୍ବା ଅଭିଭାବକଙ୍କ ଭାଙ୍ଗି ଉଚରେ ସୁବକ-ସୁବଶଙ୍କ
ବିବାହ ନିର୍ଭର କରେ, ସେ ଦେଶରେ ପ୍ରେମର ମେ-
ଦିକାଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ଅପରିମ୍ବନ ।

କିନ୍ତୁ କବି ଦିଆ ଦାର୍ଶନିକ କଳ୍ପନା-ସାହ୍ୟରେ
ପ୍ରେମକୁ ବିଦ୍ୟ ଭୂପରେ କର-ସମାକର ସମସ୍ତରେ ଉପ-
ଶ୍ଵାପିତ କରିଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରେମ ଅତ୍ୟ-
ବୌଦ୍ଧିଯୀଷ୍ଠୋଦ୍ୟୀର ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରେମ-ସଜ୍ଜ୍ୟର ବହିର୍ଭୂତ ।
ବାସ୍ତବ ଜଗତରେ ଏହା କେତେବୁଝ ସବ୍ୟ, ତାହା
ଭୁଲ୍ଲେଖାରୀ ମାତ୍ର ଜାଣିବାରିବେ ।

ପ୍ରେମର ରହସ୍ୟମୟୀ ମୁଣ୍ଡି ପ୍ରେମିକ-ପ୍ରେମିକାଙ୍କ ପ୍ରଥମ
ଦର୍ଶନସମୟରେ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥାଏ । ସରବରତ ଅସ୍ତବ
ଏଠାରେ ଅନୁଶ୍ଵଳ ହୋଇ ରହୁଥିରେନାହିଁ । ଦର୍ଶନମାତ୍ରେ
ମନରେ ପ୍ରେମର ଉତ୍ସେବ ହୋଇ ସୁବକୁବନ୍ଦିଙ୍କୁ
ପରିଷର ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଣ କରେ । କବିତା-ସଜ୍ଜ୍ୟର ଏ ମଧ୍ୟର
ରହସ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାନବ-ବୁଦ୍ଧି ପରିଷର କର ରଖିଅଛନ୍ତି ।

ହେଲେନ୍-ବିରତ ଏତଦିପେଣା ଆହୁରି ରହସ୍ୟମୟ ।
ସେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରେମିକା ଦର୍ଶ ପ୍ରେମର ଅଧୀନା ନୁହୁନ୍ତି ।
ପ୍ରେମ ଦାଳୁ ସମାଜ ବିବୁଦ୍ଧରେ, ଶୁଭୁଜନ ବିବୁଦ୍ଧରେ,
କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ବିବୁଦ୍ଧରେ ଛାଡ଼ି କରିବାହିଁ । ତାଙ୍କ ପ୍ରେମ
କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପରମ୍ପରାରେ । ଏ ନୃତ୍ୟର, ପ୍ରକୃତ-ସଜ୍ଜ୍ୟରେ
ଏ ବିବୁଦ୍ଧର ଅନେକଙ୍କୁ ଅନୁଆ ଲଗିପାରେ । ତଥାପି
ଏହା ସୁନ୍ଦର । ଏଥରେ ଉଦାମ ପ୍ରକୃତି ନାହିଁ, ଭେଗ-
ବିକାହର ଉଛୁଙ୍କ ଆସନ୍ତି କାହିଁ—ଅଛୁ କେବଳ
କର୍ମଚାରୀଙ୍କେ ଦିଶିଥାଏ । ଏହି ପ୍ରେମ ମାନସ-
ବିଜ୍ଞାନରେ ଦେଖେବାହିଁ, କୋହ-ସୀମାନର ମୁଖ୍ୟରେ
ବିମାର ବୌଦ୍ଧିଯୀ ଉପଲବ୍ଧ କରେନାହିଁ । ସମେପରେ

କହିବାକୁ ଘଲେ, ଏହି ପ୍ରେମ ଅନ ନୁହେ । କର୍ମଚାରୀ
ଯାହାର ପଥ-ପ୍ରଦର୍ଶକ, ମୁଣ୍ଡ ଯାହାର ବ୍ୟକ୍ତିଶୀଳ, ତାକୁ ଅନ
ବିବାହ କିପର କହିବା ?

ହେଲେନ୍ ପ୍ରାଇ ସ୍ମୀଟ ରେଲୁକସଙ୍କ କନ୍ୟା । ସେ
ଶୈଶବକୁ ମାଦ୍ରାସାନ୍ତି । ସେଲୁକସ ଏକାଧିରେ ତାହାଙ୍କର
ଦିତା ଓ ମାତା । ସେ ଅସିଥିଲେ ତିନାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସୁଭ-
ଭୁମିକୁ, ସିକନ୍ଦର ସାହ (Alexander) ସଙ୍ଗେ ଏଣିମାର
ବିର୍ବୋଜିତ୍ୟୀମୟ ରେଣ୍ଜନ୍କୁ । ସିକନ୍ଦର ସାହ ଏଣିମାର
ଅର୍ଜେକ ଜୟକର ପଥମ ବାଧାପ୍ରାୟ ହେଲେ ଶତବ୍ଦୀ-
ଶରରେ । ଏହି ସେ ବାଧାପ୍ରାୟ ହେଲେ, ଆଉ ଅଗ୍ରଥର
ହେବାକୁ ତାହାଙ୍କର ସାହସ ହେଲେନାହିଁ । ସେହିତାରୁ
ସେ ବାହୁଦ୍ୟା-ୟାମା ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଦିବିଜନ୍ମୀ
ସ୍ମୀଟ, ଆଉ ସୁଦେଶର ମୁଖ ଦେଖିପାରିଲେନାହିଁ ।
ମାର୍ଗରେ ତାହାଙ୍କର ମାନବଜଳା ଫେରେ ହେଲ । ଏହି
ମୁଖୀର ଅବ୍ୟକ୍ତିତବ୍ୟ ମରେ ସିକନ୍ଦର ସାହଙ୍କ ସେନାପତି
ସେଲୁକସ ଏଣିମାର ସ୍ମୀଟ ହେଲେ ।

ଶୈଶବନ୍ସ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରାଇ ସେନିକ । ତାଙ୍କ
ତିରାମାତାଙ୍କ ସମୟରେ କେହି କହୁ ଜାଣନାହିଁ । ସେ
ପ୍ରଥମେ ଶାତାବ୍ଦୀରେ ସେ ସେନାକାମ୍ବକର ପ୍ରାୟ
ହେଲେ । ଫେଲୁକସ ତାଙ୍କ ଶବ୍ଦରେ ଏକାନ୍ତ ମୟ,
ହେଲେନ୍ ତାଙ୍କର ପ୍ରଣୟାକାଂକ୍ଷଣୀ । ଦୁହେଁ ଏକ ଶିଥି-
ରରେ କେତେ ସୁମେୟ ତିବସ ଅତିବାହିତ କରିଛନ୍ତି,
ଦୂଦୟ ଖୋଲ କେତେ ଶୁଷ୍ଟ କଥା କହିଛନ୍ତି ! କିନ୍ତୁ
ବିବାହବିଷୟରେ ହେଲେନ୍ ସମ୍ପର୍କରୁପେ ତିନାଙ୍କ
ଅଧ୍ୟାନା । ଯେଉଁ ତିନାଙ୍କ ଅଗ୍ରଧ ସେବରେ ଲାଲିତା
ହୋଇ ସେ ଏତାବତ୍ କାଳ ସୁଖରେ କାଳୀଯାଦନ କରି-
ଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ହିଁ ତାଙ୍କ ଜନନ-ୟାମାର ଏକମାତ୍ର
ଧୂପାଶ । ହେଲେନଙ୍କୁ ସମ୍ପର୍କରୁପେ ପରିଧୀନା ଜାଣି

ଏଣିଗୋନସ୍ ସେଲୁଜସଙ୍କ ଶରଣାଥର ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଲୁଜସ ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମ୍ମଦ ହେଲେନାହିଁ । ଯେଉଁ ଏଣିଗୋନସଙ୍କ କନ୍ଦର ପ୍ରିରତା ନାହିଁ, ଯାହାକର ଜାରିକର ଏକପ୍ରକାର ସୁନ୍ଦରି ତ, ତାଙ୍କ ସହିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣନାଟ୍ଟ ହେଲୁ କଷକ କନ୍ଦାର ବିବାହ ଏକାବେଳକେ ଅପରିବ । ତତ୍କାଳୀନ ହୃଦୟର କରିବା ନିମନ୍ତେ ବାମକର ହୃଦୟପ୍ରସାରଣ ରୂପ ଏହା ହାତଧାରିବ । ଉଠିପୁରେ ସେଲୁଜସ ଏଣିଗୋନସଙ୍କ ଶୋଯିଥିରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ଅଧୁନା' ସେ ପ୍ରଶାସା ପୁଣାରେ ପରିଚିତ ହେଲୁ । ଏଣିଗୋନସଙ୍କ ନିମ୍ନନ୍ଦନ-ସମରରେ ନିଶାର କୁଳାଚିତକ ପ୍ରାସାରିତ ହେଲା । ତାଙ୍କ ଦୃଦ୍ଧ-ଶାଶର ତାରବୁଢ଼କ ହୁନ୍ତି ହୋଇଗଲା, ଆଶା-ଲବା ସମ୍ମନରେ ଉପ୍ରାପିତ ହେଲା ।

କିନ୍ତୁ ହେଲେନ୍ ଏଥରେ ବିଚଳିତ ହେଲେନାହିଁ । ସେ ଶାସ୍ତ୍ର ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିଲି କରିବାକୁ ଲାଗୁ ହେଲେ । ଯିତାଙ୍କ ଇହାରେ ହିଲା ତାଙ୍କ ରାତ୍ରି । ଦିନା ଯାହାକୁ ପୃଷ୍ଠା କରିଛି, ସେ ତାଙ୍କ ଦୃଦ୍ଧ-ଶାଶ-ମନ୍ଦରରେ ପ୍ରାସାରିତ କର ଆଧାରା କରିବେନାହିଁ । ଉଠି ଉଠି ପ୍ରେମର ଶଣିକ ମୋହା ଅପସାରିତ ହୋଇଗଲା । ଦିନରେଇ ବିମଳ କେବାରରେ ତାଙ୍କ ଦୃଦ୍ଧ-ଶାଶକାଶ ଉପାସିତ ହେଲା । ଏଣିଗୋନସ୍ ନିଜଜାନ୍ମ ହୋଇ ଅନେକ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, ଖର୍ବ ନିଷ୍ଠାପିତ କର ଉପସର୍ବଦର୍ଶକ କଲେ; କିନ୍ତୁ ହେଲେନ୍ ହାମାଗଲିଷ୍ଟଦ୍ୱାରା ଅତଳ ଓ ଅତଳ । ଏଥରିମନ୍ତେ ଯେତେ ମ୍ରାର୍ଥିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁ ପଛକେ ସେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ପଥରୁ ବିଚଳିତ ହେବେବାହିଁ ।

ପୃଷ୍ଠା ଶତବୀ-ନନ୍ଦ-ଶରରେ ତାଙ୍କ ମନର ଆକୃତି ପରିବର୍ତ୍ତନ । ସିକନ୍ଦର ସାହ ବ୍ରତ-କମ୍ପାଶ ପରିଦ୍ୟାଗ କରି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନରେ ପ୍ରିରଥକଳା । ସେଲୁଜସ ଓ ହେଲେନ୍ ଅବହୁଦିତରେ ତାଙ୍କ ଉଦାର ଓ ଶମ୍ଭୁର ବାକ୍ୟାବଳୀ ପ୍ରବଳକରୁଅଛନ୍ତି, ଏମନ୍ତ ସମସ୍ତରେ ଏଣିଗୋନସ୍ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକ୍ରିୟା ବନୀ କର ଗ୍ରୀକ-ମୁଣ୍ଡାଟକ ସମ୍ମନରେ ଉପର୍ତ୍ତି ହେଲେ । ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକ୍ରିୟା ଗ୍ରୀକ୍ସଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ନାତ ଶିଖିବାର ଅତସ୍ତରେ ପ୍ରସଲିବସ୍ତ ଅଭିପୁର୍ବ ହେଲେ । ଏଣିଗୋନସ୍ ତାଙ୍କୁ "ଶିଶୁପତ୍ରାଦିକ" ବୋଲି ସମ୍ବେଧନ କଲେ । ସେଲୁଜସ ଫୋଧାର୍ତ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ହେଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ନାନୀ-ପ୍ରକାରେ ବିଶ୍ଵାର କଲେ । ଏଣିଗୋନସ୍ ଶତବୀ-ଶରର ନିଷ୍ଠା-ଶତ କର ସେଲୁଜସଙ୍କ ଉପରେ ନିଷେପ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଶିଶୁପତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକ୍ରିୟା ଶତବୀର ପ୍ରତ୍ୟେ-

ବାଦରେ ଏଣିଗୋନସଙ୍କ ଶତବୀ ଭୁଗ୍ରତ ହେଲା । ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟାର୍ଥ ହେଲା । ତାଙ୍କ ସମ୍ମାନ୍ତରୁ ନିଜା-ଦେବ କଲେ । ଏଥର ହେଲେନଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସୁନ୍ଦରି ହେଲା । ଯେଉଁ ନିରଧମ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଶତବୀ ନିଷେପ କରିଅଛି, ସେ ତାଙ୍କ ଅବଜ୍ଞାର ପାତା ।

ମରଧ-ଶକ୍ତିପୁର ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକ୍ରିୟା ଉଦ୍‌ବାଦର ଜାତ କଲ । କିନ୍ତୁ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକ୍ରିୟା ହେଲେନଙ୍କ ମନରେ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ଜାତ କଲ । କିନ୍ତୁ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକ୍ରିୟା ହେଲେନଙ୍କ ମୁକ୍ତି ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଏଣିଗୋନସଙ୍କ ଅଧିକର ପ୍ରାଣ ଅଧିକାର କରିପାରିଲେନାହିଁ । ନାଶ-ଦୃଦ୍ୱା କୋମଳ ହେଲେ ସୁତା ଅତି କଟିନ । ଏବେ ଶାସ୍ତ୍ର ସେ ଦୃଦ୍ୱାର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦରଖାତିର ହେବାର ନୁହେ । ହେଲେନ୍ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକ୍ରିୟା ପ୍ରଶାସା କଲେ, ଏତିକି ମାତା ।

ଏହା ଘଟନାର କିନ୍ତୁ ଦିନ ପରେ ସେଲୁଜସ ଏଣିଗୋନସଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବନୀ ହେଲେ । ଦିନାପି ସମ୍ମାନ୍ତକ ଦମ୍ଭ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଅଶୁଷ୍ଟ । ଏଣିଗୋନସଙ୍କ ମନରେ ଯୌବନତିକ ପକଳର ଉଦୟ ହେଲା । ସେ ସେଲୁଜସଙ୍କ ଉଦ୍ବନ୍ଧକାର କାରାଗୁହରେ ବନୀ କର ରଖିବାକୁ ଉତ୍ସମାନକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ସେ ଭାବିଥିଲେ ଯେ, ହେଲେନ୍ ଏଥରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଗାଙ୍କ ବିବାହ କରିବାକୁ ସମ୍ମତ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଫଳରେ ତହିଁର ବିଦ୍ସତ ହେଲା, । ଏଣିଗୋନସଙ୍କ ପ୍ରକଳନ ଦେଖାଇ ତାଙ୍କ ଶରୀର କରିପାରିଲେନାହିଁ । "ଯେଉଁ ନାଶର ଧର୍ମ ପ୍ରଭୁ-ପ୍ରୀତି-ପ୍ରାର୍ଥନା ଭାବୁ, ମୁଖ୍ୟ ଅଗେତା ପ୍ରବଳ, ମାତୃଦ୍ୱାରା ଅଗେତା ପଦବି, ହେହି ନାଶ-ଧର୍ମକୁ ଏଣିଗୋନସ୍ ସମ୍ମାନ୍ୟ ଧୂଳମୁକ୍ତିରେ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଉଚ୍ଛଳିବୁଥିଲେ ।" ଏଣିଗୋନସ୍ ଗୋଟିଏ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଧିପତି ହୋଇପାରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ହେଲେନଙ୍କ ଦୃଦ୍ୱା-ଶକ୍ତିରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରବେଶାଧିକାର ନାହିଁ । ସେହି ବନୀର ଏକମାତ୍ର ଅଧିଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଲେନ୍ । ସେ ସେଲୁଜସଙ୍କ କହୁଲେ, "ଦିତା, ବିବନ୍ଧକାର କାରାଗୁହରୁ ଯାଆନ୍ତୁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯାଇଛି । ଏହି ଦିଲ୍ଲୀରେ ଆସୁ ଦୂରକର ଦୂରଶ ସମାନ । ତଥାପି ଏଣିଗୋନସଙ୍କ ଭକ୍ତିବର୍ତ୍ତ କଣ୍ଠ ରୁକ୍ଷ କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ପଥରେ ଅଗ୍ରପଥ ହେବା ।" ଏହା ଶିଶୁ ଧେଲେନଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଶତବୀ ଦୃଦ୍ୱା ପରିବର୍ତ୍ତନ ମୁତ୍ତ ଦେବକୁ ପଦବିଦ୍ୱାରା ପଦାବତ-ଏ ସବୁ ମନ୍ତରରେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଅବତିତ ରହୁବାରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ

ତତ୍ତ୍ଵକ୍ଷେତ୍ର ଲୋକଙ୍କ ତାଙ୍କ ପଥରେ ଏକାବେଳେକି
ଅସୁଧ୍ୟ ।” ମିଳାଙ୍କ ସୁଖ ନିମନ୍ତେ ବେ ପୁଣବାର ନିଜ ମନ
ପରିବହିତ କରିବାରୁ ଛାଟା ପ୍ରକାଶକଲେ । ଯେଉଁ ପାତାଙ୍କ
ନିମନ୍ତେ ସେ ସ୍ମରିତରେ ନିଜକୁ ବଳ ଦେଇପାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ
ନିମନ୍ତେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ ସେ ପଞ୍ଚାୟତ ହେଲେକାହିଁ ।
ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଦୀକ୍ଷର ସବାଙ୍କ ପ୍ରକଳ୍ପର ସେବାକୁଳୀଗିଲ । କିନ୍ତୁ
ସେବିଲୁକ୍ଷ କନ୍ୟା-ମୂଲ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡ କମ୍ପିକଲେନାହିଁ । ଏ
ଗରିମମୟ ଦୃଶ୍ୟ ତେଣୁ ଏଣ୍ଠିଗୋନିଷଟ୍ଟ ଚକ୍ର ଲେତକାନ୍ତରୁ
ହେଲା । ସେ ସେବି, କିମ୍ବା ଓ ହେଲେନିଙ୍କ ମୁକ୍ତ କଲେ ।

ଯେଉଁଦିବ କନ୍ଦୁପୁଞ୍ଜ ସହିତ ଶନଦ୍ର-ଶାରରେ ହେଲେ—
ନଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ହୋଇଥିଲ, ସେହି ଦିନ ଉଭୟମୂଳଙ୍କ ଦଶରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵରଣୀୟ ଦିବସ । ଏଥିମୁଣ୍ଡେ ଉଭୟମୂଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ହୋଇଥାଇପାରେ । କନ୍ଦୁପୁଞ୍ଜ ସେଲୁକୁକସଙ୍ଗ ଚିବିରକୁ ମୁଦ୍ରିତବିଦ୍ୟା ଚିତ୍ରକାନମନ୍ତ୍ରେ ଅନେକବି-
ଅଧିକ ଯାଇଥିଲେ । ହେଲେନଙ୍କ ଅପୂର୍ବ ବୃଦ୍ଧଲବଣ୍ୟ ଓ
ମୁଖ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତିଭାବରେ ସେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ହେଲେନ ତାଙ୍କ ଉଦାରତା ଓ ବାରଦ୍ଵା ଦେଖିବାର ଅବସ୍ଥା
ପାଇନଥିଲେ । ଶନଦ୍ର-ଶାରରେ ସିକନ୍ଦର ସାହଙ୍କ ସାକ୍ଷା-
ତରେ ଏହା ସନ୍ଦର୍ଭକର ତାଙ୍କ ଦୃଢ଼ମ୍ବ ପ୍ରାସାରେ ପୁଣ୍ଡି
ହେଲା । ସେ ତମ ପୁଞ୍ଜ ଶୁଣରେ ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ ।

ଏଥରାବୁ କନ୍ଦିଗୁଡ଼ ପଢିବଳକଧାମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବୁରି ହୋଇ
ମରଖ ସିହାଏକ ଆଶେଷଙ୍ଗ କଲେ । ଭାବରରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ-
ଶଠନର ସ୍ମୃତିର ହେଲା । ସିନ୍ଧନଦର ପରିପାରବର୍ଣ୍ଣ
ସେଇ କଷକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସହିତ କନ୍ଦିଗୁଡ଼ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର
ହସର୍ତ୍ତର ହେଲା । ସେଇ କଷକ ଲୋକର ଦୂଷି ମରଖ-
ଧାମକ୍ୟ ଉପରେ ନିପତିତ ହେଲା । ପୃଥିବୀରେ ଗ୍ରୀକମାନେ
କେବଳ ସର୍ବ- ବାକି ସମସ୍ତେ କରାର । କନ୍ଦିଗୁଡ଼ ବନ୍ଦର
ହୋଇ ଗୋଟିଏ ବିଶଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଧ୍ୟପତି ହେବେ,
ଏହା ବିଚମ୍ବନ୍ତ ସେଇ କଷକ ପକ୍ଷରେ ଅସହ୍ୟ ହେଲା ।
ମରଖ ଆହିମଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେ ବିଲକୁ ଆମ୍ବାଜନ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତିତାଙ୍କର ଏହି ଅନୁଚିତ ଛାଇ
ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଲେନ୍ ଅନେକ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ।
କନ୍ଦିଗୁଡ଼-ନିବାସିର କାର୍ଯ୍ୟମୁକ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ
ଫ୍ରେଣ୍ଟ ସାହଦ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶିଲାର କରି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ
ଶୋର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗାର୍ଯ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ଅବଶେଷ ହୋଇଥିଲେ । ଅଧୁନା
ତାହାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତର ପାଇଁ ନେଇ ଯେ ଦିଲାଗୋଟି ସଭ୍ୟ

କାନ୍ଦିମଧ୍ୟରେ ଏହି ମୁକ୍ତ ସଂପର୍କର ହେଉଥାଣ୍ଟି । ବିଶେଷତଃ
ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରପୁରକ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉଦାରତା ସନ୍ଦର୍ଭରେ କରି
ସେ ମୂର୍ଖ ହୋଇଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉଲ୍ଲେଖ-
ସାଧନେକୁ ଚାଲୁ ଭଲ ଲଗିଲନାହିଁ । ଏହି ମୁକ୍ତର ଯାତ୍ର
ହେବା ନିମନ୍ତେ ସେ ତିକାଳୁ ଅନେକ ଅନୁରୋଧ କଲେ;
କିନ୍ତୁ ତେଣୁ କଲ୍ପ ତାଙ୍କ କଥାରେ କିମ୍ପାତି କଲେନାହିଁ ।

ତେଣୁପୁ ଓ ସେଲୁକମଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଵାପନ ପ୍ରାଣ
ଆରବିଷ ହେଲା । ସେଲୁକ କୁଟୁମ୍ବରେ ପରାପୁ ଓ ବଦୀ
ହେଲେ । ଉଚ୍ଚମୁଖ ପଶୁର ସମର ପ୍ରାବ ଆଗର ହେଲା ।
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂରକ୍ଷଣରେ ତେଣୁପୁକ ସହିତ ହେଲେନଙ୍କ
ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବର ହେଲା । ସେହିରେ ବଦୀର ଦକ୍ଷମୁଖ ହେଲେନଙ୍କ
ପାଣିପ୍ରାଣ କରିବ, ଏ କଥା ହେଲୁକୁ ସ୍ଵର୍ଗ ସୁକା
ପାରିଲେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ହେଲେନ ସ୍ଵାପନମୁଖର ଧର୍ମୀୟ
ସହକାରେ ଉତ୍ସବ ପ୍ରେସରେ ମଧ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରିଯ
କରିବାକୁ । ସେ ଆଗରୁ ମୁକୁ ଦିଗମ୍ବରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ପ୍ରକାଶ
କରିଥିଲେ । ଅଧୁନା ତାଙ୍କ କଥା ନିର୍ଣ୍ଣିବାର ଏକ
ମିଳିଲ । ଅବଶ୍ୟ ମୁକୁର ପ୍ରାକ୍ ଜାତର ପଶକମୁ
ହୋଇଅଛି, କିନ୍ତୁ ୧୮ମର କମ୍ବ ହୋଇଅଛି । “ଯେ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରଜ୍ୟର ରାଜ୍ୟର କରିବାକୁ ପାଏ,
ସେ ବାହାରର ଜୟ ହେଉ ବା ରଜ୍ୟର ପ୍ରକା ହେଉ,
ମହାବାଜଙ୍ଗ ।” ହେଲେନଙ୍କର ଏହି ମନ୍ତ୍ରଦାତାମା ବାଣୀ
ଶୁଣି ସେଲୁକ ସ୍ଵର୍ଗକରେ ଅଧିକ ହୋଇଗଲେ । ସେ
କନ୍ୟାର ମୁଖ ଦେଖି ସମ୍ମାନର ସମ୍ମତ ଦୁଃଖ ଭଲିକୁଣ୍ଡ ।
ଆଜି ସେହି କନ୍ୟା ଫାଙ୍କ ପରକମ୍ପରେ ଉପିଦିତା !
ହେଲେନ ଦୂଦମୂରେ ରାତର କେବନା ଅନୁଭବ କରି ଅତି
ଅଭିମାନରେ ଏ କଥାଗୁଡ଼କ କହିଥିଲେ । ଏହା ପୁଣ୍ୟପୁଣ୍ୟ
ମାଦାର ଦେଖେ । କିନ୍ତୁ ସେଲୁକ ସ୍ଵର୍ଗ ପାଇ ଅରପ୍ରାୟ କୁହ
ନପାର ଦୁଃଖରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପିତୃପାଶୁମାଣ
ହେଲେନ ପିତାଙ୍କ ଚଶ୍ମରେ ଲୋକ ଦେଖି ଆଉ ସମ୍ମାନ
ପାରିଲେନାହିଁ,—ତାହାଙ୍କର ଧିର୍ମ୍ୟ-ନନ୍ଦ ଭକ୍ତିଗଲ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ପାରେ ତାଙ୍କୁ ଦୁରଳିତା-ଦୋଷରେ ଦୋଷା
କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ ସେଥିପିରି ତାଙ୍କର କୁମ୍ଭର ନାହିଁ ।
ଦିତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖୀନାକରେ ଯେ ମୁଖ ଅଛି, ତାହା ସେ
ଉତ୍ସମରୁପେ ଦୂଦମୂରମ କରିଥିଲେ । ଅଧୁନା ସେ ଦେଖିଲେ
ଯେ, ତନୁପୁଣ୍ୟକାରୀ ମୁକୁର କଲେ ଯାଇ ପିତାଙ୍କର
ସୁଖ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଏମୁକ୍ତି ମିଳିବ କିପରି ? ତନୁପୁଣ୍ୟ

ସହିତ ହେଲେକଙ୍କର ବିବାହ ନହେଲେ ଏ ମୁକୁର ଆଶା କିମ୍ବନା ମାତ୍ର । ଏଣୁକର ସେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟକୁ ବିବାହ କରିବା ବିଷୟରେ ସମ୍ମତ ପ୍ରଦାନ କଲେ ।

ହେଲେକଙ୍କ ଏବାକୁ ଆଚରଣରେ ଅନେକେ ହୃଦୟ ମର୍ମାହୃଦ ହୋଇଥାରନ୍ତି । ପ୍ରେମ ପଦିତ ବିଧାନରେ ଏବାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯାନ ନାହିଁ । ପ୍ରେମିକ କିମ୍ବା ପ୍ରେମିକା କେବଳ ଜଣକୁ ପ୍ରେମ କରେ । ଏଥିମନ୍ତେ ସ୍ଵାରରେ କେବେ ଲୋମହର୍ଷଙ୍କ କାଣ ଉଚ୍ଚିତାଙ୍କୁ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେମ ମାର୍ଗ ସବୁ ଯୁଗରେ ଓ ସବୁ ଦେଶରେ ଏକମୂଳକରିମା ହୋଇଥାଙ୍କୁ । ପ୍ରେମ ଓ କାମ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରଭେଦ ଅଛି । କାମକ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଜ ପ୍ରଣୟେତ୍ତା ପରିବାରିତ କରିଥାରେ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସବୁବେଳେ ଏକ । ଯେ ଯାହାକୁ ଥରେ ପ୍ରେମ କରିଅଛୁ, ସେ ତାକୁ ଆଉ ପ୍ରେମ ନ କରି ରହିପାରିବନାହିଁ । ଏହା ପ୍ରେମ ଶାଶ୍ଵତ ମାତ୍ର । ହେଲେନ୍ ଏଣୁଗୋନ୍କୁ ପ୍ରେମକ୍ଷେତ୍ରେ ଦେଖିଥିଲେ । ବିବାହ କିମ୍ବରେ ବିଚାକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମା ଧାନୀରୁ ସେ ତାକୁ ବିବାହ କରିଯାଇ ନ ଥିଲେ । ସେ ଯେବେ ଆଉ କାହାରିକ ବିବାହ ନ କରି ପରକୁମାରୀ ହୋଇ ରହିଆନେ, ଲୋକେ ସବାକୁଠରଣରେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣୟା କରିଥାନ୍ତେ । ଏବେ ତାକର ଏ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେଖି ସମସ୍ତ ସତ୍ୱ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଆମେମାନେ ଏତି ଶୀଘ୍ର ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମନ୍ଦିରମା ନିଷ୍ଠାପି କରିବାକୁ ଅନିଛୁକ ।

ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ଶୁଣିପାରିଲେ ଯେ, ହେଲେନ୍ ଆମୁଲି କାନବରି ବିଚାକର ମୁକୁପ୍ରୟୁସିମା । ସନ୍ଦର୍ଭ ଏବା ମାତ୍ର ତର୍ହି କାର ବନ୍ଦୁ ପୁଷ୍ଟକ ସମ୍ମତ ପାଇଥାରିଲନାହିଁ । ଏଣୁକର ସେ କିନା ମର୍ମରେ ସେଲୁକୁଠକ୍ଷେତ୍ର ମୁକୁ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ପ୍ରାଚୀ ସ୍ମୀଟ୍ ଲାଙ୍କାକଲେ ସୁନ୍ଦରାର ମରାଧ ଅନ୍ତମର କରିପାରନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ସେଥିଥାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବେ । ତାଙ୍କର ଏ ଉଦ୍‌ବିଧା ଦେଖି ହେଲୁକୁ ଅକାଳ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରତିବିତ ସମ୍ମତ ସର୍ବରେ ସମ୍ମତ ପ୍ରାକାନକଲେ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କନ୍ଦମାଦାନ କରିଯାଇବିବାକରିବିବାରିବେନାହିଁ, କାରି ବିବାହ କରିଯାଇବାକରିବିବାରିବେନାହିଁ । ହେଲେନ୍ ସୁବାରେ ସମସ୍ତ ସର୍ବର ନିଷ୍ଠାପିମୋଦ କରୁଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ହେଲେନଙ୍କ ମର୍ମିତେକ କରି କିନନ ଉପକର ଦିତିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।” ସେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟକୁ ପ୍ରେମ କରିଯାଇବାକରି । “ଏହା ତାହାକର ବିବାହ ନୁହେ—ମୁଖ୍ୟ । ସେ ବିବାହ କରିବାକାରୀ, ନିକଳୁ କଲ ଦେଉଥାନ୍ତି ।” ସେଲୁକୁ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ବିବରଣ୍ୟ କରି ନିଜ ଶୋଣିଗଲେ ନିବାରୀ କରୁଥାନ୍ତି । ଦୁଇଗୋଟି ମୁଖ୍ୟମାନ ଜାତିର ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷ ସେମାନକ ଉଦ୍‌ବିଧ

ମନୁଷ୍ୟ ସହିତ ମନୁଷ୍ୟର ବିବାହ—ଏଥରେ ଲଙ୍ଘାର ବିଷୟ କର ଅଛି ? ସୁଣି ଏକଥି କାଳୁମିନିତ, ଏବେ ଚିରବିରକ୍ଷ ଯାହା କରିଯାଇନାହିଁ, ଏହା ବିବାହରେ ହିଁ ତାହା ସାଧନ ହେବ । ଦୁଇଗୋଟି ସବ୍ୟ ଜାତର ମିଳନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୁତ୍ରମାତ୍ର ଶାନ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ । ଆଉ ହେଲେନ୍ କଣ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ପ୍ରେମ କରିପାରିବେନାହିଁ ? “ଏହା ଶୌର୍ଯ୍ୟ-କରୁଣାତ୍ମ ଚନ୍ଦ୍ର—ଏହା ମହିତ ଦୂରମ୍ୟ—” ସେ ପ୍ରେମ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ? ଅବଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ହେଲେନ୍ ଅଥ ଦୟପଦକାରେ ଏ ତବୁ କହିଗଲେ; କିନ୍ତୁ ଦୟପଦକାରେ ଦିବେକର ମାତ୍ର କଣାପାତି ଅନୁଭବ କଲେ । ଶେଷକ ଏଣୁଗୋନ୍କୁ ପ୍ରାଣରେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ବସେବେ ! ଦିବେ ପ୍ରେମ କାମରେ କଳକ ଅବୈଚିତ ହେବ ! ସେ ଆଉ କିନ୍ତୁ ସବାରିପାରିଲେନାହିଁ । ବ୍ୟାକୁ ପ୍ରାଣରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଗଲେ, “ଏଣୁଗୋନ୍ତ, କାମକର । ଶିଶୁ, ଦୂରମ୍ୟରେ ବଳ ଦିଅ ।” ତାହାକର ଏହି ଉକ୍ତ ସମସ୍ତ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ବାଧନ କରୁଥାନ୍ତି । ସେ ଜାଣିଯେ, ପ୍ରେମ-ପଥରେ ତାହାକର ପଦକ୍ଷମନ ହୋଇଥାନ୍ତି—କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ପଥ ସ୍ଥିର ଓ ସୁଧମ୍ୟ ।

ପରିଶେଷରେ ଗଢ଼ିର ନଦେଶି ସେଲୁକୁ ସମ ଏହି ବିବାହରେ ସମ୍ମତ ପ୍ରକାନକଲେ । ଏକେ କବିତର ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବନ୍ଧର କନ୍ଦମାର ବିବାହ; ପୁଣି ଆଜନ୍ମ-ସୁଧା-ମାନିତା କନ୍ଦମାକୁ ଚିରକାଳ ନମନେ ବିବାହ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏପରି କଥା ବିବାହ କରି ସେଲୁକୁପକ୍ଷ ସେହିପ୍ରଦଶ ଦୂରମ୍ୟ ଶୋକରେ ଅଧାର ହୋଇଗଲ । କିନ୍ତୁ ହେଲେନଙ୍କ ଦିନେମ୍ବନ୍ତ ଆହୁରି ଉକ୍ତ ଧରଣର । ଏହି ସେହି ନମନେ ସେ ଏଣୁଗୋନ୍କୁ ଦିବେକର ମାତ୍ର କଣାପାତି କରିଯାଇବାକରି । ଏହା କରିଯାଇବାକରି କରିବାକରି କାହିଁକି ? ଏହା ପ୍ରେମର ପ୍ରେରଣା ନୁହେ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ନିଷ୍ଠାର ଅଦେଶ । ବିବାହରେ ସମସ୍ତ ଆମେଦିପ୍ରମୋଦ କରୁଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ହେଲେନଙ୍କ ମର୍ମିତେକ କରି କିନନ ଉପକର ଦିତିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।” ସେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟକୁ ପ୍ରେମ କରିଯାଇବାକରି । “ଏହା ତାହାକର ବିବାହ ନୁହେ—ମୁଖ୍ୟ । ସେ ବିବାହ କରିବାକାରୀ, ନିକଳୁ କଲ ଦେଉଥାନ୍ତି ।” ସେଲୁକୁ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ବିବରଣ୍ୟ କରି ନିଜ ଶୋଣିଗଲେ ନିବାରୀ କରୁଥାନ୍ତି । ଦୁଇଗୋଟି ମୁଖ୍ୟମାନ ଜାତିର ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷ ସେମାନକ ଉଦ୍‌ବିଧ

ଡେର ନିକେ କଷ ପାତ କେଉଁଛି । ଏଥରେ ଅବଶ୍ୟ କଷ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଏ କଷ କଷ ନୁହେ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଆସବଳ ଦାନ—ଏଥରୁ ବଳ ସୁଖ ଜଗିବାରେ କାହିଁ । ତାଙ୍କ ବିବାହରେ ଦୂଲଗୋଟି ମହାକାତ ଏକ ହୋଶିଲେ—“ତିଦେଶେର ବାରପାଦରପଦର ସେବକଙ୍କ ବିବାହୋଲଗଲ । ଏ ବିବାହ ହେଲେନ ଆଉ ବନ୍ଦୁଶୁଷ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ ନୁହେ, ଏ ବିବାହ କରି ତାଙ୍କ ଓ ମୋଷ ମଧ୍ୟରେ, ତିନା ଓ କଳିତା ମଧ୍ୟରେ, ବିଜ୍ଞାନ ଓ କବିତା ମଧ୍ୟରେ ।” ଏ ବିବାହର ପକାନ୍ତର ଜଗନ୍ତରେ ନାହିଁ ।

ବନ୍ଦୁଶୁଷ୍ଠ ସହିତ ହେଲେନଙ୍କ ବିବାହ ସଥାବିଧ ସଙ୍କଳ ହେଲା । ହେଲେନ୍ ବିଶଳ ଭାବର-ସମ୍ପାଦକ୍ୟର ସାମ୍ବାନ୍ ହେଲେ । ନାନା ଦେଶରୁ ନାନା ଲୋକେ ଆସି ନର କମ୍ପିକ୍ରିୟ ଅନେକ ଉପଯୋକିତ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଉତ୍ସବ-ରତ୍ନରେ ଏଣ୍ଟିଗାନ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରାସାର ପ୍ରତ୍ୟାକୃତି ହୋଇଥିଲେ । ସେ ନିଜ ମାତାକାନ୍ତାରୁ ବୁଝି ଆସିଥିଲେ ଯେ, ସେଲୁ କୁଷ୍ଟ ତାଙ୍କ ପିତା ଓ ହେଲେନ୍ ବୈମାନ୍ତକୀ ଭଗିନୀ । ହେଲେନଙ୍କ ବିବାହ-ସଭାକୁ ଯାଇ ସେ ଏସବୁ କଥା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ହେଲେନ୍ ପ୍ରଥମେ ଏଣ୍ଟିଗୋନଟଙ୍କୁ ଦେଖି ଚମକିଥିଲେ । ଲକ୍ଷାରେ ତାଙ୍କ ସବାଙ୍ଗ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଉତ୍ସବ ହତ୍ତରେ ମୁଖ ଆହୁତିତ କରି ନାବବରେ ବସି ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ ତରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଶୁଣିଲେ ଯେ, ଏଣ୍ଟିଗୋନଟ୍ ତାଙ୍କ ଆନନ୍ଦର ଆଉ ସୋମୀ ଭହିଲନାହିଁ । “ଏ ଗୋଟିଏ ମହା ବୟବ । ଏକ ସଙ୍ଗେ ଧୂଷ ଓ ସୁଷ୍ଠି, ମୁଖ ଓ ପୁରୁଷ ।” ହେଲେନଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ବିଭା ବିଦୁରିତ ହେଲା । ସେ ବନ୍ଦୁଶୁଷ୍ଠଙ୍କୁ ପ୍ରେସ କଲେ ।

ମଳବରକ-ଦୁଇତା ଶୁଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦୁଶୁଷ୍ଠର ପ୍ରତ୍ୟେ-

କାନ୍ତିଶିଳୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ ଘନନେତିକ ବିବାହ ଆଶେର ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ଦାବ ମରନ୍ତୁ ସ୍ଥାନକରନ୍ତି । ସେ ବନ୍ଦୁଶୁଷ୍ଠଙ୍କ ନିର୍ମାଣକର ନର ଦନ୍ତଚିଙ୍ଗ ଉପହାର ଦେବା-ନିମନ୍ତେ ସର୍ବପ୍ରକାଶରେ ଉନ୍ନତିର ହେଲେ । ହେଲେନ୍ ଶୁଣ୍ଟଙ୍କ ଦାବ ଧର କନ୍ଦୁଶୁଷ୍ଠଙ୍କ ବଳାରେ ହାରିଟିଲୁ ଲମ୍ବାଇଦେଲେ, ଏବଂ ନିଜ ଗଳାରେ ଶୁଣ୍ଟଙ୍କ କାହିଁତିପ ଧାର ପରିଧାନ-କଲେ । ସମସମରେ ଶୁଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦୁଶୁଷ୍ଠଙ୍କ ପହାରୁପେ ପ୍ରଷାଦ ହେଲେ । ହେଲେନଙ୍କର ଏ ସ୍ଵାର୍ଥଦ୍ୟାର ମାନବ-ସମାଜରେ ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟ ।

ହେଲେନ୍ ବିଦୁଶୀ ଓ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରନିର୍ଣ୍ଣୟା ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଜାବନରେ ସେ ଅନେକଥର ଦୁଇନାଟା ଦେଖାଇଥିଲୁ । ଦେଲୁକସଙ୍କ ସଙ୍ଗ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେବା ସମୟରେ ନିଜ କଥାର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ପିତାଙ୍କ କ୍ଷମା ରୟା କରିଥିଲୁ । ଏହା ପ୍ରକୃତ ଦୁଇନା ନୁହେ—ସେହର ଗୋଟିଏ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଚିତ୍ତ । ତାଙ୍କ ଜାବନର ସମ୍ପତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ ପିନ୍ଧୁପ୍ରେତ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ନରଶୁଷ୍ଠିତ । ଅବଶ୍ୟ ଏଣ୍ଟିଗୋନଦ୍ୟକୁ ବିବାହ ନକରି ସେ ବୁଝିମଣ୍ଡାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲୁ । ନୋହୁଟେଲ ଏଣ୍ଟିଗୋନଙ୍କ ନନ୍ଦର ରହସ୍ୟ—ଉଦ୍ବାନ ପରେ, ତାଙ୍କ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ରାୟ ସେବିବାକୁ ପଢ଼ିଥାଏ । ସେ ଆଦିଶ ପ୍ରେମିକା ହୋଇବାରିଟି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଦିନ୍ଦରି ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ଆଦର୍ଶମୂଳ୍ୟ । ତାଙ୍କ ବରିତ ରହସ୍ୟମୂଳ୍ୟ ହେଲେ ସୁନ୍ଦର ସେ ସୁଶୀର୍ଘ ପାଦ ନୁହେନି । ପଶାନ୍ତରେ ସେ କାବ୍ୟ-ଉଦ୍ଦବ୍ଦନର ଗୋଟିଏ ବିଶୁଳ ପାଇଜାତ-ତାଙ୍କ ଚରିତର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ମଧ୍ୟରବା ଅଛି, ଦୂଦାରପାର ସ୍ଵର୍ଗ ମନାକିମ ଅଛି । ଆଉ ଯେତେ ଶୁଣିବ ଭୁଲିବା ଏ ମନୋହର ଚିନ୍ତା ଅଜ୍ଞିତ କରିଥିଲୁ, ଆମେମାନେ ତାଙ୍କ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଦିନକାନକ ନିକଟରୁ ବିଦାସ୍ତ୍ରହଷଣ କରିଥିଲୁ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ମନ୍ଦାପାତ୍ର

ପରଶମଣି—ଶ୍ରୀମତ କୃତଳାକୁମାର ସାବିତ୍ରେ ପ୍ରତାପ ସତିହ ଗର୍ଭସ୍ୟ ଉତ୍ତରାସ—ମୂଲ୍ୟ ୫ ।

ନାବିକ

୧

ସୁମଳ ଆକାଶେ ହସଇ ଚନ୍ଦ୍ରମା
 ସୁଲୁ ସୁଲୁ ବହି ଯାଉଛି ବାଆ,
 ସୁମଳ ସଲଳ-ଦିଟିମା-ବସରେ
 ତରୁଣ ନାବିକ ମେଲିଛି ନାଆ।
 କଳ କଳ ତାବେ ନାକାରଙ୍ଗ ଗୀତ
 କେବେ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯାଉଛି ଗାଇ,
 ତରଙ୍ଗହୋଲେ ତରୁଣ ନାବିକ
 କାଆ ଖଣ୍ଡି ତାର ଯାଉଛି ବାହି।
 ଦୂର ଉପବନ୍ତ ସୁମଳ-ସୁବାସ
 ଗୈରଇ ବଢ଼ିଛି ମନ୍ଦପବନ,
 ମଧୁର ମୋହନ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ମଗନ
 ବିଦଶ ବହୁଳ କାବିକ ମନ।
 ଚନ୍ଦ୍ରମା-କରୋଲେ ନିଶାର ସୁସର
 ତୋଳି ଅପୁରୁଷ ଗୀତନହସ
 ଘର ଅରମୁଖେ ମେଲିଛି ତରଣୀ,
 ଅଧେ ବାଟ ଥସି ଗଲଣି ସର।
 ନାହିଁ ତାର ମନେ ଚନ୍ଦ୍ରାବକ କିଛି,
 ଆଉ ଅଧେକାଟ ଅଛୁବ ବାଆ,
 ଦୂର ପହଞ୍ଚକେ କୁଟୀରେ ମେଲିବ,
 ଗୁହଁ ଥିବେ ଏଥ ଭରିଯା ମାଆ।
 ଜାଣି କାହିଁ ସେବ ନମିଷକ ଅନ୍ତେ
 କି କାଧା ଅଛି ତା ସୁଖ-ସୁପଦେ,
 ଏହିପରି ଦିନା ଭବିଷ୍ୟତ ସଦା
 ଅନ୍ଧକାରମୟ ନର-ନୟନେ।

,

ବୁଝୁଁ ବୁଝୁଁ କାହିଁ କଳାମୟ ଶଣ୍ଡ,
 ଆକାଶମାରରେ ଆସିଲ ଘୋଟି,

ତାଦିଲ ତାପଣେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସହିତେ
 ନନ୍ଦମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିକ ଗୋଟି ।
 ଅନ୍ଧକାର ମାଡ଼ ବସିଲ ତୌଦିଗେ
 ବାଆଁ ବିଲ ବଣ ନଦୀ ଆବୋର,
 ତା ଦେଖି ନାବିକ ମନ କେନ୍ଦ୍ର ଦେଖ,
 ଦେବ ଦେବ ହୋଇ କାହିଲ ଦେବ ।
 ପ୍ରତିକୁଳ ବାୟୁ ବହଳ ପ୍ରବଳେ,
 ମୁହିକୁ ଶ୍ରୀମଦ୍ ବରଣୀ-ପାଣି,
 କାରହେଉକାହିଁ ଦଥ ବାଟ କିଛି,
 ପ୍ରାଣପରିଶ କାତ ମାରୁଛି ଟାଣି ।
 ହାତକରୁ ଦେଖି କଳନାହିଁ ନାଆ,
 ଯାଉଛି ଯେତିକ, ଆସିଲ ଫେର;
 ହାତ ଗୋଡ଼ ସବୁ ହେଲାଣି ଅବଶ,
 ଦେବ ଭାବିଲଣି ଶାତରେ ଥର ।
 ଯୋର ନାଦ କର ଝଞ୍ଜା ପ୍ରାନ୍ତକ
 ଯମଦୂତ ପ୍ରାୟ ଆସିଲ ମାଡ଼,
 ନପାରିଲ ଅର ସମ୍ମାଳ ନାବିକ,
 କାଣଣଣି ଗଲ ମୁଣ୍ଡିଲ ଶ୍ରଦ୍ଧି ।
 ଚନ୍ଦ୍ରପାଳ ପ୍ରାୟେ ଦୂରତ ପଦନ
 ନାଆ ଖଣ୍ଡି ତାର ନେମ ଉଠାଇ,
 ଡର୍ଥର ରତ୍ନର ଖେଳାଇ ଉର୍ଧ୍ଵର
 ନାଆ ସଙ୍ଗେ ତାକୁ ଦେଲ ରୁହାଇ ।

॥

ରେଣ୍ଡିଟ ହୋଇ ଘରେ ଦିନ ମାଆ
 ପ୍ରିସ୍ତ ଦେଇଲୁ ବାଟ ଅନାହିଁ,
 ମନସି ମନରେ କେବେ ଠାକୁରଙ୍କ
 ପେରିଲେ ନାବିକ, ସୁଜିବେ ଯାଇଁ ।
 ଦେବୁଦେଲ ଦେଖି ବହୁତ ବହୁତ
 ବରାଦା ପଦନ ଏ ଘଟିଦିତ,
 ରଜା ଭତ ଥସି ଶୁଣିବ ଗଲାଣି,
 ଆହବା ଥମ୍ବ ଗଲାଣି ଗଢି,

ନଦ ନଆସଇ ବେନଙ୍କ ନୟନେ,
କେତେ ଦୁଃଖେ ପାଠ ଯଜନ୍ମି ପୁର;
ଅନାହିଁ ଅନାହିଁ ନପୁରିଲୁ ଆଶ,
ପାହିଲ ସେ ଧର ବରଷା ପଥ ।
ପ୍ରଭାତେ ଦେଖିଲେ ଗାଆଁ ଲୋକମାନେ
ପାଠ ଆରପାରି ଜନ ପହାରେ

ଗୋଟକୁ ନାଚକ, ତାବଳେ ଏପାଖୁ
କଦିଏ ଉତ୍ତର ତାଙ୍କ କଥାରେ ।
ଶୁଣି ତାର ମାଆ ପ୍ରିୟ ଅସମ୍ବାଳେ
ନନ୍ଦ ଗାରି ହୋଇ ଗଲେଟି ଧାର୍,
ପରାତି ବୁଝିଲେ ଶବ ମାତ୍ର ସେ ତ,
ଦେବତାର ଆଉ ପରଶ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଦେବଦୂତ ଦେଖ

କଥୋପକଥନ

*** କ**ଥୋପକଥନ ମାନବଜୀବନକୁ ଆନନ୍ଦମୟ ଓ ମହୋପକାଶ କରିଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଏହା ଯେ ଧାରାବାହିକ ତିକା ଓ ଅଭ୍ୟାସ ଉନରେ ନିର୍ଭର କରେ, ଆମେମାନେ କବାପି ସ୍ଵରୂପାଛି । ବାକ୍ଷଣ୍କ ମନୋରତ ଭବର କହିବିକାଶମାତ୍ର ଏବଂ ଏହା ଏକ ଯଦ୍ୱିକୁପ । ଏହି ଯନ୍ତର ଯଥୋଦୟମାତ୍ର ତାତକାର ଯେ ଜାଗେ, ସେ ମାନବଜୀବର ବଢ଼ି ହିତ ସାଧନ କରିପାରେ ଏବଂ ସଂଶୋଧନରେ ଆପଣାର ପ୍ରଭାବ ବିଦ୍ୱାରକର ବିଶେଷ ସମାଦର ଲାଭ କରିପାରେ ।

ବାକ୍ଷଣ୍କର ବିକାଶରେ ଏପର ପୁଦିଷ ଲେକ ଅଛନ୍ତି, ଯାହାକ ସହିତ ଆଲାପ କଲେ ପରମାନନ୍ଦ ଲଭକରିବାରୁ ହୁଏ ଏବଂ ସେହି ସମୟରେ କୌଣସି ଇଙ୍ଗ-ମଞ୍ଚରେ ଥିଲୁଥର ବୋଧକ୍ଷେତ୍ର । ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାକାର୍ତ୍ତରେ କେତେ ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେଲା, କେତେବେଳେ ବା ତାଙ୍କଠାରୁ ବିଦ୍ୱା ନେବାକୁହେଲେ କିନ୍ତୁ ଜଣାପାରିନାହାଁ । ଏହା କେବଳ ତାଙ୍କର ପ୍ରାତିପୁଣୀ କାଳ୍ୟାଲାପରୁ ଘଟିଥାଏ ।

ମନୁଷ୍ୟଜୀବର ସବାଜୀନ ପୁଣ୍ୟହୃଦି ଓ ଭବର ପଦରୂପ ଆଦାକପ୍ରଦାନ ସବାଶେ ଅନନ୍ତ ପୃଷ୍ଠିକର୍ତ୍ତା ତାହା-ଠାରେ ବାକ୍ଷଣ୍କ ପ୍ରଦାନ କରିଅଛନ୍ତି, ଏହା କିମ୍ବିତ ବା ସମ୍ମାନ ନୁହେ । ମନୁଷ୍ୟହୃଦ ଏହା ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ

ଅଭିତ ଦାନ । ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ପ୍ରତିମ୍ବା ଦ୍ୱାରା ଆମ୍ବେମାନେ ଅତି ପ୍ରଭର ନୟନର୍ଦର୍ଶନ ଆଲୋକର ସ୍ମୃତି କରିପାରୁଁ, କିନ୍ତୁ ସବୋଲାଷ୍ଟ ସ୍ଵର୍ଗ ଆଲୋକ ସଂଜେ ଏହା ସମକ୍ଷ ହୋଇ-ଥାରେ କି ? କିମିମ ଉତ୍ସାହାର ଆମ୍ବେମାନେ ଅତି ଉତ୍ସାହ ପାମୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ପ୍ରମୁଦ କରି ଢାଣ ନିଚାରେ କରିପାରୁଁ; କିନ୍ତୁ ଭଗବାନ୍ ଯେଉଁ ବିଶୁର ଜଳ ଦୃଷ୍ଟିକରିଅଛନ୍ତି, ତାହା କେତେ ସବିଧ ଓ କିମିର ଉପାଦେଶ !! ବାକ୍ୟ ମାନବ-ସମାଜରେ ଭବ-ନିମ୍ନମର ଗୋଟିଏ ଦିଶବ୍ୟାପୀ ମଧ୍ୟପରୁ । କାହାରକୁ କୌଣସି ବିଶ୍ୱରେ ସାବଧାନ କରି ଦେବାକୁ ହେଲେ କିମ୍ବା କାହାର ମନରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵର ତୃତୀୟରେ ଅକଳ ନିରଦେବାକୁ ହେଲେ ବାକ୍ୟହୁଁ ଏବମାହି ସମଳ ।

ବାକ୍ଷଣ୍କର ବିକାଶରେ ହରାଶ ହେବାକୁ ହେଲେ ତାହାର ପ୍ରଶାନ୍ତିର ତିକା ଓ ଅଭ୍ୟାସ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାହିଁ ସାମନବ ଉତ୍ସେବ ଓ ସୁଣିଷା ସ୍ମାଧିକଷବ୍ଦରେ ଲଭକରିଥାରେ । ଜୀବନରେ ଆଦୋଈ ସ୍ଵପ୍ନକାଳୀନ ନିରାକାର ଲେବକ ସହିତ ଆକାପ କରି ବିଭଳ ସବାଦ ଓ ଉତ୍ସାହ ସବରଶିର ସର୍ପରେ ଆସି କଣେ ଜଣେ ଧାମାନ୍ ଓ ଲେବପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥାଏ ।

ମନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ମାନୁଷିକ ଚାରାର ଅଛରହ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମିଳନ ସାଧାରଣରେ ଭବତ୍ତିକୁ କୋମଳ ଓ ସୁରୂପୀ-ସମ୍ମନ କରିଦିବ । କୌଣସି ମହିତ ଲୋକ ସହିତ ଆଳାପ କଳେ ନିଜେ ସହ ଓ ମହିତ ସାଧାରଣ ହେବାର ସୁଯୋଗ ମିଳେ । ଜଣଙ୍ଗ ଅଭିନେତା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଖାଳା ବା ସାରର ଅଭିନ୍ୟା ପ୍ରଦର୍ଶନକରି ତଥାନୁଭୂପ ସାଧା କିମ୍ବାକାଳ ନିମିତ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କରିଥାନ୍ତି । କେତେକ ଦାନାଗି ଯେଉଁ ଏକ ଓ ଉପର ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶମାନ କରିଥିଲେ, ଯଦି ସେ ତାହା ବେବେଦେହେ ପରିଦ୍ୟାନ ନଭବନ୍ତି, ସେହି ଉକ୍ତବସମ୍ବଳର ସମ୍ବୂଧ ନିଜର ହୋଇଯିବ ଏବଂ ଭବ-ବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ଆକାଶ ଧାରଣ କରିବ ।

ବାକ୍ୟାଳାପ ଏକପ୍ରକାର ବ୍ୟବସାୟ । କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟରେ ଅଂଶୀଦାରମାନେ ଯଦି ସ୍ଵ ସ୍ଵ ଅଂଶୀଦାରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନିଜାନ୍ତି, ସେହି ବ୍ୟବସାୟର ଉନ୍ନତ ମୁହଁରପରାହତ । ସେହିପରି ବାକ୍ୟାଳାଠର ଯଥାର୍ଥ ଉପକାର ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାନବର ମାନୁଷକ ବୃତ୍ତିକୁ ଏପରି ଉନ୍ନତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯନ୍ତ୍ରାବ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକକେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ସମୟରେ ମହିତ ସବମାନ ଲୁଭିବାର ଆପଣାକୁ ସମାଜରେ ସମାଜାର୍ଥ କରିବାକୁ କ୍ଷମ ହୋଇପାରିବେ ।

ସ୍ଵୟତ୍ତ ଓ ହୃଦକନକ ବାକ୍ୟାଳାପର ଅଧିକାରୀ ହେବାକୁ ହେଲେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ କେତେକ ବିଷୟପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୧—କୌଣସି ସାମାନ୍ୟ ଓ ନିରାର୍ଥ ବିଷୟରେ ଆଳାପ-କରି ଆପଣାର ତଥା ସଜିମାନଙ୍କର ସମୟାଦହଣ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେ । ସଜିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଲଟ ଘୁରୁଥିବା ସମୟରେ କୌଣସି ହୁନ୍ତ ଓ ସାମାନ୍ୟ ବିଷୟରେ କଥା-ବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ବିବେକଶଳ ଲୋକଙ୍କୁ ତାହା ଭଲ ବୋଧ-ଦ୍ୱାରାହୁଣ୍ଡି । ହେମାନେ ମାରବରେ ସମ୍ପତ୍ତି ଯେ ସାନ ପରିଦ୍ୟାନ କରିବାର ଚେତ୍ତା କରନ୍ତି । ଏପରି ଅଭିନ୍ୟାରେ ସେହି ଗଲଟର ଗତିପ୍ରସଙ୍ଗ ଦିମେ ବଦଳାଇ ଦେଇ କୌଣସି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଓ ତିଷ୍ଠଣାୟ ବିଷୟରେ ବାକ୍ୟାଳାପ ଆର୍ମ୍ୟ କରିବାଦେବା ବୁଦ୍ଧିମୁଖ ପରିଷ୍କାରକ । ବ୍ୟବସାୟିକଠାରୀ ଦୂରଭାବ ରହିବା ସବଥା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କେତେକ କଣ ଗଲଟ କିମ୍ବାକାଳେ ସେମାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତେବେ କଣେ । ସୁରାମ୍ଭୁତିମ୍ପନ୍ତି

କଥା କହିବାକୁ ମିଳିପାରିବେ । ସେତେବେ ଲୋକ ବାହୁନେଇ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନାକରିବ ତାଙ୍କଠାରୁ ସ୍ଵୟତ୍ତମୁକ୍ତ କଥା ଶୁଭଣର ଯତ୍ତ କରିବା ବିଧେୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିଷ୍କାରୀଠାରୁ ଏହି-ଏହି ପ୍ରତ୍ୟାଶା କଳେ ଉପସ୍ଥିତ ସମ୍ପଦକର ଉପକାର ସାଧାର ହୋଇପାରେ । ତାହା ତୋହାଲେ ସେହି ଗଲାକାଶ ଦଳ ନିଷେଳ ଓ ଅଧ୍ୟକାଶ ଦେଲ କାହାର ଆପଣି କରିବା ଅନୁଭିତ । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଏହି ଯେ, ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ପ୍ରତିବାଣାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବାକ୍ୟାଳାପକୁ ସମ୍ମାର୍ଗରେ ତଳା ରବାର ଶକ୍ତି ସବେ ସବଦା ଯାମାନ୍ୟ ବିଷୟର ଆଲାପରେ ପ୍ରମ୍ଭାସ କରି-ଆଛି ।

ବାକ୍ୟାଳାପସମୟରେ ଅଦର କାହାରିକୁ କୁହାଇ ନଦେଇ ନିଜେ ସବଦା କହିବା କିମ୍ବା ଆସୁବଦମା ଦେଖା-ଇବା ସବଥା ପରିଦ୍ୟାନ୍ୟ । ଅସ୍ମପ୍ରାଦା-ପ୍ରକର୍ଷନ କରି କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ ତାହା ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଓ ପ୍ରିତିକର ତୋଧ-ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନେ ତାହା ସପକ କରୁଥିଲେ କି ନା, ବିଶ୍ଵର କରିବା ଉଚିତ । ଏପରି ବାକ୍ୟାଳାପ କରି-ବାକୁ ହେବ, ଯଦ୍ବାର ସଜିମାନଙ୍କର ତମୋନାତିରେ ସହାୟ ଦେବ କିମ୍ବା ଯେଉଁ ବାକ୍ୟାଳାପ ଷେଷରେ ଶ୍ରୋନ୍ତବର୍ଷ ବଜାକୁ ଜ୍ଞାନବ୍ରତ ବୋଲି ବିବେକାର କରିପାରିବେ, ଏଥ-ପ୍ରତି ଶକ୍ତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ସବାଦୌ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

’—ବାକ୍ୟାଳାପ ସମୟରେ କାହାର ପ୍ରତି କର୍କଣ୍ଠ ଓ ରକ୍ଷଣ ବାକ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଅବଧି ।

ସଜିମାନଙ୍କର ସଖ୍ୟା ଅଳ୍ପ ଦେଉ କିମ୍ବା ଦେଖି ଦେଇ, ତାଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ କୌଣସି ଅନୁପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଷୟରେ କିନ୍ତୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ଦିନେ ନିଷ୍ଠ୍ୟ ତାହା ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତ୍ଵାବ୍ଳେଗର ହୋଇପାରେ । ଏପରି ଭାବରେ ବୁଥା ଶକ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବା ଅବଧି ।

ପରାମର୍ଶ କଣ୍ଠ ରଟକା କିମ୍ବା ଅନୁରଥ ସଜିମାନଙ୍କର ମନୋବର୍କୁ ଦେଇ ଏପରି ଧାରଣାର ବିଶବର୍ଷୀ ହୋଇ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସୁରାମ୍ଭୁତିକୁ ବିକୁଳାକାରରେ ବିକାଶ-କରିବା ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ସଧାରଣ ଅର୍ଥାସପର ଜଣାପଡ଼େ । ଏବଂବିଧ ନିନ୍ଦା ନିଜର ଦୁର୍ଗୁଣର ପରିଚୟ ଦିବ; ମାତ୍ର ଦିନ୍ଦିର ନିନ୍ଦା ବ୍ୟକ୍ତିର କିନ୍ତୁ ନିନ୍ଦା ହୁଏନାହିଁ । ଯେଉଁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଲୋକ ବିବୁକରେ ନିଜାବାଦ କରିବାକୁ ହୃଦ, ଏହା ଯେ କେବଳ ତାହାର କାନକୁ ଯାଏ ତାହା-

ଦୁହେ, ଯେଉଁମାନେ ତାହା ଶୁଣ୍ଟ ସେମାଜକର ସେ ଲୋକ ପ୍ରତି ମନ୍ଦ-ଧରଣ କରନ୍ତି । ଦର୍ଶି ଭଲ କଥା କହୁ ଯଦି ଦୂରତିନୋଟି ମନ କଥା କାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ କୁହାୟାଏ, ସ୍ଵର୍ଗ ପାଶେରୀଯାଏ ଏବଂ ମନ ହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନେ ରହେ । ବିନା ବାରଣରେ ବିବେକଶନ୍ଦୟ ହୋଇ କାହାର କୁଷାବାଦ କରିବା ଯୋର ଅଭ୍ୟାସ, ଆତ୍ମର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଚେଳିକର ସାମାନ୍ୟ ଅସମୀରୀନିତା ଓ ଦୁଇକାର ଉପଧ୍ୟାସ କରିବା ଆପଣାର କୁରୁକ୍ଷିର ପରିଶ୍ରମକ ମାତ୍ର ।

ତଥାନ୍ତରେ ବଢ଼ି ବା ସଙ୍କିରଣ ତୋଷାମୋଦ କରିବା ବଢ଼ି ନିନାର କାର୍ଯ୍ୟ । ସାଧାରଣତଃ ଏହା ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଲୋକର ତୋଷାମୋଦ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ ଥାଏ, ସେ ତେବୁକ୍ଷି ସୁମ୍ଭ ଫୁଲାବରେ ତୋଷାମୋଦ ପାରିବାକୁ ଆଶା କରେ । ଅପରକୁ ତୋଷାମୋଦ କଲେ ନିଷ୍ଠମୁଁ ତତ୍ତ୍ଵପରିବର୍ତ୍ତରେ ତୋଷାମୋଦକାରର ପ୍ରଶଂସା ଗାଇବ, କାରଣ ଏହା ବ୍ୟାପ ତାହାର ସତ୍ରାଷଜନକ ପ୍ରତିପଦାର ଆଉ କିଛି ମିଳିବନାହିଁ । ଏହାପରି ନିଜର ପ୍ରତାରକସ୍ବରୂପ ଆପଣଙ୍କ ସାହୀଯ କରିବାକୁ ଏବଂ ସୁରଣ୍ଟାର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାହୀଯ କରିବାକୁ ଅପର ବ୍ୟାପ କିଣି ଆଣିବାକୁ ହୁଏ । ଅତିଏବ ତୋଷାମୋଦକଲାଭର ସୁଖରୁ ନିଜକୁ ବହୁଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତରବାନ୍ ହେବା ପ୍ରେୟକର ବିଧେୟ ।

—ଶଙ୍କୁ ସମୟରେ କିପରି ବିଷୟର ଉତ୍ତାପନ କରିବାକୁ ହେବ, ତତ୍ତ୍ଵପର ଦୁଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ:—

କେତେକ ଲୋକର ଭାବଦୂରି ଏପରି ସଙ୍କଷିତ ସାମାଜିକ ଯେ, ସେମାନେ ଏକମ ହେଲେ କେଉଁଗଲେଇ ଆଲୋଚନା କରୁଯିବ କିମ୍ବା କେଉଁ ବିଷୟକୁ ସେମାନେ ବାରମ୍ବାର ଉତ୍ତାପନ କରିବେ, ତାହା ସୁରକ୍ଷା ସୁତ୍ତି ହୋଇପାରେ । ଏପରି ଗଲ୍ପ ସମ୍ଭାବ ଅନାଦରଣୀୟ ଓ ବିରକ୍ତିକର, କାରଣ ଏବଂ ବିଷୟ ଗଲ୍ପରେ ଏକ ଭାବ ସବାଦା ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ଏକାପ୍ରକାର ବିଷୟ ଘନତନ ଆଲୋଚନ ହୁଏ ଏବଂ ସମାନପ୍ରକାର ଥାଏ ପରିହାସ ଦୟାକର ବ୍ୟାଳିଥାଏ । କଥେସକଥନର ଏପରି ବିରକ୍ତିମୂଳକ ଧାରାହୁକତା ପରିହାସ କରିଥାନ୍ତି, ଯେପରି କି ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି, ସେହି ସବୁ କଥା

କେତେ ଲୋକ ଏପରି କଥାକାରୀ କାହାରି ସହିତ କରିଥାନ୍ତି, ଯେପରି କି ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି, ସେହି ସବୁ କଥା

ଶ୍ରୋତାକର ବିଶେଷ ଅନନ୍ତପ୍ରଦିତ । ସେହିପରି ପ୍ରାତିକର କଥା କହି ଦାକର ତୋଷାମୋଦ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବିଷୟର ସେମାନେ ସେହି କଥାକୁ ଆନ୍ତରିକ ଦ୍ୱାରା କରନ୍ତି । ଯେପରି କିନ୍ତୁ ବିଷୟର କିନ୍ତୁ ନିମନ୍ତଣକାରୀ ମନେକରେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଖାଦ୍ୟ-ଭଲ କୋହିଲେହେବୁ ବନ୍ଦୁ ତାହାକୁ ଶୁଣ୍ଟ ଭଲପାତ୍ର, ତେଣୁ ବୈଜନ ସମୟରେ ସେହି ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରତିରଥିମାନରେ ଆଶି ବନ୍ଦୁ ଯଦିରେ ତାଳିଦିବ ଏବଂ ସ୍ଵର୍ଗ ତାହାକୁ ମନେ ମନେ ଦ୍ୱାରା ବୋଧ କରୁଥାଏ । ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଅସମାନ ଅଧେର ଅଧିକତର ନିନାମୟ, କାରଣ ବନ୍ଦୁ ସେବକବେଳେ ଅସମାନର କଷ୍ଟ ବୋଧକର ଦୂରା ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟେଶ କେବାରେ ସାର୍ଵତ୍ର ଅକ୍ଷମ । କାଳ୍ୟାଳୀପ-ସମୟରେ ଏହିପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ସହଜରେ ଦ୍ୱିତ୍ତେ-ନାହିଁ, ତଥାପି ସୁଷ୍ଠୁରୁକ୍ଷି ମନବର ଏ ସମସ୍ତ ବୁଝିରୁଣିବା ଉଚିତ ।

କଥେସକଥନ ଗୋଟିଏ ମାନବିକ ଭୋକି । ଭୋକିପମ୍ବୁରେ ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭିନ୍ନ ଖାଦ୍ୟ କେଇ ବିଦ୍ରୋହ କେବଳ, ତାହାରେଲେ ପରିଷର ସୁମ କିନ୍ତୁ ରହେନାହିଁ । ତାହା ବୈଜନ ସଦବାଚ୍ୟ ହୁଏକାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଥାନ୍ତି, ଜଣେ ତାହା ଖାଇପାରିବନାହିଁ, ଏପରି ମନେକଲେ ସେହି ଜଣକ ପ୍ରତି ଅନାଦର ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୁଏ । କେହି ଲଜ୍ଜା କରେଇବାହିଁ ଯେ, ସେଇକିମ୍ବା ସାଧାରଣରେ ହେବ ଅଥବା ନିଜ ଖାଦ୍ୟଟି ଯେ ଏକାଜ ନାଗେଲାର କରି ଆହାର କରନେବ । ଏହା କହାପି ହୋଇନାପାରେ । ଲଜ୍ଜା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି । ସାଙ୍ଗିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯେଉଁ କଥାରେ ପ୍ରାତି ଅନୁଭବ କରିବେ କିବା ଶିକ୍ଷାଲାର କରିବେ, ସେହିପରି ଗଲ୍ପର ଆଲୋଚନା ହେବା ବାହୁନୀୟ । ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର ନିଜକୁ ଭଲ ନ ଲାଗେ, ତାହାର ବ୍ୟବହାର ଅପର ମନରେ ସେହି-ପ୍ରବିମାନରେ କଷ୍ଟ ଦିଏ, ଏହି ଭାବ କଥେସକଥନ ସମୟରେ ସରବାଦା ସୁରଣ୍ଟରଣ ଅନିଷ୍ଟକାରକ ବା ଅପ୍ରାତିକର କଥା ନକହୁବା ବିଷୟରେ ସାବଧାନ ହେବ ।

ଆପେ ଆପଣ ସମୟରେ ଯେତେ କମ କଥା କହିବ, କଥେସକଥନ ସେବେ ଉଚିତ୍ୟବର ହେବ । ପ୍ରାତି ଆମ୍ବେ-ମାନେ ସମସ୍ତେ ଏ ବିଷୟରେ ସାମାଜିକ ହୋଇପାରୁବାହିଁ । ଦେବୋଚୁକ୍ଷି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏପ୍ରକାର ଦୋଷ କରିବାର ଦେବାର ଦେବାଯାଏ । କାଇଲି (Cowley) କହିଲେ,

ସଜୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାର ଶୋଭର ଓ ଉଚ୍ଛଳକ
ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ଯେପରି କେବେହେତେ ଯତ୍ତ କଷାଯାଏ ।
୫୪ର କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ବଜ୍ରା ଶୁଭ୍ରଜାନ ଏବଂ ଆପଣ-
ମାନେ ଅଞ୍ଜ, କିନ୍ତୁ ସଥାବେ କିଏ ଆପଣଙ୍କ ଅଞ୍ଜ ବୋଲି
ମନ୍ଦନ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଏ ? ଆହୋରୁଷ ପ୍ରକର୍ଷନ୍ତରେ ବଜ୍ରା
ନିରା ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସ୍ଥାକାର କରିବାର ସକାଗେ ସଜୀମାନଙ୍କୁ
ମାରବ ନିମହଣ କରେ । ଏହାଠାରୁ ଅତି ଅୟୁଦର, କଷାଯନ୍ୟ
ନିମସ୍ତା ଆଉ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ କଲେ । ଏକବା
ଜଣେ ଭୁବନ୍ଧୁର ସଜୀଦଳରେ ଆଗାଶର ଅଗାଧ ପାଣ୍ଡି-
ତ୍ୟର ପଦିତ୍ୟ ଦେବାକୁ ଯାଇ ବିଶେଷ ଅନ୍ତିମୁଖୀନକ
ହୋଇଥିଲେ । ସେ କେତେବେଳେ ଲାଟିନରୁ ରିନ ରିନ
ଅଂଶ ଆଦୃତି କରିଯାନ୍ତି, କେତେବେଳେ ଗା ଗୀକ-
ବ୍ରଗାର କଥାର୍ତ୍ତୀ କରିଲୁ । କୌଣସି ଦୂରତ୍ତ ବ୍ୟବର
ବୁଦ୍ଧିମୁକ୍ତ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକ୍ରି ଦଳିବ ଉପରେ ତାହାର
ଦୂପନ୍ଦରର ଅର୍ଥ କପର ପ୍ରକଳିତ ଅଛି, ବନ୍ଧୁମୁ ସହକାରେ
ସଜୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ ନିଜର ଗ୍ରହର ଜନର
ପରିତ୍ୟ ଦେବାକୁ ସବଦା ଦିପୁର ଥାନ୍ତି । ତାକର ଏଠି
ବିବେଶା ପ୍ରଣାମମୟ ହେଲେହେତେ, ତାଦୁଷ ଅର୍ଥା ଅର-
ବଂଚ୍ଛ ସଜୀମାନଙ୍କର ଦୂଦିଦ୍ଵାରା ମୁଏନାହିଁ । ଏହି ପଳଳଟି

ସେ ପରିଷ୍ପରାକଳନ ହୋଇ ପାରିଲାହଁ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ-
ସ୍ଵଭବରେ ଅଧିକ ଦେଖି ସେପରି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ
ଏକମୁଦ୍ରଣରେ ଉତ୍ସମୟରେ ଜଣାଯିବ, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ
ମାତ୍ର ଶବ୍ଦର ଆଲୋଚନାରେ ସ୍ଥାନିକଙ୍କ ଦାର୍ଘ୍ୟକାଳପରୀକ୍ଷା
ଛିପୁଣିତଃ କବିତାକା ଶୋଭାମୟ ଦୂରେ । ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ
ଲୋକ ତାହାର ଜ୍ଞାନର କିବାକରେ ଏତର କୋଳାହଳ
ନିମ୍ନାଳକ୍ଷା କଲ ପାବନାହଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ,
କେହି କେହି ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ତିର କବିତାନ ଓ ତାକର ତାହାକର
ସୀମାବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ଅପ୍ରକାଶିତ ରଖିବାକୁ ବରତର ଅନ୍ତର୍ଗତ
କଠିନ କଠିନ ନାମର ପରିଷାକ୍ଷା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ
ଏହିକ ଅତି ସହଜ, ସଠିକ ନାମର ଦର୍ଶକ ସଂଧ୍ୟାକୁ ଦ୍ଵାରା
ମୟୀରଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତାକାହଁ ।
ଏହିଭାବର ପକାଶ ପାଇଲେ ନିନ୍ଦିତ ହେବାକ ପଢନ୍ତେ ।

କଥୋପକଥନ ସମୟରେ ମନର ପରିଦିଶା ରଖା କରିବା
ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନ ହେବା ଛିତିବ । ବିଶ୍ୱାସ ରଚିବାକୁ
କଥା ସଂରକ୍ଷଣକାଙ୍କଶ ମୁଣାର କାରଣ ହୁଏ । ସମ୍ବାଦରେ
ଏହା କେହି ନାହାନ୍ତି, ଯେ ଅପରିଷ ଓ ଅଭିଷ୍ମକ କଥାରେ
ସତ୍ରୋଷ ବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରକାଶ କରିବେ । ଅନ୍ୟର ଆନନ୍ଦବର୍କନ
ଓ ଜ୍ଞାନୋଦୟକ ଲଗି ଯାହା ଯାହା କୁହାଯାଏ ଏବୁ ଯେଉଁ
ସ୍ଵର୍ଗ ଗଲନ୍ତ ବା ଘଟନାର ଅଭିରଣ୍ଟ କରିଯାଏ, ତାହା
ଭାଷାରେ ବିଶ୍ଵର୍କ ଓ ଭବରେ ପରିଷ ହେବା ଛିତିବ ।

କୌଣସି ଗଲୁ ବା ଆଖ୍ୟାନ କପର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ-
ହେବ ? ଯଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଓ ଯଥା ଶ୍ଵାନରେ ବ୍ୟବହାର
ଦେଲେ ସେ ଗୁଡ଼କ ଦିଶେ ମୂଳଗାନ ଓ ପ୍ରୟୋଗମୟ
ହୁଅଛି, ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରୟୁକ୍ଷ ଦେଲେ ତାହାର ମର୍ଯ୍ୟାନା ଘାନକୁ
ଜୀବନର ଦୋହାରା ଏ କେତେକ ଲେକ କଥାବାର୍ଷା କରୁଁ
କରୁଁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଗଲୁର ଅରମ୍ଭ କରିଦିଅଛି ।
ପ୍ରସ୍ତରମେ ତାହାଙ୍କ ଦେଖି ଅନୁମାନ କରିଯାଏ ଯେ, ସେମାନେ
ଅଟ୍ୟ ଗଲୁ-ଜୀବନଶ୍ରାବ ଅଧିକାରୀ ଅଟ୍ଟି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ
ସହିତ ଅଧିକ ସଂଝ୍ଞାରେ ଅଧିଳେ ଜଣାଯାଏ, ସେମାନଙ୍କର
କୌଣସିକ ଜୀବ ପ୍ରକୃତତଃ ସାମାଜିକ ଏବଂ ସେମାନେ
ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ କଥା ବାରମ୍ବାର ଦିନିତିକଣ୍ଠର
କରୁଆଛି ଏବଂ ପ୍ରତି ଦର୍ଶ ଏକ ସମୟରେ ତାଙ୍କର କଥା
ସମାନବ୍ୟବରେ ହାବେୟାବୀଏକ ହେଉଥାଏ । ତେବେ
କୌଣସି ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ ଭାବର ପୂର୍ଣ୍ଣକାରୀ ନିରି କିମ୍ବା
ସ୍ଵଭାବରେ ଗଲୁର ଅଭିଭାବା ଜରିବା ଉଚିତ । ତାହାର

ବାକ୍ୟାଳାପ ଅତିଶୟ ପ୍ରାକ୍ତକର, ଶିଷ୍ଟଶାୟ ଓ ସୁପଳପ୍ରଦ
ହେବ । ଏହାର ବ୍ୟବହାରରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦୂରତ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ
ପ୍ରତି ଗଣ୍ଡବୁଲ୍ଲି ଦେବାକୁ ଦେବ ।

୧—ଗଲର ବିଶ୍ୱାସ ଯେପରି ଗଟିଥିଲା, ଠିକ୍ ସେହି-
ପର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ହେବ । ଉଦେଶ୍ୟ-ସିଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ
କିମ୍ବା ଅତିଶୟ ଦୂରଦୟାସ୍ତ ଓ ମନୋରମ କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ
ପ୍ରକୃତ ଦିନ୍ୟ ବିଷ୍ଟ ହେବା ବାଞ୍ଛନାୟ ନୁହେ ।
ବର୍ଣ୍ଣନା ଚାହୁଁରିବେ କିନ୍ତୁ ଯୋଗକରିବେଲେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଦଂଶ ପରିଦ୍ଵାରା କଲେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମିଥ୍ୟା ହୋଇଯିବ ।
ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଳ୍ପ ଲୋକେ ଏ ବିଶ୍ୱାସରେ ସାବଧାନତା
ଅବଳମ୍ବନ କରି ଆନ୍ତି । ଏହା ଗୋଟିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୁଅଧ୍ୟାସ ।
ଏପରି ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟର ବିଶ୍ୱାସ
ସତ୍ୟମୂଳକ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଅବଳମ୍ବନ ଅଷ୍ଟମ ହୋଇ-
ଦିଲେ ।

’—ବ୍ରିଜୀୟ ସାବଧାନତା ଏହି ଯେ, ପ୍ରୟୋଜନ ନ ପଡ଼ିଲେ
ଅଯାଚିତ ଭବରେ ଓ ଅଶ୍ୱାନରେ ଗଲଟ ବା ଆଶ୍ୟାହୁକୀ
ବ୍ୟବହାର କରିବା ଭଲ ନୁହେ । କୌଣସି କଥା ବା
ଲୋକର ବିଶ୍ୱାସକରଣ ସକାଶେ ଗଲୁଟିଏ ଉଦାହରଣ-
ସ୍ଵରୂପ କୁହାଯାଇଥାଏ, ଏହାକ୍ୟାନ୍ତ ଅନ୍ୟଥା ବ୍ୟବହୃତ
ହେଲେ ତାହାର ଅପବ୍ୟବହାର କିବଳା ବୋଲି କୁହା-
ଯିବ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଗୁରୁ କହିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ
ସଜିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତିକେ ଆରମ୍ଭ କରିବା କିମ୍ବା
ଗୋଟିଏ ପରିଚ୍ଛେଦ ଲୋକିବା କଜାପେ ଉଚିତ ନୁହେ ।
ଅବଶ୍ୟ ଅସୁଧାକନକ ଓ ଅପରିଚିତ ବସ୍ତୁରେ ତାହାଯା-
ରେ ବୁଝାଇଲି ପ୍ରଦର୍ଶନ-ପଳକ (Guide board)
ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଲୋକ ପ୍ରଦର୍ଶନ-ପଳକ
ଖୁଲୁବାକୁ ଉଚିତକରି ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ବା କୋଠାପର
ନିମୀଳ କରେ, ସେପର ଲୋକ ଯେପରି ହାସ୍ୟାପଦ
ହୋଇଥାଏ, ଗଲୁଟିଏ କହିବାଲାଗି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାର
ଉପରେ ଯେ କରେ ତାହାର ଅଶ୍ୱା ସେହିପରି ନୁହେ କି ?
କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ଉଦ୍‌ଦେଶ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ହେଲେ
ଭପମା, ଉଦାହରଣ, ଅଳକାର ଉତ୍ସାହ ପ୍ରାକୃତିକ ହେବା
ଏବାକୁ ବାଞ୍ଛନାୟ ।

କଥୋପକଥନ ସମୟରେ ଅବେଳ ଲୋକ ପରିଦ୍ଵାର-
ରସିକତା ଦେଖାଇ ଥାଏନ୍ତି । ସେପର ଲୋକକୁ ଆମ୍ବମାନେ

ସାଧାରଣତା ଥିଲେ କହିଥାଏଣ୍ଟି । ଏମାନଙ୍କର ଦୂରତ୍ତ
ବିପଦ ଅଛି । ପରିଦ୍ଵାରମୟ କଥା କହି ବିଶେଷ କୁତୁହା
ଦେଖାଇବାକୁ ହେଲେ ଅପରାଧ ଦୂରମୟରେ ତାହାର
ବାବଧାନ କଷ୍ଟ ଜମାଇଗାରେ । ଯାହା ପ୍ରତି ସେପର କଥା
ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ, ସେ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ବୈରଭବ ପୋଷଣ
କରେ, ଆହୁର ମଧ୍ୟ ସେ ଲୋକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଥିଲେ କଥା
ଶୁଣି ପାର୍ଶ୍ଵଦ୍ଵାରା ନେବେ ତାହାର ଦୂରକଳା ସହଜରେ ଜାଣି-
ପାରନ୍ତି । ଏଣ୍ଟ ଥିଲେ ଲୋକ ପ୍ରତି ଅନେକଙ୍କ ଶୁଣୁତା ଆଚ-
ରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ତାହାର ନିନାବାଦ କରିଥାଏନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟମଧ୍ୟ
ସେପର ଲୋକ କାହାର ଅସଜନ ସବ ମନୋମୋହନପୂର୍ବକ
ନ ଜାଣିଥିଲେ ଥିଲେ କଥା ସହନରେ ବାହାରେବାହି ।
ସୁତରଂ ଥିଲେ ଲୋକର ମନୋଭୂତି ସବଦା ନାଚ ଓ ସ୍ବାକ୍ଷର
ଅନେକଶବ୍ଦ କରୁଥାଏ ଏବଂ କୌଣସି ଇତି ଏ ମହତ୍ତମ
ଭବ ଛବିଗୁରୁରେ ସେ ପରାମ୍ପରା ହୁଏ ।

କଥୋପକଥନ ନିରଜର ବିଦ୍ୱେଷବିବଜନୀତ ହେବା
ଆବଶ୍ୟକ । ଯାହାର ଅନ୍ଧାକରଣ ଯେତେ ଶୁଣ
ଓ ନିର୍ମଳ, ତାହାର ବାକ୍ୟାବଳୀ ସେତେ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତିମପଦ ।
ବିଦ୍ୱେଷବ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ ଅଧ୍ୟତ୍ତ ସୁଖମୟ । କିନ୍ତୁ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ
ସମାଜରେ ଏହାର ବୈପର୍ଯ୍ୟ ସବଦା ଲଜିତ ହୁଏ ।
ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ମହତ୍ତମ ଉଦାହରଣ ପାଠକମାନଙ୍କ
ସମ୍ମରଣେ ଉପାସ୍ତିତ ନ କରି ରହି ହେଲନାହିଁ, ଭର୍ମିଲ
ଏବଂ ହୋରେସ୍ (Vergil & Horace) ଉଦରମ୍ଭ
ସମସ୍ତମିତିକ ଲୋକ ଥିଲେ, ଦୁର୍ବେଳ, ଦୁର୍ବେଳ, କବି, ପ୍ରଦେଶକ
ବଢ଼ ହେବାକୁ ସବଦା ପ୍ରସ୍ତାସି, ଏକ ଲୋକ ଉଦରମୂଳକର
ପୃଷ୍ଠାପାଦକ, ଏକ ଜାଗର୍ଯ୍ୟ ଲୋକ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ
ଆବୃତ ହୋଇ ପ୍ରତଷ୍ଠା ଅନ୍ତରେ ନିମ୍ନତା, ଏବଂ ଜଗତରେ
ଅମର ଅନ୍ୟମୂଳକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପରେ ଉପରେ ଅଜୀବନ ଅଭିରହ
ମନ କରନ୍ତି, ତଥାର ସେମାନେ ଏକଷଙ୍କରେ ଏକଷଙ୍କରେ
ଆହାରିବାର କରନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ଅନ୍ଧରଙ୍ଗ, ଅର୍ଦ୍ଧାବନ
ବିନ୍ଦୁ । ପରଶର ରାଷ୍ଟ୍ରା ବା ବିଦ୍ୱେଷ ବେବେବେହି
ତାକର ବିନ୍ଦୁ ଜମାଇନାହିଁ କିମ୍ବା ମାନସିକ ଶାନ୍ତିରଙ୍ଗ
ମଧ୍ୟରେ କେବେହି ବା ମିଳିବ ? ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ସହକରୀ, ସମ୍ପର୍କୀ ଓ ସମବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମଧ୍ୟରେ କେବେହି
ଭିଦ୍ୱେଷର ଚିତ୍ତ, କେବେହି କୁଟୁମ୍ବପଟ୍ଟାର ଶାନ୍ତିରଙ୍ଗ
ମିଳେ ! ଭିଦ୍ୱେଷ ପ୍ରତିକାଳରେ ଗୋଟିଏ ଉପର୍ଯ୍ୟ
ଦୋଷ । ସେମାନେ ସାଧାରଣତା ବଢ଼ ଅରମାନ, ଦୂରକଳ-

ଦିଇ ଏବା ପ୍ରଶ୍ନାପ୍ରାପ୍ତାବୀ । କୌଣସି ଛୁଟ ଯେବେଳେ
ଦେଖେ ଯେ, ଅନ୍ୟ ଜନଙ୍କ ଧୀର୍ଘାୟମେ ଉନ୍ନତ, ଆବୃତ
ଓ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହେଲା, ସେ ସ୍ଵର୍ଗକଥା ବିଦେଶସମୂହ ଦ୍ୱାରା
ଏହି ବଢ଼ି କରିବ ଓ ବିନ୍ଦୁତ ସଂଗାରେ ତାହାର ସମାଜେଚନା
କରିଥାଏ । ଏଥର ପ୍ରବୃତ୍ତି ସକଥା ପରିହାଁୟ । ଉର୍ଧ୍ଵଗ୍ରହୀୟ
ମତମନା ଲୋକକର ମନ୍ତ୍ରିରେ ସବଦା ପାଞ୍ଚିବ କରେ
ଏବା ତାହାର ଅର୍ଥ୍ୟକୁ ଯେବେଳେ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ
ପାଏ, ଲୋକେ ଅନ୍ୟାୟରେ ତାହା ଲାଗି ପାରନ୍ତି ।

ଉପକାର ସାଧନରେ ଅନ୍ତମ ହୁଅ, ଚାନ୍ଦିଶାହୀ ସେହି
ସଙ୍ଗୀଦଳ ପରିହାର କର ।

୨ । ସଜୀମାଙ୍କର ରହି ଅନୁଶୀଳନକର । ଯଦି
ଦେଖ ଯଏ, ସେମାନେ ତୁମ ଅପେକ୍ଷା ଜ୍ଞାନବୃତ୍ତ, ଓ ଉତ୍ସବ,
ସେମାଙ୍କୁ ନାହା ପ୍ରଶ୍ନ କର ଏବଂ ମନୋଯୋଗୀ ହୋଇ
ସେମାଙ୍କର କଥା ଶୁଣ । ସେମାନେ ତୁମୋରୁ ଅଳ୍ପ
ହୋଇଥିଲେ ଉପଦେଶ-ଦାନରେ ସେମାଙ୍କର ଉପକାର
କର ।

ତା କଥାବାର୍ତ୍ତ ଦନ ହୋଇଗଲେ ଏପରି ଗୋଟିଏ
ଯାରଣ ବିଷୟର ଅବଦାରଣ କରାଅ, ସେପରି ସଜ୍ଜିମାନଙ୍କ
ରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ସେ ବିଷୟରେ କହୁ ନା କହୁ କହି
କହି ବାଦ୍ୟଳାଦରେ କଳିଯାନେ କରିବେ । ଏ
ଯାରରେ ପୂର୍ବତ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ, ନିତାନ୍ତ
ଜାଗି ଦେବନାହିଁ ।

୪ । କାହାରେ ସହିତ କୌଣସି ଦୂରନ୍ତ, ମୁଖବାନ କିମ୍ବା
ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଉଷ୍ଣଯୁଵର କଥାବାର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ତାହା ଉମ୍ବର
ପୁରଣିଲିପି ବା ଟିପଣୀରେ ଲିପିବକ୍ଷ କରି ରଖ, ତୁଳି ବା
ସାମାନ୍ୟ ବିଷୟ ଗ୍ରହଣ କରନାହିଁ ।

* ୧ ସଙ୍ଗମକଙ୍କ ମେଲରେ କଥାପି ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ
ଦସନାହିଁ । ସେମନକଙ୍କର ପତ୍ରୋଷ ଆଶିକାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଳେ
କୌଣସି ଆଦରଣୀୟ ଓ ପ୍ରତିକର ବିଷୟ ନିଶ୍ଚୟ ରୂପକୁ
ମିଳିଯିବ । ସେତେବେଳେ ଦୃଷ୍ଟିଶବ୍ଦ ଅବଳମ୍ବନ ଅଭିଭୂତାର
ପରିଚୟ । ମାରବ, ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ବସିରହିବାକୁ କେହି
ଭଲ ଯାଏନ୍ତିନାହିଁ, କୌଣସି ସୁରୁଣା କଥା ମଧ୍ୟ ଦିନାତ୍ମକବରେ
କୁହାରାଲେ ବାହା ସମସ୍ତେ ସାଦରେ ଶବ୍ଦବିଜନିତ
ଯେ କୌଣସି ଉଗ୍ରମୁଖରେ ଗାଢ଼ ନିପୁଣିତା ଉଚ୍ଛବିତ,
ଏକଥାବ ସମସ୍ତେ ଶାନ୍ତ ଅନୁଭବ କରିବେ ଏବଂ ରୂପ ପ୍ରତି
କଢ଼ି ହେବେ ।

ତା ଚଞ୍ଚଳିତା, ଗୋକୁଳମାଳ ବା ତିରାରରେ ଯୋଗ ଦିଅ-
ନାହିଁ । ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ନବୁଝି
ଏହି ତାହାର ଦ୍ୱାରାର ଦ୍ୱାରାର ନକର ଦତ୍ତାତ୍ର ତାହାର
ସଂକ୍ଷିମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଉପରୁତ୍ତ କରନାହିଁ, କିମା
କୌଣସି ଆଲୋଚନା ବିଷୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ନବୁଝି ସେ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ଥାଯୀ ମତ ଦାକ୍ତ କରନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଭଲ
ବିଷୟ ବେଳି ଏକ ସଂଗୀବିଳିରେ ତାହା କାରମାର
କରନାହିଁ ।

କଥୋଳକଥନବେଳେ ସବୁଦା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନି
ଲୁହାରୀ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଉଚିତ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ-
ଠାରୁ ପ୍ରାତିପୁଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତହାର ଅନାୟାସରେ ଲାଭ କରିଯାଇ
ପାରେ । ସାଧ-ଭଗତି ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ମାନସିକ ଅବସାଦ
ଜନ୍ମିଲେ, ଦୃଦ୍ଧତା ଦୂରକତା ଅନୁଭୂତ ହେଲେ କିମ୍ବା
ଜୀବନର କୌଣସି ବିଶମବାଢ଼ାରେ ଦୃଦ୍ଧ ଆଲୋଚନା
ହେଲେ ପ୍ରସନ୍ନତା ବନ୍ଦକୁ ସହିତ ଆଳାଦା ବିରିବକୁ ଦୃଦ୍ଧ
ସ୍ଵଦଃ ପ୍ରେଣାଦିତ ଦୃଦ୍ଧ, ଏପରି ଅଛି ଦୁଷ୍ଟ, ମାରସ ଓ
ଦିବରୁକୁ ସ୍ଵଭବର ମୋକାହୁ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ
କଷ୍ଟଧୂନ ଶ୍ଵରଣର ନିଜର କର୍ତ୍ତତା ଭାବିଯାଏ, ନିଜର
ଦୃଦ୍ଧତାକୁ କିନ୍ତୁ ସମୟ ଆନନ୍ଦବାହିରେ ସିକ୍ତ ନକବାର
ଦିବପାତରନାହିଁ, ମୁଦରଂ ହର୍ଷରେ ସ୍ମୃତିମୂଳ ଓ ମିଶ୍ରାନାପର
ଅଭ୍ୟାସ ଆପନାର ଯେପରି ସୁଖ ଜନ୍ମାଏ ତଥା ସଜ୍ଜି-
ମାନଙ୍କର ଅନନ୍ତ ବର୍ଜନରେ ସହାୟତା କରେ ।

ପ୍ରକାଶ ପଣ୍ଡିତ ମେସନ୍ (Mason) କଥୋତକଥ
ଦିଶ୍ୟରେ ପ୍ରତିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଢିଯାଇ ସଂଖ୍ୟା ନିମ୍ନଲିଖିତ
ପ୍ରଶର୍ଣ୍ଣନ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି, ତାହା ଅଛି ଶିଳଣୀର ଏତେ
ଉପଦେଶରୁକୁ ଧ୍ୱାନିକାରୀ ପାଠକମାନଙ୍କର ଅବଶ୍ୟକ ନିମ୍ନଲିଖିତ
ନିମ୍ନରେ ଚାହୁଁ ହେଲେ ।

୧ । ଯେପରି ଜୀବକୃତି ନିମିତ୍ତ ଉଦ୍‌ଦିମ ପୁସ୍ତକ ଅନୁସାରନ
କର ଦେଖିବାକୁ ହୁଏ, ସେହିପରି ନିକର ଉପକାର ନିମିତ୍ତ
ସହସରଙ୍ଗ ନିବାଚନ କର । ଉଦ୍‌ଦିମ ପୁସ୍ତକ ଓ ସହସରଙ୍ଗ
ଉଦ୍‌ଦିମ୍ବୁ ଜୀବନରେ ବିନାଶ ଓ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରାଣକ କରିଥାନ୍ତି
ଯଦି ସଞ୍ଜିମ ମନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ଷିକେଳେ କୌଣସି
ଉତସ୍ତବର ଅଗନତ୍ପ୍ରଦାନ କର ନ ଯାଏ କିମ୍ବା ମାନସିକ
ଆନନ୍ଦ ନ ହେଲେ, ତମେ ନିଜେ ଏହି ଉତସ୍ତବ ଅବଚାରଣା
କରିଥାଏ । ସାତ ମିନିଟ୍ ଉପକାର ନ ହୁଅ କିମ୍ବା ସଞ୍ଜିମାନଙ୍କର

୭ । ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ଅପରାଧ ଭ୍ରମପ୍ରମାଦକୁ ଦୂରେ ଯେ ସବରେ ଦେଖ, ସେମାନେ ନିଜେ ସମ୍ମୁଖୀୟ ରହିବାରେ ଦେଖନ୍ତି । ଏଣୁ ଏକ ସଙ୍ଗୀବକରେ ଯାଇ ଥେବାକୁର ପ୍ରତ୍ୟେଷ ପ୍ରତିବୈଧ ବା ପ୍ରତିବାଦ ଅଛି ସ୍ଥାନିକରବର ନକରିବା ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ସାଧାନ ହୁଅ । ‘ମା ବ୍ୟାହ ପ୍ରତ୍ୟମପିଦ୍ୟୁଂ’ ଅଣ୍ଠିମୁ ସତ୍ୟ କହିବା ଉଚିତ ନହେ ।

ପାଇମାନେ କାହାର କୁଣ୍ଡ ଗାନକଳ କିମ୍‌
କୌଣସି ଏବନ୍ଦିଷ୍ଟର ଅସଦବ୍ୟାଖ୍ୟାନୀ କଲେ ପ୍ରକାଶ୍ୟତର
ତାହାର ବୈପଥ୍ୟତି ପ୍ରମାଣ କରୁଥ । ତାହା ସମ୍ବଲ
ନୋହିଲେ ଜୀବଳାରେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟର ନିଭାବ କର ।
ଯଦି ଏହାହାର କିଛି ଉପବାର ନହେଲା, ସେମାନଙ୍କର
ସଙ୍ଗ ତୁମ ଗଲିଯାଅ ।

୯ । କଥାବାହିରେ ଭୁମ୍ଭେ ଖୁବ୍ ଧୂରକର ଏବଂ ଏ
ବିଷୟରେ ସହାଯେଶ୍ଵା ଦୂମ୍ଭର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରତିଭା ଅଛି, ଏହା
କଥାବି ଦେଖାଇ ଦୁଆନାହାଁ ।

୧୦ । ଅପ୍ରାସକି ବୋଧ ହେଲେଛେ କୌମନ୍ଦୟରେ ଶୁଣ । ରାଜୁ
କଣାଗଲ, ଅନ୍ତର ସେପର ବୋଧ ହେଲାଇ
ସେଥିରେ କିନ୍ତୁ ଶିଖିବାର ଅଳ୍ପ କି ନା, ଦେଖ ।

୧୯ । କଥାବାର୍ତ୍ତାବେଳେ ନିର୍ବିକ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ଏବଂ
ଅନ୍ୟମାନେ ସେହିପର ହେବାକୁ ଖୁବ୍ ଚେଷ୍ଟାକର । ଏହି
ଉଦ୍‌ସ୍ଥିତୀ ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧୁ ମନୁଷ୍ୟବାନ୍ ଓ ଚିତ୍ରାଶାଳ ବିଷୟ ଆଜେତିବୁ
ହେବାର ସୁନ୍ଦର ମିଳିପାରେ ।

କଥାୟକଥନ ସମୟରେ କୋଧ ପ୍ରକାଶ କରିବା ସମ୍ଭାବ
ବର୍ଜିନ୍ୟ । ଦୁଇଥିବହାର ଓ ଅପମାନ ମିଳିଲେ ସ୍କାର୍ଷ
ପତେବେଳେ ଉଦ୍‌ବାସନ ହେବା ରଚିଛନ୍ତି । ଦୂର୍ଗାପତନିରେ
କାହାର ସହିତ ଶବ୍ଦ ଓ ଭୟକର କିଳଦି ଘଟିଲେ ହଠାତ୍
ନାରକ ହୋଇଯିବା ଭଲ । କଥାରେ ଅଛି, “ଥଣ୍ଡା ଲୁହା
କେବଳ କର୍ଣ୍ଣନର ଉପଗୋଗା ।” ଯେଉଁ ଲେଖକ କୋଧ
ସମୟରେ ଧୀର ଓ ଶାନ୍ତ ଛୁଏ, ତାହା ପ୍ରତି ସମ୍ପର୍କର
ସହୃଦୟର ଓ ସଙ୍ଗନ ଆକଷ୍ମ୍ଯ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରମୁଖ

ଲେକର ସଙ୍ଗ ସବୁଦା ପରିଚୟକ୍ୟ । ଜଗତ ତାହାପାଇଁ
ଉପଯୁକ୍ତ ଖାନ ନିରୂପଣ କରିବେ । ସେ ଅତିଶୀଘ୍ର ନିଳ
ଅପେକ୍ଷା ସବୁ କଳବତ୍ତର ବ୍ୟକ୍ତିର ସମୁଖୀନ ହେବ, ଯେ
ତାହାର କୁଣ୍ଡବୃତ୍ତିର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଶାଧ ନେବ । କଳବତ୍ତିର
ବ୍ୟକ୍ତି ଯାବନ୍ତିକନ ଦ୍ୱାରା ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । କଥା-
ବାର୍ଷାବେଳେ କୌଣସି ବିଷୟ କଲହ ବା ବିବାଦର
ଅର୍ଥମୁଖୀନ ହେଲେ ତାହାର ଆଲୋଚନା ଅତିଶୀଘ୍ର ବନ୍ଦ
କରିବେଇ କାନ୍ଦା ବିଷୟର ଚର୍କାରେ ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗ ହେବା
ବିଶିମନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଅତ୍ରିହିସ୍ତର ଘରଦୁଇର ପରିଷର ବିନମୟ
ଓ କାଶ୍ଚକ୍ରି ପ୍ରବାଳ, ଉଗବାନଙ୍କର ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି
ଲ ଦୟାର ପ୍ରଧାନତମ ନିର୍ଦ୍ଦିନ । ଏହି ଗଣ୍ଠ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ
ବୟସର ଘରନ୍ତମ ଆନନ୍ଦର ଉଷ୍ଣସ୍ତର, ଏବଂ ଏହାହି
କବ ଜୀବନରେ ଶୁଣିପାଇବି ନିଦାନ । ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଜିହ୍ଵା
ପାଇବ ପ୍ରକାଶ ଯଦି । ରେଲଗାଡ଼ର କଞ୍ଚକପର ଏହା
ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଭାବ ଓ ଭ୍ରାତାର ମୁଳକମ୍ବୁଦ୍ଧ । ଭାଷାନଷ୍ଟ
ହେସ୍ତ ଏହା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମାଦିତ ହୋଇପାରେ । ଏହି ମହିତ୍ତ-
କର ସଦ୍ବ୍ୟବହାର ଜୀବନର ଗୋର ଦାତ୍ତିରୁପୁଣ୍ୟ-
ମ୍ବା ବୋଲି ମନେ କରିବା ଉଚିତ । ଆସାର ସବାଦୁଦୁଇ
ଦେବେଳେ ସାଧାରେ ଅଭିଧ୍ୟତ ଦ୍ୱାରା, ତାହା ଅଳ୍ପ
ଦୂରରେ ସବାଦା ଅପର ଦୃଦ୍ଧସ୍ତରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ-
ଏ । ଏହା ମଥାର୍ଥକରେ ପ୍ରୟୁକ୍ତ ହେଲେ ଶୁଣିବା
କଥା, କିନ୍ତୁ ଅଯଥା ବ୍ୟବଦୂତ ହେଲେ ବିଷମୟ ଫଳ
ପାଇବ । ଦେବନନନ ଜୀବନରେ ଏହି ବଣୀଦର ବାକ୍ଷଶିର
ବାଦ୍ୟିରୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ଅନୁଭୂତ ଦ୍ୱାରା । ଆମ୍ବମାନକର ମୁଖର
ଭାଗ ଉଚିତ ଯେ, ଆସୁମନେ ଘରରୁ ବାଜା ମୁଖୁର
ବାରଣ କରୁଣ୍ଟାହା ପୁଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର ନିଷ୍ଠା କରୁଣାଗର
ଏ ଏବଂ ଦୟାର ଦୃଦ୍ଧସ୍ତ ଆହ୍ୟ ଭାବେବେ ପରିଷ୍କାର
ଏ । ବାକ୍ୟ ଅଟଳ । ଏହା ଥରେ ମୁଖରୁ ନିଷ୍ଠାତ ହୋଇ-
ଲ ଆଉ କଥାପି ଫେର ଆସେ ନାହିଁ, ଏବଂ ଯେହିଁ
କର ମୁଖୁ କରିବିଏ, ଅନୁଭୂତି ଦୟାତ୍ମକ ତାହା ରହି-
ଏ । ମୁଖରୁ ଏହି ମହିଦାଦ୍ୟିର ଉତ୍ସମରୁପେ ଅନୁଭୂତ
ଏ ବାକଶରୀ ବିକାଶରେ ପ୍ରଦେଶକେ ସାବଧାନ ହେଲେ
ନ ମଜଳମୟ ହେବ ।

ଶ୍ରୀ ବାହୁନିଧୁ ମିଶ୍ର

ମୋଳା ଦୋ ପିଯ়ାଜା

ମୋ

ଲୁହା ଦୋ ପିଯାଜା କଣେ ପ୍ରଧାନ ତାମ୍ବୁ
ରସିକ ଥିଲେ । ସେ ଭରତ ସମ୍ରାଟ ଆକବରଙ୍କ ସ୍ଵରେ
ଶ୍ଵାକ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ରହିବତା ଚିତ୍ତ-
ବାଳିନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଦୁଷକ ମଧ୍ୟ ପରାପ୍ରତି କରୁଥିଲା ।

ଅତି ଟୈଶକାଳରେ ମୋହାସାହେବ କୋଶନ-
ସ୍ଵରପର ସମ୍ପତ୍ତି ଖୋଲ ଅତି ମଧ୍ୟ କଣ୍ଠରେ ଆବୁଣି କରୁ-
ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ଏହି ଗୁଣ ବହୁ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
ସହିତ ପରିଚିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ସେ
ଭରତର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦରବାରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
ହୋଇଥିଲେ ।

ମୋହାସାହେବ ଆରବ ପ୍ରଦେଶର ତାଳକେ ନଗରରେ
ନିର୍ମାଣ କରି ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ଦିଗା ଆବୁଥିଲ ମହା-
ଗାନ ସେହି ପ୍ରଦେଶର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧରୀ ଏବଂ ମାତା ସରପୁଲୁ-
ନେମା ବୃକ୍ଷବନୀ ଓ ବିଦୁଷୀ ରମଣୀର ଥନ୍ତର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତାହା-
ଙ୍କ ବରଗ୍ରେ ବେଶି ଦିନ ପୁଣ୍ସମ୍ପଦ ପ୍ରେସ ଓ ବିଦ୍ୟ-
ଶିକ୍ଷାର ପୁନୋଗ ଦଢ଼ ଥିଲା । ତର୍ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାହାଙ୍କ ର
ଶିକ୍ଷା ଅର୍ଥେ ଏବଂ ଏବର୍ଷ ପୁନ୍ରୂପ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।
ତାହାଙ୍କ ବିଦ୍ୟାନୁସାର ଏବଂ ଧୀର୍ଘ ଏତେ ପ୍ରକର ଥିଲା
ଯେ, ଏତେ ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ସେ କୋଶନ ଗ୍ରହଣିକ
ସର୍ବତ୍ର ମୁଖ୍ୟ ବରକାରୁ କ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ର
ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ ଆବଦୁର ରହମାନ ବାଳକର ଏହି ଅଭୂତ ଶତ୍ରୁର
ପରିଚୟ ପାଇ ଆଶ୍ରୟାନ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏକାଟେ ମୋହାସାହେବ ଯେପରି ପାଠରେ ବିଦ୍ୟା-
କର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଶେଷ ଥିଲେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟାଟେ ଦୁଃଖମିରେ
ମଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ରସମକଳ କେହିନ ଥିଲେ । ଦିନେ ମୋହା-
ସାହେବ ତାହାଙ୍କ ଏକ ସହାଧ୍ୟିର ପାଠ୍ୟପ୍ରକର
କେତେକ ଥାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କର ଅଜ୍ଞାନରେ ଶିକ୍ଷକର ଦରକ
ମଧ୍ୟରେ ଲୁହୁର ରଖିଥିଲେ । ସହପାଠୀ ପଢିବା ସମୟରେ

ତାହା ନ ପାଇ, ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ । ଶିକ୍ଷକ ମହାଶୟ-
ଆଦେଶ ଦେଲେ ଯେ, ଏହା ଯାହା ନିକଟରେ ମିଳିବ
ତାହାର ମୁହଁରେ କାଳ ବୋଲି ଦାୟିବ । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ
ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ଯେତେବେଳେ ଏହା କୌଣସି ଶୁଣ
ନିକଟରେ ନ ମିଳିଲା, ସେତେବେଳେ ମୋହା ଠିଆହୋଇ
ଶିକ୍ଷକମହାଶୟକୁ କହିଲେ, “ଏହା ସମ୍ପର୍କ ନିକଟରେ
ଅନୁଭବାନ କବା ହୋଇଅଛି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ହାନ ବାକ
ରଖିବା ଉଚିତ ନୁହେ । ଆପଣଙ୍କ ଦସିଙ୍କ ବାକ ରହି-
ଯାଇଅଛି । ଅନୁଭବାନ ସେହି ଯାନଟ ଶୋଭାକୁ
ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତୁ ।” ଶୁଣିବ କଥା ଶୁଣିବାମାନଙ୍କେ ଆବୁଦୂର
ରହମାନ ଦସି ଶୋଭାକ ଗୋଲ ଯେତେବେଳେ ପୁଷ୍ଟକର ଛୁନ୍ଦାଶ
ପାଇଲେ, ସେହି ସମୟରେ ବାଳକ ଉଜକଣ୍ଠରେ କହିଲ,
“ଆପଣଙ୍କ ଫୁଲୁମ ବାହେଲ ହେଉ । କାଳ ମହିନ୍ଦ ଅଛି,
ବର୍ଷମାନ ଏହାକୁ ବାଲିବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତୁ ।” ପାଖ-
ବପ୍ତାରେ ମୋହାସାହେବଙ୍କ ଏହିପରି ଦୁଃଖମିର ଓ
ରହିବକାର ଭୁବ ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ମିଳେ ।

୯ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମୋହାସାହେବଙ୍କ ମାତା ଉଦ୍‌ଧ୍ୟାନ
ଦ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ଏହାର ଅବ୍ୟବହୃତ ପରେ ପାରବାରିକ
କାଳଶ ବିଶେଷରେ ତାହାଙ୍କ ଦିଦା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ।
ପିତ୍ରମାତ୍ର-ବିଶେଷବକଳର ଆକର୍ଷିତ ଦୁର୍ବିଟଣାରେ ମୋହା
ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରମାଣ ହୋଇ ପରିଥିଲେ ଏବଂ ଦିଦାକର
ସନ୍ଧାରୀର୍ଥ ଦେଶ ପ୍ରମାଣରେ ବହିର୍ଗତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି
ତ୍ରମଣ ତାହାଙ୍କ ଧନସମ୍ପଦ ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରି
ତାହାଙ୍କ ଦୟାର ରକାଣୀ କର ଦେଇଥିଲା । ନିଃସମଳ ମୋହା-
ସାହେବ ରକାଣ ବେଶରେ ଦୁଇ ଦୁଇ ଲାଗନ ନଗରରେ
ଆସି ପଦସ୍ଥିତ ହେଲେ । ପୌରୀଗ୍ୟମେ ଏହି ଶାନରେ ମର୍ଦାଶୀ
ମନକଳର ଅଧ୍ୟ ଆକବରାଲଙ୍କର ସହିତ ତାହାଙ୍କ ରହିବରେ
ଆକାପ ହୋଇଥିଲା । ଆକବରାଲ ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
ଦେନ ଭରତରେ ଆଶି ଦୁମାମୁକଙ୍କର ସେବକ୍ୟାଷ୍ଟ ସ୍ଥାପନ
କରୁ ବନ୍ଧ ଆଶା ଖେଳିର ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ।
ସେବକ୍ୟାଷ୍ଟ ସହିତରେ ଆସି ସେ ଦିବୀରେ ଉପମାତି
ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ତାହାଙ୍କ ବନ୍ଦସ ଏବଂ ବର୍ଷମାନ
ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ନିମନ୍ତେ ଆପଣ ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ପାଶ ହିଟାଇ ସୁନେଇସୁ ବାନ୍ଧି-
ବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତୁ ।” ମୋହାଙ୍କ କଥାରେ ସମ୍ମାନ ଉଚ୍ଚସଙ୍କୁ
ପାଶ ହିଟାଇ ସୁନେଇସୁ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ପାରବଳ
ଦର୍ଶଣ ଅଭ୍ୟବରେ ପୂର୍ବପର ପାଶ ବାନ୍ଧିପାରିଲେନାହିଁ ।
ସୁତିଷ୍ଠ ପାରବଳଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଉପହାସ କରିବାକୁ ଲଭିଲେ ।

ସମ୍ମାନ ଆକବର ଶୁଣିବାସୁ ପରୁଷ ଥିଲେ । ମୋହାଙ୍କ
ଦ୍ୱିତୀକରା ଓ ବରୁବରା ବାହାଙ୍କର ପ୍ରାତି ଆକର୍ଷଣ କରି-
ବାକୁ କ୍ଷମ ହୋଇଥିଲା । ମୋହାଙ୍କ ମଧ୍ୟ କଥାହିତ କବିତା
ରଚନା କରି ପାରୁଥିଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ସମ୍ମାନଙ୍କର
ପ୍ରାତିଧର୍ଥେ ବ୍ୟାଙ୍ଗକବିଦା ରଚନା କରି ଶୁଣିବିଲେ ।
ସମୟ ହେଲାକିମାତ୍ର ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନ ତାହା-
ଙ୍କର ପରମର୍ପି ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଆହୁମଦ ନଗରଠାରୁ ଫେରିବା ବାଟେ ମୋହାଙ୍କର

ଭୟକର କ୍ଷମ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ବାହାଙ୍କର
ବସୁସ ୨୦ ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲା । ସମ୍ମାନ ଏହି ସବାଦ ପାଇ-
କ ଥିଲେ । ପରେ ସୁନେଇ ନାମକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଆସି ସବାଦ
ପାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାଧି ହେଲେ । ସେନେବେଳେ ମୋହାଙ୍କ-
କର ଅନ୍ତମ ସମୟ । ତିକଣାର ସମୟ ରହିଲ ନାହିଁ ।
ମୋହାଙ୍କରେ ୧୭୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବରେ ପରିଲେକ ଗମନ
କଲେ ।

ଏହିରୁପେ ପଥ ମଧ୍ୟରେ ମୋହାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ହେବାରୁ ସମ୍ମାନ
ଅତିଶୟ ଶୋକାନ୍ତ ହେଲେ । ସେ ସେନେମାନଙ୍କୁ ଶୋକ-
ପରିହାତ ଧାରଣ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ଏବଂ ମହା-
ବରସତ ବାହାଙ୍କର ସମାଧ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଉଡ଼ସ୍ତିତ ହୋଇ,
ସୁଧାଂ ଅନ୍ତମ ପ୍ରୋତ୍ସହ ପାଠ କରି ପ୍ରିୟ ବିଦୃଷକଙ୍କର ସମାଧ
କାର୍ଯ୍ୟ ନିବାହ କଲେ ।

ଶ୍ରୀବିମଳା ଚରଣ ପାତ୍ର ଚୌଧୁରୀ

ବାଗଦେବୀ ପ୍ରାର୍ଥନା

୧

ପୁରେ ମା କରୁଣାମୟି ବମନବାସିନୀ,
ସାଦରେ ତ ମନ୍ତ୍ରିଥିଲୁ ଉଚ୍ଛଳ ମେତିନା ।
ସଦା ରଖି ଶୁଭଦୃଷ୍ଟି,
ନିତ ନବ ନବ ସୃଷ୍ଟି ରଖି ଦୋଷାଗନି,
ମୃଜି ନବ ନବ କାର୍ଯ୍ୟ ନଗନ ରଖିଣା ।

୨

ବୟସ କଣେ ଦେଖି ଦିଦି ଦିଦି କରି ଖୋଲା,
ବପାଇଗ ଥିଲୁ ଏଥୁ ମହାକବି-ମେଳା;
ବାହୁଥିଲ ସୁରେ ସୁରେ,
ଦ୍ଵାମ୍ବରେ ଉଚୁଳ ଦେଶ ! କି ଥିଲ କି ହେଲେ,
ଏ ରୁ ମୁଁ ଅଜି ମାଗେ ଏ କି ଅବହେଳା ।

୩

ଏହି ସେ ଗଞ୍ଜାମଭୂମି ନିଃର୍ଗ୍ରୁଦର
ତୋର ପୃଷ୍ଠାପିଯୁଲକା ସ୍କଲୀ ମନୋହର,
ଯା-ସନ୍ନାନ - ନବୀନ୍ୟ-
ଅଦ୍ୟପି ବାଜିଲ ଘରେ ଘରେ ରହୁଳର,
ମୋହନ ଝକାରେ ମେତ୍ର ସକଳ ଅନ୍ତର ।

୪

ତୋରର ପ୍ରସାଦେ ସିନା ଭଞ୍ଜ ପାରବର
ପାଇଲେ ଅମର ଗାତ ଗୁରୁ ବିଦିହର,
ଭୁବି ସିକା କଣେ ଦେଖି,
‘ରଥ’ଙ୍କ ଚିତ୍ର-ସରସି-
ସଲଲେ ଫଟାଉଥିଲୁ ବିନୋଦ ସୁନ୍ଦର
ଅଶା ମଞ୍ଜୁଳ କାବ୍ୟକୁଞ୍ଜ ମନୋହର ।

୫

ଏହି ତ ସେହି ଗଞ୍ଜାମ କି ଧୂଳି କି ହେଲା,

କାହିଁ ଉଚ୍ଚେଇ ଗଲା ତା ମହାକବି-ମେଳା ?

ମନ୍ଦରେ ଅଦ୍ଵୟତେ, ଆବର ମା ଗୋ ନିଶ୍ଚଦେ

ସାଙ୍ଗ ହୋଇଗଲା ତାର ସବଲାଳା ଖେଳା,

ଅଦିନୁଁ ଉଛଳଅଙ୍ଗ ବିଜ୍ଞିନ ସେ ହେଲା ।

୬

ଆଉ ବାରେ ଶୁଦ୍ଧବୃଷ୍ଟି ଦିଅ ମା ତାଠେରେ,

ଆଉ ବାରେ କୃପାଦୃଷ୍ଟି କର ସୁଦୟାରେ;

କରଣ-ସଦ୍ବୀରଶେ ଅଙ୍ଗକ ଦୂର ହରଷେ

ଆବୁର୍ତ୍ତ ହୋଇ ତାର କଣେ ଆଉ ବାରେ

ସାଧୁପଦେଶ କହି ଦେମା ବନଦ୍ଵାରେ ।

୭

ମାଦୃତ୍ତମି ମାଦୃତ୍ତମା ସେବନର ପନ୍ଥା

ମୁକ୍ତ କର ଦେ ମା ତାର, ଯାଉ ମନୋବ୍ୟଥା,

ଭର୍ତ୍ତଙ୍କ ଜନମା ଆଜି, କବିକୁଞ୍ଜେ ଯାଉ ସାଜି

ଦୁଃଖ କାହିଁ କଞ୍ଚବଳ ଫୁଟୁ ଯଥା ଯଥା,

ବହୁ ଗୀତ-ବନ୍ୟା ପୁକେ ବଢ଼ଥିଲା ଯଥା ।

୮

ଏତିକି ମାହ ମାଗୁଣି ଦୋ ପଦେ, ଜନନି,

କାନ୍ଦଇ ଗଞ୍ଜାମ, କାନ୍ଦେ ଉଛଳ ଧରଣୀ ।

କଣ୍ଠଟଟେ ବସି ପଦେ କହି ଦେମା ଗୋ ବରଦେ

ବୁଲ ଦେମା ଶୁଭପଥେ ସକଳ୍ୟ ଲେଖନୀ,

ଉଛଳ-ମାତା ଲବ୍ଦ ତା ଦୁଃଖ ମଥମଣି ।

ଉଦ୍‌ଭାନୁର ପ୍ରଣୟଲିପି

"The lunatic, the lover and the poet
Are of imagination all compact"
Shakespeare.

ଅଖିଲ ଭୁବନର ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣରେ ପରିଶାମ ଓ ବସ୍ତା, ହାୟେ ! ସେ ଅନ୍ତରପାର ଆକୁଳିଦା ଦେଇବେ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣରେ ଆନ୍ଦୋଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରେମ । ଅଗାଧ !!

ପ୍ରେମ କଣନମଣିର ରଚଣଦେଶରେ ସୁରବାଳକୁତ୍ଥ ମନୋହାରଣାର ମଧ୍ୟ-ସାହରେ ଜଗତ୍ତ ପୁଣ୍ଡିତାମୟ, ତାନ ଦିକ୍ୟବନାର ଅମଳ ଅର୍ପଣ । ପ୍ରେମ ଆକୁଳ ଯେ ଅତ୍ର- ଅଭବରେ ଜଗତ୍ତ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ, ଦୁଃଖ, ମନଶୁନ୍ୟ । ପ୍ର ର

* ଭୁବନ-ବିଶ୍ଵାସ ଫରସି ଓସନ୍ୟାହିକ-କବି ରକ୍ତର ହୃଦୟଗାନ ଲେଖାର ଅନୁବାଦ ।

ଅରବିମ ସେ, ତମେ ହୃଦୟରେ ହୃଦୟପୂର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଶ୍ଵାନ ଅଧିକାର କର ଦିଲେ ! ପ୍ରଗତ ହୃଦ, ବିଷ୍ଣୁପିତା ସ୍ଥିରକୁ ହୃଦୟ ନିମନ୍ତେ ଓ ହୃଦୟକୁ ପ୍ରେମ ନିମନ୍ତେ ସର୍ଜନା କର ନଥିଲେ ଏ ଅଧିକାର ତାଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠା ଅପ୍ରଭଗତୀ ଦ୍ୱୋର ଛଠନ୍ତା ।

ଚିତ୍ରଶଳପନ-ଶୋଭନ ଅବୁଶଅବଗୁଣନ ଅନ୍ତରକୁ ଏକମାତ୍ର ସୁଧାର୍ତ୍ତ ଭରଣୀ ହୃଦୟକୁ ସ୍ଵପ୍ନର ପ୍ରେମକମଳରକୁ ପେଣିଦେବା ପକ୍ଷେ ଯଥେଷ୍ଟ ।

ପ୍ରମ୍ତାପାତର ଅନ୍ତରକୁ ବିଦ୍ୟମୟ ବିଭ୍ରାତା ଦ୍ୱାରା ସେ ପ୍ରଛାଦିତ । ଯାହା ଅନ୍ତର, ସେ ସକଳ ଚିମୋମୟ; ଯାହା ବା ସତ୍ତବ, ସେ ସକଳ ଅବିମଳ । ପ୍ରୀତି କରିବାର୍ଥୀ ପ୍ରୀତିଦାତାର ବିମଳିକରଣ ।

ହୃଦୟର ଭବନାବିଶେଷ ହୁଏ ଉପାସନା । ଜୀବନରେ ଏହା କେତେକ ମୁହଁର୍ଦ୍ଦିଶ ଅଛି, ଯେତେବେଳେ ଶରୀର ଯେ କୌଣସି ଭଙ୍ଗାଇର ଆଉ ପାଞ୍ଚକ ହୃଦୟ ହୃଦୟପୂର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ‘ସାହୁଙ୍କ’ ଥାଏ ।

ଅନନ୍ତପୂର୍ବ-ଭାବଦାମୟ ଅଥବ କଳ୍ପନାର ଶତ ସହ୍ୟ କୌଣସିରେ ଦିର୍ଘ ଦିରହଣୀ ଦିରହୁନ୍ତବର ଅପନୋଦନ କରନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ପରାପର ଦୃଷ୍ଟି-ଦିନମର୍ମାଣ ବୁଝିବ ଓ ଯତ୍ନପ୍ରେସରର ଅସର୍ଥ, ତେବେଳେ ଦୂରେଁ ଭାବ-ଆଦାନପ୍ରଦାନର ଶଖାଗତ ନିର୍ମିତ ଉପାସନା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର କରନ୍ତି । ଏକ ଅପର ନିକଟକୁ ଦିହଙ୍କର କଳକୁଳିତ, ଶିଶୁର ଦରହସିତ, କୁମ୍ପ-ସୁରର ଦିନମଣିର ଧାତ୍ର, ସମାର ବାରଶାପ, ତାରକାର ମୁଦୁକାନ୍ତି—କଥାକେ ବିଶ୍ଵାଦକୁ ଶୁଣ କର ପଠାଏ । ନ କରିବ ବା କାହିଁକି ? ବିଧାତାର ସକଳ ସର୍ଜନା ତ ପ୍ରେମର ପାଇବ୍ୟା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଆଉ ସାର ବିଶକୁ ନିଜର ସନ୍ଦେଶ-ବାସ୍ତ୍ଵ କରଇ ଖାଇବାକୁ ପ୍ରେମ ଯେ ଏକା ବଳିଦ୍ୱାନ ।

ବେଳେ ! ହୃଦ-ନିଧି, ପାଖକୁ ଅଜ ଭୁମେହ ମୋର ଟାଟା ।

ରହଣ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରିଷ ଅପେକ୍ଷା ହୃଦୟର ସମାଧିକପରମମାଣରେ ଅଧିକ । ନିଜ ମହିମାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇ ଅନ୍ତରକାଳରର୍କୁ

ପୁଣ୍ୟ କରିବାକୁ କ୍ଷମ ଏକା ପ୍ରେମ, କାରଣ ଅହମ କେବଳ ଅପେକ୍ଷା ରଖେ ଅଛିଦ୍ଵର ।

ପ୍ରେମ ଆହାସବିତ ମଧ୍ୟ ଭାବାନରେ ସମାନ, ପ୍ରକାଶରେ ଏକ । ପ୍ରେମ ଅସ୍ତ୍ରାସର ଦିଦିନାଗତ ଏକ ହୁଣ୍ଡିଙ୍କ, ଅହାପରି ଅଦୃଷ୍ୟ, ଅବିଭବନ ଓ ଅଭିରୁ; ନରହୃଦ-ପ୍ରାସାଦ ଏ ବହି-କଣା ଅନ୍ତରକୁ ଓ ଅନ୍ତରୁ—କେତେ ବାହାର ସୀମାବଦ କିମ୍ବା ନିର୍ମୟିତ କରିପାରେନାହାନ୍ତି । ଆମ୍ବୁମାନେ ଅଣ୍ଟି’ର ମରା-ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ପ୍ରକୃତିକଣ ବେହକରୁ ଏବଂ ଏହା ଗନ୍ଧ-ପର ମଧ୍ୟକୁ ନିଜର ରଶ୍ମିରେଣ୍ଟ ବିଦ୍ୟାର କରିବାର ଦେଖୁଁ ।

ଦେଲେ ଭଗବାନ ପ୍ରଣ୍ଟୀ ପ୍ରଣ୍ଡିମଙ୍କୁ ଅନନ୍ତ ଆୟୁ ଦେଇଥାରୁ, କିନ୍ତୁ ସେ ଦୁର୍ଦିକ୍ଷ ପ୍ରେମକନରେ ତିକାର୍ତ୍ତ-ମାତ୍ର ଯୋଗକରିବାର ସ ମର୍ଯ୍ୟ ଦାଙ୍କର ନାହିଁ । ପ୍ରାତିର ଏକ ଜୀବନ ଅନ୍ତେ ପ୍ରୀତିର ଏକ ‘କାଳ ନିରବଧ୍ୟ’ ପ୍ରେମ-ଜୀବନର ବିଦୃତି ସର୍ବ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଭୁବନରେ ପ୍ରେମ ପ୍ରଣ୍ଟୀ-ଦୁଇଦୂର ଦବନର ଅନ୍ତ ପେର୍ବ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରେ, ସେ ଆନନ୍ଦର ଅଗାଧତା କଣ୍ଠେକମାତ୍ର ପରିମାଣରେ ଦୁର୍ବି-କରିବା ଅସମ୍ଭବ, ଭଗବାନଙ୍କ ସକଳର ସୁଖ ଅସମ୍ଭବ । ଦୁଇଲେକର ପୁଣ୍ୟତା ଭଗବାନ୍- ମାନବର ପୁଣ୍ୟତା ଯେ ପ୍ରେମ ।

ଯେତେବେଳେ ପ୍ରେମ ଗଳିତ ମିଶିତ କର ‘ଦୂର’ ପ୍ରାଣକୁ ସୁର୍ଯ୍ୟମାନ୍ୟ ଗାବନ ‘ଏକ’ରେ ପରିଣତ କରିଦିଏ, ତେବେବେଳେ କେବଳ, ଦୁର୍ବିକ୍ଷ ଜୀବନର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦିତହୋଇ ପ୍ରତିବତ୍ତ ହୃଦୀ; ତେବେବେଳେ ଦୂରେଁ ଏକ ଭାଗୀର ମୁଗଳପୀମା (ଆଦି ଓ ଅନ୍ତ) ଏବଂ ଏକ ବୈଦିନ୍ୟ ବିଶରଣ ଦ୍ୱାରକ ପକ୍ଷ । ପ୍ରେମ ! ଉଠ ଉଛେ, ଉଠି ଉଠି ଯାଏ ।

ରେଣ୍ଡିନ ଶୋଭଣା କେହି ରୂପଗଲବେଳେ ରୂପ ଉପରେ ଲବଣ୍ୟ ରହି ବିଷ୍ଣୁଦେବ ବାହାରିଯାଏ, ରୂପେ ସେହିଦିନ ନିଜକୁ ହରାଥ—ପ୍ରେମହାତେ ଧରିଦିଅ । ଦେବେ ଭଗବାର ପାହାଥୁଣ୍ଟ ! ସେହି କୁହୁକମାର ଅନୁଭବାରେ ହୃଦୟକୁ ଏହା ଦିନ୍ୟ କର ଖାଇ ଦିଅ, ଯେତେ ସେ ମଧ୍ୟ ରୂପେ ଅନୁଭବା ନିଜର ବହୁମାରିବିବାର୍ଥୀ ।

ପ୍ରେମ ଯାହାର 'ମଙ୍ଗଳାଚରଣ' କରିଥିଲୁ, ଯାହାର 'ଭରତବାକ୍' କରିବ । ସେହି ଏକା ପରମ ପ୍ରେମିକ ।

ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେମ କେତେବେଳେ ପ୍ରିୟାର ଏକ ରୁକ୍ଷ ସ୍ମୃତିକ
ଦୂରାବ୍ଦ ଦୂରାଶାରେ ମୁହଁମାଶ, କେତେବେଳେ ଅବା ତା'ର
ଅବର ଏକ ଦୁର୍ଲଭତର ସ୍ମୃତିକ ପାଇ ବିସ୍ମଳ ଉତ୍ସାହରେ ଆସ-
ଦିଲୁ । ବାପ୍ତିକରେ ଏହାର ଆରଧକାର ଅନ୍ତରେ ଏକା
ଅଭିଜାପନ ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକା ଅନ୍ତର୍ମୁନ
ସମୟ । 'ଶ୍ରୁଦ୍ଧାଦେଵ ଶ୍ରୁଦ୍ଧ' ଓ 'ମହତୋପି ମହାନ୍' ଉପା-
ଦାନରେ ଏହାର ସ୍ମୃତି ।

ଯଦି ଯାତାଶ ହୋଇଆଥା, ଦେବେ ଦୁଅ ଅୟାତ; ଯଦି
ଉଦ୍‌ଦେଶ, ଦେବେ ଦୁଅ ପର୍ବତିମୁଖ 'ଲକ୍ଷାତ୍ମ'; ଆଉ ଯଦି
ମାନବ, ଦେବେ ଦୁଅ ପ୍ରେମ ।

ପ୍ରେମଠାରୁ ପରିର ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ଆମ୍ବମାନଙ୍କର
ସୁଖ ଅଛି, ଆମ୍ବମାନେ ସୁର୍ଖ ଲେବୁଛି । ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ସୁର୍ଖ
ଅଛି, ଆମ୍ବମାନେ ଲେବୁଛି ବୈକୁଣ୍ଠ ।

ପ୍ରେମ-ମହା-ବ୍ରତର ବ୍ରତ-ବ୍ରତକ ! ପ୍ରାତରେ ଯାହା
ପ୍ରଛନ୍ଦ, ଥରେ ଜୀବନ ଲୋଚନ ପିନ୍ଧାର ଦେଖିନାଥ । ଅମର-
ସୁରରେ ଯାହା ଥିବ, ପ୍ରେମରେ ମଧ୍ୟ ଯାହା ଥିବ—ସମାଧ ।
କିନ୍ତୁ ତଣ୍ଡିରେ ଅମରଲୋକ ଅଧେଶା ଅଧିକ ଅଛି ଆସରେ
ଅଧାଧ ଉତ୍ସାହ ।

"ସେ— ଏବେ—"

"ଦିଏ ?"

"ପ୍ରମିଳା ଏବେ ସମୁଦ୍ରଶକୁ ଆସେ ତ ?

"କା, ବାବୁ"

"ମନ୍ଦରକୁ ତ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଆସୁଥିବ, ନା ନାହିଁ ?

"ଏବେ ଆଉ ଆସେନାହିଁ ।"

"ଏହି ଯେଉଁ ଘର, ତଣ୍ଡିରେ ତ ସଥି ନିଶ୍ଚୟ, ନା ନାହିଁ ?

"ନା, ସେମାନେ ଯେ ବହୁଦିନ ଥେଠାରୁ ବାହାରି-
ଗଲେଣି ।"

"ଆଜା, କ—ହ—ମାରିବ, କେବଳାକୁ ସେମାନେ ଛଠ-
ଗଲେ ?"

"କା, ସେ କଥା ତ କାହିଁବ ବାହାକୁ କହିବାହାନ୍ତି !"

ଦାୟି ଦାୟରେ ! ନିକର ଯେ ଆସା, ଯାହାର ଠିକଣା
ନିକାଶିଲେ ଦୃଦ୍ଧମୁକ୍ତ ଅମାରକାର ସହ କଣକେ ଯେ
ଦକ୍ଷିଣା ଦୋଷିଆସେ !

ପ୍ରେମର ଏକା ଅଛି ଅନନ୍ତମୁକ୍ତ ପଣ୍ଡାପାତ ଶିଶୁତା,
ଦୃଦ୍ଧମୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ ବଗମାନଙ୍କ ଅଛି କେବଳ ଶବ୍ଦତା ।
ଯେଉଁ ବଗମାନେ ମାନବକୁ ଜନ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଶବ୍ଦ-
ଲକ୍ଷ ଧାରାର; ଆଉ ସେ ବଗ ଯାଦରେ ତଳିଲକ ପ୍ରଶନ୍ତ,
ଯେ ମାନବକୁ କରେ ଶିଶୁ !

ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ରମ କଥା ଅଛି, ଜାଣିଛି ! ମୁଁ ଏବେ ନିୟମ
ରକମର ଅନ୍ତକାର ରହିବାର କଣେ ଅଛି, ସେ ଏବେ ବାହାର
ଯାଇଅଛି; ସଙ୍ଗରେ ମୋର ଗଗମଣ୍ଡଳ ଘେନିଯାଇ-
ଅଛି ।

ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରୀତି କର ଯଥଶା ଶେରୁଅଛ, ମୋର
ଉପଦେଶ, ଆହୁର ଆହୁର ପ୍ରୀତିକର । ରମ୍ୟ ନାହିଁ; ପ୍ରେମ-
ନିମନ୍ତେ ମରଣ ତ ପ୍ରେମର ସହମୁଖରା !

ବିହଜର ସଙ୍ଗାତ ? ତା'ର ପରଳ ତାନ ତ କୁଳୟ-
ବାସିମା ବରବଧ୍ୟ ମଧ୍ୟର ପ୍ରେରଣା-ରେ !!

ପ୍ରେମ ଅଳକାଞ୍ଚିର ନିତ୍ୟବହମାନ ମଧ୍ୟମଳୟର ଉତ୍ତାପ ।

ଜୀବନସର୍ଜନାର ମୁକ୍ତରେ ବିଧାତାଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟର ଯାହା
ମର୍ମ, ଗର୍ବ-ତେଜା ଓ ବିଜ୍ଞ ଲୋକେ ଜୀବନକୁ ଦେହ
ମର୍ମରେ ପ୍ରଦରଣ କରିଥାନ୍ତି—ଜୀବନ ସୁରାର୍ଥ ଏକ ଦେଶା
ଓ କୌଣସି ଅଞ୍ଜଳୀ ନିମ୍ନ ନିମନ୍ତେ ଦୂରଧାରଣୀ ଏକ
ସବା । ତାଙ୍ଗି-ଦାହ ପରେ ସେ ନିୟମର ଆରମ୍ଭ, ବ୍ୟୁତଃ
ଚିତାନ୍ତିରେ ଦସନୀରେ ହିଁ ମାନବର ଚକ୍ର ଉତ୍ସାହରିତ
ହୁଏ । ସେ "ସାତ୍ତ"ର ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ
କରେ । ଗର୍ବର ଚିତ୍ତ ଶେରୁ ସେ "ସାତ୍ତ" ଜୀବନାକ
କେବଳ ଅନନ୍ତ, ଓ ଅନନ୍ତ, ମରଣ
ପରେ କିନ୍ତୁ 'ସାତ୍ତ' ନିକରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ କରେ ।
ଏଣେ ଜନ ଓ ମରଣ ମଧ୍ୟରେ ତେଉଁ ବିଭବାନ,
ଯାହା ପ୍ରାତିକର କଣ୍ଠ-ଭୂଷଣ ଦିନିବାର ଦମୟ,
ଆଶା ଓ ଆରଧକାର ଅବକାଶ । ଯେ କେବଳ ମାନ୍ସ-ମେଦର
ଶାର, ସୁଠାମ ମୁଖି ବା ଦୃଦ୍ଧମୁକ୍ତ ବଦ୍ଧବରଣର ପ୍ରାତିରେ
ସର୍ବିମାଲାଥିବ, ସେ ଆହା କରୁଣାର ପାଦ । ମରଣ ଆସିବ,

ତା'ଠାରୁ ସେ ମକଳ ଘନଯିବ । ମରଣ ପରେ ମିଳନ ବାଞ୍ଚାଥିଲେ, ହୃଦୟ ହୃଦୟକୁ ପ୍ରଶୟ କରୁ ।

ସାର୍ଜ ଗାର୍ଜ ପଥରେ ମୂଁ ଗୋଟିଏ ଚିହ୍ନମଳ ପ୍ରେମୋଦ-
ଭାର ସୁବାଲୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା । ସେ ଶଣ୍ଟିଏ ଜାହିଁ ଛିନ୍ଦିରେ
ଚର୍ଷା ବାରଣ କରୁଥିଲା ଓ ଶତଧୀ ଛିନ୍ଦ ଶଣ୍ଟେ ଉତ୍ସମୟରେ
ଶଶବର ନମ୍ବର ଘୋଟାରଥିଲା । ତାହାର ଛିନ୍ଦ ଉପାନ-
ଦରେ ଜଳ ଓ ହୃଦୟ-ପଥରେ ଲକ୍ଷ ତାରକା ପୁଣି ଆସ-
ବାର ଦଶସଙ୍କ ।

ପ୍ରଶୟର ବରଣମାଳା ପିନ୍ଧିବା, ସୁଶି, ଆସା କେତେ ମହିର !
ବରଣମାଳା ପିନ୍ଧିବା, ସୁଶି, ଆସା କେତେ ମହିର !
ପ୍ରଶୟ-ବାର ହୃଦୟକୁ ଓଜାର ବନ୍ଦ ରୁଷା ପ୍ରଦାନ କରେ,
ଏହି ପ୍ରଶୟରେ ହୃଦୟ-ଉପାଦାନର ପ୍ରତିକଣ ପାବନ

ହୋଇଗଠେ । ପ୍ରଶୟୀ ହୃଦୟ କେବଳ ମହାନ୍ ଓ
ଉତ୍ତିଷ୍ଠ ଉପଦ୍ୱରେ ଆଶୟ ଲୋଡ଼େ । ହିମାମୟୀ
ଉପରେ ପାଦପୁଣୀର ଜନ୍ମପର ପ୍ରଶୟ-ପ୍ରବାଦ-ପୂଜ
ହୃଦୟରୁଦ୍‌ଧିରେ ଅନର୍ଥ ଘବନାର ଜନ୍ମ ଅସ୍ମୟକ
ହୋଇଗଠେ । ସ୍ଵାନ ବାଗ ଓ ସ୍ଵାନ ଦିକାରାର ଅନୁଷ୍ଠାନ୍,
ପ୍ରଶୟର ରୂପ ଉଦାଇ ଆସା ଏ ଜଗଦର ଘନଘଟା-
ଅନକାର, ପାପ-ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା, ଉର୍ଧ୍ବ-ଅହମିକା ଓ ଶୋକାତାର
ଉଦ୍‌ଧାର ଉଠି ନରେମଣ୍ଡଳର ମଳିମା-ନିକେତରେ ବିଜ୍ଞାମ
ଲଭକରେ ଏବଂ ଶିଖୁଣିଶର ଭୁକମ୍ ବୋଧ କଲାଯର
କେବଳ ସମ୍ମଦ୍ଦିକ ନିୟମିତ ଆତ୍ମ ର୍ଭୀ ମ ପ୍ରଯାନ୍
ଅନୁଭବ କରେ ।

କଣେ କେହି ପ୍ରଶୟ କରିବାକୁ ନଥିଲେ ଜଗତ-ବ୍ୟାଚନ
ମର୍ବାତମାଳୀ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାପିତ ହୋଇଯାନ୍ତେ ।

ଶ୍ରୀ ବିଜୁନଗରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ

ସାତଭିରାଆ ପର୍ବତ

ସର୍-ମୁର-ସେବ୍ୟ ଲନ୍ଦବ-ବିହାର-ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ଲଟୀ
ବିଲସନ୍ତି ଯହିଁ ଭରତ ହୃଦ ସପହୁଁ କଳି ॥
ଶୋଭା-ଦେବ ଯେଣୁ ଦିଦିରେ ତାଳ ହାତମା ପ୍ରତି,
ଯା ଦେଖି ସୁକବ-ମୁକଣ ବାଜି ଛାତର ନିତ ।
ଦେଖୁ ସିନା କଞ୍ଚ-ଆଜମା ଦେଖି କଞ୍ଚ-ସଦନ
ନିବସେ ତୋ କଷେ, ଦେଖୁ ରୁ ଶୈଳ-ମୌଳ-ମନ୍ତ୍ରନ ।
ଅଦ ସୃଷ୍ଟି କାହିଁ କଳପି କଳପି ବିଶକର୍ମୀ

କେତେ ରହେ ଆହା ମଣ୍ଡିଲ ବିଭାବକୁ ସୁନ୍ଦମା !
ବର ବୟ ଦେଖୁ ହୋଇଛୁ ମନନୟନ-କାବ୍ୟ,
ଦେଖି ଯା' ଗାନ୍ଧାରେ ମଣ୍ଡିଲେ ତବ ମରଳି-ମାଳା ।
ଭୁକ୍ତିଲେ ବିଶିଷ୍ଟ ଅମୃତ ଅତ ମତ-ବିହୁଲେ,
ତୋ' ହୃଦ-ସୁମନେ ବିନ୍ଦୁ ପଢିଗଲ ଏକାଳେ ।
ସୁଦିବ୍ୟ ସୁରର ପ୍ରସର, କୋଳାଏ 'ମନରଦ',
ଅଳି-କୁଳ ଯାହା ପାଇଁକ ହୃଦୟ ଅନ୍ତି ଅନ୍ତ ଅନ ।
ସଞ୍ଚ ଅମୃତ ତା' ଚହୁଁ, କର ଅମୃତମୟ,
ବହୁତ୍ତ ତୋ ହୃଦେ, କାନ୍ତିକ— ଇନ୍ଦ୍ର ପରମ୍ୟ ଦୟ ।

* ପାଠକ ! ଆଦିମାନେ ଗଦ୍ୟ ସାହୁତ୍-
କୁଞ୍ଜର ପିନ୍ଧିକର ଶତିରୁଷଣଙ୍କ ଉତ୍ତଳ-ପ୍ରକୃତ ପୁଷ୍ପକରେ 'ଇନ୍-
ବିନର କେନ୍ଦ୍ରୀ' ନେଇ ଯେଉଁ ନରହିତ୍ୟର ଗଢକାତକୁ ପିନ୍ଧିଅଛନ୍ତି, ତାହାର ଉତ୍ତିର ଦିଗରେ ଏହି ଅଭ୍ୟକଷ ବିଦ୍ୟମାନ ।

ତାପ-ହୃଦୟାବିତ ମାନବେ, ଦିଦ ଅମୁଖ ଶାନ୍ତି,
ମାତ୍ର ଉତ୍ତମାତ୍ମେ ଏକାଳେ ଦେଖି ତା ଦିଦ୍ୟାକାନ୍ତି ।
କୁଞ୍ଚିଲେ ହୃଦୟ ଦେହରୁ, ସବୁ ଉତ୍ସାହାକ,
କାଠ ହୋଇଯିବ ସବୀଜ, ଦକ୍ଷାର ଦେବଦ୍ୱାତାକ ।
ଚାତ୍ର ବିଧାତା, ଦେବତା—ରୂପିକ ପାଇଁ ତାହା,
ଶୀତ ଆବରଣେ ସଙ୍ଗାଦେ, ଦେଖୁ ଶବଳ ନାହା ।
ଠାବେ ଠାବେ ତୋରମାନଙ୍କେ ସୁଖ କଳ ଉତ୍ସିତ,
ଦେଖୁ ଅଛି ମୁଖ, କିବା ଏ ତଥ ଦେଶ-ଦୂରତା ।
ପଡ଼ିଥୁବୁ ତଥ ସୁନ୍ଦରେ ଶୁଭ୍ର ଯଜ୍ଞୋପବାନ,
ସତ୍ତବ ବୋଲଣ ମାନବେ ଦଳ ପକାନ୍ତି ନିତ୍ୟ ।
ଦିନରୁହି ମାତ୍ର ସେ ଦୂରେ ସବୁ ଶାର ସମ୍ମର୍ତ୍ତି,

ନୋହ ଅସିଲୁହୁ, ପାତ୍ରକ ଉକାର ସାଧୁ ମାତ୍ର ।
ଦେଖୁ ସିକି ତଥ ପୁଷ୍ପରେ, ସ୍ଵପ୍ନ କଳ ଦଂସତ
ନିବସି ପୂରବେ ଲଭିଲେ ଅତ ଶାନ୍ତ ପୃତ ।
ତାଙ୍କ ନାମେ ଯେଣୁ ହେ ଶୈଳ, ଉତ୍ତମେ ନାମ ତବ,
ପୁଜ୍ୟ-ପୂଜା କାନ୍ତମନେଲ, ଉତ୍ତମେ ସେ ସରବ ।
ସେବନୁ ସୁଶିରେ ଟେକାଇ, ମହା ପାଦପ ଛତ
ନରସିହ ଗେର ବୋଲଇ, ବଜିଲ ଯତମତ ।
ତଥ ହୋଢ଼ ଦୂରେ ପୁରବେ ଜନମ ଉଗବାନ
ନୃତ୍ୟାବତାରେ ବଧିଲେ, ପର ମୁଗ୍ଧ-ଜୀବନ,
*ହୋଇଛି ସେ ମାତ୍ର ଏ ବଜେୟ ଦେଖୁ ସିକା ଯୋଜନ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରବୃତ୍ତିମ ମିଶ୍ର

ପ୍ରତିବାଦ

ଶ୍ରୀମତୀ ଶିଶୁମୁଖ ମହାମୟ ପାଇଁ ‘ମର୍ମନୀ’ ରେ କହିଛି
ଯେ, “ବିଶ୍ଵରୂପା” ପାଇ କାରଣେ ଯେଉଁ ଅନୁମାରେ ଅଛୁଟ ।
ପାଇ ମନେରେ ସମ୍ମତ ଭାଷତୁ ଯେଉଁ ଶାବନକ ଓଡ଼ିଆ
ଭାଷାରେ ବୃଦ୍ଧତ ହୋଇଥିଲି, ସେ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକାଶପ୍ରମୟ-
ମୂଳକ ଅର୍ଥ ଅବିନିତ ରଖିବାକୁ ହବ । ନିତେହ ଭାଷା-
ଭକ୍ତିରେ ମହା ଦ୍ୱାରା ଘଟିବ ।” ଶେଷରେ ସେ ଟିକିଏ
ବିଦୁତ କରି ଶୈଳେ ଭାବରେ ଲେଖିଥିଲି—“ ତେବେ
ଏଠାରେ ଏହା ମହାକବି-ପ୍ରମୋଦ ବୋଲି ଧରିବେଳେ
ହେବେ ।” ମୁଁ ନିଜେ ଏବେ ସୁଧିକରି ଭାଷା-ଭକ୍ତିରେ
ଦ୍ୱାରା ଆଶିନୀକୁ ଯାଇନାହିଁ । ପ୍ରାଚୀନ ସାହଚର୍ଯ୍ୟରେ ଏହି-
ପର ବ୍ୟବହାର ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଅଛି । ଉଦାହରଣ
ସ୍ଵରୂପ ରତ୍ନକବି ୩ ଦାଶରଥ ଦାସଙ୍କ ବ୍ରଜବିହାରରେ—

“ଜଗବାନୀ ଲେକମାତା ଧାତାବନମା
ବସର ରତ୍ନଶ ଲୋକବନମା ।”

(ଉକଳ ସାହୁଦ୍ୟ ପ୍ରେସରେ ଲମ୍ବ ବର୍ଷ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ-
ଥିବା ବ୍ରଜବିହାରର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡର ଗ୍ରୂପା ଦେଖନ୍ତୁ)

ବିଦୁତ ଶିନାମଣିର ମଧ୍ୟ :—
“ଜଗଦବନ୍ଦିନୀ ଉଦରକୁ ରଷ୍ମ”

(୧୯୯ ସାଲରେ ଗୋପନିୟକର ବଦ୍ରକ ପ୍ରକାଶିତ ସମ୍ପଦ
ରଣନ୍ଧର ଗ୍ରୂପାର ଗ୍ରୂପର ଗ୍ରୂପର ଗ୍ରୂପର ଦେଖନ୍ତୁ)
ଏହିପରି ଆହୁର ଅନ୍ତରେ ଅଧିକ ଉକାହରଣ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇ-
ପାରେ । ଦୁଃଖର କଥା ଯେ, ବିଶ୍ଵପ୍ରମୟ ମହାଶୟକର ଏପରି
ନିଜରେ ଆସିଥିବାହିଁ । ଆସିଥିଲେ ଗୋପକୁ ଏ ସେ
ଆହ ଏଥର ପ୍ରକାଶପ୍ରମୟମୂଳକ ଅର୍ଥ ଅବିନିତ ରଖି-
ବାକୁ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ହୁହେ । ଏତିଥାରେ ଏପରିକ ପ୍ରାଣ କବିମନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
“କୁତ୍ୟ-ପାଦନୀ” ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବହାର ହୋଇପାରେ ।

* ନରପିହ ସୁର । ନରପିହ ସୁରର ପ୍ରଧାନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ ଦ୍ୱାରା ନରପିହ ସୁରରୁ ପ୍ରକାଶିତ ‘ ସାହୁଦ୍ୟ ସୁଧା ’
ମାନକ ଶୈମାସିକ ହାତଲେଖା ପରିକାର ଶ୍ରୀ ରତ୍ନଶ ମାନାରେ ପ୍ରକାଶିତ ।

ଦ୍ଵିତୀୟରେ ସେ ମହାଶୟ “ପ୍ରଳୟ ପାଗଳେ” ପଦର ଅର୍ଥ କରିବାକୁ ଯାଏ ପାଗଳ’ ପାଦକୁ ‘ପ୍ରଳୟ’ର ବିଧେୟ ବିଷେଣ କରି ଧରିଛନ୍ତି । ତା’ଙ୍କ ମନ୍ଦରେ ‘ପ୍ରଳୟ-ପାଗଳେ’ର ଅର୍ଥ “ଉଦ୍‌ଦୟ ପ୍ରଳୟ” । ମନ ଦୂଃଖର ବିଷେୟ ଯେ, ମୁଁ ଲେଖିଲବେଳେ ସେପର ଅର୍ଥ ଆବୋ କଲନ୍ତି କରିନଥିଲା । ମୋର ଅର୍ଥ, କାହିଁକି କେଜାଣି, ସୂର୍ଯ୍ୟପାଦ ଦିଶନାଥ କରକ ଭାଷାରେ ସେହି “ଦୂରଜଣ ଯୌଣକ ସାହୁତ୍ୟକଳ” ଅର୍ଥ ସହିତ ମିଳ ଯାଉଛି । ସେ ତା’ଙ୍କ ‘ବାକକୋଚିତ’ବୋଲି ହାସ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚେଇ ଦେଇ ପାରନ୍ତି, ମାତ୍ର ମୁଁ ସେବଟାକୁ ପ୍ରକର ଅର୍ଥ ବୋଲି ବ୍ୟବ୍ଲଥିଲା । ତା’ ମଧ୍ୟ ବୁଆର ଦୂରେ । ‘ପାଗଳେ’ ଅର୍ଥ “ପାଗଳମିରେ” ବା “ଉଦ୍‌ଦନାରେ”—ଏପର ଆଜିକାଳ ଦୂଆ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପଣ୍ଠାହିଁ । ପାଗଳ ସାହୁତ୍ୟରେ ସେ ଏହାର ବଢ଼ିଲ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଅଛି, ଏହା ସାହୁତ୍ୟପେବକ ମାଧ୍ୟମକେ କାଣିପାରିବେ । ବିଦୟୁ-ଚିତ୍ତମଣି ଦର୍ଶି ଦଢ଼ି ଦୃଷ୍ଟେ ପ୍ରକ ଗମ ପଦରେ “ଉଦ୍ଦେଶ ଚଞ୍ଚଳେ ଜିଣେ କୁରାଜ” ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସେହି ଶୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାଦଶ ପଦରେ ମଧ୍ୟ—

“ନବ ମୁକୁତ ପ୍ରେମ ଲମ୍ପିଟରେ
ପ୍ରୁତି ଫୁଲର ଗୁଲନ୍ତ ଚାଟରେ –”

ଅଛି । ପ୍ରଖ୍ୟାତନାମା ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ସବର ବୈଦେହୀଶ୍ଵରିକାରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପର ବିଷେଣର ବିଷେଣ୍ୟର ବ୍ୟବହାର ଅନନ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା । ଗେ.ଟି.୬ ମୁକ ମାତି ଦେଖାଇ ଦେଲେ ଯଦ୍ୟଅଛି ହବ—

“ବୁଲିଲେ ସୁରେ ସୁରେ ସୁରୁରେ
ମାତିଲେ ନନା ଦ୍ୱାୟ ଭରିବେ”

ଗଲ ଦ୍ୱାଦଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ

(ପ୍ରଥମ ଶୁଦ୍ଧ, ନବମ ଦଦ ଶେଷ ପାଦ ଦେଖ ।)

ଦୃଷ୍ଟିମୁଢ଼ିରେ, ସେ ମହାଶୟକର ପ୍ରଧାନ ଆଦର୍ତ୍ତ ବଜଳା ସ୍ଵରେ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର । ତା’ଙ୍କ ମନ୍ଦରେ ପଦ୍ଧତିକୁ ଶୁଦ୍ଧ-

ମଧ୍ୟର କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ସେଠି ସେ ସନ୍ଦେ-ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟବ-ହାର କରିଥାନ୍ତି । ଏହା ମରଣ । ଦେବ କେବଳ ଯେ ଶ୍ରୀମଧ୍ୟବାପ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ମୁଁ ଏହା ଦୂଆ କର ବଜା-ନାରୁ ଅମବାନ କରିଥାନ୍ତି ତା’ ଦୂରେହ । ସ୍ଵର୍ଗରୁ ଏହିଆ ସାହସ କରିଥାନ୍ତି ଏହାର ପ୍ରକଳନ ଦେଖି, ମୁଁ ଲେଖିବାକୁ ସାହସ କରିଥାନ୍ତି । ‘ପ୍ରଣମିଲା’, ‘ବିଶ୍ୱମିଶି’ ପ୍ରଭୁର କାବ୍ୟ-ମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏପରିକ ଏଶବଟି ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟ “ଉଦ୍ଦଳପାହୁଣ୍ୟ”ରେ ଲେଖକ-ବିଶେଷକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣ ହେଉଥିବାର ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟ ନନ୍ଦେ ମହାଶୟ ତା’ଙ୍କ ଅରଧାନରେ ପ୍ରକ୍ଷେପବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛି । ତାହା ଏହି—

“ସ୍ଵରଗେ ଅମର ସୁରେ ଥାଇ ଦେବତାଙ୍କ ସନେ ।”

ସେ ଯାହାଦ୍ୱାରା, ଏପଳରେ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱମପ୍ରତି ଶରୀରକର ସମାଲୋଚନାଟା କବି ପାଦ୍ମ ହୋଇ ପଢ଼ିଛି । ସେ ମହାଶୟ ଅନେବ ସରହାର କରି କେବଳ ନିଜ ଉଚ୍ଚର ଲୟାତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି ମାତ୍ର । ଶିଷ୍ଟ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ଶୋଭନାୟ ଦୂରେହ । ଶିଷ୍ଟରେ ନିଜର ତଥା ପାଠକର୍ତ୍ତାଙ୍କର ମାନଦିକତାରେ ସକୋବ ଆସେନାହିଁ, ବରଂ ପ୍ରସାର ଦିତି ।

ତା’ ପରେ ସେ ମହାଶୟ ବଡ଼ ଦ୍ଵାରା ଭାବରେ ନିଶ୍ଚାନ୍ତି ‘ବାଣି’ ପରିକା ଶ୍ରୀକ ରତ୍ନରେ ନିଜର ପାଦ୍ମ କୁଟୀ କଟ କିଣିପାରି କରିଛନ୍ତି । ଶୁଦ୍ଧିଭାବ୍ୟ ହୋଇ ପିଲମନକର ସେ ଶିଷ୍ଟ-ଉଦ୍ୟମର ଏହି କୁଦ୍ରାରକତା କରିବା ତା’ଙ୍କ ଧରନରେ ଶୋଭନାୟ ଦୂରେହ । ଆଶାକରେ ଏବଂ ସରନାୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ମଧ୍ୟ କରେଁ, ଶୁଦ୍ଧ ମହାଶୟ ଏହାର କିନ୍ତୁ ପ୍ରତକାର କରିବୋ ।

ଶେଷରେ ଏତକି କହିବଣେ ଯେ, ପଦ୍ୟରଚନାରେ ପୁଣ୍ୟ-ମିଥ୍ୟର ବିଶେଷ କିନ୍ତୁ ପଢ୍ଦୋଜନ କାହିଁ । ବଧା-ନାଥ ମଧ୍ୟ ଏହା ବୁଝିପାର ଅମିତାବର ପରୀକ୍ଷା ଯାଇ-ଥିଲେ । ଉତ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର

→ଶ୍ରୀମିଶ୍ର←

ମା ଓ ପିଲାର ଯତ୍ନ

୨୨୨

୧୯୭୪ ମସୀହା କଟକ ଶଶ୍ରୂପଦର୍ଶନୀରେ ପଠିତ ୪ - ୨ - ୨୪

ପିଲାର ଆମ ଶ୍ରେଷ୍ଠନ, ପିଲାର ଆଜ
୧୫ । ୧୦ ବର୍ଷ ପରେ ଅମ ଦେଶର ହର୍ଷକର୍ଣ୍ଣ
ହେବେ, ସେହି ବିଲକୁ ଆଉ ତାଙ୍କ ମାଳୁ ଯହୁ
ନ କଲେ ଆମେ ଯେ ବଡ଼ ଦୋହରେ ଦୋଖା ହେଉଛି ।
ଆମ ଦେଶରେ ତ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଅନେକ ଆଡ଼େ ଶରୀର
ହୁଏ । ପୁରୁଷଙ୍କ, ନାଟତମୟା, ଯାତ୍ରା, ବିଦାହ, ଭେଜ,
ଆମେ ଦସ୍ତମୋଦ୍ଦର ଏ ସବୁରେ ତ ଆମେ ଶହ ଶହ ଟଙ୍କା
ଖରଚ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହେଉଁ ନା, ଧାର ଉଧାର କରି
କାର୍ଯ୍ୟ ଚଲାଇଁ; କିନ୍ତୁ ପିଲାଟି ନବ ହେବ, ନବନ୍ତର
ଗୋଟିଏ ଦୂଆ ମଣିଷ ଆସିବ, ଘରକୁ ଗୋଟିଏ ଦୂଆ
ଲୋକ ଆସିବ, ବିଦରେ ଗୋଟିଏ ଶାଶ୍ଵତ, ଗୋଟିଏ ଯାଏ
ଦେଲବାଲ ଆସିବ, ତା' ପାଇଁ ଆମେ କେତେ ଖରଚ
କରୁଁ ? କଣ ଯୋଗାତ କର ରଖିଥାଇଁ ? ହିଂମ ବିଶ
ସମୟରେ ଗହଣାଗଣି, କଂସାବାସନ, ଲୁବାପଣ ଖଞ୍ଜି
ଦେବାପାର୍କ ମାମାନେ କେତେ ଦ୍ୟୁତି, ପିଲାଟି ହେଲା
ବେଳକୁ ତାର ଅଧିକରୁ ଅଧା ଯହ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମେ
ସବୁଁ, ଏହିପର ତ କାଳକ ଲିହି, ଆଜି ପୁଣି ଏ ଦୂଆ
ଦିଇ ବିଦ୍ୟା ? ହେଲେ ଆମେ ଭୁଲଯାଉଁ, ଆମର ଅନାବୁର
ଆମକୁ ସେଗିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେହି କାରଣରୁ ଏକା
କଟକରେ ବରଷେ ନ ପୂରଣୁ କୁଆପିଲ ୧୦୦ ଶହେ ଜଣା

ଯତ୍ନ ୧୫ ଟା ମାୟନ୍ତି । ଦିଲାକ ଆଡ଼େ ଶହେରେ
ଆଠଟା ମରନ୍ତି କି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କଟକ ପରି ଶ୍ରେଷ୍ଠା
ଜାଗରର ବରଷେ ରେ ୧୦୦ । ୧୫୦ ପିଲ ମରନ୍ତି । ଏକା
ସରବର୍ଷ ଗୋଟାକରେ ବରକୁ କୋଡ଼ିଏ ଲକ୍ଷ ଦିଲ
ମରନ୍ତି । ଯେଉଁ ଜାଗର ବରଷକର ମରିଥ ରତ୍ନ ୧୦
ଲକ୍ଷ ମରିବା ସେ ଜାତ ଯେ ଦିନେ ଏକାବେଳେ ପୁରୁଷ
ଗରୁ ଯେହି ଫୋର୍ମିବେ ସେ କଥା ବା କେବେ ଆଖିର୍ୟେ !
ଦିଲ ଉପରେ କାର ଲୋକ ନାହିଁ । କେବେ ମା ନିଜ
ପିଲକୁ ହୃଦୟରୁ ଦେଖିବାକୁ ନ ବୁଝେ ? କିନ୍ତୁ କଣ
କରିବେ ? ବିଶିର ମାମାକ ଦଦି ଜାଗନ୍ତେ, ବିଶିର ଦିଲ
ପାଳିଲ ଦିଲାଟି ପୁଣ୍ୟ ସବଳ ହେବ, ମା ବାପ ଦୁସ୍ତି ହେବେ,
ଦେବକ ସେମାନେ କଣ ଲୁଟେଡ଼ କରନେ ନାହିଁକ ?
କିନ୍ତୁ ଦୃଶ୍ୟ କଥା, ଆମ ଦେ ରେ ରିଅକ୍ଷର ଏ ସବୁ
ଦିଶଦ୍ଵରେ ଆବେଦୀ ଶକ୍ତି ନାହିଁ, ଶିଖାର ବ୍ୟବସା ମଧ୍ୟ
ନାହିଁ ।

ଅପ ପିଲଙ୍କ ଯେଖନ୍ତି ଯହୁ କରିବାକୁ କି କି
ପଦାର୍ଥ ଶୋକା, ସ୍ୱରକ ପୁରାରେ କମିତ କରିଲେ, ପ୍ରତିବ
ସମୟରେ କମିତ ବ୍ୟବସା କଲେ, ପିଲାଟିକ କମିତ
ଯତ୍ନକଲେ ମୀର ଦେବୁଟି ଭଲ ହେବ । ପିଲାଟି ଦେଶ
ମଣିଷ ହେବ, ଏହିସବୁ ବିଷୟ ଆଜି ମୁଁ କହିବ ।

ପଦ୍ମଲ କଥା—ପ୍ରସବ ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ରହିବେ ।—

ଶର୍ଵ ଜଣା ପଡ଼ିଲୁ ଗରେ କେବୋଟି କଥା ସବୁବେଳେ ମନେ ରଖିବେ । (୧) ଶର୍ଵଙ୍ଗାର ଖାଇବାର ଯେମିତି ପ୍ରକର ହୁଏ । ଖାଇବାରେ ଅଣ୍ଠ ନିଅଣ୍ଠ ଥିଲେ ପୁରା ଗର୍ଭିଣୀ ଶ୍ଵା ଲେକିଲୁ ମୋଟେ ଉପବାସୀ ରଖିବ ନାହିଁ । ତିକ ନିଯୁମିତ ସମୟରେ ସେ ଖାଇବେ । ଖାଇବା ପଦାର୍ଥ ବିଳକ୍ଷାର ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଘର, ଡାଲି, ପରକାରୀ ଛଢା ଦୁଃଖ, ସିଥ, ମାଝ ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ମାସ ଅଣ୍ଠ ଉଚ୍ଚାର ଖାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସେ ସବୁ ପଦାର୍ଥ ଖାଇବେ । ମନେ ରଖିବେ, ମୀର ଖାଇବାରେ ମୀ ପିଲ ଦୁଇଟି ଗୋଟା ହୁଅଛି । ମୀକୁ ଉପବାସୀ ରଖିବା, ବା କଦମ୍ବୀ ଆହାର ଦେବା ମାନେ ଗର୍ଭରେ ଥିବା ଦିଲ୍ଲିଟିକ ମାର ପକାଇବା ! ବାସି ପଦାର୍ଥ ମୋଟେ ଖାଇବାକୁ ଦେବେକାହିଁ ।

(୨) ଠିକ୍ ନିୟମିତ ସମୟରେ ବିଶ୍ଵାସ କରିବେ । ରାତ ଜାଗିବା, ଅଣ୍ଠୁଣ୍ଠ ତିଳା, ଦୁଃଖ, ବେଶି ପରିଶ୍ରବ ଏସବୁ ଗର୍ଭିଣୀ ପକ୍ଷରେ ବଢ଼ ଅନିଷ୍ଟକର । ଭାର ଜିନିଷ ଟେଳିବା, କୁଆରୁ ବଡ଼ ଗପ ବା ମାଠିଆରେ ପଣ କାହିବା, ଫେଳେ କୁହିବା ରଥ୍ୟାଦି ଭାବ, କାମ କରିବା ଆର୍ଦ୍ଦୀ ଭାବରେ ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଦରଶମ ଭଲ, ଏକାବେଳେ ଶୋଇ କଷି ରହିଲାଲ ଅନିଷ୍ଟ ବିଜା କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ଦେହ ତଞ୍ଚିଲ ହେଲେ ଦେହରେ ରକ୍ତ ରକ୍ତାଳିର ଭଲ ଭାବ ହେବ । ମୀର ରକ୍ତରେ ପିଲ ବଢ଼େ । ସେଥିବାର୍ତ୍ତ ରକ୍ତ ପରିଷାର ରଖିବା ସକାଶ ମୀଳକ ଶୋଇ ପବନ କେଶରେ, କର୍ଣ୍ଣରେ ତାରରେ ବୁଲିବୁଲ କରିବା, ଏବକରିବାର କାମଦିନ କରିବା ଶୁଣ ଭଲ । ଗର୍ଭିଣୀର ଲୁଗାଟା ବିଷଟୁରେ ଯହ ନେବା ଉଚିତ । ଅଣ୍ଠ କପି ଲୁଗା ପିଲିବେ ନାହିଁ । ଶୀତ ସମୟରେ ଗରମ ଲୁଗା, ଗରମ ଦିନରେ ଅଣ୍ଠ ଲୁଗା ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ଅଣ୍ଠ ସାମାଜିକ ବେଶ ହେଲେ ତାକୁ ତାକ ବିକଷା କରିବେ । ଏହ ବିଷୟରେ ଆମ ଦେଶରେ ବଡ଼ ହେଲା । ଭଲ ମନୀଷର ବେଶ ହେଲେମାନେ ଦଶ ତାତ୍ତ୍ଵର ଦେଖାଇବେ, କିନ୍ତୁ ଗର୍ଭବତୀର ବେଶ ହେଲେ କାଳେ ପିଲ ନଷ୍ଟ ହେବ, ଏହ ଭୟରେ ଅନ୍ତର ଶୁଆଙ୍ଗବାରେ ବଡ଼ ଦେଇ କରିବ । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ସେ ଦୂରଟି ଜୀବନର ବ୍ୟବ, ଏହଟା ଭୁଲିଯାନ୍ତି । ନଥ ବଢ଼ିଲେ ଶୁଣ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟେ ଅନେକ ଦିନ । ବେଶ ବଢ଼ିଲେ ଭଲ କରିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ, ପୁଣି ଗର୍ଭିଣୀ ଶଶରରେ । ସେଥିବାର୍ତ୍ତ ଅଳ୍ପ ବେଶ ହେଲିବେକୁ ପ୍ରତକାର କରିବାଟା ବୁଦିର କଥା, ସେଥିରେ

ମୀ ଓ ତିଳ ଦୁଇଜନ୍କ ମଜାଳ । ଗତ ସମୟରେ ଏହି କେତେ ଟି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖିଲମାନେ ତାତ୍ତ୍ଵର ସଂଜ୍ଞା କରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ।

(୩) ମୁହଁ ଓ ଗେଡ଼ ପୂଲ । (୪) ଅତରିକ୍ତ ମୁଣ୍ଡବିଜ୍ଞା । (୫) ରକ୍ତପ୍ରାବ, (୬) କୁର, (୭) ଧାଡ଼ ।

ଗୋଡ଼ ଫୁଲିଲେ ସାଧାରଣତଃ କହିଥାନ୍ତି ଗଲ ଉତ୍ସାହ । ଏହିପରି କହି କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦବାଯୋଗ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନେକ ଜେଗାର ସେହି କାହାର କାହାର ବଢ଼ ଅନିଷ୍ଟ ଦିଶେ । ପରିସାରେ କୋଷ ହେଲେ ଗୋଡ଼ ଆଉ ମୁହଁ ପୂଲେ । ଦେହର ଦିଶ ଜମି ଶେଷକୁ ହତାହ ଦିନେ ଶେଷ ମାସ ଆଜିକ ହାତ ଗୋଡ଼ରେ କାତ ମାର ଗର୍ଭିଣୀ ମୁଣ୍ଡିରୀ ଯାଏ । ଏ ବେଗରେ ଅନେକ ପ୍ରସବ ମରନ୍ତି, ଆଉ ତିଳ ମୋଟେ କଟେ ନାହିଁ, ଯେହଟି ମନ୍ଦଯାଇଥାଏ । ତାତ୍ତ୍ଵର ଖାଇବାର ସ୍ବରୀ ଅନେକ ଚିକିତ୍ସା ହେଲେ ଏହାପରି ବେଶ ଶୁଣ କମ ବନ୍ଦନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଗରୁ ସାଧାନ ହେଲେ ଏ ବେଶରୁ କେବେ ମିଳେ । ମେଳରିଯୁବାରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି । କୁରିଲିନ ଦ୍ୱାରା ଗର୍ଭ ନଷ୍ଟ ହେବାକ ଦିଶେଷ ଭୟ ସଦ, କିନ୍ତୁ ମେଲେରିଯୁବାରେ ମଧ୍ୟ ଗର୍ଭ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ଦେହରୁ ରକ୍ତ ଶୁଣିଯାଏ । ଏଥରେ ଗର୍ଭରୁ ଦିଲ୍ଲିର ଏକା ଅମଳକ ହୁଏ, ତାହା ନୁହେ । ମୀ ଦିଲ ଉଭୟେ ବେଶରୁ । ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକ ଗର୍ଭସ୍ତ୍ରବର କାରଣ ପିଲ୍ଲେର ବା ମେଲେରିଯୁବା । ଅନେକ ପ୍ରସବ ମଧ୍ୟ ମଦ୍ୟାନ୍ତି । ଦେହରେ ରକ୍ତ ଅସବରେ ଶୋଅ ହୁଏ ।

ଆମଧାରୀ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଭାନ୍ଦିକର ବେଶ । ଏ ବେଶରେ ଦେହ କ୍ଷାଣ ହୋଇ ରକ୍ତ ଶୁଣି । ଶେଷକୁ ପୂଲ ଓ ଶୋଥ ହୁଏ । ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା ଦକଳେ ଅକାଦିପ୍ରତିବ ହୋଇ ଦିଲ ମରିଯାଏ, ମୀର ମଧ୍ୟ କଷିବାର ଠିକଣା କଥା ଏବା ।

ଗର୍ଭବତୀର ରକ୍ତପ୍ରାବ ହେଲେ, ଅନେକ ମନେକରନ୍ତି ରକ୍ତ ହେଲା, ଏହାପରି ପ୍ରଥମ କିମ୍ବା ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ନ ନେଇ ଶେଷକୁ ଅଭିରକ୍ତ ହେଲେ, ତୀର୍ଥ କରନ୍ତି ବା ତାତ୍ତ୍ଵର ଦେଖାଇବା । ଏହା ଅତି ଅନିଷ୍ଟକର । ଗର୍ଭବତୀର ସାମାନ୍ୟ ରକ୍ତ ଦେଖିଲମାନେ ତାତ୍ତ୍ଵର କରିବାର ଚିକିତ୍ସା କରାଇବେ । କୋହିଲେ ମୀ ଦିଲ ଦୂରଟିର ଜୀବନ ଯିବା କଥା ।

ଗର୍ଭର ଦଶମାସ ସମୟ ରହିବେ ଏହି କେତୋଟି ବନ୍ଦାର୍ଥ ଆଗରୁ ସମ୍ପି ରଖିବେ । ଉପଯୁକ୍ତ କାମପଟା, ପେଟ

ଦାନ୍ତବା ଲୁଗା, ବ୍ୟବହାର କରିବା କନା, ଦିଲ୍ ସକାଶେ କନା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ । କୁରୁତା ପ୍ରଦୂତ ହେଁ ସ ଜନ୍ମଥାବି । ଅନେକ ଜେଗରେ ମୁଁ ଦେଖିଛି, ଖଣ୍ଡ କନା ଯୋଗାତ କର ରଖି ନ ଥାନ୍ତି । ହତୀର ପ୍ରସବ ହେଲା, ସରବର ଯାହା ତାହା ମଇଳା ଅଧିଆୟ କନାରେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏହାର ଫଳମୁକୁପ ମୀ ପିଲ ଅନେକେ ଘୋରାରେ ମରନ୍ତି । ଆଜିକାର କଟକରେ ପ୍ରୟୁସନାମାର ପ୍ରସବପରେ ଶିଦନରେ ବା ଶିଦନରେ ଲୁଗ ହେଲା ପ୍ରସ୍ତମ ମରିଗଲା । ଏ ଯେଉଁ କୁଆଁ ଦୂର, ଏ କେବଳ ମଇଳା ଲୁଗା, ମଇଳା ହାତ, ଦାରିର ମଇଳକା କାମରେ ଦୋହରାଏ । ପ୍ରସବ କିନ୍ତୁ ସାକାର କଥା ନୁହେ । ଦଶମାସ ସମୟ । ପଇସାଏ । ସମୟ କର ରଖିବା ଯାଏ ଦଶଟି ପୁରୁଣା ଲୁଗ ଧୋଇ କରେଇ ପଇସାର ରଖିବା ସକାଶ ତେର ସମୟ । ଯେତେ ଗରିବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦିଲ୍ ଜନ୍ମ ସକାଶ ଖୀର୍ତ୍ତ ଟଙ୍କା । ଅକାମ୍ଭା-ସରେ ଗରିବ କର ପାରନ୍ତି । ଗରିବ ସରେ କଣ ହିଂ ପୁଅ ବିଶ୍ଵ ହେଉ ନାହାନ୍ତି, ଗହଣା ପିଲ୍ଲ ନାହାନ୍ତି, ଯାଫା ତାମସା

ଦେଖିବାକୁ ପଇସା ଶରବ କରୁ କାହାନ୍ତି ? ଗୋଟିଏ ପିଲ୍ ଜନ୍ମ ସକାଶ ଖୀର୍ତ୍ତ ଟଙ୍କା ଦସବାକୁ ଦଶମାସ ସମୟରେ ପାରବେ ନାହିଁ, ଏକଥା ମିଛ । ଆଜିକାର ସାବୁନ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ । ବଜାରର ‘ସମ୍ବଲଟ’ ସାବୁନ ଖଣ୍ଡ ଏଗାର ପଇସା କରି, ଯେତେ ଗରିବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଟଙ୍କା । / ଶରବ କରି ବାକ୍ସେ ସାବୁନ କଣୀ ରଖି ପାରିବେ । ହାତ ଧୋଇବା ଓଷଦ ଓ ଗୋଟିଏ ଯୋଡ଼ିବ ବାସନ ଲୁଣ୍ଡ କୃଥରେ ଯେଉଁ ଲଳି ଓଷଦ ପଡ଼େ ଆଉ ‘ଦିନାଇଲ’ କଥା ଆଜିକାର ସମୟେ ଜାଣନ୍ତି । ପୁଣି ସ୍ବାକେ ସ୍ବାକେ ତାତ୍କରଣାକା । ଯେତେ ଗରିବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ ତାତ୍କରଣାକାମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ତାତ୍କର, ତାତ୍କରଣଙ୍କୁ ପର୍ଯୁର ବୁଝି ଦିଲ୍ ପ୍ରସବପାଇଁ ସବୁ ଠିକଣା କରିପାରନ୍ତି । ମନ ଥିଲେ କଟିଥାଏ ।

ବିଶ୍ଵମୟ କଥା—ଆମ ଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଭାବର ଅନ୍ତର୍ଭାବ । ଏ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଦୂର ନ କଲେ ତ ଦିଲ୍ ଓ ଗୋଟିଏକର ମରିବା ହଣ୍ଡା କମିବାହାଁ ।

ଶମଣି
ଶ୍ରୀମତୀ ଲୁଚ୍ମିକୁମାରୀ ସାବତ

ବିଶ୍ଵମୟୀ

ତମିଳ କାନନ୍	ପରିଚ୍ଛି ଗୋ ଦିବ
ଶାଂଖମଳ କୁରୁଳ ଦୂରି,	କୁନ୍ଦ କୁଳ ଧରେ
କରମୁକ-ହାତୀ	ବିମଳ ଦଶନ-ଶୁଣି ।
ଅଧର-ରଜିମା	ବୋଲି ହୋଇ ଦେହେ
ମଞ୍ଜୁ ଦିଶେ କରିକୁସୁ,	ମାଲିମ ମାଧ୍ୟେ
ମାଳ ନୟନରେ	ସାଗର-ଗଗନ-ମୟ ।
ତପଳା ନେଇଛି	ହାସରୁ ତବ,
କୋକଳ ନେଇଛି ସ୍ଵର,	

କୁରଣ୍ଜ ନେଇଛି	ଅପାଣ ରଜିମା
କଣ୍ଟରି କମ୍ବର ।	
ଚମ୍ପକ ନେଇଛି	ଅଞ୍ଜଳି ସୁଷେମା,
ଲଜ ଲଜାବଣ ଲଥା,	
କମଳ ନେଇଛି	ବୁଦ୍ଧ ମରିମଳ—
	ଚରଣର ଅରୁଣା ।
ତଣମୟୀ ଅୟି	ପ୍ରିନ୍ତେ ପ୍ରେମମ୍ବି !
ବିଶ୍ଵ ତବ ପାଶେ ରଣୀ,	
ମୋହିତ ସତତ	ଏ ଅଧମ ତବ
	ଅକଳିତ ଗୁଣ ଗୁଣି ।

ଶ୍ରୀ ରଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଥାଦ ମହାନ୍ତି ।

ଇନ୍‌ପ୍ୟୁସ୍‌ଲିନ୍—

ବହୁମୂଳି ବ୍ୟାଧ ଏତେବେଳ ଦୂରବେଗ୍ୟ ଥିଲା । ଦେଖିବିଦେଶର ବଢ଼ି ମନ୍ଦିର, ମେଗାପ୍ଲଟ୍‌ର ଏହି କାଳିବ୍ୟାଧର ଆମିନଶରେ ଅକାଳରେ ମୃଷ୍ଟମୁଖରେ ଦେଖାଇଥିଲା । ଏହି ଦୁଇକଷ୍ଟ ପଢ଼ି ବେଗରେ ସାରବର୍ତ୍ତର ଯେ କ୍ଷତି ହୋଇଥିଲା, ତାହା ଅପରିମଣ୍ୟ । ତାକୁର ବ୍ୟାଣି ଏତେ ଦିନ ପରେ ଏହି ଗୋଗର ଏକ ମହେତ୍ତିଷ୍ଠ ଆଦିବାର କରିଥିଲା । ବ୍ୟାଣି କଣେ କେନେତାର ବୁଝିର ପ୍ରତି ମୟୁର ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣ; ମାତ୍ର ଛାନ୍ଦକର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସେ କେନେତାର ମେଡିକେଲ କଲେଜରୁ ପାୟୁ କରି ଅଛି । ତାକୁ ଏଣ କରିବା ପରେ ସେ ଗତ ଫେରେପୀୟ ମୁକ୍ତରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ! ସୁରି ଆହୁତ ହୋଇ ଫେରିଥିବା ପରେ ସେ କେନେତା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବାହ୍ୟନିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଣେ ସମାନ୍ୟ ସହକାର ପରିମୁଦ୍ରକରୁଣ୍ୟ ନିୟମିତ ହୋଇଥିଲେ । ତାକୁର ବ୍ୟାଣିଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକ ବହୁମୂଳି ବ୍ୟାଧ ଉତ୍ତରଣ କାମ “ଇନ୍‌ପ୍ୟୁସ୍‌ଲିନ୍” । ଇନ୍‌ପ୍ୟୁସ୍‌ଲିନ୍ କଥା ଅର୍ଥ “ଦ୍ୱୀପ” ପଣ୍ଡ ଅର୍ଥ ଯେ କୋଣମ ପୁଣିକର ରହୁଣ୍ଟ ରହି ଔଷଧ ପ୍ରତ୍ୟେ ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ଶାତରେ ତାହାର କାମ “ଲୋଜାର୍ସ୍‌ହିନ୍ଦ୍ ଦ୍ୱୀପୁଞ୍ଜ (Islands of Lengerhans)” ସେହି ହେଉଥି ତାହାର କାମ “ଇନ୍‌ପ୍ୟୁସ୍‌ଲିନ୍” । ଏହି ଔଷଧ କୁହର ଅଗ୍ର ଭଗରେ ଦେଇ ବେଗର ଶଶର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଯାଏ । ଉଚ୍ଚବେଗ ଓ ଆମେରିକାର ବଡ଼ ତାକୁର-ଖାନାରେ ଏହି ଔଷଧ ପରିମା କରି ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚକିତସଙ୍ଗ ସମସ୍ତେ ଏକ ବାକ୍ୟରେ ସ୍ଥାନକାର ବିଶ୍ଵାସ ଯେ, ବହୁମୂଳି ବେଗରୁ ଯଦି କୌଣସି ଉତ୍ତରଣ ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟରୁ ବାହ୍ୟନିକ ହୁଏ, ତାହାରେଲେ ଏକମାତ୍ର ଏହି “ଇନ୍‌ପ୍ୟୁସ୍‌ଲିନ୍ !”

ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ପ୍ରମାଣ—

ତାରବିନନ୍ଦର ‘ବିବର୍ଣ୍ଣ ବାଦ’ ପଢ଼ି, ତୋଷଶାଲସ ଯୋମା କ୍ରମଶ କରିବା ପରେ ମନୁଷ୍ୟ

ଜନ୍ମ ଲାଭ କରେ, ଏହି କଥାକୁ କଟାଇକାଲୁ ବୋଲି କହ ଅନେକେ ପାଇଁ ଦିଅଛି । କଥାଟା ଯେ ଖୁବ୍ ସତ୍ୟ, ଜୀବ-ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟାମାନେ ତାହାକୁ ଅଶେଷ ପ୍ରକାର ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇଥିଲା । ମାନବଶରୀରକୁ ଦିଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଦେଖିଲେ, ସେ ଯେ ଏକପରମାଣୁର ଜଳବିଶ, ଶେରର ଓ ଭୂର ପ୍ରଭୁତ୍ବ ଜନ୍ମିତ ଜନ୍ମ ଥିଲ, ମନୁଷ୍ୟର ସେହି ମନ୍ତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ-କନ୍ଦର ପ୍ରମାଣ, ତେମାନ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଶାରୀରରେ ତାହାର ଶାରୀରର ଶାରୀରର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଶେରର ଦୃଢ଼ିମ୍ବ କଷ୍ଟପରିବର ତିଥି; ତାହା ବର୍ଣ୍ଣମାନ ମନୁଷ୍ୟର କଷ୍ଟର କୋଣରେ କ୍ଷୁଦ୍ରାତିଶୀଘ୍ର କରିବାକୁ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିଲା । ମନୁଷ୍ୟର ମସକୁର ପଣ୍ଡାହୁରଗରେ ଯେ ‘ପାଇମୟାଳ’ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅଛି (Pineal Gland), ତାହା ପରକାଳରେ ଦୃଢ଼ିମ୍ବ ଦିଶ୍ୟ ଅନ୍ତିତ୍ରିବ ପ୍ରମାଣ । କାନ ଓ ଶର୍ମି ସଙ୍ଗେ ଭ୍ରମିତ ପରମାଣୁ ମନୁଷ୍ୟର ପରିମାନର ପରିମାନର ପରିମାନର ପରିମାନର କରିଦିଏ ।

ମନୁଷ୍ୟର କାନର ଗାନ୍ଧ ବାନର ଓ ବନ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରଭୁତ୍ବ ପଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ଅବିକଳ ମିଳିଯାଏ । କାନମୁକ୍ତ ଅଭ୍ୟନ୍ତରର ଶ୍ରବଣ-କାଳୀ ମାଛର କେବେଳ ଯରିମାଣରେ ରୂପାନ୍ତର ମାତି । ହସ୍ତପାଦ ପ୍ରଭୁତ୍ବ ନଶ ସେହି ପଣ୍ଡକନ୍ଦର କଥା ସ୍ଵରଗ କଥାର ଦିବ । ଧର୍ମକାଳବ୍ୟାପୀ ଦୂରା ଓ ଜାମା ଦିବ ମନୁଷ୍ୟ, ଶାରୀରର ଲୋମ ପ୍ରାୟ ଦିବର ହୋଇଥିଲା । କେବେଳ ଶଶରର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣରେ ଗାନ୍ଧାବରିଶର ବର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣେ ହେଉଳାହିଁ, ସେହି ସେହି ପ୍ରାଣଗୁଡ଼ିକ କର୍ମମାନ ଘେମାନ୍ତର ହେବାର ଦେଖାଯାଏ । ମନୁଷ୍ୟ ଉଦ୍ଦରି ବ୍ୟାପକ ଦ୍ୱାରା ପରିପ୍ରକାଶ ଦେଖାଯାଏ । ମେହୁବିଶର ଦଳେ ଲଙ୍ଘିତ ଗୋପନେ ଅଛି । ଦରଶାପି ସହିତ କରହିର ସମାନ ଗାନ୍ଧ ବର୍ଷାଶର ତିଥିକାଳେ । ହସ୍ତ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ମୂଳ କଥା, ପାଦର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପାଦ ।

ଚାନ୍ଦେଶର ବାଦାମ -

ଚାନ୍ଦେଶର ବ'ଦ ମ ଆମ୍ବୋମାନେ କେତେବେଳେ ଦେବେଳେ ଖୁସିରେ ଖର୍ଜି, କିନ୍ତୁ ଆମେରିକାରେ ଚାନ୍ଦ ବାଦାମ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଖାଦ୍ୟ; କେବଳ ଖାଦ୍ୟ ନୁହେ, ଚାନ୍ଦ ବାଦାମ ଆମେରିକାର କୁଣ୍ଡିଲାନର ଅଧିପକ ଭାକ୍ତର ନର୍ଜି ଉଦ୍‌ଦୃଶ୍ୟ କାର୍ତ୍ତିରଙ୍ଗ ସ୍ଵାର୍ଥ ଅଧିବସ୍ତ୍ର ଓ ସାଂକ୍ଷେପିକ ଫଳ ରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶତାଖିକର ବଂଦହାର ହେଉଥାଏ । ଚାନ୍ଦବାଦାମର ଦୁଖ, ଲହୁଣୀ, ଅଟା, ବିଷ୍ଟି, କେଳ, ମଞ୍ଚା, ହିମାଳୀ-ଶାର �Ice-cream ପମାର, ଶୟ ମାର୍ଗ୍ସନ୍ ପ୍ରକୃତ ଦେବଶ ପ୍ରକାର, ଘେର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ରୁଦ୍ୟ ଛଡ଼ି, ଚାନ୍ଦବାଦାମରୁ ଖାଇବାର ଓ ଲଗାଇବାର ଚିଳ, ପଶୁମାନକର ପୃଷ୍ଠିକର ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ନାନାଦିଧ ସାମାଜିକ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରକୃତ ହେଉଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ କଥ ପ୍ରକାର କାଠର ପାଲିଶ, ଉଶେରଙ୍ଗ ପ୍ରକାର ଚମତ୍କାର ରଜ, ଧାରୁରଞ୍ଜନ, ଚର୍ବି, କସ, କାପ୍ରା ଓ ଦେହରେ ଲଗାଇବା ସାବୁନ୍, ଲେଖିବାର କାଳ, ଟ୍ୟାନିକ୍, ଏହିତ୍ତ ଓ ମୁଁ ସାରିନ୍ ଉପର୍ଯ୍ୟାଦ ।

ଭାକ୍ତର କାର୍ତ୍ତିର କର୍ତ୍ତାମନ ଚାନ୍ଦବାଦାମ ନେଇ ପଶୁଷା କରୁଥିଲୁ, ସେ ଆଶା କରନ୍ତି ଯେ ଶୀଘ୍ର ଚାନ୍ଦବାଦାମରୁ କେତେବୁଢ଼ିଏ ଅମୂଳ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଧିତ ଆବଶ୍ୟକ କରିବେ ।

ଚାନ୍ଦବାଦାମ ଉପରର ଶକ୍ତ ଖୋକଟି ଛଡ଼ାଇବା ଦରେ ବାଦାମର ଦେହରେ ଯେଉଁ ପଦଳୀ ଲଳ ପ୍ରଳଟିଗ ଅଭରଣ ଆୟ, ଭାକ୍ତର କାର୍ତ୍ତିର ସେଥିରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କୁଳନିନ୍ ଘାରି କରିଥିଲୁ । ତାଙ୍କ ନିର୍ମିତ ଚାନ୍ଦବାଦାମର ଦୁଖ ଗୋରୁ ଦୁଖ ଅପେକ୍ଷା ମିଳୁ ଓ ସୁମ୍ମାଦୁ ଏବଂ ବାର ଗୁଣ ଦେଖି ଉପକାରୀ ।

କେଶର କସରତି—

ଭାଇରେପର କନ୍ୟାମାନେ ପୌଦର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରି ନିମିତ୍ତ ସତତ ଲୁଳାଇଛି । ରୂପ କଣିକାଗାର୍ ସେମାନେ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ

ଭରିବାକୁ ପ୍ରୟୁତ, କାରଣ ଶାଶ୍ଵତକ ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ଉଦରେ ସେମନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ କେତେବେଳେ ପ୍ରମାଣରେ ନିର୍ଭର କରେ । ମାଶ୍ରମନଙ୍କର ପୌଦର୍ଯ୍ୟର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଅଜ୍ଞ କୁଣ୍ଡିତ କେଶଦାମ । ସେଥିରାର୍ ଦେହର ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ବୁଝି କରିବାପାଇଁ ସେ ଦେଶରେ ଅନେକ କଳ କାରଖାନା ପ୍ରାପିତ ହୋଇଥାଏ । ମତ୍ତକର କେଶ ତରକାଳ ସକାଶେ କୁଆକ ଭଣିବାର୍ ଯେତେ ପ୍ରକାର ବେଦ୍ୟୁତକ କେଶ-କୁଣ୍ଡଳ ଯଥ ଉଭାବିତ ହୋଇଥାଏ, ସେମାନକ ମଧ୍ୟରେ ସଲୋଲିଷ୍ଟ ‘ମେଦୁଶା’ । ଏହି ଯହିଟି ଉପରେ ଝୁଲେ, ଠିକ୍ ତାହା ପଳେ ଗୋଟିଏ ଚାକରେ ସୌଦର୍ଯ୍ୟରଳିପାଇଁ ବସାଇ ତାହାର ମତ୍ତକର କେଶଗୁଣ୍ଡକୁ ଯନ୍ତ୍ରପାଳିଷ୍ଟ ପ୍ରେସ କୁଣ୍ଡଳ ଦନ୍ତରେ ତାହାକୁ ପକାଇ ସାତ ମିନିଟ ଉତ୍ତାପ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ତିପ୍ପରେ ନଳିଦରରୁ କୁଣ୍ଡଳ ଦତ୍ତରୁ କେଶଗୁଣ୍ଡ ମୁକ୍ତ କରି ଦେଲେ, ଅତି ସୁନ୍ଦର ବିରାପାଦ୍ମ କୁଣ୍ଡଳ କେଶ ହୋଇଯାଏ । ଆର ଏକପ୍ରକାର ଯଥ ଅଛି, ସେଥିରେ କେବଳ ଏକ ସ୍ପୃହସାଧାରେ କେଶ କୁଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହେ । ଏଥିରେ ବୁଦ୍ଧି ଦରଶମ କରିବାକୁ ହେବିଲାହିଁ । କେବଳ ଏକ ଶାସ ଜଳରେ ମତ୍ତକର କେଶ ତାଙ୍କାର ଧୀରେ ଧୀରେ ଯଥ ସାହାଯ୍ୟରେ ଜଳଟିକୁ ଶୁଣାଇ କେଲେ, କେଶଗୁଡ଼କ ଢେଇ ଖେଳିବାପର ହୋଇଯାଏ । ସ୍ଥାନ ପରେ ଓଦା ସର ସର କେଶ ଶୁଣାଇ ଦେବାଗାର୍ ଏକପର ‘ରୂପୀ-ଟ୍ୟୁ’ ବାହାରିଥାଏ । ସିର୍ବ ମତ୍ତକ ଉପରେ ଏହି ଟୋପି ଦେଇ ବେଦ୍ୟୁତକ ଉପରେ ଉଷ୍ଣ ବାମୁଷଶାଳିତ କଲେ । ଅଳ୍ପକଣ ମଧ୍ୟରେ କେଶ ଶୁଣିଯାଏ । ପ୍ରୟାସରେ ଏକ ପ୍ରକାର ‘ପୂରୀ-ଦ୍ୟୋପ’ ଆବିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହି ପାତ୍ର ପାତ୍ର ଉଚ୍ଚଳ ନଳ ଆଲେକରଣ୍ଟି ଦେହ ଉପରେ ଅଳ୍ପକଣ ବିଳାଣ୍ଟ କଲେ ଚକ୍ର ମୁଣର ରଜ ପୌଦନର କାନ୍ତି ପ୍ରାୟ ଶୋଭାଯାଏ । ମତ୍ତକର କେଶ-ଗୁଡ଼କ ରେଶମପରି ଚକ୍ରକ ଦେଖାଯାଏ ।

ପରପାରେ

ମୁଖ୍ୟ ମୁହଁସେ ମୁହଁଁ;— ଠାରପାରେ କେବ ଯାଏ ଯାହା,
କିନ୍ତୁ ପରପାର କଥା ଜାଣେନାହିଁ ବିଛି;
ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ପଡ଼ି କିନ୍ତୁ ଏ କଥା,
ସେହି ଦୁଃଖ ଠାରପାରେ ହେବ ଅବସାନ,
ଲାଗୁଣି କାହିଁବା ଏହା ।
ପ୍ରାଣର ବ୍ୟାକଲେ ଧନ୍ତି
ତାଙ୍କୁଅଛି, ଦୁଃଖ ମୋର କର ଅବସାନ ।
ଶୁଣିବ ବ୍ୟାକ ବା ଶୁଣିବ ବା ପରପାର !
ଆଖି ଦେବିଅଛି ଯେହୁ,
ପକାଇ ରଖିଛି ଯେହୁ.

କହୁଥିଲୁ ନରନ୍ତରେ, ବୁଦ୍ଧେ ପରପାର ଆଉ କିଛି—
ଶରୀର ତୁଳବା ସିନା ।
(ତେଣୁ) କର ଯଥ କର୍ମ ଅବରହୁ,
ଜାଗ ଜାଗ ସତତ ନର୍ଭୟ,
ଅଳସ ମନ ଏ ବୁଦ୍ଧ,
(ଯାହା ଗେନ ଦୁଃଖ ସମୁଚ୍ଛୟ)
ଲଗାଅ ସତତ କର୍ମ—
ଶୁଭ କର୍ମେ ପୂର୍ବବେ
ଯେପରି ନ ହେବ ଆଉ ଦେହ-ପରିପାଦ,
ଦୁଃଖ ସିନା ଶରୀର କଳକେ ।”
ଆଉ କାହିଁ ଟେବେ ଭୟ ।

* * * * *

ଚରଦୁଃଖୀ

ନିକଟ

କୌଣ୍ଠିକ ପ୍ରଣିମାଳା :—ପ୍ରଣିତ ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ
ହୋବା କାବ୍ୟଶର୍କଳ ଦ୍ୱାରା ସବଳିତ ପ୍ରଦେଶିକା-ସୁଷ୍ଠବ୍ଦି ।
ଓଡ଼ିଆ ଉତ୍ସାରେ ପ୍ରଦେଶିକାର ଅଭ୍ୟାସ ନାହିଁ । ଅଦ୍ୟାବ୍ୟ
ଦୃଷ୍ଟାମାନଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ସେବୁନ୍ତକ ଶ୍ରୀ ଯାତ୍ରାଧାର । ଶିଶୁର
ମନୋରକ୍ଷନ ନମନେ କାହାଣୀ ସହିତ ପ୍ରଦେଶିକାର
ଜୀବନେହୁତା କେହି ଅୟାକାର କରିବେନାହିଁ । ପ୍ରଣିତ
ମନ୍ତ୍ର ଶ୍ଵରୁ ରହି ପ୍ରଦେଶିକାଗୁଡ଼ିକ ସୁଷ୍ଠବ୍ଦିକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ
କରି ଓରିଆ ଜାତର ମହାପାକାର ସାମନ୍ଦର କରି-
ଅବିନ୍ଦି । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଗେନେରାଗରେ ପ୍ରଣିତ ଉତ୍ସର ମନ୍ତ୍ର
ଦିଆଯାଇଅଛି ।

*

କୁମାରୀ :—ଶ୍ରୀମୁତ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ବି, ଏକ
ପ୍ରାଣିତ ଅଭିନବ ଦ୍ୟୁମ୍ୟ ସୁଷ୍ଠବ୍ଦି । ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ବାବୁ
ସାହିତ୍ୟକଟରେ ଅପରିଚିତ ନୁହନ୍ତା ଦାଙ୍କ ଲେଖାର
ସରବରତା ଓ ପ୍ରାଞ୍ଚିଳିତ ଦେଖି ଆମ୍ବେମାନେ ମୁଗ୍ଗ ହୋଇ-
ଅଛୁଁ । କେବଳ ଶବ୍ଦବନ୍ୟାସରେ ସାହିତ୍ୟରେବା ହୁଏ-

ନାହିଁ । ରଖାରେ ପ୍ରାଣ ନ ଥିଲେ ଲେଖା ମରସ ଓ ହେଯ
ହେବା ସ୍ଥାପନିକ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ବିଶେଷରୁ ଯେ,
ସେ ଏହି ମାରସ-ଶାତ୍ରମାର-ଦୋଷରୁ ସପୁଣ୍ଡରୁପେ
ଦିମୁକ୍ତ । “କୁମାରୀ” ସୁଷ୍ଠବ୍ଦିକାଟି କୁମାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୟୁମ୍ୟ
ଆହୁତ ହେବାର ଦେଖିଲେ ସୁଖ ହେବୁ ।

*

ଟଙ୍କାଗଛ :—ଉତ୍ସର ସୁଷ୍ଠବ୍ଦିର ସାହିତ୍ୟକ ଶ୍ରୀମୁତ୍ତ
ତନ୍ମାନି ମହାମୁତ୍ତ ପ୍ରଣାଶ ଅଭିନବ ଉପନ୍ୟାସ । ସୁଷ୍ଠବ୍ଦିକଟି
ଶ୍ରୀମୁତ୍ତ ବାମନାସ୍ତ୍ରର ମିଶ୍ର ଏମ, ଏ, ବି, ଏଲ, ଏକ ଆର୍ଥିକ
ଆନୁକୁଳରେ ପ୍ରକାଶିତ । ତନ୍ମାନି ବାବୁଙ୍କ କରି ଦେବାର
ସମଷ୍ଟେ ଜାଣନ୍ତି । ଗଦ୍ୟଲେଖାରେ ଯେ ସେ ଏପରି
ସିବିହତ, ଆମ୍ବେମାନେ ଦାହା ଜାଣି ନ ଥିଲୁଁ । “ଟଙ୍କା-
ଗଛ”ର ଚରିତରମଣ, ଥଥା ଉତ୍ସାହିତ । ଚରିତରମଣ
ହୋଇଅଛୁଁ । ଆମ୍ବେମାନେ ସୁଷ୍ଠବ୍ଦିକଟିର, ବହୁଳ ପ୍ରଣିତ
କାମନା କରୁଅଛୁଁ ।

*

*

ମାନରଞ୍ଜନ :—ଶୀଘ୍ର ବୟାନିଧି ମିଶ ବି, ଏ, ଏଲ୍, ଟି, କ୍ଲିପ ଦୂଚକ ଉପନ୍ୟାସ । ପୁସ୍ତକଟ ମୁକୁର-
ଉପନ୍ୟାସ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର ଚର୍ଚିର୍ଥ ଉପନ୍ୟାସ । ବଢ଼େଇ
ହିଅର, ମଧ୍ୟବିତ ଦାରେ ବିବାହ ହେଲେ କହଇ ଅଣାନ୍ତି
ଜାତ ହୁଏ, ତାହା ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରାଞ୍ଚିଲ୍ଲକରର ବଞ୍ଚିବ
ହୋଇଥାଏ । ନାନ୍ଦିକାର ମାନରଞ୍ଜନ ହୃଦୟପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ସଫଳ ସ୍ଵପ୍ନ :—ଶୀଘ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଆଶ୍ୟନ୍ୟ ବି,
ଏଲ୍, କ୍ଲିପ ପ୍ରଣାତ ଦୂଚକ ବାହୀନିକ ଉପନ୍ୟାସ । ମୋଗଳ

ଦ୍ୱାଷାକ ଓରକାକେବଳ ସମୟର ଉଚନାବିଶେଷର ଅବ-
ଲମ୍ବନରେ ପୁସ୍ତକଟ ରଚିତ ହୋଇଥାଏ । ପୁସ୍ତକଟ
ପିଲେ ଶକ୍ତିପୂର ଜାତର ଅନ୍ତେକିକି ଗରୁରେ ମନ-
ପ୍ରାଣ ପୁଲିକିବ ହୁଏ । ଉଚିହାସବୁ ବିଷୟ ସନ୍ତୋଷ କର
ମୌଳିକ ହେବା ଅପ୍ରମାଦ । ଚେର୍ଚିମାନେ ଲଭିଦ୍ୱାସାହିତି
ପୁସ୍ତକରୁଦ୍ଧନରେ ମୌଳିକଟା ଆଶା କରନ୍ତି, ହେମାନେ
ଲେଖକ ଜିବରେ ଶୁଭ ବାନ୍ଧିବ ନାଶ କରନ୍ତି । ଆମ୍ବେ-
ମାନେ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ବାବୁଙ୍କ ଲେଖାର ଉପରାଠି ଚଥା ଭବର
ସୁଧାଯତ ସମାବେଶ ଦେଖି ମୁଁ ହୋଇଥାଏ । ଲେଖକ
ନିଜେ ବାହୀନିକ । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଚିଲ୍ଲମ୍ବାହିତିର
ମହୋପକାର ସାଧନ ହେବ ବୋଲି ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରା

ସାହିତ୍ୟ-ସମ୍ବାଦ

**ଶୀଘ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି “ପ୍ରତିଶୋଧ” କାମକ
ଚୋଟିଏ ଦୂଚକ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଥାଏନ୍ତି ।**

**ଶୀଘ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ବି, ଏ, ଏଲ୍, କ୍ଲିପ ପ୍ରମାଦ” କାମକ
ଚୋଟିଏ ନ୍ତର, ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଥାଏନ୍ତି ।**

* * *

**ଶୀଘ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀକାର୍ତ୍ତ ମହାପାତ ବି, ଏଲ୍, କ୍ଲିପ ପ୍ରଣାତ
“କୁନ୍ତା” କାମକ ଦଦ୍ୟ-ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।**

* * *

**ଶୀଘ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତିକ ପ୍ରଣାତ “ଟକାଗଛ”
କାମକ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।**

* * *

ଶୀଘ୍ର ଦୟାନିଧି ମିଶ ବି, ଏ, ଏଲ୍, ଟି, “ପୁରେନ୍ ସାଦ”

କାମକ ଚୋଟିଏ ବାହୀନିକ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଥାଏନ୍ତି ।
ତାଙ୍କ ପ୍ରଣାତ “ମରାହିକା” କାମକ ଉପନ୍ୟାସ ଶାବ୍ଦ
ଯହିଲ୍ଲ ହେବ ।

* * *

**ଶୀଘ୍ର ବାକନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକ ବି, ଏଲ୍, ମହାନ୍ତି
“ଶାୟୁତ୍ତା” କାମକ ଚୋଟିଏ ଗଲୁ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଥାଏନ୍ତି ।
ତାଙ୍କ ପ୍ରଣାତ “ଶାରୀ” ଶାବ୍ଦ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ।**

* * *

**ଶ୍ରୀମତ ସରଳା ଦେବତକ ସମାଦବହୁରେ କଟକରୁ
“ପୁରିତା” କାମକ ଚୋଟିଏ ମୟିକ ପରିକା ବାହୀନିକର
ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଥାଏ ।**

ସାମୟିକ ପ୍ରତିବିମ୍

ଆଚିକଥା :—କଲିକଟାରୁ ହବି ଆସିବେ ବିଳମ୍ବ
ହେବାରୁ ଏଥର ମଧ୍ୟ “ମୁକୁର” ଗାହାରିବାରେ ବିଳମ୍ବ
ହୋଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଆମ୍ବେମାନେ ନିର୍ମିତ ସମୟରେ
“ମୁକୁର”ର ପ୍ରକାଶର କରିବାର ଦୂଃଖିତ । ଆଶାକର୍ତ୍ତ୍ବ,
ସହଦୟ ପାଠକଗାଠକାରୁ ଅନୁମାନକର ଏ ଶୁଭ
ମାର୍ଜନ କରିବେ ।

ଶାସନସଂସ୍କାର ବିପଦ :—ସରବର ସରକାରଙ୍କ
କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ୍ୟ ଶାସନର ରହି ଯେ, ଶାସନପଦର ପ୍ରତି
ସେମାନଙ୍କର ଆର ଆଜା ନାହିଁ । ବଜାଳାର ଦମନକର
ପ୍ରସଂଗରେ ସରକାରେ ଏହି ଅନାଶ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ପରିବର୍ତ୍ତ
ହୋଇଥାଏ । ନିମନ୍ତର ଏକାନ୍ତର ଉପରେ ଶାସକଙ୍କ
ପଞ୍ଜରେ ଗୈରିବର ବିଷୟ ଦୂହି । ବଜାଳାରେ

ଦୟଗ୍ରହାସକ ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ବିଶେଷ ବିଧିକୁ କାମକୁରୁ
କରିଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପ କରିବାର ବିଶେଷ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିନାରେ
ତାହା ଆବନରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଯାଇ, ଯାଏତିମନଙ୍କର
ପରିଃପ୍ରକଳ୍ପ ହୋଇବାକୁ । ଅସହିତୋମିମାନଙ୍କ
ଅସହିତୋଗ ସଙ୍ଗେ ସରକାରଙ୍କ ଅସହିତୋଗ ମିଶି
ଶୀଘ୍ରକୁଟୀବାକୁ ଆଉ କଣ ପ୍ରାଣରେ ରଖିବ ।

କଥ ଅଣି ମୁଢ଼ିଭାକୁ ଭବନଶାଳୀ କରିବା ନ୍ୟୁସଙ୍ଗର ।
ଯେଉଁଠାରେ ଭାବପ୍ରକାଶ ନିମନ୍ତେ ମାଦିଭାକୁ ଶବ-
ଦିବିବ ପରିଦର, ସେଠାରେ ଭଦେଶୀୟ ଭାଷାର ଅଶ୍ୱୟ
ଦେବାହୁଁ ହମ୍ମିଟାନ । ଏଥିପାଇଁ ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅଛି
କଲି ଅନେକ ଯାବନକ ଶବ ଦେଖିବାକୁ ମଳେ । ପୃଥି-
ବର କୌଣସି ଭାଷା ଏ ଦୋଷର ମୁକ୍ତ ନୁହେ । ଦେବେ
ଏହି ଶବ-ଆମଦାନ ବିଶ୍ୱରେ ଉଚ୍ଚେଷ୍ଟ ସତକତା
ଅବଳମନ କରିବା ବାସ୍ତଵମୁଁ । ଆଜିକାରି ଫଳକା
ଭାଷାର ପ୍ରଭ୍ରବ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଭାଷାକୁ ଏପରି ଘରରେ
ପାହିଛି ଯେ, ଆଉ ହଳଚଳ ହେବାକୁ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର
ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଆମ୍ବେମନେ “ଏକେବାରେ” ବଜାନ
ପାଲାଟିବାକୁ ସୁଖକର ମନୁଅଛୁ । “ଅଭାବ ଘନେଇ
ଅସୁଖୁ” — ଏ କେଉଁ ମୂଳର ଓଡ଼ିଆ ? ଏହି ଶବର
ଅରବ୍ୟକୁ ନିମନ୍ତେ ଡେଆ ଭାଷାରେ ଅଛି କଣ ଅନ୍ୟ
ଶବ ଦାହୀ ? ! “ଅଭାବ ମାନି ଅସୁଖୁ” କହିଲେ
ସମସ୍ତେ ବୁଝିବେ, “ଧନାର ଆସୁଖୁ” କହିଲେ
କେହି ବୁଝିବେବାହୁଁ । ପୁଣି ‘ତୁଳନ’ ପ୍ରିୟ

ଦେଶମିଶ୍ରଣ :— ପିଲିପ୍-ଡ଼େକ୍ କମିଟିଙ୍ ଘରେଟ୍ ପ୍ରାଚୀତିତ ହୋଇଥାଏ । ସାବେବମାନେ ଦେଶମିଶ୍ରଣ ଅନୁକୂଳ ମନ୍ତ୍ର ଦେଇଥାଏନ୍ତି । ସେଥିଥାରେ ଆମ୍ବେମାନେ ସରକାର ତଥା ଶାସ୍ତ୍ରିଯ ସାମ୍ବେଦନଙ୍କୁ ଅନେକ ଧକ୍ଷାତାଦ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲୁ । କମିଟିର ଅନୁଯାନ ବେଳେ ଦେଶର ଯେଉଁ ଗରି ପଢ଼ିଥିଲ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାଶ୍ଵତ ଏକାଶ ସ୍ଥାନକୁ କାହା କହିଲେ ତାହା । ଏହି ଦିନରେ ଆ, ମାନଙ୍କ ଆମୋଳକ କେତେ ଦିନାଙ୍କ ଯେଉଁ ମାନେ ମନେ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ହୃଦୟ ଭାବ । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ସିକି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମୁମାନଙ୍କ ପ୍ରବଳ ଆମୋଳକ କହିବାକୁ ହେବ । ସରକାର କଣ ଏତେ ସହଜରେ ଆମୁମାନଙ୍କ ଆକାଶ୍ବାସ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବେ ? ସତି ମେଦିନୀର, ସିଦ୍ଧରୂପ, ପ୍ରଳକ୍ଷ ଦିନରୂପ ପ୍ରକରୁତ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବଳ ତେଗରେ ଆଦୋଳକ ଚଳାଇଗାକୁ ହେବ । ଶୁଣ୍ଟି, ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତଳକ ସମ୍ମିଳନର ବୋଟିଏ ବିଶେଷ ଅଧ୍ୟବେଶନ ସମାପ୍ତ ହୋଇ ତହିଁର ଏ ବିଷୟ ଆଲୋଚନ ହେବ । ସମ୍ମିଳନ ଗୋଟିଏ ଡେମ୍ପଟିଶନ ନିମ୍ନଲିଖି କରି ସରକାରଙ୍କ ନିକଟକୁ ଠାରିବେ । ଏବୁ ତ ଶୁଣାଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯଥାଗତ ହେବ କେବେ ? ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯେପରି, ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଦେବେ ଡିଅମାନେ “ଶୋଇଲ ସଥ୍” ଦୋହା ବନ୍ଦରେବାହିଁ ତ ।

ନୂତନ ଶବ୍ଦର ଆମଦାନି :— ଏହି ବିଷୟରେ
ନାଦୀ ମୁନଙ୍କ ନାଦୀ ମତ ଦେଖାଯାଉଅଛି । ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରୁ

ବୈଷ୍ଣବ ତ୍ୱରି ଚନ୍ଦ୍ରକା ।

ଉଚ୍ଚତ ସେବାକ୍ଷମ ସମଗ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଗାନ୍ଧୀନିଧ ପରାକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ “କେଣ୍ଟକରିଛି, ତଣ୍ଡିକା” ନାମର ଏହା ପ୍ରତିକା ଶତ୍ରୁ ପାଠକର ଆମେ ମାନେ ଆଜିଦର ହୋଇଥାଏହୁଁ । ଏଥରେ ପ୍ରକାଶ ବୈଷ୍ଣଵ କାହାକୁ କହନ୍ତି, ଦିକ୍ଷିମୋନାଙ୍କର ଆସୁର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ସମକର ଶାଶ୍ଵତ ପ୍ରମାଣ ମୁଲକ କେତେବୁନ୍ତିଏ ଶୋକ ଏବଂ ତାହାର ଉତ୍ତରା ଅଭିଭାବ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରକାଶ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମକର ମଧ୍ୟ ତୁଳନା ଦିଆଯାଇଅଛି । ଏହା ସ୍ମୃତିକଣ୍ଠି ଯାଠ କଳ ଆଜିକାଳ ଯେଉଁ ଭଣ୍ଡ ମୟାନଙ୍କର କଟା ମେଟବକଳିଆ ଦୈଷ୍ଟବମନେ ଶୋକ କରିଥାଳ ଯେଣ ଧୂର୍ଣ୍ଣ ସହରରେ ଦାରେ ଦାରେ ରକ୍ଷା ମୁଗ୍ଧ ନିଜକୁ କେଷ୍ଟର ବୋଲି ପରିଚିତ ଦେଇଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ହତ ସମାଜର କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ମୋନେ ସମାଜର କି ଯୋଗର ଅନୁମ କରୁଥାଏନ୍ତି ତାହା ସହଜରେ ବୁଝା ଦିଇବ । ଏହା ସ୍ମୃତିକର ଲାଗୁଣ ଅନାଥ ଓ ଦିରଦ୍ଵାରା କାଳମାନଙ୍କ ସେବାରେ ବ୍ୟବ୍ୟତ ହେବ ବୋଲି ସ୍ମୃତ ଉପରେ ଲେଖାଥାଏ । ସୁତରା ଦେବାନଙ୍କ ପରାସ୍ତ ସକାବୁତରେ ଦେଖସେବା କାର୍ଯ୍ୟର ଲାଗୁଥିବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶବାସୀ ଗ୍ରିଏ ପରାସ୍ତ ଦେଇ ଏଥରୁ ଗଣ୍ଡିଏ ଛିଟିବା ବାହୁନୀୟ ।

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ପିଲାକମହାଭାରତ—ଲେଖକ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଜଳ-
କଣ୍ଠ ଦାସ ଏମ, ଏ; ଏହି ପୁସ୍ତକର ସମସ୍ତ ମହାଭାରତ
ଶ୍ରୀନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଞ୍ଜଳ ହିତରେ ସରଳ ଗଣ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି।
ପ୍ରଥେକ ପିଲାକରେ ଏହି ପୁସ୍ତକରୁ ଶ୍ରୀ ଏ ରହିବା
ଉଚିତ । ୫୯ ୧ ।

କାସ ନାଏକ । ଉତ୍ତରାଶ ସୁପ୍ରେକ ଲେଖକ ପଣ୍ଡିତ
ଶ୍ରୀ ମାଳକଣ୍ଠ ଦାସଙ୍କ ଦାସ ଦିଗନ୍ତରେ । ସରଳ ଓ ଧୂଳିକି
ସଂଶୋଧରେ ଲିଖିତ ଏହାର ପଦ୍ୟ ସୁପ୍ରେକ ଉତ୍ତରାଶ ସଂଶୋଧରେ
ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ମନ୍ତ୍ର ଟ । ମନ୍ତ୍ର

ପଞ୍ଚଭକ୍ତି—ଦାର୍ଢି ତା ଭକ୍ତି ରୂ ସମୁଦ୍ରତ । ଏହି ସ୍ଵତକ
ଘଟାମ ୧୦ଶାଲାମାନଙ୍କରେ ପାଠ୍ୟରୁ ପିଳକରୁବେ ବ୍ୟକ୍ତି-
କର ହୋଇଥାଛି । ମଲ୍ଲ ୩ ୦ ୯

ଚିଲିକା ଭୁମଣ—କବିବର ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତିକୀ
ଦ୍ୱାରା ବ୍ରତରେ ମନୋହର ଗତ୍ୟ ପଥକ । ମନ୍ତ୍ର ୩ ।

ସମଲେଖାୟୀ—ଶ୍ରୀ କୁଳାଚିତ୍ତବନ୍ଧୁ ପଦେଣ ଏମ,
ଏ. କୁଳାଚିତ୍ତବନ୍ଧୁ କୁଳାଚିତ୍ତବନ୍ଧୁ କାଟକ ପୁସ୍ତକ। ପ୍ରକର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ,
ବୃଷତ ଉତ୍ସାହକା ଓ ସଜ୍ଜାକର ମୁଦ୍ରଣକାରେ ମନ୍ତ୍ରପ୍ରାଣ
ଦୂଲକିତ ହେବ। ମନ୍ତ୍ର ୫।

ସାକତ୍ରୀ ୧ ଶ୍ରୀ ବାକାନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଦିଗନ୍ତର
ଅମ୍ବଲୁ ଜେବ୍ ପୁଣ୍ଡକ । ପ୍ରିୟାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚାର ଦିବାର
ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ସାମାଜା । ମନ୍ଦିର ୧୦୫

କଥା ଶତକ—ଶତ୍ରୁ ଗେଟି ସରଳ ଗଲାରେ
ପ୍ରତ୍ଯେ ମନ୍ଦିର ହୋଇଥାଏ

ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରେମୟଚାବଳୀ । ହୃଦୟ ଦଶପରିଷ୍ଠା ।

ପ୍ରାଚୀନତଃ—ମୁଲୀର ପ୍ରେସ, କଟକ ।

ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ ବହିକଣା ।

ନିଜ ପତକୁ !

ପିଲାପିଲିଙ୍କୁ ପଚାଙ୍ଗୁ

ସାଇପଡ଼ିଯାଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତୁ !!!

ଶୀଘ୍ର ବିମଳାଚରଣ ଘେରୋଧୂଶଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁବାଦିତ—

ସେକ୍ସ୍‌ପିଆରଙ୍କର ଟେମେଷ୍ଟ୍ ।

ପୁନର ଗଲ୍ଲ, ପ୍ରାସ୍ତରିକଣା, ପୁଲର ମୂଳ, ବିଶୁଦ୍ଧ ଶ୍ରୀପା ଓଡ଼ିଆରେ ଏପରି ଗଦା ଦୁଃଖ ଅଛି ଦିରଳ ।
ପଚି ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ବୁଝନ୍ତୁ —— ମୂଳ ପାଞ୍ଚଥଣା ମାତ୍ର ।

ମରଚେଣ୍ଟୁ ଅବ୍ରିନ୍ଦିସ୍ ।

ବା

(ବୃଦ୍ଧ ହୌଦାଗରର ଗଲ୍ଲ)

ଅଶ୍ଵିକ କାଗଜରେ ଶ୍ରୀପା—ଶିକ୍ଷାଦଶ୍ଵର କର୍ମଶୂଣ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପୁନରବିତ୍ତି ।
ତିଲମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଛି ଉପାଦେୟ ପୁଣ୍ୟକ । ମୂଳ ଶୁରିଅଣା ।

ମହାରାଜା ପଞ୍ଚମର୍ଜି ।

(ପୁଣ୍ୟକର ବିଶିଷ୍ଟ ପରିଚୟ ଅନାବଶ୍ୟକ, ଅଛି ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦୂର ସମ୍ମରଣ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ଵରତ୍ତବର୍ଷ
ଅନ୍ତରେ ଅଣାହୋଇଥିବା ବଢ଼ିମୂଳ ହାପଟେନ୍ ବିଦୟୁତ୍ତିକ ଦ୍ୱାରା ସୁରକ୍ଷିତ । ବିଦ୍ୟାର ଓଡ଼ିଶାର ବିଜ୍ଞାନ ପଦସ୍ଥ ମାହିତ୍ୟକ
ଓ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗୀୟ କର୍ମଶୂଣ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସରିବ । ଟେକ୍ନୋଲୋଜି କମିଟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଇଜନ ଓ ଲାଇବ୍ରେଶ ପୁଣ୍ୟକର୍ତ୍ତରେ
ବୁଝୁବ ମୂଳ ଶୁରିଅଣା ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାତିଷ୍ଠନ—କଟକ ଓ ଗଞ୍ଜାମର ପୁଣ୍ୟକାଳୟମାନ ଓ

ମୁକୁର ପ୍ରେସ୍

କଟକ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଜ୍ଞାପନ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସୁଷ୍ଠୁରଗୁଡ଼କ ଆସୁତାରେ ବିଦୟାର୍ଥୀ ଶକ୍ତି ଅଛି । ଅଭିମପଦ ଅଭିର ଚୋଇଲେ ଦେଖି କଣ୍ଠେ
ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ରାଶ ବିଷ ଯୋଗେ ସୁଷ୍ଠୁକମାନ ପଠାଯାଏ । ଅଭିର ଦେବାବେଳେ
ନିଜ ନିଜ ନାମ ଧାର୍ମ କର ଲେଖିବେ ।

କରିବର ଗଣାଧରମେହର ।	କଲ୍ପନା କୁଞ୍ଜ	ଟ ୦ ୮/-	ନାଥ ଚନ୍ଦ	ଟ ୦ ।
ପ୍ରଣୟ ବନ୍ଧିଶ୍ଵର	ଉଛଳ କମଳା	ଟ ୦ ୮/-	ରଘୁରମଚନ୍ଦ୍ର	ଟ ୦ ୮/-
ତପ୍ତିନୀ	ଚିଲିକା ତ୍ରୁମଣି	ଟ ୦ ୫	ଶିଶ୍ବା	ଟ ୦ ।
ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟଥାକୀ	ସାନନ୍ଦୀ	ଟ ୦ ୮/-	ଜବନ ଏବା ଜାବନୀ	ଟ ୦ ।
ଉଦ୍‌ଦୂରା	ସିଦ୍ଧବଜନ	ଟ ୦ ।	ମନତଶ୍ଵର	ଟ ୦ ୮/-
ଅଯୋଧ୍ୟା ଶ୍ରୀ	ସ୍ରବନଲିଙ୍ଗକା	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ଗୋଦାବିଶ୍ଵାଶ ମିଶ୍ର ଏମ୍-ଏ-	
ମହିମା	ସ୍ପୃତରଥୀ	ଟ ୦ ୫		ପ୍ରଣାତ
କଢକ ବଧ	ସ୍ପୃତସନ୍ଧା	ଟ ୦ ।	କଲିକା	ଟ ୦ ୫/-
ଉଛଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ରକଞ୍ଜିଲୀ କୁମାର ଦୋଷ ।		ମୁକୁତ ଦେବ	ଟ ୦ ୫/-
କରିବର ଶ୍ରୀ ଉତ୍ସାମଣିମହାନ୍ତି ।	କଳାପାଦ୍ମା ନାଟକ	ଟ ୧ ।	କିଶୋଳୟ	ଟ ୦ ୫/-
ସୁଶ୍ରୀମାଠ	ସେନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ତ	ଟ ୧ ।	ଆଲେଖିନୀ	ଟ ୦ ୫
ମହୋଦୟ	ଗୋବିନ୍ଦ ବିଦ୍ୟାଧର ନାଟକ	ଟ ୧ ।	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ରବାକନିଧ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି. ଏଲ.	
ପଦ୍ମ ଦୁଷ୍ଟ	ସମଲେ ଶରୀ ନାଟକ	ଟ ୧ ।	ପ୍ରଣାତ	
ମହେତ୍ର	ରତ୍ନମଣ୍ଡଳୀ	ଟ ୦ ।	ସାବଧୀ	ଟ ୦ ୫
କଳଳତା	ଶ୍ରୀ ମନକନ୍ତ ଦାସ ଏମ୍-୩,		କଥାଶରକ	ଟ ୦ ୫
ଆର୍ଦ୍ଦ୍ରିଗାନୀ	ପିଲ୍ଲଙ୍କ ମହାଭାରତ	ଟ ୧ ।	ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ବମଚନ୍ଦ୍ର ଆସୁର୍ମୀ ।	
ପ୍ରୁଣି ମଠ	କାହନାଏକ	ଟ ୦ ।	ହିତକଥା ୧ମ	ଟ ୦ ୮/-
ଭୁବନେଶ୍ୱର	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ର ଉତ୍ସବପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ବି. ଏ.		” ୨ୟ	ଟ ୦ ୫
ଭଦ୍ରଧାରୀ	ପ୍ରଣୟ ପୀମୂଳି	ଟ ୦ ୮/-	ମନ୍ଦ ପଣ୍ଡା	ଟ ୦ ୮/-
ସୁଭଦ୍ରା	ବାଜାନ (ଗଲ୍ପ)	ଟ ୦ ୮	ପ୍ରଣୟ ପ୍ରପାଦ ଅବତା	ଟ ୧ ।
ସନ୍ଧାନପାତ୍ର	ଶ୍ରୀସୁତ୍ରକଣନାଥ ମିଶ୍ର (ମହାମହୋଦ୍ଦୀପାତ୍ରା)		” ବଜାର	ଟ ୧ ୫୦
ଦୁର୍ଦିଷ୍ଟ	ନାୟକତ୍ତରିଜ୍ଜାଞ୍ଜଳି	ଟ ୧ ।	ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ବିଷମୋହନ ପେନାଟର	
ପ୍ରତିଲେଖ	ପଦାର୍ଥ ପରେକା	ଟ ୦ ୫/-	ପ୍ରଣାତ-	
ସନ୍ତତାରୀ	ଶ୍ରୀସୁତ୍ରଦୟାନିଧି ବି. ଏ		କପାରୁଷ	ଟ ୦
ନନ୍ଦନୀ	ହଂସୁତ୍ରା (ପ୍ରେସ୍ରାଇଶନ)	ଟ ୦ ୫	ଅଶ୍ରୁଷ	ଟ ୦
ଅର୍ଥଗାରୀ	ସଗାପ୍ରାତାପ ଦିବ୍ଦି	ଟ ୦ ୫	ଶ୍ରୀମତୀ ବୁନ୍ଦାଳାକୁମାରୀ ଦାତତ	
ପଣ୍ଡିପ୍ରଭ	କଥାକଦମ୍ବ	ଟ ୦ ୫	ସତି	ଟ ୦ ୮/-
ପ୍ରଣୟ ଚିଟାର	ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମିନାରାମୁଣ୍ଡ ସାହୁ ଏମ୍-୩-		ଅଞ୍ଜଳି	ଟ ୧ ।
ମଧୁତେଜ	ଶକ୍ତିତ୍ରାମ	ଟ ୦ ୮/-	ରତ୍ନୀୟ	ଟ ୦ ୫
ଦଶ ମାଳକୀ	ସାନ୍ଦୁବା	ଟ ୦ ।	ବଦାମ ବୌଣ୍ଡବତରଣ ଦାସ ।	
ବିଜ୍ଞାପନ୍ୟ	ସମଚନ୍ଦ୍ର ମାନବିକତା	ଟ ୦ ୮/-	ଶ୍ରୀମତୀ ବନ୍ଦାଳାକୁମାରୀ	ଟ ୦ ୯୫

ମହାଶାକ ଜଣାଶ	ଟ ୦ ୧୭	ରଥଶୀତ	ଟ ୦ ୧	ସୁନାଶ୍ରେଷ୍ଠ	ଟ ୦ ୧
ମାନଭର୍ତ୍ତନ ନାଟକ	ଟ ୦ ।	ଆମବାଦ ଚିକଷା	ଟ ୦ ।	ସତ୍ତାପ ସିରି	ଟ ୦ ।
ବାଲ୍ଲାଳା	ଟ ୦ ।	ଦରି ମନ୍ଦିର	ଟ ୦ ୯	ହରଳ ଭଜନ ଲହରୀ	ଟ ୦ ।
ବିରହ ମାନ ନାଟକ	ଟ ୦ ।	ଆକୁ ଓ ଦିମାଖୁଣ୍ଡ	ଟ ୦ ୩	ଲବଣ୍ୟବତ୍ତା ଶୋକ	ଟ ୦ ।
କୃଷ୍ଣାଳୀ ନାଟକ	ଟ ୦ ୮	ପରିମଳ	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ତନିର୍ମିଳା ମହିନ୍ଦ୍ର ଦେବ	ଟ ୦ ।
ଦେବତ ଗାସ ନାଟକ	ଟ ୦ ୯	ମଦନ ବିନୋଦ	ଟ ୦ ।	ଅସ୍ତ୍ରପ କହାଶୀ	ଟ ୦ ୭
କନ୍ଦୁରାଗ ଶର୍ଷଣା	ଟ ୦ ୧୭	ଦାଖିଯ ଧର୍ମ	ଟ ୦ ୧୨	ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ଭାଗବତ ପାଣିଶାସ୍ତ୍ର	ଟ ୦ ।
ଥାନ୍ତ୍ର ଗୋଟିନାଥ ଜଣାଶ	ଟ ୦ ୧୭	ଜାବନ ବନ୍ଦ	ଟ ୦ ୧୨	ଆଦର୍ଶ ନାଶ ନାଟକ	ଟ ୦ ।
ଶର୍ମାଗୋଟିନ ଶର୍ଷଣା	ଟ ୦ ୧୬	ନାତ୍ର ପରାପର	ଟ ୦ ।	ବିଧବା କୋରଲି	ଟ ୦ ୧୭
ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣବନ୍ଦୁ ସେନପୁତ୍ର ବ.	ଟ ୦ ୯	ଆଶାନ ମାଳା	ଟ ୦ ୯	ଅନୁରୂପୀ	ଟ ୦ ୧୭
ଜଳନ	ଟ ୦ ୫	ସଦ୍ଧାରଣା	ଟ ୦ ।	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ-	
ଚିତ୍ତକର୍ମୀ	ଟ ୦ ୫୦	ବର୍ଣ୍ଣିଶା	ଟ ୦ ୯୯	ମୋ ସୁନା ସୁଅ	ଟ ୦ ୧୭
ପୁଷ୍ଟିଏବେ	ଟ ୦ ।	ନାଶପତ୍ର	ଟ ୦ ।	କାଠଯୋଡ ବନ୍ଦ	ଟ ୦ ୧୩
ସମବ୍ରତକାଳୀ	ଟ ୦ ୯୯	ଜୀବନଗାଁ	ଟ ୦ ।	ଅମୃତ ରଥାଳୀ	ଟ ୦ ୮
ଶ୍ରୀ ରମ କୃଷ୍ଣ ଉପଦେଶାମ୍ବୁଦ୍ଧ ଟ ୦ ।		ମେହ ଘେଗାତିକା	ଟ ୦ ।	ସରତମ୍ବ ସୁମଳ	ଟ ୦ ୫
"	୨ୟ ଟ ୦ ୫	ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରା ବିଶୁର	ଟ ୦ ।	ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରବେଶ	ଟ ୧ ୯
ବିଧବା ଶୁହାରୀ	ଟ ୦ ୧୨	ସନ୍ମୁଖ ସଦବ୍ୟବହାର	ଟ ୦ ୨୨	ପଞ୍ଚଇତ୍ତ	ଟ ୦ ୮
ମୋ ବାଇଧନ	ଟ ୦ ।	ପ୍ରକୃତ ପେଟ୍ରିକା	ଟ ୦ ୨୨	ମୋହନ ଶଶୀ	ଟ ୦ ୮
କିଳୁତ୍ତବୁନ୍ଦୁମାନ୍ତ୍ର (ଜଳନା) ଟ ୦ ।		ଦୟା ମୃଦୁ	ଟ ୦ ୯୯	ଅଧ୍ୟାତ୍ମମାୟା	ଟ ୨ ୬
ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ଅନନ୍ଦବନ୍ଦୁ ପଟ୍ଟନାୟକ		ଦୟାକୁ (ପଦ୍ଧ୍ୟ)	ଟ ୦ ୧୨	ଧର୍ମଜୀବନ	ଟ ୦ ୮
ଧାରମାଶିକାଆ ଓତା	ଟ ୦ ୧୯	ଦ୍ୟାମ ସମିତି	ଟ ୦ ।	ଅଭ୍ୟାସ ଆଦର୍ଶ	ଟ ୦ ୮
ଦୁଲ ଦିଲ	ଟ ୦ ୧୨	ମାତ୍ର ସୁଧାକର	ଟ ୦ ୨୨	ଶାନ୍ତି ସଙ୍ଗ	ଟ ୦ ୮
ଦମୟତୀ	ଟ ୦ ୫	କବିକବିଷ ନାଟକ	ଟ ୦ ୮	ଭାଗବତ ଦୟା	ଟ ୦ ।
ତୃତୀ ଶ୍ରୀ ନାମମଣି ବିଦ୍ୟାରହ ପ୍ରଣାତି-		ପରମ୍ପରା ଶିକ୍ଷା	ଟ ୦ ୮	ବାଣୀ	ଟ ୦ ୧୨
ଗ୍ରହବର ଚୋରୁ	ଟ ୦ ।	ବନଜ ଶାଦ୍ୟ	ଟ ୦ ।	ସୁଲକ୍ଷଣା	ଟ ୦ ୮
ଅଙ୍ଗ୍ରେ କଣ୍ଠକ	ଟ ୦ ।	ଅର୍ଥନତ	ଟ ୦ ୨୨	ଲକ୍ଷ୍ମୀଗାଥା	ଟ ୦ ।
ମୂର୍ଖୀ ଚମ୍ପା	ଟ ୦ ।	ଗୋଦିନ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵକାବଳୀ	ଟ ୦ ।	ପ୍ରଭୁତ କୁମୁମ	ଟ ୦ ।
ମେଣା ନାଶ ଶର୍ଷଣା	ଟ ୦ ୧୬	କାକୁ ଦୁଷ୍ଟିଆ ଚିକଷା	ଟ ୦ ୨୭	ଉପହାର	ଟ ୦ ।
ଜରି କୌମୁଦୀ	ଟ ୦ ।	ଶର ଦେବ ଚିକଷା	ଟ ୦ ୨୭	ପ୍ରେମର ଲଗଦିଲ	ଟ ୦ ୮
ଗୋ ମହାବି	ଟ ୦ ୧୨	ପ୍ରକାଦ ସୁଷ୍ମାଞ୍ଜଳି	ଟ ୦ ୨୭	ଅଶ୍ରୁକିଷ୍ମା	ଟ ୦ ।
ମାତ୍ରବ୍ରହ୍ମା କର	ଟ ୦ ୮	ପଦ୍ମାଲିଲା	ଟ ୦ ୧୯	ବୃଦ୍ଧିତ କାହିଁ	ଟ ୦ ୮
ଦେବୀପା ବ୍ୟାହରଣ	ଟ ୦ ୮	ମେଲେରା ଚିକଷା	ଟ ୦ ।	ଶିଳକାପରୀ	ଟ ୦ ୮
ରହନାର୍ଥକ	ଟ ୦ ।	ଶ୍ରୀ ସୁତ୍ତନିର୍ମିଳା ପଦ୍ମକୁଣ୍ଡଳ	ଟ ୦ ।	ଅଶୋକ ବହନ	ଟ ୦ ୫

ସଙ୍କଳିତ ରହାବଳୀ	ଟ ୦ ୧	ଉଗବଦ୍ଧଗୀତା	ଟ ୦ ୧
ବିଷୁପୁରଣ	ଟ ୦ ୮	କୋଇଲି ମାନିକା	ଟ ୦ ୧
ଚଣ୍ଡୀ	ଟ ୦ ୧୭	ଶୁଣେକ୍ୟ ଶ୍ଲୋକ	ଟ ୦ ୧୯
ଚିଦ୍ୟାଧର ପାଲ	ଟ ୦ ୯	ଅଗଦତ୍ତ	ଟ ୦ ୧୯
ଗଙ୍ଗା ମହାମ୍ୟ	ଟ ୦ ୧୮	ପ୍ରୌଳଙ୍ଗ ଭ୍ରାତାବିକୋଦ	ଟ ୦ ୧୯
ପାଲ ବନନା	ଟ ୦ ୧୭	ମହାନାଟକ	ଟ ୧ ୯
ରହ କର ପାଲ	ଟ ୦ ୮	ଲବଣ୍ୟବଜ୍ରା	ଟ ୧ ୯
ଶଙ୍କରବୃଦ୍ଧିଆ ପାଲ	ଟ ୦ ୧୩	ଶୁନେରହାବର	ଟ ୦ ୫
ଭ୍ରମରବର ପାଲ	ଟ ୦ ୮	ଲକ୍ଷ୍ମୀଶଶ୍ଵରଦ	ଟ ୦ ୧
ଲକ୍ଷ୍ମୀଶଶ୍ଵର ପାଲ	ଟ ୦ ୧୭	ମୋହକ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗାନ୍ଧୀ	ଟ ୦ ୧
ଶେତବସନ ପାଲ	ଟ ୦ ୧୭	ତିଳକ ମାନିକା	ଟ ୦ ୧
ଦବନନ ସୌଦାଗର	ଟ ୦ ୧୭	ଜାଗମୁଁ ଗାନ୍ଧୀ	ଟ ୦ ୧୭
ଦ୍ଵିରାଞ୍ଜନ ପାଲା	ଟ ୦ ୮	ପାରଶ୍ରେନ୍ଦ୍ରପେନ୍	ଟ ୧ ୬
ଶୁଦ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ରା ମେ	ଟ ୦ ୧୮	ଦୁନ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ	ଟ ୦ ୧୭
”	ଟ ୦ ୧୯	ସତତ ଶିଶୁରୁତ୍ୱମାଳା	ଟ ୦ ୧
ବାଦ୍ୟ ରହାବଳୀ	ଟ ୦ ୧	ପ୍ରଭୁତଥବକାୟ	ଟ ୦ ୧୭
ବୃଣ୍ଦାଗର	ଟ ୦ ୮	ଦୁରଣ୍ଟପୁତ୍ର	ଟ ୦ ୧
ଶୁଦ୍ଧବୀକା	ଟ ୦ ୧୭	ନାବକେଳି	ଟ ୦ ୧୭
ଗୋପାଲାଶ	ଟ ୦ ୧୯	ମନକୋଧ ଶର୍ଣ୍ଣା	ଟ ୦ ୧୭
ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରଣ	ଟ ୦ ୮	ଦୁନ୍ତଅଞ୍ଜନକଳ	ଟ ୦ ୧
ଉଗବଦ୍ଧଗୀତା (କୃଷ୍ଣ ସ ହ)	ଟ ୦ ୧	ଦେଖନ କୋଇଲି	ଟ ୦ ୧୯
ପୂର୍ବ ପୁର୍ବିଦ୍ଧା	ଟ ୦ ୧୮	କାନ୍ତ କୋଇଲି	ଟ ୦ ୧୯

ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରକାକମାଳା—(ଶ୍ରୀରାମାନ ହୋଟା କାବ୍ୟର୍ଥ ସୁଣାଇ)

ମୂଲ ଟ ୦ ୧୯

କୌରୁକ ପ୍ରଶ୍ନମାଳା ।

ଟ ୦ ୧୭

ପ୍ରତି ଲେଖିବାର ଠିକଣା :—

ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର ବ, ଏ, ଏଲ, ଟ,
ମାନେକର
ମକୁର ପୁସ୍ତକାଳୟ,
କଟକ ।

ସର୍ବଦଂଶୁନର ମହୋଷ୍ଠା ।

କିଂଶ-ଶତାବ୍ଦୀର ଯୁଗାନ୍ତରକାରୀ ଆଦିଷ୍ଵାର !

ପଲ୍ଲୀକାସୀଗଣ ପ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ !

ଯେପ୍ରକାର ଦିଷ୍ଟର ସର୍ବର ଦଂଶୁ ହେଉ ନା କାହିଁକି, ତେଣେ ନିର୍ମାସ
ଧନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ତିଥି ଶୁଣାଇ ପାରିଲେ ଗୋଟିଏ ନିଶ୍ଚମ୍ଭୁ ବନ୍ଧୁବ ।
ଦର୍ଶନର ଏହାହିଁ ଜୀବ । ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୯ ଏକଟଙ୍କା ।

* ସଫଟ ଟିପ୍ପଣୀ *

ଗ୍ରେଟ ବେଜଲ ପାମୀସ ମହିଜାମ,

କଲିକତା-ଡିଗୋ - ୨୫ । ୧, ଦୂର୍ଗାଚରଣ ମିଶ ଶ୍ରୀ ଟ ।

* ପ୍ରଭୁର ନିମନ୍ତେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ପ୍ରଭୁର ଆଦିଶ୍ଵାର ।

କେତେକଙ୍ଗ୍ରେଟ ପ୍ରଶଂସାପଦି ।

୧। ଉତ୍ତିଷ୍ଠ, ପାରମାର, ୧୦, ଲେବୋ କୋଷ୍ଟର, ଖାଣା-୨୭ ଅଗସ୍ତ୍ୟ, ୧୯୧୪—ଆପଣଙ୍କର ‘ସାପ’ର
ଉଷ୍ଣତି ଅନବ ଉଦ୍‌ଦେଶ । କିଛିଦିନ ପୁଷ୍ଟ ମୋର ଗୋଟିଏ ଶୁକରକୁ ସାପ କାମୁଢ଼ିଥିଲ, କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର
ଉଷ୍ଣତିରେ ଅତି ଲକ୍ଷ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଆଗେଗା ହେଲ ।

୨। ଡାଃ ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ଦାଶଗୁପ୍ତ, ନୂମେତ କଲିଯାସ, ଗୋଟିଏ କାମାତୋବା, ମାନଭୁମ ଟା ୨୫ ରିଶ
ଅଗସ୍ତ୍ୟ, ୧୯୧୪ ଶତ ସ ଏ ଏ ଶାରେ ଭୁବନେ ନାମୀ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରାଣେକରୁ ‘ତେମଣି ତିର’ ସାପ
(୪ ଫିଟ୍ ଲମ୍ବା) କାମୁଢ଼ିଥିଲ, ଦେଉଗଣ ପରି ଆପଣଙ୍କର ତିଥି ବ୍ୟବହୃଦ ହୋଇଥିଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମା ବ୍ୟବହାର
ରେ ତାହାର ଚେତନା ହେଲ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା ସମ୍ମୁଖୀ ଆଗେଗା ହୋଇଥିଲ ।

୩। କ୍ରିସ୍ତୁଲ କହାରଲୁ—ଆଶ ସୋନ ସେବାଶମ, ବୁଧାହାଟ, ଗୋଟିଏ ଶୁଳକ—୧୯୧୦ ସାଲ
ବ୍ୟବସାସରେ ଶାକିବିଦ୍ରୁ ପ୍ରମାଣିକରୁ ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରବୋତ୍ର (୩ ଦାତ ଲମ୍ବା) ସାପ କାମୁଢ଼ିଥିଲ, ପ୍ରାୟ ସ ଏ ଶା
ପରେ ଏହି ତିଥି ବ୍ୟବହୃଦ ହୋଇଥିଲ, ଏହି ମାତ୍ର ୨୫ ମିନିଟ୍କାଳ ପ୍ରମୟେ କରିବାର ଥିଲ ।

୪। ଶ୍ରୀରାଧାରି ଦ୍ଵାଲଦାର, ପଟ୍ଟକବୟର—ଗୋଟିଏ ହାତୁମଞ୍ଜି, ମଗରହାଟ, (୨୫ ପ୍ରଗନ୍ଧା) —ଗତ ଟା ୧୯
ବ୍ୟବସାସରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଏଲେକେଣୀ ଦାଶାଳୁ ୧୫ ହାତ ଲମ୍ବା କେରଟିଆ ସାପ କାମୁଢ଼ିଥିଲ ପ୍ରାୟ ୧୫ । ୨୭ ମିନିଟ୍
ପରେ ତିଥି ପ୍ରଦ୍ୱୟାଗ କରିବାର ଥିଲ, ରେଣୁଣୀ ସମ୍ମୁଖୀ ଅଚେତନ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲ । ୨୦ । ୨୫ ମିନିଟ୍ ପରେ
ରେଣୁଣୀ ସମ୍ମୁଖୀ ଆଗେଗଣ୍ୟର କରିଅଛୁ । ଏହି ତିଥିର ପଳ ଅନବ ଆଶ୍ରୟକନକ । ମୋର ଏକାନ୍ତ ରଙ୍ଗ ଯେ,
ଏହି ତିଥି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶୁଦ୍ଧ ଗୋଟିଏ ରଣ୍ଜିତିଥିଲ ।

୫। ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ, ଗୋଟିଏ ହାତିକାଶସ୍ତ୍ରପୁର, ନିର୍ବିକାଳୀ—ଗତ ଟା ୧୯ ରିଶ
ବ୍ୟବସାସରେ କାମୁଢ଼ିଲ, ୫ ମିନିଟ୍ ପରେ ଏହି ତିଥି ଦିଅନ୍ତରେ, ଏକ ଶରୀର ସମ୍ମୁଖୀ ତିରର
ଅଷ୍ଟ । ଏହାର ଏକମୀମ ପୁଷ୍ଟ ମୋର ଭାବର ବିଅ ସର୍ବାଧିତରେ ମାର ଯାଇଛି, ତେବେବେଳେ ଆଗଙ୍କର
ତିଥି ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ, ବନ୍ଦୁ-ତୁଳନା ହେଲା ଦେଖାନ୍ତର ସେଥିରେ କୌଣସି ଫଳ ନାହିଁ । ଯାହାରେ
ଆପଣଙ୍କର ତିଥିର ବ୍ୟବହାର କଲାବେଳେ ବନ୍ଦୁ ଲେକ ଭିତ୍ତି ଥିଲ ।

ସୁଲ ଅପ୍ ଟ୍ରିପକ୍ୟାଲ ମେଡ଼ିସିନ୍

ରୋଗରୁ ଉତ୍ସୁକ, ପ୍ରତକାର ଏବଂ ଔଷଧ ସମ୍ବନ୍ଦେ ବିଶେଷଙ୍କ ତାକ୍ରରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ପରୀକ୍ଷା ଓ ଗବେଶଣା ପାଇଁ କଳିକଟାର ଗର୍ଭଶ୍ରୀମେଣ୍ଟୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ଲାସ୍ଟିକ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସାନ୍ତ
ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ—

ମୁରାରି ବଟିକା

ଏହି ପ୍ରଶଂସାପ୍ରତି ପାଇଥାନ୍ତି ।

* ଦୁଃଖରେଣ୍ୟ ପ୍ରକରର ମାଲେରିସ୍ଟ୍ରିଜ୍ଞାତ ତନମୋଟ ରୈନିକୁ ମୁମ୍ବି ବଟିକା ହେବନ
କବହୋଇଥିଲ ଏବଂ ଦାହାକର ରକ୍ତ ନେଇ ପ୍ରତିଦିନ ପଥର କବନ୍ତୁ । ତନକଳଙ୍କୁ ବଟିକା ଉତ୍ସମ ସହିଥିଲ ।
(ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ଅସ୍ତରକର ଉପସର୍ବ ଦ୍ୱାରାନ୍ତି ।) ବଟିକା ପେବନରେ କୁଳ ଛୁଟି ପରାକର ଏକମାସ ଦୟେରେ
ଘାହଙ୍କରି ଆଉ ଜୁର ହେଲ ନ ଥିଲ । ଏବଂ ତାହାକର ଓଳନ ବୁଝି ହୋଇଥିଲ । ତାହାକର ରକ୍ତରେ ମାଲେରିଆ
ଜୀବାୟ ଦିଗନ୍ତରେ ହୋଇ ବାରାନ୍ଦିନେ ଅନ୍ତର୍ଭିତ ହୋଇଥିଲ । ଅର୍ଥାତ୍ ଦାହାକର କରୁଥିଲ ମାଲେରିଆ-ବିତଶ୍ରୁଦ୍ଧ
ଧୋଇଥିଲ ।

ଏପରି ଆଦ୍ୟେଜନକ ଫଳ ଦେଖି ପରାମରଣ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ମହାନ୍ମୟ ଗମନର ହୋଇଥିଲ । ମାଲେରିଆ
କରର ଯଶଶ ଶୀଘ୍ର ନିବାରଣ କରିବାକୁ ଏବଂ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଭେଗୀର ଶଶରକୁ ମାଲେରିଆ-ବିଷ ଦୂର କରିବାକୁ
ମୁହଁ ବଟିକା ଅଢିଯେ ମହୋପତ୍ର । ମୁହଁ ବଟିକା ପେବନରେ କାହା ରୀତି ରୀତି, ମୁଣ୍ଡକୁଳ, ଦେହ ଉମି ଉମି, ଅବସାଦ
ଲାଗେଥିବା କଣ୍ଠାମୂଳ ପ୍ରସରର କିଣ୍ଟମାତ୍ର ଦ୍ୱାରାନ୍ତି, ଅଥବା ଚଞ୍ଚଳ ଜୁର ନିବାରଣ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଶାର ସ୍ଥାପିତ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ
ସାଧନ ଦ୍ୱାରା ।

ମୁହଁର ବଟିକା—୨୦ ବଟିକାର ଶିଖି ୩ ୧୧
ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାହୋଇ ଥାନ୍ତି । ଏହାର ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ ମାଲେରିଆ ରୋଗର କଠିନ ଅବଶ୍ୟକ ରେ ରୋଗୀଙ୍କୁ
ବାରାନ୍ଦିନେ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ।

ମୁହଁ ବଟିକା—୨୦ ବଟିକାର ଶିଖି ୩ ୧୧

ସିଂହ ସଲିଉଣନ୍:-

ଏକ କୌଣ୍ଟାରେ ୫୯ ଏକମାତ୍ରର ଶିଖି—(6 ampules 1 c. c.) ୩ ୧୧

୫୯ ଦୁଇମାତ୍ରର — (6 ampules 2 c. c.) ୩ ୧୧

ବେଙ୍ଗାଳ ପ୍ରିଜରିଂ କୋଂ ।

କଳିକଟା ଏବଂ ମନଫରପୁର ।

ଫେନୋଲ ଦରବାରୀ—ନ ୧୦ ମର ଡକ୍ଟର ରକ୍ତାଳ ରେହ ନନ୍ଦନା ଦିନ ଲେଖନ୍ତି ।

ଶ୍ରୋର ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ।

ସୁନ୍ଦର ସୁଖପାଠୀ ଉପାଦେସ୍ୟ ଗଦ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକାବଳୀ !
ଉତ୍ତରକାଗଜ ସୁନ୍ଦର ଶ୍ରୀ ମନୋହର ମଲଟ !!

ରାଣୀ ପ୍ରତାପ ସିଂହ

ଲେଖକ ଶ୍ରୀ କବ୍ୟାନନ୍ଦ ମିଶ ବ. ଏ. ଲୁହ. ଟି; ଗଦ୍ୟ ସହିତ୍ୟରେ ସ୍ଥାନର ଭାବର ଗ୍ରାମୀୟରେ, ଶଷାର ଉଚ୍ଛବିନାମାରେ ଏହି ସ୍ଵପ୍ନକ ଉତ୍ତରା ହାତଧାରେ ଅଭିଭ୍ୟାସ କରି ପ୍ରମାଦ ବିବକର ଅନ୍ତର୍ଭାବର ବୁଦେଶ୍ଵରୀତି ଓ ସହିତ ଆଧୁନିକ ଭାବରର ଆବର୍ଧ୍ୟରୁଚୁଟି । ୫ * ୫

(ବ୍ୟାଚହାସିକ ଉପନ୍ୟାସ)

ନୃତ୍ୟ ।

୫ * ୫

(କାଣ୍ଡର କାଦମ୍ବରୀ ଉପନ୍ୟାସ) ୫

କୃତ୍ୟମୂର୍ତ୍ତରାତ୍ମି

ଶ୍ରୀ ବମ୍ବତ୍ର ଆବୁଧୀଙ୍କ ଅଭିଭାବିତ ବିଶ୍ଵବ୍ରତ-ରାସରାତ୍ରିତ, ପଟନା-ବୈଚିହ୍ୟ-ମୂଲ୍ୟର ଉପନ୍ୟାସ । ଏ ଧରଣର ଉପନ୍ୟାସ ଉତ୍ତରା ହାତଧାରେ ବିରଳ । ଥରେ ଦିଲେ ସହିତ୍ୟର ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗୁ ହେବ । ଲେଖା ସେସେ, ପାଞ୍ଚଟି ଓ ମନୋମନକ । ସ୍ଵପ୍ନକଟି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ବିଶ୍ଵବ୍ରତୀକୟର ଭଣ୍ଠର ମିତ ଏହି ପରିଷାହା ପାଇଁ ପାଠ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିକ ମୁଦ୍ରା ନିବାଚିତ । ୫ ୧ । ଉତ୍ସମ ବନ୍ଦାର ୫ * ୫

ଶ୍ରୀଶ୍ରୀପତ୍ରି

(ଦ୍ୱାରାୟ ସଂସ୍କରଣ)

ଶ୍ରୀ ରମ୍ବନ୍ଦୀ ଆବୁଧୀଙ୍କ ପ୍ରଣାତି । ଧୂର ଓ ପ୍ରଭାଦକ ସାଧନୀମୟ ସୂଚ ଚରିତ ସହିତ ସୁନ୍ଦରେ ଦେଖେଇ ଦେଖାଇଲା । କିମ୍ବା ହରିରତ୍ନ ରହି ଲାଗିରି । ମନ୍ଦାକ ପ୍ରଦେଶରେ ଅଧିକାରୀ ହାଲରେ ବ୍ୟାବସ୍ଥା । ୫ * ୫

ହିତକଥା

• ପ୍ରଥମ ଭାଗ

ହତୋପଦେଶର ମିଶନର;

ଶ୍ରୀ ବମ୍ବତ୍ର ଆବୁଧୀଙ୍କ ସଜ୍ଜିତ । ଶ୍ରୀ ସରଳ ଓ ପୁରୁଷ । ବିହାର-ଓଡ଼ିଆର ଟେକ୍ସ୍ଟ୍ସ୍କ୍ରିପ୍ଟ କିମିଟ ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଶିଶ୍ରୀ-ବିଶ୍ଵବ୍ରତ ଦ୍ଵାରା ଗୁରୁତ୍ୱ । ୫ * ୫

ହିତକଥା

୨ୟ ଭାଗ [ସୁନ୍ଦରରେବ]

ଶ୍ରୀ ବମ୍ବତ୍ର ଆବୁଧୀଙ୍କ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଶିଶ୍ରୀ-ବିଶ୍ଵବ୍ରତ କିମିଟ ଗାୟାୟ ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ଗୁରୁତ୍ୱ । ଏହା ପାଠ କଲେ ଚାଲକବାଳିକାମାନଙ୍କର ଚରିତ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ହେବ । ୫ * ୫

ହିତକଥା

୨ୟ ଭାଗ (ବିଶ୍ଵବ୍ରତ)

ଶ୍ରୀ ବମ୍ବତ୍ର ଆବୁଧୀଙ୍କ ପ୍ରଣାତ ମୂଲ୍ୟ ୫ * ୫ ଲେଖକ
ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ମିଶ୍ର—କବିକବିର ।
ସବ ତ ବା ର କୁଳ-ତଳ କ
ସ୍ତ୍ରୀ ଦେବକର ଉତ୍ସାହସ୍ମୃତି
ରହିବ । ଏହା ପାଠ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକ ହେବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ଲାଗିବା
ବୁଝିଯେଣେ ବିରାଗ ବୁଝିବା ରାରିଖି । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ପଢ଼ିବା
ଚାହିବା । ୫ * ୫

ଶ୍ରୀ ବାପୁଦେବ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ କୃତ

ଶ୍ରୀପଦ

ଶ୍ରୀ ଓ ଶିଶ୍ରୀକମାନଙ୍କ-

ଦ୍ଵାରା ବିଶେଷ ଆବୁତ ।

ଶ୍ରୀ ବଢ଼ସରଳ ଓ ଚିତ୍ର-
କର୍ତ୍ତକ; ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଅତି

ଚମକାର । ଥରେ ପାଠକରେ ଶେଷ ନକରି ରହ ହୁଏ-
ନାହିଁ । ବାଲକ ବାଲିକାଙ୍କ ନିକଟରେ ଏ ସ୍ଵତ୍ତନ ପୁନର
ଅର୍ଦ୍ଦ ଧରି ଲାଗନ ଶିଶ୍ରୀକରେ ଉତ୍ସମାଧ୍ୟ କରିବ ।

୫ * ୫ ପ୍ରାପ୍ତିଶ୍ଵାସ;

ଶ୍ରୀପଦିଶ୍ଵରଶ୍ରୀର

ଶୁଭ ସଂବାଦ ! ଉତ୍ତଳୀୟ ପାଇଁ ଅଭାବନୀୟ ସୁଯୋଗ !

ମନୋଯୋଗ ଦେଇ ପରିଚାଳିତ !

ଘର ଲାଇବେରୀ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସରେ ସକାନ୍ତ୍ରୀ !

ଜାଗାୟ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅକ୍ଷୟ ରଖିଛୁ !!

ମୁକୁର ଉପନ୍ୟାସ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳର

ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ

ଶିଖରି

ଶ୍ରୀମତୀ କୃତଳାକୁମାରୀ ସାବତ ପ୍ରମେୟ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଛି । ମୂଲ୍ୟ ୫ • ୧

ଶିଖରି ଉପନ୍ୟାସ

ଶିଖରି

କବିଦର ଶ୍ରୀକ୍ରୋମଣି ମହାନ୍ତିକ ପ୍ରଣାତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଛି

ମୂଲ୍ୟ ୫୦୧

ରତ୍ନମୁଖ ଉପନ୍ୟାସ

ଶପଳ-ଶୁଦ୍ଧ ।

ଶ୍ରୀମୁଖ କବ୍ରାନନ୍ଦ ଅଲ୍ଲେଖ ବି. ଏଲ୍. ଟି. ପ୍ରଣୀତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩ ।

ରତ୍ନମୁଖ ଉପନ୍ୟାସ

ମାନ-ବୃଜୀନ

ଶ୍ରୀମୁଖ କବ୍ରାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଚ. ଏ. ଏଲ୍. ଟି. ପ୍ରଣୀତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩ ।

ସଞ୍ଚମ ଉପନ୍ୟାସ

କାଳୀବୋହୁ

ଶମତ କୁନ୍ତଳକୁମାର ସାବତ L. M. P. ପ୍ରଣୀତ, ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ।

ଯେଉଁମାନେ ଅଗ୍ରୀମ ଉତ୍କଷ୍ଟକା ଦେଇ ଗ୍ରାହକ ହେବେ ସେମାନେ ବାରମାସରେ ବାରିଖଣ୍ଡ ଉପନ୍ୟାସ ପାଇବେ । “ମୁକୁର”ର ଗ୍ରାହକମାନେ ଉପନ୍ୟାସ—ଗ୍ରାହକକା ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅଗ୍ରୀମ ଦୂର ଟଙ୍କା ଦେଇ ପ୍ରମାସ ଗେଟିଏ ଲେଖାଏ ଉପନ୍ୟାସ ପାଇଗାଇବେ । ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩ ।

ଶ୍ରୀମୁଖ ମିଶ୍ର ଚିତ୍ରକାରୀ ଅନୁତବାନ କରନ୍ତୁ ।

ଶ୍ରୀ ଦୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ବି. ଏ. ଏଲ୍. ଟି.
ମେନେକର,
ମୁକୁର ପ୍ରସ୍ତ୍ର, କଟକ ।

କବିଦର ଶ୍ରୀମୁଖ ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି ମହୋଦୟଙ୍କ ପ୍ରେୟ

ନୂତନ ବିରାଟ କାବ୍ୟ

ଶ୍ରୀ ମୁଖ୍ୟଦେବ ।

ଉଜ୍ଜଳ-ସାହୁଦ୍ୟ ଉତ୍ତାରର ମହାର୍ତ୍ତ ଗୌରବ ମହାମଣି—କାବ୍ୟକାଳୀଶକ୍ର” କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଏବଂ ଶିଥା, ଜ୍ଞାନ, ଉପଦେଶ, ଜୀବଯୁଦ୍ଧ ଓ ଦେଶ୍ୟରକାଧିକ ପଣ୍ଡରତ୍ନ ପ୍ରକାଶ । ଏଥରେ ଉଜ୍ଜଳର ଶିତହାସିକ, ଶୌରୋଗ୍ରୀକ, ନୈତିକ, ସାମାଜିକଦଟଶା, ଉଜ୍ଜଳର ଅଭୁଲ ଅନେକଗୌରବ, ବିରବ, ଶୌରୀୟ, ବ୍ୟୋମ, ସମୁମ ଏବଂ ଶିଷ୍ଟାସ୍ତ୍ର, କାବ୍ୟଛଟାର ଆଳଙ୍କାରିକ ସଂପାଦନ ବିଦ୍ଵତ୍ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାକୃତକ ବର୍ଣ୍ଣନାର ମୋତମଣିକାର୍ଯ୍ୟ କାବ୍ୟର ପ୍ରତିଦିନରୁ ଝର୍ଣ୍ଣ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଆଳଙ୍କାରିକ ଏହି କାବ୍ୟର ପରିଚୟ ଦେବା ଅସମ୍ଭବ, କାବ୍ୟଠାତି ହିଁ କାବ୍ୟର ମରିବୟା । ଉତ୍ସବ ଅଣିକ କାଗଜର ନୂତନ ବଡ଼ଅଶ୍ଵରରେ ସୁନ୍ଦର ପରିପାଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ, ପ୍ରାୟ ଠିକରତ ପୃଷ୍ଠା ଦିଶ୍ବି ଏହି ପ୍ରକାଶ କାବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଦୂରଟଙ୍କା ମାତ୍ର । କନ୍ଦେଇ ସୁନ୍ଦର ମୂଲ୍ୟ ଦୂରଟଙ୍କାଛାଇଥା ମାତ୍ର ।

ସାହୁଦ୍ୟାନ—
ମୁକୁର ମୁଷ୍ଟକାଳୟ

ଗୌର୍ବୁରୀ ବଜାର ପୋ, କଟକ ।

ଉଜ୍ଜଳବଦି ସମଦାସକ ବିରଚିତ ଅମୂଳ୍ୟ ଉଚ୍ଚିଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରପଦାୟ ଓ ଉଜ୍ଜଳମନଙ୍କର ଅଦରର ପୁଣ୍ୟ । ପ୍ରଦେଶକ ହିନ୍ଦୁ-ଦେବାରରେ ଏହି ସୁନ୍ଦରକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ରହିବା ଉଚିତ । ମୂଲ୍ୟ ଅତିସୁଭଲ—ଆଠଶା ମାତ୍ର ।
ଉଜ୍ଜଳବଦି ୩ ରାମଦାସ ବିରଚିତ ।

ପଞ୍ଚଭକ୍ତ

ସନ୍ଦେର କଣ୍ଠେ । ମୂଲ୍ୟ ଅତି ମୁଲର ଟ ୦ ୯ ଦୁଇଅଶା ମାତ୍ର

ପ୍ରାପ୍ତିଶାନ ।
ମୁକୁରପ୍ରେସ, କଟକ

ପୁକେଶିନୀର ଶିର ଶୋଭା—

ରେଡ଼ କ୍ଲାଯ୍

କେଷ୍ଟର ଅଯ୍ୟେଲ

NATURE'S OWN HAIR-BROWNER

ସର୍ବରୂପରେ ସମଭାବରେ କ୍ୟବହାର୍ୟ୍ୟ
ଓ ସମାନ ହିତକର

ସର୍ବରୂପ ମିଳେ ।

ମୁକୁର — ପ୍ରେସରେ ଓଡ଼ିଆ, ବଜଳା, ଦେବନାଗିରୀ ଓ ଲଙ୍ଘନ ଅଷ୍ଟରରେ ବହୁ, ଚତକ, କାର୍ତ୍ତ, ନିମନ୍ତଣ୍ଡପତ୍ର ପ୍ରକୃତ ସୂଦର ଓ ସୂଦର ମୂଳ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ । ଏଠାକୁ ସବୁପ୍ରକାର ଦୁଃଖ ଓ କାଗଜ ପ୍ରକୃତର ଅଭିର ପଠାଇଲେ ରହି ଯାଏ ଘୋଶ ପଠାଯାଏ ।

ମୁକୁର — ନିଯୁମାବଳୀ ।

୧— ମୁକୁର ପ୍ରତମାସର ଶେଷ ସତ୍ୟାହରେ ନିଯୁମିତରୁପେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ହେବ ।

୨— ମୁକୁର ଅତ୍ୱାମ ବାଣିକ ମୂଳ୍ୟ ଟ ୧୦ଙ୍କା, ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତଣ୍ଡ ଟ ୧ କା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂଳ୍ୟର ମୂଳ୍ୟ ୧.୦୮ ମାତ୍ର ।

୩— ରିସଲାର କାର୍ତ୍ତ ବା ଟିକଟ ନ ପଠାଇଲେ ଉତ୍ସର ଦ୍ୱାୟିବ ନାହିଁ ।

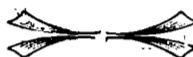
୪— କେହି ଟିକଣା ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ଅନୁଗ୍ରହ ସୁବ୍ରତ ଦି ୨ ନ ମଧ୍ୟରେ କଣାଇବେ । ନଚେତ୍ର ପରିକା ହସ୍ତଗତ ନହେଲେ ଆମ୍ବେମାନେ ବାହୀ ନେ ଛୁଟ ।

୫— ଶାଦିକମାନେ ଶିଯଥ ପାଇୁଲେ ଅନୁଗ୍ରହପୁଷ୍ଟକ ଶାହକ ନମ୍ବର ଓ ନୂତନ ଶାହକ “ନୂତନ” କୋଲିଲେଖିବେ ।

୬— ପ୍ରବନ୍ଧ ମନୋମୋହନ ନ ପାଇଲେ ଫେରସ୍ତ ଦ୍ୱାୟିବ ନାହିଁ କିମା ମନୋମୋହନ ପୁଷ୍ଟବାର କାରଣ ପ୍ରଦଶିତ ହେବନାହିଁ ।

ମୁକୁରରେ ବିକାରନ ଭାବାନ୍ତିବା ଖର୍ତ୍ତ :—

ଏକଥର ପାଇଁ — ଅର୍କଟମୁକୁ ଟ ୧୫ କା, ପ୍ରମୁକୁ ଟ ୨୫ କା ପୁଣ୍ଡି ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଟ ୫ କା । ଏକବର୍ଷ ପାଇଁ ସଥାନମେ ଟ ୧୫ କା, ଟ ୨୫ କା, ଟ ୩୫ କା, ଏବଂ ଟ ୫୦ କା । ବିଜ୍ଞାପନର ମନ୍ତ୍ର ବିଜ୍ଞାପନର ସହିତ ନ ପଠାଇଲେ ଛାପା ହେବ ନାହିଁ ।

ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଓଷଧାଳୟ ।

ସ୍ଵରାଜ୍ୟକାରୀ ତାତ୍କାର ଶ୍ରୀ ଅଟଳବହାରୀ ଆଶ୍ରମ୍ ଏମ, ବିଜ୍ଞାର

ଏଣ୍ଟି ମେଲେରିଆ ମିଳିଶ୍ରବ

ମେଲେରିଆ ବେଗରେ ପଡ଼ ଆଉ ଦ୍ୱାଗାର ହେବାର କାରଣ ନାହିଁ କିମା ତାତ୍କାର କବିତାଙ୍କୁ ପଇସା ଗଣି ହସାଇଗ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।

କାରଣ

ତାତ୍କାର ଶ୍ରୀ ଅଟଳ ବିହାର ଆଶ୍ରମ୍ ଏମ୍ ବି କିର କୁଠାର ଏଣ୍ଟି ମେଲେରିଆ ମିଳିଶ୍ରବ ମେଲେରିଆ ବେଗର ପ୍ରତ୍ୟେ ଧନ୍ୟକୁ— ଉଛଳର ନାକାପୁଲରେ ହଜାର ବୁଝିକରେ ଏବଂ ସୁଣ୍ଠ ଦେହରେ ଦନକୁ ଏକବାର କର ଖାଇଲେ ଟନକର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ବାବକୁଷା ପରି ଶିଶି ଦେହରେ ଥାଏ ।

ମୂଳ୍ୟ ଅତି ମୂଳର — ବଢ଼ିଶି ଟ ୧୧ ହାନିଶି ଟ ୫୦ କାକ ମାୟୁର/ଟ ୦୫୪

ଏହାଛନ୍ତି

ଅଟଳ ବାବୁକାର ନିତାବିଷ୍ଟ କିନା ଓ ଯାଦୁର ମଲମ ଓ ଜାହୀ-ସ୍ବଧା ସବୁ ପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏବଂ ଦେଖ ବେଗର ଅବ୍ୟାଧି ମହୋତ୍ସବ । ବିଜ୍ଞାପନର ଆତମର ପ୍ରସ୍ତୁତି ନାହିଁ ଥରେ ପରାମର୍ଶ କରି ଦେଖନ୍ତୁ । ବ୍ୟବସାୟରେ କମିନେ ମିଳେ ।

ଆଭମଧ୍ୟ

ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଓଷଧାଳୟରେ ବିଶୁର ତାତ୍କାର ଓ କବିତା ଓଷଧମାନ ଶ୍ରୀମାନେ ମିଳେ ଓ ବିନା ମୂଳ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟ ଦ୍ୱାୟାରେ । ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ଚିକିତ୍ସା ମଧ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ଅପରେସନ ବେଗର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ରହିବାର ସର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଟିକଣା—

କାହାରୁକ
କଟକ

}

ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଓଷଧାଳୟ

ପ୍ରମାଣ ଦେଖ !

ହାସ୍‌ପାତାଳର

ପ୍ରଧାନ

➤

ଇଂରେଜ ତାଙ୍କର

ବେଗଚିକ ଦେଖ —

ଜୀର୍ଣ୍ଣଲାନ ବା ଜୁରୁରୁମନ

ବ୍ୟାଦ୍ୟା କରିଥିଲୁଛି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୃତ୍‌ପାୟ ରୋଗୀ ନବଜନନ ଜାର କରୁଥିଲୁଛି ।

କାରଣ:— ଦିନକର ଜୁର ପ୍ରତିଯାଏ, ଦୁଇଦିନରେ ଦେହର ରସ ଶୁଣ୍ଡାଯାଏ, ଦିନଦିନରେ ଶୋଥ ଉଣା ହୋଇଯାଏ, ଏକସପ୍ତାହରେ ମୁଁହା, ଯକ୍କା ଓ ମେଳିଲାସ୍ତା କୁର ସମ୍ମେଲିତ ଆଗେଗା ହୋଇ ଦେହରେ ବଳ ସଞ୍ଚାର କରି କଲେବର ଗଠନ କରପକ ଏ, ଏହାର ମୂଳ ଅଳ୍ପ, ସଳପ୍ରତ୍ୟେନ, ଜଳରେ ଅନ୍ତିମ ଜୀବଜୀବନର କୁରଗ୍ରହ ଲିଭାଗ ।

ନହାଦ୍ଵା ଗାନ୍ଧି କହନ୍ତି:— ଜାରମନ୍ଦିର ପ୍ରତିକଣ୍ଠର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଧାରଣା ହୁଏ ଯେ ଏହା ଜୁରର ଗୋଟିଏ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଔଷଧ ।

ପ୍ରତିକଣ୍ଠରୁ ସ୍ବ. ଆର. ଦୀପ କହନ୍ତି:—

ଜାରମଲାନ ପୂର୍ବ ବଜାର ବନ୍ଦା ପ୍ରଗାଢ଼ିତ ଅନ୍ତର୍ମାନ ଜୁରବେଗୀର ଜାବନରକ୍ଷା କରିଅଛି ।

ପଞ୍ଜାବ — କେଶରୀ ଲାଲା ଲାଜପାତ୍ର ରାୟ କହନ୍ତି:—

ଜାରମଲାନର ଜୁରନାଳକ ଶକ୍ତି ଦୃଷ୍ଟିରେ କହୁଥାଏ ଏହା ପ୍ରବୃତ୍ତରେ ଜୁରର ଯମ ।

ଉଜ୍ଜଳମନୀ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ କହନ୍ତି:—

ଦିରିଦ୍ର ଉଜ୍ଜଳବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଜାରମଲାନଠାବୁ ଭଲ ସୁଲଭ ଜୁର ଔଷଧ ଆର ନାହିଁ ।

ଭଲ ହାସ୍‌ପାତାଳ ସମ୍ବନ୍ଧର କର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କର ଲେ; କ; କଲକମ, ଏମ, ଡି, ଆର, ଏମ, ଏସ, କହନ୍ତି:—
ପ୍ରଧାନ ➤ ଜୁର ନାଶକ ଔଷଧମାନ ଜାରମଲାନ ହଫତ ମିଶ୍ରିତ ଥିବାରୁ ଏହା ସେବନ ଦ୍ୱାରା ଜୁରୁତ୍ୱ ହେବା ମୁଖବିକ ।

ଜାରମଲାନ ମୁଖ ପ୍ରତି ଟିକି ଟେଣ୍ୟ, ଡଳକ ଟ ଟ୍ୟ, ପ୍ରୋପ ଟ ଟ୍ୟ (ମଧୁଲ ସୁନ୍ଦର)

(ଜାରମଲାନ ବିନେନ୍ଦ୍ରାଙ୍କ ସକାଶେ ସୁତର ଲଭକରକ କନ୍ଦିଗନ ଦିଆଇଥିବା)

ଜାରମଲାନ ସହର, ମଟସଳ, ହାଟ, ବଜାର, ଦୋକାନ, ପଶୁମାନଙ୍କଠାରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାକରେ ବିଚନ୍ଦ୍ର ହୁଏ,
ଖୋଲିଲେ ପାଇଁ, ନ ମିଳିଲେ କୋମ୍ପାମକୁ ପଦ ଠୋକୁ ।

Telegram
"Germline"
CALCUTTA.

ଜାରମଲାନ ଲିଂ କଲିକିଟା
GERMLINE LTD, CALCUTTA

Telephone :-
No. 1388 B. B.
CALCUTTA.

କବିବର ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି ମନୋଦୟଙ୍କ ପ୍ରାଣତ

ନୂତନ ଚିତ୍ର କାବ୍ୟ

ଶ୍ରୀ ମୁକୁତ୍ତମେହେ ।

ଏହା ଉତ୍ତଳ-ସାହନୀ ଭଣ୍ଗାରର ମହାର୍ଥ ମହାମଣି—କାବ୍ୟକଳା
ମନ୍ଦର ଏକ ଶିଖା, ଜ୍ଞାନ, ଉପଦେଶ, ଜାତୀୟତା ଓ ଦେଶପ୍ରଧାନର ପଞ୍ଚରତ୍ନ ପ୍ରଦୟମ । ଏଥରେ
ଭୌଗୋଳିକ, ନୈତିକ, ସାମଜିକଘଟଣା, ଉତ୍ତଳର ଅତୁଳ ଅଣେଗେରିବ, ବିଭବ, ଶୌର୍ଯ୍ୟ,
ଶିଖାଗୁର, କାବ୍ୟଛଟାର ଆଳକାରିକ ସଂଗାରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାକୃତକ ବର୍ଣ୍ଣନାର ମୋତମଣିର
ଝରି ପଡ଼ୁଥିଲା । ଅଳ୍ପକଥାରେ ଏହା କାବ୍ୟର ଦରିଗୟ ଦେବା ଅଥମୂଳ, କାବ୍ୟପାଠ ହୁଏ କାବ୍ୟର ମଧ୍ୟ
କାଗଜର ଦୂଦନ ବଢ଼ିଥିବାରରେ ସୁନର ପରିଯାଟୀରେ ମୁଦ୍ରିତ, ପାୟ ଦିନଶତ ପୃଷ୍ଠା ଦିଶିଷ୍ଟ ଏହା
ଦୁଇଟଙ୍କା ମାତ୍ର । ବରକର ସୁଷ୍ଟକର ମୂଲ୍ୟ ଦୁଇଟଙ୍କାଛିଥାଏ ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାପ୍ତ
ମୁକୁତ୍ତମେହେ ।

ଶୌଧ୍ୟରୀ ଦଳାର ସୋ,

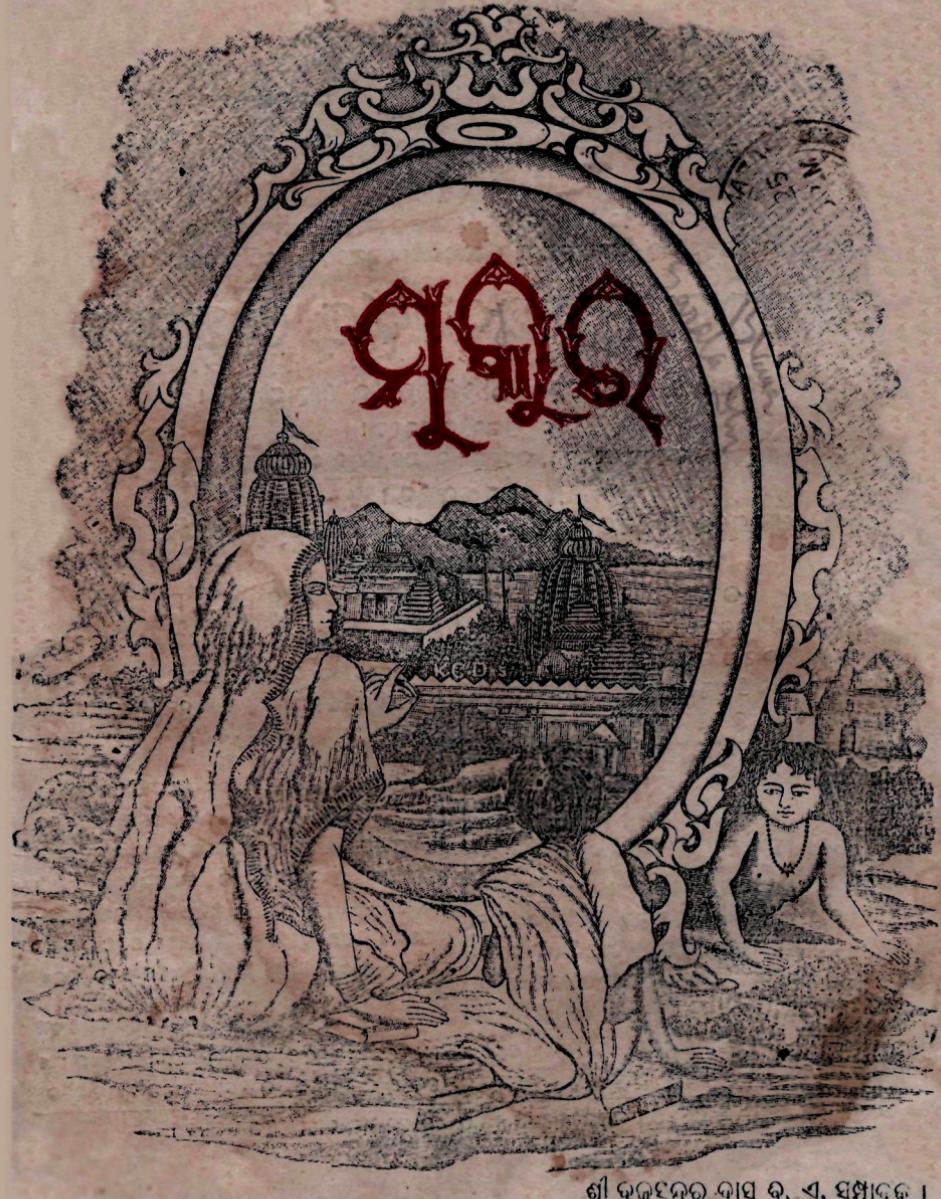

ଉତ୍ତଳକବ ଭମଦାସଙ୍କ ବିରତିତ ଅମୂଲ୍ୟ ଭକ୍ତିଗ୍ରହ । ଗୋଟାମ୍ଭ ବୈଷ୍ଣବ-ହସ୍ତଦାୟ ଓ ଭ
ସୁଷ୍ଟକ । ପ୍ରଦେଶକ ସିଦ୍ଧ-ପରିବାରରେ ଏହା ସୁଷ୍ଟକରୁ ଶଣ୍ଟିର ରହିବା ଉଚିତ । ମୂଲ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତରଳ
ଉତ୍ତଳକବ ୩୦ ଭମଦାସ ବିରତି ।

ପଞ୍ଚରତ୍ନ

ସଭୁର କିଣନ୍ତି । ମୂଲ୍ୟ ଅତ ସୁଲଭ ୩ । ୧ ଦୁଇଥା ମାତ୍ର

୫

ଶ୍ରୀ କୁଳଦୂନର ଦାସ ବ, ଏ, ସମ୍ପାଦକ ।

ଶ୍ରୀ କଟକାଥ ଦେବୋ ଜୟତି ।

୬ ଅଦିତ୍ୟ- ବାନୁର ବଳାର, ତାକା ।

ପ୍ରକାଶକ—ନାନୀ ମହିଳାକାନ୍ଦିକାର, ନାରୀଦୂରେଖି,
ଡାକା ।

କାର୍ତ୍ତକା—ସାହିତ୍ୟକର୍ମ ପାଇଁନ୍ଦ୍ରିୟ, ଭାବ ।

ଏହାକୀ—ପଦ୍ମପଦ୍ମମୁଖ—ଛୋଟବଜ୍ରାର୍ଥ ।

ଶୁଭବିଜ୍ଞାନ ସ୍କୁଲମଧ୍ୟ ଦୂରକଳର ଆଦେଶେଣ ଓଷଧ ଆବଶ୍ୟକ
ଦୂରପ୍ରାୟ ଲାଲମୋହନ ଶାହ ଶଫ୍ତନଧ୍ୟ ମହାଶୟମୁକ୍ତ କନିଶ୍ଚତାଗା ମସ୍ତସାହେବ ଶ୍ରୀ ଗୋରା ନିଶାର ଶାହ ଶଫ୍ତନଧ୍ୟ
ଗୋରନିଶାର ଆଯୁର୍ବେଦୀଯ ଔଷଧାଳୟ ।

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—ରାମୁହାଦେବ - ଶ୍ରୀ ଗୋରନ୍ଧିତାଇ ଶାହ ଶଙ୍କନିଧି ।

ବ୍ୟକ୍ତିପାଦକ, ଓ କିଳକି

କଂସକ ଶୀଘ୍ର ସାରଦୋପୁସ୍ତକ ସେନଗୁଡ଼ୁ, କବିଗଢ଼ୀ କର୍ମସଙ୍ଗ ଶୀଘ୍ରକୁ ବର୍ଦ୍ଧନର ଦାସଗୁଡ଼ୁ କବିଗନ୍ମ ।

କୁଳାଚୀର୍ଷଣ

ଏହି ଓୀଷଧାଳମ୍ବରେ ଅକତିମ ଟଙ୍କା ଓୀଷଧ ସୁଲଭମୂଳ୍ୟରେ ବିକ୍ରି ହୁଏ ଓୀଷଧ ଖାଣିକହେଲେ

ମଲ୍ୟ ଫେରନ୍ତ ଦିଆଯାଏ ।

ଚ୍ୟବନପ୍ରାଣ ।

ସୁର୍ତ୍ତିପିନ୍ଦର ୧

ହେ ବ୍ୟାଧିନାଶକ, ଅସ୍ତ୍ରବେଦର ଅନୁଲ୍ୟ ରହ ।

ଏହା ଅନୁଦାନ ବିଶେଷତର ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲାରେ କ୍ୟାବିଟାର
ଜୀବ ଯାଇଥାରେ। ମଲ୍ୟ ୧୯୦୩ ଟ ୮୫

ମଲ୍ୟ ଏତୋକା ଟ ୩.୯

ମାତ୍ରାବ୍ୟକ୍ତି

ଏହା ତୁମ୍ହି କରିବାରେ ଗନାଶକ କଲକଳକ ତୁମ୍ହି ସାର୍ଥକ
ଦର୍ଶକଙ୍କରେ ତେ ଅର୍ଦ୍ଧଶାଖ ହୋଇବାକାହାଣ୍ତି ମୁଣ୍ଡି ଶକ୍ତିରେ
ଯେତେ ପ୍ରକାର ବେଗ ହେଲିଯାଏଟେ ଅନୁପାନ ଦେବଦରେ
ଏହାକୁଗିରେ ସମୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକୁଠା ଆରୋଜୀ ହୁଏ ଏହା
କଳ, ସର୍ଥ, ଆୟ, କାନ୍ତିକି କି; ଚିରକାଳାତ୍ମକ ଦୟାରୀ ଦେ-
ବେଷକ କ। କଣେକଥାରେ ଏହା ଦୟାରୀରେ ଶେଷତାରୁ ଅଶ୍ଵାତ
ଦର୍ଶ ବୁଝ ଓ ଜୁଣ୍ଡା ପଢ଼ିବା ସମ୍ବନ୍ଧକ ଦୟେ ଅନ୍ତର ଦୂର୍ଯ୍ୟ
ପଢ଼ିବାପକ୍ଷ

ମୂଲ୍ୟ ୧ଟେକା ୩ ୪

ବିଶେଷ ପ୍ରୟୁକ୍ତିକ୍ୟ—ଅନ୍ଧାଳକର ପ୍ରଥମଳ୍ଯ ନିର୍ମାଣ ସ୍ଥିକାରେ ଅନୁବେଦ ଶାଖାକ ମନ୍ତ୍ର ଉତ୍ସମର ଗୁଣ ଏହାରେ ବିଶେଷ ପ୍ରୟୁକ୍ତି ହୋଇଥାଏଛି । ଏହାରେ ଠିକଣାରେ ପରିଦେଲେ ଛାଇ ଉଚ୍ଚତା କିମି ମଳ୍ପର ନାରାଯଣରେ

ଅର୍ଥାତ୍ କୁଟୀରେ ପାଇବଳେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସହ ପରିକାର କାମାଲ୍‌ଲିଙ୍ଗ କରିବ ।

ନିବେଦନ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାବୁ କୟାନିଧ୍ୱ ମେଣ୍ଡ୍, ବି ଏ, ଏଲ, ଟ
ମହାଶୟ୍ୱ ମୁକୁର, ପ୍ରସ୍ଥ, ପତ୍ରିକା ଓ ପୁସ୍ତକାଳୟ
ସହୃଦୟ ସାଂକେ ଦ୍ୟାଗ କରିଥିଲୁଛନ୍ତି । ଗ୍ରୁହକ ଅକୁଗ୍ରାହକ-
ମାନ୍ୟ ନିକଟରେ ନିବେଦନ ଯେ ମୁକୁର ନିମନ୍ତେ
ଧୂମରାଧ କିମ୍ବା ଫର୍ବ ସୁରତି ନିମନ୍ତେ ଅଭର ସବୁ
ଏଣେକ ସମ୍ମାଦକ ନିକଟକୁ ଶ୍ରୀ ବଜ୍ରସୁନ୍ଦର ଦାସ ବି-ଏ
ସାହେବଯାଦା ବଜାର ପୋ: ଆ: ଗୁରୁନାରୋଜ
କଟକଙ୍କ ଦିନଟକୁ ପଠାଇବେ କିମ୍ବା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯେ,
ଧୂମରାଧ, ମେଡେଜିର, ମୁକୁର ପ୍ରସ୍ତ ଚୌଧୁରିବଜାର
ପୋ ଆ: କଟକଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇବେ ।

ଶ୍ରୀ ବଜ୍ରସୁନ୍ଦର ଦାସ,
ସମ୍ମାଦକ ଓ ସ୍ମରାଧକାରୀ
ମୁକୁର ପ୍ରସ୍ତ, କଟକ ।

କୁତନ ପୁସ୍ତକ ।

ଶକ୍ତାସାହୀନ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧତର । ସ୍ଵଦେଶ ପ୍ରେମ ଓ ବୀରଦୂର ସ୍ତଳ ମନାଚିନୀ ।

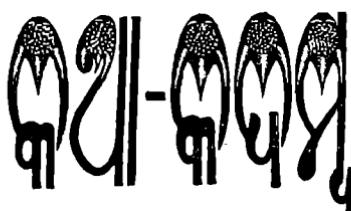
ଶଲଖକ ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମନ୍ତ୍ର ବ.୧. ଏଲ. ଟି. ଏହି ପୁସ୍ତକ ମାତ୍ରାଜ ଓ ଉତ୍ତରାଜରେ ଗଠ୍ୟ ସ୍ଵତ୍ତତ୍ତ୍ଵରେ ବ୍ୟବହୃତ ପହଞ୍ଚାନ୍ତି । ଉଥିମ ସହରଣ୍ଟରେ ହେବାରୁ ଅଧ୍ୟନା ପରିମାଳାରେ ଓ ସତତ ବିଜୟ ସଂସରଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ମୂଲ୍ୟ ମୂରତ୍ତ ଆଠଙ୍ଗା ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଦୟାନିଧି ମନ୍ତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଣାତ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଵତ୍ତତ୍ତ୍ଵର ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ।

ଶବର ଶ୍ରୀମତୀ ରେ, ସ୍ବତତ୍ତ୍ଵର ଉତ୍ତରାଜରେ ଏହି ପୁସ୍ତକ ଉତ୍ତରାଜ ସାହୀନ୍ୟରେ ଅବିଷ୍ଟ । ଶଶା ପ୍ରତାପ ଦ୍ୱାରା
ଅଲୋକିତ ସ୍ଵଦେଶପ୍ରେମ ଓ ସକ୍ଷୟାସ ଅଧୁନକ ସରଦର ଅବର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରୁ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୫ ।

କୁତନ ଗଲ୍ଲ ପୁସ୍ତକ । ସବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଖକ ଗଠ୍ୟୋଗ୍ୟା ଏକାଧିରରେ ଅମୋଦ ଓ ଜ୍ଞାନ ଲଭ କରିବାକୁ
ଲାଭା ଥିଲେ ଏହି ଦସ୍ତକରୁ ଶ୍ରୀଏ ଶୀଘ୍ର କଣ୍ଠ ରଖନ୍ତି ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୧ ।

ପ୍ରାପ୍ତିଶ୍ଵାନ-ମୁକୁରପ୍ରେସ୍, କଟକ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କଟକର ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ପୁରୁଷଙ୍କାଳୟ ।

ଅରୁଣୋଦ ଯୁ ପ୍ରେସ

ବାଲୁ ବ ଜାଗି

ପୋ: ଥି: ଗୁରୁନାରୋଜିକ - କଟକ ।

ଅମରକୋଷ ସଂଖ୍ୟା
ଉତ୍ତମ କଲ୍ପ ବନ୍ଦେଇ ଟ ୦୫

ବିଚ୍ରତ୍ର ରାମାୟଣ
ଉତ୍ତମ ବନ୍ଦେଇ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୫

ଦଶକାଟ
୧ମ ଓ ୨ୟ ଟ ୦ ।

ନୟଂକ ପୁରାଣ
ସଂଖ୍ୟା ବନ୍ଦେଇ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୫

କର୍ମ ପୁରାଣ
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୦

ମସ୍ୟ ପୁରାଣ
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ବ
ର୍ଣ୍ଣ
କେ
ଶ
ରୀ
ପୁ
ରୁ
ଶ

ନହାଦେବ ଦାସକଳତ
ପାତଶ୍ରୀରେ ଦଶ୍ରୀ ।
ଏଥରେ ଦୁଇଶବ୍ଦ,
ପ୍ରହାଦରତ, ଦେବଲେନ
ବଧ, ମାଳତ କଳ୍ପା ଓ
ବଳବାନ ଚରତ ପର୍ବତ
ଅତି ମନେମୁକୁକର
ଲକିତ ସବ ବନ୍ୟୋଧ ଦାର
ବନ୍ଦୁତ ହୋଇଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଟ ୫ ।

ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବ
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ବୈଦେହୀଶ ବିଲାସ

ଦଶ୍ରୀ ବାଇଜ ଛନ୍ଦ ।

ଶ୍ରୀଆ ସାହିତ୍ୟ ଅମୂଲ୍ୟ ରହ !
ଜାଗୟ ଗୌରବର ବିଜୟ-
କେତକ !!

ନଶନ ସମ୍ବରଣ, ନୃତ ଆକାର,
ପ୍ରଦେଶକ ଦଦର ଦିଷ୍ଟ ଓ
ସରଲାର୍ଥ ଆଳଙ୍କାରିକ ପ୍ରମାଣ
ସହିତ ପ୍ରକାଶିତ । ଶୁଦ୍ଧାହାୟ
ବ୍ୟାଙ୍ଗର ପଢ଼ି ପାରିବେ ।

ରହିଶ୍ରୀରେ ଦଶ୍ରୀ, ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫୫

ବୃତ୍ତିଶରେ ସଂଖ୍ୟା
ଦୁଇମାନଙ୍କର ରହିଲୁ
ପୁରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଏହା ଗାଠ
କଲେ ଉତ୍ତମାସ, କାର୍ଯ୍ୟ,
ପଞ୍ଜୀଯ ପାଠର ଅନ୍ତର-
ବଚନମୟ ଅନନ୍ତ ଅନ୍ତର-
ଭୂତ ଦ୍ରୁତ । ପଢ଼ି ଦେଖେ
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ।

ବ
ର୍ଣ୍ଣ
କେ
ଶ
ରୀ
ପୁ
ରୁ
ଶ

ରହୁତ ସାଗର
ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ଦାଲୁକ

ରାମାୟଣ

ଦସ୍ତକାଣ୍ଡ ବନ୍ଦେଇ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫୫

ଶାରକାଦାସ
ମହାଭାରତ
ନୃତ ସହିତ, ଉତ୍ସବରେ
ସମୋଦ୍ଦତ । ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୦ ।

ସତତ
ଶ୍ରୀ ମଭାଗବତ ୧୧ ଖଣ୍ଡ
ସଂଖ୍ୟା ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫ ।

ଜାଗକ ଜନ୍ମ କା

ଜାଗକ ପ୍ରସ୍ତର ରୁ ଶୁଭଶର
ପଳ ସମୟ ଜାଗାୟ ଅନ୍ତର
ଜ୍ୟୋତିଷଶର୍ମ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

କବିରାଜ ଶ୍ରୀବାଲୁକେଶ୍ବର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଭିଷକ୍ତରନ୍ତ୍ର ।

ଆଲମଗୂଳ ଦଜାର, କଟକଜଳ ନଦୀବିଷ୍ଟ ।

ଜୀରକେଣରୀ ବଟିକା

୧ ତିବା ଟ ୧୯

ମ୍ୟାଲେରିସ୍ୱା ଓ ଜୀଣ୍ମିଜରର ଅବ୍ୟଥ ମହୋଷଧ ।

ଜବନ୍ତିର ପ୍ରକାଶର କଥା ଶୁଣିଥା । ଆଜିକାଲ ମ୍ୟାଲେରିସ୍ୱା - ଏହିଶର ସାହେବ ପହାରେ ଏକଛିଏ
ହୃଦୟର ସିଂହାସନରେ ବିଷ ଯେମବ୍ୟ ହୃଦୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଠାରୀ ଯାଏନ କରୁଥିଲା । ହଇଜା, ବସନ୍ତ, ପ୍ରତ୍ୟନ ମାରସକ
ବସନ୍ତର ଲୋକ ନିର୍ମଳ କରିବାରେ ଯେତେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗାନୋହାନ୍ତି; ଆଜିକାଲ ମ୍ୟାଲେରିସ୍ୱା ତାହାର
ଏତ୍ୱରୁ କରିପାରିଅଛି । ତେଣୁ ଲୋକମାନେ ଭ୍ୟନ୍ତିଷ ଓ ନିର୍ମଳୀ ହୋଇ କୁଳିନାନ୍ଦନର ଆଶ୍ଵି କେଇ ଶୈଶ
କ୍ଷମିତି ଦିବରେ ତାହା ବଢାଇଥାନ୍ତି । ଯେମାନଙ୍କର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ, ଏ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଏ
ତଥାରୁ ଉପାଦାନରେ ପ୍ରସତ ଉତ୍ତରାହ୍ଵି ପ୍ରସତ । କୁଳନାନ୍ଦନକୁ ଲୋକମାନେ ଯେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଷସର ମନେ ବରି
ଆବାହି, ଦେବଦେବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଗରୁ ନିଷ୍ଠାତି ଅସ୍ମୟକ । ଏଣୁ ମୁଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷାର୍ଥରେ ଦେଶୀୟ
ଶୂନ୍ୟକରିବି ବିଦ୍ୟ ଭେଦକ ଭ୍ୟନ୍ଦନର ସାହାଯ୍ୟରେ ଜୀର କେଣରୀ ବଟିକା ନାମକ ଏହି ମହୋତ୍ସାର ଜୀରନାଶକ
ଔଷଧ ଆଶ୍ୱର କରିଅଛି । ଏହା ନିର୍ମିତ ଭ୍ୟନ୍ଦରେ ସେବନ କଲେ ପୁଣିଦା ଓ ଯନ୍ତ୍ରିତ ସଂସ୍କରିତ ମ୍ୟାଲେରିସ୍ୱା, ଶୋଅ,
ଅର୍ପାନ୍ତ, ଭତ୍ୟାଦି ସହର ବିଦ୍ୟରିତ ହୋଇ ଶରୀର ପୁଣି ଓ ସବଳ ହୁଏ ।

ହଇଜାର ଅବ୍ୟଥ ମହୋଷଧ କର୍ପର୍ରାରିଷ୍ଟ ।

୧ ଶିଶ ଟ ୦୫

କାଳରାଷ୍ଟାରୁସ ଦଳକା ରେଗରେ ସହୃଦ୍ୟ ସହସ୍ର ଲୋକ ଜୀବନ ଦିର୍ଘରେ କରୁଥିଲା । ହଇଜା ରେଗ ହେବା
ପୁଣ୍ୟରୁ ବେଗର କେଣିଣି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଏ କାହାରୁ । ରେଗ ହୋତାର ମାରସକ ହୋଇଇଠେ । ବିଦ୍ୟକ ଡାକିବାଲୁ
ସମୟ ମିଳେବାହି । ତଳକ୍ରିକ ଅଭିଭବୁ ଲୋକେ ଅଭିଷାରେ ପଡ଼ି ଅମୂଲ୍ୟ ଜୀବନ କଷ୍ଟ କରିଛି । ହଇଜା ରେଗ
ହେବା ମାତ୍ରେ କର୍ପୂରାରିଷ୍ଟ ବ୍ୟତହାର କଲେ ରେଗ ପ୍ରତିବଳ ନ ହୋଇ ଉପରମ ହୁଏ । ପ୍ରତିବଳ ଗୁରୁ ଓ ପୁର୍ବାସୀ
ନିଜ ନିଜ ପାଖରେ କର୍ପୂରାରିଷ୍ଟ ରେଣ୍ଡିବା ନିଜାତ ପ୍ରସ୍ତୁତିନ । ଅଠେତା ଲେଖାରେ ଯଦି ଅନ୍ତର୍ମାନ ଜୀବନ ରହେ,
ତାହାରେଲେ ଏହାଠାରୁ ଲଳ ଆର କି ସୁଯୋଗ ଅଛି ?

ମକରଧୂଳି

୮ ମଶ ଟ ୧୯

ସବଦିଧ ବେଗର ଅବ୍ୟଥ ମହୋଷଧ । ବିଧିମୁନେ ସେବିତ ହେଲେ ମୁମ୍ରି ବ୍ୟାକିକୁ ମଧ୍ୟ ପୁନର୍ଜୀବନ
ବାନ କରିବାରେ । ଶାରୀରକ ଲୋକାଶ୍ରମ, ଏହା ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗଜାତିକ । ଏହା ସେବନ କଲେ ଅମ୍ବିକୁଳ, ବଳବତ୍;
ଏବଂ ରମ୍ଯା, ଆୟୁ ଓ କାନ୍ତି ପୁଣି ହୁଏ । ବାର୍ଷିକ୍ୟନିତ ସମସ୍ତକାର ରେଗରେ ଏହା ଅପରା ସୁରୂପ । ଯେଉଁ ମାନେ
ଅଭ୍ୟାଶକୁ ମାନସିକ ରେଣ୍ଡିମ କରି ଅସମୟରେ ଜୀବନ୍ତି ହୋଇଥିଲା ଏହିମାନଙ୍କ କରୁକାଳ କପଶାର
ରେଗର ପାତର ହୋଇ ଶରୀରକୁ ତାତିଲ୍‌ଜାନ କରିଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଏହା ସେବନ କଲେ ନିଜର ସ୍ଥାନ୍
ଦେଇପାରିବାରେ ।

ଭର୍ତ୍ତଳମୟୁଗ ।

ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟପ ।—ତଥିବ ବିଷୟକ ମାର୍ଗିକ ସଂପ୍ରଦାହ ପଦି । ଏହି ଟଙ୍କାରେ ଦୃଢ଼ି, ଶିଳ୍ପ, ଚିକିତ୍ସା, ସମାଜ, ଧର୍ମନାର୍ଥ, ବିଜ୍ଞାନଶିଳ୍ପୀ, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ, ସମାଜୀଲି, ବିଜ୍ଞାନ କାର୍ଯ୍ୟ ମାତ୍ରରେ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆବାଳ ବୃକ୍ଷ ବନଦାକ ଉପଯୋଗୀ । ବିଷୟକ ମାନ ସଂମେପରେ ଏହି ସରଳ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏହାର ପ୍ରତ୍ସାଂଗ ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟପ ସମୀଦକ ଅଣ୍ଡିତ ମନେଶି ଦ୍ଵିଦ୍ୟାର୍ଥୀ । ଅଛିଯ ଗାର୍ଡିକ ଟ ୧ । କା; ଗ୍ରେହମାକକ ପରିଶରେ ଟ ୧ କା ।

ଶ୍ରୀ ଶିଶୁତତ୍ତ୍ଵଦାତା ଗାୟତ୍ରିବର୍ଷାର ମେଲକର-ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷମଧ୍ୟପ ଗୋପ୍ୟବଳୀର କଟକ ।

ବାଣୀବିନୋଦ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା

ସମୀଦକ :—ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳବରାଷ ମିଶ୍ର ଏମ, ଏ,

ଦେଖୁଇବକ :—ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳାଥ ଦାସ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ସଦଗ୍ରହିତ ପ୍ରକୃତ ନିମିତ୍ତ ଏହି ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷମାଳା ଆବଶ୍ୟକ ଅଛି । ଏହି ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକାଶିତ ହେବ, ଯେବୁନ୍ତକରି ମୂଲ୍ୟ ଦୂର ଟଙ୍କାରୁ ଯେପରି ବେଶ୍ମ କହୁଏ, ସେ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବ । ବିଜ୍ଞାନ ଶିଳ୍ପ, ନାଟକ, ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକଳ୍ପ ବିବିଧଦଶୟକ ଉପାଦେସ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକଳ୍ପମୂଳ୍ୟରେ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇବା ପ୍ରକାଶକଳ ହେବେଣ୍ଟ । ଅତ୍ୟକ୍ରମକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପମାଳାର ଅନେକ ପ୍ରକଳ୍ପ ହୋଇଥାଇଲେଣି । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଅଣା ପଦ୍ମା ଦେବ ଶାହକଣ୍ଠଶୀଳ୍ୟ ହୁଅଛୁ । ଯେଉଁମାନେ ଏହିପରି ଶାହକ ହେବେ, ସେମନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷମାଳାର ପ୍ରକଳ୍ପକ ପ୍ରକାଶକଳରେ ଦିଆଯିବ ।

“ବାଣୀ-ବିନୋଦ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା”ର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ।

ସତିତ୍ର

ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ-ସୋପାନ

ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ମହାଶ୍ଵା ଶାନ୍ତିକ ପ୍ରଶାନ୍ତ “Guide to Health” ନାମକ ଇଂଗଳି ସୁନ୍ଦର ଅବଳମ୍ବନରେ ଏହା ଲିପିତ ହୋଇଅଛି । ବିଭିନ୍ନ ମହାଶ୍ଵା ଶାନ୍ତିକ ଚିତ୍ର ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଅଛି । ମଲଟ ଶାର୍କର୍ଷଣକ । ମୂଲ୍ୟ ସହସ୍ରାବଶକ ନିମିତ୍ତ ଟ ୦ ୫; ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷମାଳାର ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ଟ ୦ ୬ । ନିମିଲିତି ଠିକଣାରେ ଅନୁଦରନ କରନ୍ତୁ—

ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳାଥ ଦାସ, ମେଲକର,

ବାଣୀବିନୋଦ ନିକେତନ

କହୁପୁର, ଗଞ୍ଜାମ,

ବୁଦ୍ଧିଲା କୁମାରୀ ସାବତ୍ର, ଖଣ୍ଡମ, ପି, କାଳୀବୋଦ୍ଧୁ ପ୍ରଣାତ

ଉପନ୍ୟାସ

ଦୂରରେ କଳା, ଦୂରରେ ଜଗତ ଉଚ୍ଛଳା

ମୂଲ୍ୟ ଟ ।।

କମିଟିନିମିଟିଯ୍ୟାବିତ୍ତି ପ୍ରଣାତ

ପ୍ରପ୍ତୁସ୍ଥାନ—ମୁକୁରପ୍ରେସ, କଟକ; କଟକର ପ୍ରଦ୍ଵିତ୍ତ ପୁସ୍ତକ ବିକ୍ରିତଷ୍ଠାରେ ମିଳେ ।

ପରଶମଣି

ସତତ ଅରନବ ଗାର୍ହୟୁଦ ଉପନ୍ୟାସ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ।।

ଅଞ୍ଜଳି

ଭାବୁର ପବତ ତପୋବନ !

ଭବବ ସ୍ମର ମଦାକିମା-ଧାର ! !

କଳଚନାର ମନୋହର ନନ୍ଦାତ୍ମି ! ! !

ମୂଲ୍ୟ ଟ ।।

ଭ୍ରାନ୍ତି

ଏକ ନିଶ୍ଚାସରେ ପଢ଼ିବା ବହୁ !

ହୃଦ୍ୟ ପରିବାରର ଜୁଳନ୍ତ ଚିତି ! !

ଉପନ୍ୟାସ-ସଜ୍ଜର କୋତୁର ! ! !

ମୂଲ୍ୟ ଟ ।।

ଉତ୍ତାସ

କବିଦାର ମଧ୍ୟର ଉତ୍ତାସ !

ପଦ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟର ମୁଲୁଟମଣି ! !

ଭଗାଲିଲେର କୋଣାର୍କ ! ! !

ମୂଲ୍ୟ ଟ ।।

୩୭

ବିଷୟ		ଲେଖକଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
୧. ବାକ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି	(ବଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି	୧୭୫
୨. ଏ ଦେଶରେ ଶକ୍ତି		” ଶତଭିରୁଷ ବସ୍ତୁ	୧୭୭
୩. ଯାଆ ଯାତୀ	(ବଦ୍ୟ)	ବନପୁର	୧୭୮
୪. ବନ୍ଧୁଜୀବର ନୈତିକଶ୍ରୀ	”	”	୧୭୯
୫. ବଧ୍ୟାଳାକ ଜନନାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଉତ୍ତରାସ	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କୁଞ୍ଚିତବ୍ରତ ଦାସ ୧. A.	୧୮୦	
୬. ମ ଓ ତଳାର ଦିନ		ଶ୍ରୀମତୀ ନିଜଳାଦ୍ଵାରା ସାବତ୍ର ଏମ୍, ଏମ୍, ଟି,	୧୮୧
୭. ଦୁନ୍ଦର ବେଦନା ତଳେ	(ବଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାତ୍ର	୧୮୨
୮. ମନ୍ଦର ପରମାୟୀ		ନିମାଇଁ ବନ୍ଧୁର ପଢକାୟକ	୧୮୩
୯. ମାନସୀ	(ପଦ୍ୟ)	ଦୟାନିଧି ମଣ୍ଡି ବି, ଏ, ଏଲ୍, ଟି,	୧୮୪
୧୦. ସୁନାଗଛ	(ଗଣ୍ଠ)	ବିଜାୟକ ମିଶ୍ର	୧୮୫
୧୧. କୁଟୀରେ ରିକ୍ଷା	(ପଦ୍ୟ)	ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ	୧୮୬
୧୨. ଭୁବାନ ସ୍ବରୂପ		କରୁଣାବେଶ କର ବି, ଏ. କାବ୍ୟଶର୍ମ	୧୮୭
୧୩. କୃପାଲଭ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମତୀ ଦେବଦୂନ ଦେବି	୧୮୮
୧୪. ଚନ୍ଦ୍ରନକା			୧୯୧
୧୫. ଅନୁତ ପ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମତୀ ରମଣୀମଣି ଦେବି	୧୯୪
୧୬. ସାହିତ୍ୟ-ସମ୍ବାଦ			୧୯୫

አዲስ አበባ-ዕድሜ

କବିଶ୍ଵଳ ଶ୍ରୀ କାମାକ୍ଷିପ୍ରସାଦ ଶରୀ ଆସୁନ୍ତରେ ଦିଗନ୍ଧାରକ କବିତାକ
ପ୍ରାଚୀତ ଦିଗନ୍ଧ ଅସୁବେଦ ପ୍ରତ୍ଯେ ଦିଗନ୍ଧ ବସି କବିଶ୍ଵଳ
ଟିଣ୍ଡାବାଜ ପ୍ରକଳ୍ପ ଉପାୟ । ଏହା ଖଣ୍ଡିକ ଦୁଇକ ପଢ଼ିଲେ
ଅସୁବେଦର ସମ୍ମାନ କାହିଁବେ ଫର୍ମେ କାର୍ତ୍ତିଗାରିବେ । ଯରେ
ଏହେ ନିଜନ କବିତା କରିଦାରିବେ । ଓ ଆ ଲାଗାରେ ଏପରି
ଅସୁବେଦଦୟ ପ୍ରତ୍ଯେ ଦୂର ଦୂର ପ୍ରକଳ୍ପିତ ଚାନ୍ଦିନୀଙ୍କୁ ।

ମନ୍ତ୍ର ଦିଲ୍ଲିଟଙ୍କୋ ।

ପ୍ରାଚ୍ଯ ସ୍ମାନ

- । ମୁକ୍ତିର ପ୍ରେସ, କଟକ ।
 - । ଟେଲିଭିନ୍ କଶ୍ମାନ୍, ବାଲିବଜାର, କଟକ ।
 - । ସ୍କ୍ରିବିଂ ସ୍ଟୋର, ବୃଦ୍ଧିପୁର, ଗଞ୍ଜାମ ।
 - । ବଧାକୁଣ୍ଡ ଚର୍ଚ ଏନ. ଏ, ବାଲିବଜାର, କଟକ ।

ବିଜ୍ଞାପନ

ଗନ୍ଧିଜୀମା କର୍ମଚାରୀ ଅଖାଦକ

ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ଆର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଏମ୍. ଏ. କହୁାର ଫକଳିତ ।
କମ୍ପୁଟରର ସୁପର୍ ଇଂଞ୍ଜିନୀଆମଣି

ସୁତି-ରିନ୍ଦାମଣି

ସୁକିଷ୍ଠତ ଅଭୁଦପୁର ମୁଖରେ ଓ କଠିନ ଶବାର୍ଥନହୁ
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ-ସାନ୍ଧିତ୍ୟ ପେପ୍ରର ପକାଣିବୁ ।

କାଗଜ, ଶ୍ରୀପା ଓ ବନ୍ଦା ଉତ୍ତିମ—ପୁଷ୍ଟା—୧୫୦

ମୁଲ୍ୟ ଏକଟଙ୍କା ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାସ୍ତୁତି ପ୍ଲାନ

ଉଜ୍ଜଳ-ସାହୁତ୍ୟ ପ୍ରେସ, ମୁକୁର ପ୍ରେସ—କଟକ.
କଟକ ଟେଲିଂ କଣ୍ଠାଳ, ରଧାକୃଷ୍ଣ ବୟସ ଦୋକାନ ଓ
କଟକ ପ୍ରଣିଂକୋଣ୍ଟାମା।

ମୁକୁର ।

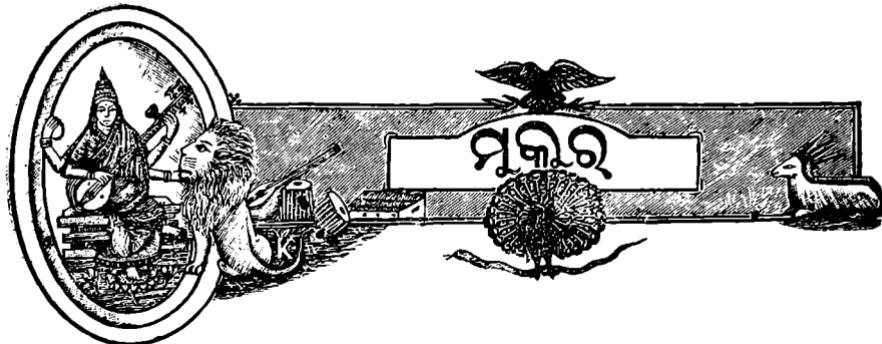
Gramophone Press

ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ବାହାଦୁର ସୁଦାମଚରଣ ନାୟକ ।

(ଜନ୍ମ—୧୯୩ ଫେବୃଆରୀ । ମୃତ୍ୟୁ—୧୯୫ ଜାନୁଆରୀ)

“ଶରମଳାଚ” ର ବର୍ଣ୍ଣପତ୍ର ଝୋରନ୍ଦର ପ୍ରାପ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧୯ ରାଗ

}

ଫାଲିନ

}

୧୯ ସଂଖ୍ୟା

ବାକ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି

ବାସନ୍ତ ସୁଷମା	ଉପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କି ମହା ସୁଷମା ଥାଇ,	ଦେନ ବାକ୍ୟ ସୁଜା ବାକ୍ୟମାତା ଶାଶ୍ଵତି ।	ବସନ୍ତମୁହୂରା ବାକ୍ୟମାତା ଶାଶ୍ଵତି ।
ଅବମା ଆକାଶ	ହୋଇଛି ଆହା କି ମହାମୟୁଗରେ ମାତି ।	ବାକ୍ୟ-ଅବସ୍ଥବ ବାକ୍ୟ ଏକା ତବ	ବାକ୍ୟ-ଆଳକାର ବାକ୍ୟ ତବ ଅଧିଷ୍ଠାନ,
କୋଟି ବସନ୍ତର ଶେଳକୁ ଧର ଆଚୁତ,	ଅକଟ୍ ବିରବ ଅବଶ୍ୱି ଦେଖ	ବାକ୍ୟ ଏକା ତବ ବାକ୍ୟ ହେଉ ଫୁଲ	ମହାପୁଜାର ମା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୂର ଉପାଦାନ ।
ସେ ସୁଷମା ଭେଦ କେନ୍ଦ୍ରିଯୀ ବାକ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି ।	ବାହନ ଯୋଜିତ ଅପୁର୍ବ ବାକ୍ୟ-ବିମାନେ,	ବାକ୍ୟ ହେଉ ବିବ୍ରା- ବାକ୍ୟ ହେଉ ବିବ୍ରା-	ପୁଣ୍ୟଶର୍ମବାର ପ୍ରମାଦ ଧୂପ ଚନ୍ଦନ,
ବାକ୍ୟରୂପୀ ହଂସ- ବାହନ ଯୋଜିତ	ମଧୁର ଅମୃତ ତାଳେ ।	ନରବେଦ୍ୟଫଳ ମନ୍ତ୍ର-ଆସ୍ତରମର୍ତ୍ତଣ ।	ନରବେଦ୍ୟଫଳ ମୁକ୍ତାକ୍ୟରେ ପୁଣ୍ୟ
ବାହନକୁ ଦେଖ ମଧୁର ଅମୃତ ତାଳେ ।	ବାକ୍ୟ-ମହାଶଶା ବାତୀ-ବିଶନବୀ	କର ବାକ୍ୟଦେଶ ବାଗାଶ୍ଵର ନାମ	ସତର ମୋର ଅନ୍ତର, ହେଉ ମା ମୋହର
ଆସ ଆସ କାଣୀ ଶୁଭବିଦ୍ୟା ଠାକୁଶଣୀ,			ତାରକ ମଂମତର ।

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାତ୍ମ

ଏ ଦେଶର ଶିକ୍ଷା

୨୨୯

ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ଉପର, ଏ ଦେଶରେ ସେବକ ଆବୀର୍ତ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ, ଚହଇ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷାରେ ଆମ୍ବାମାନଙ୍କର ଦୂଦୟ ତ ଉନ୍ନତ ହେଲା ନାହିଁ, ଅମ୍ବମାନେ ଯେପରି ସଙ୍କାରୀମନାସ୍ତର୍ଥପର, ଆସ୍ତର୍ଗତରେ ସୁଖା, ସେହି-ପରିବ ରହିଅଛୁଁ । ସୁଦୟଃ ଏବେଳାକାଳ ଶିକ୍ଷାରେ ଏ ଦେଶର କାଣ୍ଡ ହେଲା, ଏହା ଜଞ୍ଜିଆ କରିବା ଦେବାର ବିଶ୍ୱାସି ?

ଯେତେ ଶିକ୍ଷା ହେବ, ସେହି ପରିମାଣରେ ଦୂଦୟ ବଡ଼ ହେବ, ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ତାହା କାହିଁକି ହେଲା ନାହିଁ ? ଦୂଦୟକୁ ବଢ଼ କରିବା ସମ୍ଭବରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରୁ କେବେଳକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଓଡ଼ିଆରେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର କର, ଏହି ଲେଖକ ଉଦ୍‌ଦିକ୍ଷାର ଉପରେ କେବଳ ସୁଖା ଏବଂ ସେ ମୁହଁକ ପାଠ କରି ସୁଜ୍ଞିତ ସମାଜର ଦୂଦୟ ବଡ଼ ହେବାର ଲକ୍ଷଣ ଦେଖା-ଯାଉନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ସଙ୍ଗରେ ଉଚ୍ଚ ଅଙ୍ଗର ହଜିଲା କିମ୍ବା ଗାୟାୟା ବୁଝି ବୁଝି ପାଇଥାଏ, ଏତକି ଉପରିଷଦ ହୋଇଥାଏ ।

ଆପଣ ଏମ୍, ଏ ପାଶ କରି ଅଫଣ୍ୟ ଅର୍ଥ ଉପର୍କର କରନ୍ତି, ଦେଶର ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ସମାଜରେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରତିପଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟି, ଏ ସମ୍ଭବ ଭଲ କଥା, କିନ୍ତୁ ଗର୍ଭର ଆପଣଙ୍କ ଦ୍ଵାରକୁ ଗଲେ ପେର ଆସେ ! ଦେଶର ଜନ-ସ୍ଵର୍ଗର ଯହିଁରେ ଉପକାର ଦ୍ୱୟ, ଏରାଲି କଥା ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ଛ୍ଳାନ ପାଇନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଆପଣ ଧନ, ଦୋଢ଼ା ଅଥବା ମୋଟର ଗାଡ଼ିରେ ଆସିନ, ମୁଁ କାହିଁ ପଦବ୍ରକ୍ତରେ ଯାଉଥାଏ, ଯେବେ ଆପଣଙ୍କର ପରିଶରେ ଦୃଢ଼ିଲା, ତେବେ କଥାହାତରେ ମୋହର ଅଙ୍ଗ କର୍କର୍କର ଦ୍ୱୟ କାହିଁକି ? କାହିଁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାର ସେଠାରେ କି ପରିଦୟ ମିଳିଲ ? ଆପଣଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାର ଅର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଆପଣଙ୍କର ଆହୀୟ ସୁନନ ରନ କର୍ତ୍ତର ସୁକ୍ତ ଗର୍ଭର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ କାହିଁ, ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାରେ, ଆପଣଙ୍କର ଅର୍ଥାପାର୍କନରେ ଦେଶର ଫଳ ଓହିଲା କଥା ?

ଏହି ଲେଖକ ଦେଖିଅଛୁଁ, ତିନେ କୌଣସି ଗଜାଙ୍କ ନିକୌଣସିରେ ଲକ୍ଷ ଗର୍ଭର ଅଥବା ଶୈତିନ ବାହୀର ପାହାଯି ପ୍ରଥମାନା କରିବାରୁ ଶୈତିନ ଗଜା ମହେବୟ ଅମ୍ବନ ବଦନରେ ଦ୍ୱାରକୁ କହିଲେ, “ଆପଙ୍କର ହିଅ ଜନ୍ମ ହେବାକୁ ମୁଁ କହି ଦେଇ ନାହିଁ, ସୁତରଂ ବିବାହ ଚେଳକୁ ମୁଁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ କାହିଁକି ?” ବ୍ରାହ୍ମିନ ସନାନ ନିରୁଦ୍ଧିର, ନିରଶାରେ ପ୍ରଥମ-ବର୍ଷକ କଲେ । ଶୈତିନ ଗଜା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ “ଆପଣ” ବୋଲି ସମୋଧନ କରିଥାଲେ, ଏତକ ମାତ୍ର କିଶେଷରୁ । ମାତ୍ର ଦୂଦୟ ଦ୍ୱାରକ ପରାର୍ଥ କିମ୍ବା ସଦ୍ବିନଦିବ, ସ୍ଥରୁ ଯମପତ୍ର ଅନୁମାନ କର ନିଅନ୍ତି ।

ମୁଁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ, ମୁଁ ଧନ, ଏ କଥା କହି କୌଣସି ଫଳ ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ଏ ପରିଦୟ ଦେବାକୁ ହେଲେ ଦୃଦ୍ଧ-ଦୟର ଉଚ୍ଚତା ଦେଖାଇବା ହିଁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ସ୍ଵାର୍ଥଦୟାଗ ଆଚାର୍ଯ୍ୟକ, ନିକର ଜାତକୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛ ମମତାରେ ଅର୍ପିତ କରିବାର ସହସ୍ରାସ ସ୍ଥାଗ ଆଚାର୍ଯ୍ୟକ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଶାଏ ଲେଖାଏ ପକାଇ ଦେଲେ ସୁବା ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସାୟ ହୋଇ ଠିପାରେ, ଅନେକ ଗର୍ଭର ଲୋକେ ସେହି କାରଗାରରେ ଲାଗି ଯାଇ ପାଇନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏକଥାଣା ସୁଜ୍ବା କେହି ଦେବାକୁ ସ୍ଥିତି ନୁହନ୍ତି କାହିଁକି ? ଅଫଣ୍ୟ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଶିକ୍ଷିତମାନେ ହାତ ପାରିଲେ ସେମାନେ କେବେହେଁ ନିରଶ କରିବେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଅଫଣ୍ୟ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶିକ୍ଷିତମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ବୀପାସାରେ ଜଳ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଏ ଦେଶର ଶିକ୍ଷିତମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଅଶାଏଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରିବା ଦୂରୁତ୍ୱ । ଆମ୍ବମାନ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ହେଉଥାଏଁ, ପଦବ୍ରକ୍ତ ଯେବେ ରହିଥାଏଁ ଯାଉଥାଏଁ । ସେତକ ଉସ୍ତୁକର ଜଳରେ ପରିବନ୍ଦ ହେଉଥାଏଁ ସିନା ? ମଧ୍ୟଶ୍ରେଣୀ, ସରଳ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏବଂ କାରିଗରମାନେ ଶିକ୍ଷିତ ସଙ୍କଳନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ସେମାନେ ରହିଥାଏଁ, ଏ ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷିତ ନାମଧାରୀଙ୍କର କରିବାକରିରେ ଏକ ପଦସାଠାରୁ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ରହିବାକୁ ଅସିବ କାହିଁ । ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ଅବସ୍ଥା ଏହିପରି, ଏହା

ପଲ୍ଲୁ ଏ ଦେଶର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭଲ ଲେକ,
ପ୍ରକୃତ ଉନ୍ନତ ହୃଦୟ-ବଞ୍ଚି ଶକ୍ତିର ଲୋକ ଶୁଦ୍ଧ ହେଲେ
ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣକର ସହନ୍ତ୍ରୁତ ଲଭ ଅସ୍ମୁକ । ଉଚ୍ଚ ଶକ୍ତି
ହୋଇ ଉପରୁ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ, ଯେବେ
କିନ୍ତୁ ରେମାଣେରେ ପ୍ରକୃତ ମନୁଷ୍ୟରଙ୍ଗି ହୃଦୟ ଏବଂ
ମୁକ୍ତ ପାଇଗରେ ।

ବନ୍ଧୁ ମୁଁରେ ଏ ଦେଶରେ ଏହି ମନୁଷ୍ୟରୁକୁ ହିଁ ଆଦର
ଏବଂ ପ୍ରତିପଥ୍ତି ଥିଲା, ପରେବକାରୀରୁରେ ଲୋକେ ଜୀବନ
ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଥିଲେ, ପରିର ବିଦେଶର ଲୋକେ ଅଛୁବିଦ୍-
କ୍ଷଳନ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଉତ୍ସାହ ନ ପାଇ ସୁଜା ପ୍ରକରିତ
ମନୁଷ୍ୟର ପାଇବୁ ଦେବାକୀ ପଞ୍ଚାସ୍ତକ ହେଉ କି ଥିଲେ,
ଏକଳ ପମ୍ପାଣି ଅସ୍ତବ ନାହିଁ ।

ଏହା ହେଉଥିଲା ଏହା କହିବା ଅସାଧନ କି, ଯୁଦ୍ଧର ଉତ୍ତରାଜ୍ୟରେ ମୋହର ଲୁଭ କଥଣା ? ତୁମେ ମୋହର ଭଳ ଅଶୀଷିତ ମୁଖୀ ସ୍ଵରୂପ ବହିଥଲେ ମୋହର ତୁମ୍ଭର ଏପରି ପ୍ରକ୍ରିଯାରେ ବହିଥାଇଛି ? ଭାଇ ଭାଇ ମୁଖରେ ସଭାବ କନି ଗୁରୁ ପ୍ରଳୟ କରି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉତ୍ସାହରେ ହେଉ ଜୀବନ ସମ୍ଭାବରେ ଅଧିକାରିତ ହେଉ ଥାଆନା ।

ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କ ର ସୁଶିଳିତ ହେବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ,
ଏବଂ ସେହି ସବରେ ହୃଦୟର ଉଚିତନ ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ହେବା
ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ହେଲେ ଶିଖାଦ୍ୱାରା ଯାହା ପ୍ରକୃତ ଉପ-
କାର ଯେବା ଉପିନ୍ଦା ଯାହା ମନ୍ଦର ହୋଇଯିବ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ଦେଶର ଶିଖିତ ମୁଁଦାସ୍ତୁ ଏହାର କଥା କାନକୁ
ନଅଛି ନାହିଁ । ହେମାକେ ସାଧାରଣଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟରୁପେ ଗଣକା
ବରତ୍ତି କାହିଁ । ଏହକି ପ୍ରକଳ୍ପ ଆଶେରର ନଥା । କେବେ
ଏହି ଯାଏ ହାଲାଞ୍ଚିତା ଅନ୍ତର୍ଭିତ ହୋଇ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କର
ପ୍ରକଳ୍ପ ଉଠ ଚିହ୍ନାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ସଂଚଳ ହୋଇ ।

ଏବଂ ଗନ୍ଧ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜକର କଥା । ମାତ୍ର କିମ୍ବା
ଶିକ୍ଷାରେ ସ୍କୁଲ ଭାବରେ ପିତା ମାତା ଏବଂ ଦେଖିଯିବୁ ପିତା-
ମାତାଙ୍କ ଦୟାହୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର କେତେ ଧାର୍ଥକ୍ଷେତ୍ର, ଏହା
ଦମ୍ଭବ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । ଏ ଦେଶର ପିଲାମାତା ଦିଲ୍ଲି-
ମାନ୍ଦଳୁ ସ୍କୁଲରୁ ପ୍ରେସର କରନ୍ତି । ସ୍କୁଲରୁ ଫରକୁ ଫେର
ପିଲାମାନ୍ଦଳ ଖେଳି ଧାର୍ଟ୍‌ଲେ ଚଢ଼ିଯାଇ ଗରନ୍-ରେଖା
ବିଜ୍ଞାର ଉଠିବା “ଆରେ ଧାର୍ତ୍ତ ନାହିଁ, ପଡ଼ିଯିବ” ଟାଙ୍କି-
ମାନେ ଆର ଧାର୍ତ୍ତ ଦେ ନାହିଁ । ଶାକୁରିକ ପରିମାର ମଳ

ଏହି ପ୍ରକାଶର କଣ୍ଠର ହୋଇଗଲା । ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପେରିବା
ଉଦ୍ଧବ ପୂରୀ ପଡ଼ିବା ସକଳ ଶେ ଆନ୍ଦେଶ ଦେଲେ—ବାଳକ
ଧୂଳି ଫେଲେ, ଆମୋଦ ଆଖାଦ ବିଷ୍ଣୁ ହେଲୁ-ଶୁଭକୋଣରେ
ଜୀବନ କଥାରେ ଏହି ସେବନେଳିତା କବିଜ ଭାଷାରେ
“ଯଥା ଦେଇଲେ ମନ୍ଦିରରେ କରିବି ମନ୍ଦିର ଦେଇଶି ।”

ପରାମର୍ଶକାଳେ ତଥା ବୃଦ୍ଧିକାଳେ କାହାର କାହାର କାହାର କାହାର
ଗୁଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଲୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ କରିବା ଯେଥିର ପ୍ରକରଣ
ଯାଏ କୋଣି ଏ ଦେଶରେ ବିବୁଲ । ସର୍ବଧାରା ଓ ଶିଖି ଗୁଣ-
ଶିକ୍ଷା ସୁଲଭେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଦରେ ନାହିଁ, ପଳମନେ ବଡ଼
ହେଲେ ସମାଜରେ ମିଟିବାକୁ କିମ୍ବା ବସିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିଛି
ନାହିଁ । ପଳମାନଙ୍କର କୁଟୀ ହେଲେ କଳକ କଳମା କୌଣସି
ସମ୍ବନ୍ଧର ରଖନ୍ତି ଦାହିଁ । ସେମାନେ ସିଦ୍ଧା ମାତାକର ତାତିନ
ଉମ୍ମରେ ସର ଚୋଣରେ ଦିଅଥାନ୍ତି କିମ୍ବା କିନ୍ତୁ କରିଛି
କୋଣି । ୧୯୫୨ ମେସରେ କିମ୍ବା ୧୯୫୩ ମେସରେ

ପଢ଼ିଲୁ ବସୁଷୁରୁ ଶିଶୁକୁ ସର୍ବାଦା ଓ କିମ୍ବାଗୁରୁର ଶିକ୍ଷା
ଦେଇ ଥାନ୍ତି—ସବେ ଅର୍ଦ୍ଧେ ପାଠ ଯେମାପଦ କର
ଦିଅନ୍ତି, ସୁମ୍ଭୁ ନିକଟରେ ଛାତ୍ରାହୋଇ ଉଦ୍ଧବିତା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ପ୍ରକଳନ ପ୍ରକଳନରେ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତି, ଅବକାଶ ସମୟରେ
ସବ ଜୟଧାରୀ ପୁଣ୍ୟଧାରୀଙ୍କରେ ପିଲାନାନଙ୍କୁ ଯେନ ଏହା
ସବର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି, ମୌଖିକରୂପ ବହୁ
ବିଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଅଛି ମରନ୍ତ୍ୟାଗ ସହିତ ବୁଝି
ଚଳନର ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଥାନ୍ତି । ଅବକାଶ ଯେମୟରେ
ବାଲକାମାନଙ୍କୁ ଦିଲାଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାନ୍ତି, ବାଲକ-
ମାନଙ୍କ ସାନ ସାନ କରଇ, ବାଲକ ପ୍ରକୃତ କିମ୍ବା ଦେଇ
ପିଲା ଖେଳର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଅଥବା Work Shop କର
ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଦେବ ଯାହା କୁଦି କୁଦି
ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି ମେଘରେ ବାତମାକର ପ୍ରଫଳାରେ
ଉଦ୍ଘାତନ ହୋଇ ଥାବୁ ବଢ଼ି ବଢ଼ି କାର୍ଯ୍ୟର ଲାଗି-
ଯାଅନ୍ତି । ଜଣେ ଅରଙ୍ଗ୍ରେ ମହିଳା ଲେଖିଅଛନ୍ତି “ The
mother who lets her boys posses a work-
shop at hand is wise in her generation.”

ଚାକିମାନେ ଝୁଲି ସମୟରେ ଧୀ ଧରତି ଲଗାଇ ଦେଇ
ଘରେ ଶାନ୍ତି କରନ୍ତି, ଏହିରୁଥ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେମାନ୍ଦୁ
ଉପାଦାନ କଲେ ହେମାନେ ମନ୍ଦ ନିଜ ଏଥରେ ଲାଗି
ରହିଥିବେ, ସଂପାଦନ ଶାନ୍ତି ଦେବ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗ ଶିଖାର
ପ୍ରକାଶ ଉପରେ ନିଜ ହେବ । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ମନ୍ଦରୁ ଏଥରେ
ସନ୍ତୋଷ କରିଛି । କର୍ମମନ୍ଦ ପୁରୁଷ, ପାର୍କ୍ଷକ୍ୟ କେବଳ ୩
ଏହି ମୁଣ୍ଡାରେ ରୁକ୍ଷ ମନ୍ଦିର ଅବହୀନ ଲାଭ । ଏହିରେ

ମହିଳା ପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲେ ରୂପକ୍ୟାସ ଦିତି, ଶୁଦ୍ଧକର୍ମ ପରିଚାର କର ବିଳାୟିମା ହୋଇଯାଥାଏ ଏବଂ ପିନଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟ କରିବାକୁ କାହାର ଦ୍ରୁତି ! ସନ୍ତାନଙ୍କୁ ପ୍ରକର ଶିରିତ କରିବାର ତେଣ୍ଟା କୁତୁହା ଦ୍ରୁତି ଦ୍ରୁତି ! ଶିରିତା ହେବାକୁ ହେଲେ ଇଂରାଜି ମହିଳାର ଶକ୍ତାର ଆରଦ୍ଧ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଦ୍ଦିତ । କେବଳ ପଂକ୍ତିଦୀ-ପାରାଟ୍ୟ ଅଧିକା ବିଳାସ-ପ୍ରାଚୀର ଆରଦ୍ଧ ଗ୍ରହଣ କରି ହେବ କଥାରୁ ଦ୍ଵୀପିତା ମଧ୍ୟ ଏବେଶରେ ଏକାଳେ ଯେତେବେଳେ ରହିଥିଲେ, ସେ କାଳର ରମଣୀମାତ୍ର ଶିରିତା ହେଲେ ମୁହଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦରିଣୀ, ପଥପରାମୃଣୀ, ବିଳାସବର୍ତ୍ତିତା, ନମ୍ର ଓ ସ୍ଵିଶୁରବାନ୍ତିତା ହେଉଥିଲେ, ବୈଶାର ଅହକାର ଧେମାନଙ୍କୁ ଦ୍ରୁତି କରି ନ ଥିଲ । ସେବଳ ହୀ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାର୍ଥନାୟ ଦୁହେଁ କି ?

ଏ ଦେଶର ସୁରୁଷମାନଙ୍କର ଉତ୍ତର ଶିକ୍ଷାରେ ମନ୍ତ୍ରିଷ ବିକୃତ ହୋଇଯାଏ, ଉତ୍ତର ଶିକ୍ଷିତମାନେ ଧନ ଦୁଃଖିକୁ ପୁଣୀ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିଛି, ଦେଶର ଯାବାଣୀ ଆସୁର, ବିଷ-ପ୍ରାଚୀର ଧର୍ମ ପ୍ରକାଶ ଦେଶନଙ୍କ ଚିତ୍ରରୁ ନିର୍ମାଣ, ଉପେକ୍ଷା ଏବଂ ଘର୍ଣ୍ଣା ବ୍ୟୂହରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ହୋଇଥାଏ—ସୁତ୍ରରୁ ଉତ୍ତର ଶିକ୍ଷାରେ ଦୂଦୟବୁ ଉତ୍ତର ବିଜନ୍ମାହିଁ । ଆସୁଣୀଗା ବଢି-ଯାଏ, ସ୍ଵାର୍ଥପରିଦ୍ୟା ଦେଇବି ଶିକ୍ଷା ବରି ସେବନରେ ଅଙ୍କୁ-

ରିତ ହୋଇ ଉଠେ ! ପୁଣି ଶିକ୍ଷା ଏବେଶର ଲେକଣ୍ଜୁ ଭାବୁ କରେ,—ଆତିବେନେକର କରି ଦିବ । ଦାଶାଧ୍ୟ ଜାତର ଶିକ୍ଷାରେ ଯେପରି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଜିନିଥାଏ—ସାହସ, କର୍ମ-ମୂଳତା, ବୌକାନ୍ତିକତା ପ୍ରକୃତ ଦେଶମାନିର୍ଦ୍ଦିତ ଦ୍ରୁତି, ଏବେଶର ଲେକମାନଙ୍କର ସେତକ ଦ୍ରୁତ ନାହିଁ—ହେଲେ, ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରକାଶ ଉତ୍ତର ସଫଳ ଦ୍ରୁତା । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଅନୁ-କରଣରେ ଆମ୍ବେସନେ ଅଧ୍ୟନିକ ଉତ୍ତର ଶିକ୍ଷାର ପରିପାତା, ସେମ ନକର ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ସଦ୍ବୁଦ୍ଧି, ସେ ଗୁଡ଼ିକ କିନ୍ତୁ ଶତଶ କରି ପାରିବୁ । ନାହିଁ ତ ? କେବଳ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ମନ୍ଦନରେ ମହାଦେବଙ୍କର ଦିଷ୍ଟ-ଲଭରୂପ ପଳଳର ଆମ୍ବେସନ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରହିଥିବ କି ? ଶିକ୍ଷାରେ ଯେବେ ଦୂଦୟବୁ ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର ନ ବଢିଲ, ତେବେ ଫଳ କିମ୍ବା, ଏବଂ ଅଶ୍ରୁତ ମାତ୍ରକର ଦୋଷ କଣ ? ଅଧିକାଂଶ ହୁକରେ ଅନେକ ଅଣିତମାନଙ୍କର ଦ୍ରୁତ ଦୂଦୟବୁରା ଏବଂ ପ୍ରକାଶ ମନୁଷ୍ୟରେ ଦେଖି ଏହି ଲେଖକ ପ୍ରମିତ ହୋଇଥାଏ, ଏବଂ ସେହି ଦୂଦୟ ବଦା ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣିତରେ ବ୍ୟାପୀ ସଜ୍ଜ ଦେବାକୁ ସତମ, ଏହା ଲେଖକ ଅହଙ୍କୋତରେ କହିଗାରେ ।

*ଶା ଶିକ୍ଷିତମାନ ସମ୍ବନ୍ଧ

ସାଥ ଯାତ୍ରୀ

ଯାଥ ଯାହି,

ନ ରେଖାରେ ତବ ଯଥ କେହି ଏ ସମ୍ବାରେ,
ଗର୍ବବ୍ୟ ଦୂର୍ମର ପବ ବିଶ ଦେଖାରେ !
ହୋଇଥାଏ ଆତ୍ସାକନ ତବ ଅଳକ୍ଷିତେ,
ଯିବ ପାନି ! ପୁଣିଥିବେ ସବବେ ତକତେ ।
ଲେଖ ନାହିଁ ହାଜ ସାଥ ପାଥେଥୁ ଥମ୍ବାର,
ଯାଥ, ଯାଥ ଦୂର୍ଯ୍ୟାଶି ! କରଇଁ ଜୁହାର ।
ଦୂର ତବ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଖେ ! ଯିବ ଦୂର ବାଟ,

ନିମିଷେ କଟିବ ଦେଖ ନ ଦ୍ରୁତ ଛାଇଟ ।

ଶ୍ରୀ ସନାତନରେ ନୁହେ, ଜାବନୁ ଜାବନ,
ବ୍ୟାପିବ ଏ ଯାନୀ, ଯାଥ ଅଭ୍ୟ ପରବୋ ।
କି ଭାବ ଅନ୍ତରେ ପୁଣି ବିଳ ସ୍ଵବନ,
ପୁଣିକୁ ଦୂଦୟ ସବେ ? ଦୂଦଳ ଶୋଭାନା ?
ଛିର ଦ୍ରୁତ, ସଳ ଥରେ ଧର୍ମ-ଦେବତାରେ,
ନରହିବ ଧର୍ମ ଆର ଜାବନ-କାନ୍ତାରେ ।

ବନପୁରୀ

ବନ୍ଧୁଦ୍ଵୀନର ନୈରାଣ୍ୟ

ଯାଇଛୁ ରୁଚି ଗୋ ଆଜି ଆଶା-ଶାଶ୍ଵା ମନ
ନ ବାଜିବ ଆଉ କେବେ, ଭଗନ ମରମ ।
ବନ୍ଧୁଦ୍ଵୀନ ଦେଲ ଏବେ, ଏକାଶ ଜଗତେ !
ସୁଜିଗଲ ସବୁ ଆଶା କି ସୁଦନମଗତେ ।
ପରମ ସୋହାଗ ଧନ ଥିଲ ଶାଶ୍ଵା ମୋର,
ଦୁଃଖ ମୁଖେ ନାକା ଛନ୍ଦେ ସଜୀତ ଝଳାର
ଉଠି ଉଠି ଆଶାଦିନ ଆକୁଳ ଅନ୍ତରେ,
ମିଶିଗଲ ଏବେ କେଉଁ ଅସୀମ ସାଗରେ !
ଅମ୍ବାକ ଫସାର ଲାଟ ପ୍ରଦେଶି ମରମେ;
ତୁମ କଲ ପ୍ରତି ଦିନ ସମସାର ନିର୍ମିତ
ଦମ୍ଭ ଧର ମୂର୍ଖ ମୁହଁ ବଳିଥିଲ ହିକା,
ଜଗତର ଆବଳତା ବୁଢି ପଞ୍ଚ ଦିନ,
ରଜିଥିବ ଦବାଦନ ଶାଶ୍ଵା ସଙ୍ଗତରେ,
ମଞ୍ଚାଇ ପରାଶ ମୋର ହଜୀତ-ଝକାରେ ।
ଟଳିଛୁ ସେ ତ୍ରୁମ ଆଜି ନୈରାଣ୍ୟ-ଦତ୍ତାସେ,

ଉଛୁଳେ ଦରଣ-ମନ ବିଷକ୍ତ-ଦିଛାସେ ।
ଅଛୁ କେନ୍ତି କାହିପର ଶିଳ୍ପୀ ଅବା ଭବେ,
ଯୋଡ଼ି ଦେବ ଶାଶ୍ଵା ମୋର, ବାଜିବ ଗରବେ ?
ନିଜୀବ ନୁହେ ଏ ଯନ୍ତ୍ର ଜୀବନ ଶାଶ୍ଵର,
ଶୁଣୁଥିଲ ଏକ ସୁମେ ଉତ୍ତମ ଅନ୍ତର
ରଜିଥିବ ଭଗବାଣ ଅନ୍ତରେ ସାବଦି,
ଦେଉଥିବ ଉଠି ଦିନ ସେନେହ-ଅନ୍ତର ।
ଛୁପି ଦଶେ ଭନ୍ତ ଖଣ୍ଡ ଧାରେ ଦେଶପଣେ,
ମୁଦିଶ ନୁହନ ମୁଁ ଗୋ ଅନ୍ତର ଶମୁନେ ।
ଅଷ୍ଟତର ସୁତ ଭର ସଙ୍ଗୀତ ଲହସ୍ତ,
ପୁହାଇବ ଖର ସୋତ ବିହେଦ ଶରସ୍ତ ।
ମରଣର ପରେ ସତ ଅଛୁ ଗୋ ଜୀବନ,
ମୁକ୍ତ ହେବ ଶାଶ୍ଵା ମନ ! ଖେଳିବ ପଦନ ।
ଗୁଣ୍ଡ ଦେବ ମୃଦ ସଙ୍ଗେ ଆଦର ସୋହାଗେ,
ଗାଇବ ସଙ୍ଗୀତ ବସି ପରାଶ ଆବେଗେ ।

ମନପୂର—

ରାଧାନାଥଙ୍କ କବିତାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ

ରାଧାନାଥଙ୍କ ଅଭିଭାସିକ କବିତା ମଧ୍ୟରେ ପାଦଭା,
ନନ୍ଦକେଶଭ୍ରାନ୍ତ, ଓ ଯତି କେଶର୍ମ ପ୍ରଧାନ । ଉଛକର
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶର୍ତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତ ଏ କବିତାଗୁଡ଼କ ଭଲଭୂପ ପଢ଼ି-
ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧଟିରେ ପାଦଭା କାବ୍ୟ ବିଶନ୍ଦୁରେ
କେତେକ ଅଭିଭାସିକ ଘଟନା ପ୍ରକାଶ କରିବ । ଗଜଙ୍ଗର
ଦେବକୁ ନିଜ କନ୍ୟା ସବ ସହବାସନିତ ସମ୍ପତ୍ତ ଗରସ
କାଣ୍ଡ ଓ ତାର ପ୍ରାଦୁଶ୍ଚିର ସୁରୂପ କୌଶଳାଗାର
ଟଣେନ ଆଦି ଏ କାବ୍ୟର ଦିଶୟ । କାବ୍ୟର ଅଧୁତୀ ଥିଲ
ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ବରଣରେ ପାଦ ଉପରସ୍ତାର ଦ୍ଵାରା ଅଧୁତୀର୍ବିନ୍ଦୁ
ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ଦିଆଯାଇଅଛୁ ଓ ଅଳ୍ପ ଗରିବକୁ ଅତି ଗରସ
କର ଦିଆହୋଇଅଛୁ । ଶିରେ ଉଛିଲୀମୁମାନେ ଏ ଦିନ-

ନାଲୁ ଏକ ଲାଗୁୟ କଳିକ ବୋଲି ଶୁଷ୍ଠିତଳହେଁ ଏହାର
ସତ୍ୟକା ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ କେବୁ ଯତ୍ତାଳ କହେବା
ବତ ଲକ୍ଷାର କଥା । ଉଛକର ନନ୍ଦକେଶର କ.ବ. ମୁମାଟ୍
ରାଧାନାଥ କଳେ ଏହି ଘଟନା (ପ୍ରକାଦ ?)ଟିକୁ ଜାଟୟେ
ସାହୁପଦର ଅଣୀରୁବ କର, ଲାତ କିମ୍ବା କାବ୍ୟର ମର୍ମଧା
ବତାଇଛନ୍ତି ବୋଲି କହୁ ହେବନାହିଁ । ଏ ସମ୍ବରଣର ରନ୍ଧନ
ରନ୍ଧନ ମର ପ୍ରକାଶ କରଯାଏ । କେତେକଙ୍କ ସତ୍ୟ ସାହୁରୁଖେଲେ ସୁରା ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶ କରିବାର
ଓ ତାଟେମୁଁ ସାହୁରୁଖେଲେ ସ୍ଥାନ ଦେବାର ନ ଥିଲ । ମୁଁ ଏ
ପ୍ରବନ୍ଧଟିରେ କାବ୍ୟ ସମ୍ବରଣ କିନ୍ତୁ ଲେଖିବାକୁ ନ ଯାଇ
କେବଳ ଘଟନାଟ କେତେବୁର ସତ୍ୟ, ତାହାର ବିବରଣ
ଦେଇଅଛୁ ।

ଆଜିକାଳ ପାନୀରଙ୍ଗତ ଲେଖକ ଏ ପଟକାଟିକୁ ପ୍ରକାଶ
କିମ୍ବା କିମ୍ବଦରୀ ରୂପେ ଜାଣନ୍ତି । ସ୍ବକ୍ଷର ବା କିମ୍ବଦରୀ
ହୋଇଥିଲେ କଥାକୁ ଉପରେ ଉପରେ ଉତେଇ ଦିଆ
ଯାଆନ୍ତି । ଓ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରି ଦିଆଅଥା ।
କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଏହା ମାଦଳା ପାଞ୍ଜର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ
ହୋଇଥିଲା, ତେତେବେଳେ କାର୍ତ୍ତି ସହକରେ ବାବ ଦିଆ
ଯାଇ ପାରି ନାହିଁ । ମାଦଳା ପାଞ୍ଜରରେ ମୁଁ ନିଜେ ପଡ଼ିନାହିଁ ।
କେବଳ Sterling ସାଂଦରକ ଉତ୍ତରାସସ୍ତ୍ର ବିବରଣ୍ୟ
ଜାଣେ ଯେ ଏହା ମଧ୍ୟ ପାଞ୍ଜରରେ ଲେଖା ଅଛି । ମଧ୍ୟ ପାଞ୍ଜର
ପାଞ୍ଜର ସତ୍ତା ବିଷ୍ଵରେ ଅନ୍ତର୍କଳ ମତରେଇ ଅଛି ।
ନିଶ୍ଚେଷତଃ ଗାନ୍ଧିଶର ପୂର୍ବର୍ହୀ । ଶାମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଏହାର ସମ୍ପଦାକୁ ବେଶି ସନ୍ତୋଷ କରିଯାଏ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ବିବରଣ ଦିଆଅଛି,
ସେହିରେ ଅନ୍ତର୍କଳ କିମ୍ବାକିମ୍ବଦରୀ କଥା ଲେଖା ଅଛି ।
ଗତ କେତେକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ତାମ୍ର ଶାସନମାନ
ଆବଶ୍ୟକ ହେବାଇଥିଲା ଓ ଘରର ବର୍ଜର
ଅନ୍ୟକ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରୁ ପ୍ରପ୍ତ ଲିଖିତ ଗ୍ରହମାନଙ୍କରୁ ଯେଉଁ
ବିବରଣମାନ ମୈତ୍ରିଅଳ୍ପ, ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ମାଦଳା ପାଞ୍ଜର
ମୁନ୍ଦରର ଏକ ଦୂରିତ କଲେବର ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ
ହୋଇ ପଦିଥିଲା । ମାଦଳା ପାଞ୍ଜର ପଣ୍ଡାନୁଦୁଖ ବିବରଣ
ଆଲେବନା କରିବା ଏ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ ଉତ୍ତରଣ୍ୟ ନୁହେଁ । ତାହା
ସମୟ କ୍ଷମେ ମୁକ୍ତିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତର ପ୍ରକାଶ କରାଯିବ; କିନ୍ତୁ
ଯେଉଁ ୧୦୧ର ଗାନ୍ଧିଶର ଓ ଗାନ୍ଧିଶର ଦେବକ ଶେଷ୍ୟରେ
ମାଦଳା ପାଞ୍ଜର ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିବ, ତାହା କେବଳ ଉତ୍ସୁକ
ହେବ ।

ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି ଅନୁସାରେ—କେଶସୁ ଦେଖି ୧୯୩୫ମୀନ୍ଦ୍ରାଜ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କରିଥିଲେ । ତାହାପରିର ଗଙ୍ଗାବିଶ୍ୱର
ପ୍ରଥମ ବକ୍ଷା ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ କର୍ମନ ବୈଭବଗ୍ରହଦେବ ବଜା ଦେଲେ,
ମେ ପ୍ରଥମମେ କଣ୍ଠୀଟ ଦେବ ବାସୀ ଥିଲେ । ସେ ୧୯୩୫ ମାର୍ଚ୍ଚ
ଆଗିନ ଦିନେରେ କଟକ ଜିଲ୍ଲା କଟିଥିଲେ । ସେ ଧୂମ
ଦେଉଛିରେ ନାଦଳା ପଞ୍ଜିର ପ୍ରଥମ ଲେଖା ଚଲାଇଲେ ।
ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଗନେଶ୍ୱର ଦେଖି ୧୯୪୫ ଧୂମକରେ ବ୍ୟକ୍ତି
କଲେ । ତାଙ୍କ ସାହ୍ୟ ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଚୋପାଠାର ନମ୍ବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ବ୍ୟପନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଯାତ୍ରାପରି, କରିଦାର, ଅମବବତୀ,
ଛୁଟଥା ଓ ବାଶବନୀ କଟକ ଆଦି ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । ସେ
ତାଙ୍କ କନ୍ୟାବସ୍ଥା ସହକାରନିତ ପାପର ପ୍ରାଦୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ଵରୂପ
ଧରିଲୀଠ ରେ କୌଣସି ଗଜା ପ୍ରବରଣି ଶୋଇଥିଲେ ।

ତାଙ୍କ ପରେ ଏକାଜୀବ ଦେବ ଓ ମଦକ ମହାଦେବ ନାମକ
ଦିତ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ କେତେକେ ରୁଷ୍ଣି ଗଳନ୍ତ କରିଲା ।

କଣ୍ଠ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ପୁଣି ପ୍ରଥମ ବନ୍ଦରାଜ-
ଦେବ ଆଂଦରେ ବନ୍ଦର କରିଥିଲେ । ସେ ବୈଳି ବାଜ
ଦୂରଜନ୍ମ ଦେବଙ୍କ କଳାପ ବନ୍ଦରାଜଶକ୍ତ ପାଣି ଗ୍ରହଣ କରି-
ଥିଲେ । ଅତିଏବ ସେ ବୁଲୁକିଂଗ୍ରେସ ବାଜ କୁଲେବଜା-
ଦେବଙ୍କ ରବିମାଧ୍ୟ ଥିଲେ । ବନ୍ଦରାଜ ଦେବଙ୍କର ପୁଣି
ଅନ୍ତର୍ଭାବରୀ ବୁଲୁକିଂଗ୍ରେସରେ । ସେ ୧୦୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବରେ
କିଳାର ସ୍ଥିତାନ୍ଧରେ ଆରୁତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୧୮
ଖ୍ରୀଷ୍ଟବ ପୁଣିରୁ ସେ ଉଚ୍ଚକ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ (Ind.
Antequiry Vol XVIII) ତାଙ୍କର ବୁଲୁକିଂଗ୍ ଜଳ
ଦିନେ ରଜ ଓ ଗରେଶର ରତ୍ନାଦ ରଜ ରଜ ନାମ ଥିଲା ।
ତାଙ୍କର ମାତା ମେଲୁବଣୀଯୀ ଓ ପିତା ଗଜାବଣୀଯ ସାବାରୁ
ତାଙ୍କାମ ହୋଇଥିଲ ମେଲଗଞ୍ଚ । ତାଙ୍କ ମାତାମୟ
ବୁଲୁକିଂବର ସଙ୍ଗେ ବୈବାହକ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଥିବାରୁ
ସେ ବୁଲୁକିଂଗ୍ର ନାମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ
ନାମ ଅନ୍ତର୍ଭାବୀ । ଗଜାବଣୀର ତାମ୍ର ଶାସନ ଅନୁସାରେ
ସେହି କେବଳ ଗରେଶର ନାମ ଧାରଣ କରିଥିଲେ । ସେ
ବେଙ୍ଗାବଳ୍ୟ ଲମ୍ବକର ଗୋଦାବଣୀ କୁଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଜ୍ୟ
ଦିନିଶ ଦିଗରେ ବିପ୍ରାବ କଲେ ଓ ଉଚ୍ଚକ ବଜାର ପ୍ରଥମେ
କରିବି ବାଜା ଦୂପେ ରଖିଥିଲେ । ତା ପରେ ଗଜାନାମ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଜ୍ୟ ଆଦିମଣଶ କରି ଛୁମଳି ଜିଲ୍ଲାର ମନ୍ଦିରଗଢ଼
କାମକ ପ୍ରାନ୍ତର ବାଜା ସେଠାରୁ ଦିବାତତ କଲେ । ଛିତିଶ
ମହିର ରହୁସର ହେହୁସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣାସନରୁ ଜଣା-
ଯାଏ ଯେ ଚର୍ବିପୁର ବଜା ଚର୍ବିଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମେଲଗଞ୍ଚ-
ଦେବଙ୍କ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲ ଓ ସେଥିରେ ଗ୍ରେବରଗ ପର-
ଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ରହୁସେବେ ୧୧୯ ରୁ ୧୫୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଜକ କରିଥିଲେ (Vide Ep Indica Vol I)
ବାଜର ସେବଣୀଯୀ ବାଜାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ସମ୍ମା-
ନ୍ଦିତ ଥିଲ, କାରଣ ବାଜା ଚରିତରେ ବିନ୍ଦୁମୁଖେନଙ୍କୁ
ଗ୍ରେବରଗ-ସଙ୍ଗ କେବଳ ଏକ ଦିନଶତାବ୍ଦୀ ଦିଆଯାଇଅଛି ।
ତାମ୍ର ଆସନମାନକରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, କେ ଅନେକ ଦାନ-
ଧର୍ମ କରିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଆଦେଶରେ ପୁରୀ ବନ୍ଦ ଦେଇଲ
ନିମିତ ହୋଇଥିଲ । ତାଙ୍କ ସମୟରେ ପୁରୀ ପଢିଥାନନ୍ଦ
ନାମକ ଏକ ପଣ୍ଡିତ ପୂର୍ଣ୍ଣବିଜ୍ଞାନ ନାମର ଏକ ବିଜ୍ଞାନ ପାତ୍ର
ରଚନା କରିଥିଲେ । ସେ ୧୦୧୯ ବାଜର କରିଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚବଣୀ ଓ ପାଞ୍ଚବୁଦ୍ଧ ଥିଲେ । ସମ୍ମ ମଧ୍ୟ
ପ୍ରଥମ ପୁରୀ ସିଦ୍ଧାନ୍ତବାରଗରହଣ କରି ପାରିଥିଲେ ।
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁରୀ ମଧ୍ୟକାମାତ୍ରୀଙ୍କ ବା କାମାତ୍ରୀଙ୍କବେଳେ ୧୧୮୮ ରୁ
୧୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଜଗପ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର

ମନ୍ଦର ଲିପିରୁ ଜଣାଯାଏ । ଅଥେ ଲିପିରୁ ମଧ୍ୟ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହାଙ୍କ ନାମ ଜାତେଶ୍ୱର ଦେବ ଥିଲ । ଏହାଙ୍କ ସମ୍ବୂରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ବାଟନା ଦକ୍ଷିଧିକା ଦିଗ୍ଭୂରେ ତାମ୍ରଫଳକମାନ ମରବ । ତାଙ୍କ ପରେ ବୈରଗୀଜ ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁଣି ସାଧକଦେବ ୧୯୭ ରୁ ୧୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଜା ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସମ୍ବଲରେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ କିଣ୍ଠି ଦିବରଣ ମିଳନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପରେ ବୈରଗୀଜ ଅନ୍ୟ ସାଧାର ପୁଣି ସାଧକଦେବ ୧୯୦ ରୁ ୧୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ବାଜା ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବୃକାବସ୍ଥାରେ ସେ କହିଷୁ ପାଦ ଦ୍ଵିତୀୟ ଅନନ୍ତରୀମନ୍ଦବଜ୍ଞୁ ବକ୍ରଭର ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଅନନ୍ତରୀମନ୍ଦଦେବ କେବଳ ଆଠବର୍ଷ ବାଜାପଣ କରିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ବାଜାରୁରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମେଘେଶ୍ଵର ଦେଉଳ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ପୁଣି ଦୃଶ୍ୟ ବଜାସାରରେ ଦେଖାଯାଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସମ୍ବୂରେ ଉତ୍ତରାଶେ ପଦ ପ୍ରଥମ ମୁଖଲମାନ ଆଚମନ ପଡ଼େ । ତାଙ୍କର ଗୁଳକ୍ୟ ବଶିଥା ସୁଦୃଶା ଶାନ୍ତିକ ଗର୍ଭ ର ଏକ ପୁଣି ପ୍ରୟୁତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମ ଦୃଶ୍ୟ ଅନନ୍ତରୀମନ୍ଦଦେବ । ସେ ୧୦୪୨ ରୁ ୧୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଜାର କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ରତ୍ନାଧ ଧରି ପରିଚାରକ ବ୍ୟାପାର ଥିଲେ । ସମ୍ବଲ ପ୍ରଦେଶର ଭୂମିକା ରୂପିମନ୍ଦନ ଓ ଡଙ୍ଗଲାର ମୁଖଲମାନ ପୂର୍ବତାନମାନେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୁଣି ପ୍ରଥମ ନଦୀଦିଵ୍ୟବେ ୧୩୯୮୦ ୧୯୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଜା ଥିଲେ । ସେ ଜ୍ଞାନଶାର ପରିଚାର ପରିଚାର ପରିଚାର ହୋଇଥିଲୁ । ତାଙ୍କ ପୁଣି ଶାନ୍ତିଦେବ ୧୯ ବର୍ଷରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ପୁଣି ଦ୍ଵିତୀୟ ନରତ୍ଵଦେବ ୧୯ ବର୍ଷ ବାଜାପଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସମ୍ବୂରେ ନରତ୍ଵଦେବାରୀ ନାମକ ଏକ ଚିତ୍ରକାର କଳିକାର ଶାନ୍ତିକାର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଗଣପତ ଶବ୍ଦ ତାଙ୍କ ସମ୍ବୂରେ ସବ ପ୍ରଥମ ତାମ ଶାସନମାନଙ୍କୁ ପରିଚ୍ଛନ୍ନପାଇବ । ତାଙ୍କ ପୁଣି ଦ୍ଵିତୀୟ ଶାନ୍ତିଦେବକ ହେମୟରେ ମୁଖଲମାନମାନେ ଏ ଦେଶରୁ ଅନେକ ହାତ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀକର୍ମ ଦେବ ମନ୍ଦର ଲିପିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ବୁଲୁକ୍ୟ-ବାଜା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ଚୈଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ ଏହାଙ୍କ କରଦ ବାଜା ଥିଲେ ଓ ସେହି ସମ୍ବୂରେ କଳିକା ସେ ଶ୍ରୀବାଜା

ସେନାପତିଙ୍କୁ କଳିଜ ରକ୍ଷଣାଳ ନିମ୍ନକୁ କରିଥିଲାଣ । ଏହି ବଜାମାନଙ୍କ ସମୟରେ ଉଚ୍ଚଳ ଓ କଳିଜ ଉତ୍ତରଦୟ ଓରିଆ ଗ୍ରାନ୍‌ଥର ଉପଦିଶେ ଥିଲେ । ଏହି ବଜାମ୍ବୁ ବଜାମାନଙ୍କେ ୧୯୩୫ ମୁଖ୍ୟାବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଜାମଣି କରିଥିଲେ । ତତ୍ତତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦଶୀତ୍ ବଜାମାନଙ୍କେ ୧୯୩୫—୩୬ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଗପତି କାମ ଧାରଣ କରି ବଜା ହୋଇଥିଲେ । ସୁରତ୍ତେ-ହିମ ଦେବ ମଧ୍ୟ ବରଷାଶେଜପଡ଼ ଗୋବିଶେର ନିକ-କୋଟି କର୍ଣ୍ଣୀଠ ଲିଲବରେଣ୍ଟର ଉପାଧରେ ଭୂତିତ ଥିଲେ ।

ଏହି ଭକ୍ତୟ ବିବରଣ ର ବୁଦ୍ଧିନା କଲେ ମାଦଳା
ପାଞ୍ଜିରେ କେତେ ଦୂର ଭ୍ରମ ରହିଥିଲା, ବାହା ଅନୁଭି
ଦ୍ୱୀପ । ନାମ ସାଳ ଓ ବିବରଣ ସମ୍ବୁଧେରେ ମାଦଳାପାଞ୍ଜି
ଭ୍ରମାୟକ । ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିରେ ସ୍ଵେଚ୍ଛାଙ୍କ ଘୁଷି ନାମ
ଗଣେଶର ଦେବ । କିନ୍ତୁ ତାମ୍ଭ ଶାସନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କ ଘୁଷି ନାମ
ନିକେ ଗଣେଶର । ଅକ୍ଷ୍ୟ କେହି ସେହି ବନ୍ଦର ବାଜା
ବିଜନ୍ଧର ନାହାନ୍ତି । ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କ
୧୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୁବୟର ଉକ୍ତଳ ଜୟକର ୧୯୯୫ ପାଞ୍ଜିରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଭାଗୀରଥ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତମିଶାସନ ଅନୁଯାୟେ ସେ
୧୯୯ ପୂର୍ବାବୁ ଉକ୍ତଳ ଜୟ କର ୧୯୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଭାଗୀରଥ କରିଥିଲେ । ଯେବେ କି ଗଣେଶର ଦେବ ନାମ
ହାତ ପାକୁ ନିକୁ ବୁଝାଏ, ତେବେ ସ୍ବର୍ଗ ପାକ ଧର୍ମ
ଜୀବନର ଯେଉଁଦ୍ଵାରା ବିବରଣ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ, ସେ କେବେ
କିମ୍ବା ସହାୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଏ କାହିଁରେ ଲିପି ହୋଇ-
ଥିବେ, ଏବେବୁ ଅଧୟବ ବୋଧ ଦେଇଥାଏ । ପାଞ୍ଜି
କାବ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଭକ୍ତୟ ଯୁଦ୍ଧର ବିବରଣ ଅଛି, ସେହି
ଭକ୍ତୟର ନାମ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ବେନେ ଦେଖିଲୁ । ଆଧୁନିକ
ଜୀବନେର ପୂର୍ବ ନାମ ରହୁଥିଲା ଥିଲ । ଏହା ପଞ୍ଜି-
କିଳିଙ୍ଗର ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଥିଲ, କାରଣ କିଳିଙ୍ଗ ସୀମା ରହ-
ଯୁଦ୍ଧର ଉତ୍ତର ପଞ୍ଜିମହାର୍ଷୀ ଅମରକଣ୍ଠର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିପ୍ତି
ଥିଲ । ତେବେ ବକ୍ୟର କାଳବୁଦ୍ଧ ଜୀବନଶୀଳ ଏକ ସ୍ଵରକ
ଏହି ଦିନିମ କିଳିଙ୍ଗ ଅଧିକାର ଦିଲ ନିଜ କିଳିଙ୍ଗଜୀବନ
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେହିଦନ ୦୩ ମଧ୍ୟ କେବେର
କାଳବୁଦ୍ଧ ବାଜାମାନେ ମଧ୍ୟ କିଳିଙ୍ଗଧ୍ୟତ ନାମ ରହଣ
କରିଥିଲେ (Vide C. P. Inscription) । ରହ-
ଯୁଦ୍ଧରେ ସେହି କିଳିଙ୍ଗ ବାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିନିମ ଜୀବନରେ
୧୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୁବୟ ୧୯୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୁବୟ ମଧ୍ୟରେ ବଜପଣ କର-
ଥିଲେ । ସେହି ରହିଦେବ କିଳିଙ୍ଗ ଦେଶର ଅଧିପତି

ଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କ ଦେବକୁ ପୁରସ୍ତ କରିଥିଲେ । (Vide Indian Antequiry Vol XXII page ୫୨୨) ଗ୍ରେଟରଗଜ ମଧ୍ୟ ୧୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟେ ସୁକା ବନ୍ଧୁଥିଲେ । ତେବେ ବନ୍ଧୁପୂର ଓ କଳିଙ୍ଗ ମୁକ୍ତ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ପ୍ରେରଣଙ୍କ ସମୟରେ ପଢିଥିଲା । ଗ୍ରେଟରଗଜ ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣରେ ଦିଗଭିତ୍ତି ହୋଇ ଥିଲେ ସୁକା, ଶ୍ରେମ ଦିଗରେ ତେବେଦୂର କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦେବକ କଳିଙ୍ଗ ବା ଉତ୍ତର ଅରମୁଖର ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରେଟରଗଜ ଦିଗଭିତ୍ତି ପ୍ରସ୍ଥରରେ ଅରଣ୍ୟବାଦିତସ୍ତଳ ପଢିମନ୍ତର ଯାଇ ମୁକ୍ତରେ ତେବେଦୂର କୃତକ ଲାଭ କରି ନାହିଁ । ଗ୍ରେଟରଗଜ ଦେବ ୧୯୫ ସାଲରେ ଯେଉଁ ତାମ୍ର ଶାସକ ଦେବିଥିଲେ, ସେଥିରେ ସୁକା ସେ ରହୁଥିଲୁ କଷ୍ଟ୍ୟ ଉବେଳ କରିନାହାନ୍ତି । ବୋଧନ୍ତୁ ୧୯୫ ଓ ୧୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟକ୍ତିମଧ୍ୟରେ ଏ ରହୁଥିଲୁ ସକଳିତାମଧ୍ୟ ଏବଂ ମୃଥୁନ୍ଦେବକ ବିବରଣୀରେ ସେ କଳିଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଥିଲା । ଭୂଷେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ରହୁଥିବକ ଦିତା ଜାତିରିଦେବ ଶିମିତି ବନ୍ଧନ (ଆଧୁନିକ ଜାତୀୟ ନିରାକାର ପାଦବ୍ୟ ଥାଣ୍ଡ ବା ପ୍ରାଚୀନ କଳିତାର ପଥ୍ରମାଣିକ୍) ଜମ୍ବୁ କରିଥିଲେ । ଗ୍ରେଟରଗଜଦେବ ନିଜର ଗଙ୍ଗାଧର ଧାରାରେ ଓ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରହୁଥିଲୁ ଓ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରହୁଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରେଟରଗଜଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଉପରେକୁ ବରଷା କାନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦ । ନନ୍ଦକେଶ୍ୱରରେ ଯେଉଁ ଗ୍ରେଟରଗଜଙ୍କ ଚରିତ ଚିତ୍ତ ହୋଇଥିଲୁ, ସେ ଗ୍ରେଟରଗଜଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକଥା ଭାବିବାକୁ ପାପ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରେଟରଗଜଙ୍କ କୌଣସି ପୁରସ୍ତ କାମ ଗଙ୍ଗାଧର ନଥିଲା । ତାଙ୍କର ପଥମ ଦିନ ପୁରସ୍ତ ରହିଲୁ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପଶର୍ପ୍ଯରେ ଥିଲା । ସେଥିରେ ସମ୍ମନିତ ଯେ ବନ୍ଧନ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲା ବା ଦିଗଭିତ୍ତି ଯାତ୍ରା କରିଥିଲା, ତାର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ତାମ୍ର ଶାସକରୁ ମିଳିବାହିଁ । ରହୁଥିଲୁ ରଜତଶରୀପୁ ବିବରଣ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମନରେ ମରବ । ଚର୍ବି ପୁନଃ ଅନନ୍ତ ସାମଦେବଙ୍କ ସମୟରେ ରହୁଥିଲୁ ସଙ୍ଗେ ଏକ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା କଥା ବିବ୍ରାତ୍ୟକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଲିପିରୁ ଜଣାଯାଏ । ଅନନ୍ତ ସାମଦେବଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ ଗଙ୍ଗାଧର ନଥିଲା, ସେ ୧୭୯୩ ରୁ ୧୯୫୦ ମଧ୍ୟରେ ଗଙ୍ଗା କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ରହୁଥିଲୁ ସୁକା ମୃଥୁନ୍ଦେବଙ୍କ ରହୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ରହୁଥିଲୁ ଗଙ୍ଗା ପାପେ ବନ୍ଧୁରେ ଥିଲେ । ଫଳ ସମୟରେ ନିମିତ୍ତିତ ପାପିତ ଗ୍ରେତ-ଗଜ-ସୁରକ୍ଷା-ପ୍ରେରନ୍ଦ୍ରିୟର ଗହା ପାପେ ବନ୍ଧୁ । କେବେକ ଅର୍ଥ କରନ୍ତି ଯେ ତେବେଦୂର ବନ୍ଧୁ ଗହା ପାପେ ବନ୍ଧୁ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକର କଳିହୋକ୍କ ସାହେବ ଅଥ କରିଛନ୍ତି ଯେ,
ଦାହିଣାଠାର ଗୈତ ଓ କଳିଙ୍ଗର ଜାଗାବିଶ୍ଵ ସମ୍ମିଳିତ
ପେଷିକଙ୍କ ସେ ପରାସ କରିବାରୁ ଥିଲେ । ଗୈତଗଙ୍କ ଦୂର ସମାସ କରି ଅର୍ଥ କରିବାକୁ ହେବ, କାଣଣ ସେବେ-
ବେଳକୁ ମୈତ୍ରିଗତିଦେବ ମୁକ୍ତ ଥିଲେ ଓ ଦିଶାଦିରେ
ଗୈତ ଓ କଳିଙ୍ଗର ଜାଗାମାନେ କଳଶଳୀ ଥିଲେ । ଅନ୍ତରେ
ଶାଖାନାଥର ବୋଧକ୍ରୂଦ୍ଧ ପୁଢ଼ିଦେବଙ୍କ ସବ୍ୟ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ
ମୁତ୍ତିରାସ ଲାଗିଥିଲେ । ଅନ୍ତରେ ଶାଖାନାଥର ଦ୍ଵିତୀୟକାଥା
କାଥ କାମ ପାଇଅଛନ୍ତି । ଏହା ଦ୍ଵାରା ସମ୍ମତ ଉଚ୍ଛଳ ଓ
ଦିଶିତ କଳିଙ୍ଗର ପ୍ରଥ୍ୟେ ବୁଝିଅଛନ୍ତି । ଅନ୍ତରେ ଶାଖାନାଥର
ଆମ୍ବୋ ରହୁଥିଲେ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ଗମନ କରିବାହାନ୍ତି ।
ତାଙ୍କ ମନ୍ଦରେ ମଧ୍ୟ ଏ ପାପାରେସ କରିବା ଉପରେ ହେଉ-
ନାହିଁ । ମୈତ୍ରିଗତି ଦେବଙ୍କର ଗୁରୁପରିଜଗ ଅନେକ ଦାମ୍ଭ
ପ୍ରକଳ ବା ମନ୍ଦର-ଲିପି ବାହାରିଅଛି ଓ ରରବରୀ ଶକା-
ମାନକଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଅନେକ କୌଣସି ପାହାରିଛି । ରହୁଥିଲୁ
କେବଳ ଅନ୍ତରୁର୍ବିନ ଗୈତଗଙ୍କ ଓ ଅନ୍ତରେ ଶାଖାନାଥରେ
ଦିବରଣ ନିଜିଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ଦୂରିଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଏ ଦାପରେ ଲିପ୍ତ
କରିବାକିଛନ୍ତି । କାମାର୍ଥିବଦେବ, ରାଘବଦେବ ଓ ସଜଗଙ୍କ
ଦେବ କାହାର ମଧ୍ୟ ରାଜେଶ୍ଵର ନାମ କଥିଲୁ ଓ ସେମାନେ
କୌଣସିଠାକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଇବାହାନ୍ତି । ଗୈତଗଙ୍କର
ପ୍ରଥମ ପୁତ୍ର କାମାର୍ଥିବ ନାମରୁ ପାହା ସୁତିତ ହେଉଅଛନ୍ତି,
ପାହାର ବଳରେ କଣ୍ଠ ତାଙ୍କ ଏ ପାପର ସାରି କରିଯାଇ-
ଅଛି ? ତାହା ବି ହେବାର ମୁହଁ, କାରଣ ଜାଗାବିଶ୍ଵର
ଆଧୁନିକଙ୍କ ନାମ କାମାର୍ଥିବ; ଗୈତଗଙ୍କ ପୁତ୍ର କାମାର୍ଥିବ
ସେହି ବନ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀମ କାମାର୍ଥିବ ଅଛନ୍ତି । ସେ କାମଟି ସେ
ବନ୍ଦର ପ୍ରିୟଦିମ କାମ ଅଟି । ତେବେ ଏ ପରାସ କାଣ୍ଟ
ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲା କିମ୍ବା ? ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି
ଗୈତଗଙ୍କ ସମୟରେ ଲେଖା ଆମୟ ହେଉଥିଲା ।
ସେବେକେଲେ ଅବଶ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଅନ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଆକା-
ରରେ ନଥିଲା । ନରହିତ ଦେବଙ୍କ ସମୟରେ ନାଗର
ଅକ୍ଷରମିଶା ଓଡ଼ିଆ ଅନ୍ତର ବେଳଥିଲା । ମୁଖଲିଙ୍ଗ ଓ ଶ୍ରକର୍ମି
ମନ୍ଦରମାଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଲିପି ପବୁଅଛି, ସେ ସବୁ ପୁରୁଷା
କଣ୍ଠୀଠ ଅକ୍ଷର । ସେହି ଅକ୍ଷରର ଆଜିକାଲର କଣ୍ଠୀଠ ଓ
ଦେଲଙ୍କୀ ଅକ୍ଷରର ଆଧିର୍ବନ ହେଉଅଛନ୍ତି । ରଜାବିଶ୍ଵାସୁ
ସଜାମାର୍ଗରେ କଣ୍ଠୀଠ ଦେଶ ଗତ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ପ୍ରାଚୀନ
କଣ୍ଠୀଠ ଅକ୍ଷର ପ୍ରତି ମମତା ଛାଡ଼ାଇ କଥିଲେ । ମୈତ୍ରି-
ଗଙ୍କ ସମୟରେ ତାଳ ପଦି ଲେଖା ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି,

କେବଳ ଥର ନୁହନ ଲେଖା ହେବାର ତାହା ଠିକ ନାହିଁ ।
ବୋଧକ୍ରୂଦ୍ଧ ଗରାବିଶ୍ଵ ପରେ ଯମର୍ଦ୍ଦ ପୂର୍ବ-ଦଶ ଓ ତାର
ବିଶ ଛାପଣ କଲେ, ସେହି ବରତ କୌଣସି ଗଜାଙ୍କ
ପ୍ରେବନାରେ ଏ ବାହିବ କାଣ୍ଟିକ ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିର ପାଦ
ପାଇଲା । ଗରାବିଶ୍ଵାସୁ ଗଜାଙ୍କର କଣ ଆମ୍ବର୍ଦ୍ଦିବା ଏବେ
କିମ ହିଲ ଯେ, ସେମାନେ କାଣି ଶୁଣି ଏ କାଣ୍ଟିକି ପାଞ୍ଜିର
ପାଦ ଦିଅନ୍ତେ ? ଏ ପ୍ରବାଦ ବା କିମଦରୀର କିମର ସୁଦ୍ଧ-
ପାଦ ହେଲ, ତାହା ମଧ୍ୟ କହିବାରିନାହିଁ । ବୋଧକ୍ରୂଦ୍ଧ
ଅନାର୍ଥୀ ଦଳପଦମାନେ ଏ ଦେଶରେ ଅର୍ଥପ୍ରାଧୀକ
ଭାବରେ ବଜାର କରୁଥିବା ସମୟରେ କୌଣସି ଦଳପଦର
ଜାବନରେ ଏବର କାଣ୍ଠ ଏହିଥିବ, ସେହି ପ୍ରାଦାନ ପୁତ୍ର
ବନ୍ଦ ଆୟୁଷମ । କାମାର୍ଥିବଦେବଙ୍କ ନାମକୁ ପାଞ୍ଜିକାମାନେ
ରନ ଅର୍ଥରେ ବୁଝି ତାଙ୍କ ମୁହଁର ବଦ୍ଧକାଳରେ ସେ
ପ୍ରବାଦକ୍ରିଯା ତାଙ୍କ ନାମର ଅର୍ଥପଦଙ୍ଗ ଯୋଡ଼ି ଏବର ନୁହନ
ନାମଧାରୀ ଗଜେଶ୍ଵର ଦେବଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି କଲେ ।

ଅନେକେ କହି ପାରନ୍ତି ଯେ, କୌଣସି—ଗରାବିଶ୍ଵ
ଶୋଦନ ମୂଳ କଥା କଣ ? କୋଳି ଶର୍କୁ କୌଣସି
ଉପରିଲ । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ କୌଣସି ଗଜା
ନିକଟରେ ଧଉଳାର ଅପରିପାର୍ଶ୍ଵରେ ତୋସିଲାମ୍ବି
ଏକ ସମୁଦ୍ରିଶାଳୀ ନଗରୀ କଳିଙ୍ଗ ବନଧାନ ଥିଲ ।
ଅଶୋକ ସେହି ଦୋଷାଲ କଗରକର୍ତ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଧରିଲା
ଅନୁଶୀଳନ ଗୋଦିର କରିବାରୁ ଅଛନ୍ତି । ଦୋଷାଲ ଅନୁଶୀଳନ
ଧରିଲାରେ ପଦଶବ୍ଦ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ଦୋଷାଲ ମଧ୍ୟ
ଏକ ସମୟରେ ତୋସିଲ ନାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଥିଲ ।
ବରହ ମେହର କୋଶଳ, ତୋଷିଲ ଓ ମୋଷିଲ ପରିବର୍ତ୍ତ
ପରିବେଶୀ ଶକ୍ତ୍ୟମାନକର ନାମମାର୍ଶୀଳ କରିବାରୁ
ମୋଷିଲ ମସିଲଦେଇ ନିକଟପ୍ରେ ଦେଇଗରିଲେ, କୋଶଳ
ଆଧୁନିକ ଛାତରକର୍ତ୍ତଙ୍କ ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଅନ୍ତରକୁ ଓ ତୋଷିଲ
କଳିଙ୍ଗ ଉପକଳିକୁ ବୁଝାଇଥିଲା । ଏକିଳିଙ୍କ ସମେତ ଶବ୍ଦରେ
ଶକ୍ତ୍ୟମାନର ନାମ ଦେଲେ । କରିବାରୀ ସାମାଜିକ ବନ୍ଦମାନଙ୍କ
କୋଶଳ କେବଳ ବା ସାମରିଶାଳୀ ଗଜାମାନଙ୍କ ପୁରୁଷ

ଓঠিশা উচ্চক অঙ্গলুরে নাকু কু কুরুখলে। কোঞ্জদ
মণ্ডল তাঙ্ক বাজিৰ অধীনষ্ট থল। যে মধ্য তোহাল ও
কেশল প্রতি হানুৱ উপৰে উপৰে কুৰাখলে। তোষল,
কোশলতাৰু সঙ্গৰ্ষ দৃথক্ থলে সুতা অনেকক
সময়ৰে এছ দুৰ্বল নামৰে গোলমল পষ্টগুৰু ও
লিটিকারামানে ও পাধাৰণত অশীতিৰ লেকমানে
পুড়কালুৰে এছ তোহাল অঙ্গলু যে কোশল
নামৰে অভূত কুৰুখলে, এছা বিশো দুৰ্দে।
ভদ্ৰবিৰুৱ হাতা গুপ্তা লপুৰ দেশনাবে যে, কিনজ
সুমাঁক শাৰবেল পৰি দলমুলা (টৌইলা) বাটৰু
কুৰু কুৰু মধ্যৰু ঘোষিএ কাল খোকালখলে। তেবে
কাল দোশৰ খোকালবা শুঁসুঁবুঁ যুৱমানকুৰে
মধ্য ভুকনেশৰু অঙ্গলুৰে পষ্টখল। শাৰবেলক
বাজ্যানা কলিজনৰে দহুৱনাবা শৰুৰে অৰ্পণ থল।
দহুৱনার অৱৰ গাৰ্হণৰ ধৰুলি দেৱ নিকঠৰে
য়ে কৌশলীবা বা টৌইলা নামাবাৰ এক জলাধাৰ
বৈৰ গল্পদেৱক অনেক অৱৰু শোবুৰ হোৱাখলে,
এথৰে পঞ্চক কণ ? জলানাম এথৰে পঞ্চক
হৈবাৰ কাৰণ কণ ? জলাধাৰকু লেকে দহুৱনাকু
কুৰুৰা পকাশে গজা নাম দিঅন্ত। শুণুৰিবেৰ আকাশ
গজা অছি। ভুকনেশৰু নিকঠৰ গুৰু নদৰু মধ্য
গুৰু বশ গজা কৃতিৰি। এ কথা তামু শান্তনামকুৰে
অছি। অনজস্তু দেৱক সুতা বাজুৱন দেৱক শৰ্যাল
সুপোৱুৰ দেৱ ভুকনেশৰুৰ মেৰেশুৰ মদৰ
নিৰ্মাণ কুৰুখলে। অনজস্তুমৰু এক কুৰুখলো, কি
কোশল প্রদেশৰে দীবাৰ কুৰুখলে, যে গুৰুৰ
নূলৰে এক বিষ্ণু মদৰ নিৰ্মাণ কুৰুখলে। যেবে
কোশল দেশ পঞ্জৰে মজাৰ্শৰ এথৰ পঞ্জৰ
ঘঢ়ুল ও গজাৰ্শু বজামনকুৰ কেৰি বজৰমনকে
দেবমনৰ আদি নিৰ্মাণ কুৰুখলে, তেবে পঞ্চ
কোশল ও গজাৰ্শু প্ৰসূত কৌশলি ব্যক্তি কোশল
গজা পুৰুষৰী দেশোৰ কুৰুখলে বিচিৎ দুৰ্দে।
যেবেৰ বৈৰ ও গজা দুৰ্বলশৰ দেৱাছুক ধৰ্মৰু
ব্ৰহ্মন বৈৰেজন দেৱ, বেহুৰ কোশল ও গজা
দুৱ বশৰু দুৱন এপৰি কৌশলি কোশল গজাক
পঞ্জৰে এ কৈৰি পঞ্জৰণাৰে। আমেৰিমানে মধ্য পাঠাৰ,
কলাহাণি ও শৰ্দি অলৱ লজহাসুৰু দেগুৰে যে,
তেৰোৱে গজা বঢ়াৰ্শু বজামানক পুথমে বজৰণ

କୁରୁଥିଲେ । ପାଟଣୀ, କଳାହାଣ୍ଡି ଓ ଖର୍ଦ୍ଦିଆଳ କୋଶଳର ଅଧି ଥିଲା । ତରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଜଳାଶୟର ଲୋପ ହେଲା, ସଙ୍ଗ୍ୟତାକାର ଟୌଫ୍ରାକମାନେ ସେ ଯାନ ଅଧିକାର କରି ଗଜପତ ଗଜାଶ୍ଵର୍ମାନଙ୍କ ହଙ୍ଗେ ଦେବାନ୍ତକ ସୂଷିରେ ଆବଶ ହେଉଥିଲେ । ସେଥିର କୌଣସି ଏକ ସମସ୍ତର ଏକ କୌଣସି ଗଜା । ଶୋଦିବ ହେଲାଥାଣ୍ଟି । ଏହି କୌଣସି ଗଜାର ଅବଶ୍ଵିତ ପ୍ରତିଦିନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁରୁଷଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବ୍ହରିତ ମତ ନ ନେଇ ଏହାକରେ ଶୋଧନ କରଇବାର ଆବଶ୍ୟକତା ସହିତର କିଛି କୁହାଯିଗମ୍ବୁନାହିଁ । ତେବେ ବିଦ୍ୟୁତସରେ ନିକଟରେ ଦେବାକଷ୍ଟାରୁ ଏକ ପୃଥିବୀ ସରରେ ରାତ୍ରିବା ହେଉଁ ଲାଭ ଧର୍ମାନୁମେଦନରେ ମନ୍ଦିରାରୁ, ସେ ଜାତର ଲୋକେ ଯେ ଦୟାକଷ୍ଟ କୁଳରେ ଅନୁଭୂତିରେ ପାଳୁଦିକ ନିମ୍ନମୁଖୀ ସରେ ଲୁହିମ କାର୍ଯ୍ୟ ମିଶାଇ ଏକ ଜଳାଶୟ ପ୍ରାଦନ କରିଅଛନ୍ତି, ଏହା କିଛି ବିଚିତ୍ର ନୁହେ ।

ମାନକା ପାଞ୍ଜି ର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ସଙ୍ଗେ ତାମ୍ରଶାସନ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିବରଣୀ ରୁଳନା କଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିଶ-ମୁକ୍ତରେ ଅନେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଥାଣ୍ଟି । ଅନଜ ଭାଷମେ ନବକୋଟି କର୍ଣ୍ଣିଟୋଳି ବର୍ଗେଶର ଉପାଧି ପଦଙ୍କଷବ୍ଦ କରିଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏକଧିକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପ୍ରମାଣ କରିଅଛି ଯେ, ଏହି ଶକ୍ତି ନବକୋଟି କର୍ଣ୍ଣିଟ କଳକରେଶର । ଅନଜ ଭାଷମେରେ ବିଜ୍ଞାନ କରୁଥିଲେ କର୍ଣ୍ଣିଟ ଓ କଳକର୍ତ୍ତ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଅଧିକଷ୍ଟ ନଥି । ସେହି ସମସ୍ତରେ ଗୁଳୁକ୍ୟ ଘେରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ବିଶରଣ ସକା ଗେବାରୀ ନଦୀର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ବିଜ୍ଞାନ କରୁଥିଲେ ଓ ବିଲମ୍ବ ନମରର ପ୍ରଥମଙ୍କଷ ଦ୍ଵାରା ନବକୋଟି କରୁଥିଲା କୁଳକ୍ କର୍ଣ୍ଣିଟ ବଳ୍ୟରେ ଥିଲେ । କପକେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ଯେତେବେଳେ ଗଜପତ ହେଲେ, ସେ ଶୋଦାର୍ଥ ପାଇମା ଦାର ଦ୍ୱାରା ରଥିଲୁଥିଲେ । ସେହି ସମସ୍ତରେ ଦାନିଶ୍ଚିତ୍ୟର ଅନୁଭିତବା ସତିଧିମା । ଏହି ବିଲମ୍ବ ନମରର ଅନେକ ଅଂଶ ଓ ହାଲାଗାଦର ଗୁଲାର୍ଗାର କେତେକ ଅଂଶ ନିଜ ବଳ୍ୟ-ଭୁକ୍ତ କରିଥିଲା । ତାକ ଯୁଦ୍ଧ ପୁରୁଷମଙ୍କର ଏହି ନବାଧିନ୍ଧାର ବର୍ତ୍ତୀତ ଦ୍ଵୋରାଧିନ୍ଧାର । କାରଣ କର୍ଣ୍ଣିଟ ପ୍ରଦେଶର ନାମର୍ଗା (Gulbarga) ତାକ ବଳ୍ୟର ନବକୋଟି ଅଂଧାରୁ ଦୂରନ ଥିଲା ଦୋଷଧିନ । ଅନଜଭାଷମେବକ ଯେଉଁ ହିନ୍ଦିଜାନାଥ ଉପାଧି ଧାରଣ କରିଥିଲେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାଞ୍ଜିକାମାନେ ତାକୁ ମେନକଙ୍କ ପୁନରିଣନ ଦେଲେ ନୁହନ ନାମରେ ଦୃଢ଼ିପ୍ରତି କଲେ । ଏହିପରି ଦେଖାଯାଇ-

ଅଛି ଯେ, ମଦଳା ପଞ୍ଜିର ନାମ ଓ ଉପାଧ ଲେଖିବା ବିଷୟରେ ଧୂରା ରୁଷ୍ଣିଗ ପମାଦମାନ ଚଢ଼ିଅଛୁ । ମଦଳା ପଞ୍ଜି ଭ୍ରମ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତ ଏ ଦୃଷ୍ଟିନାହିଁ ଦିଅଗଲା; କିନ୍ତୁ ଗଜେଶ୍ଵର ଦେବକ ସଙ୍ଗେ ଏହାର କିନ୍ତୁ ମନ୍ତ୍ର ବାହି ।

ନିଜେ ଗଜେଶ୍ଵର ଦେବକ ବିଦରଶ ସୁଜା ତାମ୍ର-ଶାସନା-ନୂମୋଡ଼ିତ ଦୁହେ । ମାନକାପାଞ୍ଜିମତେ ସେୟାବୁ ରାଜହାନ୍ତର କଲେ । କିନ୍ତୁ ଦୃଷ୍ଟିର ସାହେବ ଅନ୍ୟ ଏକ ମଦଳାଥାଙ୍କି ଅନୁସରେ ତାଙ୍କ ସକଳ କାଳକୁ ୧୯୫୩ ରୁ ୧୯୭୩ରୀ ପଞ୍ଜିର ମଧ୍ୟରେ ପକାଇଅଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ପଞ୍ଜିଯୁଗରେ ଅମର-ବଜା ଏକ ଦୂର୍ଗଥିଲ ଓ ଦୃଷ୍ଟିରକ ମତେ ଏକଜାତ କାମଦେବ ପଞ୍ଜି ଓ ମଦଳନ ମହାଦେବ ପଞ୍ଜି ରଜନୀ କରିଥିଲେ । ତାମ୍ର-ଶାସନ ଓ ଖୋଦିତ ଲିପମତେ ବୈରଜେଜକ କେଣ୍ଟ ପୃଷ୍ଠା ମଧ୍ୟକାମଣ୍ଡିନରେ ଦେବ ୧୯୮୮ ରୁ ୧୯୯୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନଅର୍ଥ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁଣି ସବୁ ଦରଦ ବର୍ଷ ଦୃଷ୍ଟି ପୁଣି ସବୁଶିଳରେବେ ୧୯୭୦ ରୁ ୧୯୫୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଞ୍ଜିର ସବୁ କରିଥିଲେ । ଗଜେଶ୍ଵରରେ ଯେ ଅମରତେଜ (କୃଷ୍ଣାନାଥ ଦକ୍ଷ) ନଗର ଅଧିକାର କରି ତାକୁ କଟକରେ ପରିଣାମ କରିଥିଲେ, ତାର କିନ୍ତୁମାତ୍ର ପ୍ରତିମ ମନ୍ତ୍ରିନାହିଁ । ଦେବତବେଳେ ତାହା ଗୁରୁକ୍ୟ ପ୍ରେସ୍‌ମନ୍‌କ ଅଧିନରେ ଥିଲା ।

ଏହିପରୁ ଅସାମନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ପଞ୍ଜି ଜଣା ଦଢ଼ିଅଛୁ ଯେ, ଏ ପଞ୍ଜି କାଣ୍ଡିଟ ଆବୌଦୀ ସତ୍ୟ ନୁହେ । କାଳର କୁଟିଲ ଗଠିରେ କିପରି କିମନ କିମେ କାଳିନଗରରେ ଏହି କିମ୍-ବନ୍ଦୀଟି ରହିଥାଏମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଓ କାତର କାଥରେ ଶ୍ଵାନ ପାଇଲ, ତାହା ତମାର କିମ୍ବୁ । ଯେବେଳେ ଅନ୍ୟ କେହି ଅନୁସନ୍ଧୟା ବ୍ୟକ୍ତ ଏ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଗବେଷଣା କରି କୌଣସି ସତ୍ୟ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଗାନ୍ତି, ଏ କାତର ଟାଙ୍କିଠ ରେ ଚିତ୍ରରଖାଇ ରହିବ । କବିବର ଶାକାଥାନ ଅବଶ୍ୟ

ଏ ପଞ୍ଜି କାଣ୍ଡର ମର୍ମାହିତ ହୋଇ ଏହା ଲେଖି ପକାଇ ଥିଲେ । ଏହି ଅମାନ୍ୟ କାବ୍ୟ ଯେ ଓଡ଼ିଆର ଜାତର ରାତନ୍ତର ସର୍ବ କଳଙ୍ଗତ କରୁଥିଲୁ ଓ ଅବିଷ୍ଟତରେ ଦରିବ, ଏହା ସେ ଆବୌ ଭୁବିନ୍ଦୁଥିଲେ । ସେ ଯାହାରେ, ବର୍ଷମନ କେଉଁ ଘରରେ ଓଡ଼ିଆ ପୁରକ ଏ କାବ୍ୟକୁ ଦେଖାଇଛୁ ଏପ୍ରମାନାରେ ଏ କାବ୍ୟ ଯୁଗ ଦାରାଗର ଉପର କି ନୁହେ ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବୁକ ଲୋକଙ୍କର ଝାବିବା ଉପର ।

ଏ ବିଷୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗର୍ଭଗଣା ଫଳରେ ମୁଁ ଯାହା ଥିବାକୁ କବିବି, ତାହା ଯଥା ସମୟରେ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇବାର ବାସନା ରାଜ୍ୟ ଓ ପାଠକମାନେ ବିଷୟରେ ଯେବେ ସବୁଦୟ ମତମନ ଦେଇ ପାରନ୍ତି, ତାହା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସାଦରେ ପ୍ରତିକରିତ କରିବାକୁ ପ୍ରୟେତି । ନନ୍ଦକେଶ୍ବର ଓ ଯମାତିକେଶ୍ବର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିବା କେବେକ କଥା ଲେଖା ଯାଇପାରେ । ସବୁଟି କେଣ୍ଟେକ ପଦ୍ମରେ ଅନେକ ମଧ୍ୟରେ ବାହାରିଲାଣି ଓ ଯମାତି ଲେଶେବକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଓଡ଼ିଶାର ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ ଏକାବଳକେ ଓଳଟ ପାଲଟ ହୋଇଗଲଣି । ଯମାତି ଦେଶରୁ ରୂପାନ୍ତିର୍ଯ୍ୟ ଯେବେବେଳେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିଥିଲେ, ସେବତେବେଳେ ଅଦେଖ ବିର୍ଦ୍ଦିମାନ ବନ୍ଧୁ ବୁଝିରେ କେତହାଏକ ଉପାଦନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୋଇଅଛୁ । ତେବେତକ ମଧ୍ୟ ସମୟ ଦିନେ ପ୍ରକାଶ କରିବ । ଆଜିକାଳ ଅନେକ ହାତଦ୍ୟକ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ ଲେଖିଅଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋର ଦିଲାଖ ଅନୁରୋଧ ଯେ, ନାଟକୟ ଛଟା ଓ ଲାଗ୍ରାମା ଦେଶର କେଶାରଦାଳୁ ଯର ଦେମାନେ ଯେବେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଳୋଚ ନକରନ୍ତି, କାରଣ ଜାମ୍ବୁ କରିଦାପ ଜାତକୁ ସବଧା ଅନୁପାଳିତ କରିବ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଜାତର କିପରି କମିଟିକାଶ ହୋଇଅଛୁ । ତାହାର ପକୁର ଚିତ୍ର ସେମାନେ ଯେପରି ଜାତର ଆଗରେ ଅଳକ କରନ୍ତି, ଦେଖିପ୍ରତି ସେମାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦିବେ ।

ଶ୍ରୀ ବିଜନ୍ଦିନ୍ ଦାସ ।

୧୯୫

ମା ଓ ପିଲାର ଯତ୍ନ

(ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରକାଶିତ ଉତ୍ସାହ)

ପ୍ରସବଥାରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଘର ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁ କରିବେ । ସେ ଗରୁଟି ଯେଉଁ ବଡ଼, ଖୋଲା, ମେଲା ଥିବ, ତାକୁ ଝାଡ଼ି ଯୋହା ପରିଷାର କରି ରଖିବେ, ବାର ଅଳିମାଳକା କାଢି-ଦେଇବ, ଚିନଦର ହୋଇଥିଲେ ଥରେ ଧରିଲେଇ ଦେଇବ, ବା ମାଟିଦର ହୋଇଥିଲେ ଲିପିଗୋପ୍ତ୍ଵ କରି ରଖିବେ । ସେବରେ ପ୍ରତିବର ସବୁ ଜିନିବସନ୍ତ, ଯଥା ଟ୍ରେଟ ପ୍ରେଟ ଡିକ୍ରୁପୋଷ ବା ଭଲ ମହିଂଠା, ଭଲ ବିଛଣା, ମୃଦୁଶବ୍ଦ ବା ଯେଉଁବେ ରୁଦର, ଦୁଇଟି ତକିଆ, ଦିଲ୍‌ଯାଇଁ ଅଳଗା ଟେଣ୍ଟ ଛୋଟା, ମଶାରୁଟିୟ, ପୁରୁଣା ପରିଷାର ଲୁଚା କେତେବୁଡ଼ିଏ, ସାବୁଜ ଦଶଶ୍ରୀ ଅରହୁ ଭଲ ନଦ, ତେବେ ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ଜିନିବ ଆସ୍ତୋଜକ କରି ପାରନ୍ତି, ଯଥା ଅନ୍ଧକାଳ, ବେତ୍ତାବଳ ଲୋସକ, ରୁଲା, ଓଧ୍ୟ, ମେଜ, ଚାରିକ ତତ୍ତ୍ଵାତ । କିନ୍ତୁ ପରିଷାରର ପରିଷାର ଲୋଟା, ଦେଇର ତପସଳ, ମାଟିର ପରିଷାର କୁଣ୍ଡ ପଳମ ଦିନ୍ୟାଦି ଗରମ ପାରିବେ ଫୁଟାଳ ରଖାଯାଇପାରେ । ମା'ର, ପିଲାର ଅନୁମ ଶଳରେ ବ୍ୟାହାର ସକାଶେ, ଯାବଜୁମ୍ବ ଜିନିପ ଯେହି ଫରେ ଅଗରୁ ହଜାର ରଖିଥିଲେ ଯେ କୌଣସି ମୁଖ୍ୟରେ ପିଲା ହେଲେ ସେହି ସରକୁ ନେଇ ପ୍ରସବ କରଇ-ଦିଇବ ।

ଦାଉ ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁ କରି ରଖିବ । ତାର କିନ୍ତୁ ଲୁହ ଓ ପ୍ରାଣ ପରିଷାର ଥିବ, ନଶ ନଥୁବ, ଦ୍ୱାଦଶେ

ତୁ ମୁଦା ଖାତ୍ରୁ ଏସବୁ ନଥିବ, ସେ ଯେବର ଅକାରଙ୍ଗ ମରାଳ ହାତରେ କଣଥର ଦୟାଦଣ୍ଡି କରିବେ । ଆଉ ଭଲଭୁବେ ଥାବୁକ ଓ ଗରେ ପାଞ୍ଚିରେ ହାତ ଧୋଇ ପୋଖେକୁ ଛୁଇଁବ ।

ତୁମ୍ଭୁ କଥା ପିଲାର ଯତ୍ନ ।—

ଗୋଟିଏ ସୁମ୍ଭ ସବଳ ପିଲା ଜନ୍ମପରେ ପଦ୍ମଲ ବର୍ଷର କି କି କାରଣରୁ ମରିଯାଏ, ଆଉ କଣ ପ୍ରତିକାର କଲେ ଭଲ ହେବ ଦାହା ଅଳ୍ପ ବିନ୍ଦୁ କହିବ ।

‘କାରଣ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି—(୨୭) ଅନୁମ ଶଳରେ ଅଯତ୍ତ,

ଅର୍ଥ— ଖାଇବା, ପାଖୋଇବାରେ ଅନ୍ତର୍ମାନ, ଲୁଗାପଟା ଘୋଡ଼ାଇବାରେ ଅର୍ଥେକା— ଅଯଥା ସେକ-ନାରର ଅଯତ୍ତ ।

ଆଉ ବାପ ମର ସେବ— ମାଙ୍କର ପିଲ ଦାନିବା ବିଷୟରେ ଶ୍ରୀ ବା ଷମତାର ଅଭ୍ୟବ । ପିଲାଟିର ସେବ ହେଲେ ଶତ ଚିତ୍ତପାର ଅବହେଲା ।

ଶାଖୁଆ, ଶିଥା ଉଷ୍ଣରେ ଏହି କେତୋଟି କଥା ମନେ ରଖିବେ - ପିଲାଟି ଜନ୍ମ ହେଲା ମାତ୍ରେ ପାହାର ମୁହଁରିତର ଶଣ୍ଡିଏ ପଢ଼ିଲ ପରିମାର କଳାରେ ଗୋଛୁଦେବେ, ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚପାତାର ଆଜି ଧୋଇଦେବେ । ସିଂହା କଇଁ ତ ଓ ସୁତାରେ କାହିଁ କାଟି ବାନ୍ଧିବେ, ଦେଖିବିବ କାରକ୍ଷି ମେଯରି ଦୃଢ଼ଭାବେ ବନ୍ଧାରେ । ପ୍ରଥମେ ନନ୍ଦାରେଲ ପୃତୀର ଧର୍ମ କରି ଦେଖିବେ ସିଂହିରେ ମରେ ସବୁର ଲଗାଇ ଗରମ ପାଣିରେ ଗାଧୀର ଚାଟୁ ଦେବେ । ଏମମୟର ଧାତା ପରସ୍ତା ସ୍ଵର୍ଗ ପରିଷାକର ଦେଖିବା କଥା । ବାଟ ନ ଥିଲେ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡକାଇ ଦେଖାଇବେ । ଶାଖୁଆ-କେଳେ ଆଜି ଭଲକି ଧୋଇଦେବେ । ପ୍ରତିଦିନ ଉଷ୍ମମ ପାଣିରେ ଆଖି ଆଖି ମୁହଁ ଧୋଇ ଦେଲେ ଆଖି ଧରେ ନାହିଁ । ପିଲଙ୍କୁ ଭଲଭୂତ ପୋଛୁ ଶଣ୍ଡେ ଭୁଲାଇର ଟିକେ ବୋଇକୁ ଆଦିତ୍ ପାଇବୁର ଦେବ ବା ଟିକେ କ୍ରାଣ୍ତି ଦେବ ପରିଷାର କିମାରେ ନାହିଁ ବାନ୍ଧିବେବେ । ପ୍ରେସ୍ କୁରୁତା ପିଲଙ୍କୁ ଲୁଗା ଗୋଡ଼ାର ଶୁଅଇବେ । ଜନ୍ମର ତିନିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଲଙ୍କୁ ବେଶି ଶୁଅବା ଉପର ମୁହଁରେ । - ଧିତାତା ନିଜେ ସେହିଦିଲେ ମା ପ୍ରତିରେ ଦୂଧ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଟାମ ନି ଧନରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୂଧ ନ ଶୁଅଇ, ଟିକେ ମୁହଁ, ବା ଅଳ୍ପ ତିନିଯାଣି ଶୁଅଇବେ, ଅଧି ଛାକି ପାଣିରେ ଶୁମରେ କିବ ଦେଇ ଗରମ କରିନେଇଲ ହେଲା । ଜନ୍ମର ଦୂରଦଶରେ ଶୁଣ ଧୋଇଦେଇ ଦିଲ୍ଲିଙ୍କୁ ଶୁଅଇବେ । କିଞ୍ଚି ଦୂଧ ପିଲ ପେଟକୁ ଗଲେ ଠିକ୍ ଜାତାଚିଲ ପର କିମ୍ବ କରେ, ଆଉ ଶୁଣି ଜାତ୍ୟାଦ ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏବାରୁ ସୁଣି ଶଳ ପିଲ ମରିବାର ମୁଁ ଅନେକବର୍ଷ ଶ୍ଵାନରେ ଦେଖିଛି । ସାନ ପିଲକୁ ଓଷବ, ଅଜ, ହାରୁଡ଼ା ବଳକ ବା ବାର ଉପରେ ପ୍ରାଣ ନ ଦେଇ ଭଲ ତାତାର ଦେଖାଇବା ଉପର । ତିନିଦିନ ତିନ ଦୂଧ ଓହାଇଲ ପରେ ପ୍ରତି ଦୂରଦଶରେ ଥରେ ଶୁଅଦିବ, ଆଉ ବଢି ତ ଟାକୁ ଥରେ ଆର ସକଳ ପାହାକୁ ଅରେ ଶୁଅଲାଇଲ ଯଥେଷ୍ଟ । ପିଲ କାନ୍ଦଲମାଟେ ଦୂଧ ନ ଶୁଅଇ ଦେଖିବେ, ଏହି କାହିଁକି ଦତ୍ତ, କାହିଁ । ଅନେକ ପ୍ଲଟରେ ପେଟ, ମୁଣ୍ଡ ବା କାନରେ ଯଥଣା ହେଲେ ପିଲ ଅଧିର ଦୋହର କବା କଟା କରେ । ଥେରୁଗାରୁ ଦେଖିବେ ପେଟ ଟାଣୁଛି, କି କାନ ଟାଣୁଛି କି ମଣ୍ଡ ବିଶୁଦ୍ଧ । ଅଯଥା ଶାଖୁର ପେଟରେଗେ ତାକି ଆଣିବା ଭଲ କି ? ମା'ର ଦୂଧ ଥିଲେ ଟେକା ଦୂଧ ଫୁଲଟିବନାହିଁ । ଯେହି ଟେକା ଦୂଧ ଦେବା ନିତାକ ଦରକାର ହୁଏ, ଦେବେ କାନ୍ଦଲହୁରକୁ ପାଣି ମିଶାଇ, ତଥାର

କର ପିଲଙ୍କୁ ଘଣା ପାଇବର ଶୁଅଇବେ । ପାହାର କିମ୍ବ ମଧ୍ୟ ପରିଷାର ଘଣେ ଦୂଧ ଦୂରଦଶ ପାରି, ଭଲ କଥ ଦୂର ସୁର ପୃତୀର କରି ବେଇ ମିଶି ତା ତିନ ମିଶାଇ ଶୁଅଇବେ । ଭଲ ଦୂରମଧ୍ୟ କଥିବଳ କିନ୍ତୁ ପାନମଦ୍ରୁଷ, ୪୫ ଟା ଲବଜ ଗୋଟିଏ ପରିମାର କଳ ରେ ବାଲି ଦୂଧ ସହିତ ହେଲାଇବେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଦୂରଗପ୍ରାଣ ଅନୁର ଶୁଅଇବେ । ସୁର ମାସର ଅଠମ୍ବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଲଙ୍କୁ ୨୫ ଧାରାର ଥରେ ଥରେ କର ମୁଖାଦିବେ । ଆଠମ୍ବନ ପରେ ମାତ୍ରା ଛାତା-ରବା ଭଲ । ଆମ ଦେଖିବେ ଗେଟିଏ ୨୮ ପିଲ । ୨୫ ବର୍ଷ ଯାକେ ମା'ର୍ ଦୂଧ ଶାଖାଦିନ୍ତିକୁ କିନ୍ତୁ ଏହା ମା ଓ ପିଲ ଦୂରକଣ୍ଠ ଦେହ ପଞ୍ଚରେ ଭଲ ମୁହଁ । ମା'ର ଯନ୍ତ୍ର ଧାର ପିଲଙ୍କୁ ମୋଟେ ମା'ଦୂଧ ଶୁଅବକାହିଁ । ବାର ଭାରି ଭାରି ପୁରୁ ଭର ଆଦି ଶୁଅବକାର ଉପର ମୁହଁ । ଟେକାଦୂଧ ଯେବେ ଭଲ ଗାର ବା ଛେଳିବ ହୁଏ, ଏଥୁ ପ୍ରତି ଦୂଷ୍ଟ ଦେବେ । ଘୋରାକ ପଶୁର ଦୂଧ ଧାଇଲେ ପିଲ ବେଗଣା ଦେବେ । ସୁଣି କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପିଲଙ୍କୁ କାଞ୍ଚକ ଗାରିବ ଦୂଧ ଶୁଅବକାର ଭଲ । ଶାଖୁଆ ବିଶୁଦ୍ଧରେ ମନୋପୋର କରିବେ । କାହିଁ ପଦିଷର ପରେ ନିତ ବରମାଣି ଓ ସାବୁରରେ ଗାଧାକିଦେଲେ ଭଲ । ଶାଖୁଆ ପୂରୁଷ ତେବେ ହୁଏ ମଧ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଅନିଷ୍ଟ ହୁଏନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତେବେ ଲଗାଇ ହୁଆ ପେନଟିକୁ କୁମ ବା ପିତାରେ ଦେଖାଇ ଦୂରଦଶର ଶୁଣିବକାର ବଢି ନିଷ୍ଠୁରିବା । ଗୋଟିଏ ପରେ ହେଇର ଲିଲଟିକୁ ଶରରେ ଥେବାଦେଇଥିଲେ । ପାରି ମାତ୍ରା ପିଲଟିକୁ ଟେକିବର ପଛ ପଞ୍ଚର ବର୍ଷ କିମାରେ ଦେଖି ପାଦି ଦେଲେ । ଏହା କିମାରେ ପିଲଙ୍କୁ ନିଧି ଗାଧେଇ ଦେଲେ ସର୍ବ କାଶ କମ ହୁଏ । ଦକ୍ଷ ପଦର ଦିନ ପରେ ଦିନେ ହଠାତ୍ ଗାଧୀର ଦେଲେ ପିଲର ପଢି, ଏବେକି ନିମିନିଥା ସୁବା ହେଲାଇବାର ସମ୍ଭାବନା । ଗର୍ବ ଦେଖିବେ ଥିଲେ ସିଂହା ଦେବ ଭଲ ହେବ । ଆମ ଦେଖିବେ ଅନୁଭିତାଙ୍କରେ ଉତ୍ଥାପନ, ବାରମବ, ଏକୋରଣା ଭଲ ଗାଧୁଆ କାହିଁ । ଏପରିକି ଖାତା ସବସ୍ତା ପରେ ମଧ୍ୟ ପାଣିରେ ପରିଷର କରିବନାହିଁ ।

ପିଲଙ୍କର କୁରୁତା ଇତ୍ୟାଦି ବନ୍ଦବାର ଆମ ଦେଖିବେ ଶୁକ୍ରକାନ୍ତର ପ୍ରେସ୍ ପିଲଙ୍କର ଶୁଣ ଗୋଡ଼ାରକା ବିଶେଷ ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ସକରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୋଡ଼

ସ୍ବାଧୀନ କନାରେ ମୋଡ଼ି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମେଳ ରଖିଥାଏନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କୁରୁତା ଦେଖିବା ଦେଲେ ପ୍ରତି ରଖିଥାଏ ସବୁ ତକା ଯିବ । ମଣି ମେଳ ଉଚିତବା ଭଲ, ମଧ୍ୟ ପଲାର ମୁହଁ ବୋଢାଇ ଦେଇ ଅମୁହଁ କରିବା ଭଲ ନୁହେ । ସେଥିରେ ନିଶ୍ଚାର ବନ ହୋଇ ପିଲ ମରିଯାଏନ୍ତି । ଏପରିକି ମା'ର ଶୋଭବା ଦୋଷରେ ପିଲ ଉପରେ ରୁପି ପଢ଼ି ମରିବାର କଥା ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାକରେ ଦେଖିଛି । ସେଥିରେ ପିଲଟିର ବିଜ୍ଞାନ ଅକ୍ୟ ପ୍ରାକରେ ହେଲେ ଭଲ । ପରିବାର ଦେକାର ପକାଇ ବେଶି ଝୁଲଇବା ଭଲ ନୁହେ । ପିଲକୁ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଦେବତା, ଯେପରି ମଣି ନ କାମୁଦେବ । ପିଲ ଜନ ଥମୁରେ ପ୍ରାୟ ବାଲେଶ୍ୱର ତନ ସେଇରୁ ସାବ୍ଦି ତନ ସେଇ ଓଜନ ଥାଏନ୍ତି । ପଢ଼ି ସମ୍ପାଦରେ ଦୁଇ ଛଟାକି କରି

ଦେବତା । ତମାସର ତ ସେଇରୁ ଗପେଇ ଏବଂ ବରଷକୁ ୧୯୪୪ ସେଇ ହୁଅନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଓଜନ କଲେ ପିଲର ପ୍ରାୟେ ଜଣାପଡ଼େ ।

ପ୍ରତମାସକୁ ଥିଲେ ଓଜନ କରି ଦେଖିବତ, ପିଲର ଠିକ୍ ଓଜନ ଅଛୁ କି ନାହିଁ । ଠିକ୍ ଓଜନ ଥିଲେ ଜାଣିବେ, ପିଲଟି ମୁହଁ ଥାଇ । ଓଜନ କମ୍ପିଲେ ତକିଷ୍ବା କରିବେ, ଯଥ ଧରିବେ ।

ପିଲର କଲାଙ୍ଗରେ ଅମର କଲାଙ୍ଗ, କାନ୍ଦିର କଲାଙ୍ଗ, ଏହିଟା ମନ୍ଦନ ରଖିବେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ କୃତ୍ତଲାକୁମାରୀ ସାହେବ

ତୁମରି ବେଦନା ତଳେ

—ଦୁଆରେ ଏ କିଏ ତାକୁହି ଶାଁ—ଶାତ !
ନାହଦ ଏ ତବ କୁନ୍ତ ପାଠେ ବାକିନାହିଁ ଜାଣିବ ?
ତବ ସମାଧିର ନବ ମାରିନା ଅର୍ଥ୍ୟ-ଆକାଶ ଧର
ତୁମର ବୁକେ ଏ ନବ ବସନ୍ତ କିନ୍ତେ ଉଠିବୁ ଥର ।
ତବ ବେଦନାର ରକ୍ତ ଲେଖାଟି ଦେନ ମଧ୍ୟ-କିଶକ୍ଷେ
ଧାର ସେ ତାର ଅନ୍ତର ଚାଟି ଫେର ଦିଏ ନିର୍ଜେସେ ।
ଦିନ-ଦୁଲକ—ଦିନୋପ୍ରତି ସୁତ ଅହିହୁ ତୁମର ସରେ,
ତୁମର ବଦଳ, ତୁମର ଫ୍ରେଲ, ତୁମର ଲୁଞ୍ଜ ତଳେ;
ତୁମର ଦିନ ଶାଁ-ଦିନ ଜାଣ୍ଠି—ବକଳ ବନ,
ମରବ ଯହିଁ ଜାନନ—ସାର, ରଚିବ ସେ ଆଶମ ।
ଦିନୋପ୍ରତି ସେ, ମାନିବ ଗାହିଁ ଜଗତ-ବନ-ଶଶି;
ଏ ତବ ତପ—ଶୁଣ୍ଠ ପ୍ରାଣେ ଯିବ ସେ ଗଞ୍ଚେ ରଖି ।
ଦିନୋପ୍ରତି ସେ—ଗୋବନ ସେ—ଶୁଣ୍ଠ ଶୁଣ୍ଠ ବୈବନ,
ଶୁଣ୍ଠାନେ ଆଜି ବିଚିବ ସିଦ୍ଧି ବିଶ-ଜାନ ଲାଗି ।

ଉକମାଦ ସେ—ଉକମୁଖ ସେ—ଦିଅ ଅରକନନ,
ଆଗମନେ ତାର କହୋଇଲ ପୁଣ୍ଟ କୁକୁମ ବନନ ।
ସେ ବୁକୁ ତାର ବିଶାଳ ବିଶ, ତବ ବୁକେ ଯିବ ପୁଣ୍ଟ,
ଦଶିର ମରଣ-କାନ୍ତ ସାଲେ ଯୋବନ-ପରିପାଠା ।
ଏବେଳିନ ତବ ଲୁଞ୍ଜିର ତବ କୋଳେ ପଢ଼ିଥିଲେ ଶୋଇ,
ବିଦ୍ରୋହ କେତା ଅଦିଶ୍ଵର ହେ ତା'ର ବିଶ, ମୁଣ୍ଡପାଇଁ ।
ଆଟିଷମୟ ପରଶ ତାର, ଜାନନମୟ ବଣେ,
ନିର୍ମଳ ଦେବ ଜଗତ ସାର ମଧ୍ୟ ତାର ଲକ୍ଷେ ।
ବାବକ ମୂଳ କୋଳିକ ମୁଖେ ବିଶ-ଚମକ ଗାନ,
ମଦିର ଦ୍ଵାରେ କରିବ ତାର ଗାଣ୍ଠିର ସଳାନ ।
ଏଇ ଯେନ୍-ଏଇ ଯେନ ଉପହାର-ଦେନ ହେ ଶାଁ-ଶାତ,
ଜାଗ-ଜର୍କର ତୁମର କୁଞ୍ଜେ ସଙ୍ଗୀତ ଅନାହତ ।

—ତୁମର ବେଦନା ତଳେ

ବିଶ ମଳୟ ପୁଲକୋଛ୍ଯୁସ ବହିବା ଅବହେଳେ ।

ଗୋଦାବିଶ ମହାପାତ୍ର

ମାନବର ପରମାୟୀ

ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପରମାୟୀ

ଆମ ଦେଶରେ ବୁଢ଼ା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ “ଅଛୋଇର ଶତ ସମୁଦ୍ରର ଜୀବିତବାଣ୍ୟ” ବୋଲି କଳାଶ କରିଥାନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଣ ବୁଢ଼ାବ୍ରାହ୍ମିମାନେ “ବୁଢ଼ାଟିଏ ହୋଇଥା” ବୋଲି ଅଛି ସ୍ମେହରେ କହିଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଦେଶରେ ସାଧାରଣତଃ ମନୁଷ୍ୟର ପରମାୟୀ ବିଶ୍ଵାସ କରିଥାଏ । ଶାସ୍ତ୍ର ବିଶ୍ଵାସ ହେଲା ବେଳକୁ ବାର୍ଷିକ୍ ଆକଷମାନ କରିଥାଏ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି, କଳିକାଳରେ ମନୁଷ୍ୟର “ଚଂଶ-ତ୍ୟଧନ ଶତବର୍ଷମାୟୀ” ବିନ୍ତୁ ଏବେ କେତେକଣ ଶତବର୍ଷମାୟୀ କହଇଥାନ୍ତି ? କେବଳ ଆମ ଏହି ଦେଶରେ ନୁହେଁ.. ପ୍ରାୟ ସକଳ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ମାନବ ଅତି ବଡ଼ ୨୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଜୀବିତ ରହେକାହିଁ । ବିଲାଦର ଜଣେ ବଡ଼ ତାତ୍ତ୍ଵର ଏକଳକ୍ଷ ଶିଖିକରଙ୍ଗ ଜୀବନ ମରାଣର ଏକ ଉତ୍ତିମ ପାଇକା ପ୍ରତ୍ୟୁଷ କରିଥିଲେ । ପେହି ପାଇକାରୁ ଦେଖାଯାଏ, ଏହି ଏକଳକ୍ଷ ଶିଖି ମଧ୍ୟରୁ ବେଳକଳ କଣ୍ଠେକଣ୍ଠ ମାତ୍ର ୨୦ ବର୍ଷ ପରୀକ୍ରମ ଜୀବିତ ରହନ୍ତି । ପାଠକମାନଙ୍କର କୌରହଳ ନିବୃତ୍ତି ନିମେର ପାଇକାଟି ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଦେଲା ।

ବୟସ	ଜୀବିତ ସ୍ଵରୂପ	ଜୀବିତ ସ୍ଥାନ
୭୫ ”	୧୫,୫୮୯	୧୭,୨୬୩
୭୨ ”	୧୬,୮୩୨	୧୬,୨୮
୭୪ ”	୧୮,୮୭୭	୮,୧୬୭
୮୦ ”	୪,୩୯୭	୫,୮୮୨
୮୫ ”	୧,୮୮୦	୨,୧୪୯
୯୦ ”	୪,୮୧	୨,୫୫
୯୫ ”	୨୫	୧୦୫
୧୦୦ ”	୨	୯
୧୦୫ ”	•	୯

ପାଠକେ, ଉପର ଲିଖିତ ପାଇକାରୁ ଦେଖିବେ, ୧୯୭୪ ଜାନ ସ୍ଵରୂପ ଶିଖି ମଧ୍ୟରୁ ବର୍ଷା ପୁଣି କହେଇଣ୍ଟି ୮,୨୦୮ ମୁଖୁ ମନୁଷ୍ୟରେ ପଢ଼ି ଦୁଇଟି ଅନ୍ତର୍ଭାବ । କାହା କଣ୍ଠେକଣ୍ଠ ମଧ୍ୟରୁ ପୁଣି ଏ ବର୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ୫୭୧୫ ଜଣ ମୁଗ୍ଧ ଯାଇ ଅବଶେଷ ପାଞ୍ଚାଶ୍ରମ ଜଣ ରହନ୍ତି । ଏହିପରି ୫୦ ବର୍ଷରେ ୧୩୦୭ ଜଣ ଓ ୧୦୦ ବର୍ଷରେ ୧୧୮୩ ଜଣ ମାତ୍ର ଜୀବିତ ରହନ୍ତି ।

ସ୍ଵିଶିଖ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ୮୦ ବର୍ଷ ବେଳକୁ ୫୦୮୨ ଜଣ ମାତ୍ର ବସ୍ଥାନ୍ତରୁ ଓ ୧୦୦ ବର୍ଷ ଦେଲା ବେଳକୁ ବେଳକୁ ମାତ୍ର ୨ ଜଣ ରହିଥାନ୍ତି ।

କହୁ ପାଇକାରୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ସାଧାରଣତଃ ସ୍ଵାର୍ଥ ପରମାୟୀ ସ୍ଵରୂପ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ । ସେହି ଦେଲାରୁ ଆମେ ଜୀବନଙ୍କରେ ପୁରୁଣ ବୁଢ଼ା ଅପେକ୍ଷା ବୁଢ଼ା ଅଧିକ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ । ତେବେକେ ୧୫ ବର୍ଷାରୁ “୧୫ ବର୍ଷମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ପୁରୁଣ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ଵା ବେଳକୁ ମରନ୍ତି । ରହୁ କାରଣ ସହଜରେ ଅନୁମେୟ । ଏହି କର୍ମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଵାର୍ଥଧାରଣା ଓ ପ୍ରମାଦ ଆଦି ଦୟାକଳ ଦିଷ୍ଟମାନ ଦର୍ଶାଯାଏ । ସ୍ଵରୂପ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ଵା ଯେ ଦେଖିବାକୁ ବିଷ୍ଣୁ, ଏହା ଆଜିକାରିର ଧାରଣା ନୁହେ ବା ଆଜିକାରି ମୁଖୁ ପାଇକା ନେଇ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇକାହିଁ । ଅତି ପ୍ରାଚୀକ

କାଳରେ ମଧ୍ୟ ସୁରୁ ଥିଲେଣା ସ୍ତ୍ରୀ ଅଧିକ ଅସୁନ୍ଦର ଥିଲା । ଆଜିକାଲି ଆମ୍ବେମାକେ ଦେଖିରେ ଯେଉଁ ଉପ- କଥାମାନ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଁ, ସେ ସବୁ ପ୍ରାୟତଃ “ବୁଢ଼ୀ ଶବ୍ଦରଣୀ କଥା, ଅୟକୁଣୀ ବୁଢ଼ାକଥା” ଇଚ୍ଛାଦି, ଇଚ୍ଛାଦି ! ଏହି ସବୁ ଉପକଥାର ଜଳା ଓ ପରମାୟୀ କେଇ ଅନ୍ୟ- ଏକ ପ୍ରଦତ୍ତ ଲେଖିବାର ବାସନା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଆଜିକାଲିର ଏହିସବୁ ଉପକଥା, ଯୁଝଣୀ ଛୁଟାଇଲାଗା ବା ବଢ଼ି ସବୁ- କାଳରୁ (୫୦୦୦ ୭୦୦୦ ଟଙ୍କରୁ) ଯେତି ହେଉ ପଡ଼ିଥିବା ଅଳିଆ ଗଦା ଆଧୁନିକ ମାନବତତ୍ତ୍ଵବିଦ- ମାନକର ପ୍ରଧାନତମ ସମ୍ବନ୍ଦ ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ । ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ଅମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଜି ମାନବତତ ବିବସନ୍ଦରେ ଅତି- ଅଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ ଅନୁସରଣ ସ୍ଵର୍ଗ ହେଉଛିନ୍ତି ।	ସ୍ମାର୍କବକ ଦେଶରେ ଛାତ୍ର ଦେଶରେ ଶାସ ଅଜ୍ଞାନୀଁ ” ମୂର୍ଖ ଛାତ୍ରୀ ପାତ୍ରା ଆଦିରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଦେବଦନାରେ ଅକାଳ ପ୍ରମବରେ ଚର୍ମ ଦେଶରେ ସାସନଶୀ ପାତ୍ରାରେ ଶୁଷ୍କଦେଶ ବା ଆଥ୍ୟାପିରେ ଆଦାତ ଆଦରେ ଆକୁଣ୍ଡିକ ମନ୍ତ୍ର ବା	୧ ୦୭୧ ୧୯୦୭ ୧୭୮୮ ୫୮୦୯୧ ୮୮୦୯ ୮୮୦୯ ୮୮୦୯ ୪୪୪୫ ୭୮୮୮ ୪୪୪୯ ୧୯୩ ୧୯୩ ୫୮୦୯ ୮୮୦୯
---	---	--

ଏଣିଲ୍ ସମ୍ପଦ ପୃଷ୍ଠାରେ ଜନ୍ମ ମୁଖ୍ୟ ଗୋଟା ମୋଡ଼ି
ଚାଲିକା । ଯଦି ବିରଳ ଜାତ ଦେଇ ଚାଲିକା କବହୁଁସ,
ତେବେ ଦେଖାଯିବ ଯେ ପ୍ରଥମର୍ବଦ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଳ
୧୦ ଜଣ ଶିଶ୍ୟମଧ୍ୟରୁ ଗଜଣ ଜୀବିତ ରହନ୍ତି ଓ କର୍ତ୍ତା
ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚ ଗଜଣ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୭ଜଣ ଜୀବିତ ରହନ୍ତି ।
ଆଜିକାଲ ଦେଖିବାକୁ ମଳେ ଯେ, ୧୦୦ାରୁ ୧୫କର୍ତ୍ତା
ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟମଣ୍ୟ ଅତିଅଳ୍ପ—ହାୟ ଶତକତା ୫ଶଣ ।
ତା'ରେ ୫୫କର୍ତ୍ତା ଦେଖିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ୍ୟମଣ୍ୟ ହନ୍ତରେ
ବୃଦ୍ଧିଗ୍ରାହୀ ହୁଏ । ସୁରି କର୍ତ୍ତାର୍ବଦୀରୁ ୧୫କର୍ତ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ମୁଖ୍ୟମଣ୍ୟ ଶିଶ୍ୟରାଜ୍ୟରେ ସମାଜ ହୋଇପାରେ, ଏହା
କିମ୍ବା ଏ ବିଶ୍ୱରେ ବର୍ଷିପ୍ରାୟ ହୁଏ ।

ଏହି ସାଧାରଣ ମୁଖ୍ୟମୁଁ ପଥରେ କର୍ତ୍ତାମାନ
ଦେଖାଯାଉ, କେବୁ ଗେଗନ୍ଧାର ପୃଷ୍ଠାରେ କି ପଦିମାନରେ
ମୁଖ୍ୟ ସଂକଳିତ ଛୁବ । ସାଧାରଣତଃ ଶୋଥ, ଅଳ୍ପ, ପ୍ରକାହ,
କେନ୍ଦ୍ର ଓ ବଜ୍ରାଳିଟିସ ପ୍ରକାର ଗେଗନ୍ଧାର ଅମ୍ବକ ପଥ-
ମାନରେ ଶିଶୁମୁଖ୍ୟ ଘଟିଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାଶର ଷୟକାଶ,
ମୁଖ୍ୟରୀତା, ଅଗ୍ରାହାର, ପକ୍ଷାଗାତର, ବହୁମୁଦ୍ରା ଆଦି ରେଗରେ
ଅନ୍ତର ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ଥାଏ । ନିମ୍ନର ଏକଲକ୍ଷ ଲେକ ମଧ୍ୟରେ
କେବୁ ଗେଗରେ କେତେଲେକ ମରନ୍ତି, ଡାହା ମୋଟା ମୋଟି
ସବୁରେ ବଢ଼ା ପଡ଼ଇ ।

ସନ୍ଦେମକ ରୋଗରେ	୫୪୦୩ ଜଣ
ଶୁଣୀ ପାତ୍ରାରେ	୪୩୧ "
ଶୁଣୁ ରୋଗରେ	୧୫୦୯ "

ଦେଖନ୍ତୁ, ଏକଳଷ ଲୋକ ମଧ୍ୟରୁ ଟାର୍କିଯର କେବଳ
ମାନି ୭୭୧୦ ଜଣନୋକ ମୃତ ହୁଅଛି ଓ ଅକାଳ ପ୍ରସବରେ
ସମ୍ବାଦୋଟ ଝାମୀ ଜଣକର ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ।

ବିଲତରେ ପୁଷ୍ଟର ପରମାୟ ମୋଟାମୋଟି ପ୍ରାୟ ୪୦
ଓ ସ୍ଥାର ୧୯ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଦୂରେ । ଆମ ଦେବତର ଲୋକ
ମେଟରେ ୩୦ । ୩୨ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ପରମାୟ ପାଦକାଢ଼ି ।
ଜୀମିନରେ ଲୋକର ପରମାୟ ଅଧିକତର ବୋଲି
ବିବେଚିତ ହୁଏ ।

ପୁଣି ମନବର ଜୀବନକାଳ ତାହାର ଜୀବନର ଅବସ୍ଥାକ
ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଦୂର ଦେଶରେ
ଓ ସବୁ କାଳରେ ସାମାଜିକ ଓ ସାଧକମାନେ
ପ୍ରାୟୁଷିତ ଅଳ୍ପାୟୁ ହୋଇଥାଏ । ୪୦ଙ୍ଗ ଜମୀନ-ସମାଜ
୧୯କ୍ରଷ୍ଣ, ୧୯ଜଣ ସୁଲଭେନର ସଜ୍ଜା ୧୮ବର୍ଷ, ୪୦ଙ୍ଗର
ବୃଦ୍ଧିଯୀର “କାର” ୧୫ବର୍ଷ ଓ ୨୫ଙ୍ଗର ଇଂଞ୍ଜିନୀ-ସଜ୍ଜା
୨୫ବର୍ଷ କରି ବଜାର କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ୩୦ବର୍ଷ
ବୁଝିପରେ ସାହାରକ ଅଧିକାର କରିଥିବା ଧରା
ହୋଇଥାଏ ।

ତୁ ଆମୁକିର୍ଣ୍ଣ ୧୮୨୩ ଖୀରୀର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଯେଉଁ ଏହିଜଣ ଖୀରୀରୁ ଧର୍ମଯାଜକ ସମ୍ବନ୍ଧ ପୁଷ୍ଟେତରେ
“ଧର୍ମ-ଶାନ୍ତି” ହୋଇଥିଲେ, ତେମାନେ ପାଇଁ ମୋହମେଷି

୭୦୭୩ ଅଧିକ ଆଧୁନିକ କର ନାହାନ୍ତି । ବିଲତର ୭୦୦ ଜଣ “ପିଲାର” ଉତ୍ସାହପ୍ରାପ୍ତ ସମ୍ମାନ ଲେକ ଶାର୍ଦ୍ଦର୍ଶରେ ଉତ୍ସାହପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ୫୫ ବର୍ଷମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗ ସଂକଳନୀଶ ଉପାଦ୍ଧତି କରିଥାଏଛନ୍ତି ।

ଓଳିଲ, ଡାକ୍ତର ବା ସାଧାରଣ ଧନୀଲେକ ଶାର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଓ ଚର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ମଧ୍ୟରେ ମୃତ ହୁଅନ୍ତି, କୃଷକ ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରାୟ ଶାର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଶାର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ମେଜାରେର ସମ୍ମୁଖୀୟ ଶାର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଶାର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୟଥାନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର “ଲେନାର୍” ବର୍ଷକର ଗୋଟିଏ ମୁଖୁ ଚାଲିଲା କରି ଦେଉଥିଲେ ଯେ, ଶାର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଉତ୍ସାହପ୍ରାପ୍ତ ଲେକ ମଧ୍ୟରେ ମଂସ ଓ ମଣ୍ଡଳିଙ୍ଗ ବନ୍ଦିଷ୍ଟରେ ରହି ଥିଲା କିମ୍ବା ଏକଜଣ, ମେଚି, ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରାଣଜାଳା ଓ ଦରଜୀ ବାବଦାଯାରେ ରହି ଥିଲା ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜଣ; ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜଣ; ମଧ୍ୟରୁ ବାବଦାଯାଯୀ, ମୁକର, ଡାରରଷଳ ଓ ଦୂରମାନେ ପ୍ରଦେଶକ ଧରଣେ ଏକାଶ; କମାର, ଚନ୍ଦିକର, ବଢ଼େଇ ଓ ଧୋବା ମଧ୍ୟରୁ କିମ୍ବା ଏକଜଣ; ଶିତିଆ, ସରସ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦେଶକ କିମ୍ବା ଉତ୍ସାହ ଓ କିମ୍ବା ପ୍ରଦେଶକ କିମ୍ବା ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦେଶରେ

ପଢ଼ି ଦୁଇ ଏକାକିର ମନ୍ଦରେ କିମ୍ବା ଦୁଇକିର ମନ୍ଦରେ ସେ ବର୍ଷର ସବୁ ତମଦ୍ଦରେ ଓ ମେବ ରେ ବାହାରେ ନିଜକୁ ଦେଖି ରଖି ସୁନ୍ଦର କର୍ତ୍ତର ଅଧିକ ଦିନ ପ୍ରକୃତର ଶୋଭା ମଧ୍ୟରେ ଉଚିତ କରିଲାର ଶେଷ ପାଞ୍ଚଥିବାରୁ ଦୟାମୁ ହେବଥାଏ । ଅଥକରୁ ସୁଭୂମି ଉପରେ ଉଚ୍ଚତା କରିବାରୁ ପାଞ୍ଚଥିବାରୁ ନିଜକୁ ମନ୍ଦରେ ବେଳକ କରିବାରୁ ପାଞ୍ଚଥିବାରୁ ।

ଆଉ ପୁଣି ଯେଉଁମନେ ସବା ଶଖିମଧ୍ୟରେ କାହିଁଏ କରନ୍ତି, ତୁ ଓ କଟାଇଥିଲେ କାହିଁଏ କରନ୍ତି, ତେମନେ ସ ଧାରଣଙ୍କ ଅଳକାମୁ ହୁଅନ୍ତି, କାରଣ ଯେମନେ ଯଥକ ସମୟ ଉଚ୍ଚକ କାମୁ ପରିବର୍ତ୍ତର ଘନକାରକ ଅଜାରକାମୁ କାଷ ନିଷ୍ଠାପରେ ପାହଣ କରିଥାନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର ଫାର ଖଣ୍ଡି କହନ୍ତି, ମାସ ବିଦେଶର ପରମାମ୍ବୁ ଅଳକ ହେବଥାଏ । ଡାକ୍ତର ମନ୍ଦରେ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶର ପରମାମ୍ବୁ ମଧ୍ୟ ଧାଖାରଣେ ଦେଖି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀକିମାର୍କେବନ୍ଧୁ ପଟ୍ଟନାମ୍ବଳ

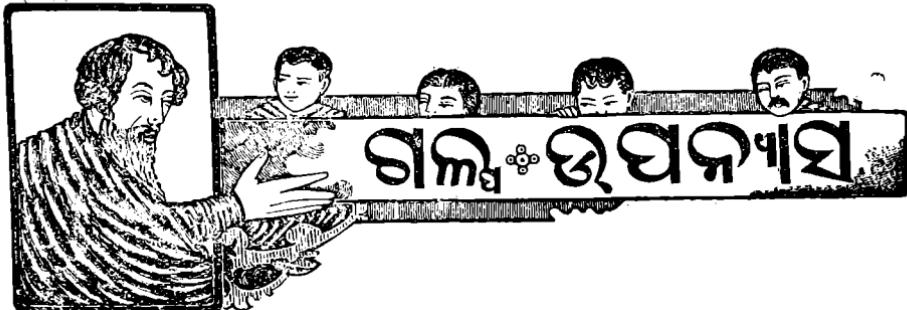
ମାନସୀ

ଶୋଇ ଶୋଇ ତାକୁ ଗଲିଲିନ ଥିବା,
ଦେଉଥିଲେ କିମ୍ବା ନକହ ବାରେ;
ବିଜ୍ଞାବ ବେଦନା ଗାଇ ପରଣ,
ବନ୍ଧୁର କି ସୁଖେ ଆଉ ସମ୍ବାରେ ?
ପଦି-ଅଭିଭାବକ ଲୁହଅଛି ବୋଲି
ଯାଇ ବରଣିଲ, ନପାଇ ଦେଖା
ବିପଳ ପ୍ରମ୍ପାସେ ଆସିଛି ବାହୁଡ଼ି
ନାରୀର କରନ୍ତୁମେକ ଏକା ।
ସୁମକ୍ଷ-ସୁଦ୍ଧା ହସି ହଦି ମନେ
କେଲ ତା ସୁନ୍ଦର କୋଳକୁ ହାଣି,
ମୁହଁଲ ନୟରୁ ବିଷାକ୍ତ ସଲକ
ଶୁଣି ଅଭିଗାର, ଦୁଃଖ-କାହାଣା ।
ପଶୁରିଲ ଯେବେ ମାନସୀ-କଥା ମୋ
ବୁଲଇଲ ମୁହଁ ନକହ କଥା;
କାହାକୁ କହିବ ? କି ଏ ତା ଦୁଇବ
ମରମ-ବିଦାସ ମୋ ଦୁଇବଥା ?

ଲମ୍ପିଟ୍ ମୁମର ମନକଥା ମୋର
କରୁଥି ଉଭିତ ଦେଲ ବୋ ଦୟି,
ଅଛ ଗାର୍ଥିକ ସେ, ମରଗ-ସମା—
କଟକ କେଦନେ ଯିବ ଭରିଷି ?
ପଦ୍ମନା-ପୁରସ୍କା ନର-ନରପଣେ
ଦେଖି ନିଜ ମୁଖ କହିଲ ଠାର,
“ହୃଦୟେ ତ ଅଛୁ ମାନସୀ-ପ୍ରମା”,
ହେବଇ କହାର୍ କିପାରେ ଧାରି ?”
ସତ କଥା, ପଣ, ମରତକା ଦିଲେ
ଗୋଟାଇବା କେବେ ନୁହେ ଉଚିତ;
ହୃଦୟ-ଭଣିକ ଅଣି କାହାରକୁ
କରିଲ କିପାର୍ ନେତ୍ର-ଦୂଷିତ ?
ହୃଦୟ-ମନଦରେ ଦେଖି ଦୂର ବନ୍ଦୀ
ଶ୍ରୀଭାବ-ଭରଣେ କରି ଧ୍ୟାନ,
କାଟିରୁ ଏଣିକ ଦିନର-ଗମିଲ,
ଆଉ ନ କରିବ କେବେ ଧୀଅନ ।

ଶ୍ରୀ ବନ୍ଦାନଥ ମିଶ୍ର

ସୁନାଗଛ

—

ଦନେ ବକରଦ୍ରୁଦୂର ଶାସନର ଗୋଟେ ଦୋଠେ
ଦୁଇ ହଜାତ ଦାତ ସମ୍ମ ସମ୍ମ ଦୁଇଙ୍କ ରିତରେ କେତେ
କଥା ପଡ଼ିଲ । ଜଣେ କହିଲ, “ସଜାତ, ସୁନାବୋହୁଯର
ହାଲ ଶୁଣିଲାଣି ?”

—“ଟକିଏ ଟକିଏ ଶୁଣିଛ, ମୋତେ ପରଦର ଚନ୍ଦ୍ର ଭଲ
ଲାଗେ ନାହିଁ । କାଳ ସଞ୍ଜବେଳେ ମାଇକନିଏ ପାଣି
ନେଲବେଳେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ, ଏବେ ପର
ଗୋପାଳବୋର ମଣ୍ଡା, ସବୁଚକୁଳ, ଖାତିଠା ଧରି
ଦିନକୁ ଥରେ ଲେଖାଏଁ ସଞ୍ଜବେଳିଆ ସୁନାବୋହୁ ଘରକୁ
ଧାଇଁଛି । ଏକିକି ମୋ କାନ୍ଦରେ ପଡ଼ିଥିଲ । ଏଥରେ
କଣ କଥା ଅଛି, ତମକୁ ଜଣାଥିଲେ କହି ।”

—“ମନ୍ଦ; ତମକୁ ତ ପରଦର ଚନ୍ଦ୍ର ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ,
ଶୁଣିବ କାହିଁକି ?”

—କ କହ, ମୁଁ ଶୁଣିଛୁ, ସୁନା ଗୋପାଳକୁ ବିଷ ଦେବ ।”

—“ମୁଁ କଥା ତ ଶୁଣିନାହିଁ, ଆଉ ସବୁ ଶୁଣିଲେ କେତେ,
ନ ଶୁଣିଲେ କେତେ !”

—“ତମେ ତ କହୁନାହିଁ, ଆଦର ଶାଇବ ବୋଲି ପୁଲ
ଯାଉଛି ।”

—“କହୁଛି, ଶାଣ । ଅମ ଶରୁଙ୍କ ହାତକୁ ଗୋପାଳ-କନା
ଅହିଥିଲେ, ସୁନା-କନା ଆସିଥିଲେ । ସୁନା-କନା କହିଲେ,

“ଆମେ ଅଦା-ବିକା ତ୍ରୁଟିଣଙ୍କ ସାଜରେ ବସି ଶାଇବୁ ।”—
ଏହା କହି ଧରିପଡ଼ି ହୋଇ ସବୁ ଉଠି ପଳାଇଲେ ।
ସେହିଦିନୁ ଗୋପାଳ-କନା ଏକଥା ମନ୍ଦରେ ରଖିଥିଲେ,
ସୁନା ନକାକୁ ଏବେ ଅଦାବିକା-ଦର ଭବ କିପରି
ହୁଅଛି ?”

—“ଏଥର ରୁଚିବଦାହୀଁ କାହିଁକି ? ମାତ୍ରମାଣ ବିଲ, ଶହେ
ଟଙ୍କା ପାଇଲେ ।”

—“ଗୋଡ଼ିଯାଉ—ସେ ବିଲ, ଟଙ୍କା ! ସୁନା ଦେହରେ
କାଳ ବୋଲି ଦେଲେ । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ହିଅ, ଚିମ୍ପା-
ପୂର୍ବ ଧରି ସୁନଦର । ସେ ସୁଣି ସେ ଘର ବାହାରେ
ହୁଲି ପାଣିରେ ଗୋଡ଼ ଦେବକାହିଁ । ଗୋଟେ ମାରି
ଦେଲେ ପାଟ ଦିଟାଇବ ନାହିଁ । ତାକୁ ସୁଣି କାଳିଆ
ବର, ଶ୍ରୀଶାର ଶାଶୁ !”

—“କର କାଳିଆ ହେଲେ ଭସିଗଲ ! ଜଗନ୍ନାଥେ ତ
କାଳିଆ । କଢିଲେକ ଦର ବୋହୁ ଦେବ, ଅଳକାଇରେ
ମଣିଦେବ । ଶାଟ ପଲକରେ ଶୋଇବ, ଗୋଟିଏ ବୋଲି
ଦୁଆ, ଶାର ବୋହୁକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ନସାଇବ । ଶାରୁଜା
ଦାଣକୁ ଦୁଷ୍ଟ ବୋଲି ବୋହୁକୁ ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ, ଏ
କଥା କିଏ କହିଲୁ ?”

—“ମନ୍ଦ ମୋର, ଧନ ଲାଗି କୁମୁଦ ଘରେ ବନ୍ଦ କଲେ ତ
ଆହୁରି ଭଲ । ତମ ବାପଦରେ ତ ଧନ ଥିଲ । ତମେ

ଗରିବ ଦରକୁ ଆସିଲ କାହିଁକି । ମାଜକିନିଏ ଆଗ ବର ଗୋଟିଏ, ବରଟି ଦୂର ହେବ, ମାରିପକୁ ଦେଖି-
ପରୁଥିବ । ଦେବେ ସେ ଭଗକୁ ବଳ ଥାଇ ସମ୍ବାଧ ଅଛି ! ତେବେ କିମ୍ବା ବଳ ଥାଇଲେ ମଧ୍ୟ ବାଠକାହିଁ,
ଅଳକାର କଥା କିମ୍ବା ଦରକୁ ରେ ? ହାତରେ କାବ ଥିଲେ
ଗଲା ।

-ଦୁଇ, ଶୁଣ ସେ କଥା, ବିଶ୍ୱାସ କେବେ ? କିମ୍ବା କଷ୍ଟ-
ଧ୍ୟାନ, ‘ପଥରଦିନ ଘୁରିଲାଧୂଆ’ । ଦେବର ପନରଦିନ
ଆଗରୁ ଘର ଉଚ୍ଛବ୍ଲ ଥାଏ । ତାକ ଘରେ ତ କିମ୍ବା ସୁଭ-
ରଣ ନାହିଁ, ଗୋଟିଏ ଗୋଲି କାର୍ଯ୍ୟ, କଣ କାହାକୁ
ବୈଭାଗେବ କରିବେ ନାହିଁକ ?”

ଦୁଇ ସଙ୍ଗାତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଦେଇ ଗୋଟିଏ ପ୍ରୌଢ଼ା
କାହାର ଗର୍ଭିତ ଧର ସହିତ ପୋଖରୀକୁଳେ ହାବେ ।
ପାତି ଦଣ୍ଡେ ଶର୍ମନ ନାହିଁ । “ମା, ମଙ୍ଗଳା ସତ ହୋଇ-
ଥିବ, ସୁନାର ହାତଗଣ୍ଡି ପଦିବ, ବରି ଶାତୀରୁ ଗଢେ
ପିନ୍ଧାର ଦେବ । ଭଗରଙ୍କ ମୁହଁ ଦେବିକା ପଢ଼ିବିବ ।” ଏହି-
ପର ନାନା କଥା କହୁ କହୁ ଆସୁ ଆସୁ ପୋଖରୀ ତୋଠରେ
ଦୁଇ ସଙ୍ଗ ଜନ୍ମ ଦେଖି କାଠଭୂତ । ପ୍ରୌଢ଼ାକୁ ଦେଖି ଦୁଇ
ସଙ୍ଗାତ ମଧ୍ୟ ମେଳ ପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରୌଢ଼ା ଧିରେ ଧିରେ
ବର ବୁକାକ ପଣ୍ଡିତିଏ ଦେଇ ପୁଣି କେବେ କଥା ବଳ
ଶୂଳଗଲ ଦେଇ ଦୁଇ ସଙ୍ଗଟ ପାହିଲେ, “ଶଳେ ଲୁଚ
ଲୁଚ ଆମ କଥା ଶୁଣିଥିଲ ଦେ ! ଏଠାରେ ତା’ ପାଠିବୁର
ପନିଛୁ ବୋଲି ଆମକୁ ଗାଲ ଦେଇ ଦେଇ ଶୂଳଗଲ ।
ଏହିପରି ସବୁ ବର ଆଗେ କହୁବ । ତା’ ବର ଦାଣ୍ଡର
ହେଠ କଥାବର । ଆମେ ସେ କଥା ମାନିବା କାହିଁକି ?
ହେଲେ ମେର ଯେଉଁଠି, ବର ଦାଣ୍ଡର ସେଇଠି ।” ଏହି
ପର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ ଗାଧୋର ସାର ଦୁଇ
ସଙ୍ଗାତ ଘରକୁ ଯାଉଥାର କଟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ।
“ଯେଉଁ ମନ ଗଣ୍ଡରେ, ଆମ କଥା ନ ଶୁଣିଥିଲ ମଧ୍ୟ
ଆମକୁ ଦେଖି ହାତାରେ ଆଣକା କରିଥିବ । ତା’ ଗାଲକ
ଆମର ଏତେ ରୁହୁ କାହିଁକି ? ସବୁକେଳେ ଗାଲ ଦେବାକା
ତା’ର ସ୍ଵର୍ଗଃ ।” ଏହିପର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ ଦୁଇ-
ସଙ୍ଗାତ ଘର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲାରୁ ଜଣେ କହିଲା, “ସଙ୍ଗାତ,
ମନେ ପକାଉଥିବ, ” ଆଉ ଜଣେ କହିଲ, “ ସଙ୍ଗାତ,
ଶଳ ଦେଇଥିବ ।”

କଳରିଦ୍ୱୟର ଶାସନରେ ଦଶଗର ସମ୍ମତ ତ୍ରୁପ୍ତିର ।
ଘର ଗୋଟିକେ ବାଟିଏ ଲେଖାଏ ଧାକ ନମି ଥିଲ । ସବୁ
ବିକି ଘଜି ଖାଇବାରିଲେଣି । ଏବେ ଗୋରୁ ଖାଇବରେ
ଶୋଜେ ଜମି କାହାର ନାହିଁ । କାହାର ଶୁଳରେ ନନ୍ଦା
ନାହିଁ । କାହାର କାହାର ପନ ଦିନରେ ଦିନେ ମଧ୍ୟ ତୁଳି
ଜଳେନାହିଁ, ତଥାପି ତ୍ରୁପ୍ତିଶମାନ ସାମନ୍ତରିକ୍ଷଣ ତ୍ରୁପ୍ତି
ନାହାନ୍ତି, ମୃଗର ପାଖ ପଥନ୍ତି ନାହିଁ । ଲୁଣ ହଳଦି
ଦିକକା ତ ମହାପାଦକ, ସେ କଥା କାହିଁକି ରାଶିରେ ଧରିବା ?
ଦ୍ୱାରା ଗଲିବାକୁ ବାଟ ଅଛୁ, ପିନ୍ଧିତ ଗଲିବାକୁ ବାଟ ନାହିଁ ।
କେବେ ଦୁଇ ଦିନରେ କଳିବାଏ, ଦୁଇ ଦିନରେ ପିଆକ
ମିଥ୍ୟା କଳେନାହିଁ । ଏ କଳିବାରରେ ବଳରିଦ୍ୱୟର
ପିନ୍ଧାଣେ ଏକା ଶାଖମାନ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ରାଖିଲୁଣି ।
ଶାଖ-ମାତିପର ତାଳକର ଯୋଥୁରେ ଥାଏ । ଏ କଳିବାର
ଦେଖି ମାତିଗୁଡ଼ାକ କାଳେ କେବେ ଅଭେ ପଳାଇବେ, ଏଥୁ-
ପାଇଁ ସେ ପୁତ୍ରାକୁ ପୋଖରେ ବାଲ ସିମ୍ବକରେ ସାଇତ
ଦେବାଇଲୁଣି । ଭେଣ୍ଟାମାନେ ପଶା ପଞ୍ଜିଆ ଖେଳର ଲଗି-
ଆନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧାମାନେ “ଦରା ଦୁଇବର ଦୁଇବର” ମନ ଜପ-
କର କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କୁଟୁମ୍ବ କଳାନ୍ତି । ସିଲମାନଙ୍କର
ଗୋଟାରେ ଦିନ କଟେ ।

ଦିନେ ଯେ ଶାକ ଜଣେ ନବା ଶିକ୍ଷିତ ପୁରକ ଆସି
ମହାଜନମଙ୍କୁ ଦୁଇବାପଦେଶ ଶୁଭାରବେ ବେଳି ରୁହୁର-
ଥିଲେ । ପୁରକର ମୁଣ୍ଡରେ ବରି ନିର୍ବାକର ଦେଖି ଏ
କିର୍ତ୍ତାନର କଥା କିମ୍ବା ଶୁଣିବ କମ ସମନ୍ତେ ହାକ ଶୁଦ୍ଧ
ପଳାଇଯାଇଥିଲେ । ସେ ଶାକ ଆର ହାଲଗୁଲ ଲେଖିବା
କିମ୍ବାଯେବାକି ।

୨୨ ଶାକ ମାଗୁଣି ରଥକ ହେଠ-ବିର ଆର କାଣ୍ଡ ଅଛୁ ।
ଏହିଶବ୍ଦି ବର ପାଲିକ ବର ହେବ ହେବ, ଦୁଇରେ
ବାଇଦ-ଶର ଶୁରିଲୁଣି । ରଥେ ଶା ମହାଜନମଙ୍କୁ ଡାକ ଡାକ
ଅକିଗଲେଣି । କାଠ ବରଣ ଲଗି କେହି ବେଦା ପାଖକୁ
ଆସୁନ୍ତାନ୍ତି । ମହାଜନମାନେ କାଲ ପାଠିବ ସମ
ବିପାଶ ପ୍ରିର କିରଥିଲୁଣି, — ଯେହେତୁ ମାଗୁଣି ରଥପେ
ଅଦାକା ଘରେ କେବେ କିମ୍ବାର ଯେହେତୁ ତାଙ୍କ
ସରିଯା ଶା ମାରକିନଥାକୁ ଗାଲ ଦେଉଥିଲୁଣି, ଯେବନ୍ତରୁ
ବରେ ସେ ହଳଦିମାଳପ ଲଙ୍ଘ ଲଙ୍ଘ କାଣ୍ଡିଅଛନ୍ତି,
ଯେ ଦେଉ ସେ ହେଠିଥାର ନିରକ କଲବେଳେ ମହାଜନ-
ମାକଙ୍କ ଡାକିନାହାନ୍ତି, ଅଥବା ଦେଇନାକୁ ଆଶା-
କ.ଦ-ଦରିଣୀ ମଧ୍ୟ ଦେଇନାହାନ୍ତି, ଯେହେତୁ ହେ

ତେଣ ଟଳା ଅଣି ବିଦ୍ୟର କିଛି ଖର୍ବ କରୁ-
ଚାହାନ୍ତି—ଏବେ ଏବେ କାରଣରୁ ମହାଜନମାନଙ୍କ
ପାଇଁ ବିଶ୍ଵାସୀଁ ଗଲା ଲାଗାଯାଇଥିବା ହେବାନ୍ତି । ବଶଟକା
କେବିମାନା ଦେଇଲ, ତେବେବ ତାଙ୍କୁ ଏକଦର୍ଶା କରାଯିବ-
ନାହିଁ । କୋଡ଼ିଲେ, ଟଙ୍କୁ ଧେବା ଭଣ୍ଟାର ନାୟାମାଣି
ବାସନ କରାଯିବ । ଏକଥା ଶୁଣି ତେଥେ ମହାଜନମାନଙ୍କ
ଦୂରତ କାହାର ମେନନ କଲେ, ଯଦୁ ନିଷ୍ଠଳ ହେବ; ବିନ-
ଟକାରେ ଫଳ ନାହିଁ କହିବାରୁ ଆଖରକୁ ନାଆର୍ଯ୍ୟ ପାଲି-
କିରେ ତେଣ ହାଜର ହେଲାବେଳକୁ ରଥ ଟଙ୍କା ଦେଇଲ,
ମହାଜନମାନ ବେଦାକ ଆରିଲିଲ ।

ପାଳିକୀ ଅସି ହାଜର, ଟାର ପିଲାରୁଡ଼କ ଦିନ୍ବୟର
ଦେଖିବେ ବୋଲି ଦାଣ୍ଡର ରୁକ୍ଷ । ପ୍ରେତା ଗନ୍ଧିକ ଦାଣ୍ଡ-
ଦୁଆର ମୁହଁର, ଭୁଆଁ-ଶାରେ ହୃଦୟକ କୁଆର ଦେଖିବେ
ବୋଲି ପଞ୍ଚର-ପାଇରେ, ମେନଙ୍କୁ କେହି ଡାକି ଦାହି,
ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଅଥବା କୁଆର୍ ଦେଖି ଦେଖୁ କିଏ କିଥା
କିଏ ପକାଇଲ । କିଏ କହିଲ, “କାଳିଆ ଭୁଆଁ,” କିଏ
କହିଲ “ମୁହଁରା, ଗେଲା”—ଏହିପରି ଯାହାକୁ ଯାହା
ଦିପିଲ, ସେ ଦେବ ଅଧେ କହି ପକାଇଲ ।

ନୁଆର୍କ ହାତର ହେଲେ । ବାଟଦରଶ ଲାଗି ପଥରେ ମାନ-
ଗୋଳ ଲାଗିଲା । ଶେଷରେ ମା ମଜଳାଙ୍କ ମଧ୍ୟମାତ୍ର
ଦରକନ୍ୟାଙ୍କର ହାତରଣ୍ଟି ପଡ଼ିଗଲା । ଆକିମୋ ଚଢିଲା ।
ପଥରରେ ଫୁଲସବ ବେଳକୁ ଲାଗିଲା କଳା । କିନାମ୍ବ ପରିବା
ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କନ୍ୟାଦର୍ଶ ବରଚାରିଙ୍କ ଫୁଲସବ କଳାଗରା
ପାଇଁ ନିମର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେବାର ଉଚିତ ଥିଲା । କେନ୍ଦ୍ରର ପେତ୍ର
ଭଲଯୋଗ୍ରେ ବରାତୋଏ କନନ, “ଦରକା ଜୋଇମନା
ନ ଦେଖିଲେ ଏମେ ଫୁଲସବକୁ ଦିଗୁ ଦାଢ଼ି । ରଥେ ପାମନ୍ତ
ବ୍ରାହ୍ମିନ, ଅଧିକା କ୍ରାତୁଣ୍ଡର ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ କିମ୍ବା ରାଜ-
ହେବେ ? ପାନ ହେଲକୁ ବରକାରୀ କହିଲେ, “ହାତୀ-
ଟଣ୍ଟି ଦେଇଲାଈ, ଏଥର ଦୋହା ଅଗର । ଏ କା-କୁ ଦିନା
ମହାପୃତ ଦ କଟେ ଲେଲେ କରନ କରି ଦେଇଥାନ୍ତ ।
ହୁତରେଣ୍ଟି ଡିଲ ରହିଲୁ କିଏ କଣ କରିବ ? ଫୁଲସବ
ପିତମଙ୍ଗଳ ଦେଲେ କରନେ, ନ ହେଲେ କେତେ ? ଶୁଳ,
କୁଆର୍କ ଦେଇ ସରିବ ଦୋହାରା ।” ଦ୍ଵାରା କହି ମୁହଁର୍କ
ତଥା ର ଦେଇ ଶୀତା ।

“କୁଆଳ୍ ବାହୁରିଗା, କୁଆଳ୍ ବାହୁରିଲା” ଗୋଲି
ପାଇଁଦେବୁଳ ଦ୍ଵାରା ଡରି ଚହିଲ ପଦିଗଲା । ଶାନ୍ତାକା

ଲେକେ ଦୁଃଖ ହେଲେ, କଣ କର୍ତ୍ତିନ ଗୋଲ ସଂକଷିତ ପତଙ୍ଗଳ । ମନଧାତାର ତ ଅଳ୍ପ ବାଟ, ସେ ଶାକ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ତାକି ଅଣିବାକୁ ହେବ । ଏ କଥା କେହି କେହି ପ୍ରାଚୀବ କହିଥାଏଲ । କିନ୍ତୁ ଅଧାରିକା ବ୍ରାହ୍ମଙ୍କ ଶାକ ଯାଇ ମନ ବୁଢ଼ାରବା ଉପର କୁହେ ବୋଲି ବୁଢ଼ାମାନଙ୍କ କହିବାକୁ ସେ ପ୍ରତି ବ ରବ ହେଲା । ଶେଷରେ ସମେବ ତ ବୁଢ଼ା ନାମ କିମ୍ବା ଦେଖି ବିହାରୀ, “ନାମା ଅଭିବେ ବିଜ୍ଵାୟା ଥାଏ ଶୁଣଦେହୁ” । ବାକିଖ ଶାଶ୍ଵତ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତେ ପଲ୍ଲେଷଣ ତଳାକବାକୁ ଅନୁମୋଦନ କଲେ । ଦହି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁରେଣ୍ଠିଙ୍କ ଅନ୍ତକ ବାକ୍ୟ ଜଣାଅଛି ବୋଲି, ବହୁ ପ୍ରସେଚକ ପଞ୍ଚୀୟ କରଥାଏନି ।

ବିଶ୍ୱାସ ଦିନ ଦୂର ସଙ୍ଗକିମ୍ବା ପହରେ ବିଳକୁ
ଯୋଗସ୍ଥ-ତ୍ରୀଠରେ “ବିଶ୍ୱାସରେ ଏବେଳେ କଲିକଳିଆ,
ଏଥରେ ଝିଅକୁ ମଜଳ କୁହେ ।” ବୋଲି କଥାବାଣ୍ଡ
ହେଉଥିଲେ । ଶେଷରେ ପିଇପିଠା କଥା ପଡ଼ିବାରୁ ଜଣେ
କଲିଲା ।—

“ଭଲାରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟକାଣ,
 ସୁନ୍ଦରୀ ଅଣିବି କାହିଁକରି,
 କରିଥିଲା ଯେଉଁ ଜିରିଯାତା
 ଦେଖୁଲା ଅଳଶା କି ଥିଲ ମିଠା,
 କହିଥିଲ ଯେଉଁ ଜାଗମାନ ।
 ଟଙ୍କା ଅଧିକର ସାନ ସାନ,
 କରିଥିଲ ଯେଉଁ ମ ଛାନ୍ଦିମନ୍ଦର
 ଜିବ ମନ୍ଦିର ଦଢ଼ି ଚାହିଁ ତିର
 ଭଲାରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟକାଣ,
 ସୁନ୍ଦରୀ ଅଣିବି କାହିଁକରି ।

ଅମ୍ବଳାଳ ବସି ଦିନ ସୁକାର ଶୁଶ୍ରୀ ବାହୁ ଦେବେ
ବିଲାଳ ଉଥକ ଦୁଆରେ କଟାଳ କଲେ । ଯୌବନପ୍ରାଣ୍ତି
ସୂର୍ଯ୍ୟ ବେଶ୍ବର ଉଦୟରେ ଶୁଶ୍ରୀଧରଙ୍ଗ କିଷ୍ଟରେ ଅଧିକାର
ନାହିଁ ବେଳି ଲେଖିଦୁଇମର ଲେବେକୁ ଦୂର ପକାଇଲେ ।
ହେ କଥା ହୃଦେ କିମ ? ଉଚ୍ଛର କହନ୍ତି, “ଅଜି କ
ଶୁଦ୍ଧଲେ ତମ ଈଅ ମେ ଘରେ !” ରେଖେ ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼ି
ଦୁଆରୀ, “ମୁଁ ତ ରହିବେ ପଠ ଜାନେନାହିଁ । ମେତେ
ନିରକ୍ଷିତ କାହିଁଲ କଥା କହି ପାଇଲେ ପକାଇଦେଲେ !”
୧୯୯୯ କ ବହିଲ ପଢିଲ, ଫେଣେର କନେ ବେଶ୍ବର ଧରି
ସବଳ ଗଲେ । ଉଥକ ସରେ ତାମ-ବିବାହି ଦେଇ

ଶେଷରେ “ରୀଥ ଜନ୍ମ ତ ପର ଘରକୁ” କହି ମନକୁ ଆଶ୍ୟକ କଲେ ।

ସାତ ବର୍ଷର ବାଚିକା, ବାପ-ମାକର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଦିଲା । ମା-କୋଡ଼ ଆଜିଯାଏ ପ୍ରତିକଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ତନେ ପାଠକର ପଦେ କେହି କହିବାର୍ଥି, ଏହି ବସ୍ତାରେ ସେ ଶୁଣୁଥରେ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ଆବଶ ହେଲା । ଏ-ବନ୍ଦୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବାଟି ସ୍ଥାନିଷ୍ଠାରେ କହିବାକୁ ଚାହୁଁ କରେ । ଦୁଇ ଶେଳ ବୁଲିବା ପିଲା ଶାଶ୍ଵତ ଟବ ଶାର୍ଦ୍ଦିନରେ ରହୁଥିବ କିପରି ? ସତ ଖାଲ ନ ଥିଲେ “ଜନ୍ମକୁ କି ନାହିଁ” ବୋଲି କି ଏ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେବେଳାହି । ତତ ଘର କ ଜାଣିଲେ ଗଲି ମାତ୍ର ଜାଇବ, ଶାଶ୍ଵତ ଶିଶୁରକ ଦାରେର ବାଟ-ମା ଦୂଆର ନ ମାତ୍ରକାରୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ରୁହୁପାରିବନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାହ-ସୁଖ ଅନୁଭବ କରିବାର ତା କି ଯମୟ ଅଥିନାହିଁ । ଏହି ଅଦ୍ୟରେ ଆଜିବନ ମୁମ୍ବା ହୋଇ ବିଜ-ଦରେ ଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥିଲା ଫୋଲି ସୁନା ଯେ ମନରେ ପଞ୍ଚଅଛୁଟି, ତାହା ପନ୍ଥରେ ଆବୋ ଅୟାବିକ ନୁହେ । ଦିଲକୁ ଦିନ ଶୁଦ୍ଧି ଶୁଦ୍ଧି ଶାଶ୍ଵତ ଗଞ୍ଜା ଦ୍ୱାରା ପରିବାରର କାନ୍ଦିଲାରେ ପାରିବାରି । କଣ କରିବ, କେଉଁ ଆବେ ଯିବ, ତାକୁ ବାଟ ଦିଶୁନାହିଁ । ବର ତ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେ, କି ପଣ୍ଡ ନୁହେ । ତକାତ ଉଠିବ, ଦିଲକୁ ଯିବ, ଯିବ ପରିବକୁ ଆହି କଂସେ ଖାଲ ଦୁଃଖ ସେବ ବାଟେ । ଶଶୁର ତ କନ୍ଦା ଭାବିଯା କିଆନ୍ତି, ଜାହାର କରି ହେବାଟିନ୍ତି । ସହକେ ମହାକନ ଦ୍ୱିତୀୟ ବୁଝି ତାଙ୍କ ଦିନ ଅଣେ କାହିଁ । ପୁନା ତ ଢିଲ; କା' ଆଗେ କଣ ଚେଲ ଶୁଦ୍ଧାର କରିବ ? ମାଲଗାଯନ୍ତି ବିଶେଷର ଏହି ପଥର । ଧନ୍ୟରେ ସମାଜ ! ଏ ଦୁଃଖରେ ପାଶର ଦରଳିଯିବ, ସମାଜର ଲୋକଙ୍କ ହୃଦୟ

କଣ ପାଶ ହୋଇ ପାର ! ଏ ନିବହୁ ବାଲିକାଟି ଲାଗି ପଥର କହିବାକୁ ଜଣ ଗୀରେ କେହି କହାନ୍ତି ?

ସୁନା ଦିନ ଦିନ ହେଲା ଶାର୍ଦ୍ଦିନଥିଲା । ଦିନେ ମେଘ “ଶୁଦ୍ଧ” ବର୍ଣ୍ଣାର୍ଥୀ, ଶାଶ୍ଵତ ତାଙ୍କୁ ମାତ୍ରେ ମାତ୍ର ଦିନାବେଳେ ବାତି ଦୁଆରେ ଶୁଦ୍ଧଦେଇ କବାଟ କିମ୍ବା ଦେଇଅଛୁଟ । ବର୍ଣ୍ଣା-ଆଜାରେ ଶୁଦ୍ଧର ବିଶେଷ ବ୍ୟାକାର୍ଥି । ଲେଜକ-ଧାର ରୁ ସୁନା ରୁହୁଅଛୁଟ, ସୁନା ବାଦକୁ ଡାରୁଅଛୁଟ, ସଲକୁ ଡାରୁଅଛୁଟ, ଡାରୁଗୀ ଗୋପଣୀକୁ ଡାରୁଅଛୁଟ । କିନ୍ତୁ ପାନାଟ ପୁଣେବେଳେ ଦେଖି ବୋଧକର କେହି ତାହାର ପାଶ ପଶୁକାନ୍ତାନ୍ତି । ଧନ୍ୟରେ ସମାଜ ! ଯେ ଶୈକ୍ଷଣ୍ୟରେ ପାଦାରେ, ପାଦା ପାଦରେ ପାଦରେବେଳେ; ଯେ ଶିଥାର ଶିଥାର ଶିଥାର ଶିଥାର ଶିଥାର ଶିଥାର !

ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ଶତ ପଦରେ ହେଲା, ସୁନାକୁ କେହି ପଦେ “ଆହା” ବୋଲି କହିଲେ ନାହିଁ । ସୁନା ଧାରେ ଧାରେ ଗୋଟାଅଢ଼କ ବୁଲିଲା, ତୋଟା-ରିତରେ ଦେଖି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତର୍କଳେ ସନ ଅମଗର ଡାକରେ ଓହୁଲି ଆପଣର ଆସାକୁ ତୋଟାର ଦିନ ଅନ୍ତକାରେ ଲୁଗୁର ଦେଲା ।

ରହିଁ ଆରଦିନ ଗୀରେ ହୁଲୁତୁଳ ଡବିଲା । ଦିଲଶ ଅହିଲା । ନଦିକଟ ଦ୍ୱାରା ପରିଲା । ଲୋକେ କହିଲେ, ପାପ-ଧନ ପ୍ରାୟକୁଦ୍ରବେ ଗଲା । ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧ ପୁଅଳ ଅଭ ବିଷ କରିବ ନ ଯାଇ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରତିଲା । ଗୋଟାଳ ରିକ ମାରି ବାର ଦୁଆର ଶୁଦ୍ଧିଦିଶା ହେଲା ।

ଦେଇଁ ଗରେର ସୁନା ଜଡ଼ିନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଦିନ-ଠାର କହିଲେ, ସୁନର ସୁପ୍ରାତ୍ମା ବଜି ବଜି ଅମ ପାଳେ । ଗୀର ଦେଖି ଲୋକ ସମ୍ବନ୍ଧ କଟ-ମଳକୁ ଚଲେ ସୁନାକଥା-ମନେ ପକାଇ କାହିଁ ପାର । ଦେଇଁ ଦିନଠାର କିମ୍ବା ପାର ନାମ ମଧ୍ୟ ସୁନାଗତ ।

ଶ୍ରୀ ଦିନ ସୁକ ମିଶ୍ର

କୁଟୀରେ ଭିକ୍ଷା

ଦୁଆରେ

“କିଏ ଅଛ, ଧନ୍ୟାଦିନ, କଟୀର-ବାଦିନ,
ଦର୍ଶାଗତ ତତ ଏ ଦୁଆରେ;
ଦିଲମ ନସହେ ମାଆ, ଆସ ଦୟା ବହ,
ହୃଦ କର ଭିକ୍ଷା ଦିଅ ବାରେ ।

(ମୁଁରା) ବହୁଦୂର ପଥ ସର ଭ୍ରମ କାନା ଦେଶ,
ସାଗର କାନନ ହୋଇ ପାର,
ଅହିଅଛୁଟ ଏ ଗହୁକେ, କିରେଶି ଅସହ୍ୟ
ଜୀବନର ଜ୍ଞାନ ଦୁଃଖର ।
ହେଲେହେ, ଯାତକାମୟ-ଏବୋର ସମାରେ
ନାହିଁ କିଛି ଦୂର୍ଭବ ମେ ହର,

(ମାତ) ପ୍ରତି ସେ ସକଳ ଦେବ ! ନବାନ ମନ୍ତ୍ରରେ
ଜାଗିଅଛୁ ନୟ ଏ ଅଭ୍ର ।
କିଏ ଅଛ ସନ୍ଧ୍ୟାହିନ, କୁଟୀର ବାହିନ,
ଅଭ୍ୟେଷ ପତର ପବ ଏ ଦୁଆରେ,
ଶୈଥି କାହିଁ ନାହିଁ ଆଶ୍ରମ ଧରିମ,
ହୃଦୟ କର ରଖା ଦିଅ କାରେ । ”

ନେପଥ୍ୟ

“ନୂହ ମୋ- ହିଆ ଅତିଥି ! ହୋଇଛୁ ବିକନ୍ୟ
ଅତିଥିର ଯୋଗ୍ୟ-ପୂଜା ଗାଇଁ;
ଦୟା ବହି ନମ ପ୍ରତି, ନ ଜାଣେ ମୁଁ କିଛି,
କୁଟୀରେ କାହାକୁ ମୋର ସାର ।”
“କୁଟୀର-ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ବାରେ ଲଭଦେ ବିଶ୍ଵାମ,
ଏହିଏ ଆସିବେ ଦୂଦନାଥ,
କିନ୍ତୁବେ ଚରଣେ ତବ ବିଧ୍ୟ-ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂଜା
ଏ କୁଟୀର ଦେବ ଚରିତାର୍ଥ । ”

କୁଟୀର ଢାରେ

“ନଗାରର ତଣ୍ଡି ଦେବ ! ବନ୍ଧୁକାଳ କାହିଁ,
ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ଅତିଥି ମୁଁ ସଦା;
ଶୁଦ୍ଧର ଭିଜାଶା ମୁହିଁ, ବିଶ୍ଵାଶି ଦେବଗୋ,
ଏକ ହୃଦୟ ନଥେସେ ସବଦା ।
ଯାଉଛୁ ମୁଁ ଫେର ଦେବେ, ଦୁଃଖ ନାହିଁ କିଛି,
ଦେଖିଯିବ ଅନ୍ୟ ପର୍ତ୍ତିଶାଳା,
ଅଶ୍ରମ-ଧରମେ ହାନି-ଦକ୍ଷିଦା ଭୟରେ
ବିରସ ନନ୍ଦିଥ ରଷ୍ଟ-ବାଳା ।
ସବୁଦନେ ତବ କୃତ୍ତା-ପ୍ରତାଶା ଜନ ଏ,
ବିନ୍ଦୁ ନକର ତବ ତିର,
ଅଛ କାହିଁ, କାଲ ପୁଣି ଅନ୍ତିଯାର୍ତ୍ତ, ଆର
ହୋଇପାରେ ଯଥା ଅଭ୍ୟତି । ”

ନେପଥ୍ୟ

“ରହ ରହ ଲକେ ଅର ସୁଦୂର-ସନ୍ଧ୍ୟ,
ନ ଯାଅ ନଯାଅ ଏହେ ଦ୍ଵାର,
ଏ ଦୁହେ ସନ୍ଧ୍ୟାସ-ଧର୍ମ ଆଶି-ମହାତ୍ମ,
ଚୁମେ ମହାବିଜନା ପନ ?

ଆସିବେ ପରାଣକାଥ, ଶୁଣିବେ ଦିଇପେ
ଅତିଥିର ନନ୍ଦିଶାଶି କଥା,
ଅଭିମା ମୁହିଁ ପୁଣି ଦେବ ସେ ସତରେ
ପଦକଞ୍ଜ ନୁଆର୍ଥ ଏ ମଥା !
ମୁହିଁ ତ ହିନ୍ଦୁ-ରମଣୀ, ଆସିଲୁକ-ମତି-
ପଦ-ପାତ୍ର ଲଭିଅଛୁ ଶିକ୍ଷା,
ବୁଝେ ମୁଁ ଅଭ୍ର ମୋର, କି ଭାବୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସ !
ଆସ ଦୟା କହି ଦେକ ରିଷା ।
ଅବଳା ମୁଁ ଜାଣେକାହିଁ ଯତଯୋଗ୍ୟ ପୂଜା,
ଦୟା ତବ ଅନ୍ତର ଅନନ୍ତ,
ବିଳମ୍ବ ବସନ୍ତ ଯେବେ, ସହି ହେ ପ୍ରଭ
ଦୋଗାଦୋଷ ବାସାର ଧମ୍ଭୁ ।

ସ୍ଵଗତ

ପୁର କର ବହିଗଲ କାହିଁକି ପବତ
କାଳର ପ୍ରକର୍ଷ-ଶ୍ଵର ସମ,
କାହିଁକି ଜାଗିଲ ଏକ ବିଦ୍ୟୁତ-ପନନ
ନିର୍ଭାକ ଏ ପରଶରେ ମମ !
‘ନା, ନା,’ ନୁହେ-ମୁହିଁ ବନବାଳା ଆଶମବାସିମା,
ଦେବି ରିଷା ଯାଉ ଯତ ଚଳ,
ଆସିବେ ପରାଣକାଥ, କିନ୍ତୁବେ ଗରବେ
ଅତିଥିଦାର ଅଛି କହି । ”

ସମ୍ମୁଖୀ

“ଦେବ ଏହ ଯାନ-ପୂଜା ଦୟାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସ,
ଯାହା ଥିଲ ଆଶ୍ରମ-ସମଳ,
ମୋର ଯା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୁହିଁ କିନ୍ତୁ ପାଳନ,
କିମ୍ ଆଉ ଅବଳାର ବଳ । ”

ଢାରେ

(ସନ୍ଧ୍ୟାସା-ସ୍ଵଗତ)

“କି ବିଦ୍ୟୁତ ଶେଳିଯାଏ ଧମମାରେ ମୋର
ନରେଣ୍ଠି ଏ ଦବିତ ରୂପରଣି,
ସବନ ସୁମଳ ପୁଣି ମଲକେ ମାରବେ
ନରସ-ଦୟାରେ ଭସି ଶସି । ”

ବାପୁବିଜ ଦିତ୍ୟମନା, ନିଷ୍ଠତ-ନଦେଶ !
 ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆହୁମ-ବାସିମ
ମାରବରେ ଗୁଛି ଗୁଛି ବନ-ପ୍ଲାନେ ମାଳ
 ଯାପୁଅଛୁ ଦିବସ-ଯାନିମା ।”

ପ୍ରକାଶ୍ୟ

କି ହେବ ଏରକ୍ଷା ମୋର ଶାପସ-ମୋହନି,
 ଶୁଭ ମୋର ସୃଜନମୟ ସୁରେ,
ସେ ସମସ୍ତ ଧ୍ୟନ ମୁହିଁ ନନ୍ଦନ-ଆଶାୟ
 ଆବେଶେ ଅନ୍ତିରୁ ଏବେଦୁରେ ।
ମୋ ଯାତଙ୍ଗ ପରୁଶର ନିରୁତ୍ତ ରହସ୍ୟ,
 ମୋ କାମକା ମରମର ବାଚ,
ଯାହାର ସୁରଣେ ଦେବ, ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ
 ଜାଗିରିଠେ ଦିଦ୍ୟନର ପ୍ଲାଟ ।
ନୁହେଁ ମୁଁ ରଖାଇ, ପୁଣି ନୁହଇଁ ସନ୍ଦର୍ଭାସୀ,
 ନୁହେଁ ମୁଁ ସରଗ-ଅଧିକାଶ;
(କେବଳ) ଆସିଅଛୁ ଏଗହନେ ମାଗିବାକୁ ରକ୍ଷା
 ଭାଷଣ-ବାରି ହୋଇମାର ।
ନୁହେଁ ମୁହିଁ ବିଶୁଦ୍ଧା, ପାରେଁ ଗୋ ପାଇଇ
 ମୁଖୀ ପ୍ରିତି ଲୟୁ ଏକକାଳେ,
ଇହାର ସଜନ ମୁହିଁ, ଇହା କର ବାରେ
 ଅକର ଅମର ମର୍ଯ୍ୟ-ଆଳେ ।
ତଥାପି ଆଶ୍ରମେ ତବ ରଖାଇ ଗୋ ଆଜ,
 ଦିଅ ଗୋର ଅଞ୍ଚଳିତ ରକ୍ଷା,
ଏ ବାହନା ମେଘାଇବା ପାଇଁ ଗୋ ଅବଳେ !
 ଲବାହୁ ବଲବଗୀ-ରକ୍ଷା”

କ୍ରୁଦ୍ଧ ସ୍ଵରେ

“ବୁଝିଛୁ ଲମ୍ପିଟ-ଯୋଗି ! ସାଧନା ଦୟମର,
 ଯାଅ ଏହଁ ଦୂରେ ଅପସର,
ସେ ସେ ନରକ ତବ ହଳାହଳମୟ-
 ଏ ସନ୍ଦର୍ଭ-ଦ୍ଵାରା ଧର ।
ବୁନ୍ଦିଗାଶେ ଭର୍ତ୍ତା ହେବା ନୁହେଁ ସମୀଚିନ,
 ନିଷ୍ଠା ନିର୍ମିନ ତୁମ୍ଭୁ ଅଦ;
ଅନନ୍ତା ବୁଝନ୍ତା କାହିଁ ଏଗୋର କୁହକ,
 ଏହି ଘନ କାମାସକ୍ତ ମତ !

କୁଣ୍ଡର ସ୍ଵର

କାନ୍ତିଥ ଥ, ହଦୁରାଇ ମୁହିଁରେ ଲମ୍ପିଟ,
 ପ୍ରଳୟର ବିଶୁଦ୍ଧାସୀ ଅନ୍ତି,
ମୁହିଁ ସୁଦର୍ଶନ ଚତ୍ର, ବୁଦ୍ଧର ପନ୍ନାକ,
 ଶତାନାଥ-କଠୋର-ଅଶନ ।
ପାରତ-ରକାଶ ରୁହ ପାରତ-ପାଶଳ,
 ଅଟୁ ପୁଣି ପାରତର ଦାସ,
ତନୁ-ଦାସ-ଗରମା ରୁ କି ଦୁଃଖ ମୁହିଁ,
 ନଦିଅ ପ୍ରଳୟାକାଳେ ଖାସ ।
ପରାଶେ ମନତା ଯଦି ଥାଏ କିଛି ତୋର,
 ଦଳାଥରେ ଉନ୍ନନ ବିହୁଳ,
ଅସିଲେ ପରାପନାଥ, କଣ୍ଠିଳ ଏକଥ
 ତୋ ଜନମ ହୋଇବ ବିପଳ ।”

ପ୍ରକତ ରୂପରେ

“ ସୁନ୍ଦର ଗୋ ସୁଦମୟି, ନଦୀଥ ବିସ୍ତିତ,
 ଦେଖ ମୋର ଯୌବନ-ବିରଦ,
ତୁ କଷ କୁରାଇ ମନେ, ଗରଦ କ୍ରୁହାଣ
 ମୋ ଭୟେ ମାନିଛୁ ପରାବକ ।
ସୃଜନମୟ ଦୂର ମୋର, ଏ ସରକ ବସନ୍ୟ
 ଅଟେଁ ଏକଛନ୍ତି ନରପତ,
ମୋ ଦାରେ ପ୍ରହରାରୁପେ ଭର ତନ୍ଦୁସ୍ଥୀୟ,
 ମୁହିଁ ପୁଣି ଦେବତାଙ୍କ ଗତ ।
(ସ୍ଵର୍ମ) ରୁଦ୍ଧ-ଦୂରୀ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ମେଦ୍ରର ତାଢ଼ନେ,
 ବସୁଧା ନ ସହି ମୋର ସବ,
କି ଭୟ ସୁନ୍ଦରମଣି, ଦେଖାଉ ଗୋ ମୋରେ !
 କାହିଁ କିଛି ମୋର ଅନିବାର ।
(ଏବା) ଦେଲୁଗି ମରମ ମୋର ବ୍ୟାକୁଳ ସୁଦର !
 ତୋର ଯୋଗୀ ଜ୍ଞାନ ନୁଆଁ ବକ;
ସକାର ଆଶିଷୁ ଦେଖ ସେଥପାର୍ବ ମୁହିଁ
 ମୋର ଏହୁ ଦିନ ହିନ୍ଦାସକ ।
ମୋ ସେବ ଅଛନ୍ତି ଦେବ ! ସହସ୍ର ବରଜୀ
 ସରବେ ତ ତୋଦ୍ଵାର ସେବକ;
ତୋ କାମ ଶୁଣିଲ ଦିନ ସୁନ୍ଦର-ମରଳ,
 ତୋ ସେବ ଏ ପ୍ରାଣ ଅଟେ ବିକା ।
ବଲକ-ପିଥାମା ଦେବ ! କାହିଁ ଗୋ ଜାଣିବ
 ଏ ରତନ ଯୋଗୀ ବ୍ୟବହାର,

ମୋତ କି ଶବ୍ଦରେ ସାହଳ, ହୋଇଥାଏ ସିନା
ଶବ୍ଦ ବିଜେଣ୍ଟର-ଫିର୍ମାର ।”

ଦକ୍ଷିଣ ପଥ୍ୟ

(ବେଦନୀପତ୍ର)

“ ହନ୍ଦୁକୁଳ-ବନ୍ଧୁର ଗୋ । ଦେଖିଲକ ଗୁହଁ
ଆଜି ଏହି କୁଟୀର ରିକ୍ଷ,
ଯୁଗ ସୁଗରୁର ଧର ଆୟନାର ଦେଇ
ଲିହିଅଛ ଏ ମହିଳା ରିକ୍ଷା ।
ଆହିବେ ପରଶ-କାଥ, ଦେଖିବେ ବିରତେସ
ଦୈତ୍ୟଳା ପଢନ ଗାବି;
ଠିକିନି ଆଜା ଥର ହେବୁ ପଦକଟ୍ଟେ,
ଦେବକାହିଁ ଆଶମ-ଅର୍ପ ।

ନେଥେବେ ପ୍ରତିଧୂନ ବିହୁର ଉଦ୍‌ଦେଶ,
ଉ କିମ୍ବା ସେ ଗାରିବାର ଯେବେ;
ବୁଝିବେ ପରଶ କାଥ ଅର୍ଚନା-କଥା,
ନାଶିବେ ମ ଘାସା-ମାସା ତେବେ ।
ଯାହାର ଅନ୍ତରେ ମୋହ ଦୁଃଖାର ଲକ୍ଷଣ
ମେଣାର ବା ଆଶେ ଗାଲ ବଜେ,
ତାହା ଅନୁଷ୍ଠାନପାଇଁ ଧରିମବେ ପୁଣି
ଭିର-କଥା-କାନ୍ଦାର-କାନ୍ଦନେ ।
ମୁହିଁ ଯଦି ପଦି-ପ୍ରାଣ, ଦେଇଅଛୁ ରିକ୍ଷ
ଅନୁକରି ଆଶମ-ଧରେ,
ହୁଦୁନାର ନିରେଶିତ ରବରେ ଦିନେ
ଏ ରିକ୍ଷାର ଶେଷ ପରିଶାମ ।”

‘ଶ୍ରୀ ସଜକିଶୋର ପତ୍ରକମ୍ପ

ଭାଷାର ସ୍ଵରୂପ

ସୁନ୍ଦରଙ୍କ ସକାଶେ ବିରଜନରୁଥର ହରର ନିରବର୍ଦ୍ଧ.
ଆବର୍ଧନ ଓ ସମ୍ପ୍ରାଣର କଲେ ଯେଉଁ ସମ୍ପ୍ରଦୟ ଶବ୍ଦ ନିରବି
ହୁଏ, ତାନାକୁ ଭଣ କହୁନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଖ୍ୟର ଉତ୍ତରିତ
ଶବ୍ଦ ଭବବ୍ୟକ୍ତ ବା ସାର୍ଥକ ହେଲେ ତାହା “ଭଣ”
କାମରେ ଅଭିନନ୍ଦ ହୁଏ । ଭଣ ଭାବର ଆବରଣ୍ୟାଦି, ଭାବ
ଓ ଅନୁଭୂତ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଭଣାର ଚମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।
ସୁନ୍ଦରଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାତ ଭାବର ଭାବିର୍କାଶକୁ ଭଣ କହେଲେ
ପ୍ରାୟ ଅନ୍ତରେ ହେବନାହିଁ । ଭାବ ଭଣାର ଜୀବନ; ଭଣା
ଭାବକୁ ଭଣର ପ୍ରଦାନ କଠି ଲୋକ ସମ୍ମାନରେ ମର୍ମିମନ୍ତ-
ପୁଣ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ । ମାନବର ଆସା ଓ ଜୀବର
ପ୍ରାୟ ଭଣା ଓ ସାର ଭବବସ୍ତୁକୁ, ରକ୍ଷଣ କରିପାଇୟ ଭଣା ଓ
ଭାବ ମମକୁର ଭବରେ ପୁଲିତ ଦ୍ରୁଷ୍ଟି । ଏକର ଦିନର ବା
ଅନେକଟିର ଅନ୍ତରେ ଉନ୍ନତ ବା ଅବନ୍ନତ ସାଧନ ହୁଏ ।
ଭାବର ଅଭିବରେ ଭଣର ଅନ୍ତରେ ସମ୍ମବପନ ଦ୍ରୁଣାହିଁ ।
ଭଣାରିଲୁ ଭାବ ବା ଭାବରିଲୁ ସାର ଅନ୍ତରେ, ମାନବ ବୁଜିର
ଅନ୍ତରକରେ ସମ୍ମବ ହୋଇପାରେ । ବେଳେ ହେବନୁ ଦାରି-

ନିକମ୍ପନେ ଭବ ଓ ଭଣାର ଭାବନିମ୍ବ ଓ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନିର୍ଭେଦ
କରିବାକୁ ଯା ତେଥାପି କୌଣସି ସ୍ତର ସିକାନରେ ଉପ-
ନିତ ହୋଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ଏକି ମାତ୍ର କୁହାଯାଇ
ପାରେ— ଭବ ଭଣାର ଆହାସୁରୁଗ । ସୁନ୍ଦରଙ୍କ ଭଣାରନ
ସବର ଅନ୍ତରେ ସୁନ୍ଦରଙ୍କରେ ଅବକାଣଦ୍ୱାରା ସମ୍ମବପନ
ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ସେହି ଭବ ପଦିଷ୍ଟ ତନନ୍ଦାକ ପୁଣ୍ୟକା
ଲଭ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଦେହପଥ ଭାବର ଅନ୍ତରେ ଓ କାନ୍ତରେ
ଉତ୍ସାହ ସମାନ ହୋଇପାର । ସୁନ୍ଦରଙ୍କ ଭବ ଓ ଅନୁଭୂତର
ପୁଣ୍ୟବାପ ଓ ଅଭିନାଶ ସକାଣା ଭଣା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ
ଏବଂ ଭାବ-ପ୍ରକାଶ ଭଣାର ନିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଅନ୍ତରେ ଭଣା
ଭାବ-ପ୍ରକାଶନ ଗୋଟିଏ ସଙ୍କେତ ବା ଚନ୍ଦ୍ର ଅଟେ ।

ଭବ ନାକାବଧ ସମ୍ବନ୍ଧ ସାହାଯ୍ୟରେ ସପକ୍ଷିତ ହୋଇ-
ଥାଏ । ଭଣା ଚିନ୍ତାରୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସଙ୍କେତ ।

ସାଧାରଣତଃ ଲକ୍ଷଣ, ଅଙ୍ଗନ ଏବଂ ଭିତିତ (ଭବରଙ୍ଗୀ)
ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଭବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । ସୁନ୍ଦରଙ୍କ

ସ୍ଵବ କେବଳ ଭାଙ୍ଗାଏ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏନାହିଁ, ପରେନ୍ତି ଭାଙ୍ଗା କେବଳ ମାତ୍ର ଭାବ ବା ଅନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରଇବ ।

ପୁରୁଷାଙ୍କ ଯେ ପମ୍ପ ସଂକ୍ଷିଳିତରେ ମ'ନର ନିଜର ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ, ତନ୍ମଧିତେ ଭାଙ୍ଗା ଦେଖିଛେ ।

'ମରେ ଲିଖନ—'ଏହା ସ୍ଵବ ପ୍ରକାଶ କଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରଥମର ଭାଙ୍ଗା ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥାଏ ଏବଂ ସେହି ଭାଙ୍ଗା ନଧି ଦେଇ ପରେ ଭାଙ୍ଗର ହୃଦୟ ହୋଇଥାଏ । ଅନୁଭି ମଧ୍ୟ ଲିଖନ ସମ୍ପ୍ରଥମର ଦକ୍ଷେତ୍ରପରି ସକଳ ଯୁଗରେ ଓ ସମ୍ପ୍ର ଦେଶରେ ସମ୍ପାଦା ପ୍ରମୁଖ ହୋଇଗଲେବାହିଁ । ଅନେକ ମର୍ମ ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସମଳେ ଲିଖନ ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜ ନିଜର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଗଲାଗଲି ହିଁ । ସୁଦେଶ ଲିଖନ ଆଦିମାନଙ୍କର ଭାବଟକାଶରେ ତେସ୍ତ ସାଧନ ଦୁଇବେ ।

'ବୁଝାଇ ଅନ୍ତର—'ଏହା ମାନବ ସମ୍ମଣରେ ଜୀବନ ମୁକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତି କର ରହିଲି ଭାବ ଓ ଅନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ; ଯେଥେ ଯେ ଗୁଁ 'ଚାନ୍ଦେଶନ ଲୋକମାନେ ମରେ ଅନ୍ତର ସହାଯ୍ୟରେ ନିଜର ସବ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିଲେ । ଅଧିକାରୀ ରାଜାଙ୍କରରେ ହେହୁ ଅନ୍ତର ହେହୁ ଅନ୍ତର ରହିଅଛୁ । ସଥାପାର୍କ Hydro-aerobic ବା ହିଂଶ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତର ସକଳ ଦେଶରେ ସବ ପ୍ରକାଶ କରିପରିବାରେ ହିଁ । ଲିଖନ ଦେଇ ତତ୍ତ୍ଵ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଭାବରେ ଓ ଦଶଭା ଦ୍ୱାରରେ ନିର୍ଭର କରେ । ସୁଦେଶ ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟ ସବ ପ୍ରକାଶ ସକାଶେ ମାନବର ଶୈଶ୍ଵର ମେଳି ବା ପରେବା ହୋଇ ନ ପାରେ ।

'ଶୁଣରେ ଭାବରେ—' ଏହା ମାନବର ଭାବର କିମ୍ବା ଉତ୍ସପ୍ରଥମ ପରିଚିତ । ଅନ୍ତରି ଲଭା ସାହାଯ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତ କରି ନ ପାରିଲେ ଲୋକର ଭାବରେ ଜୀବନାମ୍ବିଧି ପରିପାଦନ କରିଥାଏ । ସାଧାରଣେ ଅଭ୍ୟାସମାଧାର ବା ବଢ଼ି ଲୋକ ଜୀବନରେ ଭାଙ୍ଗର ଭାଙ୍ଗର ସବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥାଏ । ପୁରୁଷାଙ୍କ ଦୁଇଗେଟି ସଂକଳନ ଅନେକ ଜୀବନ ଦିଶେଶବରେ ଭାବରୁ ପରିପ୍ରକାଶ ଓ ପ୍ରକାଶିତ କରିଥାଏ ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରଯାଞ୍ଚ ହୋଇପରେ । ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ସବରେ ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଯେଥେ ଗୋପୁଁ କେହି କେହି ଜୀବନ ଭାବରେ ଜୀବନରେ ଭାଙ୍ଗାର ପୂର୍ବାଙ୍ଗୀ ବୋଲି ପ୍ରିୟ କରିଥାଏ । ଜୀବନ ସବରେ ସବରେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସମ୍ମନ ସମ୍ମନ ଅନୁଭୂତି ଦେଇ ଭାଙ୍ଗର ନିର୍ଦ୍ଦିକଳ (ଚୁପିଦିନ୍ୟ) ଭାବ ପ୍ରକାଶ

ପରିପ୍ରକାଶ ଏକାନ ଅନୁଭୂତି । ସାଧାରଣତଃ ନିଧାୟ, ଦୟା, ଧର୍ମ ପ୍ରକାଶରେ ନିର୍ଦ୍ଦିକଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଗଲାବେ ମାହିଁ । ଜୀବନ ଆନୁମାନଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାବରେ ପରିପ୍ରକାଶ ସବରେ ଅନୁଭୂତି ଅନୁଭିତ । ଅନୁଭିତ ଭାବ ନିଜରରେ ପରିପ୍ରକାଶ ସବରେ ହୋଇପାରିବାରେ ଆବଶ୍ୟକ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ଭାଙ୍ଗା ନ ଥିଲେ ଉନ୍ତର ଭାବ ସମ୍ପରକର ହୋଇପାରିବାରେ ଆବଶ୍ୟକ । ପୁରୁଷ ସବର ଶୈଶ୍ଵର ଆବଶ୍ୟକ ।

କେବେଳ ବିଭିନ୍ନ ଦିନ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ମୟ ଏବଂ ଶାନ୍ତିକାରୀ ଶର ତ୍ୟାଗ କରେ ସମ୍ପତ୍ତି ଭାଙ୍ଗର କେବଳ ସମ୍ପତ୍ତି ପରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିବାକୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ପରିପ୍ରକାଶ ଯାଇଁ ସବରେ ନା ଭାବର କରିଥାଏ । ସେଥିଯାଇ ଅଳକାରୀମାନେ ଶକର ସମ୍ପରକତମ ଅର୍ଥକୁ ହାଲେକେକ ବା ଅର୍ଥା କହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସଙ୍କେନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶକର ଅର୍ଥ ନିର୍ବିତ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହି ସଙ୍କେତ କଣ ? ଏହା ନାଶିବାର ଉତ୍ସପ୍ରକାଶ କଣ ? ଏହା ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଆନୁମାନଙ୍କ କେବଳ ପୁରୁଷପ୍ରକାଶର ପ୍ରଥା ପରି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଯେ କହିବାକୁ ଠିକ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ସବ ପ୍ରକାଶ କରିବନାହିଁ—ତାହାର ବିଶେଷ କିନ୍ତୁ କାଣେ କାହାହିଁ । ଅନ୍ତେମାନେ ଯେ କାହିଁକି କହିବୁ "କହୁ" କୋଲି କହିବୁ, କିନ୍ତୁ "ଭାବ" ବା "ଗ୍ରାମ" କୋଲି କହିବୁଥାହିଁ, ତାହାର କେହି କିନ୍ତୁ କାଣେ ଦର୍ଶାଇ ଦାଖିବେନାହିଁ । ତଥାପି ଅନ୍ତେମାନେ ସେହିପରି ପ୍ରସ୍ତର କରିବାକୁ ତାହା । କିନ୍ତୁ ଏହା ଅନ୍ତରକର ଦିନ୍ୟ ଦେଇ ନିଜର ଭାଙ୍ଗା ସବରେ କରିବି । ସେହି ସେହିପରି ଆନ୍ଦମାନଙ୍କ ମୁଖପ୍ରକାଶରେ ଏଥେବେଳେ ଅନ୍ତରକର ପଥକୁ ଜୀବି କରିବାକୁ ଧେବା । ଏହି ଭାବ ଧେବା । ୧୯୬ ଦେଇ ଏବେଳେ ଭାବ ଅର୍ଥାତିକ କରି, ତାହାର ସଙ୍କେତ ଅର୍ଥ କୁନ୍ତି ।

ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ସମାଜ ପ୍ରେସରିଙ୍ଗରଙ୍କାରୀ । ହଠାତ୍ ଭକ୍ଷଣ ସିଦ୍ଧିବର୍ଷନ ବା ଧ୍ୟାନ ଉପରେ ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମାଜ ମଧ୍ୟ ଛିନ୍ନିଲା ଓ ଉପରେଥିଲା ଖୋଲା ପଡ଼ିଲା; କିନ୍ତୁ ସମାଜ ଭାଷାର ଜନଦାତା, ସମାଜର ଉପରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭକ୍ଷଣ ସମାଜର ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇଥାଏ । ସମାଜର ପରିଚାର ଓ ଶିଳ୍ପର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାଷାର ସ୍ଵର୍ଗ ସଖି ସଖି ହୋଇଥାଏ । ସମାଜ କୌଣସି ଦୂରନ ଶଦର, ଧେନ୍ଦର ବା ପ୍ରଚୋଗ ପରିଚାର କିମ୍ବା ଫର୍ମନ୍‌କ ଭାଷାରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବା ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାରେନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଭାବର ଭାବ ଓ ସମାଜ ବିଭିନ୍ନ ଉପରେ ନିଜ ନିଜର ଆଧୁନିକ୍ୟ ପ୍ରୋଟ୍ କରୁଥାଏ । ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ସମାଜର ଅନେକ ଦୂରନ ଦୂରର ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ, ଭାବ ଭାବ ସାଥୀ ମଧ୍ୟ ଭାବରେ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସମାଜ ସମ୍ବନ୍ଧର ପ୍ରକ୍ରିୟାକାର କରି ବିଭିନ୍ନ ସବ୍ ପ୍ରକାଶ କରି ଦୂରନାର ସ୍ଵର୍ଗ କରିଥାଏ ଏବଂ ସମାଜର ଦୂରନ-ଦୂରର ଦିନକୁ ଦିନକୁ ଦିନ ଦୂର କରି ରଖିଲା । ସ୍ଵର୍ଗାଂ ଭାବ ଓ ସମାଜ ଦରସର ସ୍ଵର୍ଗକୁ କରିଲା । ଭାବ ସମାଜର ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାନ ସ୍ଵର୍ଗ କରିଲା । ଦେଖିଥିଲେ ତାହା ଭାଷାରେ ଚିନ୍ତନ ହୋଇପଡ଼େ ଏବଂ ଭାଷାରେ ସାମାନ୍ୟ ବିଭିନ୍ନର ଦେଖିଲେ ସମାଜରେ ପ୍ରୟୋଗ ଦେଇ ହୁଏ । ଭାବ ଓ ସମାଜର ଭାବର ଓ ପରିବହିତର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଲା । ସେହି ହେଉଥିଲା କାହାର ସବ୍ ସବ୍ ହେବାର ସବ୍ ହେବାର ହୋଇଥାଏ ।

ସାଧାରଣତଃ ଭାଷାର ଗତ ଦୃଷ୍ଟି ପଦାର୍ଥରୁ ଆରମ୍ଭକର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଅଳକ୍ୟ ଉପରେ କମେ କମେ ମୂଳିତ ହୁଏ । ପ୍ରଥମରେ ସମାଜର ନିବାଦେମନ୍ତିକ ନ୍ୟାୟହାରୀ ପଦାର୍ଥର ଭାବ ପ୍ରେସ୍‌ର ଭାଷାରେ ଲାଗେ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଭାଷା ସମାଜର ଥାହାର୍ ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ନିବିକଳ୍‌ (ବ୍ୟବରଶ୍ଵରନ୍) ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ନିବିକଳ୍‌ ଭାବ ସମାଜର ସଭ୍ୟଦର ଦେଇବୁଦ୍ଧି ଅଛି । ଯେଉଁ ଭାଷାର ଦେଇବୁ ପରମାଣରେ ନିର୍ବିକଳ୍‌ ଭାବ-ପ୍ରକାଶକ ଶବ୍ଦକୁ ଲାଗେ ହୁଏ, ହେତୁ ସାଥୀ (ସୁନ୍ଦର ଦେଇ ସମାଜ) ସେହି ଦେଇମାଣରେ ଭାବର ଏ ସବ୍ରାହି । ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଅସମ୍ଭବ ଜାତିକର ବା ଅର୍କ ଶିଳ୍ପିର ଜାତକର ଭାଷାରେ ନିବିକଳ୍‌-ଭାବ-ବ୍ୟବାଧିକ ଶବ୍ଦ ଅତି ଅଳ୍ପ; ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଅସମ୍ଭବ ଜାତିକର ବା ଅର୍କ ଶିଳ୍ପିର ଜାତକର ଭାଷାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିର ଭାବରେ ଦେଇପୁଣୀଁ । ଅତିଥିବ ଭାବ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତି ଓ ସମାଜର ବିଭାଗରୁ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧର ମନ୍ତ୍ର । ଭାଷାରେ ସମାଜ-ଚିନ୍ତନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦ୍ୱାରା ସୁଖାନୁଦ୍ରଶ୍ୟରେ ଅନ୍ତର ହୁଏ । ସୁନ୍ଦର ଭାଷା ମାନକର ସମାଜ-ପ୍ରମାଣର ଦିନେ ହେବୁଦ୍ଧିର । ଦୋହାର ବାବେ ଆଜି ମାନକ ସମସ୍ତ ଜୀବ ଜାତକର ନିଜର ଆୟୁର୍ବେଦ୍ୟ ଲଭ ଦେଇଗୁଛି । ଭାଷାର୍ ନନ୍ଦବକୁ ଜଗନ୍ନ ଜୀବ-ଜଗତରୁ ବିଜ୍ଞିନ କରି “ମାନବନ୍” ପଦାନ କରିଥାଏ । ଅତିଥିବ ଜାତି ବା ସମାଜର ଭାବର କିମ୍ବା କିମ୍ବା ନିଜ ଭାଷାର ସ୍ଵର୍ଗୀୟତାର ଧାରାଜୀ ଆବଶ୍ୟକ ।

“କୃପାଲୀର”

ଅଜି, କାହାର ପରିଶେଷ ଦେଖା ମେହିର
ଦୂରକେ ଦୂର ଥା,
ଏ ବିଦୁଳ ସୁଖ କୁହୁ ଦେଇଲେ
ପାରିବ କି ସତେ ଧର;
ନାହିଁ ଅଳ ମୋର ଅବସାଦ,
ଶୁଣ ଯାଇ ଅଛି କହିବା ଦିଶା,
ଦୁଇ ମୋହନ ମନେ ଜାରି ମୁହଁ । ଯେବେ
ଜାରି ହୁଏ । ମନ୍ଦିର ।

ମୋ ହୃଦୟ ଭାବ-ଶତରୂପ-ତତ୍ତ୍ଵୀ
ଯେହିର କିଏ ପ୍ରାଚେରି ମନେ ମହି,
କହାର ପ୍ରାର୍ଥ ରତ୍ନିଲ ଏତାନ

ଦେଇଶ ଦେଇଶ ରହି—
ଜାଣିଲ ମୁଁ ଏ ତ ନିର୍ଭାବ କରୁଣ,
(ପ୍ରତ୍ୟେ) ବିଦରିଲ ଯେବେ, ନକର ହେ ତା;
ବନ୍ଧ ବେଦିନ ଦେଇଯାଇ ମେର
ଜାତନ ସାର୍ଥକ କର ।
ଶୀମା ଦେବଦୂତ ଦେଖି

ତାଙ୍କର ସାନ୍-ଲୟାଟ୍-ସେନ୍—

ମହାବିର ବିଦିତ ସୁରୁଷ ତାଙ୍କର ସାନ୍-ଲୟାଟ୍-ହେନ୍ ଚିତ୍ରର ଅପରିଚିତ ନୁହନ୍ତି । ତାହାକର ମୃତ୍ୟୁ-ଦୟାକ ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଥର ପ୍ରସ୍ତରର ହୋଇଥିଛି; କିନ୍ତୁ ଯନେ ଟଣେ ଯାଇଥିଛୁ ଯେ, ଯେ ସମ୍ବାଦ ସମ୍ପର୍କରୁତ୍ୱ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ । ତଥା ଦେଶରେ ବଳଶେବକ ଦେଶା ଲେନିନ୍ ମଧ୍ୟ ଜୀବିତାବସ୍ଥାରେ ୧୦୦ ଅନେକ ଥର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ତ ବାକର ଯତନଗାଦମାନଙ୍କର ଏତା-ଦୂଷ ଜୀବନ୍-ମିଥ୍ୟ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରସ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରେ କାଳେ ସମ୍ପର୍କର ମାନେଶ୍ଵି ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସୁଖର ଭାଗ୍ୟନ୍ତିନା !

ସାନ୍-ଲୟାଟ୍-ସେନ୍ ପ୍ରକରରେ ସ୍ଵଦେଶସ୍ମେନିକ । ମହା ଚାନ୍-ସ୍ମରଣ୍-କେନ୍ତ୍ର ଉତ୍ସବର ଯୁଗୟୁଗର ଦୟତ କର୍ତ୍ତା ପଢିଥାଏ କରି ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରକର ଶତାବ୍ଦୀ ହେବ, ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ଧାନ୍ୟାବଳୀ । ସାନ୍-ଲୟାଟ୍-ସେନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠାବନରେ ସର୍ବତଃଲୋକିଷ୍ଟ ଦେଶର ସରକାର ବା ଦେଶ ଚାନ୍କର କର୍ମକାର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ୧୯୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରେ ଚାନ୍କଦେଶରେ ଅନ୍ତର୍ଭିପୁରର ଫଳସ୍ଵରୂପ ମଧ୍ୟ ଶକ୍ତିଶାଖା ହିସାବକର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଚାନ୍କ-ସାଧାରଣତଥର ପଥମ ପ୍ରେସିଡେନ୍ ତାବର ହେବାର କଥା; କିନ୍ତୁ ତେବେଳେ ଚାନ୍କରେ ଅନ୍ତର୍ଭିଦ୍ଵାର ପ୍ରକଳ୍ପ । ସେପରି ସମ୍ବାଦର ଇତ୍ତାନ ସିକାଇଙ୍କା-ପରି ଯୋଦା ଓ ଗର୍ବସୁରୁଷ ଚାନ୍କର ସାମାଜିକ ନ ହେଲେ ଦିପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରଥକ ଧୂଳିଆତ ହେବ ଏବଂ ସାନ୍-ଲୟାଟ୍ ତାଙ୍କର ପରମଶତ୍ରୁ ଜେମାଗଲ କରିଆନ୍ତିକାଇଲୁ ପ୍ରେସିଡେନ୍ ପଦରେ କରଣ କରିଥିଲେ । ମହାମୟ ଦ୍ୟନର ଅର୍ଦ୍ଦଶ ଜନତରେ ବିଳାର ।

୧୯୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରେ କୁଟ୍-ବଜାରିକ ଉତ୍ସବ-ସିକାର ସ୍ଥାପନ ଅମ୍ବାଟ ହେବାକୁ ପ୍ରସାଦ କରିଥିଲେ । ତଥାବଧି ଚାନ୍କଦେଶର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ତି ଓ ରକ୍ତାଭ୍ୟାସ ସମାପ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଟାନ୍କ ବା ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାହନଙ୍କର୍ତ୍ତା-

ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଏ ପ୍ରଧାନ ହେବାର ଉପରୁତ୍ତ, ଏହି ଦିନ୍ୟ ଦେନ ଚାନ୍କଦେଶର ବିରାପ ଓ ପ୍ରକଳ୍ପ । ୧୯୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରେ ଉତ୍ସବ-ଚାନ୍କର ଅତିରିକ୍ତ ଶାହନଙ୍କ ସୁରରେ ପରସ୍ତ କରି ଦେଶର ସହରରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରମନକ ଶାସନ-ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କଲେ । ତଥାବଧି ଦେଶରେ ସ୍ଵତଃ, ଶାନ୍ତିମୂଳକ ଏବଂ ଉତ୍ସବର ଶାହକପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରତିକଳ୍ପିତାର ଅନୁଶ୍ରୁତି । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ସାନ୍-ଲୟାଟ୍-ହେନ୍କୁ ଉତ୍ସବ-ଚାନ୍କର ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତ ବହୁ-ଚାର ପୁଷ୍ପ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସାନ୍-ଲୟାଟ୍-ସେନ୍ ସ୍ଵଦେଶ ନିମନେ କର୍ମଯୋଗ ଯାଧନା କଲେ ସ୍ଵର୍ଗ ତାଙ୍କର ନିନାବାକିର୍ତ୍ତ ସାମା ବିଳ ନୁହେ । ନାନା ଚାନ୍କକେ ଚାନ୍କ ଉତ୍ସବରେ ନାନାପ୍ରକାର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । ଉତ୍ସବ କାଣ୍ଠି ପାଞ୍ଚର ପ୍ରଥାକ ପ୍ରକାଶରେ ହେଲେଇଥିରେ ଅନେକ ଲୁଙ୍କାର ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଭିକାଶ ବୋଲି ବୈଶ୍ଵିନ୍ଦ୍ରିଯା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେ ଯାହା ବିଳକୁ, ସାନ୍-ଲୟାଟ୍-ସେନ୍ ଯେ କେଶର ପ୍ରଦେଶରେ ଶାନ୍ତିମୂଳକ ଶାନ୍ତିକାବକ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କରିଥିଲା, ଏ ବିଳକୁରେ କାହାର ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱୀପ ପ୍ରାଇଜିଟାର ।

ବିଳତରେ ଜନ୍ମ-ଦ୍ୱୀପାବ—

ବିଳତରେ ଶେଷାଦିଗର ଭୂତପ୍ରତି କର୍ମଗୁଣ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ବେଳେ ବୁଦ୍ଧାର ସାବ କରି ଦେଖ । ଛନ୍ଦ ଯେ, ବିଳତରେ କନ୍ଦୁଶଖା କର୍ମବ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପାଇଥିଲା । ଦୃଷ୍ଟିକର ସବସି ଦେଖିପାଇଁ କାନ୍ଦୁଶଖା ଅତି ଅଧିକ, ସେଥି ଦେଶରେ ମୁଖ୍ୟଶଖା ମଧ୍ୟ ସେବାପରି ଅଧିକ । ଦୁଃଖି ଜନ୍ମଶଖାର ଦ୍ୱାରା ହେଲେ ମୁଖ୍ୟଶଖାର ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଦେଖି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଭାଗ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବିଳତର ଛେତକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସେବା ସାମାଜିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେଶରେ ବିଭାଗ ହୋଇଥିଲା ।

କେତୋଟି ଦୁଃଖି ମାନ୍ଦିକ ଯୋଗେ ଦିନପରେ ଜନ୍ମ-ଦ୍ୱୀପାର ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଇଥିଲା ହୋଇଥିଲା । ଆଧୁନିକ ପ୍ରାଇଜି

ହେଉଥାବା ଯେ ଏଥର ମୂଳିକ ନିବ୍ୟମନ, ଏକଥା ଶୃଣିତିଲେ ଅନେକବେଳେ ସାମରଣ କରି ବିଭାଗରେ ବେଳେବାହୀନେ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତରରେ ଜଣେ ନିରାକାର ତାଙ୍କର କହିଅଛନ୍ତି ଯେ, ସୂର୍ଯ୍ୟଲେକ ଓ ଉତ୍ତର ଦୟାର ଅଭିନ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକଳନ-ଶତ୍ରୁ ଦ୍ୱାରା କରିଥାଏ । ବିଲ୍ଲିଟର ଲେକମାନେ ନାନା କୃତିମ ଉପାଦାନ ଦେବକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଓ ଉତ୍ତର ଦୟାର ଅନିମଣ୍ଡଳ ଶୋ କରିନ୍ତି, ଅହୋରାତ୍ମ ଦେବକୁ ଆବୁଦ୍ଧ ରଖିଲେ ଏବଂ ଆବଦ ହୀନରେ ଅଧିକାଂଶ ମମୟ ଅତ୍ୟାହ୍ଵତ କରିଛି । ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରକଳନଶତ୍ରୁର ହ୍ରାସ ହୋଇଥାଏ ।

ଜାପାନ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠକାନ୍ତି—

ଲେନ୍ଦ୍ରିନ ଗରମ୍ରେ ବିଲ୍ଲିଟର ଶାଖକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ହୟାନ୍ କରି ଦୂରଗୋଟି ବ୍ୟାପାରର ପୂର୍ବକର୍ତ୍ତୀ ଶମିକ ସରକାରର ବ୍ୟବହାରକୁ ପରିବାନ୍ତିତ କରିଅଛନ୍ତି—

(୧) ବୁଗଦେଶର ସୋରିଯାଟ୍ ଗର୍ଭିମଣି ସହିତ ସରକାର ଯେ ସବୁ ଶାପକ କରିଥିଲେ;

(୨) ଶିଙ୍ଗାସର ପୋତାଶ୍ରୀର ଦୃଢ଼ିକରଣ ପୂର୍ବକ ହାମରକ ସାକ୍ଷସଙ୍ଗୀ ।

ଏହି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଯୋଗେ ରାଜମାନେ ପୁଅଖାରେ ଦୂରଗୋଟି ପ୍ରକଳ ଶତ୍ରୁ ଦୃଷ୍ଟି କରିଥାଏନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଲେନ୍ଦ୍ରିନଙ୍କ ରକ୍ଷଣାଳୀ ସରକାର ଯୋଗେ ଥାମୁଜ୍ଜ୍ଵାଦୀ, ଦେମାନେ ଜଗନ୍ନରେ ଚାପରା ଯାମ୍‌ପ୍ରତିକାର ବିଶେଖ, ନାରଣ ଦେମାନେ ପୁଅଖାରେ Big fourଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକଷ୍ଟ ପାନ ଦ୍ୟକାର କରିଅଛନ୍ତି । ବାକି ଦେମାନ୍‌ପ୍ରତ୍ୟେମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ନିକୁଞ୍ଜ ବୋଲି ଦେମାନେ ମନେ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଅପମାନରେ ବୁଝି ଦେଶ ଭାଷଣ ଘରରେ ଅପମାନିତ ହେବାର ଅଛନ୍ତି । ଏଣେ ଜାପାନ ମଧ୍ୟ-ଶତ୍ରୁତାରୁ ବିଲ୍ଲିଟି ହେବାକୁ ଆସ୍ତ୍ରାଜନ କରୁଅଛୁ । ଜାପାନର 'ବୁଗାର ହୋରିଂ' ପିକାରେ ପ୍ରକାଶ— The construction of a naval base at Singapore is a great menace to the peace of the Far East.

ଏଥେବୁ ଦିନ ପ୍ରତି ପମାନିତ ଦେଇବାହୀନେ ଯେ, ଦେମାନ୍ ହରିଦାନ୍ତରେ ଜାପାନମାନେ ତତିତ ହୁଏଇଥାଏନ୍ତି ? କିନ୍ତୁ ବଳତ୍ତିନେକ ଥାମୁଜ୍ଜ୍ଵାଦୀ ଦଳ

ଏଥରେ କହିଅନ୍ତି ସୁକା କରୁନାହାନ୍ତି । ଏଣେ ପୃଷ୍ଠି ଆମେରିକାର ଦ୍ୟାମ୍‌କ୍ଷେତ୍ରର ଦମେ ଦୃଢ଼ ଦାରିଅଛୁ । ଦେଖା ଯାଇଥାନ୍ତି ନିକଟ ଉବିଷ୍ଟାରେ ପୁଅଖାରେ ମହାଦେଶ ପ୍ରଧାନ ସହିତ ହେବ । ଏ ବିୟକରେ ପୁଅଖାର ପାନ ପ୍ରଧାନ ଜାତ ଯୋଗବାନ କରିବେ । ଜଗତର୍ଭାବ ପୁନରାବ୍ୟବ ଅଶାନ୍ତି ଲୋକାଙ୍କ ଅଭିନାଶ ହେବ । ଜାପାନ ଚୁଣୁ ଦେବ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ବନ୍ଦ କରିଅଛୁ । ଭଣଶ ଭ୍ରମିକାନ୍ତରେ ଜାପାନ ବିଧ୍ୟୁତ ହେଲେ ସୁବା ବନ୍ଦଶ୍ରମ ଓ ସବଳକ ନୁହେ । ଏ କଥା ପାଣ୍ଡାର୍ଯ୍ୟ ଜଗର ଦ୍ୟାମ୍‌କ୍ଷେତ୍ରର ମନେ ରୁଣିଲେ ପୁଅଖାର ମନ୍ଦିର ଛାନ୍ତି ମନ୍ଦିର ହେବାହୁଁ ।

ଶୁଷ୍ଟିଆରେ ଭାବର ବିନ୍ଦୁ—

ଶୁଷ୍ଟିଆର ଶାସକକର୍ତ୍ତାଙ୍କ୍ଷେତ୍ରର ଭାଗ୍ୟକମିର ଅକ୍ଷୁଦ୍ଧ ଅବର୍ଥନ ଦିଇଅଛୁ । ସେ ଲେନ୍ଦ୍ରିନକ ଦୃଢ଼କାଷାରୁରେ ଶୁଷ୍ଟିଆର କ୍ଷେତ୍ରର ନେତୃତ୍ବ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କରିଥିଲେ । ଲେନ୍ଦ୍ରିନ ଥିଲେ ଶବଦକ୍ୟର ନେତା, ଟ୍ରୋଟିଷ୍ଟି କରିବାକ୍ୟର ନେତା । ଲେନ୍ଦ୍ରିନ ନିକଟ ଅସାଧାରଣ ଭାରାବିନ୍ଦୀ ଶକ୍ତିକଳରେ ଧୂମ୍ର ପ୍ରାପ୍ତ ଶୁଷ୍ଟିଆର୍ଯ୍ୟର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ନୁହେନ ଗତେନ୍ଦରବାଦ ଧୂଷ୍ଟି କରିଥିଲେ, ଟ୍ରୋଟିଷ୍ଟି କରି ଶକ୍ତିକଳରେ ବିର୍ଭାବେ ପ୍ରାପ୍ତିଷ୍ଠାନ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହି ମନ୍ଦ୍ରୀ ଭବୁକଦ୍ୱାରା ରୁଷିଆର ଅଶାନ୍ତି ଓ ଅବଳକତା ଦିତି ଉପରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୁଷ୍ଟିଜୀବ-ସୌଧି ନିର୍ମାଣ କଥିଷ୍ଟାଇଲେ । ଅନ୍ୟ ନାତର ରୀଷା-ପରାମ୍ରଦ ସ୍ଵାର୍ଥକ ଲେକେ ଦେମାନଙ୍କ ନ.ମ୍ୟର ଯେତେ କୁଣ୍ଡା ବିଟନା କଲେ ସୁଜ୍ବା ଏ କଥା ସବ୍ୟ ଯେ, ଟ୍ରୋଟିଷ୍ଟି ହସ୍ତରେ ରୀଷାଗର Red Army ପୁଅଖାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ଶବ୍ଦା ଅକର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ମନ୍ଦର୍ଥ ହେଇଅଛୁ । ଲେନ୍ଦ୍ରିନ ଓ ଟ୍ରୋଟିଷ୍ଟିଙ୍କ ଏ କିନ୍ତୁ ସମାନ୍ୟ ନୁହେ । ଦେମାନେ ଧୂମ୍ରବାନରେ ଧୂଷ୍ଟିର ବର୍ଣ୍ଣ ଆଜିନ୍ଦନ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହାହୁଁ ସେମାନଙ୍କ ବିରେବେଳେ ।

ବସନ୍ତମୁହୁର କାଳ ହେଲେ ରୁଷିଦ୍ୱାରା ନବଭୂତ-ପ୍ରବର୍ଦ୍ଧକ ମହାପାତ୍ର ଲେନ୍ଦ୍ରିନ ଭାବରେ ତାଣା କରି ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅଭିନରେ ଟ୍ରୋଟିଷ୍ଟି ଶ୍ରୀମତ୍ତବଶ୍ରମ ପାଣ୍ଡାରିଙ୍କ ପରି ମନୀନ ହେବ ପଢିଲେ । ଦେଖାପାତ୍ର ତାଙ୍କ ସାମାନ୍ୟ ଲେକ ପ୍ରାୟେ ରୁଷିଦ୍ୱାରା ଛାନ୍ତି ଓ କୌସେନାର କମିଶନର-ପଦରୁ ବିଶ୍ଵାସ ହେବାକୁ ଦିଲେ । ରାଜବ କରି ଟେନିସନ୍ କବିତାରେ ରୁଷିଆର ଦମେ ବନ୍ଦଶ୍ରମ କରାହୁଁ ।

ବିଳଶେବକ ନାଟ ଆଜି ସେଠାରେ ଅକି ବନ୍ଧୁର ଧାରଣା କରିଥିଲା । ପୃଥିବୀର ଦମ୍ପତ୍ତି ଦେଶରେ Transition period ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ସୁଗରେ ସହାଯ୍ୟ ସିଖିଥାଏ ।

ପାଶୁାଚ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଟଙ୍କି—

କର୍ମିନ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଉତ୍ତରପରେ ଅଣ୍ଟିଲ୍ଲା ଓ
ହାଜେର ଶଳ୍କ୍ୟ ସୁଥଳ କରାଯାଇଥାଏ । ହାଜେରର
ମରିଯୁଗ୍ର ଜାତ ଆଭିଜାତ୍ୟ ଓ ସର୍ବଧାର ଗୋରବ କରି-
ଥାଏ । ସେହି ଦର୍ଶକର ଗୋଟିଏ ନମୂଳା ଏଠାର
ଦ୍ୱାରା ଗାଲି । ହାଜେରର ଶଳ୍କ୍ୟ ନୀତିବେଳେ ସହିତର
ଚକ୍ରି ସି-ପ୍ରଦର୍ଶନସୁରକ୍ଷରେ ସହିତ ଗୋଟିଏ ଦିଲ୍ଲିନନ୍ଦ
ଜାରି ହୋଇଥାଏ । ଦିଲ୍ଲିନନ୍ଦରେ ଲେଖାଥାଏ ଯେ, ବିଧ-
ଦ୍ୱର୍ଶନ-୧୯୫୨ରେ ଯେଉଁଦିବେଳେ ପ୍ରଦର୍ଶନ-ଶୁଭ
ଅନ୍ତକାର୍ତ୍ତନ କରାଯାଏ, ସେ ଦମ୍ପତ୍ରେ ମହି କେହି
ପାର୍ଶ୍ଵ ପବିଷ୍ଟା ମହିଳାର ମୁଣ୍ଡରେ ଚମୁନ କରେ, ତାହା
ହେଲେ ସେ ଆବନିଅନୁଯାରେ କଟିବ ଦଣ୍ଡରେ ଦଢ଼ିଦ
ହେବ । ଏହା ଅଭିନ ଦିଲ୍ଲିନନ୍ଦ ଦେବାର କାରଣ ମଧ୍ୟ
ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଦିନ ପୂର୍ବେ ହାଜେରର କୌଣସି ରହି ଦଶିତ
ଏକପରିବେ ତିନି ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରଦର୍ଶନ ଶୁଭ
ଅନ୍ତକାର୍ତ୍ତନ ହେବାରୁ ପାର୍ଶ୍ଵ କୌଣସି ଲେଙ୍କ
ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଭାବରେ କହି ମୁଖ ଚମୁନ କରନ୍ତି । ଦେହି
ସେ କଥ ହୀନମିଳି କହିବାରୁ କଣ ଅଛେକିତ ହେବାପରିର
ଭୁବନେକ ଉଚ୍ଚ ବୃନ୍ଦନକାରୀକୁ ବୁନ୍ଦିଦ୍ୱାରା ଥାହାର କଲେ ।
ପ୍ରଦର୍ଶନ-ଶୁଭରେ ଦୁଲ୍ଲମ୍ବନ ଦିତିଗନ । ଏହି କାରଣେ
ହାଜେରର ତୋଳିବ ଏହା ଅଭିନ ଦିଲ୍ଲିନନ୍ଦ ଜାରି କରି-
ଅଛନ୍ତି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସର୍ବଦା ନାଶ-ସ୍ଵାଧୀନଦା ନାମର
ଏହା ଜୟନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା କଦାପି ଗୋରବାଦିଷ୍ଟ
ନୁହେ । ଏହା ଅନ୍ତକାରରେ ବୁନ୍ଦନିଥା ବୁନ୍ଦାପେଣ୍ଟରେ
ଅନେକ ଦିନ ଦେଲ ଚଳି ଆୟୁଅଛି । ନାଶର ମାତୃଭୂର
ଏହା ଅମୋଳ ଦେଉ ଦେଶରେ ବୋଷାବଦ
ନୁହେ, ଆମେମାନେ ସେହି ସର୍ବଦାରୁ ଯେତେ ଦୂରରେ
ରହେଁ, ସେବି ଭଲ ।

ମିଶର - ସମସ୍ୟା-

ପୁଦାନ୍ ଓ ଦେଶ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୃକ୍ଷଶ ଏବେ ଦିଶର ସର-

କାଳକ ମଧ୍ୟରେ bone of contention ହୋଇଥିଲା । ଗେଲୁଲଠାଣ୍-ପ୍ରମୁଖ ମଶରର ଚରମେହିଲୀର ଦିଶା ସବକାଳକ ଏହି ଅବଶୀଳନ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଥିଲା— ଏଣେ ମଡ଼ରେଟକର ସଂନ୍ଦାର ପ୍ରକାଶ କବୁଳୁ ଅଛନ୍ତି, ବଂସକମାନେ କିମ୍ବର ଏହି କଥା ପ୍ରସ୍ତର କରୁଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମଶରର ଆର୍ଥିକାଶଙ୍କା ଦେଖିଲେ ଉଚ୍ଚମନଙ୍କ ଏହି କଥାରେ ସଦେହ ଜାଗ ହୁଏ । ଉଚ୍ଚକମାନଙ୍କ ଦୂଦନ କ୍ୟାହିଁ ଅନୁସରେ ସୁଦାନଗ୍ରୀ ମିଶରାସ୍ତ୍ର ସେବା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଦେବାରୁ ଏହି ଅସାଧାରଣ ସମସ୍ତରୁ ଦଳେ ମିଶରାସ୍ତ୍ର ହେତୁ ଦିବେଖୀ ହୋଇଥିବା କଥା ଅନେକେ ଜାଣନ୍ତି । ତୁମ୍ଭର ସୁଦାନର ନବନୟକ ଗର୍ଭୀର ଜେନେକଲେସ୍ ସର୍ କିଏଫେ ଅର୍ବ୍‌ର ଗେଟିୟ ଦୂଦନ ରାଷ୍ଟ୍ରେକାଳ ଠଂକ କଲେ । କିମ୍ବାର ପାଶା (ମଡ଼ରେଟ ଦଳର ନେତା) ଏହିରେ ତୁ ଅବଶି ଉତ୍ସାହିତ କରି ଲେଖିଥିଲୁ ଯେ ମନୋଭାବ କେଉଁ ଉଚ୍ଚକମାନେ ତାଙ୍କ ହତ୍ଯା ସନ୍ଧାର କରିଥିଲୁ, ଏବ୍ୟାକୁ ସେ ସହିତ ମିଶର ସରକାର ରେ ବନୋବସ୍ତୁ (Convention) ହୋଇଥିଲା, ଏହି ମିଶର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୟ ତାହା ମାନ୍ଦି ତଳିବାକୁ ପଢ଼ିଶୁଣି ହୋଇଥିଲେ, ସେହି ସହିତ ଅନୁମାନର ବଜା ପାଇଦି ସର୍ କିଓଟ୍‌କୁ ପାଶନକର୍ତ୍ତା ନିଯୁକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ କିଓଟ୍‌କୁ ପାଶନକର୍ତ୍ତା ଏହି କଥା କହିବାକୁ ଗୁହ୍ୟାକୁ ଯେ, ସୁଦାନ୍ ଆଜି ସୁତା ମିଶର-ବ୍ୟକ୍ତ ତାଙ୍କ ଅନୁମାନ ନକେଇ ଅଛି, ସୁଦାନର ବର୍ଜନ ନ ରାଶିର-କେନେକେଲେ ତାହା କର ଅଧିକଷ୍ଟ କରିପାରିବା ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅନୁମାନ ନକେଇ ସୁଦାନର ଦୂଦନ ରାଷ୍ଟ୍ରେକାଳ ପାଇବା ପାଇବା ହୋଇନଥାରେ ।” ଯେଉଁ ମଡ଼ରେଟମାନଙ୍କ ପ୍ରଶାସା-ଗାନରେ ଉଚ୍ଚକମାନେ ଆକାଶମନର ପ୍ରକାଶିତ କରୁଥାଇଛି, ସେହି କଥର ନେତା କହନ୍ତି ଯେ, ସୁଦାନ୍ ନଶରର, ମିଶରବାପୀ ସୁଦାନକୁ ପ୍ରତିବେଳେବାହି । ଏଣେ ଉଚ୍ଚକମାନେ ମଧ୍ୟ ସବାକ ହୁଏ ଗୁପ୍ତ ପାଶନକାରୀ ନାହିଁ । ଏବଂ ଅବସ୍ଥାରେ ମିଶର-ଦମନ୍ୟାର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ମନେରେ ବାହି ହାତିର୍ଥୀ ।

ଅନୁତାପ

କୁଟିଯାଏ ମୋର ମନ୍ଦିର ଦେବଦା ଏକର୍ତ୍ତ ଦୂରେଦଶେ ଅଛି ଗୋ,
 ଟ ଖିଲାଏ ଦେଇଁ ‘ଅଜ୍ଞତ ହେ’ ତାକୁ ତାଏ ନାହିଁ ଶେଇ ଶେଇ ଗୋ—
 ଭୟିଯାଏ ଅପେ ଦରଶ-ତ୍ରଣୀ କାହା ହେମତିକୁ କାରେ ଗୋ,
 ମିତିଯାଏ ମୋର ମରେ-ଦଙ୍ଗ କାହାର ଦିଲୁ ଦିଲୁ ଗୋ ॥

ଦୃଦ୍ଧ ଦୟାତିକ ମୋର (ଦେଖୁ) ଅଗରୁ ଦେଇଛୁ ସବ, (ଦେଖୁ) ପରଶ ଉଠଇ ଥର,

(କାହିଁ) ଦୂରେ ଅବା ଦାଶେ କିଏ ରୁ ଏଜାତେ ଦେଇଯାଉ ପ୍ରାଣ ହରି ଗୋ । ୧ ।

ଶୋଳିଯାଏ ଆସେ ଦୃଦୟ-ଦୁଆର ଶୋଳିଗଲେ ତୋତେ ଟିକେ ଗୋ,
 ମରିଯାଏ ଶି ପରମେ ଭରମି, ଲୁହୀଏ ମିଛ ବ୍ୟାକେ ଗୋ—

(ସବୁ) ଶୋଲି ଦେଇଛିତ ଆଗରୁ, ସବୁ, (ତୋର) ସେ ଦୂର ଚରିଲ ମୁରତ ଗୁହଁ,
--

(ସବେ) ଦୁଃଖଦା ମୋଟ କୁବ କୁବ ମନ୍ତ୍ର ଅନୁତାପି ଦୃଏଁ ଘାର ଗୋ ।

ଭୟର ଦେଲେ ମୁଁ ଦୂରଶ-ଦୂରଶି ମରୁତ-ଦରଳ-ଅଜେ,
 ଭୁବାର ଦେଉ ରୁ ପରକଷଣେ ତୋର ପ୍ରେମୋତ୍ତର ତରଙ୍ଗେ,
 ମଣକେ ଛଠାର କଣକେ ଭୁବାର, କିଏ ରୁ, କେମନ୍ତ ପାଉନାହିଁ;
 କି ମୋହନ ପାଶେ ଛାନ ମୋହନ ରେତେ ଅନୁତାପାକଲ ଦେଉ ଦହୁ ?
 କେବୁ ଦୂରେ ସଜି ଲୁହି ଗୋ ମୋଦେ କହିବୁ କି ବାରେ ପିଠାଇ,
 କାହିଁପାଇଁ ସଜି କି ମୋହନ ମନ୍ତ୍ରେ ନେଲୁ ମୋ ଦୃଦୟ ଗୈବନ ?

ଶ୍ରୀମତୀ ରମ୍ଭାମଣି ଦେଇ

ଶିକ୍ଷଣ

ଦମୟତ୍ତା—ଶୀଘ୍ର ବସୁଦେବ ମହାପତ୍ର ପ୍ରଣାଟି
ଦୂରତ ଗଥ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ତକ । ମହାପତ୍ର ଆପଣେ ଜୀବତର
ଆଦର୍ଶନାଶମାଳକ ଜୀବନ ନରତ ଅବଲମ୍ବନରେ ଆଦର୍ଶ-
ମେଣା-ପ୍ରତିମାଳା ଲେଖୁଥିଲୁ । ଦମୟତ୍ତା ଉଚ୍ଛ୍ଵା
ପ୍ରତିମାଳର ପୃଷ୍ଠାମୁଖ ଗଣ୍ଡ । ନାଶର ନାଶର କେଉଁଠରେ
ଏବଂ ସେ ନାଶର ଗୌରବ କଣ, ଲେଖକ ତାହା
ଭଲଚୁଟେ ବୁଝିଥାଏନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣର ସ୍ଵପ୍ନକାଳିରେ
ଏଥର ଜୀବନ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ଦେଖିବାକୁ ଦିଲେ । ନାଶର
ସ୍ଵାଧୀନ ରହୁଥିଲେ ସେ ରହୁଥାର ଦୂର୍ଲଭ ଦ୍ୱୀପ-ପିଣ୍ଡରେ
ଦ୍ୱାରା କ୍ରୂପେ ପରିଦ୍ଵାରା ହୋଇଥିଲୁ । ଦମୟତ୍ତା ତଥା
କରୁଣ ହେଲେ ସୁର କାଶ-ରହି ଏଠାରେ ଦୂରିଳତା-
ଦେଖିଲେ ଦୋଷା ନୁହେ । ଅପରାଧର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ କରି
ଦମୟତ୍ତା ନିଳଜୁଥିଲୁ ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲେ । ଲେଖକ ପରିଲ
ଅଥବ ପରସ୍ପର ସହାଯ ଦମୟତ୍ତା ଚାଟ ପ୍ରକଟିତ କରି
ପାଠକବର୍ଗଙ୍କ ଧନ୍ୟକାରୀତକର ହୋଇଥିଲୁ । ଏହି
ଶ୍ରେଣୀର ସୁଦ୍ଧକ ଆୟୁମାଳକ ଦେଖିଲେ ଯେତେ ପ୍ରଥାର
ଲାଭ କରିବ, ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ତେବେବି ମଙ୍ଗଳ ।

କେଶରୀ ଟଙ୍କ—ଶୀଘ୍ର ଅଶ୍ଵନକୁମାର ଗୋପ ଏ ମ.
୬/କ ଶେଷ ନୂତନ ନାଟକ ପ୍ରକଟ । କବିତ୍ରୁ
୮ ବିଧକ ଅଙ୍କ “ନିନ୍ଦକେଣିତ୍ତା” କାବ୍ୟର ଅବଲମ୍ବନରେ
ନାଟକଟି ୫ଟି ପ୍ରେସର ଛାଇ । ନନ୍ଦକା ରହିଲାର ଚେପର୍ମ-
ବିଶ୍ୱାସ ୩.୪ ନୂପୁ ୧ ସୁନ୍ଦରିକେଣିତ୍ତାକ ଏକମାତ୍ର କଥା
ଏହାଙ୍କ ପାଞ୍ଚଟାହୁର-ଅନ୍ତରୀକ୍ଷର କଣ୍ଠାଟାଧୀନର ପ୍ରେସ-
ପକ୍ଷ ଦେବ ଉତ୍ତର ଆଦିମାତ୍ର କରିଥିଲୁ । ୧୨ ଦଟନକୁ
ନେଇ ନାଟକଟି ନିତିତ ହୋଇଥିଲୁ । ବୁଦ୍ଧ ସୁରାକ୍ଷିତାକୁ
କେ ଶ୍ରୀ-ବିଦ୍ମି, ଚୁଚ୍ଚିତାକୁ ଦେବକ ଅସୁର ଦେବେଶର୍ତ୍ତ,
ସୁତ ପାଣିନମନେ ନନ୍ଦକାଙ୍କ ପ୍ରାଣଶାଶ୍ଵତ, ମଲୀ ବିଶ୍ଵ-
ଦେବଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥଧ୍ୟାଗ ଓ ସାରବାର ଅନୁଦ ପ୍ରତିଶେଷ-
ତତ୍ତ୍ଵଙ୍କ ନାଟକଟିକୁ ଅମର ପ୍ରତିଷ୍ଠର ଦିନଶିର ରହିଥିଲୁ ।
ଦେବେଶ-ପାଣିନମନଙ୍କ ରାଜଶାହୀ ସବୁରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାହିଁ-
ଅବରୋଧ ସହିତ ଏହି ପାଦକାର ଅନେକ ପୈତ୍ରାତ୍ମକାରୀଙ୍କରେ
ଅଛି । ଅଭିନ୍ନ ବାଜୁକ ଟଙ୍ଗମୁଖ ପାଦକାରୀଙ୍କରେ
ଅମ୍ବାର ମୁଗୁ ହୋଇଥିଲୁ । ହୁଏ କେବେବି
ଶାକରେ ସହା ବଜାନା-ପ୍ରସବକର ବକୁଳ ହୋଇଥିଲୁ ।
ଏହି ସାମନ୍ୟ ଶୁଣି ସବୁରେ ନାଟକଟି ମନୋମାହିକର

ହୋଇଥିଲୁ । ଆମେମାନେ ପୁଷ୍ଟକଟିର ବୁଲ ଟେବୁର
କାମନ କରିଥିଲୁ । (ସ୍ଥାନେ ତୁମ୍ଭୁ) କିବାଓଟଣର
ପକ୍ଷନାୟକ ଉଧାନାଙ୍କ ନନ୍ଦକେନ୍ଦ୍ରିକୁ ନାଟକାକରେ
ଦେବ କରିଥ ଲ । ଏହା ଦ୍ୱିତୀୟ ଚେଷ୍ଟା ।

ବାଲକା-ବନ୍ଦୁ— ଟ୍ରେଟ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମିଶ୍ର
କାବ୍ୟାର୍ଥକ ପ୍ରାଣଟ ଦୂରତ ସଦ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନକ । ଟ୍ରେଟ ମହାଶୟ-
ସରଳ ପଥ୍ୟରେ କେତେକ ଉପଦେଶ ପୁଷ୍ଟକଟିରେ
ଦେଇବ କରିଥାଏନ୍ତି । ଆମୁନାଙ୍କ ଦେଶରେ ବାଲକା-
ମାନଙ୍କ ବ୍ୟେହାରେସ୍ୟୁଗା ପୁଷ୍ଟକର ଏକ ତ ଅନ୍ତର
ପରିଲିପିତ ହୁଏ । “ବାଲକା-ବନ୍ଦୁ” ଏହି ଅଭିବର
ଦୂରକଣେଶରେ କେତେକ ପରିମାଣରେ କିମ ହେବ ବୋଲି
ଆୟୁମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ । ଲେଖକ ଜଣି ଶୁଣି ବେଧକ୍ରୂଏ
ରିଧା-ଟିକିନ ଦେଇରେ ଦୁଷ୍ଟି ଦେବନାହାନ୍ତି ।

ସୁଖନ୍ଦେଶ୍ବର—ଶୀଘ୍ର ବୈଶିଶାତରଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ
ପ୍ରାଣଟ ଦୂରତ ଗଥ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟକ । ସାଥରେ ପ୍ରକୃତ ସୁଖ କଣ
ଏବଂ ସେ ସୁଖ ଦେଇ ପାଇବାକୁ ହେବ, ଏହି ଟଣ୍ଟୁ
ପୁଷ୍ଟିକାଟିରେ ବିଶ୍ଵିତ ହୋଇଥିଲୁ । ସୁରେ ସୁରୁପ ଠିକ
କରିବା କଠିନ ବ୍ୟାପାର । ଲେଖକ ଗୀତା ପ୍ରକାଶ
ଶାତରୁ ବିଧି ଦରି ସପରି କରି ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଉପର୍ଦ୍ଵାର
ଦେଇଥିଲୁ । ଏହି ପୁଷ୍ଟକର ବିଷେଷ ଏହି ହେ ।
ଏହି ପମ୍ପ ଅନ୍ତର ବର୍ଷଦିନ ହେବ । ଉପରେ ପରିମାଣ
କରିବାରେ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ହେବ । ପରିମାଣ କରିବାରେ
(ମନ୍ଦିର କରି ଉପରେ ନୂହ ଦେଇଥିଲୁ ।) । । ପରେର
ମଧ୍ୟ କିନ୍ତୁ ବେଟି ନୁହେ । ୧ ପ୍ରୋଟିର ସୁଦ୍ଧକର ବକୁଳ
ପ୍ରକ୍ରିୟା ବାଜାନ୍ତାନ୍ ।

ଅୟୁର୍ବେଦ-ଦୟା— କବିବଳ ଶ୍ରୀ କାମଶୀ-
ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରାଣଟ ବିଦ୍ୟା ଅୟୁର୍ବେଦ ହୁଏ । ଯୁବକ
କବିବଳ ଏ ଦୂରତ ଉଦ୍‌ବାନ ଦେଖି ଅନ୍ତରୀକ୍ଷର
ନିନ୍ଦକେଣିତ୍ତା ପାଇ ହୋଇଥିଲୁ । ପୁଷ୍ଟକଟି ଶୀଘ୍ର ମନନ
କେବିତ ମହ ଦୂରତ ଅର୍ଥକ ଆନୁକୂଳାର ପ୍ରକାଶ
ଦେଇଅଛି । ମଦକ ବାଜୁକର ସାହୁତ୍ୟାବଳୀର ଉଚ୍ଛବିତ
ଧାରା ମଧ୍ୟକାମନଙ୍କର ଆଦର୍ଶପାଇଯାଏ । ବେଗନବାନଠାରୁ
ଅନ୍ତର କରି ଉଚ୍ଛବିତ ଏଥାବଦୀ ପ୍ରକାଶକରରେ
ବିଦ୍ୟା ହେ ପୁଷ୍ଟକରେ ପ୍ରକଳନକରରେ ଓଡ଼ିଆ ଭଗାରେ
ବିଦ୍ୟା ହେ ପୁଷ୍ଟକରେ ପ୍ରକଳନକରରେ ଏକାନ୍ତ
ଅବସ୍ୟକ ବୋଲି ଆମେମାନେ ମନେ ଦିଲୁ ।

ଶାକବ୍ରତ-ସମ୍ବନ୍ଧ

ଶ୍ରୀମତୀ ଦ୍ୟାନିଧି ମଣ୍ଡଳ ବି. ଏ., ଲେ. ଟି. କ ମୁଖ୍ୟାଚ
“ବିରହି ଟଂଶୀ”କ ମନ୍ଦିର ପଦ୍ୟ ସ୍ଵରୂପ ଶ୍ରୀମତୀ ଶଶିଭୂଷଣ
ରଥ ଏମ୍ ଲେସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଧୁନିକ ଆନୁକୂଳିତରେ ଉତ୍କଳବ୍ୟୋମେ
ଆଗ୍ରା ଟ୍ରେଟରେ ମୁଦିତ ଦିଇଅଛନ୍ତି।

କଟକ ରେଭେଳନ୍ତା କଲେଜର ସ୍ଵର୍ଗ-ଅଧ୍ୟାପକ ପଣ୍ଡିତ
ଶ୍ରୀ ଆର୍ଦ୍ଦବିଜ୍ଞାନ ମନୋଜ ଏମ୍ ଏ. ମନୋଜବୁ ଓ ଭ୍ରମ
ଭେଦକ ହବରତ୍ତ “ପୃତି ଚିନ୍ତାମଣି” ଟାଇ ଓ ଉପଥ-
ମନୀକା ସହିତ ପ୍ରକାଶିତ କରିଥିଲାନି ।

ଶ୍ରୀପତି ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମିଶ୍ର କାଳେର୍ଥେଙ୍କ ପୁଣୀତ
 ‘ଗୋଲିକା କଣ୍ଠୀ’ ନାମକ ପ.୯ ପୃଷ୍ଠକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ
 ଅଛି।

ଶ୍ରୀମୁଖ ଦୟାକେବ ମହାଦୀତଙ୍କ ପ୍ରଣାତ “ଦମୟନ୍ତି”
ଦମ୍ଭକ (ସତ୍ୟ) ଗଦ୍ୟ ସୁଷ୍ଠୁକ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଶ୍ରୀମୁକ ଅଞ୍ଜିନକୁମାର ଗୋପ ମେ. ଏ. କ୍ଲ ପ୍ରତିବା
“କେଣେହା ଗଣ” ନାମକ କାଟକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।
କବି ଗୋପାଦାସଙ୍କ ବରଚିତ “ପ୍ରାଚିପରଶ
ବଚିଶା” ନାମକ ଲ୍ଲବ୍ଧ ଦେଖ୍ ପୃଷ୍ଠାକୁ ମୁକୁର ପ୍ରେସଫଣ୍ଡ୍ରୁ
ପାଇଛିବ ହୋଇଥାଏ ।

ଶ୍ରୀମତ୍ ଉପଦେଶାଥ ପ୍ରଧାନ ବି, ଏ,କ୍ ପ୍ରିତି
“କୃଷ୍ଣକଥା” ନାମକ ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟର
ପ୍ରକାଶିତ ହୋବ ।

ଶ୍ରୀମତୀ କନ୍ଦମାଣି ମହାନ୍ତିକ ପ୍ରଣାଳୀ “କିଳିମାଦିତ୍ୟ”
କାବ୍ୟର ଦିତ୍ୟସ୍ଥ ସମ୍ବଲଣ ଶାସ୍ତ୍ର ଯଜ୍ଞ ହେବ ।

ଶୀଘ୍ର ଶିଖିବାର ଥାଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମହାଦେଵ
ଶ୍ରୀମତୀ କିମାଣନୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ପ୍ରତିଚିହ୍ନ ଶନିଷପ୍ତ୍ରୀମୁଖୀ^୧ ନାମକ
ଉପକାଳୀର ମୁଦ୍ରଣକ୍ଷର ବହନ କରିବାକୁ ସ୍ଥାନୁଚିତ ହୋଇ-
ଅଛି ।

ଶୋକ-ସମ୍ବାଦ

୧ । ଆମେମାନେ ଗର୍ବ ଦୁଃଖ ସହିତ
ଜଣାଇଥିଲୁ ଯେ, ବିଜଳିକର ଲକ୍ଷ୍ମୀପ୍ରେସ୍ ରାଜନୀତିକ
ଓ ନାଟିବ ଦ୍ୱାରା ବୈଚାରିକ ଗମ୍ଭୀରମୁକ୍ତ ସ୍ଵାମୀନ
ଭାବର ନ ଦୂର ଆଭିଭବ କରାଯାଇଲେ ନାହାନ୍ତି ।
ମୁହଁ ମ ବାବୁ ଛଞ୍ଚିତରେ ଅଭିଭବ ନଥିଲେ । ସେ
ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ଅଧିବାୟ ବଳରେ ସ୍ଥାପି ରଜନୀତି-
ଶିଖନ କରିଥିଲେ । ଉରଜ ଥାଏ ଓଡ଼ିଆ ପାତ୍ର
ଦ୍ୱାରା ଟାଙ୍କର ପଚାର ପଣ୍ଡିତ୍ୟ ଥିଲ । ମୁହଁର
ଦ୍ରବ୍ୟର ପୁଷ୍ପ କରଇ ଏକମାତ୍ର ଦୁଃଖ ମନବଳୀଲା
ଶେଷକରିଥିଲେ । ଏହିଦୁଃଖ ସୁଦାମ ବାବୁଙ୍କ ଆଖୁ
ମୁହଁର କାହାର ହୋଇଥିଲ ।

—ଦଶମ ମାତ୍ରେ ମହା ମହୋପାଧ୍ୟାକୁ ପଞ୍ଚିତ
କରାଯାଇ ମଣି ମଧ୍ୟ ମୃଦୁଳାଙ୍ଗର ପଢ଼ନ ହୋଇ
ଅଛନ୍ତି । ନିଃନୂଣ୍ୟରେ ସେଧରେ ପଞ୍ଚିତ ପଞ୍ଚିତ ଥିଲେ ।
ତାକିପରି କେବିକିତୁ କ୍ରାନ୍ତି ଓ ପରଳ ବନ୍ଧୁ ଅମ୍ବେମାନ
ଅନ୍ତରଳ ଦେଖିଅଛନ୍ତି ।

ଆମେମାକେ ପରିଲୋକରେ ଦୁଇବନ୍ଧୁ ଦୂର୍ବ୍ୱଳ
ଦୟୋଗରେ ଜାଗର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେମାନଙ୍କ
ଶୋକପତ୍ରାୟ ପରିବାରରେଙ୍କ ଶାନ୍ତି କାମନା କରୁ
ଅବୁଁ । ଆଗମୀ ସମ୍ବାଦରେ ଦେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ
ଚିମ୍ପିତ ଆଖେତା କରିବୁଁ ।

ବିଦ୍ୟାମୁଖ

ମୁଁ ଆଜିକୁ ଅବେଳା କର୍ଷ ଦେଲୁ ଏହି ଦୋଷାଳ
ସହି ପଦ୍ଧତି ହଲି କର୍ମାନ ପାଠକମାଙ୍କ
ନିକଟରୁ ବିଦୟାୟ ନେଇ ଯାଇଥିବୁ । ଯଦିନା ଦର-
ଘନାରେ ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମେର ଯଦିକୌଣସି
ଯୁଷ୍ଟ ଘଟିଥାଏ, ତାହାରେଲେ ଥହୁଗ୍ରୀ ଯାଂକ-
ପାଠକାବୁଦ୍ଧ ସେ ସ୍ଥିତରୁ ନମଃ କରିଲେ ଗୋଲ
ମେର ଚିଥାସ । ମୋର-କ ଦଥା ମୁକୁର ପ୍ରେସର
ଶାହକମାଙ୍କ ଅରୁଣେୟ କରୁଥିଲୁ ଯେ, କେବଳ
ମୁକୁର ପ୍ରେସ ଟିକଣାରେ ମୋ ନିକଟକୁ ଯଦି
ଲେଖିବେଳାକୁ । ତାହା ।

କଟକ । ୧୨୨୫ ।

ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧୁ ମିଶ୍ର

ସୁକେଣିନୀର ଶର ଶୋଭା—

ରେଡ଼ କ୍ରେସ୍

କେଷ୍ଟର ଅଯ୍ୟେଲ

NATURE'S OWN HAIR-GROWER

ସର୍ବରୂପରେ ସମଭାବରେ ବ୍ୟବହାର୍ୟ
ଓ ସମାଜ ହିତକର

ସର୍ବତ୍ର ମିଳେ

ପି. ବାନୁଜ୍ଞାକର

ସର୍ପଦଂନର ମହୋଷ୍ଠା ।

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଯୁଗାନ୍ତରଙ୍ଗୀ ଆବଶ୍ୟକ !

ପଣ୍ଡିତାସୀଗଣ ପ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ !

ଯେ ପ୍ରକାର ବଦଧର ହର୍ଷର କଂଶନ ହେଉ ନା କର୍ତ୍ତକ, ଯେଣ ନଈ ସଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ତୀର୍ତ୍ତାର ଫାରଲେ ଦେଶୀ କଷ୍ଟୟ ବସିବ ।
ସର୍ପଦଂନର ଏହାହି ତୀର୍ତ୍ତ । ମୃଳ ଟ ୧୯ ଏକଟଙ୍କା ।

* ଦେଖିମିଳେ *

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଙ୍ଗଳ ଫାର୍ମାସି ମିହିକାମ,

କଲିକତା ପେଟୋ ୨୭ । ୧, ଦୁଇ ଚରଣ ମିଶ କୁଣ୍ଡି ।

* ପ୍ରକାର ନମନେ ଶାମ ପ୍ରମେ ପ୍ରକାର ଅବଶ୍ୟକ *

କେତେକଣ୍ଡ ପ୍ରଶଂସାପତ୍ର ।

୧। ଉଚ୍ଚିର ଗାଁରମର, ୧୦, ଲେବକ କୋମ୍ପାର୍ଟର, ହାଖୀ— ଗ୍ରାମପୁଣ୍ୟ, ୧୯୪୪, —ଆମେକର 'ସ' ପରିଷଦଟି ଅଗାମ ଦିନେ । କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ମେର ଗେଟିଏ ଗୁରୁବଳୁ ସାପ କାମୁକଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଆମେକର ଅଗଧରେ ଅତ ଅଳ୍ପ ଯେତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଆବେଗ୍ୟ ହେଲା ।

୨। ଗାଁ ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ୍ଗୁପ୍ତ, ଦୁଇତି କଲିଯାଶୀ, ପୋ ଜାମାତିବା, ମନଭୁବ ତା ୨୫ ରଖି ଅଗଷ୍ଟ, ୧୯୪୫ ରହ ଏ ଏକରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନାମୀ ଗେଟିଏ କ ଓ ର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥାନକଳ 'ତେମଣା ତା' ସାପ (୪ ପିଟିଲିମା) କାମୁକଥିଲା, ଦେବତାଙ୍କ ପରେ ଆମେକର ତୀର୍ତ୍ତ ବନ୍ଦୁତ ହୋଇଥିଲା, ଅଧ୍ୟାତ୍ମା ବନ୍ଦବନ୍ଦାର, ତର ତାହାର ଦେବତା ହେଉଳା ଏବଂ ବୁଝିଥିଲା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ମୁଖୀ ଆବେଗ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

୩। ବିଜୁଲି କର୍ତ୍ତାଙ୍କଳ—ଆଶ ସୋନ ଦେବଶିଳ, ବୁଝାହାଟ, ପୋ: ମୁଲକା— ୧୯୪୦ ସାଲରେ ଡିମ୍‌ବିତରେ ଶୀତଳକଟ୍ଟ ପ୍ରମ ଶିକ୍ଷା ଗେଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରବାବୁ (ଶୀତଳ ଲିମା) ସାପ କାମୁକଥିଲା, ପ୍ରମୟ ଏବଂ ତାରେ ଏହା ତୀର୍ତ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଇଥିଲା, ଏବଂ ମାତ୍ର ୧୫ ମିନିଟକଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ଥିଲା ।

୪। ଶ୍ରୀରାଜଚରଣ ହାଲନାର, ପଟ୍ଟକରୁର—ପୋ: ହାତିରଙ୍ଗି, ମଗରହାଟ, (୨୪ ପରାମା) —ଗତ ତା ୧୨ ଜୁନ୍ ମସିରେ ଶୀତଳ ଏଲୋକେଣୀ ଦାସାଙ୍କୁ ୨୫ ଦାଦି ଲିମା କେରହିଆ ସାପ କାମୁକଥିଲା ପ୍ରାମ୍ୟ ୨୫ । ୧୫ ମିନିଟ ତରେ ତୀର୍ତ୍ତ ପ୍ରଦ୍ଵେଶ କରାଯାଇ ଥିଲା, ବେଳେଣୀ ସମ୍ମୁଖୀ ଅଭେଦନ୍ୟ ଅପ୍ରେରେ ଥିଲା । ୨୦ । ୨୫ ମିନିଟ ତରେ ବେଳେଣୀ ସମ୍ମୁଖୀ ଆବେଗ୍ୟରେ କରାଯାଇଛି । ଏହା ତୀର୍ତ୍ତର ପାଳ ଅଗାମ ଅଶ୍ୱୀର୍ଦ୍ଧକଳ । ମୋର ଏକାନ୍ତ ଛାଇ ଯେ, ଏହା ତୀର୍ତ୍ତ ପ୍ରେୟେକ ଗୁରୁଷ୍ଟ ଗେଟିଏ ଗେଷ୍ଟେ ରଖିଅଥିବା ।

୫। ଶ୍ରୀ ଲକିତମହିନ ପାଳ, ପୋ: ହରନ ବଦ୍ରଶୁନ୍ଦର, କନ୍ଧିଆ—ଗତ ତା ୨୯ ଶତ ବଦ୍ର ମସିରେ ମୋର ଶାକୁ ସାପ (Krait) କାମୁକ, ୫ ମିନିଟ ତରେ ଏହା ତୀର୍ତ୍ତ ଦିଆଯାଏ, ଏକ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟେ କିଶ ସମ୍ମୁଖୀ ଉତ୍ତରାବ୍ଦୀ ଆସେ । ଏହାର ଏକମୟ ପୂର୍ବ ମେ ବ ଭାଇର ଛିଅ ସର୍ବାଶତରେ ମଧ୍ୟ ଯାଇଛି, ତେବେବେଳେ ଆମେକର ତୀର୍ତ୍ତ ବିଷୟ ଜଣା ନ ଥିଲା, ବଢ଼ି ଉଚ୍ଚ ଦ୍ୱାରା ଦେଖନ୍ତେ ରେଖାପତି ପଳ ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ଅପରାଜିତ ତୀର୍ତ୍ତର କଳିବେଳେ କହୁଛ ଲୋକ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୋର ଗନ୍ଧମାଳା

୭

۲۷

ସୁଖର ସୁଖଗାନ୍ୟ ଉପାଦେଶ୍ୟ ଏଥ୍ୟ ପୃଷ୍ଠକାଳୀ !
ଜୈନ୍ମି କାରକ ସୁଖର ଗ୍ରହ ମନୋହର ମଲଟ !!

ରାଣୀ ପୁଣୀପ ସିଂହ

ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଦୟାନନ୍ଦ ମନ୍ଦିର ବି, ଏ, ଏଲ୍. ଟି; ଗର୍ବ
ପାହିତ୍ୟରେ ସୁରକ୍ଷାର ଭାବର ଗମ୍ଭୀରେ ଉପର
ଉପରେକାର ଏହି ପ୍ରତିକ ତୃତୀଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଅଭିଯୋଗ
ବଣା ପ୍ରତି ହିନ୍ଦୁକର ଅଳ୍ଲୋକିକ ପ୍ରଦେଶପ୍ରାତି ଓ
ମନ୍ୟମା ଆଧୁନିକ ସ୍ଥାନ ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରର ଏ ଓ ଏ

(ଏଣିହାସକ ଉପନ୍ୟାସ)

卷之三

ଶ୍ରୀ ମେନକୁ ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ର ପ୍ରଣାଟି ।
ଯଜମାନଙ୍କିମିଳିତରେ ମେନକୁ ହୃଦୟରେ
ବନ୍ଧୁ ଏକ ଦୂରତମଗୀରେ ବେଳନ
ପ୍ରକୃତିର କିମନିମା ଦେଖି ସୁକଲ୍ଲା
କରି ଏଲୋକକ ଦବତ ଚାହିଁ
ସୁନ୍ଦର ତିମାଳକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଲିପିତ
ଓଡ଼ିଆ ସଂଗ୍ରହରେ ଏକାନ୍ତେକ

5

(ବାଣିଜ୍ଞକ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଉପନ୍ୟାସ)

ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଶବ୍ଦ

ପ୍ରତିବ୍ୟାକୁ ଶା ମେତନ ଅପ୍ରୟୋଜନ
ଅନୁଭବ। କିନ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ-ବୈ
ରସିଦି, ଏହଳ ଦେବିତଥୀ
ସମ୍ମନିତ ତିରତ୍ତାନ ତମକଥା କଲାଙ୍କର ଉପରେ । ଏ
ଧର୍ମର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଓରାଣ୍ଡା ଦୃଢ଼ାଂଗ ବିଳକ । ଅତେ
ଦେଖିଲ ସହସରଥ ମହିଦାକୁ ଲାଗ୍ନା ହେବ । ଲେଖା
ସମ୍ପଦ, ପ୍ରକଳ ଓ ମାନମଦ । ଯୁଗକଟି ମନ୍ତ୍ରାଳ ବିଶ୍ୱ-
ବିଦ୍ୟକର ଲାଗ୍ନା ମିଥି ଏହି ପ୍ରଶାନ୍ତ ଦାର୍ଢି ପାଠ୍ୟପ୍ରତିକ
ସୁରୂପ ନିର୍ମାଣିତ । ୫ । ଭ୍ରମ ବନ୍ଧାର ୫ ୧୮

ଶିଖପ୍ରକ୍ଳାନ୍ତ (କ୍ଷୁଦ୍ରାୟ ସଂସ୍କରଣ)

ଶ୍ରୀ ଗନ୍ଧାର୍ମ ଆତ୍ମପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଚୀତା ଧ୍ୱନି ଓ ହିନ୍ଦୁକଳେ
ପାଥକାମନ୍ତ୍ର ପୂର୍ବ ଚରିତ ସମ୍ବଲ ସୁରାଧ ଗନ୍ଧାରେ ଲିଖିଛି ।
ଏହିର ଉତ୍ତର ହିନ୍ଦୁରେ । ମନ୍ଦିର ପ୍ରଦେଶରେ

୧୦୭

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ

ପ୍ରଥମ ଭଗ

ଶ୍ରୀପଦଦେଶର ମିହିଲାଭ;

ଶ୍ରୀ ବାଦିକୁ ଅନୁର୍ଧ୍ୱକ ସଙ୍କଳିତ। ଇତା ପରିଷ ମୁଲିକିଛି । ବିହାର ଉତ୍ତରାଂଶୁ ଟେକ୍ସ୍‌ଚୁବ୍‌କ କମିଟି ଓ ଏବଂତିମାତ୍ରାଂଶୁ ପରିଷରେ ପରିଷରେ ପରିଷରେ

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାଚାର [ଟ . ୩ /
୨୪ ଭାଗ [ସୁହୃଦୁର୍ଲଙ୍ଘନ]

ଶ୍ରୀକଥା

ଶ୍ରୀ ମନଚେତ୍ର ଅସୁରୀଙ୍କର । ମନ୍ତ୍ରାଚର ପିଶା-ଦୂରଗ
କହୁକ ପାଠ୍ୟକୁ ଦୂରେ ଦୂରୀଟ । ଏହା ପାଠ କଲେ
ବଳକବଳିକ ମନଙ୍କର ଚରିତ ମାନ୍ତ୍ରିଟ ହେବ । ୫୦ ୧

ହିତକଥା

ଶ୍ରୀ ମୁଖ ଭାଗ । ବିଗ୍ରହ ।

ଶ୍ରୀ ମନୁଷ୍ୟା ଗୁରୀ
ପ୍ରତ୍ୟେତ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫ ଲେଖକ
ଶ୍ରୀ ବିଜେନ୍ଦ୍ରାଳୀ ମିଶ୍ର— କବିତାକର
ସାହିତ୍ୟ ଶାଖା କୁଳ-ଶାଖାକ
ହୃଦୟ ଦେବକର ଉତ୍ସାହସ୍ମୃତି
ଚିତ୍ର ସହି ସ୍ଵର୍ଗାଧ ଭଣିରେ

ଚିତ୍ର । ଏହା ପାଠ୍ୟ ପ୍ରେକ୍ଷଣ ହେବା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ରେ ଲିଖିଛି ॥
ବ୍ୟକ୍ତିବିର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ବିକୃତ ବାରିଧି । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଫେର-
ଦିବିତ । ୩ ୦ ୫୮

ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ କୃତ

ଶ୍ରୀପଣ୍ଡିତ

ପ୍ରମି ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ
ଶ୍ରୀମଦ୍ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ସଂପୁର୍ଣ୍ଣ ।
 ହତ୍ୟା କରୁଥିଲା ଓ ଚିକ୍ଷା-
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ବର-ବିଷ ଅତି
 ଦମ୍ପତ୍ତିର । ଅଗର ଯାଠକଳେ ଶେଷ କରିଲ ତେଣୁ ହୃଦ-
 ନାଁ । କିନ୍ତୁ ଏହିକାଳେ ତିକଟରେ ଏ ପ୍ରେସି ଖୁବର
 ଆବଶ୍ୟକ ଧରି ଜୀବନ ଗଢିବାନ୍ତି, କିଶେଷ ସଂହାର୍ୟ କରିବ ।
 ୩୦୫ । **ପାଦ୍ମପାତା;**

ଶ୍ରୀଦେବିଶ୍ଵର

ଦୟପୁର (ଗଞ୍ଜାମ)

ସୁଲ ଅପ୍ ଟ୍ରପିକ୍ୟାଲ ମେଡ଼ିସିନ୍

ଶୈଳର ଉପତ୍ତି, ପ୍ରତିକାର ଏବଂ ଓୟିଷଧ ସମ୍ବନ୍ଦେ ବିଶେଷଙ୍କ ତାତ୍ତ୍ଵରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ପରୀକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣା ପାଇଁ କଲିକତାର ଗର୍ଭମେଣ୍ଟ କର୍ଜ୍ଜୁକ ପ୍ରାୟିତ ଉଚ୍ଚ ଜତ୍ତେବଣ୍ୟାତ
ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ପରୀକ୍ଷା ପରେ—

ମୁରାରି ବଟିକା

ଏହି ପ୍ରଣଂସାମତ୍ର ପ୍ରାରଥନ୍ତି ।

“* * * ଦୂରଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାର ମାଲେର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ତିନିଗୋଟି ଶୈଳର ମୁରାର ବଟିକା ସେବନ କରିଛେ ଇଥିଲ
ଏବ ତାହାଙ୍କର ରକ୍ତ ନେଇ ପ୍ରତିବନ ପରୀକ୍ଷା ବର୍ତ୍ତନ୍ତ । ତିନିଙ୍କୁ ବଟିକା ଉତ୍ତମ ସହିତମା । (ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି
ଅସ୍ତ୍ରନିକର ଉତ୍ସର୍ଗ ହେବାନ୍ତି ।) ବଟିକା ସେବନର କୁର ଶୁଦ୍ଧ ପରୀକ୍ଷାର ଏକମାତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାଙ୍କର ଆଉ କୁର
ହୋଇ ନ ଥିଲା ଏବ ତାହାଙ୍କର ଖେଳ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କର ରକ୍ତରେ ମାଲେରୀଆ ଜୀବଶୂନ୍ୟ କମଣା ନିଷ୍ଠେଜ
ହୋଇ ବାଇଶଦିନେ ଅନୁର୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାଙ୍କର ଶରୀର ମାଲେରୀଆ-ବିଷଟ୍ଟିନ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଏପରି ଅଣ୍ଟର୍‌ଫିନିକ ଫଳ ଦେଖି ପରୀକ୍ଷକ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ କମଳାର ହୋଇଥିଲା । ମାଲେରୀଆ ଜୀର୍ଣ୍ଣ
ଯହଣା ଶୀଘ୍ର ନିକାରଣ କରିବାକୁ ଏବ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ବେଗୀର ଶରୀରରେ ମାଲେରୀଆ-କିଷି ଦୂର କରିବାକୁ
ମୁନାର ବଟିକା ଅବିମୟ ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟିତ । ମୁରାର ବଟିକା ଦେବନରେ କନ ଭୀତି, ମୁଗ୍ରବୁଲ୍, ଦେହ ଇମ୍ ଇମ୍, ଅବସାଦ
ରତ୍ୟାଦି କରୁଥିବୁକ ଉପସର୍ଗ କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ହେବାନ୍ତି, ଅଥବା ତଞ୍ଚଳ କୁର ନିବାରଣ ହୁଏ ଏବ ଶୀଘ୍ର ସ୍ଥାନ୍ୟର ଉନ୍ନତି
ସାଧନ ହୁଏ ।

ମୁରାରିବଟିକାର ମୁଲ୍ୟ ଓୟିଷଧଯୋଗେ “ସିଂହ ସଲିଉଣନ୍” ନାମକ ଶୋଟିଏ ମିଶଣ ପ୍ରମୁଦ
କରିଛୋଇ ଅଛି । ଏହାର ଇଞ୍ଜେନ୍ଯୁନ୍ୟ ମାଲେରୀଆ ଶୈଳର କଠିନ ଅବସ୍ଥାରେ ଶୈଳରୁ
ବିଶ୍ଵାସିତ ଶୋଟିଏ ସହଜ ଉପାୟ ।

ମୁରାରି ବଟିକା— ୧୦ ବଟିକ ର ଶିଖେ ଟ ୧୯

ସିଂହ ସଲିଉଣନ୍;

ଏକ କୌଣସି ଟଟି ଏନିମାତାର ଟିକ୍ଟି— (୫ ampules 1 c. c.) ଟ ୧୯
ଦୁଇମାତାର „— (୬ ampules 2 c. c.) ଟ ୨୯

ବେଣୀଲ ପ୍ରିଜାରି କୋଂ

କଲିପିଦେବକ୍ ମଜଫରପ୍ରଦାର

ଦେବକିଷି ଦେବକାର—ନ ୧୦ ମର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ରେଡ଼ କଲିକତା ପତି ଲେବକୁ ।

ଶୁଭ ହଂବଦ

ଉଜ୍ଜ୍ଵଳୀମୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ

ଅଭାବନୀୟ ସୁଯୋଗ !

ମନୋଯୋଗ ଦେଇ ପଢନ୍ତି ।

ସର ଲାଇବେରୀ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସରେ ସଜାତ୍ତୁ !

ଜାଗାଯୁ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ମାନ ଅଷ୍ଟ୍ୟ ରଖନ୍ତୁ !!

ମୁକୁର ଉପନ୍ୟାସ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର

ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ କୃତକାଳୁମୟ ସାବତ ପ୍ରଚାର, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଛି । ମୁକୁର ।

—→—→—←—←—

ବୁଦ୍ଧିମୁଁ ଉପନ୍ୟାସ

ବୁଦ୍ଧିମୁଁ

କବିକର ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତିକ ପ୍ରଣାତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଛି

ମୂଲ୍ୟ ୩୦/-

ଚତୀଯୁ ଉପନ୍ୟାସ

ଶ୍ରୀମଦ୍-ଶ୍ଵର୍ଗ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଜ୍ଞାନି ଆସ୍ୟେ ବି. ଏଲ୍. ପ୍ରଣାତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ମୂଲ୍ୟ ଟ ।।

ଚରୁଥୀ ଉପନ୍ୟାସ

ମାନଭାଙ୍ଗନ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୟାନିଧି ନିଶ୍ଚ ବି. ଏ. ଏଲ୍. ଟି. ପ୍ରଣାତ, ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ମୂଲ୍ୟ ଟ ।।

ସଞ୍ଚମ ଉପନ୍ୟାସ

କାଳିବୋହ୍ନ୍ତି

ଶମତ କୁନ୍ତଳାକୁମାର ଆବତ L. M. P. ପ୍ରଣାତ, ଶ୍ରୀଯୁ ପ୍ରଣିକାତ ହେବ ।

ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଅଭିମ ତଳ ଟକା ଦେଇ ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଇବ ତେବେଳ ତେବେଳ ବାରମାନରେ ବାଦଖଣ୍ଡ ଉନ୍ଦେଖ୍ୟାନ ଆଇବେ । “ମୁକୁର”ର ଗ୍ରାହକମନେ ଉପନ୍ୟାସ—ଶ୍ରୀମାନ୍ ନମିତ୍ତ ଅଭିମ ଦୁଇ ଟକା ଦେଇ ପ୍ରମାଦ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ଉପନ୍ୟାସ ପାଇଥାଇବେ । ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରତିଶ୍ରୀର ମୂଲ୍ୟ ଟ ।।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଯୋନାଥନ ପ୍ରଧାନ,
ମେନେଜର,
ମୁକୁର ପ୍ରେସ, କଟକ ।

ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ ବହି କିଣ ।

କଳେ ପଚନ୍ତୁ !

ଦିଲାପିଲିଙ୍ଗୁ ପଚାନ୍ତୁ !!

ମାଝପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ ଦେଖାନ୍ତୁ !!

ଶ୍ରୀମତ୍ ବିମଳାଚରଣ ରସ୍ତେରୀଧୂଷକ ଦ୍ୱାରା ଅନୁବନ୍ଧିତ —

ସେକ୍ସପିଆରକର ଟେମେଷୁ ।

ମୁନ୍ଦର ଗଲୁ, ପ୍ରାଞ୍ଜଳିରୀଷା, ସୁଲଭ ମୂଳ, ବିଶ୍ଵ ଶ୍ରୀମତ୍ ଓଡ଼ିଆ ଏଥର ଗବ୍ଦ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅତ ବିରଳ ।
ପରି ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ବୁଝନ୍ତୁ — ମୂଳ ପଞ୍ଚଥାଳା ମାତ୍ର ।

ମରଣେଣୁ ଅବ୍ ରିନିସ୍ ।

ବା

(କୃପଣ ସୌଦାଗରର ଗଲ୍ଲା)

ଆପଣ କାହେରେ ଗ୍ରାମ—ଶିଷ୍ଟ ଦିଶ୍ରଗର କର୍ମଶାଳ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଵପ୍ନରେଣ୍ଟିତ ।
ଦିଲାମକକ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଅତ ଉପାଦେସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ । ମୂଳ ଗୁରୁଥାଳା ।

ମହାରାଜା ପଞ୍ଚମିର୍ଜ ।

ପୁତ୍ରକର ଜଗନ୍ନାଥ ପରିବହ୍ୟ ଅନାଦଶ୍ୟକ, ଅତ ଅଳ୍ପ ଏମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଫୋକୁଅଛି । ଭାବରେଣ୍ଟ
ଅପିସର ଅଧିକାରୀଙ୍କା ବନ୍ଦମୂଳ ହାତେନ୍ତେନ୍ତେ ବିଶ୍ରବୁଦ୍ଧିକ ଦ୍ୱାରା ସୁନ୍ଦର ବିହାର ଓଡ଼ିଶାର ରଜ ପଦରୂପ ସାହୁତ୍ୟକ
ଓ ଶିକ୍ଷା ଦେବତାଙ୍କ କର୍ମଶାଳମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ ହେବାର ପଦକର୍ମକାରୀ ଓ ଲଭଦେସ୍ୟ ଦୂରକରୁଷେ
ମୂଳ ଗୁରୁଥାଳା ।

ଶ୍ରୀପିଲାଙ୍କ — କଟକ ଓ ଗ୍ରାମର ଫୁଲକାଳିଦ୍ୱାରା ଓ

ମୁକୁର ଶ୍ରେସ

କଟକ ।

କବିକର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚିନ୍ମାଣି ମହାନ୍ତି ମହୋଦୟଙ୍କ ସ୍ଥାନ

ନୃତ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ କବିତା

ଶ୍ରୀ ମୁଖ୍ୟମେଣ୍ଡୋ ।

ଉତ୍କଳ-ସାହୁତ୍ୟ ଉତ୍ତାରେ ମହାର୍ତ୍ତ ମହାକାଳ ଗୌରବ ମହାମଣି—କାବ୍ୟକଳାକୌଣ୍ଡର କୋଣାର୍କ ନନ୍ଦର ଏବଂ ଶିଶ୍ରୀ, କ୍ଲାନ୍, ଉପଦେଶ, ଜୀବମୂଳା ଓ ଦେଶସୁଚବାଧର ପଞ୍ଚରତ୍ନ ପ୍ରମାଣ । ଏଥରେ ଉତ୍କଳର ଅତିହାସିକ, ଭୌଗୋଳିକ, ଚିତ୍ରକ, ସାମଜିକପଦାର୍ଥ, ଉତ୍କଳ ଅତ୍ୱଗୋରେ, ବିଭାବ, ଶୌରୀୟ, ବ୍ୟୋମ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ, କାବ୍ୟରକ୍ଷାର, ଆଳକାରିକ ସଂପାଦର ଚରିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାକୃତିକ ବର୍ଣ୍ଣନାର ମୋତମଣିକ୍ୟ କାବ୍ୟର ପ୍ରତିଦର୍ଶିତ ହେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଅଳ୍ପକଥାରେ ଏହି କବିର ଦର୍ଶନୟ ଦେବା ଅନ୍ତର୍ଭବ, କାବ୍ୟମାଠ ହିଁ କାବ୍ୟର ଦର୍ଶନୟ । ଉତ୍କଳ ଆଧିକ କାଗଜରେ ଦୂରନେ ବଡ଼ଅନ୍ତରରେ ସୁନ୍ଦର ପରିପାତରେ ମୁଦ୍ରିତ, ପ୍ରାୟ ଦିନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିନିଷ୍ଠା ଦିନିଷ୍ଠା ଏହି ପ୍ରକାଣ୍ଡ କାବ୍ୟର ମୂଳ୍ୟ ଦୂରଟକାହାହାଶା ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାଣି ପ୍ରାନ୍ତୀ—
ମୁକୁର ପୁଣ୍ୟକାଳୟ

ଗୌଧୂରୀ ବଜାର ପୋ, କଟକ ।

ଉତ୍କଳୀ ସମଦାସଙ୍କ ବରଚିତ ଅମଲ୍ୟ ଉତ୍ତିଶ୍ୱର । ଗୌଧୂରୀ ବୈଷ୍ଣବ-ସପ୍ରଦାୟ ଓ ଉତ୍କଳମନକର ଆଦରର ପୁଣ୍ୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ହିନ୍ଦୁ-ସରବାରରେ ଏହି ସ୍ଵତକରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ରହିବା ଉଚିତ । ମୂଳ୍ୟ ଅତିସୁରଳ—ଆଠଶା ମାତ୍ର ।
ଉତ୍କଳବି ୩ ବିମଦ୍ଦାସ ବରଚିତ ।

ପଞ୍ଚରତ୍ନ

ସର୍ବର କଣନ୍ତୁ । ମୂଳ୍ୟ ଟତ୍ତ ସୁଲଭ ଟ ୦ ୯ ଦୂରଅଶା ମାତ୍ର

ପ୍ରାଣିପ୍ରାନ୍ତୀ
ମୁକୁରପ୍ରେସ୍, କଟକ ।

ମୁକୁର - ପ୍ରେସର ଡିଟିଆ, ବଜଳା, ଦେବନାଗରୀ
ଓ ଲାଙ୍ଘଣ ଅଶ୍ଵରରେ ବହ, ଚେକ, କାର୍ଡ, ନିମନ୍ତପେଟ
ପଞ୍ଚତ ସୁରର ଓ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମାତ୍ରାଏ । ଏଠାକୁ
ସୁପ୍ରାଚାର ପ୍ରତିକ ଓ କାଗଜ ପ୍ରକଳ୍ପର ଅନ୍ତର ପଠାଇଲେ
କାହିଁ ଯୋଗେ ପଠାଯାଏ ।

ମୁକୁର - ନୟମାବଳୀ ।

୧ - ମୁକୁର ପ୍ରତମାମର ଶେଷ ସମ୍ପଦରେ ନୟମିବ୍ୟୁତ
ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେବ ।

୨ - ମୁକୁର ଅଗ୍ରମ ବାଣିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫୫କା, ପ୍ରତିକ ନିମନ୍ତପେଟ
ନିମନ୍ତପେଟ ଟ ୨ କା, ପ୍ରତିକ ନିମନ୍ତପେଟ ମୂଲ୍ୟ ୦ । ମାତ୍ର ।

୩ - ରତ୍ନଲାଭ କାର୍ଡ କା ଏକଟ ନ ପଠାଇଲେ ଉଦ୍‌ଦେଶ
ଦ୍ୱାରା ନାହିଁ ।

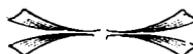
୪ - କେବଳ ଠିକଣା ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପୁଲକ
ଦ ଟ ନ ମଧ୍ୟରେ ଜଣାଇବେ । କରେତୁ ପଥିକ ଦ୍ୱାରା ଗତ
ନହେଲେ ଆମ୍ବେମାନେ ଦାସ୍ତୀ କେ ହୁଁ ।

୫ - ଗ୍ରାହକମାନେ ତିରଣ ପାଇଁଲେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପୁଲକ
ଗ୍ରାହକ ନମ୍ବର ଓ ନିତନ ଗ୍ରାହକ "ନୃତନ" ବୋଲିଲେଖିବେ ।

୬ - ପ୍ରବନ୍ଧ ମନ୍ଦନାମତ ନ ହେଲେ ଫେରସ୍ତ ଦାଆୟିକ
କାହିଁ କିମ୍ବା ମନ୍ଦନାମତ ନ ହେବାର କାରଣ ପ୍ରଦର୍ଶିତ
ହେବନାହିଁ ।

ମୁକୁରରେ ବିଜ୍ଞାନ ଛପାଇବା ଖର୍ଚ୍ଚ : -

ଏକଥର ଗାର୍ଭ - ଅର୍ପଣମୁକ୍ତ ଟ ୧୨ କା, ପ୍ରମୁକ୍ତ ଟ ୧୨
କା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୁସ୍ତାକୁ ଟ ୫ କା । ଏକବର୍ଷ ଗାର୍ଭ ସଥା-
ଦିମେ ଟ ୧୨ କା, ଟ ୧୨ କା, ଟ ୧୨ କା, ଏବଂ ଟ ୧୦
କା । ବିଜ୍ଞାନର ମନ୍ଦନ ବିଜ୍ଞାନର ସହିତ ନ ପଠାଇଲେ
ଛପା ହେବ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀଜ୍ୟ ଔଷଧାଳୟ ।

ସ୍ତ୍ରୀଧାରୀ ତାତ୍କାର ଶ୍ରୀ ଅଟଳବିହାରୀ ଆଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଏମ, ବି.ଜୀର

ଏଣ୍ଟି ମେଲେରିଆ ମକଣ୍ଟର

ମେଲେରିଆ ବେଗରେ ତତ୍ତ ଆଉ ହାତାର ହେବାର
କାରଣ ନାହିଁ କିମ୍ବା ନାହିଁ କବିତାଙ୍କୁ ପଢ଼ସା ଏବଂ
ହୁହୁଝା ହେବାର ଅବଶ କା ନାହିଁ ।

କାରଣ

ତାତ୍କାର ଶ୍ରୀ ଅଟଳ ବିହାର ଆଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଏମ. ବି କର
ନୃତନ ଏଣ୍ଟି ମେଲେରିଆ ମକଣ୍ଟର ମେଲେରିଆ ବେଗରେ
ପ୍ରତ୍ୟେ ଧନ୍ୟବାଦ - ଉକ୍ତକର ନାମାଙ୍କଳରେ ହଜାର,
ବେଗା ଏହା ବାହାର କରି ଦେବହେବେ କରି ବୁଝିକରେ ଏହା
ସ୍ଵପ୍ନ ଦେବହେବେ ଦନକୁ ଏକବାର କରି ଖାଇଲେ ଟିକିବର
କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ବେବସ୍ତା ଏହି ଉପି ଦେବହେବେ ଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟ ଅତି ମୁଲାର - କାହିଁଟି ଟ ୧ ହାନଟିଟି ଟ ୫/୫
କାତ ମାର୍କିଲ ଟ ୧୦୫/୫

ଏହାଛତା

ଅଟଳ ବାବୁକର ନବାହସ୍ତ କଥା ଓ ଯାଦୁର ମଲମ ଓ
ଜାର୍ତ୍ତ-ସୁଧା ସର ପ୍ରକାର ଚରମେରର ଓ ପେଟ ଘେଗର
ଅଭ୍ୟାସ ମହୌଷ୍ୟ । ଫଜାଏନର ଆତମର ପ୍ରସ୍ତୁତାନ ନାହିଁ
ହରା ପରିଷା କରି ଦେଖନ୍ତୁ ବ୍ୟବସାୟରେ ବନିଲେ
ମିଳେ ।

ଆଭମଧ୍ୟ

ସ୍ତ୍ରୀଜ୍ୟ ଔଷଧାଳୟରେ ବିଶ୍ଵବ ତାତ୍କାର ଓ କବିତା ଔଷଧ-
ମାର ଶ୍ରାବେ ମିଳେ ଓ ଦିନା ମୂଲ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟ । ଦିନ-
ମାତ୍ର ! ମଧ୍ୟରକୁ ଯାଇ ଉପି କିମ୍ବା ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଅପରେସନ
ବେଗାର ଉପି ପାଇଁ ହଜାରର ଘର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଠିକଣା -

ତାତ୍କାରକ

କଟକ

ସ୍ତ୍ରୀଜ୍ୟ ଔଷଧାଳୟ

ପ୍ରମାଣ ଦେଖ !

ହାସପାତାଳର

ପ୍ରଧାନ

ଇଂରେଜ ତାଙ୍କୁର

ବେଶଚିକ ଦେଖି—

ନାରମଲାନ ବା କୁରରୟମ

ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲୁଛି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଦ୍ରପାୟ ରୋଗୀ ନବଜାତକ ଲାଭ କରୁଥିଲୁଛି ।

କାରଣଃ— ଦିନକରେ କୁର ଶ୍ରୀଯାଏ, ଦୁଇଦିନରେ ଦେହର ରସ ଶ୍ରୀଯାଏ, ତନଦିନରେ ଶୋଥ ଭଣା ହୋଇଯାଏ, ଏକସତ୍ତାହରେ ଯୀହା, ଯକ୍କା ଓ ମେଳରୟା କୁର ସର୍ପି ଆବେଗୀ ହୋଇ ଦେହରେ ବଳ ସଞ୍ଚାର କରି କଳେବର ଗଠନ କରିପକ ଏ, ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଅଳ୍ପ, ଫଳପ୍ରଦୀପ, ଜଳର ଅଗ୍ନି ଲିଖିଲାପରି କୁରଗ୍ରୀ ଲିରାଏ ।

ମହାଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧି କହନ୍ତି— ନାରମଲାନର ପ୍ରତିକାରୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଧାରଣା ଦ୍ୱାରା ଯେ ଏହା କୁରର ଗୋଟିଏ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଉପରେ ।

କୁରିଥିବାକୁ ଯି, ଆର. ବାସ କହନ୍ତି—

ଜାରମଲାନ ପୂର୍ବ ବଜ୍ରାବିନ୍‌ଦିନା ପ୍ରାଚୀକର ଅନ୍ତରୀ କୁରରେଗୀର ଜାବନରକ୍ଷା କରିଥିଲା ।

ପଞ୍ଜାବ—କେଣରୀ ଲାଲା ଲାଜିପାତ୍ର ଗାୟ କହନ୍ତି—

ଜାରମଲାନର କୁରବାଣକ ଶକ୍ତି ଦୃଷ୍ଟିରେ କହିଯାଇଁ ଏହା ପ୍ରକୃତରେ କୁରର ଯମ ।

ଉତ୍ତରନଶି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ କହନ୍ତି—

ଦରତ୍ର ଉତ୍ତରବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ନାରମଲାନଠାରୁ ଭଲ ସୁଲଭ କୁରର ଉପରେ ଆଉ ନାହିଁ ।

ଭଲ ହାସପାତାଳ ସମ୍ଭବ କର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କୁର ଲେ; କି; ଲକ୍ଷମନ, ଏମ. ଡି. ଆର. ଏମ. ଏସ. କହନ୍ତି—
ପ୍ରଧାନ । କୁର ନାଶକ ଔଷଧମାନ ଜାରମଲାନ ହହୁତ ମିଶ୍ରିତ ଥିଲାରୁ ଏହା ସେବନ ଦାଶ କୁରମୁକ୍ତ ହେବା ସ୍ଥାପିତ ।

ନାରମଲାନ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଦିଲି ୩୦୪, ଡିନ ୩ ୨୫, ଗ୍ରୋସ ୩ ୨୫ ୮ ମୟୁଲ ସୁତନ୍ତ ।

(ଜାରମଲାନ ଦିନେତାଙ୍କ ସକଳ ଶୈଖି ସୁତନ୍ତ ଲଭିତକ କମ୍ପନୀ ଦିଆଯାଇଥିଲା)

ଜାରମଲାନ ସହର, ମହାପଳ, ଦାଟ, ବଜାର, ଦୋକାନ, ପଶୁମାନଙ୍କଠାରେ ଥମସ୍ତ ଛାକରେ ବିଚନ୍ଦ୍ର ଦୁଃଖ, ଶୋକରେ ପାଇବ, କି ମିଳିଲେ କୋଣିମାଙ୍କୁ ପଦ ଦୋତୁ ।

ନାରମଲାନ ଲିଃ କଲିକଟା
GERMLINE LTD. CALCUTTA

Telegram
"Germine"
CALCUTTA.

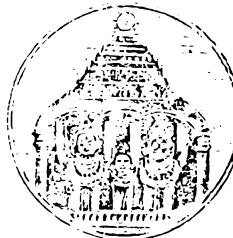
Telephone :--
No. 1388 B. B.
CALCUTTA.

୬୫୨

ଶ୍ରୀ କୃଜୟୁଦ୍ଧ ଦାସ ବ, ଏ, ସମ୍ପଦକ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବକୋ ଜୟତି ।

ହେଉ ଅପସ— ବାବୁର ବଜାର, ଟାକା ।

ବାସ— ନ ୭୦ ମୂର ଟାକନଗାଁ, ନାରିଙ୍ଗପେଟ୍, ଟାକା ।

କାରଣା— ସାତିଆନନ୍ଦନନ୍ଦ, ଭାବୁ

ଏକେକୁ— ମହିମନେତ୍ର— ଚନ୍ଦ୍ରବାବୁ

ଭରତବିଶ୍ୱାସ ସୁନାମଧନ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ଅତ୍ୱିତେଷ ଔଷଧ ଅନ୍ତର୍ମାଳକ

ସୁର୍ଯ୍ୟରୁଷ ଲଜ୍ଜମାହନ ଶାହ ଶଖନିଧି ମହାଶୟକ କନିଷ୍ଠଭାତା ନିର୍ମାଣହେବ ଶ୍ରୀ ରମୀର ନିତାର ଶାହ ଶଖନିଧି

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଔଷଧାଳୟ

ଅଧ୍ୟସ— ରାଯୁଷାହେବ — ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ର ଶାହ ଶଖନିଧି ।

ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ, ଓ ଚିକିତ୍ସକ ।

କରିବାର ଶ୍ରୀ ଯୁଦ୍ଧ ସାଦୋପସନ ସେନାବୁନ୍ଦୁ କୁବିରିବ । କରିବାର ଶ୍ରୀ ଯୁଦ୍ଧ ବରଦେଶର ଦାସୁଟ କରିବିବ ।

ମୂଲ୍ୟ ଫେରଣ୍ଡ୍ସ୍ଟ୍ ।

ଏହି ଔଷଧାଳୟରେ ଅକୁଳମ ତତ୍କାଳୀନମୂଲ୍ୟରେ ବିକ୍ରି ହୁଏ ଔଷଧ ଖାଣ୍ଡିନରେ

ମୂଲ୍ୟ ଫେରଣ୍ଡ୍ସ୍ଟ୍ ଦିଆଯାଏ ।

ଚନ୍ଦନପ୍ରାଣ ।

କାଶର ପୁଣକୁ ଅସ୍ତ୍ରିକାଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ଏହା ଶାସ, କାଶ ଓ ରକ୍ତ ରୋଗର ମହୋଷ୍ଠ, ପରମ ରଥମ ରଥମ ଏବଂ ଧାରୁ ଓ ଶରୀରର ଯୁଦ୍ଧକ କାରକ । ଏହା ଆବାଳ ବୃଦ୍ଧବନନା ସମର୍ପଣ ବାବହାର କରିଯାଇନ୍ତି । ପୁସ୍ତୁକ୍ ଓ ହୃଦୟର ପକ୍ଷରେ ଏହା ଉତ୍ସୁକ ବଳକାରକ କ୍ରିଯେ । ଏହା ସୁର୍ଯ୍ୟ ଶରୀରରେ ସେବନ କରିଯାଏ ।

ମୂଲ୍ୟ ୧ ସେଵ ଟ ୧୨ ମନ୍ଦ

ଶ୍ରୀ ରକାନ୍ତେ ସାଲସା ।— (ସୁର୍ଯ୍ୟପଣ୍ଡିତ)

ଦେଶୀୟ ବିଦେଶୀୟ ସର୍ବପ୍ରକାର ଧାଲସାଠାର ଶୁଣିରେ ଶୈଶ୍ଵର । ଏହା କାହିଁ, କୁଣ୍ଡିଆ, ଯାଦୁ ପ୍ରଭୁତ ଚର୍ମରେଗ ବାତାରକ କୁଣ୍ଡ ରକ୍ତକୁଣ୍ଡ ରକ୍ତକୁଣ୍ଡ ପାରଦ— ବିକୃତ ବେବେ ଗର୍ମି (ଉଦଦିଷ୍ଟ) ରୋଗର ଅବ୍ୟଥ୍ ମହୋଷ୍ଠ । ମୂଲ୍ୟ ବଡ଼ ବୋତଳ ଟ ୩୬ ଓ ସାନ୍ଦବାତଳ ଟ ୧ ମନ୍ଦ

ସୁର୍ଯ୍ୟଧୀନ । ।

ଏହା ବ୍ୟାଧନାଶକ, ଆୟୁର୍ବେଦର ଅନୁଲ୍ୟ ରକ୍ତ ।

ଏହା ଅନୁଯାନ ବିଶେଷରେ ସବୁ ରେଖରେ ବ୍ୟବସା କରି ଯାଇପାରେ । ମଲ୍ୟ ୧ଟୋଳା ।

ମକରଧୂକ ।

ଏହାପୁଲ୍ୟ ମର୍ବରେଗନାଶକ ବଳକାରକ ଔଷଧ ଏବେ ସଭିତ୍ରରେ ଆକଷାର ହୋଇନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ଯେତେ ପ୍ରକାର ରୋଗ ହୋଇପାରେ, ଅନୁପାକ ହେବନେ ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମତ୍ ସମ୍ପର୍କିତ ଆରୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ଏହା ବଳ, ସାର୍ଯ୍ୟ, ଆୟୁ, କାନ୍ଦିବଦ୍ଧକ; ରେଥରକ୍ତା ଦ୍ୱାରା ସ୍ପ୍ରାଇଟର ଯୋଗକ । ବିଶେଷତଃ ଏହା ଦୁନ୍ତପାଷ୍ୟ ଶିଶୁଠାରୁ ଅଶ୍ଵାବର୍ଷ ବୃତ୍ତ ଓ ଗର୍ଭିଣୀ ପ୍ରଭୁତ ସମ୍ପର୍କ ଦସେ ଅମୃତ ତୁଳା ଫଳଦୟକ

ମଲ୍ୟ ୧ଟୋଳା ।

ବିଶେଷ ଦ୍ୱାଷିତ୍ୟ— ଅନ୍ତମାନକର ଓଡ଼ିଆମୂଲ୍ୟ ନିରୁତ୍ତ ସ୍ଥିକରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାଖାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶିକ୍ଷଣ ଦେଲେ ଉଚ୍ଚ ବହିଶକ୍ତି କରିବାକାର ନାମାଶ୍ରେଣ କରିବିବ ।

ଅନ୍ତର ତତ୍ତ୍ଵବିବଳକ ଅନୁଗ୍ରହକର ଏହି ପଦ୍ମକାର ନାମାଶ୍ରେଣ କରିବିବ ।

ନୂତନ ପୁସ୍ତକ ।

ଗଦ୍ୟରୀହିତ୍ୟରେ ଯୁଗାନ୍ତର । ସ୍ମୃଦେଶ ପ୍ରେମ ଓ କୀରତିର ସ୍ମଳ୍ଲ ମନାକିଳି ।

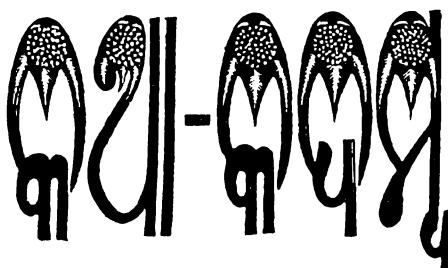
ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର ଡ. ଏ. ଏଲ. ଟି. ଏହି ପୁସ୍ତକ ମାନ୍ଦାଜ ଓ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାରେ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରଥମ ସଂସକରଣ ଶେଷ ହେବାରୁ ଅଧୁନା ପରିମାଳାଚିତ୍ର ଓ ସତିତ୍ର ଦିତ୍ୟ ସଂସକରଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ମୂଲ୍ୟ ପୂର୍ବ ବର୍ତ୍ତ ଆତମାଶା ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଣାଳୀ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଭବର ଗାମ୍ଭୀର୍ୟ ରେ, ଭଗାର ଉତ୍ତିଷ୍ଠାରେ ଏହି ପୁସ୍ତକ ଓଡ଼ିଆ ସାହଚର୍ଯ୍ୟରେ ଅଦିଶୟ । ରାଜା ପ୍ରତାପ ସିଂହଙ୍କ ଅଳୋକିକନ ସ୍ମୃଦେଶପ୍ରେମ ଓ ସନ୍ଦ୍ୟାସ ଆଧୁନିକ ଭାବରେ ଆବର୍ଣ୍ଣପୂର୍ବ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦୫ ।

ନୂତନ ଗଲ୍ପ ପୁସ୍ତକ । ସବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକଙ୍କ ପାଠ୍ୟବ୍ୟାକ୍ୟା ଏକାଧାରରେ ଆମୋଦ ଓ ଶିକ୍ଷା ଲଭ କରିବାକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଥିଲେ ଏହି ପୁସ୍ତକରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଶାନ୍ତି କଣି ରଖନ୍ତୁ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫

ପ୍ରାଣିଷ୍ଟାନ-ମୂଳରପ୍ରେସ୍, କଟକ ।

କଟକର ସ୍ଵପ୍ନଶୈତି ଓ ଦୁରାତନ ଘୁଷ୍ଟକାଳୟ ।

ଅରୁଣୋ ଦୟ ପ୍ରେସ

ବାଲୁ ବ ଜାର,

ପୋ: ଅ: ଗୁମାନୀଚୌକ - କଟକ ।

ଅମରକୋଷ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଉତ୍ତମ ଜିଲ୍ଲା ବନ୍ଦରେ ଟୁୠ୍ୟ

ବିଚତ୍ର ରାମାୟଣ
ଉତ୍ତମ ବନ୍ଦରେ ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ଦଣ୍ଡନାଟ
୧ମ ଓ ୨ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୁରାଣ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଦର ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

କର୍ମ ପୁରାଣ
ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ମଧ୍ୟ ଦୂରଶ
ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ବ
ନ୍ତୁ
କେ
ଶ
ରୀ
ପୁ
ରା
ଣ

ମହାଦେବ ଦାସଙ୍କଳ୍ପ
ପାଞ୍ଚଶ୍ରୀରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ଏଥରେ ହରଣ୍ୟବଧ,
ପ୍ରଭୁଦତତର, ବୈଲୋଚନ
ବଧ, ମାଳତି କନ୍ୟା ଓ
ବଳିବାମନ ଚରିତ ପ୍ରଭୁତ
ଅତ ମନେମୁଖୁକର ବିଷୟ
ଲକ୍ଷିତ ପଦ ବିନ୍ଦୁର ଦ୍ଵାରା
ବ୍ୟର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବ
ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାନ୍ଦ ଛୁଟ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅମୂଲ୍ୟ ରହ !
ଜାଣ୍ଯ ଗୋରିବର ବିଜୟ-
କେତନ !!

ନବନ ସମ୍ବରଣ, ନୃତ୍ୟ ଆକର,
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେର ଦିଷ୍ଟର ଓ
ଦରଳାର୍ଥ ଅଳଙ୍କାରିକ ପ୍ରମାଣ
ସହିତ ପ୍ରକାଶିତ । ଗୁରୁପାହାୟ୍ୟ
ବନ୍ଦତ ପଢି ପରିବେ ।

ଗୁରିଶ୍ରୀରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ଗୁରୁ ଶଶ୍ରୀରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ
ପୁରାଣ ଗ୍ରହି । ଏହା ଧାର
କଲେ ରହିଥାଏ, କାବ୍ୟ,
ସଙ୍ଗୀତ ପଠର ଅନି-
ରତ୍ନ ଅନ୍ତରେ ଅନୁ-
ଭୂତ ହୁଏ । ଦିନ ଦେଖନ୍ତୁ
ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ବ
ନ୍ତୁ
କେ
ଶ
ରୀ
ପୁ
ରା
ଣ

ଉପ୍ରାଚ୍ୟ ସାଗର
ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ବାଲୁକି

ରାମାୟଣ

ସ୍ତ୍ରୀକାଣ୍ଡ ବନ୍ଦର ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ଶାଲୋଦାୟ
ମହାଭ ରତ
ନୃତ୍ୟ ସମ୍ବରଣ, ସରବର୍ଷିତ
ଫଳୋଧୂତ । ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ସତରି

ଶ୍ରୀ ମଭାଗବତ ୧୧ ଖଣ୍ଡ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ - ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

ଜାତକ ଚନ୍ଦ କା

ଜାତକ ପ୍ରୟତ୍ତିରୁ ଘୁଷ୍ଟକାଳ୍ୟ
ପଳ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ - ଜନ୍ମାଯ ଏ ଅମ୍ବ
ଜ୍ୟୋତ୍ସନର ମୂଲ୍ୟ ଟୁୠ୍ୟ

କବିରାଜ ଶ୍ରୀବାଲୁକେଣ୍ଟୁର ଆଚାର୍ୟ୍ୟ ଭିଷକ୍ତରମ୍ଭ ।

ଆଲମଗ୍ରହ ବଜାର, କଟକଙ୍କର ନବାଦିଷ୍ଟ, ।

କୁରକେଣରୀ ବଚିକା ୪

୧ ତିବା ଟ ୧୯

ମ୍ୟାଲେରିଯୁ ଓ ଜୀଣ୍ମକୁରର ଅବ୍ୟର୍ଥ ମହୋଷଧ ।

କବକୁର ପ୍ରଭୃତିର କଥା ଶୁଣିଥିଥା । ଆଜିକାଳି ମ୍ୟାଲେରିଯୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଜୀରେ ଏକଛଦିନ ହନ୍ତୁଟର ସିଂହାସନରେ ବସେ ଯମଦଶ୍ୱ ହସ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଜୀ ଶାସନ କରୁଥିଛି । ହଇକା, ବସନ୍ତ, ପ୍ରତ୍ୟେ ମାଘମୂକ ରୋଗଗୁଡ଼ିକ ଲେକ ନିର୍ମଳ କରିବାରେ ଯେତେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାଇନାହାନ୍ତି, ଆଜିକାଳି ମ୍ୟାଲେରିଯୁ ତାହାର ଶତଗୁଣ କରିପାରିଥିଛି । ତେଣୁ ଲେକମାନେ ଭୟଶ୍ଵର ଓ ନିର୍ବୁଧୀୟ ହୋଇ ଲୁଜନାଇନର ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ଗୋଗ ଉଦସମ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ତହା ବଢାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମନେ ଖାଇବା ଉଚିତ, ଏ ଦେଶର ଲେକଙ୍କ ପରାରେ ଏ ଦେଶୀୟ ଉପାଧାନରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଔଣାହିଁ ପଶ୍ଚ । କୁରନାଇନକୁ ଲେକମାନେ ଯେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଷତର ମନେ କରି ନହାନ୍ତି, ଯେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବରୁ ନିଷ୍ଠତ ଅସମ୍ଭବ । ଏଣୁ ମୁଁ ଲେକମାନଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷାର୍ଥରେ ଦେଶୀୟ ଗୁରୁଲଭି ଦି ବିଶ୍ଵ ତେଷଳ ଉପକରଣ ସାହାଯ୍ୟରେ କୁର କେଣରୀ ବଚିକା ନାମକ ଏହି ମନହାପକାଶ କୁରନାଶକ ତ୍ରିଷ୍ଟ ଆଦିଷାର କରିଥିଛି । ଏହା ନିର୍ମିତ ଗୁବରେ ସେବନ କଲେ ପୁଣି ହା ଓ ଯନ୍ତ୍ର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମ୍ୟାଲେରିଯୁ, ଶୋଧ, ଅଗ୍ନିମାନ୍ୟ, ରତ୍ନାଦି ସହର ବିଦ୍ୱାରିତ ହୋଇ ଶଶର ଘୁଷ୍ଟ ଓ ସବଳ ହୁଏ ।

ହଇକାର ଅବ୍ୟର୍ଥ ମହୋଷଧ କର୍ପୂରାରିଷ୍ଟ ।

୧ ଶିଶି ଟ ୧

କାଳରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଦୁଇକା ରୋଗରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଲେକ ଜୀବନ ବିଥର୍ଜନ କରୁଥିଛନ୍ତି । ଦୁଇକା ରୋଗ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତ ରୋଗର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ରୋଗ ହଠାତ୍ ମାଘମୂକ ହୋଇରଠେ । ଚିକିତ୍ସକ ଅନ୍ଧବରୁ ଲେକେ ଅତିକିରାରେ ପଢ଼ି ଅନୁଲ୍ୟ ଜୀବନ ନିଷ୍ଠ କରନ୍ତି । ହଇକା ରୋଗ ହେବା ମାଫେ କର୍ପୂରାରିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କଲେ ରୋଗ ପ୍ରବଳ ନ ହୋଇ ଉପରେ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୁରୁ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାମି ନିଜ ନିଜ ପାଶରେ କର୍ପୂରାରିଷ୍ଟ ରଖିବା ନିଟାନ୍ତ ପ୍ରଯୋଜନ । ୧୯୬୩ ମେଡାରେ ଯଦି ଅନୁଲ୍ୟ ଜୀବନ ରହେ, ତାହାଦେଲେ ଏହାଠାରୁ କଳି ଆଉ କି ସୁଯୋଗ ଅଛି ?

ମକରଧୂଳି

ମାଧ୍ୟମ ।

ସବ୍ରଦିଷ୍ଟ ରୋଗର ଅବ୍ୟର୍ଥ ମହୋଷଧ । ବିଧିମୂତ୍ର ସେବନ ହେଲେ ମୁମ୍ର୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ପୁନର୍ଜୀବନ ଦାନ କରିପାରେ । ଶାଖରେ ଲେଖାଅଛି, ଏହା ଜୟମରଣନାଶକ । ଏହା ସେବନ କଲେ ଅଗ୍ନିବୃତ୍ତି, ବିକ୍ରିତ୍ତି; ଏବେ ମେଧା, ଆୟୁ ଓ ଦାନ୍ତ ବୁଦ୍ଧି ଦ୍ୱୀପ । ବାର୍ଷିକ୍ୟନନ୍ତ ସବ୍ରଦିଷ୍ଟ ରୋଗରେ ଏହା ଅନୁତ ସ୍ଥିତି । ରେଣ୍ଟ ମାନ୍ଦ ଅତ୍ୟାଧିକ୍ ମାନସିକ ପରିଶ୍ରମ କରି ଅସମ୍ଭବେ ଜୟଜୀବ୍ରି ହୋଇଥିଲ୍ଲ ଓ ଯେଉଁମାନେ କହୁକାଳ କରିଥିଲୁହ ରୋଗରିପାଇବେ ।

ଉଜ୍ଜ୍ଵଳମଧୁପ ।

ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ମଧୁପ ।—ଦିବିଧ ବିଷୟକ ମାସିକ ସଂପ୍ରଦ୍ୟ ପତ୍ର । ଏହି ୫୨ କାରେ କୃତ, ଶିଳ୍ପ, ବିଜ୍ଞାନ, ସମାଜ ଜାଗରଣ, ଧର୍ମଜୀବି, ରକ୍ଷଣଶିଳ୍ପୀ, ସ୍ଥାପନ୍ୟ, ସମାଜର, ବିଚିନ୍ତି ବାର୍ତ୍ତା ନାତିବାକ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ଆବଳି ବୃକ୍ଷ ବନିତାଙ୍କ ଉପଯୋଗୀ ବିଷୟ-ମାନ ସଂଖେପରେ ଏବଂ ସରଳ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏହାର ପ୍ରତଷ୍ଠାତା ଉଜ୍ଜ୍ଵଳମଧୁପ ର ଭୂର୍ବୁଦ୍ଧ ସମୀଦକ ପଣ୍ଡତ ଓ ମନ୍ଦିରମଣି ଦିଦ୍ୟାରହ । ଅଟ୍ଟିମେ ବାର୍ତ୍ତିକ ଟ ୧ । କା; ପ୍ରସିଦ୍ଧମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଟ ୧ କା ।

ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଦୋଷ ଗାୟକରିହ । ମେନେଜର--ଉଜ୍ଜ୍ଵଳମଧୁପ ଚୌଧୁରୀବଜାର କଟକ ।

ବାଣୀବିନୋଦ-ଗୁରୁମାଳା

ସମୀଦକ :—ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରାଶ ମିଶ୍ର ଏମ, ଏ,

ପରିଷ୍କଳକ :—ଶ୍ରୀ ଗୋପାନାଥ ଦାସ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁଲଭ ମୂଳରେ ସଦଗ୍ରହ ପ୍ରଶ୍ନର ନିମନ୍ତେ ଏହି ଗୁରୁମାଳା ଆରମ୍ଭ କରିଯାଇ ଅଛି । ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉ, ତେବେଳିକର ମୂଳ ଦୂର ଟଙ୍କାରୁ ଯେପରି ବେଶି ନହୁଏ, ସେ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବ । ବିଜ୍ଞାନ, ଶିଳ୍ପ, ନାଟକ, ଭିତନ୍ୟାସ ପ୍ରକୃତ ଦିବିଧବିଷୟକ ଉପାଦେନ୍ତ ପୁସ୍ତକମାନ ପୁଲକ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇବା ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ଉର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଅତ୍ୟନ୍ତକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗୁରୁମାଳାର ଅନେକ ଗ୍ରହିମାଳାର ରହୁଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରୀଦରରେ ଦିଆଯିବ ।

“ବାଣୀ-ବିନୋଦ-ଗୁରୁମାଳା”ର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ।

ସବିତ୍ର

ସ୍ଥାପ୍ତ୍ୟ-ସୋପାନ

ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ମହାୟା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ପ୍ରଣାତ “Guide to Health” ନାମକ ରଂଗଜ ପୁସ୍ତକର ଅବଳମ୍ବନରେ ଏହା ଲିଖିତ ହୋଇଅଛି । ରିତରେ ମହାୟା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଚିତ୍ର ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଅଛି । ମଳଟ ତତ୍ତ୍ଵବିର୍ଦ୍ଧକ । ମୂଳ ସଂସାଧାରଣଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଟ ୦.୫; ଗୁରୁମାଳାର ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଟ ୦.୬ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତୁ—

ଶ୍ରୀ ଗୋପାନାଥ ଦାସ, ମେନେଜର
ବାଣୀବିନୋଦ ନିକେତନ
ବନ୍ଦପୁର, ଗଞ୍ଜାମ,

ବୁଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧା ସାବତ୍ର, ଏଳ, ଏମ, ପି,

କାଳୀବୋହୁ

ପ୍ରଣାତ

ଉପନ୍ୟାସ

ଦୁଃଖରେ କଳା, ଶୁଣରେ ଜଗତ ଉଚ୍ଛ୍ଵଳା

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

କଣିତିଗିର୍ଜି-ଯୁଦ୍ଧାବତ୍ର ପ୍ରଣାତ

ପରଣମଣି

ସତତ ଅରନବ ଗାର୍ହମ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସ ।

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ଅଞ୍ଜଳି

ଉଚ୍ଛ୍ଵଳ ପଦିଷ ତଥାବନ !

ଘବର ସ୍ଵର୍ଗ ମନ୍ଦାକିମ-ଧାରା !!

କଳଚନାର ମନୋହର ନିର୍ମଳୀ !!

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ।

ଭାନୁ

ଏକ ନିଶ୍ଚାସରେ ପଢ଼ିବା ବହୁ !

ଫୁଲ ପରିବାରର ଜୁଳକ ଚିନ୍ତା !!

ଉପନ୍ୟାସ-ରାଜ୍ୟର କୋନଦୂର !!

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳ

କଦିତାର ମଧ୍ୟର ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳ !

ପଦ୍ୟ-ଶାସ୍ତ୍ରର ମୁକୁଟମଣି !!

ଭାଣିଲର କୋଣାର୍କ !!

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ପ୍ରପ୍ତିଷ୍ଠାକ—ମୁକୁରପ୍ରେସ, କଟକ;

କଟକର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ବିକ୍ରିତବ୍ୟାପାରେ ମିଳେ ।

ପ୍ରକଳସବୁର ମତାମତ ନିମନ୍ତେ ଲେଖକମାନେ ଦାସ୍ତା ।

ସୂଚୀ

ଶତାବ୍ଦୀ	ଲେଖକଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା	
୧ ହତକ ପୁଣ୍ୟ	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ନାଗପୁଣ୍ୟ ମୋହନ ଦେ M. A.	୨୫୭
୨ ମଧ୍ୟଯୁଗର ଓଡ଼ିଆ ରଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ହତୀନ	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଦୁ ଦାସ M. A.	୨୫୮
୩ ଗୋଟିଏ ଛବି	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର B. A.	୩୦୪
୪ ରବି-କମଳ	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳାଦେବ	୩୦୫
୫ ଗାରଣ୍ଟୀହୀ ପଥ୍ୟ	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତଳକୁମାରୀ ସାବତ L. M. P.	୩୧୩
୬ ରାଧନ ଜନନୀଥ ମିଶ୍ର	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଦେବିଧ୍ୟାର ମହାନ୍ତି	୩୧୩
୭ ‘ମ’	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ ମିଶ୍ର	୩୧୯
୮ ମହୁ-ମତଳ	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବର୍ଣ୍ଣ ମହାମାତ୍ର	୩୨୪
୯ ବେଦାକିମୁଦ୍ରିମା	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତଳକୁମାରୀ ସାବତ L. V. P.	୩୨୪
୧୦ ଆନୁମାନଙ୍କର ସମାଜର ଶିକ୍ଷକ	(ସଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି ମହାନ୍ତି	୩୨୭
		ଶ୍ରୀ ରଧାରେଣ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ରର୍ଜୀ ଏମ୍, ଏ	୩୨୭

ଆମ୍ବର୍ଦ୍ଦିବ୍ୟ-ବ୍ୟାପାର

ବିବରକ ଶ୍ରୀ କାମାଶୀପ୍ରସାଦ ଶର୍ମା ଆମ୍ବର୍ଦ୍ଦିବ୍ୟ ବିଶାରଦଙ୍କ ପାତ ବିଶାର ଅମ୍ବୁଜେଦ ଗ୍ରହି ! ଘରେ ବସି କବିରାଜ ଚରିତର ପ୍ରକୃତ୍ସ୍ଥ ଉପାୟୀ । ଏହି ଶର୍ମିକ ପୁଣ୍ୟକ ପଢ଼ିଲେ ଅମ୍ବୁଦ୍ଦର ସମସ୍ତ ଜୀବବ୍ୟ ବିଷୟ ଜୀବିତରିବେ । ଘରେ ଘରେ ନିଜେ ଦେଖିବା ଉପାରିବେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏପରି ଅମ୍ବୁଦ୍ଦରରେ ଗ୍ରହ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇନାହିଁ ।

ମୂଲ୍ୟ ଦୁଇଟଙ୍କା ।

ପ୍ରାପ୍ତିଷ୍ଠାକ

- ୧ । ମୁକୁର ପ୍ରସ, କଟକ ।
- ୨ । ଟେଲିଭିନ୍ କମ୍ପାନୀ, ଭାଲୁବଜାର, କଟକ ।
- ୩ । ଟ୍ରେନ୍ ଡେଣ୍ଟିଷନ୍ ପ୍ଲେଟ୍, ବ୍ରଜପୂର, ଗଞ୍ଜାମ ।
- ୪ । ରଧାକୃଷ୍ଣ ବସୁ ଏମ୍. ଏ. ବାଲୁବଜାର, କଟକ ।

ବିଜ୍ଞାପନ

ରାଭେନ୍ଦ୍ରୀ କଲେଜର ଅଖ୍ୟାପକ
ଶ୍ରୀମତୀ ଆର୍ତ୍ତବନ୍ଦୀ ମହାନ୍ତି, ଏମ୍. ଏ. କବ୍ରାଗ ସକଳିତ ।
କମାଲର୍ପରେ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଏବିନ ଦୃଦତ୍ତମାଣୀ

ସୁତି-ଚିନ୍ତାମଣି

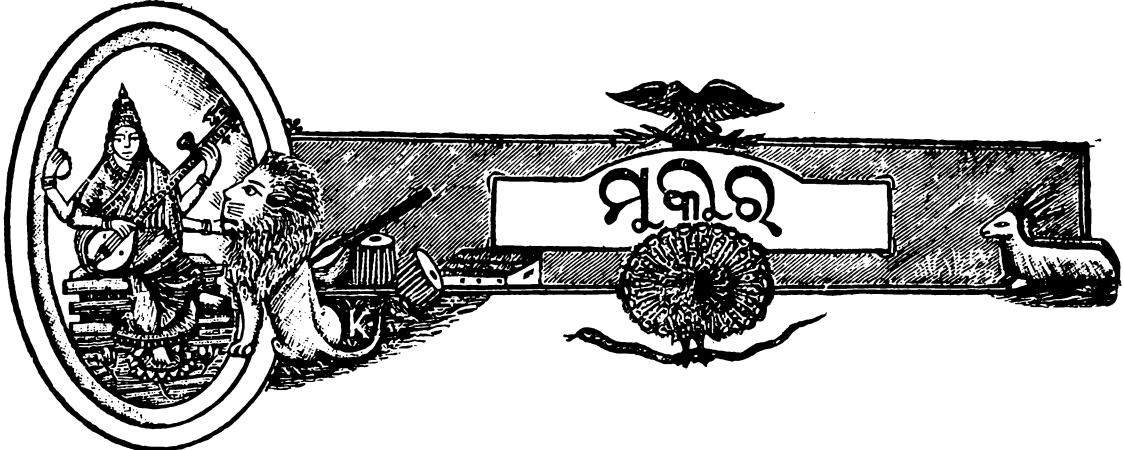
ସୁତିପୁତ୍ର ଅଭୂତପୂର୍ବ ମୁଖବନ୍ଦ ଓ କଠିନ ଶବ୍ଦାର୍ଥସହ
ଉଜ୍ଜଳ-ସାହୁତ୍ୟ ପ୍ରେସରୁ ପ୍ରକାଶିତ ।

କାଗଜ, ଶ୍ରୀମତୀ ଉତ୍ତମ—ପୃଷ୍ଠା—୨୫୦,

ମୂଲ୍ୟ ଏକଟଙ୍କା ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାପ୍ତିଷ୍ଠାକ

ଉଜ୍ଜଳ-ସାହୁତ୍ୟ ପ୍ରେସ, ମୁକୁର ପ୍ରେସ—କଟକ
କଟକ ଟେଲିଭିନ୍ କମ୍ପାନୀ, ରଧାକୃଷ୍ଣ ବସୁ ଦୋନକଣ୍ଡ
କଟକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂକୋମ୍ପାନୀ ।

୧୯ ଶି ଭାଗ

၆၇

୧୨ ସଂଖ୍ୟା

ସପଂଳ ସପନ

(१)

ଭାଇ ଭାଇଙ୍କର ମନ ଅମେଳ ଦେଖି
ଏକ ଭାଇ ପରବାସୀ ଗୁହ୍ଯ ଉତ୍ତେଷ୍ଠି
ଦୂର ପରବାସେ ଯାଇ, ଦାହେ କର୍ମ' ବଜାଇ
କୁଡ଼ିଆ ମାରି ରହିଲା ବିଦେଶ ଦତ୍ତ,
ଜୟନ୍ୟ ଦାସହ-କର୍ମ-କର୍ଦ୍ଦମେ ଧରି ।

(۲)

ଲେଖ ପଢି ଭ୍ରାତୁଗଣ ଜନମ ପାଶେ
 ବୃଦ୍ଧି କରୁଥିଲେ ଅତି କରୁଣ ଘଷେ;
 ସ୍ଵଭାବେ ଦେହ ପ୍ରବଣ
 ତିଗଳିତ ନୁହନ୍ତା କି ? ମାତା ପରି ସେ ।
 ଧାର୍କିଲୁ ତା'ମନ ଦୂର କମର ପାଶେ ।

(۹)

ବଡ଼ ପରିଶ୍ରମ ହାତଭଙ୍ଗ ଖଟଣୀ,
 ଖଟି ଖଟି ସୁଦ୍ଧା ନୁହେ ପେଟ-ଭରଣୀ;
 କେବେ ରହେ ଅନଶ୍ଵନେ, କେବେ ବା ଅଞ୍ଚ ଘେଜନେ,
 କେବେ ରହୁଯାଏ ପିଇ ତୋଷଣି ପାଣି,
 ଘେଗ ବୈଶାଖ୍ୟର କଥା ନୁହେ ବଶାଣି ।

(၈၁)

(୭)

ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରିଯ ହୋଇଗଲ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି,
ନିଷ୍ଠନ ନେବେ ରହିଲେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ନିରେଖି;
ଦେଖିଲେ ଯାହା ନୟନେ, ' ଦେବ୍ର ସୁଜା ବର୍ଣ୍ଣନେ
ଶୁଦ୍ଧ ଲେଖନରେ ପାର ନ ଥିଲ ଲେଖି,
ଏହେ ଦିଶେ କେବି ପରିବାସେ ରହେ କି ।

ଦେଲେ । ଯଥା ଶୋର୍ଡୀ, ସାରଙ୍ଗଗଡ଼, ଆଳୀ, କେନ୍ଦ୍ରର, ମୟୁରଭଞ୍ଜ, ବିଷ୍ଣୁପୁର, ପଢ଼ିଆବାଦ; ନାସ୍ବୁଣଗଚ୍ଛ, କରଣଗଡ଼ ଓ ବାଦଭୂମ । ଏହି ଗଜା ବା ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଅଧୀନଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କର ନାମ ନିମ୍ନରେ ଦିଅଗଲ ।

Vide. Starling Page 4;

ଶୋର୍ଡୀ ଗଜାଙ୍କ ଅଧିନରେ ପୁଣ୍ୟ ଜିଲ୍ଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାହାଲ ଓ ବାଙ୍ଗୀ, ଡମତ୍ତା ଅଣ୍ଟର କାଳୁପଡ଼ା, ବଢ଼ମା, ତରି-ରିଆ, ନରହିମପୁର, ଅନୁଗୁଳ, ତାକରେ, ମୁଦ୍ରେଶ୍ୱର, ଆଠଗଡ଼, ତେଜାନାଳ, ସରଣ୍ଡା, ଆଣ୍ଟା, ବଜିକୋଟ, ଅଳକକୋଟ, ଦୁଆଗଡ଼, ଖଣ୍ଡପଡ଼ା, ରଣ୍ୟପୁର, ଦଶପାନୀ, କଣ୍ଠପୁର ପୁନସର, ଖଲିକୋଟ; କୋଦଳା ଆଠଗଡ଼ ଚକଟି, ମୋହର, ଶେରଗଡ଼, ପାଲୁର, ଟିକିଲ ରମ୍ଭନାଥପୁର ପ୍ରଭୃତି ଜମିଦାରୀ ରହିଲ । ସାରଙ୍ଗ ଗଜାଙ୍କଅଧୀନରେ ଆଧୁନିକ କଟକ ସଦର ସବତ୍ତିରଜନର ଅଧିକାଂଶ ଓ ଆଳୀଗଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ କେନ୍ଦ୍ରପଡ଼ା ସବତ୍ତିରଜନ ଓ ଯାକପୁର ସବତ୍ତିରଜନର ଅଧିକାଂଶ ରହିଲ । କେନ୍ଦ୍ରପୁର ଜମିଦାରଙ୍କ (ସେ ଜମିଦାରରୁପେ ଉନ୍ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ) ଅଧୀନରେ ତେଜାନାଳ, ସୁକିନା, କିଣାର ରଗଡ଼, ପଣ୍ଡଶ୍ଵରକୋଟ, ବାଦପଡ଼, ବଳରମପୁର, କମଗର୍ଜ, ଅନୁ-ଭାତା ପ୍ରଭୃତି ଜମିଦାରୀ ଓ ମୟୁରଭଞ୍ଜ ଜମିଦାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଆଧୁନିକ ମୟୁରଭଞ୍ଜ ଗଜ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାଲିପି, ସିହଭୂମ, ବରହଭୂମ, ଓଥରାର, ନରହିମପୁର, ତାରା-ପୁର, ଜମକୁଣ୍ଡ, ଚଳମୁଣ୍ଡା ସାରଣ୍ଡା ଆଦି ସିହଭୂମ ଓ ମାନଭୂମ ଜିଲ୍ଲାର ଅଧିକାଂଶ ରହିଥିଲ । ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ମେଦିମାର ଓ ବାଙ୍ଗୁଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ସମସ୍ତ ଅଂଶ ରହିଥିଲ ଓ ଦେମାନେ ସମସ୍ତେ ତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ମୁକାର ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ଥିଲେ । ବିଷ୍ଣୁ-ପୁର ଜମିଦାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ, ମହିପାଦଳ, ଶୁମ୍ଭଗଡ଼ ମେଲୁକ, ମାନଭୂମ, ଗାମନଭୂମ, ନଳବନ ଓ ସର୍ବପୁର ଜମିଦାରମାନ, ପଢ଼ିଆବାଦ ଜମିଦାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ବାହୁରିଆ, ପାଟଚିଲା, ମୟୁନାର ଯଡ଼ାଗୋଲ, ନଦ୍ରାଙ୍ଗୀ, ଓ ନାସ୍ବୁଣ୍ଡ ଗଢ଼ କଟଣଗଡ଼ ଓ ବାରଭୂମ ଜମିଦାର-ମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସେହି ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କର କେତେକ ଅଂଶ ରହିଥିଲ ।

ମୁସଲମାକ ଗଜକୁ ପୂର୍ବ ଏ ଦେଶର ଗଜନୌତିକ ଅନୁଗମାନ ଯାହାଥିଲ, ତାହା ଯେବେ ଗଜା ମାନସିଦ୍ଧ ଦିଶେଷ

ଦେବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ନ ଥିବେ ତେବେ ଏହି ବିବରଣ-ମାନଙ୍କରୁ ମୟୁର ପ୍ରତିପନ୍ଥ ହେଉଥିଲୁ ଯେ ଗଜାଙ୍କ ମହିଦାରୀ ଗଜାକୁଳଠାରୁ ଗୋଦାବିଶ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳ ଅଂଶ କେବଳ ନିଜ ଅଧିକାରରେ ଦେଖି ପାରିଥିଲେ । ଏହି ବିବରଣର ସମ୍ବଲପୁର, କଳାହାଣ୍ଡି, ବସ୍ତ୍ରର ଓ କନ୍ଦୁମର ଅଞ୍ଚଳରେ କିନ୍ତୁ ଉଲେଖ ମେଲୁନାହିଁ । ସେହିଦରୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁ କାଳରୁ ଓଡ଼ିଶା ଲେକ ବସବାସ କରି ଆସୁଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ କିପରି ସୁତ୍ରର ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ସଙ୍ଗେ ଦେମନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ପାଇଥିଲା ? ବିଷ୍ଣୁପୁର, ପଢ଼ିଆ ବାଦ, ନାସ୍ବୁଣ୍ଡ ଗଢ଼ କରଣ ଗଢ଼ ଓ ବାଦଭୂମର ଜମିଦାରମାନ ନିଷ୍ଠ୍ୟ ଗଜପାଇସି ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଗୁଡ଼କ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବାହାରେ ରହି ମେଦିମପୁର, ମାନଭୂମ, ବାଙ୍ଗୁଡ଼ା ଓ ସିହଗୁଳି ପ୍ରଭୃତି ଜିଲ୍ଲାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଅଇଛି । ସିହଭୂମ ବରହଭୂମ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେବେଳେ ମୟୁର-ଭଞ୍ଜର ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ଥିଲେ ସୁଧା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେମାନେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ବାହରର ପଢ଼ ଅଛନ୍ତି । ଗଞ୍ଜାମର ଉତ୍ତରଭୂମିର ଜମିଦାରମାନ ବର୍ତ୍ତମାନପରି ବହୁ ଶଣ୍ଡରେ ବିଭକ୍ତ ନ ହୋଇ ସାମାନ୍ୟ କେବେଳଣ କରିବ ଗଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିଥିଲ ଓ ଗଢ଼କାମାନ ମଧ୍ୟ ଗଜପଦିଙ୍କ କରିବ ଗଜ୍ୟ ଥିଲ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖାଯାଉ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆଭଣ୍ଡ ଗଜ୍ୟ-ମାନଙ୍କ ଅବଶ୍ୟା କପରି ଥିଲ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବଲ-ପୁର, କଳାହାଣ୍ଡି, ବସ୍ତ୍ରର, ଜୟେଷ୍ଠପୁର ଓ ଶିନିତି ପ୍ରଧାନ, ଏହି ପାଞ୍ଚେଟି ଏକପ୍ରକାର ସ୍ବାଧୀନ ରଜ୍ୟ ଥିଲ ତୋଳି କହିଲେ ଚଳେ । କାରଣ ଆଇନ ଆକରର ବା ମୁସଲମାନ ବିବରଣରେ ଏମାନେ ପରାଧୀନ ଥିଲେ ତେବେ ଲେଖା ହେବାର କୌଣସି ମୋଶ ମେଲୁନାହିଁ । ତେବେ ଏକ କଥାରେ କହୁବାକୁ ଗଲେ ଓଡ଼ିଆଭଣ୍ଡ ସମୁଦାୟଟି ଗଜପଦିଙ୍କ ଗଜ୍ୟ ଓ ଏହିପାଞ୍ଚେଟି ଅର୍ଦ୍ଧ ସ୍ଵାଧୀନ ଟିକ୍ଟ ରଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲ । ସେହି ପାଞ୍ଚେଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ବଲ-ପଦିକ ରତ୍ନପାତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ଦରକାର । ସମ୍ବଲପୁର-ସମ୍ବଲପୁର ରଜ୍ୟ କହିଲେ ଅଠର ଗୋଟି ଗଜାକୁ ବୁଝାଏ । ଯଥା ପାଟକା, ସମ୍ବଲପୁର, ଦୋକା-ପୁର, କାମଣ୍ଡା, ରେଢାଟଖାଲ, ରାଜପୁର, କୌଦି, ଆଠ-ମଳିକ, ଫଳଖଣ୍ଡ, ବନେଇ, ରମ୍ଭନାଥ, ସାରଙ୍ଗଗଡ଼, କରଗଡ଼, ଚନ୍ଦ୍ରପୁର, ଶିନିତି ବିନାରୀ, ନୂଆଗଡ଼, ଗଢ଼କାମାନ, ଓ ବୁଢ଼ାଥମର । ସମ୍ବଲପୁର ରଜ୍ୟ ସମ୍ବଲପୁର ଏବଂ ପାଟକାରଜକରିବାକୁ

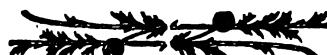
ଏକ ବଶସମୂତ୍ର । ଏହି ଅଠର ଗଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ପାଠଣାର ଅଠରଗଢ଼ ସମୟେ ସମୟେ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି କଷ୍ଟୀଷ୍ଟ ପ୍ରଦେଶ ଯେ ଗଜପତିଙ୍କ ସାନ୍ତୋଷ ଶାସନରେ ଥିଲା ତାର ପ୍ରମାଣ ମିଳନାହିଁ । ସମ୍ବଲପୁର ପଥିମକୁ ଲାଗି ଯେ ଛତିଶଗନ୍ଥ ଥିଲା ସେଥିରେ ପରାମରଶାଳୀ ହେତୁମାନେ ଗଜଦଣ କରୁଥିଲେ । ସମ୍ବଲପୁର ଦେମାନବଠାରୁ କିମ୍ବର ସ୍ବାଧୀନ ଥିଲା ? ଆସେମାନେ ଛତିଶଗଢ଼ ବିବରଣ୍ୟରୁ ଜାଣ୍ଟ ଯେ ହେତୁଦ୍ଵିବଶୀ ବଜାପୁତ୍ର ବଜାମାନେ ଆଧୁନିକ ସାହୁପୁର ଓ ବିଳାସପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅଧିକାରୀ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । କାଳକାମେ ସେହି ଗଜ୍ୟ ଦୁଇଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭାଗ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ଭାଇ ରହୁଥିଲା ତାର ଅଠରଗଢ଼ ଗଢ଼କାତ ଭେଗ ଦଖଲ କଲେ । ସମ୍ବଲପୁର ତାର ଅଠର ଗଡ଼ ଦେଇ ସ୍ବାଧୀନ ଥିଲା ଓ ଛତିଶଗଢ଼ ସଙ୍ଗେ ତାର କିନ୍ତୁ ସମ୍ବର୍କ ନ ଥିଲା । ଏହି ସମ୍ବଲପୁର ଓ ପାଠନା ବଜ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଜାଣାଯାଏ ଛାଶତ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ମୋଇଦେଇ ବା କିମ୍ବା ତାନା ରୁ ଥିଲା ଯାଏ ପାଠନା ସଂଶୋଧନ କରୁଥିଲେ । ପାଠନାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଏକ ଶିଳାଲିପିରୁ ଜାଣାଯାଏ ଯେ ୧୯୧୯ ଖୃଷ୍ଣାବରେ ପାଠଣ ଗଜାକଣ୍ଠୀୟ ବଜାମାନଙ୍କର ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ପାଠଣା ବଜ୍ୟର କନ୍ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିମୁଦ୍ରନୀ ଶୁଣି ଆସୁଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ପୂର୍ବେ କଲିଙ୍ଗ ବଜାକୁ କର ଦେଉଥିଲେ । ଶୁଣି ସମ୍ବର ଚୌହାନବିଶ ପୂର୍ବରୁ କଲିଙ୍ଗ ଗଜାକଣ୍ଠୀୟ 'କୌଣସି ଏକ ବଜା ପଠାରେ ବଜାପଣ କରୁଥିଲେ । ଗଢ଼କାତ ଗେଜିକିଟ୍ୟୁରରୁ ନଜାଯାଏ ଯେ କଲାହାଣ୍ଟିରେ ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ଗଜାକଣ୍ଠୀୟ ବଜା ବଜାଦଣ କରୁଥିଲେ । ବାମଣ୍ଟାରେ ମଧ୍ୟ ଗଜାକଣ୍ଠୀୟ ବଜାମାନେ ଅଧ୍ୟୟି ବଜାଦଣ କରିଛନ୍ତି । ଶିମିତ୍ର ବଜାମାନେ ଯେ ଗଜାକଣ୍ଠୀୟ ଏଥରେ ମତ୍ତବ୍ରିଧି ହୁଏ ନାହିଁ । ଅତିଥବ ଗଜାକଣ୍ଠୀୟ ଗଜାଦଣ ବଜାମାନେ ସମସ୍ତ ଭୁଣ୍ଣର ଛନ୍ଦପଦ ଥିବା ସମୟରେ ନିଜର ଆସୀୟ-ମାନଙ୍କୁ ଏହି ବିରନ୍ବ ଭୁଣ୍ଣରେ ପ୍ରଥମେ ବସାରଥିଲେ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ବାମଣ୍ଟା ଓ ଶିମିତ୍ରରେ ସେହି ବଶଧରମାନେ ଅଧ୍ୟୟି ଅଛନ୍ତି ଏ କଲାହାଣ୍ଟି ଏବଂ ପାଠନା ବା ସମ୍ବଲପୁରରେ ଅଠା ବଶ ଦେମାନଙ୍କ ଶ୍ଵାନ ଅଧିକାର କରିଅଛନ୍ତି । ପାଠଣର ପରିବର୍ତ୍ତି ବିବରଣରୁ ଜାଣାଯାଏ, ରମାଇ ଦେବ ପୁଣ୍ୟ ଗଜ-ପତଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ଦିବାହ କରୁଥିଲେ ଓ ସେହି ଦିନ ତାରୁ ସେମାନେ ସମ୍ମ ମଧ୍ୟ ପାଠନା ବା ସମ୍ବଲପୁର ବଶ ଓ ଗଜପତ ବଶ

ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଓ କଳାତ ଦେଉଥିଲୁ । ଯାହା ହେଉ ଏଥିରୁ ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା ଯେ ପାଠନା ଓ ସମ୍ବଲପୁରର ବଜାମାନଙ୍କୁ ବହୁକାଳରୁ ମିଶ ବଜାରୁପେ ଗଜପତିମାନେ ଗଜକା କର ଅସୁଧିଲ । ଏହି ପାଠଣ ସମ୍ବଲପୁର ବଜାରେ ସୋମବାର କେଶଶ ବଜାମାନେ ପ୍ରଥମେ ଗଜପତ କର ଉପକୁଳ ଅଭିନଶରେ ବଜ୍ୟ ବିପ୍ରାର କରିଥିଲେ । କଲିଙ୍ଗ ବଜାମାନଙ୍କ କରଣ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ପରାଜ୍ୟ କରି ଏହି ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଧିକାର ନିଜ ବଜାରୁପେ ବଜାମାନଙ୍କୁ ଶାସନଭାର ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ବଶ ଲୋଗ ହେବାରୁ ଚୌହାନ-ମାନେ ଅସି ମିଶଭାବରେ ସେ ପ୍ଲାନର ଅଧିପତି ହେଲେ ଓ ଚିବାହିକ ସମ୍ବର୍କ ଦ୍ୱାରା ସେହି ମିଶତା ଦୁଇତିରୁ ହେଲା । ଛତିଶଗଢ଼ର ରହୁଥିଲା ବଶୀୟ ହେତୁମାନେ ଯେ ସମ୍ବଲପୁରକୁ ନିଜ ଅଧୀନତାକୁ ଆଣିପାର ନ ଥିଲେ, ତାର କାରଣ ଏହି ଯେ ଗଜପତିମାନେ ପାଠଣ ଓ ସମ୍ବଲପୁର ବଜାମାନକର ମିଶ ଥିଲେ ଓ ରହୁଥିଲା ବରୁଦ୍ଧର ଏତମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରୁଥିଲେ । ସେହି ସୁଧରେ ଏହି ଗଜପତ ବଜ୍ୟ ଓ ପାଠଣ ସମ୍ବଲପୁର ବଜାର୍ ସମ୍ବର୍କ ଘନିଷ୍ଠତର ହୋଇପଡ଼ିଲା ଏବଂ ଉଭୟର ଅଧିବାସୀମାନେ ଏକଜାତ ଓ ଗୋପୀର ଥିବାରୁ ପରିଷର ସୌଦୀର୍ଧ୍ୟ ବୁଝିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଗଜପତିମାନେ ଯେଉଁ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଗଢ଼କାତର ଅଠର ଗଢ଼କାତ ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳର ଅଠର ଗଢ଼କାତ ଉପରେ ପ୍ରତିନିଧି ବିପ୍ରାର କରିଥିଲେ, ସେହିପରି ମାଧ୍ୟମାନଙ୍କ ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁର ଅଧୀନକର ଥିଲୁ । ଶୁଣି ସମ୍ବର୍କ ଓ ରହୁଥିଲା ବଜାରୁର ଛତିଶଗଢ଼ ଗଢ଼କାତ ଓ ଜୀବାଶାମଙ୍ଗୀୟ ବଜାମାନଙ୍କ ନିଜାମ ନ ସମ୍ବଲପୁର ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ଶୁଣି ସମ୍ବର୍କ ଓ ରହୁଥିଲା ବଜାରୁର ଛତିଶଗଢ଼ ଗଢ଼କାତ ଓ ଜୀବାଶାମଙ୍ଗୀୟ ବଜାମାନଙ୍କ ନିଜାମ ନ ସମ୍ବଲପୁର ଅଧୀନରେ ଥିଲା । କଲାହାଣ୍ଟି ସମ୍ବଲପୁର ଏକ ସୁତନ୍ତ ବଜ୍ୟ ଥିଲା । କଲିଙ୍ଗ ଗଜା ମାନେ ଏ ବଜ୍ୟ ନିଯନ୍ତ୍ରଣ ଦେମାନଙ୍କ ବିଶୀୟ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ସେଠାର ଗଜା ନିଜାମ ନ ହେଲା । ଉକ୍ତବିଶୀୟ ୧୦୦୮ ଖୃଷ୍ଣାବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଜା କରିଥିଲେ ଓ ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ବଜାରୁ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରୁ ଅଗତ ଏକ ବଜାବିଶୀୟ ଯୁଦ୍ଧକଙ୍କୁ କନ୍ୟାଦାନ କର ତାଙ୍କ ବଜ୍ୟଭାର ସମର୍ପଣ କରି ଥିଲେ । କଲାହାଣ୍ଟି ଅଧୀନରେ ମଧ୍ୟ ଅଠର ଗୋଟି ସାମନ୍ତର

ଓଡ଼ିଆ ଜୀବର ଏକ ବିଶ୍ଵାସ ସର୍ବତା ଧର୍ମ ଆଗ୍ନର ବ୍ୟବ-
ହାର ଅଣ୍ଣୁଷ୍ଠ ରହୁଥିଲୁ ଏହା ଜାତ ପକ୍ଷରେ କମ ଗୌର-
ବର କଥା ନୁହେଁ । ଶ୍ରୀଶ୍ଵରମାନଙ୍କ ବାଇବଳୀପରି ଜଗ-
ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଭାଗବତ ଶତ୍ରୁକ ସମ୍ମାନରେ ଚକ୍ରଅଛି ।
ମୁସଲମାନମାତନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ନମାଜ ପଢ଼ିଲାବେଳେ
ଯେପରି ପଣ୍ଡିମ ଦିଗନ୍ତ ଆରବ ଦେଶରେ ବାବା ପଥର
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତିଳେ ଦୂଷଳକର ଦେବ ଆସନାକରନ୍ତି, ଏହି ବିଶାଳ
ଓଡ଼ିଆଜାତମଧ୍ୟରୁ ଯେ ଯେଉଁଠି ପଢ଼ିବ କହରରେ ପଡ଼ଇଥିଲୁ
ସେ ସବଦା ପୁଣ୍ୟରେ ନାଳାଳି ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସୃତ ଥିରେ
ପକାଉଥିଲୁ ଓ ଦୂଷଳପଥରେ ପକାଇବାର ସବଦା ଚିଷ୍ଟା
କରୁଥିଲୁ । ଏହି ଓଡ଼ିଆ ଜୀବ ଯେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କନ୍ତ୍ର, ଶିବର,
ପାଣ, ଦୁଆଙ୍ଗ ସାନ୍ତ୍ଵାଳ, କୋହ୍ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ
କରି ସେମାନଙ୍କ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରି

ଦେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବତା ବିସ୍ତାର କରିଥିଲୁ, ଭରନ
ଇତ୍ତହାପରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ସହଜ କଥା ନୁହେ । ବୋଧ-
ହୁଏ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉନ୍ନତ ପ୍ରଦେଶବାସିମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ
ଏପରି ଗୌରବର ସତ୍ତା କିଛିନାହିଁ ଏହି ଓଡ଼ିଆ ଜାତ
ଆବାହମାନ କାଳରୁ ଏକ ବିଷ୍ଟାରୀ ଭୁଣ୍ଣକୁ ଆବୋରି ପଡ଼ି-
ରହିଥିଲା । ପ୍ରକୃତ ସଙ୍ଗରେ ସାଂଶେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲୁଛି ଓ
ଓ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ବାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଏକତାର
ସୋନ୍ତ ଉପାର ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । କୁମିମ ସଜନେତିକ ହେବନ
ଦ୍ୱାରା ଏହି ବନ୍ଧନ କ୍ରିଯ୍ୟ ହୋଇ ନପାରେ । ଯେବେ ଓଡ଼ିଆ
ଧର୍ମମାର ଓଡ଼ିଆ ବାଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ, ମଧ୍ୟୟୁଗର ଓଡ଼ିଆ ବାଜ୍ୟ
ସମ୍ବନ୍ଧ, ବର୍ଜମାନ ଯୁଗରେ ସଜନୀତ ଶୈଦିର ଏକତା
ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବେ ।

ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଦୁ ଦାସ

ସଙ୍ଗୀତ

(୧)

ବେହାଗ—ଏକତାଳୀ ।

ଦରିଦ୍ରେ, ୦କାର୍ଯ୍ୟ ପାରିବ ନାହିଁ (ମୋତେ) ଆଉ ଏଣିକ ।

୦କ ୦କ ଦେଖି ଦେଖି ଗଲିଣି ଶିଖି । ଗୋଟା ।

ପଡ଼ି ଶି ରୁମ୍ବ ଠକଠଣିଆ ଜଣା—

ଆଉ ତ ନ ହେବ କେବେ ମୁଁ ବାନ୍ଦ ବଣା,

ଧରିଲିଣି ସିଧାକାଟ, ହେଲିଣି ପଥ ପାଟ,

ଜାଣିବାକୁ ରୁମ୍ବ କୃତ ନାହିଁ ତ ବାକି । ୧ ।

ମନ ମୋର ଯେଉଁ ଆଜ୍ଞା ନେଉଁଛି,

ଆଖି ବୁଜି ଏକନୁହା ମୁଁ ଗୁଲି ଯାଉଛି,

ପରେ ପରେ ଥିବ ଏକା, ହେ ବନ୍ଦୁ ହେ ପ୍ରାଣସଙ୍ଗ,

ଧରିବଟି ଟେକି ନାଥ ପଡ଼ିଲେ ଥକି । ୨ ।

ସଂଖୀତ

ନିଶ୍ଚ ପୂର୍ବା—ଏକତାଳ ।

ଗୁହେନା ମୁଁ ତବ ଦସ୍ତା ଦସ୍ତାମୟ, ଗୁହେନା ମୁଁ ତବ ଆଶୀଷ ରଣ,
ଗୁହେନା ମୁଁ ତବ ସମ୍ପଦ ତରଣୀ ପୁଣ ପାରବାରେ ଯିବାକୁ ଭସି । ଗୋଟା ।
ଦୈନ୍ୟ ମାହ୍ରର ଚର ସହଚର, ଅଶ୍ଵବ ମୋହ୍ରର ପ୍ରାଣର ଦୋଷର,
ସଫଳତା ମୋର ସାତ୍ତ୍ଵନା ପ୍ରାଣେ, ସନ୍ନାପ ଚର ଶାନ୍ତି ହେ,
ସଫଳତା ମହାତ୍ମାଙ୍କ, ମହାତ୍ମାଙ୍କ, ମହାତ୍ମାଙ୍କ ହେ,
ଦିଅ ମୋତେ ନାଥ ବିଶାଦ ବହୁ ଭସ୍ତୁ କର ମୋ ଅନ୍ତର,
ଦିଅ ମୋତେ ଆଣି ମରଣ, ଯାହାକି ମୃତ-ସଞ୍ଜୀରମୀ ମରଇ,
ଦୂର କର ମୋର ମାନ ଅଭିମାନ, କର ଦିଅ ସବୁ ଆଶା ଅବସାନ,
ଲିପାର ଦିଅ ମେ ମାନସ ପଟରୁ ଯେତେକ ବାହନା ସଂଗ୍ରାହୀ ।

ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀବାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ।

ଗୋଟିଏ ଛବି

ସନ୍ଧରଦିନ କାଳ ଦିନମ କୁର ରୈଶରେ, ପଡ଼ି ଧଧୁ
ଯେତେବେଳେ ଆଖି ବୁଝି ଫୁଲାରମଳାରୁ ଶେଷ ଦିଦାମ୍ଭ
ନେଲୁ, ସରିବେଳେ ବିଧାତାର କଢ଼ି ଅବୁଝାମଣା ବିରୁର,
କାରଣ ଦୁରମାର ପୁଣେ ଯେଉଁ ଲେକଟା ସୁଷ୍ଠୁ ଶରୀରରେ
ଢାଇଁ ଢାଇଁ କର ବାଜା ବଜାଇ ଶେଷନ କର ଦରଫୁଟନା
ଗୋଲପଟି ପରି ସ୍ତ୍ରୀରମଣି ଓରପ ରତକୁ ଘରକୁ ଆଣି
ସ୍ଥଳ, ସେ ଯେ ଏଡ଼େ ବେଗେ ଏମିତିକା ସମାର ହୁଅ ଗୁଲି
ଯିବ-ପରିବାରକୁ ଭସେଇ-ତାହା କାହାର କଳିନାରେ
ମୁକ୍ତା ଦେଖା ଦେଇ ନ ଥିଲା । ହମସ୍ତଙ୍କ ଦେଖାଦେଖି ରତି
କାନ୍ଦଲ ସତ, କିନ୍ତୁ ସେ ୧୪ ବର୍ଷର ବାଲିକା ମାତ୍ର । ନିର୍ମିମ-
ବିଧାନ-ସମ୍ପଦ କଂସେଇ ଦାରୁଣ ହିନ୍ଦୁମାଜରେ ସ୍ତ୍ରୀ ତକ୍ଷରେ
ସ୍ତ୍ରୀମା କେତେ ଦୂର, ଆଉ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀମା ଦିଦ୍ୟୋଗଟା ଅର୍ଥ ସ୍ତ୍ରୀ
ପକ୍ଷରେ ସେ କେତେ ଦୂର ଗୁରୁତର, ତାହା ସେ କିପରି
ଭୁବିବ ?

ଧଧୁ ବାପା ତେବେଳେ ଭାବ କାନ୍ଦଥିଲେ, କାହିଁକି
ନା କେତେ ଆଶାକ ର ସେ ବୋହୁ ଘରକୁ ଆଣିଥିଲେ ।

,

ଅଳ୍ପ କେତେଠା ଦିନରେ ରତ ବି, ତାଙ୍କ ମନକୁ ନିଜର
କର ନେଇଥିଲ ତଥାଯି ପୁଅର ଆକସ୍ମୀକ ମରଣରେ
ବୋହୁକୁ ଗୋଟିଏ ଅମଙ୍ଗଳୀ ଓ ଅଲକ୍ଷଣୀ ନ ଭାବ ରହୁ
ପାଇଲ ନାହିଁ । ସୁନ୍ଦର ବାକ୍ୟମନ୍ତ୍ରଣା ଓ ଦୁଇୟବହାର
ଏ ଶୋଭକ ଉପାଦବୟ, ମଠ ବାବହାର, ରତ ଗୁରୁଜନ-
ମାନଙ୍କଠାରୁ ନୟମତ ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ତନିଥର ରନ୍ଧା
ବଢ଼ା କରି, ଲୁଗାପଟା ହିକାଳ, ବାସନ ମାଜ ଓ ବାସି
ପାଇଟି କରି ମୁଳା ସେ ସେମାଙ୍କ ୦୭' ପଦେ ଭଲକଥା
ଶୁଣି ପାରିଲ ନାହିଁ । ଏମିତି ନନ୍ଦି ଘଡ଼ିମୁଲେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ
କର ପାଇଥିଲା !

ସେ ସାଧାରଣର ହତକ ଶୁକୁମରଙ୍ଗ ରତା ତା'ର ଗୋଟିଏ
ଦିଅର ଥିଲା । ରତ ଠର୍ର' ସେ କୁହ ପଞ୍ଚ-ବର୍ଷର କଢ଼ି
ଗ୍ରାମ ଥାନାର ଅନ୍ତର୍ଭୂତରେ ଥିବା ହୁଲରେ ସେ ପାଠପଢ଼
ଏହି ଦିଅରଟି ତା'ର ଏହି ଗୁରୁତରେ ସାହା ଭରସା ହୋଇ
ଯାହା ୦'ଆ ହେଲା, ଏହି ସାଧୁହୁଁ ଅଣାଉଛି ତୁତି ହୋଇ
ଭରିଜ ପଟ ଧର ବାପମାଙ୍କ ସାଥର ଲାଗେ । ପୁଣି

ଭରକୁ ଆସି କକତେ ବୁଝାଏ । ତା' ଛଢା ପୁନଃ ପାଦଶ
ଓପାସରେ ତଥା ନିର୍ଜନ ଏକାଦଶ ଦିନ ଯେଉଁଠୁଁ ଯାହା
ପାଏ ତା' ନବେଳ କରି ଆଣିଦିଏ ।

(8)

ରତ୍ନ ' ଦିନ ପର—କାଳ ଅଶୁଭ ଦିଗନ୍ତ ପର—
ବାପଦର ଯାଉଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଯାଉ ପାରିଲ ନାହିଁ । ମନ
ବିଧାତାର ବିଧାନ ପାଇଁ । କୋରତୁଁ ନିଦାରୁଣ କଲେଇ ଆସି
ତା' ବାପଦରେ ପଶିଲା । ଏ ଦିନ ପରେ ତା' ବାପଦର ବଡ଼-
ବଡ଼ାଙ୍କ ଠେର୍ ସଞ୍ଚବଣଟା ଥୋଇବାକୁ ଗୋଟା ମଣିଷ ସୁଜା
ବରତ ରହି ପାରିଲ ନାହିଁ । ଶାଶ୍ଵତ ସାଥାରୀଏ ଆସି ରତିକୁ
କହିଲେ, “ ତାଆଣୀ, ଅମଙ୍ଗଳୀ, ଶକ୍ତାପୁଣୀ ! ମୋର
ସେଡେ ସୁନ୍ଦର ସୁଅକୁ ଗେଲି ତୋ ପେଟ ପୂରି ନାହିଁ । ନିଜ
ଦଶାକ ଖାଇଛୁ । ବସ, ମା, ଲାଇ, ଉଦ୍ଧବଣୀଙ୍କୁ ପେଟ ପୂଜା
କଲୁ । ଆହାଲେ ମରନୁମୁହଁ, ରୁଳସୀବୃଷ୍ଟି ! (ଟିକିଏରହି)
ତୋ' ପେଟ କରନ୍ତି ଛକ୍କିଲି ଯଦି, ସେବ ମର ନାହିଁ, ତା
ତେବେ ଆ-ଆ-ଆ-ଶା-ଶୋ- ବାକି ଆମେ ଯୋଡ଼ାଏ ବୁଢା
ବୁଢି ଠେକ ପଢ଼ିବୁ-ଆଜେ-ଆ-ଜିଅତ୍ତା ଗିଲିଦେଇ ଯା ।”

ସାଧୁ ଅଙ୍କ କଷୁଥଳ, ଖାତା ପେନସିଲ୍ ଫୋଟାଡି ଦେଇ
ଗୋଟାଏ ତିଆଁରେ ଦାଣ୍ଡ ଅଗଣାରୁ ସାମନାକୁ ଆସି କହିଲା
—“ବୋଉ ! ବୁଆ ବୋଉଙ୍କୁ ରୁ ମାରି ପକାଇବାକୁ ଝୁକୁ
ନା କ’ଣ ଦେ ?” ମନ । ଏଭଳିକା ନିର୍ଯ୍ୟାତନ ଜରିବାର
କାହାକୁ କି ଦେଖିଛୁ-କେବେ ରୁ ? ଏ ଦୁନିଆରେ ହଜାର
ବାରମଣିଷ ମରିବେ-ଆଜି ତହିଁରେ ଦୋଷ ହେବ ନଶ ଏ
କଣ-ଆଡ଼ିଆ ନିଆସିର ଜନ୍ମଟାର ? ଏଭଳ ଦୃଷ୍ଟିଛବା ନିମ୍ନ
ଥର ପାରେ, ପୁଣି ତାକୁ ଲୋକେ ବିଶ୍ଵାସ କରି ପାରନ୍ତି ?”

ପୁଅ କଥା ଶୁଣି ବୁଢ଼ି ରମେର ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ ଦିଆଁ
ଘରୁ ମାଲାଖୋଲଟା ଆଣି ନଥକିନ ସେ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି
ପଡ଼ିଲ, ଅଛି ଭାବିଲ ‘ଖାଲ ବାଷାଚୁଣୀ ନୁହେଁ ଲେ ମାଁ-କଞ୍ଚ
ଷେଳକଳା ତାଆଣୀ ଯୋଗଣୀ। ପୁଣି ମୋ ଅନଳରୁତି
ବକଟେନାକୁ; ତାକୁ ପୁଣି କୋଉଦିନ ସ୍ଥା ଉତ୍ତରେ ଗୁଣି
ଗାରେଡ଼ ଜରି ସାରିଲାଣି ! ଓଡ଼େହା ! ଧନ୍ୟରେ କଳିକାଳ !

ରତ ଏଣେ କାନ୍ଦକାଟି ଅଧୀଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସାଧୁ
ଆସି କହିଲା—“ମୁଆବୋହୁ ! ତମେ ଶାନ୍ତ ହୁଅ, ମୋ
ହୋଇ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ଖୁବି—ବଜ୍ର ତେଢ଼ା ଆମେମାନେ
ଏତେକାଳ ସେ ସବୁକୁ ବିରଦ୍ଧାସ୍ତ କରିଥାସିଛୁଁ... ତେଣୁ
ତମକୁ ଦି ସଫିବାକୁ ହେବ—ଅନ୍ତରଃ ଆମ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ
ଅବଶ୍ୟ ସହିବାକି ହେବ ।” ଏପରି ଅନେକ ବିଶ୍ଵାସ ସେ

ଘରୁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଗୁଲିଗଲା । ନୁଆବୋହୁ ଯେ ଏ “ନନ୍ଦର
ଜାଳା” ସହି ନପାର ତାକୁ ଅଟିମ ଟେଳାଏ ଆଣିବାକୁ କହି
ବସିଲା କେବଳ ଏହି କଥାଟି ବାରମ୍ବାର ତା’ ଶୁଣି ବିଭିନ୍ନ
ଆପାତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲା
ଯେମିତି ମାରେ ସେମିତି ହଉ ସେ ତା ନୁଆବୋହୁ ନିଶ୍ଚୟ
ସୁଖୀ କରିବ । ଅବଶ୍ୟ ତା’ ନିର୍ମ୍ମାଣିତା ନୁଆବୋହୁକୁ ଅଟିମ
ଦେଇ ନୁହେଁ—କଦାପି ନୁହେଁ ।

(۹)

ଏହି ଗୁରୁବର୍ଷ ପାଣିଯୁଥ ପରି କଟିଗଲା । ସାଧୁର ଦଢ଼ା-
ପଡ଼ି ଭଲ ଗୁରୁ ନ ଥିଲା । ସେଥିପାରୁଁ ସେ 'ଯୁ ଶେଖାରେ
' ବର୍ଷ କଟାଇ ଶେଷକୁ ଗୁହଜୀବନରେ ଛପ୍ତପା ଦେଇ ଘରେ
ଅସି ବସିଲା । ଜାତ ସେମାନଙ୍କର ତେତେ ଉଚ୍ଚ ନୁହେ ।
ସେଥିପାରୁଁ ଜ୍ଞାନିଲପ୍ସାଠା ତା' ପ୍ରାଣରେ ବେଶୀ ନ ଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ କାହିଁରେ ଟିକେ ସାନ ହେଲେ କଥା ହୁବ, ଦେମାନଙ୍କ
ସମାଜରେ ଦେଖିବାକୁ ସ୍ଵା ପୁରୁଷ ଏପରି ଶୋଘକାର ଯେ
ତ୍ରୁତିଶ ଘରର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ପରି ସୁନ୍ଦର । ରତ୍ନ ପୁଣି ପୁନର
ହିସାବରେ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ହାଲିକି ଶାର ପାହାତ ଉଚରେ ଥିଲା ।
ସେ ତା' ବୃଦ୍ଧାରୀ ସେ ତା' ନାଟିକୁ ସଂଦା ସାର୍ଥକ କରିଥିଲା,
ପଥର କିମା କନ୍ଧାଭୟ ଉପରେ ବଢ଼ିଆ ଚିତ୍ତକର ଦ୍ଵାର
ଚିରଶ୍ଵାସୀ କରି ରଖିବା ଭଳି; କିନ୍ତୁ ପୁନରଦଶ ଥିଲେ 'କ
ଚଳେ । ସେହିହେତୁ ରତ୍ନର ଦୁଃଖ ବିଶ୍ଵାଦ ତା'ର ଅସା-
ଧାରଣ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଗୁଣରେ କଟିଗଲା ନାହିଁ । ତା' ମରମରେ
ଯେ ଗୋପନ ରହସ୍ୟମୟ ପୁରଟି ଥିଲା, ତହିଁର ଯେ ବିତିତ
ବିଷନା କାମନାର ତେଉ ଖେଳ ଯାଉଥିଲା, ତାକୁ ସେ ବାନ୍ଧ
ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମତ ନିୟମ ଓ ଶାହିବିଧର କୃତିମ ବକ୍ଷ
ଦେଇ ! ସେ ତା'ର ପ୍ରାକୁତିକ ଅନ୍ତର ଦହନରେ
ଦହିହୋଇ ଗୋଡ଼ମଳ । ଆଉ ପ୍ରାକୁତିକ ସ୍ଵଭବ ବିଧାନ
ଅନୁଯାୟୀ ସେ ପୋତମରବା ପଳଟି ବି ଅଳପ କେଇଟା
ଦିନରେ ଫଳଗଲା ।

A decorative horizontal separator at the bottom of the page, featuring six identical, symmetrical floral or star-like symbols arranged in a row.

(८)

ଶାଶୁ ଯେତେବେଳେ ବୋହୁଙ୍କ ଥବିଲା ଠିକ୍ ବୁଝିପାଇଲେ
ସେ ଦିନ ମରଣ ବାହୁନା ଆରମ୍ଭ କରଦେଲେ । ତାଙ୍କ
ଗେରଷ୍ଟ ବୁଢ଼ା ଆସି କହିଲେ, “କାହୁଛ କାହିଁକି ?” କଣ
ସେ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବଟା ଏଡ଼େ ସହଜରେ ବାହାରେ ? ତା
ଥର ପରୁ ଘରଣୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ ପଦେ ଉଦ୍‌ଧର ନୁ ବାହାରି-
ବାର ବୁଢ଼ା କହିଲୁ “ତେବେମ୍ ଯାଉଛି—ମନ ଇଚ୍ଛା ନୁହ

ଗନ୍ଧି ବାହୁନୁ ଥା—ସୁ' ଯାଏଁ-କାନରେ ଚୁଲା ଦେଇ ବସି-
ବାକୁ ହେବ ଦେଖୁଛି ।” ବୁଢ଼ି ସେଇଠି ଉଠି କହିଲା “କଣ
କହିବ-ତମେ କଣ ବୁଝିବ ? ତମେ ବୁଝିବ ନାହିଁ ହୋ,
ବୁଝିବ ଯାଉ । ତମ କୃତ୍ତିଆୟଣୀ, ସାମ୍ବାଣୀ, ଅଳକଣା
ବୁଅଟାକୁ, ଶାରତ ଏଥର ଆସିବୁ ସବୁ ଗଲିବ—ଗୋଟିଏ
କର । ତାଆଣା, ପିତାଶୁଣୀ, ଯାହାପାଇଁ ଆମେ ଘରକରୁ
ମିବ—ଆଉ ମୁହଁ ଉପର କରିବାକୁ ଯାହା କାହିଁ-ବାଟନାହିଁ
ଏକ ଘରକିଆ ହେବର କପାଳରେ ଲେଖା ହେଲାଣି ହୋ
ଲେଖା ହେଲାଣି ।” ବୁଢ଼ା କହିଲା “କାହିଁକି ? କି କଥା
ହେଲେ କ ? କଥା କଣ ।” ବୁଢ଼ା କହିଲା—“କଣହିବ ଆଉ
ତୋ ଗେହା ବୋଲୁ ଗାନ୍ଧରେ ଚୁଲ୍ଲିରେ ପଶିଲଣି—ନଇ
ବାଲରେ ଶୋଇଲଣି-ମଲଣି-ମଳଣି ।” ସେଇଠି ତଣି
ଶବ୍ଦରେ ନାକରେ ନାକରେ ଥର ଥର କହିଲା—“ଦେଖୁନ
କଣା, ଭୁଦୂଟାଏ ନା କଣ ତମେ ମ ? ଫଂଝି କରିବାର
ମରଜ କରିବାର ବେଳ ଆଉଚି—ମନକୁ ତ ଏବେ ନଈନ
ଦରତ ପାଇବ ନାହିଁ—ଯା-ଯା ମନ ରଙ୍ଗା ନାଚ । କୁଦା
ମାର ଯା !” ବୁଢ଼ା କହିଲା—“ତୁସ୍ ତୁସ୍ ଥମ୍ବ ହୋ—କିଏ
କାଳେ ଅବନର ଥିବଟି । ଶୁଣିଲେ ଜାତ ପଢି ସବୁ ନଷ୍ଟ ।
ତାପର ବୁଢ଼ିକୁ ବୁଝେଇ ସାନ୍ତୁନା ଦେଇ ଥମ୍ବ ମନ ନର-
ବାକୁ ନଷ୍ଟ ଘରି ବସିଲା—କିମିତ ସେମାନେ ଏ ଘୋର
ଫପଦରୁ ଉବାର ପାଇବେ ତାର ଉପସ୍ଥି—
ଏଣେ ଶାଶୁଙ୍କ କାନ୍ଦଣ ଓ ବାହୁନା ଆ ଅପୁର୍ବ ବନ୍ଦିକାମନା
ଶୁଣିରତି ଲଜରେ ଯେମିତ ମରଯଥିଲା । ସେ ଶୁଥିଲା
କିମିତ ସତ୍ୟମୁଗ୍ର ଭଲି ଏ ବସୁଧା ଫାଟି ଯାଅନ୍ତା-ଆଉ ସେ
ପଶି ଏ ଲଜାଘାତରୁ ରେଖା ପାଆନ୍ତା । ଯୋଦି ମାଣ୍ଡିରେ ସେ
ମୁହଁମାନ୍ତ୍ର ପଢିଥିଲା, ତାହାଁ ଓଦା କୁଡ଼ିବୁଡ଼ି ହୋଇଯାଇଥିଲା ।
ତାଙ୍କୁ ଖାସେ ଦିନ ସେ ଉଠିଲା ନାହିଁ କି ତାକୁ କେହି
ଡାକିଲେ ନାହିଁ, ରାତଟା ଓଦାସ ଓ ଅନିଦ୍ରାରେ ଦତ୍ତ ସେ
କଟାଇ ଦେଲା । ତା’ଆରଦନ୍ତେ ସେ ସକାଳୁ ଉଠି ଗାଧୋଇ
ରିତର ଘରକୁ ଘନିବାକୁ ଯିବାକୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇବ ତି
ହିଟକିନି ସେଇକା ଶାଶୁଧାରୁ ଆସି କବାଟ କଳ ଦେଇ
କହିଲେ “କହୁଛି ଯା-ନା, ସେ ଘରକୁ-ପଶି- ଜଳ ମାତ୍ର
ନାହିଁଲେ ! ଗୁଣକାଶ କଳକଣୀ ! ମରୁନାହିଁ ଯୋଡ଼ା
ମୁହଁତୋର ଦେଖାଉନ୍ତି ପୁଣି ! ଗୋ’ବୁଝିକାଟି ତୋ’ମୁହଁରେ
କଳା ବୋଲି ଘରୁ ଡଢ଼ିଦେଲେ ଯାଇଁ ତତେ ଠିକ୍ ସଜ
ହବ । ହଇଲେ—ହଇଲେ ହାତଗୋଡ଼ ଖାଇ !
ତୋ ମନରେ ଯଦି ଏତେ ମତିଲପ ଥିଲା—ରୁ ବାହା କ
ହିଲେ ଜହର ଖାଇ ମଲୁନାହିଁ କିଆଁ ?”

ରତ ଧାରେ ଧାରେ ଆସି ତା’ ଘରରିତରେ ମଟିରେ
ପଡ଼ିଗଲା । ଏମିତ ସମୟରେ ସାଧୁ ଆସି ପଶୁରିଲା—“କଣ
ହୋଇଛି ଯେ ଏତେ ପାଟିରେ ଘର ଉଛୁଲିବ ?” ବୁଢ଼ି
କହିଲା—, ତମ-ସ୍ତରଜ ତାଙ୍କ କପାଳରେ ନିଆଁ ଦେଇ
ବସିଚନ୍ତି । ପାଟ ଘର ଦ୍ଵାରା, ହିଁ-ମୁଁ ପାଟ କରୁଛି-
ସାଧିଗଲ ଏବେ କଅଣ ? ଯା-ଯା-ଏତେ ଦିନେ ତେବେ ଘର
କୁଳ ରଣ୍ଧା ହେଲା-କୁଳିଗପ ଜନ୍ମ ହେବେ, ତମ ପୁରୁଷକୁ
କାନ୍ଦିରେ ବସାଇ ମଥରେ ଶିରପା ବାନ୍ଧ ନାଶିଯା
ଆନନ୍ଦରେ ଗଢ଼ିଯା । କଥାଟା ଶୁଣି ସାଧର ମୁହଁ କଳା
ପତଗଲ । ନିଜକୁ କଣକପର ସମ୍ବାଦ କେଇ ସେ କହିଲା
“ବୋଇ ! ରୁ କିନ୍ତୁ ତତ୍ତ୍ଵକର ନା-ଯା ହୁବ ମୁଁ ତାର
ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି-ଦୁନିହେ ।”

(୪)

‘ଏଣେ ହାରମା’ ବାଢ଼ିଆଜି ବାଟେ ହାଟକୁ ଯାଏଁ ଯାଏଁ
ମା’ ପୁଅଙ୍କର ସରୁକଥା ରେଡ଼ିମୁଳେ କାନପାର ଶୁଣିଲା !
ସାଧୁ ସେଠୁ ଗଲାରୁ ବାରଦୁଆର ବାଟେ ସେ ଘରକୁ ପଶି
ରାଧୁବୋଇକୁ କହିଲା—“ମାଉସି ! କିମିତ ଚଳାଚଳ ?
ମନସାଙ୍କ ଦିହ ପା ଭଲରେ ଅଛୁଟି କ ? କପର ଚକ୍ରତ ?”
ରାଧୁବୋଇ କହିଲେ, “କିମିତ ଆଉ ଚଳନ୍ତି-ଫସାରେ
ଦଶଜଣ ଯେମିତ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଚକ୍ରବନ୍ଧ ସେମିତ ତ
ଚକ୍ରତ-ଆଉ କେମିତ ଚଳନ୍ତିବଲେ ମା ।” ହାରମା ଟିକେ
ଦୁଷ୍ଟଦେଇ କହିଲା—“ମାଉସି ! ଏତେ ଘର ହରିଛ କିଆଁ ମ
ଏଣେ ହାଟକୁ ଯାଉଥିଲା ଯେ ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ, ଟିକେ
ମୁହଁମାର ଯିବି, ତମକୁ ଦେଖି-ହୌର ଆଇଲି ।” ତା’ପର
ରତ ଯୋରୁ ଘର ମୁହଁ ମାତ୍ର ପଡ଼ିଥିଲା-ସେ ଘର ଦୁଆର
ବାଟେ ରତ ଉପରକୁ ହୁର ଦୁଷ୍ଟ ପକାଇ ସେ ଗର୍ବି
ଭବରେ ଗୋଡ଼କୁ ଚରଦ-ପା’ ପରକର ଗୁଲିଗଲା ।

ଏ ଯେ ହାରମା ମୁହଁରୁ ! ଥେଲ ଜୀଠାର ଗେଜେଟ-ବା
ଖବର କାଗଜ । ଏ ଭଲ ଯାଏଁ ଶବରକାଗଜ ମୁହଁ,
ଯା’ଙ୍କ ତିନ ହସାରେ ନିଜର ବୋଲିବାକୁ ଶୋଟିଏ
କେହି ପ୍ରାଣୀ ନ ଥିଲା । ସେହିପାଇଁ ସେ ଏଠାକଥା ସେଠେ
ସେଠା କଥା ଏଠେ, ଏ ଘର ବଦନାମ ସେ ଘରେ
ସେ ଘର ଗୁରୁତା ଏ ଦରର ବିକି ବୁଲେ । ସେ ଏକତା’ର
ପେଟ ପୋଷିବା ଫଳ ଥିଲା ବି, ତାକୁ ଅଣ୍ଟା କରିବା ପାଇଁ
ଶାର ସବୁଷିଅ ବୋଦ୍ଦୂରାବୁ ବୁଢ଼ି ଘରଣୀ ଆଦିକର କିଏ
ଗୁରୁତି ସେରେ, କେହି ପରିବା ବ’ଟା ଏମିତିକି କେହି
୪ । ୫ ଟା ପରିଷା ବି ତା’ ଅଣ୍ଟାରେ ଗୁଜି ଦିଅନ୍ତି । ଭେଟୀ
ନବା କବିରଜ, ତାକୁରମାନେ ଯେମିତ ନିରପେକ୍ଷ

ଭବରେ ବିଶ୍ୱର 'କର ଥାଆନ୍ତି-ହାରମା ଭେଟୀ ପାଇଁ ସୁଧା ଏ ଦ୍ୱା ନିରବେଳେ ଭାବର ତମାଦ ଖବର ରହି ରହି ବୁଲେ । ଏ ଯୋଗି ବୁଝାବଜା ହାରମା ସେ ଯେ ଏହି ମଙ୍ଗାର ଖବରଟା ପାଇ ପାଟି ବୁଜି ପେଟରେ ଦାବି ଦବି, ଏ କଥା ସ୍ଵପ୍ନାତ ବୋଲି ହେଉଁ ଜାଣନ୍ତି । ସେଥିଯୋଗୁ ତହିଁ ଆରଦିନ ସାଧୁ ଯେତେବେଳେ ଥାସି ତା' ଆନ୍ତି ଜମେଇ ବସିଲା-ସେବେବେଳେ ତା' ସାଙ୍ଗମାନେ ସମସ୍ତେ ପାଟିକର ଛାଟିଲେ-ସାବାସ-ସାବାଦ-ବାହାରଣୀ ! ! ଦେମା-ନଙ୍କ ରହିବୁ ବୟସ ଯାହାର ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ-ସେ ତା'ର ଆମ ରଙ୍ଗର ଦେଇ କହିଲା-“ଏମେ ଭାଇଜକୁ ବୁଟିକାଟି ଚାନକା ଦେଇ ଘରୁ ଡଢିବା ପରିକୃଷ୍ଣ ସବୁଠୁଁ” ; ସବୁଠୁଁ ବୟସର ଯେ ସାନ ଥିଲ ସେ କହିଲା “ଘରୁ ତଢିଅଥ ବା ଶୀରୁ ତଢିଅଥ-ସେ ଭଲି ଲେକ କେତେ-ବେଳେଦେଇ ଆଡ଼ିଆଡ଼ିଆ ହେଇ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ- ଏ ଭଲି ଦୂର ନେଇ କେହି ନ ଖାଇ ଉପାସ ପଡ଼ି ମରେ ନାହିଁ ନା ଶ୍ରୀରେ ଯାଇଁ ସେ ବିଷେ ନାହିଁ” । ଯୋଗି ଦିନଶ କାହିଁକୁ ଆଜନ ଦିନିଥିଲେ “ସେ ଦିହେ ସମୟରେ କହିଲେ, ‘ହଁ ହଁ ଠିକ କଥା ଅଳବହ ଅଳବହ ତାକୁ ଯେବେବ ବାହାର କର ଦିଅନ୍ତି, ତଥିବ ଆମେ ଆଶ୍ରୟ ଦର୍ବାର କହିଗୁଁ ତାକୁ କିଛି କଷ୍ଟ ପାଇବାକୁ ହବ ନାହିଁ ନା ଆମେ ତାକୁ କଷ୍ଟରେ ରଖିବୁ ନାହିଁ’ । ହେଉଠୁଁ ସବୁଠୁଁ ଅଧିକ ବୟସର ଲେକ ଜନକ ଗୁଣୀର କଣ୍ଠରେ କହିଲା-“ଏ ଦିନ ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତିଶକ୍ତି ଧନ୍ୟବାଦ ଦବା ଦିତିତି” । “ଠିକ କହିଲା-“ସତକଥା” “ନିଶ୍ଚୟ” ନିଷ୍ଠୟ” ଅବଶ୍ୟ” ଇତ୍ୟାଦି ସମ୍ବନ୍ଧ-ସୂଚକ ବାକ୍ୟର ସମସ୍ତେ ଦ୍ୱାଃ ହାହ ତାଳ ମାର ଦ୍ୱାସି ଉଠିଲେ । ଏ ସବୁକଥା ସାଧୁ କାନରେ ବାଣପରି ବାଜୁଥିଲା ।

ଗୋଟା ଆମୁଡ଼ାଳ ଭାଙ୍ଗିଥି ଧୀର ଧୀରେ ସେ ପଦ ମୁଢିକ ହୃଦୟର ମୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଜମା କରି ତା' ଉପରେ ବିଠିଲା । ଡାଳଟା ତା' ସାମନାରେ ଥୋଇ ବିଢ଼ିଟାଏ ଲଗାଇ ଟାଙ୍ଗିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସମୟପୁ ଦୂର ହବାରୁ ସାଧୁ କହିଲା-“ବେଶ ! ତମମ ନିଷ୍ଠାପର ପଶୁ ଅର ପିଣ୍ଡାର ଦୁନିଆରେ କାନନ୍ତି । ତମେମାନେ ଯଦି ପ୍ରକର ମଣିଷ ହୋଇଥିବ, ଏ ହୀନ୍ଦ ତଳଟା ତମେମାନଙ୍କ ପିଠିରେ ଆଜି ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଥାଅନ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟା ଯୁଦ୍ଧକୁ ନେଇ ‘ଏ ଭଲ ଅଞ୍ଜିଲ ଭଙ୍ଗ କୌଣସିଲା ମାନ୍ତର ନାହିଁ— ମନ୍ଦିରମାନ ମା-ଭାଙ୍ଗା-ନ୍ତି’ ନେଇ ଘର କରିଛି ।

ଛି-ଛି-ଛି-ଛି ଯୋଉମାନଙ୍କର ଜନ ଜାତକର ଠିକ ନାହିଁ— ଯୋଉମାନେ ତାଢ଼ି ପଇସ, ଗଞ୍ଜାର ଗୁଣ ଖାଇ, ଏଠି ଥେଠି ମରୁଆଳ ହେଇ ଗଡ଼ନ୍ତି ପଡ଼ିଆନ୍ତି-କେବଳ ସେମନେହିଁ ତମଭଲ ସବୁ କଥାବାନ୍ତି ‘କରନ୍ତି’ ।

ସାଧୁଚରଣକୁ ସମସ୍ତେ ଉଚନ୍ତି, କାହିଁକି ନା, ସେ ଥିଲ ତାଙ୍କ ଦଳରେ ପହଞ୍ଚିଲ ନମ୍ବର ଏକଜନିଆ, ଆଉ ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଣ୍ୟା ଗ୍ରାମୀ ଦିହରେ ତା'ର ଗୁଣାର ବଳ, ଏବେବେଳଯା ଏ ସେମାନଙ୍କ ପିଠିରେ ଦିଗୁର ଶୁଟ ଲେଖାଏଁ ପଡ଼ିନାହିଁ ଏତକ ସେମାନେ ସୌଭାଗ୍ୟ ଭୁବି କହିଲେ-“ଭାଇ-ଆମର କଷ୍ଟର ହେଲା । ଏଥରକ କ୍ଷମା ଦେ ।” ବେବଳ ଅଳ୍ପ ବୟସର ଲେକଟି ମୁହଁକୁ ବଙ୍କେଇ ଦେଇ ସିଧା ସରସର ପର୍ବିମ ଆଡ଼କୁ ଗୁଲିଗଲା । ସାଧୁ ବ ବିଜ ସରଲାରୁ ପଣ୍ଡିମ ଆଡ଼କୁ ଗୁଲିଗଲା ।

(୫)

ସେ ଦିନ ଘରକୁ ଫେରି ସାଧୁ କହିଲା “ବେର ! ଏ ଭଲ ବୋହୁକୁ ଘରେ ରଖିଲେ ଆମ ଜାତ ଯିବି ; ତାକୁ ଘରୁ କାହିଁ ଦେ-ସେଇ କେବଳ ଉପାୟ । ଗୋର ଭୁଲୁଁରେ ସବୁଆଢ଼େ ତେବେବ ଯିଟା ସରିଲଣି । ଆଉ ମୁହଁ କାଟିବାକୁ ବହା ନାହିଁ” । ରତ ଦୁଅର ଖରକୁ ଥିଲା । କଥାଟା ଶୁଣି ତା ହାତରୁ ଖତକାମୁଠା ଖିଗଲା । ପିର ରହି ନ ପାର ସେ ଧୀର କିନି ‘ସେଇଠି ବସି ଦିଲା । ତେମେତ ତା ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁରେଇ ଦେଲା । ତା' ଆଖିପଠା ଓଦା ହୋଇଗଲା । ସେ ଧୀର ଧୀର ଯାଇଁ ଘର ରହିରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲା । ସାଧୁ ଶୁଣେଇ ଶୁଣେଇ କହିଲା “ବେର ! ଏ ଭଲ ବଦଳେକ ଯିଏ-ତାକୁ ଖାତୁମାର ବୁଟିକାଟି କାଳି ଦେଇ କୁଳ ବନେଇ ତଢିବାଛିତା ଆମର ତ ଆଉ କିମ୍ବି ଗଠ ନାହିଁ ।

ଅସତ ପୁରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଶାସନ୍କୁଯାସ୍ତୀ ବ୍ୟକ୍ଷାରେ ଘରୁ କାଟିବାକୁ ହୃଦ-ସେହି ପରମର୍ଶ ଆଶିବାପାଇଁ ବୁଢ଼ା ଏ ପାପରେ “ସରଶ୍ଵରମୁଣ୍ଡକୁ ଅଶୁଭ” ଏହି ଆତଙ୍କରେ ପରଦିନ ସକାଳୁ ଉଠି ଖଢ଼ିରୁ ଗୋପେଇଁକ ପରକୁ ଗୁଲିଗଲା । ଖଢ଼ିରୁ ଆପଣେ ସବୁ ହାଲ ହଇକରି ବୁଝି କହିଲେ-“ତଢ଼ିଦେବାହି” ପ୍ରଶନ୍ତ-ଦେବେ ମଝିରେ ଏ ଦିନଶିର ଭଲ ନୁହେଁ-ଆସନ୍ତା ଶନବାର ଦିନ ତଢ଼ିଦବା ପକ୍ଷେ ପ୍ରଶନ୍ତ ଯୋଗ ହୋଇଛି । ସେଦିନ ତନିଦଶ୍ଵରପର କୁଳ ବୁଲେଇ “ଯୋଳ ତାଳି” ତା ଉପରେ ପାଇଁଶ ଛିଟି କୁଳ ବଦଳେ ନେଇ କୋଣଶ ବାଟରେ ଶୁଣି ଆସିବ-

ମୁହଁରେ ଟିକେ ଗୋବର ଲପାଳରେ ଟିକେ ଚନ୍ଦ ଆଉ
ମୁଖ କରି ପିଠରେ ବଙ୍ଗା ନେଥି ଦକ । ଏ ସବୁ ବିଧମଣତି
କରିବ” ।

(९)

ଶୁଣୁର ଆସି ଯାଏବେଳେ ଏ ସବୁ କଥା ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁ
କରିବାକୁ ଦିଅରକୁ କହିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ଅମୀର୍ୟ
ବାଣୀ ସବୁ ରତ୍ନ କାନରେ ଭେଦ ତା'ବ୍ରଦ୍ଧିକ୍ଷେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଭରଣିକା ଛବି ଦେଖି ଥରି ଉଠିଲା । ତା' ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝର
ଶୁଣି ଯାଇଥିଲା, ନାହିଁଚି କେତେ କେତେ ଲୁହ ଯେ ସେ
ହୁଏ କୁରଣ୍ଗବସ୍ତୁ ଆଖି ଯୋଡ଼ିରୁ ବହି ଥାଆନ୍ତା-ତା' ଶିଶୁ
ଜାଣନ୍ତି କେବଳ ।

ପିତୃ-ଆଜ୍ଞା ପାଳନ ଦାଇଁ ସାଧୁ ଯେତେବେଳେ ବଜାରକୁ
ବୁଲିଗଲା, ସେତେବେଳେ ରତ ଥରେ କେବଳ ମଥା ଟେକି
ଅଛି କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୁଡ଼ିଁ ସ୍ଵଲ୍ପ । ସାଧୁ ଆଖି ବି
ତା' ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଗୁର ବର୍ଷ ତଳେ ସାଧୁ ଯେମିତି
ଥିଲା, ଆଜି ଯଦି ସେହି ଗୁରବର୍ଷ ତଳର ସାଧୁ ଆଆଜା
ଦେବେ ସେ କେବେଂ ରତ ପ୍ରତି-ତା' ସ୍ନେହ ଓ ସଦାନୁଭୂତିର
ପାଶୀ ପ୍ରତି କରୁଣା ନ ଦେଖାଇ ରହି ପାର ନ ଥାନ୍ତା ।
ଏହେବୀଁ ଏ ବଦଳି ଯାଉଛି ବୋଲି ସିନା ସେ ଆଜି ତା
ସ୍ନେହରୁ ଦୁଆବୋହୁ ପ୍ରତି ଏମିତି ଭୁରଙ୍ଗୀ କର ନିଷ୍ଠୁର
. ହସର ଛୁଟା ତା' ପ୍ରାଣରେ ମାର ଦେଇ ଏହେ ସହଜରେ
ତାକୁ ଏହି ଦେଇ ଏମିତି ଗୁଲିଯାଇ' ଶାରିଲୁ । ରତ
ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ନିଶ୍ଚାସ ମାର ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଶାଶ୍ଵ କଂସାଏ ସୁଲିଲଗ୍ନତ ଓ ରେକା ବିରେ ତରକାରୀ
ଆଣି ସେ ଦୁଆରବନ୍ଧ ଡେଇଁ ଥୋଇଦେଇ ଗଲେ ।
ସେ ଚିତ୍ତଳ ଛଠି ଏକା ନିଶ୍ଚାସକେ ଅଧନୋଟାଏ ପାଣି ପିଇ
ଦେଇଗଲା, ତାପର କୌଣସିମନ୍ତେ ନାକୁଆ କାନୁଆ ହୋଇ
ଯେମିତି ପାରେ ସେମିତି ଜୀବ କିଞ୍ଚିତ ପିଲିଦେଇ ଥାଳି-
କଂସା ଧୋଇ ଆଣି ଥୋଇଦେଇ ତା'ପରକୁ ଆସି ସେ
ମଣିରେ ପୁଣି ମୁହଁମାଡ଼ି ଶୋଇଲା । ତା ଆରଦିନ ସାଧୁ
ଖାଇସାର ଘରେ ନ ଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଦୂରାଳୁଗା ନ ହେଲେ
ତାକୁ ଘରୁକାଢ଼ିଦେଇ ଦ୍ଵବନାହିଁ-ସେପାଇଁ ଲୁଗା କିଣିବାକୁ
ସେ ମାଙ୍ଗଲେ ବାଟ ଦୂରରେ ଥିବା ଦୋକାନକୁ ଯାଇଥିଲା ।

(9)

କେୟଶ୍ଵମାସ, ନିରାଟନା । ଗୀ ଖାଣୀ କରି ଖାଇ ଗୋଡ଼ା-
ଭଲପରି ନିଷ୍ଠବ୍ଦ । ଶାଶୁ ଶଶୁର ଶୋଇପଡ଼ି ଥିଲେ । ବେଳ
ଦିନ୍ତି ରୂପ ମୁଣ୍ଡରେ ଟକିଏ ଲୁଗା ଟାଣିଦେଇ ଗୀର
ଗୋଟାଏ ଗୁଣ୍ଡାରେ ବାନାଇ ପଢ଼ିଲୁ । ସେ ଗୀର ଦକ୍ଷିଣ

ପଟରେ ଗୋଟାଏ ସ ତଥାଳ ପଣିର ପୋଖାଞ୍ଚିଥିଲା । ପ୍ରବାଦ,
ଗୋଡ଼ ଖସିଲେ ସେ ପୋଖରୀରୁ ଆଉ କେହି ଉଷ୍ଣିରବାର
ଦେଖାନାହିଁ କି ଶୁଣାନାହିଁ । ତହିଁରେ ଗଙ୍ଗାମାତାର
ଦେଉଳ ଅଛି ବୋଲି ଥୋକେ କହିନ୍ତି । ରତ୍ନ ବସିବର
ସେ ପୋଖରୀ କିଳରେ ଆସି ଠିଆହେଲା । ଅନେକ ବେଳ-
ଯାଏ ଥେବି ବସି ସେ କେତେ କଣସରୁ ଯେମିତି ଶବିଲ
ତାର ପାହାର ବାହି ସେ ବନ ଉପରେ ଥିବା ବରଗଛ
ଶୁଳରେ ସେ ବସିଛି-ତାର ଜ୍ଞାନନାହିଁ । ସେ ଏତେ ତନ୍ମୟ
ହୋଇ ମଧ୍ୟର ଘବରେ କଣ ବସି ଉଚ୍ଚିତି ଯେ !

(Γ)

ତେଣେ ଘରେ ଶାଶ୍ଵତ ଶଶୁର ବୋହୁକୁ ନ ପାଇ ପୁଅଳୁ
ତାଙ୍କର ଖୋଜିବାକୁ ଦୋଷଲେ । କାଳେ ହୁଏଇ ଥାନାରେ
ଯାଇଟିଆ ହୁବ-ଚ-ମୁଷ୍ଟିଲ ବ୍ୟାପାର ସେ । ଶୈର ଉପରେ
ବାଟପାଡ଼ି ପର ଆଉରି ହଟହଟା । ସବୁଆଉ ଖୋଜା
ଖୋଜିକରି ସାଧୁ ସନ୍ଦେହ କରି-ସେ ଦୃଷ୍ଟି ନିବନ୍ଧନକରି ବସିଛୁ-
ସାଧୁ ତାକୁ ଦେଖିପାରି କଞ୍ଚଳଯାଇଁ ପଛପଢ଼ୁ ତାକୁ ଗୋଟାଏ
ନିର୍ମମ-ଗୋଇଠା ପକାଇଲ । ଧାଁ-କିନି ତା’ର ପୁଣୀରୂପେ
ତେବେ ଫେରି ଅହିଲ-ସେ ଲେଉଟି ଗୁହଁ ଦେଖିଲ ଯେ
ଦେବର ! ମୁହିଁକୁ ତଳିକୁ ପୋଡ଼ି ସେ ସର କରି ଲୁହ
ଧାର ଶାବଣ ପର ଗାଳ ପକାଇଲ । ସାଧୁ କହିଲ-“ଶୀତା,
ଛପର ଶାର ଏଣେ କୁଆଡ଼େ ଆସିଥିଲୁ ତୋର କାହାକଥିକ
ମୁହିଁ ଦେଖାଇ ? କଳଙ୍କୁଣି ଏହାକହି ତାକୁ ନିଷ୍ଠାର ଘବରେ
ପ୍ରହାର କଲା; ଶେଷକୁ ତାକୁ ଗୋଟି ଏ ଗୋଇଠା ମାରିଦେଲୁ
କଙ୍କଳକୁ କର ଯେ, ରତ ଅସହ୍ୟ ଯହିଶାରେ ମୁଣ୍ଡା
ହୋଇ ପଡ଼ିଲ । ସାଧୁ ମହାସମସ୍ତା ଦେଖି ପେଣରିବୁ ଗାମୁ-
ଛାଇର ପାଣି ଥଣି ତାକୁ କଥା କରିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲା ।
ମନରେ ଭାବିଲ-ଏ ବିପଦକୁ ଘରର ବୋଇ କଥିରେ ଶୁଣି
ଆଇଲେ ମୁଁ ନିଷ୍ଠାର । କାହିଁକି ଏଠାକୁ ଗୋଟାଏ ମରିଲି
ଏବେ ହୁଟହଟାରେ ସମ୍ମଳି ହେଲିଟି ”

(2)

କିନ୍ତୁ କ୍ଷଣ ପର ଚେତନ୍ୟ ସ୍ମର୍ଯ୍ୟ ହେବାରୁ ରତ୍ନ
ତାର ପୂର୍ବମୁଦ୍ରା ଫେରିଯାଇଲା । ସାଧୁ କହିଲା, “ଗୁଲ ଘରକୁ
ଖୁଲୁ, ତୁ କ’ଣ ପଞ୍ଜିଛୁ କି ଏମିତି ଛଟାଗାଳି ନିତିରୁ
ବୋଲି ? ଏହେ ସରଜରେ ନିୟାର ଫାଇରୁ ବୋଲି
ମନେ କହିଛୁ କଳକୁଣ୍ଡା ! ରୁଦ୍ଧଲୁ ପୁଣି ମତେ ବୁଡ଼ାଇଲୁ
ମିଛରେ ମୋ ନାରେ କଳକୁଣ୍ଡଦେଇ”ସ୍ଥା କହି, ପୁଣି ଗୋଟାଏ
ଠାଏକନ ଚଟକଣା ସଜୋରେ ମାର ମୁଣ୍ଡ ଝୁଙ୍କାଇଦେଇଁ
, ରତ୍ନର ଗୋଲ୍ଫି ଆଉମଣ୍ଡା ଗାଲିଟି ପାଇୟାଇ ଦର ଦର

ହୋଇରକ୍ତ ବହୁଗାକୁ ଲାଗିଲ ଓ ସେ ବିକଳ ହେଉ ତାର ଘଣ୍ଟାକୁ ଧକ୍କାର କାହୁଁଥାଏ ଓ ଧନ୍ତର କୁ ଢାକି ତା’ର ଗୁହାଶୀ କରୁଥାଏ ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଏପର ସବୁ ଘଟଣାରେ ଓ ଏହି କଠେର ମାତ୍ର ଗାଲିରେ ସେ ଏମିତି କାହାର, ଆଉ ଅବସନ୍ଧ ହେଉ ପଡ଼ିଲ ଯେ ଉଠିବାକୁ ତାର ଗେଡ଼ ଚଳିଲ ନାହିଁ ଉପରେ ମୁଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ସୁଜା, ସେ ତା’ର ସବୁନରବଳୁ ଏକାଠି କର କାହଣା ମିଶା କଣ୍ଠରେ କହିଲ “କା-ନା-ମୁଁ ଏଇଠି ପଡ଼ି ମରିବି, ମୋର ମରିବାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଛୁ ଦେଇମ ତାକୁ ଖର୍ବ କରି ମନେ ସେ ସୁଖରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବାର ପ୍ରସାଦ କର ନା; ଯଦି କର ଦେବେ ମୁଁ ତଳେ ଏଗାରୁ ପୁଣିବ ନାହିଁ । ଯେବେବେଳେଯାଏ ଏ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣଥିବ ଅନୁଭବ, ସେଇଠୁଁ ଶ୍ରାନ୍ତମନ୍ତ୍ରୀ ତେମେ ଆଉ ତମର ବାପ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବିମାନେ ! ଧକ୍ ! ମୁଁ ପାପିଷ୍ଠା, ପତତା; କିନ୍ତୁ ତମମାନଙ୍କର ପାପଗ୍ରୁ ପ୍ରକୃତି ଦେଖି ମୁଁ ସୁଜା ଘୃଣା କରୁଛି । ରହସ୍ୟ ଧର୍ମ ଦ୍ୱାରର ଏ ଯେ ଅନ୍ୟଗୁରୁ-ଏକୁ ତମ ଦେବତା କିମ୍ବା ବା ସହନ୍ତି ? ନା, ତମ ଦେବତା ପ୍ରାଣେନ ଦେବତା କେବଳ ! ପାପଗ୍ରୁ ମାଆ, ପିଶାଚ ସ୍ଵାର୍ଥକ ବାପର ଔରିସରେ ଯର କନ୍ଧ ତାର ଏମିତି ବ୍ୟବହାର ଖୁବ୍ ଶେଭନ୍ତାୟ । ଆଉ ସ୍ଥାତୁଁ କ’ଣ ଆଶା କରିଯାଏ । ‘ସ୍ଥା’ କହି ରତି ଟିକେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିକ ସ୍ଵରରେ ହସିଦେଲ-ହସ ବିଜୁଳି-ଚମକିମର ମିଳେଇ ଗଲା- ସେଇଠୁଁ ସୁଣି କହିଲ “ ଧକ୍ ତମର ସମାଜ-ଧର୍ମ ତମର ନ୍ୟାୟବ୍ୟକ୍ତିର ଓ ସମ୍ବନ୍ଧମର୍ତ୍ତ୍ଵ, ତମ ସମାଜ ଓ ତମ ଉପରେ ମୋର—ଆଉ ମୋରପରି କେତେ—ଯୋଉମାନେ ଧର୍ମନ୍ୟାୟର ଅନ୍ୟଗୁରୁରେ ସମାଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ଵାର୍ଥରକ୍ଷା ପାଇଁ ଅକାଳେ ଆନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟା ହୁଏ ନିଧନ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଶାପ ଫଳ ! ହୁଣ, ହୁଣ, ଭିଶରଙ୍କ ଶକ୍ତିର ମନୁଷ୍ୟ ରୂପଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପୁଣିଷ୍ଠାନ ଏକ ଅଭିନବ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ !—ଯୋଉମାନେ ଛାନ୍ଦୁବେଶୀ ବନ୍ଧନ ! ମନୁଷ୍ୟ ନାମର କିଳକି ଏମାନେ-ରହୁ ଛି ସାଧୁ ! ଏହାଠତା ଦୃଶ୍ୟାରୀର ସୁଜା ପ୍ରତି ରକ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ତମକଥା ମନେ-କରି ଆଉ ତମର ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ଅସହ୍ୟ ସୁଣାରେ ଉଚିତର ହୋଇ ଅଠୁଟି । ରୂପାଳକୁ ଅଧିମ ତେମେ-ମୁନ୍ଦନ, ମେଲ୍ଲିଛୁନ୍ଦୁ ନାମର, ପୁଣି ମାନବ ନାମର ଅତ ଅଯୋଗ୍ୟ ପର୍ଦାକୁ ପର୍ଦା ସଂପଦା ଲାଲାପିତ । ” ରତି ନାରବ ହେଲ ବହିଲୁ-“ମୁଁ ଯିବିବାହିଁ ।”—

ଏଥରୁ ଆବଶ୍ୟବତ୍ତ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ସାଧୁ ମଥା ଗରମ ହେଉ ଯାଇଥିଲା । କେବଳ ସେ ପ୍ରାଣଗଣେ ନିଜକୁ ସମୟ ଥିଲା । କାଳେ ହାତପାତା ଚଳିଗଲେ-ଅସନ୍ଧ ଯାଗାରେ ବାଜିଗଲେ ମୁକ୍ତି ପୁଷ୍ଟି । ହୋଇଯିବ ତି ବିପଦ; କିନ୍ତୁ ଏତେ ଟାଣି ଓହାର ନ ଯିବାରୁ ପୁଣି ରତ ଶେଷରେ ଶୟତାନର ଲାଲାକ୍ଷେତ୍ରକୁ ନ ଯିବାକୁ ଦୁଇ ଫଳଙ୍ଗ ଜଣାଇଲାରୁ, ସାଧୁ ପୁଣି ପ୍ରଥମତି ତାନେ ଧମକ ତମକ ଦେଖାଇ ଶେଷକୁ ପାଖରେ ପଢ଼ିଥିବା ଗୋଟାଏ ଶ୍ରୁଟରେ ତା’ ପିଠିରେ ଅନ୍ଧ-ହୋଇ ବାତାର ପଢ଼େଇଲା । ପୁଣି ରତ ଚିଛାର କର କାନ୍ଦୁ ଥିବାର ସେ ଭ୍ରାଷ୍ଟ ରଗରେ ଶ୍ରାନ୍ତମୂଳୀ ସହିତ ତା ଆନ୍ତିର ଭୁବିଦେଲା । ରତ ରକ୍ତସ୍ଵାତ ହୋଇ ଅନ୍ଧ ହୋଇଯତ ଯନ୍ତ୍ରାରେ ଆର୍ହିନାଦ କର ଉଠିଲା-ପରିଣାମ ଭଲ ନୁହେଁ ଶାବ ବାପ ମାଙ୍କୁ ସାଧୁ ଢାକିବାକୁ ଗଲା ।

ସାଧୁ ଗଲାରୁ ରତ ତାହାର ଅବସାଦିତ ଦିଅର ସବୁବଳ ଏକାଠି କର ଯୋର ପାହାଚରୁ ସେ କଣ ମନାସି ନେଇଛି ଆସିଥିଲା; ସେଇଯାଏ କରୁଛି ହୋଇ ଦୁଲକର ଗତିଯାଇ ଶିରିଲିରେ—ଗର୍ବର ଅଥଳରେ ବୁଢ଼ିଗଲ ତା’ର ସମ୍ପରକ ଅଭିନୟ ସେହି ମୁହଁର୍ଦ୍ଦରେ ସରଗଲା-ସବୁ ଯନ୍ତ୍ରା-ସବୁକଷ୍ଟର ବିଦ୍ୟାପନ କର ସେ କୋର ବାହିକରୁ ପୁଲିଗଲା ।

(୧୦)

ବାପ ମା ଓ ତାଙ୍କ ଆଙ୍ଗବହୁ ପୁନିମଣି ଶି ଆନ୍ତି ଦୌଡ଼ିକ ଅସିଲେ । ଆମି ଯୋଗର ବନ୍ଦ ଉପର ଗଛ ତଳେ ଦେଖିଲେ କେହି କ୍ଲାପେ ନାହିଁ । ସେ ଯାମା ପୁଣି ଏମିତି ରୂପର ଥଳ ଥିଲ ଯେ, ଦିନରେ ସୁଜା ସେ ଯୋଗର ଧାର ମାଡ଼ିବାକୁ କେହି ଯାଇ ନ ଥିଲେ—ଭୁତଭୁତରେ । ସେଠି ଆଉ ଜନ ପ୍ରାଣୀ କୋଉଁ ଅମ୍ବିବେ ? ଯେଉଁମାନେ ରତର ସନ୍ଧାନ କହିଦେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ।—

କାଳେ କୋଉଁଠି ଲୁଚିଥିବ ଶାବ ଗଛ ଉତ୍ତାଳାରୁ ବୁଦା-ମୂଳାରୁ ପାଶ ଆଶ ସବୁ ସେମାନେ ଶୋଇ ଦେଖିଲେ । ବାପ କହିଲେ, ଦେଖିଲୁ ସେ କୁଆଡ଼େ ଗଲ ।” ପୁଅର ବିପଦ ଆଙ୍ଗରେ କପାଳ କୁଣ୍ଡି ହୋଇଗଲ । ସେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲା—“ରହୁ: ମୁଁ ଟିକେ ଦେଖେ-କହୁ”, ସେ ଅଣ୍ଟାର ଥିଲ ରହିଲା—“ରହୁ: ମୁଁ ଟିକେ ଦେଖେ-କହୁ” । ପୁଅର ପାଶ ପଢ଼ିର ହାତଗୋଡ଼ ହମର ସବୁ ଖୋଜିଲା । ପୋଶା ମଣିକୁ ଯେ ଓତୁତୁଳ ନର୍ତ୍ତା ସେ ଅଗ୍ନକୁ ଅନ୍ଧାର କର ପକାଇଛି-ସେ ଓତୁଳି କୁଡ଼ି ରହି-

ଶ୍ଵରା ତଳ ପାଖରେ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇ ଦସଣ୍ଠିଲ ବେଳକୁ ବାଲସର ଅଷ୍ଟି କିନ୍ତୁ ତା' ଗୋଡ଼କୁ ଲାଗିଲ । ପଣ୍ଡକର ଦେଖିବାକୁ ସେ ପଲକରେ ବୁଲିପଡ଼ି ହାତରେ ସେ ବାଲ-ଗୁପ୍ତକୁ ଧରିପକାଇବ ତ ରତ୍ନର ଶବ ସ୍ବରୀ ଉଠିଲ । ବାପ ମା'ଏ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ, ଦେଖୁ ସେ ଦ' ପ୍ରାଣୀ କଳାକାଠ ପଡ଼ିଗଲେ । ବିଷ୍ଣୁରିତ ଭୟବିସ୍ତ୍ୟ ବନ୍ଧୁକ ଦୂଷ୍ଟର ପଲକ ପଡ଼ିଲ ନାହିଁ । ନିକଟବର୍ଜୀ ସରକାରୀ ଥାକା ଏହା ତୋର ଗୌକିଆ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେ ଦିରଷିକା ଓ ଆତକର ଅଚ୍ଛା ଅନୁମାନ କର ଶାଶ୍ଵତ ବୋହୁର ଅର୍ଦ୍ଧର୍ଦ୍ଧର ରତ୍ନର ପୁରୁଷ ଉଠାଳି ଦେଇ ସେଇଠି କର୍ର କର୍ର ବାହୁନା ଆରମ୍ଭ କର ଦେଲେ । ଶଶ୍ଵତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ କାଳେକେହ ଜାଣିବ ବା ଶୁଣିପାରିବ ବୋଲି ସରଗୀଙ୍କ “ସାଧ-ଜିର” ରେ ଲୁଗମାତି ରୁଦି କରିଲେ । ଦିଅର ପଣିରୁ ବୁଲିଆସିଲେ ।—

୧୧

ବାପ ମା' ପୁଅ ତିନିଜଣ ଉପରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ପୁଣି ଆସ୍ଵରକ୍ଷାର ଉପାୟ କ'ଣ ଏ ବିଷ୍ଟରେ କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଠିକି କରିବାକୁ ପୋଣଶ୍ଵର ଦୂଢ଼ା ଉପରେ ବସିଲେ । ଶ୍ରୀର ଦେଲା କି ଯେ ଗାଁ ବ'ଳମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ଦେଲୁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ରତ୍ନ ଦେଇ ପଣିକାରୁ ହବ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ମେଳି କରିବାକୁ ଆଗ ଯୋଗଢ଼ି ହବ ।

‘ ତିନିପ୍ରାଣୀ ଅସମ୍ଭବ ତଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଯାଇ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଯେତେବେଳେ ଟାଣୁଆଶର-ଟିକ ଶାରୁଳାପାତ ଯାଇଥିଲ । ସାଧୁ ଗୀ ମୁରଦ୍ବିନଙ୍କ ପୁଣକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କର ଗଲିବେଳକୁ ସେମାନେ ସବୁ ନର ସରତିର ମକଳମଙ୍କ ବୁନନୀ ପକାଉପରେ ବସି ପଶାର ଆହା ଜମାଇବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ସାଧୁକୁ ଏମିତି ହଠାତ୍ ଦେଖି କିଏ କାହାକୁ ଠେଲିଦେଲ କିଏ କାହାକୁ ଆଖି ମାରିଦଶି କିଏ ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ କିନ୍ତୁ ବାଜେକଥା କାଢିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ଶେଷ କିନାଏ ହସି ଉଠିଲ । ଏମିତି ସେମାନଙ୍କ ରତ୍ନରେ ଗୋଟାଏ ଟେଲିପାଥ୍ (Telipathy) ର ସୁରକ୍ଷା ଆଶିପିଞ୍ଚିରକେ ପଡ଼ିଗଲୁ । ସେ ଯେଉଁ ମଜାକିନ୍ତା ! ତା ଆମେ ନୁହୁ ପ୍ରାଣୀ କାହିଁ ବୁଝିପାରିବୁନା ଅନୁଭବ କରି ପାରିବୁ ? ତେଣୁ ବାହାରର ଦୃଶ୍ୟ ଯାହା ଆଖିରେ ଧର ହୋଇପାରେ ମୋଟାମୋଟି କହିଲୁ ।—

୧୨

ସାଧୁ “ବାପା ଆପଣ ଗୋପେରମାନଙ୍କୁ ଲେଜ୍ଡୁଛନ୍ତି । ଆମ ଦ୍ୱାରେ ପାଦଧୂଳି ଦେଇ ଅନୁଗ୍ରହ କରିବେ ଗୁଲକୁ ।”

ସାମାଜିକ ଆଡ଼ାର ମୁଖୀଆ ଯେ ତା’ ନୁହକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅଣି ବଡ଼ବଡ଼କର ଜଙ୍ଗାୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୁଡ଼ିଲେ । ମୁଖୀଆ ମୁରଦ ଗୋପେର ଥରେ ଗଲାଖକାର କଣ ଯିମେତି ଭବିଲେ, ଆଉ କହିଲେ “କଣପାଇଁ ତକର ହୋଇତ ଆମକୁ ? ଆମେ ତ ତମ ସବ ସୀମା ଟପିରୁ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଜାଣିଲୁଣି ତମ ବାପ ପାପ ଫୋଷିଲୁ ।” ସେଠୁ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ସହକାରୀ ତାଙ୍କର ଯେ ଯୋଡ଼ି ତାକୁରୁଣ୍ଡି “ହିର ହୋ ମହାପାଦେ ! ହମସ୍ତ ଏ କିରଳି କଥା ? ଏକ ଅମଦାର ହୋଇପାରେ ?” ସହକାରୀ ବିଶ୍ଵାସ କିମ୍ବା ଜଣକ ନାଶତବାରୁ ଟିକିଏ ଟଣି ବେଜାପରି ଥଣ୍ଡ ପାକୁ ପାକୁ କର ଥରେ ଟୁଙ୍କି ନାକମଳ କହିଲୁ—“ସଂସାରରେ କଳିର ଅଇଛୁକା ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରାପ ! ଯୁଗର ଆସି ଲଟାରେ ପଣିଲୁଣି ଆଉକଣ ? ମାନ ନାହିଁ, ମହତ ନାହିଁ, ଆମର ଅଖିରେ କଣ ଦେଖିଥିଲୁ । ବାପ ମିରିଗ ଏକା-ରୁଠକେ ପାଣି ପିଇଥିଲେ, ପୁଣି କାଳ ଏବେ ବେଳଙ୍ଗ ବେକ୍ଷିତ ହେଲଣି ସେଇ ଆମ ଆଖି କ'ଣ ନଦେଖିଲ ! କି ଦୃଶ୍ୟ ସବୁ ଦିନକୁଦିନ ନ ଦେଖିଲୁଣ୍ଡି ! ଧର୍ମ ନଷ୍ଟ ଧର୍ମ ନଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟର ସବୁ ସୁଇତ ଆରେ ଶ-ଆ-ଧା-ମାଧବ ପୁଣି କଣ ନା ଆମେ ଯିବୁ ସେ ପାପ ଥିଲକୁ । ଯା କେଇଁ ବୁଧାଟା ବିଶ୍ଵାର କର ଆମକୁ ତାକୁଟି ହୋ ! କଣ ବାପର ଘରର ମିରଗର ନାଟ ?” ଭିଶର ପ୍ରତିହାର ଓରମା ରକଶ ପଢ଼ିଥିଲା କହିଲେ “ଏତେ କଥାରେ କଣଥାରୁ ଆଉ ଏତେ ଫରବିଦ୍ୟାସର ଦରକାର କଣ ? ତାକୁ ପର୍ବତ ସେ ତ ଭାଇଜର କି ବ୍ୟବହାର କଲ ? ଆର ସେ ମାରକିନାଟା ଗଲାଣିତ ? ଯଦି ଶାସ୍ତ ଉଚିତ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିବ ତେବେ ତୁମାନଙ୍କୁ ସେ ବରଣା କରୁଚି ତହିଁରେ ହାମାଟା ଏବେ କଥା ଅଛି । ? ସେତ ହାତଧର ତାକୁଟି ତମେ-ସବୁ ଯିବାର କଥା । ମୁଖୀଆ ମୁରଦ ଜଣକ ପର୍ବତ ହଇହୋ ତମ ଘରକଥା ? ଯାହା ଯେମିତି ସବୁ ରହିଣିଟିକ ? ନା ନାହିଁ ? ସାଧୁକହିଲ—“ଆଜ୍ଞା ସେଇକଥା ବନ୍ଦୋବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଓ ଯାହା ଯେମର କଥା ଆପଣ-ମାନଙ୍କୁ ବସେଇ କରି ବାପା କହିବେ ବୋଲି ମୁଁ ଗୋପେର ମାନଙ୍କୁ ତାକ ଆସିଲୁ ଆପଣ ଅଧିନ ଘରକୁ ବିଜେ-କରି ଅନୁଗ୍ରହ କରନ୍ତୁ ।”

୧୩

ଗୋପେର ସାଆନମାନେ ଆସିବେ ବୋଲି ହେଁ ପଢ଼ିଥିଲୁ । ପାକ ଧୂଆ ପନ୍ଥ ପିକା ସବୁ ଗୋଟାଏ ତାମଣେ ସାଧୁକହିଲୁ ଏବେ ପାଦଧୂଳି ଦେଇ ଅନୁଗ୍ରହ କରିବେ ଗୁଲକୁ । ଶୁଣିଏ ପକାଶେ । ସମାଜ କର୍ତ୍ତାମାନେ ଯଥାଯୋଗ